
3 1761 04291 4259

EUSEBII PAMPHILI

EVANGELICAE PRAEPARATIONIS

LIBRI XV

*

LONDINI ET NOVI EBORACI

APUD HENRICUM FROWDE

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΙΕ

EUSEBII PAMPHILI

EVANGELICAE PRAEPARATIONIS

LIBRI XV

AD CODICES MANUSCRIPTOS DENUO COLLATOS RECENSUIT
ANGLICE NUNC PRIMUM REDDIDIT
NOTIS ET INDICIBUS INSTRUXIT

E. H. GIFFORD, S.T.P.
OLIM ARCHIDIACONUS LONDINENSIS

61977
28/8/04

TOMUS I

OXONII
E TYPOGRAPHEO ACADEMICO
M.CM.III

OXONII
Excudebat Horatius Hart
Typographus academicus

BR
65
E7
1903
t.1

Codex Bononiensis, Bibliothecae Universitatis n. 3643

Fol. 40^{v} = Eus. *Pr. Ev* 224 *b* 3–227 *c*.

PRAEFATIONIS CAPITUM CONSPECTUS

I

INDEX CODICUM

A = Parisiensis, Bibliothecae Nationalis n. 451. Saec. X.
B = Parisiensis, Bibliothecae Nationalis n. 465. Saec. XIII.
C = Parisiensis, Bibliothecae Nationalis n. 466. Saec. XIV–XV.
D = Parisiensis, Bibliothecae Nationalis n. 467. Saec. XV–XVI.
E = Parisiensis, Bibliothecae Nationalis n. 468. Saec. XVI.
F = Florentinus, Bibliothecae Laurentianae Plut. VI. 6. Saec. XV.
G = Florentinus, Bibliothecae Laurentianae Plut. VI. 9. Saec. XIV.
H = Venetus, Bibliothecae Marcianae n. 343. Saec. XI.
I = Venetus, Bibliothecae Marcianae n. 341. Saec. XV.
N = Neapolitanus, Musei Nationalis II A 16. Saec. XIV.
O = Bononiensis, Bibliothecae Universitatis 3643. Saec. XIII.

Hos omnes prout temporis ordo aut affinitatis ratio postulabit describendos sumemus.

Plures alios recentioris aetatis codices enumeravit Heikelius, quos diligentissime excussos superiorum alicuius apographa esse docuit. Quumque ex his nihil subsidii ad textum conformandum afferri vir doctus iudicavit, singulatim eos describendi laborem vix utilem fore putavi.

II

DE CODICIBUS DENUO COLLATIS

Praeparationis Evangelicae textum emendare ingredienti illud imprimis mihi curandum erat, ut codices pro fundamento novae recensionis adhibendos denuo collatos haberem. Namque Gaisfordianae editionis apparatui critico, qui unus exstabat, parum tuto credendum esse, communis erat eorum sententia qui codicum vel singulorum lectiones vel mutuas affinitates diligentius exquirere conati sunt[1]. Vetustissimi saltem atque optimi codicis Parisiensis, A, collationem lectionibus aut omissis aut falso indicatis scatere nullo modo negari potest[2].

Marciani codicis 341 (I) nonnisi decem posteriores libri in usum Gaisfordianae editionis[3] collati erant. Bononiensem autem 3643 (O) nemo, quod sciam, penitus excusserat, certe nemo collationem integram publici iuris fecerat. Heikelius quidem lib. i, cap. 1–9; lib. vi, cap. 7; lib. xi, Prooem. cap. 6 varias lectiones et huius et ceterorum codicum diligentissime comparavit: et E. Schwartzius Tatiani *Orationis*[4] locos ab Eusebio laudatos hic et illic correxit codice O inter alios adhibito.

Hos igitur codices, AIO, postquam exacte conferendos a viris huic muneri idoneis curaveram, pro fundamento novae recensionis adhibui. Scilicet Parisiensis A collationem novam summa cura confecit K. Lake; Marciani I lectiones per totos quindecim libros excussit vir huiusce rei peritissimus H. A. Redpath, *Veteris Testamenti Graeci Concordantiarum* Editor. Bononiensem denique contulerunt H. N. Bate, Collegii B. Mariae Magdalenae Socius, et H. A. Redpath, quorum opera curatissima

[1] Wolf, *Porphyrii de philosophia ex oraculis haurienda rell.* Berolini, 1856, p. 103; Diels, *Doxographi Graeci*, Proleg., p. 159.

[2] Heikel, *De Praeparationis Evangelicae Eusebii edendae ratione*: E. Schwartz, *Tatiani Or. ad Gr.*, p. iv.

[3] Gaisford, *Praef.*, p. ii.

[4] Tatian, *Or. ad Graecos*, p. 31.

codicis ad textum *Praeparationis Evangelicae* emendandum maxime necessarii collatio integra nunc primum in lucem prodiit.

His subsidiis adiuti speramus apparatum nostrum criticum magna saltem ex parte tum vitiis purgatum, tum novis atque melioribus lectionibus adauctum esse. Quae fortasse aut omissa aut perperam tractata sint, ea lector benevolus humanae infirmitati imputaverit.

III

A. CODEX PARISIENSIS 451

A. Codex Parisiensis, Bibliothecae Nationalis n. 451, membranaceus, foliorum 404, continet, inter opera quaedam Clementis Alexandrini, Iustini Martyris, Athenagorae, lib. I–V Eusebii *Praeparationis Evangelicae*, foll. 188 a–322 a. In fine codicis, fol. 401 b, subscriptio addita est: Ἐγράφη χειρὶ Βαάνους νοτ (νοταρίου) Ἀρέθᾳ ἀρχεπισκπ. (ἀρχιεπισκόπῳ) Καισαρείας Καππαδοκίας, ἔτει κόσμου ͵ϛυκβʹ (i. e. Anno Mundi 6422, A. D. 914).

'Aretham illum credere par est non alium fuisse atque illum cuius causa exarati sunt duo codices perantiqui hodie in Bibliotheca Bodleiana custoditi, Plato Clarkianus et Euclides Dorvillianus[1].'

Codex iste omnium qui *Praeparationem Evangelicam* continent antiquissimus litteris minusculis exaratus est. Scripturae specimen exhibuit Montfaucon, *Palaeogr. Gr.* III. p. 275, et Omont, *Facsimilés*, pl. ii.

Scholia in margine satis lato passim adscripta sunt, quorum de scriptura vide quae infra (p. xliv seq.) de hoc et altero codice Arethano Bibliothecae Bodleianae n. 39 subiecimus.

Post primam subscriptionem sequitur eiusdem manus altera, quae litteris semiuncialibus et operae pretium et pergamenae recenset. Cum in aliis Arethae libris, ut in celeberrimis illis qui supra memorati sunt Bibliothecae

[1] Gaisford, *Praef.*, p. 1.

Bodleianae codicibus, et nomen emptoris et pretium adnotata sint[1], haec altera subscriptio ipsius Arethae potius quam Baanis esse videtur. Nec minus eidem Arethae primam subscriptionem vindicat Heikelius, 'cum calligraphi ipsi in subscriptionibus prima persona de se ipsis loquantur[2].'

In codice Parisiensi lacunae sunt tres:

Lib. I. c. 1, p. 1 a, usque ad c. 3, p. 7 a *ἡμῖν ἡ μετὰ χεῖρας.*

Lib. II. c. 3, p. 63 a *τολμήσας*—p. 74 d *ἀποφηναμένων.*

Lib. IV. c. 14, p. 152 c *ὅταν δὲ νέος*—p. 153 b *διὰ τούτων.*

Ubi duae priores lacunae occurrunt, folia ipsa amissa sunt; idque post undecimum saeculum factum est; namque in codice Marciano 343 (H), qui a codice (A) descriptus est eo saeculo, lacunae istae non reperiuntur. Scilicet 'exciderunt in codice (A) inter folia nunc numeris notata 187 et 188 quattuor quaterniones, h. e. triginta duo folia, sive sexaginta quattuor paginae, quae iam saeculo quarto decimo desiderabantur ut ex verbis liquet illa aetate subscriptis: *ἐντεῦθεν ἐλλείπουσι τετράδια δ'*[3].' His foliis Iustini M. *Cohortationis ad Gentiles* partem posteriorem, Tatiani *Orationem ad Graecos*, et Eusebii *Praeparationis Evangelicae* Lib. I. cc. 1–3, p. 7 a, comprehensa fuisse acumine suo demonstravit Harnack[4].

Altera lacuna occurrit post fol. 227v, ubi in margine inferiori manus recentior adnotavit: 'hic desiderantur sex aut septem folia.' Re vera octo folia, h. e. integrum quaternionem, periisse monuit O. v. Gebhardt[5].

His locis duobus restituendis opportune fert opem codex H.

Tertia vero lacuna Baanis ipsius oscitantiae debetur, ideoque in codice H repetita est.

De celeberrimo Arethae codice viri doctrina atque acumine critico clarissimi Ad. Harnack et O. v. Gebhardt

[1] Harnack, *Texte u. Untersuchungen*, I. i. pp. 40–42. [2] Heikel, p. 5.
[3] von Otto, *Corp. Apolog.* apud Harnack, *l. c.*, p. 25. [4] ibid.
[5] *Texte u. Unt.* I. iii. p. 163.

non multis antehac annis copiosissime disseruerunt[1]. Hos nuperius secutus est vir egregie de Eusebio meritus, I. A. Heikel, Alexandreae in Fennia Universitatis Professor, qui *De Preparationis Evangelicae Eusebii edendae ratione* libellum imperfectum quidem sed magna ex parte plane aureum Helsingforsiae anno M DCCC LXXXVIII publici iuris fecit. Hisce viris doctissimis quantum debeamus nostrum opus intuenti statim apparebit, et ipsi iam animo gratissimo confitemur.

De codicis A lectionum auctoritate non omnes inter se docti penitus consentiunt. Scilicet in *Corpore Apologetarum*, Proleg. p. xi., von Otto, qui Iustini M. *Cohortationem* praesertim 'ex hoc eximiae notae codice' edidit, suam sententiam his verbis exposuit: 'Videtur autem, Hasio observante, ille νοτάριος, h. e. calligraphus, linguam Graecam probe cognitam habuisse, ita ut vitia passim obvia codici sint imputanda quem transcripsit. Egregio hoc libro msto., cuius auctoritati prae ceteris, ut par est, obsequendum censui, iam antea in *Cohortationem* usi sunt Hutchinus et Maranus.'

Heikelius vero, qui textum *Praep. Ev.* Eusebii (Lib. I–V) xiv abhinc annis contulit, 'codicem A, quantum vetustate, non tantum integritate lectionum ceteris praestare' censuit.

Plurima sane omnium generum menda vir ille eruditissimus congessit, vocabula omissa, similibus confusa, perperam collocata, 'lectiones ita mutatas, ut aliae exstiterint voces, quibus sententia obscuretur aut plane turbetur.'

Verumtamen haec omnia, sive Baanis oscitantiae sive codici quem transcripsit imputanda sint, eiusmodi sunt menda quae in omnibus fere libris manu scriptis nimis heu! frequentia dolemus. Et mihi quidem ex nova collatione vix dubium esse videtur, quin codicis huiusce textus ipsius Arethae manu diligentissime correctus, et Marciano H confirmatus, recentioribus sit libris non paullo praestantior.

[1] Harnack, *Texte u. Untersuchungen*, I. i. pp. 24 ss.; v. Gebhardt, ibid. I. iii. pp. 162 ss.

Hanc nostram sententiam confirmare libet admodum gravi teste Hermanno Diels, qui *Doxogr. Gr.* Proleg. p. 159 constare dicit 'codicem A ut antiquissimum ita optimum esse librum.'

IV

H. CODEX MARCIANUS 343

H. Venetus, Bibliothecae Marcianae, n. 343, membranaceus, foliorum 280, saeculi circiter undecimi [1], *Praeparationis Evangelicae* quinque priores libros continet, foll. 6–204^{r}: sequuntur Eusebii opus *Adversus Hieroclem* et Tatiani *Oratio ad Graecos.*

'Collationes amborum codicum, A et H, quae in editione Gaisfordiana leguntur, multis mendis laborare' iure quidem summo censet Heikelius: distantiae tamen inter eas non paullum esse sentio; namque libri Parisiensis lectiones saepissime, Marciani minus saepe vel praetermissae vel falso indicatae esse videntur.

Codex H ex A descriptus esse Gaisfordio visus est, quocum ita consentit Dindorfius 'ut non descriptum quidem ex illo, sed ex alio eiusdem fere aetatis libro, qui Parisino A simillimus fuerit, derivatum esse censeat' (*Praef.* p. vi). Artissimam quidem inter hos duo codices esse coniunctionem plane coarguunt 'vitia prorsus singularia nullo dum alio e libro enotata,' quae Dindorfius ibidem in margine congessit. 'Sic uterque codex p. 99 c *χαλκίθυιαν* pro *Καλλίθυιαν*, 100 c *ἀρχήγονος ἔθλος* pro *ἀρχιγένεθλος*, *ἐπαληθὲς* (*ἐπαλυθὲς* H) *κελαρύζων* pro *πάλι θέσκελα ῥέζων*, 116 d *διβύνη* pro *ζιβύνη*, ib. *ἱππικόν* pro *δυτικόν*, 117 b *ἀναμίξ* pro *ἄναβις*, 126 b *ἀέρα* pro *δοχέα*, 126 c *ἀσχημονοῦσαν* pro *ἀρχὴ γὰρ οὖσα*, 146 b *ῥευστὰ λοιπὸν* pro *ῥευσταλέον*, 157 b *τῷ θεῷ μηνὶ δίῳ* pro *τῷ ἰθωμίτῃ* (i.e. *Ἰθωμήτῃ*) *Διί*, 194 d *ἐκ δυσπνόης* (sic) pro *αἴγλης πνοιῇ*, 202 c *οι θαγαπιοι* (*οἱ θαγαπιοὶ* cum accentibus H) pro *οἱ θαλάττιοι*, 223 d *οἰμερίοισι* pro *ἡμερίοισι*.'

[1] Dindorf, *Eus. Pr. Ev.* p. vi; Heikel, p. 10; Harnack, *l. c. I.* i. p. 4. Sed saeculo xii^{mo} adsignat eum v. Otto, *Corpus Apolog.* T. vi. p. 15.

His monstris errorum, qualia fortuito intercidisse nemo crediderit, satis iam apparet artissima inter codices A et H coniunctio: haec autem certo certius confirmatur ex iis ipsis locis quibus eo consilio usus est Dindorfius ut codicem H ex Parisino non esse descriptum demonstraret. Scilicet vir doctissimus Gaisfordianae codicis A collationi nimium confisus in errorem deductus est: id quod nunc demum nova collatione in usum nostrum curatissime facta demonstrari potest. In exemplis quae infra afferentur lectiones codicum A et H summa cura a collegis meis partim etiam a me ipso comprobatae sunt.

Gaisfordianis codicis A scripturis in lemmatis quadratis, codicis H pone lemmata ab ipso Dindorfio positis, nostras Parisiensis lectiones brachiis curvatis inclusas addidi.

7 c 4 *μετὰ συλλογισμῶν*] om H (om A)
c 8 *καταγγελλόντων*] *καταγγειλάντων* H (*καταγγειλόντων* A)
d 5 *διαρρήδην*] om H (om A)
d 10 *ἐνηνθρωπήκει*] *ἐνηνθρώπει* H (A Heikel)
d 12 *ἀκατάπληκτον*] *ἀκαταμάχητον* H (*ἀκατάπληκτον* HA)
8 a 6 *ἀνομολογήσειεν*] *ὁμολογήσειεν* H (A*vid Lake)
b 2 *τὰ ἔθνη*] *δὲ τὰ ἔθνη* H (om *δὲ* HA)
b 4 *ὀνομαστί*] *ὀνόματι* H (A)
b 5 *ἐκκλησία αὐτοῦ ἕστηκε*] *αὐτοῦ ἐκκλησία ἕστηκε* H (*ἐκκλησία αὐτοῦ ἐκκλησία ἕστηκε* H)
d 1 *πᾶσιν*] *πάλιν* H (A)
d 5 *Χριστοῦ*] *τοῦ Χριστοῦ* H (*τοῦ* om HA)
9 a 8 *τοῦ Χριστοῦ*] *Χριστοῦ* H (*τοῦ Χριστοῦ* AH Heikel)
d *ἀοράτων*] *ὁρατῶν* H (*ὁρατῶν* A, 'erasum est *ἀ*,' Lake)
10 b *ἀνθρώπων*] *τῶν ἀνθρώπων* H (*ἀνθρώπων* AH, Heikel)
d *τῶν ἀνθρώπων*] *ἀνθρώπων* H (*τῶν ἀνθρώπων* AH)

Hae quindecim lectiones inter viginti obviae, quas primo ordine citavit eo consilio Dindorfius ut codicem H non ex A pendere ostenderet, revera artissimam esse inter eos libros affinitatem demonstrant.

Quinetiam his addere libet lectiones quasdam ab Heikelio notatas et a collega nostro H. A. Redpath comprobatas.

12 a Βακτήριοι A*, sed in margine A[2], γρ. Βάκτριοι, Βάκτ.ριοι (erasa inter τ et ρ una littera apice instructa) H
c ἔργου A, ὅρκου (deletis ε et γ, quorum restant vestigia) H
15 b post δρᾶν est in A ἤ, in H vero unius litterae rasura
d δυσὶν τούτων ἀνηρτημένων A, δυσὶ τούτοις ἀνηρτημένον (οις et ο in rasuris) H
124 a 6 ἀστραῖον ἄνακτα] ἀστέρων ἄνακτα AH
b 4 Πανὶ] πάνυ AH

Haec exempla, quibus addere permulta similia liceret, iam satis, opinor, demonstrant cum Gaisfordianae codicis A collationi minime credendum esse, tum codicem H aut penitus ex A descriptum esse, aut, si mavis, ab eodem archetypo derivatum et mox ad instar codicis Arethani diligentissime correctum.

In nostro opere codex H in subsidium vocatur quoties A (1) aut deficit, (2) aut manu recentiore mutatus est, (3) aut a ceteris codicibus sive solus sive H solo subsequente discrepat. Itaque notandum est in apparatu nostro codicem H, ubi silentio praetermissus est, cum codice A semper consentire.

Hos duo codices, quippe qui ceterorum vel antiquissimo tribus aut saltem duobus saeculis antecedant, pro fundamento textus in libris quinque prioribus haud dubitanter accepimus. Quia vero et ipsum codicem A et apographon eius H vitiis haud paucis laborare percepimus, a recentioribus illis, qualescumque sunt, auxilium petere necesse est.

V

CODICES RECENTIORES

Codices ceteros, quorum praecipui sunt BIO, non eiusdem esse cum A et H cognationis pauca quaedam e plurimis exempla luculentissime demonstrabunt. Initium facimus a loco p. 19 a 1, ubi B incipit.

19 b 3 κεφαλαίῳ AH, κεφαλαίοις ceteri
d 6 συνδραμεῖν AH, ἀναδραμεῖν ceteri
d 8 τὸ λοιπὸν πλῆθος AH, om λοιπὸν ceteri
d 10 αὐτῷ AH, ἑαυτῷ ceteri
20 b 7 λαβόντων AH, λαμβανόντων ceteri
b 2 καὶ AH, μὴ ceteri
c 3 τῶν ἄλλων] pr. τῇ AH, om ceteri
c 4 μετειληφότα AH, μετειληχότα ceteri
21 c 1 οἰκήσεως AH, νήσεως ceteri

His addere alia quotcumque volueris exempla facile licebit. Iam vero codices istos BIO singulatim inspiciamus.

VI

B. PARISIENSIS 465

B. Parisiensis 465, bombycinus. Foliis aliquot libri primi deperditis, codex incipit a capitis septimi titulo: *Ὁποία τις εἶναι λέγεται ἡ καθ' Ἕλληνας κοσμογονία.* 'Quam plurima in hoc codice desunt, ut varias lectiones percurrenti observare in promptu est. Lib. xii totus desideratur. In fine scriptum est: *Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ χειρὸς ἐμοῦ Λογγίνου τοῦ ἁμαρτωλοῦ· καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταύτην εὔχεσθέ μοι διὰ τὸν Κύριον* [1].'

Codicem post mediam saeculi decimi tertii partem exaratum esse ex eo apparet quod idem Longinus Parisiensem 443 scripsit anno Christi 1272 [2].

'Cum atramentum multis locis pallidum factum esset, *manus multo recentior* partim singulas litteras partim totas paginas meliore atramento renovavit. Eadem manus exitus, si qui deerant, addidit, exitus pro compendiis substituit, nonnulla mutavit [3].' Haec post annum Christi 1454 facta esse docet annotatio quaedam eadem manu scripta in margine folii 174 a.

Uno saltem in loco, p. 126 c 7, veram lectionem *ἀρχηγὸν οὖσαν* codex B solus, quoad animadvertere potui, servavit.

[1] Gaisf., p. ii. [2] Diels, *Doxographi Graeci*, p. 577. 'Vide Montfaucon, *Palaeogr.*, p. 102' (Gaisf. *l. c.*). [3] Heikel, p. 17.

Hic autem codex tot tantisque lacunis imminutus est ut Eusebiani operis epitome potius nominari debeat: 'Lib. xii totus desideratur, centena vocabula et versus in ceteris omissa' (Diels, *Doxogr. Gr.* p. 158).

VII

I. MARCIANUS 341

'I. Venetus, Bibliothecae Marcianae n. 341, chartaceus, saec. xv. quindecim libros complectitur; nonnisi decem posteriores in usum huius (Gaisfordianae) editionis collati sunt[1].' Plurima et omissa et falso indicata esse in apparatu Gaisfordii cuivis statim apparebit Gaisfordianas huius codicis lectiones cum iis comparanti quas aut Heikelius aut collega noster H. A. Redpath contulit ex libro vi. cap. 7, et ex lib. xi. cap. 1. Totos igitur quindecim libros accuratius excutiendos curavi.

Codex iste duabus manibus exaratus est, quarum prior ab initio operis incipit, et in fine folii 265^{v} (Viger. 753 c 7) cum vocabulis τὸν Ἀναξαγόραν εἰσάγει desinit.

Ab initio folii 266^{r} (Vig. 753 c 8 πρῶτον φάσκων αὐτὸν . . .) textus 'alia scriptura minus rotunda et alio atramento continuatur usque ad verba libri XV ἐπὶ πλέον μηκύνοι (Vig. 818 d 11)[2].'

Diligenter autem notandum est ad fol. 295^{r} (Vig. 758 a 7) vocabula εἶναι τὸ παράπαν μήτ' ἐν αἰσθήσει μήτ' ἐν λόγῳ καταληπτὸν ὁριζομένους et in textu suo habere scribam recentiorem (1^{b}), et infra rescripsisse priorem (1^{a}).

Mox iterum sub finem libri xiv (784 a 3 Μετελθεῖν δὲ καιρὸς . . .) eadem manus (I^{a}) in aliis foliis textum duplicatum, plurimis tamen omissis, exhibet usque ad 818 d 11 ἐπὶ πλέον μηκύνοι, ubi scriba recentior (1^{b}) ab opere imperfecto defecit.

Hinc usque ad finem, non sine permultis magnisque lacunis, scribae antiquioris (I^{a}) manus codicem istum confecit, vel potius excerpta quaedam libri quinti decimi dedit.

[1] Gaisford, p. ii. [2] Heikel, p. 18.

Sub finem lib. v. p. 232 c 7 codex A scholion hoc exhibet in margine: πεφατνευμένους λέγει τοὺς ἀθλητὰς διὰ τὴν σωμασκίαν καὶ ἀναγκοφαγίαν. 'Idem scholion in margine I manu recenti ("prima manu," *Heikel*, p. 15) exscriptum ἀσκητὰς habet pro ἀθλητὰς et καὶ τὴν pro καὶ' (H. A. R.). Et hic et in quibusdam libri iv locis librarius I codicem A secutus esse videtur; certe lectiones nonnullas habet quum veras tum falsas cum A solo vel cum utriusque apographis communes.

138 b 3 τὰ γὰρ καθ' εἱμαρμένην γινομένα] O, τὸ (Lake, τὰ Gaisf.) . . . γενέσθαι A, τὰ . . . γενέσθαι I
143 d 1 μεταδώσεις] μεταδύσεις AI
144 a 1 ὅλην AI, ἄλλην O
150 b 3 μόνος AHI, μᾶλλον ceteri
d 1 τὰ ἀγαθά AI, τἀγαθά ceteri
151 c 4 ἔδωκεν AHI, δέδωκεν Porph. ceteri
152 c 9 ἀπορραίσαντας] ἀπορρήσαντας AHI
158 d 4 ἕως] ὡς AI
160 d 1 διετέλουν] pr ἔτι AI

Istiusmodi consensus artior est atque frequentior quam ut fortuitus esse videatur.

VIII
O. BONONIENSIS

Codicem, qui siglo O notatus est, in Bibliotheca Universitatis Bononiensis latentem primus invenit vir doctissimus Ed. Schwartz: mox Heikelius libros I–V et pauca quaedam ex libris VI et XI contulit, collationisque partem aliquam edidit in opere supra indicato, p. xi.

Anni 1897 aestate codicis partem aliquantam in usum nostrum contulerunt viri docti et huiuscemodi rei peritissimi H. N. Bate et H. A. Redpath. Tandem anni sequentis initio Universitas Bononiensis pro summa comitate sua codicem istum pretiosum Bibliothecae Universitatis Oxoniensis pro tempore committendum curavit, quo facilius iidem viri collationem suam conficerent.

Hunc librum accuratissime descripsit vir doctissimus

A. Olivieri, *Studi Italiani di Filologia Classica*, vol. iii. p. 465 (Bibl. Bodl. 29981. d. 45[c]):

'3643. Eusebii Pamphili Caesariensis *Praeparationis Evangelicae*

(1) a verbis lib. I |||||| κατήγγειλαν εἴ τέ τινα ἄλλα φαιδρότερα περιέχουσιν αἱ γραφαὶ (Migne, xxi. p. 29, l. 21)[1] usque ad finem eiusdem libri; (8[v]) II–XII usque ad v. ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι. καὶ τἄλλα δὲ τὰ τούτοις (Migne, p. 1057, l. 7; Vig. 636 d 3); f. 183 XIII–XV.

'Singulis libris praemittitur index.

'Chartac. cm. 33,3 × 21; ff. 1–244, quorum 80–180, 183–244 scripsit saec. xiii Nicephorus ῥακενδυτῶν, etc. (f. 244[v]): + εὐαγγελϊκῆς ὡδὶ σὺν θεῷ τέλος :, προπαρασκευῆς : | μέμνησο . . . ἐν κρίσει. +

'Manus recentior s. xv[2] scripsit ff. 1–79[v] + 181–182. Cod. initio valde laceratus. Omnium ff. margines abscissi, recentiori charta suppleti sunt. Cf. cod. 3644.'

Codex duabus manibus dissimillimis est scriptus, quarum vetustior saeculo tertio decimo ineunti adsignanda videtur. Huiusce manus scriptura perspicua est et lectu facilis, paucis tantum compendiis et iis quidem usitatioribus adhibitis.

Pars codicis recentior litteris minimis compendiis plurimis exarata lectu sane difficilis est atque legentium oculis ingrata.

Manus antiquioris scriptura tantum in libris posterioribus, ix–xv, ff. 80–244 adhuc superest. Etiam in hac parte charta multis locis atramento corrosa, margines agglutinati et mox ita disrupti sunt, ut extrema linearum vocabula infimaeque paginarum lineae aut obscuratae sint aut prorsus abreptae. His vitiis quum scriba recentior mederi suscepisset, resartis marginibus laesas textus lineas inibi rescripsit, folia duo, 181 et 182 (Vig. p. 632 d 1–635 d 6, Οὐδὲν—γεγονέναι) nova supplevit, libros denique i–viii scriptura admodum compendiosa

[1] Immo a verbis ἥξειν αὐτὸν (Migne, ibid. l. 20; Vig. p. 5 d).
[2] Ad posteriorem saec. xiii partem referunt alii. Cf. p. xxii. n. 2.

totos de novo exaravit. Sed hos inter labores incuria quadam obrepente, proprios aliquot, ut fit, errores non potuit pristinis non addere vetustioris scripturae mendis: qua de causa 'posterior codicis pars priori praestantior putanda est,' ita tamen ut in universum spectanti 'condicio lectionum in altera parte non alia sit atque in altera[1].'

Ne novo quidem scribae recentioris operi tempus pepercit: codicis enim ab initio mutili textus demum incipit ad paginam Vigerianam 5 d, *ἥξειν αὐτὸν*. Hinc usque ad libri ix. titulum (fol. 79 b, p. 403 a), *ὁπόσοι τῶν παρ' Ἕλλησι λογογράφων τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους μνήμην ἐποιήσαντο*, scriptura eiusdem saec. xiii aliquanto[2] tamen recentior est quam in ceteris libris (ix–xv); foll. 80–244.

Huic de codicis aetate opinioni consentit indicium alterum, quod N Neapolitanus arta cum O affinitate atque sua scriptura praebet. Vide p. xxxviii.

Manus vetustior operi ad finem (exceptis tamen ff. 181, 182 manu illa recentiore suppletis) perducto trimetros hos claudicantes subscripsit:

Μέμνησο τοίνυν ταῖν χεροῖν ὅστις φέρεις:
ῥακενδυτοῦντος γράφεως νϊκηφόρου (sic):
Ἑξαπτερύγων ἐκ γένους κατηγμένου:
σώσαι θ̅ς̅ λέγων περ αὐτὸν ἐν κρίσει.

Pars codicis antiquior saeculo tertio decimo ineunti adsignanda videtur[3]. Huius partis scriptura perspicua est et lectu facilis, compendiis paucis et iis quidem usitatioribus adhibitis[4].

Desunt in codice lib. I. p. a 1 usque ad p. 5 d 8 Ἰουδαίων, lib. XII, p. 636 d 3 ad d 13, libri finem. Quinetiam plurima folia passim per codicem adeo sunt erosa, lacerata, conglutinata, ut quid in iisdem scriptum fuerit vix aut ne vix quidem dispici possit.

[1] Heikel, p. 16. [2] Auctore T. W. Allen, Coll. Reg. Ox. Soc.
[3] Heikel, ibid. [4] Bate.

IX

F, G. FLORENTINI DENUO DESCRIPTI A PROFESSORE HENR. ROSTAGNO

'F. Florentinus, Bibliothecae Mediceae Plut. VI. 6. Membranaceus, saec. XV.'

'G. Florentinus, Bibliothecae Mediceae Plut. VI. 9. Chartaceus, saec. XIV teste Bandinio, e cuius catalogo T. I. p. 102, et 114 utriusque codicis Florentini amplior petenda est notitia.' GAISFORD.

Notitiam illam ampliorem Florentiae petebam mense Martio A.D. 1898. Et ecce vir eruditissimus Manuscriptorum Graecorum et Latinorum Conservator, Professor H. Rostagno, notitiam amborum codicum novam atque copiosissimam mea causa benevolentissime confecit.

F

'1. Codex 6 Plutei VI membranaceus est, nitidissimus, saec°. XV° ex^{e}. exaratus, et foliis constat n°. 359 [0, 245 × 0, 361 : quadragenis versibus scriptis], h. e. n°. 36 quinternionibus; postremi vero quinternionis ultimum folium integumento adglutinatum exstat. Pagina prima auro variisque coloribus affabre depicta est stemmate *Mediceo* imo in margine exornata, cui viridans ramulus circumvolvitur ignitis flammulis vittaque serica vinctus, in qua haec verba inscripta sunt "*par le foe reverdira.*" Ibidem inscriptio aureis eisque grandioribus litteris exarata haec legitur cyanea in areola:

ΕΥϹΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΕϹΤΙΝΟΥ ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙ ΤΗϹ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗϹ ΠΑΡΑϹΚΕΥΗϹ ΤΗϹ ΠΡΩΤΗϹ ΒΙΒΛΟΥ.

'Cum autem singulorum librorum tabulae, tum prima quaeque capitum littera, tum denique capitum inscriptiones rubris characteribus exaratae sunt.

'Continet "Eusebii Pamphili" *Praeparationem Evan-*

gelicam, quae cum ed. *Mign. Patr. gr. XXI* convenit, exceptis tamen capitum tabulis unicuique libro praeeuntibus, quae capita aliter ac apud Migne numerata sunt. Libri autem hi sunt:

f. 1^r	lib.	I,	praevio	indice	capitum	n.	xi
f. 20^r	„	II,	„	„	„	„	xi
f. 37^v	„	III,	„	„	„	„	xiv
f. 57^v	„	IV,	„	„	„	„	xxiv
f. 79^v	„	V,	„	„	„	„	xxxiv
f. 103^v	„	VI,	„	„	„	„	xi
f. 129^v	„	VII,	„	„	„	„	xviii
f. 151^r	„	VIII,	„	„	„	„	xiii
f. 173^r	„	IX,	„	„	„	„	xli
f. 196^v	„	X,	„	„	„	„	xiv
f. 217^r	„	XI,	„	„	„	„	xxxiii
f. 244^v	„	XII,	„	„	„	„	lii
f. 274^v	„	XIII,	„	„	„	„	xxii
f. 305^r	„	XIV,	„	„	„	„	xxv
f. 331^r	„	XV,	„	„	„	„	lviii

‘Desinit textus f. 355^v, ubi rubris litteris eiusdem scriptoris manu haec adposita sunt:

ἐτελειώθη ἐν μηνὶ ἰουνίῳ ἔτει ,ϛ.

‘Sequuntur anonymi senarii versus (ἐγώ σε φιλῶν καὶ πρὸ τῶνδε τῶν λόγων &c.), quos edidit Bandinius Catal. codd. gr. I. 105 sqq. Animadvertendum autem est, quod ad lib. I spectat, post verba cap. I ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, ἄνδρας | [apud Migne, xxi. p. 25 A, v. 2] quibus desinit f. 1^v, in sequentibus nonnulla alia continuari, quae ad Eusebii tractatum haudquaquam pertinent: factum est enim bibliopegi incuria ut, scripturae membranarumque similitudine deceptus, unum pro alio quarternionem adreptum post f. 1^v ipse conligaret, ita ut in Eusebii textu lacuna exstet inde a verbis modo laudatis usque ad verba folii 10^r καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην οὐχ ὁμόφωνον πάντας ἔχειν τὴν διάλεκτον, &c. (M. xxi. p. 53 C, v. 14 ante finem). Ff^{is} autem 2^r–9^v Alexandri Aphrodisiensis *Quaestionum* lib. I fragmentum continetur, inde a verbis

(f. 2[r]) *τὸ μάλιστα ἁπλοῦν, καὶ ἀεὶ ὂν ἐνεργείᾳ*, &c. (cf. Alexandri Aphrod. praeter Commentaria Scripta minora, &c., edidit Ivo Bruns. Berol. 1892. Suppl. Aristot. vol. II, p. ii, pag. 4, vers. 13), usque ad verba (f. 9[v]) *οὐκ ἔτ' ἐν ὑποκειμένῳ αὐτῷ ὅτι πρὸς τὸ* | (ibid., pag. 18, vers. 22): quod nimirum fragmentum, praeter finem cap. *α'* et dimidiam ferme priorem partem cap. *η'*, integra capita *β'*–*ζ'* praebet, quae cum laudata editione concordant.

'Quod demum ad subscriptionem pertinet *ἐτελειώθη ἐν μηνὶ ἰουνίῳ ἔτει ͵ϛ* [anno mundi 6,000!] fugit Bandinium haec verba imperfecte *descripta* esse e codice 9 eiusdem Plutei VI: immo *conlatis diligenter codicibus* 6 *et* 9, *constat codicem* 6 *totum e codice* 9 *descriptum esse*, commutato tantummodo mensis nomine [quod in cod. n°. 9 *σεπτεβρίῳ* est].

G

'2. Codex autem n°. 9 Plutei VI chartaceus est, saec. XIV exaratus, et foliis constat n°. 329 (0, 209 × 0, 305), tricenis versibus scriptis, h. e. n°. 41 quaternionibus, qui numeris graecis olim obsignati exstiterunt, ut patet e quatern. *γ'. ε'. ϛ'. ζ'. ι'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. ιϛ'. ιζ'. ιη'. ιθ'. κ'. κα'. κδ'. κε'. κ''''* (=n. 26), *κη'. λδ'. λε'. λζ'. λή. μά.* in quibus huius numerationis vestigia etiamnunc deprehenduntur. Post vero quaternionem n°. 26[um], h. est, post f. 208[v], cum lacuna in textu exstaret, manus recentior folium, quod nunc numerum 209 obtinet, addidit: quo factum est ut ff. 329 pro ff. 328 codex constaret. In prima superiori pagina vestigia etiam nunc apparent huius deprecationis:

χε̄ - προηγου τ''' ἐμ''' πονημ ✝

'Adscriptum infra legitur nomen διὼδῶρ[υ] [*sic*, = διοδώρου, at apud Bandinium διωδώρως *sic*], quod possessoris cuiusdam nomen esse perperam Bandinius coniecit, quippe quod in marginibus passim scriptum legatur eadem prorsus ratione qua aliorum *auctorum* nomina (ut *πλουτάρχου, πλάτωνος, σαγχουνιάθωνος, πορφυρίου, φίλωνος* &c.) textui, qui dicitur, adpicta inveniuntur. Sequuntur rec. manu adiectae hae notae: "anno mundi 6852, anno christi 1344."

'Tum primi libri capitum tabula, rubris exarata litteris, exstat, quae una cum sequentibus omnibus cum eis, quae in cod. n°. 6 eiusdem Plutei VI continentur plane et omnino conveniunt. Vacua sunt ff. 244, 245.

'Capitum indices, qui libris I–XIII praecurrunt, rubris characteribus exarati sunt: nigris vero qui libris XIV et XV praeeunt.

'Libri autem ita sese excipiunt:

f. 1r	lib.	I	f. 83v	lib.	VI	f. 189v	lib.	XI
f. 17r	"	II	f. 106v	"	VII	f. 216v	"	XII
f. 31v	"	III	f. 125r	"	VIII	f. 246r	"	XIII
f. 47v	"	IV	f. 146r	"	IX	f. 274v	"	XIV
f. 64v	"	V	f. 168v	"	X	f. 301v	"	XV

'Desinit textus f. 328v, ubi haec verba adposita sunt: *τέλος τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς:—ἐτελειώθη ἐν μηνὶ σεπτεβρίῳ· ἰνδικτιῶνι ιβῃ′ ἔτει ͵ςῶνβ′.*

'Sequuntur senarii versus, binis columnis exarati, quos Bandinius, ut superius commemoravimus, e code. 6 edidit, l. l.: hos excipit sequens iambus, rubris item characteribus scriptus:

(f. 329v). *χειρῶν ἐμοῦ πόνημα καθειργασμένον.*

'Manus denique, quae folio 209 addito lacunam explevit, tres versus inferiori paginae 208v item adfixit, cum folium unum (h. e. f. 209) ad lacunam explendam haud sufficere videretur: scil. inde a verbis *ἐκ ταύτης τῆς μεθό]δου καὶ ὁ δυσμαθέστατος* [apud Migne, xxi. p. 920 C circa dimidium] usque ad verba *ἀμφισβητουμένης δὲ παρά τισι* | [ibid. cap. xxviii. p. 924 B circa dimidium]: f. 210r autem septem textus versus lituris deleti sunt, h. e. inde a verbis nuper laudatis | *δου καὶ ὁ δυσμαθέστατος*, &c. (M. xxi. p. 920 C. ĉ. dimid.) usque ad verba *ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ* [ibid. p. 920 D, circa initium].

'N. 374 hic codex olim obsignatus fuit.'

His perpensis duae res elucent notatu dignissimae; primum enim testatur vir eruditissimus codicem F totum e codice G descriptum esse, deinde codicis F scriptorem

finiti laboris sui mensem atque annum ad exemplar codicis G appositurum mensem quidem Iunium obsignasse, sed in anni numero millenario ϛ substitisse. Itaque quo anno codex F exaratus sit in incerto relictum est, saeculo vero XV^mo scriptura adsignanda putatur.

Codicem G denique scriba ipse se confecisse testatur anno mundi 6852, h. e. anno Domini 1344.

Fontem autem ipsius codicis G codicem esse Bononiensem (O) postmodo demonstrabitur.

X

C. PARISIENSIS 466

'C. Parisiensis, Bibliothecae Regiae (Nationalis) n. 466, membranaceus, saec. XIV exeunte pulcherrime scriptus, integer, titulis ubique minio exaratis. Hic codex in plerisque cum F, G concordat[1].' Hoc iudicium comprobavit vir doctissimus, E. Schwartz, qui multos codices Eusebianos eo consilio inspexit ut erueret 'qui diligenter conferendi quique pro apographis habendi et abiiciendi essent.' Hoc ergo certissimum esse scribit 'ex codice Laurentiano (G) descriptos esse alterum codicem Laurentianum plutei VI 6 (F) et Parisinum 466 (C)[2].' Huiusce rei demonstrationem vide infra p. xxix.

XI

G. FLORENTINUS EX O TRANSCRIPTUS

Codicum G ex O Bononiensi transcriptum esse primus indicavit E. Schwartz, qui tamen neque penitus rem ipse poterat per temporis brevitatem exquirere[3], neque Heikelium postea libello suo satis explanasse putabat[4]. Exempla vero pauca, partim ab Heikelio partim a me ipso e plurimis eiusdemmodi selecta, vix ullum dubitationi locum relinquere videntur. Praecipue notandum

[1] Gaisf., p. ii. [2] Schwartz, *Tatiani Oratio ad Graecos*, Praef. p. 5.
[3] ibid. p. 5. [4] ibid. p. 6.

est in his locis plerisque codices OGC ab omnibus discrepare praeter FI et ceteros recentiores. Porro lectiones nonnullas, quae in apparatu critico nostro aut praetermissae aut minus distincte adlatae sunt, accuratius hic supplendas curavi. Mutilus est codex O ab initio usque ad paginam Vigerianam 5 d 8 *ἥξειν*: hinc ergo incipimus.

p. 6 a 7 *παραλογώτατον*] -*ώτερον* OGC
*p. 6 c 3 *προταθέντων*] H, *προταθέντων* O, *προτεθέντων* GC
p. 6 d 9 *Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν*] *ῑν̄ χ̄ν τὸν υἱὸν* OGC
p. 6 d 11 *πιστούμενος*] -*μενοι* OGC
p. 7 a 5 *καὶ μὴν ἰδίως ἡμῖν*] *ἡμῖν γε μὴν ἰδίως* OGC
*p. 7 a 5 *χεῖρας*] AO, *χαρᾶς* GC
p. 7 b 2 *σοφίας*] pr *ἀνθρωπίνης* OGC
p. 7 b 7 *ἐκ*] *ἀπὸ* OGC
p. 7 c 1 *πρὸς*] *εἰς* OGC
p. 7 c 4 *μετὰ συλλογισμῶν*] OGC, om AH
*p. 7 d 1 *γραμμικαῖς*] AO, *γραμματικαῖς* GC
*p. 7 d 5 *εὐαγγελιζομένη*] In O 'nil conspici potest nisi spatium vacuum' (Bate), *εὐαγγελισαμένη* G, *εὐηγγελισαμένη* C
p. 7 d 5 *διαρρήδην*] OGC, om AH
p. 7 d 9 *ποτε*] *ποθεν* OGC
p. 7 d 10 *ἐνηνθρώπει*] *ἐνηνθρωπήκει* OGC
p. 7 d 11 *συνεστῶσαν*] + *πω* OGC
*p. 7 d 14 *ἀκατάπληκτον*] AO, *ἀκαταμάχητον* GC
*p. 8 a 2 *ἀποφηναμένου*] AO, *ἀποφηνάμενον* GC
p. 8 a 4 *ἄθυρον*] *ἄκρον* OGC
p. 8 a 4 *ἀποφράξαι ἂν*] *ἀποφράξοι ἂν* OGC
*p. 8 a 9 *θεασαμένη*] O, *τεθεωμένη* GC
*p. 8 a 9 *προφήσασά τε*] O, *προφήτας καὶ* GC
p. 11 a 7 *καθαίρεσις*] *καθαίρεσιν* OGC
*p. 11 b 3 *πω*] $\overset{τε}{πω}$ O, *ποτε* GC
p. 11 d 9 *ἐπέσφαζον*] *ὑπέσφαζον* OGC
*p. 12 a 5 *παραλύσαντος*] $\overset{παρα}{καταλύσαντος}$ O, $\overset{κατα}{παραλύσαντος}$ G, *παρακαταλύσαντος* C

p. 12 b 3 τῷ λόγῳ] τῶν λόγω ('λογῶ sic!' Heikel) O, τῶν λόγων GC
p. 13 c 2 Ἑλλήνων] ἀλλήλων OGC
p. 13 d 5 εὐτελῶν] εὐγενῶν OGC

His addere libet

p. 36 a 3 οὗτος αὐτὸς AH, οὐ Τάαυτος] OC, οὐ τὰ αυτος (*sic*) G
*p. 36 b 3 ὀνομάζειν οὐρανόν] O, ὀνομαζόμενον GC

'Cum ὀν. οὐρ. in O et obscure scriptum sit, et ita ut ειν abbreviatione significatum, οὐρανόν autem, ut vulgo fit, οὐνον (οὐνον) scriptum sit, librarius G, ut ego quoque primo adspectu, falso ὀνομαζόμενον legit scripsitque. Similiter fere factum est *p. 36 b 6, ubi auctor codicis G litteram η (vocis συμβολῇ) obscure scriptam compendium casus αῖς putabat' (Heikel, p. 29), συμβολαῖς G (Rostagno).

*p. 507 d 9 δέκατος] (in marg ἐν sec m) O, ἐνδέκατος GC

Hic animadvertendum est in iis locis quae asterisco quem vocant notavimus codices GC ab O discedentes in errores proprios cecidisse: illos autem ab hoc tamquam fonte in universum, paene dicam, derivatos esse cetera exempla satis pro certo demonstrant.

XII

C EX G TRANSCRIPTUS

Codicem C ex G transcriptum esse luculentissimis exemplis demonstravit Heikelius[1], quorum pauca proferre libet.

p. 4 a Vox πίστεως obscurissime scripta et macula foedata in G deest in C, et spatium vacuum relictum est.

p. 10 c ἔθνος ἐπ' ἔθνος] 'In G ἔθν· ἐπ' ἔθν· minoribus quam vulgo punctis casus ος significatus est. Quare auctor codicis C ἔθν ἐπ' ἔθν sine casu scripsit.'

p. 16 b 'Est in G νεολέκτου, sed ita ut ν ex θ mutatum sit; in C est θεολέκτου.'

De his et plurimis huiusmodi mendis ab Heikelio

[1] pp. 30 seq.

notatis Gaisfordius omnino silet. Exempla autem illa quae afferuntur (p. xxviii) procul dubio demonstrant cum G ex O tum C ex G descriptum esse. Itaque ubi codicis O lectiones aut omnino evanuerunt aut parum certe legi possunt, saepius G nonnunquam C in subsidium vocandus est. Huiusmodi locus est p. 756 c 3, ubi *ἕτερον* bis scripsit, et ad finem paginae et ad sequentis initium, O: hinc *ἕτερον ἕτερον* nimis fideliter servavit G, C vero manifestum errorem vitavit. Fuit autem hic (C) 'Rich. Montacutii codex, cuius lectiones cum Vigero communicavit Morellus, Biblioth. Paris. praefectus. Nam xv. 22, ubi rell. codd. omnes lacunosi sunt, C adiicit (p. 832 c 4 Viger.) *ἀγνοοῦσιν ὡς καὶ . . . ταῦτα ἐργάζεται . . . περὶ ψυχήν, . . . ἃ δύναται*, et p. 833 b 9 *ἡ ψυχὴ διῆλθε*, et p. 834 a 11 *οὐ* inter *ὃ* et *δύναμαι*, et p. 834 c 4 *τὸ κρεῖττον, καὶ ἑτέραν φύσιν ἔχον σώματος καὶ ἐνεργείᾳ ὂν ἀεί· πρότερον ἄρα*, quae exciderant, quia *ἄρα* etiam praecedit. Eadem autem Vigerus ex Montacutii codice se recepisse tradit.' Ita scripsit G. Wolff, *Porphyr. de Philosoph. ex Oraculis*, p. 103. Et cum his consentit Dindorfius, *Praef.* p. xiv: 'Denique codex Montacutii, quem passim memorat Vigerus, idem est qui Parisinus C n. 466.'

Codicis autem C scriptorem exemplar suum G neglegentissime secutum esse varias lectiones intuenti statim apparebit ex magno numero mendorum in pp. 1 a–5 c occurrentium, qui neque in G neque in alio quoquam codice inveniuntur[1]. Exempla sunt p. 1 a 1 *ὂν* (*sic*) *χρηστιανισμόν*, p. 2 b 3 *πολυπαθής*, c 1 *διακυβερνούμενον*, p. 3 d 6 *τὸ* pro *τόν*, d 8 *προτρέχον* pro *συντρέχειν*, d 13 *εὐλόγῳ* pro *ἀλόγῳ*, p. 4 c 3 *παρεσκευασμένος* pro *παρεσκευασμένοις*, d 4 *καὶ* pro *τί*, *τίνες* pro *τίνας*, d 7 *φρονοῦντες* pro *φρονοῦντας*.

His argumentis addendum est quod G anno Christi 1344 exaratus est, C vero saeculo quarto decimo exeunti[2] aut initio quinti decimi saeculi[3] adscribitur. Itaque haud dubium videtur codicem C propriae auctoritatis nihil aut certe parum habere.

[1] Cf. Heikel, p. 31. [2] Gaisf., p. 2. [3] Heikel, p. 30.

XIII

COMPARANTUR B ET I

Iam vero perquirendum est qualis sit inter codices B et I affinitas.

In libro primo codex B, mutilus ab initio, incipit p. 19 a: hinc usque ad finem libri lacunae sunt plus viginti, partim breves partim longiores, quae in codice I neque in ullo alio reperiuntur.

Per librum alterum eandem exstare horum codicum rationem lacunae non minus viginti quinque demonstrant.

Quinetiam in his libris duobus plus septuaginta lectiones exstant, pleraeque mendosae, quae codicum B et I communes sunt et propriae.

Hos locos omnes diligenter ipse collegi, sed prelo tantam molem subiicere supervacanei esse operis iudicavi, praesertim ubi cuilibet in promptu est apparatum nostrum intuenti rem certam atque ratam sibi facere. In libro tertio haud dissimilis est horum codicum ratio ab initio p. 82 b 1 usque ad p. 85 a 5, ubi pro vera lectione *ἐμπυρώτατων* exstat in BI *ἐμπυρεστάτων*.

Sed 'hic est ultimus locus ubi BI in errore' (sibi proprio?) 'consentiunt' (Heikel, p. 23). Praeterea notandum est statim abhinc frequentes in B lacunas fere omnes in I suppletas esse. Huiusce rei exempla reperias in apparatu nostro ad hos locos; 85 c 5–d 3 *δεῖ—μορφῶσαί τε αὐτήν*, 86 d 5–87 b 7, 89 c 3, 90 a 7–91 a 2.

Ex his exemplis cuivis, opinor, procul dubio constabit Venetum I e Parisino B usque ad 85 a 5 exscriptum esse. Neque minus aperte in excerptis illis ad finem libri XV obviis scriba codicis I antiquior (I[a]) codicem B nimis sane fideliter secutus est, id quod plurimae lacunae et errores his duobus communes et proprii certissime demonstrant.

Notatu autem dignissimae sunt quaedam codicis B secundae manus lectiones, quae etiam in I, sed nusquam

alibi, reperiuntur. Huiuscemodi exempla duo vel tria in lucem proferre libet.

21 d 5 συνεργούς] συνεργὸν (ὸν sec m in ras) B² συνεργὸν I
30 d 8 Φοινικῆς] Φοινικῆς B*, Φοινικικῆς B² I
45 d 6 ἑκατομπυλον] ἑκατόνπυλον (τα supra lin.) B, ἑκατοντάπυλον I

Hinc satis apparet codicem I in his saltem locis e codice B manu secunda correcto, ideoque post annum Christi 1454 demum exscriptum esse.

'In folio, quod est ante folium quod numero 1 signatum est, aliquis librum Bessarionis Cardinalis esse rubro scripsit' (Heikel, p. 19). Haec etiam cum praecedentibus bene consentiunt. Bessarion enim Cardinalis factus est *circ.* A. D. 1438, obiit autem A. D. 1472.

XIV

COMPARANTUR B ET O

In codicibus B et O comparandis illud imprimis memoria tenendum est partem priorem codicis O ab initio usque ad p. 403 a 9, manu altera rescriptam, codice B, quem circa A. D. 1272 scriptum esse vidimus (p. xviii), aliquanto recentiorem esse, reliquam vero Bononiensis partem eodem B aliquanto antiquiorem. Oportet igitur utriusque manus lectiones cum B separatim comparari.

Commodissime autem fiet haec comparatio circa locum ubi manu recentiore codicis O desinente vetustior manus incipit.

L. viii.

399 d 9 *πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ὑπὸ σοῦ διαπορηθέντων*] om BO
400 a 1 *ἱκανὴν πίστιν ἐργάσασθαι δυνάμενα*] *πίστιν ἐργάσασθαι δυνάμενα ἱκανὴν* BO
a 3 *μὲν οὖν*] *δ'* BO
a 4 *ὁμοῦ μὲν*] om BO
a 4 *οἷοι καὶ κατὰ τοὺς νέους*] *οἷ* (sic) *καὶ νῦν* BO
a 5 *δὲ*] om BO
a 6 *διαλήψεως*] *ὑπολήψεως* BO

400 a 6 *τά τε*] *καὶ* BO

a 7 *ἐμφανῆ καθιστάς*] om BO

a 9 Finis octavi Libri

Ex his exemplis artissima duorum codicum affinitas satis apparet.

Iam vero post interpositum Libri noni capitulorum indicem statim incipit antiquioris scribae manus; et ecce! subito mutantur omnia.

L. ix.

403 b 1 *Ἑβραίοις*] O, *Ἑβραίων* B

b 3 *γεγενημένης*] O, *γεγυμνασμένης* B

c 3 *αὐτοῖς*] O, om B

d 1 *τῶν Ἑλλήνων*] B, *τῆς Ἑλλήνων* O

d 2 *γοῦν*] O, om B

d 3 *αὐτοῖς*] O, *αὐτῶν* B

d 3 *συνασκήσεως*] O, *ἀσκήσεως* B

d 6 *λαβὼν ἀνάγνωθι τὰ Θεοφράστου*] O, *φησὶ Θεόφραστος* B

d 8 *ἀποχῆς*] O, + *ταῦτα* B

404 a 2 *φησὶν ὁ Θεόφραστος*] O, om *φησὶν ὁ* B

b 1 *κελεύοι*] O, *κελεύει* B

b 9 *εὐχῶν*] O, *νυκτῶν* B

412 c 2 *εἴρητο*] *εἴρηται* (o suprascr.) O, *εἴρηται* B

412 d 2–408 a 4 *εἰσὶ—ταῦτα*] O, om B

Hinc usque ad p. 414 d 8 errores satis multos utriusque codicis inveni et plurimas in codice B lacunas, sed nihil perspexi quod affinitatem indicaret.

Exempla quaedam addimus ex capite primo Libri xi[mi] ordine excerpta, ubi collationem nostram et Gaisfordianam Heikeliana confirmare licuit.

L. xi. cap. 1.

507 d 1 *δέκατος*] *δέκατος* (sed in marg *ἐν* sec m) O, (ante *δέκατος* una aut duabus litteris erasis) . . *δέκατος* B. Mendum scripturae tam manifestum quivis scriba potuit proprio Marte corrigere.

507 d 7–508 a 2 *μηδὲ—φρονήσει*] om B

508 a 4 *μὲν οὖν*] om B, *οὖν* om O

* c

508 a 7–b 1 ἐν τισιν—λόγια] om B
b 3–4 μόνῳ—Πλάτωνι] om B
b 6 αὐτάρκης] αὐτάρκις B
b 8 ἐζηλωκόσι] ἐζηλωκόσει B
c 1–2 τετηρήσθω—ἀνδρὶ] om B
d 7 πεφιλοσόφητο] πεφιλοσόφηται B
509 a 1 ἐπακοῦσαι ἄξιον] ἀκουστέον B
a 2 ἐπισκοπῆσαι] ἐπισκοπητέον B
δὲ τὰ] δὲ καὶ τὰ B
b 2 ἔτι] om B
b 4 καλὸν καὶ ἀγαθόν] καὶ om B
c 1 τοῖς ἀκριβεστάτοις] τῆς ἀκριβεστάτής (sic) B
c 3 αἰτίων] αἰτίον (sic) B
c 5–6 εἰς δὲ—παραλαμβανομένου om B
c 8 διερριμμένα] διερριμένα B, διεριμμένα O
d 3 κατὰ ταὐτὸ] κατ' αὐτὸ B
d 4–7 περὶ μόνην—καταθέντες om B

Longius haec exsequi supervacaneum esset. Satis enim constare arbitror codicem Bononiensem scribae codicis B omnino ignotum fuisse, recentiorem autem Bononiensis libri scriptorem B Parisiensem et in manibus habuisse et plurima eius menda in opus suum accepisse.

XV

COMPARANTUR I ET O

Codices I et O facillime inter se comparantur in iis locis ubi deficiente B reliqui omnes utroque posteriores sunt. Huiuscemodi locus est p. 256 b 6–258 b 2, ubi manus O recentior cum I[a] comparatur.

256 c 8 τῷ] I, τὸ O
d 1 ὡς] I, + καὶ O
d 3 ἐγὼ I, ἔγωγε O
d 7 τί φῂς] I, τίς φῂς O
d 8 πράγματι] I, πράγματα O
257 a 1 οὔτ'] I, ἔτ' O
a 2 οὔτε εἰ] O, οὕτως εἰ οὔτε I

257 a 4 *οὕτως*] O, *αὐτῷ* I
a 5 *δίζηαι*] I, *δείξεις* O
a 6 *'Αμφιαρηϊάδη*] *'Αμφιαρηϊάδος* I, *ἀμφὶ 'Αρκαδίη* O
a 7 *'Αμφιαρηϊάδης*] I, *ἀμφὶ 'Αρκαδίης* O
b 1 *ὅ*] I, *καὶ* O
b 2 *αὐτὸ*] I, om O
ἀπαντάτω] I, *ἀπαντήσασθαι* O
c 1 *πιστότερον*] I, *ποστίτερον* O
c 2 *γ'ἂν*] I, *γοῦν* O
παρισωθείη] O, *περισωθείη* I
c 8 *πρεσβύτατον*] I, *πρεσβύτερον* O
d 2 *ἐκ τῶν*] I, *ἐκτὸς τῶν* O
d 4 *διισταμένων*] I, *ἱσταμένων* O
258 a 1 *προσεισήνεγκα*] I, *προσήνεγκα* O
a 3 *ἀνῆπται*] I, *ἀνῆπτε* O
a 4 *δὲ* 2°] I, + *γε* O
b 1 *οὔτε τις αὐτοῦ*] I, *ἤ αὐτοῦ τις* O
b 2 *ὕπαρξις*] I, *ὕπαρξιν* O

In his xxv locis veram lectionem vicies exhibet I, ter tantum O, semel (258 a 1) dubitari potest, semel autem (257 a 6) ambo peccantes diverso in errore versantur.

Similis est horum codicum inter sese comparatio in loco 278 c 2–280 b 3, ubi iterum lacuna est in B.

278 c 3 *μὴ*] I, om O
c 6 *ταῦτα*] I, pr *φημὶ αὐτῷ ἡμᾶς* O
c 7 *μεμερίσθαι*] I, *μερίζεσθαι* O
d 11 Μαγουσαῖοι] I, Μαρυσαῖοι O
279 a 1 *μόνῃ*] I, *μόνον* O
a 2 *ὅπου ἂν οἰκήσωσι*] I, *ὅπου οἰκήσουσι* O
a 6 *σοφοὶ ἄνδρες* I, *ἄνδρες σοφοὶ* O
c 4 Γαλατίᾳ] I, Γαλλίᾳ O
c 5 *ἢ ἐν* Παρθίᾳ] I, om O
c 5 *ἢ* 2°] O, om I
c 6 *οἱ* O, om I
d 1 'Ιουδαῖον] I, 'Ιουδαίων O
d 1 *οἶκον*] I, om O

279 d 3 τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ] I, ἡμ. τῇ αὐτῇ O
d 5 αὐτεξουσίου] I, αὐτεξίου O
d 5 'Οσροηνῇ] I, 'Οσροινῇ vel Εὐροινῇ O
d 7 Ἄβγαρος] I, Αὔγαρος O
d 8 ἐκ τότε] I, τότε O
d 8 'Οσροηνῇ] I, Εὐροινῇ O
d 11 καλούμεθα I, κεκλήμεθα O
280 a 1 οἱ ἐν Παρθίᾳ] I, ἐν om O
a 2 ὑπάρχοντες] I, τυγχάνοντες O
a 2 οἱ ἐν Μηδίᾳ] I, ἡ ἐν Μηδίᾳ O
a 2 παραβάλλουσι] I, προτιθέασι O
a 3 Περσίδι] I, Περσίᾳ O
a 4 Γήλλοις I, Γήλοις O
a 5 Αἰγύπτῳ] I, Αἰγυπτίᾳ O
a 7 ἐθῶν] I, ἐθνῶν O
a 7 οὔθ'] O, οὐχ I

In his xxix locis verae lectiones in I reperiuntur xxv, in O ii (279 c 5, 280 a 7), semel (a 4) ambo peccant, et de duabus (279 c 6, d 11) dubitari potest.

Ex hac codicum BIO comparatione satis apparet codicem O 'integritate lectionum . . . codici B multo praestare' (Heikel, p. 16 fin.): Marciani autem priorem partem (I^a) Bononiensis (O) eidem parti, quae manu recentiore rescripta erat, longe antecellere; utpote qui praecedentis errores vel suo Marte vel aliunde petito auxilio plurimos correxerit. Quodsi partem utriusque codicis antiquiorem (I^a, O^a) inspexeris, ut libri xi. c 7 (quod caput totum omisit B), alter alteri vix quidquam praestare videbitur.

XVI

E. PARISIENSIS 468

Codex E Parisiensis, Bibl. Nationalis n. 468, chartaceus, saec. XVI, 'descriptus videtur ex I[1].' Codicem E 'nullius pretii' esse censet Heikelius, neque magni

[1] Gaisford, Usener.

momenti esse utrum ex I directe descriptus sit, an ex codice Marciano 342 (cui nomen dedit J), quod ipsum ex Marciano 341, I, exaratum esse constet[1]: 'certe ex alterutro descriptus est, itaque sine ulla auctoritate[2].'

Sicubi tamen et B et I deficiunt, E, quia descriptus est ex I, in subsidium vocandus est. Huiusmodi loca sunt p. 35 c 6, ubi veram lectionem *Δία Μειλίχιον* habent EO, *διαμίχιον* AH; p. 39 a 3 ubi *Δαγών* EO (cf. p. 36 c 3) non minus probabile est quam *Δαγῶνος* AH. Vide etiam 37 b 4, 38 d 9, 39 d 1, 42 b 2, ubi E cum O etiam in vitiis consentit.

Codicis huius conferendi labore supersedere Gaisfordium potuisse censet Dindorfius (p. xiii): neque tamen inutilis fuit illa collatio, quippe quae demonstraverit codicem E non minus quam D fontem fuisse textus quum Stephaniani tum etiam Vigeriani. Ita enim testificatur ipse Vigerus in Praefatione: 'duos ex Bibliotheca Regia. . . . Manuscriptos codices accepimus, quorum altero Stephanus in Graeca editione usus videtur, alterum ei saepe dissimillimum repperi.'

XVII

N. NEAPOLITANUS II A 16

De codice N quaecumque adhuc nota sunt fere omnia Heikelio debemus, cuius pace utinam hic iterum ut saepe alias nonnulla mutuari liceat.

'*Codex Neapolitanus* II A 16 Bibl. "Musei Nationalis" (n) chartaceus. . . . Scriptura ad eam proxime accedit, quam codicis Bononiensis posteriore in parte invenimus.

'Quod in Catalogo hic codex quinto decimo saeculo scriptus dicitur, falsum puto; immo exeunte tertio decimo aut ineunte quarto decimo saeculo confectum duco' (p. 32).

'Huic codici non aliter atque codicibus A I (O) pro-

[1] Heikel, pp. 50, 51. [2] Ibid., p. 52.

prium locum Usener tribuere videtur, neque eum apographon ex alio codice nobis noto putare' (p. 33 n).

Ab hac viri doctissimi Hermanni Useneri sententia iure optimo, ut mihi quidem videtur, dissentit Heikelius; id quod cuivis, opinor, satis apparebit lectiones quasdam codicis Neapolitani (N) cum codicibus eodem antiquioribus A et O comparanti. Ex iisdem locis simul apertum erit codicem Parisiensem D, quo usus est R. Stephanus, e codice Neapolitano descriptum esse.

7 a 5 (hic incipit A) *καὶ μὴν ἰδίως ἡμῖν*] A, *ἡμῖν γε μὴν ἰδίως* OND
b 2 *σοφίας*] A, pr *ἀνθρωπίνης* OD, *ἀνθρωπίνοις* N
b 7 *ἐκ*] A, *ἀπὸ* OND
c 1 *πρὸς*] A, *εἰς* OND
c 4 *μετὰ συλλογισμῶν*] om A, hab OND
d 1 *γραμμικαῖς*] A, *γραμματικαῖς* CG (def. O), *γραμμικαῖς* (prius *ι* in trium litterarum ras) N
d 9 *ποτε*] A, *ποθεν* OND
d 10 *ἐνηνθρώπει*] A? H, *ἐνηνθρωπήκει* OND
d 12 *ἀκατάπληκτον*] AO?, *ἀκαταμάχητον* CGND
8 a 4 *ἄθυρον*] A, *ἄκρον* O, *ἄθυρον* (*θυρον* in ras, in marg: *γρ. ἄθυρον*) N, *ἄθρυον* D
⟨*ἀποφράξαι*⟩ *ἂν*] *ἀποφράξειαν* A, *ἀποφράξοι ἂν* OND
a 6 *ὁμολογήσειεν*] A, *ὁμολογῆσαι ἂν* OND
a 9 *θεασαμένη*] A, *τεθεωμένη* G, *τεθεαμένη* ND
b 3 *τὰ . . . κηρύγματα*] A, *τὸ . . . κήρυγμα* OND
b 5 *κράτος*] A, *βάθους* OND
c 7 *ταῖς τε*] *τε* om A, hab OND
d 1 *πᾶσιν*] OND, *πάλιν* A
d 3 *αἷς*] A, *οἷς* ON
d 4 *ἐπαγγελίαν*] A, *ἀγγελίαν* OND
d 5 *τοῦ Χριστοῦ*] OND, *τοῦ* om A
d 9 *εἰς αὐτὸν*] A, *αὐτῶν* OND
9 a 1 *μακρὰν*] AO, *μακρὸν* ND
αὐτοῖς] A, *αὐτοὺς* OND
b 1 *εὐαγγελιζομένων*] A, *εὐαγγελιζομένην* OND
c 2 *ἐκτήσαντο*] O, *ἐκτίσαντο* AN

9 d 7 ἐλαυνόμενον] AO, ἐλαυνόμενοι N

Hinc apparet codicem N lectiones codicis O, seu veras sive falsas, fere semper accepisse, sin ab eo divagetur, in errorem plerumque delapsum esse. Rectissime ergo iudicavit Heikelius: 'Virtutes propriae, aut ex fonte nobis non conservato petitae, in N nullae exstant. Itaque cum et valde interpolatus et ceteroquin codice O deterior sit, neque ipse neque codices qui ex eo nati sunt' (scilicet D, Ox, aliique plures) 'in textu constituendo ullas agent partes[1].'

XVIII

D. PARISIENSIS 467

D. 'Parisiensis 467, chartaceus, recens, perexiguae auctoritatis' (Gaisf. p. ii). 'Quindecimo aut ineunte sexto decimo saeculo scriptus est' (Heikel, p. 43). Hoc codice Robertus Stephanus usus esse videtur, qua de causa aliquanto amplius quam pro meritis suis ab Heikelio descriptus est[2]. 'Usener codicem *cognatione* cum codice N (Neapolitano) coniunctum esse indicavit': Heikelius autem (p. 45) ex N plane descriptum esse censuit, adhibitis etiam nonnullis codicum I et H lectionibus. De hac codicum OND cognatione vide p. xxxiv.

His adde quae de codicibus D, E, scripsit Dindorfius (*Praef.* p. xiv).

'Codex Parisinus prior, quo Stephanum usum esse dicit (Vigerus), est fortasse D (n. 467)—quod ex scripturis ab Vigero memoratis huic codici propriis recte collegit Wolfius; alterum, quo ipso quoque Stephanum usum esse non animadvertit, non alium esse quam Parisinum E (n. 468) scripturae huic codici propriae plurimae docent, quas Vigerus in annotationibus ex "altero ms." attulit.'

Itaque quum codices D et E derivati sunt alter ab O alter ab I, neque propriam auctoritatem ullam habent,

[1] P. 39. [2] Heikel, pp. 43, 44.

lectiones eorum textu Vigeriano, cui subiacent, plerumque satis indicari videntur.

De codicibus in universum sic iudicat Heikelius (p. 27): 'His igitur codicibus A, O, B, I, in Eusebii textu constituendo utendum est, ita tamen ut in libro primo alteroque nulla sit codicis I auctoritas, O codici B mutilato ubique praestet, ab initio libri sexti I et O (B hic ut in superioribus paene neglegi potest) soli sint fontes. Sed altera familia (A) alteri (BIO) non potior est; quare inter utriusque familiae lectiones, ut res et usus scriptorum postulat, optimum quodque eligendum est.'

'Reliquos codices, omnes ad unum, nullam habere auctoritatem, sed ex superioribus derivatos esse iam demonstrabimus.'

Iudicium istud magna saltem ex parte verum esse nihil dubitamus. Aliquanto tamen rectius, ut mihi quidem videtur, locutus est Diels (*Doxogr. Gr.* p. 159): 'Constat, nec Gaisfordium potuit fallere, codicem A ut antiquissimum ita optimum esse librum.'

Quia tamen, ut antea vidimus (p. xiv) et ipse Arethanus (A) et apographon eius H vitiis haud paucis laborant, recentiores BIO etiam in libris i–v in subsidium vocandi sunt.

In ceteris libris primas partes agent I et O; quibus tamen nonnunquam B et admodum raro recentiores a Vigero adhibiti auxilio erunt.

XIX

DE EUSEBII TESTIS FIDE

Quae sit operis sui propria et paene singularis ratio non semel Eusebius ipse studiose atque instanter asseruit. 'Permulti quidem ante nos in alio saepe disputandi genere studiosius elaborarunt. . . Huiusmodi tamen quasi proprium ac singulare argumentum a nobis tractatur' (6 d 11–7 a 6).

'Verbis autem, in iis quae a me prodentur atque vul-

gabuntur, non meis utar, sed illorum qui quos ipsi deos vocant eorum cultum singulari ac praecipua contentione studioque defenderunt, ut ab omni fingendi calumniandique suspicione nostra haec disputatio vindicetur' (17 a 1).

'Quoniam semel istorum vanitatem redarguendam suscepimus, age, quid praeclari tandem numinibusque digni afferant, videamus; sic tamen nihil ut ore loquamur nostro, sed omnia ipsissimis eorum verbis concepta producamus' (82 c 3). 'Mihi satis fuerit certas demonstrationes ex clarissimis quibusque apud Graecos philosophiae laude florentibus arcessere' (82 d 4).

'Et quidem si argumentis ipse meis id quod nunc agitur conficere vellem, non satis immunem tutamque, sat scio, disputationem meam ab omni litigiosorum hominum reprehensione calumniaque praestarem. Quare nihil domo depromptum afferam, sed testimoniis, quod adhuc feci, alienis utar' (142 d 4).

Quando igitur Graecos Eusebius ex ipsorum scriptis refutandos suscepit, primum illud exquirere vel maxime refert, utrum ea scripta fideliter et accurate noster excerpserit. Qua quidem de re doctissimi viri satis acriter inter sese disceptarunt. Magnus ille Scaliger 'errata, absurditates, deliria, alucinationes' Eusebii rabidis conviciis laceravit. Hunc vix aequiore animo secuti plures docti viri Gesner, Niebuhr, alii eundem ineptum neglegentem credulum immo falsarium dixere [1].

Contra autem testes neque pauciores neque minus docti diligentiae atque fidei nostri auctoris strenui defensores exstiterunt.

Imprimis vir clarissimus L. C. Valckenaerius in doctissima illa *Diatribe de Aristobulo* (p. 82) sic scripsit: 'Dedit (Eusebius) illic nobis Aristobuli verba, huius aliorumque alibi, ut quid Iudaei quid Gentiles senserint ex ipsis eorum verbis intelligeretur. Fideliter autem in

[1] Jos. Scaliger, *De emendatione temporum*, p. 506; *Thesaurus temporum*, notae p. 417, Animadv. p. 14; s. Bernays' Scaliger, s. 225; Niebuhr (*Kleine Schr.* s. 232, 241, 253).

his versatus nullius, ut arbitror, vel tantillae fraudis literatae debet esse suspectus.

'Excerpta de libris qui supersunt ad hos comparanti licebit aestimare quam curam adhibuerit in perditis, quorum suspicor nonnullos paene integros in isto thesauro custoditos.'

Idem vir sic de Porphyrii locis ab Eusebio excerptis locutus est (p. 83):

'Inter libellos, quos paene integros operi suo intertexuit Eusebius, est et (pp. 97 d-118) Porphyrii Περὶ Ἀγαλμάτων, *Apologia pro simulacris Deorum*; e qua derivati quoque sunt Orphici versus de quibus egi.

'Ut nullius mihi fraudis est in his adulterandis interpolandisve suspectus Porphyrius, sic acerrimi Christianorum hostis verba fideliter descripta nobis exhibet Eusebius, in Porphyrio refutando tanta versatus ubique modestia, ut laudabile praebeat omnibus quod imitemur exemplar.'

His similia scripsit Diels, *Doxographi Graeci*, Proleg. p. 5, de iis quae Eusebius e Plutarcho excerpsit.

'Constantini aetate Eusebius multa e Plutarcho excerpsit, quem librum inter alios multos et egregios in Alexandri Pamphilique bibliothecis repperisse videtur (*Hist. Eccl.* vi. 20, 32). Illa excerpta eo sunt maioris facienda, quo minus sive Eusebius ipse, sive qui ei fuit a manu, suis coniecturis indulserunt.'

p. 7. 'Quod de fide Eusebii supra dictum est insigni quodam exemplo ex indice comprobari potest. In codicibus XV 58 caput quod est Περὶ κινήσεως τῆς γῆς inscriptum est Περὶ ἐγκλίσεως γῆς. Iam cum in Plutarcho c. Περὶ ἐγκλίσεως omissum illud ab Eusebio praecedat, nihil profecto proclivius est quam posteriorum scribarum oscitantiam incusare quod titulo prioris servato ad scribendum alterum caput properaverint. Quae coniectura fallit. Immo ipse Eusebius exemplar habuit mancum, ac tanta fuit Caesariensis Episcopi sive religio sive securitas, ut errorem manifestum neque in indice neque

in excerptis corrigeret.' Idem p. 9 haec addidit: 'Corruptis locis quam saepe salutare afferat auxilium Eusebius, dici nequit.'

Omnium vero laudes Dindorfius exsuperavit in Praefatione editionis suae p. xviii.

'Locos scriptorum quos excerpsit Eusebius ita ubique apposuit ut nec mutatos nec compendifactos exhiberet, sed, ut ipse interdum addit, *πρὸς λέξιν* vel *κατὰ λέξιν*, etsi omissis non raro quae ad propositum minus essent necessaria, quod significare solet interposito *καὶ μεθ' ἕτερα* . . . et quae sunt reliquae huiusmodi formulae, pariterque finem excerptorum significat ad alia pergens verbis *ταῦτα ὁ δεῖνα* . . . et quae sunt similia, ita ut nihil usquam dubitationis relinquatur, quid Eusebius ipse scripserit, quid aliunde sumserit.'

Non nostri ingenii est talium virorum 'tantas componere lites': id solum affirmare ausim veritatem in medio sitam esse, et, si de Dindorfii laudatione nonnihil detrahendum sit, minime tamen detrectatoribus istis accedendum esse. Equidem si quid video, omnium prudentissime de hac re disseruit in *Hellenicis Studiis* I. Freudenthal, qui postquam utriusque partis argumenta diligenter excussit, sententiam suam ita fere summatim pronunciavit (p. 10): quae autem ille Germanico sermone scripsit, aptius et commodius erit hic Latine reddere.

'Quamvis prope absint hae locutiones a falsa rerum interpretatione, quamvis incautus atque credulus ille fuerit in memoria praeteritorum tradenda, quamvis crebro vel odium vel benevolentia Episcopi stylum atque sententiam Historici de recta via deflexerit, in excerptis tamen quae verbum e verbo exprimere profitetur auctoris sermonem nusquam ita prorsus depravatum invenies, ut Gesner (*Orphica*, p. 361), Niebuhr, alii hic illic sumpserunt.

'Namque ubi plane quid exscripsit, ibi propositum exemplar fere numquam vel, si quando opus fuerit, levis-

sime mutavit: quod si perraro funditus quidpiam immutare sibi permisit, id quod in Diodori contextu semel aut bis factum est, neque partium studio quidquam concessit, neque auctoris consilio atque universo sermonis argumento vim aut iniuriam fecit.'...

'Huic tam religiosae viri fidelitati debetur, quod nobis hodie plus mille quingentos annos post Eusebii tempora librorum de quibus hic excerpta dedit locos innumerabiles corrigere licet ex codicibus in quibus collectanea eius opera feruntur.'

In Scriptura Sacra aliisque libris citandis quo modo egerit Eusebius, consulendus est Heikelius, qui hanc rem diligenter excussit pp. 64 seqq.

XX

E. PLATONE EXCERPTA QUAEDAM

In verbis Platonis excerpendis Eusebius ineunte quarto post Christum saeculo libro usus est plus quam quingentos annos codicibus qui nunc exstant Platonis antiquissimis vetustiore.

Unus ex his, qui optimis omnino Graecis codicibus adnumerandus est, Clarkianus (B), Bibliothecae Bodleianae n. 39, scriptus est, ut ultima docet pagina, anno Christi 895 Iohannis Calligraphi manu in usum Arethae diaconi Patrae postea Caesareae Cappadocum Archiepiscopi.

Itaque *Praeparationis Evangelicae* codex noster Arethanus (A) anno Christi 914 scriptus minus viginti annos recentior est celeberrimo illo Platonis Clarkiano (B): neque incredibile est Aretham virum bonarum litterarum amantissimum hos duo libros suos conferentem nonnumquam alterum ex altero aut sua manu emendasse, aut scribae saltem corrigendum mandasse. Immo ita revera factum esse nemini, credo, dubium videbitur, qui in ipsis codicibus locum eum inspexerit qui unus in ambobus exstat, Plat. *Phaed.* 96 A, Eus. *P. E.* 26 b 8.

Inde enim apparet intra paucas lineas codicis Bodleiani (fol. 46^{v}) sex aut septem lectiones secunda manu ita correctas esse ut cum integris Eusebiani codicis lectionibus omni puncto consentiant.

Quinetiam ex altera parte verba *τὰ τοιάδε* in Eusebiano A* omissa e Bodleiano, ut videtur, in margine suppleta sunt: qua de re consulenda sunt ea quae nos in adnotationibus ad p. 26 b 8–d 8 descripsimus.

Haec enim omnia ipse denuo examinavi benevole adiuvante viro rei palaeographicae admodum perito F. Madan.

Iam vero quis fuerit iste codicum *διορθωτής* parum constat inter viros eiusdem modi rerum scientia claros.

Schanzius, qui codicem Clarkianum diligentissime excussit, tria scholia quae Christianam doctrinam sapiunt ipsi Arethae asserere non dubitat, neque hos intra fines Archiepiscopi operam stetisse credit.

Deinde Schanzii vestigia secutus vir clarissimus Adolf Harnack scholiorum Eusebiani codicis A eandem esse atque Clarkiani condicionem, et vetustissima eorum ipsi Archiepiscopo referre non dubitat[1]. Ipsum Arethae nomen bis terque scholiis additum esse notat, et in fine libri stare cuiusdam de Sacra Scriptura Commentarii fragmentum ab eodem auctore conscripti.

Huic sui collegae opinioni aliqua saltem ex parte suffragatur Oscar von Gebhardt, qui codicem A summa cura descripsit. Scholia ait in margine adscripta esse duabus manibus 'eiusdem fere aetatis et ita inter se similibus ut nonnunquam summa cum difficultate aut omnino non discerni possint[2].'

Harum una, quae margini scholia litteris semiuncialibus pereleganter factis adscripsit, eadem est procul omni dubio quae librorum atque capitum argumenta praeposuit, nempe ipsius Baanis qui contextum exaravit. Haec ergo scholia ab exemplari vetustiore pendere iudicandum est.

Altera manus litteris etiam haec semiuncialibus sed

[1] Texte u. Unt. I. i. s. 41.

[2] ibid. ii. s. 169; Heikel, p. 6.

minus eleganter formatis scholia plurima passim adscripsit: haec autem scriptura genere quidem est semper eodem, sed in rebus minutioribus ita subinde variatur, ut alias alia adnotata esse plane appareat.

His fretus indiciis vir ille doctissimus O. von Gebhardt pro certo constituit ipsum Aretham, utpote qui post codicem istum pretio comparatum viginti circiter annis adhuc superstes fuisse videatur, ea quae in mentem notatu digna venissent scripto identidem commisisse.

Denique tertia manus quarto decimo saeculo ab Heikelio adsignata litteras usu decimi saeculi coniunctas ετ aut στ rasura disiunxit; in Libris II et III 'ubi sunt maculae litteras emendavit, simulque lectiones nonnunquam corrupit'; in Libris IV et V 'lectiones plurimas erasit, sua litteris pinguibus in rasuris inculcavit. Hac in re codex H semper adhibendus est unde primas codicis A lectiones cognoscamus[1].'

His omnibus ipsum Aretham scholia adscripsisse affirmantibus adsentiri dubitaverat vir inprimis huiusce rei peritus et de libro Bodleiano optime meritus T. W. Allen, qui codici phototypice edito praefationem eruditissimam conscripsit. De dubitandi autem causa vide *Praef.* p. vi.

Idem vero nuperrime rogatu nostro, quae est eius benevolentia, libri Clarkiani paginam istam accuratissime inspexit: et iam correctiones eas, quas Schanzium secutus indicavi, omnes eiusdem esse scripturae confirmavit quam ipsi Arethae tot doctorum hominum sententiae prius vindicaverant.

Itaque procul dubio iam constare videtur duos istos celeberrimos codices alterum ex altero emendatos esse.

His adde quod Eusebius, qui in Platone laudando frequens est praesertim in libris posterioribus, codicibus aut quarti ineuntis saeculi aut etiam antiquioribus utebatur. Itaque lectionum eius testimonia haud parvi momenti esse debent in textu Platonis constituendo: id quod

[1] Heikel, p. 6.

Platonis editores haudquaquam neglexisse ex apparatu nostro passim apparebit.

Quid quod ipse vir clarissimus et optime de Platone meritus Gothofredus Stallbaum ita de Eusebianis excerptis testificatur? 'Redundavit inde in operam nostram id utilitatis, ut aliquot locos in codicibus Platonis omnibus vitiose scriptos ex Eusebio tuto emendare licuerit' (*Praef. ad Plat. Leges*, p. xvi).

XXI

EDITIONES ET VERSIONES

1. Eusebius Pamphili: *Evangelica Praeparatio*: *Gr.* Lutet. ex off. Rob. Stephani, 1544, fol.

2. *Praep. Evang.* Franciscus Vigerus, Rothomagensis, Societ. Iesu Presbyter, ex MMSS. Codd. et laudatis ab ipsomet Eusebio Scriptoribus recensuit, Latine vertit, Notis illustravit. Paris. 1628, fol.

Haec editio recusa est Lipsiae (quamquam titulus Coloniam praefert) 1688, fol.

Vigerus, Gallice Viguier, litteris Graecis ut temporibus illis eruditissimus, idem est qui librum bene notum *De praecipuis Graecae dictionis Idiotismis* conscripsit.

3. Eusebii Pamphili *Praeparationis Evangelicae* Libri XV.

Multo emendatiores, cum variis codic. Voss. lectionibus nunc primum divulgatis et selectis Vigeri suisque Annotationibus, edidit, Indices adiecit F. A. Heinichen. Lipsiae, 1842.

4. Eusebii Pamphili *Evangelicae Preparationis* Libri XV.

Ad codices Manuscriptos recensuit Thomas Gaisford, S.T.P., Aedis Christi Decanus, necnon Linguae Graecae Professor Regius.

Accedunt Franc. Vigeri Versio Latina et Notae, et L. C. Valckenaerii *Diatribe de Aristobulo.* Oxonii, e Typographeo Academico, 1843.

5. Eusebii Caesariensis Opera. Recognovit Guliel-

MUS DINDORFIUS. Vol. I, II. *Praeparationis Evangelicae* Libri XV. LIPSIAE, in aedibus B. G. Teubneri, 1867.

6. De *Preparationis Evangelicae* EUSEBII *edendae ratione quaestiones.* I. A. HEIKEL, Ph.D. Helsingforsiae, ex officina typographica Societatis Litterariae Fennicae, 1888.

7. Vigeri opus parum accurate typisque haud sane pulcherrimis denuo excudit I. P. Migne, *Patrologiae Graecae* Tom. XXI. Paris, 1857.

Huic editioni accedunt Variae Lectiones et Notae domini Seguieri Marchionis a Sancto-Brissone, quas cum interpretatione Gallica vir ille clarissimus prelo mandandas paraverat; sed res infecta mansit.

VERSIONES

1. 'Prodiit Latina Trapezuntii versio Venetiis per Nicolaum Jenson, 1470 fol.' (Fabricius).

'Trapezuntius Latina sua versione non tam Eusebio lucem attulit, quam eo foede laniando, addendo, ac depravando iustam de se querelam posteris reliquit' (Petavius *de Incarn.* xiv. 11, § 2).

2. De Trapezuntio vide quae in Praefatione sua scripsit Vigerus, 'novam a capite interpretationem' ipse aggressus.

3. Eusebii *Praeparationem* Gallice versam primus in lucem protulit I. P. Migne in libro cui titulus est *Démonstrations Évangéliques*, Paris, 1877.

De interpretandi difficultate vir doctus ita disserit: 'Il n'existait aucune (traduction française) d'Eusèbe, chacun ayant reculé devant la longueur et les difficultés de la tâche. En effet, ces difficultés sont telles pour la *Préparation* principalement, que presque toujours il nous a fallu faire traduire deux, trois et quatre fois des *livres* entiers par des Hellénistes différents, avant de pouvoir adopter définitivement une version.'

Haec eadem utinam difficultatis excusatio nobis quoque nunc primum Anglice idem opus interpretari aggredientibus veniam errorum, qui in re tam varia et multiplici ut sint pauci vereor, a lectoribus eruditioribus impetrare valeat.

XXII

MINORA QUAEDAM

Vigeri paginas numeris litterisque commode distinctas et a plerisque usitatas per totum opus indicavimus.

Indicem auctorum ab Eusebio citatorum quem novum omnino confecit Gaisfordius aliquanto commodius disponendum curavi: Vigerianum nominum et rerum Indicem a Gaisfordio Dindorfio nobismet correctum adiecimus.

'Lemmata, quae in prioribus editionibus non singulis tantum libris sed et librorum capitibus praefixa orationis nexum saepe perturbant,' amovit Gaisfordius (p. iv), et ad initium totius operis semel et simul exhibuit. Haec semel tantum ipse quoque exhibui libris praefixa, sed in eam potius formam, quoad fieri potuit, redacta, quae ante capitis cuiusque initium in codicibus exstat.

Id denique notandum est nullius momenti errores, cuiusmodi saepe sunt bis scripta vocabula, litterae singulae aut omissae aut interpolatae, spirituum et accentuum discrepantiae, in apparatu nostro non semper indicatos esse.

XXIII

CONCLUSIO

Iam tandem ut finem praefandi faciam, doctis lectoribus haud ingratum fore spero, si ex iis quae Franciscus Vigerus in editionis suae Dedicatione locutus est excerptum aliquod tamquam operi nostro colophonem addiderim.

'Quantum hic ex locuplete penu rerum atque locorum et quanta cum varietate protulerit, suavius, ut opinor,

legendo sentiri potest, quam dicendo uberius explicari. . . . Atque ut obiter beneficii partem degustemus, eius in primis opera Sanchoniathonem illum audimus . . . de antiquissima Phoenicum theologia disputantem. Audimus et Oenomaum. acrem, Superi! pugnacemque philosophum, qui ab Apolline in fraudem impulsus quam ingeniose totam illam oraculorum vanitatem illudit? quanta vi dictionis bilem ac stomachum in profani numinis caput erumpit?

'Quid graves et eruditas commemorem Origenis, Diogeniani, Bardesanis concertationes adversus impiam siderum fatique necessitatem pro humanae libertatis defensione susceptas? Quid Dionysios Alexandrinos, quid Maximos, inveteratam illam multorum philosophorum de materiae aeternitate ac prope divinitate sententiam pulcherrimis ac firmissimis rationibus evertentes?

'Dat ille nobis Porphyrium ex intimo veterum oraculorum sinu novum reconditae philosophiae genus eruentem. Producit Numenium Platonicae Academicae sectas atque divortia non minus diligenter et enucleate quam iucunde ac suaviter explicantem. Eiusdem ex Academiae spatiis Atticum, Aristoclem sistit ex Lyceo, quorum ille sic Aristotelem a Platone divellit, ut omnem inter eos philosophiae societatem commerciumque tollat; hic autem Aristotelis sui defensionem cum longa et accurata eorum maxime philosophorum, qui sensibus aut nihil aut omnia crederent, reprehensione coniungit.

'Debet huic Africanus *Chronologiae* suae fragmentum sane luculentum. Debet Plotinus egregiae disputationis auctarium, qua immortalium animorum purissimam divinamque naturam ab omni corporeae molis concretione seiungit. Debet Philo Iudaeorum eloquentissimus pulcherrimam, si unum aut alterum inde naevum sustuleris, providentiae divinae praedicationem: cui tamen si quid deerat, id totum amplissima ex Dionysii Alexandrini opere tam pietatis quam eruditionis omnis accessione cumulavit.

'Debet postremo, quae pars est Praeparationis huius perinsignis, Hebraeorum illa natio memoriam generis rerumque suarum vetustissimam: cuius ad celebritatem qui non eius voce ductuque convenere? Graeci, Barbari, oratores, poetae, historici, Berosi, Megasthenes, Abydeni, Eupolemi, Hecataei, Demetrii, Choerili, Ezechieles, Artapani. Cuius in laudis ac diligentiae partem ut Iosephus etiam veniat, longe tamen est Eusebii gratia liberalior; et eo quidem aestimanda pluris, quod ex illis profanorum hominum testimoniis ad sacrae historiae notitiam plurimum saepe lucis hauriamus.'

Iamque id solum restat ut amicis, qui mihi in hac operis parte auxilium tulerunt, tum iis quos obiter supra nominavi, tum omnibus qui posthac nominandi erunt, ex animo gratias agam.

In praesentia autem nomine ante omnes appellandus est Gulielmus Sanday, S.T.P., cuius et auctoritate suasoria motus Eusebii textum recensere suscepi, et prudenti consilio usque adhuc profeci.

Prae ceteris Henrico A. Redpath, D.Litt., A.M., permulta imputare debeo, quippe qui cum in libris manu scriptis conferendis et in apparatu critico digerendo, tum etiam in schedulis omnibus corrigendis operam mihi maxime necessariam navaverit.

Denique preli Academici Delegatis ceterisque administratoribus, necnon διορθωτῇ acutissimo atque eruditissimo gratias et habeo et ago plurimas.

VETERUM TESTIMONIA

Constantini *Epistola ad Eusebium* (*Vita Const.* iv. 35).

Τὸ θεῖον ἀνθρώποις ἀδύνατον κατ' ἀξίαν φράσαι, καὶ τοῖς νοῆσαι δυνατοῖς. Πλὴν ὅμως ὑπερθαυμάσας σε τῆς φιλομαθείας τε καὶ φιλοτιμίας αὐτός τε τὸ βιβλίον ἀνέγνων ἀσμένως, καὶ τοῖς πλείοσιν οἵ γε τῇ περὶ τὸ θεῖον λατρείᾳ γνησίως προσανέχουσι, καθὰ ἐβουλήθης, ἐκδοθῆναι προσέταξα.

Gelasius Cyzicenus in libro secundo *De Synodo Nicaena*, cap. i.

Ἀκούσωμεν δὴ τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου.

Nicephorus Callistus, *Hist. Eccl.* vi. 37.

Εὐσέβιος διὰ πάντων ἐλθὼν μάλιστα τῇ περὶ τὰ θεῖα σπουδῇ ἐνακμάζει. Χριστιανὸς δὲ τὰ μάλιστα ὤν, καὶ πολὺν τὸν ζῆλον περὶ Χριστοῦ πνέων, ἐν δεκάπεντε τόμοις τὴν Εὐαγγελικὴν συγγράφει Προπαρασκευήν, καὶ ἐν δέκα πάλιν τὴν Εὐαγγελικὴν Ἀπόδειξιν.

S. Hieronymus, *Epist.* 84, 10 'Quis prudentior, doctior, eloquentior Eusebio et Didymo Origenis assertoribus inveniri potest?'

ibid. 11 'Eusebius et Pamphilus tantam inter se habuere concordiam ut unius animae homines putes, et ab uno alter nomen acceperit.'

παραδοῦναι ὄντι ἐτῶν ιβ´ ἐνώπιον Ἠλεὶ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν δώδεκα
φυλάρχων· καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τόν τε χρυσὸν καὶ ἄργυρον· καὶ χαλκὸν
καὶ λίθον· καὶ ξύλα κυπαρίσσινα καὶ κέδρινα· καὶ αὐτὸν μὲν τε-
λευτῆσαι· Σολομῶνα δὲ βασιλεύειν· καὶ γράψαι πρὸς Οὐαφρῆν
τὸν Αἰγύπτου βασιλέα τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολήν:—

ἐπιστολὴ Σολομῶνος

Βασιλεὺς Σολομὼν Οὐαφρῆ βασιλεῖ Αἰγύπτου φίλῳ πατρικῷ χαίρειν·
γίνωσκέ με παρειληφότα τὴν βασιλείαν παρὰ Δαβὶδ τοῦ πατρὸς διὰ
τοῦ θεοῦ τοῦ μεγίστου· καὶ ἐπιτεταχότα μοι οἰκοδομῆσαι ἱερὸν τῷ θεῷ,
ὃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν· ἅμα δὲ καὶ σοὶ γράψαι· ἀποστεῖ-
λαί μοι τῶν παρὰ σοῦ λαῶν· οἳ παραστήσονταί μοι μέχρι τοῦ ἐπιτε-
λέσαι πάντα κατὰ τὴν χρείαν· καθότι μοι ἐπιτέτακται:—

ἀντίγραφον ἐπιστολῆς ἣν ἔγραψεν [illegible] Οὐαφρῆς

Βασιλεὺς Οὐαφρῆς Σολομῶνι βασιλεῖ μεγάλῳ χαίρειν· ἅμα
τῷ ἀναγνῶναι τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολήν, σφόδρα ἐχάρην· καὶ λαμ-

CODEX BONONIENSIS, BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS N. 3643

FOL. 98ʳ = EUS. *Pr. Ev.* 447*d* 12 – 449*a* 2.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

Τάδε περιέχει τὸ Α σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

---

1. α′] H, πρῶτον ceteri β′ ἐστι om IG τοῖς τὰ] τὸ H δ′ ὠφελίμων λόγων H ς′ 'Sic edd pro lemmate cap 6 Sed MSS non agnoscunt,' Gaisf. Φοίνικες A marg η′ Δόξα A (Lake) θ′ οὐδὲ περὶ ξοάνων om A

Vig. p. 1 1. ΤΟΝ χριστιανισμόν, ὅ τι ποτέ ἐστιν, ἡγούμενος
τοῖς οὐκ εἰδόσι παραστήσασθαι διὰ τῆς προκειμένης
πραγματείας τὴν εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν περιέξειν ἐπαγ-
γελλομένης, τήνδε σοι, θεῖον ἐπισκόπων χρῆμα, Θεόδοτε,
φίλη Θεοῦ καὶ ἱερὰ κεφαλή, σὺν εὐχαῖς ἐπεφώνησα, εἴ
πως ἄρα τῆς παρὰ σοῦ τύχοιμι βοηθείας, ταῖς φιλοθέοις
ὑπὲρ ἡμῶν ἱερουργίαις τὰ μεγάλα μοι συμπράττοντος
εἰς τὴν προβεβλημένην τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας
p. 2 ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ γὰρ τί βούλεται τοῦτο δηλοῦν ὃ
φαμεν εὐαγγέλιον, πρῶτον ἁπάντων διαρθρῶσαι καλόν.
Τοῦτο δὴ πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν παρουσίαν τῶν ἀνωτά-
τω καὶ μεγίστων ἀγαθῶν, πάλαι μὲν προηγορευμένων
νεωστὶ δὲ τοῖς πᾶσιν ἐπιλαμψάντων, εὐαγγελίζεται· οὐ
τὸν οὐ βλέποντα πλοῦτον, οὐδὲ τὴν σμικρὰν καὶ πολυ-
παθῆ ταύτην ζωὴν προξενοῦν, οὐδ᾽ ὅσα σώματος καὶ
φθορᾶς οἰκεῖα, τὰ δὲ ψυχαῖς νοερὰν οὐσίαν κεκτημέναις
b φίλα τε καὶ προσήγορα, ὧν καὶ τὰ σωμάτων ἐξῆπται
σκιᾶς ἐφεπόμενα δίκην. Εἴη δ᾽ ἂν τούτων τὸ κεφάλαιον
εὐσέβεια, οὐχ ἡ ψευδώνυμος καὶ πολυπλανὴς ἀλλ᾽ ἡ
σὺν ἀληθείᾳ τὴν προσηγορίαν ἐπιγραφομένη. Ἔστι δὲ
αὕτη ἡ πρὸς τὸν ἕνα καὶ μόνον ὡς ἀληθῶς ὁμολογού-
μενόν τε καὶ ὄντα Θεὸν ἀνάνευσις, καὶ ἡ κατὰ τοῦτον
ζωῆς ἔξαψις, ᾗ καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐγγίνεται φιλία, ᾗ παρ-
έπεται τὸ θεοφιλὲς ὄντως καὶ τρισμακάριον τέλος, ἄνωθεν
ἐκ τῶν κρειττόνων ἀπῃωρημένον, καὶ πρὸς αὐτὰ δια-
c κυβερνώμενον, καὶ αὖ πάλιν εἰς αὐτὰ καταλῆγον. Τί
οὖν ἂν γένοιτο τῆς ἀγαθῆς ταύτης καὶ πανολβίου θεο-
φιλίας μακαριστότερον; Οὐχὶ καὶ ζωῆς αὐτὸς καὶ
φωτὸς καὶ ἀληθείας καὶ πάντων ἀγαθῶν ταμίας τε καὶ
χορηγὸς τοῖς πᾶσι καθέστηκεν; Οὐχὶ καὶ τοῦ εἶναι τὰ

1 a 1 Desunt ABO a 4 θεῖον] θείων G a 7 μοι om G 2 a 6 μικρὰν H a 7 σωμάτων H b 1 σώματα G b 2 τὸ om I b 4 ἐπιγραφομένη] ἐφεπομένη I b 5 ὡς om H b 7 ζωῆς ἔξαψις, ᾗ] HE, cf 25 a; ζωή· ἐξ ἧς IG γίνεται I* b 8 ὄντως om I c 4 τε om IG

πάντα καὶ τοῦ ζῆν αὐτὸς τὴν αἰτίαν περιείληφε; Τῷ δὴ οὖν τὴν πρὸς αὐτὸν στειλαμένῳ φιλίαν τί ἂν ἔτι λείποιτο; Τίνος δ' ἂν ὑστεροῖτο ⟨ὁ τὸν τῶν ὄντως ἀγαθῶν⟩ δημιουργὸν ἐξῳκειωμένος; Ἢ τίνος ἂν d *ἐλαττοῖτο ὁ καὶ πατρὸς ἐν χώρᾳ καὶ κηδεμόνος τὸν μέγαν προστάτην καὶ παμβασιλέα τῶν ὅλων ἐπιγραφόμενος; Ἀλλ' οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅ τι μὴ οὐχὶ ὁ τῇ διαθέσει τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ πλησιάζων, καὶ τῆς παμμακαρίστου φιλίας διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς εὐσεβείας ἠξιωμένος, ὁμοῦ καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ τῶν ἐκτὸς ἁπάντων εὖ ἂν ἔχοι. Ταύτην δὴ τοίνυν τὴν ἀγαθὴν καὶ σωτήριον ἀνθρώπων πρὸς Θεὸν φιλίαν ἄνωθεν ἐκ τοῦ παναγάθου καταπεμφθεὶς Θεοῦ λόγος, ὥσπερ τις ἀπειρομεγέθους φωτὸς αὐγή, πᾶσιν ἀνθρώποις εὐαγγελίζεται· οὐκ ἐνθένδε ποθὲν οὐδ' ἑτέρωθεν, ἀλλὰ* p. 3 *πανταχόθεν ἐξ ἁπάντων ἐθνῶν πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν παρορμῶν ἥκειν, σπεύδειν τε καὶ πάσῃ προθυμίᾳ ψυχῆς τὸ δῶρον ὑποδέχεσθαι, Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, ἄνδρας ἅμα γυναιξὶ καὶ νηπίοις, πένητάς τε καὶ πλουσίους, σοφοὺς καὶ ἰδιώτας, οὐδὲ τὸ οἰκετικὸν γένος ὑπερφρονῶν τῆς κλήσεως· ὅτι δὴ μίαν τὴν πάντων οὐσίαν τε καὶ φύσιν ὁ πατὴρ αὐτῶν συστησάμενος, μιᾶς εἰκότως καὶ τῆς ἴσης πάλιν τοὺς πάντας μεγαλο-* b *δωρεᾶς ἠξίωσε, τὴν πρὸς αὐτὸν γνῶσίν τε καὶ φιλίαν ἅπασι τοῖς ὑπακούειν ἐθέλουσι καὶ τὴν χάριν εὐμαρῶς ἀσπαζομένοις δωρούμενος. Ταύτην ὁ Χριστοῦ λόγος*

c 6 *αὐτὸς* IG, om HE   *περιείληχε* IG   c 7 *αὐτὸν*] *αὐτὰ* G   c 8 *τὸν ὄντως ἀγαθὸν δημιουργὸν* HE   *τῶν ἀγαθῶν τὸν δημ.* IG   d 1 *ἐξῳκειωμένος*] HE, *ἐξοικειούμενος* IG   d 2 *ἐλαττοῖτο*] HE, *ἐλαττῷτο* IG   d 3 *μέγαν καὶ παμβασιλέα προστάτην* I   d 6 *παμμακαρίου* H   d 7 *ὁμοῦ καὶ*] *καὶ* om I   *ψυχῆς*] + *τε* IG   d 9 *πρὸς Θεὸν ἀνθρώπων* IG   d 10 *παναγάθου*] + *Θεοῦ* (superscr) I[2]   *πεμφθεὶς* H   *Θεοῦ*] H, *ὁ Θεὸς* IG   3 a 2 *ὅλον* H   a 6 *οὔτε* H   a 8 *οὐσίαν τε καὶ*] om H   b 1 *εἰκότος* I   *πάλιν καὶ τῆς ἴσης* I   *τοὺς πάντας*] om IG   *μεγαλοδωρεᾶς*] pr *τῆς* IG   b 3 *ὑπακούειν ἐθέλουσι*] *ὑπακούουσι* I   *εὐσεβῶς* H

ἧκε τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα φιλίαν τὸν σύμπαντα
κόσμον εὐαγγελιούμενος· *Θεὸς γὰρ ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον
καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα,* ᾗ
τὰ θεῖα διδάσκει λόγια. *Ἐλθών* τέ φησιν *εὐηγγελίσατο
εἰρήνην τοῖς μακρὰν, καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς.* Ταῦτα πρόπαλαι
c παῖδες Ἑβραίων θεοφορούμενοι τῷ σύμπαντι κόσμῳ
προεθέσπιζον· ὁ μέν τις βοῶν *Μνησθήσονται καὶ ἐπι-
στραφήσονται πρὸς κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ προσ-
κυνήσουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν· ὅτι τοῦ
κυρίου ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπόζει τῶν ἐθνῶν.* καὶ πάλιν,
*Εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅτι κύριος ἐβασίλευσε, καὶ γὰρ κατώρ
θωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται·* ὁ δὲ φάσκων
*Ἐπιφανήσεται κύριος ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς
θεοὺς τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ
d τόπου αὐτοῦ.* Ταῦτα πρόπαλαι θείοις χρησμοῖς ἀνακεί-
μενα νῦν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας πέφηνεν, ὡς τὴν πάλαι κηρυττομένην τε καὶ τοῖς μὴ τούτων ἀπείροις προσδοκωμένην τῶν ἐθνῶν ἁπάντων θεογνωσίαν εἰκότως ἡμῖν τὸν ἔναγχος ἐξ οὐρανοῦ παρόντα Λόγον εὐαγγελίζεσθαι, ταῖς τῶν παλαιῶν φωναῖς τὰ διὰ τῶν ἔργων ἀποτελέσματα συντρέχειν ἐπιδεικνύμενον.

Ἀλλὰ γὰρ τί χρὴ σπεύδειν φθάνοντα τῇ προθυμίᾳ τὴν τῶν διὰ μέσου λόγων ἀκολουθίαν, ἀναλαβεῖν ἐξ ὑπαρχῆς δέον καὶ τὰ ἐμποδὼν ἅπαντα διαλῦσαι; Ἐπειδὴ γὰρ τὸν χριστιανισμόν τινες οὐδένα λόγον

3 b 6 2 Cor. v. 19
c 2 Ps. xxi. (xxii.) 28, 29
c 8 Zeph. ii. 11
3 b 8 Eph. ii. 17, Is. lvii. 19
c 6 Ps. xcv. (xcvi.) 10

b 5 *πρὸς αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῷ σύμπαντι κόσμῳ φιλίαν* G, *πρὸς αὐτοῦ φιλίαν τοῦ πατρὸς τῷ σ. κ.* I b 6 *ἐν Χριστῷ* om IG *κόσμῳ καταλλάσσων ἑαυτόν* IG b 9 *καὶ* om H c 4 *ἐνώπιον αὐτοῦ*] HI, *αὐτῷ* G c 5 *βασιλεία*] + *τῆς γῆς* HIG (?) c 8 *ἐπιφανήσεται*] HE, *ἐπιφανὴς ἔσται* IG [Sept. ℵ*] d 4 *τε* om I d 7 *παλαιῶν*] *πολλῶν* H d 9 *γὰρ* om IG d 11 *διαλῦσαι*] HE, *διαλύσασθαι* IG

ἀποσώζειν, ἀλόγῳ δὲ πίστει καὶ ἀνεξετάστῳ συγκατα-
θέσει τοὺς τῆς προσηγορίας ἐφιεμένους τὸ δόξαν κυροῦν p. 4
ὑπειλήφασιν, μηδένα φάσκοντες δύνασθαι δι' ἀποδείξεως
ἐναργοῦς παρέχειν τεκμήριον τῆς ἐν τοῖς ἐπαγγελλο-
μένοις ἀληθείας, πίστει δὲ μόνῃ προσέχειν ἀξιοῦν τοὺς
προσιόντας, παρ' ὃ καὶ πιστοὺς χρηματίζειν τῆς
ἀκρίτου χάριν καὶ ἀβασανίστου πίστεως· εἰκότως ἐπὶ
τήνδε καθεὶς τὴν πραγματείαν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδεί-
ξεως εἰς προκατασκευὴν τῆς ὅλης ὑποθέσεως ἡγοῦμαι
δεῖν βραχέα προδιαλαβεῖν περὶ τῶν ζητηθέντων ἂν b
πρὸς ἡμᾶς εὐλόγως ὑπό τε Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐκ
περιτομῆς παντός τε τοῦ μετὰ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τὰ
καθ' ἡμᾶς διερευνωμένου. Ταύτῃ γάρ μοι δοκῶ τὸν
λόγον ἐν τάξει χωρήσειν εἰς τὴν ἐντελεστέραν τῆς
εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως διδασκαλίαν καὶ τὴν τῶν
βαθυτέρων δογμάτων κατανόησιν, εἰ τὰ τῆς προκατα-
σκευῆς ἡμῖν πρὸ ὁδοῦ γένοιτο, στοιχειώσεως καὶ εἰσ-
αγωγῆς ἐπέχοντα τόπον, καὶ τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἄρτι προσ- c
ιοῦσιν ἐφαρμόττοντα· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τοῖς ἐνθένδε
διαβεβηκόσι, καὶ τὴν ἕξιν ἤδη παρεσκευασμένοις εἰς
τὴν τῶν κρειττόνων παραδοχήν, τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν
παραδώσει τῶν συνεκτικωτάτων τῆς κατὰ τὸν σωτῆρα
καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ μυστικῆς
οἰκονομίας. Ἀρξώμεθα δὴ τῆς προπαρασκευῆς, τὰ
πρὸς ἡμᾶς εὐλόγως ὑπό τε Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐκ περι-
τομῆς παντός τε τοῦ μετὰ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τὰ καθ'
ἡμᾶς διερευνωμένου λεχθησόμενα προσάγοντες. d

2. Πρῶτον μὲν γὰρ εἰκότως ἄν τις ἀπορήσειε, τίνες ὄντες ἐπὶ τὴν γραφὴν παρεληλύθαμεν· πότερον Ἕλληνες ἢ βάρβαροι, ἢ τί ἂν γένοιτο τούτων μέσον; καὶ τί-

---

4 a 2 μηδὲν IG δι' om IG a 3 ἐναργὲς IG a 5 παρ' ὃ] παρ' ᾗ G b 6 καὶ τὴν] εἴς τε IG b 7 βαθυτέρων] HI, βαρυτέρων EG προκατασκευῆς] HE, προπαρασκευῆς IG c 7 δὴ] H, δὲ IG d 2 ἀπορήσειε] H, cf p **6** b 3, διαπορήσειε IG

νας ἑαυτοὺς εἶναί φαμεν, οὐ τὴν προσηγορίαν, ὅτι καὶ τοῖς πᾶσιν ἔκδηλος αὕτη, ἀλλὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν προαίρεσιν τοῦ βίου; οὔτε γὰρ τὰ Ἑλλήνων φρο-
p. 5 νοῦντας ὁρᾶν, οὔτε τὰ βαρβάρων ἐπιτηδεύοντας. Τί οὖν ἂν γένοιτο τὸ καθ' ἡμᾶς ξένον, καὶ τίς ὁ νεωτερισμὸς τοῦ βίου; Πῶς δ' οὐ πανταχόθεν δυσσεβεῖς ἂν εἶεν καὶ ἄθεοι οἱ τῶν πατρῴων θεῶν ἀποστάντες, δι' ὧν πᾶν ἔθνος καὶ πᾶσα πόλις συνέστηκεν; Ἢ τί καλὸν ἐλπίσαι εἰκὸς τοὺς τῶν σωτηρίων ἐχθροὺς καὶ πολεμίους καταστάντας, καὶ τοὺς εὐεργέτας παρωσαμένους; Καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ θεομαχοῦντας; Ποίας δὲ καταξιωθήσεσθαι συγγνώμης τοὺς ἐξ αἰῶνος μὲν παρὰ πᾶσιν Ἕλλησι
b καὶ βαρβάροις κατά τε πόλεις καὶ ἀγροὺς παντοίοις ἱεροῖς καὶ τελεταῖς καὶ μυστηρίοις πρὸς ἁπάντων ὁμοῦ βασιλέων τε καὶ νομοθετῶν καὶ φιλοσόφων θεολογουμένους ἀποστραφέντας, ἑλομένους δὲ τὰ ἀσεβῆ καὶ ἄθεα τῶν ἐν ἀνθρώποις; Ποίαις δ' οὐκ ἂν ἐνδίκως ὑποβληθεῖεν τιμωρίαις οἱ τῶν μὲν πατρίων φυγάδες, τῶν δ' ὀθνείων καὶ παρὰ πᾶσι διαβεβλημένων Ἰουδαϊκῶν
c μυθολογημάτων γενόμενοι ζηλωταί; Πῶς δ' οὐ μοχθηρίας εἶναι καὶ εὐχερείας ἐσχάτης τὸ μεταθέσθαι μὲν εὐκόλως τὰ τῶν οἰκείων, ἀλόγῳ δὲ καὶ ἀνεξετάστῳ πίστει τὰ τῶν δυσσεβῶν καὶ πᾶσιν ἔθνεσι πολεμίων ἑλέσθαι; καὶ μηδ' αὐτῷ τῷ παρὰ Ἰουδαίοις τιμωμένῳ Θεῷ κατὰ τὰ παρ' αὐτοῖς προσανέχειν νόμιμα, καινὴν δέ τινα καὶ ἐρήμην ἀνοδίαν ἑαυτοῖς συντεμεῖν, μήτε τὰ Ἑλλήνων μήτε τὰ Ἰουδαίων φυλάττουσαν;

Ταῦτα μὲν οὖν εἰκότως ἄν τις Ἑλλήνων, μηδὲν ἀληθὲς

---

5 a 4 οἱ om H πατρῴων θεῶν] H, πατρίων ἐθῶν IG, cf Ammon. *De Vocum Diff.* πάτρια a 5 συνέστηκε μὴ τὸ καλὸν ἐλπίσαι, ἀλλ' εἰς τοὺς H a 7 γὰρ] δ' G a 8 δὲ] δὴ H καταξιωθήσεσθαι] H, καὶ ἀξιωθήσεσθαι IG a 9 τοὺς bis I μὲν om H b 2 ἱερεῖς I b 6 δ' ὀθνείων] δὲ ξένων ἐθῶν H c 1 γενομένους ζηλωτάς H c 3 τὰ om HIG c 6 αὐτῶν G κενὴν H c 7 ἑαυτὴν I

μήτε τῶν οἰκείων μήτε τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐπαΐων, πρὸς
ἡμᾶς ἀπορήσειεν. Ἐπιμέμψαιντο δ᾽ ἂν ἡμῖν καὶ
Ἑβραίων παῖδες, εἰ δὴ ἀλλόφυλοι ὄντες καὶ ἀλλογενεῖς d
ταῖς αὐτῶν βίβλοις ἀποχρώμεθα μηδὲν ἡμῖν προσηκού-
σαις, ὅτι τε ἀναιδῶς, ὡς ἂν αὐτοὶ φαῖεν, καὶ ἀναισχύντως
ἑαυτοὺς μὲν εἰσωθοῦμεν, τοὺς δὲ οἰκείους καὶ ἐγγενεῖς
τῶν αὐτοῖς πατρίων ἐξωθεῖν παραβιαζόμεθα. Εἴτε γάρ
τις εἴη Χριστὸς θεσπιζόμενος, ἀλλὰ Ἰουδαίων ἦσαν
προφῆται οἱ τούτου τὴν ἄφιξιν προκηρύξαντες, οἳ καὶ
λυτρωτὴν καὶ βασιλέα Ἰουδαίων ἥξειν αὐτὸν οὐχὶ δὲ
τῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν κατήγγειλαν· εἴτε τινὰ ἄλλα
φαιδρότερα περιέχουσιν αἱ γραφαί, καὶ ταῦτα Ἰουδαίοις
ἀναφωνεῖσθαι, ὧν οὐκ εὖ πράττοντας παρακούειν ἡμᾶς.
Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀτόπως τοὺς μὲν κατὰ τοῦ ἔθνους p. 6
ἐφ᾽ οἷς ἡμάρτανον ἐλέγχους εὖ μάλα ἁρπαλέως ἀποδέχε-
σθαι, τὰς δὲ τῶν ἀγαθῶν πάλιν αὐτοῖς θεσπιζομένας
ἐπαγγελίας ἀποσιωπᾶν, μᾶλλον δὲ ἐκβιάζεσθαι καὶ εἰς
ἑαυτοὺς μεταφέρειν, ἄντικρυς πλεονεκτοῦντας καὶ οὐδὲν
πλέον ἢ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶντας. Τὸ δ᾽ οὖν ἁπάντων
παραλογώτατον, ὅτι μηδὲ τὰ νόμιμα παραπλησίως
αὐτοῖς περιέποντες ἀλλὰ προφανῶς παρανομοῦντες τὰς
ἐπηγγελμένας τοῖς τῶν νόμων φύλαξι χρηστοτέρας ἀμοι- b
βὰς εἰς ἑαυτοὺς ἐπισπώμεθα.

3. Τούτων εὐλόγως ἂν ἡμῖν ἐν πρώτοις ἀπορηθέντων,
φέρε τὸν τῶν ὅλων Θεὸν διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, τοῦ c
αὐτοῦ Λόγου, ὡς δι᾽ ἀρχιερέως ἐπικαλεσάμενοι, τὸ πρῶτον
τῶν προταθέντων ἀποκαθάρωμεν, συκοφάντας προαπο-
δείξαντες τοὺς μηδὲν ἔχειν ἡμᾶς δι᾽ ἀποδείξεως παρ-
ιστάναι ἀλόγῳ δὲ πίστει προσέχειν ἀποφηναμένους.

---

c 11 *ἐπιμέμψαιντ᾽ ἂν* H   **d** 3 *αὐτοὶ*] *οὗτοι* G   **d** 6 *τις* om I *Χριστὸς*] *ὁ* $\overline{\chi s}$ H   **d** 8 *ἥξειν* **Incipit O**   **d** 10 *ἀλλὰ καὶ*] H, *ἀλλὰ* om cet   **6 a** 3 *αὐτοῖς πάλιν* H   *θεσπιζομένους* I   **a** 7 *παραλογώτερον* IO   **c** 3 *προταθέντων*] HIO (sed *ε* sup *α*), *προτεθέντων* EG **c** 4 *τοὺς*] *τοῦ* O*

Αὐτόθεν δὴ τοῦτο καὶ οὐκ ἐκ μακροῦ διελέγξομεν ἔκ τε ὧν χρώμεθα πρὸς τοὺς ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς λόγων προσιόντας ἀποδείξεων, καὶ τῶν πρὸς τοὺς d ἀντιδιατιθεμένους ἡμῖν ἐν ταῖς λογικωτέραις ζητήσεσιν ἀντιρρήσεων, δι' ὧν τε φιλοτιμούμεθα ποιεῖσθαι ἀγράφων τε καὶ ἐγγράφων ἰδίᾳ τε καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν ἐρωτώντων καὶ κοινῇ πρὸς τὰ πλήθη διαλέξεων· ναὶ μὴν καὶ διὰ τῶν ἐν χερσὶ συγγραμμάτων τὴν καθόλου πραγματείαν περιεχόντων τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, ἐν ᾗ πᾶσαν τὴν ἐκ Θεοῦ χάριν καὶ τὴν οὐράνιον εὐεργεσίαν ὁ παρὼν λόγος πάντας ἀνθρώπους εὐαγγελίζεται, τὴν κατὰ τὸν σωτῆρα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν λογικώτερον διὰ πλείστων καὶ ἐναργῶν ἀποδείξεων πιστούμενος. Ἐσπούδασται μὲν οὖν πλείστοις τῶν πρὸ ἡμῶν πολλή τις ἄλλη πραγματεία, p. 7 τοτὲ μὲν ἐλέγχους καὶ ἀντιρρήσεις τῶν ἐναντίων ἡμῖν λόγων συνταξαμένοις, τοτὲ δὲ τὰς ἐνθέους καὶ ἱερὰς γραφὰς ἐξηγητικοῖς ὑπομνήμασι καὶ ταῖς κατὰ μέρος ὁμιλίαις διερμηνεύσασι, τοτὲ δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς δόγμασιν ἀγωνιστικώτερον πρεσβεύσασιν. Καὶ μὴν ἰδίως ἡμῖν ἡ μετὰ χεῖρας ἐκπονεῖται πρόθεσις. Πρῶτός γέ τοι πάντων ὁ ἱερὸς ἀπόστολος Παῦλος τὰς μὲν ἀπατηλὰς καὶ σοφιστικὰς πιθανολογίας παραιτούμενος, ἀναμφιλόγοις b δὲ χρώμενος ταῖς ἀποδείξεσι, φησί που *Καὶ ὁ λόγος ἡμῶν καὶ τὸ κήρυγμα οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.* Οἷς ἐπιλέγει Σοφίαν δὲ

---

7 b 1 1 Cor. ii. 4 **b** 3 ibid. 6

---

c 6 δή] HE cf 9 **d** 1, + οὖν cet **c** 8 τοὺς om HO* **d** 9 ι̅ν̅ χ̅ν̅ τὸν υἱὸν τοῦ IO **d** 10 πλειόνων H **7 a** 1 τῶν om IO **a** 2 συνταξαμένοις] ποιουμένοις H **a** 4 διερμηνεύσασι] + καὶ ταῖς κατὰ μέρος ὁμιλίαις per dittogr O* del O² **a** 5 καὶ μὴν ἰδίως ἡμῖν] ἡμῖν γε μὴν ἰδίως IO, ἡμῖν Incipit A **a** 6 χεῖρας] AO, χαρᾶς I **b** 2 πειθοῖς σοφίας] πειθοῖ σοφίας (σ alterutro intermisso) AH σοφίας] pr ἀνθρωπίνης IO λόγων I

λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου
οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ
λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην. Καὶ
αὖθις Ἡ ἱκανότης ἡμῶν, φησίν, ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἱκάνωσεν
ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης. Εἰκότως δῆτα καὶ ἡμῖν
ἅπασι παρήγγελται ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ c
ἐπερωτῶντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. Ὅθεν καὶ
τῶν νέων συγγραφέων μυρίας ὅσας, ὡς εἴρηται, πανσό-
φους καὶ ἐναργεῖς μετὰ συλλογισμῶν ἀποδείξεις ὑπέρ
τε τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς γραφείσας λόγου διαγνῶναι πάρεστιν,
ὑπομνήματά τε οὐκ ὀλίγα εἰς τὰς ἱερὰς καὶ ἐνθέους
γραφὰς πεπονημένα, τὸ ἀψευδὲς καὶ ἀδιάπτωτον τῶν
ἀρχῆθεν καταγγειλάντων ἡμῖν τὸν τῆς θεοσεβείας λόγον
γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν παριστῶντα. Πλὴν ἀλλὰ d
περιττοὶ λόγοι πάντες, ὧν ἐναργῆ καὶ σαφέστερα τὰ
ἔργα, ἅπερ ἡ θεία καὶ οὐράνιος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν
δύναμις, πάντας ἀνθρώπους τὴν ἔνθεον καὶ οὐράνιον
ζωὴν εὐαγγελιζομένη, διαρρήδην εἰσέτι καὶ νῦν ἐπι-
δείκνυται. Αὐτίκα γοῦν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ κηρυχ-
θήσεσθαι καθ᾽ ὅλης τῆς ἀνθρώπων οἰκουμένης εἰς
μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι θεσπίσαντος, τήν τε ὕστερόν
ποτε τῇ αὐτοῦ δυνάμει συστᾶσαν ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν
ἐκκλησίαν, οὔπω τότε καθ᾽ οὓς ἐνηνθρώπει χρόνους
ὁρωμένην οὐδὲ συνεστῶσαν, ἐνθέῳ προγνώσει ἀήττητον
καὶ ἀκατάπληκτον ἔσεσθαι, καὶ μηδεπώποτε ὑπὸ θανάτου

b 7 2 Cor. iii. 5 c 1 1 Pet. iii. 15

b 5 τοῦ αἰῶνος τούτου om I b 6 Θεοῦ om I b 7 ἐκ] ἀπὸ IO b 8 καὶ om I c 1 ἑτοίμους] + ἡμᾶς I πρὸς] εἰς IO c 2—d 6 ὅθεν—ἐπιδείκνυται om I Schol in marg A vid Append c 4 μετὰ συλλογισμῶν om AH c 5 τε om O? c 8 καταγγειλόντων A d 1 γραμματικαῖς G d 5 διαρρήδην om AH d 6 γοῦν] δεῖν A d 9 ποτε | ποθεν O συστ. τῇ αὐ. δυν. IO d 10 ἐνηνθρώπει] A? H, ἐνηνθρωπήκει IO d 11 συνεστῶσαν] + πω IO d 12 ἀκατάπληκτον] AO, ἀκαταμάχητον I μηδεπώποτε] AO, cf Lobeck, *Phryn.* p 458; μηδέποτε I

νικηθήσεσθαι, ἑστάναι δὲ καὶ μένειν ἄσειστον, ὡς ἂν
p. 8 ἐπ' ἀσείστῳ καὶ ἀρραγεῖ πέτρᾳ τῇ αὐτοῦ δυνάμει
βεβηκυῖάν τε καὶ ἐρριζωμένην, ἀποφηναμένου, ὑπὲρ
πάντα λόγον τὸ τῆς προρρήσεως ἀποτέλεσμα εἰκότως
πᾶν ἄθυρον ⟨ἀποφράξαι⟩ ἂν στόμα τῶν ἀναισχυντεῖν
ἀναιδῶς παρεσκευασμένων. Τίς γὰρ οὐκ ἀλήθειαν
ὁμολογήσειεν ἂν τῇ προρρήσει, τῶν πραγμάτων ἐναργῶς
οὕτως μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέντων, ὅτι δὴ Θεοῦ δύναμις
ἀλλ' οὐκ ἀνθρωπεία φύσις ἦν ἡ ταῦτα τοῦτον ἐσόμενα
τὸν τρόπον πρὸ τοῦ γενέσθαι θεασαμένη, προφήσασά
τε, καὶ ἔργοις ἐπιτελέσασα; Πεπλήρωκε γοῦν τὴν σύμ-
b πασαν, ὅσην ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, ἡ τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγε-
λίου φήμη, καὶ πάντα τὰ ἔθνη διέδραμεν, εἰσέτι τε νῦν
αὔξει καὶ ἐπιδίδωσι τὰ περὶ αὐτοῦ κηρύγματα ταῖς
αὐτοῦ φωναῖς ἀκολούθως. Ἥ τε ὀνομαστὶ προθεσπι-
σθεῖσα ἐκκλησία αὐτοῦ ἕστηκε κατὰ κράτος ἐρριζωμένη,
καὶ μέχρις οὐρανίων ἀψίδων εὐχαῖς ὁσίων καὶ θεοφιλῶν
ψυχῶν μετεωριζομένη, δοξαζομένη τε ὁσημέραι, καὶ εἰς
πάντας τὸ νοερὸν καὶ ἔνθεον φῶς τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγ-
γελθείσης εὐσεβείας ἀπαστράπτουσα, οὐδαμῶς τε τοῖς
c ἐχθροῖς ἡττωμένη καὶ ὑπείκουσα, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς τοῦ
θανάτου πύλαις ὑποχωροῦσα· διὰ μίαν ἐκείνην ἣν
αὐτὸς ἀπεφήνατο λέξιν, εἰπών Ἐπὶ τὴν πέτραν οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.
Καὶ ἄλλα δὲ μύρια πρὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λεχθέντα

c 3 Matt. xvi. 18

8 a 4 ἄθυρον] ἄκρον O ⟨ἀποφράξαι⟩ ἂν] ἀποφράξειαν A, ἀποφράξοι ἂν IO a 5 ἀλήθειαν ὁμολογήσειεν] A*vid, ἀληθῆ ἀνομολογήσειεν (ῆ in rasura) A², ἀλήθειαν ὁμολογῆσαι ἂν IO, vid Annot a 9 θεασαμένη] τεθεαμένη I b 1 ὁ om O b 2 πάντα] + δὲ I εἰσέτι τε] AO, καὶ εἰσέτι I b 3 τὰ ... κηρύγματα] A, τὸ ... κήρυγμα IO b 4 ὀνόματι A, vid 8 d 5 b 5 κράτος] βάθους O, βάθος I b 6 ὁσίων καὶ θεοφ.] θείων καὶ φιλοθέων A b 7 ψυχῶν] ἀνδρῶν I b 8 πάντας] AH, ἅπαντας rell c 4 κατ-ισχύουσιν A

τε καὶ προρρηθέντα ἐν οἰκείᾳ συναγαγόντες ὑποθέσει, ταῖς τε ἐνθέοις αὐτοῦ προγνώσεσι τὰς τῶν πραγμάτων ἀποβάσεις συμφώνους παραστήσαντες, ἀναμφίλεκτον τῶν περὶ αὐτοῦ δοξαζομένων ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐπιδείκνυμεν. Πρὸς τούτοις δὲ πᾶσιν οὐ μικρὰ τυγχάνει τῆς d
καθ᾽ ἡμᾶς ἀληθείας ἀπόδειξις καὶ ἡ ἀπὸ τῶν Ἑβραϊκῶν γραφῶν μαρτυρία, ἐν αἷς πρὸ μυρίων ὅσων ἐτῶν οἱ παρ᾽ Ἑβραίοις προφῆται τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ θνητῷ βίῳ κηρύξαντες ὀνομαστὶ τῆς τε τοῦ Χριστοῦ προσηγορίας ἐμνήσθησαν, καὶ τὴν εἰς ἀνθρώπους αὐτοῦ παρουσίαν προυθέσπισαν, τόν τε νέον τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη διαδραμούσης διδασκαλίας αὐτοῦ τρόπον κατήγγειλαν, προειπόντες τὴν ἐσομένην εἰς αὐτὸν ἀπιστίαν καὶ ἀντιλογίαν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, τά τε κατ᾽ αὐτοῦ δρασθέντα αὐτοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις αὐτίκα καὶ οὐκ εἰς μακρὰν μετελθόντα αὐτοῖς σκυθρωπά· λέγω δὲ p. 9
τῆς βασιλικῆς μητροπόλεως αὐτῶν τὴν ἐσχάτην πολιορκίαν, καὶ τῆς βασιλείας τὴν παντελῆ καθαίρεσιν, αὐτῶν τε τὴν εἰς πάντα τὰ ἔθνη διασποράν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις δουλείαν, ἃ καὶ ταῖς προρρήσεσιν ἀκολούθως μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παρουσίαν φαίνονται πεπονθότες. Ἐπὶ τούτοις τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη τῶν αὐτῶν ἀκούων προφητῶν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀπόπτωσιν τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν λαμπραῖς καὶ διαυγέσι φωναῖς εὐαγ- b
γελιζομένων; ἢ καὶ αὐτὴ ἄντικρυς εἰς ἔργον ἐχώρησε ταῖς προφητείαις ἀκολούθως διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας· δι᾽ οὗ ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων

---

c 7 *τε* om A **c** 8 *ἀναμφίλεκτον*] + *δὲ* O **d** 1 *πᾶσιν*] *πάλιν* A **d** 3 *αἷς*] *οἷς* O *ὅσων* om I **d** 4 *ἀγαθῶν ἐπαγγελίαν*] *ἀμαθῶν ἀλείαν* I *ἐπαγγ.*] *ἀγγελίαν* O **d** 5 *τοῦ* om A **d** 9 *προσειπόντες* A *εἰς αὐτὸν*] om I, *αὐτῶν* O **9 a** 1 *μακρὸν* I *αὐτοῖς*] AE, *αὐτοὺς* IO **a** 2 *πολυορκίαν* I **a** 4 *ἐπὶ*] *ὑπὸ* IO **a** 7 *πεπονθότα* I **a** 8 *αὐτοῦ* HI *τοῦ*] A om IO **a** 9 *καὶ* om I *τὴν Ἰουδαίων*] *τῶν Ἰουδαίων* O, *τὴν τῶν Ἰουδαίων* I **b** 1 *εὐαγγελιζομένην* IO

μύριοι ὅσοι τὴν τῶν εἰδώλων ἀποστραφέντες πλάνην τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ τὴν ἀληθῆ γνῶσίν τε καὶ εὐσέβειαν κατεδέξαντο, μονονουχὶ πιστούμενοι τοὺς τῶν παλαιῶν χρησμούς, τούς τε ἄλλους καὶ δὴ καὶ τὸν διὰ τοῦ
c προφήτου Ἰερεμίου φήσαντα, Κύριε ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ἔθνη ἥξουσιν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ ἐροῦσιν Ὡς ψευδῆ ἐκτήσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἴδωλα, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς ὠφέλεια. Εἰ ποιήσει ἑαυτῷ ἄνθρωπος θεούς, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν θεοί;

d 4. Πάντα δὴ ταῦτα τὸν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων πιστοῦται λόγον, ὡς οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης ὁρμῆς ἐπιτηδευθέντα, θεόθεν δὲ προγνωσθέντα, καὶ θεόθεν διὰ τῶν ἐγγράφων χρησμῶν προαναφωνηθέντα, καὶ πολὺ πλέον ἔτι θεόθεν διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πᾶσιν ἀνθρώποις προβεβλημένον, αὖθίς τε ἐκ Θεοῦ δυναμούμενον καὶ συνεστῶτα, ὡς ἐν τοσούτοις ἐτῶν χρόνοις ἐλαυνόμενον πρός τε τῶν ἀοράτων δαιμόνων καὶ πρὸς τῶν κατὰ χρόνους ὁρατῶν ἀρχόντων πολὺ πλέον διαλάμπειν, ὁσημέραι τε διαπρέπειν καὶ αὔξειν καὶ πολὺ μᾶλλον πληθύειν· ἄντικρυς τῆς ἄνωθεν ἐκ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ συνεργίας τὸ ἄμαχον καὶ ἀήττητον τό τε κατὰ τῶν
p. 10 ἐχθρῶν νικητικὸν τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίᾳ τε καὶ προσηγορίᾳ παρεχούσης. Καὶ τὸ αὐτόθεν δὲ πρὸς εὐζωΐαν πᾶσιν ἀνθρώποις οὐ μόνον ἐκ τῶν προφανῶν αὐτοῦ λόγων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀπορρήτου δυνάμεως † προβεβλημένον πῶς οὐκ ἂν γένοιτο τῆς ἐνθέου δυνάμεως

9 c 1 Jer. xvi. 19

b 7 πιστούμενος A τοὺς τῶν παλαιῶν] I, τοὺς παλαιῶν O, τῆς πόλεως A b 8 καὶ δὴ καὶ] A, καὶ δὴ IO τὸν διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου] (διὰ in ras) A (cf Act. ii. 16, viii. 28, 30), τὸν διὰ τοῦ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου IO c 2 ἐκτίσαντο A c 4 ποιήσειεν αὐτῷ IO οὐκ εἰσὶν οὗτοι IO d 1 δὴ] AH, + οὖν IO d 4—10 a 10 καὶ πολὺ—ἐνεργείας om I d 9 ὁρατῶν (α ante ὁ eras) A sub ἀοράτων in lin praeced d 10 τε] A, τι O διατρέπειν A d 11 πληθύνειν A 10 a 1 τῇ] τῆς A διδ. τε καὶ προσ.] O, προσηγορίας τε καὶ διδασκαλίας A a 4 προβεβλ. . . . 7. δυνάμεως om AO

αὐτοῦ παραστατικόν; Θείας μὲν γὰρ καὶ ἀπορρήτου δυνάμεως † ἦν, τὸ ἅμα τῷ αὐτοῦ λόγῳ καὶ σὺν τῇ περὶ μοναρχίας ἑνὸς τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ προβεβλημένῃ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ὁμοῦ καὶ τῆς πολυπλανοῦς καὶ δαιμονικῆς ἐνεργείας, ὁμοῦ καὶ τῆς τῶν ἐθνῶν πολυαρχίας ἐλεύθερον καταστῆναι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. Μυρίων **b** γοῦν τὸ παλαιὸν καθ' ἕκαστον ἔθνος βασιλέων καὶ τοπαρχῶν ἐπικρατούντων, καὶ κατὰ πόλεις τῶν μὲν δημοκρατουμένων, τῶν δὲ τυραννουμένων, τῶν δὲ πολυαρχουμένων, πολέμων τε κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκ τούτου παντοίων συνεστώτων, ἐθνῶν ἔθνεσι προσρηγνυμένων καὶ συνεχῶς τοῖς πλησιοχώροις ἐπανισταμένων, δῃούντων τε καὶ δῃουμένων καὶ ταῖς κατ' ἀλλήλων πολιορκίαις ἐπιστρατευομένων, ὥστε διὰ ταῦτα πανδημεὶ πάντας τούς τε τὰς πόλεις οἰκοῦντας καὶ τοὺς ἐν ἀγροῖς γεωπονοῦντας ἐξ ἔτι παίδων τὰ πολεμικὰ διδάσκεσθαι, **c** ξιφηφορεῖν τε διὰ παντὸς κατά τε τὰς λεωφόρους, καὶ κατὰ κώμας καὶ ἀγρούς,—ἐπειδὴ παρῆν ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ, περὶ οὗ πάλαι διὰ τῶν προφητῶν ἀνείρητο *Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης,* καὶ *Συγκόψουσιν τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα· καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν,* ἀκόλουθα ταῖς προρρήσεσιν **d** ἐπηκολούθει τὰ ἔργα. Πᾶσα μὲν αὐτίκα περιῃρεῖτο πολυαρχία Ῥωμαίων, Αὐγούστου κατὰ τὸ αὐτὸ τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείᾳ μοναρχήσαντος. Ἐξ ἐκείνου

---

10 c 5 Ps. lxxi. (lxxii.) 7 **c** 6 Is. ii. 4

---

a 7 τὸ] τε A **a** 10 τῶν om O ἐθνῶν] αἰώνων A **b** 1 τὸ ἀνθρώπων A **b** 3 καὶ om I πόλεις] + καὶ χώρας I τῶν μὲν] pr καὶ I **b** 4 τῶν δὲ τυρ. om A **b** 5 τούτου] τούτων A **b** 9 πανδημὶ I **c** 1 γεηπονοῦντας I ἐξ ἔτι] ἐκ I **c** 3 ἐπειδὴ codd omnes, ἐπεὶ δὲ Heinich. Dind. Heikel **c** 4 τοῦ Θεοῦ om I **c** 6 ἄροτρον O **c** 7 ἔθνος ἐπ' ἔθνος] ἔθν' ἐπ' ἔθν' G, ἔθν ἐπ' ἔθν C **d** 2 ἐπικολούθει I

δὲ καὶ εἰς δεῦρο οὐκ ἂν ἴδοις, ὡς τὸ πρίν, πόλεις πόλεσι πολεμούσας, οὐδ' ἔθνος ἔθνει διαμαχόμενον, οὐδέ γε τὸν βίον ἐν τῇ παλαιᾷ συγχύσει κατατριβόμενον. Καί τοι πῶς οὐκ ἄξιον θαυμάζειν ἐπιστήσαντα, τί δή ποτε τὸ μὲν παλαιόν, ὅτε τῶν ἐθνῶν ἁπάντων κατετυράννουν οἱ δαίμονες καὶ πολλή τις ἦν τῶν ἀνθρώπων ἡ περὶ αὐτοὺς θεραπεία, πρὸς αὐτῶν τῶν θεῶν ἐξοιστρούμενοι ἐπὶ τοὺς κατ' ἀλλήλων ἐξεκαίοντο πολέμους—ὡς τοτὲ μὲν
p. 11 Ἕλληνας αὐτοῖς Ἕλλησι, τοτὲ δὲ Αἰγυπτίους Αἰγυπτίοις, καὶ Σύρους Σύροις, Ῥωμαίους τε Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ἀνδραποδίζεσθαί τε ἀλλήλους καὶ κατατρύχειν ταῖς πολιορκίαις, ὥσπερ οὖν αἱ περὶ τούτων δηλοῦσι τῶν παλαιῶν ἱστορίαι—ἅμα δὲ τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐσεβεστάτῃ καὶ εἰρηνικωτάτῃ διδασκαλίᾳ τῆς μὲν πολυθέου πλάνης καθαίρεσις ἀπετελεῖτο, τὰ δὲ τῆς τῶν ἐθνῶν διαστάσεως παῦλαν αὐτίκα παλαιῶν κακῶν ἀπελάμβανεν; ὃ καὶ μάλιστα μέγιστον ἡγοῦμαι τεκμήριον τυγχάνειν
b τῆς ἐνθέου καὶ ἀφορήτου δυνάμεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Τῆς δ' ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων προφαινομένης ὠφελείας δεῖγμα ἐναργὲς ἴδοις ἂν ἐπιστήσας ὡς οὐδὲ ἄλλοτέ πω ἐξ αἰῶνος, οὐδ' ὑπό τινος τῶν πάλαι διαφανῶν, ἐκ μόνων δὲ τῶν αὐτοῦ φωνῶν καὶ τῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διαδοθείσης διδασκαλίας αὐτοῦ εὖ τὰ πάντων τῶν ἐθνῶν νόμιμα κεῖται, αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ πρὶν θηριώδη καὶ βάρβαρα· ὡς μηκέτι Πέρσας μητρογαμεῖν τοὺς αὐτῷ
c μαθητευθέντας, μηδ' ἀνθρωποβορεῖν Σκύθας διὰ τὸν καὶ μέχρις αὐτῶν ἐλθόντα τοῦ Χριστοῦ λόγον, μηδ'

---

d 7 τῇ παλαιᾷ] πάντων O (? Bate), πάσῃ I d 8 ἐπιστήσαντας IO d 10 τῶν ἀνθρώπων] τῶν om I d 11 θεῶν] + αὐτῶν A d 12 ἐξεκαίοντο] ἐξεμαίνοντο IO 11 a 2 Ῥωμαίους τε] om τε A a 6 καὶ εἰρηνικωτάτῃ om AH a 7 καθαίρεσιν O ἀπετελεῖτο] AH, ἐπετελεῖτο IO b 1 ἀφορήτου] AH, ἀπορρήτου IO b 3 πω (τε superscr) ('utrum πω* ποτε [2] an ποτε* πω [2] incertum,' Bate) O b 6 εὖ] εἰς A c 2 τοῦ] IO, τὸν A Χριστοῦ] Θεοῦ O* c 2—10 μηδ' ἄλλα—παλαιούς om I

ἄλλα γένη βαρβάρων ἐκθέσμως θυγατράσι καὶ ἀδελ-
φαῖς μίγνυσθαι, μηδ' ἄρρενας ἄρρεσιν ἐπιμαίνεσθαι
καὶ τὰς παρὰ φύσιν ἡδονὰς μετιέναι, μηδὲ κυσὶ καὶ οἰω-
νοῖς τοὺς οἰκείους νεκροὺς προτιθέναι τοὺς πάλαι τοῦτο
πράττοντας, μηδ' ἀγχόνῃ τοὺς γεγηρακότας ὥσπερ οὖν
πρότερον παραβάλλειν, μηδὲ σάρκας νεκρῶν τῶν φιλ-
τάτων κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος θοινᾶσθαι, μηδ' ἀνθρωπο-
θυτεῖν ὡς θεοῖς τοῖς δαίμοσι κατὰ τοὺς παλαιούς, μηδὲ
τὰ φίλτατα κατασφάττειν ἐπ' εὐσεβείας ὑπολήψει. **d**
Ταῦτα γὰρ ἦν καὶ συγγενῆ τούτοις μυρία τὰ πάλαι τὸν
τῶν ἀνθρώπων βίον λυμαινόμενα. Ἱστοροῦνται γοῦν
Μασσαγέται καὶ Δέρβικες ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθαι τῶν οἰκείων
τοὺς αὐτομάτως τελευτήσαντας, διὸ καὶ φθάσαντες κατέθυον, καὶ
εἱστιῶντο τῶν φιλτάτων τοὺς γεγηρακότας· Τιβαρηνοὶ δὲ ζῶντας
κατεκρήμνιζον τοὺς ἐγγυτάτω γέροντας· Ὑρκανοὶ δὲ καὶ Κάσπιοι,
οἱ μὲν οἰωνοῖς καὶ κυσὶ παρέβαλλον ζῶντας, οἱ δὲ τεθνεῶτας·
Σκύθαι δὲ συγκατώρυττον ζῶντας, καὶ ἐπέσφαζον ταῖς πυραῖς
οὓς ἠγάπων οἱ τεθνεῶτες μάλιστα· καὶ Βάκτριοι δὲ τοῖς κυσὶ **p. 12**
παρέβαλλον ζῶντας τοὺς γεγηρακότας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
πάλαι ἦν πρότερον, νυνὶ δὲ οὐκέθ' ὁμοίως ἐστίν,
ἑνὸς τοῦ σωτηρίου νόμου τῆς εὐαγγελικῆς δυνάμεως
τὴν θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον τούτων ὅλων κατα-
λύσαντος νόσον. Τὸ δὲ μηκέτι θεοὺς ἡγεῖσθαι
ἤτοι τὰ νεκρὰ καὶ κωφὰ ξόανα, ἢ τοὺς ἐν τούτοις

---

11 d 3—**12 a** 2 Ἱστοροῦνται—γεγηρακότας Porph. *de Abst.* iv. 21

---

c 7 οὖν] ἦν E **c** 8 περιβάλλειν O, ἐπιβάλλειν E **c** 9 θοινᾶσθαι] O, οἰνᾶσθαι A **d** 2 τὸν om H **d** 3 τῶν om A γοῦν] AH, om IO **d** 4 Δέρβικες] Βέβρυκες A ἀθλιωτάτους] IO Porph., ἀθλίους AH **d** 6 γεγηρακότας] AH Porph., παρακμάσαντας IO^vid **d** 8—**12 a** 2 οἱ δὲ—παρέβαλλον ζῶντας om I **d** 9 ἐπέσφαζον] AO, ἐπέσφαττον Gaisf., ὑπέσφαζον G **12 a** 1 Βακτήριοι A, Βάκτριοι ('inter τ et ρ erasa littera accentuata,' Heikel) H δὲ] O, μὲν A **a** 2 γεγηρακότας] A, γέροντας IO **a** 3 ἐστίν om I **a** 5 καταλύσαντος] I (παρα superscr[2]) O, παραλύσαντος AH, παραλύσαντος (κατα superscr) G, παρακαταλύσαντος C

ἐνεργοῦντας πονηροὺς δαίμονας, ἢ τὰ μέρη τοῦ φαινομένου κόσμου, ἢ τὰς τῶν πάλαι κατοιχομένων θνητῶν ψυχάς, ἢ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ βλαπτικώτατα, ἀντὶ δὲ
b τούτων ἁπάντων διὰ μιᾶς τῆς εὐαγγελικῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους τοὺς γνησίως ἀλλ᾽ οὐκ ἐπιπλάστως αὐτοῦ τῷ λόγῳ προσανέχοντας εἰς τοσοῦτον ἄκρας φιλοσοφίας ἐλθεῖν, ὡς μόνον τὸν ἀνωτάτω Θεόν, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐπέκεινα τῶν ὅλων, τὸν παμβασιλέα καὶ κύριον οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ἡλίου τε καὶ ἄστρων, καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργόν, σέβειν καὶ ὑμνεῖν καὶ θεολογεῖν, βιοῦν τε ἀκριβῶς καὶ οὕτως μανθάνειν ὡς μέχρι καὶ τοῦ ἐμβλέ-
c πειν τοῖς ὀφθαλμοῖς παιδαγωγεῖσθαι, καὶ μηδὲν ἀκόλαστον ἐκ τοῦ μετ᾽ ἐπιθυμίας ὁρᾶν ἐννοεῖν, πρόρριζον δὲ ἐξ αὐτῆς διανοίας πᾶν αἰσχρὸν ὑποτέμνεσθαι πάθος,—ταῦτα πάντα πῶς οὐκ ἂν τοῖς πᾶσι συμβάλλοιτο πρὸς εὐζωΐαν; Καὶ τὸ μηδ᾽ εὐορκίας δεῖσθαι, πολλοῦ δεῖ ἐπιορκεῖν, διὰ τὸ πρὸς αὐτοῦ μανθάνειν μηδὲ ὀμνύναι ὅλως, ἐν πᾶσι δὲ ἀψευδεῖν καὶ ἀληθεύειν, ὡς ἀρκεῖσθαι τῷ Ναί καὶ τῷ Οὔ, παντὸς ὅρκου βεβαιοτέραν τὴν προαίρεσιν κατασκευ-
d άζοντας; Τό δὲ μηδ᾽ ἐν ψιλοῖς ῥηματίοις καὶ ταῖς κοιναῖς ὁμιλίαις ἀδιαφορεῖν, ἀκριβολογεῖσθαι δὲ καὶ μέχρι τούτων, ὡς μήτε ψεῦδος μήτε λοιδορίαν μήτε τι αἰσχρὸν καὶ ἄσχημον ῥῆμα προΐεσθαι τῇ φωνῇ, διὰ τὴν αὐτοῦ πάλιν παρακέλευσιν, δι᾽ ἧς ἔφησε περὶ παντὸς ἀργοῦ ῥήματος δώσετε λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὁποίας ὑπερ-

12 d 5 Matt. xii. 36

a 9 τῶν πάλαι] πάλαι τῶν A   a 10 δὲ] τε A   b 1 τῆς εὐαγγελικῆς] εὐαγγ. post ἡμῶν IO   b 3 γνητίους A*vid (-ως in ras)   τῷ λόγῳ] τῶν λογῶ ('sic' Heikel) O   προσέχοντας O   b 6 καὶ κύριον] κύριον IO   b 9 καὶ οὕτως] οὕτως IO   c 2 δὲ ἐξ] A, δ᾽ ἐξ IO   c 5 μηδ᾽] μηδὲ I   πολλοῦ] + γε I   c 6 ὀμνύναι] + πᾶσιν A   c 8 ὅρκου] ἔργου A   βεβαιότερον AI?   τὴν προαίρ. βεβαιοτ. I   κατασκευάζοντας] παρασκευάζοντας IO   d 1 μηδ᾽ ἐν] μηδὲ AH   d 3 τι] om AH

βολῆς φιλοσόφου ζωῆς ἔχεται; Τὸ δὲ καὶ συλλήβδην
ἀθρόως μυριάδας ὅλας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων,
οἰκετῶν τε καὶ ἐλευθέρων, ἀδόξων τε καὶ ἐπιδόξων, καὶ
προσέτι βαρβάρων ὁμοῦ καὶ Ἑλλήνων, κατὰ πάντα
τόπον καὶ πόλιν καὶ χώραν ἐν πᾶσι τοῖς ὑφ᾽ ἥλιον
ἔθνεσιν ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν τοιούτων μαθημάτων p. 13
οἵων ἀρτίως μεμαθήκαμεν φοιτᾶν, καὶ τὰς ἀκοὰς λόγοις
παρέχειν ἀναπείθουσιν οὐ μόνον ἀκολάστων ἐγχειρη-
μάτων ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν αἰσχρῶν ἐνθυμη-
μάτων γαστρός τε καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα κρατεῖν· τό τε
πᾶν γένος ἀνθρώπων παιδείαν παιδεύεσθαι ἔνθεον καὶ
εὐσεβῆ, φέρειν τε μανθάνειν γενναίῳ καὶ βαθεῖ φρονή-
ματι τὰς τῶν ἐπανισταμένων ὕβρεις, καὶ μὴ τοῖς ἴσοις
τοὺς φαύλους ἀμύνεσθαι, θυμοῦ δὲ καὶ ὀργῆς καὶ πάσης
ἐμμανοῦς ὀρέξεως κρείττους γίνεσθαι, ναὶ μὴν καὶ τῶν
ὑπαρχόντων ἀπόροις καὶ ἐνδεέσι κοινωνεῖν, πάντα τε b
ἄνθρωπον ὁμογενῆ δεξιοῦσθαι, καὶ τὸν νενομισμένον
ξένον ὡς ἂν νόμῳ φύσεως οἰκειότατον καὶ ἀδελφὸν
γνωρίζειν.

Πάντα δὴ ἀθρόως ταῦτά τις συναγαγὼν πῶς οὐκ ἂν
ὁμολογήσειε τὰ μέγιστα καὶ ἀληθῶς ἀγαθὰ πάντας ἀν-
θρώπους εὐαγγελίσασθαι τὸν ἡμέτερον λόγον, τό τε
αὐτόθεν ὑπερέχον πρὸς εὐζωΐαν τῷ τῶν ἀνθρώπων παρ-
εσχηκέναι βίῳ; Ὁποῖον δέ σοι εἶναι δοκεῖ τὸ πᾶν c
γένος ἀνθρώπων, οὐ μόνον Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν
ἀνημερωτάτων βαρβάρων καὶ τῶν ἐν ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς
γῆς οἰκούντων, τῆς μὲν ἀλόγου θηριωδίας ἀνασχεῖν,
δόξας δὲ φιλοσόφους ἀναλαβεῖν παρασκευάσαι; Οἷον,

d 11 *καὶ πόλιν*] *καὶ* om I *ἥλιον*] IO, *ἡλίῳ* AH **13 a** 1 *τοιούτων* om AH **a** 3 *ἐγχειρημάτων*] AH, *ἐπιχειρημάτων* IO **a** 6 *ἀνθρώπων*] om IO (Heikel) vel *ανων γένος* (? Bate) O *παιδεύσεσθαι* A **a** 7 *γενναίῳ*] AH, *γενναίως* IO **a** 8 *ἐπανιστανομένων* (*ν* 2° in ras) AH **a** 9 *δὲ*] *τε* AH **a** 10 *ἐμμανοῦς*] *ἐμφανοῦς* AH *γίνεσθαι*] *γενέσθαι* I **b** 7 *εὐαγγελίσασθαι*] AH, *εὐηγγελίσθαι* IO **c** 2 *γένος*] om O *Ἑλλήνων*] *ἀλλήλων* O

φέρε τὰς περὶ ἀθανασίας ψυχῆς καὶ ζωῆς τῆς παρὰ τῷ Θεῷ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν τοῖς θεοφιλέσιν ἀποκειμένης, δι᾽ ἣν τοῦ προσκαίρου τούτου ζῆν κατα- d φρονεῖν ἐμελέτησαν· ὥστε ἀποδεῖξαι παῖδας τούς πώποτε ἐπὶ φιλοσοφίᾳ διαβοηθέντας, καὶ παίγνιον τὸν θρυλούμενον ἐκεῖνον θάνατον, ἀνὰ στόμα πάντων φιλοσόφων ᾀδόμενον· θηλειῶν παρ᾽ ἡμῖν καὶ κομιδῇ παίδων βαρβάρων τε ἀνδρῶν καὶ εὐτελῶν †ὥστε† τῷ δοκεῖν τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δυνάμει τε καὶ συνεργίᾳ τὸν περὶ ψυχῆς ἀθανασίας λόγον ἔργοις πρότερον ἢ ῥήμασιν ἐπαληθεύοντα δειξάντων. Οἷον δὲ καὶ τὸ καθόλου πάντας ἀνθρώπους τοὺς ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐκ τῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μαθημάτων περὶ Θεοῦ προνοίας ὡς ἐφορώσης τὰ σύμπαντα ὑγιῶς καὶ ἐρρωμένως φρονεῖν p. 14 παιδεύεσθαι, καὶ τὸ πᾶσαν ψυχὴν μανθάνειν τὸν περὶ δικαιωτηρίου καὶ κρίσεως Θεοῦ λόγον, καὶ τὸ πεφροντισμένως ζῆν, καὶ φυλακτικῶς ἔχειν τῶν τῆς κακίας ἐπιτηδευμάτων.

b 5. Κεφάλαιον δὲ τῆς πρώτης καὶ μεγίστης εὐεργεσίας τοῦ σωτηρίου λόγου γνοίης ἄν, εἰ ἐν νῷ λάβοις τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τῆς παλαιᾶς εἰδωλολατρείας, ᾗ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος δαιμόνων ἀνάγκαις πάλαι πρότερον κατετρύχετο· ἧς ὥσπερ ἀπὸ σκοτίας ζοφωδεστάτης Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους δυνάμει θείᾳ μεταστησάμενος ἐπὶ νοερὰν καὶ φωτεινὴν ἡμέραν τῆς c ἀληθοῦς εὐσεβείας τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ τοὺς πάντας μετηγάγετο. Καὶ τί χρὴ μηκύνειν ἀποδεικνύναι πειρω-

c 6 φέρε] + εἰπεῖν IO c 7 τῷ Θεῷ] τῷ om IO d 2 διαβ. ἐπὶ φιλ. O διαβοηθέντας] βοηθέντας AH, διαβοήτους I d 3 θρυλούμενον] AI, θρυλλούμενον O πάντων φιλοσ.] φιλοσ. πάντων IO d 5 εὐτελῶν] εὐγενῶν O †ὥστε† τῷ δοκεῖν] A*O, τὸ δοκεῖν I, ἅτε A[2] marg. ὥς τῳ (sic) coniec Heikel 14 a 2 δικαιωτηρίου] A, δικαιωτηρίων HI, δικαιοτηρίων O b 2 λάβοις] A, λάβῃς I (sed οις superscr) O b 5 κατετρύχετο] A (Lake) IO, κατετρύχωτο AH (Heikel) b 5—d 4 ἧς ὥσπερ—ἀποτρεπομένου om I b 5 ζοφερωτάτης G b 7 ἐπὶ] legi non potest in A

μενους ὅτι μηδὲ ἀλόγῳ πίστει ἑαυτοὺς ἀνεθήκαμεν, σώφροσι δὲ καὶ ὠφελίμοις λόγοις τὸν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας τρόπον περιέχουσι; Τῆς παρούσης ὑποθέσεως αὐτὸ δὴ τοῦτο καθόλου πραγματευομένης, τοὺς μὲν ἐπιτηδείως ἔχοντας ἕπεσθαι λόγων ἀποδείξεσι προτρέπομεν καὶ παρακαλοῦμεν φρονήσεως ἐπιμελέσθαι, καὶ λογικώτερον τῶν δογμάτων τὰς ἀποδείξεις παραλαμβάνειν, ἑτοίμους τε εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐπερω- **d** τῶντι ἡμᾶς τὸν λόγον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλπίδος. Ἐπεὶ δὲ μὴ πάντες τοιοῦτοι, φιλανθρώπου τυγχάνοντος τοῦ λόγου καὶ μηδένα μηδαμῶς ἀποτρεπομένου, πάντα δὲ ἄνθρωπον τοῖς καταλλήλοις ἰωμένου φαρμάκοις, καὶ τὸν ἀμαθῆ καὶ ἰδιώτην ἐπὶ τὴν τῶν τρόπων θεραπείαν παρακαλοῦντος, εἰκότως ἐν εἰσαγωγῇ τοὺς ἀρχομένους τῶν ἰδιωτικωτέρων γύναια καὶ παῖδας καὶ τὸ τῶν ἀγελαίων πλῆθος ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βίον χειραγωγοῦντες, ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ τὴν ὑγιῆ πίστιν παραλαμβάνομεν, ὀρθὰς δόξας περὶ θεοῦ προνοίας καὶ περὶ ψυχῆς ἀθανασίας καὶ περὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου ἐντιθέντες αὐτοῖς. **p. 15** Ἦ οὐχ οὕτως καὶ τοὺς τὰ σωμάτων κάμνοντας ἐπιστημόνως ἰωμένους ὁρῶμεν, αὐτοὺς μὲν διὰ πλείστης ἀσκήσεως καὶ παιδείας τοὺς κατὰ ἰατρικὴν λόγους ἀνειληφότας καὶ πάντα λογικῶς χειρουργοῦντας, τούς γε μὴν ἐπὶ θεραπείᾳ προσιόντας αὐτοῖς πίστει ἑαυτοὺς καὶ τῇ τῶν χρηστοτέρων ἐλπίδι παρέχοντας, καὶ τῶν μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην θεωρημάτων μηδὲν ἀκριβῶς ἐπαΐοντας, μόνης δὲ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος τε καὶ πίστεως ἐξηρτημένους; Καὶ ὁ μὲν τῶν ἰατρῶν ἄριστος εἰς **b**

---

14 d 1 1 Pet. iii. 15

---

c 3 μηδὲ] AH, μὴ ceteri **d** 6 τῶν τρόπων] προτέραν I **d** 8 ἀγελαίων] ἁλιέων I **15 a** 2—**a** 8 Ἦ οὐχ—ἐπαΐοιτας om I **a** 2 κάμνοντας ἐπιστημόνως ἰωμένους] AH, τῶν καμνόντων ἰωμ. ἐπιστ. EO **a** 5 χειρουργοῦντας] χειραγωγοῦντας EO γε] τε O **a** 8 ἀκριβὲς E **a** 9 δὲ] om I **b** 1 ἐξηρτημένης I

μέσον παρελθὼν ἅ τε χρὴ προφυλάττεσθαι καὶ ἃ προσήκει δρᾶν ὥσπερ τις ἄρχων καὶ κύριος μετ' ἐπιστήμης προστάττει· ὁ δ' ὡς βασιλεῖ καὶ νομοθέτῃ πείθεται, πιστεύων συνοίσειν αὐτῷ τὸ προστεταγμένον. Οὕτω καὶ μαθηταὶ παρὰ διδασκάλων λόγους παιδείας ἀποδέχονται, πιστεύσαντες ἀγαθὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι τὸ μάθημα· ναὶ μὴν καὶ φιλοσοφίας οὐ πρότερόν τις ἐφά-
c ψαιτο ἢ πιστεύσας συνοίσειν αὐτῷ τὸ ἐπάγγελμα· καὶ ὁ μέν τις αὐτόθεν εἵλετο τὰ Ἐπικούρου, ὁ δὲ τὸν Κυνικὸν ζηλοῖ βίον, ἄλλος κατὰ Πλάτωνα φιλοσοφεῖ, καὶ κατ' Ἀριστοτέλην ἕτερος, καὶ πάλιν ἄλλος πάντων τὰ Στωϊκὰ προετίμησεν, ἑκάστου χρηστοτέρᾳ ἐλπίδι τε καὶ πίστει τὸ δόξαν ὡς συνοῖσον ἀγαπήσαντος. Οὕτω καὶ τέχνας ἄνθρωποι τὰς μέσας μετῆλθον, καὶ ἄλλοι τὸν στρατιωτικόν, ἄλλοι δὲ τὸν ἐμπορικὸν βίον, πίστει πάλιν προειληφότες βιοποριστικὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι τὸ ἐπιτήδευμα. Καὶ γάμων δὲ αἱ πρῶται σύνοδοι καὶ
d κοινωνίαι τῆς κατὰ παιδοποιίαν ἐλπίδος ἐξ ἀγαθῆς ἐνήρξαντο πίστεως. Καὶ πλεῖ τις αὖθις εἰς ἄδηλον οὐδ' ἄλλην προβεβλημένος τῆς σωτηρίας ἄγκυραν ἢ μόνην τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα· καὶ γεωργεῖ πάλιν ἄλλος, καὶ τὸν σπόρον εἰς γῆν ἀπορρίψας κάθηται τῆς ὥρας τὴν τροπὴν ἐκδεχόμενος, πιστεύων τὸ φθαρὲν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πλημμυρίσιν ὑετῶν καλυφθὲν αὖθις ὥσπερ ἐκ νεκρῶν ἀναβιώσεσθαι· πορείαν δέ τις μακρὰν ἐπ' ἀλλοδαπῆς ἐκ τῆς οἰκείας στελλόμενος πάλιν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν ἀγαθὰς ὁδηγοὺς ἑαυτῷ συνεπάγεται. Καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ τὸν πάντα τῶν ἀνθρώπων

b 2 μέσον] + τε O παραφυλάττεσθαι I b 3 δρᾶν] + ἢ A b 8 ἐφάψαιτο] AIO, ἐφάψαιτ' ἂν Gaisf. c 4 καὶ κατ'] AH, κατὰ O ἅτερος IO c 5 τε om I c 6 οὕτως A c 9 πάλιν] AH, πάλαι IO d 1 τῆς vix legi potest A d 2 ἐνήρξ (αντο legi non potest) A, ἤρξαντο IO d 7 τῆς] om IO πλημμύραις I d 10 ἑαυτῷ] αὐτῷ IO d 11 ἄλλο] ἄλλ' A, τὸ πλῆρες ἄλλο schol in A marg

βίον δυοῖν τούτοιν ἀνηρτημένον ἐλπίδος τε καὶ πίστεως
καταλαμβάνων, τί δὴ θαυμάζεις, εἰ καὶ τὰ κρείττονα p. 16
κατὰ ψυχὴν τοῖς μὲν διὰ πίστεως παραδίδοται, οἷς οὐ
σχολὴ λογικώτερον τὰ κατὰ μέρος παιδεύεσθαι, τοῖς δὲ
καὶ τοὺς λόγους αὐτοὺς πάρεστι μετιέναι καὶ τὰς ἀπο-
δείξεις τῶν πρεσβευομένων μανθάνειν;

Ἀλλὰ γὰρ ἐν ὀλίγῳ τούτων ἡμῖν οὐκ εἰς ἄχρηστον
προγεγυμνασμένων ἀνίωμεν ἐπὶ τὴν πρώτην κατηγο-
ρίαν, καὶ τίνες ὄντες καὶ πόθεν ὁρμώμενοι τοῖς διερω-
τῶσιν ἀποκρινούμεθα. Ὅτι μὲν οὖν τὸ γένος Ἕλληνες
ὄντες καὶ τὰ Ἑλλήνων φρονοῦντες ἐκ παντοίων τε **b**
ἐθνῶν ὡς ἂν νεολέκτου στρατιᾶς λογάδες συνειλεγμένοι
τῆς πατρίου δεισιδαιμονίας ἀποστάται καθεστήκαμεν,
οὐδ' ἂν αὐτοί ποτε ἀρνηθείημεν· ἀλλὰ καὶ ὅτι ταῖς
Ἰουδαϊκαῖς βίβλοις προσανέχοντες, κἀκ τῶν παρ' αὐτοῖς
προφητειῶν τὰ πλεῖστα τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συνάγον-
τες, οὐκέθ' ὁμοίως ζῆν τοῖς ἐκ περιτομῆς προσφιλὲς
ἡγούμεθα, καὶ τοῦτ' ἂν αὐτόθεν ὁμολογήσαιμεν. Ὥρα
τοιγαροῦν τούτων τὸν ἀπολογισμὸν ὑποσχεῖν. Πῶς
οὖν ἄλλως δόξαιμεν εὖ πεποιηκέναι τὰ πάτρια κατα- **c**
λείψαντες, εἰ μὴ πρῶτον εἰς μέσον αὐτὰ παραθέμενοι καὶ
ἀγαγόντες ὑπ' ὄψιν τῶν ἐντευξομένων; Οὕτω γὰρ ἂν
γένοιτο φανερὰ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως ἡ θεία
δύναμις, εἰ τοῖς πᾶσι πρὸ ὀφθαλμῶν τεθείη, τίνων καὶ
ὁποίων κακῶν τὴν ἴασιν εὐαγγελίζεται. Πῶς δ' ἂν τὸ
εὔλογον τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν γραμμάτων μεταδιώξεως
φανείη, μὴ οὐχὶ καὶ τῆς τούτων ἀρετῆς ἀποδειχθείσης;
Τίνι τε λόγῳ τὰς παρ' αὐτοῖς γραφὰς ἀσπαζόμενοι τὸν

---

d 12 δυοῖν τούτοιν] δυσὶν τούτων A, δυεῖν τούτοιν O², δυοῖν τούτων I ἀνηρτημένον] ἀνηρτημένων O **16 a** 2 κατὰ] καὶ κατὰ IO **a** 7 γεγυμνασμένων AH **a** 8 διερωτήσασιν ἀποκρινώμεθα IO **b** 2 νεόλεκτοι H, νεολέκτου (sed ν ex θ) G, θεολέκτου C στρατιᾶς] στρατείας A **b** 4 ἂν] om A **b** 8 ὁμολογήσωμεν O ὥρα] ὅρα I **b** 9 τοιγαροῦν (γαροῦν paene eras) A ἀπολογισμὸν] IO, αἴτιον λογισμὸν AH, αἰτιολογισμὸν edd **c** 1 οὖν ἂν edd, ἂν om A? IO **c** 2 εἰ μὴ] AH, ἢ IO **c** 6 δ' ἂν] δαὶ A, δὲ I

d ὅμοιον τοῦ βίου τρόπον ἀποκλίνομεν, καλῶς ἂν ἔχοι διελθεῖν· καὶ ἐπὶ πᾶσι, τίς ὁ καθ' ἡμᾶς τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως λόγος, καὶ τίς ἂν κυρίως λεχθείη ὁ Χριστιανισμός, οὔτε Ἑλληνισμὸς ὢν οὔτε Ἰουδαϊσμός, ἀλλά τις καινὴ καὶ ἀληθὴς θεοσοφία, ἐξ αὐτῆς τῆς προσηγορίας τὴν καινοτομίαν ἐπαγομένη. Φέρ' οὖν πρῶτον ἁπάντων τὰς παλαιοτάτας καὶ δὴ καὶ τὰς πατρίους ἡμῶν αὐτῶν θεολογίας κατὰ πᾶσαν πόλιν εἰσέτι καὶ νῦν τεθρυλημένας ἐπιθεωρήσωμεν, τάς τε σεμνὰς τῶν γενναίων φιλοσόφων περί τε κόσμου συστάσεως καὶ περὶ θεῶν διαλήψεις, ἵνα γνῶμεν εἴτε καὶ ὀρθῶς ἀπέστη-
p. 17 μεν αὐτῶν, εἴτε καὶ μή. Θήσω δὲ οὐκ ἐμὰς φωνὰς ἐν τῇ τῶν δηλουμένων ἐκφάνσει, ἀλλ' αὐτῶν δὴ τῶν μάλιστα τὴν περὶ οὓς φασι θεοὺς εὐσέβειαν περισπούδαστον πεποιημένων, ὡς ἂν ὁ λόγος ἁπάσης ἐκτὸς τῆς περὶ τοῦ πλάττεσθαι ἡμᾶς ὑπονοίας καταστταίη.

b 6. Φοίνικας τοιγαροῦν καὶ Αἰγυπτίους πρώτους ἁπάντων ἀνθρώπων κατέχει λόγος ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας θεοὺς ἀποφῆναι, μόνους τε εἶναι τῆς τῶν ὅλων γενέσεως καὶ φθορᾶς αἰτίους, εἶτα δὲ τὰς παρὰ τοῖς πᾶσι βοωμένας θεοποιίας τε καὶ θεογονίας εἰσηγήσασθαι τῷ βίῳ. πρὸ δέ γε τούτων μηδένα μηδὲν πλέον τῶν κατ' οὐρανὸν φαινομένων εἰδέναι, ὀλίγων ἐκτὸς ἀνδρῶν
c τῶν παρ' Ἑβραίοις μνημονευομένων, οἳ διανοίας καθαρωτάτοις ὄμμασι πᾶν τὸ ὁρώμενον ὑπερκύψαντες τὸν κοσμοποιὸν καὶ τῶν ὅλων δημιουργὸν ἐσεβάσθησαν, ὑπερθαυμάσαντες τῆς τοσαύτης αὐτὸν σοφίας τε καὶ δυνάμεως, ἣν ἐκ τῶν ἔργων ἐφαντάσθησαν, καὶ μόνον

---

d 2 ὁ] ἡ I d 4 οὔτε 1°] οὔθ' IO d 6 φέρ' οὖν] AH, φέρε οὖν δὴ IO d 7 παλαιτάτας IO d 8 ἡμῶν] om I d 9 τεθρυλλημένων O, τεθρυλημένην I 17 a 1 καὶ μή] καὶ om O a 3 οὓς] IO, ἧς A (' in marg οὓς prima manu' Heikel) θεοὺς] om AH a 4 πεποιηκότων I a 5 τοῦ] τὸ IO b 3 θεοὺς] πρώτους AH b 4 καὶ] AH, pr τε IO c 3 τῶν] τὸν A c 4 αὐτὸν om AH c 5—18 b 2 καὶ μόνον—ἐποπτεύσομεν om I

εἶναι θεὸν πεισθέντες μόνον εἰκότως ἐθεολόγησαν, τὴν ἀληθῆ καὶ πρώτην καὶ μόνην ταύτην εὐσέβειαν παῖς παρὰ πατρὸς διαδεξάμενοι καὶ φυλάξαντες. Οἵ γε μὴν λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων τῆσδε τῆς μόνης καὶ ἀληθοῦς ἀποπεσόντες εὐσεβείας, τὰ φωσφόρα τῶν οὐρανίων d σαρκὸς ὀφθαλμοῖς, οἷα νήπιοι τὰς ψυχάς, καταπλαγέντες, θεούς τε ἀνεῖπον, καὶ θυσίαις τε καὶ προσκυνήσεσιν ἐγέραιρον, οὐ νεὼς δειμάμενοι, οὐδ' ἀφιδρύμασι καὶ ξοάνοις θνητῶν εἰκόνας πλασάμενοι, πρὸς αἰθέρα δὲ καὶ αὐτὸν οὐρανὸν ἀποβλέποντες καὶ μέχρι τῶν τῇδε ὁρωμένων ταῖς ψυχαῖς ἐφικνούμενοι. Ἀλλ' οὐ τῇδε ἄρα καὶ τοῖς μετέπειτα ἀνθρώποις τὰ τῆς πολυθέου πλάνης περιίστατο, ἐλαύνοντα δὲ εἰς βυθὸν κακῶν καὶ μείζονα τῆς ἀθεότητος τὴν δυσσέβειαν ἀπειργάζετο, Φοινίκων εἶτα Αἰγυπτίων ἀπαρξαμένων τῆς πλάνης· παρ' ὧν φασι πρῶτον Ὀρφέα τὸν Οἰάγρου μεταστησάμενον τὰ p. 18 παρ' Αἰγυπτίοις Ἕλλησι μεταδοῦναι μυστήρια, ὥσπερ οὖν καὶ Κάδμον τὰ Φοινικικὰ τοῖς αὐτοῖς ἀγαγεῖν μετὰ καὶ τῆς τῶν γραμμάτων μαθήσεως· οὔπω γὰρ εἰσέτι τοὺς Ἕλληνας τότε τὴν τῶν γραμμάτων χρῆσιν εἰδέναι. Πρῶτα τοίνυν σκεψώμεθα τὰ τῆς πρώτης κοσμογονίας ὅπως οἱ δηλούμενοι διειλήφεσαν· ἔπειτα τὰ περὶ τῆς πρώτης καὶ παλαιοτάτης τοῦ τῶν ἀνθρώπων βίου δεισιδαιμονίας· καὶ τρίτον τὰ Φοινίκων· τέταρτον τὰ Αἰγυπτίων· μεθ' ἃ πέμπτον τὰ Ἑλλήνων διελόντες, πρότερον μὲν τὴν καὶ τούτων παλαιὰν καὶ μυθικωτέραν b πλάνην ἐποπτεύσομεν, εἶτα δὲ τὴν σεμνοτέραν καὶ

---

c 9 τῆσγε EO **d** 3 θυσίαις τε] A, om τε OG **d** 9 περιίσταται G ἐλαύνοντα] ἤλαυνον AH καὶ] AH, om EO 18 **a** 1 Οἰάγρου] Ὀρφεὺς ὁ Ὑάγρου marg AH, Ὑάγρου EO, Οἰάγρου (sed οι ex υ) H **a** 2 μεταδοῦναι] μετάδον^τα O ὥσπερ] A*, ὡσ (περ eras) A² **a** 6 τῆς πρώτης κοσμογονίας] AH, τῆς κοσμογενίας τῆς πρώτης O **a** 7 διειλήφασιν EO τὰ om AH **a** 8 παλαιοτάτης AHO, παλαιτάτης Heikel **b** 2 ἐποπτεύομεν A 'post hoc vocab tota linea erasa est, sed nulla est textus lacuna in A' Heikel

φυσικωτέραν δὴ περὶ θεῶν φιλοσοφίαν, καὶ μετὰ ταῦτα
τὸν περὶ τῶν θαυμαστῶν χρηστηρίων λόγον ἐφοδεύσο-
μεν· ἐφ' οἷς καὶ τὰ σεμνὰ τῆς γενναίας Ἑλλήνων φιλο-
σοφίας ἐπισκεψόμεθα. Τούτων δ' ἡμῖν διευκρινηθέντων
ἐπὶ τὰ Ἑβραίων μεταβησόμεθα, τῶν δὴ πρώτων καὶ
ἀληθῶς Ἑβραίων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα τὴν Ἰουδαίων
c λαχόντων προσηγορίαν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὥσπερ
ἐπισφράγισμα τῶν ὅλων ἐποίσομεν τὰ ἡμέτερα.
Ἀναγκαίως δὲ τῆς τούτων ἁπάντων μνημονεύσομεν
ἱστορίας, ὡς ἂν διὰ τῆς τῶν ἑκασταχοῦ τεθαυμασμένων
παραθέσεως ὁ τῆς ἀληθείας ἔλεγχος ἀποδειχθείη, ὁποί-
ων τε ἡμεῖς ἀποστάντες τὴν ὁποίαν εἱλόμεθα φανερὸν
τοῖς ἐντυγχάνουσι γένοιτο. Ἀλλὰ γὰρ ἀπίωμεν ἐπὶ
τὸ πρῶτον. Πόθεν δῆτα πιστωσόμεθα τὰς ἀποδείξεις;
Οὐ μὲν δὴ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γραμμάτων, ὡς ἂν μὴ
d δοκοίημεν κεχαρισμένα πράττειν τῷ λόγῳ· μάρτυρες
δὲ παρέστωσαν ἡμῖν Ἑλλήνων αὐτῶν οἵ τε τὴν φιλοσο-
φίαν αὐχοῦντες, καὶ οἱ τὴν ἄλλην τῶν ἐθνῶν ἱστορίαν
διηρευνηκότες. Γράφει τοίνυν ἄνωθεν τὴν παλαιὰν
Αἰγυπτίων ὑφηγούμενος θεολογίαν ὁ Σικελιώτης Διό-
δωρος, γνωριμώτατος ἀνὴρ τοῖς Ἑλλήνων λογιωτάτοις,
ὡς ἂν ὑπὸ μίαν συναγηοχὼς πραγματείαν ἅπασαν τὴν
ἱστορικὴν βιβλιοθήκην. Ἐξ οὗ πρῶτα παραθήσομαι
ἃ περὶ τῆς τοῦ παντὸς κοσμογονίας ἀρχόμενος τοῦ λόγου

---

b 3 *φυσικωτέραν*] AO? *μυθικωτέραν* I b 4 *λόγον ἐφοδεύσομεν*] *ἐφοδεύσωμεν λόγον* A, *λόγον κατίδωμεν* IO b 6 *ἐπισκεψώμεθα* A, *ἐπισκεψώμεθα* HIO b 7 *μεταβησόμεθα*] A* *μεταβησώμεθα* A²HO* ? I b 8 *τῶν*] om IO c 2 *ἐποίσομεν*] O, *ποιήσομεν* A, *ἐποίσωμεν* I c 3 *μνημονεύσωμεν* I c 4 *διὰ τῆς — παραθέσεως* om I c 5 *ἀποδειχθείη*] AH ('in H *ει* videtur mut ex *η*,' Heikel), *ἀποδειχθῇ* IO *τὴν* om I c 7 *γένοιτο*] AH, *γένηται* IO d 1 *δοκοίημεν*] AH, *δοκοῖμεν* IO d 2 *παρέστωσαν*] AH, *παρέστων* IO Ἑλλήνων] + *τε* O *αὐτῶν*] om O d 3 *καὶ οἱ*] *οἱ* om AIO d 5 *Αἰγ. ὑφ. θεολ.*] *ὑφ. θεολ. Αἰγ.* O *Αἰγυπτίων*] om I *θεολογίαν*] *πραγματείαν* I d 7 *συναγειοχὼς* AH '*ει* in ras' Heikel, 'eras *ει* A², et, ni fallor, *η* A³' Lake d 9 *κοσμογενίας* O *λόγου*] *κόσμου* A

διείληφε, τὰς τῶν παλαιῶν ἱστορῶν δόξας τοῦτον τὸν τρόπον·

7. Περὶ μὲν οὖν θεῶν τίνας ἐννοίας ἔσχον οἱ πρῶτοι καταδείξαντες p. 19 τιμᾶν τὸ θεῖον, καὶ περὶ τῶν μυθολογουμένων ἑκάστου τῶν ἀθανά- ΔΙΟΔΩΡΟΥ των, τὰ μὲν πολλὰ συντάξασθαι πειρασόμεθα κατ᾽ ἰδίαν, διὰ τὸ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην πολλοῦ λόγου προσδεῖσθαι· ὅσα δ᾽ ἂν ταῖς b προκειμέναις ἱστορίαις ἐοικότα δόξωμεν ὑπάρχειν, παραθήσομεν ἐν κεφαλαίῳ, ἵνα μηδὲν τῶν ἀκοῆς ἀξίων ἐπιζητῆται. Περὶ δὲ τοῦ γένους τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων καὶ τῶν πραχθέντων ἐν τοῖς γνωριζομένοις μέρεσι τῆς οἰκουμένης, ὡς ἂν ἐνδέχηται τὰ περὶ τῶν οὕτω παλαιῶν, ἀκριβῶς ἀναγράψομεν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀρξάμενοι.

Περὶ τῆς πρώτης τοίνυν γενέσεως τῶν ἀνθρώπων διτταὶ γεγό- c νασιν ἀποφάσεις παρὰ τοῖς νομιμωτάτοις τῶν τε φυσιολόγων καὶ τῶν ἱστορικῶν. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ὑποστησάμενοι τὸν κόσμον ἀπεφήναντο καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν, μηδέποτε τῆς αὐτῶν τεκνώσεως ἀρχὴν ἐσχηκυίας· οἱ δὲ γενητὸν καὶ φθαρτὸν εἶναι νομίσαντες ἔφησαν ὁμοίως ἐκείνοις τοὺς ἀνθρώπους τυχεῖν τῆς πρώτης γενέσεως ὡρισμένοις χρόνοις. Κατὰ γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων σύστασιν μίαν ἔχειν ἰδέαν d οὐρανόν τε καὶ γῆν, μεμιγμένης αὐτῶν τῆς φύσεως· μετὰ δὲ ταῦτα διαστάντων τῶν σωμάτων ἀπ᾽ ἀλλήλων, τὸν μὲν κόσμον περιλαβεῖν ἅπασαν τὴν ὁρωμένην ἐν αὐτῷ σύνταξιν, τὸν δ᾽ ἀέρα κινήσεως τυχεῖν συνεχοῦς· καὶ τὸ μὲν πυρῶδες αὐτοῦ πρὸς τοὺς μετεωροτάτους τόπους συνδραμεῖν, ἀνωφεροῦς οὔσης τῆς τοιαύτης

19 a 1 Diod. Sic. i. 6–8

d 10 ἱστοριῶν AIO (-ρῶν vel -ριῶν ?) 19 a 1 **Incipit** B b 3 κεφαλαίῳ] AH, κεφαλαίοις IO, Diod. b 5 τὰ περὶ] AH, περὶ Diod. b 6 ἀναγράψομεν] ἀναγράψομαι BO ἀρχαιοτάτων] ἀρχαιοτέρων I b 7 ἀρξάμενος BO c 2 παρὰ] περὶ I c 3 τὸν κ. ὑποστ. I c 6 εἶναι] om G ἐκείνοις] Diod. (codd.), ἐκείνους I Heikel, ἐκείνῳ coniec Dind. c 7 τοὺς ἀνθρώπους] om BI d 3 διιστάντων] μεταστάντων O* (δια superscr Heikel) d 4 ἐν] om A αὐτῷ] AO, ἑαυτῷ BI d 6 συνδραμεῖν] AH, ἀναδραμεῖν BIO

ΔΙΟΔΩΡΟΥ φύσεως διὰ τὴν κουφότητα· ἀφ' ἧς αἰτίας τὸν μὲν ἥλιον καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἄστρων ἐναποληφθῆναι τῇ πάσῃ δίνῃ· τὸ δὲ ἰλυῶδες καὶ θολερὸν μετὰ τῆς τῶν ὑγρῶν συγκρίσεως ἐπὶ ταὐτὸ καταστῆναι διὰ τὸ βάρος· εἰλούμενον δ' ἐν ἑαυτῷ καὶ συστρεφό-
p. 20 μενον συνεχῶς ἐκ μὲν τῶν ὑγρῶν τὴν θάλατταν, ἐκ δὲ τῶν στερεμνιωτέρων ποιῆσαι τὴν γῆν πηλώδη καὶ παντελῶς ἁπαλήν. Ταύτην δὲ τὸ μὲν πρῶτον τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καταλάμψαντος πῆξιν λαβεῖν, ἔπειτα διὰ τὴν θερμασίαν ἀναζυμουμένης τῆς ἐπιφανείας συνοιδῆσαί τινα τῶν ὑγρῶν κατὰ πολλοὺς τόπους, καὶ γενέσθαι περὶ αὐτὰ σηπεδόνας ὑμέσι λεπτοῖς περιεχομένας, ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ τοῖς λιμνάζουσι τῶν τόπων ἔτι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι
b γινόμενον, ἐπειδὰν τῆς χώρας κατεψυγμένης ἄφνω διάπυρος ἀὴρ γένηται, μὴ λαβὼν τὴν μεταβολὴν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον. Ζωογονουμένων δὲ τῶν ὑγρῶν διὰ τῆς θερμασίας τὸν εἰρημένον τρόπον, τὰς μὲν νύκτας λαμβάνειν αὐτίκα τὴν τροφὴν ἐκ τῆς πιπτούσης ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ὁμίχλης, τὰς δ' ἡμέρας ὑπὸ τοῦ καύματος στερεοῦσθαι· τὸ δὲ ἔσχατον τῶν κυοφορουμένων τὴν τελείαν αὔξησιν λαβόντων καὶ τῶν ὑμένων διακαυθέντων τε καὶ περιρραγέντων ἀναφυῆναι παντοδαποὺς τύπους ζώων. Τούτων δὲ τὰ μὲν πλείστης
c θερμασίας κεκοινωνηκότα πρὸς τοὺς μετεώρους τόπους ἀπελθεῖν γενόμενα πτηνά, τὰ δὲ γεώδους ἀντεχόμενα συγκρίσεως ἐν τῇ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιγείων τάξει καταριθμηθῆναι, τὰ δὲ φύσεως ὑγρᾶς μάλιστα μετειληφότα πρὸς τὸν ὁμογενῆ τόπον συνδραμεῖν, ὀνομασθέντα πλωτά. Τὴν δὲ γῆν ἀεὶ μᾶλλον στερεουμένην ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν ἥλιον πυρὸς καὶ τῶν πνευμάτων τὸ τελευ-
d ταῖον μηκέτι δύνασθαι μηδὲν τῶν μειζόνων ζωογονεῖν, ἀλλ' ἐκ τῆς

d 8 λοιπὸν] om BIO ἐναποληφθῆναι] ἐναπολειφθῆναι ABIO d 9 μετὰ — συγκρίσεως om A συγκρίσεως τῶν ὑγρῶν BI ταὐτὸν A d 10 ἑαυτῷ] αὐτῷ A 20 a 1 θάλασσαν BI στερεμνιωτέρων A, στερεμνοτέρων BI a 4 ἔπειτα] ἐπὶ τοῦ B ἀναζεομένης A a 6 αὐτὰ] αὐτὰς O περιεχομένοις A ἐστὶν] om BIO b 1 ἀὴρ] ὁ ἀὴρ Diod. b 2 μὴ] καὶ A b 3 δὲ om A b 4 πιπτούσης] om BI b 7 λαβόντων] AH, λαμβανόντων BIO b 8 ζώων] pr τῶν I c 2 ἐν τῇ] BO, ἐν A c 3 καὶ] + τῇ BIO c 4 μετειληφότα] A, μετειληχότα BO c 5 γῆν] AIO, τοῦ B c 6 ὑπὸ] A + τε BIO

πρὸς ἄλληλα μίξεως ἕκαστα γεννᾶσθαι τῶν ἐμψύχων. Ἔοικε δὲ περὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως οὐδὲ Εὐριπίδης διαφωνεῖν τοῖς προειρημένοις, μαθητὴς ὢν Ἀναξαγόρου τοῦ φυσικοῦ. Ἐν γὰρ τῇ Μελανίππῃ τίθησιν οὕτως, ΔΙΟΔΩΡΟΥ

> Ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία·
> ἐπεὶ δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα
> τίκτουσι πάντα, κἀνέδωκαν εἰς φάος
> δένδρη, πετεινά, θῆρας, οὓς θ' ἅλμη τρέφει,
> γένος τε θνητῶν.

Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης τῶν ὅλων γενέσεως τοιαῦτα παρειλήφαμεν. Τοὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς γεννηθέντας τῶν ἀνθρώπων φασὶν ἐν ἀτάκτῳ καὶ θηριώδει βίῳ καθεστῶτας σποράδην ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξιέναι, καὶ προσφέρεσθαι τῆς τε βοτάνης τὴν προσηνεστάτην, **p. 21**
καὶ τοὺς αὐτομάτους ἀπὸ τῶν δένδρων καρπούς· καὶ πολεμουμένους μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων ἀλλήλοις βοηθεῖν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος διδασκομένους, ἀθροιζομένους τε διὰ τὸν φόβον ἐπιγινώσκειν ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν τοὺς ἀλλήλων τύπους· τῆς φωνῆς δ' ἀσήμου καὶ συγκεχυμένης ὑπαρχούσης, ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον διαρθροῦν τὰς λέξεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους τιθέντας σύμβολα περὶ ἑκάστου τῶν ὑποκειμένων γνώριμον σφίσιν αὐτοῖς ποιῆσαι τὴν περὶ ἁπάντων ἑρμηνείαν. Τοιούτων δὲ συστημάτων γινομένων καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, οὐχ ὁμόφωνον πάντας ἔχειν τὴν διάλεκτον, ἑκάστων **b**
ὡς ἔτυχεν συνταξάντων τὰς λέξεις· διὸ καὶ παντοίους τε ὑπάρξαι χαρακτῆρας διαλέκτων, καὶ τὰ πρῶτα γενόμενα συστήματα τῶν ἁπάντων ἐθνῶν ἀρχέγονα γενέσθαι. Τοὺς οὖν πρώτους τῶν ἀνθρώπων μηδενὸς τῶν πρὸς τὸν βίον χρησίμων εὑρημένου ἐπιπόνως

---

20 d 5 Eur. Μελανίππη ἡ σοφή, Fr. 487

---

d 3 οὐδὲ A, οὐδ' BIO **d** 6 ὡς] om A τ' ἦν] τῇ A μορφὴ] BO, μορφῇ A **d** 9 δένδρη] δένδρα AB πετηνὰ AI οὓς θ' ἅλμη τρέφει] οὓς ἅλμη τρέφει in ras A[1] **d** 11 τοιαῦτα] ('sed τοι ita scriptum ut sit ταῦτα simillimum' Heikel) O **d** 12—**21 a** 9 Τοὺς δὲ ἐξ—ἑρμηνείαν om BI δὲ] δ' A **d** 13 καθεστῶτας] καθ' ἕκαστον A **21 a** 2 ἀπὸ] ἐπὶ E **a** 4 ἀθροιζομένους] om A τε] A, δὲ Diod. **b** 5 μηδενὸς] μηδὲν AH, + πω BO τῶν] ἐς τῶν (τὰ superscr) A[3] πρὸς τὸν βίον] τὸν om A, ἐς τὸν βίον H εὑρημένου] 'εὑρημένων codd' Heikel ('in A vix legi potest sed nescio an ου' Lake)

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

c διάγειν, γυμνοὺς μὲν ἐσθῆτος ὄντας, οἰκήσεως δὲ καὶ πυρὸς ἀήθεις, τροφῆς δ' ἡμέρου παντελῶς ἀνεννοήτους. Καὶ γὰρ τὴν συγκομιδὴν τῆς ἀγρίας τροφῆς ἀγνοοῦντας μηδεμίαν τῶν καρπῶν εἰς τὰς ἐνδείας ποιεῖσθαι παράθεσιν· διὸ καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπόλλυσθαι κατὰ τοὺς χειμῶνας διά τε τὸ ψῦχος καὶ τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς. Ἐκ δὲ τούτου κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς πείρας διδασκομένους εἴς τε τὰ σπήλαια καταφεύγειν ἐν τῷ χειμῶνι, καὶ τῶν καρπῶν τοὺς φυλάτ-

d τεσθαι δυναμένους ἀποτίθεσθαι. Γνωσθέντος δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων τὸ χρήσιμον κατὰ μικρὸν καὶ τὰς τέχνας ἐξευρεθῆναι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ δυνάμενα τὸν κοινὸν βίον ὠφελῆσαι. Καθόλου γὰρ πάντων τὴν χρείαν αὐτὴν διδάσκαλον γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ὑφηγουμένην οἰκείως τὴν ἑκάστου μάθησιν εὐφυεῖ ζῴῳ, καὶ συνεργοὺς ἔχοντι πρὸς ἅπαντα χεῖρας καὶ λόγον καὶ ψυχῆς ἀγχίνοιαν. Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης γενέσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ παλαιοτάτου βίου τοῖς ῥηθεῖσιν ἀρκεσθησόμεθα, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας.

Τοσαῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς συγγραφεύς, οὐδὲ μέχρις ὀνόματος τοῦ Θεοῦ μνημονεύσας ἐν τῇ κοσμογονίᾳ, συντυχικὴν δέ τινα καὶ αὐτόματον εἰσηγησάμενος τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν. Τούτῳ δ' ἂν εὕροις συμφώνους καὶ τοὺς πλείστους τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων,

p. 22 ὧν ἐγώ σοι τὰς περὶ ἀρχῶν δόξας καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαστάσεις καὶ διαφωνίας, ἐκ στοχασμῶν ἀλλ' οὐκ ἀπὸ καταλήψεως ὁρμηθείσας, ἀπὸ τῶν Πλουτάρχου Στρωματέων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκθήσομαι. Σὺ δὲ μὴ παρέργως σχολῇ δὲ καὶ μετὰ λογισμοῦ θέα τῶν δηλουμένων τὴν πρὸς ἀλλήλους διάστασιν.

---

c 1 οἰκήσεως] ὑήσεως BO   c 3 τοῦ καρποῦ BI   c 6 δὲ] om A
d 2 τὸ χρήσιμον] A, χρησίμων BIO   καταμικρὸν A   καὶ] om BI   ἐξευρηθῆναι A   d 3 τ' ἄλλα AH Diod.   d 4 γεν. διδ. A   d 5 συνεργὸν BI
d 6 χεῖρας] τὴν χρείαν αὐτὴν B, τὴν χρείαν τὴν (sic) I   καὶ λόγον καὶ ψ. ἀγχίν.] om BI   ψυχῆς] O Diod., ψυχὴν καὶ AH   d 11 κοσμογενείᾳ vel κοσμογενέᾳ A   d 13 Τούτῳ] τούτων I   22 a 2 διαφωνίας] διαφορὰς BI   ἀλλ'—καταλήψεως] om BI   a 5 τῶν δηλουμένων post διάστασιν BIO

8. Θάλητα πρῶτον πάντων φασὶν ἀρχὴν τῶν ὅλων ὑποστήσασθαι τὸ ὕδωρ· ἐξ αὐτοῦ γὰρ εἶναι τὰ πάντα, καὶ εἰς αὐτὸ χωρεῖν. **b** ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Μεθ' ὃν Ἀναξίμανδρον, Θάλητος ἑταῖρον γενόμενον, τὸ ἄπειρον φάναι τὴν πᾶσαν αἰτίαν ἔχειν τῆς τοῦ παντὸς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς, ἐξ οὗ δή φησι τούς τε οὐρανοὺς ἀποκεκρίσθαι, καὶ καθόλου τοὺς ἅπαντας ἀπείρους ὄντας κόσμους. Ἀπεφήνατο δὲ τὴν φθορὰν γίνεσθαι, καὶ πολὺ πρότερον τὴν γένεσιν, ἐξ ἀπείρου αἰῶνος **c** ἀνακυκλουμένων πάντων αὐτῶν. Ὑπάρχειν δέ φησι τῷ μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος, ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος. Φησὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἀϊδίου γόνιμον θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ, κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι, καί τινα ἐκ τούτου φλογὸς σφαῖραν περιφυῆναι τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι, ὡς τῷ δένδρῳ φλοιόν. Ἧς ἀπορραγείσης, καὶ εἴς τινας ἀποκλεισθείσης κύκλους, ὑποστῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας. Ἔτι φησὶν ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀλλοει- **d** δῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη· ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχὺ νέμεσθαι, μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τιθηνήσεως· διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἄν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀναξίμανδρος.

Ἀναξιμένην δέ φασι τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἰπεῖν, καὶ τοῦτον εἶναι τῷ μὲν γένει ἄπειρον, ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησιν ὡρισμένον· γεννᾶσθαί τε πάντα κατά τινα πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραίωσιν. Τήν γε μὴν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν· πιλουμένου δὲ τοῦ ἀέρος, πρώτην γεγενῆσθαι λέγει τὴν γῆν, πλατεῖαν μάλα· διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι· καὶ τὸν

---

22 b 1 Plut. *Stromat.* 1–12 Diels, *Doxogr.* p. 579

---

b 4 ἑταῖρον] ἕτερον (αι super ε pr man) A **b** 6 φασι A **b** 7 κόσμου I **c** 4 τρίτον] om O **c** 6 περιφῦναι coniec Vig. **c** 7 ἧς] AH, ἧς τινος BO **d** 1 ὅτι] om A*, sup lin A² κατ' ἀρχὰς] om A **d** 2 ἐγενήθη O ἑαυτῶν] αὐτῶν A **d** 7 τῷ μὲν γένει] τῷ μεγέθει coniec Diels, sed vide Annot **d** 9 πιλουμένου] ἀπλουμένου A **d** 10 γενέσθαι B **d** 11 μάλα] μᾶλλον BIO

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως p. 23 ἔχειν ἐκ γῆς. Ἀποφαίνεται γοῦν τὸν ἥλιον γῆν, διὰ δὲ τὴν ὀξεῖαν κίνησιν καὶ μάλ' ἱκανῶς † θερμοτάτην κίνησιν † λαβεῖν.

Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος ἰδίαν τινὰ ὁδὸν πεπορευμένος καὶ παρηλλαχυῖαν πάντας τοὺς προειρημένους οὔτε γένεσιν οὔτε φθορὰν ἀπολείπει, ἀλλ' εἶναι λέγει τὸ πᾶν ἀεὶ ὅμοιον. Εἰ γὰρ γίγνοιτο τοῦτο, φησίν, ἀναγκαῖον πρὸ τούτου μὴ εἶναι· τὸ μὴ ὂν δὲ οὐκ ἂν γένοιτο, οὐδ' ἂν τὸ μὴ ὂν ποιήσαι τι, οὔτε ὑπὸ τοῦ μὴ ὄντος γένοιτ' ἄν τι. Ἀποφαίνεται δὲ καὶ τὰς αἰσθήσεις ψευδεῖς, b καὶ καθόλου σὺν αὐταῖς καὶ αὐτὸν τὸν λόγον διαβάλλει. Ἀποφαίνεται δὲ καὶ τῷ χρόνῳ καταφερομένην συνεχῶς καὶ κατ' ὀλίγον τὴν γῆν εἰς τὴν θάλασσαν χωρεῖν. Φησὶ δὲ καὶ τὸν ἥλιον ἐκ μικρῶν καὶ πλειόνων ⟨πυριδίων⟩ ἀθροίζεσθαι. Ἀποφαίνεται δὲ καὶ περὶ θεῶν ὡς οὐδεμιᾶς ἡγεμονίας ἐν αὐτοῖς οὔσης. οὐ γὰρ ὅσιον δεσπόζεσθαί τινα τῶν θεῶν· ἐπιδεῖσθαί τε μηδενὸς c αὐτῶν μηδένα μηδ' ὅλως· ἀκούειν δὲ καὶ ὁρᾶν καθόλου καὶ μὴ κατὰ μέρος. Ἀποφαίνεται δὲ καὶ τὴν γῆν ἄπειρον εἶναι, καὶ κατὰ πᾶν μέρος μὴ περιέχεσθαι ὑπὸ ἀέρος· γίνεσθαι δὲ ἅπαντα ἐκ γῆς· τὸν δὲ ἥλιόν φησι καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἐκ τῶν νεφῶν γίνεσθαι.

Παρμενίδης δὲ ὁ Ἐλεάτης, ἑταῖρος Ξενοφάνους, ἅμα μὲν καὶ τῶν τούτου δοξῶν ἀντεποιήσατο, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐναντίαν ἐνεχείρησε στάσιν. Ἀΐδιον μὲν γὰρ τὸ πᾶν καὶ ἀκίνητον ἀποφαίνεται [καὶ] κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν· εἶναι γὰρ αὐτὸ

d Μοῦνον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀγένητον·

---

23 a 1 *ἐκ γῆς ἔχειν* BO a 2 *θερμότητα* (τος supra) D, *θερμότητα* Diels, *θερμότητος* melius Usener *κίνησιν* del Zeller a 5 *ἀεὶ ὅμοιον*] *ἀνόμοιον* A v Diels, p 111 a 7 *οὐκ ἄν* (*ευ* add vid) H *γένοιτο* + *θῦ* A a 8 *ἀποφαίνεται—διαβάλλει*] om B, schol in marg A vid Append b 3—c 4 *Φησὶ δὲ—ἐκ γῆς*] om BI b 4 *πυρίων* codd, *πυριδίων* coniec Toup v Diels, *l. c.* p 140 b 5 *ἡγεμονίας*] om A c 1 *δὲ*] *τε* A c 4 *φασι* O c 6 *ἑταῖρος*] pr *ὁ* O Diels c 7 *τὴν ἐναντίαν*] *ἡ ἐναντία* super *τὴν ἐν.* A[2] *ἐνεχειρήσατο* BI c 8 *ἀκίνητον*] *ἀεὶ κινητὸν* O c 9 [*καὶ*] del Diels d 1 *μοῦνον*] *μόνον* A (' sed *μον* in litura sec m ' Diels) I, *οὖλον* Mullach, *Fr.* (l 60) *Philos. Graec.*, *μοῦνον* Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* iv. 7, ex Aetii *Plac.* Diels, pp 141, 284 *μονογενές* I *ἀγένητον*] (*η* in ras) I, *ἀγέννητον* O, *ἀγέ.νητον* B

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

γένεσιν δὲ τῶν καθ' ὑπόληψιν ψευδῆ δοκούντων εἶναι, καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐκβάλλει ἐκ τῆς ἀληθείας. Φησὶ δὲ ὅτι εἴ τι παρὰ τὸ ὂν ὑπάρχει, τοῦτο οὐκ ἔστιν ὄν· τὸ δὲ μὴ ὂν ἐν τοῖς ὅλοις οὐκ ἔστιν. Οὕτως οὖν τὸ ὂν ἀγένητον ἀπολείπει· λέγει δὲ τὴν γῆν τοῦ πυκνοῦ καταρρυέντος ἀέρος γεγονέναι.

Ζήνων δὲ ὁ Ἐλεάτης ἴδιον μὲν οὐδὲν ἐξέθετο, διηπόρησε δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖον.

Δημόκριτος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης ὑπεστήσατο τὸ πᾶν ἄπειρον διὰ τὸ μηδαμῶς ὑπό τινος αὐτὸ δεδημιουργῆσθαι· ἔτι δὲ καὶ ἀμετάβλητον αὐτὸ λέγει· καὶ καθόλου, οἷον πᾶν ἐστι, ῥητῶς ἐκτίθεται μηδεμίαν ἀρχὴν ἔχειν τὰς αἰτίας τῶν νῦν γιγνομένων, ἄνωθεν δ' ὅλως ἐξ ἀπείρου χρόνου προκατέχεσθαι τῇ ἀνάγκῃ πάνθ' ἁπλῶς τὰ γεγονότα καὶ ἐόντα καὶ ἐσόμενα. Ἡλίου δὲ καὶ σελήνης p. 24
γένεσίν φησι, κατ' ἰδίαν φέρεσθαι ταῦτα μηδέπω τὸ παράπαν ἔχοντα θερμὴν φύσιν, μηδὲ μὴν καθόλου λαμπρότητα, τοὐναντίον δὲ ἐξωμοιωμένην τῇ περὶ τὴν γῆν φύσει· γεγονέναι γὰρ ἑκάτερον τούτων πρότερον ἔτι κατ' ἰδίαν ὑποβολήν τινα κόσμου, ὕστερον δὲ μεγεθοποιουμένου τοῦ περὶ τὸν ἥλιον κύκλου ἐναποληφθῆναι ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ.

Ἐπίκουρος Νεοκλέους Ἀθηναῖος τὸν περὶ θεῶν τῦφον πειρᾶται b
καταστέλλειν· ἀλλὰ καὶ οὐθέν, φησί, γίγνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ὅτι τὸ πᾶν ἀεὶ τοιοῦτον ἦν, καὶ ἔσται τοιοῦτον· ὅτι οὐδὲν ξένον ἐν τῷ παντὶ ἀποτελεῖται παρὰ τὸν ἤδη γεγενημένον χρόνον ἄπειρον· ὅτι πᾶν ἐστι σῶμα, καὶ οὐ μόνον ἀμετάβλητον, ἀλλὰ καὶ ἄπειρον· ὅτι τέλος τῶν ἀγαθῶν ἡδονή.

---

d 3 ὅτι] om A εἴ τι] εἴ τε A **d** 5 οὖν] om I τὸ ὂν] τὸν A ἀγέννητον O, ἀγέ.νητον B **d** 7 Ζήνων — πλεῖον] om BI Ἐλεάτης] O, Ἐλ^εάτης A (Heikel) ἔθετο O **d** 9 δὲ] om IO Αὐδηρίτης IO, et (υ superscr) B² **d** 10 δεδημιουργεῖσθαι I **d** 11 οἷον — ἐκτίθεται om BI **24 a** 1 καὶ ἐόντα om AH **a** 3 λαμπρότητα Diels, cf p 23 **a** 2, λαμπροτάτην codd **a** 4 γῆν] γένεσιν I γέγονεν BIO **a** 5 ὑποβ. τινα κόσμου] φέρεσθαι BI **a** 6 ἐναποληφθῆναι] (η in lit Diels) A, cf **19 d**, ἐναπολειφθῆναι O* (η super ει) BI **b** 2 οὐθέν] ABI, οὐδέν O **b** 3 τὸ] om A ἀποτελεῖται ἐν τῷ παντὶ I **b** 6 ἡ ἡδονή Diels, sed cf 768 c 7

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος τέλος ἀγαθῶν τὴν ἡδονήν, κακῶν δὲ τὴν ἀλγηδόνα· τὴν δὲ ἄλλην φυσιολογίαν περιγράφει, μόνον ὠφέλιμον εἶναι λέγων τὸ ζητεῖν

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

c Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος στοιχεῖα τέσσαρα πῦρ ὕδωρ αἰθέρα γαῖαν· αἰτίαν δὲ τούτων φιλίαν καὶ νεῖκος. Ἐκ πρώτης φησὶ τῆς τῶν στοιχείων κράσεως ἀποκριθέντα τὸν ἀέρα περιχυθῆναι κύκλῳ· μετὰ δὲ τὸν ἀέρα τὸ πῦρ ἐκδραμὸν καὶ οὐκ ἔχον ἑτέραν χώραν ἄνω ἐκτρέχειν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν ἀέρα πάγου. Εἶναι δὲ κύκλῳ περὶ τὴν γῆν φερόμενα δύο ἡμισφαίρια, τὸ μὲν καθόλου d πυρός, τὸ δὲ μικτὸν ἐξ ἀέρος καὶ ὀλίγου πυρός, ὅπερ οἴεται τὴν νύκτα εἶναι. Τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς κινήσεως συμβῆναι ἀπὸ τοῦ τετυχηκέναι κατὰ τὸν ἀθροισμόν, ἐπιβρίσαντος τοῦ πυρός. Ὁ δὲ ἥλιος τὴν φύσιν οὐκ ἔστι πῦρ, ἀλλὰ τοῦ πυρὸς ἀντανάκλασις ὁμοία τῇ ἀφ' ὕδατος γινομένῃ. Σελήνην δέ φησι συστῆναι καθ' ἑαυτὴν ἐκ τοῦ ἀπολειφθέντος ἀέρος ὑπὸ τοῦ πυρός· τοῦτον γὰρ παγῆναι, καθάπερ καὶ τὴν χάλαζαν· τὸ δὲ φῶς αὐτὴν ἔχειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Τὸ δὲ ἡγεμονικὸν οὔτε ἐν κεφαλῇ οὔτε ἐν θώρακι, ἀλλ' ἐν αἵματι· ὅθεν καθ' ὅ τι ἂν μέρος τοῦ σώματος πλεῖον ᾖ παρεσπαρμένον τὸ ἡγεμονικόν, οἴεται κατ' ἐκεῖνο προτερεῖν τοὺς ἀνθρώπους.

Μητρόδωρος ὁ Χῖος ἀΐδιον εἶναί φησι τὸ πᾶν, ὅτι εἰ ἦν γενητόν, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἂν ἦν· ἄπειρον δέ, ὅτι ἀΐδιον, οὐ γὰρ ἔχειν ἀρχὴν p. 25 ὅθεν ἤρξατο οὐδὲ πέρας οὐδὲ τελευτήν· ἀλλ' οὐδὲ κινήσεως μετέχειν τὸ πᾶν· κινεῖσθαι γὰρ ἀδύνατον, μὴ μεθιστάμενον·

---

b 10 Hom. *Od.* iv. 392

---

b 7 ἀγαθῶν] pr τῶν I b 9 εἶναι om O b 10 ὅτι BIO τε] om O c 2 νεῖκος] A² BIO, νῖκος A¹ c 4 ἔκδρομον A c 6 τὴν] om BO (hab I) d 2 τῆς] τὴν A*, τῆς A² d 3 τὸν] om O d 5 φησι] om O καθ'] pr καὶ A d 6 ἀπολειφθέντος] AI, ἀποληφθέντος BO Diels d 7 ἔχειν] AH, σχεῖν ceteri d 8 τὸ λογιστικὸν δὲ in marg A d 9 πλεῖον] om BIO d 10 παρεσπαρμένον] παρασπασμένον O, παρεσπασμένον BI d 13 ἔχειν] εἶχεν A

μεθίστασθαι δὲ ἀναγκαῖον ἤτοι εἰς πλῆρες, ἢ εἰς κενόν. Πυκνού- ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
μενον δὲ τὸν ἀέρα ποιεῖν νεφέλας, εἶτα ὕδωρ, ὃ καὶ κατιὸν ἐπὶ
τὸν ἥλιον σβεννύναι αὐτόν· καὶ πάλιν ἀραιούμενον ἐξάπτεσθαι.
Χρόνῳ δὲ πήγνυσθαι τῷ ξηρῷ τὸν ἥλιον, καὶ ποιεῖν ἐκ τοῦ λαμπροῦ
ὕδατος ἀστέρας, νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐκ τῆς σβέσεως καὶ ἐξάψεως,
καὶ καθόλου τὰς ἐκλείψεις ἀποτελεῖν. **b**

Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης ἀέρα ὑφίσταται στοιχεῖον· κινεῖσθαι
δὲ τὰ πάντα, ἀπείρους τε εἶναι τοὺς κόσμους. Κοσμοποιεῖ δὲ
οὕτως· ὅτι τοῦ παντὸς κινουμένου, καὶ ᾗ μὲν ἀραιοῦ ᾗ δὲ πυκνοῦ
γινομένου, ὅπου συνεκύρησε τὸ πυκνὸν συστροφὴν ποιῆσαι, καὶ
οὕτω τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὰ ⟨δὲ⟩ κουφότατα τὴν ἄνω
τάξιν λαβόντα τὸν ἥλιον ἀποτελέσαι.

Τοιαύτη καὶ τῶν πανσόφων Ἑλλήνων τῶν δὴ φυσι- **c**
κῶν φιλοσόφων ἐπικληθέντων ἡ περὶ τῆς συστάσεως
τοῦ παντὸς καὶ τῆς πρώτης κοσμογονίας διάληψις, οὐ
δημιουργὸν ἢ ποιητήν τινα τῶν ὅλων ὑποστησαμένων,
ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅλως Θεοῦ μνήμην ποιησαμένων, μόνῃ δὲ τῇ
ἀλόγῳ φορᾷ καὶ τῇ αὐτομάτῳ κινήσει τὴν αἰτίαν τοῦ
παντὸς ἀνατεθεικότων. Τοσαύτη δὲ αὐτῶν καὶ ἡ πρὸς
ἀλλήλους ἐναντιότης, ἐν μὲν οὐδενὶ ἀλλήλοις συμπε-
φωνηκότων, μάχης δὲ καὶ διαφωνίας τὰ πάντα ἀναπε- **d**
πληρωκότων. Ὅθεν καὶ ὁ θαυμάσιος Σωκράτης τουτουσὶ
πάντας μωραίνοντας ἀπήλεγχε, καὶ μαινομένων κατ᾽
οὐδὲν ἔλεγε διαφέρειν, εἰ δή σοι μάρτυς ἀξιόχρεως
Ξενοφῶν ἐν Ἀπομνημονεύμασι λέγων οὕτως·

Οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

---

25 d 6 Xen. *Mem.* I. i. 11

---

25 a 3 *πλῆρες*] *πλῆρῆς* (ες suprascr.) A **a** 4 *ἀέρα*] O, *αἰθέρα* A (‘*ιθε* in ras’ Heikel) *εἶτα*] *ἐπὶ τὸ* AH **b** 2 *Ἀπολλωνίτης* BI **b** 3 *δὲ*] *τε* O *τὰ*] *κατὰ* O² *κοσμοποιεῖν* AH **b** 4 *ᾗ* bis] *ἢ* A **b** 5 *γενομένου* O **b** 6 ⟨*δὲ*⟩] ‘*δὲ* addidi’ Diels **c** 1—**d** 2 *Τοιαύτη—ἀναπεπληρωκότων*] om BI *φυσικῶν*] AO + *καὶ* G **c** 4 *ἢ*] *οὐ* AH **c** 5 *ἀλλ᾽—ποιησαμένων*] om AH **c** 7 *ἀνατεθεικότων*] AH, *ἀνατεθειμένων* ceteri **d** 2 *Ἔνθεν* BI **d** 3 *πάντας*] om AH *ἀπήλεγξε* O

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ᾗ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς οἱ πλεῖστοι, διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει, καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυε.

Καὶ ἐπιλέγει ἑξῆς·

p. 26 Ἐθαύμαζε δὲ εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς τὰ μέγιστα φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ τὰ αὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. Τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· . . . τῶν τε περὶ τῆς πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς
b μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι, τοῖς δὲ ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δὲ οὐδὲν ἄν ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν ἅπαντα γίγνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδέν, οὔτ' ἀπόλλυσθαι.

Ταῦθ' ὁ Σωκράτης, ὡς ὁ Ξενοφῶν μαρτυρεῖ. Συνᾴδει δὲ καὶ ὁ Πλάτων τούτοις ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς, τοιάδε λέγοντα αὐτὸν ἀναγράφων·

ΠΛΑΤΩΝΟΣ Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Κέβης, νέος ὢν θαυμαστῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν· ὑπερήφανον γάρ μοι εἶναι ἐδόκει εἰδέναι τὰς αἰτίας ἑκάστου, διὰ τί

---

26 a 1 Xen. *Mem.* I. i. 13
26 b 8 Plat. *Phaed.* 96 A Cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* iv. 729

---

d 8 ἁπάντων codd, τῶν πάντων Xen. ᾗ περὶ] ᾗπερ Xen. ὡς om Xen. **d** 9 σοφιστικῶν BIO **26 a** 1 οὐ δυνατόν] AH Xen., ἀδύνατόν ceteri **a** 2 ἄνθρωπον AH, ἀνθρώποις ceteri Xen. τὰ μέγιστα φρονοῦντας] AH, μέγιστον ἀφρονοῦντας BIO, μέγιστον φρονοῦντας Xen. **a** 3 τῷ] τοῦ I τοῖς μαινομένοις—**b** 4 ἀπόλλυσθαι om BI **a** 4 τε om AH **a** 5 τοὺς μὲν om AH τοὺς δὲ] + καὶ Xen. Post φοβεῖσθαι plura om Eus. cf 853 d 10 **a** 6 πάντων] pr τῶν Xen. **b** 1 τὸ ὂν om AH **b** 3 ἀπολεῖσθαι Xen. **b** 5 Ταῦθ'] τοιῦθ' AH ὁ 2°] om IO **b** 6 τῷ] τοῖς BI **b** 8 ἐπεθύμησα] η in ras A[3] **b** 9 ὑπερήφανος Plat. scilicet ἡ σοφία **b** 10 ἐδόκει εἶναι BIO

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

γίγνεται ἕκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί ἔστι· καὶ
πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω κάτω μετέβαλλον σκοπῶν πρῶτον τὰ c
τοιάδε· ἆρ᾽ ἐπειδὰν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ,
ὥς τινες ἔλεγον, τότε ἤδη τὰ ζῶα ξυντρέφεται· καὶ πότερον τὸ
αἷμά ἐστιν ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀὴρ ἢ τὸ πῦρ, ἢ τούτων μὲν οὐδέν,
ὁ δ᾽ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ὁρᾶν καὶ
ἀκούειν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα,
ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν κατὰ ταὐτὰ γίνεσθαι d
ἐπιστήμην. Καὶ αὖ τούτων τὰς φθορὰς σκοπῶν, καὶ τὰ περὶ τὸν
οὐρανόν τε καὶ τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς
ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυὴς εἶναι, ὡς οὐδὲν χρῆμα. Τεκμήριον δέ σοι
ἐρῶ ἱκανόν· ἐγὼ γὰρ ἃ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπιστάμην, ὥς γε
ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, τότε ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς σκέψεως οὕτω
σφόδρα ἐτυφλώθην, ὥστε ἀπέμαθον καὶ ταῦθ᾽, ἃ πρὸ τοῦ ᾤμην
εἰδέναι.

Ταῦτα Σωκράτης αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ πᾶσιν ἀοίδιμος
Ἕλλησιν. Ὅτε τοίνυν καὶ τῷ τηλικούτῳ φιλοσόφῳ
τοιάδε εἶναι ἐδόκει τὰ τῆς τῶν δηλωθέντων φυσιολογίας,
εἰκότως μοι δοκῶ καὶ ἡμᾶς τὴν τούτων ἁπάντων ἀθεό- p. 27
τητα παρῃτῆσθαι, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς πολυθέου πλάνης
αὐτῶν οὐκ ἔοικεν εἶναι ἀλλότρια τῶν εἰρημένων. Τοῦτο
μὲν οὖν ἐπὶ καιροῦ τοῦ προσήκοντος ἐλεγχθήσεται,
καθ᾽ ὃν ἀποδείξομεν ὅτι πρῶτος Ἑλλήνων Ἀναξαγόρας
νοῦν ἐπιστῆσαι τῇ τοῦ παντὸς αἰτίᾳ μνημονεύεται. Νῦν
δέ μοι ἐπὶ τὸν Διόδωρον μετάβα, καὶ σκόπει οἷα περὶ
τῆς πρώτης τῶν ἀνθρώπων θεολογίας ἱστορεῖ.

---

c 1 ἄνω] + καὶ BIO πρῶτον om Schanz τὰ τοιάδε] om A*, add in marg A[3] **c** 2 ἆρα AH, ἆρ᾽ ceteri Plat. ψυχρὸν καὶ τὸ θερμὸν BIO, [καὶ ψυχρὸν] Schanz **c** 3 ὥς τινες] ‘ὥστι (νες sec m superscr) A’ Heikel, ‘A* legi nequit,’ Lake ἤδη] δὴ Plat. **c** 5 ὁρᾶν καὶ ἀκούειν] AH, ἀκ. καὶ ὁρᾶν ceteri Plat. **d** 1 ταῦτα codd, ταὐτὰ Heind. γενέσθαι A, γίγνεσθαι Plat. **d** 3 τε] om Plat., δὲ AH οὕτως] ὅμως O* ? **d** 5 γε] τε I **d** 6 ὑπ᾽ αὐτῆς] ὑπὸ ταύτης Plat. **d** 7 ταῦθ᾽] ταῦτα A, om Plat. τοῦ] τούτου AH, τοῦ Plat. **d** 11 ἐδόκει εἶναι BIO **27 a** 7 τὸν Διόδωρον] τοῦτο AH **a** 8 ἱστόρηται BI

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

b 9. Τοὺς δ' οὖν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπους τὸ παλαιὸν γενομένους
c ἀναβλέψαντας εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὴν τῶν ὅλων φύσιν καταπλαγέντας τε καὶ θαυμάσαντας, ὑπολαβεῖν εἶναι δύο θεοὺς ἀϊδίους τε καὶ πρώτους τόν τε ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὧν τὸν μὲν Ὄσιριν, τὴν δὲ Ἶσιν ὀνομάσαι, ἀπό τινος ἐτύμου τεθείσης ἑκατέρας τῆς προσηγορίας. Μεθερμηνευομένων γὰρ τούτων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τῆς διαλέκτου τρόπον, εἶναι τὸν μὲν Ὄσιριν πολυόφθαλμον· εἰκότως· πάντῃ γὰρ ἐπιβάλλοντα τὰς ἀκτῖνας ὥσπερ πολλοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπειν ἅπασαν τὴν γῆν καὶ θάλατταν· καὶ τὸν ποιητὴν δὲ λέγειν σύμφωνα τούτοις,

Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.

d Τῶν δὲ παρ' Ἕλλησι παλαιῶν μυθολόγων τινὲς τὸν Ὄσιριν Διόνυσον προσονομάζουσι καὶ Σείριον παρωνύμως. Ὡς Εὔμολπος μὲν ἐν τοῖς Βακχικοῖς ἔπεσί φησιν,

Ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.

Ὀρφεὺς δέ,

Τοὔνεκά μιν καλέουσι Φάνητά τε καὶ Διόνυσον.

Φασὶ δέ τινες καὶ τὸ ἔναμμα αὐτῷ τὸ τῆς νεβρίδος ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων ποικιλίας περιῆφθαι. Τὴν δὲ Ἶσιν μεθερμηνευομένην εἶναι παλαιάν, τεθειμένης τῆς προσηγορίας τῇ σελήνῃ ἀπὸ τῆς ἀϊδίου καὶ παλαιᾶς γενέσεως· κέρατα δ' αὐτῇ περιτιθέασιν ἀπό τε τῆς ὄψεως, ἣν ἔχουσα φαίνεται καθ' ὃν ἂν χρόνον ὑπάρχῃ
p. 28 μηνοειδής, καὶ ἀπὸ τῆς καθιερωμένης αὐτῇ βοὸς παρ' Αἰγυπτίοις. Τούτους δὲ τοὺς θεοὺς ὑφίστανται τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν.

---

27 b 1 Diod. i. 11 27 c 10 Hom. *Il.* iii. 277 27 d 4 Eumolpi *Fr.* '*unicum*' Suid. d 6 Orph. *Fr.* vii. 3 (Hermann), clxviii. 1 (Abel)

---

b 1 pr Schol codd ; cf Append c 2 δύο] om BIO c 4 ὠνομάσαι I ἐτύμου] Diod., ἑτοίμου AI ἑκατέρας] AH B*, -ρω B² IG (in O casus deest) τῆς] om BO c 7 παντὶ BIO ἐπιβαλόντα O ὀφθαλμοῖς πολλοῖς BIO c 8 τὴν] AH, om ceteri θάλασσαν BIO c 10 ἐφορᾷς A² (-ᾷς add litt min), ἐφορᾷ BIO vid ἐπακούει BIO d 2 προσονομάζουσι] προσαγορεύουσι BI Σίριον A ὡς] AH, ὧν cet Diod. d 4 Ἀστροφαῆ] ἀστροφᾶν I ἀκτίνεσι O d 6 Διόνυσον] IO, Διόνυσσον AB d 9 τῇ σελήνῃ] om Diod. d 11 ὑπάρχει B (ει in οι mut B²) I

Τοιαῦτα μὲν οὖν καὶ ταῦτα. Ἔχεις δὲ καὶ ἐν τῇ Φοινικικῇ θεολογίᾳ, ὡς ἄρα Φοινίκων οἱ πρῶτοι φυσικοὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας ἀστέρας καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ τούτοις συναφῆ θεοὺς μόνους ἐγίνωσκον, καὶ ὅτι τούτοις οἱ παλαίτατοι τὰ τῆς γῆς ἀφιέρωσαν βλαστήματα, καὶ θεοὺς ἐνόμισαν, καὶ προσεκύνουν ταῦτα, ἀφ᾿ ὧν αὐτοί τε διεγίνοντο, καὶ οἱ ἑπόμενοι, καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν πάντες, καὶ χοὰς καὶ ἐπιχύσεις b
ἐτέλουν· ἔλεον δὲ καὶ οἶκτον καὶ κλαυθμὸν βλαστήματι γῆς ἀπιόντι καθιέρουν, καὶ γενέσει ζώων ἐκ γῆς πρώτῃ καὶ τῇ ἐξ ἀλλήλων, καὶ τελευτῇ καθ᾿ ἣν τοῦ ζῆν ἀπήρχοντο. Αὗται δ᾿ ἦσαν αἱ ἐπίνοιαι τῆς προσκυνήσεως ὅμοιαι τῇ αὐτῶν ἀσθενείᾳ, καὶ ψυχῆς ἔτι ἀτολμίᾳ. Ταῦτα καὶ ἡ Φοινίκων γραφή, ὡς ἑξῆς ἀποδειχθήσεται. Ἀλλὰ καὶ τῶν καθ᾿ ἡμᾶς γεγονὼς αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ταῖς καθ᾿ ἡμῶν c
λαμπρυνόμενος δυσφημίαις, ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς, καὶ τῶν παλαιῶν ἀρχαιότητος τὴν μνήμην ὧδέ πως αὐτολεξεί, Θεοφράστῳ μάρτυρι χρώμενος, παρατίθεται·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἀνάριθμος μέν τις ἔοικεν εἶναι χρόνος, ἀφ᾿ οὗ τόγε πάντων λογιώτατον γένος, ὥς φησι Θεόφραστος, καὶ τὴν ἱερωτάτην ὑπὸ τοῦ Νείλου κτισθεῖσαν χώραν κατοικοῦν ἤρξαντο οἱ πρῶτοι ἐφ᾿ ἑστίας τοῖς οὐρανίοις θεοῖς θύειν, οὐ σμύρνης οὐδὲ κασίας καὶ λιβανωτοῦ κρόκῳ μιχθέντων ἀπαρχάς· (πολλαῖς γὰρ γενεαῖς ὕστερον παρελήφθη ταῦτα, καὶ πλάνης μαστὴρ ὁ ἄνθρωπος γιγνό- d

28 a 4—a 6=33 a 6-8 28 a 7—b 2=34 b 2—5
28 b 5, 6=34 b 7, 8 28 c 6—29 a 7 Porph. *de Abst.* ii. 5 (Nauck, 1886)

28 a 3 *οὖν*] om BIO a 4 *Φοινικῇ* BIO a 5 *καὶ* 1°] om O *σελήνην*] pr *τὴν* AH a 6 *μόνους*] *μόνον* BIO a 7 *παλαίοτατοι* (sic) H *τὰ*] om AH a 8 *τε*] *καὶ* AH b 1 *ἐπιχύσεις*] *ἐπιθίσεις* A b 2 *ἐτέλουν*] *ἐπετέλουν* O *βλαστήματι*] *καὶ βλαστήματα* AH b 6—c 7 *Ταῦτα—Θεόφραστος*] om BI c 3 *τῶν ἐμψ. ἀποχῆς, καὶ*] om A *καὶ*] *τῆς* O c 4 *ὧδέ*] om AH c 5 *παρατέθειται* O c 6 *ἀνήριθμος* A *εἶναι ἔοικε* IO c 7 *καὶ τὴν*] pr *ἀλλὰ δὴ* I c 8 *κατοικεῖν* ABIO, *κατοικοῦν* Porph. *ἤρξατο πρῶτον* Porph. *ἀφ᾿*] AO Porph., *ἐφ᾿* HBI c 9 *οὐρανίοις*] *ἐν οὐρανοῖς* BIO c 10 *γὰρ*] om AH d 1 *ὕστερον*] BIO, *ὕστερα* AH *μαστὴρ*] pr *ἐρευνητὴς* A, *πλάνης καὶ μαστὴρ* Porph.

μενος τῆς ἀναγκαίας ζωῆς μετὰ πολλῶν πόνων καὶ δακρύων σταγόνας τούτων ἀπήρξατο τοῖς θεοῖς·) οὐ τούτων οὖν ἔθυον πρότεροι, ἀλλὰ χλόης οἱονεί τινα τῆς γονίμου φύσεως χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι. Δένδρα μὲν γὰρ δὴ πρὸ ζώων ἀνέδωκεν ἡ γῆ, τῶν δένδρων δὲ πολὺ πρόσθεν τὴν ἐπέτειον γεννωμένην πόαν· ἧς δρεπόμενοι φύλλα καὶ ῥίζας καὶ τοὺς ὅλους τῆς φύσεως αὐτῶν βλαστοὺς κατέκαιον, ταύτῃ τοὺς φαινομένους οὐρανίους θεοὺς τῇ θυσίᾳ δεξιούμενοι, καὶ τοῦ πυρὸς ἀπαθανατίζοντες αὐτοῖς τὰς τιμάς. Τούτοις γὰρ καὶ τὸ πῦρ ἀθάνατον ἐφύλαττον ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὡς ὂν
p. 29 μάλιστα αὐτοῖς ὁμοιότατον. Ἐκ δὲ τῆς θυμιάσεως τῶν ἀπὸ γῆς θυμιατήριά τε ἐκάλουν καὶ τὸ θύειν καὶ θυσίας, ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τὴν ὑστέραν πλημμέλειαν σημαίνοντα οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, τὴν διὰ τῶν ζώων δοκοῦσαν θεραπείαν καλοῦντες θυσίαν. Τοσοῦτον δὲ τοῖς παλαιοῖς τοῦ μὴ παραβαίνειν τὸ ἔθος ἔμελεν, ὡς κατὰ τῶν ἐκλειπόντων τὸ ἀρχαῖον ἐπεισαγόντων δὲ ἕτερον ἀρασαμένους ἀρώματα τὰ θυμιώμενα προσαγορεῦσαι.

b Ταῦτα εἰπών, ἐπιλέγει μεθ' ἕτερα·

Πόρρω δὲ τῶν περὶ τὰς θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις προϊουσῶν παρανομίας, ἡ τῶν δεινοτάτων θυμάτων παράληψις ἐπεισήχθη ὠμότητος πλήρης· ὡς δοκεῖν τὰς πρόσθεν λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς βωμοὺς αἱμαξάντων.

Τοσαῦτα καὶ ὁ Πορφύριος, οὐ μᾶλλον ἢ ὁ Θεόφραστος. Ἐπισφράγισμα δὲ τοῦ λόγου γένοιτ' ἂν ἡμῖν ὁ

29 b 2 Porph. *de Abst.* ii. 7

d 3 τούτων] om I d 4 τινας AH d 5 δὴ] om AH ἡ γῆ] ἤδη AH d 6 γεννωμένην] A, γενομένην BIO d 9 θυσίᾳ] θυαία I αὐτοῖς ἀπαθανατ. AH d 10 ἐφύλαττον ἀθάνατον I ὡς ὂν] ὅσον AH 29 a 2 θυσίας, ἃ δὴ] BIO, τὸ θυσιᾶσαι δ' A, τὸ θυσιάσαι· ἃ δὴ Porph. a 3 σημαίνοντα] ἐκβαίνοντα Porph. a 4 καλοῦντες θυσίαν] om AH a 5 ἔμελεν] ἔμελλεν O, ἔμελεν B a 7 θυμιώμενα] θυόμενα I b 1 εἰπών] ἐπιών BIO b 4 πρόσθεν λεχθ.] A in marg., προσθελχθείσας A (text) H λεχθείσας] ῥηθείσας O b 8 δὲ] H, om ABIO

Πλάτων ἐν Κρατύλῳ, πρόσθεν τῶν εἰρημένων αὐτῷ περὶ c τῶν Ἑλλήνων ὧδέ πῃ φάσκων πρὸς ῥῆμα·

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες πάντα ἀεὶ ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θέειν θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι.

Ἀλλ' ὅτι μὲν οἱ πρῶτοι καὶ παλαίτατοι τῶν ἀνθρώ- d πων οὔτε ναῶν οἰκοδομίαις προσεῖχον οὔτε ξοάνων ἀφιδρύμασιν, οὔπω τότε γραφικῆς οὐδὲ πλαστικῆς [ἢ γλυπτικῆς] ἢ ἀνδριαντοποιητικῆς τέχνης ἐφευρημένης, οὐδὲ μὴν οἰκοδομικῆς οὐδὲ ἀρχιτεκτονικῆς πω συνεστώσης, παντί τῳ οἶμαι συλλογιζομένῳ δῆλον εἶναι. Ὅτι δὲ οὐδὲ τῶν μετὰ ταῦτα κατωνομασμένων θεῶν τε καὶ ἡρώων μνήμη τις τοῖς τότε παρῆν, οὔτ' οὖν τις ἦν αὐτοῖς Ζεύς, οὐ Κρόνος, οὐ Ποσειδῶν, οὐκ Ἀπόλλων, οὐχ Ἥρα, οὐκ Ἀθηνᾶ, οὐ Διόνυσος, οὐδέ τις ἕτερος θήλειά τε καὶ ἄρρην θεός, οἷοι μετὰ ταῦτα μυρίοι παρά τε βαρβάροις καὶ Ἕλλησιν, ἀλλὰ οὐδὲ δαίμων τις ἀγαθὸς ἢ φαῦλος ἐν ἀνθρώποις ἐθαυμάζετο, μόνα δὲ τὰ φαινόμενα τῶν οὐρανίων ἄστρων, παρὰ τὸ θέειν, ὅπερ ἐστὶ τρέχειν, θεῶν δὴ προσηγορίας, ὡς αὐτοί φασιν, p. 30 ἐτύγχανον, καὶ οὐδὲ ταῦτα ταῖς διὰ ζώων θυσίαις καὶ ταῖς μετὰ ταῦτα περινοηθείσαις τιμαῖς ἐθρησκεύετο, οὐχ ἡμέτερος ὁ λόγος, οἴκοθεν δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν Ἑλλήνων ἡ μαρτυρία, διὰ τῶν προτεθειμένων φωνῶν καὶ τῶν αὖθις

29 c 3 Plat. *Crat.* 397 C

c 4 τούτους] τουτέστι BI τοὺς θεοὺς] AH Plat., τοὺς om ceteri c 5 ἥλιον] + τε AH ἄστρα] pr τὰ A c 7 θέειν] H, θεῖν IO Plat., om A*, θέειν sup lin A[3] d 3 [ἢ γλυπτικῆς] om AH d 4 ἀνδριαντοποιϊκῆς AH d 5 πω] πως AH, om BIO d 6 εἶναι δῆλον B d 9 Ζεύς] pr ὁ AH οὐ 1°] καὶ AH οὐκ] οὐδ' AH d 10 Διόνυσσος B*, -υσος B[2] d 11 ἄρην O, ἄρρην I θεός] om AH οἷοι] ἢ οἱ AH τε παρὰ BI 30 a 1 δὴ] δὲ AH, cf 31 b 6, τε ceteri a 2 ἐτύγχανε B[2]I a 3 εἰσθρησκεύετο B

ἑξῆς παρατεθησομένων τὴν ἀπόδειξιν παρασχομένη.
Τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἱεροὶ καθ' ἡμᾶς διδάσκουσι λόγοι, πᾶσι
μὲν τοῖς ἔθνεσι τὸ καταρχὰς τὴν τῶν ὁρωμένων φωστή-
ρων τιμὴν ἀπονενεμῆσθαι περιέχοντες, μόνῳ δὲ τῷ
b Ἑβραίων γένει τὴν ἐποπτείαν ἀνατεθεῖσθαι [τῆς θεω-
ρίας] τοῦ τῶν ὅλων ποιητοῦ τε καὶ δημιουργοῦ Θεοῦ, καὶ
τῆς εἰς αὐτὸν ἀληθοῦς εὐσεβείας. Οὐκ ἄρα τις ἦν θεο-
γονίας Ἑλληνικῆς ἢ βαρβαρικῆς τοῖς παλαιοτάτοις τῶν
ἀνθρώπων λόγος, οὐδὲ ξοάνων ἀψύχων ἵδρυσις, οὐδ' ἡ
νῦν πολλὴ φλυαρία τῆς τῶν θεῶν ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν
ὀνομασίας. Αἱ γοῦν προσηγορίαι καὶ τὰ ὀνόματα ἐξ
ἀνθρώπων ὕστερον ἐφευρημένα οὔπω τότε ἐν ἀνθρώποις
ἐγνωρίζετο· ἀλλ' οὐδὲ δαιμόνων καὶ πνευμάτων [ἀφανῶν]
c ἀνακλήσεις, οὐκ ἔκτοποι περὶ θεῶν καὶ ἡρώων μυθο-
λογίαι, οὐκ ἀπορρήτων τελετῶν μυστήρια, οὐδ' ὅλως τι
τῆς πολλῆς καὶ ἀδολέσχου τῶν μετέπειτα ἀνδρῶν δεισι-
δαιμονίας. Ἀνθρώπων ἄρα ταῦτα ἦν εὑρήματα, καὶ
θνητῆς φύσεως ἀναπλάσματα, μᾶλλον δὲ τρόπων
αἰσχρῶν καὶ ἀκολάστων ἐπιτεχνήματα, κατὰ τὸ παρ'
ἡμῖν θεῖον λόγιον τὸ φάσκον, Ἀρχὴ πορνείας, ἐπίνοια
εἰδώλων. Ἡ γοῦν τῶν ἐθνῶν ἁπάντων πολύθεος πλάνη
μακροῖς ὕστερον αἰῶσι πέφανται, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ
d Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων, διαβᾶσα δὲ ἐκ τούτων ἐπί τε
τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ μέχρις αὐτῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ
τοῦτο πάλιν ἡ τῶν παλαιτάτων ἱστορία κατέχει, ἣν καὶ

30 c 7 Sap. xiv. 12

a 8 τὸ] om AH a 9 ἀπονενεμῆσθαι περιεχ.] τὴν ἀπόδειξιν ἔχοντες BI b 1 [τῆς θεωρίας] om AH b 2 τε] om BI b 4 βαρβαρικῆς] βαρβάρου BIO παλαιοτάτοις] AH, παλαιτάτοις ceteri b 5 ἀψύχων] om BIO ἱδρύσεις BIO b 6 πολλὴ φλ.] BIO, πολυφλυαρία AH b 7 ὀνομασίας] AH, κατονομασίας BIO b 8 ἐφευρητὰ BI b 9 οὐδὲ] οὐ I ἀφανῶν] om AH c 1 μυθολογίαι] θεολογίαι BIO c 2 ἀπορρήτων] + καὶ I c 4 ἦν ταῦτα BIO c 6 κατὰ] καὶ I c 7 ἡμῶν AH θεῖον] ὅσιον AH τὸ] om BIO d 1 δὲ] τε BI d 3 τοῦτο] τούτων BIO

αὐτὴν ἐπισκέψασθαι καιρὸς ἀπὸ τῶν Φοινικικῶν ἀρξαμένους.

Ἱστορεῖ δὲ ταῦτα Σαγχουνιάθων, ἀνὴρ παλαιότατος, καὶ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων, ὥς φασι, πρεσβύτερος, ὃν καὶ ἐπ' ἀκριβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ τῆς Φοινικικῆς ἱστορίας ἀποδεχθῆναι μαρτυροῦσι. Φίλων δὲ τούτου πᾶσαν τὴν συγγραφὴν ὁ Βύβλιος, οὐχ ὁ Ἑβραῖος, μεταβαλὼν ἀπὸ τῆς Φοινίκων γλώττης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἐξέδωκε. Μέμνηται τούτων ὁ καθ' ἡμᾶς τὴν καθ' ἡμῶν πεποιη- p. 31
μένος συσκευήν, ἐν τετάρτῳ τῆς πρὸς ἡμᾶς ὑποθέσεως, ὧδε τῷ ἀνδρὶ μαρτυρῶν πρὸς λέξιν·

Ἱστορεῖ δὲ τὰ περὶ Ἰουδαίων ἀληθέστατα, ὅτι καὶ τοῖς ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
τόποις καὶ τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν τὰ συμφωνότατα, Σαγχουνιάθων ὁ Βηρύτιος, εἰληφὼς τὰ ὑπομνήματα παρὰ Ἱερομβάλου τοῦ ἱερέως θεοῦ τοῦ Ἰευώ· ὃς Ἀβιβάλῳ τῷ βασιλεῖ Βηρυτίων τὴν ἱστορίαν ἀναθεὶς ὑπ' ἐκείνου καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐξεταστῶν τῆς ἀληθείας παρεδέχθη. Οἱ δὲ τούτων χρόνοι καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πίπτουσι b
χρόνων, καὶ σχεδὸν τοῖς Μωσέως πλησιάζουσιν, ὡς αἱ τῶν Φοινίκης βασιλέων μηνύουσι διαδοχαί. Σαγχουνιάθων δὲ ⟨ὁ⟩ κατὰ τὴν Φοινίκων διάλεκτον φιλαλήθως πᾶσαν τὴν παλαιὰν ἱστορίαν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν ὑπομνημάτων καὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀναγραφῶν συναγαγὼν δὴ καὶ συγγράψας ἐπὶ Σεμιράμεως γέγονε τῆς Ἀσσυρίων βασιλίδος, ἣ πρὸ τῶν Ἰλιακῶν, ἢ κατ' αὐτούς γε τοὺς χρόνους γενέσθαι ἀναγέγραπται. Τὰ δὲ τοῦ Σαγχουνιάθωνος εἰς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἡρμήνευσε Φίλων ὁ Βύβλιος. c

---

31 a 4 Porphyrii Κατὰ Χριστιανῶν *Fr.* ab Eus. servatum : cf p 485 b, Theodoret. *l. c.* p 28, 10

---

d 4 ἀρξαμένη I **d** 6 δὲ] δὴ AH ταῦτα] πᾶσα (ταῦτα supra) B παλαιότατος] AH, παλαίτατος ceteri **d** 7 πρεσβύτατος AH **d** 8 Φοινικικῆς] Φοινικῆς AB*, Φοινι(κι)κῆς B²ᵐᵍI **d** 9 ἀποδεχθῆναι] ἀποδειχθῆσα B*, ἀποδειχθείσῃ B²I **d** 10 συγγραφὴν] γραφὴν AH **d** 11 γλώττης] AH, γλώσσης BIO **31 a** 6 Ἱερομβαλίου I **a** 7 Ἰεύ AH Ἀβιβάλῳ] A, Joseph. *A. J.* viii. 5, 13 ; *c. Ap.* i. 17, 18, Ἀβελβάλῳ BIO **b** 1 παρεδέχθη] ὑπεδέχθη O* πρὸ] om I **b** 3 ⟨ὁ⟩ addidi e Theodoreto **b** 4 φιλαλήθης Theodoret. παλαιὰν ἱστορίαν] om παλαιὰν I, ἱστορίαν om O **b** 5 ἐν] om BI **b** 6 δὴ] δὲ A*, δὴ A², cf **30 a** 1, om I **c** 1 Βίβλιος A

Ταῦτα μὲν ὁ δηλωθείς, ἀλήθειαν ὁμοῦ καὶ παλαιότητα τῷ δὴ θεολόγῳ μαρτυρήσας. Ὁ δὲ προϊὼν οὐ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν οὐδὲ μὴν θεοὺς τοὺς κατ' οὐρανόν, θνητοὺς δὲ ἄνδρας καὶ γυναῖκας οὐδὲ τὸν τρόπον ἀστείους οἵους δι' ἀρετὴν ἄξιον εἶναι ἀποδέξασθαι ἢ ζηλῶσαι τῆς φιλοσοφίας, φαυλότητος δὲ καὶ μοχθηρίας ἁπάσης κακίαν περιβεβλημένους θεολογεῖ. Καὶ μαρτυρεῖ γε τούτους αὐτοὺς ἐκείνους εἶναι τοὺς εἰσέτι καὶ νῦν θεοὺς
d παρὰ τοῖς πᾶσι νενομισμένους κατά τε τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας. Δέχου δὲ καὶ τούτων ἐκ τῶν ἐγγράφων τὰς ἀποδείξεις. Ὁ δὴ Φίλων εἰς ἐννέα βίβλους τὴν πᾶσαν τοῦ Σαγχουνιάθωνος πραγματείαν διελών, κατὰ τὸ προοίμιον τοῦ πρώτου συγγράμματος αὐτοῖς ῥήμασι προλέγει περὶ τοῦ Σαγχουνιάθωνος ταῦτα·

ΦΙΛΩΝΟΣ *Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Σαγχουνιάθων ἀνὴρ πολυμαθὴς καὶ πολυπράγμων γενόμενος, καὶ τὰ ἐξ ἀρχῆς, ἀφ' οὗ τὰ πάντα συνέστη, παρὰ πάντων εἰδέναι ποθῶν, πολὺ φροντιστικῶς ἐξεμάστευσε τὰ Τααύτου, εἰδὼς ὅτι τῶν ὑφ' ἡλίῳ γεγονότων πρῶτός ἐστι Τάαυτος ὁ τῶν γραμμάτων τὴν εὕρεσιν ἐπινοήσας, καὶ τῆς τῶν ὑπομνημάτων γραφῆς κατάρξας· καὶ ἀπὸ τοῦδε ὥσπερ κρηπῖδα*
p. 32 *βαλόμενος τοῦ λόγου, ὃν Αἰγύπτιοι μὲν ἐκάλεσαν Θωύθ, Ἀλεξανδρεῖς δὲ Θώθ, Ἑρμῆν δὲ Ἕλληνες μετέφρασαν.*

Ταῦτα εἰπὼν ἐπιμέμφεται τοῖς μετὰ ταῦτα νεωτέροις, ὡς ἂν βεβιασμένως καὶ οὐκ ἀληθῶς τοὺς περὶ θεῶν μύθους ἐπ' ἀλληγορίας καὶ φυσικὰς διηγήσεις τε καὶ θεωρίας ἀνάγουσι· λέγει δ' οὖν προϊών·

---

31 d 7 Philo Byblius *Fr.* apud Porphyr.

c 4 τοὺς] om I κατ'] pr. καὶ B c 5 γυναῖκας—τρόπον] om BI c 8 γε] καὶ O c 9 εἶναι] om AH θεοὺς] οἵους AH d 2 ἐγγράφων] γράφων B, γραφῶν I d 7 ἀνὴρ] + δὲ AH d 9 εἰδέναι] εἰδὼς BI d 10 τὰ—Τάαυτος] ταῦτα αὐτοῦ εἰδώς τις τῶν ὑφ' ἡλίῳ γεγονότων πρῶτός ἐστιν οὗτος AH ἡλίῳ] AHO, ἥλιον ceteri d 12 γραφῆς] συγγραφῆς I 32 a 1 βαλλόμενος IO Θωυθ A a 2 θωθ A a 3 τοῖς μετὰ ταῦτα νεωτ.] AH, τοῖς νεωτ. τοῖς μετὰ ταῦτα ceteri a 5 ἀλληγορίας] + δὲ B καὶ φυσικὰς] καὶ om BIO

Ἀλλ' οἱ μὲν νεώτατοι τῶν ἱερολόγων τὰ μὲν γεγονότα πρά- ΦΙΛΩΝΟΣ
γματα ἐξ ἀρχῆς ἀπεπέμψαντο, ἀλληγορίας δὲ καὶ μύθους ἐπι-
νοήσαντες, καὶ τοῖς κοσμικοῖς παθήμασι συγγένειαν πλασάμενοι,
μυστήρια κατέστησαν· καὶ πολὺν αὐτοῖς ἐπῆγον τῦφον, ὡς b
μὴ ῥᾳδίως τινὰ συνορᾶν τὰ κατ' ἀλήθειαν γενόμενα· ὁ δὲ συμ-
βαλὼν τοῖς ἀπὸ τῶν ἀδύτων εὑρεθεῖσιν ἀποκρύφοις Ἀμμουνέων
γράμμασι συγκειμένοις, ἃ δὴ οὐκ ἦν πᾶσι γνώριμα, τὴν μάθη-
σιν ἁπάντων αὐτὸς ἤσκησε· καὶ τέλος ἐπιθεὶς τῇ πραγματείᾳ,
τὸν κατ' ἀρχὰς μῦθον καὶ τὰς ἀλληγορίας ἐκποδὼν ποιησάμενος,
ἐξηνύσατο τὴν πρόθεσιν· ἕως πάλιν οἱ ἐπιγενόμενοι ἱερεῖς χρόνοις
ὕστερον ἠθέλησαν αὐτὴν ἀποκρύψαι, καὶ εἰς τὸ μυθῶδες ἀπο-
καταστῆσαι· ἐξ οὗ τὸ μυστικὸν ἀνέκυπτεν οὐδέπω φθάσαν εἰς c
Ἕλληνας.

Τούτοις ἑξῆς φησιν·

Ταῦθ' ἡμῖν εὕρηται ἐπιμελῶς εἰδέναι τὰ Φοινίκων ποθοῦσι, καὶ
πολλὴν ἐξερευνησαμένοις ὕλην, οὐχὶ τὴν παρ' Ἕλλησι· διάφωνος
γὰρ αὕτη, καὶ φιλονεικότερον ὑπ' ἐνίων μᾶλλον ἢ πρὸς ἀλήθειαν
συντεθεῖσα.

Καὶ μεθ' ἕτερα·

Οὕτως τε ἔχειν πεπεῖσθαι ἡμῖν παρέστη, ὡς ἐκεῖνος γέ-
γραφε, τὴν διαφωνίαν ὁρῶσι τὴν παρ' Ἕλλησι. Περὶ ἧς μοι d
τρία πεφιλοτίμηται βιβλία τὴν ἐπιγραφὴν ἔχοντα Παραδόξου
ἱστορίας.

Καὶ αὖθις μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει·

Προδιαρθρῶσαι δὲ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν αὖθις σαφήνειαν, καὶ
τὴν τῶν κατὰ μέρος διάγνωσιν, ὅτι οἱ παλαίτατοι τῶν βαρβάρων,

---

a 8 δὲ] om A ἐπενοήσαντο BI b 1 τῦφον] AI, pr τον BO b 2 τινὰς A γινόμενα O ὁ δὲ συμβαλὼν—d 6 τῶν βαρβάρων om BI b 3 Ἀμμούνσων AH b 7 ἐπιγινόμενοι A c 5 πολλὴν] πολλὰ O ἐξερευνησαμένους AH d 1 τὴν διαφωνίαν] ἣν διαφ. AH Περὶ ἧς] παρ' οἷς O d 5 αὖθις] cf 34 d 1, αὐτὴν AH d 6 παλαίτατοι] AH, παλαιότατοι O

ΦΙΛΩΝΟΣ ἐξαιρέτως δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι παρ' ὧν καὶ οἱ λοιποὶ παρέλαβον ἄνθρωποι, θεοὺς ἐνόμιζον μεγίστους τοὺς τὰ πρὸς τὴν βιωτικὴν χρείαν εὑρόντας, ἢ καὶ κατά τι εὖ ποιήσαντας τὰ ἔθνη· εὐεργέτας τε τούτους καὶ πολλῶν αἰτίους ἀγαθῶν ἡγούμενοι ὡς θεοὺς προσεκύνουν καὶ εἰς τὸ χρεὼν ⟨μεταστάντας⟩, ναοὺς κατα-
p. 33 σκευασάμενοι, στήλας τε καὶ ῥάβδους ἀφιέρουν ἐξ ὀνόματος αὐτῶν, καὶ ταῦτα μεγάλως σεβόμενοι καὶ ἑορτὰς ἔνεμον αὐτοῖς τὰς μεγίστας Φοίνικες· ἐξαιρέτως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν σφετέρων βασιλέων τοῖς κοσμικοῖς στοιχείοις καί τισι τῶν νομιζομένων θεῶν τὰς ὀνομασίας ἐπέθεσαν· φυσικοὺς δὲ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας ἀστέρας καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ τούτοις συναφῆ θεοὺς μόνους ἐγίνωσκον, ὥστ' αὐτοῖς τοὺς μὲν θνητούς, τοὺς δὲ ἀθανάτους θεοὺς εἶναι.

b Ταῦτα κατὰ τὸ προοίμιον ὁ Φίλων διαστειλάμενος, ἑξῆς ἀπάρχεται τῆς τοῦ Σαγχουνιάθωνος ἑρμηνείας, ὧδέ πως τὴν Φοινικικὴν ἐκτιθέμενος θεολογίαν·

10. Τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν ὑποτίθεται ἀέρα ζοφώδη καὶ πνευ-
c ματώδη, ἢ πνοὴν ἀέρος ζοφώδους, καὶ χάος θολερόν, ἐρεβῶδες. Ταῦτα δὲ εἶναι ἄπειρα, καὶ διὰ πολὺν αἰῶνα μὴ ἔχειν πέρας. "Οτε δέ, φησίν, ἠράσθη τὸ πνεῦμα τῶν ἰδίων ἀρχῶν, καὶ ἐγένετο σύγκρασις, ἡ πλοκὴ ἐκείνη ἐκλήθη πόθος. Αὕτη δὲ ἀρχὴ κτίσεως ἁπάντων. Αὐτὸ δὲ οὐκ ἐγίνωσκε τὴν αὐτοῦ κτίσιν· καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ συμπλοκῆς τοῦ πνεύματος ἐγένετο Μώτ. Τοῦτό τινές φασιν ἰλύν, οἱ δὲ ὑδατώδους μίξεως σῆψιν. Καὶ ἐκ ταύτης ἐγένετο πᾶσα

d 8 ἐνόμιζον μεγίστους] ἐν. καὶ μέγιστον AH τὰ] τί BIO d 11 μεταστάντας] Wyttenb. ad Plut. ii. p 113 c, καταστάντας codd κατασκευασάμενοι] A Wyttenb., μετασκευασάμενοι BIO 33 a 1 ῥάβδους] cf 35 b 3 a 2 ταῦτα] ταύτας BI a 5 ἐπέθεσαν] O, προεθέασαν A*, προέθεσαν A² (superscr) H, ἐτίθεσαν BI δὲ om AH b 3 Φοινικικὴν] Φοινίκην A Titulum pr Φοινίκων θεολογία AO (vix legi potest), Φοινικικὴ θεολογία I b 4 ὑποτίθενται O c 1 ζοφώδους] ζοφώδη O (post o vix legi potest) G c 3 ὅτε] o oblit in A c 5 τὴν αὐτοῦ edd, τὴν αὐτὴν (O legi nequit) G c 6 Μώτ] om AH φασιν] om AH

σπορὰ κτίσεως, καὶ γένεσις τῶν ὅλων. Ἦν δέ τινα ζῶα οὐκ ΦΙΛΩΝΟΣ ἔχοντα αἴσθησιν, ἐξ ὧν ἐγένετο ζῶα νοερά, καὶ ἐκλήθη Ζωφασημίν, d τοῦτ' ἔστιν οὐρανοῦ κατόπται. Καὶ ἀνεπλάσθη ὁμοίως ᾠοῦ σχήματι· καὶ ἐξέλαμψε Μώτ, ἥλιός τε καὶ σελήνη ἀστέρες τε καὶ ἄστρα μεγάλα.

Τοιαύτη μὲν αὐτῶν ἡ κοσμογονία, ἄντικρυς ἀθεότητα εἰσάγουσα. Ἴδωμεν δὲ ἑξῆς, ὡς καὶ τὴν ζωογονίαν ὑποστῆναι λέγει. Φησὶν οὖν·

Καὶ τοῦ ἀέρος διαυγάσαντος, διὰ πύρωσιν καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς ἐγένετο πνεύματα καὶ νέφη καὶ οὐρανίων ὑδάτων μέγισται καταφοραὶ καὶ χύσεις. Καὶ ἐπειδὴ διεκρίθη, καὶ τοῦ ἰδίου τόπου διεχωρίσθη διὰ τὴν τοῦ ἡλίου πύρωσιν, καὶ πάλιν συνήντησε πάντα ἐν ἀέρι τάδε τοῖσδε καὶ συνέρραξαν, βρονταί τε ἀπετελέσθησαν καὶ ἀστραπαί, καὶ πρὸς τὸν πάταγον τῶν βροντῶν τὰ προγεγραμμένα νοερὰ ζῶα ἐγρηγόρησεν, καὶ p. 34 πρὸς τὸν ἦχον ἐπτύρη καὶ ἐκινήθη ἔν τε γῇ καὶ θαλάσσῃ ἄρρεν καὶ θῆλυ.

Τοιαύτη αὐτοῖς καὶ ἡ ζωογονία. Τούτοις ἑξῆς ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐπιφέρει λέγων·

Ταῦθ' ηὑρέθη ἐν τῇ κοσμογονίᾳ γεγραμμένα Τααύτου καὶ τοῖς ἐκείνου ὑπομνήμασιν, ἔκ τε στοχασμῶν καὶ τεκμηρίων, ὧν ἑώρακεν αὐτοῦ ἡ διάνοια καὶ εὗρε καὶ ἡμῖν ἐφώτισεν.

Ἑξῆς τούτοις ὀνόματα τῶν ἀνέμων εἰπὼν Νότου καὶ Βορέου καὶ τῶν λοιπῶν, ἐπιλέγει· b

Ἀλλ' οὗτοί γε πρῶτοι ἀφιέρωσαν τὰ τῆς γῆς βλαστήματα καὶ

d 1 Ζωφασημίν] Ζοφασημίν BIO d 3 σελήνη] μήνη BI d 5 κοσμογονία] BIO, κοσμογενέα A ἀθεότατα I d 9 πνεύματα] πνα (i. e. πνεῦμα) H ὑδάτων] om BIO d 11 ἐχωρίσθη AH d 12 πάντα συνηντ. πάλιν O ἀέρι] ἀκαρῆ A τάδε] τὰ δὲ I τοῖσδε] Schol τοῖς λοιποῖς A in marg 34 a 1 νοερὰ] om BIO a 2 ἐπτύρη καὶ] om BI a 4 ὁ] sup lin A* a 6 Τααύτου] τὰ αὐτοῦ A a 7 ἐκείνου] αὐτοῦ A b 1 Βορεᾶ vel -οῦ A

ΦΙΛΩΝΟΣ *θεοὺς ἐνόμισαν, καὶ προσεκύνουν ταῦτα, ἀφ' ὧν αὐτοί τε διεγίνοντο καὶ οἱ ἑπόμενοι καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν πάντες, καὶ χοὰς καὶ ⟨ἐπιχύσεις⟩ ἐποίουν.*

Καὶ ἐπιλέγει·

Αὗται δ' ἦσαν αἱ ἐπίνοιαι τῆς προσκυνήσεως ὅμοιαι τῇ αὐτῶν ἀσθενείᾳ καὶ ψυχῆς ἀτολμίᾳ. Εἶτά φησι γεγενῆσθαι ἐκ τοῦ Κολπία ἀνέμου καὶ γυναικὸς αὐτοῦ Βάαυ, τοῦτο δὲ νύκτα ἑρμηνεύει, Αἰῶνα καὶ Πρωτόγονον θνητοὺς ἄνδρας οὕτω καλου-
c *μένους· εὑρεῖν δὲ τὸν Αἰῶνα τὴν ἀπὸ δένδρων τροφήν. Ἐκ τούτων τοὺς γενομένους κληθῆναι Γένος καὶ Γενεάν, καὶ οἰκῆσαι τὴν Φοινίκην· αὐχμῶν δὲ γενομένων τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ὀρέγειν πρὸς τὸν ἥλιον. Τοῦτον γάρ, φησί, θεὸν ἐνόμιζον μόνον οὐρανοῦ κύριον, Βεελσάμην καλοῦντες, ὅ ἐστι παρὰ Φοίνιξι κύριος οὐρανοῦ, Ζεὺς δὲ παρ' Ἕλλησι.*

Μετὰ δὲ ταῦτα πλάνην Ἕλλησιν αἰτιᾶται λέγων·

Οὐ γὰρ ματαίως αὐτὰ πολλαχῶς διεστειλάμεθα, ἀλλὰ πρὸς τὰς
d *αὖθις παρεκδοχὰς τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ὀνομάτων, ἅπερ οἱ Ἕλληνες ἀγνοήσαντες ἄλλως ἐξεδέξαντο, πλανηθέντες τῇ ἀμφιβολίᾳ τῆς μεταφράσεως.*

Ἑξῆς φησίν·

Ἀπὸ Γένους Αἰῶνος καὶ Πρωτογόνου γεννηθῆναι αὖθις παῖδας θνητούς, οἷς εἶναι ὀνόματα Φῶς καὶ Πῦρ καὶ Φλόξ. Οὗτοι, φησίν, εὗρον ἐκ παρατριβῆς ξύλων πῦρ, καὶ τὴν χρῆσιν ἐδίδαξαν. Υἱοὺς δὲ ἐγέννησαν οὗτοι μεγέθει τε καὶ ὑπεροχῇ κρείσσονας· ὧν τὰ

34 b 7 Phil. Bybl. *Fr.*

b 4 *ἐπιθύσεις* codd, cf 28 b 1 b 9 *γυναικὸς αὐτοῦ Βάαυ*] Βᾶ *αὐτοῦ* AH, *αὐτοῦ* om BIO *τοῦτο*] *τί* A b 10 *θνητοὺς*] *ητοὺς* A c 1 *ἀπὸ*] + *τῶν* BIO c 2 *γενομένους*] A, *γεννωμένους* BIO *κληθῆναι*] *καὶ* AH c 3 *Φοινίκων* O *εἰς οὐρανὸν ὀρέγειν*] H, *εἰς οὐρανοὺς ὀρέγειν* A, *ὀρέγειν εἰς οὐρανὸν* I, *ὀρέγειν πρὸς οὐρανὸν* O c 7 *δὲ*] om BIO d 1 *αὖθις*] cf 32 d 5, *εὐθεῖς* AH d 2 *ἐξελέξαντο* AH d 6 *Φλὸξ καὶ Πῦρ* I d 7 *εὗρον ἐκ παρατρ. ξύλων*] AH, *εὗρον* post *ξύλων* ceteri

ὀνόματα τοῖς ὄρεσιν ἐπετέθη ὧν ἐκράτησαν· ὡς ἐξ αὐτῶν κληθῆναι ΦΙΛΩΝΟΣ
τὸ Κάσσιον, καὶ τὸν Λίβανον, καὶ τὸν Ἀντιλίβανον, καὶ τὸ Βραθύ. Ἐκ τούτων, φησίν, ἐγεννήθησαν Μημροῦμος καὶ ὁ Ὑψουράνιος· ἀπὸ μητέρων δέ, φησίν, ἐχρημάτιζον, τῶν τότε γυναικῶν ἀνέδην
μισγομένων οἷς ἂν ἐντύχοιεν. p. 35

Εἶτά φησι·

Τὸν Ὑψουράνιον οἰκῆσαι Τύρον, καλύβας τε ἐπινοῆσαι ἀπὸ καλάμων καὶ θρύων καὶ παπύρου· στασιάσαι δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Οὔσωον, ὃς σκέπην τῷ σώματι πρῶτος ἐκ δερμάτων ὧν ἴσχυσε συλλαβεῖν θηρίων εὗρε. Ῥαγδαίων δὲ γενομένων ὄμβρων καὶ πνευμάτων, παρατριβέντα τὰ ἐν τῇ Τύρῳ δένδρα πῦρ ἀνάψαι καὶ τὴν αὐτόθι ὕλην καταφλέξαι. Δένδρου δὲ λαβόμενον τὸν Οὔσωον καὶ ἀποκλαδεύσαντα πρῶτον τολμῆσαι εἰς θάλατταν ἐμβῆναι·
ἀνιερῶσαι δὲ δύο στήλας πυρὶ καὶ πνεύματι καὶ προσκυνῆσαι, b
αἷμά τε σπένδειν αὐταῖς ἐξ ὧν ἤγρευε θηρίων. Τούτων δὲ τελευτησάντων, τοὺς ἀπολειφθέντας φησὶ ῥάβδους αὐτοῖς ἀφιερῶσαι, καὶ τὰς στήλας προσκυνεῖν, καὶ τούτοις ἑορτὰς ἄγειν κατʼ ἔτος. Χρόνοις δὲ ὕστερον πολλοῖς ἀπὸ τῆς Ὑψουρανίου γενεᾶς γενέσθαι Ἀγρέα καὶ Ἁλιέα, τοὺς ἁλιείας καὶ ἄγρας εὑρετάς, ἐξ ὧν κληθῆναι
ἀγρευτὰς καὶ ἁλιεῖς· ἐξ ὧν γενέσθαι δύο ἀδελφοὺς σιδήρου c
εὑρετὰς καὶ τῆς τούτου ἐργασίας· ὧν θάτερον τὸν Χρυσὼρ λόγους ἀσκῆσαι καὶ ἐπῳδὰς καὶ μαντείας· εἶναι δὲ τοῦτον τὸν Ἥφαιστον, εὑρεῖν δὲ ἄγκιστρον καὶ δέλεαρ καὶ ὁρμιὰν καὶ σχεδίαν, πρῶτόν

---

d 10 Κάσιον Diod. cf Strab. 742, 751, 752, Κάσβιον AH, Κάσσιον ceteri καὶ τὸν Ἀντιλίβ.] om AH τὸν] IO, τὴν B Ἀντιλίβανον—12 γυναικῶν] om BI d 11 καὶ ὁ] ὁ καὶ EO d 12 ἐχρηματίζοντο A τῶν] om AH ἀναίδην ABIO 35 a 1 ἂν] om AH a 3 Τὸν—Τύρον] om BI a 4 θρύων] θρίων B παπύρου] AI, παπύρων BO a 5 τῷ σώματι om AH πρῶτον BI, om O a 8 αὐτόθι] αὐτῶν AH καταφλίξαι (?) O λαβομένου A Οὐσῶνα BI a 9 τολμήσαντα I θάλατταν] A, θάλασσαν ceteri b 1 δὲ] τε A πυρὶ] + τε I b 6 ἁλιείας καὶ ἄγρας] A, ἄγρας καὶ ἁλείας H, ἁλείας καὶ ἄγρας I, ἀγρείας καὶ ἄγρας O vid c 1 ὧν γεν.] οὗ γεν. O c 2 Χουσὼρ O, Χουσὼρ BI c 3 ἀσκῆσαι] ἀσκήσεως AH εἶναι δὲ—d 8 ὀνομάζεται] om BI c 4 εὑρεῖν δὲ] AH + καὶ ceteri

ΦΙΛΩΝΟΣ

τε πάντων ἀνθρώπων πλεῦσαι· διὸ καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν μετὰ θάνατον ἐσεβάσθησαν. Καλεῖσθαι δὲ αὐτὸν καὶ Δία Μειλίχιον· οἱ δὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοίχους φασὶν ἐπινοῆσαι ἐκ πλίνθων.

d Μετὰ ταῦτ᾽ ἐκ τοῦ γένους τούτων γενέσθαι νεανίας δύο, καλεῖσθαι δὲ αὐτῶν τὸν μὲν Τεχνίτην, τὸν δὲ Γήϊνον Αὐτόχθονα. Οὗτοι ἐπενόησαν τῷ πηλῷ τῆς πλίνθου συμμιγνύειν φορυτόν, καὶ τῷ ἡλίῳ αὐτὰς τερσαίνειν, ἀλλὰ καὶ στέγας ἐξεῦρον. Ἀπὸ τούτων ἐγένοντο ἕτεροι, ὧν ὁ μὲν Ἀγρὸς ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ἀγρούηρος ἢ Ἀγρότης, οὗ καὶ ξόανον εἶναι μάλα σεβάσμιον καὶ ναὸν ζυγοφορούμενον ἐν Φοινίκῃ· παρὰ δὲ Βυβλίοις ἐξαιρέτως θεῶν ὁ μέγιστος ὀνομάζεται. Ἐπενόησαν δὲ οὗτοι αὐλὰς προστιθέναι τοῖς οἴκοις καὶ περιβόλαια καὶ σπήλαια. Ἐκ τούτων ἀγρόται καὶ κυνηγοί. Οὗτοι δὲ καὶ Ἀλῆται καὶ Τιτᾶνες καλοῦνται. Ἀπὸ τούτων γενέσθαι Ἄμυνον καὶ Μάγον, οἳ κατέδειξαν κώμας καὶ ποίμνας.

p. 36 Ἀπὸ τούτων γενέσθαι Μισὼρ καὶ Συδύκ, τουτέστιν εὔλυτον καὶ δίκαιον. Οὗτοι τὴν τοῦ ἁλὸς χρῆσιν εὗρον. Ἀπὸ Μισὼρ Τάαυτος, ὃς εὗρε τὴν τῶν πρώτων στοιχείων γραφήν· ὃν Αἰγύπτιοι μὲν Θωύθ, † Ἀλεξανδρεῖς δε Θώθ †, Ἕλληνες δὲ Ἑρμῆν ἐκάλεσαν. Ἐκ δὲ τοῦ Συδὺκ Διόσκουροι ἢ Καβειροὶ ἢ Κορύβαντες ἢ Σαμοθρᾷκες. Οὗτοι, φησί, πρῶτοι πλοῖον εὗρον. Ἐκ τούτων γεγόνασιν ἕτεροι, οἳ καὶ βοτάνας εὗρον, καὶ τὴν τῶν δακετῶν ἴασιν καὶ ἐπῳδάς. Κατὰ τούτους γίνεταί τις Ἐλιοῦν καλούμενος Ὕψιστος, καὶ θήλεια λεγομένη Βηρούθ, οἳ καὶ κατῴκουν περὶ

---

c 6 Δία Μειλίχιον] EO, διαμίχιον AH c 7 αὐτοῦ] αὐτῶν A φῆσὶν A d 1 νεανίας] O, γενεὰς AH d 3 συμμίγνυσιν AH φωρυτόν AH d 5 Ἀγρούηρος] ἀγροῦ ἥρως A d 6 Ἀβρότης AH d 7 ἐξαιρέτων E d 9 περιβόλους O d 11 ποίμνας] ποίμνια BI 36 a 1 Μισὼρ] AO, Μεισὼρ B, Μείσωρα I Συδύκ] Σεδέκ BI εὔλυτον] εὔλητον I a 2 Μεισὼρ B a 3 Τάαυτος] I, οὗτος αὐτὸς AH, οὐ Τάαυτος BO a 4 Θωῦθ A, Θωὼρ BIO †Ἀλεξ. δὲ Θ.†] om A (cf 32 a 2), Ἀλ. δὲ Θωύθ O, Ἀλ. δὲ Θώθ BI a 5 τοῦ] om A Συδὺκ] Συδὲκ O, Συδὲκ (υ sup ras) I Καβιροί A Κύρβαντες BIO a 7 schol in marg A vid Append δακετῶν] δεκάτων O a 8 Ἐλιοῦν] Ἐνοὺμ B a 9 Βηρούθ] Ῥοῦθ AH

ΦΙΛΩΝΟΣ

Βύβλον. Ἐξ ὧν γεννᾶται Ἐπίγειος ἢ Αὐτόχθων, ὃν ὕστερον b ἐκάλεσαν Οὐρανόν· ὡς ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς στοιχεῖον δι' ὑπερβολὴν τοῦ κάλλους ὀνομάζειν οὐρανόν. Γεννᾶται δὲ τούτῳ ἀδελφὴ ἐκ τῶν προειρημένων, ἣ καὶ ἐκλήθη Γῆ, καὶ διὰ τὸ κάλλος [ἀπ'] αὐτῆς, φησίν, ἐκάλεσαν τὴν ὁμώνυμον γῆν. Ὁ δὲ τούτων πατὴρ ὁ Ὕψιστος ἐν συμβολῇ θηρίων τελευτήσας ἀφιερώθη, ᾧ χοὰς καὶ θυσίας οἱ παῖδες ἐτέλεσαν. Παραλαβὼν δὲ ὁ Οὐρανὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν ἄγεται πρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν Γῆν, καὶ c ποιεῖται ἐξ αὐτῆς παῖδας τέσσαρας, Ἦλον, τὸν καὶ Κρόνον, καὶ Βαίτυλον, καὶ Δαγών, ὅς ἐστι Σίτων, καὶ Ἄτλαντα. Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ γαμετῶν ὁ Οὐρανὸς πολλὴν ἔσχε γενεάν. Διὸ χαλεπαίνουσα ἡ Γῆ τὸν Οὐρανὸν ζηλοτυποῦσα ἐκάκιζε, ὡς καὶ διαστῆναι ἀλλήλων. Ὁ δὲ Οὐρανὸς ἀποχωρήσας αὐτῆς μετὰ βίας ὅτε καὶ ἐβούλετο ἐπιὼν καὶ πλησιάζων αὐτῇ πάλιν ἀπηλλάττετο· ἐπεχείρει δὲ καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας διαφθείρειν· τὴν δὲ Γῆν d ἀμύνασθαι πολλάκις, συμμαχίαν αὐτῇ συλλεξαμένην· εἰς ἄνδρας δὲ προελθὼν ὁ Κρόνος, Ἑρμῇ τῷ τρισμεγίστῳ συμβούλῳ καὶ βοηθῷ χρώμενος, οὗτος γὰρ ἦν αὐτῷ γραμματεύς, τὸν πατέρα Οὐρανὸν ἀμύνεται, τιμωρῶν τῇ μητρί. Κρόνῳ δὲ γίνονται παῖδες Περσεφόνη καὶ Ἀθηνᾶ. Ἡ μὲν οὖν πρώτη παρθένος ἐτελεύτα· τῆς δὲ Ἀθηνᾶς γνώμῃ καὶ Ἑρμοῦ κατεσκεύασε Κρόνος ἐκ σιδήρου ἅρπην καὶ δόρυ. Εἶτα ὁ Ἑρμῆς τοῖς τοῦ Κρόνου συμμάχοις λόγους μαγείας διαλεχθεὶς πόθον ἐνεποίησε τῆς κατὰ τοῦ Οὐρανοῦ μάχης ὑπὲρ τῆς Γῆς. Καὶ οὕτω Κρόνος τὸν Οὐρανὸν πολέμῳ

---

b 1 Βίβλον A, Β$\overset{υ}{έ}$βλον B ἢ] om AH ἐκάλεσαν Οὐρ. ὕστ. I b 2 τὸ ὑπὲρ] $\overset{τὸ}{τοῦ}$ περὶ A στοιχει$\overset{ιον}{οῦ}$ A b 5 [ἀπ']] om AH b 6 ἐν συμβολῇ θηρίων] ἐν συμβολῇ αἰψρίων A, ἐκ συμβολῆς θηρίων I b 7 οἱ] om BIO[vid] c 1 ἄγεται] ἄγει BI (ἄγει—τέσσαρας bis scr I) c 2 Ἦλον] AH, Ἶλον BIO c 3 Βαίτυλον] (αι legi nequit in A), Βήτυλον H, Βέτυλον I c 4 γαμετῶν] γεμετῶν H, γενετῶν A c 5 ἐκάκιζεν] κακίζειν AH c 7 ἐπιὼν] ἑστιῶν BI ἀπηλλάττετο] ἀπηλλάσετο A d 1 ἐπιχειρεῖν A (text et schol in marg) H d 3 Ἑρμεῖ A d 4 αὐτῷ] AH, αὐτοῦ BIO d 5 ἀμύνεται] om A d 6 οὖν] om O τελευτᾷ H d 7 Ἀθηνᾶς γνώμῃ καὶ Ἑρμοῦ] μετὰ γνώμης καὶ μετὰ Ἑρμοῦ AH d 9 κατὰ τοῦ Οὐρανοῦ] AH, κατ' Οὐρανὸν BIO d 10 τῆς] om AH οὕτω] οὗτος AIO πολεμῶν AH

ΦΙΛΩΝΟΣ p. 37 συμβαλὼν τῆς ἀρχῆς ἤλασε, καὶ τὴν βασιλείαν διεδέξατο. Ἑάλω δὲ καὶ ἐν τῇ μάχῃ ἡ ἐπέραστος τοῦ Οὐρανοῦ σύγκοιτος ἐγκύμων οὖσα, ἣν ἐκδίδωσιν ὁ Κρόνος Δαγῶνι πρὸς γάμον. Τίκτει δὲ παρὰ τούτῳ ὃ κατὰ γαστρὸς ἐξ Οὐρανοῦ ἔφερεν, ὃ καὶ ἐκάλεσε Δημαροῦν. Ἐπὶ τούτοις ὁ Κρόνος τεῖχος περιβάλλει τῇ ἑαυτοῦ οἰκήσει, καὶ πόλιν πρώτην κτίζει τὴν ἐπὶ Φοινίκης Βύβλον. Μετὰ ταῦτα τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Ἄτλαντα ὑπονοήσας ὁ Κρόνος, μετὰ

b γνώμης τοῦ Ἑρμοῦ εἰς βάθος γῆς ἐμβαλὼν κατέχωσε. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον οἱ ἀπὸ τῶν Διοσκούρων σχεδίας καὶ πλοῖα συνθέντες ἔπλευσαν· καὶ ἐκριφέντες περὶ τὸ Κάσσιον ὄρος ναὸν αὐτόθι ἀφιέρωσαν. Οἱ δὲ σύμμαχοι Ἥλου τοῦ Κρόνου Ἐλωεὶμ ἐπεκλήθησαν, ὡς ἂν Κρόνιοι οὗτοι ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἐπὶ Κρόνου. Κρόνος δὲ υἱὸν ἔχων Σάδιδον ἰδίῳ αὐτὸν σιδήρῳ διεχρήσατο, δι' ὑπονοίας αὐτὸν ἐσχηκώς, καὶ τῆς ψυχῆς, αὐτόχειρ τοῦ παιδὸς

c γενόμενος, ἐστέρησεν· ὡσαύτως καὶ θυγατρὸς ἰδίας τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμεν· ὡς πάντας ἐκπεπλῆχθαι θεοὺς τὴν Κρόνου γνώμην. Χρόνου δὲ προϊόντος Οὐρανὸς ἐν φυγῇ τυγχάνων θυγατέρα αὐτοῦ παρθένον Ἀστάρτην μεθ' ἑτέρων ἀδελφῶν αὐτῆς δύο, Ῥέας καὶ Διώνης, δόλῳ τὸν Κρόνον ἀνελεῖν ὑποπέμπει· ἃς καὶ ἑλὼν ὁ Κρόνος κουριδίας γαμετὰς ἀδελφὰς οὔσας ἐποιήσατο. Γνοὺς δὲ Οὐρανὸς ἐπιστρατεύει κατὰ τοῦ Κρόνου Εἱμαρμένην καὶ Ὥραν μεθ' ἑτέρων συμμάχων, καὶ ταύτας ἐξοικειωσάμενος ὁ Κρόνος

d παρ' ἑαυτῷ κατέσχεν. Ἔτι δέ, φησίν, ἐπενόησε θεὸς Οὐρανὸς Βαιτύλια, λίθους ἐμψύχους μηχανησάμενος. Κρόνῳ δὲ ἐγένοντο ἀπὸ Ἀστάρτης θυγατέρες ἑπτὰ Τιτανίδες ἢ Ἀρτέμιδες. Καὶ πάλιν τῷ αὐτῷ γίνονται ἀπὸ Ῥέας παῖδες ἑπτά· ὧν ὁ νεώτατος

37 a 2 καὶ ἐν τῇ μάχῃ] ἐν τῇ μάχῃ καὶ BIO   a 3 Δαγῶνι πρὸς γάμον] AH, εἰς γάμον τῷ Δαγών O, πρὸς γάμον τῷ Εὐαγών BI   a 5 Διμάρουν AH   τῇ] om O   a 6 πόλιν πρώτην] AH, πρώτην πόλιν ceteri   Φοινίκῃ BIO   Βίβλον] O, Βίβλον A, Βέβλον BI   b 3 συνθέντες] σύνθετα O   περὶ] κατὰ BIO   b 4—c 2 Οἱ δὲ σύμμαχοι—γνώμην om BI   Ἥλου] AH, Ἴλου O, Ὅλου E   Ἐλωεὶμ] Ἐλωὶ A   b 5 ἐπεβλήθησαν (?) A   c 1 γινόμενος AH   c 2 ἐκπεπλῆσθαι A   c 3 Κρόνου A   Οὐρανὸς] pr ὁ I   c 4 αὐτῆς ἀδελφῶν I   Ῥέα καὶ Διώνη A (sed ν bis superscr)   c 8 οἰκειωσάμενος BI   ὁ] om AH   d 1 ἑαυτῷ] αὐτῷ AH   d 3 θυγατέρες—Ῥέας om BIO

ἅμα τῇ γενέσει ἀφιερώθη· καὶ ἀπὸ Διώνης θήλειαι· καὶ ἀπὸ ΦΙΛΩΝΟΣ
Ἀστάρτης πάλιν ἄρρενες δύο, Πόθος καὶ Ἔρως. Ὁ δὲ Δαγών,
ἐπειδὴ εὗρε σῖτον καὶ ἄροτρον, ἐκλήθη Ζεὺς Ἀρότριος. Συδύκῳ
δέ, τῷ λεγομένῳ δικαίῳ, μία τῶν Τιτανίδων συνελθοῦσα γεννᾷ τὸν
Ἀσκληπιόν. Ἐγεννήθησαν δὲ καὶ ἐν Περαίᾳ Κρόνῳ τρεῖς παῖδες,
Κρόνος ὁμώνυμος τῷ πατρὶ καὶ Ζεὺς Βῆλος καὶ Ἀπόλλων. Κατὰ p. 38
τούτους γίνονται Πόντος καὶ Τυφὼν καὶ Νηρεύς, πατὴρ Πόντου
Βήλου δὲ παῖς. Ἀπὸ δὲ τοῦ Πόντου γίνεται Σιδών, ἣ καθ' ὑπερ-
βολὴν εὐφωνίας πρώτη ὕμνον ᾠδῆς εὗρε, καὶ Ποσειδῶν. Τῷ δὲ
Δημαροῦντι γίνεται Μέλκαθρος, ὁ καὶ Ἡρακλῆς. Εἶτα πάλιν
Οὐρανὸς πολεμεῖ Πόντῳ, καὶ ἀποστὰς Δημαροῦντι προστίθεται·
ἔπεισί τε Πόντῳ ὁ Δημαροῦς, τροποῦταί τε αὐτὸν ὁ Πόντος, ὁ δὲ
Δημαροῦς φυγῆς θυσίαν ηὔξατο. Ἔτει δὲ τριακοστῷ δευτέρῳ τῆς
ἑαυτοῦ κρατήσεως καὶ βασιλείας ὁ Ἦλος, τοῦτ' ἔστιν ὁ Κρόνος,
Οὐρανὸν τὸν πατέρα λοχήσας ἐν τόπῳ τινὶ μεσογείῳ καὶ λαβὼν b
ὑποχείριον ἐκτέμνει αὐτοῦ τὰ αἰδοῖα σύνεγγυς πηγῶν τε καὶ
ποταμῶν. Ἔνθα ἀφιερώθη Οὐρανός, καὶ ἀπηρτίσθη αὐτοῦ τὸ
πνεῦμα, καὶ ἀπέσταξεν αὐτοῦ τὸ αἷμα τῶν αἰδοίων εἰς τὰς πηγὰς
καὶ τῶν ποταμῶν τὰ ὕδατα, καὶ μέχρι τούτου δείκνυται τὸ χωρίον.

Τοσαῦτα μὲν δὴ τὰ τοῦ Κρόνου, καὶ τοιαῦτά γε τὰ
σεμνὰ τοῦ παρ' Ἕλλησι βοωμένου βίου τῶν ἐπὶ Κρό-
νου, οὓς καί φασι γεγονέναι πρῶτον χρύσεόν τε γένος c
μερόπων ἀνθρώπων, τῆς μακαριζομένης ἐκείνης τῶν πα-
λαιῶν εὐδαιμονίας. Πάλιν δὲ ὁ συγγραφεὺς τούτοις
μεθ' ἕτερα ἐπιφέρει λέγων·

---

d 7 Συδὲκ BIO **d** 9 Περαίᾳ] pr τῇ IO^vid **38 a** 3 Βήλου δὲ παῖς] AH, om ceteri Σιδών, ἣ] Σιδώνη AH **a** 4 πρώτη] pr ἡ (superscr) A **a** 5 Διμαροῦντι (ι 1° in ras) A et sic infr Μέλκαρθος IO **a** 6 προστίθεται—φυγῆς] προστίθ. δὲ αὐτὸν ὁ Πόντος ὁ δὲ Διμαροῦς φυγῆς AH **a** 8 ηὔξατο] ηὔξαντο (?) O ἔτι O **a** 9 Ἶλος IO **b** 1 λοχήσας] περιτέμνει χολήσας AH, λοχίσας B μεσογείῳ—αὐτοῦ] om AH **b** 4 πνεῦμα] αἷμα BI **b** 5 τὸ superscr A **b** 6 τὰ τοῦ] τοῦ om A, τὰ om H τὰ σεμνὰ] om I Κρόνου] + τὰ σεμνά IO **c** 1 οὓς] om AH **c** 2 τῶν παλ. ἐκ. BI **c** 3 δὲ] A, om ceteri τούτοις om BI **c** 4 ἐπιφ. μεθ' ἕτ. BI

ΦΙΛΩΝΟΣ 'Αστάρτη δὲ ἡ μεγίστη καὶ Ζεὺς Δημαροῦς καὶ Ἄδωδος
βασιλεὺς θεῶν ἐβασίλευον τῆς χώρας Κρόνου γνώμῃ. Ἡ δὲ
'Αστάρτη ἐπέθηκε τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ βασιλείας παράσημον κεφαλὴν
ταύρου· περινοστοῦσα δὲ τὴν οἰκουμένην εὗρεν ἀεροπετῆ ἀστέρα,
ὃν καὶ ἀνελομένη ἐν Τύρῳ τῇ ἁγίᾳ νήσῳ ἀφιέρωσε. Τὴν δὲ
d 'Αστάρτην Φοίνικες τὴν 'Αφροδίτην εἶναι λέγουσι. Καὶ ὁ Κρόνος
δὲ περιϊὼν τὴν οἰκουμένην 'Αθηνᾷ τῇ ἑαυτοῦ θυγατρὶ δίδωσι τῆς
'Αττικῆς τὴν βασιλείαν. Λοιμοῦ δὲ γενομένου καὶ φθορᾶς, τὸν
ἑαυτοῦ μονογενῆ υἱὸν ὁ Κρόνος Οὐρανῷ τῷ πατρὶ ὁλοκαρποῖ, καὶ
τὰ αἰδοῖα περιτέμνεται, ταὐτὸν ποιῆσαι καὶ τοὺς ἅμ' αὐτῷ συμμάχους
καταναγκάσας. Καὶ μετ' οὐ πολὺ ἕτερον αὐτοῦ παῖδα
ἀπὸ 'Ρέας ὀνομαζόμενον Μοὺθ ἀποθανόντα ἀφιεροῖ. Θάνατον δὲ
τοῦτον καὶ Πλούτωνα Φοίνικες ὀνομάζουσι. Καὶ ἐπὶ τούτοις
ὁ Κρόνος Βύβλον μὲν τὴν πόλιν θεᾷ Βααλτίδι, τῇ καὶ Διώνῃ,
δίδωσι, Βηρυτὸν δὲ Ποσειδῶνι καὶ Καβείροις 'Αγρόταις τε καὶ
p. 39 'Αλιεῦσιν, οἳ καὶ τὰ τοῦ Πόντου λείψανα εἰς τὴν Βηρυτὸν ἀφιέρωσαν.
Πρὸ δὲ τούτων θεὸς Ταυθὸς μιμησάμενος τῶν συνόντων
θεῶν ὄψεις, Κρόνου τε καὶ Δαγῶνος καὶ τῶν λοιπῶν, διετύπωσεν
τοὺς ἱεροὺς τῶν στοιχείων χαρακτῆρας. 'Επενόησε δὲ καὶ τῷ
Κρόνῳ παράσημα βασιλείας ὄμματα τέσσαρα ἐκ τῶν ἐμπροσθίων
καὶ ὀπισθίων μερῶν, * * * δύο δὲ ἡσυχῇ μύοντα, καὶ ἐπὶ τῶν
ὤμων πτερὰ τέσσαρα, δύο μὲν ὡς ἱπτάμενα, δύο δὲ ὡς ὑφειμένα.
Τὸ δὲ σύμβολον ἦν, ἐπειδὴ Κρόνος κοιμώμενος ἔβλεπε, καὶ ἐγρηγορὼς
b ἐκοιμᾶτο· καὶ ἐπὶ τῶν πτερῶν ὁμοίως, ὅτι ἀναπαυόμενος
ἵπτατο καὶ ἱπτάμενος ἀνεπαύετο. Τοῖς δὲ λοιποῖς θεοῖς δύο
ἑκάστῳ πτερώματα ἐπὶ τῶν ὤμων, ὡς ὅτι δὴ συνίπταντο τῷ Κρόνῳ.

---

c 5 Διμάρους A c 7 βασιλέα (sic) I c 8 ἀστέρα] om BI c 9—39 a 4 Τὴν δὲ 'Αστ.—χαρακτῆρας om BI d 4 ὁ] A, om ceteri d 6 ἐξαναγκάσας AH d 7 ἱεροὶ AH d 9 Βίβλον A Διώδη EO d 10 Ποσειδῶν O Καβήροις A 39 a 2 Τάαυτος O, ταῦθ' ὃς AH τῶν συνόντων] τὸν οὐρανὸν τῶν A a 3 ὄψει A Δαγὼν EO a 4 καὶ] om BI a 6 ὀπισθίων] pr τῶν I νεύοντα AH a 7 ἱπταμένου I ὡς 2°] om AH b 1 ὅτι] ἔτι AH b 2 ἵπταται BI b 3 συνίπτανται I

Καὶ αὐτῷ δὲ πάλιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πτερὰ δύο, ἓν ἐπὶ τοῦ ἡγε- ΦΙΛΩΝΟΣ
μονικωτάτου νοῦ καὶ ἓν ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως. Ἐλθὼν δὲ ὁ
Κρόνος εἰς νότου χώραν ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον παρέδωκε θεῷ
Ταυθῷ, ὅπως βασίλειον αὐτῷ γένηται. Ταῦτα δέ, φησί, πρῶτοι
πάντων ὑπεμνηματίσαντο οἱ ἑπτὰ Συδὲκ παῖδες Κάβειροι, καὶ c
ὁ ὄγδοος αὐτῶν ἀδελφὸς Ἀσκληπιός, ὡς αὐτοῖς ἐνετείλατο θεὸς
Ταυθός. Ταῦτα πάντα ὁ Θαβίων, ὃς πάμπρωτος τῶν ἀπ᾿ αἰῶνος
γεγονότων Φοινίκων ἱεροφάντης ἀλληγορήσας, τοῖς τε φυσικοῖς
καὶ κοσμικοῖς πάθεσιν ἀναμίξας, παρέδωκε τοῖς ὀργεῶσι καὶ τελε-
τῶν κατάρχουσι προφήταις· οἱ δὲ τὸν τῦφον αὔξειν ἐκ παντὸς
ἐπινοοῦντες ταῖς αὐτῶν διαδοχαῖς παρέδοσαν καὶ τοῖς ἐπεισάκτοις·
ὧν εἷς ἦν καὶ Εἰσίριος τῶν τριῶν γραμμάτων εὑρετής, ἀδελφὸς d
Χνᾶ τοῦ πρώτου μετονομασθέντος Φοίνικος.

Εἶθ᾿ ἑξῆς αὖθις ἐπιλέγει·

Οἱ δὲ Ἕλληνες εὐφυΐᾳ πάντας ὑπερβαλλόμενοι τὰ μὲν πρῶτα πλεῖστα ἐξιδιώσαντο, εἶτα καὶ τοῖς προκοσμήμασι ποικίλως ἐξετραγῴδησαν, ταῖς τε τῶν μύθων ἡδοναῖς θέλγειν ἐπινοοῦντες παντοίως ἐποίκιλλον. Ἔνθεν Ἡσίοδος οἵ τε κυκλικοὶ περιηχημένοι θεογονίας τε καὶ γιγαντομαχίας καὶ Τιτανομαχίας ἔπλασαν ἰδίας καὶ ἐκτομάς, οἷς συμπεριφερόμενοι ἐξενίκησαν τὴν ἀλήθειαν. Σύντροφοι δὲ τοῖς ἐκείνων πλάσμασιν αἱ ἀκοαὶ ἡμῶν γενόμεναι,
καὶ προληφθεῖσαι πολλοῖς αἰῶσιν, ὡς παρακαταθήκην φυλάσσουσιν p. 40
ἥνπερ ἐδέξαντο μυθοποιίαν, καθάπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, ἥτις

b 6 παρέδωκε] AH, ἔδωκε BIO b 7 Ταῦθω AH, Τααύτῳ BIO c 1 ὑπεμνηματίσαντο] ὑπ legi nequit in O, ἀπεμν. BI Σύδου AH, Συδὺκ (υ 2° sup ras) I Κάβειροι] BIO, Κάβηροι ceteri c 2 ὄγδοος] BIO, ἴδιος AH c 3 Ταυθός] AH, Τάαυτος ceteri Θαβίων ὃς πάμπρωτος] Θαβίωνος παμπρ. A, Θαυίονος παῖς πρῶτος I, Θαβίωνος παῖς πρῶτος BO c 5 ὀργαιῶσι A*?, ὀργέγωσι A² vid c 6—40 b 2 οἱ δὲ τὸν τῦφον—γράφει om BI c 7 ταῖς αὐ. διαδοχαῖς] AHO, τῆς αὐ. διαδοχῆς E ἐπεισάκτοις A*, ἐπιεισ. A² d 1 εἷς] om A, εἰς O ἦν] ἔτι EO Εἰσίριος] Ἴσιρις O γραμματέων A d 2 πρώτου om AH d 5 εἶτα] om A καὶ] om O d 6 τε] om O d 7 Schol in A vid Append d 10 δὲ] om O 40 a 2 ἥνπερ ἐδέξαντο] AH, ἣν παρεδέξαντο ceteri εἶπεν AH

συνεργηθεῖσα χρόνῳ δυσεξίτητον αὐτῆς τὴν κατοχὴν ἀπείργασται, ὥστε τὴν μὲν ἀλήθειαν δοκεῖν λῆρον, τὸ δὲ τῆς ἀφηγήσεως νόθον ἀλήθειαν.

Ταῦτα ἀπὸ τῆς Σαγχουνιάθωνος προκείσθω γραφῆς, ἑρμηνευθείσης μὲν ἀπὸ Φίλωνος τοῦ Βυβλίου, δοκιμασθείσης δὲ ὡς ⟨ἀληθοῦς⟩ ὑπὸ τῆς Πορφυρίου τοῦ φιλο-
b σόφου μαρτυρίας. Ὁ δ' αὐτὸς ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι ἔτι καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Κρόνου γράφει·

ΦΙΛΩΝΟΣ *Ταυθός, ὃν Αἰγύπτιοι προσαγορεύουσι Θωύθ, σοφίᾳ διενεγκὼν παρὰ τοῖς Φοίνιξι, πρῶτος τὰ κατὰ τὴν θεοσέβειαν ἐκ τῆς τῶν χυδαίων ἀπειρίας εἰς ἐπιστημονικὴν ἐμπειρίαν διέταξεν. Ὧι μετὰ γενεὰς πλείους θεὸς Σουρμουβηλὸς Θουρώ τε ἡ μετονομασθεῖσα Εὔσαρθις ἀκολουθήσαντες, κεκρυμμένην τοῦ Ταυθοῦ καὶ ἀλληγορίαις ἐπεσκιασμένην τὴν θεολογίαν ἐφώτισαν.*

Καὶ μετὰ βραχέα φησίν·

c *Ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς τῶν κινδύνων ἀντὶ τῆς πάντων φθορᾶς τὸ ἠγαπημένον τῶν τέκνων τοὺς κρατοῦντας ἢ πόλεως ἢ ἔθνους εἰς σφαγὴν ἐπιδιδόναι, λύτρον τοῖς τιμωροῖς δαίμοσι· κατεσφάττοντο δὲ οἱ διδόμενοι μυστικῶς. Κρόνος τοίνυν, ὃν οἱ Φοίνικες Ἦλον προσαγορεύουσι, βασιλεύων τῆς χώρας, καὶ ὕστερον μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν εἰς τὸν τοῦ Κρόνου ἀστέρα καθιερωθείς, ἐξ ἐπιχωρίας Νύμφης Ἀνωβρὲτ λεγομένης υἱὸν ἔχων
d μονογενῆ, (ὃν διὰ τοῦτο Ἰεδοὺδ ἐκάλουν, τοῦ μονογενοῦς οὕτως ἔτι καὶ νῦν καλουμένου παρὰ τοῖς Φοίνιξι,) κινδύνων ἐκ πολέμου*

---

40 c 1 – d 4 Porph. *Fr.* Ἔθος—κατέθυσεν = **156 d 2—157 a 2**

a 3 ἀπείργασται] AH, εἴργασται ceteri **a 4** ἀλήθειαν] θει om A*, reddidit A² **a 6** προσκείσθω O **a 7** Βιβλίου A **a 8** ἀληθῶς codd Gaisf., ἀληθοῦς coniec Vig. recep Heinichen et Dind. **b 3** Ταυθός] AH, Τάαυτος ceteri προσαγ. Θ.] AH, Θ. προσαγ. ceteri Θωύθ] A, Θώθ ceteri **b 4** τῶν] om BI **b 5** ᾧ] ὡς AH **b 6** πλείους] AH, πλείστας ceteri μετον.] μετων. I **b 7** Εὔσαρθις] AH, Χούσαρθις ceteri Ταυθοῦ] AH, Τααύτου ceteri **c 5** Ἦλον] Ἰσραήλ I **c 6** εἰς] ἐπὶ AH **c 7** Ἄνωβριν AH **d 1** Ἰεδοὺδ AH, Ἰρούδ BO, Ἰεοὺδ I

μεγίστων κατειληφότων τὴν χώραν, βασιλικῷ κοσμήσας σχήματι τὸν υἱὸν βωμόν τε κατασκευασάμενος κατέθυσεν.

Ὁ δ' αὐτὸς πάλιν περὶ τῶν Φοινίκων στοιχείων ἐκ τῶν Σαγχουνιάθωνος μεταβάλλων, θέα ὁποῖά φησι περὶ τῶν ἑρπυστικῶν καὶ ἰοβόλων θηρίων, ἃ δὴ χρῆσιν μὲν ἀγαθὴν ἀνθρώποις οὐδεμίαν συντελεῖ, φθορὰν δὲ καὶ λύμην οἷς ἂν τὸν δυσαλθῆ καὶ χαλεπὸν ἰὸν ἐγχρίμψειεν ἀπεργάζεται. Γράφει δὲ καὶ ταῦτα πρὸς λέξιν ὧδέ πως λέγων·

Τὴν μὲν οὖν τοῦ δράκοντος φύσιν καὶ τῶν ὄφεων αὐτὸς ἐξε- ΦΙΛΩΝΟΣ
θείασεν ὁ Ταυθός, καὶ μετ' αὐτὸν αὖθις Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι· **p. 41**
πνευματικώτατον γὰρ τὸ ζῷον πάντων τῶν ἑρπετῶν καὶ πυρῶδες ὑπ' αὐτοῦ παρεδόθη· παρ' ὃ καὶ τάχος ἀνυπέρβλητον διὰ τοῦ πνεύματος παρίστησι, χωρὶς ποδῶν τε καὶ χειρῶν ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἔκτοθεν, δι' ὧν τὰ λοιπὰ ζῷα τὰς κινήσεις ποιεῖται· καὶ ποικίλων σχημάτων τύπους ἀποτελεῖ, καὶ κατὰ τὴν πορείαν ἑλικοειδεῖς ἔχει τὰς ὁρμάς, ἐφ' ὃ βούλεται τάχος· καὶ πολυχρονιώτατον δέ ἐστιν, οὐ μόνον τε ἐκδυόμενον τὸ γῆρας νεάζειν, ἀλλὰ **b**
καὶ αὔξησιν ἐπιδέχεσθαι μείζονα πέφυκε· καὶ ἐπειδὰν τὸ ὡρισμένον μέτρον πληρώσῃ, εἰς ἑαυτὸν ἀναλίσκεται, ὡς ἐν ταῖς ἱεραῖς ὁμοίως αὐτὸς ὁ Ταυθὸς κατέταξε γραφαῖς. Διὸ καὶ ἐν ἱεροῖς τοῦτο τὸ ζῷον καὶ ἐν μυστηρίοις συμπαρείληπται. Εἴρηται δὲ ἡμῖν περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπιγεγραμμένοις Ἐθωθιῶν ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλεῖον· ἐν οἷς κατασκευάζεται ὅτι ἀθάνατον εἴη, καὶ ὡς εἰς

---

40 d 12 Phil. Bybl. ap Porph. *Fr.*

---

d 3 χώραν] πόλιν BIO d 5 Φοινίκων] Φοίνικι O*, ('-ους add' O²) d 6 μεταβάλλων] AH, μεταβαλὼν ceteri d 7 ἑρπηστικῶν BI d 9 ἐγχρίμψειεν] A, ἐγχρέμψειεν H, ἐγχρίψειεν IO **41** a 1 Ταυθός] AH, Τάαυτος ceteri a 2 τῶν] om AH a 3 ὃ] ᾧ BIO a 5 ἔκτοθεν, δι' ὧν] AH, ἔξωθεν ἐξ ὧν ceteri, ἔκτοσθεν Gaisf., Dind. b 1 μόνον τε] τῷ A b 3—8 ὡς ἐν ταῖς —ἀναλύεται om BI b 4 αὐτὸς ὁμοίως O Ταυθὸς] AH, Τάαυτος ceteri b 5 ἐν] om O b 6 ἐπιγεγραμμένοις] AH, ἐπιγραφομένοις ceteri Ἐθωθῶν AH; v. Lobeck, *Aglaoph.* p 1340

ἑαυτὸν ἀναλύεται, ὥσπερ πρόκειται· οὐ γὰρ θνήσκει ἰδίῳ θανάτῳ,
c εἰ μὴ βίᾳ τινὶ πληγὲν τοῦτο τὸ ζῶον. Φοίνικες δὲ αὐτὸ ἀγαθὸν δαίμονα καλοῦσιν· ὁμοίως καὶ Αἰγύπτιοι Κνὴφ ἐπονομάζουσι· προστιθέασι δὲ αὐτῷ ἱέρακος κεφαλήν, διὰ τὸ πρακτικὸν τοῦ ἱέρακος. Καί φησιν ὁ Ἐπήεις ἀλληγορῶν, (ὁ ὀνομασθεὶς παρ' αὐτοῖς μέγιστος ἱεροφάντης καὶ ἱερογραμματεύς, ὃν μετέφρασεν [εἰς Ἑλλάδα φωνὴν] Ἄρειος Ἡρακλεοπολίτης,) κατὰ λέξιν οὕτως· "Τὸ πρῶτον ὂν θειότατον ὄφις ἐστὶν ἱέρακος ἔχων μορφήν, ἄγαν
d ἐπίχαρις· ὃς εἰ ἀναβλέψειε, φωτὸς τὸ πᾶν ἐπλήρου ἐν τῇ πρωτογόνῳ χώρᾳ αὐτοῦ· εἰ δὲ καμμύσειε, σκότος ἐγίνετο," ἔμφασιν διδοὺς ὁ Ἐπήεις ὅτι καὶ διάπυρόν ἐστι διὰ τοῦ φάναι, "διηύγασε·" φωτὸς γὰρ ἴδιόν ἐστι τὸ διαυγάσαι. Παρὰ Φοινίκων δὲ καὶ Φερεκύδης λαβὼν τὰς ἀφορμὰς ἐθεολόγησε περὶ τοῦ παρ' αὐτῷ λεγομένου Ὀφίονος θεοῦ, καὶ τῶν Ὀφιονιδῶν, περὶ ὧν αὖθις λέξομεν. Ἔτι μὴν οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐννοίας τὸν κόσμον γράφοντες περιφερῆ κύκλον ἀεροειδῆ καὶ πυρωπὸν χαράσσουσι, καὶ μέσα τεταμένον ὄφιν ἱερακόμορφον· καὶ ἔστι τὸ πᾶν σχῆμα, ὡς τὸ παρ' ἡμῖν Θῆτα· τὸν μὲν κύκλον κόσμον μηνύοντες, τὸν δὲ
p. 42 μέσον ὄφιν συνεκτικὸν τούτου ἀγαθὸν δαίμονα σημαίνοντες. Καὶ Ζωροάστρης δὲ ὁ μάγος ἐν τῇ Ἱερᾷ Συναγωγῇ Τῶν Περσικῶν φησὶ κατὰ λέξιν· "Ὁ δὲ θεός ἐστι κεφαλὴν ἔχων ἱέρακος. Οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος ἄφθαρτος, ἀΐδιος, ἀγένητος, ἀμερής, ἀνομοιότατος, ἡνίοχος παντὸς καλοῦ, ἀδωροδόκητος, ἀγαθῶν ἀγαθώτατος, φρονίμων φρονιμώτατος· ἔστι δὲ καὶ πατὴρ εὐνομίας καὶ δικαιοσύνης, αὐτοδίδακτος, φυσικός, καὶ τέλειος, καὶ σοφός, καὶ ἱεροῦ φυσικοῦ μόνος
b εὑρετής." Τὰ δ' αὐτὰ καὶ Ὀστάνης φησὶ περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Ὀκτατεύχῳ.

c 2 Κνὴτ I c 4 ὁ] om BIO Πήεις AH ὁ] om AH c 6 [εἰς Ἑλλάδα φωνὴν] add Gaisf. ex coniect, om ABIO c 7 τὸ πρῶτον] om BI ὂν] ὃν O ἱέρακες B d 3 Πήεις AH καὶ] om BIO d 6 Ὀφίονος] A, Ὀφίωνος H, Ὀφεωνέως BI, Ὀφιωνέως O Ὀφιονιδῶν] AO, Ὀφεωνιδῶν BI 42 a 4 ἀγέννητος O a 6 δικαιοσύνη AH b 1—6 καὶ Ὀστάνης— ἀφιέρωσαν om BI b 2 Ὀκτατεύχνῳ (vel -τέχνῳ) O, Ὀκτατέχνῳ EG

Πάντες δὲ τὰς ἀφορμὰς παρὰ Ταυθοῦ λαβόντες
ἐφυσιολόγησαν, ὥσπερ πρόκειται. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα
στοιχεῖα τὰ διὰ τῶν ὄφεων, ναοὺς κατασκευασάμενοι,
ἐν ἀδύτοις ἀφιέρωσαν, καὶ τούτοις ἑορτὰς καὶ θυσίας
ἐπετέλουν καὶ ὄργια, θεοὺς τοὺς μεγίστους νομίζοντες
καὶ ἀρχηγοὺς τῶν ὅλων. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν ὄφεων.
Ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν τῆς Φοινίκων θεολογίας τοῦτον
περιέχει τὸν τρόπον· ἧς ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν καὶ τῆς
τῶν παλαιῶν φρενοβλαβείας τὴν ἴασιν μεταδιώκειν ὁ
σωτήριος εὐαγγελίζεται λόγος. Ὅτι δὲ μὴ μῦθοι ταῦτα c
καὶ ποιητῶν ἀναπλάσματα λανθάνουσάν τινα ἐν ὑπο-
νοίαις ἔχοντα θεωρίαν τυγχάνει, σοφῶν δὲ καὶ παλαιῶν,
ὡς ἂν αὐτοὶ φαῖεν, θεολόγων ἀληθεῖς μαρτυρίαι, τὰ καὶ
ποιητῶν ἁπάντων καὶ λογογράφων πρεσβύτερα περι-
έχουσαι, τό τε πιστὸν τῶν λόγων ἐπαγόμεναι ἀπὸ τῆς
εἰσέτι δεῦρο ἐν ταῖς κατὰ Φοινίκην πόλεσί τε καὶ κώμαις
κρατούσης τῶν θεῶν προσηγορίας τε καὶ ἱστορίας, τῶν
τε παρ' ἑκάστοις ἐπιτελουμένων μυστηρίων, δῆλον d
ἂν εἴη· ὡς μηκέτι χρῆναι τούτων βιαίους ἀνιχνεύειν
φυσιολογίας, σαφῆ τὸν ἐξ αὐτῶν ἔλεγχον ἐπιφερομένων
τῶν πραγμάτων. Τοιαύτη μὲν οὖν ἡ Φοινίκων θεο-
λογία· ὥρα δὲ μεταβάντας καὶ τὰ Αἰγυπτίων ἐπιθεω-
ρῆσαι.

---

b 3 παρὰ] ἀπὸ O Ταυθοῦ] τοῦ Τααύτου O b 7 τοὺς] τε I b 10 ἧς] AH, ἣν cet ; cf 43 d 2 ἀμεταστρεπτεὶ A b 11 φρενοβλαβίας AH c 2 τινα] τὴν AH d 2 τούτων χρῆναι IO βιαίους ἀνιχνεύειν] βιαιἀνὶχνεύειν (ους suprascr.) A d 3 αὐτῶν] αὔτῶν A, ἑαυτῶν IO d 4 οὖν] om AH d 5 ὥρα] ὅρα I

ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Τάδε τὸ Β περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

p. 43 d ΤΑ μὲν δὴ τῆς Φοινίκων θεολογίας τὸν προειρημένον περιέχει τρόπον, ἧς ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν, καὶ τῆς τῶν

43 d 1—44 b 10 = 42 b 9—d 6

α´ τε] om IO ποιούμεθα IO δ´ om IO ε´ μὴ] om A ϛ´ ⟨δὴ⟩] cf 18 b 3, δὲ A, om O, vulgo τε ζ´ τῆς] om O 43 d 2 ἧς AH, ἣν IO, vid 42 b 10 ἀμεταστρεπτεὶ AH

*παλαιῶν φρενοβλαβείας τὴν ἴασιν μεταδιώκειν, ὁ σωτή-
ριος εὐαγγελίζεται λόγος. Ὅτι δὲ μὴ μῦθοι ταῦτα καὶ
ποιητῶν ἀναπλάσματα λανθάνουσάν τινα ἐν ὑπονοίαις
ἔχοντα θεωρίαν τυγχάνει, σοφῶν δὲ καὶ παλαιῶν, ὡς ἂν
αὐτοὶ φαῖεν, θεολόγων ἀληθεῖς μαρτυρίαι, τὰ καὶ ποιη-* p. 44
*τῶν ἁπάντων καὶ λογογράφων πρεσβύτερα περιέχουσαι,
τό τε πιστὸν τῶν λόγων ἐπαγόμεναι ἀπὸ τῆς εἰσέτι
δεῦρο ἐν ταῖς κατὰ Φοινίκην πόλεσί τε καὶ κώμαις κρα-
τούσης τῶν θεῶν προσηγορίας τε καὶ ἱστορίας τῶν τε
παρ' ἑκάστοις ἐπιτελουμένων μυστηρίων, δῆλον ἂν εἴη
ἀπό τε τῆς τῶν λοιπῶν συγγραφέων καὶ δὴ καὶ τῶν
νομιζομένων θεολόγων ὁμολογίας, δι' ἧς ἐμαρτύρησαν
τοὺς παλαιοὺς καὶ πρώτους τὰ περὶ θεῶν συστησαμέ-* b
*νους μηδὲν εἰς φυσικὰς ἀναφέρειν τροπολογίας, μηδ'
ἀλληγορεῖν τοὺς περὶ θεῶν μύθους, ἐπὶ μόνης δὲ τῆς
λέξεως φυλάττειν τὰς ἱστορίας. Ταῦτα γὰρ αἱ προ-
παρατεθεῖσαι τῶν εἰρημένων ἐδήλουν φωναί, ὡς
μηκέτι χρῆναι τούτων βιαίους ἀνιχνεύειν φυσιο-
λογίας, σαφῆ τὸν ἐξ αὐτῶν ἔλεγχον ἐπιφερομένων
τῶν πραγμάτων.*

Τοιαύτη *μὲν οὖν ἡ τῶν* Φοινίκων *θεολογία. Ὥρα δὲ
μεταβάντας καὶ τὰ* Αἰγυπτίων *ἐπιθεωρῆσαι, εἰς τὸ κατα-
νοῆσαι ἀκριβῶς καὶ συνιδεῖν ἐξητασμένως εἰ μὴ κεκρι-* c
*μένη καὶ εὔλογος συνέστηκεν ἡμῖν ἡ ἐξ αὐτῶν ἀναχώ-
ρησις, οὐδ' ἄλλως ἢ διὰ μόνης τῆς εὐαγγελικῆς ἀπο-
δείξεως πρώτιστα πάντων αὐτοῖς* Αἰγυπτίοις *εἶτα δὲ
καὶ τοῖς τὰ ἴσα φρονοῦσιν αὐτοῖς κατωρθωμένη.*
Πᾶσαν *μὲν οὖν τὴν* Αἰγυπτιακὴν *ἱστορίαν εἰς πλάτος*

d 4 *λόγος εὐαγγ.* I 44 b 2 *ἀναφέρειν*] *ἀνατρέπειν* BIO b 4 *παρατεθεῖσαι* I b 6 *τούτων*] om BI b 7 *ἑαυτῶν* I b 9 *οὖν*] om O *τῶν*] om O *ὥρα*] *ὅρα* I *δὲ*] + *λοιπὸν* O c 1 *ἀκριβῶς*] om I *κεκρ. καὶ εὔ.*] *ἀκριβῶς καὶ εὐλόγως* BI c 5 *κατορθουμένη* BO, *κατωρθουμένη* A, *κατορθουμένης* I

τῇ Ἑλλήνων μετείληφε φωνῇ ἰδίως τε τὰ περὶ τῆς κατ' αὐτοὺς θεολογίας Μανεθῶς ὁ Αἰγύπτιος ἔν τε ᾗ ἔγραψεν Ἱερᾷ Βίβλῳ καὶ ἐν ἑτέροις αὐτοῦ συγγράμμασι. Πλὴν
d ἀλλὰ καὶ Διόδωρος ὁ πρόσθεν ἡμῖν μνημονευθείς, ἐκ πλειόνων τὰς ἱστορίας ἀναλεξάμενος καὶ ὡς ἔνι μάλιστα τὰ παρ' ἑκάστοις ἔθνεσιν ἀπηκριβωκώς, ἐπιφανὴς ἀνὴρ καὶ δόξαν οὐ μικρὰν παιδείας παρὰ πᾶσι τοῖς φιλολόγοις κτησάμενος, ὁ δὴ καὶ πᾶσαν τὴν παλαιὰν συναγαγὼν ἱστορίαν συνάψας τε τὰ πρῶτα τοῖς ἑξῆς πράγμασι, τὴν καταρχὴν τῆς ὅλης ἐποιήσατο πραγματείας ἀπὸ τῆς κατ' Αἰγυπτίους θεολογίας· ἀφ' ἧς ἡγοῦμαι κρεῖττον εἶναι ποιήσασθαι τὴν τῶν προκειμένων παράθεσιν, ὡς ἂν μᾶλλον οὔσης γνωριμωτέρας τοῖς Ἕλλησι τῆς τούτου γραφῆς. Ἱστορεῖ δ' οὖν ταῦτα πρὸς λέξιν·

p. 45 ΔΙΟΔΩΡΟΥ 1. Φασὶ τοίνυν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων γένεσιν πρώτους ἀνθρώπους γενέσθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον διά τε τὴν
b εὐκρασίαν τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν φύσιν τοῦ Νείλου. Τὸν μὲν γὰρ πολύγονον ὄντα καὶ τὰς τροφὰς αὐτοφυεῖς παρεχόμενον ῥᾳδίως ἐκτρέφειν τὰ ζωογονηθέντα.—Τοὺς δὲ θεοὺς ἀνθρώπους μὲν ὑπάρξαι θνητούς, διὰ δὲ σύνεσιν καὶ κοινὴν ἀνθρώπων εὐεργεσίαν τυχεῖν τῆς ἀθανασίας· ὧν ἐνίους καὶ βασιλεῖς γενέσθαι. Μεθερμηνευομένων δὲ αὐτῶν τινὰς μὲν ὁμωνύμους ὑπάρχειν τοῖς οὐρανίοις, τινὰς δὲ ἰδίαν ἐσχηκέναι προσηγορίαν, Ἥλιόν τε καὶ
c Κρόνον καὶ Ῥέαν, ἔτι δὲ καὶ Δία τὸν ὑπό τινων Ἄμμωνα προσ-

45 a 1 Diod. i. 10 b 3 Diod. i. 13

c 7 τῇ] BIO, τῆς AH Ἑλλήνων] + ἱστορίας AH φωνῇ] BIO, φωνῆς AH τῆς] τὰς O c 8 Μάνεθος I c 9 ἐν] om O d 3 τὰ] om AH d 5 ὁ] ὃ (in marg ὃς) AH, καὶ IO d 7 κατ' ἀρχὴν A 45 a 1 pr titulum Αἰγυπτίων θεολογία AIO a 2 πρώτους] πρὸ τοῦ τοὺς AH, τοὺς BIO b 1 Τὸν μὲν] AH, τοῦτον BIO b 3 ῥᾳδίως ἐκτρ. τὰ ζ.] BIO, ῥᾳδίως post ζωογονηθέντα AH b 4 ὑπάρξαι] ὑπάρχειν AH b 6 Μεθερμηνευομένων] H Diod., -μένους ABIO αὐτῶν] αὐτοὺς BIO

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

αγορευόμενον, πρὸς δὲ τούτοις Ἥραν καὶ Ἥφαιστον, ἔτι δὲ Ἑστίαν, καὶ τελευταῖον Ἑρμῆν. Καὶ πρῶτον μὲν Ἥλιον βασιλεῦσαι τῶν κατ' Αἴγυπτον, ὁμώνυμον ὄντα τῷ κατ' οὐρανὸν ἄστρῳ. Ἔνιοι δὲ τῶν ἱερέων φασὶ πρῶτον Ἥφαιστον βασιλεῦσαι, πυρὸς εὑρετὴν γενόμενον.—Μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Κρόνον ἄρξαι, καὶ γήμαντα τὴν ἀδελφὴν Ῥέαν γεννῆσαι κατὰ μέν τινας τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν Ἶσιν, κατὰ δὲ τοὺς πλείστους Δία τε καὶ Ἥραν, οὓς δι' ἀρετὴν βασιλεῦσαι τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἐκ δὲ τούτων γενέσθαι πέντε θεούς, d
Ὄσιριν καὶ Ἶσιν καὶ Τυφῶνα, Ἀπόλλωνά τε καὶ Ἀφροδίτην. Καὶ τὸν μὲν Ὄσιριν εἶναι τὸν Διόνυσον, τὴν δὲ Ἶσιν τὴν Δήμητραν. Ταύτην δὲ γήμαντα τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν βασιλείαν διαδεξάμενον πολλὰ πρᾶξαι πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ κοινοῦ· κτίσαι τε πόλιν ἐν τῇ Θηβαΐδι ἑκατόμπυλον, ἣν τινὰς μὲν Διὸς πόλιν, ἐνίους δὲ Θήβας προσειπεῖν.—Ἱδρύσασθαι δὲ καὶ ἱερὸν τῶν γονέων Διός τε καὶ Ἥρας, καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ναοὺς χρυσοῦς, ὧν ἑκάστῳ τιμὰς ἀπονεῖμαι, καὶ καταστῆσαι τοὺς ἐπιμελουμένους ἱερεῖς· εὑρετὴν δὲ γενέσθαι τὸν Ὄσιριν τῆς ἀμπέλου, πρῶτόν τε ψιλῷ χρήσασθαι, καὶ διδάξαι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὴν γεωργίαν. Τιμᾶσθαι δὲ p. 46
ὑπ' αὐτοῦ μάλιστα πάντων τὸν Ἑρμῆν διαφόρῳ φύσει κεχορηγημένον πρὸς ἐπίνοιαν τῶν δυναμένων ὠφελῆσαι τὸν κοινὸν βίον.—Εὑρετήν τε γὰρ αὐτὸν γενέσθαι τῶν γραμμάτων, καὶ θυσίας θεῶν διατάξασθαι, λύραν τε εὑρεῖν, καὶ τοὺς Ἕλληνας διδάξαι τὴν περὶ τούτων ἑρμηνείαν· ἀφ' οὗπερ αὐτὸν Ἑρμῆν ὀνομασθῆναι. Τοῦτον

---

45 d 7 Diod. i. 15 46 a 4 Diod. i. 16

---

c 3 καὶ πρῶτον] πρώην A c 6 post γενόμενον octo lineas om Eus. τὸν] om AH d 1 post θεούς pauca quaedam om Eus. d 2 καὶ Τυφ.] ἔτι δὲ Τυφ. Diod. Ἀπόλλωνά τε] καὶ Ἀπ. G Diod. d 3 Ὄσιριν] + μεθερμηνευόμενον Diod. τὸν Διόνυσον] τὸν om Diod. τὴν Δήμ.] ἔγγιστά πως Δήμ. Diod. d 5 κοινοῦ] + βίου Diod. d 6 ἑκατόνπυλον AH, ἑκατόνπυλον (τά supra) B, ἑκατοντάπυλον I οὕς τινας A d 7 τῶν] om BI τε] om BI d 8 ἄλλων] + δὲ BIO d 9 καταστῆσαι] + πρὸς I d 10 δὲ] τε AH 46 a 1 τὴν γεωργίαν] om BI a 1—b 7 δὲ—πόλιν om BI a 2 κεχορηγημένον] κεχρημένον marg A[3] a 5 τε] om AH τὴν περὶ] τὰ περὶ τὴν O Diod.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ δὲ καὶ τῆς ἐλαίας τὸ φυτὸν εὑρεῖν.—Τὸν δὲ Ὄσιριν ἐπελθόντα
b πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἐπὶ μὲν Φοινίκων καταστῆσαι Βούσιριν, κατὰ δὲ τὴν Αἰθιοπίαν καὶ Λιβύην, Ἀνταῖον. Αὐτὸν δὲ ἐπιστρατεῦσαι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀπόλλωνος, ὅν φασιν εὑρετὴν γενέσθαι τοῦ φυτοῦ τῆς δάφνης. Συστρατεῦσαι δὲ τῷ Ὀσίριδι τοὺς δύο υἱούς, Ἄνουβίν τε καὶ Μακεδόνα, παραλαβεῖν τε καὶ τὸν Πᾶνα διαφερόντως ὑπ' Αἰγυπτίων τιμώμενον, οὗ καὶ ἐπώνυμον εἶναι τὴν Πανὸς πόλιν. Ὄντι δὲ αὐτῷ περὶ τὴν Ταφόσιριν ἀχθῆναι τὸ
c τῶν Σατύρων γένος. Φιλόμουσον δὲ ὄντα περιάγειν πλῆθος μουσουργῶν, ἐν οἷς παρθένους ἐννέα δυναμένας ᾄδειν καὶ τἄλλα πεπαιδευμένας, τὰς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένας Μούσας, ὧν ἡγεῖσθαι τὸν Ἀπόλλωνα. Παντὸς δὲ ἔθνους ὡς θεὸν ἀποδεχομένου τὸν Ὄσιριν διὰ τὰς εὐεργεσίας πανταχοῦ μνημεῖα ἑαυτοῦ καταλιπεῖν. Κτίσαι δὲ καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας ἐν Ἰνδοῖς. Ἐπελθεῖν δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὴν Φρυγίαν ἔθνη, καὶ περαιωθῆναι κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον εἰς τὴν Εὐρώπην. Καὶ Μακεδόνα μὲν
d τὸν υἱὸν ἀπολιπεῖν βασιλέα τῆς Μακεδονίας. Τριπτολέμῳ δὲ ἐπιτρέψαι τὰς κατὰ τὴν Ἀττικὴν γεωργίας. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξ ἀνθρώπων εἰς θεοὺς μεταστάντα ἐπιτυχεῖν ὑπὸ Ἴσιδος καὶ Ἑρμοῦ ἱερῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιφανεστάτων ἐν θεοῖς τιμῶν. Τούτους δὲ καὶ τελετὰς καταδεῖξαι, καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ μυστικῶς εἰσηγήσασθαι. Ἀναιρεθῆναι δὲ αὐτὸν ὑπὸ Τυφῶνος τοῦ ἀδελφοῦ, πονηροῦ καὶ ἀσεβοῦς ὄντος· ὃν διελόντα τὸ σῶμα τοῦ φονευθέντος

---

46 a 7 Diod. i. 17 b 4 Diod. i. 18 c 6 Κτίσαι—Ἰνδοῖς Diod. i. 19 c 6 Ἐπελθεῖν Diod. i. 20 d 6 Diod. i. 21

---

b 1 Φοινίκων] AH, Φοινίκης EO b 2 ἐπιστρατεῦσαι μετὰ] ἐπιστρατευσάμενον AH b 3 Ἀπόλλωνος] pr τοῦ O γενέσθαι] om O b 4 τοὺς] pr διὰ AH b 5 Ἄννουβιν O παραλαβεῖν] Diod., καταλαβεῖν codd τε] δὲ O b 7 Πᾶν ? O αὐτῷ] τῷ Πανὶ BI c 2 οἷς] + καὶ BIO c 7 τὴν] om I Φρυγίαν] Ἀσίαν Diod. περατωθῆναι AH c 8 τὸν] A, τὴν BIO Ἑλήσποντον I τὴν] γῆν A*, τὴν marg A³, om IO d 1 Μακ. βασ. (omisso τῆς) IO d 1 – 47 b 1 Τριπτολέμῳ—ἱεροὺς] om BI Τριπτόλεμον A d 3 μεταστάντας E ἐπιτυχεῖν] τυχεῖν EO d 4 Τούτους] E Diod., τούτου AO

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

εἰς ἓξ καὶ εἴκοσι μέρη δοῦναι τῶν συνεπιτιθεμένων ἑκάστῳ μερίδα,
βουλόμενον ἅπαντας μετασχεῖν τοῦ μύσους. Τὴν δὲ Ἶσιν ἀδελφὴν
οὖσαν Ὀσίριδος καὶ γυναῖκα μετελθεῖν τὸν φόνον, συναγωνιζο-
μένου τοῦ παιδὸς αὐτῆς Ὥρου. Ἀνελοῦσαν δὲ τὸν Τυφῶνα καὶ
τοὺς συμπράξαντας παρὰ τὴν νῦν Ἀνταίου κώμην καλουμένην p. 47
βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου. Εὑροῦσαν δὲ πάντα τὰ μέρη τοῦ
σώματος πλὴν τῶν αἰδοίων τοῦ Ὀσίριδος ἑκάστῳ μέρει περι-
πλάσαι λέγουσιν αὐτὴν τύπον ἀνθρωποειδῆ, παραπλήσιον Ὀσίριδι
τὸ μέγεθος, ἐξ ἀρωμάτων καὶ κηροῦ, καὶ παραδοῦναι τοῖς ἱερεῦσι
καθ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου τιμᾶν. Καθιερῶσαι δὲ καὶ τῶν γινομένων
παρ' αὐτοῖς ζώων ἓν ὁποῖον ἂν βουληθῶσιν. Τοὺς δὲ ταύρους
τοὺς ἱεροὺς τόν τε ὀνομαζόμενον Ἆπιν καὶ τὸν Μνεῦιν Ὀσίριδι b
καθιερωθῆναι, καὶ τούτους σέβεσθαι καθάπερ θεοὺς κοινῇ κατα-
δειχθῆναι πᾶσιν Αἰγυπτίοις, ταῦτα γὰρ τοῖς εὑροῦσι τὸν τοῦ σίτου
καρπὸν συνεργῆσαι πρὸς τὸν σπόρον καὶ τὰς κοινὰς γεωργίας.
Ὀμόσαι δὲ τὴν Ἶσιν μηδενὸς ἀνδρὸς ἔτι συνουσίαν προσδέξασθαι·
μεταστᾶσαν δὲ καὶ αὐτὴν ἐξ ἀνθρώπων τυχεῖν ἀθανάτων τιμῶν,
καὶ ταφῆναι κατὰ τὴν Μέμφιν. Τὰ μὲν οὖν ἀνευρεθέντα τοῦ c
Ὀσίριδος μέρη ταφῆς ἀξιωθῆναί φασι τὸν εἰρημένον τρόπον· τὸ
δὲ αἰδοῖον ὑπὸ μὲν Τυφῶνος εἰς τὸν ποταμὸν ῥιφῆναι λέγουσιν,
ὑπὸ δὲ τῆς Ἴσιδος οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων ἀξιωθῆναι τιμῶν
ἰσοθέων. Ἔν τε γὰρ τοῖς ἱεροῖς εἴδωλον αὐτοῦ κατασκευάσασαν
τιμὰς καταδεῖξαι καὶ τελετὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς τῷ θεῷ τούτῳ
γινομένας ἐντίμους ποιῆσαι. Διὸ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἐξ Αἰγύπτου
παρειληφότας τὰ περὶ τοὺς ὀργιασμοὺς καὶ τὰς Διονυσιακὰς

---

47 a 7 Diod. i. 21 b 5 Diod. i. 22

---

d 8 ἓξ] ϛ´ O καὶ εἴκοσι] om E εἴκοσι] κ´ O δοῦναι] καὶ ἐκδοῦναι E συνεπιθεμένων O d 9 μίσους E d 10 τοῦ Ὀσίρ. A, τοῦ Ὀσ. H γυναικὸς E d 11 ἀνελοῦσα EO **47** a 1 καλουμένην κώμην E, καλ. πόλιν O a 2 εὑροῦσα E a 4 Ὀσίριδος A a 6 καθόλου HE a 7 ὁποῖον] ὅποι AH b 1 ἱεροὺς] EO + καὶ I, ὀνομαστοὺς AH b 2 καθιερῶσαι I b 3 τοῦ] om BIO b 5 εἰσδέξασθαι BI c 1 εὑρεθέντα BIO c 3 Τυφῶνος] pr τοῦ BIO c 4 τῆς Ἴσ. δὲ BI ἧττον] om AH c 7 ἐντίμους] ἐντιμοτάτας BIO c 8 ὀργισμοὺς A*, ασ superscr A[2]

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

d ἑορτὰς τιμᾶν τοῦτο τὸ μόριον ἐν τοῖς μυστηρίοις καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ τούτου τελεταῖς τε καὶ θυσίαις, ὀνομάζοντας αὐτὸ φαλλόν. Τοὺς δὲ λέγοντας ἐν Θήβαις ταῖς Βοιωτικαῖς γεγονέναι τὸν θεὸν ἐκ Σεμέλης καὶ Διὸς σχεδιάζειν. Ὀρφέα γὰρ εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα καὶ μετασχόντα τῆς τελετῆς καὶ τῶν Διονυσιακῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν, τοῖς τε Καδμείοις φίλον ὄντα καὶ τετιμημένον ὑπ' αὐτῶν μεταθεῖναι τοῦ θεοῦ τὴν γένεσιν ἐκείνοις χαριζόμενον, τοὺς δὲ ὄχλους τὰ μὲν διὰ τὴν ἄγνοιαν, τὰ δὲ διὰ τὸ βούλεσθαι τὸν θεὸν Ἕλληνα ὀνομάζεσθαι, προσδέξασθαι προσηνῶς τὰς τελετὰς καὶ τὰ μυστήρια. Ἀφορμὰς δὲ ἔχειν τὸν Ὀρφέα πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς τοῦ θεοῦ γενέσεως καὶ τελετῆς τοιαύτας· Κάδμον ἐκ Θηβῶν ὄντα τῶν Αἰγυπτίων, γεννῆσαι σὺν ἄλλοις

p. 48 τέκνοις καὶ Σεμέλην, ταύτην δὲ ὑφ' ὅτου δήποτε φθαρεῖσαν ἔγκυον γενέσθαι, καὶ τεκεῖν ἑπτὰ μηνῶν διελθόντων βρέφος, οἷόν περ οἱ κατ' Αἴγυπτον τὸν Ὄσιριν γεγονέναι νομίζουσι· τὸν δὲ Κάδμον τελευτῆσαν τὸ βρέφος χρυσῶσαι, καὶ τὰς καθηκούσας αὐτῷ ποιήσασθαι θυσίας, ἀνάψαι δὲ καὶ τὴν γένεσιν εἰς Δία, σεμνύνοντα τὸν Ὄσιριν καὶ τῆς φθαρείσης τὴν διαβολὴν ἀφαιρούμενον. Διὸ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκδοθῆναι λόγον, ὡς ἡ Κάδμου θυγάτηρ

b Σεμέλη τέτοκεν ἐκ Διὸς Ὄσιριν· ἔπειτα παρελθόντων τῶν μυθογράφων ἐμπλῆσαι τὸ θέατρον, καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις ἰσχυρὰν πίστιν καὶ ἀμετάθετον γενέσθαι. Καθόλου δέ φασι τοὺς Ἕλληνας ἐξιδιάζεσθαι τοὺς ἐπιφανεστάτους Αἰγυπτίων ἥρωάς τε καὶ θεούς. Καὶ γὰρ Ἡρακλέα τὸ γένος Αἰγύπτιον ὄντα δι' ἀνδρείαν ἐπελθεῖν πολλὴν τῆς οἰκουμένης. Ἐξοικειοῦσθαι δὲ αὐτὸν τοὺς Ἕλληνας, καὶ μὴν ἕτερον ὄντα τοῦ ἐξ Ἀλκμήνης παρ' Ἕλλησιν ὕστερόν ποτε γενομένου. Φασὶ δὲ καὶ τὸν Περσέα γενέσθαι κατὰ τὴν

c Αἴγυπτον, καὶ τῆς Ἴσιδος τὴν γένεσιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς

47 d 2 Diod. i. 23 48 b 5 Diod. i. 24

d 4 μεταβάλλοντα IO d 7 αὐτῶν] αὐτὸν I 48 a 1 ὑφ' ὅτου δήποτε] BIO, ὑπὸ τοῦ Διός ποτε AH ἔγγυον O a 6—b 1 καὶ τῆς—Ὄσιριν om O ἀφαιρούμενος AH b 1 τέτεκεν I b 3 ἐγγενέσθαι A b 5 ἀνδρίαν I b 7 Ἀκμήνης O

Ἄργος μεταφέρεσθαι, μυθολογούντων αὐτὴν εἶναι Ἰῶ, τὴν εἰς βοὸς ΔΙΟΔΩΡΟΥ
τύπον μεταμορφωθεῖσαν. Τὴν αὐτὴν δὲ τοὺς μὲν Ἶσιν, τοὺς δὲ
Δήμητραν, τοὺς δὲ Θεσμοφόρον, ἄλλους δὲ Σελήνην, καὶ ἄλλους
Ἥραν νομίζειν. Τὸν δὲ Ὄσιριν τοὺς μὲν Ἆπιν, τοὺς δὲ Διόνυσον,
τοὺς δὲ Πλούτωνα, τοὺς δὲ Ἄμμωνα, τοὺς δὲ Δία, ἑτέρους δὲ
Πᾶνα νομίζειν. Εὑρέτιν δὲ γενέσθαι φασὶ τὴν Ἶσιν φαρμάκων
πολλῶν καὶ ἰατρικῆς ἐπιστήμης· εὑρεῖν δὲ καὶ τὸ τῆς ἀθανασίας d
φάρμακον, δι' οὗ τὸν υἱὸν Ὧρον ὑπὸ τῶν Τιτάνων ἐπιβουλευθέντα
καὶ νεκρὸν εὑρεθέντα καθ' ὕδατος μὴ μόνον ἀναστῆσαι δοῦσαν τὴν
ψυχήν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀθανασίας ποιῆσαι μεταλαβεῖν. Τὸν δὲ
Ὧρον ὕστατον ὄντα τῶν θεῶν βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου· μεθερμη-
νευόμενον δέ φασιν αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀπόλλωνα· τὴν δὲ ἰατρικὴν
καὶ μαντικὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἴσιδος διδαχθέντα διὰ τῶν χρησμῶν
καὶ θεραπειῶν εὐεργετεῖν. Συμφωνεῖται δὲ παρὰ τοῖς πλείστοις, ὅτι
τοῖς περὶ τὸν Δία καὶ τὸν Ὄσιριν θεοῖς κατὰ τὴν τῆς Ἴσιδος ἡλικίαν
μεγαλόσωμοί τινες γίγαντες ἦσαν, καὶ ἐπὶ τὸ τερατῶδες κοσμούμενοι
πόλεμον ἤγειραν. Νομοθετῆσαι δὲ τοὺς Αἰγυπτίους γαμεῖν ἀδελφάς,
διὰ τὸ τὴν Ἶσιν τῷ Ὀσίριδι ἀδελφῷ ὄντι αὐτῆς γαμηθῆναι. p. 49

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων ἱστοροῦσι. Περὶ δὲ τῶν ἀφιερωμένων ζώων κατ' Αἴγυπτον τοιοῦτός τις παρ' αὐτοῖς κατέχει λόγος·

Τινὲς μέν φασι τοὺς ἐξ ἀρχῆς γενομένους θεούς, ὀλίγους ὄντας ΔΙΟΔΩΡΟΥ
καὶ κατισχυομένους ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἀσεβείας τῶν
γηγενῶν ἀνθρώπων, ὁμοιωθῆναί τισιν ἀλόγοις ζῴοις, καὶ οὕτως
διαφυγεῖν· ἔπειτα χάριν ἀποδιδόντας τῆς σωτηρίας ἀφιερῶσαι
τὰς φύσεις αὐτῶν τῶν ζώων, οἷς ἀφωμοιώθησαν. Οἱ δέ φασιν b

48 c 3 Diod. i. 25 d 8 Diod. i. 26 d 11 Diod. i. 27
49 a 5 Diod. i. 86

c 2 μυθολογούντων] + δὲ BI c 3—c 6 τοὺς δὲ Δήμ.—Πλούτωνα] om BI c 5 Ἆπιν] AH, Σάραπιν EO Diod. c 6—49 b 1 ἑτέρους—ἀφωμοιώθησαν] om BI c 7 τὴν Ἶσίν φασι EO d 6 δὲ 2°] AH, τε EO ἰατρικὴν] ἱε ατικὴν O d 7 μαντικὴν] pr τὴν Diod. d 8 θεραπειῶν] pr τῶν Diod. d 9 τὴν τῆς] O, τῆς A, τὴν Diod. d 10 μεγαλόσωμοί] πολυσωμάτους Diod. ἦσαν, καὶ] om EO 49 a 3 τις om AH a 6 τῶν] pr καὶ AH

ΔΙΟΔΩ-ΡΟΥ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους συμβολαῖς κατασκευάσαντας εἰκόνας
τῶν ζώων ἃ νῦν τιμῶσι φορεῖν ταύτας τοὺς ἡγεμόνας ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς, καὶ τοῦτο γνώρισμα τῆς ἀρχῆς ἔχειν· ἐν δὲ ταῖς κατὰ
τῶν ἐχθρῶν νίκαις, ὡς ἂν αἴτια γενόμενα τὰ ζῶα, ὧν τὰς εἰκόνας
ἔφερον, ἀποθεῶσαι. Ἕτεροι δὲ τρίτην αἰτίαν φέρουσι, τῆς χρείας
ἕνεκα τῶν ζώων φάσκοντες αὐτὰ τετιμῆσθαι. Τήν τε γὰρ θήλειαν
c βοῦν τίκτειν καὶ ἀροῦν, τὰ δὲ πρόβατα τίκτειν καὶ σκέπην παρ-
έχειν καὶ τὴν διὰ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ τυροῦ τροφήν, τὸν δὲ κύνα
συνθηρεύειν ἀνθρώποις καὶ φυλακτικὸν εἶναι· διόπερ τὸν θεὸν τὸν
παρ᾿ αὐτοῖς καλούμενον Ἄνουβιν κυνὸς ἔχειν κεφαλήν· ἐμφαί-
νοντες ὅτι σωματοφύλαξ ἦν τῶν περὶ τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν Ἶσιν.
Ἔνιοι δέ φασι τῆς Ἴσιδος προηγουμένους τοὺς κύνας καθ᾿ ὃν
καιρὸν ἐζήτει τὸν Ὄσιριν τά τε θηρία καὶ τοὺς ἀπαντῶντας
d ἀπείργειν. Καὶ τὸν μὲν αἴλουρον πρὸς τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ ἄλλα
δακετὰ τῶν ἑρπετῶν εὔθετον ὑπάρχειν· τὸν δὲ ἰχνεύμονα τὰ τῶν
κροκοδείλων ᾠὰ συντρίβειν, ἀναιρεῖν τε καὶ τοὺς κροκοδείλους
πηλῷ κυλιόμενον καὶ ἐπιπηδῶντα κεχηνόσι τοῖς στόμασι, διαφα-
γόντα τε αὐτῶν τὰ ἐντὸς τῆς κοιλίας νεκροὺς ἀπεργάζεσθαι. Τῶν
δὲ ὀρνέων τὴν μὲν ἶβιν χρησίμην ὑπάρχειν πρός τε τοὺς ὄφεις καὶ
τὰς ἀκρίδας καὶ τὰς κάμπας, τὸν δὲ ἱέρακα πρὸς τοὺς σκορπίους
καὶ κεράστας καὶ τὰ μικρὰ τῶν δακετῶν θηρίων, καὶ διὰ τὸ
συμβάλλεσθαι ταῖς μαντείαις· τὸν δ᾿ ἀετὸν διὰ τὸ βασιλικὸν
εἶναι. Τὸν δὲ τράγον φασὶν ἀποτεθεῶσθαι, καθάπερ καὶ τοῖς
Ἕλλησι τὸν Πρίαπον, διὰ τὸ γεννητικὸν μόριον· τὸ μὲν γὰρ ζῶον
εἶναι τοῦτο καταφερέστατον πρὸς τὰς συνουσίας. Τὸ δὲ μόριον

---

b 6 Diod. i. 87 d 10 Diod. i. 88

---

b 2 κατασκευάσαντας] κατεσκεύασαν τὰς AH b 5 γενόμενα] om AH τὰ ζῶα γενόμενα BI b 7 τε] AH, μὲν cet Diod. c 4 Ἄννουβιν O c 5 περὶ] παρὰ O c 5 – c 7 καὶ τὴν Ἶσιν—Ὄσιριν] om BIO d 2 δέκατα O. δέκα BI εὔθετον ὑπάρχειν post ἀσπίδας in IO ἰχνείμωνα O d 3 κροδείλων A ἀναιρεῖν—κροκοδείλους bis scr A sed 1° punctis deletum τε] δὲ I καὶ] om O τοὺς] om I d 5 τε] δὲ BIO d 11 Πρίηπον A d 12 καταφερέστατον] AH, κατωφ. IO Diod.

τοῦ σώματος τὸ τῆς γενέσεως αἴτιον τιμᾶσθαι προσηκόντως, ὡς p. 50
ἂν ἀρχέγονον τῆς τῶν ζώων φύσεως. καθόλου δὲ τὸ αἰδοῖον οὐ ΔΙΟΔΩΡΟΥ
τοὺς Αἰγυπτίους μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγους καθιε-
ρωκέναι κατὰ τὰς τελετάς, ὡς αἴτιον τῆς τῶν ζώων γενέσεως·
τούς τε ἱερεῖς τοὺς παραλαβόντας τὰς πατρικὰς ἱερωσύνας κατ'
Αἴγυπτον τούτῳ τῷ θεῷ μυεῖσθαι· καὶ τοὺς Πᾶνας δὲ καὶ τοὺς
Σατύρους φασὶν ἕνεκα τῆς αὐτῆς αἰτίας τιμᾶσθαι παρὰ ἀνθρώποις·
διὸ καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἀνατιθέναι τοὺς πλείστους ἐν τοῖς ἱεροῖς b
ἐντεταμένας καὶ τῇ τοῦ τράγου φύσει παραπλησίας· τὸ γάρ τοι
ζῶον τοῦτο παραδίδοσθαι πρὸς τὰς συνουσίας ὑπάρχειν ἐνεργό-
τατον. Τοὺς δὲ ταύρους τοὺς ἱεροὺς τὸν Ἆπιν καὶ τὸν Μνεῦιν
τιμᾶσθαι παραπλησίως τοῖς θεοῖς, ἅμα μὲν διὰ τὴν γεωργίαν, ἅμα
δὲ καὶ διὰ τὸ τὴν εὕρεσιν τῶν καρπῶν αὐτοῖς ἀνατιθέναι. Τοὺς
δὲ λύκους τιμᾶσθαι διὰ τὴν πρὸς τοὺς κύνας τῆς φύσεως ὁμοιότητα,
καὶ ἐπεὶ τὸ παλαιόν φασι, τῆς Ἴσιδος μετὰ τοῦ παιδὸς Ὥρου c
μελλούσης διαγωνίζεσθαι πρὸς Τυφῶνα, παραγενέσθαι βοηθὸν ἐξ
ᾅδου τὸν Ὄσιριν τῷ τέκνῳ καὶ τῇ γυναικί, λύκῳ τὴν ὄψιν
ὁμοιωθέντα. Ἕτεροι δὲ λέγουσιν Αἰθίοπας στρατεύσαντας ἐπὶ
τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ πλήθους λύκων διωχθῆναι· διὸ καὶ Λυκόπολιν
κληθῆναι τὴν πόλιν. Τὸν δὲ κροκόδειλον σέβειν φασὶ διὰ τὸ μὴ
τολμᾶν διανήχεσθαι τὸν Νεῖλον τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀραβίας καὶ
Λιβύης λῃστὰς τῶν κροκοδείλων χάριν. Φασὶ δέ τινα τῶν παρ'
αὐτοῖς βασιλέων διωκόμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν καταφυγεῖν d
εἰς τὴν λίμνην, ἔπειτα ὑπὸ κροκοδείλου παραδόξως ἀναληφθέντα

50 c 6 Diod. i. 89

50 a 2 ἂν] ὂν IO ἀρχέγονον] IO, ἀρχηγὸν ὂν A, ὡς ἂν ὑπάρχον ἀρχέγονον Diod. a 3 τοὺς] κατ' AH ὀλίγων I a 4 κατὰ τὰς τελετάς] Diod., om AH a 5 τὰς] om I a 6 Πᾶνας] πάντας BI b 2 παραπλησίους O, παραπλησίως I τοι] om IO Diod. b 3 ἐναργότατον IO, ἐνεργέστατον Diod. b 4 δὲ] γὰρ O c 1 ἐπεὶ] ἐπὶ AB c 4 στρατεύσαντας IO] Diod., στρατεύεσθαι (+ μέλλοντας in marg) A, μέλλοντας στρατεύεσθαι H c 5 Λυκόπολιν] H, Λυκοπολίτην A, Λυκοπολίτϊν BI c 6 πόλιν] AH, χώραν IO, νομόν Diod., vid Annot σέβεσθαι IO c 7 Ἀρραβίας O d 2 παραδ. ἀναλ.] ἀναλ. παραδ. I, παραδόξως διασωθέντα O* (ἀναληφθέντα O^mg sup)

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

εἰς τὸ πέραν ἀπενεχθῆναι. Αἰτίας δὲ καὶ ἄλλας φασί τινες τῆς τῶν ἀλόγων ζώων τιμῆς. Τοῦ γὰρ πλήθους τὸ παλαιὸν ἀφισταμένου τῶν βασιλέων καὶ συμφρονοῦντος εἰς τὸ μηκέτι βασιλεύεσθαι, ἐπινοῆσαί τινα διάφορα σεβάσματα αὐτοῖς τῶν ζώων παρασχεῖν, ὅπως ἑκάστων τὸ μὲν παρ' αὐτοῖς τιμώμενον σεβομένων, τῶν δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀφιερωμένων καταφρονούντων, μηδέποτε ὁμονοῆσαι δύνωνται πάντες οἱ κατ' Αἴγυπτον. Ὅταν δὲ ἀποθάνῃ τι τῶν εἰρημένων ζώων, σινδόνι καλύψαντες, καὶ μετ' οἰμωγῆς τὰ

p. 51 στήθη καταπληξάμενοι, ἐν ἱεραῖς θήκαις θάπτουσιν. Ὃς δ' ἄν τι τούτων τῶν ζώων ἑκὼν διαφθείρῃ, θανάτῳ περιπίπτει, πλὴν ἐὰν αἴλουρον ἢ τὴν ἶβιν ἀποκτείνῃ· ταῦτα δὲ ἐάν τε ἑκὼν ἐάν τε ἄκων ἀποκτείνῃ τις, πάντως θανάτῳ περιπίπτει. Ἀλλὰ μὴν καὶ καθ' ἣν ἂν οἰκίαν εὑρεθῇ κύων τετελευτηκώς, ξυρῶνται πάντες ὅλον τὸ σῶμα καὶ ποιοῦνται πένθος· κἂν οἶνος ἢ σῖτος ἤ τι τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίων τύχῃ κείμενον ἐν τῷ οἴκῳ, οὐκ ἂν ἔτι

b χρήσασθαι αὐτοῖς ὑπομείνειαν. Τρέφουσι δὲ τὸν Ἆπιν ἐν Μέμφει, καὶ τὸν Μνεῦιν ἐν Ἡλίου πόλει, καὶ τὸν τράγον ἐν Μένδητι, καὶ τὸν κροκόδειλον ἐν τῇ Μύριδος λίμνῃ, καὶ τὰ λοιπὰ θηρία ἐν ἱεροῖς περιβόλοις, σεμίδαλιν προσφέροντες, ἢ χόνδρον ἕψοντες ἐν γάλακτι, καὶ πέμματα παντοδαπὰ μέλιτι φύροντες, καὶ κρέα χήνεια, τὰ μὲν ἕψοντες, τὰ δὲ ὀπτῶντες. Τοῖς δὲ ὠμοφάγοις πολλὰ τῶν ὀρνέων παραβάλλουσι, καὶ θηλείας ἑκάστῳ τῶν ζώων τὰς εὐειδεστάτας συντρέφουσιν, ἃς παλλακίδας προσαγορεύουσιν.

c Ὅταν δὲ ὁ Ἆπις τελευτήσας ταφῇ μεγαλοπρεπῶς, ζητοῦσιν ἕτερον

---

d 9 Diod. i. 83 **51 a 4** Diod. i. 84 c 1 Diod. i. 85

---

d 6 ἐπινοῆσαί] Schol in marg A τοὺς βασιλέας δηλονότι, vid Annot d 7 ἑκάστῳ AH σεβομένων, τῶν δὲ] σεβασμάτων δὲ A*, σέβασμα τῶν δὲ A²H, σεβομένων τὸ δὲ O, σεβομένων, τοῦ δὲ I d 8 ἀφιερωμένων] A, ἀφιερουμένων H, ἀφιερωμένου I, ἀφιερωμένον O **51** a 1 καταπλήξαντες A a 3 δε] γὰρ BIO ἐάν τε ἄκων] εἴτε ἄκων IO a 5 ξηρῶνται I a 7 ἀναγκαῖον BIO ἂν] om A b 1 αὐτοῖς] pr τοῖς IO ὑπομένειν A, ὑπομένειεν H b 2 Μέμφιδι BI b 3 Μένδῃ O Μοίριδος Diod. b 5 καὶ κρέα—ὀπτῶντες] om AH b 6 κρέη O τοῖς δὲ—τῶν] τὰ δὲ τῶν ὠμοφάγων BI

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ὅμοιον· ὅταν δὲ εὑρεθῇ, τὰ μὲν πλήθη τοῦ πένθους ἀπολύεται· ἄγεται δὲ ὁ μόσχος πρῶτον εἰς Νείλου πόλιν. Καὶ τότε μόνον αὐτὸν αἱ γυναῖκες ὁρῶσι κατὰ πρόσωπον ἱστάμεναι, καὶ δεικνύουσιν ἀνασυράμεναι τὰ ἑαυτῶν γεννητικὰ μόρια, τὸν δὲ ἕτερον χρόνον ἅπαντα κεκωλυμένον ἐστὶν εἰς ὄψιν αὐτὰς ἔρχεσθαι τούτῳ τῷ θεῷ. Φασὶ δὲ τὴν τοῦ Ὀσίριδος ψυχὴν εἰς τοῦτον μετὰ τὴν τελευτὴν μεταστῆναι. d

Τοιαύτη καὶ ἡ Αἰγυπτίων ἀσχήμων ἀθεότης μᾶλλον ἢ θεολογία, πρὸς ἣν καὶ τὸ ἐνίστασθαι αἰσχρόν. Ἧς καὶ εἰκότως καταπτύσαντες ἀνεχωρήσαμεν, λύτρωσιν καὶ ἐλευθερίαν τῶν τοσούτων κακῶν οὐδετέρως εὑράμενοι ἢ διὰ μόνης τῆς σωτηρίου καὶ εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, τῆς τὰς διανοίας τυφλοῖς τὴν ἀνάβλεψιν εὐαγγελισαμένης. Τούτων δὲ αὐτῶν τὰς σεμνοτέρας δὴ θεωρίας τε καὶ φυσιολογίας μικρὸν ὕστερον ἐπισκεψόμεθα, ἐπὰν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ διαλάβωμεν. Οὕτω δῆτα ἀναμὶξ Αἰγυπτιακῆς ὁμοῦ καὶ Φοινικικῆς συνδραμούσης θεολογίας, κεκράτηκεν εἰκότως παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἐθνῶν ἡ τῆς παλαιᾶς πλάνης δεισιδαιμονία. [Ἀλλὰ p. 52 γὰρ λεκτέον καὶ τὰ Ἑλλήνων.] Τὰ μὲν δὴ σεμνὰ τῆς Αἰγυπτίων θεολογίας τὸν προεκτεθέντα περιείληφε τρόπον· τὰ δὲ Ἑλληνικὰ ὅτι τούτων αὐτῶν ἀποσπάσματα καὶ παρακούσματα τυγχάνει, προείρηται μὲν πολλάκις καὶ διὰ τῆς τῶν προτεθέντων συγγραφέων διαγνώσεως· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς θεολογίας γένοιτ᾽ ἂν ἔκδηλον, ἐπαγομένων ἐν ταῖς οἰκείαις περὶ

---

c 2 τοῦ πένθους ἀπολ.] τοῦ δέους ἀπολύονται καὶ τοῦ πένθους IO c 3 ἄγεται] ἄλλως BI c 4 αἱ γυναῖκες αὐτὸν IO d 3 τὸ] om AH d 5 εὑράμενοι] εὑρόμενοι (ο in ras) A d 6 τῆς] τῆς O*?, τοῖς O² I d 9 ἐπισκεψώμεθα A d 11 ὁμοῦ Αἰγ. BIO Φοινικῆς BI d 12 θεολογίας] μυθολογίας IO 52 a 1 ἀλλὰ γὰρ—Ἑλλήνων] om AH a 3 θεολογίας] μυθολογίας IO προτεθέντα IO a 4—a 9 τὰ δὲ Ἑλλ.—οὐδέν] om BI a 7 ἐξ] δι᾽ O

θεῶν ἀναγραφαῖς οἴκοθεν μὲν οὐδέν, ταῖς δὲ τῶν ἔξωθεν
περιπιπτόντων μυθολογίαις· ξοάνοις τε γὰρ τοῖς παρα-
b πλησίοις καὶ μυστηρίοις τοῖς αὐτοῖς ἀποδείκνυνται
συγχρώμενοι, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐκ τῆς καὶ περὶ τούτων
ἱστορίας, ἣν ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἐπὶ ταὐτὸν ὁμοῦ συν-
αγαγών, οὗ καὶ πρόσθεν ἐμνημόνευσα, κατὰ τὸ τρίτον
καί τέταρτον τῆς δηλωθείσης αὐτοῦ πραγματείας ἱστο-
ρεῖ, τὴν τῆς ἱστορίας ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Κάδμου χρόνων
πεποιημένος. Τὸν δὲ Κάδμον μετὰ Μωσέα γενέσθαι
αἱ ἀκριβεῖς τῶν χρονογραφιῶν παριστῶσι διαδοχαί,
ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιδείξομεν. Ὥστε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν
c θεῶν ἀποδείκνυσθαι τὸν Μωσέα πρότερον, εἰ δὴ πρὸ
Κάδμου μὲν οὗτος, οἱ δὲ θεοὶ νεώτεροι τῆς Κάδμου
γεγονότες ἡλικίας ἀναφαίνονται. Ἄκουε δ' οὖν τῶν
τοῦ συγγραφέως φωνῶν·

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

d 2. Κάδμον τὸν Ἀγήνορός φασιν ἐκ Φοινίκης ὑπὸ τοῦ βασιλέως
ἀποσταλῆναι πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Εὐρώπης, ἣν ὑπὸ Διὸς ἁρπαγῆ-
ναι· μὴ εὑρόντα δὲ εἰς Βοιωτίαν ἐλθεῖν κτίσαι τε τὰς αὐτόθι
Θήβας, γήμαντα δὲ Ἁρμονίαν τὴν Ἀφροδίτης γεννῆσαι ἐξ αὐτῆς
Σεμέλην καὶ τὰς ταύτης ἀδελφάς. Τῇ δὲ Σεμέλῃ τὸν Δία μιγέντα
παρακληθῆναι τὰς ἐπιπλοκὰς ὁμοίας αὐτῇ ποιήσασθαι ταῖς πρὸς
τὴν Ἥραν. Ἐπελθόντος δὲ αὐτοῦ θεοπρεπῶς μετὰ βροντῶν καὶ
ἀστραπῶν, οὐκ ἐνεγκεῖν τὴν Σεμέλην ἐγκύμονα οὖσαν καὶ ἐκτρῶσαι
p. 53 τὸ βρέφος, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς αὐτὴν τελευτῆσαι. Τὸν δὲ Δία
λαβόντα τὸ παιδίον παραδοῦναι τῷ Ἑρμῇ, ἐκπέμψαι τε εἰς τὸ ἐν
τῇ Νύσῃ ἄντρον, κείμενον μεταξὺ Φοινίκης καὶ Νείλου. Οὕτω
δὲ τραφέντα τὸν Διόνυσον ὑπὸ τῶν Νυμφῶν εὑρετὴν τοῦ οἴνου

52 d 1 Diod. iv. 2

a 10 γὰρ] om BI b 1 ἀποδ. συγχρ.] ἀποχρώμενοι φαίνονται O
b 2 ἔστι] ἔνεστι IO καὶ] om IO b 6 Κάδμου] pr τοῦ IO
c 1 πρότερον] προτερεῖν IO c 2 τῆς] τοῦ O d 1 ante cap. 2 Ἑλλήνων
θεολογία (tit) AO, Ἑλλήνων θεολόγος I d 3 Βοιοτίαν I τε] δὲ O
d 6 ὁμοίας] ὁμοίως BI d 8 ἐνεγκεῖν] ἐνεγκοῦσαν IO ἐγκύμονα οὖσαν]
om I καὶ] om IO 53 a 3 καὶ] pr τε A

γενέσθαι, καὶ τὴν φυτείαν διδάξαι τῆς ἀμπέλου τοὺς ἀνθρώπους. ΔΙΟΔΩΡΟΥ
Εὑρεῖν δὲ καὶ τὸ ἐκ τῆς κριθῆς κατασκευαζόμενον πόμα, τὸ καλού-
μενον ζῦθον· περιφέρειν δὲ στρατόπεδον, οὐ μόνον ἀνδρῶν, ἀλλὰ
καὶ γυναικῶν, τοὺς δ' ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς τῶν ἀνθρώπων κολάζειν. b
Στρατεῦσαι δὲ εἰς τὴν Ἰνδικὴν τριετεῖ χρόνῳ. Ἐντεῦθεν τοὺς
Ἕλληνας καταδεῖξαι τριετηρικὰς θυσίας Διονύσῳ, καὶ τὸν θεὸν
νομίζειν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ποιεῖσθαι τὰς παρ' ἀνθρώποις
ἐπιφανείας· σέβειν τε αὐτὸν πάντας ἀνθρώπους διὰ τὴν τοῦ
οἴνου δόσιν· ὥσπερ καὶ τὴν Δήμητραν διὰ τὴν τοῦ σίτου τῆς
τροφῆς εὕρεσιν.

Εἶναι δέ φασι καὶ ἄλλον Διόνυσον πολὺ τοῖς χρόνοις προτε-
ροῦντα τούτου, τὸν ὑπό τινων Σαβάζιον ὀνομαζόμενον, ἐκ Διὸς
καὶ Περσεφόνης γενόμενον· οὗ τὴν γένεσιν καὶ τὰς θυσίας καὶ c
τὰς τιμὰς νυκτερινὰς καὶ κρυφίους εἰσάγουσιν διὰ τὴν αἰσχύνην
τὴν ἐκ τῆς συνουσίας ἐπακολουθοῦσαν· ὃν καὶ πρῶτον βοῦς
ἐπιχειρῆσαι ζευγνύειν, ἀφ' οὗ δὴ καὶ κερατίαν αὐτὸν εἰσάγουσι.
Τὸν δ' ἐκ Σεμέλης νεώτερον τρυφερὸν τῷ σώματι, καὶ εὐπρεπείᾳ
διενεγκεῖν, καὶ πρὸς τὰς ἀφροδισιακὰς ἡδονὰς εὐκατάφορον γεγο-
νέναι φασί, κατὰ δὲ τὰς στρατείας γυναικῶν πλῆθος περιάγεσθαι
καθωπλισμένων λόγχαις τεθυρσωμέναις. Φασὶ δὲ καὶ τὰς Μούσας
αὐτῷ συναποδημεῖν παρθένους οὔσας, καὶ πεπαιδευμένας διαφερόν- d
τως, ἃς διὰ μελῳδίας καὶ ὀρχήσεως ψυχαγωγεῖν τὸν θεόν.
Παιδαγωγόν τε αὐτοῦ Σειληνὸν μεγάλα συμβάλλεσθαι αὐτῷ πρὸς
ἀρετήν. Πρὸς δὲ τὰς ἐκ τοῦ πλεονάζοντος οἴνου κεφαλαλγίας
ἀναδεδέσθαι τὴν κεφαλὴν μίτρᾳ. Διμήτορα δὲ αὐτὸν προσαγο-

---

53 b 2 Diod. iv. 3 b 8 Diod. iv. 4

---

b 1 τοὺς δ'] καὶ τοὺς IO, ᾧ τοὺς Diod. b 2 – c 7 στρατεῦσαι—στρατείας] om BI b 4 παρ'] παρὰ τοῖς IO b 5 πάντας] + κατ' E b 6 τὴν] + τῆς IO τῆς] A^{2} vel* sup lin H, om IO b 8 δέ] τε E b 9 τούτου, τὸν] τοῦτον A Σαβίζιον A c 3 τὴν ἐκ τῆς] τὴν τῆς αὐτῆς A c 4 ἐπιχειρῆσαι βοῦς O c 7 γυναικῶν—λόγχαις] μετὰ γ. πλήθους καθωπλισμένου λ. BI περιάγεσθαι] Diod. cf 54 a 3, περιάγειν AO c 8 καθωπλισμένας AO edd d 2 ἃς] + καὶ IO d 3 Σιληνὸν A d 5 μίτρᾳ] μητρί A*H, μήτρᾳ A^{2} I

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ρεύουσι διὰ τὸ πατρὸς μὲν ἑνὸς ὑπάρξαι τοὺς δύο Διονύσους μητέρων δὲ δυοῖν. Νάρθηκα δὲ προσάπτουσιν αὐτῷ, διὰ τὸ πίνοντας ἄκρατον τοὺς παλαιοὺς μανιώδεις γίνεσθαι καὶ ταῖς βακτηρίαις ἀλλήλους τύπτειν, ὡς καὶ ἀναιρεῖσθαί τινας, ὅθεν ἀντὶ ξύλων νάρθηξι χρῆσθαι καταδεῖξαι. Καὶ καλεῖσθαι αὐτὸν Βάκχιον
p. 54 ἀπὸ τῶν Βακχῶν, Ληναῖον δὲ ἀπὸ τοῦ πατεῖσθαι τὰς σταφυλὰς ἐν ληνοῖς, Βρόμιον δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ γενομένου βρόμου. Καὶ Σατύρους δέ φασιν αὐτὸν περιάγεσθαι ἐν ταῖς ὀρχήσεσι καὶ ταῖς τραγῳδίαις τέρψιν αὐτῷ καὶ ἡδονὴν παρέχοντας, καταδεῖξαι δὲ θέατρον, καὶ μουσικῶν ἀκροαμάτων σύστημα. Ταῦτα μὲν τὰ περὶ Διονύσου.

Τὸν δὲ Πρίαπον υἱὸν εἶναί φασι Διονύσου καὶ Ἀφροδίτης, διὰ τὸ τοὺς οἰνωθέντας φυσικῶς ἐντετάσθαι πρὸς τὰς ἀφροδισιακὰς ἡδονάς. Τινὲς δέ φασι τὸ αἰδοῖον τῶν ἀνθρώπων τοὺς παλαιοὺς
b μυθικῶς Πρίαπον ὀνομάζειν. Ἔνιοι δὲ λέγουσι τὸ γεννητικὸν μόριον αἴτιον ὑπάρχειν τῆς γενέσεως τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα τυχεῖν τῆς ἀθανάτου τιμῆς· ὥσπερ οὖν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὴν Ἶσιν ἔφησαν τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος ἀναζητοῦσαν, τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ μὴ δυναμένην εὑρεῖν, καταδεῖξαι τιμᾶν ὡς θεόν, καὶ ἀναθεῖναι κατὰ τὸ ἱερὸν ἐντεταμένον. Ἀλλὰ καὶ παρ' Ἕλλησιν οὐ μόνον ἐν ταῖς Διονυσιακαῖς τελεταῖς ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς
c ἄλλαις ἁπάσαις οὗτος ὁ θεὸς τυγχάνει τινὸς τιμῆς, μετὰ γέλωτος καὶ παιδιᾶς παρεισαγόμενος ἐν ταῖς θυσίαις· ὡς καὶ τὸν Ἑρμαφρόδιτον, ὃν ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης γεννηθέντα τυχεῖν τῆς προσηγορίας. Τοῦτον δέ φασι τὸν θεὸν κατά τινας χρόνους φαίνεσθαι παρ' ἀνθρώποις καὶ γεννᾶσθαι τὴν τοῦ σώματος φύσιν

d 10 Diod. iv. 5 54 a 7 Diod. iv. 6

d 6 μὲν] om IO d 7 δυεῖν AH d 8 παλαιοὺς] + τὸν οἶνον IO d 9 ὅθεν] + καὶ IO d 10 νάρθηκι IO κατέδειξε BIO καὶ καλ.] καλ. δὲ IO Βάκχον IO 54 a 2 Βρόμειον A γενομένου] om IO a 5 συστήματα IO τοιαῦτα I a 7—c 8 Τὸν δὲ —γίνεσθαι] om BI a 7 Πρίηπον AH a 8 τοὺς] τούτους AH b 1 Πρίηπον AH b 2 ὑπάρχον Diod. διὰ τοῦτο] διαμονῆς Diod. b 7 καὶ ἐν] om ἐν EO c 1 θεὸς] θεσ̂ οι (sic) A

ἔχοντα μεμιγμένην ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικός· ἔνιοι δὲ τὰ τοιαῦτα τέρατα ὑπάρχειν φασί, σπανίως τε γεννώμενα σημαντικὰ ποτὲ μὲν κακῶν ποτὲ δ' ἀγαθῶν γίνεσθαι.

Τὰς δὲ Μούσας θυγατέρας εἶναι τοῦ Διὸς καὶ Μνημοσύνης, **d** τινὲς δὲ Οὐρανοῦ καὶ Γῆς. Παρθένους τε αὐτὰς οἱ πλεῖστοι μυθολογοῦσι, τυχεῖν τε τῆς προσηγορίας ἀπὸ τοῦ μυεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τοῦτο δέ ἐστι διδάσκειν τὰ καλά.

Περὶ δὲ τοῦ Ἡρακλέους Ἕλληνες τοιαῦτά φασι·

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

Δανάης τῆς Ἀκρισίου καὶ Διὸς γενέσθαι Περσέα, Περσέως δὲ καὶ Ἀνδρομέδας Ἠλεκτρύονα, ἐκ δὲ τούτου γενέσθαι τὴν Ἀλκμήνην, ᾗ μιγέντα τὸν Δία γεννῆσαι τὸν Ἡρακλέα. Μισγόμενον δὲ αὐτῇ τὸν Δία τριπλασίονα τὴν νύκτα ποιῆσαι· μόνην δὲ ταύτην τοῦ Διὸς τὴν ὁμιλίαν οὐκ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας ἕνεκεν γενέσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς παιδοποιίας χάριν. Τὴν δὲ Ἥραν ζηλοτυποῦσαν παρακατασχεῖν μὲν τῆς Ἀλκμήνης τὰς ὠδῖνας, τὸν δὲ Εὐρυσθέα πρὸ τοῦ καθήκοντος χρόνου πρὸς τὸ **p. 55** φῶς ἀγαγεῖν, τοῦ Διὸς προαγορεύσαντος τὸν τεχθησόμενον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν βασιλεῦσαι τοῦ Περσειδῶν γένους. Τεκοῦσα δὲ Ἀλκμήνη ἐξέθηκεν, ὥς φασι, τὸ βρέφος, φόβῳ τῆς Ἥρας. Τὴν δὲ Ἀθηνᾶν ἀγασθεῖσαν τὸ βρέφος πεῖσαι τὴν Ἥραν ὑποσχεῖν αὐτῷ τὴν θηλήν. Τοῦ δὲ παιδὸς ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν βιαιότερον ἐπισπασαμένου τὴν θηλήν, ἡ μὲν Ἥρα διαλγήσασα τὸ βρέφος ἔρριψεν, Ἀθηνᾶ δὲ κομισαμένη αὐτὸ τὴν μητέρα τρέφειν παρεκε- **b** λεύσατο.

Μετὰ ταῦτα ἡ μὲν Ἥρα δύο δράκοντας ἀπέστειλε τοὺς ἀναλώ-

d 1 Diod. iv. 7 **d** 6 Diod. iv. 9 **55 b** 3 Diod. iv. 10

d 1 τοῦ] om IO Diod. Μνημοσύνης, τινὲς δὲ om BI **d** 5 Ἡρακλέος AI τοιαῦτά] τοιάδε BI **d** 7 Ἀνδρομέδας] Ἀνδρονέως BI Ἠλεκτρύωνα AO **d** 8 γεννῆσαι—Δία] om BIO **d** 9 δὲ] τε I **d** 10 ἕνεκεν] ἕνεκα IO Diod. **55 a** 2 προσαγορεύσαντος O τὸν] τὸ A κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἡμέρας AH **a** 3 Περσιδῶν IO **a** 4 Ἀλκμήνη] pr ἡ BIO φόβῳ τῆς Ἥρας] φῶς τῆς ἡμέρας AH **a** 6 τὴν θηλήν] τὴν om AH **a** 7—**b** 3 διαλγήσασα—Ἥρα] om BI **b** 1 κομίσασα EO Diod. τὴν] pr πρὸς Diod. **b** 3 Μετὰ] + δὲ O

ΔΙΟΔΩΡΟΥ σοντος τὸ βρέφος, ὁ δὲ παῖς οὐ καταπλαγεὶς ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν τὸν αὐχένα θλίψας ἀπέπνιξε τοὺς δράκοντας. Ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ τῷ Ἡρακλεῖ Εὐρυσθεὺς ὁ τὴν βασιλείαν ἔχων τῆς Ἀργείας προστάττει ἄθλους ἐκτελέσαι δώδεκα. Εἰς πολλὴν δὲ ἀμηχανίαν ἐμπεσόντος αὐτοῦ, Ἥρα μὲν ἔπεμψεν αὐτῷ λύσσαν· ὁ δὲ τῇ ψυχῇ δυσφορῶν εἰς μανίαν ἐνέπεσε· τοῦ πάθους δὲ αὐξομένου τῶν
c φρενῶν ἐκτὸς γενόμενος τὸν ἑταῖρον καὶ ἀδελφιδοῦν Ἰόλαον ἐπεβάλετο κτείνειν, τοῦ δὲ φυγόντος, τοὺς ἰδίους παῖδας ἐκ Μεγάρας τῆς Κρέοντος τοῦ βασιλέως θυγατρὸς γενομένους αὐτῷ κατετόξευσεν ὡς πολεμίους. Καὶ μετὰ ταῦτα ἠρέμα καταστὰς ὑπουργεῖ τῷ Εὐρυσθεῖ τοὺς δώδεκα ἄθλους. Ἀναιρεῖ δὲ καὶ τοὺς Κενταύρους, μεθ' ὧν καὶ Χείρωνα τὸν ἐπὶ τῇ ἰατρικῇ βοώμενον.

Φασὶ δὲ ἴδιόν τι συμβῆναι κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ θεοῦ. Ζεὺς γὰρ πρώτῃ μὲν ἐμίγη γυναικὶ θνητῇ Νιόβῃ τῇ Φορωνέως, ἐσχάτῃ δὲ Ἀλκμήνῃ τῇ τοῦ Ἡρακλέος μητρί. Ταύτην δὲ ἀπὸ
d Νιόβης ἑκκαιδεκάτην γενεαλογοῦσιν. Ἐν ταύτῃ δὲ τὴν πρὸς τὰς θνητὰς ὁμιλίαν κατέλυσεν.

Ἀλλὰ γὰρ τελέσας τοὺς ἄθλους ὁ Ἡρακλῆς τὴν μὲν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μεγάραν συνῴκισεν Ἰολάῳ τῷ ἀδελφιδῷ διὰ τὴν περὶ τὰ τέκνα συμφοράν· αὐτὸς δὲ Ἰόλην τὴν Εὐρύτου πρὸς γάμον αἰτήσας, μὴ δόντος δὲ τοῦ πατρὸς νοσήσας, χρησμὸν λαμβάνει ἀπολυθήσεσθαι τῆς νόσου, εἰ πρότερον πραθεὶς δουλεύσειεν. Πλεύσας οὖν εἰς τὴν Φρυγίαν ὑπό τινος τῶν φίλων πιπράσκεται, καὶ δοῦλος γίνεται Ὀμφάλης βασιλευούσης τῶν τότε Μαιόνων νυνὶ δὲ Λυδῶν

---

b 7 Diod. iv. 11 c 5 Diod. iv. 12 c 7 Diod. iv. 14
d 3 Diod. iv. 31

b 5 – 57 a 2 Ἀνδρὶ—τοιαῦτα] om BI b 5 δὲ] om O b 6 Εὐρυσθεὺς] pr ὁ AH c 1 καὶ] om EO c 2 ἐπεβάλλετο EO κτενεῖν AH φυγόντος] O Diod., φεύγοντος AE c 4 καταστὰς ὑπουργεῖ] καθυπούργει A c 5 τῷ Εὐρ.] om O c 6 τῇ ἰατρικῇ] ἰατρικῆς E c 8 πρώτῃ] πυρώτη O d 1 γενεαλογουσάμενον (?) O, γενεαλογοῦσα E τὰς πρὸς θνητὴν ὁμιλίας Diod. d 4 Μαγάραν A συνῴκισεν om AH Ἰόλᾳ AH ἀδελφιδῷ] + δίδωσι AH d 5 τὴν Εὐρ.] τοῦ Εὐρ. O d 6 νοσήσας] νοήσας A, om E d 9 νυνὶ] νῦν EO

ὀνομαζομένων. Γίνεται δὲ αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς δουλείας καιρὸν ἐκ 10 ΔΙΟΔΩΡΟΥ δούλης υἱὸς Κλεόλαος. Γήμας δὲ τὴν Ὀμφάλην ποιεῖται καὶ ἐξ p. 56 αὐτῆς παῖδας.

Ἐπανιὼν δὲ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ καταλύσας παρὰ Λεῷ τῷ βασιλεῖ, τῇ θυγατρὶ τούτου λάθρα μιγεὶς καὶ ποιήσας αὐτὴν ἔγκυον, ἐπανῆλθε.

Καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἔγημε Δηϊάνειραν τὴν Οἰνέως, τετελευτηκότος ἤδη τοῦ Μελεάγρου.

Λαβὼν δὲ αἰχμάλωτον τὴν Φυλέως θυγατέρα ἐπεμίγη αὐτῇ καὶ ἐτέκνωσε Τληπόλεμον. Δειπνῶν δὲ παρ᾽ Οἰνεῖ τὸν διακονοῦντα περί τι διαμαρτήσαντα κονδύλῳ πατάξας ἀπέκτεινεν. Ἐπεὶ δὲ b πορευόμενος ἦλθε πρὸς τὸν Εὔηνον ποταμόν, καταλαμβάνει Νέσσον τὸν Κένταυρον μισθοῦ διαβιβάζοντα τὸν ποταμόν. Οὗτος δὲ πρῶτον διαβιβάσας τὴν Δηϊάνειραν καὶ διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς ἐρασθεὶς ἐπεχείρησεν αὐτὴν βιάσασθαι· ἐπιβοωμένης δὲ αὐτῆς τὸν ἄνδρα, ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἐτόξευσε τὸν Κένταυρον, ὁ δὲ Νέσσος μεταξὺ μισγόμενος καὶ διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς πληγῆς εὐθὺς ἀποθνήσκων ἔφησε τῇ Δηϊανείρᾳ δώσειν φίλτρον, ὅπως μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων γυναικῶν Ἡρακλῆς θελήσῃ πλησιάσαι. Παρεκελεύσατο οὖν λαβοῦσαν τὸν ἐξ αὐτοῦ πεσόντα γόνον, καὶ τούτῳ προσμίξασαν c ἔλαιον καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκίδος ἀποσταζόμενον αἷμα, χρῖσαι τὸν χιτῶνα τοῦ Ἡρακλέος. Τοῦτο δὲ ποιήσασα Δηϊάνειρα κατεῖχε παρ᾽ ἑαυτῇ τὸ φάρμακον.

Πάλιν δὲ ὁ Ἡρακλῆς τὴν Φύλαντος θυγατέρα λαβὼν αἰχμάλωτον καὶ μιγεὶς αὐτῇ υἱὸν Ἀντίοχον ἐγέννησε· καὶ πάλιν Ἀστυάνειραν τὴν Ἀρμενίου τοῦ βασιλέως θυγατέρα λαβὼν αἰχμάλωτον καὶ μιγεὶς αὐτῇ Κτήσιππον υἱὸν ἐγέννησε.

---

56 a 3 Diod. iv. 33 a 6 Diod. iv. 34 a 8 Diod. iv. 36 c 5 Diod. iv. 37

---

56 a 2 παῖδα EO, Λάμον Diod. a 3 παρὰ Ἄλεῳ Diod. a 4 ἔγγυον O a 7 τοῦ] om O b 1 κονδύλῳ] pr καὶ AH b 2 καταλαμβάνειν A b 4 πρῶτον] πρότερον EO, πρώτην Diod. ἐρασθεὶς αὐτῆς EO c 1 προσμιξαμένην AH c 6 Ἀστυδάμειαν Diod. c 7 Ὀρμενίῳ Diod.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ Θέσπιος δὲ ὁ Ἀθηναῖος παῖς Ἐρεχθέως ἐκ διαφόρων γυναικῶν
d θυγατέρας ἀριθμῷ πεντήκοντα πεποιημένος, φιλοτιμησάμενός τε αὐτὰς ἐξ Ἡρακλέους παῖδας κτήσασθαι, καλέσας ἐπί τινα θυσίαν τὸν Ἡρακλέα καὶ λαμπρῶς αὐτὸν ἑστιάσας, κατὰ μίαν αὐτῷ τῶν θυγατέρων ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ ἐν μιᾷ νυκτὶ διέφθειρεν τὰς πάσας, καὶ γίνεται πατὴρ τῶν καλουμένων Θεσπιάδων.

Λαβὼν δὲ καὶ τὴν Ἰόλην αἰχμάλωτον, καὶ θυσίαν ἐπιτελῶν, ἀποστείλας ἐπὶ τὴν γυναῖκα Δηϊάνειραν ᾔτει ἱμάτιον καὶ χιτῶνα οἷς εἰώθει χρῆσθαι πρὸς τὰς θυσίας· ἡ δὲ τὸν χιτῶνα χρίσασα τῷ παρὰ τοῦ Κενταύρου δεδομένῳ φίλτρῳ ἀποστέλλει. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς τὸν χιτῶνα περιθέμενος περιέπεσε συμφορᾷ τῇ μεγίστῃ. Τῆς γὰρ ἀκίδος τὸν ἐκ τῆς Ἐχίδνης ἰὸν ἀπειληφυίας, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ χιτῶνος διὰ τὴν θερμασίαν τὴν σάρκα τοῦ σώματος λυμαινομένου, περιαλγὴς γενόμενος τὸν διακονήσαντα ἀπέκτεινεν,
p. 57 αὐτὸς δὲ κατὰ χρησμὸν πυρὶ ἑαυτὸν παραδούς, οὕτως κατέλυσε τὸν βίον. Καὶ τὰ μὲν καθ' Ἡρακλέα τοιαῦτα.

Περὶ δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ φασιν Ἀπόλλωνος υἱὸν εἶναι καὶ Κορωνίδος, ζηλῶσαι δὲ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, ἐπὶ τοσοῦτο δὲ προβῆναι τῇ δόξῃ, ὡς πολλοὺς τῶν ἀπεγνωσμένων ἀρρώστων παραδόξως θεραπεύειν· ὥστε τὸν Δία παροξυνθέντα κεραυνῷ βαλόντα αὐτὸν διαφθεῖραι, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα διὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ παιδὸς παροξυνθέντα φονεῦσαι τοὺς τὸν κεραυνὸν τῷ Διῒ
b κατασκευάσαντας Κύκλωπας· ἐπὶ δὲ τῇ τούτων τελευτῇ παροξυνθέντα τὸν Δία προστάξαι τὸν Ἀπόλλωνα θητεῦσαι παρ' Ἀδμήτῳ, καὶ ταύτην τὴν τιμωρίαν λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τῶν ἐγκλημάτων.

---

c 9 Diod. iv. 29 d 6 Diod. iv. 37, 38 57 a 3 Diod. iv. 71

---

c 9 Ἀθηναῖος] om O παῖς Ἐρεχθέως] AE, Ἐρ. π. O d 1 πεποιηκώς EO d 3 Ἡρακλῆν O d 4 διαφθείρει O, διαφθείρας E d 6 Αἰόλην O d 7 χιτῶνα καὶ ἱμάτιον O Diod. d 9 διδομένῳ EO d 10 τῇ μεγ. συμφ. EO d 13 λυμηναμένου AH διακομίσαντα Diod. 57 a 1 δὲ] τὲ (sic) O a 3 εἶναι υἱὸν Ἀπ. I, υἱὸν εἶναι Ἀπ. BO a 4 Φορωνίδος BIO τοσοῦτον IO b 1 Κέκλωπας I b 2 τῷ Ἀπόλλωνι IO b 3 τὴν] om BIO τοῦ ἐγκλήματος BI

Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν βιβλιοθηκῶν ὁ Διόδωρος παρατέθειται. Καὶ τὴν λοιπὴν δὲ θεολογίαν πάλιν ὁ αὐτὸς ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν μετειληφέναι φησὶ τοὺς Ἕλληνας, γράφων ἐν τῷ τρίτῳ τῆς αὐτῆς ἱστορίας τάδε· ΔΙΟΔΩΡΟΥ

c Φασὶ τοίνυν Ἀτλάντειοι πρῶτον παρ' αὐτοῖς Οὐρανὸν βασιλεῦσαι, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας ἐκ πλειόνων γυναικῶν πέντε πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα, ὧν ὀκτωκαίδεκα λέγουσιν ὑπάρχειν ἐκ Τιταίας γυναικός, ἣν σώφρονα γενομένην καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν ἀποθεωθῆναι μετὰ τὴν τελευτήν, Γῆν μετονομασθεῖσαν. Γενέσθαι δὲ Οὐρανῷ θυγατέρας Βασίλειαν καὶ Ῥέαν τὴν καὶ Πανδώραν. Τὴν δὲ Βασίλειαν ἐκθρέψασαν τοὺς ἀδελφοὺς μητρὸς εὔνοιαν παρεχομένην Μητέρα προσαγορευθῆναι. Ὕστερον δὲ d μετὰ τὴν τοῦ Οὐρανοῦ τελευτὴν συνοικήσασαν Ὑπερίονι τῷ ἀδελφῷ γεννῆσαι δύο παῖδας, οὓς καὶ ὀνόμασαι Ἥλιον καὶ Σελήνην. Τοὺς δὲ ἀδελφοὺς τῆς Ῥέας φοβηθέντας τὸν μὲν Ὑπερίονα κατασφάξαι, τὸν δὲ Ἥλιον εἰς τὸν Ἠριδανὸν ποταμὸν ἀποπνίξαι· τὴν δὲ Σελήνην ταῦτα μαθοῦσαν ἀπὸ τέγους ἑαυτὴν ῥίψαι· τὴν δὲ Μητέρα ἐμμανῆ γενομένην πλανᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν, λελυμένην μὲν τὰς τρίχας, διὰ τυμπάνων δὲ καὶ κυμβάλων ἐνθεάζουσαν, καὶ οὕτως ἀφανῆ καὶ αὐτὴν γενέσθαι. Τοὺς δὲ ὄχλους θαυμάσαντας τὴν περιπέτειαν τὸν μὲν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην μεταγαγεῖν ἐπὶ τὰ κατ' οὐρανὸν ἄστρα, τὴν δὲ μητέρα τούτων θεόν τε νομίσαι καὶ βωμοὺς ἱδρύσασθαι καὶ ταῖς διὰ τυμπάνων καὶ κυμβάλων ἐνεργείαις τιμῆσαι.

p. 58 Φρύγες δὲ Μηόνα φασὶ βασιλεύσαντα τῆς Φρυγίας παῖδα

c 1 Diod. iii. 56, 57   58 a 1 Diod. iii. 58

b 7 αὐτοῦ ἱστ. O, ἱστ. αὐτῆς I   c 1 Ἀτλάντιοι BIO   βασιλεῦσαι Οὐρ. BIO   c 3 ὧν] ὃν A   ἐκ Τιταίας] Diod., ἔκ τε παιας A, ἐκ Τεπέας BIO (Τεσπέας ?), Τεσπέας G   c 5 Γῆν] τὴν A   μετωνομασθεῖσαν I   c 6 Οὐρανοῦ AH (Gaisf.)   d 5 ἀποπνῆξαι O   d 6 στέγους IO   d 8 μὲν] IO Diod., δὲ AH   δὲ] IO Diod., om AH   θεάζουσαν AH   d 9 οὕτως] ὅλως IO   d 11 δὲ] τε A   58 a 1 φασὶ] om I

ΔΙΟΔΩΡΟΥ Κυβέλην κτήσασθαι, ἣν καὶ σύριγγα πρώτην εὑρεῖν, κληθῆναί τε ὀρείαν μητέρα. Μαρσύαν δὲ τὸν Φρύγα πρὸς ταύτην φιλίαν ἔχοντα πρῶτον αὐλοὺς συστήσασθαι, διατελέσαι δὲ μέχρι τελευτῆς ἀπείραστον ἀφροδισίων. Τὴν δὲ Κυβέλην συνελθοῦσαν εἰς ὁμιλίαν Ἄττιδι γενέσθαι ἐγκύμονα· οὗ γνωσθέντος, ὁ ταύτης πατὴρ τὸν Ἄττιν ἀναιρεῖ καὶ τὰς τροφούς· τὴν δὲ Κυβέλην
b ἐμμανῆ γενομένην εἰς τὴν χώραν ἐκπηδῆσαι, ἐκεῖσέ τε ὀλολύζουσαν καὶ τυμπανίζουσαν διατελεῖν. Συνεῖναι δὲ αὐτῇ Μαρσύαν, ὃν εἰς ἅμιλλαν περὶ μουσικῆς ἐλθόντα τῷ Ἀπόλλωνι καὶ ἡττηθέντα, ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκδαρῆναι. Τὸν δὲ Ἀπόλλωνα ἐρασθέντα τῆς Κυβέλης συμπλανηθῆναι αὐτῇ μέχρι τῶν Ὑπερβορέων, κελεῦσαί τε θάψαι τὸ Ἄττιδος σῶμα καὶ τιμᾶν ὡς θεὸν τὴν Κυβέλην. Διόπερ εἰσέτι καὶ σήμερον τοὺς Φρύγας τοῦτο ποιεῖν, θρηνοῦντας
c τοῦ μειρακίου τὸν θάνατον, βωμούς τε ἱδρυσαμένους θυσίαις Ἄττιν τε καὶ τὴν Κυβέλην τιμᾶν. Ὕστερον δὲ ἐν Πισινοῦντι τῆς Φρυγίας κατασκευάσαι νεὼν πολυτελῆ, καὶ τιμὰς καὶ θυσίας καταδεῖξαι μεγαλοπρεπεστάτας.

Μετὰ δὲ τὴν Ὑπερίονος τελευτὴν τοὺς Οὐρανοῦ παῖδας διελέσθαι τὴν βασιλείαν, ὧν ὑπάρχειν ἐπιφανεστάτους Ἄτλαντα καὶ Κρόνον. Τούτων δὲ τὸν Ἄτλαντα λαβεῖν τοὺς παρὰ τὸν Ὠκεανὸν τόπους, γενόμενον ἀστρολόγον μέγιστον· ὑπάρξαι δὲ αὐτῷ καὶ
d θυγατέρας ἑπτὰ τὰς καλουμένας Ἀτλαντίδας. Ταύτας δὲ μιγείσας τοῖς εὐφυεστάτοις θεοῖς ἀρχηγοὺς καταστῆναι τοῦ πλείστου γένους, τεκούσας τοὺς δι' ἀρετὴν θεοὺς καὶ ἥρωας, ὧν τὴν πρεσβυτάτην Μαῖαν Διῒ μιγεῖσαν τεκνοποιῆσαι τὸν Ἑρμῆν.

---

a 5 Diod. iii. 59 c 5 Diod. iii. 60

---

a 2 Κεβέλην IO a 3 ὀρείαν] θρείαν AH a 5 ἀπείραστον] A, ἀπείρατον IO Diod. Κεβέλην I et infra a 6 Ἄττι A ἐγκύμονα] pr εἰς AH a 7 τὰς] τοὺς IG b 1 εἰς] εἲς A, ἐπὶ BI b 3 ὑπό] pr ζῶντα BIO Diod. b 5 Κυβέλλης] O et Κυβέλλην infra bis συμπλανηθῆναι] BI Diod., συνε^νε^ὐθῆναι A, συνευνηθῆναι H, συμπλακῆναι O b 6 Ἄττι A* (δος add A²) c 2 τε om BIO Πισσινοῦντι O c 3 κατε^α^σκευασ̈ά A ναὸν BIO καταδεῖξαι] BIO Diod., δεῖξαι AH c 7 Χρόνον I τοῦτον I δὲ om I c 8 μέγιστον] AH, ἄριστον BIO d 2 ἐπιφανεστάτοις Diod. d 3 τοὺς] Diod., om codd d 4 Μαῖαν] Ῥέαν BIO

Τὸν δὲ Κρόνον διαφέροντα πλεονεξίᾳ καὶ ἀσεβείᾳ γῆμαι τὴν ΔΙΟΔΩΡΟΥ
ἀδελφὴν Ῥέαν, ἐξ ἧς γεννῆσαι τὸν Δία. Γεγονέναι δὲ καὶ ἕτερον
Δία, τὸν ἀδελφὸν μὲν Οὐρανοῦ τῆς δὲ Κρήτης βασιλεύσαντα, τῇ
δόξῃ πολὺ λειπόμενον τοῦ μεταγενεστέρου. Τοῦτον μὲν οὖν
βασιλεῦσαι τοῦ σύμπαντος κόσμου· τὸν δὲ τῆς Κρήτης καὶ δέκα
παῖδας γεννῆσαι τοὺς ὀνομασθέντας Κουρῆτας. Δείκνυσθαι δὲ
αὐτοῦ φασιν εἰσέτι νῦν τάφον ἐν Κρήτῃ. Δυναστεῦσαι δὲ τὸν p. 59
Κρόνον κατὰ Σικελίαν καὶ Λιβύην καὶ Ἰταλίαν. Τούτου δὲ γενέσ-
θαι τὸν Δία καὶ τὸν ἐναντίον τῷ πατρὶ βίον ζηλῶσαι. Διαδέξασθαι
δὲ αὐτὸν τὴν βασιλείαν οἱ μέν φασιν ἑκόντος τοῦ πατρὸς παραχω-
ρήσαντος· οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ὄχλων αἱρεθέντα διὰ τὸ μῖσος τὸ πρὸς
τὸν πατέρα. Ἐπιστρατεύσαντος δὲ ἐπ' αὐτὸν τοῦ Κρόνου μετὰ
τῶν Τιτάνων, κρατῆσαι μάχῃ τὸν Δία, καὶ ἐπελθεῖν πᾶσαν τὴν
οἰκουμένην. Διενεγκεῖν δὲ αὐτὸν σώματος ῥώμῃ καὶ ταῖς ἄλλαις b
ἀρεταῖς, σπουδήν τε ποιεῖσθαι τὴν πᾶσαν εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν
εὐεργεσίας δὲ τῶν ἀγαθῶν, ἀνθ' ὧν μετὰ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετά-
στασιν ὀνομασθῆναι Ζῆνα διὰ τὸ δοκεῖν τοῦ καλῶς ζῆν αἴτιον
γενέσθαι τοῖς ἀνθρώποις. Τῶν μὲν οὖν παρὰ τοῖς Ἀτλαντείοις
θεολογουμένων τὰ κεφάλαια ταῦτά ἐστι.

Τούτοις δέ φασι καὶ τοὺς Ἕλληνας συγχρῆσθαι.
Ταῦτα ὁ Διόδωρος ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἱστοριῶν. Ὁ δ'
αὐτὸς καὶ ἐν τῇ ἕκτῃ ἀπὸ τῆς Εὐημέρου τοῦ Μεσσηνίου
γραφῆς ἐπικυροῖ τὴν αὐτὴν θεολογίαν, κατὰ λέξιν ὧδε c
φάσκων·

---

d 5 Diod. iii. 61

---

d 8 λιπόμενον A προγενεστέρου A οὖν] om O d 9 τῆς] om AH καὶ] om AH d 10 ὠνομασθέντας I 59 a 2 γενέσθαι] AH, γενομένου I, γενόμενον O a 3 καὶ] A[3]H, om A IO a 5 αἱρεθέντα] εὑρεθέντα AH a 6 τοῦ Κρ. ἐπ' αὐ. A a 7 τῶν] τὸν AO μάχῃ] AIO, pr τῇ Diod. b 1 δὲ] om I αὐτὸν] IO Diod., om AH b 2 τὴν] AH Diod., om IO πᾶσαν] om I κόλασιν] + μὲν IO Diod. b 3 ἀνάστασιν IO b 4 ὠνομασθῆναι I b 5—c 11 Τῶν μὲν—ὁμοίους] om I b 5 Ἀτλαντείοις] pr ἀνθρώποις AH, Ἀτλαντίοις BO b 9 Μεσηνίου O c 1 ὧδε κατὰ λέξιν BEO

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

Περὶ θεῶν τοίνυν διττὰς οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων τοῖς μεταγενεστέροις παραδεδώκασιν ἐννοίας. Τοὺς μὲν γὰρ ἀϊδίους καὶ ἀφθάρτους εἶναί φασιν, οἷον ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα τὰ κατ᾽ οὐρανόν, πρὸς δὲ τούτοις ἀνέμους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τῆς ὁμοίας φύσεως τούτοις τετευχότας· τούτων γὰρ ἕκαστον ἀΐδιον ἔχειν τὴν γένεσιν καὶ τὴν διαμονήν· ἑτέρους δὲ λέγουσιν ἐπιγείους γενέσθαι θεούς, διὰ δὲ τὰς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας ἀθανάτου τετευχότας τιμῆς τε καὶ δόξης, οἷον Ἡρακλέα, Διόνυσον, Ἀρισταῖον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τούτοις ὁμοίους. Περὶ
d δὲ τῶν ἐπιγείων θεῶν πολλοὶ καὶ ποικίλοι παραδέδονται λόγοι παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς καὶ μυθογράφοις. Καὶ τῶν μὲν ἱστορικῶν Εὐήμερος ὁ τὴν ἱερὰν ἀναγραφὴν ποιησάμενος ἰδίως ἀναγέγραφεν, τῶν δὲ μυθολόγων Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος καὶ Ὀρφεὺς καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι τερατωδεστέρους μύθους περὶ θεῶν πεπλάκασιν· ἡμεῖς δὲ τὰ παρ᾽ ἀμφοτέροις ἀναγεγραμμένα πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας.

Εὐήμερος μὲν οὖν φίλος γεγονὼς Κασσάνδρου τοῦ βασιλέως, καὶ διὰ τοῦτον ἠναγκασμένος τελεῖν βασιλικάς τινας χρείας καὶ
p. 60 μεγάλας ἀποδημίας, φησὶν ἐκτοπισθῆναι κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸν ὠκεανόν· ἐκπλεύσαντα γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας ποιήσασθαι τὸν πλοῦν δι᾽ ὠκεανοῦ πλείους ἡμέρας, καὶ προσενεχθῆναι νήσοις πελαγίαις· ὧν μίαν ὑπάρχειν τὴν ὀνομαζομένην Παγχαίαν, ἐν ᾗ τεθεᾶσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Παγχαίους εὐσεβείᾳ

---

59 c 3—**60** d 10 *περὶ θεῶν—ἀναγορευθῆναι* Diod. vi. *Fr.* ab Eusebio solo servatum

---

c 3 *τοῖς μεταγ. παραδ.*] *τὰς μεταγενεστέρ* (sine terminatione) *δεδώκασιν* O c 5 *εἶναί φασιν, οἷον*] EO edd, *φασὶν* AH c 6 *τὰ κατ᾽ οὐρανὸν ἄστρα* O c 7 *τουτοις*] om O c 8 *ἀΐδιον*] *ἴδιον* A*, *ἰδίαν* A²H c 10 *τετευχότας*] *τετυχηκότας* EO c 11 *καὶ τοὺς*] *καὶ* om AO d 1 *παραδέδοντον* I d 2 *καὶ*] pr *τε* IO *ἱστομιῶν* BI d 3 *ἀνέγραψε* O vid d 6 *παρ᾽*] *πρὸς* O d 8—**60** a 6 *Εὐήμερος—διαφέροντας*] om BI d 8 *μὲν*] om O *Κασάνδρου* AO *τοῦ*] om O d 9 *καὶ μεγ. χρ. ἀποδημίᾳ* AH **60** a 1 *ἐκτοπισθῆναι*] OE, *ἀποτοπισθῆναι* AH a 2 *γὰρ*] *δὲ* E *Ἀρραβίας* O

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

διαφέροντας, καὶ τοὺς θεοὺς τιμῶντας μεγαλοπρεπεστάταις θυσίαις
καὶ ἀναθήμασιν ἀξιολόγοις ἀργυροῖς τε καὶ χρυσοῖς. Εἶναι δὲ
καὶ τὴν νῆσον ἱερὰν θεῶν· καὶ ἕτερα πλείω θαυμαζόμενα κατά τε b
τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν τῆς κατασκευῆς πολυτεχνίαν, περὶ ὧν τὰ
κατὰ μέρος ἐν ταῖς πρὸ ταύτης βίβλοις ἀναγεγράφαμεν. Εἶναι
δ' ἐν αὐτῇ κατά τινα λόφον ὑψηλὸν καθ' ὑπερβολὴν ἱερὸν Διὸς
Τριφυλίου, καθιδρυμένον ὑπ' αὐτοῦ, καθ' ὃν καιρὸν ἐβασίλευσε
τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἔτι κατὰ ἀνθρώπους ὤν. Ἐν τούτῳ τῷ
ἱερῷ στήλην εἶναι χρυσῆν, ἐν ᾗ τοῖς Παγχαίοις γράμμασιν ὑπάρχειν
γεγραμμένας τάς τε Οὐρανοῦ καὶ Κρόνου καὶ Διὸς πράξεις
κεφαλαιωδῶς. Μετὰ ταῦτά φησι πρῶτον Οὐρανὸν βασιλέα γεγο- c
νέναι, ἐπιεκῆ τινα ἄνδρα καὶ εὐεργετικὸν καὶ τῆς τῶν ἄστρων
κινήσεως ἐπιστήμονα· ὃν καὶ πρῶτον θυσίαις τιμῆσαι τοὺς
οὐρανίους θεούς, διὸ καὶ Οὐρανὸν προσαγορευθῆναι. Υἱοὺς δὲ
αὐτῷ γενέσθαι ἀπὸ γυναικὸς Ἑστίας Πᾶνα καὶ Κρόνον· θυγατέρας
δὲ Ῥέαν καὶ Δήμητραν. Κρόνον δὲ βασιλεῦσαι μετὰ Οὐρανόν, καὶ
γήμαντα Ῥέαν γεννῆσαι Δία καὶ Ἥραν καὶ Ποσειδῶνα. Τὸν δὲ
Δία διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν γῆμαι Ἥραν καὶ Δήμητραν καὶ d
Θέμιν· ἐξ ὧν παῖδας ποιήσασθαι Κουρῆτας μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης,
Περσεφόνην δὲ ἐκ τῆς δευτέρας, Ἀθηνᾶν δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης.
Ἐλθόντα δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἐπιξενωθῆναι Βήλῳ· καὶ μετὰ ταῦτα
εἰς τὴν Παγχαίαν νῆσον πρὸς τῷ ὠκεανῷ κειμένην παραγενόμενον
Οὐρανοῦ τοῦ ἰδίου προπάτορος βωμὸν ἱδρύσασθαι· κἀκεῖθεν διὰ
Συρίας ἐλθεῖν πρὸς τὸν τότε δυνάστην Κάσσιον, ἐξ οὗ τὸ Κάσσιον
ὄρος· ἐλθόντα τε εἰς Κιλικίαν πολέμῳ νικῆσαι Κίλικα τοπάρχην.
Καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστα ἔθνη ἐπελθόντα παρὰ πᾶσιν τιμηθῆναι, καὶ
θεὸν ἀναγορευθῆναι.

a 6 καὶ τοὺς] τοὺς δὲ BI τιμῶντες BI μεγαλοπροπῶς O^{2} vid b 1 καὶ 1°] om BI θεόν BI b 4 δ' ἐν] δὲ AH b 5 Τριφυλαίου codd b 7 ἱερῷ] ὄρει BIO b 8 τε] BIO, τοῦ AH c 1 γεγονέναι βασ. A c 2 εὐεργέτην I d 1 δεξάμενον (omisso altero δια) A βασιλείαν] + τοῦ Κρόνου IO Ἥραν] Ῥέαν IO Δήμητραν] IO, Δήμητρα A d 4—61 a 1 Ἐλθόντα—τοῖς ῥηθεῖσι] om BI d 7 Κάσσιον] codd, cf 34 d 10 d 8 τε] δὲ EO d 9 παρὰ πᾶσιν] A, παρ' ἅπασι EO

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ὡς περὶ θνητῶν ἀνδρῶν περὶ τῶν θεῶν διελθών, ἐπιφέρει λέγων·

ΔΙΟΔΩΡΟΥ Καὶ περὶ μὲν Εὐημέρου τοῦ συνταξαμένου τὴν ἱερὰν ἀναγραφὴν
p. 61 ἀρκεσθησόμεθα τοῖς ῥηθεῖσι· τὰ δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μυθολογούμενα περὶ θεῶν ἀκολούθως Ἡσιόδῳ καὶ Ὁμήρῳ καὶ Ὀρφεῖ πειρασόμεθα συντόμως ἐπιδραμεῖν.

Εἶθ' ἑξῆς ἐπισυνάπτει τὰς τῶν ποιητῶν μυθολογίας. Ἀλλὰ γὰρ τοσαῦτα καὶ ἀπὸ τῆς Ἑλλήνων θεολογίας ἀποχρώντως ἡμῖν ἐπιτετμήσθω, οἷς εὔλογον ἐπισυνάψαι τῶν αὐτῶν θεῶν τὰς ἐν τοῖς ἀδύτοις τελετὰς
b καὶ τὰ ἀπόρρητα μυστήρια, σκέψασθαί τε πότερον θείας ὡς ἀληθῶς θεολογίας ἐχούσης τι θεοπρεπὲς δεῖγμα φέρουσιν, ἢ κάτωθέν ποθεν ἀπὸ μακρᾶς καὶ δαιμονικῆς πλάνης ὁρμῶνται, γέλωτος ἢ καὶ μᾶλλον αἰσχύνης μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἔτι τυφλώττουσιν οἴκτου ὄντα ἄξια. Ταῦτα δὲ Κλήμης ὁ θαυμάσιος ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας Προτρεπτικῷ διαρρήδην ἐκκαλύπτει, πάντων μὲν διὰ πείρας ἐλθὼν ἀνήρ, θᾶττόν γε μὴν τῆς πλάνης ἀνανεύσας,
c ὡς ἂν πρὸς τοῦ σωτηρίου λόγου καὶ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τῶν κακῶν λελυτρωμένος. Βραχέα δ' οὖν καὶ τούτων ἐπάκουσον·

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ 3. Ἄδυτα τοίνυν ἄθεα μὴ πολυπραγμονεῖτε μηδὲ βαράθρων
d στόματα τερατείας ἔμπλεα, ἢ λέβητα Θεσπρώτειον, ἢ τρίποδα Κιρραῖον, ἢ Δωδωναῖον χαλκεῖον, γεράνδρυον δὲ ψάμμοις ἐρήμαις τετιμημένον καὶ τὸ αὐτόθι μαντεῖον αὐτῇ δρυῒ μεμαρασμένον μύθοις γεγηρακόσι καταλείψατε. Σεσίγηται γοῦν ἡ Κασταλίας πηγή, καὶ Κολοφῶνος ἄλλη πηγή, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τέθνηκε

60 d 13 Diod. vi. *Fr.* 1
61 c 4 Clem. Al. *Protrept.* c ii. p 4 Sylb.

61 a 3 πειρασώμεθα O b 1 πότερον] + εἰς A b 5 καὶ] om IO c 4 ἀθέατα BI d 1 Θεσπορώτειον I d 2 ἐρήμαις] ἐρημαῖς A, ἐρήμοις BIO d 4 γοῦν] οὖν BI d 5 τέθνηκε νάματα μαντικά] τέθνηκεν ἅμα τὰ μαντικά A, τέθνηκε νάματα τὰ μαντικά H, τ. τὰ μαντικὰ νάματα BIO

νάματα μαντικά. Καὶ δὴ τοῦ τύφου κενὰ ὀψὲ μὲν ὅμως δ' οὖν ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ
διελήλεγκται τοῖς ἰδίοις συνεκρεύσαντα μύθοις. Διήγησαι ἡμῖν
καὶ τῆς ἄλλης μαντικῆς μᾶλλον δὲ μανικῆς τὰ ἄχρηστα χρηστήρια,
τὸν Κλάριον, τὸν Πύθιον, τὸν Διδυμέα, τὸν Ἀμφιάρεω, τὸν
Ἀπόλλω, τὸν Ἀμφίλοχον· εἰ δὲ βούλει καὶ τερατοσκόπους καὶ
οἰωνοσκόπους καὶ τοὺς ὀνείρων κριτὰς ἀνιέρους σὺν αὐτοῖς· στῆσον p. 62
δὲ ὁμοῦ παρὰ τὸν Πύθιον ἄγων τοὺς ἀλευρομάντεις καὶ κριθο-
μάντεις καὶ τοὺς εἰσέτι παρὰ τοῖς πολλοῖς τετιμημένους ἐγγαστρι-
μύθους· ναὶ μὴν ἄδυτα Αἰγυπτίων καὶ Τυρρηνῶν νεκυομαντεῖαι
σκότει παραδεδόσθωσαν· μανικὰ ταῦτα ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπων
ἀπίστων σοφιστήρια, καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια. Συνέμποροι b
τῆσδε τῆς γοητείας αἶγες αἱ ἐπὶ μαντικὴν ἠσκημέναι, καὶ κόρακες
ἀνθρώποις χρᾶν ὑπὸ ἀνθρώπων διδασκόμενοι.

Τί δ' εἴ σοι καταλέγοιμι τὰ μυστήρια; Οὐκ ἐξορχήσομαι μέν,
ὥσπερ Ἀλκιβιάδην λέγουσιν, ἀπογυμνώσω δὲ εὖ μάλα ἀνὰ τὸν
τῆς ἀληθείας λόγον τὴν γοητείαν τὴν ἐγκεκρυμμένην αὐτοῖς, καὶ
αὐτούς γε τοὺς καλουμένους ὑμῶν θεούς, ὧν ⟨καὶ τελεταὶ αἱ
μυστικαί⟩, οἷον ἐπὶ σκηνῆς τοῦ βίου τοῖς ἀληθείας ἐγκυκλήσω
θεαταῖς. Διόνυσον μαινόλην ὀργιάζουσι Βάκχοι ὠμοφαγίᾳ τὴν c
ἱερομηνίαν ἄγοντες, καὶ τελίσκουσι τὰς κρεανομίας τῶν φόνων,
ἀνεστεμμένοι τοῖς ὄφεσιν, ἐπολολύζοντες Εὖαν Εὖαν ἐκείνην, δι'
ἣν ἡ πλάνη παρηκολούθησε, [καὶ ὁ θάνατος ἐπηκολούθησε]· καὶ
σημεῖον ὀργίων Βακχικῶν ὄφις ἐστὶ τετελεσμένος. Αὐτίκα γοῦν
κατὰ τὴν ἀκριβῆ τῶν Ἑβραίων φωνὴν τὸ ὄνομα τὸ Εὔα δασυνό-
μενον ἑρμηνεύεται ὄφις ἡ θήλεια. Δηὼ δὲ καὶ Κόρη δρᾶμα ἤδη d

---

d 7 διελήλεκται I   d 8 χρηστήρια] μυστήρια BIO   d 9 Ἀμφιάρεων I   62 a 1 ἀνιέρους] pr τοὺς O, ἀνιέρου I   a 2 ἄγων] + παρὰ AH   a 4 τυράννων AH   νεκυομαντίαι AI   a 5 σκότῳ BIO   παραδεδόσθων IO   b 2 αἱ] om BIO   b 3 ἀνθρώποις χρᾶν] BIO Clem., om AH   b 5 ἀνὰ] om AH   b 7 αὐτοῖς τοῖς καλουμένοις BI   ὑμῶν] ἡμῶν I   θεούς] θεοῖς BI   τελεταὶ] + litt eras (? καὶ vel αἱ) A, + καὶ αἱ H. ὧν καὶ τελεταὶ αἱ μυστικαί conieci   b 8 τοῖς] AO, τῆς I   ἐγκεκλήσω BIO[vid]   c 1 ὀργυάζουσι O   ὠμοφαγίαν AH   c 2 ἱερομανίαν I   καὶ τελίσκουσι —c 5 τετελεσμένος] om BI   τελέσκου E   c 4 [καὶ ὁ θάν. ἐπηκ.]] om AH Clem.   c 6 τῶν] om I   d 1 ἡ] om BIO

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ἐγενέσθην μυστικόν, καὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἁρπαγὴν καὶ τὸ πένθος αὐταῖν Ἐλευσὶς δᾳδουχεῖ.

Καί μοι δοκεῖ τὰ ὄργια καὶ τὰ μυστήρια δεῖν ἐτυμολογεῖν, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς Δηοῦς τῆς πρὸς Δία γεγενημένης, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ μύσους τοῦ συμβεβηκότος περὶ τὸν Διόνυσον· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ Μυοῦντός τινος Ἀττικοῦ, ὃν ἐν κυνηγίᾳ διαφθαρῆναι Ἀπολλόδωρος λέγει, οὐ φθόνος ὑμῶν δεδοξάσθαι τὰ μυστήρια ἐπιτυμβίῳ τιμῇ. Πάρεστι δὲ καὶ ἄλλως μυθάριά σοι νοεῖν, ἀντιστοιχούντων τῶν γραμμάτων, τὰ μυστήρια. Θηρεύουσι γὰρ εἰ καὶ ἄλλοι τινὲς ἀτὰρ δὴ καὶ οἱ μῦθοι οἱ τοιοίδε Θρᾳκῶν τοὺς βαρβαρικωτάτους, p. 63 Φρυγῶν τοὺς ἀνοητοτάτους, Ἑλλήνων τοὺς δεισιδαίμονας. Ὄλοιτο οὖν ὁ τῆσδε ἄρξας τῆς ἀπάτης ἀνθρώποις· εἴτε ὁ Δάρδανος ὁ Μητρὸς θεῶν καταδείξας τὰ μυστήρια, εἴτε Ἠετίων τις ὁ τὰ Σαμοθρᾴκων ὄργια καὶ τελετὰς ὑποστησάμενος, εἴτε ὁ Φρὺξ ἐκεῖνος ὁ Μίδας ὁ παρὰ τοῦ Ὀδρύσου μαθών, ἔπειτα διαδοὺς τοῖς ὑποτεταγμένοις ἔντεχνον ἀπάτην. Οὐ γάρ με ὁ Κύπριος ὁ νησιώτης Κινύρας παραπεῖσαι ποτ' ἄν, τὰ περὶ τὴν Ἀφροδίτην μαχλῶντα ὄργια ἐκ νυκτὸς ἡμέρᾳ παραδοῦναι τολμήσας, φιλοτιμούμενος b θειάσαι πόρνην πολίτιδα. Μελάμποδα δὲ τὸν Ἀμυθάονος ἄλλοι φασὶν ἐξ Αἰγύπτου μετακομίσαι τῇ Ἑλλάδι τὰς Δηοῦς ἑορτάς, πένθος ὑμνούμενον. Τούτους ἔγωγ' ἂν ἀρχεκάκους φήσαιμι μύθων ἀθέων καὶ δεισιδαιμονίας ὀλεθρίου πατέρας, σπέρμα κακίας καὶ φθορᾶς ἐγκαταφυτεύσαντας τῷ βίῳ τὰ μυστήρια.

Ἤδη δέ, καὶ γὰρ καιρός, αὐτὰ ὑμῶν τὰ ὄργια ἐξελέγξω ἀπάτης καὶ τερατείας ἔμπλεα. Καὶ εἰ μεμύησθε, μᾶλλον ἐπιγελάσεσθε

d 2 γενέσθην AH d 3 Ἐλευσὶς A, Ἐλευσὶν H d 7 ὃν] om A d 8 δεδόξασται AI d 9 τιμῇ] pr φωνῇ καὶ IO Schol in marg A, vid Append μυθάριά] codd, μυθήρια Clem, cf Klotz. Annot 63 a 1 ὄλλοιτο O a 2 ἄρξας τῆς ἀπάτης ἀνθρ.] τοῖς ἀνθρ. ἄρξας ἀνὴρ I a 3 Μητρὸς] Clem., μύθους AHO, μῦθον BI τις] om BIO a 8–74 d 10 τολμήσας—ἀποφηναμένων] desunt in A b 1 θειάσαι] θράσαι O, θηρᾶσαι BI ἄλλοι] ἄλλο H b 2 τὰς] H, τῆς BIO b 3 ἔγωγ' ἂν] ἐγὼ γὰρ H b 4–64 a 5 σπέρμα—ἰπέδιν] om BI b 6 ὄργια] HE, ἔργα O ἐξελέγξαι H b 7 ἐπιγελαίσατε H

τοῖς μύθοις ὑμῶν τούτοις τοῖς τιμωμένοις. Ἀγορεύσω δὲ ἀνα- c ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ
φανδὸν τὰ κεκρυμμένα, οὐκ αἰδούμενος λέγειν ἃ προσκυνεῖν οὐκ
αἰσχύνεσθε. Ἡ μὲν οὖν Ἀφρογενής τε καὶ Κυπρογενὴς καὶ Κινύρᾳ
φίλη, τὴν Ἀφροδίτην λέγω, τὴν

φιλομηδέα ὅτι μηδέων ἐξεφαάνθη,

μηδέων ἐκείνων τῶν ἀποκεκομμένων Οὐρανοῦ, τῶν λάγνων, τῶν
μετὰ τὴν τομὴν τὸ κῦμα βεβιασμένων, ὡς ἀσελγῶν ὑμῖν μορίων
ἄξιος Ἀφροδίτη γίνεται καρπός· ἐν ταῖς τελεταῖς ταύτης τῆς
πελαγίας ἡδονῆς τεκμήριον τῆς γονῆς ἁλῶν χόνδρος καὶ φαλλὸς d
τοῖς μυουμένοις τὴν τέχνην τὴν μοιχικὴν ἐπιδίδοται· νόμισμα δὲ
εἰσφέρουσιν αὐτῇ οἱ μυούμενοι ὡς ἑταίρᾳ ἐρασταί.

Δηοῦς δὲ μυστήρια, καὶ Διὸς πρὸς μητέρα Δήμητραν ἀφροδίσιοι
συμπλοκαί, καὶ μῆνις—οὐκ οἶδ' ὅ τι φῶ λοιπόν, μητρὸς ἢ γυναικός—
τῆς Δηοῦς, ἧς δὴ χάριν Βριμὼ προσαγορευθῆναι λέγεται, ἱκετηρίαι
Διός, καὶ πόμα χολῆς, καὶ καρδιουλκίαι, καὶ ἀρρητουργίαι· ταῦτα οἱ
Φρύγες τελίσκουσιν Ἄττιδι καὶ Κυβέλῃ καὶ Κορύβασιν. Τεθρυλή-
κασι δὲ ὡς ἄρα ἀποσπάσας ὁ Ζεὺς τοῦ κριοῦ τοὺς διδύμους φέρων
ἐν μέσοις ἔρριψε τοῖς κόλποις τῆς Δηοῦς, τιμωρίαν ψευδῆ τῆς
βιαίας συμπλοκῆς ἐκτινύων, ὡς ἑαυτὸν δῆθεν ἐκτεμών. Τὰ σύμβολα p. 64
τῆς μυήσεως ταύτης ἐκ περιουσίας παρατεθέντα οἶδ' ὅτι κινήσει
γέλωτα καὶ μὴ γελασείουσιν ὑμῖν διὰ τοὺς ἐλέγχους· Ἐκ τυμπάνου
ἔφαγον· ἐκ κυμβάλου ἔπιον· ἐκερνοφόρησα· ὑπὸ τὸν παστὸν
ὑπέδυν. Ταῦτα οὐχ ὕβρις τὰ σύμβολα; οὐ χλεύη τὰ μυστήρια;

Τί δ' εἰ καὶ τὰ ἐπίλοιπα προσθείην; Κυεῖ μὲν ἡ Δημήτηρ,
ἀνατρέφεται δὲ ἡ κόρη, μίγνυται δ' αὖθις ὁ γεννήσας οὑτοσὶ Ζεὺς

---

63 c 5 Hesiod. *Theog.* 200

---

c 1 μιμωμένοις H c 2 αἰδόμενος H c 3 αἰσχύνεσθαι E τε] Clem., om HEO ἢ Κινύρα] HO Clem., καὶ Κινύρᾳ E Gaisf. c 5 φιλομήδεα (sic) H ἐξεφραάνθη E c 6 ἀποκεκρῶμμένων H λαγόνων H d 3 εἰσφέρουσιν] φέρουσιν H d 4 δὲ] δὴ H d 5 οὐκ οἶδ' ὅ τι] οὐκέτι H d 8 Κυβέλλῃ EO τεθρυλίκασι H, τεθρυλλήκασι O 64 a 1 ἐκτινύων] H, ἐκτινύνων EO a 2 παρατιθέντα H a 3 γελάσουσιν H a 4 ἐκιρνοφόρησα HO a 5 ὑπέδυεν H a 7 οὑτωσὶ I

b τῇ Φερεφάττῃ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ μετὰ τὴν μητέρα τὴν Δηῶ, ἐκλαθόμενος τοῦ προτέρου μύσους [πατὴρ καὶ φθορεὺς κόρης ὁ Ζεύς], καὶ μίγνυται δράκων γενόμενος, ὃς ἦν ἐλεγχθείς. Σαβαζίων γοῦν μυστηρίων σύμβολον τοῖς μυουμένοις ὁ διὰ κόλπου θεός· δράκων δέ ἐστιν οὗτος διελκόμενος τοῦ κόλπου τῶν τελουμένων, ἔλεγχος ἀκρασίας Διός. Κυεῖ καὶ ἡ Φερέφαττα παῖδα ταυρόμορφον. Ἀμέλει φησί τις ποιητὴς ⟨εἰδυλλικός⟩·

ταῦρος δράκοντος, καὶ πατὴρ ταύρου δράκων,
c ἐν ὄρει τὸ κρύφιον βουκόλος τὸ κέντρον·

βουκολικόν, οἶμαι, κέντρον τὸν νάρθηκα ἐπικαλῶν, ὃν δὴ κάλων ἀναστέφουσιν οἱ Βάκχοι.

Βούλει καὶ τὰ Φερεφάττης ἀνθολόγια διηγήσομαί σοι, καὶ τὸν κάλαθον, καὶ ἁρπαγὴν τὴν ὑπὸ Ἀϊδωνέως, καὶ τὸ χάσμα τῆς γῆς, καὶ τὰς ὗς τὰς Εὐβουλέως τὰς συγκαταποθείσας ταῖν θεαῖν, δι' ἣν αἰτίαν ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις μεγαρίζοντες χοίρους ἐμβάλλουσι; Ταύτην τὴν μυθολογίαν ποικίλως κατὰ πόλιν αἱ γυναῖκες ἑορτά-
d ζουσι, Θεσμοφόρια, Σκιροφόρια, Ἀρρητοφόρια, πολυτρόπως τὴν Φερεφάττης ἐκτραγῳδοῦσαι ἁρπαγήν. Τὰ γὰρ Διονύσου μυστήρια τέλεον ἀπάνθρωπα, ὃν εἰσέτι παῖδα ὄντα ἐνόπλῳ κινήσει περιχορευόντων Κουρήτων, δόλῳ δὲ ὑποδύντων Τιτάνων, ἀπατήσαντες παιδαριώδεσιν ἀθύρμασιν οὗτοι δὴ οἱ Τιτᾶνες διέσπασαν ἔτι νηπίαχον ὄντα, ὡς ὁ τῆς τελετῆς ποιητὴς Ὀρφεὺς ὁ Θρᾴκιός φησιν·

κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
μῆλά τε χρύσεα καλὰ παρ' Ἑσπερίδων λιγυφώνων.

---

64 b 8 Cf Arnob. *adv. Gentes* v. 21   d 7 Orph. *Fr.* 196

b 1 ἰδίᾳ] om H   b 2 προτέρου] πρώτου O   [πατὴρ—Ζεύς]] (Schol e marg in text receptum) H, om IO   b 4 θέων H   b 5 ἐστιν] om I   διολκούμενος IO, διελκόμενος H   b 7 τις] IO, καὶ H   ⟨εἰδυλλικός⟩] conieci. εἰδωλικός codd Cf Annot   b 8 ταῦρος] H + πατὴρ IO   c 2 κάλων] O, καὶ H, κάλον I   c 3 ἀναστέφουσιν] HO, ἀναστρέφουσιν I   c 4 σοι] + καὶ τα λόγια H (in marg)   c 5 ἁρπ. τὴν ὑπο Ἀϊδ.] HO, τὴν ὑπὸ Ἀϊδ. ἁρπ. I, τὴν ἁρπ. τὴν ὑπὸ Ἀϊδ. O   Ἀϊδωνέρας I   c 6 συγκαταποθήσας H   c 7 αἰτίαν] IO, om H   ἐμβάλλ.] H, ἐκβάλλ. IO   c 8 πόλιν] H, πόλεις IO   ἑορτ. αἱ γυν. IO   d 2 ἐκτραγῳδοῦσαι] HBI, ἐκτραγῳδοῦσι O   d 4 δέ] om I   ἀπαντήσαντες I   d 5 δή] δὲ H   νηπίαχον ὄντα] IO, νηπιάζοντα H   d 6 τελεστῆς I   ποιητής] om H   ὁ Θρ. φησιν] H, φ. ὁ Θρ. IO   d 8 χρύσεα HI, χρύσεια BO (?)

Καὶ τῆσδε ὑμῖν τῆς τελετῆς τὰ ἀχρεῖα σύμβολα οὐκ ἀχρεῖον εἰς ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ
καταγνωσιν παραθέσθαι· ἀστράγαλος, σφαῖρα, στρόβιλος, μῆλα, **p. 65**
ῥόμβος, ἔσοπτρον, πόκος. Ἀθηνᾶ μὲν οὖν τὴν καρδίαν τοῦ
Διονύσου ὑφελομένη Παλλὰς ἐκ τοῦ πάλλειν τὴν καρδίαν προσ-
ηγορεύθη· οἱ δὲ Τιτᾶνες, οἱ καὶ διασπάσαντες αὐτόν, λέβητά τινα
τρίποδι ἐπιθέντες καὶ τοῦ Διονύσου ἐμβαλόντες τὰ μέλη καθήψουν
πρότερον, ἔπειτα ὀβελίσκοις

ἀμπείραντες ὑπείρεχον Ἡφαίστοιο.

Ζεὺς δὲ ὕστερον ἐπιφανεὶς—εἰ θεὸς ἦν, τάχα που τῆς κνίσης τῶν
ὀπτωμένων κρεῶν μεταλαβών, ἧς δὴ τὸ γέρας λαχεῖν ὁμολογοῦσιν **b**
ὑμῶν οἱ θεοί—κεραυνῷ τοὺς Τιτᾶνας αἰκίζεται, καὶ τὰ μέλη τοῦ
Διονύσου Ἀπόλλωνι τῷ παιδὶ παρακατατίθεται καταθάψαι. Ὁ
δέ, οὐδὲ γὰρ ἠπείθησε Διί, εἰς τὸν Παρνασὸν φέρων κατατίθεται
διεσπασμένον τὸν νεκρόν. Εἰ θέλεις δ' ἐποπτεῦσαι καὶ Κορυ-
βάντων ὄργια, τὸν τρίτον ἀδελφὸν ἀποκτείναντες οὗτοι τὴν κεφαλὴν
τοῦ νεκροῦ φοινικίδι ἐπεκαλυψάτην, καὶ καταστέψαντε ἐθαψάτην,
φέροντες ἐπὶ χαλκῆς ἀσπίδος ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου.
Καὶ ταῦτ' ἔστι τὰ μυστήρια, συνελόντι φάναι, φόνοι καὶ τάφοι· **c**
οἱ δὲ ἱερεῖς οἱ τῶνδε, οὓς Ἀνακτοτελέστας οἷς μέλον καλεῖν καλοῦσι,
προσεπιτερατεύονται τῇ συμφορᾷ, ὁλόρριζον ἀπαγορεύοντες σέλινον
ἐπὶ τραπέζης τιθέναι· οἴονται γὰρ δὴ ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἀπορ-
ρυέντος τοῦ Κορυβαντικοῦ τὸ σέλινον ἐκπεφυκέναι· ὥσπερ ἀμέλει

---

65 a 7 Hom. *Il.* ii. 426

---

d 10 ὑμῖν H Clem., ἡμῖν IO τελεστῆς (?) I ἀχρεῖα] H, om BIO ἀχρεῖον] HO, ἄχρηστον BI **65 a** 2 ῥόμβος] HO, ῥόμβιλος BI **a** 3 ἀφελομένη H **a** 5 τρίποδα H ἐμβαλόντες] H, βαλόντες I, ἐκβαλόντες O καθήψουν] HO, καθήψων BI **a** 7 περιπείραντες] IO ὑπήρεχον H **a** 8 κνίσσης IO **b** 1 ὀπτομένων H ὁμ. ὑ. οἱ θ. λαχεῖν IO **b** 3 θάψαι IO **b** 4 οὐδὲ] HO, οὐ I Clem. Παρνασσὸν I **b** 5 θέλης (sic) H δ'] O, om HBI **b** 6 ἀποκτείναντες] H, ἀποκτενόντες I, ἀπεκτονότες BO **b** 7 ἐπικ. IO καταστέψαντε ἐθαψάτην] I Clem., καταστέψαντες θαψάτην H (−τε) O **b** 8 φέροντε] H ὑπὸ] HI, ἐπὶ O **c** 1—**66 a** 4 Καὶ ταῦτ—εἰσέτι καὶ νῦν] om BI **c** 1 ἔστι] HO, ἐπὶ E **c** 2 μέλον] μέλλον E, μέλλον HO καλεῖν om EO **c** 5 τὸ] om H

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ καὶ αἱ θεσμοφοριάζουσαι τῆς ῥοιᾶς τοὺς κόκκους παραφυλάττουσιν ἐσθίειν· τοὺς γὰρ ἀποπεπτωκότας χαμαὶ ἐκ τῶν τοῦ Διονύσου αἵματος σταγόνων βεβλαστηκέναι νομίζουσι τὰς ῥοιάς. Καβείρους

d δὲ τοὺς Κορύβαντας καλοῦντες καὶ τελετὴν Καβειρικὴν καταγγέλλουσιν. Αὐτὼ γὰρ δὴ τούτω τὼ ἀδελφοκτόνω τὴν κίστην ἀνελομένω, ἐν ᾗ τὸ τοῦ Διονύσου αἰδοῖον ἀπέκειτο, εἰς Τυρρηνίαν κατήγαγον, εὐκλεοῦς ἔμποροι φορτίου· κἀνταῦθα διετριβέτην φυγάδε ὄντε, τὴν πολυτίμητον εὐσεβείας διδασκαλίαν, αἰδοῖα καὶ κίστην θρησκεύειν παραθεμένω Τυρρηνοῖς· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἀπεικότως τὸν Διόνυσον προσαγορεύεσθαι τινὲς Ἄττιν θέλουσιν, αἰδοίων ἐστερημένον.

Καὶ τί θαυμαστὸν εἰ Τυρρηνοὶ οἱ βάρβαροι αἰσχροῖς οὕτω τελίσκονται παθήμασιν, ὅπου γε Ἀθηναίοις καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, αἰδοῦμαι καὶ λέγειν, αἰσχύνης ἔμπλεως ἡ περὶ τὴν Δηὼ μυθολογία;

p. 66 Ἀλωμένη γὰρ ἡ Δηὼ κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρὸς τῆς Κόρης περὶ τὴν Ἐλευσῖνα—τῆς Ἀττικῆς ἐστὶ τοῦτο τὸ χωρίον—ἀποκάμνει, καὶ φρέατι ἐπικαθίζει λυπουμένη. Τοῦτο τοῖς μυουμένοις ἀπαγορεύεται εἰσέτι καὶ νῦν, ἵνα μὴ δοκοῖεν οἱ τετελεσμένοι μιμεῖσθαι τὴν ὀδυρομένην. Ὤικουν δὲ τηνικάδε τὴν Ἐλευσῖνα οἱ γηγενεῖς· ὀνόματα αὐτοῖς Βαυβώ, καὶ Δυσαύλης, καὶ Τριπτόλεμος, ἔτι δὲ Εὔμολπός τε καὶ Εὐβουλεύς· βουκόλος ὁ Τριπτόλεμος ἦν, ποιμὴν

b δὲ ὁ Εὔμολπος, συβώτης δὲ ὁ Εὐβουλεύς· ἀφ' ὧν τὸ Εὐμολπιδῶν καὶ τὸ κηρύκων τὸ ἱεροφαντικὸν δήπου τὸ Ἀθήνησι γένος ἤνθησε. Καὶ δὴ—οὐ γὰρ ἀνήσω μὴ οὐχὶ εἰπεῖν—ξενίσασα ἡ Βαυβὼ τὴν

---

c 6 τῆς ῥοιᾶς τοὺς] HO τοὺς τῆς ῥοιᾶς E c 8 Καβείρους] H, Καμβείρους EO d 1 καλοῦντες] EO, καλοῦσι H Καβειρικὴν] HE, καὶ Βειρικὴν O καταγγέλλουσιν] Clem., καταλέγουσι O, καταγγέλουσιν H d 3 τὸ τοῦ Δ.] H, τοῦ Δ. τὸ EO ἀπέκειτο] HE, ἐναπ. O d 4 διετριβέτην] διατριβέτην O, διαφυγέτην H d 6 κίστην] EO, κίστην (Gaisf., sed obscurum est ύ) H θρησκείαν παραθεμ. H, παραθεμ. θρησκεύειν EO d 7 τίνες (sic) H τινὲς τὸν Δ. Ἄ. προσαγ. θέλ. EO d 8 αἰδοίων ἐστερ.] EO, αἰδοῖον ἀτερημένον H d 10 τελίσκονται HE, τελίσκουσι O 66 a 2 τὸ] H, om EO a 4 καὶ] H, om EO ἵνα] HO, ὡς I a 5 Ὤικουν δὲ γηγενεῖς] H (cum γηγενῆς) O, ἦσαν δὲ BI b 1 συβότης I b 2 δήπου τὸ Ἀθήνησι] H, δήπου τοῦτο O, δὴ τοῦτο BI b 3 δὴ οὐ] H, δὴ BI, γὰρ οὐδὲ O ἀνήσω μὴ οὐχὶ εἰπεῖν] HO, om BI

Δηώ, ὀρέγει κυκεῶνα αὐτῇ. Τῆς δὲ ἀναινομένης λαβεῖν, καὶ
πιεῖν οὐκ ἐθελούσης—πενθήρης γὰρ ἦν—περιαλγὴς ἡ Βαυβὼ
γενομένη, ὡς ὑπεροραθεῖσα δῆθεν, ἀναστέλλεται τὰ αἰδοῖα, καὶ
ἐπιδεικνύει τῇ θεῷ· ἡ δὲ τέρπεται τῇ ὄψει ἡ Δηώ, καὶ μόλις ποτὲ
δέχεται τὸ ποτόν, ἡσθεῖσα τῷ θεάματι. c

Ταῦτά ἐστι τὰ κρύφια τῶν Ἀθηναίων μυστήρια, ταῦτά τοι καὶ
Ὀρφεὺς ἀναγράφει. Παραθήσομαι δέ σοι αὐτὰ τοῦ Ὀρφέως τὰ
ἔπη, ἵν' ἔχῃς μάρτυρα τῆς ἀναισχυντίας τὸν μυσταγωγόν·

Ὣς εἰποῦσα πέπλους ἀνεσύρατο, δεῖξε δὲ πάντα
σώματος οὐδὲ πρέποντα τύπον· παῖς δ' ἦεν Ἴακχος,
χειρί τέ μιν ῥίπτασκε γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ κόλποις. d
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν μείδησε, θεὰ μείδησ' ἐνὶ θυμῷ,
δέξατο δ' αἰόλον ἄγγος ἐν ᾧ κυκεὼν ἐνέκειτο.

Κἄστι τὸ σύνθημα Ἐλευσινίων μυστηρίων· Ἐνήστευσα, ἔπιον
τὸν κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίστης, ἐργασάμενος ἀπεθέμην εἰς κάλαθον,
καὶ ἐκ καλάθου εἰς κίστην. Καλά γε τὰ θεάματα καὶ θεᾷ πρέποντα.

Ἄξια μὲν οὖν νυκτὸς τὰ τελέσματα καὶ πυρός, καὶ τοῦ μεγαλήτορος
μᾶλλον δὲ ματαιόφρονος Ἐρεχθειδῶν δήμου, πρὸς δὲ καὶ
τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὕς τινας *μένει τελευτήσαντας ἅσσα οὐδὲ
ἔλπονται.* Τίσι δὴ μαντεύεται Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος; *Νυκτιπόλοις,
μάγοις, βάκχοις, λήναις, μύσταις·* τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ
θάνατον, τούτοις μαντεύεται τὸ πῦρ. *τὰ γὰρ νομιζόμενα κατ' ἀνθρώ-* p. 67
πους μυστήρια ἀνιερωστὶ μυεῦνται. Νόμος οὖν καὶ ὑπόληψις κενὴ καὶ

---

66 c 5 Orph. *Fr.* 215, cf Lobeck, *Aglaoph.* vol. ii. p. 819
d 10 Bywater, *Heracl. Rell.* cxxii., cf Clem. Al. *Strom.* iv. 532 b
d 11 *Heracl. Rell.* cxxiv. 67 a 1 ibid. cxxv.

---

b 5 περιαλγὴς] IO, + δὲ H b 7 ἐπιδεικνύει] HO, ὑποδ. I c 1 δέχεταί ποτε H c 2 μυστηρίων BI τοι] IO, τε H c 3 δέ] IO, om H c 4 ἔχῃς] HI, ἔχοις O τῆς] HO, om I d 1 χεῖρά θ' ἑὴν, Lobeck γελῶν] κν̄ B d 2 μείδησε] ἐνόησε, Dind., εἴδησε Lobeck, Klotz d 3 δ' αἰόλον] IO, δὴ ὅλον H ἐνέκειτο—d 5 κυκεῶνα] om I d 5 κίσθης BI d 6 κίστην] H, κίσθην BI, κίστιν O d 9 Ἐριχθιδῶν H, Ἐρεχθήων B δὲ 2°] HI, δέον (?) O d 10 οὐδὲ] HO, δὲ BI d 11 δὴ] H, δὲ IO d 12 ἀπειλεῖ] HO, ἀπειλὴ BI 67 a 2 ἀνιερωστὶ] IO, ἱερῶς τί H μυεῦνται] O, μνεῦται BI, μύονται H κενὴ] HB, κενὰ IO

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

τοῦ δράκοντος τὰ μυστήρια ἀπάτη τίς ἐστι θρησκευομένη τὰς ἀμυήτους ὄντως μυήσεις καὶ τὰς ἀνοργιάστους τελετὰς εὐσεβείᾳ νόθῳ προτρεπομένων. Οἷαι δὲ καὶ αἱ κίσται αἱ μυστικαί;—δεῖ γὰρ ἀπογυμνῶσαι τὰ ἅγια αὐτῶν, καὶ τὰ ἄρρητα ἐξειπεῖν—οὐ σησαμαῖ ταῦτα, καὶ πυραμίδες, καὶ τολύπαι, καὶ πόπανα πολυόμ-
b φαλα, χόνδροι τε ἁλῶν; καὶ δράκων ὄργιον Διονύσου Βασσάρου; οὐχὶ δὲ ῥοιαὶ πρὸς τοῖσδε καὶ ⟨κράδαι⟩, νάρθηκές τε καὶ κιττοί, πρὸς δὲ καὶ φθοῖς, καὶ μήκωνες; Ταῦτ' ἔστιν αὐτῶν τὰ ἅγια. Καὶ προσέτι τῆς Θέμιδος τὰ ἄρρητα σύμβολα, ὀρίγανον, λύχνος, ξίφος, κτεὶς γυναικεῖος, ὅς ἐστιν εὐφήμως καὶ μυστικῶς μόριον γυναικεῖον. Ὢ τῆς ἐμφανοῦς ἀναισχυντίας· πάλαι μὲν ἀνθρώποις σωφρονοῦσιν ἐπικάλυμμα ἡδονῆς νὺξ ἦν σιωπωμένη, νυνὶ δὲ τοῖς μυουμένοις ἡ ἱερὰ τῆς ἀκρασίας νύξ ἐστι λαλουμένη, καὶ τὸ πῦρ ἐλέγχει τὰ πάθη δᾳδουχούμενον. Ἀπόσβεσον, ὦ ἱεροφάντα, τὸ πῦρ· αἰδέσ-
c θητι δᾳδοῦχε τὰς λαμπάδας· ἐλέγχει σου τὸν Ἴακχον τὸ φῶς. ἐπίτρεψον ἀποκρύψαι τῇ νυκτὶ τὰ μυστήρια· σκότει τετιμήσθω τὰ ὄργια. Τὸ πῦρ οὐχ ὑποκρίνεται· ἐλέγχειν καὶ κολάζειν κελεύεται.

Ταῦτα τῶν ἀθέων τὰ μυστήρια. Ἀθέους δὲ εἰκότως ἀποκαλῶ τούτους, οἳ τὸν μὲν ὄντως ὄντα Θεὸν ἠγνοήκασι, παιδίον δὲ Τιτάνων ὕπο διασπώμενον, καὶ γύναιον πενθοῦν, καὶ μόρια ἄρρητα
d ὡς ἀληθῶς ὑπὸ αἰσχύνης ἀναισχύντως σέβουσι, διττῇ ἐνισχημένοι τῇ ἀθεότητι· προτέρᾳ μὲν καθ' ἣν ἀγνοοῦσι τὸν Θεόν, τὸν ὄντα ὄντως μὴ γνωρίζοντες Θεόν· ἑτέρᾳ δὲ καὶ δευτέρᾳ δὴ ταύτῃ τῇ πλάνῃ τοὺς οὐκ ὄντας ὡς ὄντας νομίζοντες, καὶ θεοὺς τούτους

---

a 3 δράκοντος] HBO, δράματος I a 4 μύσεις ὄντως H καὶ τὰς—a 5 προτρεπομένων] om BI a 5 κίσται] HO, κίσθαι BI b 1 Βασάρου I b 2 ⟨κράδαι⟩] ita conieci, κραδίαι Clem., καρδίαι IO, καρδία H b 3 φθοῖς] HI, φθόεις O μήκονες H b 4 Θέμιτος H λύχνον H b 5 μυστικῶς] + εἰπεῖν Clem. b 6 ἀναισχυντείας I b 7 σιωπομένη I b 9 δαδουχούμενα BI c 2 τετιμείσθω I c 4 κελεύεται] pr ἃ Clem. c 7 T. ὑπὸ διασπ. H, ὑπὸ T. διασπ. BIO πένθον (sic) I d 2 ἀθεότητι] ματαιότητι O* ὄντως ὄντα IO d 3 ταύτῃ δὴ IO d 3—70 d 2 ταύτῃ δὴ—τινας post 74 b 4 ἐπεφήμισαν perperam locavit codicis I bibliopegus.

ὀνομάζοντες τοὺς οὐκ ὄντως ὄντας, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὄντας, μόνου δὲ τοῦ ὀνόματος τετυχηκότας. ΚΑΙ-ΜΕΝΤΟΣ

Τοσαῦτα καὶ οὗτος.

4. Εἰκότως δῆτα ἡμεῖς τούτων ἁπάντων ἐλευθέρους ἡμᾶς γενέσθαι ὁμολογοῦμεν, τῆς μακρᾶς καὶ πεπαλαιω- p. 68
μένης πλάνης ὥσπερ τινὸς δεινῆς καὶ χαλεπωτάτης νόσου λελυτρωμένοι· πρῶτα μὲν τῇ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ χάριτι καὶ εὐεργεσίᾳ, δεύτερον δὲ ἀπορρήτῳ δυνάμει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, καὶ τρίτον σώφρονι λογισμῷ κρίναντες ἀνόσιον εἶναι καὶ δυσσεβὲς τῇ τοῦ Θεοῦ σεβασμίῳ προσηγορίᾳ τιμᾶν τοὺς πάλαι ἐν νεκροῖς κειμένους θνητοὺς ἄνδρας, καὶ οὐδὲ σωφρόνων ἀνδρῶν μνήμην ἀπολελοιπότας, ἐσχάτης b
δὲ ἀκρασίας καὶ ἀκολασίας ὠμότητός τε καὶ φρενοβλαβείας δείγματα τοῖς μετ᾽ αὐτοὺς φυλάττειν παραδεδωκότας. Πῶς γὰρ οὐ πάντων ἠλιθιώτατον τοὺς σωφροσύνης ἐραστὰς τοῖς αἰσχροῖς καὶ ἀκολάστοις τῶν πρωτείων παραχωρεῖν, καὶ τοὺς συνετοὺς καὶ ἔμφρονας τοῖς τὰς φρένας ἀπολωλεκόσι τὴν σεβάσμιον παρέχειν τιμήν, τούς τε δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας ἀσκητὰς τοῖς δι᾽ ὑπερβολὴν ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας τεκνο- c
κτονίας καὶ πατροκτονίας μιάσμασιν ἐνεσχημένοις; Ποίαν δὲ οὐχ ὑπερηκόντισεν ὑπερβολὴν ἀσεβείας τὸ καταβάλλειν εἰς ἄρρητα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μόρια καὶ εἰς τὴν ἄλογον καὶ θηριώδη φύσιν τὴν σεμνὴν καὶ παναγίαν τοῦ θεοῦ πρόσρησιν, τοιαῦτά τε αἰσχρὰ καὶ ἀπάνθρωπα θεολογεῖν, οἷα καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις

---

d 5 ὀνομάζοντας H   ὄντως ὄντας] O, ὄντας οὕτως H, ὄντας ὄντας BI   μᾶλλον δὲ] HO, + μᾶλλον ἢ I   μόνου δὲ] IO, τῇ πλάνῃ δὲ μόνου H   d 8—68 a 1 ἐλευθέρους—ὁμολογοῦμεν] om H   68 a 1 τῆς] + μὲν H   a 6 κρίναντας H   a 7 σεβασμίᾳ BIO   b 3 τοῖς μετ᾽ αὐτοὺς] τοὺς παρ᾽ ἑαυτοῖς H   b 6 παραχορεῖν H   b 7 ἀπολωλεκόσι] BI, ἀπολελωκόσι O, ἀπολελοκόσι H   σεβασμίαν BIO   c 2 καὶ πατροκτονίας] om H   ἐνεσχ.] H, ἐνισχ. IO   c 6 πρόσρρησιν I   τε] om H

κακούργων, εἰ κατελεγχθείη, ταῖς ἀπὸ τῶν νόμων ἀπαραιτήτοις ὑποπέσοιεν ἂν τιμωρίαις; Καὶ τί χρὴ μηκύνειν d εὐαγγελιζομένους πάντα βάρβαρον ὁμοῦ καὶ Ἕλληνα τὴν ⟨ἀπὸ⟩ τῶν εἰρημένων κακῶν ἐλευθερίαν, τῆς τε ἀπὸ τῶν ψευδωνύμων θεῶν ἀποστασίας τὸ εὔλογον εἰς φῶς ⟨ἀνάγοντας⟩, ὁπότε καὶ αὐτῶν ἤδη τῶν σφόδρα δεισιδαιμόνων οἱ πλείους, ὥσπερ ἐκ βαθέος κάρου ἀνανήψαντες, καὶ τῆς παλαιᾶς ἀχλύος τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα διανοίξαντες, τὸν βαθὺν λῆρον συνεῖδον τῆς πατρικῆς πλάνης, καὶ στάντες ἐπὶ λογισμοῦ τὴν ἑτέραν ὁδὸν εἵλοντο, τῆς παλαιᾶς ἀναχωρήσαντες; ὧν οἱ μὲν ὁμόσε χωρήσαντες τῆς ὅλης κατέπτυσαν θεολογίας τῶν σφετέρων προγόνων πλατὺ καταγελάσαντες, οἱ δ' ἀθεότητος δόξαν ἐκκλίναντες οὔτε ἐπὶ τοῖς προτέροις ἔστησαν οὔτε ἐξ p. 69 ἅπαντος αὐτῶν ἀνεχώρησαν, κολακεῦσαι δὲ καὶ θεραπεῦσαι τὴν οἰκείαν προθέμενοι δόξαν τὰς περὶ τῶν τεθρυλημένων παρ' αὐτοῖς θεῶν ἀληθεῖς ἱστορίας μύθους εἶναι πεπλασμένους ὑπὸ ποιητῶν ἐπεφήμισαν, φυσικὰς ἐν αὐτοῖς ἀποκρύπτοντες θεωρίας. Ὧν, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα μηδὲν φέρουσιν ἀληθείας δεῖγμα, ὅμως δ' οὖν ἀναγκαία γένοιτ' ἂν ἡμῖν ἡ ἔκθεσις εἰς θεωρίαν τῶν καὶ παρὰ τούτοις σεμνῶν, ὡς ἂν καὶ τῆς τούτων ἀναχωρήσεως οὐκ ἄλλως ἡμῖν προξενηθείσης ἢ διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τὸ εὔλογον

---

c 8 κακούργων H καταλεχθείη H, κατελεγχθῇ vulgo, κατελεγχθείη Dind. d 2 ⟨ἀπὸ⟩] αν (sic) B, om HIO d 3 ψευδονύμων H d 4 ἀγαγόντας HBIO, ἀναγαγόντας GFC, ἀνάγοντας conieci d 5 ἐκ] HO, ἀπὸ BI βαθέοις H ἀνανήψ.] HBI, διανήψ. O d 6 διανοίξαντες] H, διοίξαντες BIO d 7 – 69 a 3 τὸν βαθὺν—θεῶν] om BI d 8 εἵλοντο] EO, τῆς πλάνης εἵλ. καὶ ('sic ni fallor' Gaisf.) H d 9 ὧν—χωρήσαντες] EO, om H d 10 θεολογίας] HO, μυθολογίας E d 11 οἱ δ'] οὐδ' H d 12 οὔτε ἐπὶ] E, οὐδ' ἐπὶ H, οὔτ' ἐπὶ O προτέροις] H, πρότερον EO 69 a 1 κολακεῦσε H a 2 περὶ] EO, om H a 3 ἀληθεῖς ἱστ.] H, ἱστ. ἀληθεῖς O, ἱστορίας BI a 4 ἐπεφήμισαν] H ('vid infra p 70 d : 74 b' Gaisf.), ἐπευφήμησαν BIO a 6 δεῖγμα] δόγμα H a 7 εἰς] om H a 9 οὐκ ἄλλως] καλῶς H ἢ] H, ἢ εἰ IO

παρασταίη. Φέρε οὖν καὶ τούτων τὸν λόγον ἄνωθεν b
ἀναλαβόντες ἐπισκεψώμεθα.

5. Τῆς μὲν οὖν Ἑλληνικῆς θεολογίας, λέγω δὲ τῆς
πανδήμου καὶ μυθικωτέρας καὶ πολὺ πρότερον τῆς
παρὰ Φοίνιξι καὶ Αἰγυπτίοις τοῖς τε ἄλλοις, ὧν τὴν
μνήμην οἱ πρὸ τούτου περιέσχον λόγοι, τοιόσδε τις ὁ c
τρόπος ἀποδέδεικται, οἷος διὰ τῶν προεκτεθεισῶν φω-
νῶν αὐτῶν δὴ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων προδεδή-
λωται· ὃν καὶ εἰκότως ἐν ἀρχαῖς τῆς προκειμένης
Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς εἰς διάκρισίν τε καὶ
ἐπίγνωσιν τοῖς ἐντευξομένοις προτεθείκαμεν, ὡς ἂν αὐτοὶ
μάθοιμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ τῶνδε εἰσέτι νῦν ἄπειροι, τίνες
ὄντες πάλαι πρότερον, καὶ οἵων ἐκ πατέρων φύντες, d
ὁπηλίκοις τε τὸ πρὶν κακοῖς πεπεδημένοι, δυσσεβείας τε
ὁπόσῃ καὶ ἀγνωσίας Θεοῦ μέθῃ τὰς ψυχὰς κατορωρυγ-
μένοι, τῆς τούτων ἁπάντων ἀθρόως ἀνανεύσεως καὶ
ἐλευθερίας ἠξιώθημεν διὰ μιᾶς μόνης τῆς εὐαγγελικῆς
διδασκαλίας, οὐκ ἄλλως ἡμῖν πρυτανευθείσης ἢ δι'
ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
Θεοῦ· ὃς οὐ μέρει γῆς, οὐδ' ἐν γωνίᾳ χώρας ἔθνους ἑνός,
καθ' ὅλης δὲ τῆς ἀνθρώπων οἰκουμένης, ἐν ᾗ τὰ τῆς
μάλιστα δεισιδαίμονος πλάνης ὑπερίσχυσεν, οἷά τις
νοερῶν καὶ λογικῶν ψυχῶν ἥλιος, τὰς τοῦ οἰκείου φωτὸς
ἐφαπλώσας ἀκτῖνας, ὁμοῦ πᾶν γένος ἀνθρώπων, βαρ-
βάρων τε καὶ Ἑλλήνων, ὥσπερ ἐξ ἀχλύος δεινῆς καὶ p. 70
ζοφερωτάτης τε καὶ ἀειδοῦς νυκτὸς τῆς δεισιδαίμονος

b 1 ἄνοθεν H   b 3 τῆς πανδήμου] HBI, τοῦ πανδ. O   b 4 μυθικωτέρας] HBI, μυθικωτέρου (?) O   τῆς] τοῖς H   c 1 ὁ τρόπος] HBI, om O   c 2 οἷος] H, οἷς IO   πρὸ ἐκτεθέντων H   c 4 ὃν] ὧν H   c 5 διάκρισίν] H, διάγνωσίν BIO   c 6 ἐπίγνωσιν] H, ἐπίκρισιν BIO   αὐτοὶ] om O   c 7 τε] + αὐτοὶ IO   d 1 οἷον H   d 2 ὁπηλίκοις] H, πηλίκοις IO   πεπεδημένοι] HO, πεπαιδευμένοι BI   δυσσεβεία τὲ (sic) H   d 3 κατωρωρ. I   d 4 ἀθρόως] H, om BIO   d 9 καθόλου H   ἀνθρώπων] HIO, om B   ἐν ᾗ τὰ τῆς μάλ.] H, καθ' ἧς μάλ. τὰ τῆς BIO   d 12 ἀνθρώπων] H, om IO   70 a 1 καὶ ζοφ.] καὶ om H

πλάνης ἐπὶ λαμπρὰν καὶ διαυγεστάτην ἡμέραν τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ πάντας ἡμᾶς μετεστήσατο. Διαρρήδην γοῦν αἱ προπαρατεθεῖσαι φωναὶ νεκρῶν εἴδωλα καὶ ἀνδρῶν πάλαι κατοιχομένων εἰκόνας πάντας πανδημεὶ τοὺς ἀμφὶ τὴν πολύθεον πλάνην κατά τε πόλεις καὶ κώμας ἐπτοημένους θεραπεύειν τε καὶ b περιέπειν ἐδίδαξαν, τῶν πάλαι ἀνδρῶν δι' ὑπερβάλλουσαν τοῦ τότε βίου θηριωδίαν Θεοῦ μὲν τοῦ πάντων δημιουργοῦ μηδένα λόγον ποιουμένων, μηδὲ τῆς θείας καὶ ἐπὶ τοῖς πλημμελουμένοις τιμωροῦ δίκης ἐμπαζομένων, εἰς πάσας δὲ ἀνοσιουργίας καταβαλλόντων. Οὔπω γὰρ εἰσέτι τότε νόμων καθ' οὓς χρὴ βιοῦν συνεστώτων, οὐδέ γε τῆς ἡμέρου πολιτείας ἐν ἀνθρώποις κατατεταγμένης, ἀνειμένου δὲ καὶ νομαδικοῦ τοῦ βίου θηριώδους τε καθεστῶτος, τοῖς μὲν θρεμμάτων ἀλόγων δίκην τῶν τῆς γαστρὸς ἀποπληρώσεων πλέον οὐδὲν ἔμελεν, οἷς καὶ πρῶτος ἀθεότητος ὑποικουρεῖ c τρόπος· οἱ δ' εἰς βραχύ τι φυσικαῖς ἐννοίαις ἀνακινούμενοι Θεὸν καὶ Θεοῦ δύναμιν σωτήριόν τι καὶ ἀγαθὸν εἶναι χρῆμα διενοήθησαν, εὑρεῖν δὲ τοῦτον ἐθελήσαντες ἄνω μὲν τὰς ψυχὰς εἰς οὐρανὸν ἔτειναν, αὐτόθι δὲ τῇ διανοίᾳ στάντες, καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φαινόντων τε καὶ φαινομένων φωστήρων καταπλαγέντες τὰ κάλλη, ταῦτ' εἶναι θεοὺς ἀπεφήναντο. Τρίτοι δὲ ἄλλοι σφᾶς αὐτοὺς ἐπὶ γῆς ῥίψαντες τοὺς ἐπὶ συνέσει τῶν κατ' αὐτοὺς προφέρειν νενομισμένους, ἢ καὶ ῥώμῃ

---

a 4 παμβασ.] HO, βασ. I μετεστήσατο] HO, συνεστ. BI a 5 γοῦν] οὖν H a 7 πανδημεὶ] HO, πανδημὶ I b 1 τῶν] πάντων H b 4 πλημμελουμένης (sic) I ἐμπαζομένων] HI, ἐμπαιζομ. O b 6 νόμων τότε BI b 7 ἡμέρου] ἡμετέρου H b 8 ἀνειμένου δὲ] ἀνειμένους H b 10 ἀποπληρώσεως H, πληρώσεων BI, ἀποπληρῶν (?) O b 11 ἔμελεν] HO, ἔμελλεν I πρῶτος] + οὗτος H ὑποικουρεῖ— ἀνακινούμενοι] ἐπικουρίουσαις ἀνακείμενοι H c 4 ἐθελήσαντες] O, θελήσαντες H, ἐθελήσαντα I c 5 ἱστάντες H c 8 αὐτοὺς H c 9 προφέρει H

σώματος καὶ δυναστείας ἰσχύϊ τῶν πλειόνων ἐπικρατήσαντας, γίγαντάς τινας ἢ τυράννους, ἢ καὶ γόητας καὶ φαρμακέας ἄνδρας ἔκ τινος τῶν θειοτέρων ἀποπτώσεως τὰς κακοτέχνους γοητείας συνεσκευασμένους, ἢ καὶ τοὺς ἄλλους κοινῆς τινὸς καὶ βιωφελοῦς εὐεργεσίας προάρξαντας, ζῶντάς τε ἔτι καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν θεοὺς ἐπεφήμισαν. Ἔνθεν αὐτοῖς καὶ οἱ τῶν θεῶν οἶκοι νεκρῶν εἶναι τάφοι μνημονεύονται, ὡς ὁ Κλήμης ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας Προτρεπτικῷ ἱστορεῖ, τοῦ λόγου μάρτυρας αὐτοὺς Ἕλληνας ἐπαγόμενος. Εἰ δέ σοι φίλον, αὖθις καὶ τούτου τόνδε γράφοντος ἄκουε τὸν τρόπον·

6. Εἰκότως ἄρα ἀρχήν ποθεν ἡ δεισιδαιμονία λαβοῦσα κακίας ἀνοήτου γέγονε πηγή· ἔπειτα μὴ ἀνακοπεῖσα, ἀλλ᾽ εἰς ἐπίδοσιν ἐλθοῦσα ⟨καὶ⟩ πολλὴ δὴ ῥυεῖσα, δημιουργὸς πολλῶν καθίσταται δαιμόνων, ἑκατόμβας ποιοῦσα καὶ πανηγύρεις ἐπιτελοῦσα καὶ ἀγάλματα ἀνιστᾶσα καὶ νεὼς ἀνοικοδομοῦσα· οὓς δὴ—οὐδὲ γὰρ τοῦτο σιωπήσομαι, πρὸς δὲ καὶ αὐτοὺς ἐλέγξω—νεὼς μὲν εὐφήμως ὀνομαζομένους, τάφους δὲ γενομένους, τουτέστι τοὺς τάφους νεὼς ἐπικεκλημένους. Ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ κἂν νῦν δεισιδαιμονίας ἐκλάθεσθε, τοὺς τάφους τιμᾶν αἰσχυνόμενοι. p. 71 ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ b

Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Λαρίσσῃ ἐν τῇ ἀκροπόλει τάφος ἐστὶν Ἀκρισίου, Ἀθήνησι δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει Κέκροπος, ὥς φησιν c Ἀντίοχος ἐν τῷ ἐνάτῳ τῶν ἱστοριῶν. Τί δὲ Ἐριχθόνιος; οὐχὶ

---

71 a 1 Clem. Al. *Protrept.* c 3, p 13, Sylb.

---

d 1 ἐπικρατήσαντας] HBI, ἐπικρατήσαντες O d 2 τυρράνους H d 3 θειοτέρων] O, θειοτάτων BI, θείων H d 4 γοητείας] HBI, γοητείας vel γόητας (?) O d 5 καὶ τοὺς] καὶ om O κοινῆς] BIO, καινῆς H, + τε IO d 6 τε] HBI, om O[vid] ἔτι] om H τὴν] om BIO d 7 ἐπεφήμισαν] HBI, ἐπευφήμισαν O cf **69 a** 4 Ἔνθεν] HBI, ἔνθα O d 9 Προτρεπτικῷ—Ἕλληνας] om H d 10 δέ] δή H d 11 φίλον] καταφίλον H καὶ] om H **71 a** 2 ἔπειτα] εἶτα δὲ Clem. b 1 καὶ Clem., om codd b 2 ποιοῦσα] θύουσα Clem. b 3 ἀνιστᾶσα] HBO, ἀνιστῶσα BI γὰρ] + οὐδὲ H b 4 τοῦτο] οὐδὲ τούτους Clem. αὐτοὺς] H, αὐτὸ BIO c 2 Ἀντίοχος] Ἀντίμαχος H τί δὲ] τί δαί H ἐνάτῳ] HBI, θ´ O, ἐννάτῳ Clem.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ἐν τῷ ναῷ τῆς Πολιάδος κεκήδευται; Ἴσμαρος δὲ ὁ Εὐμόλπου καὶ Δαείρας οὐχὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἐλευσινίου τοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει; αἱ δὲ Κελεοῦ θυγατέρες ⟨οὐχὶ⟩ ἐν Ἐλευσῖνι τετάφαται; Τί σοι καταλέγω τὰς ἐξ Ὑπερβορέων γυναῖκας; Ὑπερόχη καὶ Λαοδίκη κέκλησθον, ἐν τῷ Ἀρτεμισίῳ ἐν Δήλῳ κεκήδευσθον· τὸ δὲ
d ἐν τῷ Ἀπόλλωνος τοῦ Δηλίου ἐστὶν ἱερῷ. Λέανδρος δὲ Κλεόμαχον ἐν Μιλήτῳ τεθάφθαι ἐν τῷ Διδυμαίῳ φησίν. Ἐνταῦθα τῆς Λευκοφρύνης τὸ μνημεῖον οὐκ ἄξιον παρελθεῖν, ἑπομένους Ζήνωνι τῷ Μυνδίῳ, ἣ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Μαγνησίᾳ κεκήδευται, οὐδὲ μὴν τὸν ἐν τῷ Τελμησσῷ τοῦ Ἀπόλλωνος βωμόν, ὃν μνῆμα εἶναι καὶ τοῦτον Τελμησσέως τοῦ μάντεως ἱστοροῦσι. Πτολεμαῖος δὲ ὁ τοῦ Ἀγησάρχου ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ τὸν Φιλοπάτορα ἐν Πάφῳ λέγει ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἱερῷ Κινύραν
p. 72 τε καὶ τοὺς Κινύρου ἀπογόνους κεκηδεῦσθαι. Ἀλλὰ γὰρ ἐπιόντι μοι τοὺς προσκυνουμένους ὑμῖν τάφους, ἐμοὶ μὲν οὐδὲ ὁ πᾶς ἂν ἀρκέσαι χρόνος· ὑμᾶς δὲ εἰ μὴ ὑπεισέρχεταί τις αἰσχύνη τῶν τολμωμένων, νεκροὶ ἄρα τέλεον νεκροῖς πεπιστευκότες περιέρχεσθε·

ἆ δειλοί, τί κακὸν τόδε πάσχετε;

Καὶ μετ᾽ ὀλίγα φησί·

Καιρὸν δὲ ἄλλον ἐν Αἰγύπτῳ, ὀλίγου δεῖν καὶ παρ᾽ Ἕλλησι,

72 a 5 Hom. *Od.* xx. 351 a 7 Clem. Al. *Protrept.* c iv. p 14 Sylb.

c 3 Ἴμμαρος H Εὐκόλπου H c 4 περιβόλῳ] H Clem., + κεκήδευται BIO c 5 ⟨οὐχὶ⟩] Clem., om HBIO τετάφαται] HBO, τετάφατε I c 6 Τί σοι] HO, τίσι I Ὑπερβορέων] HO, Ὑπερβορέου I c 7 κέκλησθον] κεκλήσθων HBIO Ἀρτεμισίῳ] HBI, Ἀρτεμησίῳ O d 1 Λέανδρος] HBI, Λέαρδρος O Κλεόμαχον] BIO, Κλέαρχον H d 2 Μιλήτῳ] HBI, Μηλίτῳ O τεθάφθαι] Clem., τετάφθαι HBIO Διδυμαίῳ] Διδυμίῳ HIO d 3 Λευκοφρύνης] HO, Λευκοφρένης BI μνημεῖον] H Clem., μνῆμα BIO ἑπομένους] HO, ἑπομένη BI d 4 Μυνδίῳ] H, Μυδίῳ I, Μενδίῳ O ἣ] HO, om BI Μαγνησίᾳ] HBI, Μαγνισίᾳ O d 5 τὸν ἐν—βωμόν] τῶν τοῦ Ἀπ. ἐν Τελ. βωμὸν H Τελμησῷ B, Τελμισῷ I d 6 ὃν] Clem., οὗ H, om BIEO, sed cf Jelf *Gr. Gr.* § 833 obs. 2 Τελμισέως IO d 7 Ἀγησάρχου] HBI, Ἀγισάρχου O τῶν] τὸν H πρώτῳ] om BI 72 a 1 Κινύρου] Κινύρας H, vid 63 c 3 a 2—c 7 οὐδὲ ὁ πᾶς Νεμεα] om BI a 4 τολμωμένων] H, τολμημάτων EO τέλεον] + ὄντες H Clem. νεκροῖς] + ὄντως Clem. πεπιστευκότες] EO, πεπιστεύκασι H περιέρχεσθαι H a 5 ἆ] H, ὦ O a 6 φησί] φασί H a 7 ἄλλον] EO, ἄλλο H

b ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

σεβασμίως τεθείακε θεὸν ὁ βασιλεὺς ὁ Ῥωμαίων, τὸν ἐρώμενον ὡραιότατον σφόδρα γενόμενον Ἀντίνοον ὃν ἀνιέρωσεν οὗτος, ὡς Γανυμήδην ὁ Ζεύς· οὐ γὰρ κωλύεται ῥᾳδίως ἐπιθυμία φόβον οὐκ ἔχουσα· καὶ νύκτας ἱερὰς τὰς Ἀντινόου προσκυνοῦσιν ἄνθρωποι νῦν, ἃς αἰσχρὰς ἠπίστατο ὁ συναγρυπνήσας ἐραστής.

Καὶ ἐπάγει·

Ἤδη δὲ ὁ τάφος τοῦ ἐρωμένου νεώς ἐστιν Ἀντινόου καὶ πόλις· καθάπερ γάρ, οἶμαι, οἱ ναοί, οὕτω καὶ οἱ τάφοι θαυμάζονται, πυραμίδες καὶ μαυσώλια καὶ λαβύρινθοι· ἄλλοι ναοὶ τῶν νεκρῶν, ὡς ἐκεῖνοι τάφοι τῶν θεῶν.

Καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα·

Ἴθι δὴ καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐν βραχεῖ περιοδεύσωμεν, καὶ τὰς ἐπιτυμβίους ταυτασὶ πανηγύρεις καταλύσωμεν, Ἴσθμιά τε καὶ c Νέμεα καὶ Πύθια καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις Ὀλύμπια. Πυθοῖ μὲν οὖν ὁ δράκων ὁ Πύθιος θρησκεύεται, καὶ τοῦ ὄφεως ἡ πανήγυρις καταγγέλλεται Πύθια· Ἰσθμοῖ δὲ σκύβαλον προσέπτυσεν ἐλεεινὸν ἡ θάλασσα, καὶ Μελικέρτην ὀδύρεται τὰ Ἴσθμια· Νεμέασι δὲ ἄλλο παιδίον Ἀρχέμορος κεκήδευται, καὶ τοῦ παιδίου ὁ ἐπιτάφιος προσαγορεύεται Νέμεα. Πῖσα δ' ἐστὶν ἐν ὑμῖν τάφος, ὦ Πανέλληνες, ἡνιόχου Φρυγός, καὶ τοῦ Πέλοπος τὰς χοὰς τὰ Ὀλύμπια d ὁ Φειδίου σφετερίζεται Ζεύς.

Ταῦτα μὲν οὗτος. Σὺ δὲ τὸν λόγον ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβὼν τῆς δεισιδαίμονος πλάνης ἐπίσκεψαι τὴν διάπτω-

---

72 b 12 Clem. Al. *Protrept.* c. iv. p. 10 Sylb.

---

b 1 θεόν] EO, θεῶν H   ὁ Ῥωμ.] H, om ὁ EO   b 2 ὡραιότ. σφ. γεν.] EO, om H   ὃν] Clem., om HEO   οὗτος] οὕτως H   b 3 Γανυμήδην] HE, Γανν. O   ἐπιθυμία] EO Clem., ἡδονὴ H   οὐκ] in marg addit H   b 7 πόλις] E, πόλεις HO   b 8 γάρ] E, δέ HO οὕτω] EO, + δὲ H Clem.   b 9 μαυσώλια] μαυσώλεια Strab. 236, Pausan. viii. 16, 4   b 12 δὴ] δεῖ H   περιοδεύσομεν O   c 2 καὶ Πύθια] HE, om O   c 6 ὁ ἐπιτάφιος] EO Clem., ἐπιτάφια H c 7 Πῖσα] H, Πίσσα IO   d 2 ὁ Φ. σφ.] HBO, σφ. ὁ Φ. I   d 3 οὗτος H   d 4 διάπτωσιν] HI, διάπτωσιν vel διάγνωσιν (?) O

σιν. Φύσει μὲν οὖν καὶ αὐτοδιδάκτοις ἐννοίαις μᾶλλον δὲ θεοδιδάκτοις καλόν τι καὶ ὠφέλιμον τυγχάνειν, τὸ σημαῖνον τὴν τοῦ Θεοῦ προσηγορίαν τε καὶ οὐσίαν· πάντες γὰρ ἄνθρωποι κοινοῖς λογισμοῖς προειλήφεσαν, τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ τοῦτο πάσῃ λογικῇ καὶ νοερᾷ ψυχῇ φυσικαῖς ἐννοίαις ὑποσπείραντος. Οὐ μὴν καὶ
p. 73 τῇ προαιρέσει τῇ κατὰ λόγον ἐκέχρηντο· εἷς μὲν γὰρ τάχα τις καὶ δεύτερος, ἢ καί τινες ἄλλοι κομιδῇ βραχεῖς, ὧν τὴν μνήμην τὰ Ἑβραίων περιέχει λόγια, εἰς οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἐφαρμόσαντες τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν, ἀδιαστρόφοις δὲ τοῖς λογισμοῖς ἐπὶ τὸν τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργὸν καὶ τὸν μέγαν τῶν ὅλων ποιητὴν ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀναγαγόντες, διανοίας ὄμμασι κεκαθαρμένοις μόνον αὐτὸν εἶναι Θεόν, τὸν πάντων σωτῆρα, καὶ μόνον ἀγαθῶν δοτῆρα συνενόησαν· οἱ δὲ λοιποὶ παντοίᾳ ψυχῆς ἀμαυρώσει περιτραπέντες κατὰ
b βυθὸν ἀσεβείας ἠνέχθησαν, ὥστε θηρίων ἀγρίων τρόπον τὸ καλὸν καὶ συμφέρον καὶ ἀγαθὸν μέχρις ὀμμάτων καὶ σαρκὸς ἡδονῆς στῆσαι. Ταύτῃ δὲ κατὰ τὰ προειρημένα τοὺς τῶν νομιζομένων τοῦ σώματος καλῶν καὶ χρησίμων εὑρετάς, ἢ καὶ δυνάστας τινὰς καὶ τυράννους, ἢ καὶ γόητας καὶ φαρμακέας ἄνδρας, τὴν φύσιν θνητοὺς καὶ ἀνθρωπίναις κεχρημένους συμφοραῖς, ὡς ἀγαθῶν χορηγούς, σωτῆρας καὶ θεοὺς ἀναγορεύειν, τὴν σεβά-
c σμιον ἔννοιαν φυσικῶς αὐτοῖς ἐνυπάρχουσαν ἐφ' οὓς ἐνόμιζον εὐεργέτας μετατεθεικότες. Τοσαύτη δ' ἄρα συνεῖχεν αὐτοὺς φρενῶν ἀποπληξία, ὡς μηδὲν τῶν

---

d 5 αὔτο (sic) διδάκτοις H   d 7 Θεοῦ] σωτῆρος ἡμῶν H   d 8 γὰρ] om H   προειλήφεσαν] HO, προειλήφοσαν I   73 a 1 εἷς μὲν] HI, ἴσμεν BO   a 2 τάχα] H, pr που IO   κομιδεῖ H   a 4 ὁρομένων H   a 7 διανοίας ὄμμασι] τὰ διαν. ὄμματα H   a 8 τὸν] + Θεὸν τῶν H   b 1 θηρίων] HO, θηρῶν I   b 2 μέχρις ὀμμάτων] BIO, μέχρι σωμάτων H   b 3 δὲ] O, τε HI   κατὰ] καὶ H   b 4 νομιζομένων] H, νενομισμένων BIO   b 5 εὑρετάς] εὐεργέτας H   b 6 τὴν φύσιν] IO, τῇ φύσει H   b 8 σεβασμίαν H

πλημμελουμένων τοῖς θεολογουμένοις ὑπολογίζεσθαι,
μηδ' ἐρυθριᾶν ἐπὶ τοῖς αἰσχρῶς περὶ αὐτῶν φημιζομέ-
νοις, τὰ πάντα δὲ τοὺς ἄνδρας διὰ τὰς παρ' αὐτῶν
παρεχομένας ὠφελείας, ἢ καὶ διὰ τὰς τότε πρῶτον συν-
ισταμένας δυναστείας τε καὶ τυραννίδας ἀποθαυμάζειν.
Νόμων γοῦν, ὥσπερ ἔφην ἤδη πρότερον, μηδέπω τότε
ἐν ἀνθρώποις πολιτευομένων, μηδ' ἐπὶ τοῖς ἁμαρτανο- d
μένοις τιμωρίας ἐπῃωρημένης, μοιχείας καὶ ἀρρένων
φθοράς, ἐκθέσμους τε καὶ παρανόμους γάμους, μιαι-
φονίας τε καὶ πατροκτονίας, τέκνων τε καὶ ἀδελφῶν
σφαγάς, ναὶ μὴν καὶ πολέμους καὶ στάσεις πεπραγμένας
ὄντως τοῖς οἰκείοις προστάταις, οὓς θεοὺς ἡγοῦντό τε
καὶ ἀπεκάλουν, ὥσπερ ἐν μέρει κατορθωμάτων καὶ ἀν-
δραγαθίας ἀπεμνημόνευον, τὴν τούτων μνήμην ὡς σε-
μνῶν καὶ ἀνδρείων τοῖς ὀψιγόνοις ἀπολιπόντες.

Τοιαῦτα ἦν τὰ τῆς παλαιᾶς θεολογίας, ἣν μεταβα-
λόντες νέοι τινὲς ἐχθὲς καὶ πρώην ἐπιφυέντες, λογικώτε- p. 74
ρόν τε φιλοσοφεῖν αὐχοῦντες, τὴν δὴ φυσικωτέραν τῆς
περὶ θεῶν ἱστορίας δόξαν εἰσηγήσαντο, σεμνοτέρας
εὑρεσιλογίας τοῖς μύθοις προσεπινοήσαντες, καὶ μήτε
πάντῃ τῶν προπατόρων τὸ πλημμελὲς τῆς δυσσεβείας
ἐκφυγόντες, μήτ' αὖ πάλιν τὴν αὐτόθεν προφαινομένην
τῶν θεολογουμένων μοχθηρίαν ὑπομείναντες. Θερα-
πεῦσαι δ' οὖν ὅμως οἵδε τὸ πατρικὸν ἁμάρτημα προ-
θυμηθέντες ἐπὶ φυσικὰς διηγήσεις καὶ θεωρίας τοὺς
μύθους μετεσκευάσαντο, τὰ θρεπτικὰ καὶ αὐξητικὰ τῆς b

---

c 4 *πλημμελουμένων τοῖς θεολογουμένοις ὑπολογίζεσθαι*] *πλημμελουμένοις ἐπιλ.* H **c** 5 *αἰσχροῖς* H **c** 6 *παρ'*] *ἐξ* H **c** 7 *παρεχομένας*] HI, *παρεχομένοις* O *διὰ τὰς*] *δι' ἃς* H **c** 8 *τυραννίας* H **c** 9 *νόμος* H **d** 2 *τιμωρίας*] H, *ἁμαρτίας* IO *ἐπῃωρημένης*] *ἀπ.* I, *ἐπαιωρησμένης* H **d** 5 *στάσεις*] *τὰς εἰς* H **d** 10 *μεταβαλόντες*] HO, *μεταβάλλοντες* I **74 a** 1 *ἐχθὲς*] H, *χθὲς* O, om I **a** 2 *τε*] *ἔχειν* H **a** 4 *εὑρεσιλογίας*] BIO, *εὑρησιλογίας* H cf Wyttenbach. ad Plutarch. ii. p 31 E *προσεπ.*] *προεπ.* H **a** 5 *δισσεβείας*] HO, *εὐσεβείας* BI **a** 6 *προφαινομ.*] HO, *προφερομ.* I **a** 8 *ὅμως*] om H *πατρικὸν*] *προκείμενον* H **b** 1 *τὰ*] om H

τῶν σωμάτων φύσεως ταῦτ' εἶναι τὰ διὰ τῶν μύθων δηλούμενα ὡς δὴ μυστικώτερον κομπάσαντες. Ἔνθεν ἀνιόντες καὶ οἵδε τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου θεοὺς ἐπεφήμισαν, οὐκ αὐτὸ μόνον ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα, προσέτι δὲ γῆν καὶ ὕδωρ, ἀέρα τε καὶ πῦρ, τά τε ἐκ τούτων συγκρίματά τε καὶ ἀποτελέσματα, ναὶ μὴν καὶ τοὺς ὡραίους ἀπὸ γῆς καρπούς, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς τροφῆς βλαστήματα ἃ καὶ αὐτὰ ὡς ἂν τῆς τῶν σωμάτων ζωῆς αἴτια Δήμητραν καὶ Κόρην
c καὶ Διόνυσον καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἐμφερῆ προσειπόντες τεθειάκασι, βεβιασμένον καὶ οὐκ ἀληθῆ τῶν μύθων τὸν καλλωπισμὸν εἰσηγησάμενοι. Ἀλλ' οὗτοι μὲν ὀψέ ποτε, ὡς ἂν ἐπαισχυνόμενοι τὰς τῶν προγόνων θεολογίας, οἴκοθεν ἃς ἕκαστος ἐφεῦρε σεμνολογίας τοῖς περὶ θεῶν μύθοις προσεπενόησαν, κινεῖν τὰ πάτρια τολμῶντος οὐδενός, περὶ πολλοῦ δὲ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν συνήθη καὶ σύντροφον ἐκ παίδων ἀγωγὴν τιμώμενοι. Οἵ γε μὴν τούτων πρεσβύτεροι ἐν ἴσῳ τῇ τῶν ἀνδρῶν θεοποιΐᾳ καὶ τὰς τῶν ἀλόγων ζώων ἐκθεώσεις διετάξαντο διὰ τὸ καὶ ἐξ αὐτῶν χρήσιμον κατὰ τὰς
d πρόσθεν ἀποδοθείσας αἰτίας· καὶ τοῖς ἀλόγοις θηρίοις τὰς ἴσας ἀφιέρωσαν θρησκείας, σπονδαῖς καὶ θυσίαις καὶ μυστικαῖς τελεταῖς ὕμνοις τε καὶ ᾠδαῖς ὁμοίως τοῖς τεθεοποιημένοις ἀνδράσι καὶ τὰς τούτων τιμὰς ἐπάραντες· εἰς τοσοῦτον δὲ ἄρα κακῶν ἤλαυνον, ὡς δι' ὑπερβολὴν ἡδυπαθείας ἀκρατοῦς τὰ ὁλκὰ πρὸς αἰσχρουργίαν μέρη τοῦ σώματος τά τε ἀκόλαστα ἐν ἀνθρώποις πάθη ταῖς ἰσοθέοις ἐκθειάσαι τιμαῖς, μηδὲν τὸ παράπαν ἐν

b 3 μυστικώτερα H b 4 ἀνιόντες] ἀΐοντες H b 5 τὰ ἄστρα H b 6 τε 1°] om H c 5 οἴκοθεν . . . σεμνολογίας] οἳ καθ' ἕνα ἕκαστον ἐφευρόντες θεολογίας H c 7 τολμῶντος] τολμήματα H ἀρχαιότητα] HO + εἶναι I d 3—75 b 7 καὶ μυστικαῖς—ὑποκορίζονται] om BI d 3 ᾠδαῖς] EO + πνευματικαῖς H d 6 ἀκρ. ἡδυπ. H d 8 τὸ] HE, δὲ O

τούτοις χρῆναι σεμνολογεῖν τῶν δὴ θεολόγων αὐτῶν
ἀποφηναμένων.

Τηρητέον γοῦν ὡς ἔνι μάλιστα ⟨ὅτι⟩ οἱ παλαίτατοι
οὐδέν τι πλέον τῆς ἱστορίας εἰδότες μόνοις δὲ τοῖς μύθοις
προσανέχοντες ἐμαρτυρήθησαν. Πλὴν ἀλλ' ἐπείπερ p 75
ἅπαξ ὡρμήθημεν καὶ τὰ σεμνὰ καὶ ἀπόρρητα τῶν γεν-
ναίων φιλοσόφων κατασκοπῆσαι, φέρε καὶ ταῦτα ἐπι-
θεωρήσωμεν, ὡς ἂν μὴ δοκοίημεν ἀγνοεῖν καὶ τὰς
θαυμαστὰς αὐτῶν φυσιολογίας. Πρὶν δε τὴν τούτων
ποιήσασθαι ἔκθεσιν ἐπισημήνασθαι χρὴ τὴν αὐτῶν
τῶν θαυμαστῶν φιλοσόφων κἀν τούτοις πρὸς ἑαυτοὺς
ἐναντιολογίαν. Οἱ μὲν γὰρ τηνάλλως διηγοῦνται, καὶ
κατὰ τὸ παραστὰν ἑκάστοις ἰδίως ἀποφαίνονται· οὐδὲ b
γὰρ ἀλλήλοις σύμφωνα φυσιολογοῦσιν· οἱ δὲ εὐγνω-
μονέστερον τὸ σύμπαν ἀναιροῦσιν, καὶ τῆς οἰκείας
πολιτείας οὐ μόνον τὰς ἀπρεπεῖς περὶ θεῶν διηγήσεις
ἀλλὰ καὶ τὰς τούτων ἑρμηνείας ἀπελαύνουσιν· ἔστι δ'
ὅτε φόβῳ τῆς ἀπὸ τῶν νόμων τιμωρίας τοὺς μύθους
ὑποκορίζονται. Ἄκουε δ' οὖν αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων
δι' ἑνὸς τοῦ πάντων ἀρίστου τοτὲ μὲν ἐξωθοῦντος, τοτὲ
δ' αὖ πάλιν εἰσποιουμένου τοὺς μύθους. Ὁ δ' οὖν
θαυμάσιος αὐτῶν Πλάτων, ὅτε μὲν τὴν οἰκείαν ἀπογυμ- c
νοῖ προαίρεσιν, τολμηρότερον ἀπαγορεύει καθόλου περὶ
θεῶν τοιαῦτα φρονεῖν τε καὶ λέγειν οἷα τοῖς παλαιοῖς
εἴρητο, εἴτε περιέχοιέν τι λεληθὸς ἐν ὑπονοίαις δηλού-
μενον, εἴτ' ἐκτὸς πάσης ὑπονοίας λέγοιτο· ὅτε δὲ τοὺς

---

d 11 Τηρητέον] Hic rursus incipit A ὡς ἔνι μ.] AH, ὡς ὅτι μ. EO, ⟨ὅτι⟩ postposui 75 a 1 πλὴν] AH, om EO a 4 δοκοίημεν] AH, δοκοῖμεν EO a 5 ἔκθεσιν τούτων ποιήσασθαι EO, τούτων (in marg ποιήσασθαι) ἔκθεσιν A, ποιήσασθαι om H a 6 ἐπισημ. . . . τούτοις] A (χρὴ sup lin), τῶν θαυμ. φιλ. κἀν τούτοις πρὸς ἑαυ. χρὴ τὴν αὐτῶν H, ἐμοὶ δοκεῖ προεπισημ. καὶ τὴν αὐ. τῶν θαυμ. φίλ. κἀν (καὶ E) τούτοις EO a 8 τηνάλλως] τηνάλως AO (?), τὸν ἄλλως E διηγοῦντα E b 4 διηγήσεις περὶ θεῶν EO b 7 τῶν] om O b 9 οὖν] αὖ AB c 2 ἀπαγορεύει] ἀγορεύειν A c 4 εἴρητο] AH, εἴρηται BI λεληθὸς] om BIO c 5 ὅτε δὲ] Schol in marg A vid Append

νόμους ὑποκορίζεται, καὶ δεῖν φησὶ τοῖς περὶ θεῶν μύθοις πιστεύειν ὡς μηδὲν ἔχουσιν ἐν ὑπονοίαις ἐξ αὐτῶν δηλούμενον. Ἤδη δέ ποτε τῶν παλαιῶν μύθων τὴν οἰκείαν θεολογίαν ἀφορίσας, περί τε οὐρανοῦ καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων καὶ ἔτι περὶ τοῦ σύμ-
d παντος κόσμου καὶ τῶν τούτου μερῶν κεχωρισμένως φυσιολογήσας, ἰδίως πάλιν καὶ ἀφωρισμένως περὶ τῶν πάλαι γενεαλογηθέντων θεῶν ὧδέ πως αὐτοῖς ῥήμασιν ἐν τῷ Τιμαίῳ διέξεισιν·

ΠΛΑΤΩΝΟΣ 7. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς· πιστευτέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν,
p. 76 ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δέ πως τοὺς ἑαυτῶν προγόνους εἰδόσιν. Ἀδύνατον οὖν θεῶν παισὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγγέλλειν ἑπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον. Οὕτως οὖν κατ' ἐκείνους ἡμῖν ἡ γένεσις περὶ τούτων τῶν θεῶν ἐχέτω καὶ λεγέσθω. Γῆς τε καὶ Οὐρανοῦ παῖδες Ὠκεανὸς καὶ Τηθὺς ἐγενέσθην· τούτων δὲ Φόρκυς Κρόνος τε καὶ Ῥέα καὶ ὅσοι μετὰ τούτων·
b ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ῥέας Ζεὺς Ἥρα τε καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν πάντας ἀδελφοὺς λεγομένους αὐτῶν, ἔτι τε τούτων ἐκγόνους ἄλλους.

Ταῦτά φησιν ὁ Πλάτων ἑπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέα εἶναι, καίπερ ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων εἰρῆσθαι αὐτὰ ὁμολογήσας· προσεκτέον δέ, ὡς οὐδὲν ἔχειν ἀπόρρητον

---

75 d 5 Plat. *Tim.* p 40 Cf 639 d, 692 b; Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 12, 35 : p 43, 22

---

d 2 ἀφορισμένως I d 6 πιστευτέον] AH, Theodoret. πειστέον O Plat., πεισθέον I 76 a 1 δέ] IO Theodoret. Plat., γέ AH πως] AH Theodoret., που Plat., om IO τοὺς ἑαυτῶν] τοίς γε αὑτῶν Plat. a 2 εἰδόσιν] εἰδότων AO Theodoret. θεῶν οὖν O παισὶ θεῶν A a 3 ἄνευ] + τε Plat., cf b 4 a 4 φάσκουσιν Plat. (Bekker) a 6 Ὠκεανὸς] + τε Plat. ἐγενέσθην] IO Plat. γενέσθην AH a 7 καὶ ὅσοι—Ῥέας] om AH μετὰ τούτων] O, μετ' αὐτῶν BI b 1 τε] om IO πάντες] πάντας BIO (πάντες O*?) b 2 τε] IO Plat., δὲ AH b 3 εἶναι] om I b 4 ἄνευ] + τε AH, cf a 3

τὰς τῶν θεῶν δὴ προσηγορίας τε καὶ γενεαλογίας ἐν φυσιολογίαις δηλούμενον ἐμφαίνει. Αὖθις δ' ἐν ἑτέροις ὁ αὐτὸς τὴν οἰκείαν ἀπογυμνῶν προαίρεσιν πάλιν τού- c
τοις κέχρηται τοῖς ῥήμασι·

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Πρῶτον μέν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μέγιστον καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψεῦδος ὁ εἰπὼν οὐ καλῶς ἐψεύσατο, ὡς Οὐρανός τε εἰργάσατο ἅ φησι δρᾶσαι αὐτὸν Ἡσίοδος, ὅ τε αὖ Κρόνος ὡς ἐτιμωρήσατο αὐτόν. Τὰ δὲ δὴ τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ πάθη ὑπὸ τοῦ υἱέος οὐδ' ἂν εἰ ἦν ἀληθῆ ᾤμην δεῖν ῥᾳδίως οὕτω λέγεσθαι πρὸς ἄφρονάς τε καὶ νέους, ἀλλὰ μάλιστα μὲν σιγᾶσθαι, εἰ δ' ἀνάγκη τις ἦν λέγειν, δι' ἀπορρήτων ἀκούειν ὡς ὀλιγίστους, θυσαμένους οὐ χοῖρον ἀλλά d
τι μέγα καὶ ἄπορον θῦμα, ὅπως ὅτι ἐλαχίστοις συνέβη ἀκοῦσαι. Καὶ γάρ, ἦ δ' ὅς, οὗτοί γε οἱ λόγοι χαλεποί. Καὶ οὐ λεκτέοι γε, ὦ Ἀδείμαντε, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει· οὐδὲ λεκτέον νέῳ ἀκούοντι, ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιοῖ, οὐδ' αὖ ἀδικοῦντα πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ, ἀλλὰ δρῴη ἂν ὅπερ θεῶν οἱ πρῶτοί τε καὶ μέγιστοι. Οὐδὲ αὐτῷ μοι δοκεῖ ἐπιτήδεια εἶναι λέγειν. Οὐδέ γε, ἦν δ' ἐγώ, τὸ παράπαν ὡς θεοὶ θεοῖς πολεμοῦσι καὶ ἐπι-βουλεύουσι καὶ μάχονται· οὐδὲ γὰρ ἀληθῆ· εἴ γε δεῖ ἡμῖν τοὺς p. 77
μέλλοντας τὴν πόλιν φυλάξειν αἴσχιστον νομίζειν τὸ ῥᾳδίως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι. Πολλοῦ δεῖ γιγαντομαχίας τε μυθολογητέον αὐτοῖς καὶ ποικιλτέον καὶ ἄλλας ἔχθρας πολλὰς καὶ παντοδαπὰς

---

76 c 3 Plat. *Rep.* p 377, vid infra p 641 c 1, p 694 a 2, Theodoret. 44, 1

---

b 6 γενεαλογίας] IO, θεολογίας AH c 4 ψεῦδος ὁ] ψειδῶς A οὐ καλῶς] I, Plat., οὐκ ἀληθὲς AH, οὐκ ἄλλως O c 5 φασι O ὅ τε] IO Plat., εἶτ' AH c 6 Τὰ δὲ δὴ] Plat., τί δὲ (δαὶ A) δὴ ABIO τοῦ 1°] om A υἱέως AH c 7 εἰ ἦν] IO, ἀνείη A, ἡ H ὧι μὴ AH λέγ. οὕτω IO d 1 θυσαμένους] θεασαμένους AH d 2 ἄπορον] ἀπόρρητον A ὅτι] Plat., ὡς A, om H, ἂν IO d 3 ἦ—λόγοι] καὶ οἱ λόγοι οὗτοι δὴ BI γε 2°] γ', ἔφην, Plat. d 4 λεκτέον] Eus. infra p 641 d Plat. Theodoret. ἀκοῦσαι I d 5 τὰ] om BI ἔσχατα] + γε I οὐδὲν ἂν] AO, οὐδ' ἂν ἂν I d 6 θεῶν] sup lin in A d 7 Οὐδὲ] Οὐ μὰ τὸν Δία, ἦ δ' ὅς, pr Plat. 77 a 1 οὐδὲ] AH Plat., οὔτε IO a 3 πολλοῦ] + γε O Theodoret. τε om IO μυθολογητέον] om O a 4 ποικιλτέον καὶ ἄλλας] ποικίλας I ἔχθρας πολλὰς καὶ] Plat., Eus. 641 a 4, πολλὰς om hoc loco codd, καὶ om BIO

ΠΛΑΤΩΝΟΣ θεῶν τε καὶ ἡρώων πρὸς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους αὐτῶν· ἀλλ' εἴ πως μέλλοιμεν πείσειν ὡς οὐδεὶς πώποτε πολίτης ἕτερος ἑτέρῳ
b ἀπήχθετο οὐδ' ἔστι τοῦτο ὅσιον, τοιαῦτα μᾶλλον λεκτέα πρὸς τὰ παιδία εὐθὺς καὶ γέρουσι καὶ γραυσὶ καὶ πρεσβυτέροις γενομένοις καὶ τοὺς ποιητὰς ἐγγὺς τούτων ἀναγκαστέον λογοποιεῖν· Ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱέος, καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρός, μέλλοντος τῇ μητρὶ τυπτομένῃ ἀμύνειν, καὶ θεομαχίας ὅσας Ὅμηρος πεποίηκεν, οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτ' ἐν ὑπονοίαις πεποιημένας οὔτ' ἄνευ ὑπονοιῶν.

Σαφῶς δὴ διὰ τούτων ὁ φιλόσοφος καὶ τοὺς τῶν παλαιῶν μύθους τοὺς περὶ θεῶν καὶ τὰς τῶν μύθων ἐν
c ὑπονοίαις εἰρῆσθαι νομιζομένας φυσιολογίας παραιτητέας εἶναι διδάσκει· ὡς μηκέτ' ἀλόγως ἡμῖν καὶ τὴν ἐκ τούτων ἀναχώρησιν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίαν εὐαγγελίζεσθαι, ὁπότε καὶ πρὸς τῶν οἰκείων ἀποβέβληται. Ὅθεν ἔπεισί μοι καὶ τοὺς παλαιοὺς τῶν Ῥωμαίων θαυμάζειν, τίνα τρόπον ἁπάσας τὰς Ἑλληνικὰς περὶ θεῶν φυσιολογίας ἀτόπους οὔσας καὶ ἀνωφελεῖς μᾶλλον δὲ βεβιασμένας καὶ ἀσυστάτους κατανοήσαντες,
d αὐτοῖς μύθοις τῆς οἰκείας περιέγραψαν θεολογίας. Καὶ τοῦτο δέ σοι γνῶναι πάρεστιν ἀπὸ τῆς Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας· οὗτος γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τὰ κατὰ Ῥωμύλον τὸν πρῶτον κτίστην τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἱστορῶν τά τε ἄλλα διέξεισιν αὐτοῦ κατορθώματα, ἀτὰρ καὶ τὰ περὶ τῶνδε τοῦτον γράφων τὸν τρόπον·

---

a 6 μέλλομεν Plat. b 1 ἔστι] ἔτι O b 2 γιγνομένοις Plat., Eus. infra 642 b 1 b 3 ἀναγκαστέον] IO Plat., Eus. infra 642 b 1, ἀναγκαῖον AH Ἡέας (sic) I b 4 υἱέος] BIO Plat., Διός A b 5 Ὅμηρος] + τε I b 7 πεποιημέναι I, πεποιημένα BO b 9—c 7 ἐν ὑπονοίαις—οὔσας καὶ om BI c 3 εὐαγγ. διδασκ. EO c 8 βεβιασμένους I d 2 τῆς] + τοῦ AH d 3 γὰρ] om BI d 5 Ῥωμαίων πόλεως] AH, Ῥώμης IO τά τε] τάδε O αὐτοῦ διέξεισιν A (?) H d 6 ἀτὰρ] ἅτε A τὰ] om O τῶνδε τοῦτον] τῶν τόνδε BI, τῶνδε τόνδε O

8. Ἀλλ' ἔγνω ὅτι νόμοι σπουδαῖοι καὶ καλῶν ζῆλος ἐπιτηδευ- p. 78
μάτων εὐσεβῆ καὶ σώφρονα καὶ τὰ δίκαια ἀσκοῦσαν καὶ τὰ πολέμια ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ἀγαθὴν ἐξεργάζονται πόλιν· ὧν πολλὴν ἔσχε πρόνοιαν τὴν ἀρχὴν
ποιησάμενος ἀπὸ τῶν περὶ τὰ θεῖα καὶ δαιμόνια σεβάσματα. Ἱερὰ **b**
μὲν οὖν καὶ τεμένη καὶ βωμοὺς καὶ ξοάνων ἱδρύσεις μορφάς τε
αὐτῶν καὶ σύμβολα καὶ δυνάμεις καὶ δωρεὰς αἷς τὸ γένος ἡμῶν
εὐηργέτησαν, ἑορτάς τε ὁποίας τινὰς ἑκάστῳ θεῶν ἢ δαιμόνων
ἄγεσθαι προσήκει, καὶ θυσίας αἷς χαίρουσι γεραιρόμενοι πρὸς
ἀνθρώπων, ἐκεχειρίας τε αὖ καὶ πανηγύρεις καὶ πόνων ἀναπαύλας,
καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὁμοίως κατεστήσατο τοῖς κρατίστοις τῶν
παρὰ τοῖς Ἕλλησι νομίμων. Τοὺς δὲ παραδεδομένους περὶ αὐτῶν
μύθους, ἐν οἷς βλασφημίαι τινές εἰσι περὶ αὐτῶν ἢ κατηγορίαι,
πονηροὺς καὶ ἀνωφελεῖς καὶ ἀσχήμονας ὑπολαβὼν εἶναι, καὶ οὐχ **c**
ὅτι τῶν θεῶν ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀξίους, ἅπαντας ἐξέβαλε,
καὶ παρεσκεύασε τοὺς ἀνθρώπους τὰ κάλλιστα περὶ θεῶν λέγειν τε
καὶ φρονεῖν, μηδὲν αὐτοῖς προσανάψας ἀνάξιον ἐπιτήδευμα τῆς
μακαρίας φύσεως. Οὔτε γὰρ Οὐρανὸς ἐκτεμνόμενος ὑπὸ τῶν
ἑαυτοῦ παίδων παρὰ Ῥωμαίοις λέγεται, οὔτε Κρόνος ἀφανίζων τὰς
ἑαυτοῦ γονὰς φόβῳ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐπιθέσεως, οὔτε Ζεὺς καταλύων
τὴν Κρόνου δυναστείαν, καὶ κατακλείων ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τοῦ
Ταρτάρου τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, οὐδέ γε πόλεμοι καὶ τραύματα καὶ **d**
δεσμοὶ καὶ θητεῖαι θεῶν παρ' ἀνθρώποις. Ἑορτή τε οὐδεμία παρ'
αὐτοῖς μελανείμων ἢ πένθιμος ἄγεται κοπετοὺς ἔχουσα καὶ θρήνους
γυναικῶν ἐπὶ θεοῖς ἀφανιζομένοις, ἃ παρ' Ἕλλησιν ἐπιτελεῖται

---

78 a 1 Dion. Hal. ii. 18 (Kiessling)

---

78 a 1 ὅτι] διότι Dion. **b** 1 σεβάσματα] AH, σεβασμῶν IO Dion. **b** 2 ἱδρύσεϊς A **b** 3 αἷς] IO, ἃς εἰς AH **b** 4 ὁποίας] pr καὶ AIO (?) **b** 6 ἐκεχυρίας BI **b** 7 τοῖς κρατίστοις τῶν] Dion., τῶν κρατίστων AIO **b** 8 παραδιδομένους BI **b** 9 οἷς] αἷς A* (?) H εἰσι περὶ] ἔνεισι κατ' Dion. **c** 2 ἐξέβαλεν παρεσκεύασέν τε AH **c** 3 κάλλιστα] κράτιστα Dion. **c** 4 προσάψας I, προσάπτοντας Dion. **c** 6 Κρόνος] pr ὁ A **c** 8 τὴν] τοῦ I δυναστείαν] δύναμιν AH δεσμοτηρίῳ (sic) I **d** 2 δεσμοὶ] Dion., δεσμὰ IO τε] δὲ I **d** 3 ἄγεται] AH, τελεῖται IO κοπετοὺς] τυπετοὺς Dion. **d** 4 ἐπιτελεῖται] H Dion., ἐπιτελοῦνται AIO

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ περί τε Περσεφόνης ἁρπαγὴν καὶ Διονύσου πάθη καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Οὐδ' ἂν ἴδοι τις παρ' αὐτοῖς, καί τοι διεφθαρμένων τῶν ἐθῶν ἤδη, οὐ θεοφορήσεις, οὐ κορυβαντιασμούς, οὐ βακχείας καὶ τελετὰς ἀπορρήτους, οὐ διαπαννυχισμοὺς ἐν ἱεροῖς θεῶν ἀνδρῶν σὺν γυναιξίν, οὐκ ἄλλο τῶν παραπλησίων τούτοις τερατευμάτων οὐδέν, ἀλλ' εὐλαβῶς ἅπαντα πραττόμενα καὶ λεγόμενα τὰ περὶ
p. 79 τοὺς θεούς, ὡς οὔτε παρ' Ἕλλησιν οὔτε παρὰ βαρβάροις. Καὶ ὃ πάντων μάλιστα ἔγωγε τεθαύμακα, καίπερ μυρίων ὅσων εἰς τὴν πόλιν ἐπεληλυθότων ἐθνῶν, οἷς πολλὴ ἀνάγκη σέβειν τοὺς πατρίους θεοὺς τοῖς οἴκοθεν νομίμοις, οὐδενὸς εἰς ζῆλον ἐλήλυθε τῶν ξενικῶν ἐπιτηδευμάτων ἡ πόλις δημοσίᾳ, ὃ πολλοῖς ἤδη συνέβη παθεῖν· ἀλλὰ καὶ εἴ τινα κατὰ χρησμοὺς ἐπεισῆκται ἱερά, τοῖς αὐτόθι αὐτὰ νομίμοις μεθήρμοσεν, ἅπασαν ἐκβαλοῦσα τερθρείαν μυθικήν, ὥσπερ τὰ τῆς Ἰδαίας Θεᾶς ἱερά. Θυσίας μὲν γὰρ αὐτῇ
b καὶ ἀγῶνας ἄγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος οἱ στρατηγοὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίων νόμους· ἱερᾶται δ' αὐτῆς ἀνὴρ Φρὺξ καὶ γυνὴ Φρυγία, καὶ περιάγουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν οὗτοι μηναγυρτοῦντες, ὥσπερ αὐτοῖς ἔθος, τύπους τε περικείμενοι τοῖς στήθεσι, καὶ καταυλούμενοι πρὸς τῶν ἑπομένων τὰ Μητρῷα μέλη, καὶ τύμπανα κροτοῦντες. Ῥωμαίων δὲ τῶν αὐθιγενῶν οὔτε μηναγυρτῶν τις οὔτε καταυλούμενος πορεύεται διὰ τῆς πόλεως ποικίλην ἐνδεδυμένος στολήν, οὔτε ὀργιάζων τὴν θεὸν τοῖς Φρυγίοις ὀργιασμοῖς κατὰ νόμον ἢ
c ψήφισμα βουλῆς. Οὕτως εὐλαβῶς ἡ πόλις ἔχει πρὸς τὰ οὐκ ἐπιχώρια ἔθη περὶ θεῶν, καὶ πάντα ὀττεύεται τύφον ᾧ μηδέν ἐστι

---

d 5 Διον.] pr. τὰ Dion. d 7 ἐθῶν] θεῶν IO, ἠθῶν I[mg] κορυβαντιασμούς] + οὐκ ἀγυρμούς Dion. Schol. in A marg vid Append d 8 διαπαννυχιασμοὺς IO θεῶν] om Dion. d 10 πραττόμενα] + τε Dion. καὶ λεγόμενα τὰ] om A 79 a 1 τοὺς] om IO a 2 εἰς] bis scr I a 3 πολλὰ I a 4 τῶν οἴκοθεν BI a 5 ὃ] δὲ A πολλαῖς Dion. a 6 εἴ τινα] IO Dion., ἐκεῖνα ἃ A ἐπεισῆκται] ἐπεισηγάγετο Dion. τοῖς αὐτόθι αὐτὰ νομίμοις μεθήρμοσεν] τοῖς ἑαυτῆς αὐτὰ τιμᾷ νομίμοις Dion. a 8 Ἰδαίας] Dion., ἰδίας H, Ἱερᾶς cet b 3 μητραγυρτοῦντες Dion. b 4 τύπους τε] τυπετοὺς Dion. b 6 αὐθιγενῶν] αὐτόθι γενῶν I μὴν ἀγυρτῶν O μητραγυρτῶν Dion. b 7 ἐνδεδυκὼς Dion. b 8 ὀργιάζειν HBI, ὀργιάζει O Dion. τὴν θεὸν] om BIO c 1 οὐκ] om BIO c 2 πάντα] + μῦθον I τύφον] μῦθον O ᾧ] IO Dion., οὗ AH μηδέν ἐστι] μὴ πρόσεστι Dion.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

τὸ εὐπρεπές. Καὶ μήτις ὑπολάβῃ με ἀγνοεῖν, ὅτι τῶν Ἑλλη-
νικῶν μύθων εἰσί τινες ἀνθρώποις χρήσιμοι· οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι
τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας, οἱ δὲ παραμυθίας ἕνεκα συγκεί-
μενοι τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν, οἱ δὲ ταραχὰς ἐξαιρούμενοι
ψυχῆς καὶ δείματα, καὶ δόξας καθαιροῦντες οὐχ ὑγιεῖς, οἱ δὲ ἄλλης **d**
τινὸς ἕνεκα συμπλασθέντες ὠφελείας. Ἀλλὰ καίπερ ἐπιστάμενος
ταῦτα οὐδενὸς χεῖρον ὅμως εὐλαβῶς διάκειμαι πρὸς αὐτούς, καὶ
τὴν Ῥωμαίων μᾶλλον ἀποδέχομαι θεολογίαν, ἐνθυμούμενος ὅτι
τὰ μὲν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν μύθων ἀγαθὰ μικρά τε ἐστὶ καὶ οὐ
πολλοὺς δυνάμενα ὠφελεῖν, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἐξητακότας ὧν ἕνεκα
γίνεται. Σπάνιοι δ' εἰσὶν οἱ μετειληφότες ταύτης τῆς φιλοσοφίας·
ὁ δὲ πολὺς καὶ ἀφιλοσόφητος ὄχλος ἐπὶ τὰ χείρω λαμβάνειν φιλεῖ
τοὺς περὶ αὐτῶν λόγους, καὶ δυεῖν πάσχει θάτερον, ἢ καταφρονεῖ
τῶν θεῶν ὡς ἐν πολλῇ κακοδαιμονίᾳ κυλινδουμένων, ἢ τῶν αἰσχί-
στων τε καὶ παρανομωτάτων οὐδενὸς ἀπέχεται, θεοῖς ὁρῶν αὐτὰ **p. 80**
προσκείμενα. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων τοῖς αὐτὸ μόνον τὸ θεωρη-
τικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος ἀσκοῦσιν ἀφείσθω σκοπεῖν· τῆς δὲ
ὑπὸ Ῥωμύλου κατασταθείσης πολιτείας καὶ τάδε ἡγησάμην ἱστο-
ρίας ἄξια.

Τὰ μὲν δὴ παραστάντα τοῖς κρατίστοις τῶν φιλοσό-
φων καὶ τοῖς παλαιοῖς καὶ πρώτοις τῆς Ῥωμαίων ἡγε-
μονίας περὶ τῆς Ἑλληνικῆς θεολογίας τοιαῦτα ἦν, οὐ-
δαμῶς φυσιολογίας ἐν τοῖς περὶ θεῶν μύθοις παραδεχό- **b**
μενα, οὐδέ γε τὰς σεμνοφανεῖς καὶ σοφιστικὰς τερθρείας.
Ἡμεῖς γε μὴν ἐπείπερ ἅπαξ ὡρμήθημεν καὶ ἐπὶ τὸν
τούτων ἔλεγχον, φέρε τὰς ἑρμηνείας αὐτῶν καὶ θεω-

---

c 3 μήτις] AHB, μηδεὶς IO Dion. **c** 4 χρ. ἀνθρ. BIO **c** 5 δι' ἀλληγορίας] Dion., διὰ λύπην AIO **c** 5—**d** 2 συγκείμενοι—τινὸς ἕνεκα om BI **c** 6 ἀνθρωπείων Dion. **d** 2 συμπλησθέντες BI **d** 3 διακείμενοι BI **d** 5 μὲν ἐκ] om BIO τῶν Ἑλληνικῶν] O, τῶν Ἑλλήνων A, Ἑλληνικὰ BI μύθων] om BI **d** 6 μόνον] μόνους Dion. **d** 9 αὐτὸν BI δυεῖν] Dion., om codd 80 **a** 1 παρανομοτάτων I θεοῖς αὐτὰ προσκείμενα ὁρῶν Dion. **a** 2 προκείμενα I ὑπὲρ] περὶ IO **a** 3 μέρος om O ἀσκοῦσιν] ἀσκούσης BI, ἀποτετμημένοις Dion. **a** 7 Ῥωμαίων τῆς AH

ρίας, τί ποτε ἄρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπὲς ἐπικομίζονται, συνίδωμεν· μηδὲν μὲν ἐξ ἡμῶν, πάντα δὲ ταῖς αὐτῶν φωναῖς συγχρώμενοι, ὡς ἂν παρ' αὐτῶν αὖθις τὰ αὐτῶν οἰκεῖα καταμάθωμεν.

b 6 συνίδωμεν] AH, κατίδωμεν BIO μηδὲν] μηδὲ (?) O αὐτῶν] αὐταῖς BI

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.

Τάδε τὸ τρίτον περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

β′ Titulum in codicibus ante cap 2 omissum suppeditavi   δ′ *Ἔτι περὶ—καί*] AIO, om Gaisf.   *τροπικῆς*] *προφητικῆς* AH   *ἐπί τε*] *ἔτι δὲ* A   ϛ′ *εὐλόγως*] *εὐχερῶς* A   *προετίμησαν* BI   ζ *συνέλεξαν* BI   η′ *ἱδρύσεως*] AH   *κατασκευῆς καὶ ἱδρύσεως* O   ι′ *καὶ ἀνατροπὴ*] om O   *καὶ* 2°] om I   ια′ *Ἔλεγχος κ. τ. λ.*] O, om Gaisf.   ιβ′ **Περὶ τοῦ κατὰ κ. τ. λ.**] O, om Gaisf.   ιγ′ **Περὶ τοῦ ἐν Ἡλιουπόλει κ. τ. λ.**] om Gaisf.   *θυομένου*] O, *προσαγομένου* A   ιδ′ *αὐτοὶ—ἀπελέγχονται*] *οἱ σοφοὶ ἀπελέγχουσιν* O   *κυροῦντες* om BI   *τοῖς φιλοσόφοις* om O

p. 82 b

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Τὰ μὲν παραστάντα τοῖς κρατίστοις τῶν φιλοσόφων καὶ τοῖς παλαιοῖς καὶ πρώτοις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας περὶ τῆς Ἑλληνικῆς θεολογίας τοιαῦτα ἦν, οὐδαμῶς
c φυσιολογίας ἐν τοῖς περὶ θεῶν μύθοις παραδεχόμενα, οὐδέ γε τὰς σεμνοφανεῖς καὶ σοφιστικὰς τερθρείας. Ἡμεῖς γε μὴν ἐπείπερ ἅπαξ ὡρμήθημεν καὶ ἐπὶ τὸν τούτων ἔλεγχον, φέρε τὰς ἑρμηνείας αὐτῶν καὶ θεωρίας, τί ποτε ἄρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπὲς ἐπικομίζονται, συνίδωμεν, μηδὲν μὲν ἐξ ἡμῶν, πάντα δὲ ταῖς αὐτῶν φωναῖς συγχρώμενοι· ὡς ἂν παρ᾿ αὐτῶν αὖθις τὰ αὐτῶν σεμνὰ καὶ ἀπόρρητα καταμάθωμεν.

Μυρίοις μὲν οὖν καὶ ἄλλοις τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγελ-
d λομένων πολὺς περὶ τούτων εἰσῆκται πόνος, διαφόρους τῶν αὐτῶν εὑρεσιλογίας πεποιημένοις, καὶ τὸ παραστὰν καὶ δόξαν ἑκάστῳ τοῦτ᾿ εἶναι ἀληθὲς ἐπισχυριζομένοις· ἐμοὶ δὲ ἐξαρκεῖ τὰς ἀποδείξεις ἀπὸ τῶν μάλιστα διαφανῶν καὶ πᾶσι τοῖς φιλοσόφοις γνωρίμων κλέος τε οὐ μικρὸν φιλοσοφίας παρ᾿ Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων παρα-

---

82 b 2—**c** 8 = 80 **a** 6—**b** 8

ιε´ τῶν 1°] om I βεβαιοῦσι] ἐβεβαίουν IO ἐναντία] ἐναντίως IO ιϛ´ εἶναι om BIO τὰ] om A καὶ om A **82 b** 1 προοίμιον] om AHB **c** 1 ἐν τοῖς] om A μύθους A **c** 5 συνκατίδωμεν BI **c** 6 μὲν] BIO, om AH **c** 8 καταμάθοιμεν AH, μάθωμεν BI **d** 1 διαφόρους] -ους vel -ως O **d** 2 τῶν] τοὺς O εὑρησιολογίας AHB, εὑρεσιολ. I **d** 3 ἀληθὲς] pr τὸ BIO ἐπισχυριζομένοις] A, ἀπισχυρ. BIO

σχεῖν. Ὧν πρώτου λαβὼν ἀνάγνωθι τοῦ Χαιρωνέως
Πλουτάρχου τὰς περὶ τῶν προκειμένων φωνάς, ἐν αἷς
σεμνολογῶν παρατρέπει τοὺς μύθους ἐφ᾽ ἃς φησιν
εἶναι μυστηριώδεις θεολογίας· ἃς δὴ ἐκκαλύπτων, τὸν
μὲν Διόνυσον τὴν μέθην εἶναί φησιν, οὐκέτι τὸν ὑπὸ
τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πρὸ τούτου συγγράμματι δεδη-
λωμένον θνητὸν ἄνδρα, τὴν δὲ Ἥραν τὴν γαμήλιον p. 83
ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συμβίωσιν· εἶθ᾽, ὥσπερ ἐπιλε-
λησμένος τῆς ἀποδόσεως, ἑτέραν ἑξῆς ἐπισυνάψας ἱστο-
ρίαν, τὴν Ἥραν οὐκέτι ὡς τὸ πρότερον, ἀλλὰ τὴν γῆν
ὀνομάζει, λήθην δὲ καὶ νύκτα τὴν Λητώ. καὶ πάλιν τὴν
αὐτὴν τῇ Λητοῖ φησὶν εἶναι τὴν Ἥραν· εἶτ᾽ ἐπὶ τούτοις
εἰσάγεται αὐτῷ ὁ Ζεὺς εἰς τὴν αἰθέριον δύναμιν ἀλληγορ-
ούμενος. Καὶ τί με δεῖ ταῦτα προλαμβάνειν, αὐτοῦ
παρὸν ἀκοῦσαι τοῦ ἀνδρὸς ὧδέ πως ἐν οἷς ἐπέγραψε b
Περὶ τῶν ἐν Πλαταιαῖς Δαιδάλων τὰ λανθάνοντα τοὺς
πολλοὺς τῆς ἀπορρήτου περὶ θεῶν φυσιολογίας ἐκφαίν-
οντος·

1. Ὅτι μὲν οὖν ἡ παλαιὰ φυσιολογία καὶ παρ᾽ Ἕλλησι καὶ c ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
βαρβάροις λόγος ἦν φυσικὸς ἐγκεκαλυμμένος μύθοις, τὰ πολλὰ
δι᾽ αἰνιγμάτων καὶ ὑπονοιῶν ἐπίκρυφος καὶ μυστηριώδης θεολογία,
τά τε λαλούμενα τῶν σιγωμένων σαφέστερα τοῖς πολλοῖς ⟨ἔχουσα⟩,
καὶ τὰ σιγώμενα τῶν λαλουμένων ὑποπτότερα, κατάδηλόν ἐστιν ἐν
τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπεσι καὶ τοῖς Αἰγυπτιακοῖς καὶ Φρυγίοις λόγοις·

83 c 1 Plutarch. ed Wyttenbach Tom v. p 501 *Fr. De Daedalis Plataeensibus*, ab Eusebio servatum

d 7 *πρῶτον* BIO d 11 *εἶναι τὴν μέθην* I *φησιν*] *φᾶσι* A *οὐκέτι*] om AH (?) 83 a 3 *ἐπισυνάψαι* A a 4 *ὡς*] superscr in A, om BIO a 6 *Λητῶ* I a 7 *ὁ Ζεὺς αὐτῷ* I *εἰς* H, om ceteri: cf Eustath. 1392, 48 *εἰς τὸν θυμὸν ὁ Κύκλοψ ἀλληγορεῖται* b 2 *Πλατεαῖς* HBIO c 1 *φυσιολογία*] *φιλοσοφία* A c 2 *ἐγκεκαλυμμένος*] (*γ* sup *κ*) I, *ἐκκεκαλυμμένος* O, *ἐγγεγραμμένος* AH c 3 *ἐπίκρυφος*] BIO, *ἀπόκρυφος* AH c 4 *σιγομένων* I *ἔχουσα*] coniec Wytt., *ἔχοντα* codd c 5 *ὑπόπτερα* BI *κατάδηλόν*] AH, *δῆλόν* BIO *ἐν*] om AH c 6 *Ὀρφαϊκοῖς* AH *ἔπαισι* BI

ΠΛΟΥΤ-ΑΡΧΟΥ μάλιστα δὲ οἱ περὶ τὰς τελετὰς ὀργιασμοί, καὶ τὰ δρώμενα συμ-
d βολικῶς ἐν ταῖς ἱερουργίαις τὴν τῶν παλαιῶν ἐμφαίνει διάνοιαν. Οἷον, ἵνα μὴ μακρὰν τῶν ἐνεστηκότων λόγων βαδίζωμεν, οὐ νομίζουσιν οὐδὲ ἀξιοῦσι κοινωνίαν εἶναι πρὸς Διόνυσον Ἥρᾳ· φυλάσσονται δὲ συμμιγνύναι τὰ ἱερά, καὶ τὰς Ἀθήνησιν ἱερείας ἀπαντώσας ⟨φασὶν⟩ ἀλλήλαις μὴ προσαγορεύειν, μηδὲ ὅλως κιττὸν εἰς τὸ τῆς Ἥρας εἰσκομίζεσθαι τέμενος, οὐ διὰ τὰς μυθικὰς καὶ φλυαρώδεις ζηλοτυπίας, ἀλλ᾽ ὅτι Γαμήλιος μὲν ἡ θεὸς καὶ νυμφαγωγός· ἀπρεπὲς δὲ τὸ μεθύειν νυμφίοις καὶ γάμοις ἀναρμοστότατον, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἀκρατοποσία γὰρ ταραχὴν ἐμποιεῖ καὶ ψυχαῖς καὶ σώμασιν, ὑφ᾽ ἧς ἄπλαστα καὶ πεπλανημένα
p. 84 ῥιζοῦται κακῶς τὰ σπειρόμενα καὶ κυϊσκόμενα. Πάλιν οἱ θύοντες Ἥρᾳ τὴν χολὴν οὐ καθαγίζουσιν, ἀλλὰ κατορύττουσι παρὰ τὸν βωμόν, ὡς δέον ἄθυμον καὶ ἄχολον καὶ καθαρεύουσαν ὀργῆς καὶ πικρίας ἀπάσης τὴν γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς εἶναι συμβίωσιν.

Τοῦτο δὲ τὸ συμβολικὸν εἶδος ἐν τοῖς λόγοις καὶ τοῖς μύθοις ἐστὶ μᾶλλον. Οἷον, ἱστοροῦσι, τὴν Ἥραν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ τρεφο-
b μένην ἔτι παρθένον ὑπὸ τοῦ Διὸς κλαπῆναι, καὶ διακομισθεῖσαν ἐνταῦθα κρύπτεσθαι, Κιθαιρῶνος αὐτοῖς μυχὸν ἐπίσκιόν τινα καὶ θάλαμον αὐτοφυῆ παρασχόντος. Ἐλθούσης δὲ τῆς Μακρίδος κατὰ ζήτησιν—ἦν δὲ Ἥρας τιθήνη—καὶ βουλομένης ἐρευνᾶν, οὐκ ἐᾶν τὸν Κιθαιρῶνα πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ τῷ χωρίῳ προσάγειν, ὡς τοῦ Διὸς ἐκεῖ τῇ Λητοῖ συναναπαυομένου καὶ συνδιατρίβοντος.
c Ἀπελθούσης δὲ τῆς Μακρίδος, οὕτω τότε μὲν διαλαθεῖν τὴν Ἥραν,

83 d 9 Plat. *Legg.* vi. 775 B

d 1 ταῖς] τε AH τὴν] + τε AH παλαιῶν] πασῶν IO (?) d 2—d 10 οἷον—σώμασιν om BI d 3 εἶναι] om AH φυλάσσονται] pr καὶ AH d 4 δὲ] om A Ἀθήνησιν ἱερείας] Ἀθήνησι.ας A d 5 ⟨φασὶν⟩] coniec Viger., φησὶν AEO μὴ] om E d 6 εἰσκομίζεσθαι] κομ. E d 7 ἡ] ὁ O (et ponit ὁ θεὸς post καὶ νυμφ.) d 8 δὲ] om O νυμφ. τὸ μεθ. BI d 9 γὰρ] om AH + φησί EO 84 a 1 ῥιζοῖνται O a 2 Ἥραν BI οὐ καταγίζουσιν A, οὐ καθαγιάζουσιν I, οὐκ ἀγαθιάζουσιν O παρὰ] περὶ I a 5 δὲ] AH, δὴ BIO a 6 ἐστὶ μᾶλλον] AH, μᾶλλόν ἐστιν BIO b 2 Κυθαιρῶνος O αὐτοῖς] om O ἐπίσκιόν τινα μυχὸν BIO b 5 Κιθαιρῶ B

ὕστερον δὲ τῇ Λητοῖ χάριν ἀπομνημονεύουσαν ὁμοβώμιον θέσθαι ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
καὶ σύνναον, ὥστε καὶ Λητοῖ Μυχίᾳ προθύεσθαι· τινὲς δὲ Νυχίαν
λέγουσι. Σημαίνεται δὲ ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὀνομάτων τὸ κρύφιον
καὶ διαλεληθός. Ἔνιοι δὲ τὴν Ἥραν αὐτὴν ἐκεῖ τῷ Διὶ λάθρα
συνοῦσαν καὶ λανθάνουσαν οὕτω φασὶ Λητῷ Νυχίαν προσηγο-
ρεῦσθαι· φανερῶν δὲ τῶν γάμων γενομένων, καὶ περὶ τὸν Κιθαι- d
ρῶνα πρῶτον ἐνταῦθα καὶ τὰς Πλαταιὰς τῆς ὁμιλίας ἀνακαλυφθείσης,
Ἥραν Τελείαν καὶ Γαμήλιον αὐτὴν προσαγορευθῆναι.

Οἱ δὲ φυσικῶς μᾶλλον καὶ πρεπόντως ὑπολαμβάνοντες τὸν μῦθον
οὕτως εἰς τὸ αὐτὸ τῇ Λητοῖ συνάγουσιν τὴν Ἥραν. Γῆ μέν ἐστιν
ἡ Ἥρα, καθάπερ εἴρηται· νὺξ δὲ ἡ Λητώ, ληθώ τις οὖσα τῶν εἰς
ὕπνον τρεπομένων. Νὺξ δὲ οὐδέν ἐστιν ἄλλο πλὴν σκιὰ γῆς·
ὅταν γὰρ πλησιάσαντα ταῖς δυσμαῖς ἀποκρύψῃ τὸν ἥλιον, ἀνα-
πλατυνομένη μελαίνει τὸν ἀέρα· καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἐκλειπτικὸν
ὀλίσθημα τῶν πανσελήνων, ὅταν τῆς σελήνης περιφερομένης
ἡ σκιὰ τῆς γῆς ἐπιψαύσῃ καὶ διαθολώσῃ τὸ φέγγος.

Ὅτι δὲ οὐκ ἄλλη τίς ἐστι τῆς Ἥρας ἡ Λητώ, μάθοιτ' ἂν ἐνθένδε. p. 85
Τὴν Ἄρτεμιν ἤδη που θυγατέρα Λητοῦς καλοῦμεν, ἀλλὰ καὶ
Εἰλείθυιαν τὴν αὐτὴν ὀνομάζομεν· οὐκοῦν ἥ τε Ἥρα καὶ ἡ
Λητὼ δύο εἰσὶ μιᾶς θεοῦ προσηγορίαι. Πάλιν, ἐκ μὲν Λητοῦς
ὁ Ἀπόλλων, ἐκ δὲ Ἥρας ὁ Ἄρης γέγονε, μία δέ ἐστιν ἀμφοτέρων
δύναμις· καὶ κέκληται Ἄρης μὲν ὡς ἀρήγων τοῖς κατὰ βίαν καὶ
μάχην συμπτώμασιν, Ἀπόλλων δὲ ὡς ἀπαλλάττων καὶ ἀπολύων
τῶν περὶ σῶμα νοσηματικῶν παθῶν τὸν ἄνθρωπον. Διὸ καὶ
τῶν ἐμπυρωτάτων ἄστρων καὶ πυριφλεγεστάτων ὁ μὲν ἥλιος b
Ἀπόλλων κέκληται, ὁ δὲ πυρροειδὴς Ἄρης ἐπωνόμασται. Καὶ

---

c 3 Λητῷ I   Μυχ. προθ. τινὲς δὲ] om BI   Μυχίᾳ] μοιχείᾳ A   προσθύεσθαι O   c 4 δὲ] om AH   τῳ ὀνόματι BI   c 6 καὶ λανθάνουσαν] om AH, καὶ διαλανθ. I   οὕτω] αὐτῷ AH   Λητῶ] om BI   d 2 Πλατεὰς BIO   d 3 Ἥραν] + Νυχίαν A   d 4 ὑπολαβόντες AH, ὑπολαμβάνοντα I   d 8 πλησιάσαντα] πλησιάσασα (ντ sup lin A[3]) A, πλησιάσασα BIO   d 11 ἐπιφαύσῃ AH   85 a 1 μάθετ' I   a 3 Εἰλήθυιαν O   ἥ τε Ἥρα] Ἥρα τε O   b 1 ἐμπυρεστάτων BI   καὶ] + τῶν AH   π̆εριφλεγεστάτων A   b 2 πυρροειδὴς] A, πυρθες (sic) I, πυροειδὴς O   Ἄρεως I

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

οὐκ ⟨ἀπὸ τρόπου⟩ ἐστὶ τὴν αὐτὴν θεὸν Γαμήλιον λέγεσθαι, καὶ μητέρα Εἰλειθυίας καὶ Ἡλίου νομίζεσθαι. Γάμου μὲν γὰρ τέλος γένεσίς ἐστι· γένεσις δὲ ἡ εἰς ἥλιον καὶ φῶς ἐκ σκότους πορεία. Καὶ καλῶς ὁ ποιητής,

Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε μογοστόκος Εἰλείθυια
ἐξάγαγε πρὸ φόωσδε καὶ ἠελίου ἴδεν αὐγάς.

c Εὖ ὁ ποιητὴς τῇ μὲν προθέσει τὴν σύνθεσιν ἔθλιψεν, ἐμφαίνων τὸ βεβιασμένον τῆς ὠδῖνος, τέλος δὲ τῆς γενέσεως ἐποίησεν ἥλιον ἰδεῖν. Οὐκοῦν ἡ αὐτὴ θεὸς ἐποίησε καὶ γάμον συνελθεῖν, ἵνα γένεσιν παρασκευάσῃ.

Δεῖ δὲ ἴσως καὶ τὸν εὐηθέστερον μῦθον εἰπεῖν. Λέγεται γὰρ ὁ Ζεύς, τῆς Ἥρας αὐτῷ διαφερομένης καὶ μηκέτι φοιτᾶν εἰς τὸ αὐτὸ βουλομένης ἀλλὰ κρυπτούσης ἑαυτήν, ἀμηχανῶν καὶ πλανώμενος Ἀλαλκομένει τῷ αὐτόχθονι συντυχεῖν, καὶ διδαχθῆναι ὑπὸ
d τούτου ὡς ἐξαπατητέον τὴν Ἥραν σκηψάμενον γαμεῖν ἑτέραν. Συνεργοῦντος δὲ τοῦ Ἀλαλκομένους, κρύφα τεμόντας αὐτοὺς εὐκτέανον καὶ παγκάλην δρῦν μορφῶσαί τε αὐτὴν καὶ καταστεῖλαι νυμφικῶς, Δαιδάλην προσαγορεύσαντας· εἶτα οὕτως ἀναμέλπεσθαι
p. 86 μὲν τὸν ὑμέναιον, λουτρὰ δὲ κομίζειν τὰς Τριτωνίδας νύμφας, αὐλοὺς δὲ καὶ κώμους τὴν Βοιωτίαν παρασχεῖν· περαινομένων δὲ τούτων, οὐκέτι τὴν Ἥραν καρτερεῖν, ἀλλὰ καταβᾶσαν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, τῶν Πλαταιάδων αὐτῇ γυναικῶν ἑπομένων, ὑπ᾽ ὀργῆς
b καὶ ζηλοτυπίας θέουσαν ἐλθεῖν πρὸς τὸν Δία, καὶ τοῦ πλάσματος φανεροῦ γενομένου διαλλαγεῖσαν μετὰ χαρᾶς καὶ γέλωτος αὐτὴν νυμφαγωγεῖν· τιμὴν δὲ τῷ ξοάνῳ προσθεῖναι, καὶ Δαίδαλα τὴν

---

85 b 7 Hom. *Il.* xvi. 187

---

b 3 *ἀπὸ τρόπου*] Gaisf. cf Plat. *Rep.* 470 B, *ἀποτρόπων* AHB, *ἀπότροπόν* IO *θεὰν* AH b 4 *τέλος*] + *ἐστὶ* I b 5 *ἡ* om HI b 6 *καλῶς*] + *ἔφη* BO b 7 *αὐτὰρ*] *ἀτὰρ* BIO[vid] G *ἐπειδὴ*] *ἐπεὶ* O[vid] G Εἰλείθυια] BI, Εἰλήθυια A (*a* eras) HO b 8 *εἶδεν* I c 3 *ἡ αὐτὴ θεὸς*] *εἰ αὐτόθεος* I *αὐτὴ*] *αὐτὸς* O c 5—d 3 *δεῖ—μορφῶσαί τε αὐτὴν* om B c 8 Ἀλαλκομένῃ O d 1 *σκεψάμενον* I d 2 Ἀναλκομένους I *αὐτοῦ* AH d 3 *ἐκτέανον* AH d 4 Δαδάλην I 86 a 1 *δὲ*] om I a 4 Πλαταιάδων] AH, Πλατείδων BO b 3 *προθεῖναι* I

ἑορτὴν προσαγορεῦσαι, κατακαῦσαι δὲ ὅμως αὐτὸ καίπερ ἄψυχον ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ὂν ἀπὸ ζηλοτυπίας.

Ὁ μὲν οὖν μῦθος τοιοῦτος· ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ τοιόσδε. Ἥρας
καὶ Διὸς διαφορὰ καὶ στάσις οὐδὲν ἄλλο πλὴν στοιχείων δυσ- c
κρασία καὶ τάραχός ἐστιν, ὅταν ἀλλήλοις μηκέτι συμμετρῆται κατὰ
κόσμον, ἀλλὰ ἀνωμαλίας καὶ τραχύτητος ἐγγενομένης δυσμαχή-
σαντα λύσῃ τὴν κοινωνίαν, καὶ φθορὰν τῶν ὅλων ἀπεργάσηται.
Ἂν μὲν οὖν ὁ Ζεύς, τουτέστιν ἡ θερμὴ καὶ πυρώδης δύναμις,
αἰτίαν παράσχῃ τῆς ⟨διαφορᾶς⟩, αὐχμὸς τὴν γῆν καταλαμβάνει·
ἐὰν δὲ περὶ τὴν Ἥραν, τουτέστι τὴν ὑγρὰν καὶ πνευματικὴν φύσιν,
ὕβρις τις ἢ πλεονασμὸς γένηται, ῥεῦμα ἦλθε πολὺ καὶ συνώμ-
βρισε καὶ κατέκλυσε τὰ πάντα. Τοιούτου δέ τινος γενομένου καὶ d
περὶ τοὺς τότε χρόνους, καὶ μάλιστα τῆς Βοιωτίας βυθισθείσης,
ὡς πρῶτον ἀνέδυ τὸ πεδίον, καὶ ἡ πλήμμυρα ἐλώφησεν, ὁ μὲν ἐξ
εὐδίας κόσμος τοῦ περιέχοντος ὁμόνοια καὶ διαλλαγὴ τῶν θεῶν
ἐλέχθη. Πρῶτον δὲ ἀνέσχεν ἐκ τῶν φυτῶν τῆς γῆς ἡ δρῦς, καὶ
ταύτην ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι, τροφῆς βίου καὶ σωτηρίας διαμονὴν
παρασχοῦσαν. Οὐ γὰρ μόνον τοῖς εὐσεβέσιν, ὡς Ἡσίοδός φησιν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσι τῆς φθορᾶς,

Ἄκρη μέν τε φέρει βαλάνους, μέσση δὲ μελίσσας.

2. Ταῦτα μὲν ὁ Πλούταρχος. Ἡμεῖς δὲ ἔγνωμεν ἐκ
τῶν παρατεθεισῶν αὐτῷ φωνῶν, ὡς ἄρα καὶ ἡ θαυμα- p. 87
στὴ καὶ ἀπόρρητος φυσιολογία τῆς Ἑλληνικῆς θεολο-
γίας θεῖον μὲν οὐδὲν οὐδέ τι μέγα καὶ θεοπρεπὲς καὶ τῆς
⟨ἐπιστάσεως⟩ ἄξιον ἐπήγετο. Ἀκήκοας γὰρ τὴν Ἥραν

86 d 9 Hesiod. *Opp.* 233

b 5 ἀπὸ] AH, ὑπὸ BIO b 6 τοιόσδε] τοιοῦτος A c 2 κατὰ] pr τὰ A c 3 ἀλλὰ] + καὶ BIO c 6 ⟨διαφορᾶς⟩] Heikel cf c 1, διαφθορᾶς codd διαλαμβάνει I c 7 δὲ] BIO, τε AH c 8 συνώμβρησε BO d 3 πρῶτον ἀνέδυ] πρότερον ἔφυ AH d 4 εὐθείας O ὁμονοίᾳ A* διαλλαγῇ A d 5 ἐλέγχθῃ A* (ἐλέχθη sup ras A[s]) d 5—87 b 7 ἀνέσχεν—ἥλιον καὶ om B d 5 τῆς γῆς τῶν φυτῶν IO d 6 σωτηρίου AH d 9 μέντοι I μέσση δὲ μελίσσας] μέταρχος A d 10 Ταῦτα μὲν ὁ Πλούταρχος] om AH 87 a 4 ⟨ἐπιστάσεως⟩] coniec Toup, ἀναστάσεως codd Ἥρως I

τοτὲ μὲν Γαμήλιον ἀναγορευομένην καὶ τὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συμβίωσιν δηλοῦσαν, τοτὲ δὲ τὴν γῆν πάλιν Ἥραν ὀνομαζομένην, τοτὲ δὲ τὴν ὑγρὰν οὐσίαν· τὸν δὲ Διόνυσον εἰς τὴν μέθην μετενηνεγμένον, εἰς νύκτα δὲ τὴν Λητῶ, καὶ τὸν ἥλιον εἰς Ἀπόλλωνα, καὶ αὐτὸν δὲ
b τὸν Δία εἰς τὴν θερμὴν καὶ πυρώδη δύναμιν. Οὐκοῦν ἡ πρώτη τῶν μύθων ἀπρέπεια καὶ ἡ δοκοῦσα σεμνοτέρα διήγησις καὶ φυσιολογία οὐκ ἐπί τινας οὐρανίους νοερὰς καὶ θείας δυνάμεις οὐδ' ἐπὶ λογικὰς καὶ ἀσωμάτους ἀνήγαγεν οὐσίας, κάτω δὲ πάλιν καὶ αὐτὴ εἰς μέθας καὶ γάμους καὶ ἀνθρώπεια πάθη, εἴς τε πῦρ καὶ γῆν καὶ ἥλιον καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ὕλης στοιχεῖα κατέστρεφε τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ πλέον θεοποιοῦσα οὐδέν. Τοῦτο δ' οὖν καὶ ὁ Πλάτων οἶδεν. Ὁμολογεῖ γοῦν διαρρήδην ἐν
c τῷ Κρατύλῳ μηδὲν πλέον τῶν ὁρωμένων τοῦ κόσμου μερῶν τοὺς πρώτους τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα ἀνθρώπων γενομένων ἐγνωκέναι, μόνους δὲ θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν οὐρανῷ φωστῆρας καὶ τὰ λοιπὰ τῶν φαινομένων νομίσαι. Λέγει δ' οὖν ὧδε πρὸς λέξιν·

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων ⟨τῶν⟩ περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν.

Ἀλλὰ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ τοιαῦτα· ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ
d τούτων παλαίτατα· ἦν δὲ τὰ Αἰγύπτια. Τὴν Ἶσίν φασι καὶ τὸν Ὄσιριν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην εἶναι, καὶ

---

87 **c** 6 Plat. *Crat.* 397 C (Schanz)

---

a 5 προσαγορευομένην I καὶ 2°] om A **a** 6 πάλιν] om O **a** 7 Ἥραν pr τὴν I ὀνομάζειν O τὸν] τοτὲ O **a** 8 δὲ] om A **a** 9 Λητοῖ I Ἀπολλῶ O δὲ] AHI, γε O **b** 2 ἡ πρώτη] AH, πρὸς τῇ IO ἀπρεπείᾳ IO **b** 3 ουνίους (ί sup ras) I **b** 4 ἀνήγαγεν] AH, ἀνῆγεν IO **b** 5 αὐτὴ] + δὲ A **b** 6 καὶ 2°] om O **b** 8 δ' οὖν] AH, δὲ BIO **b** 9 γοῦν] δ' οὖν BIO **c** 1 τῷ] om AHI τοῦ κόσμου μερῶν] om AH **c** 3 γενομένων] AH, om BIO ἐν] om I **c** 6 τῶν 2°] add Schanz, om codd **c** 7 τοὺς] AHIE, om BO **d** 2 εἶναι (κ. τὴν σελ.?) O, εἶναι καὶ τὴν σελ. BI

Δία μὲν τὸ διὰ πάντων χωροῦν πνεῦμα, Ἥφαιστον δὲ τὸ πῦρ, τὴν δὲ γῆν Δήμητραν ἐπονομάσαι· Ὠκεανόν τε τὸ ὑγρὸν ὀνομάζεσθαι παρ' Αἰγυπτίοις καὶ τὸν παρ' αὐτοῖς ποταμὸν Νεῖλον, ᾧ καὶ τὰς τῶν θεῶν ἀναθεῖναι γενέσεις· τὸν δὲ ἀέρα φασὶν αὐτοὺς προσαγορεύειν Ἀθηνᾶν. Τούτους δὲ τοὺς πέντε θεούς, τὸν Ἀέρα λέγω καὶ τὸ Ὕδωρ τό τε Πῦρ καὶ τὴν Γῆν καὶ τὸ Πνεῦμα, τὴν πᾶσαν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι, ἄλλοτε ἄλλως εἰς μορφὰς καὶ ἰδέας ἀνθρώπων τε καὶ παντοίων ζώων σχηματιζομένους· καὶ τούτων ὁμωνύμους παρ' αὐτοῖς Αἰγυπτίοις γεγονέναι θνητοὺς ἀνθρώπους, Ἥλιον καὶ p. 88
Κρόνον καὶ Ῥέαν, ἔτι δὲ Δία καὶ Ἥραν καὶ Ἥφαιστον καὶ Ἑστίαν ἐπονομασθέντας. Γράφει δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων πλατύτερον μὲν ὁ Μανεθῶς, ἐπιτετμημένως δὲ ὁ Διόδωρος ἐν τῇ προλεχθείσῃ αὐτοῦ γραφῇ ὧδέ πως ἱστορῶν κατὰ λέξιν·

3. Τούτους δὲ τοὺς θεούς, τὸν Ἥλιον, φησί, καὶ τὴν Σελή- b ΔΙΟΔΩΡΟΥ
νην, Ὄσιριν ὄντας καὶ Ἶσιν, τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν, τρέφοντάς τε καὶ αὔξοντας πάντα τριμερέσιν ὥραις, ἀοράτῳ κινήσει τὴν περίοδον ἀπαρτιζούσαις, τῇ τε ἐαρινῇ καὶ θερινῇ καὶ χειμερινῇ· ταύτας δὲ ἐναντιωτάτην ἀλλήλαις τὴν φύσιν ἐχούσας ἀπαρτίζειν c
τὸν ἐνιαυτὸν ἀρίστῃ συμφωνίᾳ. Φασὶ δὲ συμβάλλεσθαι πλεῖστα εἰς τὴν τῶν ἁπάντων ζωογονίαν τῶν θεῶν τούτων τὸν μὲν πυρώδους καὶ πνεύματος, τὴν δὲ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, κοινῇ δ' ἀμφοτέρους ἀέρος· καὶ δια τούτων πάντα γεννᾶσθαι καὶ τρέφεσθαι. Διὸ καὶ τὸ μὲν

88 b 1 Diod. Sic. i. 11

d 3 διὰ] om AH χωρίον AH, χῶρον I d 5 ὀνομάζεσθαι] AH, νομίζεσθαι BIO d 6 Νεῖλον] pr τὸν O d 10 πᾶσαν τὴν O d 12 ὁμωνύμως BO 88 a 1 ἀνθρώπους] ἄνδρας AHI a 3 ὀνομασθέντας O b 1 Ἥλιον] + δὲ I b 2 ὄντας] O, ὄντα AHBI καὶ] pr κατ' Αἰγυπτίους BIO διηκεῖν (sic) I b 4 καὶ θερινῇ] om AH c 2 φασὶ] Diod., φύσιν codd πλεῖστα] D Diod., πλείστην ceteri c 3 τὸν] τὸ A c 4 τὴν] om A, τὸν I ἀέρας AH

ΔΙΟΔΩΡΟΥ ἅπαν σῶμα τῆς τῶν ὅλων φύσεως ἐξ ἡλίου καὶ σελήνης ἀπαρ-
d τίζεσθαι, τὰ δὲ τούτων μέρη πέντε τὰ προειρημένα, τό τε πνεῦμα, καὶ τὸ πῦρ ⟨καὶ⟩ τὸ ξηρόν, ἔτι δὲ τὸ ὑγρόν, καὶ τὸ τελευταῖον τὸ ἀερῶδες, ὥσπερ ἐπ' ἀνθρώπου κεφαλὴν καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ τὰ ἄλλα μέρη καταριθμοῦμεν, τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ σῶμα τοῦ κόσμου συγκεῖσθαι πᾶν ἐκ τῶν προειρημένων. Τούτων δ' ἕκαστον θεὸν νομίσαι καὶ προσηγορίαν ἰδίαν ἑκάστῳ θεῖναι κατὰ τὸ οἰκεῖον τοὺς πρώτους διαλέκτῳ χρησαμένους διηρθρωμένῃ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀνθρώπων. Τὸ μὲν οὖν πνεῦμα Δία προσαγορεῦσαι, μεθερμηνευομένης τῆς λέξεως· ὃν αἴτιον ὄντα τοῦ ψυχικοῦ τοῖς ζώοις ἐνόμισαν ὑπάρχειν πάντων οἱονεί τινα πατέρα. Συμφωνεῖν δὲ τούτοις φασὶ καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν παρ' Ἕλλησι ποιητῶν ἐπὶ τοῦ θεοῦ τούτου λέγοντα,

Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

p. 89 Τὸ δὲ πῦρ μεθερμηνευόμενον Ἥφαιστον ὀνομάσαι, νομίσαντας μέγαν εἶναι θεὸν καὶ πολλὰ συμβάλλεσθαι πᾶσιν εἰς γένεσίν τε καὶ τελείαν αὔξησιν. Τὴν δὲ γῆν ὥσπερ ἀγγεῖόν τι τῶν φυομένων ὑπολαμβάνοντας μητέρα προσαγορεῦσαι· καὶ τοὺς Ἕλληνας δὲ ταύτην παραπλησίως Δήμητραν καλεῖν, βραχὺ μετατεθείσης διὰ τὸν χρόνον τῆς λέξεως. Τὸ γὰρ παλαιὸν ὀνομάζεσθαι γῆν μητέρα, καθάπερ καὶ τὸν Ὀρφέα προσμαρτυρεῖν λέγοντα,

b Γῆ μήτηρ πάντων, Δημήτηρ πλουτοδότειρα.

Τὸ δ' ὑγρὸν ὀνομάσαι λέγουσι τοὺς παλαιοὺς Ὠκεάνην, ὃ μεθερμηνευόμενον μὲν εἶναι τροφῆς μητέρα, παρ' ἐνίοις δὲ τῶν Ἑλλήνων

---

d 5 Diod. i. 12 d 13 Hom. *Il.* i. 544 89 b 1 Orph. *Fr.* 165

---

d 1 τε] BIO Diod., om A d 2 τὸ πῦρ] τὸ om IO ⟨καὶ⟩] Diod., om codd d 4 καθαριθμούμενον B d 5 δ'] δὴ AH d 10 ἐνόμισαν] ὀνόματος AH d 12 τούτου] AHI Diod., τοῦτο BO 89 a 2 πολλὰ] BI Diod., πολλὴν O[vid], μεγάλα AH a 3 τε] om O ἀγγεῖον] πάγιόν AH a 5 ταύτῃ A a 7 γῆν] pr τὴν O b 2 Ὠκεάνην (sic) Diod., Ὠκεανόν codd b 3 τροφῆς] τροφὴν Diod., τρυφῆς I

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

᾿Ωκεανὸν ὑπάρχειν ὑπειλῆφθαι, περὶ οὗ καὶ τὸν ποιητὴν λέγειν,

᾿Ωκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι νομίζουσιν ᾿Ωκεανὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς
ποταμὸν Νεῖλον, πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τὰς τῶν θεῶν γενέσεις
ὑπάρξαι. Τῆς γὰρ πάσης οἰκουμένης κατὰ μόνην τὴν Αἴγυπτον c
εἶναι πόλεις πολλὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων θεῶν ἐκτισμένας· οἷον Διός,
῾Ηλίου, ῾Ερμοῦ, ᾿Απόλλωνος, Πανός, Εἰλειθυίας, ἄλλων πλειόνων.
Τὸν δὲ ἀέρα προσαγορεῦσαί φασιν ᾿Αθηνᾶν, μεθερμηνευομένης τῆς
λέξεως· καὶ Διὸς θυγατέρα τε νομίσαι ταύτην, καὶ παρθένον
ὑποστήσασθαι, διά τε τὸ ἄφθορον εἶναι φύσει τὸν ἀέρα, καὶ τὸν
ἀκρότατον ἐπέχειν τόπον τοῦ σύμπαντος κόσμου· διόπερ ἐκ τῆς
κορυφῆς τοῦ Διὸς μυθολογηθῆναι γενέσθαι ταύτην. ᾿Ωνομάσθαι
δὲ αὐτὴν καὶ Τριτογένειαν ἀπὸ τοῦ τρὶς μεταβάλλειν αὐτῆς τὴν
φύσιν κατ' ἐνιαυτόν, ἔαρος καὶ θέρους καὶ χειμῶνος. Λέγεσθαι d
δὲ αὐτὴν καὶ γλαυκῶπιν, οὐχ ὥσπερ ἔνιοι τῶν ῾Ελλήνων ὑπέλαβον
ἀπὸ τοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς ἔχειν· τοῦτο μὲν γὰρ εὔηθες
ὑπάρχειν· ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὸν ἀέρα τὴν πρόσοψιν ἔχειν ἔγγλαυκον.
Φασὶ δὲ τοὺς πέντε θεοὺς τοὺς προειρημένους τὴν πᾶσαν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι φανταζομένους τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἱερῶν ζώων
μορφαῖς, ἔστι δ' ὅτε εἰς ἀνθρώπων ἰδέας ἢ τινων ἄλλων μεταβάλλοντας. Καὶ τοῦτο μὴ μυθῶδες ὑπάρχειν ἀλλὰ δυνατόν, εἴπερ
οὗτοι πρὸς ἀλήθειάν εἰσιν οἱ πάντα γεννῶντες. Καὶ τὸν ποιητὴν
δὲ εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα, καὶ μετασχόντα παρὰ τῶν ἱερέων p. 90
τῶν τοιούτων λόγων, θεῖναί που κατὰ τὴν ποίησιν τὸ προειρημένον
ὡς γινόμενον·

b 5 Hom *Il.* xiv. 201

b 4 ὑπάρχειν] νομίζειν BO b 7 τούτῳ δὲ] A (δὲ superscr A[3]) H, ᾧ BIO Diod. c 1 τὴν] om AH c 2 πολλὰς] om AH c 3 Πανός—πλειόνων om B Πανὸς Εἰλειθυίας] IO Diod., Εἰλ. Π. A (Εἰλυθ.) H c 4 προσαγορεύεσθαί AH c 5 τε] AH, γε BIO, om Diod. c 7 τόπον post κόσμου O[vid] c 8 γενέσθαι μυθολογοῦσι B ταῦτα AH c 9 αὐτοῦ τὴν φ. I, τὴν φύσιν αὐτῆς O d 2 καὶ om A d 3 ἀπὸ τοῦ—ἔχειν om BO τοῦ om I d 4 ὑπάρχει AH πρόσωψιν I ἔχειν om I d 6 τοὺς ἀνθρώπους A d 7 ὅτε] + καὶ BIO μεταβαλόντας A 90 a 1 δὲ om AH παραβάλλοντα BO a 2 λόγον A τὴν] om ABO τὸ—γινόμενον om AH

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι,
παντοῖοι τελέθοντες ἐπιστρωφῶσι πόληας,
ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν οὐρανῷ θεῶν καὶ γένεσιν ἀΐδιον ἐσχηκότων τοσαῦτα λέγουσιν Αἰγύπτιοι.

b *Ἄλλους δὲ ἐκ τούτων ἐπιγείους γενέσθαι φασίν, ὑπάρξαντας μὲν θνητούς, διὰ δὲ σύνεσιν καὶ κοινὴν ἀνθρώπων εὐεργεσίαν τετευχότας τῆς ἀθανασίας, ὧν ἐνίους καὶ βασιλεῖς γεγονέναι κατὰ τὴν Αἴγυπτον. Μεθερμηνευομένων δ' αὐτῶν τινὰς μὲν ὁμωνύμους ὑπάρχειν τοῖς οὐρανίοις, τινὰς δὲ ἰδίαν ἐσχηκέναι προσηγορίαν· Ἥλιόν τε καὶ Κρόνον, καὶ Ῥέαν, ἔτι δὲ Δία τὸν ὑπό τινων*
c *Ἄμμωνα προσαγορευόμενον, πρὸς δὲ τούτοις Ἥραν καὶ Ἥφαιστον, ἔτι δὲ Ἑστίαν, καὶ τελευταῖον Ἑρμῆν. Καὶ πρῶτον μὲν Ἥλιόν βασιλεῦσαι τῶν κατ' Αἴγυπτον, ὁμώνυμον ὄντα τῷ κατ' οὐρανὸν ἄστρῳ.*

Ταῦτα μὲν οὖν ὁ δηλωθεὶς συγγραφεύς. Καὶ ὁ Πλούταρχος δὲ ἐν τῷ Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἶσιν αὐτοῦ συγγράμματι τάδε γράφει κατὰ λέξιν·

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Ἀπ' ἄλλης δὲ ἀρχῆς τῶν φιλοσοφώτερόν τι λέγειν δοκούντων τοὺς ἁπλουστάτους σκεψώμεθα πρῶτον. Οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ λέγ-
d *οντες, ὥσπερ Ἕλληνες Κρόνον ἀλληγοροῦσι τὸν χρόνον, Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα, γένεσιν δὲ Ἡφαίστου τὴν εἰς τὸ πῦρ ἀέρος μεταβολήν, οὕτω παρ' Αἰγυπτίοις Νεῖλον εἶναι τὸν Ὄσιριν, Ἴσιδι συνόντα τῇ γῇ, Τυφῶνα δὲ τὴν θάλασσαν, εἰς ἣν ὁ Νεῖλος ἐμπίπτων ἀφανίζεται.*

---

90 a 4 Hom. *Od.* xvii. 485 b 1 Diod. i. 13 c 8 Plutarch, *De Is. et Os.* 363 D

---

a 4 τε] τοι HBO ? ἀλλοδαποῖς I, ἀλλοδαποῖ (?) O a 5 ἐπιστροφῶσι I a 6 ἀνθρώπων] ἀνδρῶν I ἐφορῶντες] ἐσθιῶντες I, εἰσορῶντες O[vid], εἰσορῶντα B, ἐσορῶντες Diod. a 7—91 a 2 περὶ—τὰς ἐν om B a 7 οὖν om IO[vid] ἀϊδίων I a 8 τοσαῦτα] IO Diod., ταῦτα AH b 3 τετυχηκότων O c 6 τῷ] IO, τοῖς A τῶν] τῷ I c 7 συγγράμμασι AH c 8 δοκούντων] δοθέντων O[vid], δυναμένων Plut. d 1 Κρόνον] om I d 2 τὸ] om IO Plut. d 5 ἀφανίζεται] + καὶ διασπᾶται Plut.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπών, πάλιν εἰς δαίμονας ἀναφέρει τοὺς περὶ τῶν δηλουμένων θεῶν μύθους· καὶ πάλιν ἄλλως ἀποδίδωσι, καὶ αὖθις ἑτέρως ἀλληγορῶν. Ἢν δ' ἂν κατὰ λόγον πυθέσθαι ὁποτέρων θεῶν τὰ ξόανα τὰς ἐντετυπωμένας μορφὰς σῴζειν φήσουσιν. Πότερα δαιμόνων; ἀλλὰ πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ γῆς καὶ ὕδατος, ἢ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰκόνας, καὶ ζῴων ἀλόγων καὶ θηρίων σχήματα; Ἐπεὶ γὰρ καὶ πρὸς αὐτῶν συγκεχώρηται ὁμωνύμως ἡλίῳ καὶ τοῖς καθόλου στοιχείοις θνητοὺς ἄνδρας τινὰς γεγονέναι, καὶ τούτους θεοὺς ἀνηγορεῦσθαι, τίνων εἰκὸς ἂν εἴη λέγειν μορφὰς εἶναι p. 91
καὶ εἰκόνας τὰς ἐν τοῖς ἀψύχοις ξοάνοις γλυφάς; Πότερον τῶν καθόλου στοιχείων, ἤ, ὅπερ καὶ τὸ ἐναργὲς τῆς ὄψεως ἐπιδείκνυσι, τῶν ἐν νεκροῖς κειμένων θνητῶν; Ἀλλ' εἰ καὶ αὐτοὶ μὴ λέγοιεν, ὅ γέ τοι ἀληθὴς λόγος βοᾷ καὶ κέκραγε, μονονουχὶ φωνὴν ἀφιείς, θνητοὺς ἄνδρας μαρτυρῶν γεγονέναι τοὺς δηλουμένους. Ὁ δὲ Πλούταρχος καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἐκ περιουσίας τὸν ποιὸν ὑπογράφει τοῦ σχήματος χαρακτῆρα, ἐν τοῖς Περὶ τῆς Ἴσιδος καὶ τῶν Αἰγυπτίων θεῶν ὧδέ πως λέγων·

Ἱστοροῦσι γὰρ Αἰγύπτιοι τὸν μὲν Ἑρμῆν τῷ σώματι γενέσθαι b ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
γαλεαγκῶνα, τὸν δὲ Τυφῶνα τῇ χροιᾷ πυρρόν, λευκὸν δὲ τὸν Ὧρον, καὶ μελάγχρων τὸν Ὄσιριν, ὡς τῇ φύσει γεγονότας ἀνθρώπους.

---

91 b 1 Plutarch, *De Is. et Os.* 359 E

---

d 8 ἀποδίδωσι—ἀλληγορῶν om AH **d** 11 πότερον A καὶ ἀέρος] om AH **d** 13 καὶ 1°] om AH **d** 14 ἡλίῳ om AH τοῖς] + πρὸ αὐτῶν AH **d** 15 τινας ἄνδρας BIO καὶ] om AH **91 a** 1 ἀνηγορεῦσθαι F, ἀνηγορεῦθαι ceteri cf 95 b 3 τίνος A εἴη] εἶεν AH λέγειν] AHI, om O εἶναι] om O **a** 5 ἀλλ' εἰ] ἀλλὰ A **a** 6 κέκραγε] + λέγων AH **b** 1 γὰρ] μὲν AH τῷ] om BO γενέσθαι] om AH **b** 2 γαληαγκ. I, γαλιαγχ. B δὲ] om I **b** 3 Ὧρον] Plutarch., Ἄρην codd καὶ] om AH μελάγχρουν BIO γεγονέναι I

Ταῦτα καὶ ὁ Πλούταρχος. Νεκρῶν ἄρα ἡ πᾶσα αὐτῶν θεοποιία καθέστηκε· πέπλασται δὲ αὐτοῖς τὰ τῆς φυσιολογίας. Τί γὰρ χρῆν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σχήματα ζωοπλαστεῖν, παρὸν καὶ δίχα τούτων ἥλιον σέβειν καὶ σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα; Πο- c τέροις δὲ τούτων καὶ ἐκ τίνων ἀρξάμενοι τὰς τοιάσδε προσηγορίας ἐπεφήμισαν; οἷον, λέγω τὸν Ἥφαιστον καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, Δία τε καὶ Ποσειδῶνα καὶ Ἥραν. Ἆρα γὰρ ταῦτα τῶν καθόλου στοιχείων πρότερον ὄντα ὀνόματα δεύτερον αὐτὰ τοῖς θνητοῖς ὁμωνύμως τοῖς οὐρανίοις ἐπιτεθείκασιν, ἢ τοὔμπαλιν ἐκ τῆς παρ' ἀνθρώποις ἐπικλήσεως τὴν μεταφορὰν ἐπὶ τὰς οὐσίας πεποίηνται; Καὶ τί χρὴ θνηταῖς προσηγορίαις τὰς καθόλου d φύσεις ἐπιφημίζειν; τὰ δὲ καθ' ἕκαστον θεὸν μυστήρια, οἵ τε ὕμνοι καὶ αἱ ᾠδαὶ καὶ τῶν τελετῶν τὰ ἀπόρρητα, πότερον τῶν καθόλου στοιχείων, ἢ τῶν πάλαι θνητῶν ἀνδρῶν τῶν τοῖς θεοῖς ὁμωνύμων ἐπάγονται τὰ σύμβολα; Ἀλλὰ γὰρ πλάνας καὶ μέθας καὶ ἔρωτας φθοράς τε γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἐπιβουλὰς καὶ μυρία ἄττα, θνητὰ ὡς ἀληθῶς καὶ αἰσχρὰ καὶ ἄσεμνα, πῶς ἄν τις ἀναθείη τοῖς καθόλου στοιχείοις, αὐτόθεν τὸ θνητὸν καὶ ἀνθρωποπαθὲς ἐπενηνεγμένα; Ὥστε ἐκ τούτων πάντων ἁλίσκεσθαι τὴν θαυμαστὴν ταύτην καὶ γενναίαν φυσιολογίαν κατ' οὐδὲν ἀληθείας ἡμμένην, οὐδέ τι θεῖον ἀληθῶς ἐπαγομένην, βεβιασμένην δὲ καὶ διεψευσμένην
p. 92 ἔχουσαν τὴν ἔξωθεν σεμνολογίαν. Ἄκουε δ' οὖν ἃ καὶ ὁ Πορφύριος ἐν τῇ πρὸς Ἀνεβὼ τὸν Αἰγύπτιον ἐπιστολῇ περὶ τῶν αὐτῶν ἱστορεῖ·

b 5 καὶ] om BIO b 6 θεοποιία αὐτῶν BO πεπλάσθαι A αὐτοῖς] αὐτῆς O b 7 ἐχρῆν BIO b 8 ἥλιον] ὄνον B b 9 καὶ σελήνην] om I b 9—d 5 ποτέροις—σύμβολα] om B c 3 Ποσειδῶ O c 4 ταῦτα] + καὶ AH πρότερον] πρῶτον O d 2 αἱ] om AH d 3 πότερα I d 4 τὰ] om O d 9 πάντων] AH, ἁπάντων BIO 92 a 1 δ' οὖν] om I ἃ] AH, οἷα BIO

4. Χαιρήμων μὲν γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι οὐδ' ἄλλο τι πρὸ τῶν **b** ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ὁρωμένων κόσμων ἡγοῦνται, ἐν ἀρχῇς λόγῳ τιθέμενοι τοὺς Αἰγυπ-
τίων οὐδ' ἄλλους θεοὺς πλὴν τῶν πλανητῶν λεγομένων καὶ τῶν
συμπληρούντων τὸν ζωδιακόν, καὶ ὅσοι τούτοις παρανατέλλουσι,
τάς τε εἰς τοὺς δεκανοὺς τομάς, καὶ τοὺς ὡροσκόπους, καὶ τοὺς
λεγομένους κραταιοὺς ἡγεμόνας, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς
Ἀλμενιχιακοῖς φέρεται, καὶ θεραπεῖαι παθῶν, καὶ ἀνατολαί, καὶ **c**
δύσεις, καὶ μελλόντων σημειώσεις. Ἑώρα γὰρ τοὺς τὸν Ἥλιον
δημιουργὸν φαμένους, καὶ τὰ περὶ τὸν Ὄσιριν καὶ τὴν Ἶσιν, καὶ
πάντας τοὺς ἱερατικοὺς μύθους ἢ εἰς τοὺς ἀστέρας καὶ τὰς τούτων
φάνσεις καὶ κρύψεις καὶ ἐπιτολὰς ἑλιττομένους, ἢ εἰς τὰς τῆς
σελήνης αὐξήσεις καὶ μειώσεις, ἢ εἰς τὴν τοῦ ἡλίου πορείαν, ἢ τό
γε νυκτερινὸν ἡμισφαίριον ἢ τὸ ἡμερινόν, ἢ τόν γε ποταμόν· καὶ **d**
ὅλως πάντα εἰς τὰ φυσικά, καὶ οὐδὲν εἰς ἀσωμάτους καὶ ζώσας
οὐσίας ἑρμηνεύοντας. Ὧν οἱ πλείους καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν
ἀστέρων ἀνῆψαν κινήσεως, οὐκ οἶδ' ὅπως δεσμοῖς ἀλύτοις ἀνάγκῃ,
ἣν εἱμαρμένην λέγουσι, πάντα καταδήσαντες, καὶ πάντα τούτοις
ἀνάψαντες τοῖς θεοῖς, οὓς ὡς λυτῆρας τῆς εἱμαρμένης μόνους ἔν τε
ἱεροῖς καὶ ξοάνοις καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπεύουσι.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀπὸ τῆς δηλωθείσης ἐπιστολῆς κεί-
σθω, σαφῶς διαγορεύοντα ὅτι καὶ ἡ τῶν Αἰγυπτίων
ἀπόρρητος θεολογία οὐδὲ ἄλλους πλὴν τῶν κατ' οὐρανὸν
ἀστέρων τῶν τε ἀπλανῶν ὀνομαζομένων καὶ τῶν πλανη-
τῶν καλουμένων ἐθεολόγει, δημιουργόν τε τῶν ὅλων **p. 93**

---

92 b 1 Porphyrii Fragm. ab Eus. servatum cf Iamblich. *de Mysteriis* Parthey

---

b 2 ἀρχῇς λόγῳ] BIO cf **119 a** 3, ἀρχῇ λόγων AH **b 4** συντηρούντων BO τὸν] (ν sup ras A[3]) A, τὸ I **b 5** τιμάς A ὠωσκόπους (sic) I **b 6** τὰ] om I **c 2** σημείωσις A ἑώρα] ὅρα BO **c 3** τὰ] τὸ A, τοὺς I **c 4** πάντας] pr τοὺς AH **c 4—d 10** ἢ εἰς τοὺς—ἄλλους πλὴν om B **c 6** εἰς] om IO ἢ τό γε] τότε AH **d 2** πάντα] pr τὰ AH **d 3** ἑρμηνεύσας AH **d 4** οὐκ] pr οἱ AH ἀνάγκῃ] ἀνάγκην A, ἀνάγκης Gale, Parthey **d 5** ἣν] τὴν AH **d 6** οὓς ὡς] Gale, Parthey, οὕτως codd λύτειρας O μόνους τῆς εἱμ. O **d 11** ὀνομαζομένων—καλουμένων] AH, καλουμ. καὶ τῶν ὀνομ. πλαν. BIO

εἰσῆγεν οὔτινα νοῦν ἀσώματον, οὐδὲ λόγον δημιουργικόν, οὐδὲ μὴν θεόν, οὐδὲ θεούς, οὐδέ τινας νοερὰς καὶ ἀφανεῖς δυνάμεις, μόνον δὲ τὸν ὁρώμενον ἥλιον· διὸ καὶ μόνοις τοῖς ἄστροις τὴν τῶν ὅλων ἀνετίθεσαν αἰτίαν, τὰ πάντα εἱμαρμένης ἐξάπτοντες καὶ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεώς τε καὶ φορᾶς, ὥσπερ ἀμέλει εἰσέτι καὶ νῦν ἤδε παρ᾽ αὐτοῖς
b κεκράτηκεν ἡ δόξα. Εἰ τοίνυν εἰς μόνα τὰ ὁρώμενα τοῦ κόσμου στοιχεῖα καὶ οὐδὲν εἰς ἀσωμάτους καὶ ζώσας οὐσίας ἡρμήνευται τοῖς Αἰγυπτίοις, τὰ δὲ στοιχεῖα καὶ πάντα τὰ ὁρατὰ σώματα τῷ ἰδίῳ λόγῳ ἄψυχα καὶ ἄλογα ῥευστά τε τὴν φύσιν καὶ φθαρτὰ συνέστηκε, θέα εἰς οἷα πάλιν αὐτῶν καταπέπτωκεν ἡ θεολογία, τὴν ἄψυχον οὐσίαν καὶ τὰ νεκρὰ καὶ ἄλογα σώματα θειάζουσα, μάλιστα ὅτε εἰς ἀσωμάτους καὶ νοερὰς οὐσίας οὐδὲν αὐτοῖς ἀνεφέρετο, οὐδ᾽ ἐπὶ νοῦν καὶ λόγον δη-
c μιουργικὸν τῶν ὅλων. Ἐπεὶ δὲ προωμολογήθη διὰ τῶν πρόσθεν εἰς Ἕλληνας παρ᾽ Αἰγυπτίων τὰ τῆς θεολογίας μετακεκομίσθαι, ὥρα τούτοις στοιχεῖν καὶ Ἕλληνας, καὶ τὰ αὐτὰ Αἰγυπτίοις φυσιολογεῖν, ἀπελέγχεσθαί τε αὐτοὺς οὐδὲν πλέον τῆς ἀψύχου ὕλης θεοποιοῦντας. Ταῦτα γὰρ ἦν τὰ σεμνὰ Αἰγυπτίων κατὰ τὴν τοῦ δεδηλωμένου συγγραφέως γραφήν, ὅστις πάλιν ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς τοιαῦτα περὶ τῶν αὐτῶν διέξεισιν·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Ἀπὸ δὲ ταύτης ὡρμημένοι τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον
d οἰκειώσεως ἔγνωσαν ὡς οὐ δι᾽ ἀνθρώπου μόνου τὸ θεῖον διῆλθεν, οὐδὲ ψυχὴ ἐν μόνῳ ἀνθρώπῳ ἐπὶ γῆς κατεσκήνωσεν, ἀλλὰ σχεδὸν

93 c 10 Porphyr. *Abst.* iv. 9

93 a 2 *οὔτινα νοῦν*] IO, *οὐτιναοῦν* AB b 5—c 1 *ῥευστά—ὅλων* om B b 6 *πάλιν εἰς οἷα* O *τὴν*] *εἰς* AH b 7 *ἄλογα*] *ἄψυχα* AH b 8 *ὅτε*] *τότε* A c 3 *μετακομίσαι* AH, *μετακεκομῆσθαι* I *ὅρα* I c 10 *ὡρμημένοι*] AH, *ὁρμώμενοι* BIO *ἀσκήσεως καὶ*] om O d 2 *οὐδὲ*] AH, *οὔτε* BIO + *ἡ* O

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ἡ αὐτὴ διὰ πάντων διῆλθε τῶν ζώων. Διὸ εἰς τὴν θεοποιίαν παρέλαβον πᾶν ζῷον, καὶ ὁμοίως που ἀνέμιξαν θηρία καὶ ἀνθρώπους, καὶ πάλιν ὀρνέων σώματα καὶ ἀνθρώπων. Εἴκασται γάρ τις παρ' αὐτοῖς μέχρι τραχήλου ἀνθρωποειδής, τὸ δὲ πρόσωπον ὀρνέου ἢ λέοντος ἢ ἄλλου τινὸς ζώου κεκτημένος· καὶ πάλιν αὖ κεφαλὴ ἀνθρώπειος καὶ ἄλλων τινῶν ζώων μέρη, πῇ μὲν ὑποκείμενα, πῇ δὲ ἐπικείμενα· δι' ὧν δηλοῦσιν ὅτι κατὰ γνώμην θεῶν καὶ ταῦτα ἀλλήλοις κοινωνεῖ, καὶ σύντροφα ἡμῖν καὶ τιθασά ἐστι τῶν **p. 94**
θηρίων τὰ ἄγρια οὐκ ἄνευ τινὸς θείας βουλήσεως. Ὅθεν καὶ ὁ λέων ὡς θεὸς θρησκεύεται, καὶ μέρος τι τῆς Αἰγύπτου, ὃ καλοῦσι νομόν, ἐπώνυμον ἔχει Λεοντοπολίτην, ἄλλο δὲ Βουσιρίτην, ἄλλο δὲ Κυνοπολίτην. Τὴν γὰρ ἐπὶ πάντα δύναμιν διὰ τῶν συννόμων ζώων, ὧν ἕκαστος τῶν θεῶν παρέσχεν, ἐθρήσκευον. Ὕδωρ δὲ καὶ πῦρ σέβονται τὰ κάλλιστα τῶν στοιχείων, ὡς ταῦτα αἰτιώτατα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ταῦτα δεικνύντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὥς που ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἀνοίξει τοῦ ἁγίου Σαράπιδος ἡ θεραπεία διὰ **b**
πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λείβοντος τοῦ ὑμνῳδοῦ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ φαίνοντος, ὁπηνίκα ἑστὼς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῇ πατρίῳ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ ἐγείρει τὸν θεόν. Ταῦτ' οὖν σέβονται † τὰ μέτοχα, καὶ μάλιστα πλέον τούτων ἐσέφθησαν † τὰ ὡς ἐπὶ πλέον τῶν ἱερῶν μετέχοντα. Τοιαῦτα δὲ πάντα τὰ ζῷα, ἐπεὶ καὶ ἄνθρωπον σέβουσι κατὰ Ἄναβιν κώμην, ἐν ᾗ καὶ τούτῳ θύεται, καὶ ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ ἱερὰ ἐκκαίεται. Ὁ δὲ μετ' ὀλίγον φάγοι

---

d 3 ἦλθε I **d** 5—**94 a** 2 εἴκασται—βουλήσεως om B **d** 5 παρ' αὐτοῖς τις IO Porph. **94 a** 1 τιθασσά AO **a** 3 τι] om A **a** 4 ἄλλο δὲ] AB, καὶ ἄλλο IO **a** 5 Κυνοπολίτην] Λυκοπολίτην Porph. δύναμιν] + τοῦ θεοῦ Porph., quod in τοῦ θείου (cf **d** 1) mutandum esse censet Heikel **a** 6 ὧν] ἦν AH τῶν θεῶν] om AH ἐθρήσκευον] BO, ἐθρήσκευσαν AI **a** 7 σέβοντα I τὰ κάλλιστα] μάλιστα Porph. ταῦτα] 'secludendum' Heikel, ὄντα coniec Nauck **b** 1 ἡ] Porph., ἥ τε codd **b** 2 λείβοντος] λήγοντος AH **b** 3—7 ἑστὼς—θύεται] om B **b** 3 τοῦ om AH **b** 4 φωνῇ om A [τὰ μέτοχα] καὶ μάλιστα [πλέον] τούτων [ἐσέφθησαν] Nauck **b** 5 μάλιστα] om AH πλεῖον AH ἐστέφθησαν I τὰ] om AH **b** 6 τοιαῦτα] μετὰ ταῦτα Porph. **b** 7 κατὰ Ἄναβιν] κατ' ἀνάγκην AH ᾗ] ᾧ O τούτων A **b** 8 ἐκκάεται O, κάεται Porph. ὁ] τὸ A

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

c ἂν τὰ ἴδια αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ παρεσκευασμένα. Ὡς οὖν ἀνθρώπου ἀφεκτέον, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων. Ἔτι δὲ ἐκ περιττῆς σοφίας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον συντροφίας κατέλαβόν τισι τῶν θεῶν προσφιλῆ τῶν ζῴων τινὰ μᾶλλον ἀνθρώπων, ὡς Ἡλίῳ ἱέρακα, σύμπασαν μὲν τὴν φύσιν ἐξ αἵματος ἔχοντα καὶ πνεύματος, οἰκτείροντα δὲ καὶ ἄνθρωπον, καὶ κωκύοντα ἐπὶ νεκρῷ κειμένῳ, γῆν τε ἐπαμώμενον.

Καὶ μετὰ βραχέα φησίν·

Κάνθαρον δὲ ἀμαθὴς μὲν βδελυχθείη ἂν ἀγνώμων ὑπάρχων

d τῶν θείων· Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον. Κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄρρην, καὶ ἀφιεὶς τὸν θορὸν ἐν τέλματι καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ τοῖς ὀπισθίοις ἀνταναφέρει ποσίν, ὡς ἥλιος οὐρανόν, καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐκδέχεται σεληνιακήν. Οὕτω δὲ καὶ περὶ κριοῦ τι φιλοσοφοῦσι, καὶ ἄλλο τι περὶ κροκοδείλου, περί τε γυπὸς καὶ ἴβεως, καὶ ὅλως καθ' ἕκαστον τῶν ζῴων, ὡς ἐκ φρονήσεως καὶ τῆς ἄγαν θεοσοφίας ἐπὶ τὸ σέβας ἐλθεῖν καὶ τῶν ζῴων.

p. 95 5. Τοιαῦτα καὶ τὰ περὶ τῆς γενναίας τῶν σοφῶν Αἰγυπτίων φυσιολογίας τέθειται ὁ δεδηλωμένος, διασαφήσας ἡμῖν τὰ ἀπόρρητα, ὅτι τε ὕδωρ καὶ πῦρ σέβουσι,

b καὶ μία λογικῶν καὶ ἀλόγων οὐ μόνον σωμάτων ἀλλὰ καὶ ψυχῆς οὐσία κέκριται εἶναι παρ' αὐτοῖς, ὡς εὐλόγως αὐτῷ δοκεῖν θεοὺς ἀνηγορεῦσθαι τὰ θηρία. Καίτοι πῶς οὐ παραλογώτατον εἰς θεοποιίαν παραλαμβάνειν τὴν

94 c 9 Porphyr. *Abst.* iv. 9

c 1 παρεσκ. ὡς οὖν ἀνθρ. bis scr O οὖν om I c 2 ἔτι] οὕτω I ἐκ περιττῆς] περὶ τῆς A c 4 ἱέρακα] Porph., ἱερά· καὶ ABIO c 5 οἴκτειραν AH c 6 ἐπαμώμενα BIO c 9 Κανθάρου I δὲ] μὲν BO d 1 Αἰγύπτου I d 2 καὶ 1°] om AH θορὸν] φθόρον (φ paene eras) I d 3 τοὺς ὀπισθίους AH ποσίν] φησίν AH ἥλιος] + φησίν A d 4 σεληνιακόν I d 5 τι] om A
95 a 2 φυσιολογίας] φιλοσοφίας O* διασαφήσας] pr Αἰγυπτίων BIO
b 3 ἀνηγορεῦσθαι] AHB, ἀνηγορεῦθαι IO

ἄλογον καὶ θηριώδη φύσιν διὰ τὸ τῆς ἴσης, ὥς φασιν,
ἀνθρώποις μετέχειν ψυχῆς; Ἐχρῆν γάρ, εἴπερ ἄρα,
ἀνθρώπους καὶ αὐτὰ ἡγεῖσθαι, καὶ τῆς ἀνθρωπείας
αὐτοῖς δόξης τε καὶ τιμῆς μεταδιδόναι. Οἱ δὲ τοῦτο μὴ
πράξαντες, τὰ πρὸς αὐτῆς τῆς φύσεως ἄλογα θηρία
γενόμενα καὶ ταύτην εἰληχότα τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ οὐδὲ c
τῆς ἀνθρώπων προσρήσεως ἠξιωμένα, οὐδ᾽ ὁμοίως ἀν-
θρώποις ἠξίωσαν ἀποδέξασθαι· τὴν ἀνωτάτω δὲ τοῦ
παμβασιλέως προσηγορίαν καὶ τοῦ τῶν ἁπάντων δη-
μιουργοῦ Θεοῦ φέροντες εἰς τὴν θηρίων φύσιν καταβε-
βλήκασι, καὶ θεοὺς ἐπεφήμισαν ἃ μηδὲ τῆς ἀνθρώπων
πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κατηξίωται προσηγορίας. Ἐπὶ
τούτοις ἀκήκοας καὶ τῆς θεοσοφίας τῆς μυστικῆς, δι᾽ ἣν
οἱ θαυμάσιοι τῶν Αἰγυπτίων λύκους καὶ κύνας καὶ λέον-
τας ἐσεβάσθησαν· ἔγνως καὶ τοῦ κανθάρου τὸ θαῦμα, d
καὶ ἱέρακος τὴν ἀρετήν· μὴ δὴ γέλα τοῦ λοιποῦ τοὺς
θεούς, ἐλέει δὲ τῆς πολλῆς εὐηθείας καὶ ἀβλεψίας τὸ
τρισάθλιον ἀνθρώπων γένος. Καὶ δὴ σκόπει τὰ πάντα
περιαθρῶν οἵων ἡμῖν ἀγαθῶν παρέστη δοτὴρ ὁ Χριστὸς
τοῦ Θεοῦ, τοιαύτης νόσου μακρᾶς τε καὶ πολυχρονίου
πηρώσεως καὶ τὰς Αἰγυπτίων ψυχὰς διὰ τῆς εὐαγγελι-
κῆς αὐτοῦ διδασκαλίας λελυτρωμένος, ὡς τοὺς πλείους
ἤδη τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον καὶ ταύτης ἀπηλλάχθαι τῆς
νόσου.

6. Ἀλλὰ γὰρ τοιαῦτα καὶ τὰ παρ᾽ Αἰγυπτίοις, ἃ καὶ b p. 96
παλαιότερα τῶν Ἑλληνικῶν ἁπάντων μνημονεύεται.
Ἔχεις τοιγαροῦν πρὸς τῇ μυθικῇ καὶ τὴν φυσικωτέραν
θεολογίαν Ἑλλήνων ὁμοῦ καὶ Αἰγυπτίων, τῶν τὴν

---

b 5 φασιν] πᾶσιν AH b 6 ἐχρῆν] χρὴ I, χρῆν O b 8 τε] om BO b 9 τῆς om I c 1 τὴν] om A c 5 θηρίων] τῶν $\overline{\text{ανων}}$ I d 2 δὴ] BI, om AH d 4 τὰ] om BO d 5 ἀγαθῶν ἡμῖν BO παρέστη] A, πάρεστι ceteri d 6 τοσαύτης BIO 96 b 1 τὰ] om AH ἃ] om AH b 2 παλαίτερα BIO b 3 τὴν μυθικὴν AH b 4 πάλαι τὴν πολύθεον BIO

πολύθεον πάλαι δεισιδαιμονίαν συστησαμένων, παρ' οἷς ὅτι μηδέν τι τῶν ἀληθῶς θείων ἀσωμάτων τε καὶ νοερῶν οὐσιῶν ἐγνωρίζετο μεμάθηκας. Πλὴν ἀλλὰ δεδόσθω καὶ συγκεχωρήσθω τουτοισὶ τοῖς μετεωρολέσχαις λέγειν ἀληθῆ καὶ ἐπιτυγχάνειν ἐν τῇ τῶν ἀλληγορουμένων φυσιολογίᾳ· γινέσθω τε αὐτοῖς ὁ ἥλιος ποτὲ μὲν
c Ἀπόλλων καὶ πάλιν Ὧρος καὶ Ὄσιρις πάλιν ὁ αὐτός, καὶ μυρία ἄλλα ὅσα καὶ θέλοιεν· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ σελήνη, ἢ Ἶσις ἢ Ἄρτεμις, καὶ ὅσα ἄν τις ἐξαριθμεῖν βούλοιτο· μὴ γὰρ ἔστω ταῦτα θνητῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ἐπουρανίων φωστήρων σημαντικαὶ προσηγορίαι· τὸν ἥλιον ἄρα καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη ὡς θεοὺς προσκυνητέον. Καὶ ταύτῃ τοιγαροῦν ἡ γενναία τῶν Ἑλλήνων φιλοσο-
d φία ὥσπερ διὰ μηχανῆς πέφηνεν εἰς ὕψος μὲν ἀνάγουσα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ λόγου, κάτω δὲ περιστρέφουσα ἀμφὶ τὴν αἰσθητὴν καὶ φαινομένην τοῦ θεοῦ δημιουργίαν τὴν τῶν σοφῶν διάνοιαν, καὶ πλέον οὐδὲν ἀλλ' ἢ πῦρ καὶ τὴν θερμὴν οὐσίαν, τά τε μέρη τοῦ κόσμου, διὰ τῶν οὐρανίων φωστήρων, ἔστω δὲ καὶ τὴν ὑγρὰν καὶ τὴν ξηρὰν καὶ τὴν σύγκρασιν τῶν σωμάτων θειάζουσα. Πῶς οὖν οὐ μέγα καὶ θαυμάσιον τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον, πᾶν γένος ἀνθρώπων παιδεῦον τὸν ἡλίου καὶ σελήνης δεσπότην Θεὸν καὶ δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος κόσμου, αὐτὸν τὸν ἀνωτάτω καὶ ἐπέκεινα τῶν ὅλων, ταῖς προσηκούσαις ἐννοίαις εὐσεβεῖν; καὶ οὐ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα, ἀλλὰ τὸν ζωῆς αὐτῆς καὶ τροφὸν καὶ τῶν

b 7 ἐγινώσκετο O   b 10 τε] δὲ AH   c 1 Ὧρος] ὡροσκόπος A   c 2 θέλοις AH   c 3 ἢ 1°] om IO   c 5 οὐρανίων O   c 8 φιλοσοφία] φυσιολογία O   d 3 αἰσθητὴν] αἴσθησίν τε AH   d 7 τὴν 1°] om IO   d 9 τοῦ 1°] AH (?), om BIO   τοῦ Θεοῦ] om O, καὶ Θεοῦ I   d 11 δεσπότην Θεὸν] AH, Θεὸν καὶ δεσπότην BIO   d 14 τροφῶν IO   καὶ 2°] om A   πάντων τῶν ἀγαθῶν BIO

ἀγαθῶν πάντων ταμίαν ὑμνεῖν, μέρη τε τοῦ κόσμου τὰ p. 97
ὁρώμενα καὶ πᾶν τὸ καταληπτὸν σαρκὸς αἰσθήσει, ὡς ἂν τῆς φθαρτῆς ὄντα φύσεως, οὐδαμῶς καταπλήττεσθαι, τὸν δ' ἐν τούτοις ἅπασιν ἀόρατον καὶ τῶν καθόλου τε καὶ κατὰ μέρος δημιουργικὸν νοῦν μόνον ἀποθαυμάζειν, καὶ θεολογεῖν μίαν μόνην ἐκείνην τὴν διήκουσαν καὶ διακοσμοῦσαν τὰ πάντα θείαν δύναμιν, ἀσώματον οὖσαν καὶ νοερὰν τὴν φύσιν, μᾶλλον δὲ ἄρρητον εἰπεῖν καὶ ἀκατάληπτον, διὰ πάντων, δι' ὧν καὶ ἐνεργεῖ, παραφαινομένην διήκουσάν τε ἀσωμάτως, καὶ ἀσυμπλόκως τὰ πάντα ἐπιπορευομένην, καὶ διὰ πάντων οὐκ οὐρανίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, τῶν τε καθόλου στοιχείων b
καὶ τῶν ἐπὶ μέρους, τὴν τῆς θεότητος διαρκῆ μεγαλουργίαν ἐπιδεικνυμένην, πᾶσί τε ἀφανῶς καὶ ἡμῖν ἀνεπαισθήτως ἐπιστατοῦσαν, καὶ λόγοις ἀνεκφράστου σοφίας τὸν σύμπαντα κόσμον διακυβερνῶσαν;

Τοσούτων ἡμῖν ἀποδεδειγμένων εἰς ἔλεγχον τῆς ἀσυστάτου θεολογίας, τῆς τε λεγομένης μυθικωτέρας καὶ τῆς ὑψηλοτέρας δὴ καὶ φυσικωτέρας, ἣν οἱ παλαιοὶ Ἕλληνές τε καὶ Αἰγύπτιοι σεμνύνοντες ἀπεδείχθησαν, ὥρα καὶ τῶν νέων τῶν δὴ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς φιλοσοφεῖν c
ἐπαγγελλομένων ἐπαθρῆσαι τὰ καλλωπίσματα· οἵδε γὰρ τὰ περὶ νοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων καὶ τὰ περὶ ἀσωμάτων ἰδεῶν νοερῶν τε καὶ λογικῶν δυνάμεων τοῖς ἀμφὶ τὸν Πλάτωνα μακροῖς ποθ' ὕστερον χρόνοις ἐφευρημένα καὶ λογισμοῖς ὀρθοῖς ἐπινενοημένα συμπλέξαι τῇ τῶν παλαιῶν θεολογίᾳ πεπειραμένοι μείζονι τύφῳ τὴν περὶ τῶν μύθων ἐπαγγελίαν ἐξῆραν. Ἄκουε

97 a 4 τὸν δ'] τὰ δ' AH   ἀοράτοις AH   a 5 νοῦν] οὐ AH
a 7 δύναμιν θείαν O   a 9 παραφαινομένη AH   a 10 τε] δὲ AH
b 1 γῆς] + διήκουσαν—ἐπιπορευομ. (cf a, 10, 11) O (sed postea reprob)
b 2 τῆς] + ἐπὶ μέρους AH   b 3 ἐνδεικνυμένην IO   b 7 θεολογίας] pr σοφίας ἢ BO   b 8 δὴ] om O   b 9 σεμνύνονται O   c 1 ὅρα I
c 6 λογισμοῖς] pr ἐν AH

d δ' οὖν καὶ τῆς τούτων φυσιολογίας, μεθ' οἵας ἐξενήνεκται τῷ Πορφυρίῳ ἀλαζονείας·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

7. Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

Σοφίας θεολόγου νοήματα δεικνύς, οἷς τὸν θεὸν καὶ τοῦ θεοῦ τὰς δυνάμεις διὰ εἰκόνων συμφύλων αἰσθήσει ἐμήνυσαν ἄνδρες τὰ p. 98 ἀφανῆ φανεροῖς ὑποτυπώσαντες πλάσμασι τοῖς καθάπερ ἐκ βίβλων τῶν ἀγαλμάτων ἀναλέγειν τὰ περὶ θεῶν μεμαθηκόσι γράμματα. Θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν ξύλα καὶ λίθους ἡγεῖσθαι τὰ ξόανα τοὺς ἀμαθεστάτους, καθὰ δὴ καὶ τῶν γραμμάτων οἱ ἀνόητοι λίθους μὲν ὁρῶσι τὰς στήλας, ξύλα δὲ τὰς δέλτους, ἐξυφασμένην δὲ πάπυρον τὰς βίβλους.

Τοιαῦτα δὲ ὡς ἐν προοιμίῳ κατακομπήσας ἄκουε οἷα ἑξῆς προϊὼν γράφει πρὸς λέξιν·

b Φωτοειδοῦς δὲ ὄντος τοῦ θείου καὶ ἐν πυρὸς αἰθερίου περιχύσει διάγοντος, ἀφανοῦς τε τυγχάνοντος αἰσθήσει περὶ θνητὸν βίον ἀσχόλῳ, διὰ μὲν τῆς διαυγοῦς ὕλης, οἷον κρυστάλλου ἢ Παρίου λίθου ἢ καὶ ἐλέφαντος, εἰς τὴν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ἔννοιαν ἐνῆγε, διὰ δὲ τῆς τοῦ χρυσοῦ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς διανόησιν, καὶ τὸ ἀμίαντον αὐτοῦ, ὅτι χρυσὸς οὐ μιαίνεται. Πολλοὶ δὲ αὖ καὶ μέλανι λίθῳ τὸ ἀφανὲς αὐτοῦ τῆς οὐσίας ἐδήλωσαν· καὶ ἀνθρωποειδεῖς μὲν ἀπετύπουν τοὺς θεοὺς ὅτι λογικὸν τὸ θεῖον, καλοὺς δέ, ὅτι κάλλος c ἐν ἐκείνοις ἀκήρατον, διαφόροις δὲ σχήμασι καὶ ἡλικίαις, καθέδραις τε καὶ στάσεσι καὶ ἀμφιάσεσι, καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας, τὰς δὲ θηλείας, καὶ παρθένους, καὶ ἐφήβους, ἢ γάμου πεῖραν εἰληφότας, εἰς παράστασιν αὐτῶν τῆς διαφορᾶς. Ὅθεν πᾶν τὸ λευκὸν τοῖς οὐρανίοις

97 d 3 Porph. Περὶ Ἀγαλμάτων, Orph. *Fr.* 6, 1 cf p 664 d

d 2 ἀλαζονίας O   d 4 νοήματα] μηνύματα BO   d 5 συμφύλων] om AH   συναισθήσει AH   98 a 1 ἀποτυπώσαντες I   a 7 δὲ om IO   a 8 προϊὼν ἑξῆς BIO   b 3 κρυστάλου O   b 4 ἢ] om IO   αὐτῶν A   b 5 τῆς] om BO   b 6 αὐτῶν AH   b 7 αὐτῶν A   ἀνθρωποειδὲς AH   b 8 τοὺς θεοὺς] om AH   κάλλους O   c 1 ἀκήρατον] pr εἶδος O

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

θεοῖς ἀπένειμαν, σφαῖράν τε καὶ τὰ σφαιρικὰ πάντα ἰδίως τε κόσμῳ καὶ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ, ἔσθ' ὅπου δὲ καὶ τύχῃ καὶ ἐλπίδι· κύκλον δὲ καὶ τὰ κυκλικὰ αἰῶνι καὶ τῇ κατὰ τὸν οὐρανὸν κινήσει ταῖς τε ἐν αὐτῷ ζώναις καὶ τοῖς κύκλοις· κύκλων δὲ τμήματα τοῖς d σχηματισμοῖς τῆς σελήνης· πυραμίδας δὲ καὶ ὀβελίσκους τῇ πυρὸς οὐσίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς· ὥσπερ αὖ κῶνον μὲν ἡλίῳ, γῇ δὲ κύλινδρον, σπορᾷ δὲ καὶ γενέσει φάλητα, καὶ τὸ τρίγωνον σχῆμα διὰ τὸ μόριον τῆς θηλείας.

Ταῦτα ὁ θαυμαστὸς φιλόσοφος, ὧν τί ἂν γένοιτο ἀσχημονέστερον τὰ αἰσχρὰ σεμνολογοῦσιν, τί δὲ βιαιότερον ⟨ἢ⟩ τὰς ἀψύχους ὕλας, χρυσὸν καὶ λίθον καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰκόνας φέρειν τοῦ φωτὸς τῶν θεῶν καὶ τῆς οὐρανίου καὶ αἰθερίου φύσεως δηλώματα φάσκειν; Ὅτι δὲ τῶν νέων ἐστὶ ταῦτα σοφίσματα, μηδ' ὄναρ τῶν p. 99 παλαιῶν εἰς ἐνθύμησιν ἐλθόντα, γνοίης ἂν μαθὼν ὅτι καὶ ἀπόβλητα ἦν παρὰ τοῖς προτέροις τὰ διὰ χρυσοῦ καὶ τῆς νομιζομένης πολυτελεστέρας ὕλης ξόανα. Λέγει δ' οὖν Πλούταρχος ὧδέ πῃ κατὰ λέξιν·

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

8. Ἡ δὲ τῶν ξοάνων ποίησις ἀρχαῖον ἔοικεν εἶναί τι καὶ πα- b λαιόν, εἴ γε ξύλινον μὲν ἦν τὸ πρῶτον εἰς Δῆλον ὑπὸ Ἐρυσίχθονος Ἀπόλλωνι ἐπὶ τῶν θεωριῶν ἄγαλμα, ξύλινον δὲ τὸ τῆς Πολιάδος ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων ἱδρυθέν, ὃ μέχρι νῦν Ἀθηναῖοι διαφυλάττουσιν. Ἥρας δὲ καὶ Σάμιοι ξύλινον εἶχον εἶδος, ὥς φησι Καλλίμαχος,

---

99 b 1 Plutarch. ed. Wyttenbach Tom v. p 506 *Fr. De Daedalis Plataeensibus*, ab Eusebio servatum

---

c 7 κατὰ τὸν] κατ' I d 1 τμήματα] σχήματα AH d 3 τοῖς] pr καὶ I d 4 γῇ] om A (erasum est aliquid inter ἡλίῳ et δὲ) H, in marg γῇ ἡλίῳ A σπορᾷ] σφόδρα AH φιλητὰ AH d 6 φιλόσοφος] σοφός AH d 7 σεμνολογούντων IO d 8 ⟨ἢ⟩] supplendum videtur λίθους IO d 10 φάσκειν] om IO 99 a 3 ἀπόβλημα O πρότερον O a 5 Πλούταρχος] pr ὁ IO b 2 μὲν om O b 3 Πολυάδος I b 4 ὑπὸ] ἀπὸ BO αὐτοχθονίων I ἱδρυνθέν B cf Lob. *Phryn.* p 37, n* b 5 Σάμιον AH εἶχον] εἶναι AH εἶδος] ἕδος coniec Bentleius cf b 10

ΠΛΟΥΤ-ΑΡΧΟΥ

Οὔπω ⟨Σμίλιδος⟩ ἔργον ἐΰξοον, ἀλλ' ἐπὶ τεθμὸν
δηναιὸν γλυφάνων ἄξοος ἦσθα σανίς.
ὧδε γὰρ ἱδρύοντο θεοὺς τότε· καὶ γὰρ Ἀθήνης
ἐν Λίνδῳ Δαναὸς λιτὸν ἔθηκεν ἕδος.

Λέγεται δὲ Πείρας ὁ πρῶτος Ἀργολίδος Ἥρας ἱερὸν εἱσάμενος,
c τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Καλλίθυιαν ἱέρειαν καταστήσας, ἐκ τῶν περὶ Τίρυνθα δένδρων ὄγχνην τεμὼν εὐκτέανον Ἥρας ἄγαλμα μορφῶσαι. Πέτραν μὲν γὰρ εἰς θεοῦ κοπῆναι εἰκόνα σκληρὰν καὶ δύσεργον καὶ ἄψυχον οὐκ ἐβούλοντο· χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ἡγοῦντο γῆς ἀκάρπου καὶ διεφθαρμένης χρώματα νοσώδη καὶ κηλῖδας ἐξανθεῖν ὥσπερ μώλωπας ὑπὸ πυρὸς ῥαπισθείσης· ἐλέφαντι δὲ παίζοντες μὲν ἔσθ' ὅπου προσεχρῶντο, ποικίλματι τρυφῆς.

Ταῦτα ὁ Πλούταρχος· καὶ τούτου δὲ πολὺ πρότερον ὁ
d Πλάτων οὐδὲν εἶναι σεμνὸν οὐδὲ προσεοικὸς θείᾳ φύσει ἐν χρυσῷ καὶ ἐλέφαντι τοῖς τε ἐξ ὕλης ἀψύχου κατασκευάσμασιν εὖ μάλα εἰδὼς ἐπάκουσον ἐν τοῖς Νόμοις ὁποῖα διατάττεται·

ΠΛΑ-ΤΩΝΟΣ

Γῆ μὲν οὖν ἑστία τε οἰκήσεως ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν· μηδεὶς οὖν δευτέρως ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς. Χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστιν ἐπίφθονον κτῆμα, ἐλέφας δὲ ἀπολελοιπότος ψυχὴν σώματος οὐκ εὐαγὲς ἀνάθημα· σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς πολέμων ὄργανα.

---

99 b 7 Cf O. Schneider, *Callim. Fragmenta* (Lips. 1870), *Fr.* 105 ab Eusebio solo servatum   d 5 Plat. *Legg.* xii. 955 E

---

b 7 ⟨Σμίλιδος⟩] cf Paus. vii. 4 § 4, Σκέλμιον codd   ἐΰξοον] Bentl., εἰσοξόανα A, εἰς ξόανα H, εἰς ξόανον IO   τεθμὸν] codd., τεθμοῦ Bentl., τεθμῷ Schneider   b 8 δηναιὸν γλυφάνων ἄξοος] Schn., δὴ νεόγλυφον ὦναξ θεᾶς AI, δηναιόγλυφον ὦναξ θεᾶς BO   b 9 ἱδρύοντο] AH, καθιδρύοντο BIO   b 10 Δαναὸν O   λιτὸν] Schn., λίθον AH, λεῖον BIO, λᾶαν Gaisf. e coniect Toupii   c 1 χαλκίθυιαν AH   c 2 Τύρινθα BO   δένδρων ὄγχνην] δώρων ὀχλὴν BO   c 3 κοπῆναι] AH, κόπτειν BIO   c 4 γῆς] τῆς HB   c 5 καὶ 1°] om O   ἐξανθεῖς BO   c 6 μώλωπας] om O   παίζοντι BO^vid   c 7 τροφῆς A, μορφῆς BO   d 2 χρυσῷ] + καὶ λίθοις BIO   d 5 ἑστία τε] ἐστιν ἅτε AH   d 7 ἐπίφθ. ἐστι BIO   d 8 εὐαγὲς] εὐχερὲς Plat.   d 9 σίδαρος I   δὲ] τε AH

Ταῦτα δὲ σαφῆ περιέχειν ἡγοῦμαι τῆς προτεθείσης ἀνατροπὴν φυσιολογίας· ἧς φέρε καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθεωρήσωμεν. Ἐπάκουσον οὖν οἷά φησιν·

9. Ὅρα δὲ τὴν τῶν Ἑλλήνων σοφίαν οὑτωσὶ διακοπούμενος. **p. 100**
Τὸν γὰρ Δία τὸν νοῦν τοῦ κόσμου ὑπολαμβάνοντες, ὃς τὰ ἐν αὐτῷ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ἐδημιούργησεν ἔχων τὸν κόσμον, ἐν μὲν ταῖς θεολογίαις ταύτῃ περὶ
αὐτοῦ παραδεδώκασιν οἱ τὰ Ὀρφέως εἰπόντες· b

Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὕστατος ἀργικέραυνος,
Ζεὺς κεφαλή, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται.
Ζεὺς ἄρσην γένετο, Ζεὺς ἄφθιτος ἔπλετο νύμφη.
Ζεὺς πυθμὴν γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
Ζεὺς βασιλεύς, Ζεὺς αὐτὸς ἁπάντων ἀρχιγένεθλος. c
ἓν κράτος, εἷς δαίμων γένετο, μέγας ἀρχὸς ἁπάντων,
ἓν δὲ δέμας βασίλειον, ἐν ᾧ τάδε πάντα κυκλεῖται,
πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθὴρ νύξ τε καὶ ἦμαρ,
καὶ Μῆτις, πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρως πολυτερπής·
πάντα γὰρ ἐν Ζηνὸς μεγάλῳ τάδε σώματι κεῖται.
Τοῦ δή τοι κεφαλὴ μὲν ἰδεῖν καὶ καλὰ πρόσωπα
οὐρανὸς αἰγλήεις, ὃν χρύσεαι ἀμφὶς ἔθειραι d
ἄστρων μαρμαρέων περικαλλέες ἠερέθονται,
ταύρεα δ' ἀμφοτέρωθε δύω χρύσεια κέρατα,
ἀντολίη τε δύσις τε, θεῶν ὁδοὶ οὐρανιώνων,
ὄμματα δ' ἠέλιός τε, καὶ ἀντιόωσα σελήνη.
Νοῦς δέ ⟨οἱ⟩ ἀψευδής, βασιλήϊος, ἄφθιτος αἰθήρ,
ᾧ δὴ πάντα κλύει καὶ φράζεται, οὐδέ τις ἐστὶν
αὐδή, οὔτ' ἐνοπή, οὔτε κτύπος, οὐδὲ μὲν ὄσσα,

---

100 b 2 Orph. *Fr.* 123 (Abel), vi (Hermann): Stob. *Ecl.* i. 2, 23

---

100 a 1 *οὑτ. διασκ.*] A[1] mg, *οὕτως ἰδίᾳ σκοπούμενος* A* (in text) H **b** 1 *εἰπόντες*] + *ρφεὺς* O **b** 2 *ἀργικέραυνος*] cf Hom. *Il.* xix. 121, *ἀρχικέραυνος* Stob., Herm., *ἀρτικέραυνος* O **b** 3 *μέσα* O **b** 4 *ἄφθιτος*] *ἄφοιτος* O, *ἄμβροτος* Stob., Herm. *ἔπλετο ἄφθιτος* I **c** 1 *ἀρχιγένεθλος*] *ἀρχήγονος ἔθλος* AH, *ἀρχικέραυνος* Ps-Arist. *De Mundo* cap vii **c** 2 *ἓν κράτος*] *ἔγκρατος* A **c** 4 *καὶ* 2°] om O **c** 5 *πρῶτος γεν.*] *πρωτογεν.* AH **c** 6 *Ζηνὸς μεγάλῳ*] Stob., *μεγ. Ζ.* codd Eus. **c** 7 *κεφαλὴ*] Stob., *κεφαλὴν* codd Eus. **d** 2 *περὶ κάλλεσιν* A, *περικαλέες* O* ? **d** 2—**101 c** 4 *ἠερέθονται—τρόπον* om B **d** 3 *ἀμφοτέρωσε* IO *δύω*] A, *δύο* IO *χρύσεα* AH, *χρύσεεα* O **d** 4 *οὐνιόνων* I **d** 6 *δέ ⟨οἱ⟩*] Procl. in Plat. *Tim.* 29, *δὲ* AO, *δέ γε* I **d** 7 *ᾧ*] *ὃς* O *κλύει*] Stob., *κυκλεῖ* AI, *κυκλοῖ τε* O *ἐστὶν*] A Stob., om IO **d** 8 *οὔτ'*] *οὐδ'* Stob. *οὔτε*] *οὐδὲ* Stob.

ΠΟΡΦΥ- ῆ λήθει Διὸς υἷας ὑπερμενέος Κρονίωνος.
ΡΙΟΥ p. 101 Ὧιδε μὲν ἀθανάτην κεφαλὴν ἔχει, ἠδὲ νόημα·
σῶμα δέ οἱ περιφεγγές, ἀπείριτον, ἀστυφέλικτον,
ὄβριμον, ὀβριμόγυιον, ὑπερμενές, ὧδε τέτυκται.
Ὦμοι μὲν καὶ στέρνα, καὶ εὐρέα νῶτα θεοῖο,
ἀὴρ εὐρυβίης· πτέρυγες δέ οἱ ἐξεφύοντο,
τῇς ἐπὶ πάντα ποτᾶθ', ἱερὴ δέ οἱ ἔπλετο νηδύς,
b γαῖά τε παμμήτειρ', ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα·
μέσση δὲ ζώνη βαρυηχέος οἶδμα θαλάσσης,
καὶ πόντου· πυμάτη δὲ βάσις, χθονὸς ἔνδοθι ῥίζαι,
Τάρταρά τ' εὐρώεντα, καὶ ἔσχατα πείρατα γαίης.
Πάντα δ' ἀποκρύψας, αὖθις φάος ἐς πολυγηθὲς
c μέλλεν ἀπὸ κραδίης προφέρειν πάλι, θέσκελα ῥέζων.

Ζεὺς οὖν ὁ πᾶς κόσμος, ζῶον ἐκ ζώων, καὶ θεὸς ἐκ θεῶν· Ζεὺς δὲ καθὸ νοῦς, ἀφ' οὗ προφέρει πάντα καὶ δημιουργεῖ τοῖς νοήμασι. Τῶν δὴ θεολόγων τὰ περὶ θεοῦ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξηγησαμένων, εἰκόνα μὲν τοιαύτην δημιουργεῖν, οἵαν ὁ λόγος ἐμήνυσεν, οὔθ' οἷόν τε ἦν, οὔτ', εἴ τις ἐπενόησε, τὸ ζωτικὸν καὶ νοερὸν καὶ προνοητικὸν διὰ τῆς σφαίρας ἐδείκνυεν. Ἀνθρωπόμορφον δὲ τοῦ Διὸς τὸ δείκηλον πεποιήκασιν, ὅτι νοῦς ἦν καθ' ὃν ἐδημιούργει καὶ λόγοις
d σπερματικοῖς ἀπετέλει τὰ πάντα· κάθηται δέ, τὸ ἑδραῖον τῆς δυνάμεως αἰνιττόμενος· γυμνὰ δὲ ἔχει τὰ ἄνω, ὅτι φανὸς ἐν τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου μέρεσίν ἐστι· σκέπεται δὲ αὐτῷ τὰ πρόσθια, ὅτι ἀφανὴς τοῖς κάτω κεκρυμμένοις· ἔχει δὲ τῇ μὲν λαιᾷ τὸ σκῆπτρον, καθ' ὃ μάλιστα τῶν τοῦ σώματος μερῶν τὸ

---

101 c 2 Porph. Περὶ Ἀγαλμάτων ap Stob. *Ecl.* i. 2, 25

---

d 9 ἦ λήθει Διὸς] I, ἦ ληθι Διος (ι Δι eras) A, ἦ λήθη Διὸς O υἷας] Stob. cf 108 c 8, υἱὸς AH, υἷα I, om O Κρονίωνος] A² mg 101 a 1 ἔχει] O, ἔχων AH, ἔχεν I a 3 ὄβριμον] ἄτρομον Stob. ὀβριμόγυνον I τέτυκται] O Stob., τέτυκτο AI Herm. a 4 θεοῖς A a 6 ποτᾶται A b 1 παμμήτειρ'] O cf Hom. *Hymn.* xxx. 1, παμμήτειρα AI, παμμήτωρ Stob. ὀρέων] ἱρέων O^vid αἰπεινὰ] εἰ (? ἐ) πεινὰ O b 2 βαρυηχέα (ες superscr.) A b 4 Τάρταρά τ'] τὰ γὰρ ἄτ' A γαίης] ζωῆς AH b 5 φάος] om O πολυγήθεο (υ superscr.) A c 1 μέλλεν] μέλλει Stob. πάλι θέσκελα ῥέζων] IO, ἐπαληθὲς κελαρύζων A, παλιθέσκελα ῥ. G Proclus ap. Herm. c 2 δὲ] + καὶ Stob. c 3 καὶ] ὅτι Stob. c 4 θεοῦ] pr τοῦ I, τὸν θεὸν O ἐξηγ. τὸν τρόπον IO c 8 δίκηλον A, δείκολον I d 2 δὲ] om I φανὸς] ABIO, φανερῶς H, φανερὸς Suidas

ἡγεμονικώτατόν τε καὶ νοερώτατον ὑποικουρεῖ σπλάγχνον, ἡ καρδία· βασιλεὺς γὰρ τοῦ κόσμου ὁ δημιουργικὸς νοῦς· προτείνει δὲ τῇ δεξιᾷ ἢ ἀετόν, ὅτι κρατεῖ τῶν ἀεροπόρων θεῶν, ὡς τῶν μεταρσίων ὀρνέων ὁ ἀετός, ἢ νίκην, ὅτι νενίκηκεν αὐτὸς πάντα. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ταῦτά σοι ὁ Πορφύριος, ὧν τὸν εἰρημένον τρόπον p. 102
ἀποδεδομένων ἠρέμα καὶ ἐπὶ σχολῆς ἐπιθεωρῆσαι καλὸν τίνα ποτὲ ἄρα τὸν Δία φασὶν εἶναι τὰ ἔπη. Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ ἄλλον ἡγοῦμαι ἢ τὸν ὁρώμενον κόσμον ἐκ παντοίων συνεστῶτα μερῶν, τῶν τε κατ᾽ οὐρανὸν καὶ αἰθέρα καὶ τῶν ἐν τούτοις φαινομένων ἄστρων ὥσπερ ἐν μεγάλου σώματος κεφαλῇ προτεταγμένων, τῶν τε ἐν ἀέρι καὶ γῇ καὶ θαλάσσῃ καὶ τοῖς παραπλησίοις. Μέρη γοῦν κόσμου καὶ γῆ καὶ ὄρη καὶ βουνοί, εἱλεῖται δ᾽ αὐ- b
τῶν ἐν μέσῳ ζώνης τρόπον ἡ θάλασσα, καὶ πῦρ δὲ καὶ ὕδωρ νύξ τε καὶ ἡμέρα τῆς αὐτῆς εἶεν ἂν τοῦ κόσμου φύσεως μέρη. Ταῦτα δ᾽ ἄντικρυς τὸν ὁρώμενον ὑποφαίνειν ἡγοῦμαι κόσμον, εἰ μή τι καὶ σφάλλομαι, καὶ τὸ ὅλον συνεστὼς ἐκ μερῶν διδάσκει. Λέγει δ᾽ οὖν·

Πάντα γὰρ ἐν Ζηνὸς μεγάλῳ τάδε σώματι κεῖται.

Καὶ τίνα τὰ πάντα διασαφεῖ·

Πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθὴρ νύξ τε καὶ ἦμαρ.
Τοῦ δή τοι κεφαλὴ μὲν ἰδεῖν καὶ καλὰ πρόσωπα c
οὐρανὸς αἰγλήεις, ὃν χρύσεαι ἀμφὶς ἔθειραι
ἄστρων μαρμαρέων περικαλλέες ἠερέθονται.

Καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα· ἐν οἷς ἐπιφέρει τὸν νοῦν τοῦ

102 b 7—c 3 Orph. *Fr.* 123

d 7 δημιουργὸς O 102 a 2 ἀποδεδομένον I a 4 ἄλλον] AHBO, ἄλλο I a 5 παντοίων] πάντων AH συνεστῶτα] τα superscr + τῶν A a 7 ἐν] ἐκ AH κεφαλη (sine accentu) A a 8 θαλάττῃ A b 1 δ᾽] A, τε IO b 3 εἶεν ἂν] ἂν (sic) εἶεν BO b 6 ἐκ μερῶν συνεστὼς IO b 7 σώματι τάδε O b 9 καὶ γαῖα] καὶ om O c 1 κεφαλὴν AHBIO c 2 ὃν χρύσεαι] αἱ χρύσειαι AH c 3 περιβαλλέες O c 4 νοῦν] bis scr A

Διὸς λέγων εἶναι τὸν αἰθέρα καὶ οὐδὲν ἄλλο, κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς τὴν πυρώδη καὶ θερμὴν οὐσίαν τὸ ἡγεμονικὸν
d φάσκοντας εἶναι τοῦ κόσμου, καὶ τὸν θεὸν εἶναι σῶμα, καὶ τὸν δημιουργὸν αὐτὸν οὐδ' ἕτερον τῆς τοῦ πυρὸς δυνάμεως. Κατὰ τὸ αὐτὸ γὰρ οἶμαι καὶ ἐν τοῖς ἔπεσιν εἰρῆσθαι,

Νοῦς δέ ⟨οἱ⟩ ἀψευδής, βασιλήϊος, ἄφθιτος αἰθήρ,
ᾧ δὴ πάντα κλύει καὶ φράζεται.

Δι' ὧν ἀνεπικαλύπτως ζῷον μέγα τὸν κόσμον ὑποθέμενος καὶ τοῦτον Δία προσειπών, νοῦν μὲν αὐτοῦ τὸν αἰθέρα, σῶμα δὲ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κόσμου εἶναι ἀπεφήνατο. Τοιοῦτος μέν τις ὁ διὰ τῶν ἐπῶν ὑπογραφόμενος τυγχάνει Ζεύς. Ὁ δὲ τῶν ἐπῶν ἐξηγητὴς ἀρξάμενος μὲν τοῖς ἔπεσιν ἀκολούθως λέγει, Ζεὺς οὖν ὁ πᾶς κόσμος,
p. 103 ζῷον ἐκ ζώων, καὶ θεὸς ἐκ θεῶν· σαφῶς τὸν θεολογούμενον Δία οὐδὲ ἄλλον ἢ τὸν ὁρώμενον καὶ αἰσθητὸν κόσμον δηλοῦσθαι διὰ τῶν ἐπῶν ἑρμηνεύσας.

Αἰγυπτίων δὲ ὁ λόγος, παρ' ὧν καὶ Ὀρφεὺς τὴν θεολογίαν ἐκλαβὼν τὸν κόσμον εἶναι τὸν θεὸν ᾤετο, ἐκ πλειόνων θεῶν τῶν αὐτοῦ μερῶν (ὅτι καὶ τὰ μέρη τοῦ κόσμου θεολογοῦντες ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείχθησαν) συνεστῶτα, καὶ τούτου πλέον οὐδὲν παρατεθέντα τῶν ἐπῶν ῥήματα διεσάφησεν. Ὁ δὲ μετὰ τὴν πρώτην
b ἑρμηνείαν δευτέραν ἐξ αὐτοῦ προστίθησι, τὸν τῶν ὅλων ποιητὴν θεὸν τὸν δημιουργικὸν νοῦν τοῦτον εἶναι φάσκων τὸν τεθεολογημένον. Πῶς δ' ἂν αὐτὸν τοῦτον

---

102 d 5 Orph. *Fr.* 123, 19   d 12 Stob. *Ecl.* i. 2, 25, cf 101 c 2

---

c 6 τὴν] pr ἢ AH   τὴν πυρ. καὶ θ. οὐσ.] post κόσμου BO θ. καὶ πυρ. I   d 3 τὸ αὐτὸ] AH, τὰ αὐτὰ BIO   d 5 νοῦς] οὗς Orph.   οἱ] om AO, γε I   ἀψευδὲς βασιλήϊον Orph.   d 6 ᾧ] ὃς BIO   κλύει] Orph., κυκλεῖ AIO + τε IO   d 9 τοῦ κόσμου μέρη BIO   om εἶναι BO   d 12 ἐπιλέγει HI   103 a 1 καὶ] om ABO   a 2 Δία] + θεὸν A   οὐδὲ ἄλλον] ABIO, οὐδὲν ἄλλο Heinich. Valcken. *Aristob.* p 80   b 1 ἑαυτοῦ BIO   b 2 φάσκων εἶναι BO   b 3 τὸν] τὸ AH   τοῦτον] om O

ἐθεολόγει, ὃν μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἔγνω ὁ τῶν ἐπῶν ποιητής, εἴτε ὁ Θρᾷξ εἴη Ὀρφεὺς εἴτε τις ἄλλος; εἰ δὴ παρ' Αἰγυπτίων ἢ καὶ παρὰ τῶν πρώτων Ἑλλήνων ἥκοντα ἦν εἰς αὐτὸν τὰ τῆς θεολογίας, οἵ δέ γε ἀπεδείχθησαν οὐδὲν νοητὸν ἐπιστάμενοι, οὐδ' ἐν ἀφανεῖ καὶ ἀσωμάτῳ οὐσίᾳ περιεχόμενον, εἴ τῳ ἱκανὸς πιστώσασθαι ὁ Πλάτων, **c** ὁμολογῶν ἐν Κρατύλῳ *τοὺς πρώτους τῶν ἀνθρώπων περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν.* Καὶ ὁ Χαιρήμων δὲ μικρῷ ἔμπροσθεν ἐμαρτύρει, οὐδ' ἄλλο τι πρὸ τοῦ ὁρωμένου κόσμου τοὺς Αἰγυπτίους ἡγεῖσθαι, *οὐδ' ἄλλους θεοὺς πλὴν τῶν πλανητῶν* καὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων, πάντα τε εἰς τὰ ὁρώμενα τοῦ κόσμου **d** μέρη *καὶ οὐδὲν εἰς ἀσωμάτους καὶ ζώσας οὐσίας ἑρμηνεύοντας.*

10. Ὁ δὴ οὖν ἐκ τούτων ὁρμώμενος ποιητὴς πόθεν ἢ πῶς ἢ παρὰ τίνος λαβὼν ἐν τοῖς ἔπεσι τὸν ἐπέκεινα τοῦ κόσμου Θεόν, καὶ τὸν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων καὶ αὐτοῦ τε οὐρανοῦ καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργὸν κατελάβετο; Ἀσωμάτου δὲ ἡ γνῶσις αὐτῷ πόθεν; Ἀλλ' οὐ τούτων γε οὐδὲν εἰδὼς τυγχάνει· ὁ γάρ **p. 104** τοι τῶν ὅλων δημιουργικὸς νοῦς οὔτ' ἐκ πλειόνων μερῶν συνέστηκεν, οὔτ' ἂν γένοιτο αὐτοῦ κεφαλὴ οὐρανός, οὐ σῶμα πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα, ἀλλ' οὐδὲ ὄμματα αὐτοῦ ἥλιος καὶ σελήνη. Πῶς δ' ἂν εἶεν ὦμοι καὶ στέρνα καὶ νῶτα καὶ νηδὺς τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ θεοῦ *ἀὴρ εὐρυβίης καὶ γῆ ὀρέων τ' αἰπεινὰ κάρηνα*; Ἢ πῶς ὁ αἰθὴρ νοῦς

---

103 c 2 cf **87 b c** **c** 5 cf **92 b** 1 **104 a** 5—7 cf **101 a** 6—**b** 1

---

b 4 *θεολογεῖν* AH **b** 6 *ἢ*] om AB *παρὰ*] om BO **c** 1 *περιεχομένων* AH **c** 3 *θεοὺς*] pr *τοὺς* Plat. **c** 5 *μαρτυρεῖ* AH **d** 4 *τὸν*] pr *ἢ* A *ἐπέκεινα*] + *λαβὼν* AH **d** 6 *καὶ* 1°] om BIO **d** 7 *κατελάβετο*] O Heinich., *κατεβάλλετο* AI *ἀσωμάτου*] BIO, *ἀσωμάτον* A*, *ἀσωμάτων* A² *αὐτοῦ* BO **104 a** 3 *οὐρανός* om AH **a** 4 *γῆ* I **a** 5 *ἂν*] + *καὶ* I **a** 7 *ὀρέων τ'*] AH, *καὶ ὀρέων* BIO *ὅπως* A

b ποτ᾽ ἂν ἐπινοηθείη τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ, ἢ τοῦ νοῦ τοῦ δημιουργικοῦ; Ὅτι μὲν οὖν ταῦτα σεσόφισται τῷ τῶν ἐπῶν ἑρμηνεῖ οὐδὲν ἐπιλέγειν χρή. Ἔγωγε μὴν τὰ ἔσχατα ἀσεβεῖν φημὶ τὸν φάσκοντα μέρη εἶναι τοῦ Θεοῦ τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸν ἀποφηνάμενον τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ κόσμῳ τὸν Θεόν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν ἡγούμενον τοῦ κόσμου νοῦν εἶναι τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν. Ποιητὴν μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ σωτῆρα τοῦ κόσμου ἕτερον ὄντα τοῦ πεποιημένου εὐσεβὲς ἀποφαίνειν· νοῦν
c δὲ τοῦ κόσμου, ὥσπερ τινὸς ζώου ψυχήν, ἡνωμένον διόλου καὶ τὸ πᾶν ἠμφιεσμένον οὐκέθ᾽ ὅσιον ἂν εἴη λέγειν. Καί τοι παρεῖναι αὐτὸν τῷ παντὶ καὶ προνοεῖν τοῦ κόσμου παιδεύει τὰ καθ᾽ ἡμᾶς ἱερὰ λόγια, θεολογοῦντα ἐπαξίως καὶ θεοπρεπῶς δι᾽ ὧν φησίν *Οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος.* Καὶ πάλιν *Ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω.* Καὶ πάλιν *Ἐν αὐτῷ γὰρ καὶ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν·* ἀλλ᾽ οὐχ
d ὡς ἐν μέρει τοῦ κόσμου, οὐδ᾽ ὡς ἐν ψυχῇ αὐτοῦ καὶ νοΐ. Ἀλλ᾽ εἰ χρὴ παραδείγματι χρήσασθαι, θεοπρεπέστερον καὶ ἀληθείας οἰκείως ὁ ἱερός που λόγος ἐξεφώνησεν, *Ὁ οὐρανός μοι θρόνος,* εἰπών, *ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου.* Εἰ γὰρ χρῆν ὅλως προσωποποιεῖν ἀνθρωπινωτέρῳ λόγῳ, θέα τὸ διάφορον τῆς θεολογίας. Ὁ μὲν γὰρ τὸν οὐρανὸν εἰπὼν θρόνον ἐπέκεινα τοῦ θρόνου καὶ ἀνωτάτω τῶν ὅλων τὸν παμβασιλέα Θεὸν

104 c 5 Jer. xxiii. 24   c 6 Deut. iv. 39   c 8 Acts xvii. 28   d 4 Is. lxvi. 1

b 1 δημιουργοῦ] AH, ποιητοῦ BIO   b 2 οὖν om O   b 4 τοῦ om O   b 8 σωτῆρα] $\overline{\sigma\tau\alpha}$ A^{vid} (sed partim eras)   b 9—c 1 ἕτερον—κόσμου] om I   b 9 νοῦν om AH   c 1 δὲ τοῦ] τοῦ δὲ AH   c 2 ἂν εἴη] ἂν om AH, εἴη ἂν I   c 3 παρῆναι I   c 5 μὴ οὐχὶ LXX   c 6 om ὁ LXX   c 8 καὶ 1°] om I Act.   κινούμεθα καὶ ζῶμεν O   d 2 χρὴ] δὴ (in ras) A   d 3 ἀληθείας] ἀληθέστερον A   d 5 χρῆν] δεῖ I   ὅλως] ἄλλως AH   d 6 ἀνθρωπινώτερον BO

ἀφωρίσατο, οὐδὲ τὴν γῆν τῆς προνοίας αὐτοῦ χωρίσας·
συγκατιέναι γὰρ καὶ ἐπὶ τὰ τῇδε τῆς θεότητος τὰς
προνοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις διδάσκει· διό φησιν Ἡ δὲ
γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Ἀλλ' οὔτε τὸ ὑποπόδιον p. 105
οὔτε μὴν ὁ θρόνος σῶμα τοῦ καθιδρυμένου, οὐδέ γε
μέρη ποτ' ἂν αὐτοῦ λεχθείη. Ὁ δὲ κεφαλὴν τοῦ θεοῦ
τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τούτῳ φήσας, καὶ νοῦν αὐτοῦ
τὸν αἰθέρα, μέλη τε αὐτοῦ καὶ σῶμα τὰ λοιπὰ τοῦ
κόσμου μέρη, οὔτε δημιουργὸν οὔτε θεὸν ἁλίσκεται
εἰδώς. Οὐ γὰρ ἂν αὐτὸς ἑαυτὸν δημιουργοίη, οὐδ' ἂν
ἔτι νοῦς λέγεσθαι δύναιτο, οὗ νοῦς ἦν ὁ αἰθήρ. Ποῖος
δὲ καὶ εἴη θεός, οὗ μέρη γῆ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ὄρη, ὄγκοι
σωμάτων ἄλογοι; Πῶς δὲ καὶ εὔλογον θεὸν ἀναγορεύειν
τὸν ἀδελφὸν καὶ συγγενῆ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος, b
ἀλόγου καὶ φθαρτῆς ὕλης ἐκγόνων; Εἰ δὲ καὶ ὁ νοῦς
τοῦ Διὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν τοῦ δηλωθέντος αἰθέρος ἦν,
αἰθὴρ δὲ ἀήρ ἐστιν ὁ ὑψηλότατος καὶ πυρώδης ἀπὸ
τοῦ αἴθεσθαι, ὅπερ ἐστὶ καίεσθαι, ταύτην, ὥς φασιν,
εἰληχὼς τὴν ἐπωνυμίαν, σώματα δὲ ἄμφω ὅ τε ἀήρ, ὅ
τε αἰθήρ, ὅρα ποῦ σοι τοῦ Διὸς ὁ νοῦς ἀποπέπτωκε.
Καὶ τίς ἂν ἔτι προσείποι θεὸν τῶν εὖ φρονούντων τοῦ-
τον, ᾧ νοῦς ὑπῆρχεν ἄνους καὶ ἄλογος, εἰ δὴ τοιαύτη
παντὸς σώματος φύσις; Διόπερ ἡμῖν ἐν ταῖς θεολο- c
γίαις πάντα τοῖς εἰρημένοις τὰ ἐναντία παραληπτέον·
ὅτι τε μὴ οὐρανὸς ὢν τυγχάνει, μήτε αἰθὴρ μήθ' ἥλιος
μήτε σελήνη μήθ' ὁ σύμπας τῶν ἄστρων χορός, μήτ'

---

104 d 11 Is. lxvi. 1

---

d 10 γὰρ] δὲ BO θεότητος] + αὐτοῦ A^mg H **105** a 1 ἀλλ' οὔτε τὸ ὑποπόδιον] om AH a 2 οὐδέ—λεχθείη] om B γε] τὰ AH a 7 δημιουργοῖ A (οῖ in ras) H a 8 δύναιτο λέγεσθαι I ἦν] ἢ A a 9 μέρος BO a 10 δὲ] δαὶ A b 1 ἀέρος καὶ ὕδατος BIO b 2 ἐγγόνων I b 4 ἀήρ] pr ὁ A b 5 ἐστὶ] ἢ I b 6—**107** d 10 σώματα—γέννημα] om B b 8 ἔτι προσείποι] εἴποι O c 2 παραλειπτέον I c 3 ὢν] om I

αὐτὸς ἀθρόως ὁ πᾶς κόσμος· ἔργα δὲ χειρῶν αὐτοῦ ταῦτα σμικρὰ ἔτι καὶ βραχέα, ταῖς ἀσωμάτοις καὶ νοεραῖς οὐσίαις παραβαλλόμενα· ὅτι δὴ πᾶν σῶμα φθαρτὸν καὶ ἄλογον, τοιαύτη δὲ τῶν ὁρωμένων ἡ φύσις·
d τὰ δ' ἐπέκεινα ἐν ἀοράτοις λογικὰ καὶ ἀθάνατα, συνδιαιωνίζοντα τῇ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ μακαρίᾳ ζωῇ, μακρῷ γένοιτ' ἂν τῶν ὁρωμένων ἁπάντων βελτίω. Εἰκότως οὖν τὰ θεῖα λόγια περὶ τῶν ὁρωμένων τοῦ κόσμου μερῶν ὧδέ πως παιδεύει Ὄψομαι τοὺς οὐρανούς, ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας. Καὶ πάλιν Καὶ σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί. Καὶ αὖθις Ἀναβλέψατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ ἴδετε τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα.

Ταῦτα μὲν οὖν εἰς τὴν πρώτην τῶν ἐπῶν ἑρμηνείαν εἰρήσθω· φέρε δὲ καὶ τὰ ἑξῆς διασκοπήσωμεν. Ἐπεὶ
p. 106 μὴ οἷόν τε ἦν, φησίν, εἰκόνα τοιαύτην δημιουργεῖν οἵαν ὁ λόγος ἐμήνυσε, διὰ τοῦτο ἀνθρωπόμορφον τοῦ Διὸς τὸ δείκηλον πεποιήκασιν, ὅτι νοῦς ἦν καθ' ὃν ἐδημιούργει, καὶ λόγοις σπερματικοῖς ἀπετέλει τὰ πάντα. Καὶ πῶς εἰ μὴ οἷόν τε ἦν εἰκόνα τοιαύτην ποιεῖν οἵαν ὁ λόγος ἐμήνυσεν, ἐμήνυσε δὲ ἄρα τοῦ φαινομένου καὶ ὁρωμένου κόσμου τὰ μέρη, οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ, ἀέρα τε καὶ γῆν καὶ τὰ ἐν τούτοις· εἰ δὴ οὖν τῶν ὁρωμένων τοῦ κόσμου μερῶν οὐχ οἷόν τε
b ἦν εἰκόνα συστήσασθαι, καθὸ νοῦς ἦν ὁ Θεός, πῶς ἂν τις τὴν εἰκόνα αὐτοῦ δημιουργήσειεν; Τί δ' ἂν ἔχοι

105 d 5 Ps. viii. 4 d 7 Ps. ci. 26 d 8 Is. xl. 26 106 a 1 cf 101 c 5

c 6 ταῦτα] τὰ AH μικρὰ O ταῖς] τοῖς A c 7 οὐσίαις] AH, δυνάμεσι IO d 2 Θεοῦ] οὐσίᾳ A d 3 βελτίω ἁπάντων O d 6 ἃ] ἃς I d 7 καὶ πάλιν—ἐθεμελίωσας] om IO καὶ σὺ] om LXX κύριε] om LXX γῆν] + σὺ κύριε LXX d 9 ταῦτα] om AH d 12 διασκοπήσομεν O 106 a 1 ἦν] om O a 2 δίκηλον AH a 7 τούτοις] αὐτοῖς O b 2 αὐτοῦ τ. εἰκ. IO σῶμα ἔχοι I

σῶμα ἀνθρώπειον ἐμφερὲς πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ νοῦν;
Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον ἡγοῦμαι· ἐπεὶ
ὁ μὲν ἀσώματος καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀμερής, τὸ δὲ
βαναύσων ἀνδρῶν ἔργον θνητοῦ σώματος φύσιν ἀπο-
μεμίμηται, καὶ ζώσης σαρκὸς ἀψύχῳ καὶ νεκρᾷ ὕλῃ
κωφὴν καὶ ἄναυδον εἰκόνα καταγέγραπται. Ψυχὴ μὲν
οὖν λογικὴ καὶ ἀθάνατος καὶ νοῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρώπου
φύσει εὖ μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν **c**
ἀποσώζειν θεοῦ, καθ' ὅσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος νοερά
τε καὶ λογικὴ τὴν οὐσίαν συνέστηκεν, ἀρετῆς οὖσα καὶ
σοφίας δεκτική. Εἰ δή τις εἴη δυνατὸς ψυχῆς ἄγαλμα
καὶ μορφὴν ἐν εἰκόνι τεκτήνασθαι, δύναιτ' ἂν οὗτος καί
τι τῶν κρειττόνων· εἰ δὲ ἄμορφος καὶ ἀειδὴς καὶ ἀσχη-
μάτιστος, οὔτε ὁράσει θεωρητὸς οὔτε λόγῳ καὶ ἀκοῇ
τὴν οὐσίαν καταληπτὸς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, τίς ἂν
μανείη τοσοῦτον ὡς τὸ ἀνδρείκελον ξόανον Θεοῦ τοῦ
ἀνωτάτω μορφὴν καὶ εἰκόνα φέρειν ἀποφήνασθαι; Θεοῦ **d**
μὲν οὖν φύσις ἔξω πάσης θνητῆς ὕλης φαντάζεται, νῷ
διαυγεῖ καὶ σιγῇ ψυχαῖς κεκαθαρμέναις ἐπινοουμένη·
τὸ δέ γε τοῦ ὁρωμένου Διὸς ἐν τῷ δεικήλῳ σχῆμα εἴη
ἂν θνητοῦ τὴν φύσιν ἀνδρὸς εἰκών, οὐδὲ τὸν ὅλον
ἄνθρωπον μέρος δέ τι τὸ χεῖρον αὐτοῦ μεμιμημένον,
ὅτι μηδὲν ἴχνος ζωῆς καὶ ψυχῆς ἐπάγεται. Πῶς οὖν
ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς καὶ νοῦς ὁ τῶν ὅλων δημιουργικὸς
εἴη ἂν αὐτὸς ὁ ἐν τῷ χαλκῷ ἢ τῷ νεκρῷ ἐλέφαντι Ζεύς;
Ὁ δὲ δὴ τῶν ὅλων δημιουργικὸς νοῦς πῶς ποτε αὐτὸς **p. 107**
ἦν ἄρα ἐκεῖνος ὁ Ζεύς, ὁ τοῦ ἐξ Ἀλκμήνης Ἡρακλέος
πατὴρ καὶ τῶν λοιπῶν ἐκ Διὸς μυθευομένων ἀνδρῶν, οἳ

---

b 3 *ἀνθρώπιον* A* (—*ειον* A[2?]) *ἐμφερὲς*] *ἐμφέρεσθαι* O **b** 6 *θνητοῦ*] pr *καὶ* O *ἀπομιμεῖται* AH **b** 7 *ἀψύχῳ*] pr *ἐν* IO **c** 6 *ἀηδὴς* I **c** 8 *καταλειπτὸς* I *ανειος* I **d** 2 *οὖν*] *φῦν* (sic) I **d** 4 *δικήλῳ σχήματι* AH **d** 6 *μεμιμημένην* (?) I, *μεμιμημένου* O **d** 8 *δημιουργὸς* O **d** 9 *αὐτὸς*] *αὐτοῖς* AH **107 a** 1 *δημιουργὸς* O *ἄρα αὐτὸς ἦν* IO **a** 2 *Ἡρακλέους* I

τὸν θνητὸν βίον κοινῶς ἅπασιν ἀνθρώποις καταστρέψαντες τῆς οἰκείας φύσεως ἀνεξάλειπτα τοῖς μετ' αὐτοὺς μνημεῖα καταλελοίπασι; Φοινίκων μὲν οὖν οἱ πρῶτοι θεολόγοι, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ συγγράμματι παρεστήσαμεν, τὸν Δία παῖδα Κρόνου θνητὸν ἀπὸ θνητοῦ γενόμενον,
b ἄνδρα Φοίνικα τὸ γένος, ἀπεμνημόνευον· Αἰγύπτιοι δὲ ἐξοικειούμενοι τὸν ἄνδρα θνητὸν πάλιν αὐτὸν ὡμολόγουν, κατὰ τοῦτό γε Φοίνιξιν ὁμοφωνοῦντες. Ἀλλὰ καὶ Κρῆτες τάφον τοῦ Διὸς παρ' ἑαυτοῖς δεικνύντες τρίτοι ἂν εἶεν τοῦ αὐτοῦ μάρτυρες· καὶ Ἀτλάντιοι δὲ καὶ πάντες οἱ πρὸ τούτου δεδηλωμένοι κατ' οἰκείαν ἱστορίαν ἐξοικειούμενοι τὸν Δία πάντες ὁμοῦ θνητὸν ἀπεφήναντο, πράξεις αὐτοῦ θνητὰς καὶ ἀνθρωπείους,
c ἀλλ' οὐ σεμνάς τινας οὐδὲ φιλοσόφους, αἰσχρουργίας δὲ ἁπάσης καὶ ἀκολασίας ἔμπλεως ἀναγράψαντες. Τοῖς δὲ ἐπὶ τὸ σεμνότερον τοὺς μύθους τρέπειν ἐπηγγελμένοις τοτὲ μὲν ὁ Ζεὺς θερμή τις ἦν καὶ πυρώδης δύναμις, τοτὲ δὲ τὸ πνεῦμα· νῦν δ' οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων δημιουργικὸς νοῦς ἀναπέφανται. Πευστέον τοιγαροῦν τίνα ἂν εἴποιεν τὸν τούτου πατέρα καὶ τοῦ πατρὸς τὸν προπάτορα· ἐπεὶ κατὰ πάντας τοὺς θεο-
d λόγους Ζεὺς Κρόνου παῖς ὁμολογεῖται, καὶ τά γε προκείμενα τοῦ Ὀρφέως ἔπη ὑπερμενέος Κρονίωνος ἐμνημόνευσε, Κρόνος δὲ Οὐρανοῦ. Δεδόσθω τοίνυν αὐτοῖς εἶναι ὁ Ζεὺς ὁ ἐπὶ πάντων θεὸς καὶ νοῦς ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας. Τίς οὖν ὁ τούτου πατήρ; Κρόνος. Τίς δὲ ὁ προπάτωρ; Οὐρανός. Εἰ δὲ πρῶτος ὁ Ζεὺς

107 d 2 cf 100 d 9

a 4 *καταστρέψαντα* I   a 5 *αὐτοῦ* A* H   a 6 *καταλελείπασι* (sic) I   b 3 *Φοίνιξί γε* O   b 4 *δεικνύοντες* I   b 5 *εἶεν*] om O   b 6 *κατ. οἰκ. ἱστ. ἐξοικ.*] om AH   b 8 *ἀνθρωπείας* AH   c 1 *τινας*] om AH   c 2 *ἔμπλεω* O   c 6 *δημιουργὸς* O   d 1 *τά γε*] *τ . . ε* (litt duabus eras) A   d 4 *νοῦς*] pr *ὁ* IO   d 6 *δὲ* 1°] *δαὶ* A   *δὲ* 2°] *δὴ* AH

*ὡς ἂν δημιουργὸς ἁπάντων, χρῆν δή που δευτέρους
καταλέγεσθαι καὶ μετ' αὐτὸν τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πεποιη-
μένους. Εἴτε γὰρ χρόνος τις εἴη ὁ Κρόνος Οὐρανοῦ
πεφυκὼς γέννημα, εἴτε δὴ ἅμα οὐρανῷ συνυπέστη
χρόνος, ⟨εἴτε⟩ αὐτὸς ὁ Κρόνου πατὴρ Οὐρανὸς καὶ
χρόνος μετὰ τοῦτον, ἀλλὰ πρό γε τούτων ὁ τῶν ὅλων
αἴτιος καὶ οὐρανοῦ καὶ χρόνου δημιουργὸς Θεός. Εἰ
δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν γένοιτο ὁ Ζεὺς τρίτος ἐξ Οὐρανοῦ.
Πῶς οὖν παρὰ πᾶσιν Αἰγυπτίοις καὶ Φοίνιξιν Ἕλλησί* p. 108
*τε καὶ φιλοσόφοις τρίτος ἐξ Οὐρανοῦ γενεαλογεῖται ὁ
τῶν ὅλων δημιουργικὸς νοῦς; Πεφώραται δὴ τοῦ φιλο-
σόφου τὸ πλάσμα καὶ ἔτι μᾶλλον φωραθήσεται ἐξ ὧν
ἐπιφέρει λέγων ὧδε·*

11. *Τὴν δὲ Ἥραν σύνοικον τῷ Διὶ πεποιήκασιν, τὴν αἰθέριον* **b** ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
*καὶ ἀέριον δύναμιν Ἥραν προσειπόντες. Ἔστι γὰρ ὁ αἰθὴρ ἀὴρ
λεπτομερέστατος.*

*Ἀνωτέρω μὲν ἐδήλου τὰ ἔπη τὸν νοῦν τοῦ Διὸς εἶναι
τὸν αἰθέρα· νυνὶ δὲ ὁ λόγος τί ποτέ ἐστιν ὁ αἰθὴρ
ὁρίζεται, ἀέρα λέγων εἶναι αὐτὸν λεπτομερέστατον·
σῶμα δὲ ὁ ἀήρ, καὶ πολὺ πρότερον ὁ αἰθήρ. Ὁ δὴ
νοῦς ἄρα τοῦ Διὸς ἐλήλεγκται σῶμα τυγχάνων, εἰ καὶ
τὸ πάντων λεπτομερέστατον. Καὶ πῶς ἂν ταὐτὸν* **c**
*ἐπινοηθείη σῶμα καὶ νοῦς κατὰ διάμετρον ταῖς φύσεσι
διεστῶτα; Εἶτ' οὐκ οἶδ' ὅπως τῶν ἐπῶν ἐπιλελησμένος
διαρρήδην φησάντων*

Νοῦς δέ ⟨οἱ⟩ ἀψευδής, βασιλήϊος, ἄφθιτος αἰθήρ,
ᾧ δὴ πάντα κλύει καὶ φράζεται, οὐδέ τις ⟨ἐστὶν⟩

---

108 b 1 Porphyr. ap Stob. *Ecl.* i. 3 **c** 5 Orph. *Fr.* 123, 19: cf **100 d** 6

---

d 7 *χρὴ* AH **d** 9 *εἴτε*] *ὅτι* AI **d** 11 *χρόνου* ABI ⟨*εἴτε*⟩ conieci, *εἴη τε* codd **108 a** 3 *δημιουργικὸς*] AI (*ικ* sup ras), *δημιουργὸς* BO *δὴ*] *δὲ* A **a** 4 *τὰ πλάσματα* BO **b** 2 *ὁ*] pr *καὶ* IO **b** 4 *τὸν νοῦν τοῦ Διὸς*] om I **b** 6 *διορίζεται* BO *αὐτὸν εἶναι* I **b** 7—**c** 1 *σῶμα—λεπτομερέστατον*] om BO **b** 8 *ἐλήλεκται* I **c** 5 ⟨*οἱ*⟩] om AIO **c** 6 *ᾧ*] pr *ἐν* I *κλύει*] Orph., *κυκλεῖ* AI, *κυκλοῖ* O + *τε* IO ⟨*ἐστὶν*⟩] om codd

αὐδή, οὔτ' ἐνοπή, οὔτε κτύπος, οὐδὲ μὲν ὄσσα,
ἢ λήθει Διὸς οὖας ὑπερμενέος Κρονίωνος.

δι' ὧν σαφῶς ὁ αἰθὴρ νοῦς ἀνείρηται ὢν τοῦ Διός. Ὁ
d δὲ τὴν Ἥραν πάλιν τὴν αἰθέριον καὶ ἀέριον δύναμιν εἶναί φησιν. Ἔπειτα διαιρῶν ἐπιλέγει·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Καὶ τοῦ μὲν παντὸς ἀέρος ἡ δύναμις Ἥρα τοὔνομα ἀπὸ τοῦ ἀέρος κεκλημένη· τοῦ δὲ ὑπὸ σελήνην φωτιζομένου καὶ σκοτιζομένου ἀέρος ἡ Λητὼ σύμβολον· ληθὼ γὰρ αὐτὴν εἶναι διὰ τὴν κατὰ τὸν ὕπνον ἀναισθησίαν, καὶ ὅτι ψυχαῖς ὑπὸ σελήνην γινομέναις λήθη ξυνομαρτεῖ τοῦ θείου· διὰ τοῦτο δὲ καὶ μήτηρ Ἀπόλλωνός τε καὶ Ἀρτέμιδος τῶν αἰτίων φωτισμοῦ τῇ νυκτί.

Καὶ ἐν τούτοις ἡλίου καὶ σελήνης μητέρα φησὶν εἶναι τὸν ὑπὸ σελήνην ἀέρα· τοῦτον γὰρ εἶναι τὴν Λητῶ. Καὶ πῶς ἂν ὁ ἀὴρ γένοιτο μήτηρ τῶν αἰτίων φωτισμοῦ,
p. 109 μᾶλλον αὐτὸς γενόμενος ἢ ποιῶν; Ἥλιος γὰρ καὶ σελήνη ἄλλοτε ἄλλως τὸν ἀέρα μεταβάλλουσιν. Πάλιν δὲ προϊὼν ἑξῆς λέγει·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Καὶ τὸ μὲν ἡγεμονικὸν τῆς χθονίας δυνάμεως Ἑστία κέκληται, ἧς ἄγαλμα παρθενικὸν ἐφ' ἑστίας πυρὸς ἱδρυμένον· καθὸ δὲ γόνιμος ἡ δύναμις, σημαίνουσιν αὐτὴν γυναικὸς εἴδει προμαστοῦ. Τὴν δὲ Ῥέαν προσεῖπον τὴν τῆς πετρώδους καὶ ὀρείου γῆς δύναμιν· τὴν δὲ Δήμητραν, τὴν τῆς πεδινῆς καὶ γονίμου. Ἡ Δημήτηρ δὲ
b τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχει τῇ Ῥέᾳ, διενήνοχε δέ, ὅτι ⟨αὕτη⟩ κυεῖ τὴν Κόρην ἐκ Διός, τουτέστι τὸν κόρον ἐκ τῶν φρυγανωδῶν σπερμάτων. Διὸ καὶ κατέστεπται τὸ βρέτας αὐτῆς τοῖς στάχυσι, μήκωνές τε περὶ αὐτὴν τῆς πολυγονίας σύμβολον.

---

108 d 3 Porphyr. ap Stob. *Ecl.* i. 3 **109 a** 4 Porphyr. *l.c.*

---

c 7 *οὔτ'*] *οὐδ'* Stob. *οὔτε*] *οὐδὲ* Stob. **c** 8 *ἢ λήθει Διὸς*] *ἠλίθιος* A *οὖας*] cf **100 d** 9, *υἱὸς* AH, *υἷα* IO *ὑπερμενέα Κρονίωνα* IO **c** 9 *ἂν εἴρηται* A, *ἀνήρηται* O **d** 6 *γενομέναις* AI **d** 7 *δὲ*] om O **d** 8 *αἰτίων*] *Αἰγυπτίων* O* **d** 10 *σελήνην*] *σελήνης* A **109 a** 1 *γινόμενος* I **a** 3 *ἑξῆς*] om O **a** 5 *ἐφ'*] *ἀφ'* O **a** 8 *ἡ*] om IO **b** 1 ⟨*αὕτη*⟩] conieci, *ἡ αὐτὴ* AI, *αὐτὴ* O **b** 2 *κόρον*] *κρόνον* O **b** 4 *μήκωνές τε*] cf **67 b** 3, *μήκων τε* A*, *μήκωνές τε* (*ες* supra scr) A[2]

Κἀνταῦθα πάλιν σκόπει, τίνα τρόπον τὴν Ῥέαν μητέρα θεῶν λεγομένην καὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς κάτω που περὶ πέτρας καὶ γῆν καταβέβληκε, καὶ πάντα φύρων τὴν αὐτὴν εἶναί φησι τῇ Δήμητρι, πλὴν ὅτι διενήνοχε καθό, φησίν, ἡ Δημήτηρ ἐκ Διὸς κυεῖ τὴν Κόρην, ὥσπερ οὖν ἡ **c**
πεδιὰς γῆ τὸν κόρον ἐκ τῶν φρυγανωδῶν σπερμάτων. Ἰδού σοι πάλιν ὁ Ζεὺς εἰς τὰ φρυγανώδη σπέρματα μεταβέβληται. Τούτοις ἑξῆς ἐπισυνάπτει λέγων·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν εἰς γῆν βαλλομένων σπερμάτων ἦν τις δύναμις, ἣν ἥλιος περὶ τὸ κάτω ἡμισφαίριον ἰὼν ἕλκει κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπάς, Κόρη μὲν ἡ δύναμις ἡ σπερματοῦχος, Πλούτων δὲ ὁ ὑπὸ γῆν ἰὼν ἥλιος, καὶ τὸν ἀφανῆ περινοστῶν κόσμον κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπάς· ὃς ἁρπάζειν λέγεται τὴν Κόρην, ἣν ποθεῖ ἡ Δημήτηρ κρυπτομένην ὑπὸ γῆν. Τῶν δὲ ἀκροδρύων καὶ ὅλως **d**
τῶν φυτευτικῶν ἡ δύναμις Διόνυσος ὀνομάζεται. Ὅρα δὲ καὶ τούτων τὰς εἰκόνας. Σύμβολα γὰρ ἡ Κόρη φέρει τῆς προβολῆς τῶν κατὰ τοὺς καρποὺς ὑπὲρ τὴν γῆν ἐκφύσεων· ὁ δὲ Διόνυσος κοινὰ μὲν πρὸς τὴν Κόρην ἔχει τὰ κέρατα, ἔστι δὲ θηλύμορφος, μηνύων τὴν περὶ τὴν γένεσιν τῶν ἀκροδρύων ἀρρενόθηλυν δύναμιν. Πλούτων δὲ ὁ Κόρης ἅρπαξ κυνῆν μὲν ἔχει τοῦ ἀφανοῦς πόλου σύμβολον, τὸ δὲ σκῆπτρον τὸ κολοβὸν σημεῖον τῆς τῶν κάτω βασιλείας· ὁ δὲ κύων αὐτοῦ δηλοῖ τὴν κύησιν τῶν καρπῶν εἰς **p. 110**
τρία διῃρημένην, εἰς τὴν καταβολὴν καὶ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν ἀνάδοσιν. Οὐ γὰρ παρὰ τὸ τὰς κῆρας ἔχειν βοράν, ὃ δηλοῖ τὰς ψυχάς, κέκληται κύων, ἀλλὰ παρὰ τὸ κυεῖν, ⟨οὗ⟩ χορηγὸς ὁ Πλούτων, ὅταν ἁρπάσῃ τὴν Κόρην. Ἄττις δὲ καὶ Ἄδωνις τῇ

---

109 b 8 cf **b** 1   **c** 1 Porphyr. *l.c.*   **c** 5 Porphyr. *l.c.*

---

b 8 Δήμητρι, πλὴν] Δηοῖ τριπλῆν AH   **c** 1 ὥσπερ—κόρον] om BO   **c** 2 ἰδοὺ] εἰ δή A   **c** 7 χειμερίους AH, χειμάρρους I   **c** 8 ἰὼν] om O   **d** 3 γὰρ] om O   **d** 4 ἐκχύσεων BO   **d** 7 κυνῆν] κοινὸν AH, κύνα BO   πόλου] εἰς πολλοὺς AH   **110 a** 2 καὶ *bis*] εἰς *bis* BO   **a** 3 βοράν] pr πρὸς I   **a** 4 ⟨οὗ⟩] coniec Vig., ἡ codd

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ τῶν καρπῶν εἰσὶν ἀναλογίᾳ προσήκοντες. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἄττις τῶν κατὰ τὸ ἔαρ προφαινομένων ἀνθέων καὶ πρὶν τελεσιογονῆσαι
b διαρρεόντων,—ὅθεν καὶ τὴν τῶν αἰδοίων ἀποκοπὴν αὐτῷ προσανέθεσαν, μὴ φθασάντων ἐλθεῖν τῶν καρπῶν εἰς τὴν σπερματικὴν τελείωσιν,—ὁ δὲ Ἄδωνις τῆς τῶν τελείων καρπῶν ἐκτομῆς σύμβολον. Ὁ δὲ Σειληνὸς σύμβολον τῆς πνευματικῆς κινήσεως, οὐκ ὀλίγα συμβαλλομένης τῷ παντί. Σύμβολα δέ ἐστι τὸ μὲν φίλανθον καὶ στιλπνὸν κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς οὐρανίου περιφορᾶς, ἡ δὲ περικειμένη κόμη τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτοῦ ὑπόδειγμα τῆς προσγείου περὶ τὸν ἀέρα παχύτητος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς μαντικῆς
c δυνάμεώς τις μέτοχος ἦν δύναμις, Θέμις μὲν κέκληται ἡ δύναμις, τῷ τὰ τεθειμένα καὶ ἑκάστῳ κείμενα λέγειν.

Διὰ δὴ πάντων τούτων ἡ περίγειος δύναμις ἐξηγήσεως τυχοῦσα θρησκεύεται, ὡς μὲν παρθένος καὶ Ἑστία ἡ κεντροφόρος, ὡς δὲ τοκὰς ἡ τροφός· ὡς δὲ Ῥέα ἡ πετροποιὸς καὶ ὄρειος, ὡς δὲ Δημήτηρ ἡ χλοηφόρος, ὡς δὲ Θέμις ἡ χρησμῳδός, τοῦ εἰς αὐτὴν κατιόντος σπερματικοῦ λόγου εἰς τὸν Πρίαπον ἐκτετυπωμένου·
d οὗ τὸ μὲν περὶ τοὺς ξηροὺς καρποὺς Κόρη, τὸ δὲ κατὰ τοὺς ὑγροὺς καὶ τὰ ἀκρόδρυα Διόνυσος καλεῖται, τῆς μὲν Κόρης ὑπὸ Πλούτωνος τοῦ ὑπὸ γῆν ἰόντος ἡλίου ἁρπαζομένης κατὰ τὸν σπόρον, τοῦ δὲ Διονύσου κατὰ τὰ πάθη τῆς δυνάμεως ὑπὸ γῆν μὲν νεωτέρας καὶ καλλιγόνου βλαστάνειν ἀρχομένου, ἐπιμάχου δὲ τῆς κατὰ τὴν ἄνθην δυνάμεως σύμβολον τὸν Ἄττιν ἐχούσης, τῆς δὲ κατὰ τὴν τελεσιουργίαν ἐκτομῆς τὸν Ἄδωνιν. Καὶ τῆς μὲν πνευματικῆς διὰ πάντων δυνάμεως εἰς Σειληνὸν ἀναπλαττομένης, τῆς δὲ εἰς
p. 111 ἔκστασιν ἀπ' αὐτῶν παραγωγῆς εἰς Βάκχην, ὥσπερ αὖ τῆς εἰς τὰ

---

a 6 εἰσὶν ἀν.] ἀν. εἶεν O a 7 τελεσιογενῆσαι AH b 1 ὅθεν] ἔνθεν AH b 3 ἐκτομῆς καρπῶν O b 4 Σιληνὸς AH, Σειλήνης I b 5 συμβαλλόμενος AH c 1 τις] pr ἡ A c 3 περίγειος] περὶ γῆν IO c 4 ὡς—τροφός] om AH c 7 Πρίηπον AH, Πρίαμον BO d 1 τὸ 2°] τοὺς I d 2—111 a 7 Κόρης—δὲ ἡ om B d 4 κατὰ] om IO γῆς IO d 5 καλλιγονήσαντος AH, καλλιγόνης I d 8 Σιληνὸν A 111 a 1 ἔκστασιν] A cf d 1, ἔκτασιν IO Βάκχον I

ἀφροδίσια ἐρεθιζούσης ὁρμῆς διὰ τῶν Σατύρων. Διὰ δὴ τούτων τῶν συμβόλων ἡ περίγειος ἐκκαλύπτεται δύναμις. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Τοσαῦτα μὲν οὖν καὶ τάδε, ἃ καὶ ἀναγκαίως ἐπιτε-
μόμενος παρατέθειμαι εἰς τὸ μὴ ἀγνοεῖν ἡμᾶς τὰ σεμνὰ
τῶν φιλοσόφων. Οὕτω τοιγαροῦν κατὰ τὰ ἀποδεδομένα,
Κόρη μὲν ἡ τῶν σπορίμων, Διόνυσος δὲ ἡ τῶν ἀκρο-
δρύων δύναμις· καὶ τῶν μὲν ἐαρινῶν ἀνθῶν ὁ Ἄττις,
τῶν δὲ τελείων καρπῶν ὁ Ἄδωνις σύμβολον. Τί δὴ b
οὖν ταῦτα χρὴ θεοποιεῖν εἰς τροφὰς σωμάτων τῶν ἐπὶ
γῆς ζώων πρὸς τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ πεποιημένα; Τί δὲ
θρησκεύειν τὴν περίγειον δύναμιν προσῆκον ἡμῖν ἐστίν,
οἷς φύσις ἐστὶ ψυχῆς οὐρανία λογική τε καὶ ἀθάνατος
παρὰ τοῦ παμβασιλέως τῶν ὅλων Θεοῦ, διανοίας ὄμμασι
κεκαθαρμένοις θεωρητική; Τὸν δὲ Σειληνὸν ἀκούων
τὴν πνευματικὴν εἶναι κίνησιν καὶ τὴν διήκουσαν διὰ
πάντων δύναμιν, τοτὲ μὲν τὴν οὐράνιον περιφορὰν διὰ
τῆς κεφαλῆς ἐπιδεικνύμενον, τοτὲ δὲ τὴν περὶ τὸν ἀέρα c
παχύτητα διὰ τῆς λασίας κόμης τοῦ γενείου, πῶς ἂν
τις ἀνάσχοιτο τοῦτον μὲν ὁρῶν οὐδεμιᾶς ἠξιωμένον
σεβασμίου τιμῆς, ὃν ἐχρῆν πρὸ τῶν πάντων θεοποιεῖν,
Ἄδωνιν δὲ καὶ Διόνυσον, τοὺς καρποὺς δηλαδὴ καὶ τὰ
ἀκρόδρυα, θεοποιουμένους; Τίς δ᾽ ἂν ὑπομείνειε σεμνο-
λογουμένους ἀκούων Σατύρους καὶ Βάκχας, τὰ ἐν
ἀνθρώποις αἰσχρὰ καὶ ἀκόλαστα πάθη, εἰ δὴ οἱ μὲν
ἐδήλουν τὰς εἰς τὰ ἀφροδίσια ἐρεθιζούσας ὁρμὰς οἱ
Σάτυροι, αἱ δὲ Βάκχαι τὰς εἰς ἔκστασιν τῶν περὶ ταῦτα d

---

a 4 *ἃ καὶ*] om AH *ἀναγκαίως*] + *δὲ* AH **a** 5 *ὑμᾶς* O **a** 6 *οὕτω τοιγαροῦν*] IO, *τούτων μὲν οὖν* AH **a** 8 *ἀνθέων* O cf **114 b** 3 **b** 2 *χρὴ ταῦτα* O **b** 3 *πεποιημένων* AH *δὲ*] *δαὶ* A **b** 4 *ἔστιν ἡμῖν* IO **b** 5 *ἐστὶ*] om BIO **b** 6 *παρὰ*] om AHI *τῶν ὅλων*] om AH *ὄμματα* AH **b** 7 *τὸν*] *τί* I *Σιληνὸν* AH **c** 1 *ἐπιδεικνυμένης* AH **c** 3 *ἠξιωμένον*] pr *ἀνασχοίης* AH **c** 4 *σεβασμίας* BO **c** 5—8 *Ἄδωνιν—εἰ δὴ*] om B **c** 7 *Βάκχους* O **c** 8 *εἰ δὴ*] *τί δὲ* I **d** 1 *ἔκστασιν*] A, *ἔκτασιν* BIO (cf **111 a** 1)

συμβαινούσας παραγωγάς; Καὶ τί δεῖ κατὰ μέρος ἕκαστον ἀπελέγχειν, ἐπιδραμεῖν δέον ὡς ἂν μηδὲν ἡμᾶς τῶν ἀπορρήτων λανθάνῃ, καὶ τὴν τῶν ἑξῆς ἐπιτεμέσθαι φυσιολογίαν, ἣν ἐκτέθειται ὁ δηλωθεὶς συγγραφεύς, τόνδε ἐπεξιὼν τὸν τρόπον·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Τὴν δὲ ὑδροποιὸν ὅλην δύναμιν Ὠκεανὸν προσεῖπον, τὸ σύμβολον αὐτῆς Τηθὺν ὀνομάσαντες. Τῆς δὲ ὅλης ἡ μὲν τῶν ποτίμων πεποιημένη Ἀχελῷος αὐτοῖς κέκληται· ἡ δὲ τῶν θαλασσίων Ποσειδῶν, πάλιν τῆς θαλασσοποιοῦ, καθὸ γεννητική, Ἀμφιτρίτης
p. 112 οὔσης. Καὶ αἱ μὲν τῶν γλυκέων ὑδάτων μερικαὶ δυνάμεις Νύμφαι, αἱ δὲ τῶν θαλασσίων Νηρηΐδες κέκληνται. Τοῦ δ' αὖ πυρὸς τὴν δύναμιν προσειπόντες Ἥφαιστον ἀνθρωποειδὲς μὲν αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα πεποιήκασι, πῖλον δὲ περιέθεσαν κυάνεον τῆς οὐρανίου σύμβολον περιφορᾶς, ἔνθα τοῦ πυρός ἐστι τὸ ἀρχοειδές τε καὶ ἀκραιφνέστατον. Τὸ δὲ εἰς γῆν κατενεχθὲν ἐξ οὐρανοῦ πῦρ
b ἀτονώτερον δεόμενόν τε στηρίγματος καὶ βάσεως τῆς ἐφ' ὕλης· διὸ χωλεύει, ὕλης δεόμενον εἰς ὑπέρεισμα. Καὶ ἡλίου δὲ τὴν τοιάνδε δύναμιν ὑπολαβόντες Ἀπόλλωνα προσεῖπον, ἀπὸ τῆς τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ πάλσεως. Ἐννέα δὲ ἐπᾴδουσαι αὐτῷ Μοῦσαι, ἥ τε ὑποσελήνιος σφαῖρα καὶ ἑπτὰ τῶν πλανητῶν καὶ μία ἡ τῆς ἀπλανοῦς. Περιέθεσαν δὲ αὐτῷ τὴν δάφνην, τοῦτο μὲν ὅτι πυρὸς πλῆρες τὸ φυτὸν καὶ διὰ τοῦτο ἀπεχθὲς δαίμοσι, τοῦτο δὲ ὅτι
c λάλον καιόμενον, εἰς παράστασιν τοῦ προφητεύειν τὸν θεόν. Καθὸ δὲ ἀπαλεξίκακός ἐστι τῶν ἐπιγείων ὁ ἥλιος, Ἡρακλέα αὐτὸν προσεῖπον, ἐκ τοῦ κλᾶσθαι πρὸς τὸν ἀέρα ἀπ' ἀνατολῆς εἰς δύσιν

111 d 7 Porphyr. Περὶ Ἀγαλμάτων

d 4 λανθάνοι AHI ἐπιτεμέσθαι] pr αὖθις BI d 5 ἐκτέθεικεν BO d 7 ὅλην] om O d 8 ἡ] om AH d 9 πεποιημένη] πεποιημένα AH, 'secludendum' Heikel αὐτῆς I 112 a 2 Νηριΐδες O a 5 ἐστι] om AH b 1 τῆς ἐφ' ὕλης καὶ βάσεως BO b 4 πάλσεως] παύσεως A b 5 σφαίδρα O ἑπτὰ] pr αἱ I τῶν] IO, om AH πλανητῶν] + μία A ἡ] om BI c 1 λάλον] δαλὸν AH c 2 προσεῖπον αὐτόν BO c 3 κλᾶσθαι] + αὐτὸν I

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ἰόντα. Δώδεκα δ' ἄθλους ἐκμοχθεῖν ἐμυθολόγησαν τῆς κατὰ τὸν οὐρανὸν διαιρέσεως τῶν ζωδίων τὸ σύμβολον· ῥόπαλον δὲ αὐτῷ καὶ λεοντῆν περιέθεσαν, τὸ μὲν τῆς ἀνωμαλίας μήνυμα, τὸ δὲ τῆς κατὰ τὸ ζώδιον ἐμφανιστικὸν ἰσχύος. Τῆς δὲ σωστικῆς αὐτοῦ d δυνάμεως Ἀσκληπιὸς τὸ σύμβολον· ᾧ τὸ μὲν βάκτρον δεδώκασι, τῆς τῶν καμνόντων ὑπερείσεως καὶ ἀναπαύσεως, ὁ δὲ ὄφις περισπείρεται, τῆς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν σωτηρίας φέρων σημεῖον· [καὶ μὴν ὑφιστάντες ὑμῖν τὸν κόσμον οἱ φυσικοὶ τὰ περὶ γῆν ἰλυσπώμενα τῶν ζώων τῆς παχυτάτης καὶ γεώδους ᾐτιάσαντο οὐσίας·] πνευματικώτατον γὰρ τὸ ζῶόν ἐστι καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἀποδύεται. Δοκεῖ δὲ καὶ ἰατρικώτατον εἶναι· τῆς γὰρ ὀξυδορκίας εὗρε τὸ φάρμακον, καὶ μυθεύεται τῆς ἀναβιώσεως εἰδέναι τινὰ βοτάνην. Τῆς δ' αὖ χορευτικῆς τε καὶ ἐγκυκλίου κινήσεως, καθ' ἣν τοὺς καρποὺς πεπαίνει, ἡ πυρὸς δύναμις Διόνυσος κέκληται ἑτέρως ⟨ἢ⟩ ἡ τῶν ὑγροποιῶν καρπῶν p. 113 δύναμις, ἢ παρὰ τὸ δινεῖν, ἢ διανύειν τὸν ἥλιον τὴν κατὰ τὸν οὐρανὸν περιφοράν. Ἧι δὲ περὶ τὰς ὥρας τοῦ κόσμου περιπολεῖ καὶ χρόνων ἐστὶ ποιητικὸς καὶ καιρῶν ὁ ἥλιος, Ὧρος κατὰ τοῦτο κέκληται. Τῆς δ' αὖ γεωργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καθ' ἣν αἱ δόσεις τοῦ πλούτου, σύμβολον ὁ Πλούτων. Ὁμοίως μέντοι καὶ τὴν φθαρτικὴν ἔχει δύναμιν, διὸ τῷ Πλούτωνι συνοικίζουσι τὸν Σάραπιν· τοῦ μὲν δεδυκότος ὑπὸ γῆν φωτὸς τὸν πορφυροῦν b χιτῶνα ποιούμενοι σύμβολον, τὸ δὲ ἠκρωτηριασμένον σκῆπτρον τῆς κάτω δυνάμεως, τό τε σχῆμα τῆς χειρός, τοῦ μεταχωρεῖν εἰς τὸ ἀφανές. Ὁ δὲ Κέρβερος τρικέφαλος μέν, ὅτι τρεῖς αἱ ἄνω

c 4 δ'] om I   ἐμυθοποίησαν IO   c 5 διαιρέσεως] om O   σύμβολον] + ἐπιφημίσαντες BIO   d 1 ἐμφανιστικῆς BO   d 3 ἀναπαύσεως] ἀναστάσεως I + ἕνεκα O   d 4 φέρον A   d 5–7 [καὶ μὴν—οὐσίας] A mg BIO, om A*H   d 5 ὑμῖν] AB, ἡμῖν IO   d 6 γῆν] pr τὴν I   εἰλυσπ. A   παχύτητος I   d 9 ὀξυδορκίας] cf Lob. *Phryn.* 576, ὀξυδερκίας BO   d 10 εἰδέναι] εἶναι AH   113 a 1 ἡ] 'om B, ἴσως ἢ Vig. marg' Gaisf. ⟨ἢ⟩ ante ἡ omissum videtur   a 2 περιδινεῖν BIO   κατὰ τὸν] κατ' O   a 3 ᾗ] ἧδε A   a 5—b 4 τῆς—ἀφανές] om B   a 6 τὴν] om O vid   a 7 τὸν] om O   b 2 ποιουμένου AH   τὸ] τοῦ A   b 4 αἱ ἄνω] αἰώνων AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ χῶραι ἡλίου, ἀνατολή, μεσημβρία, δύσις. Τὴν δὲ σελήνην παρὰ τὸ σέλας ὑπολαβόντες Ἄρτεμιν προσηγόρευσαν, οἷον ἀερότεμιν· λοχεία τε ἡ Ἄρτεμις, καίπερ οὖσα παρθένος, ὅτι ἡ τῆς νουμηνίας δύναμις προσθετικὴ εἰς τὸ τίκτειν. Ὅπερ δὲ Ἀπόλλων ἐν ἡλίῳ,
c τοῦτο Ἀθηνᾶ ἐν σελήνῃ· ἔστι γὰρ τῆς φρονήσεως σύμβολον, Ἀθηνᾶ τις οὖσα. Ἑκάτη δὲ ἡ σελήνη πάλιν, τῆς περὶ αὐτὴν μετασχηματίσεως καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμοὺς δυνάμεως· διὸ τρίμορφος ἡ δύναμις, τῆς μὲν νουμηνίας φέρουσα τὴν λευχείμονα καὶ χρυσοσάνδαλον καὶ τὰς λαμπάδας ἡμμένας· ὁ δὲ κάλαθος, ὃν ἐπὶ τοῖς μετεώροις φέρει, τῆς τῶν καρπῶν κατεργασίας, οὓς
d ἀνατρέφει κατὰ τὴν τοῦ φωτὸς παραύξησιν· τῆς δ' αὖ πανσελήνου ἡ χαλκοσάνδαλος σύμβολον. Ἢ καὶ ἐκ μὲν τοῦ κλάδου τῆς δάφνης λάβοι ἄν τις αὐτῆς τὸ ἔμπυρον, ἐκ δὲ τοῦ μήκωνος τὸ γόνιμον καὶ τὸ πλῆθος τῶν οἰκιζομένων εἰς αὐτὴν ψυχῶν ὥσπερ εἰς πόλιν, ὅτι πόλεως ὁ μήκων σύμβολον. Τόξα δὲ φέρει καθάπερ ἡ Ἄρτεμις διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ὀξύτητα. Πάλιν δ' αὖ αἱ Μοῖραι ἐπὶ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἀναφέρονται, ἡ μὲν Κλωθὼ ἐπὶ τὴν γεννητικήν, Λάχεσις δὲ ἐπὶ τὴν θρεπτικήν, Ἄτροπος δὲ [ἡ] κατὰ τὸ ἀπαραίτητον τοῦ θεοῦ. Συνοικίζουσι δὲ αὐτῇ καὶ τὴν τῶν καρπῶν γεννητικὴν δύναμιν, ἥπερ ἐστὶ Δημήτηρ, δύναμιν ἐμποιοῦσαν αὐτῇ.
p. 114 Καὶ ἔστι συνεκτικὴ τῆς Κόρης ἡ σελήνη. Προσοικίζουσι δὲ καὶ τὸν Διόνυσον διά τε τὴν τῶν κεράτων ἔκφυσιν καὶ διὰ τὸν τῶν νεφῶν τόπον τὸν ὑποκείμενον τοῖς κάτω μέρεσι. Τὴν δὲ τοῦ Κρόνου δύναμιν νωχελῆ καὶ βραδεῖαν καὶ ψυχρὰν κατεῖδον, διὸ τὴν τοῦ χρόνου δύναμιν αὐτῷ προσανέθεσαν· ἀποτυποῦσί τε αὐτὸν ἑστῶτα, πολιόν, πρὸς ἔμφασιν τοῦ γηράσκειν τὸν χρόνον. Τῶν δὲ καιρῶν σύμβολα οἱ Κούρητες, τὸν χρόνον βουκολοῦντες, ὅτι

---

b 6 σέλας] σέβας I + ἔχειν BO ἀερότεμιν] + οὖσαν BO b 7 λοχία I c 1 ἔστι] ἑστία AH c 2 Ἀθηνᾶ 'vid Etym. M. p 24, 43' Gaisf. c 6 οὓς] ἧς A d 3 αὐτοῖς I μύκωνος (sic) I d 4 εἰσοικιζομένων BIO d 5 τόξον I d 6 ἡ] om I αὖ] οὖν I d 7 Κλωθὼ] Εἰληθὼ O d 8 Λάχεσσα O, Λάχεσα B ἐπὶ] κατὰ I ἡ seclusi d 10 ἥπερ—δύναμιν] om AH ἥπερ] ὅπερ O 114 a 1 προσοικειοῦσι BO a 2 τόπον τῶν νεφῶν BIO a 4 ψυχρὰν καὶ βραδειᾶν BO a 7 σύμβολον O

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

διὰ τῶν καιρῶν ὁ χρόνος παροδεύει. Τῶν δὲ Ὡρῶν αἱ μὲν
Ὀλυμπιάδες εἰσὶ τοῦ ἡλίου, αἳ καὶ ἀνοίγουσι τὰς κατὰ τὸν ἀέρα b
πύλας, αἱ δὲ ἐπιχθόνιοι τῆς Δήμητρος· καὶ κάλαθον ἔχουσι τὸν
μὲν τῶν ἀνθῶν σύμβολον τοῦ ἔαρος, τὸν δὲ τῶν σταχύων τοῦ
θέρους. Τοῦ δὲ Ἄρεος τὴν δύναμιν καταλαβόντες διάπυρον,
πολέμων ποιητικὴν καὶ αἱματουργὸν βλάπτειν τε καὶ ὠφελεῖν
δυναμένην ἐποίησαν. Τὸν δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἀστέρα τηρήσαντες
γενεσιουργόν, ἐπιθυμίας τε καὶ γονῆς αἴτιον, γυναῖκα μὲν ἀνέπλασαν διὰ τὴν γένεσιν, ὡραίαν δέ, ὅτι καὶ

Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ. c

Καὶ Ἔρωτα μὲν παρέστησαν διὰ τὴν ἐπιθυμίαν. Σκέπειν δὲ
μαστοὺς καὶ τὸ μόριον, ὅτι γονῆς αἰτία ἡ δύναμις καὶ ἐκθρέψεως.
Ἔστι δὲ ἀπὸ θαλάττης, στοιχείου διύγρου καὶ θερμοῦ καὶ πολλὰ
κινουμένου καὶ διὰ τὴν συγκίνησιν ἀφριῶντος, τὸ σπερματικὸν
αἰνιττόμενοι. Τοῦ δὲ λόγου τοῦ πάντων ποιητικοῦ τε καὶ ἑρμηνευ- d
τικοῦ ὁ Ἑρμῆς παραστατικός. Ὁ δὲ ἐντεταμένος Ἑρμῆς δηλοῖ
τὴν εὐτονίαν, δείκνυσι δὲ καὶ τὸν σπερματικὸν λόγον τὸν διήκοντα
διὰ πάντων. Λοιπὸν δὲ σύνθετος λόγος, ὁ μὲν ἐν ἡλίῳ Ἑρμῆς,
Ἑκάτη δὲ ὁ ἐν σελήνῃ, Ἑρμόπαν δὲ ὁ ἐν τῷ παντί· κατὰ πάντων
γὰρ ὁ σπερματικὸς καὶ ποιητικός. Σύνθετος δέ, καὶ οἷον μιξέλλην
καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ὁ Ἑρμάνουβις. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἐρώσης ἦν
δυνάμεως ὁ λόγος, ταύτης ὁ Ἔρως παραστατικός. Διὸ παῖς μὲν
τοῦ Ἑρμοῦ ὁ Ἔρως, νήπιος δὲ διὰ τὰς αἰφνιδίους περὶ τὰς

---

114 c 1 Hom. *Il.* xxii. 318

---

b 1 *αἳ*] om AH **b** 2 *τῆς*] om AH *τὸν*] AHBIO, om edd **b** 3 *ἀνθέων* BO *τὸν δὲ τῶν*] *τῶν δὲ* A* (in ras) B **b** 6 Ἀφροδίτου I *τηρήσαντες*] *θεωρήσαντες* BIO **c** 1 *ὃς*] *ὁ* A **c** 2 *σκέπει* BIO **c** 3 *μασθοὺς* BO *καὶ ἐκθρέψεως ἡ δύναμις* I **c** 4 *στοιχείου*] om AH *δι' ὑγροῦ* A *καὶ* 2°] om AHBO **c** 5 *συγκίνησιν*] *σύγκρισιν* O **d** 1 *αἰνιττόμενοι*] BIO, *αἰνιττόμενος* AH, forsitan *αἰνιττομένου* **d** 3 *λόγον*] *Διόνυσον* I **d** 5 *Ἑκάτη—σελήνῃ*] *ὁ δὲ ἐν σελήνῃ Ἑκάτη* O, *ὁ δὲ ἐν σελήνῃ ἕκτη* B **d** 6 *ποιητικὸς καὶ σπερματικός* BO *καὶ ποιητικός*] om AH **d** 7 *ἐπεὶ δὲ*] *ἐπειδὴ* AIO **d** 8 *παραστατικός*] pr *ὁ* I

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ἐπιθυμίας ἐμπτώσεις αὐτοῦ. Τοῦ δὲ παντὸς τὸν Πᾶνα σύμβολον
p. 115 ἔθεντο, τὰ μὲν κέρατα δόντες σύμβολα ἡλίου καὶ σελήνης, τὴν δὲ νεβρίδα τῶν κατ᾽ οὐρανὸν ἀστέρων, ἢ τῆς τοῦ παντὸς ποικιλίας.

Καὶ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων πάλιν τοιαῦτά φησιν ἔχειν σύμβολα·

Τὸν δημιουργόν, ὃν Κνὴφ οἱ Αἰγύπτιοι προσαγορεύουσιν, ἀνθρωποειδῆ, τὴν δὲ χροιὰν ἐκ κυανοῦ μέλανος ἔχοντα, κρατοῦντα ζώνην καὶ σκῆπτρον, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς πτερὸν βασίλειον περικείμενον, ὅτι λόγος δυσεύρετος καὶ ἐγκεκρυμμένος καὶ οὐ φανός,
b καὶ ὅτι ζωοποιός, καὶ ὅτι βασιλεύς, καὶ ὅτι νοερῶς κινεῖται· διὸ ἡ τοῦ πτεροῦ φύσις ἐν τῇ κεφαλῇ κεῖται. Τὸν δὲ θεὸν τοῦτον ἐκ τοῦ στόματος προΐεσθαι ᾠόν φασιν, ἐξ οὗ γεννᾶσθαι θεόν, ὃν αὐτοὶ προσαγορεύουσι Φθᾶ, οἱ δὲ Ἕλληνες Ἥφαιστον· ἑρμηνεύειν δὲ τὸ ᾠὸν τὸν κόσμον. Ἀφιέρωται δὲ τῷ θεῷ τούτῳ πρόβατον διὰ τὸ τοὺς παλαιοὺς γαλακτοποτεῖν. Αὐτοῦ δὲ τοῦ κόσμου τὸ δείκηλον τοιόνδε ἀνέπλασαν· ἀνθρωποειδές ἐστιν ἄγαλμα, τοὺς
c μὲν πόδας συμβεβηκότας ἔχον, ἄνωθεν δὲ μέχρι ποδῶν ποικίλον ἱμάτιον περιβεβλημένον· ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς σφαῖραν ἔχει χρυσῆν διὰ τὸ μὴ μεταβαίνειν, καὶ διὰ τὴν τῶν ἄστρων ποικίλην φύσιν, καὶ ὅτι σφαιροειδὴς ὁ κόσμος. Ἥλιον δὲ σημαίνουσι ποτὲ μὲν δι᾽ ἀνθρώπου ἐπιβεβηκότος πλοίου, τοῦ πλοίου ἐπὶ κροκοδείλου κειμένου. Δηλοῖ δὲ τὸ μὲν πλοῖον τὴν ἐν ὑγρῷ κίνησιν· ὁ δὲ κροκόδειλος πότιμον ὕδωρ, ἐν ᾧ φέρεται ὁ ἥλιος.
d Ἐσήμαινε τοίνυν ὁ ἥλιος δι᾽ ἀέρος ὑγροῦ καὶ γλυκέος τὴν περι-

---

115 a 6 Porphyr. Περὶ Ἀγαλμάτων

---

d 10 ἐπιθυμίας] om I 115 a 1 δόντες σύμβολα] σ. λέγοντες AH a 9 δυσεύρετος] pr καὶ O κεκρυμμένος BIO vid 83 c 2 b 1 νοερῶς] μετεώρως AH b 3 φασιν (φησιν I) ᾠὸν BIO b 4 Ἥφαιστον] om AH ἑρμηνεύουσιν AH b 5 δὲ 1°] om AH b 6 παλαιοὺς] πολλοὺς O b 7 δίκηλον AB, δείκολον I c 1 συμβεβληκότας O c 4 φύσιν] θέσιν BO c 5 δι᾽ ἀνθρώπου] διανύων I πλοίου 1°] πλοῖον AI c 6 μὲν] om BO

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

πόλησιν ποιεῖσθαι. Τῆς δὲ οὐρανίας γῆς καὶ τῆς χθονίας τὴν
δύναμιν Ἶσιν προσεῖπον διὰ τὴν ἰσότητα, ἀφ' ἧς τὸ δίκαιον·
οὐρανίαν δὲ τὴν σελήνην, χθονίαν δὲ τὴν καρποφόρον, ἐν ᾗ κατοι-
κοῦμεν, λέγουσι. Τὸ δὲ αὐτὸ δύναται Δημήτηρ παρ' Ἕλλησι καὶ
Ἶσις παρ' Αἰγυπτίοις· καὶ πάλιν Κόρη παρ' Ἕλλησι καὶ Διόνυσος,
καὶ Ἶσις καὶ Ὄσιρις παρ' Αἰγυπτίοις. Αὕτη δὲ τρέφουσα καὶ
αἱροῦσα τὰ ἐπὶ γῆς· ὁ δὲ Ὄσιρις παρ' Αἰγυπτίοις τὴν κάρπιμον
παρίστησι δύναμιν, ἣν θρήνοις ἀπομειλίσσεσθαι εἰς γῆν ἀφανιζο-
μένην ἐν τῷ σπόρῳ, καὶ ὑφ' ἡμῶν καταναλισκομένην εἰς τροφάς. **p. 116**
Λαμβάνεται δὲ καὶ ἀντὶ τῆς ποταμίας τοῦ Νείλου δυνάμεως· ἀλλ'
ὅταν μὲν τὴν χθονίαν γῆν σημαίνωσιν, Ὄσιρις ἡ κάρπιμος λαμ-
βάνεται δύναμις, ὅταν δὲ τὴν οὐρανίαν, Ὄσιρίς ἐστιν ὁ Νεῖλος, ὃν
ἐξ οὐρανοῦ καταφέρεσθαι οἴονται· πενθοῦσι δὲ καὶ τοῦτον, ἀπο-
μειλισσόμενοι τὴν δύναμιν λήγουσαν καὶ ἀναλισκομένην. Ἡ δὲ
ἐν τοῖς μύθοις μισγομένη τῷ Ὀσίριδι Ἶσις ἡ Αἰγυπτία ἐστὶ γῆ·
διόπερ ἰσοῦται, καὶ κυεῖ, καὶ ποιεῖ τοὺς καρπούς, διὸ ἀνὴρ τῆς **b**
Ἴσιδος Ὄσιρις καὶ ἀδελφὸς καὶ υἱὸς παραδέδοται.

12. Κατὰ δὲ τὴν Ἐλεφαντίνην πόλιν τετίμηται ἄγαλμα, πε-
πλασμένον μέν, ἀλλ' ἀνδρείκελον καὶ καθήμενον, κυανοῦν τε τὴν **c**
χρόαν, κεφαλὴν δὲ κριοῦ κεκτημένον, καὶ βασίλειον, κέρατα
τράγεια ἔχον, οἷς ἔπεστι κύκλος δισκοειδής. Κάθηται δέ, παρακει-
μένου κεραμέου ἀγγείου, ἐφ' οὗ ἄνθρωπον ἀναπλάσσει. Δηλοῖ δὲ
ἀπὸ μὲν τοῦ κριοῦ πρόσωπον ἔχειν καὶ αἰγὸς κέρατα τὴν ἐν κριῷ
σύνοδον ἡλίου καὶ σελήνης· τὸ δὲ ἐκ κυάνου χρῶμα, ὅτι ὑδραγω-
γὸς ἐν συνόδῳ ἡ σελήνη. Τὸ δὲ δεύτερον φῶς τῆς σελήνης ἐν
Ἀπόλλωνος πόλει καθιέρωται· ἔστι δὲ τούτου σύμβολον ἱερακο- **d**
πρόσωπος ἄνθρωπος ζιβύνῃ χειρούμενος Τυφῶνα ἱπποποτάμῳ

d 3 προσεῖποντές A **d** 4 δὲ 2°] + καὶ AIO τὴν 2°] γῆν AH
καρποφόρησιν BO **d** 9 ἀπομειλίσσονται BIO **116 a** 1 τροφάς]
pr τὰς O **a** 2 ποταμείας BO **a** 4 δύναμις] γῆ I **b** 1 διόπερ] διότι O
b 2 παραδίδοται I **c** 1 καὶ καθήμενον] κελον I **c** 2 χροιάν BIO
c 4 ἀναπλάσσειν BIO **c** 5 αἰγὸς] τράγεια AH **c** 6 σύνοδον] + καὶ I
c 7—**117 a** 2 τὸ—λίθων] om B **d** 1 πόλει] pr μὲν AHO **d** 2 διβύνῃ
AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ εἰκασμένον. Λευκὸν δὲ τῇ χρόᾳ τὸ ἄγαλμα, τῆς μὲν λευκότητος τὸ φωτίζεσθαι τὴν σελήνην παραστησάσης, τοῦ δὲ ἱερακείου προσώπου τὸ ἀφ' ἡλίου φωτίζεσθαι καὶ πνεῦμα λαμβάνειν. Τὸν γὰρ ἱέρακα ἡλίῳ ἀφιεροῦσι· φωτὸς δὲ καὶ πνεύματος ἱέραξ αὐτοῖς σύμβολον διά τε τὴν ὀξυκινησίαν, καὶ τὸ πρὸς ὕψος ἀνατρέχειν, ἔνθα τὸ φῶς· ὁ δὲ ἱπποπόταμος τὸν δυτικὸν δηλοῖ πόλον, παρὰ τὸ καταπίνειν εἰς ἑαυτὸν τοὺς περιπολοῦντας. Θεὸς δὲ τιμᾶται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Ὧρος. Ἡ δὲ τῆς Εἰλειθυίας πόλις τὸ τρίτον
p. 117 φῶς θεραπεύει· τὸ δὲ ξόανον τετύπωται εἰς γῦπα πετομένην, ἧς τὸ πτέρωμα ἐκ σπουδαίων συνέστηκε λίθων. Σημαίνει δὲ τὸ μὲν γυποειδὲς αὐτῆς τὴν γεννητικὴν πνευμάτων σελήνην· ἐκ γὰρ τοῦ πνεύματος οἴονται συλλαμβάνειν τὸν γῦπα, θηλείας πάσας ἀποφαινόμενοι. Ἐν δὲ τοῖς κατ' Ἐλευσῖνα μυστηρίοις ὁ μὲν ἱεροφάντης εἰς εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ ἐνσκευάζεται, δᾳδοῦχος δὲ εἰς τὴν ἡλίου· καὶ ὁ μὲν ἐπὶ βωμῷ εἰς τὴν ⟨σελήνης⟩, ὁ δὲ ἱεροκήρυξ Ἑρμοῦ. Καὶ ἄνθρωπος δὲ παρ' Αἰγυπτίοις ἐν τοῖς ἱεροῖς
b παρείληπται. Ἄναβις γάρ ἐστι κώμη Αἰγύπτου ἐν ᾗ θεραπεύεται ἄνθρωπος, καὶ θύεται τούτῳ, καὶ ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ ἱερεῖα καίεται· ὁ δὲ μετ' ὀλίγον φάγοι ἂν τὰ ὡς ἀνθρώπῳ αὐτῷ παρεσκευασμένα. Ὅτι δὲ οὐδὲ τὰ ζῶα θεοὺς ἡγοῦνται, εἰκόνας δὲ ἐποιοῦντο καὶ σύμβολα ταῦτα θεῶν, δηλοῖ τὸ πολλαχοῦ βοῦς ἀναχθέντας θεοῖς
c ἐν ταῖς ἱερομηνίαις καὶ ταῖς πρὸς θεοὺς θρησκείαις βουθυτεῖν. Ἡλίῳ μὲν γὰρ καὶ σελήνῃ βοῦς ἀνιέρωσαν.

13. Ἀλλ' ὅ γε ἡλίῳ ἀνακείμενος ἐν Ἡλιουπόλει, καλούμενος Μνεῦις, βοῶν ἐστὶ μέγιστος, σφόδρα μέλας, μάλιστα ὅτι καὶ ὁ ἥλιος ὁ πολὺς μελαίνει τὰ ἀνθρώπεια σώματα. Ἔχει δὲ τὴν
d οὐρὰν παρὰ τοὺς ἄλλους βοῦς καὶ τὸ πᾶν σῶμα ἀνάτριχον,

---

d 4 τὸ] om AH παραστήσας AH ἱερακίου A d 8 δυτικὸν] ἱππικὸν AH d 10 ὁωρος (Ὧρος in marg) A Εἰληθυίας A 117 a 4 οἴονται] οἷόν τε A τὸν] τὴν I ἀποφηνάμενοι AH a 7 σελήνην codd b 1 Ἄναβις] cf 94 b, ἀναμὶξ AH, Ἄναμις O γάρ] δέ I b 2 ἱερεῖα] ἱερὰ O cf 94 b κάεται IO b 3 ὡς] + ἂν BIO b 4 οὐδὲ] οὐ IO θεοὺς] pr τοὺς I c 3 ἡλίῳ] pr ἐν I Ἡλιουπόλει] cf Strab. 753 c 4 Μνεῦσις AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

καθάπερ ὁ ἥλιος τὸν ἐναντίον τῷ πόλῳ ποιεῖται δρόμον· τούς τε ὄρχεις μεγίστους, ἐπειδήπερ ὁ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἵμερος γίνεται ὑπὸ θερμότητος, ὅ τε ἥλιος σπερμαίνειν λέγεται τὴν φύσιν. Σελήνῃ δὲ ταῦρον ἀνέθεσαν, ὃν Ἆπιν ἐπονομάζουσι, μέλανα μὲν καὶ αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, φέροντα δὲ σημεῖα ἡλίου καὶ σελήνης, ὅτι καὶ τῆς σελήνης τὸ φῶς ἐξ ἡλίου· ἡλίου δὲ σημεῖον τὸ μέλαν τοῦ σώματος, καὶ ὁ ὑπὸ τὴν γλῶτταν κάνθαρος· σελήνης δὲ σύμβολον τό τε διχότομον καὶ ἀμφίκυρτον.

Ταῦτά μοι ἐκ τῆς τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς γραφῆς ἐπιτετμήσθω, ὡς ἂν μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ τῶν ἀπορρήτων p. 118
τῆς Ἑλληνικῆς ὁμοῦ καὶ Αἰγυπτιακῆς θεολογίας, ἧς ἀποστάτας ἑαυτοὺς καὶ φυγάδας ὁμολογοῦμεν, κρίσει καὶ λογισμῷ σώφρονι καὶ τάδε παραιτησάμενοι. Οὐ γάρ με ἡ ἀλαζὼν ἐκπλήξει φωνή,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι,

φήσασα. Βέβηλοι γοῦν οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' οἵ γε τοιάσδε αἰσχρὰς καὶ ἀπρεπεῖς μυθολογίας κανθάρων πέρι καὶ θηρίων ἀλόγων σοφίας θεολόγου νοήματα εἶναι ἀποφηνάμενοι, οἳ κατὰ τὸν θαυμάσιον ἀπόστολον *φάσκοντες* b
εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν· ὅτι δὴ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. Ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τὸν περὶ τούτων ἀπόρρητον δὴ καὶ μυστικώτερον λόγον εἰς ἀσωμάτους δυνάμεις μεταφορικῶς ἀνῆγον, ὥστε δοκεῖν μηκέτ' ἐπὶ τὰ ὁρώμενα μέρη τοῦ κόσμου τὴν θεοποιίαν αὐτῶν συντείνειν ἀλλ' ἐπί τινας ἀοράτους καὶ ἀσω-

---

118 a 6 Orph. *Fr.* vi. 1 b 1 Rom. i. 22

---

d 2 τὸν ἐναντίον] om AH ἐναντίον] om O* (in marg adscr) d 3 μέγιστον O d 8 ὁ] om O τὴν γλῶτταν] AH, τῇ γλώττῃ ceteri 118 a 1 λάθοι IO a 6 φθέγγομαι AH a 7 φύσασα I γε] om IO τοιάσδε] pr τὰς BIO a 9 θεολόγου νοήματα] ἐθεολόγουν ἀναθήματα AH b 2 ἠλλάξαντο O τὴν δόξαν] om I b 3 ἀφθάρτου] om AH

c μάτους δυνάμεις, σκεψώμεθα εἰ μὴ καὶ οὕτως μίαν χρὴ τὴν θείαν δύναμιν ἀποθαυμάζειν, ἀλλ' οὐ πολλὰς ἡγεῖσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἐπεὶ πολλὰ σχήματα καὶ μέρη καὶ μέλη ὑφ' ἑνὶ σώματι δεδημιούργηται, τοσαύτας χρῆν ἡμᾶς τὰς ψυχὰς ἔχειν ἡγεῖσθαι, οὐδὲ τοσούτους ποιητὰς καὶ δημιουργοὺς τοῦ σώματος νομίζειν· ἀλλὰ καὶ ψυχὴν μίαν τὸ πᾶν σῶμα κινεῖν, καὶ μίαν δημιουρ-
d γὸν δύναμιν τὸ πᾶν ζῷον τεκτήνασθαι. Οὕτω δῆτα καὶ ἐπὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἑνὸς μὲν ὄντος καὶ ἐκ μιᾶς τῆς σωματικῆς ὕλης συνεστῶτος εἰς μέρη δὲ πλεῖστα διῃρημένου, καὶ μίαν τῶν ὅλων φυσικὴν συμπάθειαν ὑποφαίνοντος, κρᾶσίν τε καὶ μίξιν τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων, ἀλλοιώσεις τε καὶ μεταβολὰς αὐτῶν εἰς ἑαυτά, ὅλον δὲ καὶ τὸ πᾶν ἕνα κόσμον καὶ μίαν ἁρμονίαν ἐπιδεικνυμένου, οὐ πολλὰς χρῆν ὑποτίθεσθαι δημιουργοὺς δυνάμεις, μόνην δὲ μίαν θεολογεῖν, τὴν ὡς ἀληθῶς Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν. Ὁ δὲ καὶ τὰς Αἰγυπτιακὰς μυθολογίας πάλιν ἐπὶ ἀσωμάτους μεταφέρει δυνάμεις, λαθὼν ὁ σοφώτατος αὐτὸς ἑαυτόν. Ἀκήκοας γὰρ ἐν
p. 119 τοῖς πρόσθεν, ὅπως τὸν Χαιρήμονα καὶ πλείους ἄλλους ὡμολόγει μηδ' ἄλλο τι πρὸ τῶν ὁρωμένων κόσμων ἡγεῖσθαι, ἐν ἀρχῆς τε λόγῳ τίθεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, τούτους γὰρ πάντα εἰς τὰ φυσικὰ καὶ οὐδὲν εἰς ἀσωμάτους καὶ ζώσας οὐσίας ἑρμηνεύειν. Εἰ δὴ οὖν κατὰ τὴν αὐτῶν ὁμολογίαν Αἰγυπτίων ἦν τὸ μηδὲν ἀνάγειν εἰς ἀσωμάτους καὶ ζώσας οὐσίας, πάντα δὲ τὰ περὶ θεῶν αὐτοῖς μυθολογούμενα ἐπὶ τὰ φυσικὰ τοῦ κόσμου μέρη μεταφέρειν, τί δὴ ἐξ ὑπαρχῆς εὑρεσι-

118 d 9 1 Cor. i. 24 119 a 2 cf 92 b, d

c 2 δύναμιν τὴν θείαν BO c 3—5 οὐδὲ—ἡγεῖσθαι] om B c 5 ἡμᾶς] + ἂν AH ἡγεῖσθαι ἔχειν O τοσούτους] τοὺς AH c 7 πᾶν om BO d 5 ὑποφαίνοντος] ὑπομένοντος BO d 6 ἑαυτά] αὐτά AH d 9 μίαν] om AH, θείαν O d 12—119 c 3 ἀκήκοας—Πλούταρχον] om B 119 a 1 Χαιρήμωνα O a 2 ὁμολογεῖ A εἰρημένων O a 3 λόγων AH πάντας AH a 8 μέρη] om O εὑρησιλογοῦντες A

λογοῦντες Αἰγυπτίοις τὰ μηδαμῶς αὐτῶν οἰκεῖα προσγράφουσιν, ἐπὶ δυνάμεις ἀσωμάτους φάσκοντες αὐτοὺς τὴν ἀναφορὰν τῆς θεολογίας αὐτῶν ποιεῖσθαι; Καθόλου b μὲν οὖν ταῦτα αἰτιατέον.

Καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος δὲ ἡγοῦμαι τὸν ἔλεγχον τῆς κατηναγκασμένης ἀποδόσεως αὐτῶν οὐ μακρᾶς ἀνασκευῆς δεῖσθαι. Ἵνα γὰρ τὸν Αἰγυπτιακὸν παρελθών τις λῆρον καὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν καὶ ἀδόλεσχον φλυαρίαν ἐπὶ τὰς τῶν σοφῶν Ἑλλήνων μετέλθοι φυσιολογίας, τίς οὐκ ἂν τῶν εὖ φρονούντων αὐτόθεν καταμέμψαιτο τοῖς τὰ τοιαῦτα παρεξηγεῖσθαι πειρωμένοις; Ἔστω γὰρ ὁ Ζεὺς μηκέθ' ἡ πυρώδης καὶ c αἰθέριος οὐσία, ὥσπερ οὖν τοῖς παλαιοῖς ἐνομίζετο κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀνωτάτω νοῦς ὁ τῶν ὅλων δημιουργικός, ὁ τὰ πάντα ζωογονῶν· πῶς οὖν ἔσται τούτου πατὴρ μὲν ὁ Κρόνος, ὅν φασιν εἶναι τὸν χρόνον, Ῥέα δὲ μήτηρ, ἣν ὁ ἑρμηνεὺς ἔφησεν εἶναι τὴν πετρώδη καὶ ὄρειον δύναμιν; Τὴν γὰρ Ἥραν οὐκ οἶδ' ὅπως τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα προσειπὼν ἀδελφὴν ὁμοῦ καὶ γυναῖκά φησιν εἶναι τοῦ κοσμοποιοῦ καὶ ζωοποιοῦ πάντων νοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Λητὼ πάλιν ληθώ τις d καλείσθω, διὰ τὴν κατὰ τὸν ὕπνον, ὥς φασιν, ἀναισθησίαν, καὶ ὅτι λήθη ξυνομαρτεῖ ταῖς ὑπὸ σελήνην γενομέναις ψυχαῖς. Πῶς ἂν οὖν ἡ λήθη γένοιτ' ἂν ἡλίου καὶ σελήνης μήτηρ, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος τῶν Λητοῦς παίδων εἰς ἥλιον καὶ σελήνην μετενηνεγμένων; Τί δὲ χρὴ σέβειν ὡς θεὸν τὴν Ῥέαν καὶ τὴν

---

119 c 1 cf 86 c c 3 cf 106 d

---

a 9 *οἰκεῖα αὐτῶν* O *προγράφετε* I, *προσγράφετε* O b 2 *οὖν*] om AH b 4 *μικρᾶς* AH b 5 *τις παρελθὼν* I b 8 *τίς*] om AH *αὐτόθεν*] om AH b 9 *καταμέμψοντες* (sic) I c 1 *ἔσται* AH *μηκέθ' ἡ*] *μηκέτι* AH c 4 *τὰ*] om BO c 6 *μήτηρ*] pr *ἡ* BO c 8 *καὶ* 1°] om I c 9 *καὶ ζωοποιοῦ*] *τοῦ* AH d 1 *πάντων*] om I d 4 *λήθη*] *Λητὼ* A d 7 *δὲ*] *δαὶ* A *Ῥέαν*] *Ἥραν* O *καὶ*] *ἢ* BIO

Δήμητραν; ἡ μὲν γὰρ τῆς πετρώδους καὶ ὀρείου γῆς, ἡ δὲ τῆς πεδιάδος τὰ σύμβολα φέρειν ἐλέγετο. Τὴν δὲ Κόρην τὸν κόρον ἀλληγοροῦντες, τίνι λόγῳ καὶ ταύτην οἴονται δεῖν τῇ σεβασμίῳ προσηγορίᾳ τιμᾶν; Τί δὲ μᾶλλον τὴν σπερματοῦχον δύναμιν, καὶ τὴν τῶν ἀκροδρύων γένεσιν, ἢ τῶν κατὰ τὸ ἔαρ προφαινομένων ἀνθῶν καὶ πρὶν τελεσιογονῆσαι διαρρεόντων, ἢ τῆς τῶν τελείων
p. 120 καρπῶν ἐκτομῆς τὰ σύμβολα, Διόνυσον καὶ Ἄττιν καὶ Ἄδωνιν ἐπονομάζοντας, ὡς θεοὺς χρῆναι σέβειν, οὐχὶ δὲ τούτων ἁπάντων τὸ ἀνθρώπειον γένος προτιμᾶν, ᾧ ταῦτα πρὸς χρῆσιν καὶ τροφὴν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς Θεὸς ὑπεστήσατο;

Μεταβὰς δὲ ἐκ τούτων, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον τῆς γενναίας ἀπελέγξεις φυσιολογίας, εὐλόγως τῆς ἀναισχυντίας ἐπιμεμψάμενος τοῖς, φέρε, τὸν ἥλιον αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀπόλλω, καὶ πάλιν τὸν Ἡρακλέα, καὶ
b αὖθις τὸν Διόνυσον, καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν ὁμοίως ἀποφαινομένοις. Πῶς γὰρ ὁ αὐτὸς πατὴρ ἂν γένοιτο καὶ υἱός, Ἀσκληπιὸς ὁμοῦ καὶ Ἀπόλλων; Πῶς δὲ πάλιν εἰς Ἡρακλέα μετενεχθείη, εἰ δὴ ἐκ θνητῆς γυναικὸς τῆς Ἀλκμήνης ὁ Ἡρακλῆς αὐτοῖς ὁμολογεῖται; Πῶς δ' ἂν ἐμμανὴς γένοιτο καὶ σφάξειε τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ὁ ἥλιος, ὅτι δὴ καὶ ταῦτα προσαναγέγραπται τῷ Ἡρακλεῖ; Ἀλλὰ τοὺς ἄθλους ἐπιτελοῦντα τοὺς δώδεκα τὸν Ἡρακλέα τῆς κατ' οὐρανὸν διαιρέσεως τοῦ ζωδιακοῦ
c κύκλου, ὅν φασι τὸν ἥλιον περιπολεῖν, τὸ σύμβολον φέρειν. Τίς οὖν ἔτι γένοιτ' ἂν Εὐρυσθεὺς ὁ τῷ ἡλίῳ, ὥσπερ οὖν τῷ Ἡρακλεῖ, τοὺς ἄθλους ἐκτελεῖν ἐπιτάττων; Πῶς δὲ ἐπὶ τὸν ἥλιον ἀναχθεῖεν αἱ πεντήκοντα

d 8 ἡ μὲν γὰρ] εἰ ἡ μὲν BIO d 9 ἐλέγοντο BIO d 11 σεβασμίᾳ O, σεπτῇ B δὲ] δαὶ A d 13 ἀνθῶν] AHI, ἀνθέων ceteri cf 114 b 3 120 a 5 Θεὸς] om O a 7 ἀπελέγξειν τῆς AH b 1 ἀποφηναμένοις BIO b 3 ὁμοῦ Ἀσκλ. AH b 5 αὐτῆς I ὡμολόγηται BO c 2 τίς] pr ἢ I ἔτι] om BO, + ἂν I c 4 δὲ] δαὶ A, + καὶ BO

Θεστίου θυγατέρες καὶ τὸ τῶν λοιπῶν αἰχμαλωτίδων
πλῆθος, αἷς τὸν Ἡρακλέα λόγος ἔχει μιγῆναι, ἐξ ὧν
καὶ θνητοὶ παῖδες αὐτῷ γενόμενοι ἐπὶ μήκιστον τὴν τῶν
γενῶν παρέτειναν διαδοχήν ; Τίς δ' ἂν εἴη ὁ Κένταυρος,
οὗ τῷ αἵματι τὸν χιτῶνα μολύνασα ἡ Δηϊάνειρα τὸν
ἥλιον, ὥσπερ οὖν τὸν Ἡρακλέα, τῇ δεδηλωμένῃ περι- d
βάλοι ἂν συμφορᾷ ; Ἀλλὰ γὰρ μηκέτ' ἔστω ὁ ἥλιος
αὐτοῖς Ἡρακλῆς, ἔστω δὲ ὁ Διόνυσος· καὶ "τί ταῦτα
πρὸς τὸν Διόνυσον ;" φαίη τις ἂν εἰκότως. Τίς γὰρ ἡ
τοῦτον γεννήσασα, εἴτε Σεμέλη τις λέγοιτο εἴτε Περ-
σεφόνη; Πῶς δ' ἂν εἴη ὁ Διόνυσος ὁμοῦ καὶ ἥλιος καὶ ἡ
κατὰ τοὺς ὑγροὺς καρποὺς καὶ τὰ ἀκρόδρυα βλαστοῦσα
δύναμις ; Τί δ' ἂν γένοιτο τῶν συστρατευσαμένων αὐτῷ
γυναικῶν τὸ πλῆθος ; Τίς δὲ καὶ ἡ τοῦ ἡλίου, ὥσπερ οὖν
ἡ τοῦ Διονύσου, Ἀριάδνη ; Τί δὲ μᾶλλον οἴνου, οὐχὶ δὲ
σίτου καὶ ὀσπρίων καὶ τῶν ἀπὸ γῆς ἁπάντων καρπῶν
γένοιτ' ἂν ὁ Διόνυσος χορηγὸς ἐπὶ τὸν ἥλιον μεταγόμε- p. 121
νος ; Εἰ δὲ καὶ Ἀσκληπιὸς πάλιν αὐτοῖς εἴη ὁ ἥλιος,
πῶς οὗτος κεραυνοῦται ὑπὸ τοῦ Διὸς ῥυπαρᾶς ἕνεκεν
αἰσχροκερδείας, κατὰ τὸν Βοιώτιον μελοποιὸν Πίνδαρον
ὧδέ πως λέγοντα·

> Ἔτραπεν καὶ κεῖνον ἀγάνορι μισθῷ
> χρυσὸς ἐν χερσὶν φανείς,
> . . . χερσὶ δ' ἄρα Κροιίων
> ῥίψαις δι' ἀμφοῖν ἀμπνοὰν στέρνων καθέλεν
> ὠκέως· αἴθων δὲ κεραυνὸς ἐνέσκιμψεν μόρον. b

Τίνες δὲ καὶ οἱ ἐξ ἡλίου Ἀσκληπιάδαι, εἰς μακρὸν τοῦ

---

121 a 6 Pind. *Pyth.* iii. 97

d 3 αὐτῆς I ὁ] om I τί ταῦτα] ὅτι τὰ AH **d** 7 ἡ] ὁ BO
d 8 τί] τίς O **d** 11 σίτου] pr καὶ I **121 a** 1 χορηγὸς ὁ Διόνυσος BIO
a 2 αὐτοῖς πάλιν BIO **a** 3 ὑπὸ τοῦ (om BO) Διὸς κεραυνοῦται BIO
a 4 αἰσχροκερδίας BO (?) Βοιότιον I μελωποιὸν O **a** 6 ἔ-
τραπεν] I Pind., ἔτραπε BO, ἔτρεπε AH καὶ κεῖνον] Pind., κἀκεῖνον
AH, ἐκεῖνον I, κἀκεῖνος BO **a** 8 Κρονίῳ A **a** 9 ῥίψας AO
ἀμπνοὰς AIO καθέλεν] Pind., καθεῖλεν AIO **b** 1 ἐνέσκιμψεν] Pind.,
ἔσκηψε AIO, ἐνέσκηψε Gaisf.

βίου διαφυλαχθέντες, καὶ θνητῶν ἀνδρῶν γένεσιν πᾶσιν ἀνθρώποις παραπλησίαν ὑποστησάμενοι; Πλὴν ἀλλὰ πάλιν αὐτοῖς, ὥσπερ διὰ μηχανῆς, τὰς αἰσχρὰς καὶ μυθικὰς περὶ θεῶν διηγήσεις ἀποφεύγουσιν, πρὸς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη ἀνατρέχοι
c ἂν ὁ λόγος. Εἴ γε πῦρ μὲν ἦν αὐτοῖς ὁ Ἥφαιστος καὶ ἡ θερμὴ δύναμις, Ποσειδῶν δὲ ἡ ὑγρὰ οὐσία, Ἥρα δὲ ὁ ἀήρ, καὶ γῆ πάλιν, ἡ μὲν ὄρειος καὶ πετρώδης Ῥέα, ἡ δὲ πεδινὴ καὶ γόνιμος Δημήτηρ, καὶ Κόρη δὲ ἡ σπερματοῦχος, καὶ Διόνυσος ἡ φυτευτικὴ τῶν ἀκροδρύων δύναμις, καὶ ἥλιος Ἀπόλλων σὺν τοῖς κατειλεγμένοις, σελήνη δὲ ποτὲ μὲν Ἄρτεμις, ποτὲ δὲ Ἀθηνᾶ, καὶ πάλιν Ἑκάτη, καὶ Εἰλείθυια, οὐκοῦν πάλιν τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίστην, καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ παντὸς ἀλλ᾽ οὐ τὸν δημιουργὸν θεολογοῦντες ἀπελέγχονται, λίαν ἐπι-
d σφαλῶς καὶ ἐπικινδύνως καὶ ἐπὶ κακῷ τῆς ἰδίας αὐτῶν κεφαλῆς. Εἰ δὲ μὴ τὰ ὁρώμενα σώματα ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων μηδὲ τὰ αἰσθητὰ μέρη τοῦ κόσμου φήσουσι θεοποιεῖν, ἀλλὰ τὰς ἐν τούτοις ἀοράτους δυνάμεις αὐτοῦ δὴ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν, (ἕνα γὰρ ὄντα Θεὸν παντοίαις δυνάμεσι τὰ πάντα πληροῦν, καὶ διὰ πάντων διήκειν, καὶ τοῖς πᾶσιν ἐπιστατεῖν, ἀσωμάτως καὶ ἀφανῶς ἐν πᾶσιν ὄντα, καὶ διὰ πάντων διήκοντα, καὶ τοῦτον εἰκότως διὰ τῶν δεδηλωμένων σέβειν φασί,) τί δῆτα τοιγαροῦν οὐχὶ τὰς αἰσχρὰς καὶ ἀπρεπεῖς περὶ θεῶν μυθολογίας ὡς ἂν ἀθέσμους καὶ ἀσεβεῖς παραιτησάμενοι, καὶ αὐτάς γε τὰς περὶ τούτων βίβλους, ὡς

---

b 5 *μιχανῆς* (sic) I **b** 6 *πρὸς*] *εἰς* BIO **c** 4 *πεδινὸς* I *γόνιμος καὶ πεδινὴ* AH, sed cf **109 a** 8 *καὶ* 2°] om IO *δὲ*] *τε* BIO **c** 7 *ποτὲ bis*] *τοτὲ bis* BIO *Ἄρτεμις*] pr *ἡ* O *δὲ*] om O **c** 8 *Εἰλήθυια* A **c** 8—**122 a** 6 *οὐκοῦν—μυχοῖς*] om B **c** 10—**d** 2 *λίαν—κεφαλῆς*] om AH **d** 3 *μηδὲ*] + *γε* BIO **d** 7 *ἀσωμάτως*] + *δὲ* I *ἀφανῶς καὶ ἀσωμ.* O **d** 8 *καὶ* 1°] om O *πάντων* + *τε* O **d** 9 *σέβειν*] om AH **d** 12 *γε*] *τε* AH

δυσσεβῆ καὶ ἀκόλαστα περιεχούσας, ἀφανεῖς ποιήσαντες, τὸν ἕνα καὶ μόνον καὶ ἀόρατον Θεὸν γυμνῶς καὶ **p. 122** καθαρῶς καὶ ἄνευ τινὸς αἰσχρᾶς περιπλοκῆς ἀνυμνοῦσι; Τοῦτο γὰρ δέον ἦν ποιεῖν τοῖς τἀληθὲς ἐπεγνωκόσι, μηδὲ κατάγειν καὶ καταβάλλειν εἰς αἰσχρὰς καὶ ἐμπαθεῖς ἀρρητολογίας τὴν σεβάσμιον τοῦ Θεοῦ πρόσρησιν· ἀλλὰ μηδ' ἐν οἰκίσκοις καὶ σκότου μυχοῖς ἀνδρῶν τε οἰκοδομίαις σφᾶς αὐτοὺς ἐναποκλείειν, ὡς ἔνδον εὑρήσοντας τὸν Θεόν, μηδ' ἐν ξοάνοις ἐξ ἀψύχου πεποιημένοις ὕλης τὰς θείας τιμᾶν οἴεσθαι δυνάμεις, μηδὲ μὴν γεώδεσιν ἀτμοῖς αἱμάτων καὶ λύθρου καὶ νεκρῶν ζώων αἵμασι **b** κεχαρισμένα τῷ Θεῷ πράττειν νομίζειν. Τούτων δὲ ἁπάντων ὡς ἂν πλάνης δεσμῶν ἀπολυθέντας χρῆν δήπου τοὺς σοφοὺς καὶ μετεωρολέσχας πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀφθόνως κοινωνεῖν, μονονουχὶ γυμνῶς προκηρύττοντας ἅπασι μὴ τὰ φαινόμενα τὸν δ' ἀφανῆ δημιουργὸν τῶν φαινομένων μόνον ἀποθαυμάζειν, καὶ τὰς ἀοράτους αὐτοῦ καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις ἀοράτως καὶ ἀσωμάτως θρησκεύειν, οὐ πῦρ ἅψαντας, οὐδέ γε **c** κριὸν καὶ ταῦρον θυσαμένους, ἀλλ' οὐδὲ στεφάνοις καὶ ξοάνοις καὶ ναῶν ⟨οἰκοδομίαις⟩ τὸ θεῖον τιμᾶν οἰομένους, λογισμοῖς δὲ κεκαθαρμένοις καὶ δόγμασιν ὀρθοῖς καὶ ἀληθέσι τοῦτο πράττοντας, ἐν ἀπαθείᾳ ψυχῆς καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ δυνατὸν τῆς ἀρετῆς ὁμοιώσει. Ἀλλ' οὐδείς γε πώποτε, οὐ βάρβαρος, οὐχ Ἕλλην, πᾶσιν ἀνθρώποις ταύτης κατῆρξε τῆς ἀληθείας ἢ μόνος ὁ ἡμέτερος σωτήρ· ὃς δὴ τῆς παλαιᾶς πλάνης πᾶσι τοῖς **d** ἔθνεσιν ἀποφυγὴν προκηρύξας, τοῖς πᾶσιν ἀφθόνως

---

122 a 1 *καὶ* 2°] om I **a** 3 *ἦν δέον* O *μηδὲ*] *μὴ* IO **a** 4 *ἀρρητουργίας* O **a** 5 *πρόσρρησιν* I **a** 6 *οἰκοδομίαις*] BIO cf Lobeck, *Phryn.* 490, *οἰκοδομαῖς* AH **a** 8 *μηδ' ἐν*] *μηδὲ* I *πεποιημένης* I **b** 1 *λύθροις* BO **c** 2 *θυσομένους* AH *ἀλλ'*] om AH *οὐδὲ*] *οὐ* I **c** 3 ⟨*οἰκοδομίαις*⟩] cf Lobeck *l. c.*, *ἀνοικοδομαῖς* AH, *οἰκοδομαῖς* cett (*ι* 2° sup ras I)

εὕρετο τὴν πρὸς τὸν ἀληθῆ καὶ μόνον τῶν ὅλων Θεὸν ἐπιστροφήν τε καὶ εὐσέβειαν· οἱ δὲ τὴν ἄλλως σοφοὶ τοῦ βίου τὴν ἀνωτάτω φιλοσοφίαν αὐχήσαντες, ᾗ φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, *γνόντες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν· ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φήσαντες* γοῦν *εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, . . . καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.*

p. 123 14. Μετὰ γοῦν τὴν μακρὰν καὶ πολλὴν φιλοσοφίαν καὶ μετὰ τὰς σεμνὰς μετεωρολογίας καὶ φυσιολογίας, ἄνωθέν ποθεν ὡς ἀφ' ὑψηλοτάτης ἀκρωρείας καταπίπ-
b τοντες σὺν τοῖς πλήθεσι κατεσύροντο, καὶ τῇ τῶν παλαιῶν πολυθέῳ πλάνῃ συνεφύροντο, τὰ τοῖς πολλοῖς ὅμοια, διὰ τοῦ θύειν καὶ τοῖς ξοάνοις προσπίπτειν, δοξάζειν ὑποκρινόμενοι, αὔξοντές τε καὶ ἔτι μᾶλλον κρατύνοντες τὴν δημώδη τῶν μυθικῶν διηγημάτων περὶ θεῶν ὑπόληψιν. Πῶς οὖν οὐκ ἂν εἶεν τοῖς πᾶσι πρόδηλοι σεμνολογούμενοι μὲν ταῖς φυσιολογίαις, καὶ μέχρι λόγων τὰ αἰσχρὰ καλλωπίζοντες τῇ παρατροπῇ τῆς ἀληθείας, ἔργοις δ' αὐτοῖς τὴν μυθικὴν συνιστῶντες πλάνην
c καὶ τὴν πάνδημον δεισιδαιμονίαν; Καὶ οὐδέπω τοῦτο θαυμαστόν, ὅτε καὶ αὐτοὺς ἀναγράφουσι τοὺς ἑαυτῶν θεοὺς ταῖς περὶ αὐτῶν συμφερομένους μυθολογίαις. Ἄκουε γοῦν ὅπως ὁ Ἀπόλλων αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ δι-

---

122 d 6 Rom. i. 21, 22   **d** 9 ibid 25

d 3 *εὕρετο*] A cf Lobeck, *Phryn.* 139, *εὕρατο* BIO   *ὅλων*] *ἁπάντων* IO   **d** 4 *τὴν ἄλλως*] AH, *τηνάλλως* BI, *τηνάλως* O   **d** 6 *τὸν*] sic codd N. T., om Eus.   **d** 7 *εὐχαρίστησαν*] AH Rom. (B), *ηὐχ.* BIO   *ἀλλ'*] *ἀλλὰ* Rom. (B solus)   **d** 8 *φήσαντες γοῦν*] *φάσκοντες* Rom., cf 118 **b** 1   **d** 9 *καὶ ἐσεβάσθησαν*] om O   **123 a** 3 *ἀκρωρείας*] BIO, *κορυφῆς* AH   **b** 2 *κατεφύροντο* O   *πολλοῖς*] *θεοῖς* AH   **b** 4 *ἔτι*] *ἐπὶ* BIO   **c** 2 *ἀναγράφεσθαι* O   **c** 3 *μυθολογίαις*] *θεολογίαις* AH   **c** 4 *ἄκουε*] *ἄγε* O

δάσκει ὕμνον, ὃν εἰς ἑαυτὸν ἐξέδωκεν, ὁμολογῶν ἐν Δήλῳ τῇ νήσῳ ὑπὸ Λητοῦς γεγεννῆσθαι, καὶ πάλιν ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν Τρίκκῃ, ὡς καὶ Ἑρμῆς τετέχθαι ὁμολογῶν ἀπὸ τῆς Μαίας. Γράφει δὲ ὁ Πορφύριος καὶ ταῦτα ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας, ἔνθα καὶ τῶν χρησμῶν ἐμνημόνευσεν ὧδέ πως ἐχόντων·

Ὦ μέγα πᾶσιν χάρμα βροτοῖσιν, d ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ἀπὸ σῶν ἱερῶν ματέρος ἁγνᾶς
προθορὼν τοκετῶν.

οἷς ἐπιλέγει·

Ἀλλ' ὅτε Λατὼ
ὠδῖς ἱερὰ λάζυτο ⟨πᾶσαν⟩,
ὀρθυνομένων διδύμων τοκετῶν
ἔνδοθε σηκῶν,
ἵστατο μὲν γαῖ', ἵστατο δ' ἀήρ,
πάγνυτο νᾶσος, πάγνυτο κῦμα·
ἀνὰ δ' ἐξέθορες, μάντι Λυκωρεῦ,
τοξότα Φοῖβε,
κατὰ χρησμολάλων,
βασιλεῦ, τριπόδων.

Καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς πάλιν περὶ ἑαυτοῦ·

Τρίκκης ἐξ ἱερῆς ἥκω θεός, ὅν ποτε μήτηρ **p. 124**
Φοίβῳ ὑπευνηθεῖσα κυεῖ σοφίης βασιλῆα
ἴδριν ἰητορίης Ἀσκληπιόν· ἀλλὰ τί πεύθῃ;

ὁ δ' Ἑρμῆς φησίν·

⟨Ὧδ'⟩ ἐγώ, ὃν καλέεις, Ζηνὸς καὶ Μαιάδος υἱός,
⟨Ἑρμείας⟩ προβέβηκα λιπὼν ἀστραῖον ἄνακτα.

Καὶ τὸ εἶδος δὲ ἑαυτῶν ὑπογράφουσι τοῦ σχήματος,

---

123 d 1 Porphyr. *Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας* **d** 5 ibid
124 a 1 ibid **a** 5 ibid

---

c 6 *γεγενῆσθαι* BIO **c** 9 *περὶ*] om AH **c** 10 *ὡδί* O **d** 1 *ὦ*] *ὡς* AH Schol in marg AH vid Append *βροτοῖς* AH **d** 2 *ἁγνῆς* BO **d** 3 *προθορὸν* BO **d** 5 *ἄλλο τε* A **d** 6 *λάζυτο*] *λάζοιτο* ABO ⟨*πᾶσαν*⟩] coniec Dindorf, *πᾶσα* codd **d** 8 *ἔνδοθε σηκῶν*] om BO, *ἔνδοθι σ.* I **d** 9 *γαῖ'*] *γαῖα* A, *γῇ* O **d** 10 *νῆσος* BO **d** 11 *ἀνὰ—Φοῖβε*] om B *Λυκορεῦ* O **d** 15 *ὁ*] *ὅσα* AH *αὐτοῦ* I **124 a** 2 *ὑπευνασθεῖσα* BIO *σοφίας* O **a** 3 *ἴδρην* (sic) I *ἰητορείης* BO *πεύθω* A **a** 4—**b** 6 *ὁ—τρυφῶντι* om B **a** 5 ⟨*Ὧδ'*⟩ coniec Jortin *Hist. Eccl.* ii. p 354, *Ὅς δ'* codd *ὃν*] om A *καλέει* A, *καλέσεις* I *Μαιάδες* A **a** 6 ⟨*Ἑρμείας*⟩ coniec Jortin loc cit, *Ἑρμῆς* codd *λιπὼν*] *λοιπὸν* I *ἀστραῖον*] *ἀστέρων* AH **a** 7 *αὐτῶν* AH

b ὥσπερ ὁ Πὰν καὶ αὐτὸς ἐν χρησμοῖς περὶ ἑαυτοῦ τάδε λέγει διδάσκων·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Εὔχομαι βροτὸς γεγὼς
Πανὶ συμφύτῳ θεῷ,
δισσοκέρατι, δισσόποδι,
τραγοσκελεῖ, τρυφῶντι.

Ταῦτα ἐν ἀπορρήτοις τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ τέθειται. Οὐκέτ' ἄρα ὁ Πὰν σύμβολον ἦν τοῦ παντός, δαίμων δ' ἂν εἴη τις τοιοῦτος οἷος καὶ ὑπογέγραπται ὁ καὶ τὸν χρησμὸν ἐκδούς· οὐ γὰρ δὴ τὸ πᾶν καὶ ὁ σύμπας κόσμος ἔχρησε τὰ προκείμενα. Τούτου τοιγαροῦν τοῦ δαίμονος, ἀλλ' οὐ τοῦ παντὸς
c τὴν εἰκόνα ἐκτυπώσαντες ἄνδρες τὸ προγεγραμμένον ἐμιμήσαντο σχῆμα. Καὶ ὁ Ἑρμῆς δὲ πῶς ἂν νοοῖτο ὁ τῶν πάντων ποιητικός τε καὶ ἑρμηνευτικὸς λόγος, μητέρα Μαῖαν τὴν Ἄτλαντος ὁμολογῶν ἐσχηκέναι, καὶ τήν γε περὶ αὐτοῦ λεγομένην μυθολογίαν [ἀλλ' οὐ φυσιολογίαν] ἐγκρίνας; Οὕτω καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς πῶς ἂν μετάγοιτο εἰς ἥλιον, πατρίδα τὴν Τρίκκην ἐπιγραφόμενος καὶ ἀπὸ θνητῆς ὁμολογῶν γεγονέναι μητρός; Πῶς δὲ
d ἥλιος ὢν αὐτὸς τοῦ ἡλίου πάλιν υἱὸς ἀποφανθείη; Ἐπεὶ καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Φοῖβον οὐκ ἄλλον εἶναι τοῦ ἡλίου ἐφυσιολόγησαν. Ἐξ ἡλίου δὲ καὶ θνητῆς γυναικὸς φάναι αὐτὸν πῶς οὐ πάντων καταγελαστότατον; Ἐπεὶ καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα ἥλιον, ὃν δὴ Ἀπόλλωνά φασιν εἶναι, πῶς εἰκὸς ἐν Δήλῳ γεγεννῆσθαι τῇ νήσῳ ὑπὸ θνητῆς πάλιν μητρὸς τῆς Λητοῦς; Ἐνταῦθά μοι τήρει ὁπόσους Ἕλληνες θεοὺς γεννητοὺς γυναικῶν ἐθεολόγη-

124 **b** 3 Porphyr. Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας

b 1 *αὐτὸς*] + *δὲ* O **b** 3 *γεγονὼς* O **b** 4 *Πανὶ*] *πάνυ* AH **b** 8 *οὐκέτ'*] *οὐκ* AH **c** 1 *ἀνδρὸς* AH **c** 3 *ἁπάντων* BO **c** 4 *καὶ*] om BO **c** 5 [*ἀλλ' οὐ φυσιολογίαν*] om AH **c** 6 *ἐγκρίνας*] *ἔκρινας* A *ὁ*] om BIO **c** 7 *μετάγοιτο*] *λέγοιτο* BO **c** 8 *θνητῶν* I **d** 2 *καὶ*] + *αὐτὴν* AH **d** 3 *δὲ*] om A **d** 5 *φασιν*] *φάναι* AH **d** 6 *γεγενῆσθαι* O **d** 7 *μητρὸς*] BIO, *γυναικὸς* AH *τήρει*] om AH

σαν, εἰς παράθεσιν, εἴ ποτε πειρῷντο σκώπτειν τὴν τοῦ
ἡμετέρου σωτῆρος γένεσιν· καὶ ὅτι οὐ ποιητῶν εἰσὶν αἱ p. 125
φωναί, ἀλλ᾽ αὐτῶν τῶν θεῶν αἱ προκείμεναι σημειώσεις.

15. Ποιητῶν μὲν οὖν, ὥς φασι, μύθους περὶ θεῶν **b**
πλαττομένων, φιλοσόφων δὲ φυσιολογούντων, χρῆν
δήπου εἰκότως τῶν μὲν καταφρονεῖν, τοὺς δὲ θαυμάζειν
ὡς φιλοσόφους, καὶ μᾶλλον τῶν ποιητικῶν λήρων τὰς
τῶν κρειττόνων ἐκδέχεσθαι πιθανολογίας· θεῶν δ᾽ αὖ
πάλιν καὶ φιλοσόφων εἰς ἅμιλλαν κατιόντων, καὶ τῶν
μὲν ἐν χρησμοῖς τὰ καθ᾽ ἑαυτούς, ὡς ἂν μάλλον εἰδότων,
ἀκριβῶς διδασκόντων, τῶν δὲ εἰς ἀσυμφώνους καὶ ἀν-
αποδείκτους εὑρεσιλογίας τὰς περὶ ὧν μὴ ἴσασιν ὑπο-
νοίας περιτρεπόντων, τίσιν ⟨αἱρεῖ⟩ λόγος πείθεσθαι; ἢ
τοῦτο οὐδὲ ἐρωτᾶν ἄξιον; Εἰ δὴ οὖν ἀληθεύσουσιν οἱ c
θεοὶ κυροῦντες τὰς περὶ ἑαυτῶν ἀνθρωποπαθείας, ψευδεῖς
ἂν εἶεν οἱ ἀθετοῦντες αὐτάς· εἰ δὲ τῶν φιλοσόφων ἀληθεῖς
αἱ φυσιολογίαι, ψευδεῖς γένοιντ᾽ ἂν αἱ τῶν θεῶν μαρ-
τυρίαι. Ἀλλὰ καὶ αὐτός, εἴποι τις ἄν, ὁ Ἀπόλλων ἔφη
που ἐν χρησμοῖς ἐρωτηθεὶς περὶ ἑαυτοῦ ὅστις εἴη·

Ἥλιος, Ὧρος, Ὄσιρις, Ἄναξ, Διὸς υἱός, Ἀπόλλων, d
ὡρῶν καὶ καιρῶν ταμίης, ἀνέμων τε καὶ ὄμβρων,
ἠοῦς καὶ νυκτὸς πολυάστερος ἡνία νωμῶν,
ζαφλεγέων ἄστρων βασιλεύς, ἠδ᾽ ἀθάνατον πῦρ.

Οὐκοῦν οἱ αὐτοὶ καὶ τοῖς τῶν ποιητῶν μύθοις καὶ ταῖς
τῶν φιλοσόφων ὑπονοίαις συμφέρονται, μαχομένοις
συνιστάμενοι. Εἰ γὰρ μητέρας ἐπιγράφονται θνητὰς
καὶ πατρίδας τὰς ἐπὶ γῆς ὁμολογοῦσι, πῶς ἂν εἶεν

---

125 d 1 Apollinis oraculum

---

d 9 *πειρῶνται* BO *σκόπτειν* A **125 a** 1 *γέννησιν* BO *καὶ ὅτι*] *ὅτι δὲ* BO *εἰσὶν αἱ*] *εἰσὶ* AHI **b** 6 *πάλιν*] om O **b** 9 *εὐρησιολογίας* A, *εὑρεσιολογίας* I **b** 10 *τίσιν*] *τίς* AH ⟨*αἱρεῖ*⟩] Gaisf., *ἐρεῖ* codd *πιθέσθαι* A **c** 1 *ἀληθεύουσιν* I **c** 2 *αὐτῶν* BO **c** 4 *ἂν γένοιντο* BIO **c** 5 *εἴποι*] pr *εἰ* O **c** 6 *αὐτοῦ* BO **d** 1 *Διὸς υἱός*] *Διόνυσος* BIO **d** 3 *πολυήστερος* O *ἡνία νωμῶν*] *ἡνίαν κινῶν ὤμων* AH **d** 5 *ποιητῶν*] *θεῶν* AH **d** 6 *μαχόμενοι* O **d** 8 *πῶς—φυσιολογοῦσιν*] om AH

οἵους φυσιολογοῦσιν; Ἔστω γὰρ ὁ Ἀπόλλων ἥλιος—
πάλιν γὰρ ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰ αὐτὰ περιτρέχων αὐτοῖς
ἁλώσεται ὁ λόγος—πῶς οὖν ἡ Δῆλος, ἡ κατὰ θάλατταν
p. 126 εἰσέτι νῦν προφαινομένη νῆσος, γένοιτ' ἂν τοῦ ἡλίου
πατρίς, καὶ μήτηρ ἡ Λητώ; Ταῦτα γὰρ ἀρτίως ἐκύρουν
ὡς ἀληθῆ γε ὄντα οἱ αὐτοῦ χρησμοί. Πῶς δὲ καὶ τοῦ
Ἀσκληπιοῦ θνητοῦ ἀνδρὸς τὴν φύσιν γένοιτ' ἂν ὁ ἥλιος
πατήρ, ἐκ θνητῆς αὐτὸν γυναικὸς πεποιημένος; Ἀλλὰ
παρείσθω ταῦτα.
b 16. Τοῦ δὲ χρησμοῦ τὸ ψεῦδος καὶ ἄλλως ἐστὶν ἀπ-
ελέγχειν. Οὐ γὰρ δὴ ὁ ἥλιος οὐρανόθεν αὐτοῖς καταβάς,
ἔπειτα τὸν δοχέα πληρώσας, τὸν χρησμὸν ἀπεφοίβαζεν·
ἐπεὶ οὔτε δυνατὸν οὔτε θέμις ἀνάγκαις ἀνθρώπων τὸν
c τηλικοῦτον ὑποτάττεσθαι φωστῆρα· ἀλλ' οὐδ' εἰ φαῖεν
τὴν ἐν αὐτῷ θείαν καὶ νοερὰν δύναμιν, ὅτι μηδὲ ταύτης
γένοιτ' ἄν ποτε δεκτικὴ ἀνθρωπεία ψυχή. Ὁ δ' αὐτὸς
ἂν εἴη λόγος καὶ ἐπὶ σελήνης. Εἰ γὰρ τὴν Ἑκάτην
αὐτὴν εἶναι φήσουσι, ⟨καὶ πῶς⟩ ἀνάγκαις ἀνθρώπων καθ-
έλκεσθαι, καὶ διὰ τοῖ δοχέως χρᾶν, εἴς τε ἐρωτικὰς καὶ
αἰσχρὰς διακονίας παραλαμβάνεσθαι αὐτὴν ἀρχηγὸν
οὖσαν τῶν πονηρῶν δαιμόνων, εἰκὸς ἂν εἴη τὴν Ἑκάτην
ταῦτα πράττειν; ὃ καὶ ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ συγγραφεύς,
d ὡς κατὰ καιρὸν ἀπελέγξομεν. Πῶς δὲ ὁ Πλούτων καὶ
ὁ Σάραπις εἰς τὸν ἥλιον δυνατοὶ ἂν εἶεν φυσιολογεῖσθαι,
ὅτε τὸν ἄρχοντα τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὁ αὐτὸς πάλιν
ἀποφαίνεται τὸν Σάραπιν εἶναι τὸν αὐτὸν τῷ Πλούτωνι;

---

d 10 *αὐτοῖς*] om O d 11 *ὁ λόγος ἁλώσεται* O *ἡ* 2°] om A *θάλασσαν* BO 126 a 2 *καὶ μήτηρ*] *μήτηρ δὲ* BO *ταυτὶ* BIO a 4 *ἀνδρὸς θνητοῦ* BIO a 5 *πεποιημένον* A b 1 *ἐστὶν*] om BIO *ἀπελεγκτέον* BIO b 3 *δοχέα*] *ἀέρα* AH b 4 *θέμις*] *θέσθαι* I c 1 *ὑποτάσσεσθαι* BIO c 5 ⟨*καὶ πῶς*⟩] sic scribendum, *καίπερ* O, *καί πως* ceteri c 6 *εἴς τε*] *ευ ται τε* (?) I *αἰσχρὰς καὶ ἐρωτικὰς* BO c 7 *διακονίας*] *διανοίας* BO *ἀρχηγὸν οὖσαν*] B, *ἀσχημονοῦσαν* AH, *ἀρχὴ γὰρ οὖσαν* I, *ἀρχὴ γὰρ οὖσα* O c 8 *πονηρῶν*] + *δυνάμεων ἤτοι* O *τὴν*] pr *ἐπὶ* AH c 9 *ὃ καὶ*] om A d 4—6 *τὸν αὐτὸν—εἶναι*] om O d 4 *αὐτὸν*] + *ὄντα* I

Καὶ χρησμοὺς δὲ τοῦ Σαράπιδος γράφων, πῶς ἂν δύναιτο τοῦ ἡλίου αὐτοὺς λέγειν εἶναι; Ἀλλὰ γὰρ ἐξ ἁπάντων τούτων λείπεται μηδὲν μὲν ἀληθὲς φέρειν ὁμολογεῖν τὰς δηλωθείσας φυσιολογίας, σοφίσματα δ' εἶναι σοφιστῶν ἀνδρῶν καὶ εὑρεσιλογίας.

17. Τούς γέ τοι τῶν χρησμῶν ὑπηρέτας ἀληθεῖ λόγῳ p. 127 φάσκειν δαίμονας εἶναι φαύλους, ἐπ' ἀνθρώπων ἀπάτῃ τὰ ἀμφότερα παίζοντας, καὶ τοτὲ μὲν συντιθεμένους ταῖς μυθικωτέραις περὶ αὐτῶν ὑπολήψεσιν ἐπὶ τῇ πανδήμῳ πλάνῃ, τοτὲ δὲ τὰ τῆς φιλοσόφου γοητείας b ἐπικυροῦντας ἐπὶ τῇ καὶ τούτων ἐπιτριβῇ καὶ φυσιώσει· ὥστε πανταχόθεν ἁλίσκεσθαι μηδὲν αὐτοὺς ἀληθεύειν.

Τοσούτων ἡμῖν εἰρημένων, καιρὸς ἤδη μεταβάντας τὸ τρίτον εἶδος ἐπελθεῖν τῆς Ἑλλήνων θεολογίας, ὃ δή φασιν εἶναι πολιτικόν τε καὶ νόμιμον. Μάλιστα γὰρ ἱκανὸν τοῦτο πρὸς ἔκπληξιν τῶν πολλῶν εἶναι νενόμισται, διά τε τὰ θρυλούμενα μαντεῖα, καὶ διὰ τὰς χρησμῶν ἀκέσεις τε καὶ θεραπείας τῶν πεπονθότων σωμάτων, τάς τε κατά τινων ἐπισκήψεις. Ὧν δὴ καὶ c διὰ πείρας ἐλθεῖν φάσκοντες, εὖ μάλα πεπείκασιν ἑαυτοὺς μὲν εὐσεβοῦντας εἰς τοὺς θεοὺς δίκαια πράττειν, ἡμᾶς δὲ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖν, τὰς οὕτως ἐμφανεῖς καὶ εὐεργετικὰς δυνάμεις μὴ ταῖς προσηκούσαις θεραπείαις τιμῶντας. Καὶ πρὸς ταῦτ' οὖν ἑτέραν λόγου ἀρχὴν ἀναλαβόντες ὑπαντήσωμεν.

---

d 5 ἐγγράφων BI d 6 λέγειν αὐτοὺς BI d 9 εὑρησιλογίας AH
127 a 1 τοι] τι I b 1 φιλοσόφου] φιλοσοφίας O b 9 τὰς διὰ BIO
b 10 ἀκέσεις] ἀνέσεις I c 7 Schol ad fin Libri III A vid Append

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ.

Τάδε τὸ τέταρτον περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

α′ τούτων] αὐτῶν I β′ περὶ] ἐκ A γ′ πολλὰ] pr τὰ I edd ϛ′ ἐλέγχων] + αὐτῶν I η′ ἐκφέρειν] ἐκφαίνειν BO θ′ προστάττη A ι′ ταῖς] τὰς A

1. Τὸ τρίτον εἶδος τῆς πολυθέου πλάνης, ἀφ' ἧς p. 129 d
δυνάμει καὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ λυτρωτοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν p. 130
ἠλευθερώθημεν, ἐν τετάρτῳ τούτῳ συγγράμματι τῆς
Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς καιρὸς ἀπελέγξαι καλεῖ.
Ἐπειδὴ γὰρ τὸ πᾶν τῆς θεολογίας αὐτῶν εἶδος εἰς τρία
γενικώτερον διαιροῦσιν, εἴς τε τὸ μυθικὸν ὑπὸ τῶν
ποιητῶν τετραγῳδημένον, καὶ εἰς τὸ φυσικὸν τὸ δὴ
πρὸς τῶν φιλοσόφων ἐφευρημένον, εἴς τε τὸ πρὸς τῶν
νόμων διεκδικούμενον ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ χώρᾳ πεφυ-
λαγμένον, τούτων δὲ μέρη δύο ἤδη πρότερον διὰ τῶν
πρὸ τούτου συγγραμμάτων ἡμῖν ἐξήπλωται, τό τε b
ἱστορικόν, ὃ δὴ μυθικὸν ἀποκαλοῦσι, καὶ τὸ ἐπαναβε-
βηκὸς τοὺς μύθους, ὃ δὴ φυσικὸν ἢ θεωρητικὸν ἢ ὅπῃ
ἄλλῃ χαίρουσιν προσαγορεύοντες, καιρὸς ἂν εἴη τὸ

ιδ' ὅτι 2°] om I   ιε' δαιμονίοις O ante c. 15   θεῷ O ante c. 15   ιϛ' ἀνθρωποθυσίας] + ἐκ τοῦ Πορφυρίου O ante c. 16   ιζ' κατελύθη] pr ἡ παλαιὰ ἀνθρωποθυσία O ante c. 17   πᾶσα om O   ιθ' πάντων] πᾶσι BO   κ' τῷ] om I   κα' πᾶν] om AI   τῶν 2°] om BO   κγ' ante c. 23 I pr in mg sup ὅτι πᾶσι ζῴοις ὁμοιούμενοι οἱ πονηροὶ δαίμονες προσίασι τοῖς ἀνθρώποις
130 a 1 καὶ 2°] om AH   a 8 χώρᾳ καὶ πόλει BO   b 4 ἄλλο I

τρίτον ἐπὶ τοῦ παρόντος διελθεῖν· τοῦτο δέ ἐστι τὸ κατὰ
πόλεις καὶ χώρας συνεστώς, πολιτικὸν αὐτοῖς προσηγο-
ρευμένον· ὃ καὶ μάλιστα πρὸς τῶν νόμων διεκδικεῖται,
ὡς ἂν παλαιὸν ὁμοῦ καὶ πάτριον καὶ τῆς τῶν θεολογου-
μένων δυνάμεως αὐτόθεν τὴν ἀρετὴν ὑποφαῖνον. Διατε-
θρύληται γοῦν αὐτοῖς μαντεῖα καὶ χρησμοί, θεραπεῖαί
c τε καὶ ἀκέσεις παντοίων παθῶν, ἐπισκήψεις τε κατὰ
ἀσεβῶν· ὧν δὴ καὶ διὰ πείρας ἐλθεῖν φάσκοντες εὖ
μάλα πεπείκασιν ἑαυτοὺς τὰ θεῖα τιμῶντας δίκαια πράτ-
τειν, ἡμᾶς δὲ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖν, τὰς οὕτως ἐμφανεῖς
καὶ εὐεργετικὰς δυνάμεις ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθεμένους,
ἄντικρυς δὲ παρανομοῦντας, δέον σέβειν ἕκαστον τὰ
πάτρια, μηδὲ κινεῖν τὰ ἀκίνητα, στοιχεῖν δὲ καὶ ἐφέπε-
σθαι τῇ τῶν προπατόρων εὐσεβείᾳ, μηδὲ πολυπραγμο-
d νεῖν ἔρωτι καινοτομίας. Ταύτῃ γοῦν φασὶν ἐπαξίως καὶ
θάνατον ὑπὸ τῶν νόμων ὡρίσθαι τοῖς πλημμελοῦσι τὴν
ζημίαν. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἱστορικόν τε ὂν καὶ μυθικὸν
τῆς θεολογίας εἶδος ὅπῃ τις βούλεται ποιητῶν τιθέσθω,
ὥσπερ οὖν καὶ φιλοσόφων τὸ δεύτερον, διὰ τῆς τῶν
μύθων φυσικωτέρας ἀλληγορίας ἀπηγγελμένον· τὸ δὲ
τρίτον, ὃ καὶ πρὸς τῶν ἀρχόντων ὡς ἂν παλαιὸν ὁμοῦ
καὶ πολιτικὸν τιμητέον τε καὶ φυλακτέον εἶναι νενομο-
θέτηται, μήτε τις ποιητῶν, φασί, μήτε φιλοσόφων
κινείτω· τοῖς δ' ἐκ παλαιοῦ κρατήσασι θεσμοῖς ἔν τε
ἀγροῖς καὶ πόλεσι μενέτω πᾶς στοιχῶν, νόμοις πατρίοις
p. 131 πειθόμενος. Πρὸς δὴ οὖν ταῦτα καιρὸς ἀποδοῦναι τὸν
παρ' ἡμῶν λόγον, ἀπολογισμόν τε ὑποσχεῖν τῆς τοῦ

---

b 5—d 3 τοῦτο—τὴν ζημίαν om B b 6 συνεστός I προσαγορευόμενον O b 7 νόμω (sic) I b 8 ὁμοῦ] νόμου AH b 10 χρησμός O c 1 ἀνέσεις I ἐπισκέψεις A c 3 θεῖα] δίκαια O c 4 ἐμφανεῖς] ἐμφαντικὰς AH c 5 συντιθεμένους O* c 8 μηδὲ] AHI, ἀλλὰ μὴ O d 4 ὅποι BIO d 6 φυσικωτέρας] κωτέρας eras sed reddidit manus noviss, etiam —ας ἀπηγγελ. A d 9 φασί, μήτε] φασίν, ἢ AH d 10 τε ἀγροῖς] θεάτροις AH 131 a 1 οὖν] + καὶ IO a 2 ἡμῶν] AH, ἡμῖν BIO λόγον] om AH

σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελικῆς πραγματείας ἀντικηρυτ-
τούσης τοῖς εἰρημένοις, καὶ τοῖς τῶν ἐθνῶν ἁπάντων
νόμοις ἀντινομοθετούσης.

Ὅτι μὲν οὖν οὐ θεοὶ τὰ ἄψυχα ξόανα προφανὲς καὶ
αὐτοῖς, ὅτι δ' οὐδὲ τὰ τῆς μυθικῆς αὐτῶν θεολογίας φέρει
τινὰ σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ λόγον ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται
συγγράμματι, ὥσπερ οὖν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ
τρίτῳ ὅτι μηδὲ τὰ τῆς φυσικωτέρας καὶ φιλοσόφου τῶν b
μύθων ἑρμηνείας ἀβίαστον αὐτοῖς περιέχει τὴν ἐξήγη-
σιν. Τὸ δὴ τρίτον φέρε σκεψώμεθα, τί ποτε χρὴ νο-
μίζειν τὰς ἐν τοῖς ξοάνοις φωλευούσας δυνάμεις, πότερα
τὸν τρόπον ἀστείας καὶ ἀγαθὰς καὶ ὡς ἀληθῶς θείας,
ἢ τούτων ἁπάντων τὰ ἐναντία. Ἄλλος μὲν οὖν τάχα
ἂν ἴσως τὸν περὶ τούτων ἐφοδεύων λόγον πλάνην εἶναι
τὸ πᾶν καὶ γοήτων ἀνδρῶν τεχνάσματά τε καὶ ῥᾳδιουρ-
γίας ὑπεστήσατο, καθόλου περιγράφων τὴν δόξαν, ὡς
μὴ ὅτι θεοῦ, ἀλλὰ μηδὲ πονηροῦ δαίμονος εἶναι νομίζειν c
τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλούμενα. Τὰ μὲν γὰρ ποιήματα καὶ
τὰς τῶν χρησμῶν συνθέσεις οὐκ ἀφυῶν ἀνδρῶν, εὖ μάλα
δὲ πρὸς ἀπάτην ἐσκευωρημένων πλάσματα τυγχάνειν,
μέσῳ καὶ ἀμφιβόλῳ συγκείμενα τρόπῳ, πρὸς ἑκάτερά
τε τῶν ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως προσδοκωμένων οὐκ ἀφυῶς
ἐφαρμόζειν· τὰ δὲ τὸν πολὺν ἀπατῶντα διά τινων τερα-
τειῶν θαύματα φυσικαῖς αἰτίαις ἀνῆφθαι. Πολλὰ γὰρ
εἶναι εἴδη ῥιζῶν καὶ βοτανῶν καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν d
καὶ λίθων, ξηρῶν τε ἄλλων καὶ ὑγρῶν παντοίας ὕλης

---

a 3 ἀντικ. τοῖς εἰρ.] om O a 6 οὐ θεοὶ] οὐθὲν I a 7 οὐδὲ] οὐ O a 9 τῷ 2°] om I b 1 φυσικωτέρας] μυθικῆς B, μυθικωτέρας O b 3 δὴ] δὲ AHI b 4 φωλευούσας] ἐμφωλ. BO b 5 καὶ 2°] om BO b 9 καθόλου] om BO δόξαν] θείαν O c 2 αὐτοῦ] αὐτῶν BIO (?) c 3 εὖ μάλα δὲ] μάλα δ' εὖ BO c 4 ἐσκαιωρημένων HBIO c 6 τε] om I προσδοκ. οὐκ ἀφ.] om AH, habet A³ mg c 8 πολλὰς A d 1 εἴδη] om AH d 2 ξηρῶν—ὑγρῶν] eras in A sed ξηρ . . . . . . ν καὶ ὑγρ. ν legi potest, ξηρᾶς τε αν (ἄλλων) καὶ ὑγρᾶς A³

δυνάμεων ἐν τῇ τῶν ὅλων φύσει, τὰ μὲν ἀποκρουστικὰ καί τινων ἀπελαστικά, τὰ δὲ συνάγειν πεφυκότα καὶ ἐφέλκεσθαι, τὰ δὲ διακρίνειν καὶ σκεδαννύναι πυκνοῦν τε καὶ στέλλειν δυνάμενα, ἕτερα δὲ χαλᾶν καὶ ὑγραίνειν καὶ ἀραιοῦν, σῴζειν τε αὖ πάλιν ἄλλα καὶ ἕτερα κτείνειν, τρέπειν τε διόλου, καὶ τὸ παρὸν ἐναλλάττειν, καὶ τοτὲ μὲν τῇδε μεταποιεῖν, τοτὲ δὲ τῇδε, καὶ τὰ μὲν πρὸς πλείω χρόνον τὰ δὲ πρὸς βραχὺν τοῦτο ποιεῖν, καὶ πάλιν τὰ μὲν εἰς πλῆθος τὰ δὲ μέχρις ὀλίγων μόνον ἰσχύειν, καὶ τῶν μὲν τάδε ἡγεῖσθαι, τισὶ δὲ ἕτερα ἐπακολουθεῖν, συντρέχειν τε ἄλλα ἄλλοις, καὶ συναύξειν
p. 132 καὶ συμφθείρεσθαι· ναὶ μὴν καὶ ὑγιείας εἶναι τινὰ ποιητικά, ἰατρικῆς οὐκ ἄπωθεν ἐπιστήμης, τὰ δὲ νοσοποιὰ τυγχάνειν καὶ δηλητήρια· ἤδη δὲ φυσικαῖς ἀνάγκαις συμβαίνειν τινὰ καὶ τῇ σελήνῃ συναύξειν καὶ συμφθίνειν, ζώων τε εἶναι καὶ ῥιζῶν καὶ φυτῶν ἀντιπαθείας μυρίας, καὶ πολλὰ θυμιαμάτων καρωτικῶν τε καὶ ὑπνωτικῶν, ἑτέρων δὲ φαντασίας ποιητικῶν· συναίρεσθαι δὲ οὐχ ἥκιστα καὶ τὰ χωρία καὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς τελίσκεται τὰ γιγνόμενα· ὄργανά τε εἶναι καὶ σκεύη πόρρωθεν αὐτοῖς ἐπιτηδείως τῇ τέχνῃ προητρε-
b πισμένα· πολλοὺς δὲ καὶ συνεργοὺς τῆς μαγγανείας παραλαμβάνεσθαι ἔξωθεν, πολυπραγμονοῦντας τοὺς ἀφικουμένους καὶ τὰς ἑκάστου χρείας καὶ ὧν ἧκέ τις δεησόμενος· πολλὰ δὲ καὶ τὰ ἄδυτα καὶ τοὺς τοῖς πολλοῖς ἀβάτους μυχοὺς τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀποκρύπτειν· καὶ τὸ σκότος δὲ οὐ μικρὰ συνεργεῖν τῇ κατ᾽ αὐτοὺς

---

d 4 ἀποτελεστικά AH d 6 στέλλειν] στένειν B d 7 σῴζειν] pr καὶ AH κτείνειν] ἐκτείνειν I d 8 ἐναλάττειν (sic) I d 10 χρόνῳ I ποιεῖ B **132 a** 1 συμφθείρεσθαι] A^3BIO, συμφέρεσθαι A*H ὑγείας IO a 2 ἄπωθεν] cf Lobeck, *Phryn.* p 9, ἄποθεν BIO a 3 δὲ] + καὶ I a 5 φυτῶν καὶ ῥιζῶν BO a 7 συναίρεσθαι] A^3BIO, συνίεσθαι A*H b 1—d 3 πολλοὺς—ἐκφεύγειν om B b 3 ἑκάστῳ O b 4 δεηθησόμενος AH, sed θὴ in A

ὑποθέσει· καὶ αὐτὴν δὲ οὐχ ἥκιστα τὴν προλαβοῦσαν ὑπόληψιν, καὶ τὴν τῶν ὡς θεοῖς προσιόντων αὐτοῖς δεισιδαιμονίαν, τήν τε ἐκ προγόνων προκατασχοῦσαν ἐν αὐτοῖς δόξαν. Προσκείσθω καὶ τὸ τῶν πολλῶν ἠλίθιον τῆς διανοίας, τό τε ἀδρανὲς τοῦ λογισμοῦ καὶ c ἀβασάνιστον τοῦ πλήθους, καὶ ἔμπαλιν τὸ δεινὸν καὶ κακεντρεχὲς τῶν περὶ τὴν κακότεχνον ταύτην διατριβὴν τευταζόντων, τό τε τῶν γοήτων ἀπατηλὸν καὶ πανοῦργον τοῦ τρόπου, τοτὲ μὲν τὰ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ προϋπισχνουμένων καὶ τὸ παρὸν ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι θεραπευόντων, τοτὲ δὲ τοῦ μέλλοντος καταστοχαζομένων, καὶ εἰς ἄδηλον καταμαντευομένων, τήν τε διάνοιαν τῶν χρησμῶν ἀμφιβολίαις ῥημάτων καὶ ἀσαφείαις ἐπισκοτούντων, εἰς τὸ μή τινα συνιέναι τὸ d χρησθέν, τῇ δὲ τοῦ λεχθέντος ἀδηλίᾳ τὸν ἔλεγχον ἐκφεύγειν. Πολλὰ δὲ συμβαίνειν καὶ ἄλλαις τισὶν ἀπάταις καὶ τερατείαις, συμπαραλαμβανομένων τοῖς γιγνομένοις ἐπῳδῶν δή τινων μετά τινος ἀσήμου καὶ βαρβαρικῆς ἐπιρρήσεως, ἵνα δὴ ὑπὸ τούτων σπουδάζεσθαι δοκῇ τὰ μηδ᾿ ὁτιοῦν πρὸς αὐτῶν γιγνόμενα· μάλιστα δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τῶν ἀπὸ παιδείας ὁρμᾶσθαι νομιζομένων ἐκπλήττειν αὐτῶν δὴ τῶν χρησμῶν τὰ ποιήματα, εὖ μὲν τῇ συνθέσει τῶν ῥημάτων κεκαλλωπισμένα, εὖ δὲ τῷ τῆς μεγαλοφωνίας ὄγκῳ τετυφωμένα, πολλῷ δὲ καὶ τῷ τῆς ἀνατάσεως κόμπῳ τῷ τε πεπλασμένῳ τύφῳ τῆς θεοφορίας ἐσχηματισμένα, καὶ διὰ τῆς ἀμφιβόλου φωνῆς τὸν πάντα σχεδὸν ἀπατῶντα λεών.

2. Ὅσα γοῦν αὐτοῖς τὴν ἀμφιβολίαν ἐκπέφευγε τῶν **p. 133**

---

b 7 *αὐτὴ* AH **b** 8 *αὐτῶν* A **c** 4 *κακοῦργον* O **d** 1 *εἰς τὸ*] *ὡς* BIO *συνιέναι*] *συνεῖναι* AH **d** 5 *δή*] om I **d** 6 *ἀπορρήσεως* AH, sed *ἐπιρ.* A[3] mg **d** 8 *δὲ*] *δὴ* AH *παιδιᾶς* AHBO **d** 10 *ποιήματα*] *ποιητικά* A* H, *ποιήματα* A[3] mg **d** 13 *τύπῳ* I *θεοφορίας*] *θεολογίας* I* (*φορι* sup lin I[2]) **133 a** 1 *ἐκπέφευγε τὴν ἀμφιβολίαν αὐτοῖς* BO

χρησμῶν, οὐ κατὰ πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος κατὰ δέ
b τινα στοχασμὸν ἐξενηνεγμένα, τούτων μυρία, μᾶλλον δὲ τὰ πάντα σχεδόν, ἥλω πολλάκις τῆς προρρήσεως ἀποπεπτωκότα, ἐναντίως ἢ κατὰ τὸ χρησθὲν τοῦ τῶν πραγμάτων τέλους τὴν ἔκβασιν ἀπειληφότος, εἰ μήποτ' ἄρα σπανίως ἕν ποτε ἐκ μυρίων συμβὰν κατά τινα φορὰν συντυχικήν, ἢ κατὰ τὴν στοχασθεῖσαν τοῦ μέλλοντος προσδοκίαν, τὸν χρησμὸν ἐπαληθεύειν ἐνόμίσθη ποιεῖν. Ὃ δὴ καὶ μάλιστα θρυλοῦντας ἂν ἴδοις καὶ στήλαις ἐγχαράττοντας καὶ πανταχόσε γῆς βοῶντας,
c ὅτι μέν, εἰ τύχοι, τοσοίδε τὸν ἀριθμὸν ἀπεσφάλησαν μηδαμῇ μηδενὸς ἐθέλοντας μνημονεύειν, ὅτι δὲ τῷδε ἀπὸ μυρίων συνέτυχέ τι τῶν χρησθέντων ἄνω καὶ κάτω περιφέροντας· ὡς εἴ τις καὶ ἐπὶ δύο λαγχάνουσιν ἀπὸ μυρίων, εἰ ἄρα ποτὲ εἰσάπαξ αὐτοὺς κατὰ τῶν αὐτῶν συμπεσεῖν ἔτυχε, θαυμάζοι, ὡς κατὰ μαντείαν καὶ πρόγνωσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀμφοτέροις συνέβη περιελθεῖν ἀριθμόν. Οὕτω γὰρ ἔχειν τὸ ἀπὸ μυρίων
d ἐπὶ μυρίοις χρησθέντων ἅπαξ ποτὲ συμβὰν κατὰ τύχην· ὃ καὶ συνιδόντα τὸν μηδὲν στερρὸν ἐν βάθει ψυχῆς κεκτημένον ὑπερεκπλήττεσθαι τὸ χρηστήριον, ᾧ πολὺ κρεῖττον ἦν τὸ μὴ ἀφραίνειν συλλογισαμένῳ ὅσοις ἄλλοις θανάτου γεγόνασιν αἴτιοι στάσεώς τε καὶ πολέμων οἱ δεδηλωμένοι, σκέψασθαί τε τῶν παλαιῶν τὰς ἱστορίας, καὶ συνιδεῖν ὡς οὐδὲ τὸ τηνικάδε ἀρετῆς τι θείας ἔργον ἐπεδείξαντο, ὁπηνίκα ἤνθει μὲν τὰ Ἑλληνικά, συνειστήκει δὲ τὰ πρὶν βοώμενα νῦν δὲ μηκέτ' ὄντα χρηστήρια, πάσης προνοίας καὶ σπουδῆς

---

b 1 ἐξηνεγμένα AHB δὲ τὰ πάντα σχεδόν] om A*H, habet A[3 mg]BIO b 6 ἢ] om AH b 8 μάλιστα] pr ὑμᾶς I c 2 μηδαμὰ AH ἐθέλοντες AHBO, θέλοντος I τόδε O c 6 συμπαισεῖν A c 8 ἔχειν] συνέβη AH d 1 συμβάντων AH d 6 παλαιῶν] πολλῶν O d 8 τι] ἢ AH θεῖον BIO ἐνεδείξαντο BO d 9 Ἑλληνικά] Ἑλλήνων καὶ AH συνεστήκει AH δὲ 1°] om AH δὲ 2°] + τὰ O d 10 μηκέτ' ὄντα] μὴ καί τινα AH

ἠξιωμένα πρὸς τῶν ἐπιχωρίων, τῶν δὴ πατρῴοις νόμοις τε καὶ μυστηρίοις σεβόντων τε αὐτὰ καὶ θεραπευόντων. Καὶ τότε γοῦν μάλιστα τὸ μηδὲν δύνασθαι ἀπηλέγχθησαν ἐν ταῖς τῶν πολέμων συμφοραῖς, ἐν αἷς βοηθεῖν ἀδυνατοῦντες οἱ γενναῖοι θεσπιῳδοὶ δι' ἀμφιβολίας τῶν p. 134
χρησμῶν ἥλωσαν σοφισάμενοι τοὺς πρόσφυγας, ὥσπερ οὖν κατὰ τὸν δέοντα καιρὸν ἐπιδείξομεν, παριστῶντες ὅπως καὶ εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον τοὺς χρωμένους παρώξυνον, καὶ ὡς οὐδὲ περὶ σπουδαίων πραγμάτων τὰς ἀποκρίσεις ἐποιοῦντο, καὶ ὡς ἐπλάνων διὰ τῶν χρησμῶν παίζοντες τοὺς ἐρωτῶντας, καὶ ὡς τῷ τῆς ἀσαφείας σκότῳ τὴν σφῶν ἄγνοιαν ἐπεκρύπτοντο. Σκέψαι δὲ καὶ αὐτὸς πυθόμενος, ὡς καὶ ἀρρώστοις b
πολλάκις ῥῶσιν καὶ ζωὴν καὶ σωτηρίαν ὑποσχόμενοι, κἄπειτα πιστευθέντες ὡς δὴ θεοί, καὶ τῆς ἐνθέου ταύτης ἐμπορίας μεγάλους τοὺς μισθοὺς εἰσπραξάμενοι οὐ μετὰ πλεῖστον οἵτινες ἦσαν ἐφωράθησαν, γόητες ἄνδρες ἀλλ' οὐ θεοὶ διελεγχθέντες, οὐκ αἰσίας καταστροφῆς τοὺς ἠπατημένους διαλαβούσης. Τί δεῖ λέγειν ὡς οὐδὲ τοῖς ἑαυτῶν συνοίκοις, τοῖς δὴ κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν διατρίβουσιν, οἱ θαυμάσιοι μάντεις τὰς ἐξ αὐτῶν παρέσχον ἐπικουρίας, ἀλλὰ καὶ νοσοῦντας ἂν ἴδοις c
αὐτόσε καὶ ἀναπήρους καὶ πᾶν τὸ σῶμα λελωβημένους μυρίους; Τί δή ποτ' οὖν τοῖς μὲν ἔξω καὶ πόρρωθεν ἐξ ἀλλοδαπῆς ἀφικνουμένοις τὰς χρηστὰς ὑπέγραφον ἐλπίδας, οὐκέτι δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὸ αὐτὸ συνοίκοις, οἷς δὴ καὶ πρὸ πάντων ἐχρῆν ὡς ἂν οἰκείοις φίλοις καὶ συμπολίταις τὸ ἐκ τῆς τῶν θεῶν παρουσίας ἀγαθὸν

---

d 11 πρὸς] παρὰ O d 11—134 c 3 τῶν δὴ—μυρίους] om B d 12 τε 2°] τὰ O d 13 μάλιστα] post ἐν ταῖς IO 134 a 3 ἐπιδειξάμενοι O a 8 σκότῳ] κόσμῳ AH ἄνοιαν AH ἀπεκρύπτοντο B b 2 ὑποσχώμενοι (sic) I b 7 τί δεῖ] ἤδη δὲ A, τί δὴ I b 9 τὰς] om AH c 1 προέσχον O c 3 μυρίους] om AH c 4 ἀφικνουμένους AH c 6 καὶ 1°] om AH

παρέχειν, ἀλλʼ ὅτι τοὺς μὲν ξένους ἀγνῶτας ὄντας τῆς d ῥᾳδιουργίας ῥᾷον ἂν καὶ ἀπατήσαιεν, οὐκέτι δὲ τοὺς συνήθεις ὡς ἂν τῆς τέχνης οὐκ ἀπείρους συνίστορας δὲ ὄντας τῆς ἐπὶ τοῖς τελουμένοις παιδιᾶς; Οὕτω δὲ τὸ πᾶν οὐ θεῖον, οὐδὲ ἀνθρωπίνης ἐπινοίας κρεῖττον ἦν, ὥστε κἂν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς, ταῖς δὴ ἄνωθεν ἐκ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐπαιωρουμέναις, αὐτοῖς ἀφιερώμασι καὶ ξοάνοις φθορὰν ἐσχάτην καὶ πτώσεις ἀθρόας τοὺς νεὼς αὐτῶν ὑπομεῖναι. Ποῦ γάρ σοι τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν παρὰ πᾶσιν Ἕλλησιν ἐξ αἰῶνος βεβοημένον; ποῦ ὁ Πύθιος; ὁ Κλάριος; ποῦ καὶ ὁ Δωδωναῖος; Τὸ μέν γε Δελφικὸν χρηστήριον p. 135 τρίτον ὑπὸ Θρᾳκῶν ἐμπρησθῆναι κατέχει λόγος, οὐδὲν τοῦ μαντείου εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος γνῶσιν, ἀλλʼ οὐδὲ τοῦ Πυθίου τὰ οἰκεῖα προφυλάξασθαι δεδυνημένου· ταὐτὸν δὲ παθεῖν καὶ τὸ ἐν Ῥώμῃ Καπιτώλιον ἱστορεῖται κατὰ τοὺς τῶν Πτολεμαίων χρόνους, καθʼ οὓς λέγεται καὶ τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἐπὶ Ῥώμης ἐμπρησμὸν ὑπομεῖναι· ἀμφὶ δὲ Ἰούλιον Καίσαρα τὸ μέγα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὀλυμπικὸν ἄγαλμα, τὸ ἐν αὐταῖς Ὀλυμπιάσι, κεραυνῷ πρὸς τοῦ θεοῦ βληθὲν ἀναγράφουσι· καὶ ἄλλοτέ φασι τὸν νεὼν τοῦ Καπιτωλίου Διὸς ἐμπρησθῆναι· καὶ τό γε Πάνθεον ὑπὸ κεραυνοῦ b διαφθαρῆναι, τό τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Σαραπεῖον ὁμοίως καταφλεχθῆναι. Καὶ τούτων παρʼ αὐτοῖς Ἕλλησιν ἀνάγραπτοι φέρονται μαρτυρίαι. Μακρὸς δʼ ἂν εἴη λόγος, εἰ μέλλοι τις τὰ καθʼ ἕκαστον ἐξαριθμεῖσθαι, παριστάναι πειρώμενος ὅτι μηδὲ τοῖς οἰκείοις ἱεροῖς

d 1 ἀπατήσοιεν BIO d 2 τὰς τέχνας O[vid] d 3 ἐπὶ τοῖς τελουμ.] ἐπιτελουμένης I παιδείας A d 4 οὐ θεῖον] om BO ἐπιν. ἀνθρωπ. O d 7 αὐτοῖς] τοῖς αὐτῶν AH d 10 ὁ 2°] om O d 11 μέν γε] μέντοι AH 135 a 4 παθεῖν] πᾶσι A a 6 ἐμπρησμὸν ἐπὶ Ῥώμης BO a 8 Ὀλυμπιακὸν BO*? b 3 μαρτυρίαι] μαντεῖαι O b 4 ἕκαστα BIO διαριθμεῖσθαι BO

ἐπαμῦναι οἱ θαυμαστοὶ χρησμοδόται δυνατοὶ πεφώρ-
ανται· οἱ δὲ μηδὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐν συμφοραῖς
γενόμενοι χρήσιμοι σχολῇ γ' ἄν ποτε κἂν ἄλλοις
ἐπαρκέσειαν. Ἓν δέ τι προσθεὶς τοῖς εἰρημένοις
μέγιστον ἂν εἴη καθεωρακὼς κεφάλαιον, ὡς ἤδη καὶ **c**
τῶν ἄγαν θεοφόρων, αὐτῶν δὴ τῶν μάλιστα ἱεροφαντῶν
θεολόγων τε αὐτοῖς καὶ προφητῶν, πλείους, οὐ μόνον
πάλαι ἀλλὰ καὶ ἔναγχος καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ
θεοσοφίᾳ ταύτῃ βοηθέντες, διὰ βασάνων αἰκίας ἐπὶ τῶν
Ῥωμαϊκῶν δικαστηρίων τὴν πᾶσαν ἐξέφηναν πλάνην
ἀνδρῶν ἀπάταις γίγνεσθαι, γοητείαν τετεχνασμένην τὸ
πᾶν εἶναι ὁμολογήσαντες· οἵ γε καὶ τὸν πάντα τρόπον
τῆς κατασκευῆς καὶ τὰς μεθόδους τῆς κακοτεχνίας ταῖς
πρὸς αὐτῶν ἐν ὑπομνήμασιν ἀφεθείσαις φωναῖς ἐνεγράψ- **d**
αντο. Διὸ καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ὀλεθρίου πλάνης δίκην
ἐκτίσαντες πάντα λόγον ⟨ἀνεκάλυψαν⟩, αὐτοῖς ἔργοις
τὴν τῶν δηλουμένων ἀπόδειξιν πιστωσάμενοι. Ὁποῖοι
δὲ ἦσαν οὗτοι; Μὴ δὴ νόμιζε τῶν ἀπερριμμένων καὶ
ἀφανῶν τινας· οἱ μέν γε αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς
ταύτης καὶ γενναίας φιλοσοφίας ὡρμῶντο, τῶν ἀμφὶ
τὸν τρίβωνα, καὶ τὴν ἄλλην ὀφρῦν ἀνεσπακότων· οἱ δὲ
ἀπὸ τῶν ἐν τέλει τῆς Ἀντιοχέων ἡλίσκοντο πόλεως, οἳ
δὴ μάλιστα καὶ ἐπὶ ταῖς καθ' ἡμῶν ὕβρεσιν ἐν τῷ καθ'
ἡμᾶς διωγμῷ λαμπρυνάμενοι. Ἴσμεν δὲ καὶ τὸν **p. 136**
φιλόσοφον ὁμοῦ καὶ προφήτην τὰ ὅμοια τοῖς εἰρημένοις
κατὰ τὴν Μίλητον ὑπομείναντα.

Ταῦτα δή τις καὶ τούτων ἔτι πλείω συνάγων εἴποι ἂν
μὴ θεοὺς εἶναι, μηδὲ μὴν δαίμονας, τοὺς τῶν χρηστηρίων
αἰτίους, πλάνην δὲ καὶ ἀπάτην ἀνδρῶν γοήτων. Καὶ

---

b 8 *γινόμενοι* BO **c** 1 *εἴη*] *εἴη ην* AH, *εἴης* I **c** 6 *ἐξεφώνησαν* BO **c** 7 *γίγνεσθαι*] + *καὶ* superscr A **d** 2 *διὸ*] + *δὴ* BIO **d** 3 *ἐκάλυψαν* AHBIO **d** 3—**136 b** 2 *αὐτοῖς—τραφέντες* om B **d** 5 *νομίζεσθαι* AH **d** 10 *δὴ*] *γε* AH **136 a** 4 *πλείω τούτων ἔτι* I **a** 5 *τῶν*] om O + *κατὰ πόλεις* IO

ἦσάν γε παρ' αὐτοῖς Ἕλλησιν ὅλαι διὰ φιλοσοφίας διαπρεπεῖς αἱρέσεις ταύτης προϊστάμεναι τῆς δόξης, ὡς οἱ ἀπὸ Ἀριστοτέλους, καὶ πάντες οἱ καθεξῆς τοῦ
b Περιπάτου, Κυνικοί τε καὶ Ἐπικούρειοι, οὓς καὶ μάλιστα ἔγωγε ἐθαύμασα, ὅπως ἐν τοῖς Ἑλλήνων ἤθεσι τραφέντες ἐξέτι τε σπαργάνων παῖς παρὰ πατρὸς θεοὺς εἶναι τοὺς δηλουμένους παρειληφότες, οὐ θατέρᾳ ληπτοὶ γεγόνασιν, ἀλλὰ κατὰ κράτος καὶ τὰ βοώμενα χρηστήρια καὶ τὰ παρὰ πᾶσι μεταδιωκόμενα μαντεῖα οὐδὲν φέρειν ἀληθὲς ἀπήλεγξαν, ἀνωφελῆ τε εἶναι ἀπεφήναντο, καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβῆ τυγχάνειν. Μυρίων δὲ ὄντων καὶ διὰ
c πλειόνων τὴν τῶν μαντείων ἀνατροπὴν πεποιημένων, ἐξαρκεῖν ἔμοιγε μαρτυρίας χάριν τῶν εἰρημένων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡγοῦμαι καὶ μίαν ἑνὸς τούτων παράθεσιν ἀπαντῶσαν πρὸς τὰ Χρυσίππῳ περὶ εἱμαρμένης ἀπὸ τῆς τῶν μαντείων προρρήσεως κατασκευασθέντα. Γράφει δ' οὖν ὁ συγγραφεὺς πρὸς αὐτὸν ἀπελέγχων ὅτι κακῶς ἐκ τῶν μαντείων σημειοῦται τὴν εἱμαρμένην, καὶ ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις τὰ τῶν Ἑλλήνων μαντεῖα διαψεύδονται, καὶ ὅτι σπανίως αὐτοῖς ἐκ συντυχίας ποτέ
d τινα συμβαίνει, ὅτι τε ἄχρηστος αὐτῶν καὶ ἐπιβλαβὴς ἡ πρόρρησις. Ἄκουε δ' οὖν ἃ φησι κατὰ λέξιν·

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

3. Φέρει δὲ καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν ἐν τῷ προειρημένῳ βιβλίῳ τοιαύτην τινά. Μὴ γὰρ ἂν τὰς τῶν μάντεων προρρήσεις ἀληθεῖς
p. 137 εἶναί φησιν, εἰ μὴ πάντα ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης περιείχετο· ὃ καὶ αὐτὸ πολλῆς εὐηθείας μεστόν ἐστιν. Ὡς γὰρ ἐναργοῦς ὄντος τοῦ

---

136 d 3 Diogenianus, *Fr.* ab Eus. servatum

---

a 7 ὅλαι διὰ] *αἱ δὲ* AH   διὰ] om IO   a 9 Ἀριστοτέλους] AHI, pr *τοῦ* O   b 1 Ἐπικούριοι AH, Ἐπίκουροι I   *καὶ* 2°] om AH   b 2 *ἔθεσι* O   b 4 *οὔθ' ἕτερα* AH   b 5 *τὰ* 2°] om A   c 1 *πεποιημένων*] *ποιουμένων* BO   c 6 *πρὸς αὐτὸν* (*αὐτοὺς* O) *ὁ συγγραφεὺς* IO   c 7 *σημειοῦνται* IO   137 a 1 *περιείχετο*] BO, *περιείχοντο* AH, *παρείχοντο* I

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

*πάσας ἀποβαίνειν τὰς τῶν καλουμένων μάντεων προρρήσεις, ἢ ὡς
μᾶλλον ἂν ὑπό τινος τούτου συγχωρηθέντος τοῦ πάντα γίγνεσθαι
καθ' εἱμαρμένην, καὶ οὐχὶ ὁμοίως ἂν ψευδοῦς ῥηθέντος καὶ αὐτοῦ,
ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον, λέγω δὲ τὸ μὴ πάντα ἀποβαίνειν τὰ
προαγορευθέντα, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα αὐτῶν, ἡ ἐνάργεια δείκ-
νυσιν. Οὕτω τὴν ἀπόδειξιν ἡμῖν Χρύσιππος κεκόμικε, δι' ἀλλήλων* b
*κατασκευάζων ἑκάτερα. Τὸ μὲν γὰρ πάντα γίγνεσθαι καθ' εἱμαρ-
μένην ἐκ τοῦ μαντικὴν εἶναι δεικνύναι βούλεται· τὸ δὲ εἶναι
μαντικὴν οὐκ ἂν ἄλλως ἀποδεῖξαι δύναιτο, εἰ μὴ προλάβοι τὸ
πάντα συμβαίνειν καθ' εἱμαρμένην. Ποῖος δ' ἂν μοχθηρότερος
τρόπος ἀποδείξεως τούτου γένοιτο; Τὸ γὰρ ἀποβαίνειν τινὰ κατὰ
τὴν ἐνάργειαν ὧν προλέγουσιν οἱ μάντεις οὐ τοῦ μαντικὴν ἐπι-
στήμην εἶναι σημεῖον ἂν εἴη, ἀλλὰ τοῦ τυχικῶς συμπίπτειν ταῖς
προαγορεύσεσι συμφώνους τὰς ἐκβάσεις· ὅπερ οὐδεμίαν ἡμῖν* c
*ἐπιστήμην ὑποδείκνυσιν. Οὐδὲ γὰρ τοξότην ἂν εἴποιμεν ἐπιστή-
μονα τὸν ἅπαξ ποτὲ τυχόντα τοῦ σκοποῦ, πολλάκις δὲ ἀποτυγχά-
νοντα, οὐδὲ ἰατρὸν τὸν ἀναιροῦντα τοὺς πλείους τῶν θεραπευομένων
ὑπ' αὐτοῦ, ἕνα δέ ποτε διασῶσαι δυνηθέντα· οὐδὲ ὅλως ἐπιστήμην
λέγομεν τὴν μὴ πάντα ἢ τά γε πλεῖστα τῶν οἰκείων ἔργων
κατορθοῦσαν. Ὅτι δὲ ἀποτυγχάνεται τὰ πολλὰ τοῖς καλου-
μένοις μάντεσιν, ὁ πᾶς τῶν ἀνθρώπων βίος μάρτυς ἂν εἴη,* d
*καὶ οὗτοί τε αὐτοὶ οἱ τὴν μαντικὴν ἐπαγγελλόμενοι τέχνην, οὐχὶ
διὰ ταύτης ἑαυτοῖς βοηθοῦντες ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον χρείαις,
ἀλλὰ γνώμῃ τε ἰδίᾳ ποτὲ χρώμενοι καὶ συμβουλῇ καὶ συνεργίᾳ
τῶν ἐν ἑκάστοις τῶν πραγμάτων ἐμπειρίαν κεκτῆσθαι νενομι-
σμένων. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ μὴ συνεστάναι τοῦτο, ὃ προειλήφαμεν*

137 c 7 Cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* x. p 956 = 138, 19 Gaisf.

a 3 ἢ] om AH a 7 *ἐνάργεια*] *ἐνέργεια* A, *ἐνέργεια* O b 3 *δεικνύναι βούλεται*] *βουλὴν δείκνυται* A b 7 *ἐνάργειαν*] *ἐνέργειαν* A b 8 *εἶναι*] pr *ἂν* BO c 1 *συμφωνοῦν* AH c 3 *ποτὲ τυχόντα*] *ὑποτετυχότα* A d 2 *τε*] AHBO, *γε* I Theodoret. d 3 *διὰ ταύτης*] *δὲ ταύτην* AH d 4 *συνεργίᾳ*] AHBO cf 9 d 12, 13 d 6, *συνεργείᾳ* I d 5 *τῶν* 1°] *τὴν* AH *ἐν*] om BO d 6 *συνιστάναι* AH

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

καλεῖν μαντικήν, ἐν ἄλλοις ἀποδώσομεν πληρέστερον, παρατιθέμενοι τὰ Ἐπικούρῳ καὶ περὶ τούτου δοκοῦντα· νυνὶ δὲ τοσοῦτον τοῖς εἰρημένοις προσθήσομεν, ὅτι μάλιστα μὲν τὸ ἀληθεύειν ποτὲ τοὺς καλουμένους μάντεις ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν οὐκ ἐπιστήμης ἀλλὰ τυχικῆς αἰτίας ἔργον ἂν εἴη. Οὐ γὰρ τὸ μηδὲ πώποτε τοῦ

p. 138 προκειμένου τυγχάνειν, ἀλλὰ τὸ μὴ πάντοτε, μηδ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μηδ' ὡς ἐξ ἐπιστήμης ὅταν τις καί ποτε τυγχάνῃ, τύχης ἔργον καλεῖν προειλήφαμεν οἱ διειληφότες τὰς ὑφ' ἕκαστον ὄνομα τεταγμένας ἐναργεῖς ἐννοίας ἑαυτῶν. Ἔπειτα εἰ καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἦν ἀληθὲς τὸ δὴ τὴν μαντικὴν τῶν μελλόντων ἁπάντων εἶναι θεωρητικήν τε καὶ προαγορευτικήν, τὸ μὲν πάντα καθ' εἱμαρμένην εἶναι συνήγετ' ἂν οὕτως, τὸ μέντοι χρειῶδες αὐτῆς καὶ βιωφελὲς οὐκ ἄν ποτε ἐδείκνυτο, δι' ὃ καὶ μάλιστα δοκεῖ Χρύσιππος ὑμνεῖν

b τὴν μαντικήν. Τί γὰρ ὄφελος ἡμῖν ἦν προμανθάνειν τὰ πάντως ἐσόμενα δυσχερῆ, ἃ οὐδὲ προφυλάξασθαι δυνατὸν ἂν εἴη; Τὰ γὰρ καθ' εἱμαρμένην γινόμενα πῶς ἄν τις φυλάξασθαι δύναιτο; Ὥστ' οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν τῆς μαντικῆς, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς κακοῦ τινὸς ἐγίνετο ἂν αὕτη, τὸ προλυπεῖσθαι μάτην παρέχουσα τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ ταῖς προδηλουμέναις δυσχερείαις κατ' ἀνάγκην ἐσομέναις. Οὐ γὰρ τὴν ἴσην πάλιν εὐφροσύνην παρέχειν τις φήσει τὴν τῶν

c ἐσομένων ἀγαθῶν προαγόρευσιν· ἐπειδήπερ οὐχ οὕτως πέφυκεν ἄνθρωπος χαίρειν ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις ἀγαθοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἀνιᾶσθαι. Ἄλλως τε καὶ ταῦτα μὲν οὐ πάνυ τι περὶ αὐτοὺς ἔσεσθαι πρὶν ἀκοῦσαι κατελπίζομεν· τὰ δ' ἀγαθὰ μᾶλλον πάντες, ὡς εἰπεῖν, προσδοκῶμεν διὰ τὴν φυσικὴν οἰκείωσιν πρὸς αὐτά· οἱ

---

d 7 καλεῖν μαντικήν] μαντικὸν καλεῖν I ἐν] pr εἶναι AH ἀποδόσομεν I d 8 τοσοῦτο A d 9 προσθήσω Theodoret. d 11 μηδὲ πώποτε] cf 7 d 12, μηδέποτε Theodoret. 138 a 2 ὡς] om BIO τυγχάνοι I a 3 ἐφ' BO a 5 τὸ μαντικὸν I ἁπάντων] om AH a 6 θεωρητικόν I προαγορευτικόν I a 7 συνήγετο BI a 8 Χρύσιππος δοκεῖ I a 8—d 2 ὑμνεῖν—χαράν om B b 2 τὰ] IO, τὸ A b 3 εἱμαρμένα I γινόμενα] O, γενέσθαι AI b 6 προδηλουμέναις] προλαβούσαις I b 7 τις φήσει παρέχειν O φησι A c 2 ἀνθρώποις AH c 3 ἑαυτοὺς IO c 4 ἅπαντες IO

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

μὲν γὰρ πολλοὶ καὶ μείζω τῶν δυνατῶν γενέσθαι κατηλπίκασιν.
Ἐξ οὗ συμβαίνει τὸ τὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν προαγόρευσιν μὴ d
ἐπιτείνειν πάνυ τι τὴν χαράν, διὰ τὸ καὶ χωρὶς τῆς προαγορεύσεως
ἕκαστον ἐξ ἑαυτοῦ τὰ κρείττω προσδοκᾶν, ἢ ὀλίγον ἐπιτείνειν τῇ
δοκούσῃ βεβαιότητι· πολλάκις δὲ καὶ μειοῦν τὴν χαράν, ὅταν
ἐλάττω τῶν ἐλπισθέντων ἀκουσθῇ· τὴν δὲ τῶν κακῶν προ-
αγόρευσιν, καὶ διὰ τὸ ἀπόστρεπτον αὐτῶν φύσει καὶ διὰ τὸ παρ'
ἐλπίδας ἐνίοτε προλέγεσθαι, μεγάλως συνταράττειν. Ἀλλ' ὅμως
εἰ καὶ μὴ τοῦτο συνέβαινε, τό γε ἀχρεῖον ἔσεσθαι τὴν προαγόρευσιν
παντί που δῆλον ἂν εἴη. Εἰ γὰρ φήσει τις σωθήσεσθαι τὸ
χρήσιμον τῆς μαντικῆς διὰ τὸ προλέγεσθαι τὸ πάντως ἐσόμενον
δυσχερὲς εἰ μὴ προφυλαξαίμεθα, οὐκέτι δείξει πάντα συμβησό-
μενα καθ' εἱμαρμένην, ἐφ' ἡμῖν ὄντος τοῦ φυλάξασθαί τε καὶ μὴ p. 139
φυλάξασθαι. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο κατηναγκάσθαι φήσει τις, ὡς εἰς
πάντα τὰ ὄντα διατείνειν τὴν εἱμαρμένην, πάλιν τὸ τῆς μαντικῆς
χρήσιμον ἀναιρεῖται· φυλαξόμεθα γὰρ εἰ καθείμαρται, καὶ οὐ
φυλαξόμεθα δῆλον ὡς εἰ μὴ καθείμαρται φυλάξασθαι, κἂν πάντες
οἱ μάντεις τὸ ἐσόμενον προαγορεύσωσιν ἡμῖν. Τὸν γοῦν Οἰδίποδα
καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Πριάμου καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππός
φησι πολλὰ μηχανησαμένων τῶν γονέων ὥστε ἀποκτεῖναι, ἵνα
τὸ ἀπ' αὐτῶν προρρηθὲν αὐτοῖς κακὸν φυλάξωνται, μὴ δυνηθῆναι. b
Οὕτως οὐδὲν ὄφελος οὐδὲ αὐτοῖς τῆς τῶν κακῶν προαγορεύσεώς
φησιν εἶναι διὰ τὴν ἐκ τῆς εἱμαρμένης αἰτίαν. Τοῦτο μὲν οὖν ἐκ
περιουσίας εἰρήσθω πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνυπόστατον ἀλλὰ καὶ
ἀχρεῖον τῆς μαντικῆς.

Ταῦτα μὲν οὖν ὁ φιλόσοφος. Σύ γε μὴν παρὰ

---

c 6 *μείζους* I d 1 *μὲν τὴν* A d 3 *ὀλίγον*] pr *ἐπ'* BIO d 4 *μειοῦν*] *μιμοῦνται* A *χάριν* A d 5 *ἀκουσθῇ*] om BO d 6 *ἀπόστρεπτον*] *ἀπροαίρετον* AH d 8 *ἀχρείαν* O, om B d 9 *φησι* A *σωθήσεται* AH d 11 *φυλαξαίμεθα* BIO *πάντα δείξει* BIO *πάντα*] + *τὰ* AH 139 a 1 *τε*] om BO a 5 *πάντες*] *ποτε* AH a 6 *προαγορεύωσιν* I a 8 *μηχανησαμένους* A (-*ων* in marg) H b 1 *ἀπ'*] *ἐπ'* O* b 3 *φησιν*] pr *ὥς* AH *ἐκ* 1°] BIO, om AH b 6 *οὖν*] om BIO

σαυτῷ σκέψαι, πῶς Ἕλληνες ὄντες καὶ τὴν Ἑλλήνων σύντροφον παιδείαν ἐκ νέας ἡλικίας κτησάμενοι, τά τε πάτρια περὶ θεῶν πάντων μᾶλλον διεγνωκότες, Ἀρι-
c στοτελικοὶ πάντες Κυνικοί τε καὶ Ἐπικούρειοι, καὶ ὅσοι τούτοις ἐφρόνησαν τὰ παραπλήσια, τῶν παρ' αὐτοῖς Ἕλλησι βοωμένων μαντείων κατεγέλασαν. Καὶ μήν, εἴπερ ἦν ἀληθῆ τὰ θρυλούμενα περὶ τῆς τῶν χρηστηρίων παραδοξοποιίας, εἰκὸς ἦν καὶ τούσδε καταπλαγῆναι Ἕλληνας ὄντας καὶ τὰ πάτρια ἀκριβῶς ἐξεπισταμένους, μηδέν τε τῶν γνωσθῆναι ἀξίων ἐν δευτέρῳ τιθεμένους. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ὅσα τοιαῦτα συνάγειν εἰς ἀνασκευὴν τῆς περὶ τῶν χρηστηρίων
d ὑποθέσεως πλείστη τις ἦν περιουσία· ἀλλ' οὐ ταύτῃ μοι δοκεῖ τὸν παρόντα μεθοδεῦσαι λόγον, ἀλλ' ᾗπερ ὡρμήθημεν ἀρξάμενοι, ἀληθῆ λέγειν δόντες τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν προϊσταμένους, ὡς ἂν ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ὁμολογουμένων, μαντεῖά τε εἶναι ἀληθῆ καὶ Πυθόχρηστα θεοπρόπια τὰ δηλούμενα φασκόντων, τὴν ἀκριβῆ τῶν δηλουμένων ἔκφανσιν καταμάθωμεν.

p. 140 4. Οἶμαι δὲ παντί τῳ εἶναι σαφές, ὡς ὁ τῶν προκειμένων ἔλεγχος οὐ μικρὸν ἀλλὰ καὶ μέγιστον ὁμοῦ καὶ ἀναγκαιότατον περιέξει μέρος τῆς εὐαγγελικῆς ὑπο-
b θέσεως. Εἰ γὰρ οἱ πρὸ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας πανταχοῦ πάντες, Ἕλληνες καὶ βάρβαροι, δειχθεῖεν μὴ τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐπεγνωκότες, ἀλλ' ἤτοι τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα δοξάζοντες, ἢ ὑπό τινων μοχθηρῶν καὶ θεομάχων πνευμάτων δαιμόνων τε πονηρῶν καὶ ἀκαθάρτων τυφλῶν δίκην ὧδε κἀκεῖσε

b 7 ὄντες] om AH b 8 παιδείαν] post κτησάμενοι I c 1 Ἐπικούριοι AHI c 3 αὐτοῖς A c 5 τούσδε] τούτους BO c 7 ἐπισταμένους BO τε] τι BO ἐν] ὂν (sic) O c 8 τεθειμένους I c 9 εἰς] om BO d 2 ᾗπερ] ὅπερ O d 3 δόντας AH d 4 ἂν] om AH d 7 καταμάθοιμεν AI 140 a 3 ὑποθέσεως] ἀποδείξεως AH b 1 Εἰ] οὕτω A (in ras) H b 2 τοῦ χῦ A πανταχῇ BIO

περιηγμένοι, καὶ βυθῷ κακίας πρὸς αὐτῶν καθειλκυσμένοι· (καὶ τί γὰρ ἄλλ᾽ ἢ δαιμονῶντες;) πῶς οὐ μειζόνως ἂν ὀφθείη τὸ μέγα τῆς εὐαγγελικῆς οἰκονομίας μυστήριον, πάντας πανταχόθεν ἐκ τῆς πατροπαραδότου πλάνης τῆς τῶν δαιμόνων καταδυναστείας διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος φωνῆς ἀνακεκλημένους, καὶ τοὺς μέχρις c ἐσχατιῶν γῆς οἰκοῦντας ἀνθρώπους τῆς ἐξ αἰῶνος κατασχούσης τὸν πάντα βίον ἀπάτης λελυτρωμένους, ὥστε ἐξ ἐκείνου καὶ εἰς δεῦρο λελύσθαι μὲν καὶ καθῃρῆσθαι αὐτοῖς ναοῖς καὶ ξοάνοις τὰ πεπαλαιωμένα τῆς τῶν ἐθνῶν ἁπάντων πλάνης ἱδρύματα, ἱερὰ δὲ ὄντως σεμνὰ καὶ εὐσεβείας διδασκαλεῖα τῷ παμβασιλεῖ καὶ δημιουργῷ τῶν ὅλων ἐν μέσαις πόλεσί τε καὶ κώμαις δυνάμει καὶ ἀρετῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνὰ τὸν d σύμπαντα κόσμον ἀνεγηγέρθαι, θυσίας τε τὰς θεοπρεπεῖς εὐχαῖς ὁσίων διακεκαθάρθαι κακίας ἁπάσης, ἔν τε ἀπαθείᾳ ψυχῆς καὶ πάσης ἀρετῆς ἀναλήψει κατὰ τὰ θεῖα καὶ σωτηριώδη παιδεύματα ἐξ ἁπάντων ὁσημέραι διηνεκῶς τῶν ἐθνῶν ἐπιτελεῖσθαι, τὰς δὴ καὶ μόνας ἀρεστὰς οὔσας καὶ προσηνεῖς θυσίας τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ; Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, πῶς οὐκ ἂν εἴημεν δεδειχότες ἐν ταὐτῷ καὶ ὅτι μετὰ σώφρονος λογισμοῦ, οὐχὶ δὲ ἀλογίᾳ ἑαυτοὺς ἐπιδόντες, ἀποστάται τῆς πατροπαραδότου γεγόναμεν δεισιδαιμονίας, κρίσει δὲ δικαίᾳ καὶ ἀληθεῖ τὸ κρεῖττον ἀγαπήσαντες καὶ τῆς p. 141 ἐνθέου καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας ἐρασταὶ γεγενημένοι; Ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις, ἀπτέον δὲ λοιπὸν τῶν προκειμένων.

---

c 1 σωτῆρος] + ἡμῶν BIO ἀνακεκλημένων B, ἀνακεκλημένον I, ἐπανακεκλημένων O c 2 ἐσχατιᾶς BO c 3 λελυτρωμένων BO, λελυτρωμένον I c 4 καὶ εἰς δεῦρο λελύσθαι] om B δεῦρο] τόδε O καταλελύσθαι O c 5 ναοῖς] pr τοῖς BO c 6 ἐθνῶν] θεῶν O d 2 ἐγηγέρθαι A θυσίας] ὑγείας A d 3 διακεκαθάρθαι] διαθέσει κεκαθαρμένῃ BIO d 7 ἀρίστας AH d 9 ἐν ταὐτῷ δεδειχότες BIO καὶ om AH d 11 δεισιδαιμονίας] διδασκαλίας AH 141 a 1 δὲ] om BIO ἀληθῆ I

5. Οἱ μὲν δὴ τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν ἐξηκριβωκότες,
b καθ' ἕτερον παρὰ τοὺς προειρημένους ἡμῖν τρόπους, εἰς γένη τέτταρα πάντα τὸν λόγον διαιροῦντες, πρώτιστα πάντων τὸν πρῶτον ἀφορίσαντες θεόν, εἰδέναι φασὶ τοῦτον εἶναι τὸν ἐπὶ πᾶσι πρῶτόν τε ὄντα καὶ πάντων θεῶν πατέρα τε καὶ βασιλέα, μεθ' ὃν γένος τὸ θεῶν ὑπάρχειν δεύτερον, ἑπόμενον δὲ τὸ δαιμόνων, τὸ δὲ ἡρώων τέταρτον· ἃ πάντα τῆς τοῦ κρείττονος ἰδέας μετασχόντα πῇ μὲν ἄγειν, πῇ δὲ ἄγεσθαι, καὶ φῶς ἅπαν προσαγορεύεσθαι τὸ τοιόνδε φωτὸς μετοχῇ· ἀλλὰ καὶ
c τῆς τοῦ χείρονος οὐσίας τὸ κακὸν ἡγεῖσθαί φασι· τοῦτο δὲ εἶναι μοχθηρῶν δαιμόνων γένος, φίλῳ μὲν οὐδαμῶς χρώμενον τἀγαθῷ, δύναμίν γε μὴν ἐν τῇ τῶν ἐναντίων φύσει κεκτημένον πρώτην, καθάπερ ἐν τοῖς κρείττοσιν ὁ θεός· πᾶν δὲ τὸ τοιόνδε σκότος προσαγορεύεσθαι. Ταῦτα τοῦτον διαστειλάμενοι τὸν τρόπον, θεοῖς μὲν οὐρανὸν καὶ τὸν ἄχρι σελήνης αἰθέρα φασὶν ἀποτετάχθαι, δαίμοσι δὲ τὰ περὶ σελήνην καὶ ἀέρα, ψυχαῖς δὲ τὰ περὶ γῆν καὶ ὑπόγεια. Τοιούτῳ δ' ἀφορισμῷ κεχρη-
d μένοι πρῶτον ἁπάντων φασὶ τοὺς οὐρανίους δεῖν καὶ αἰθερίους θεοὺς θεραπεύειν· δεύτερον τοὺς ἀγαθοὺς δαίμονας· τρίτον τὰς τῶν ἡρώων ψυχάς, τέταρτον τοὺς φαύλους καὶ πονηροὺς ἀπομειλίσσεσθαι δαίμονας. Ταῦτα δὲ λόγῳ διαιροῦντες ἔργῳ συγχέουσι τὰ πάντα, μόνας ἀντὶ τῶν εἰρημένων πάντων τὰς πονηρὰς δυνάμεις θεραπεύοντες, καὶ ὅλοι ταύταις καταδουλούμενοι, ὡς ὁ λόγος προϊὼν ἀπελέγξει. Πάρεστι γοῦν σοι τὰς διὰ τῶν ξοάνων ἐνεργούσας δυνάμεις ὁποίας χρὴν ἀποφαίνεσθαι σκοπεῖν, πότερα θεοὺς ἢ δαίμονας, καὶ εἴτε

b 1 παρὰ] κατὰ AH τρόπον IO b 3 ἀφωρίσαντο O b 5 θεῶν 1°] θεὸν O θεῶν 2°] pr τῶν O b 6 δαιμόνων] δαιμόνιον BO b 7 ἃ πάντα] ἅπαντα O c 5 τὸ] om I c 6 ταῦτα] A²HBI, om A*O c 7 ὑποτετάχθαι BO c 9 τοσούτῳ AH d 1 φασὶ] om BO δεῖ AH

φαύλους εἴτε ἀγαθούς, ἐκ τῶν παρατεθησομένων. Τὰ
μὲν γὰρ παρ' ἡμῖν θεῖα λόγια οὐδ' ὅλως ἀγαθὸν οὐδέν'
ὀνομάζει δαίμονα, πάντας δὲ πονηροὺς εἶναι τοὺς τῆς p. 142
λήξεως ταύτης καὶ δὴ καὶ τῆς προσηγορίας μετειληφό-
τας, ὡς οὐδ' ἕτερον θεὸν ἀληθῶς καὶ κυρίως πλὴν ἕνα
τὸν πάντων αἴτιον· τὰς δὲ ἀστείας καὶ ἀγαθὰς δυνά-
μεις, ἅτε τὴν φύσιν γενητὰς οὔσας καὶ πολλῷ τὸν
ἀγένητον καὶ σφῶν αὐτῶν ποιητὴν Θεὸν ἀφυστερού-
σας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν δαιμόνων μοχθηροῦ
γένους ἀφωρισμένας, οὔτε θεοὺς οὔτε δαίμονας ἀποκαλ-
εῖν ἀξιοῖ, μέσας δὲ οὔσας Θεοῦ καὶ δαιμόνων εὐθυβόλῳ
καὶ μέσῃ προσηγορίᾳ ἀγγέλους Θεοῦ καὶ πνεύματα λειτ- b
ουργικά, δυνάμεις τε θείας καὶ ἀρχαγγέλους, καί τισιν
ἄλλαις ἐπωνυμίαις φερωνύμως τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐ-
τῶν ὀνομάζειν εἴωθε, τοὺς μέντοι δαίμονας, εἰ δὴ καὶ
τούτων ἡμᾶς προσήκει τὴν ἐτυμολογίαν ἐξειπεῖν, οὐχ
ᾗπερ Ἕλλησι δοκεῖ παρὰ τὸ δαήμονας εἶναι καὶ ἐπιστή-
μονας, ἀλλ' ᾗ παρὰ τὸ δειμαίνειν, ὅπερ ἐστὶ φοβεῖσθαι
καὶ ἐκφοβεῖν, δαίμονάς τινας προσφυῶς ὀνομάζεσθαι.
Τάς γέ τοι θείας καὶ ἀγαθὰς δυνάμεις, ὥσπερ οὖν τοῦ c
τρόπου, οὑτωσὶ δὲ καὶ τῆς προσηγορίας τῆς δαιμονικῆς
ἀλλοτρίας τυγχάνειν· ἐπεὶ καὶ πάντων ἂν εἴη παραλο-
γώτατον, τὰς μήτε τὴν προαίρεσιν μήτε τὴν ἐκ τοῦ τρόπ-
ου φύσιν ὁμοίας μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπωνυμίας ἀξιοῦν.

---

142 b 6 'Respicit Platonem *Cratyl.* 398 B' Gaisf.

---

d 11 *παρατεθεισομένων* A **d** 12 *οὐδὲν* A*, *οὐδένα* A²H, *οἶδεν* IO **142 a** 1 *ὀνομάζειν* A* (-*ζειϋ* A²) IO **a** 2 *λέξεως* I *μετειληχότας* BI, *προσειληχότας* O **a** 3 *ὡς*] om I *οὐδ' ἕτερον*] *οὐδ'* om AH, *οὐδέτερον* O *θεὸν*] om O **a** 4 *τὸν*] *τῶν* O **a** 7 *οὐ—τῶν*] *ἀλλὰ μὴν καὶ τούτων* AH **b** 2 *θείας τε δυνάμεις* BO **b** 3 *φερωνύμως ἐπωνυμίαις* O **b** 4 *εἰώθασιν* AH *μέντοι*] A²H, om A*, *δὲ* BIO *δὴ*] *δεῖ* BO **b** 5 *προσήκει*] om BO *ἐξειπεῖν*] *εἰπεῖν* BO *οὐχ ᾗπερ*] *οὐχὶ ᾗπερ* A*, *οὐχ ᾗ παρ'* A² **b** 7 *ἀλλ' ᾗ*] + *ἄρα* AH *ὅπερ*] *ὃ* BO **b** 8 *δαίμονας*] + *εἶναι* AH *τινας*] + *καὶ* A²?H **c** 3 *ἀλλοτρίους* BO **c** 4 *προαίρεσιν μήτε τὴν ἐκ*] om AH *ἐκ*] om O **c** 5 *ὁμωνυμίας* BO

d 6. Φέρε οὖν, ἐπισκεψώμεθα τίς ὁ κατ' αὐτοὺς τῶν χρηστηρίων τρόπος, ὡς ἂν μάθοιμεν ποίας χρὴ δυνάμεως αὐτοὺς ἀποφήνασθαι, καὶ εἴτε ὀρθῶς αὐτῶν ἀνεχωρήσαμεν, εἴτε καὶ μή. Εἰ δὲ μέλλοιμι παρ' ἐμαυτοῦ τοὺς ἐλέγχους τῶν δηλουμένων προφέρειν, εὖ οἶδ' ὅτι μὴ ἀνεπίληπτον παρέξω τοῖς φιλεγκλήμοσι τὸν λόγον. Διόπερ αὐτὸς οὐδὲν οἴκοθεν εἰπὼν αὖθις ταῖς τῶν ἔξωθεν ἀποχρήσομαι μαρτυρίαις. Μυρίων δὲ ὄντων παρ' Ἕλλησι λογογράφων τε καὶ φιλοσόφων, πρὸ πάντων ἐπιτήδειον εἰς τὰ προκείμενα ἐγκρίνω τὸν
p. 143 δαιμόνων φίλον αὐτὸν ἐκεῖνον, ὃς δὴ καθ' ἡμᾶς γεγονὼς ταῖς καθ' ἡμῶν ἐλλαμπρύνεται ψευδηγορίαις. Μάλιστα γὰρ φιλοσόφων οὗτος τῶν καθ' ἡμᾶς δοκεῖ καὶ δαίμοσι καὶ οἷς φησὶ θεοῖς ὡμιληκέναι, ὑπέρ τε τούτων πρεσβεῦσαι, καὶ πολλῷ μᾶλλον τὰ περὶ αὐτῶν ἀκριβέστερον διηρευνηκέναι. Οὗτος τοιγαροῦν ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας συναγωγὴν ἐποιήσατο χρησμῶν τοῦ τε Ἀπόλλωνος καὶ τῶν λοιπῶν θεῶν τε καὶ ἀγαθῶν δαιμόνων, οὓς καὶ μάλιστα ἐκλεξάμενος ἐξ αὐτῶν ἡγήσατο ἱκανοὺς εἶναι εἴς τε
b ἀπόδειξιν τῆς τῶν θεολογουμένων ἀρετῆς, εἴς τε προτροπὴν ἧς αὐτῷ φίλον ὀνομάζειν θεοσοφίας. Ἐκ δὴ τούτων τοιγαροῦν τῶν ἐκκριθέντων καὶ μνήμης ἀξιωθέντων λογίων διακρῖναι καλὸν τοὺς χρησμολόγους, καὶ σκέψασθαι ποίας ποτὲ ὄντες τυγχάνουσι δυνάμεως. Πρῶτον δὲ θεασώμεθα, ὅπως τῆς γραφῆς ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ ἀρχόμενος ⟨ἦ μὴν⟩ ἀληθεύειν ἐπόμνυται, λέγων οὕτως·

---

d 2 χρῆν O   d 6 τὸν λόγον τοῖς φιλεγκλήμοσι BO   d 8 ἀποχρήσωμαι A   d 9 τε καὶ φιλοσόφων] om AH   143 a 3 οὗτος φιλοσόφων BIO   a 4 τε] δὲ AH   a 5 περὶ αὐτῶν] παρ' (in ras) ἑαυτῷ O   a 6 ἀκριβέστερον] om I   ἐν οἷς] A^{mg}, om A*   a 7 φιλοσοφίας] φυσιολογίας O   a 9 καὶ 2°] om BIO   a 10 ἐξ αὐτῶν] AH, αὐτῷ BIO   b 1 τε] om BO   b 2 ἧς] AH, τῆς ὡς IO   b 3 ἐγκριθέντων IO   b 7 ⟨ἦ μὴν⟩] coniec Heinich., ἡμῖν codd   ἀληθεύων O   λέγων οὕτως] om AH

7. Βέβαιος δὲ καὶ μόνιμος ὁ ἐντεῦθεν ὡς ἂν ἐκ μόνου βεβαίου **c** ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
τὰς ἐλπίδας τοῦ σωθῆναι ἀρυτόμενος, οἷς δὴ καὶ μεταδώσεις **d**
μηδὲν ὑφαιρούμενος. Ἐπεὶ κἀγὼ τοὺς θεοὺς μαρτύρομαι, ὡς οὐδὲν οὔτε προστέθεικα, οὔτε ἀφεῖλον τῶν χρησθέντων νοημάτων, εἰ μή που λέξιν διημαρτημένην διώρθωσα, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον μεταβέβληκα, ἢ τὸ μέτρον ἐλλεῖπον ἀνεπλήρωσα, ἤ τι τῶν μὴ πρὸς τὴν πρόθεσιν συντεινόντων διέγραψα, ὡς τόν γε νοῦν ἀκραιφνῆ τῶν ῥηθέντων διετήρησα, εὐλαβούμενος τὴν ἐκ τούτων ἀσέβειαν μᾶλλον ἢ τὴν ἐκ τῆς ἱεροσυλίας τιμωρὸν ἑπομένην δίκην. Ἕξει δὲ ἡ παροῦσα συναγωγὴ πολλῶν μὲν τῶν κατὰ φιλοσοφίαν δογμάτων ἀναγραφήν, ὡς οἱ θεοὶ τἀληθὲς ἔχειν ἐθέσπισαν· ἐπ' ὀλίγον δὲ καὶ τῆς χρηστικῆς ἀψόμεθα πραγματείας,
ἥτις πρός τε τὴν θεωρίαν ὀνήσει, καὶ πρὸς τὴν ὅλην κάθαρσιν τοῦ **p. 144**
βίου. Ἣν δ' ἔχει ὠφέλειαν ἡ συναγωγή, μάλιστα εἴσονται ὅσοιπερ τὴν ἀλήθειαν ὠδίναντες ηὔξαντό ποτε τῆς ἐκ θεῶν ἐπιφανείας τυχόντες ἀνάπαυσιν λαβεῖν τῆς ἀπορίας διὰ τὴν τῶν λεγόντων ἀξιόπιστον διδασκαλίαν.

Τοιούτοις χρησάμενος προοιμίοις, μαρτύρεται καὶ προπαραγγέλλει μὴ εἰς πολλοὺς ἐκφῆναι τὰ λεχθησόμενα, λέγων οὕτως·

8. Σὺ δ' εἴπερ τι καὶ ταῦτα πειρῶ μὴ δημοσιεύειν, μηδ' ἄχρι **b** ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
καὶ τῶν βεβήλων ῥίπτειν αὐτὰ δόξης ἕνεκα ἢ κέρδους ἤ τινος ἄλλης οὐκ εὐαγοῦς κολακείας. Κίνδυνος γὰρ οὔ σοι μόνον τὰς ἐντολὰς παραβαίνοντι ταύτας, ἀλλὰ κἀμοὶ ῥᾳδίως πιστεύσαντι τῷ

---

143 c 1 Porphyr. *De philos. ex oraculis, Fr.* ab Eusebio servatum
144 b 1 Porphyr. *l. c.*

---

d 1 ἀρυτόμενος] ἁρπόμενος AH οἷς] οὓς AH μεταδόσεις AI **d** 4 ἡμαρτημένην BIO **d** 6 γε] IO, τε AHB **d** 11—**144 b** 3 ἐπ'—κολακείας om B **d** 11 ἀψώμεθα AO **144 a** 1 πρὸς 2°] om BIO ὅλην] AI, ἄλλην O **a** 2 μάλιστα] pr καὶ O **a** 3 ὅσοιπερ] ὅσοι περὶ O ὤδινάν τε καὶ A ηὐξάνοντο AH ἐπιφανίας A **a** 4 ἀπορροίας AH **a** 6—8 τοιούτοις—οὕτως] om O **a** 7 προκαταγγέλλει O **a** 8 λέγων οὕτως] om AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ c *στέγειν παρ' ἑαυτῷ μὴ δυναμένῳ τὰς εὐποιίας. Δοτέον δὴ τοῖς τὸν βίον ἐνστησαμένοις πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν.*

Καὶ μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει·

Ταῦτά μοι ὡς ἀρρήτων ἀρρητότατα κρύπτειν· οὐδὲ γὰρ οἱ θεοὶ φανερῶς περὶ αὐτῶν ἐθέσπισαν, ἀλλὰ δι' αἰνιγμάτων.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιαῦτα ὁ λόγος ἀνετείνατο, φέρε, λοιπὸν διὰ τῶν ἐνθέων καὶ πυθοχρήστων λογίων σκεψώμεθα, ποταπὰς εἶναι τὰς θεολογουμένας ἀφανεῖς δυνάμεις προσήκει λογίζεσθαι· γένοιτο γὰρ καὶ ἀνδρὸς ἔλεγχος ἐκ τῶν οἰκείων λόγων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων. Ὁ δὴ οὖν προδηλωθεὶς ἀνὴρ ἐν αὐτοῖς οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς ἐκ
d λογίων φιλοσοφίας χρησμοὺς τίθησι τοῦ Ἀπόλλωνος, τὰς διὰ ζώων θυσίας ἐργάζεσθαι παρακελευομένου, καὶ μὴ μόνοις δαίμοσι μηδὲ μόναις ταῖς περιγείοις δυνάμεσιν ἀλλὰ καὶ ταῖς αἰθερίοις καὶ οὐρανίοις ζωοθυτεῖν. Ἐν ἑτέροις δὲ ὁ αὐτὸς δαίμονας ἀλλ' οὐ θεοὺς εἶναι ὁμολογῶν ἅπαντας, οἷς Ἕλληνες τὰς δι' αἱμάτων καὶ ζώων ἀλόγων σφαγῆς ἐπετέλουν θυσίας, μὴ χρῆναι μηδ' ὅσιον εἶναι θεοῖς ζωοθυτεῖν φησίν. Ἄκουε τοιγαροῦν τῶν πρώτων αὐτοῦ φωνῶν, δι' ὧν τὰ περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας συνάγων, πῶς ὁ Ἀπόλλων χρῆναι θεραπεύειν τοὺς θεοὺς διδάσκει. Ὃ καὶ παρατίθεται γράφων ὧδε·

p. 145 ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ 9. *Ἀκολούθως μετὰ τὰ ῥηθέντα περὶ εὐσεβείας ἃ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν ἔχρησαν ἀναγράφοιμεν ἄν, ὧν ἐκ μέρους κἂν τοῖς περὶ εὐσεβείας φθάσαντες παρατεθείκαμεν. Ἔστι δὲ ὁ χρησμὸς*

---

144 c 4 Porphyr. ibid **145 a 1** Porphyr. ibid

---

c 1 *τὰς εὐποιίας μὴ δυναμένῳ* O **c 2** *σωτηρίαν*] *θεωρίαν* BO **c 4** *ἀρρήτων*] *ἀρρήτῳ* AH + *τὰ* BIO *ἀρρητότερα* O **c 7** *λόγων* AH **d 2** *καὶ*] om A **d 5** *ὁμολογοῦσιν* AH **d 7** *σφαγὰς* AHB *χρῆναι*] + *δὲ* A²H **d 8** *θεοῖς*] BIO cf **148 a** 8, om AH **d 11** *ὃ—ὧδε*] om I *ὃ καὶ*] om AH **145 a 2** *ἐχρήσαντο* O

τοῦ Ἀπόλλωνος ἅμα καὶ διαίρεσιν τῆς τῶν θεῶν περιέχων τάξεως, b ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἐργάζευ, φίλε, τήνδε θεόσδοτον ἐς τρίβον ἐλθών,
μηδ' ἐπιλήθεο τῶν μακάρων, θυσίας ἐναρίζων
πῇ μὲν ἐπιχθονίοις, πῇ δ' οὐρανίοις, ποτὲ δ' αἴθρης
αὐτοῖσιν βασιλεῦσι καὶ ἠέρος ὑγροπόροιο,
ἠδὲ θαλασσαίοις καὶ ὑποχθονίοισιν ἅπασιν·
πάντα γὰρ ἐνδέδεται φύσεως μεστώμασι τῶνδε. c
Ζώων δ' ὡς θέμις ἐστὶ τελευτῆσαι καθαγισμοὺς
ἀείσω (δέλτοις δὲ χαράσσετε χρησμὸν ἐμεῖο),
τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' οὐρανίοισι θεοῖσι·
φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ.
Τῶν χθονίων διάειρε τριχῇ θυσίας ἐναρίζων, d
νερτερίων κατάθαπτε, καὶ εἰς βόθρον αἷματ' ἴαλλε.
Χεῦε μέλι Νύμφαισι Διωνύσοιό τε δῶρα.
Ὅσσοι δ' ἀμφὶ γέην πωτώμενοι αἰὲν ἔασι,
τοῖσδε φόνου πλήσας πάντη πυριπληθέα βωμόν,
ἐν πυρὶ βάλλε δέμας θύσας ζώοιο ποτανοῦ,
καὶ μέλι φυρήσας Δηωίῳ ἀλφίτῳ ἔνθεν
ἀτμούς τε λιβάνοιο, καὶ οὐλοχύτας ἐπίβαλλε.
Εὖτε δὲ πὰρ ψαμάθοισιν ἴῃς, γλαυκὴν ἅλα χεύας p. 146
κὰκ κεφαλῆς θυσίαζε, καὶ ἐς βαθὺ κῦμα θαλάσσης
ζῶον ὅλον προΐαλλε. Τελευτήσας τάδε πάντα
ἐς πλατὺν ἠερίων χορὸν ἔρχεο οὐρανιώνων.
Ἀστραίοις δὴ ἔπειτα καὶ αἰθερίοις ἐπὶ πᾶσιν,
αἷμα μὲν ἐκ λαιμῶν κρουνώμασιν ἀμφὶ θυηλὰς
λιμνάζειν· τὰ δὲ γυῖα θεοῖς ἐν δαιτὶ πονεῖσθαι. b
Ἄκρα μὲν Ἡφαίστῳ δόμεναι, τὰ δὲ λοιπὰ πάσασθαι,
ἀτμοῖσιν λαροῖσιν ἐνιπλήσαντες ἅπαντα
ἠέρα ῥευσταλέον· ἐπὶ δ' εὐχὰς πέμπετε τοῖσδε.

---

b 3 *τόνδε* I *θεόδοτον* A*, *θεόσδ.* A² **b** 4 *μακαρίων* I **b** 5 *αἰθὴρ* AH, *αἶθρος* (sic) I **b** 6 *ὑγροποιοῖς* AH **b** 7 *θαλασσίοις* AH **c** 1 *ἐνδέεται* I **c** 2 *τελευτῆσαι*] *τελετὰς* AH *καθαγιασμοὺς* IO **c** 3 *ἀείσω as ἴσως* (sic) AH *χαράσσεται* AH, *χαρίσσετε* O *ὁμοῖον* AH **c** 4 *τρεῖς μὲν*] BIO, cf **147 b** 2, *τοῖς μὲν* AH, cf **147 b** 3 *τρεῖς δ'*] BIO, *τοῖς δ'* AH **c** 5 *ἐναλίγγια* I **d** 2 *νερτερίων*] *νεωτερίζων* I *αἷματ'*] Wolff, *αἷμα* codd **d** 3 *νύμφαις* AIO **d** 4 *γέην*] Meineke, Stob. *Ecl.* Adnot. Crit. LXXIX, *γῆν* vel *γαίην* vel *γαῖαν* codd *ποτώμενοι* O **d** 5 *φθόνου* I *πυρηπλεθέα* O **d** 6 *ποταμοῦ* O **d** 7 *Δηωΐῳ*] Scaliger, *δηΐῳ* AIO, *διΐῳ* B **146 a** 1—3 *εὖτε—προΐαλλε* om B **a** 1 *δὲ πὰρ*] AH, *δ' ἐπὶ* IO *ψαμάθοισινης* A, *ψαμμάθοισιν ἴῃς* O **a** 2 *κὰκ*] *βαρὺ* AH **a** 4 *οὐνιόνων* I **a** 5 *δ' ἤπειτα* codd **a** 6 *θυητὰς* O **b** 1 *λιμνάζει* AH, *λιμνάζοι* BIO *δὲ*] om AH *δαιτὶ*] *δε τε* A **b** 2 *πάσασθαι*] *δάσασθαι* AH **b** 3—**d** 10 *ἀτμοῖσιν—πετεινά* om B **b** 3 *λάβροισιν* AH **b** 4 *ῥευσταλέον*] *ῥευστὰ λοιπὸν* AH *πέμπεο* AH

Καὶ μετ' ὀλίγα ἐπεξηγεῖται τὸν χρησμὸν ἑρμηνεύων ὧδε·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Αἱ δὲ θυσίαι ἔχουσι τὸν τρόπον τοῦτον, κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν
c διαίρεσιν τῶν θεῶν ἐκδεδομέναι. Ὄντων γὰρ ὑποχθονίων καὶ ἐπιχθονίων θεῶν, καὶ τῶν μὲν ὑποχθονίων καὶ νερτερίων καλουμένων, τῶν δ' ἐπιχθονίων καὶ χθονίων καλουμένων θεῶν, κοινῶς μὲν τούτοις ἱερεῖα τετράποδα μέλανα θύειν παρακελεύεται. Περὶ δὲ τὸν τρόπον τῆς θυσίας ἐξαλλάττει· τοῖς μὲν γὰρ ἐπιχθονίοις σφάττειν ἐπὶ βωμῶν, τοῖς δ' ὑποχθονίοις ἐπὶ βόθρων
d παρακελεύεται, καὶ μέντοι καταθάπτειν τούτοις θύσαντας τὰ σώματα. Ὅτι γὰρ κοινὰ τούτων καὶ τὰ τετράποδα αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ἐπήγαγε,

Ξυνὰ πέλει χθονίων καὶ ὑποχθονίων τάδε μούνων
τετράποδα· χθονίοις ἀρνῶν νεοπηγέα γυῖα.

Τοῖς δὲ ἀερίοις πτηνὰ θύειν παρακελεύεται ὁλοκαυτοῦντας, καὶ τὸ αἷμα ἐπὶ τὸν βωμὸν περιάγοντας· τοῖς δὲ θαλασσίοις πτηνὰ μέν, ζῶντα δὲ ἀφιέναι εἰς τὰ κύματα, μέλανα τὴν χρόαν ὄντα. Φησὶ γάρ,

Τοῖς δὲ θεοῖς τὰ πετεινά, θαλασσαίοις δὲ κελαινά,

πᾶσι μὲν λέγων τοῖς θεοῖς πλὴν τῶν χθονίων τὰ πετεινά, μόνοις
p. 147 δὲ τοῖς θαλασσίοις τὰ κελαινά, οὐκοῦν τοῖς ἄλλοις λευκά. Τοῖς δ' οὐρανίοις τε καὶ αἰθερίοις τὰ ἄκρα τῶν ἱερείων λευκῶν ὄντων ἀφιεροῦν, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη ἐσθίειν· ἐκ μόνων γὰρ τούτων βρωτέον σοι, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων μή. Οὓς δὲ εἴρηκεν ἐν τῇ διαιρέσει οὐρανίους, τούτους ἐνταῦθα ἀστραίους. Ἆρ' οὖν δεήσει ἐξηγήσα-

c 1 καὶ] τῶν δ' AH c 2 καλουμένων] AH, κληθέντων IO c 4 θύειν] ἄγειν AH c 4—7 περὶ—παρακελεύεται] om O d 1 καταθάπτειν] AHI, καὶ θάπτειν O d 2 γὰρ] δὲ O τὰ] om AH d 4 ὑποχθονίων] A, ἐπιχθονίων IO d 5 νεοπηγέα γυῖα] νέα πίονα A d 6 τοῖς—πτηνὰ] om AH τὸ—βωμὸν] τὸν βωμὸν καὶ τὸ αἷμα AH d 8 ἀφεῖναι O d 10 δὲ] om AH πετεινά] περὶ γῆν AH θαλασσίοις AHO, τοῖς θαλασσίοις I d 11 πλὴν—θαλασσίοις] om AH 147 a 1 τοῖς 1°] om O a 2 τε] om O

σθαι θυσιῶν τὰ σύμβολα ἢ τῷ εὐσυνέτῳ δῆλα; τετράποδα μὲν ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
γὰρ τοῖς χθονίοις καὶ χερσαῖα· τῷ γὰρ ὁμοίῳ χαίρει τὸ ὅμοιον.
Χθόνιον δὲ τὸ πρόβατον, καὶ διὰ τοῦτο Δήμητρι φίλον, καὶ ἐν
οὐρανῷ τὴν ἔκφανσιν ἐκ τῆς γῆς τῶν καρπῶν μεθ' ἡλίου λοχεύει. b
Μέλανα δέ, τοιαύτη γὰρ ἡ γῆ φύσει σκοτεινή. Τρία δέ, τοῦ γὰρ
σωματικοῦ καὶ γεώδους τὰ τρία σύμβολον. Τοῖς μὲν οὖν ἐπιχθο-
νίοις ἄνω ἐπὶ βωμῶν δεῖ θῦσαι· ἐπὶ γὰρ τῆς γῆς ἀναστρέφονται
οὗτοι· τοῖς δ' ὑποχθονίοις ἐν βόθρῳ καὶ ἐν ταφῇ, ἔνθα διατρίβουσι.
Τὰ πτηνὰ δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅτι πάντα θεῖ. Καὶ γὰρ τὸ ὕδωρ
ἀεικίνητον τῆς θαλάσσης, μέλαν δέ· διὸ καὶ τὰ τοιαῦτα ἱερεῖα
πρόσφορα. Τοῖς δὲ ἀερίοις λευκά· πεφώτισται γὰρ καὶ ὁ ἀὴρ
φύσεως ὢν διαφανοῦς. Οὐρανίοις δὲ καὶ αἰθερίοις τὰ ἐπὶ τῶν c
ζώων κουφότερα, ἅπερ ἐστὶν ἄκρα· οἷς κοινωνεῖν τῆς θυσίας
δεῖ· δοτῆρες γὰρ οὗτοι ἀγαθῶν, οἱ δὲ ἄλλοι τῶν κακῶν
κωλυτῆρες.

Τοιαῦτα μὲν τὰ ἀπὸ Τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας τοῦ
θαυμαστοῦ θεοσόφου.

10. Φέρε δὲ τοῦ αὐτοῦ τὰς ἐναντίας τούτοις φωνὰς d
συγκρίνωμεν, ἃς τέθειται ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς τῶν
ἐμψύχων ἀποχῆς. Ἔνθα δὴ ὀρθῷ λογισμῷ κινούμενος
πρῶτον ἁπάντων ὁμολογεῖ μὴ δεῖν τὸ καθόλου μηδὲν
μήτε θυμιᾶν μήτε θύειν τῷ ἐπὶ πᾶσι Θεῷ, ἀλλὰ μηδὲ
ταῖς μετ' αὐτὸν θείαις καὶ οὐρανίαις δυνάμεσιν. Εἶτα
δὲ ἐπεξιὼν τὰς τῶν πολλῶν ὑπολήψεις ἀνασκευάζει,
μὴ χρῆναι φάσκων θεοὺς ὑπολαμβάνειν τοὺς ταῖς διὰ
ζώων θυσίαις χαίροντας. Εἶναι γάρ φησι πάντων

a 6 ἢ] A[2] (superscr) H, om A* εὐσυνθέτῳ A[2] a 7 καὶ] om AH b 1 ἐκφάνησιν AH b 2 μέλαινα BO δέ 1°] om AH b 3 σύμβολα AHI b 5 ἐν 2°] om I b 7 διὸ] διότι O ἱερεῖα] καὶ ἀέρι AH b 8 καὶ] om AH c 1 ἐπὶ] ἔτι I c 2 θυσίας] οὐσίας AH c 3 δεῖ] om AH οὗτοι] αὐτοὶ AH τῶν κακῶν] om AH d 2 σύγκρινον BIO τίθεται AH d 5 μήτε θυμιᾶν] μηδεμίαν A d 7 ἀνασκευάζει] ABIO[2], ἀναγκάζει O* d 8 ταῖς] τῶν I

p. 148 ἀδικώτατον τὸ ζωοθυτεῖν, καὶ ἀνόσιον καὶ μυσαρὸν καὶ βλαβερόν, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ θεοῖς προσφιλές. Ταῦτα δὲ λέγων δῆλος ἂν εἴη τὸν ἑαυτοῦ θεὸν ἀπελέγχων· προστάττειν γὰρ ἀρτίως ἔφησε τὸν χρησμὸν μὴ μόνον τοῖς ὑποχθονίοις καὶ ἐπιχθονίοις θεοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀερίοις οὐρανίοις τε καὶ αἰθερίοις ζωοθυτεῖν. Καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων τοιαῦτα· ὁ δὲ τὸν Θεόφραστον μαρτυρόμενος θεοῖς μὲν οὔ φησιν ἁρμόζειν τὴν διὰ ζώων θυσίαν,
b δαίμοσι δὲ μόνοις· ὥστε κατὰ τὸν αὐτοῦ καὶ Θεοφράστου λόγον δαίμονα εἶναι ἀλλ' οὐ θεὸν τὸν Ἀπόλλωνα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι νενομισμένους θεούς, οἷς τὰς διὰ ζώων θυσίας πανδημεὶ πάντες ἄρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι κατά τε πόλεις καὶ χώρας ἐκτελοῦσι· τούτους γὰρ οὐκ ἄλλο τι τυγχάνειν ἡγεῖσθαι χρὴ κατὰ τοὺς εἰρημένους ἢ δαίμονας. Εἰ δὲ ἀγαθοὺς εἶναί φασιν αὐτούς, καὶ πῶς, εἴπερ ἀνόσιος ἦν καὶ μυσαρὰ καὶ ἐπιβλαβὴς ἡ δι' αἱμάτων θυσία, ἀγαθοὶ
c ἂν εἶεν οἱ τοῖς τοιοῖσδε χαίροντες; Εἰ δὲ καὶ μὴ μόναις ταῖς τοιαύταις δὴ θυσίαις, καθ' ὑπερβολὴν δὲ ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας φανεῖεν ἀνδροκτασίαις καὶ ἀνθρωποθυσίαις ἡδόμενοι, πῶς οὐκ ἄντικρυς εἶεν ἂν μιαιφόνοι, καὶ πάσης ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας οἰκεῖοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πονηροὶ δαίμονες; Τούτων δὲ ἡμῖν τὴν ἀπόδειξιν εἰληφότων, οἶμαι τῆς ἡμετέρας ἐκ τῶν δηλουμένων ἀναχωρήσεως τὸ εὔλογον ἀποδεδόσθαι. Μὴ γὰρ εἶναι
d ὅσιον μηδ' εὐσεβές, μὴ ὅτι τὴν τοῦ Θεοῦ σεβάσμιον

---

148 a 2 *καὶ βλαβερόν*] om BO a 3 *δὲ*] om AH a 5 *καὶ ἐπιχθονίοις*] om AH a 6 *ζωοθυτεῖν*] AH, *ζῶα θύειν* BIO a 8 *θυσίαν τὴν διὰ ζώων* AH b 4 *νενομισμένους*] *ὀνομαζομένους* AH b 4—c 4 *πανδημεὶ—μιαιφόνοι* om B b 5 *τε* 1°] om AH b 6 *οὐκ*] *οὐδ'* IO b 8 *καὶ πῶς*] *καίπερ* O *ἀνόσιον* A c 2 *τοιαύταις δὴ*] *τοιαῖσδε* IO *δὴ*] *δεῖ* AH c 3 *ἀνδρακτασίαις* O *ἀνθρωποκτασίαις* AH c 6 *ἄλλο*] + *ἀλλ'* O c 7 *εἰληχότων* AI c 8—149 a 4 *τὸ—χωρεῖν* om B d 1 *μηδ'*] *οὐδὲ* AH *σεβασμίαν* IO

προσηγορίαν καὶ τὴν ἀνωτάτω τιμὴν ἐπὶ τὰ πονηρὰ
πνεύματα καταβάλλειν, ἀλλὰ μηδὲ τοῦ παρ' ἀνθρώποις
τὴν βασίλειον ἐπιειμένου ἀξίαν λησταῖς καὶ τοιχωρύχοις
περιτιθέναι. Ὅθεν ἡμεῖς μόνον τὸν ἐπὶ πάντων σέβειν
δεδιδαγμένοι Θεόν, τιμᾶν τε κατὰ τὸ προσῆκον καὶ τὰς
ἀμφ' αὐτὸν θεοφιλεῖς καὶ μακαρίας δυνάμεις, οὐδὲν μὲν
γεῶδες καὶ νεκρόν, οὐδὲ λύθρους καὶ αἵματα, οὐδέ τι τῆς
φθαρτῆς καὶ ὑλικῆς οὐσίας ἐπαγόμεθα· νῷ δὲ πάσης
κεκαθαρμένῳ κακίας καὶ σώματι τὸν ἐξ ἁγνείας καὶ
σωφροσύνης κόσμον πάσης λαμπρότερον ὄντα στολῆς
περιβεβλημένῳ, δόγμασί τε ὀρθοῖς καὶ θεοπρεπέσι, καὶ
ἐπὶ πᾶσι τούτοις διαθέσει γνησίᾳ τὴν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος
ἡμῶν παραδοθεῖσαν εὐσέβειαν μέχρι καὶ θανάτου φυ- p. 149
λάττειν εὐχόμεθα. Ἀλλὰ γὰρ τούτων ἡμῖν προδιηρ-
θρωμένων, ὥρα καὶ ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν εἰρημένων
χωρεῖν. Πρῶτα δὲ πάντων διελθεῖν εὔλογον, δι' ὧν ὁ
προειρημένος συγγραφεὺς ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς τῶν
ἐμψύχων ἀποχῆς μὴ χρῆναί φησι μήτε τῷ ἐπὶ πάντων
Θεῷ μήτε ταῖς μετ' αὐτὸν θείαις δυνάμεσι γεῶδες μηδὲν
μήτε θυμιᾶν μήτε θύειν· ἀλλότρια γὰρ τὰ τοιαῦτα ἢ
κατὰ τὴν πρέπουσαν εὐσέβειαν.

11. Θεῷ μὲν τῷ ἐπὶ πᾶσιν, ὥς τις ἀνὴρ σοφὸς ἔφη, μηδὲν τῶν b ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
αἰσθητῶν μήτε θυμιῶντες μήτ' ἐπονομάζοντες· οὐδὲν γὰρ ἔνυλον,
ὃ μὴ τῷ ἀΰλῳ εὐθύς ἐστιν ἀκάθαρτον. Διὸ οὐδὲ λόγος τούτῳ c
ὁ κατὰ φωνὴν οἰκεῖος· οὐδ' ὁ ἔνδον, ὅταν πάθει ψυχῆς ᾖ μεμολυ-
σμένος· διὰ δὲ σιγῆς καθαρᾶς καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ καθαρῶν ἐννοιῶν

149 b 1 Porphyr. *Abst.* ii. 34. Cf Eus. *Dem. Ev.* p 105 a

d 3 *πνεύματα*] *πράγματα* AH *καταβαλεῖν* I d 4 *βασιλείαν* AH *ἀξίαν*] om AH *τυβμορύχοις* (sic) I, *τυμβωρύχοις* BO d 5 *Θεὸν σέβειν δεδιδαγμένοι* O d 6 *δεδιδαγμένον* I d 7 *καὶ*] pr *τε* BIO d 9 *οὐσίας*] *θυσίας* AH d 12 *περιβεβλημένοι* AH *τε*] *δὲ* AH **149** a 1 *καὶ*] om A a 3 *ὅρα* I *ἐπὶ*] superscr A^2, om A* a 6 *μήτε—Θεῷ*] om B a 7 *μετ'*] *περὶ* I a 9 *ἐμπρέπουσαν* AH b 1 *ὥς τις*] *ὅστις* I b 2 *γὰρ*] + *ἐστιν* Porphyr. c 1 *λόγῳ* AH c 2 *μεμολυμένος* A

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ θρησκεύομεν αὐτόν. Δεῖ ἄρα συναφθέντας καὶ ὁμοιωθέντας αὐτῷ τὴν αὐτῶν ἀναγωγὴν θυσίαν ἱερὰν προσάγειν τῷ Θεῷ, τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ὕμνον οὖσαν καὶ ἡμῶν σωτηρίαν. Ἐν ἀπαθείᾳ ἄρα τῆς ψυχῆς τοῦ δὲ Θεοῦ θεωρίᾳ ἡ θυσία αὕτη τελεῖται.

d 12. Τοῖς δὲ αὐτοῦ ἐκγόνοις, νοητοῖς δὲ θεοῖς, ἤδη καὶ τὴν ἐκ τοῦ λόγου ὑμνῳδίαν προσθετέον. Ἀπαρχὴ γὰρ ἑκάστῳ ὧν δέδωκεν ἡ θυσία, καὶ δι' ὧν ἡμῶν τρέφει καὶ εἰς τὸ εἶναι συνέχει τὴν οὐσίαν. Ὡς οὖν γεωργὸς δραγμάτων ἀπάρχεται καὶ τῶν ἀκροδρύων, οὕτως
p. 150 ἡμεῖς ἀπαρξώμεθα αὐτοῖς ἐννοιῶν τῶν περὶ αὐτῶν καλῶν, εὐχαριστοῦντες ὧν ἡμῖν δεδώκασι τὴν θεωρίαν, καὶ ὅτι ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτῶν θέας ἀληθινῶς τρέφουσι, συνόντες καὶ φαινόμενοι καὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ ἐπιλάμποντες.

Ταῦτα μὲν οὖν οὗτος. Ἀδελφὰ δὲ αὐτῷ καὶ συγγενῆ περὶ τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Θεοῦ ἐν τῷ *Περὶ θυσιῶν* ὁ παρὰ τοῖς πολλοῖς ᾀδόμενος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Τυανεὺς Ἀπολλώνιος τάδε γράφειν λέγεται·

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ b 13. Οὕτως τοίνυν μάλιστα ἄν τις, οἶμαι, τὴν προσήκουσαν ἐπιμέλειαν ποιοῖτο τοῦ θείου, τυγχάνοι τε αὐτόθεν ἵλεώ τε καὶ εὐμενοῦς αὐτοῦ παρ' ὅντινα οὖν μόνος ἀνθρώπων, εἰ Θεῷ μέν, ὃν δὴ πρῶτον ἔφαμεν, ἑνί τε ὄντι κεχωρισμένῳ πάντων, μεθ' ὃν
c γνωρίζεσθαι τοὺς λοιποὺς ἀναγκαῖον, μὴ θύοι τι τὴν ἀρχήν, μήτε ἀνάπτοι πῦρ, μήτε καθόλου τι τῶν αἰσθητῶν ἐπονομάζοι· (δεῖται γὰρ οὐδενὸς οὐδὲ παρὰ τῶν κρειττόνων ἤπερ ἡμεῖς ἐσμέν· οὐδ'

150 b 1 Apollonius Ty. ap Philostratum. Cf Eus. *Dem. Ev.* p 105 b

c 4 *θρησκεύσωμεν* AHI c 5 *αὐτῶν*] *αὐτὴν* AH, *αὐτῶν* I *ἀγωγὴν* AH *ἱερὰν θυσίαν* AH c 6 *τῆς*] om I d 1 *ἐγγόνοις* I d 2 *προθετέον* I d 3 *τὴν*] om AH 150 a 1 *ἀπαρξόμεθα* Porphyr. a 2 *καὶ*] pr *τε* AH a 3 *φαινόμενοι*] *τρεφόμενοι* AH a 4 *ἐπιλάμψαντες* AH a 5 *οὖν*] om AH *οὗτος*] *οὕτως* HBO[2] *αὐτοῦ* AH b 2 *ποιεῖτο* I b 3 *μόνος*] AHI, om Eus. *Dem. Ev. l. c.*, *μᾶλλον* BO b 4 *ἑνί τε*] *ἐνίοτε* BIO *κεχωρισμένῳ*] pr *καὶ* BIO c 1 *θύοι τι*] *θύοιτο* I *μήτε*] *μὴ δὲ* AH c 2 *ἐπονομάζειν* AH c 3 *ἤπερ*] I, *ᾗπερ* AO *ἐσμέν*] om BIO *οὐδ' ἔστιν*] *οὐδὲ ἡμεῖς* AH

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ

ἔστιν ὃ τὴν ἀρχὴν ἀνίησι γῆ φυτόν, ἢ τρέφει ζῶον, ἢ ἀήρ, ᾧ μὴ πρόσεστί γέ τι μίασμα·) μόνῳ δὲ χρῷτο πρὸς αὐτὸν αἰεὶ τῷ κρείττονι λόγῳ, λέγω δὲ τῷ μὴ διὰ στόματος ἰόντι, καὶ παρὰ τοῦ καλλίστου τῶν ὄντων διὰ τοῦ καλλίστου τῶν ἐν ἡμῖν αἰτοίη τἀγαθά· νοῦς δέ ἐστιν οὗτος, ὀργάνου μὴ δεόμενος. Οὐκοῦν d *κατὰ ταῦτα οὐδαμῶς τῷ μεγάλῳ καὶ ἐπὶ πάντων Θεῷ θυτέον.*

Τούτων δὲ ὧδε ἐχόντων, θέα δὴ λοιπὸν ὁποῖα περὶ τοῦ ζωοθυτεῖν ὁ πρότερος ἱστορεῖ συγγραφεύς, μάρτυρα τοῦ λόγου τὸν Θεόφραστον ἀνακαλούμενος·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

14. *Πόρρω δὲ τῶν περὶ τὰς θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις* p. 151 *προϊουσῶν παρανομίας, ἡ τῶν δεινοτάτων θυμάτων παράληψις ἐπεισήχθη ὠμότητος πλήρης· ὡς δοκεῖν τὰς πρόσθεν λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς βωμοὺς αἱμαξάντων, ἀφ' οὗ λιμῶν τε καὶ πολέμων πειραθέντες αἱμάτων ἥψαντο. Τοιγαροῦν τὸ δαιμόνιον, ὥς φησιν ὁ Θεόφραστος, τούτων ἑκατέρων νεμεσῆσαν, ἐπιθεῖναι τὴν πρέπουσαν ἔοικε τιμωρίαν· καθὸ οἱ μὲν ἄθεοι γεγόνασι τῶν ἀνθρώπων,* b *οἱ δὲ κακόφρονες μᾶλλον ἢ κακόθεοι λεχθέντες ἂν ἐν δίκῃ, διὰ τὸ φαύλους καὶ μηδὲν ἡμῶν βελτίους ἡγεῖσθαι τὴν φύσιν εἶναι τοὺς θεούς. Οὕτως οἱ μὲν ἄθυτοι φαίνονται γενέσθαι τινές· οἱ δὲ κακόθυτοι καὶ παρανόμων ἁψάμενοι θυμάτων.*

Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς προστίθησι καὶ ταῦτα·

Ὧν δὴ τοῦτον ἐχόντων τὸν τρόπον, εἰκότως ὁ Θεόφραστος ἀπαγορεύει μὴ θύειν τὰ ἔμψυχα τοὺς τῷ ὄντι εὐσεβεῖν ἐθέλοντας, χρώμενος καὶ τοιαύταις ἄλλαις αἰτίαις.

---

151 a 1 Porphyr. *Abst.* ii. 7. Cf p 29 b
b 7 Porphyr. ib ii. 11

---

c 5 *πρόσεστί*] *πρὸς αὐτόν* AH *τι*] om AHB d 1 *τὰ ἀγαθά* AI *οὗτος*] om BO d 2 *τὰ αὐτὰ* AH d 3 *δέ*] om BIO 151 a 3 *πρόσθεν λεχθείσας*] O cf 29 b, *προσενεχθείσας* AHBI, *πρότερον λεχθείσας* Theodoret. 108, 31 a 5 *τοὺς*] om AH a 7 *ὁ*] om O *ἑκάτερον* BO b 4 *ἄθυτοι*] *ἄθεοι* AH *φαίνονται*] om I b 6—c 6 *πάλιν—ταῦτα* om B b 8 *ἀπαγορεύειν* A

c Καὶ ἐπιλέγει·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Καὶ μὴν θύειν δεῖ ἐκεῖνα, ἃ θύοντες οὐδένα πημανοῦμεν· οὐδὲν γὰρ ὡς τὸ θῦμα ἀβλαβὲς εἶναι χρὴ πᾶσι. Εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι οὐχ ἧττον τῶν καρπῶν καὶ τὰ ζῶα ἡμῖν εἰς χρῆσιν ὁ Θεὸς ἔδωκεν, ἀλλ' οὖν γε ἐπιθυομένων τῶν ζώων φέρει τινὰ βλάβην αὐτοῖς, ἅτε τῆς ψυχῆς νοσφιζομένων. Οὐ θυτέον οὖν ταῦτα· ἡ γὰρ θυσία ὁσία τίς ἐστι κατὰ τοὔνομα· ὅσιος δὲ οὐδεὶς ὃς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀποδίδωσι χάριτας, κἂν καρποὺς λάβῃ κἂν φυτὰ μὴ ἐθέλοντος.
d Πῶς γὰρ ὅσιον, ἀδικουμένων τῶν ἀφαιρεθέντων; Εἰ δὲ οὐδὲ καρπῶν ὁ ἀψάμενος ἀλλοτρίων ὁσίως θύει, τά γε τούτων τιμιώτερα παντελῶς οὐχ ὅσιον ἀφαιρουμένους τινῶν θύειν· τὸ γὰρ δεινὸν οὕτω γίνεται μεῖζον. Ἡ ψυχὴ δὲ πολλῷ τιμιώτερον τῶν ἐκ γῆς φυομένων, ἣν ἀφαιρεῖσθαι θύοντα ζῶα οὐ προσῆκεν.

Καὶ ἐπιλέγει·

Ἀφεκτέον ἄρα τῶν ζώων ἐν ταῖς θυσίαις.

Καὶ πάλιν φησί·

Τὸ τοίνυν μήθ' ὅσιον μήτ' εὐδάπανον οὐ θυτέον.

Καὶ ἑξῆς·

Ὥστε καὶ τῶν ζώων, εἰ ⟨θυτέον⟩ αὐτὰ θεοῖς, τούτων τινὸς ἕνεκα ⟨ἀπαρκτέον⟩· καὶ γὰρ ἃ θύομεν, τούτων τινὸς ἕνεκα θύομεν.
p. 152 Ἆρ' οὖν τιμῆς ἡγήσαιτ' ἄν τις τυγχάνειν ἡμῶν, ἢ θεός, ὅταν

c 2 Porphyr. *Abst.* ii. 12 d 7, 9 ibid ii. 13 d 11 ibid ii. 24

c 2 ποιμανοῦμεν I c 4 ὁ Θ. εἰς χρ. Porph. ἔδωκεν] AHI, δέδωκεν O Porph. c 5 οὖν γε] οὔτε AH, ὅτι γε Porph. c 7 κατὰ τοὔνομα] κατ' οὔνομα A, pr καὶ I c 8—d 2 ἀποδίδωσι—ἀλλοτρίων om B c 8 φυτὸν AH ἐθέλοντος] ἐκ θελ. Porph. d 1 ὅσιον] + οὐκ A d 2 καρπῶν ὁ ἀψ. ἀλλ.] καρποὺς ὁ ἀφελόμενος ἄλλων Porph. θύει] pr οὐ A d 4 οὕτω] αὐτὸ A ἡ] om Porph. d 5 ζῶα] pr τὰ Porph. προσῆκον BO d 9 ἀδάπανον BO οὐ] + πάνυ Porph. d 11 εἰ ἀπαρκτέον αὐτὰ θεοῖς (θεῷ τῷ (sic) AH) τινὸς ἕνεκα θυτέον AHBI, ἀπαρκτέον et θυτέον inter se transponenda coniecit Nauck τούτων] O ? Porph., om AHBI 152 a 1 τιμῆς] + τις A²H (τ . . A*) ἡγήσαιτ' ἄν] ἡγήσεται AH τις] om AH ἡμῶν] pr ἡ IO

ἀδικοῦντες εὐθὺς διὰ τῆς ἀπαρχῆς φαινώμεθα, ἢ μᾶλλον ἀτιμίαν ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
οἰήσαιτ᾽ ἂν τὸ τοιοῦτο δρᾶν; Ἐν τῷ δέ γε θύειν ἀναιροῦντες τὰ
μηδὲν ἀδικοῦντα τῶν ζώων ἀδικήσειν ὁμολογοῦμεν· ὥστε τιμῆς
μὲν ἕνεκα οὐ θυτέον τῶν λοιπῶν ζώων οὐδέν· οὐ μὴν οὐδὲ τῶν
εὐεργεσιῶν χάριν αὐτοῖς ἀποδιδόντας. Ὁ γὰρ τὴν δικαίαν ἀμοιβὴν
τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς εὐποιίας τὸ ἀντάξιον ἀποδιδούς, οὐκ ἐκ
τοῦ κακῶς τινὰς δρᾶν ὀφείλει ταῦτα παρέχειν. Οὐδὲν γὰρ μᾶλλον b
ἀμείβεσθαι δόξει, ἢ κἂν εἰ τὰ τοῦ πέλας ἁρπάσας τις στεφανοίη
τινάς, ὡς χάριν ἀποδιδοὺς καὶ τιμήν. Ἀλλ᾽ οὐδὲ ⟨χρείας⟩ τινὸς
ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν. Ὁ γὰρ ἀδίκῳ πράξει τὸ παθεῖν εὖ θηρεύων
ὕποπτός ἐστι μηδὲ εὖ παθὼν χάριν ἕξειν. Ὥστε οὐδὲ ἐλπιζομένης
εὐεργεσίας θυτέον ἐστὶ τοῖς θεοῖς ζῶα. Καὶ γὰρ δὴ τῶν μὲν
ἀνθρώπων λάθοι τις ἂν ἴσως τινὰ τοῦτο πράττων· τὸν δὲ θεὸν
ἀμήχανον καὶ λαθεῖν. Εἰ τοίνυν θυτέον μὲν τούτων τινὸς ἕνεκα, c
οὐδενὸς δὲ τούτων χάριν αὐτὸ πρακτέον, δῆλον ὡς οὐ θυτέον ἐστὶ
τὰ ζῶα τὸ παράπαν τοῖς θεοῖς.

Καὶ πάλιν ἐπιλέγει·

Τοῖς μὲν γὰρ ἥ τε φύσις καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ τῆς ψυχῆς αἴσθησις δρωμένοις συνηρέσκετο,

> Ταύρων δ᾽ ἀκράτοισι φόνοις οὐ δεύετο βωμός,
> ἀλλὰ μύσος τοῦτ᾽ ἔσκεν ἐν ἀνθρώποισι μέγιστον,
> θυμὸν ἀπορραίσαντας ἐέδμεναι ἤϊα γυῖα.

Καὶ μεθ᾽ ἕτερα·

Ὅταν δὲ νέος θεοὺς χαίρειν πολυτελείαις γνῷ, καί, ὥς φασι,

---

152 c 5 Porphyr. *Abst.* ii. 27 c 7 'Emped. ap Sturz. v. 312' Gaisf. c 11 Porphyr. ibid ii. 60

a 3 οἰήσετ᾽ AH a 4 ἀδικεῖν BI Porph. a 5 τῶν 2°] om A a 6 ἀποδιδόντες I b 2 δόξει ἢ] δόξῃ AH b 2—d 1 ἢ κἂν – σωφρονήσειε om B b 2 τις] om AH b 3 ⟨χρείας⟩] Porph., χάριν codd b 6 εὐεργεσίας] θυσίας O ζῶα] pr τὰ O b 7 ἂν] superscr A* c 1 τοίνυν] τινα AH c 2 πρακτέον αὐτό I δῆλον] pr ᾧ AH c 3 τὸ παράπαν τοῖς θεοῖς] om Porph. codd, addit ex Eus. Nauck c 5 τε] om AH c 6 συνηρέσκοντο AH c 7 ἀκράτοισι] cf Aesch. *Choeph.* 578 c 8 ἔσχεν AH c 9 ἀπορρήσαντας AHI ἐέδμεναι ἤϊα γυῖα] ἔσμεναι ἡ ἀγυῖα A (sine accent) H ἤϊα] IO, ἠέα Viger c 11—153 b 7 ὅταν—τούτων] om AH νέος] s sup ras I, om O (spatio relicto)

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ d *ταῖς τῶν βοῶν καὶ ἄλλων ζώων θοίναις, πότ᾽ ἂν ἑκὼν σωφρονήσειε; Πῶς δὲ κεχαρισμένα θύειν ἡγούμενος τοῖς θεοῖς ταῦτα, οὐκ ἐξεῖναι ἀδικεῖν οἰήσεται αὐτῷ, μέλλοντι διὰ τῶν θυσιῶν ἐξωνεῖσθαι τὴν ἁμαρτίαν; Πεισθεὶς δὲ ὅτι τούτων χρείαν οὐκ ἔχουσιν οἱ θεοί, εἰς δὲ τὸ ἦθος ἀποβλέπουσι τῶν προσιόντων, μεγίστην θυσίαν λαμβάνοντες τὴν ὀρθὴν περὶ αὐτῶν τε καὶ τῶν πραγμάτων διάληψιν, πῶς οὐ σώφρων καὶ δίκαιος καὶ ὅσιος ἔσται; Θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν ἀπαρχὴ νοῦς καθαρὸς καὶ ψυχὴ ἀπαθής· οἰκεῖον δὲ καὶ τὸ μετρίων μὲν ἀπάρχεσθαι τῶν ἄλλων, μὴ παρέργως δέ, ἀλλὰ σὺν πάσῃ προθυμίᾳ. Ἐοικέναι γὰρ δεῖ*
p. 153 *τὰς τιμὰς ταῖς ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν προεδρίαις ὑπαναστάσεσί τε καὶ κατακλίσεσιν, οὐ συντάξεων δόσεσι.*

Σαφῶς δὴ διὰ τούτων κατὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς τούτων φιλοσόφους ὡμολογήθη, ὅτι οὐδὲν ἔμψυχον τυθείη ἂν εὐλόγως τοῖς θεοῖς· ἀνόσιον γὰρ καὶ ἄδικον καὶ ἐπιβλαβὲς εἶναι τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἀλλότριόν τε μύσους. Οὐκ ἦν ἄρα θεός, οὐδέ τις ἀψευδὴς καὶ ἀγαθὸς δαίμων, ὁ τὰς δι᾽ αἱμάτων λοιβάς τε καὶ κνίσας μικρῷ πρόσθεν εἰσπραττόμενος χρησμῳδός· οὐδ᾽ ἐκεῖνοι πάντες, οἷς ὁ χρησμὸς θύειν ζῷα παρεκελεύσατο. Πλάνον
b ἄρα καὶ ἀπατεῶνα καὶ πονηρὸν ἄντικρυς δαίμονα χρὴ φάναι τὸν καταψευσάμενον, καὶ θεοὺς τοὺς μὴ ὄντας ἀνειπόντα, καὶ προστάξαντα μὴ μόνον τοῖς χθονίοις καὶ καταχθονίοις ἀλλὰ καὶ τοῖς οὐρανίοις καὶ αἰθερίοις καὶ ἀστραίοις ζωοθυτεῖν. Τίνας οὖν εἰ μὴ θεοὺς τοὺς εἰρημένους ἅπαντας προσήκοι ἂν ὑπολαμβάνειν, αὐτὸς πάλιν ὁ συγγραφεὺς διηγήσεται διὰ τούτων·

---

d 8 Porphyr. *Abst.* ii. 61

---

d 1 ἄλλων] pr τῶν I d 4 πεισθεὶς] προσθεὶς I d 5 οἱ] om I d 7 διάληψιν] ὑπόληψιν (διά above) I ὅσιος καὶ δίκαιος I Porph. d 8 ἔσται] I Porph., ἔσεται cet d 9—153 a 2 οἰκεῖον—δόσεσι om B 153 a 10 ζῷα θύειν I b 4 καταχθ.] pr τοῖς I b 6 αὐτὸς π. ὁ συγγρ.] om BO αὐτὸς] + σοι I b 7 τούτων] τοῦτο I

15. *Οἶδε δὲ ὁ τῆς εὐσεβείας φροντίζων ὡς θεοῖς μὲν οὐ θύεται* c ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ἔμψυχον οὐδέν, δαίμοσιν δέ, ἀλλ' ἤτοι ἀγαθοῖς ἢ καὶ φαύλοις·
καὶ τίνων ἐστὶ τὸ θύειν τούτοις, καὶ τῶν ἄχρι τίνος αὐτῶν δεο-
μένων.

Καὶ αὖθις ἑξῆς φησίν·

Ὅτι δὲ οὐ θεοῖς, ἀλλὰ δαίμοσι τὰς θυσίας τὰς διὰ τῶν αἱμάτων
προσῆγον οἱ τὰς ἐν τῷ παντὶ δυνάμεις καταμαθόντες, καὶ τοῦτο
πεπίστωται παρ' αὐτῶν τῶν θεολόγων· καὶ μὴν ὅτι τούτων οἱ d
μὲν κακοποιοί, οἱ δὲ ἀγαθοὶ οὐκ ἐνοχλήσουσιν ἡμῖν.

Ταῦτα μὲν ὁ δεδηλωμένος. Ἐπεὶ δὲ τῶν δαιμόνων
ἔφησε τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τοὺς δὲ φαύλους εἶναι, φέρε,
πῶς ἴδωμεν ὅτι οὐδὲ ἀγαθοὶ δαίμονες φαῦλοι δὲ οἱ
νενομισμένοι αὐτῶν θεοὶ πάντες ἁλίσκονται; Λάβοις
δ' ἂν καὶ τούτου τὴν ἀπόδειξιν ὧδε. Τὸ ἀγαθὸν ὠφελεῖ,
βλάπτει δὲ τὸ ἐναντίον. Εἰ δὲ φανεῖεν οἱ κατὰ πάντα
τόπον ἀνηγορευμένοι εἴτε θεοὶ εἴτε δαίμονες, αὐτοὶ δὴ
οἱ παρὰ πᾶσιν αὐτοῖς βεβοημένοι καὶ πρὸς τῶν ἐθνῶν
ἁπάντων προσκυνούμενοι, ὅ τε Κρόνος καὶ Ζεύς, Ἥρα
τε καὶ Ἀθηνᾶ καὶ οἱ παραπλήσιοι, αἵ τε ἀφανεῖς p. 154
δυνάμεις, καὶ οἱ δαίμονες οἱ διὰ τῶν ξοάνων ἐνεργοῦν-
τες, οὐ μόνον ζώων ἀλόγων σφαγαῖς καὶ θυσίαις, ἀλλὰ
καὶ ἀνδροκτασίαις καὶ ἀνθρωποθυσίαις χαίροντες, καὶ
ταύτῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀθλίων ἀνθρώπων λυμαινόμενοι,
τίνα χείρονα ταύτης βλάβην ⟨ἂν⟩ ἐπινοήσειας; Εἰ γὰρ
ἡ διὰ ζώων ἀλόγων θυσία ἐπάρατος καὶ κακόθυτος πρὸς

---

153 c 1 Porphyr. *Abst.* ii. 36 c 6 ibid ii. 58

---

c 1 δὲ] + ὅτι O c 2 ἀλλ' ἤτοι] AHIO, ἄλλοις B, ἄλλοις ἤτοι Nauck c 3 τῶν] τούτων AH, om Porph. αὐτῶν δεομ.] τῶν δεομ. αὐ. I c 6 τὰς θυσίας] reprob I[2] d 2 οὐκ] pr οἳ Porph. d 3—5 ἐπεὶ—δαίμονες] om B d 5 ἴδοιμεν AH d 6 νενομισμένως I d 9 τόπον] om I d 11 ὅ τε] οἵ τε I Ζεύς] pr ὁ BIO 154 a 3 μόνων I a 6 βλάβην ταύτης BO ⟨ἂν⟩ ἐπινοήσειας] ἂν ex coniect add Heikel, ἐπινοήσαιεν AH a 7 ζώων] pr τῶν I

τῶν φιλοσόφων ἐλέχθη, μυσαρά τε καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος καὶ οὐκ ἀβλαβὴς τοῖς θύουσι, καὶ διά γε ταῦτα
b πάντα θεῶν ἀναξία, τί χρὴ νομίζειν τὴν δι' ἀνθρώπων σφαγῆς; Ἦ παντὸς αὕτη γένοιτ' ἂν ἀσεβεστάτη καὶ ἀνοσιωτάτη; Πῶς οὖν ἀγαθοῖς δαίμοσιν, οὐχὶ δὲ τοῖς παμμιάροις καὶ πανωλέθροις πνεύμασιν εἰκότως ἂν λεχθείη προσφιλής; Φέρ' οὖν ἐλέγξωμεν καὶ ἀποδείξωμεν ὁπόσον ἡ τῆς πολυθέου πλάνης λύμη τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων πρὸ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἐκράτει. Λελύσθαι γὰρ αὐτὴν καὶ καθῃρῆσθαι οὐκ ἄλλοτε ἢ κατὰ τοὺς Ἀδριανοῦ χρόνους,
c φωτὸς δίκην ἤδη διαλαμπούσης ἐπὶ πάντα τόπον τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας. Οἷς οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' αὐτῶν πάλιν τῶν μὴ τὰ ἡμέτερα φρονούντων μαρτυρήσουσιν αἱ φωναὶ διαρρήδην, τῶν πρὸ τούτου χρόνων τοσαύτην κατηγοροῦσαι μοχθηρίαν, ὥστε ἤδη τοὺς δεισιδαίμονας πέρα καὶ τῶν τῆς φύσεως ὅρων χωρεῖν, ὑπὸ τῶν ὀλεθρίων πνευμάτων ἐξοιστρουμένους καὶ δαιμονῶντας ἄντικρυς, ὡς καὶ τοῖς τῶν φιλτάτων αἵμασι καὶ ἄλλαις μυρίαις ἀνθρωποθυσίαις ἱλεοῦσθαι νομίζειν τὰς μιαιφόνους
d δυνάμεις. Καί τις πατὴρ τὸν μονογενῆ παῖδα, καὶ μήτηρ τὴν ἀγαπητὴν θυγατέρα προσέθυσεν τῷ δαίμονι, καὶ κατέσφαττον οἱ φίλτατοι ὥς τι τῶν ἀλόγων καὶ ἀλλοτρίων θρεμμάτων τοὺς προσήκοντας, ἔθυόν τε τοῖς δὴ θεοῖς κατὰ πόλεις καὶ χώρας τοὺς συνοίκους καὶ πολίτας, τὴν φιλάνθρωπον καὶ συμπαθῆ φύσιν ἐπὶ τὸ ἀνηλεὲς καὶ ἀπάνθρωπον ἀκονήσαντες, καὶ τὸν μανιώδη

b 1 δι'] τῶν AH b 2 σφαγήν A Heikel αὕτη] om AH b 9 καθηρεῖσθαι BO, καθαιρεῖσθαι I c 2 οἷς] superscr A² ? c 3—8 μὴ—αἵμασι om B c 5 μοχθηρίαν] μαρτυρίαν AH ἤδη] + καὶ O c 7 πνευμάτων] δαιμόνων AH; vid 158 b 6 c 8 μυρίαις] om AH c 9 μιαιφόνους] ἐναντίας O d 1 τις] τι γὰρ AH d 2 μήτηρ] post θυγατέρα AH προσέθυε I, προσέθυον O τῷ δαίμονι] om BO d 3 κατέσφαζον IO d 5 πόλιν καὶ χώραν BO

καὶ δαιμονιακὸν ὡς ἀληθῶς ἐπιδεικνύμενοι τρόπον. Εὕροις δ' οὖν πᾶσαν ἐξετάζων Ἑλληνικήν τε καὶ βάρβαρον ἱστορίαν, ὅπως οἱ μὲν υἱεῖς, οἱ δὲ θυγατέρας, οἱ δὲ καὶ σφᾶς αὐτοὺς ταῖς τῶν δαιμόνων καθιέρουν θυσίαις. Ἐγὼ δέ σοι καὶ τούτων τὸν καὶ πρότερον p. 155 *παρίστημι μάρτυρα ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἐν οἷς τὴν τῶν ἀλόγων θρεμμάτων θυσίαν ὡς ἀνοσίαν καὶ ἀδικωτάτην ἀπηγόρευσε, ταῦτα φάσκοντα πρὸς ῥῆμα·*

16. Καὶ ὅτι ταῦτα οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πλήρους οὔσης τῆς ἱστο- b ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ρίας λέγομεν, αὐτάρκη καὶ ταῦτα παραστῆσαι. Ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν Ῥόδῳ μηνὶ Μεταγειτνιῶνι ἕκτῃ ἱσταμένου ἄνθρωπος τῷ Κρόνῳ. Ὃ δὴ ἐπὶ πολὺ κρατῆσαν ἔθος μετεβλήθη· ἕνα γὰρ τῶν ἐπὶ θανάτῳ δημοσίᾳ κατακριθέντων μέχρι τῶν Κρονίων συνεῖχον, ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς προαγαγόντες τὸν ἄνθρωπον ἔξω πυλῶν ἀντικρὺ τοῦ Ἀριστοβούλης ἕδους, οἴνου ποτίσαντες, ἔσφαττον. Ἐν δὲ τῇ νῦν Σαλαμῖνι, πρότερον δὲ Κορωνίᾳ ὀνομαζομένῃ, μηνὶ c κατὰ Κυπρίους Ἀφροδισίῳ, ἐθύετο ἄνθρωπος τῇ Ἀγραύλῳ τῇ Κέκροπος καὶ νύμφης Ἀγραυλίδος. Καὶ διέμενε τὸ ἔθος ἄχρι τῶν Διομήδους χρόνων· εἶτα μετέβαλεν, ὥστε τῷ Διομήδει τὸν ἄνθρωπον θύεσθαι· ὑφ' ἕνα δὲ περίβολον ὅ τε τῆς Ἀθηνᾶς νεὼς καὶ ὁ τῆς Ἀγραύλου καὶ Διομήδους. Ὁ δὲ σφαγιαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐφήβων ἀγόμενος τρὶς περιέθει τὸν βωμόν· ἔπειτα ὁ ἱερεὺς αὐτὸν λόγχῃ ἔπαιε κατὰ τοῦ στομάχου, καὶ οὕτως αὐτὸν ἐπὶ τὴν νησθεῖσαν πυρὰν ὡλοκαύτιζον. Τοῦτον δὲ τὸν θεσμὸν Δίφιλος ὁ τῆς Κύπρου βασιλεὺς κατέλυσε, κατὰ τοὺς Σελεύκου χρόνους τοῦ d

---

155 b 1 Porphyr. *Abst.* ii. 54 c 9 Porphyr. ibid ii. 55

---

d 8 *δαιμονικὸν* HIO vid cf Plut. *Moral.* 458 B, 996 C d 10 *υἱοῖς* I **155** a 1 *σοι*] om BIO b 1 *πλήρης* AH, *πλήθους* O b 3 *μηνὶ*] + Μαΐῳ BO Μεταγειτνιῶντι O *ἕκτῃ ἱστ.*] *κατ' Ἀθηναίους* BO b 5 *μέχρι*] + *μὲν* Porph. b 7 *ἄντικρυς* I Porph. *ἔσφαττον*] *ἔσφαλλον* BO c 1 *Σαλαμῖνι*] Schol in A marg v. Append. *Κορωνίᾳ*] *κοινωνίᾳ* BO, cf **162** d 9, *Κορωνίδι* Porph. c 4 *μετέβαλλεν* BO c 9 *ὡλ.* O, *ὡλοκαύτιζεν* Porph. *Δίφιλος*] I Porph., *Διίφιλος* AH, *Διάφιλος* BO d 1 *τοῦ θεολόγου*] om AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ θεολόγου γενόμενος, τὸ ἔθος εἰς βουθυσίαν μεταστήσας. Προσήκατο δὲ ὁ δαίμων ἀντὶ ἀνθρώπου τὸν βοῦν· οὕτως ἰσάξιόν ἐστι τὸ δρώμενον. Κατέλυσε δὲ καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Αἰγύπτου τὸν τῆς ἀνθρωποκτονίας νόμον Ἄμωσις, ὡς μαρτυρεῖ Μανεθῶς ἐν τῷ Περὶ Ἀρχαϊσμοῦ καὶ Εὐσεβείας. Ἐθύοντο δὲ τῇ Ἥρᾳ, καὶ ἐδοκιμάζοντο καθάπερ οἱ ζητούμενοι καθαροὶ μόσχοι καὶ συσφραγιζόμενοι. Ἐθύοντο δὲ τῆς ἡμέρας τρεῖς· ἀνθ' ὧν κηρίνους ἐκέλευσεν ὁ Ἄμωσις τοὺς ἴσους ἐπιτίθεσθαι. Ἔθυον δὲ καὶ ἐν Χίῳ τῷ Ὠμαδίῳ Διονύσῳ ἄνθρωπον διασπῶντες, καὶ ἐν Τενέδῳ, ὥς φησιν Εὔελπις ὁ Καρύστιος· ἐπεὶ καὶ Λακεδαιμονίους φησὶν
p. 156 ὁ Ἀπολλόδωρος τῷ Ἄρει θύειν ἄνθρωπον. Φοίνικες δὲ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς ἢ πολέμων ἢ λοιμῶν ἢ αὐχμῶν ἔθυον τῶν φιλτάτων τινὰ ἐπιφημίζοντες Κρόνῳ· καὶ πλήρης γε ἡ Φοινικικὴ ἱστορία τῶν θυσάντων, ἣν Σαγχουνιάθων μὲν τῇ Φοινίκων γλώσσῃ συνέγραψε, Φίλων δὲ ὁ Βύβλιος εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν δι' ὀκτὼ βιβλίων ἡρμήνευσεν. Ἴστρος δὲ ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν Κρητικῶν θυσιῶν φησὶ τοὺς Κουρῆτας τὸ παλαιὸν τῷ Κρόνῳ θύειν
b παῖδας. Καταλυθῆναι δὲ τὰς ἀνθρωποθυσίας σχεδὸν τὰς παρὰ πᾶσί φησι Πάλλας, ὁ ἄριστα ⟨τὰ⟩ περὶ τῶν τοῦ Μίθρα συναγαγὼν μυστηρίων ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐθύετο γὰρ καὶ ἐν Λαοδικείᾳ τῇ κατὰ Συρίαν τῇ Ἀθηνᾷ κατ' ἔτος παρθένος, νῦν δὲ ἔλαφος. Καὶ μὴν καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι ἐποίουν τὴν θυσίαν, ἣν Ἰφικράτης ἔπαυσε. Καὶ Δουματηνοὶ δὲ τῆς Ἀραβίας

156 a 1 Porphyr. *Abst.* ii. 56

d 2—156 a 1 *προσήκατο—ἄνθρωπον* om B   d 3 *ἰσάξιόν*] *εἰς ἄξιον* AH?   *ἐστι*] om AH?   d 4 *δὲ*] *τε* AH   d 6 *ἔθυον τὸ* A   d 7 *συσφραγ.*] *οἱ σφραγ.* A   d 10 *Χίῳ*] pr *τῇ* I   156 a 3 *ἐπιφημίζοντες*] Porph., Lobeck *Phryn.* 598, *ἐπιψηφίζοντες* codd   *Κρόνῳ*] pr *τῷ* BO   *γε*] *τε* O, *δὲ* Porph.   a 5 *δι' ὀκτὼ β. ἡρμ.*] *διὸ ἐκ τῶν β. ἡρμ.* A, *δύο ἡρμήνευσεν ἐκ τῶν β.* H, cf 31 d   b 2 *Πόλλας* A   ⟨*τὰ*⟩] Porph., om codd   *Μίθρου* BO   b 3 *ἔθυον* AH   b 4 *Ἀθήνῃ* AH   *παρθένος κατ' ἔτος* BO   *παρθένον* AH   b 5 *ἔλαφον* AH   b 6 *Δουματηνοὶ*] Eus. *Or. de Laud. Constant.* c. 13, *Δουμάτης, οἱ* AHBIO

κατ' ἔτος ἕκαστον ἔθυον παῖδα, ὃν ὑπὸ βωμὸν ἔθαπτον, ᾧ χρῶνται ὡς ξοάνῳ. Φύλαρχος δὲ κοινῶς πάντας τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἐπὶ πολεμίους ἐξιέναι, ἀνθρωποκτονεῖν ἱστορεῖ. Καὶ παρίημι Θρᾷκας καὶ Σκύθας, καὶ ὡς Ἀθηναῖοι τὴν Ἐρεχθέως καὶ Πραξιθέας θυγατέρα ἀνεῖλον. Ἀλλ' ἔτι γε νῦν τίς ἀγνοεῖ κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν τῇ τοῦ Λατιαρίου Διὸς ἑορτῇ σφαζόμενον ἄνθρωπον; ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ c

Καὶ πάλιν φησίν·

Ἀφ' οὗ μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐν Ἀρκαδίᾳ μόνον τοῖς Λυκαίοις, οὐδ' ἐν Καρχηδόνι τῷ Κρόνῳ κοινῇ πάντες ἀνθρωποθυτοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ περίοδον, τῆς τοῦ νομίμου χάριν μνήμης, ἐμφύλιον ἀεὶ αἷμα ῥαίνουσι πρὸς τοὺς βωμούς.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῆς προδηλωθείσης κείσθω γραφῆς. Ἐκ δὲ τοῦ πρώτου συγγράμματος τῆς Φίλωνος Φοινικικῆς ἱστορίας παραθήσομαι ταῦτα· d

Ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς τῶν κινδύνων ἀντὶ τῆς πάντων φθορᾶς τὸ ἠγαπημένον τῶν τέκνων τοὺς κρατοῦντας ἢ πόλεως ἢ ἔθνους εἰς σφαγὴν ἐπιδιδόναι λύτρον τοῖς τιμωροῖς δαίμοσι· κατεσφάττοντο δὲ οἱ διδόμενοι μυστικῶς. Κρόνος τοίνυν, ὃν οἱ Φοίνικες Ἦλ προσαγορεύουσι, βασιλεύων τῆς χώρας, καὶ ὕστερον μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν εἰς τὸν τοῦ Κρόνου ἀστέρα καθιερωθείς, ἐξ ἐπιχωρίας νύμφης Ἀνωβρὲτ λεγομένης υἱὸν ἔχων μονογενῆ (ὃν διὰ τοῦτο Ἰεοὺδ ἐκάλουν, τοῦ μονογενοῦς οὕτως ἔτι καὶ νῦν καλουμένου παρὰ τοῖς Φοίνιξι), p. 157 κινδύνων ἐκ πολέμου μεγίστων κατειληφότων τὴν χώραν, βασιλικῷ κοσμήσας σχήματι τὸν υἱὸν βωμόν τε κατασκευασάμενος κατέθυσε. ΦΙΛΩΝΟΣ

c 6 Porphyr. *Abst.* ii. 27 d 3 Phil. Bybl. *Phoenicum Historia,* Lib i. = 40 c 1

b 7 ἔθυον ἕκαστον AH ὑποβώμιον AH b 8 τοὺς] om BO ἐπὶ om O c 1 ἀνθρωποκτονίας AH c 2—157 c 2 καὶ ὡς—ἑκατόμβας om B c 6 τοῦ] om I c 8 ἀεὶ] om O Porph. c 10 οὖν] om O d 4 πάντων] pr τῶν O d 6 τιμωροῖς] πονηροῖς O κατεσφ. δὲ] κατέσφαττον τότε A d 7 Ἦλ] Ἰηλ I d 9 Ἀνοβρὲτ O d 10 ὃν] τὸν AH τοῦτον AH Ἰουεοὺτ AH 157 a 1 καὶ νῦν ἔτι O

Ταῦτα μὲν οὖν τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. Εἰκότως ἄρα ὁ θαυμάσιος Κλήμης ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας Προτρεπτικῷ, αὐτὰ δὴ ταῦτα ἐπιμεμφόμενος, τοιάδε καὶ αὐτὸς τὴν πλάνην τῶν ἀνθρώπων ἀπολοφύρεται λέγων·

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

Φέρε δὴ οὖν καὶ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἀπάνθρωποι καὶ μισάνθρωποι δαίμονες εἶεν ὑμῶν οἱ θεοί, καὶ οὐχὶ μόνον ἐπιχαίροντες
b τῇ φρενοβλαβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς δὲ καὶ ἀνθρωποκτονίας ἀπολαύοντες, νυνὶ μὲν τὰς ἐν σταδίοις ἐνόπλους φιλονεικίας νυνὶ δὲ τὰς ἐν πολέμοις ἀναρίθμους φιλοτιμίας ἀφορμὰς σφίσιν ἡδονῆς ποριζόμενοι, ὅπως ὅτι μάλιστα ἔχοιεν ἀνθρωπείων ἀνέδην ἐμφορεῖσθαι φόνων. Ἤδη δὲ κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη οἱονεὶ λοιμοὶ ἐπισκήψαντες σπονδὰς ἀπῄτησαν ἀνημέρους. Ἀριστομένης γοῦν ὁ
c Μεσσήνιος τῷ Ἰθωμήτῃ Διὶ τριακοσίους ἀπέσφαξε, τοσαύτας ὁμοῦ καὶ τοιαύτας καλλιερεῖν οἰόμενος ἑκατόμβας· ἐν οἷς καὶ Θεόπομπος ἦν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεύς, ἱερεῖον εὐγενές. Ταῦροι δὲ τὸ ἔθνος, οἱ περὶ τὴν Ταυρικὴν Χερρόνησον κατοικοῦντες, οὓς ἂν τῶν ξένων παρ' αὐτοῖς ἕλωσι, τούτων δὴ τῶν κατὰ θάλατταν ἐπταικότων, αὐτίκα μάλα τῇ Ταυρικῇ καταθύουσιν Ἀρτέμιδι. Ταύτας οὖν τὰς θυσίας Εὐριπίδης ἐπὶ σκηνῆς τραγῳδεῖ. Μόνιμος δὲ ἱστορεῖ ἐν τῇ τῶν θαυμασίων Συναγωγῇ ἐν Πέλλῃ τῆς Θεττα-
d λίας Ἀχαιὸν ἄνθρωπον Πηλεῖ καὶ Χείρωνι καταθύεσθαι. Λυκτίους γάρ, Κρητῶν δὲ ἔθνος εἰσὶν οὗτοι, Ἀντικλείδης ἐν Νόστοις ἀποφαίνεται ἀνθρώπους ἀποσφάττειν τῷ Διί· καὶ Λεσβίους Διονύσῳ τὴν ὁμοίαν προσάγειν θυσίαν Δωσίδας λέγει. Φωκαεῖς δέ, οὐδὲ

---

157 a 8 Clem. Al., *Protrept.* c iii. p 12 Sylb.

---

a 6 αὐτὰ] ταῦτα AH a 8 φέρε δὴ οὖν] Clem., δὴ om AH, φέρ' οὖν δὴ IO a 9 ὑμῶν] AH Clem., ὑμῖν IO b 1 ἀνθρωποκτασίας O* b 2 τὰς] ταῖς AH ἐνόπλοις φιλονεικίαις AH b 3 συναρίθμους I, ἐναρίθμους O b 4 ἀνέδην] om O ἐμφορούμενοι O b 6 γοῦν] οὖν O c 1 Ἰθωμήτῃ Διὶ] θεῷ μηνὶ δίῳ AH, Ἰθομίτῃ Διὶ O c 5 ἕλωσι] BIO Clem., λάβωσι AH τούτων] τοσούτων BO c 7 οὖν] AH, σου BIO Clem. Εὐριπ.] pr ὁ et ponit post τραγῳδεῖ I c 8 Θετταλίας] θαλαττίας BO d 1 Ἀχαιὸν] τὸ παλαιὸν AH Δυκτίους A, Λεκτίους BO d 2 ἔθνη I d 4 Φωκίας AH οὐδὲ] οὐδ' AH, οὐ I

γὰρ αὐτοὺς παραπέμψομαι, τούτους Πυθοκλῆς ἐν τρίτῳ Περὶ Ὁμονοίας τῇ Ταυροπόλῳ Ἀρτέμιδι ἄνθρωπον ὁλοκαυτεῖν ἱστορεῖ. ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ Ἐρεχθεὺς δὲ ὁ Ἀττικὸς καὶ Μάριος ὁ Ῥωμαῖος τὰς αὐτῶν ἔθυσαν θυγατέρας· ὧν ὁ μὲν τῇ Φερεφάττῃ, ὡς Δημάρατος ἐν πρώτῃ Τραγῳδουμένων, ὁ δὲ τοῖς Ἀποτροπαίοις ὁ Μάριος, ὡς Δωρόθεος ἐν τῇ τετάρτῃ Ἰταλικῶν ἱστορεῖ. Φιλάνθρωποί γε ἐκ τούτων καταφαίνονται οἱ δαίμονες· πῶς δὲ οὐκ ⟨ἂν ὅσιοι⟩ ἀναλόγως οἱ δεισιδαίμονες, οἱ μὲν σωτῆρες εὐφημούμενοι, οἱ δὲ σωτηρίαν αἰτούμενοι παρὰ τῶν ἐπιβούλων σωτηρίας; Καλλιερεῖν γοῦν p. 158 τοπάζοντες αὐτοῖς, σφᾶς αὐτοὺς λελήθασιν ἀποσφάττοντες ἀνθρώπους. Οὐ γὰρ οὖν παρὰ τὸν τόπον ἱερεῖον γίνεται ὁ φόνος, οὐδ' εἰ Ἀρτέμιδί τις καὶ Διὶ ἐν ἱερῷ δῆθεν χωρίῳ μᾶλλον ἢ ὀργῇ καὶ φιλαργυρίᾳ ἄλλοις ὁμοίοις δαίμοσιν ἐπὶ βωμοῖς ἢ ἐν ὁδοῖς ἀποσφάττοι τὸν ἄνθρωπον, ἱερὸν ἱερεῖον ἐπιφημίσας· ἀλλὰ φόνος ἐστὶ καὶ ἀνδροκτασία ἡ τοιαύτη θυσία. Τί δὴ οὖν, ὦ σοφώτατοι τῶν ἄλλων ζώων ἄνθρωποι, τὰ μὲν θηρία περιφεύγομεν b τὰ ἀνήμερα, κἂν ποτε περιτύχωμεν ἄρκτῳ ἢ λέοντι, ἐκτρεπόμεθα,

> Ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη
> οὔρεος ἐν βήσσῃς, ὑπό τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα,
> ἄψ δ' ἀνεχώρησεν,

δαίμονας δ' ὀλεθρίους καὶ ἀλιτηρίους, ἐπιβούλους τε καὶ μισανθρώπους καὶ λυμεῶνας ὄντας προαισθόμενοι καὶ συνιέντες, οὐκ ἐκτρέπεσθε, οὐδὲ ἀποστρέφεσθε;

---

158 b 3 Hom. *Il.* iii. 33

---

d 5 γὰρ] om AH παραπέμψομαι] ABH Clem., πέμψομαι I, ἀποπέμψομαι O² d 6 ὁλοκαυτοῦν O, ὁλοκαεῖν Clem. d 7 Μάριος] Μακάριος I αὐτῶν] αὑτῶν O ἔθυσαν] AH, ἐθυσάτην BIO Clem. d 8 πρώτῃ] pr τῇ AH d 9 Μάριος] Μακάριος I d 10 τῇ] om AH ἱστορεῖ] ἱστορίᾳ AH d 11 ⟨ἂν ὅσιοι⟩] Vig. Heinich. Heikel, ἀνόσιοι codd, ὅσιοι Clem. ἀναλόγως] ἀλόγως O^vid, + τε A 158 a 1 γοῦν] γὰρ O a 2 αὐτοῖς] αὐτοὶ A a 4 ἐν—ἱερὸν] om B a 5 ἢ 1°] om A φιλαργυρίᾳ] φλυαρίᾳ O a 6 σφάττοι AH ἱερὸν] pr ἂν A b 1 ἄνθρωποι] pr οἱ O περιφεύγομεν] πεφεύγαμεν IO, πεφεύγομεν A b 2 ποτε] AH, που BIO Clem. ἄρκτῳ] ἢ ἄρκῳ A Suidas p 574 b 3 τε] om BO b 4 οὔρεος—ἀνεχώρησεν] om B b 6 καὶ ἀλιτηρίους] ὀλετηρίους O*, ἀλιτ. O² λυμ. καὶ μισανθρ. BO b 7 συνίοντες BO b 8 ἐντρέπεσθε I οὔτε AH

c Τοσαῦτα καὶ ὁ Κλήμης. Ἔχω δέ σοι καὶ ἄλλον παραστῆσαι μάρτυρα τῆς τῶν ἀθέων καὶ ἀπανθρώπων δαιμόνων μιαιφονίας, Διονύσιον τὸν Ἁλικαρνασσέα, ἄνδρα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας τὴν γραφὴν πᾶσαν ἀκριβῆ ἐκθέμενον. Γράφει δ' οὖν καὶ οὗτος τὸν Δία καὶ τὸν Ἀπόλλωνα αἰτῆσαί ποτε ἀνθρωποθυσίας, τοὺς δ' αἰτηθέντας καρπῶν μὲν ἁπάντων καὶ βοσκημάτων τὸ λάχος ἀποθῦσαι τοῖς θεοῖς, ὅτι δὲ μὴ καὶ ἀνθρώπους ἔθυσαν ⟨παντοίας περιστῆναι συμφοράς⟩. Οὐδὲν δὲ οἷον τὸ καὶ τοῦ συγγραφέως ἀκοῦσαι ὧδέ πη διεξιόντος·

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Ὀλίγον δὲ κατέμεινεν ἐν Ἰταλίᾳ τῶν Ἀβοριγίνων προνοίᾳ.
d Πρῶτον μὲν οὖν τῆς οἰκοφθορίας ταῖς πόλεσιν ἐδόκει αὐχμῷ ἡ γῆ κακωθεῖσα ἄρξαι, ἡνίκα οὔτ' ἐπὶ τοῖς δένδρεσι καρπὸς οὐδεὶς ὡραῖος διέμεινεν ἀλλ' ὠμοὶ κατέρρεον· οὔτε ὁπόσα σπερμάτων ἀνέντα βλαστοὺς ἀνθήσειεν ἕως στάχυος ἀκμῆς τοὺς κατὰ νόμον ἐξεπλήρου χρόνους· οὔτε πόα κτήνεσιν ἐφύετο διαρκής· τῶν τε ναμάτων τὰ μὲν οὐκέτι πίνεσθαι σπουδαῖα ἦν, τὰ δ' ὑπελίμπανε θέρους, τὰ δ' εἰς τέλος ἀπεσβέννυτο. Ἀδελφὰ δὲ τούτοις ἐγίνετο περὶ προβάτων καὶ γυναικῶν γονάς· ἢ γὰρ ἐξημβλοῦτο τὰ ἔμβρυα, ἢ κατὰ τοὺς τόκους διεφθείρετο, ἔστιν ἃ καὶ τὰς φερούσας συνδιαλυμηνάμενα. Εἰ δέ τι διαφύγοι τὸν ἐκ τῶν ὠδίνων κίνδυνον,
p. 159 ἔμπηρον ἢ ἀτελὲς ἢ διὰ ἄλλην τινὰ τύχην βλαφθέν, τρέφεσθαι χρηστὸν οὐκ ἦν· ἔπειτα καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος τὸ ἐν ἀκμῇ μάλιστα ἐκακοῦτο νόσοις καὶ θανάτοις παρὰ τὰ εἰκότα συχνοῖς. Μαντευο-

c 11 Dion. Hal. i. 23 (Kiessling, 1886)

c 3 δαιμόνων] BIO, δαιμονίων AH Ἁλικαρνασέα BO c 4 ἀκριβῆ τὴν γρ. ἅπασαν BIO c 5 καὶ] om A c 6 Ἀπόλλω I c 7 ἁπάντων] om I c 9 ἔθυσαν] om I παντοίαις π. συμφοραῖς codd. correxit Heikel c 10 οἷον τὸ] I, οἴοντο A, οἷον BO c 11 Ἀβορηνῶν AH, Ἀβοριγενῶν I, Ἀβουριγενῶν O προνοίᾳ—οἰκοφθορίας] om AH d 3 ὡραῖος] + γενέσθαι Dion. d 4 ἕως] ὡς AI, οὐ BO ἀκμὴ O d 8 περὶ] + τε Dion. προβάτων] βρωμάτων I γυναικῶν] τῶν αἰγῶν AH d 9 φερούσας] τεκούσας O 159 a 1 ἔμπηρον] ἀνάπηρον A, ἀνάπειρον H

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

μένοις δὲ αὐτοῖς τίνα θεῶν ἢ δαιμόνων παραβάντες τάδε πάσχουσι, καὶ τί ποιήσασιν αὐτοῖς λωφῆσαι τὰ δεινὰ ἐλπίς, ὁ θεὸς ἀνεῖλεν ὅτι τυχόντες ὧν ἐβούλοντο οὐκ ἀπέδοσαν ἃ ηὔξαντο, ἀλλὰ προσοφείλουσι τὰ πλείστου ἄξια. Οἱ γὰρ Πελασγοί, ἀφορίας αὐτοῖς γενομένης ἐν τῇ γῇ πάντων χρημάτων, ηὔξαντο τῷ Διὶ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς Καβείροις καταθύσειν δεκάτας τῶν προσγενη- b σομένων ἁπάντων· τελεσθείσης δὲ τῆς εὐχῆς ἐξελόμενοι καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων ἁπάντων τὸ λάχος, ἐπέθυσαν τοῖς θεοῖς, ὡς δὴ κατὰ τούτων μόνων εὐξάμενοι. Ταῦτα δὲ Μυρσίλος ὁ Λέσβιος ἱστόρηκεν, ὀλίγου δεῖν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι γράφων οἷς ἐγὼ νῦν, πλὴν ὅσον οὐ Πελασγοὺς καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ Τυρρηνούς· τὴν δ' αἰτίαν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ.

Ὡς δὲ ἀπενεχθέντα τὸν χρησμὸν ἔμαθον, οὐκ εἶχον τὰ λεγόμενα συμβαλεῖν. Ἀμηχανοῦσι δὲ αὐτοῖς τῶν γεραιτέρων τις λέγει συμβαλὼν τὸ λόγιον, ὅτι τοῦ παντὸς ἡμαρτήκασιν, εἰ οἴονται τοὺς θεοὺς ἀδίκως αὐτοῖς ἐγκαλεῖν· χρημάτων μὲν γὰρ ἀποδεδόσθαι c τὰς ἀπαρχὰς αὐτοῖς ἁπάσας ὀρθῶς τε καὶ σὺν δίκῃ, ἀνθρώπων δὲ γονῆς τὸ λάχος, χρῆμα παντὸς μάλιστα θεοῖς τιμιώτατον, ὀφείλεσθαι· εἰ δὲ δὴ καὶ τούτων λάβοιεν τὴν δικαίαν μοῖραν, τέλος ἕξειν σφίσι τὸ λόγιον. Τοῖς μὲν δὴ ὀρθῶς ἐδόκει λέγεσθαι ταῦτα, τοῖς δ' ἐξ ἐπιβουλῆς συγκεῖσθαι ὁ λόγος· εἰσηγησαμένου δέ τινος τὴν γνώμην τὸν θεὸν ἐπέρεσθαι, εἰ αὐτῷ φίλον ἀνθρώπων δεκάτας d ἀπολαμβάνειν, πέμπουσι τὸ δεύτερον θεοπρόπους· καὶ ὁ θεὸς ἀνεῖλεν οὕτω ποιεῖν. Ἐκ δὲ τούτου στάσις αὐτοὺς καταλαμβάνει περὶ τοῦ τρόπου τῆς δεκατεύσεως· καὶ ἐν ἀλλήλοις οἱ προεστη-

159 b 8 Dion. Hal. i. 24

a 5 ποιήσουσιν I ἀνεῖλεν] εἶπεν AH a 8 ἐν τῇ γῇ] om I τῷ Διὶ] codd, τῷ τε Διὶ Dion. b 1 καταθῦσαι AH δεκάτας] δὲ καὶ τὰς AH b 3 ἀπέθυσαν IO Dion. b 4 μόνων τούτων O δὲ] δὴ Dion. Μυρσίλοχος AH b 5 ἱστόρηκεν] εἴρηκεν O b 10 τοῦ] om AH c 4 ἕξειν σφίσι] ἕξει φησὶ A c 6 τὴν] om I d 1 ἐπέρεσθαι] ἐπερωτᾶσθαι AH d 2 τὸ δεύτερον θεοπρόπους] om AH d 3 ποιεῖν] om AH τούτου στάσις] τοῦ σταδίου A αὐτοῦ A καταλαμβάνειν A d 4 δεκατώσεως O, δεκάτης εὖ ὡς AH

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ κότες τῶν πόλεων τότε πρῶτον ἐταράχθησαν, ἔπειτα καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος δι' ὑποψίας τοὺς ἐν τέλει ἐλάμβανεν· ἐγίνοντο δὲ οὐδενὶ κόσμῳ αἱ ἀπαναστάσεις ἀλλ' ὥσπερ εἰκὸς οἴστρῳ καὶ θεοβλαβείᾳ ἀπελαυνομένων, καὶ πολλὰ ἐφέστια ὅλα ἐξηλείφθη, μέρους αὐτῶν μεθισταμένου. Οὐ γὰρ ἐδικαίουν οἱ προσήκοντες τοῖς ἐξιοῦσιν ἀπολείπεσθαι τῶν φιλτάτων, καὶ ἐν τοῖς ἐχθίστοις ὑπομένειν. Πρῶτοι μὲν δὴ οὗτοι μεταναστάντες ἐξ Ἰταλίας εἴς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς βαρβάρου πολλὴν ἐπλανήθησαν. Μετὰ δὲ τοὺς πρώτους
p. 160 ἕτεροι τὸ αὐτὸ ἔπαθον, καὶ τοῦτο διετέλει γινόμενον ἐπὶ ἔτη. Οὐ γὰρ ἀνίεσαν οἱ δυναστεύοντες ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἀνδρουμένης αἰεὶ νεότητος ἐξαιρούμενοι τὰς ἀπαρχάς, τοῖς τε θεοῖς τὰ δίκαια ὑπουργεῖν ἀξιοῦντες, καὶ στασιασμοὺς ἐκ τῶν διαλαθόντων δεδιότες. Ἦν δὲ πολὺ καὶ τὸ πρὸς ἔχθραν σὺν προφάσει εὐπρεπεῖ ἀπελαυνόμενον ὑπὸ τῶν διαφόρων· ὥστε πολλαὶ αἱ ⟨ἀπαναστάσεις⟩ ἐγίνοντο, καὶ ἐπὶ πλεῖστον γῆς τὸ Πελασγικὸν γένος διεφορήθη.

b Καὶ μετὰ βραχέα φησί·

Λέγουσι δὲ καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ Κρόνῳ τοὺς παλαιούς, ὥσπερ ἐν Καρχηδόνι τέως ἡ πόλις διέμεινε, καὶ παρὰ Κελτοῖς εἰς τόδε χρόνου γίνεται, καὶ ἐν ἄλλοις τισὶ τῶν ⟨προσεσπερίων⟩ ἐθνῶν ἀνδροφονοῦσιν· Ἡρακλέα δὲ παῦσαι τὸν νόμον τῆς θυσίας βουληθέντα τόν τε βωμὸν ἱδρύσασθαι τὸν ἐπὶ τῷ Σατορνίῳ, καὶ κατάρξασθαι θυμάτων ἁγνῶν ἐπὶ καθαρῷ πυρὶ ἁγιζομένων. Ἵνα

---

160 b 2 Dion. Hal. i. 38

---

d 6 ἐγένοντο AH οὐδενὶ] οὐχ ἑνὶ A **d** 7 ἀπαναστάσεις] I, ἐπαναστάσεις AH, ἀναπαύσεις O, μεταναστάσεις Dion. θεοβλαβίᾳ A, θεοσεβείᾳ O **d** 8 ἀπελαυνόμενοι AH ὅλα] ἤδη AH **d** 9 μεθισταμένου] om AH **d** 10 ἀπολείπεσθαι] + τε Dion. **d** 11 πρῶτοι] H Dion., πρῶτον cet μεταστάντες BIO Ἑλλάδα καὶ τῆς β.] βάρβαρον καὶ τὴν Ἑλλ. AH **d** 12 πολλὴν] πόλιν BO **160 a** 1 τὸ αὐτὸ] ταὐτὸν Dion. ἐπὶ ἔτη] ὅσ' ἔτη Dion. **a** 2 ἀνίασιν AH, ἀνήεσαν BO **a** 3 τε] om AH **a** 4 διαλαθόντων] διαλαθότων (sic) I, λανθανόντων O **a** 5 πολὺ καὶ τὸ πρὸς] πολύτροπος AH ἔχθρᾳ A εὐπρεπεῖ] εὐσεβείας A **a** 6 περιελαυνομένη A ἐπαναστάσεις codd **b** 2 τοὺς] pr καὶ AH **b** 3 διέμεινε] AH Dion., διέμενε BIO **b** 4 ἄλλαις AH ⟨προσεσπερίων⟩] Dindorf, πρὸς ἑσπερίων AIO, προεσπερίων HB, Ἑσπερίων Dion.; προσεσπέριος habet Polyb. passim **b** 6 τῷ Σατορνίῳ] I, Dion. τῶν Σαρτονίων AH **b** 7 ἁγιαζομένων IO

δὲ μηδὲν εἴη τοῖς ἀνθρώποις δέους ἐνθύμιον, ὡς πατρίων ἠλογηκόσι ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
θυσιῶν, διδάξαι τοὺς ἐπιχωρίους ἀπομειλιττομένους τὴν τοῦ θεοῦ c
μῆνιν, ἀντὶ τῶν ἀνθρώπων, οὓς συμποδίζοντες καὶ τῶν χειρῶν
ἀκρατεῖς ποιοῦντες ἐρρίπτουν εἰς τὸ τοῦ Τιβέρεως ῥεῖθρον, εἴδωλα
ποιοῦντας ἀνδρείκελα, κεκοσμημένα τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον,
ἐμβάλλειν εἰς τὸν ποταμόν, ἵνα δὴ τὸ τῆς ὀττείας ὅ τι δή ποτε ἦν
ἐν ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς παραμένον ἐξαιρεθῇ, τῶν εἰκόνων τοῦ
παλαιοῦ πάθους ἔτι σωζομένων. Τοῦτο δὲ καὶ μέχρις ἐμοῦ
διετέλουν Ῥωμαῖοι δρῶντες ἔτι μικρὸν ὕστερον ἐαρινῆς ἰσημερίας, d
ἐν μηνὶ Μαΐῳ ταῖς καλουμέναις εἰδοῖς, διχομήνιδα βουλόμενοι
ταύτην εἶναι τὴν ἡμέραν· ἐν ᾗ προθύσαντες ἱερεῖς τὰ κατὰ τοὺς
νόμους οἱ καλούμενοι Ποντίφικες ἱερέων οἱ διαφανέστατοι, καὶ
σὺν αὐτοῖς αἱ τὸ ἀθάνατον πῦρ διαφυλάττουσαι παρθένοι, στρατη-
γοί τε καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν οὓς παρεῖναι ταῖς ἱερουργίαις
θέμις, εἴδωλα μορφαῖς ἀνθρώπων εἰκασμένα τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν
ἀπὸ τῆς ἱερᾶς γεφύρας βάλλουσιν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ Τιβέρεως,
Ἀργείους αὐτὰ καλοῦντες.

Τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Καὶ ὁ Διόδωρος δὲ τὰ ὅμοια
τούτοις ἐν εἰκοστῇ βίβλῳ τῆς ἱστορικῆς Βιβλιοθήκης
ἱστορεῖ, μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος τελευτήν,
ἐπὶ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου, περὶ Καρχηδονίων ὑπὸ
Ἀγαθοκλέους τοῦ Σικελίας τυράννου πολιορκουμένων, p. 161
ταῦτα πρὸς λέξιν γράφων·

---

b 8 εἴη] Dion., ᾖ codd ὡς] ᾗ AH ἠλογήκει AH c 1 θυσιῶν] θεῶν BO ἀπομειλιττομένους] G Dion., ἀπομειλισσομένους AI, ἀπομειλιττομένην BO c 3 ἀκρατεῖν BO ἔρριπτον AH Τιβέρεος O εἴδωλα π.] εἰδωλοποιοῦντες AH c 4 ποιοῦντες BO τὸν αὐτὸν] legi nequit in O, τὸν ἑαυτῶν G c 5 ἐμβάλλειν] βάλλειν AH δὴ] om IO ὀττίας AH Schol in marg A, vid Append c 6 ψυχαῖς] εὐχαῖς O d 1 διετέλουν] pr ἔτι AI ἔτι] ὅσ' ἔτη Dion. d 2 ἰδοῖς AH d 3 ἱερὰ Dion. d 4 Ποντίφηκες A d 6 τῶν] pr ἔτι AH d 7 μορφαῖς] Dion., μορφὴν εἰς A, εἰς μορφὴν I, εἰς μορφὰς BO ἄνθρωπον A εἰκονισμένα BO d 8 εἰς τὸ ῥεῦμα] om AH Τιβέρεος B, Τιβερίου I, Τιβερίδος O*, Τιβέριος O[2] d 9 Ἄργους AH d 10 τοιαῦτα] AH, τοσαῦτα cet 161 a 2 γράφων] om O

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

Ἠτιῶντο δὲ καὶ τὸν Κρόνον αὐτοῖς ἐναντιοῦσθαι, καθόσον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις θύοντες τούτῳ τῷ θεῷ τῶν υἱῶν τοὺς κρατίστους ὕστερον ὠνούμενοι λάθρα παῖδας καὶ θρέψαντες ἔπεμπον ἐπὶ τὴν θυσίαν, καὶ ζητήσεως γενομένης εὑρέθησάν τινες τῶν καθιερουργημένων ὑποβολιμαῖοι γεγονότες. Τούτων δὲ λαβόντες ἔννοιαν, καὶ τοὺς πολεμίους πρὸς τοῖς τείχεσιν ὁρῶντες στρατοπεδεύοντας, ἐδεισιδαιμόνουν ὡς καταλελυκότες τὰς
b πατρῴους τῶν θεῶν τιμάς. Διορθώσασθαι δὲ τὰς ἀγνοίας σπεύδοντες, διακοσίους μὲν τῶν ἐπιφανεστάτων παίδων προκρίναντες ἔθυσαν δημοσίᾳ· ἄλλοι δ' ἐν διαβολαῖς ὄντες ἑκουσίως ἑαυτοὺς ἔδοσαν, οὐκ ἐλάττους ὄντες τριακοσίων. Ἦν δὲ παρ' αὐτοῖς ἀνδριὰς Κρόνου χαλκοῦς, ἐκτετακὼς τὰς χεῖρας ὑπτίας ἐγκεκλιμένας ἐπὶ τὴν γῆν, ὥστε τὸν ἐπιτεθέντα τῶν παίδων ἀποκυλίεσθαι καὶ πίπτειν εἴς τι χάσμα πλῆρες πυρός.

Τοιαῦτα δὴ καὶ οὗτος διὰ τῆς οἰκείας ἱστορίας
c παρέδωκεν. Εἰκότως ἄρα καὶ ἡ παρ' Ἑβραίοις γραφὴ καταμέμφεται τοῖς τὰ τοιαῦτα ζηλώσασι τῶν ἐκ περιτομῆς, φάσκουσα, *Καὶ ἔθυον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις· καὶ ἐφονοκτονήθη ἡ γῆ ἐν τοῖς αἵμασι, καὶ ἐμιάνθη ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν.* Ἀλλὰ γὰρ ἡγοῦμαι διὰ τούτων ἀπεληλέγχθαι σαφῶς δαιμονικήν τινα γεγονέναι τὴν παλαιτάτην καὶ πρώτην τῶν ξοάνων ἵδρυσιν, καὶ πᾶσαν τὴν εἰδωλικὴν τῶν ἐθνῶν θεοποιίαν καὶ δαιμόνων
d οὐκ ἀγαθῶν ἀλλὰ πάντα μοχθηροτάτων καὶ φαύλων· ὡς ἐπαληθεύειν τὸ φάσκον ἐν προφητείαις λόγιον,

---

161 a 3 Diod. Sic. xx. 14 c 3 Ps. cv (cvi). 37

---

a 7 ὑποβολιμαῖοι] πτολεμαῖοι BO b 1 πατρῴους] AH, πατρίους cet; cf 5 d 5 τῶν θεῶν] om O b 1—d 2 διορθώσασθαι —τὸ φάσκον om B b 5 ἐγκεκλιμ.] Diod., ἐκτεταμένας codd b 6 ἐπιτεθέντα] Diod., συντιθέντα ABIO ἀποκυλίεσθαι] Diod., ἀποκωλύεσθαι codd b 8 δὴ] pr μὲν O c 3 καὶ τὰς θυγ. αὐ.] om AH c 4 αὐτῶν] om I c 5 ἐμιάνθη] + ἡ γῆ I d 1 πάντα] pr τὰ I

Πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια· τό τε ἀποστολικόν, δι'
οὗ φησιν, Ὅτι ἃ θύουσι, δαιμονίοις καὶ οὐ Θεῷ θύουσιν.
Ἢ εἴ τί γε ἦν ἀγαθὸν ἐν αὐτοῖς, ὡς διὰ τοῦτο καὶ τῆς
τῶν ἀγαθῶν μεταλαχεῖν προσηγορίας, εὐεργετικὸν ἂν
ἦν καὶ πάντων σωτήριον φίλον τε δικαιοσύνης καὶ
ἀνθρώπων κηδεμονικόν. Τοιοῦτον δὲ ὂν πῶς ἀνθρώπων
ἔχαιρε σφαγαῖς; πῶς δὲ οὐκ ἀπεῖργε διὰ χρησμῶν τὸ
ἀνθρώπειον γένος τοιαῦτα πράττειν; εἶτ' οὐ χεῖρον ἦν
καὶ φαυλότερον ἀνθρώπων, οἵ γε νόμων τιμωρίαις
ἐξάντεις τοὺς μιαιφόνους κατέστησαν. Οὐ γὰρ θεός τις p. 162
ἦν, ἀλλ' ἄνθρωπος, ὁ τῆς ἀνθρωποθυσίας τὴν χρόνιον
καὶ μακρὰν παραλύσας νόσον.

Ὅτι δὲ φαύλων ἦν καὶ πονηρῶν ταῦτα δαιμόνων εἴη
ἄν σοι ἔτι μᾶλλον συμφανές, εἰ λογίσαιο τὰ τῆς ἐπιρ-
ρήτου καὶ ἀκολάστου πορνείας αὐτῶν τῆς ἐν Ἡλίου
πόλει τῆς Φοινίκης εἰσέτι νῦν ἐπιτελούμενα, καὶ παρὰ
πλείστοις ἄλλοις ἀνθρώπων. Μοιχείας γοῦν καὶ φθο-
ρὰς καὶ παρανόμους ἑτέρας μίξεις ἐπὶ τιμῇ θεῶν, ὥσπερ
τι χρέος ὀφειλόμενον, χρῆναί φασιν ἐκτελεῖν, καὶ τῆς
μοιχιδίου καὶ πορνικῆς πράξεως τοῖς θεοῖς ἀπάρχεσθαι, b
τῆς ἀκλεοῦς ταύτης καὶ ἀσέμνου ἐμπορίας, ὥσπερ τι
χαριστήριον ἀγαθόν, τοὺς καρποὺς αὐτοῖς ἀνατιθέντας·
ὅμοια γὰρ ταῦτα ταῖς ἀνθρωποθυσίαις. Εἰ δὴ οὖν οὐδὲ
σώφρονος ἀνδρὸς οἰκεῖον τὸ χαίρειν φόνοις αἰσχρορρη-
μοσύναις τε καὶ παρανόμοις γυναικῶν μίξεσιν ἐπὶ
μισθῷ τὴν ὥραν ⟨ἀπεμπολουσῶν⟩, πολλοῦ δεῖ φάναι
θεῶν ἢ δαιμόνων εἶναι ἀγαθῶν τὸ ἀποδέχεσθαι τὰ

d 3 Ps. xcv (xcvi). 5 d 4 1 Cor. x. 20

d 3 τε] + γὰρ I δι' οὗ] διό AH d 4 θύουσιν καὶ οὐ θεῷ O
d 7 τε] δὲ A d 8 ἀνθρώπων] pr ἂν I d 10 εἶτ' οὐ] AH,
ἢ που cet d 11 τιμωρίας O 162 a 5 ἄν] om I ἔτι
μᾶλλόν σοι I a 6—8 τῆς—ἀνθρώπων] om BO a 10 ἐκτελοῖν BO
b 1 μοιχείου BO b 7 ⟨ἀπεμπολουσῶν⟩] 'malim' Gaisf., ἀπεμπολούσαις
codd

c τοιαῦτα. Εἰ δὲ δὴ λέγοι τις φαύλων ὁμολογουμένως εἶναι ταῦτα δαιμόνων, πλὴν ἀλλ' ἑτέρους εἶναι τοὺς ἀγαθούς, οὓς δὴ μάλιστα σέβειν αὐτοὺς οἷα σωτῆρας, πευστέον ποῦ ἄρα ἦσαν αὐτοῖς οἱ ἀγαθοὶ σωτῆρες, εἰ δὴ καὶ τούτους ἔσεβον, μὴ τοὺς πονηροὺς τοιαῦτα δρῶντας κατὰ τῶν προσφύγων ἀπερύκειν; ποῦ δὲ οἱ ἀγαθοὶ δαίμονες, τοὺς βλαπτικοὺς μὴ ἀπελαύνειν, καὶ τοῖς θεραπεύουσι μὴ συμμαχεῖν; τί δὲ καὶ περιεφρόνουν παρέντες τὸ λογικὸν καὶ θεοφιλὲς ἀνθρώπων γένος τῇ τῶν φαύλων δαιμόνων ὠμότητι κατατρυχόμενον, οὐχὶ δὲ
d ἄντικρυς τοῖς πᾶσι προεκήρυττον ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν καὶ ἀποτρέπεσθαι πάντα θεὸν ὀνομαζόμενον, ὡς οὐ θεὸν ἀλλὰ φαῦλον δαίμονα, ᾧ τὰ ὠμὰ καὶ ἀπάνθρωπα τά τε παράνομα καὶ αἰσχρὰ φίλα τυγχάνει; καὶ εἴτε τις ἦν πάλαι πρότερον ἐν Ῥόδῳ νενομισμένος θεὸς χαίρων ἀνθρωποθυσίαις, τοῦτον ὁ ἀληθὴς θεός, εἴτις ἦν ἄρα, τὴν πρᾶξιν ἐπισχὼν ἂν οὐ θεὸν ἀλλὰ φαῦλον ἡγεῖσθαι δαίμονα τοῖς πᾶσι προεκήρυξεν· εἴτε ἐν Σαλαμῖνι, τῇ πρότερον Κορωνίᾳ ὀνομαζομένῃ καὶ αὐτῇ, ἐν μηνὶ κατὰ Κυπρίους Ἀφροδισίῳ ἐθύετο ἄνθρωπος, καὶ τοῦτον ἂν ὁ ἀληθὴς θεὸς ἀπέφηνεν ἀλιτήριον εἶναι δαίμονα, παύσας
p. 163 ὡς ἀσεβὲς καὶ ἀνόσιον τὸ γινόμενον. Εἰ δὲ καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Αἰγύπτου τὸν τῆς ἀνθρωποκτονίας νόμον Ἄμωσις ἔλυσε, πολὺ κρείττονα τοῦ θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ὁ ἀληθὴς θεὸς ἐδίδαξεν ἂν γεγονέναι· οὐ γὰρ

---

c 1 λέγει O φαύλων] AH + μὲν cet c 2 εἶναι δαιμόνων ταῦτα I, δαιμόνων εἶναι ταῦτα O c 5 μὴ] AH, cf c 7, pr ὥστε cet c 6 προσφύγων] σωτήρων O ἀπερύκοι O c 7 βλαπτικοὺς] πλαστικοὺς AH, πονηνοὺς (sic) O* καὶ] ἢ O c 8 μὴ] AH, om cet c 9 παρέντες] AH, παρορῶντες cet d 1 τοῖς πᾶσι] om O ἀμεταστρεπτεὶ AH d 3 ᾧ] ὡς AH ἀπανθρωπότατά τε AH τά τε] I, τά γε BO, καὶ AH d 4 τυγχάνειν AHO εἴτε] εἴ που A d 6 ἀληθῶς BI d 7 ἂν] AH, om cet d 8 εἴτε] ὥστε καὶ τῇ A d 9 Κορωνίᾳ] vid 155 c 1 καὶ αὐτῇ] AH, ἐν ᾗ cet ex -ένῃ repetitum d 9—163 c 3 ἐν μηνὶ—κατ' ἔτος om B d 10 ἂν] I, γὰρ AH, ὃν O d 11 ἀλιτήριον ἀπέφηνεν O ἀπέφηνεν] + ἂν A* (superscr) H 163 a 1 εἰ] ἐν A a 2 Ἡλιουπόλει] A cf 164 b 8, Ἡλ. πόλει cet a 3 Ἄμωσις ἔλυσε] IO, ἐκώλυσε AH a 4 ἐδίδαξεν] ἔδειξεν O

θεὸς δαίμων δὲ πάλιν κἀκεῖνος ἦν ὁ κατάρχων τῆς
ἀνθρωποκτονίας. Οὐκ ἂν δὲ ὁ ἀληθὴς θεὸς καὶ τὸν τῆς
Ἥρας δαίμονα οὐχὶ μιαρὸν ἡγεῖσθαι δεῖν ἐνομοθέτησεν,
ᾗ τῆς ἡμέρας ἑκάστης τρεῖς ἀνθρώπους θύεσθαι παρ-
έστησεν ἡ ἱστορία; Τί *δ' ἂν γένοιτο δαιμονικώτερον*
ἀληθῶς τοῦ καλουμένου Ὠμαδίου Διονύσου, ᾧ φασιν b
ἐν Χίῳ ἄνθρωπον μελεϊστὶ διασπῶντας θύειν, ἢ τοῦ ἐν
Τενέδῳ ὡσαύτως, ὃν καὶ αὐτὸν διὰ τῆς ἀνθρωποθυσίας
ἱλάσκοντο; Ἀπηγόρευσε *δ' ἂν ὁ ἀληθὴς θεὸς καὶ τῷ*
Ἄρει τῷ βροτολοιγῷ καὶ φιλοπολέμῳ δαίμονι θύειν
ἄνθρωπον, ἐνομοθέτησε δ' ἂν μήτε τῶν οἰκείων μήτε τῶν
ἀλλοτρίων τὰ φίλτατα κατασφάττειν αὐτῷ. Εἰ *δὲ καὶ*
τῇ Ἀθηνᾷ κατ' ἔτος παρθένος, ὥς φασιν, ἐθύετο ἐν
Λαοδικείᾳ *τῇ κατὰ Συρίαν, καὶ ταύτην εἰπεῖν πονηρὸν*
δαίμονα οὐκ ἂν ἐφυλάξατο ὁ ἀληθὴς θεός· ὡς καὶ τὸν c
ἐν Λιβύῃ τοῖς ὁμοίοις χαίροντα, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς Ἀρα-
βίας· ᾧ καὶ αὐτῷ κατ' ἔτος ἕκαστον ἔθυον παῖδα, ὃν καὶ
ὑπὸ βωμὸν ἔθαπτον.

17. Τούτους *ἅπαντας, καὶ τούς γε αἰσχρορρημοσύ-* d
ναις καὶ γυναικῶν παρανόμοις διαφθοραῖς τῇ τε ἄλλῃ τῇ
προκατειλεγμένῃ μανίᾳ χαίροντας, προεφώνησεν ἂν
ὁ ἀληθὴς καὶ ἀγαθὸς εἴτε θεὸς εἴτε δαίμων μηδαμῶς
ἡγεῖσθαι θεούς. Τοῦτο *δὲ οὐδεὶς τῶν πώποτε ἢ μόνος*
ὁ παρ' Ἑβραίοις *τιμώμενος, ὡς ἂν μόνος καὶ ἀληθὴς*
Θεός, *πεποιηκὼς μνημονεύεται.* Μόνος *γὰρ οὗτος διὰ*
τοῦ προφήτου καὶ θεολόγου Μωυσέως *προεκήρυξε τοῖς*

---

a 5 *δὲ*] *γὰρ* O, om I *πάλιν κἀκεῖνος*] om O a 6 *τῆς*] om O b 2 *μελειστὶ* IO, *μελιστὶ* cet; cf Hom. *Il.* xxiv. 409 b 3 *ὃν*] om AH b 4 *δ'*] om O *ὁ ἀληθὴς θεὸς*] post *ἄνθρωπον* I *ἀληθῶς* O[vid] b 7 *αὐτῷ*] + *τὰ φίλτατα* O b 9 *ταύτην*] *ταῦτα* AH c 4 *ὑποβώμιον* AH d 1 *αἰσχρορήμονας* AH, *αἰσχρορημοσύνας* B, *αἰσχρορρημονοῦντας* I, *αἰσχρορρημονοσύναις* O; cf **165** d 10 d 2 *παρανόμων* A d 3 *κατειλεγμένῃ* AH, *προκατειλημμένῃ* O d 4 *ἀγαθὸς*] + *θεὸς* A d 7 *μόνος*] om AH d 8 *τοῦ*] om I Μωσέως AI, Μωυσέος O + *ὡς* A* (superscr)

πᾶσι μὴ σέβειν ὡς ἀγαθοὺς δαίμονας τοὺς φαύλους,
ἔμπαλιν δὲ ἀποτρέπεσθαι καὶ ἀπελαύνειν, ὡς ἂν πονηρὰ
τυγχάνοντας πνεύματα· ναὶ μὴν καὶ καθαιρεῖν αὐτῶν
τούς τε νεὼς καὶ τὰς ἀνιέρους καὶ ἀτελέστους θυσίας,
καὶ πάμπαν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζειν τὴν ὡς περὶ θεῶν
p. 164 αὐτῶν μνήμην, καὶ τὴν ἀπονεμομένην αὐτοῖς τιμὴν
ἐνομοθέτησεν. Οὐδὲ γὰρ τοὺς φαύλους ἀπομειλίσσ-
εσθαι ὅσιον ἦν τοὺς τοῖς ἀγαθοῖς μεμελημένους.
Εἴτε δὲ Φύλαρχος εἴτε καὶ ὁστισοῦν ἱστορεῖ πάντας
τοὺς Ἕλληνας πρὶν ἐπὶ τοὺς πολέμους ἐξιέναι ἀνθρω-
ποκτονεῖν, καὶ τοῦτον μάρτυρα τῆς Ἑλλήνων δαιμον-
ικῆς ἐπιληψίας μὴ ὄκνει παραλαμβάνειν· μὴ παρίδῃς
μηδὲ τοὺς κατὰ τὴν Ἀφρικὴν τούς τε Θρᾷκας καὶ
τοὺς Σκύθας τὰ ὅμοια πράττοντας ταῖς αὐταῖς τῶν
δαιμόνων ὑπῆχθαι μανίαις ἀποφαίνεσθαι· ὡς καὶ τοὺς
b Ἀθηναίους, καὶ τοὺς κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν, εἴ γε καὶ
οὗτοι κατὰ τὰς τοῦ Μεγάλου Διὸς ἑορτὰς ἀνθρώπους
ἔσφαζον. Ἀλλὰ γὰρ συναγαγὼν ὁμοῦ τὸν πάντων
τῶν προειρημένων κατάλογον εὕροις ἂν σχεδὸν εἰπεῖν
πᾶσαν τὴν τῶν ἐθνῶν θεοποιίαν τούτοις αὐτοῖς τοῖς
ἀνθρωποκτόνοις πνεύμασι καὶ τοῖς πονηροῖς δαίμοσιν
ἀνακειμένην. Εἰ γὰρ ἐν Ῥόδῳ καὶ ἐν Σαλαμῖνι καὶ
ταῖς ἄλλαις νήσοις, καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῇ κατ'
Αἴγυπτον, ἔν τε Χίῳ καὶ Τενέδῳ καὶ Λακεδαίμονι καὶ
c Ἀρκαδίᾳ, Φοινίκῃ τε καὶ Λιβύῃ, καὶ πρὸς τούτοις
ἅπασιν ἐν Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ, καὶ παρά γε τοῖς Πανέλ-
λησιν καὶ ἐπὶ τούτων τοῖς κορυφαιοτάτοις Ἀθηναίοις,

---

d 11 *ναὶ μὴν*] om AH d 12 *θυσίας*] AH, *θρησκείας* cet 164 a 4 *Φίλαρχος* A a 9 *αὐταῖς*] *αὐτῶν* O a 10 *καὶ τοὺς Ἀθ.*] BO, om *καὶ τοὺς* I, om *τοὺς* AH b 1 *μεγαλόπολιν* BO *γε*] AH, *δὴ* cet b 3 *τὸ πᾶν τῶν* A (accent add A[3]) H b 5 *πᾶσαν*] om BO b 6 *πονηροῖς*] *μοχθηροῖς* I *δαίμοσιν*] AH, *δαιμονίοις* cet b 8 *ἄλλαις*] om BIO *καὶ ἐν*] AH, *ἔν τε* cet *Ἡλιουπόλει*] AH, *Ἡλ. π.* cet, cf 163 a 2 *τῇ*] *καὶ* BO c 2—4 *παρά—καὶ παρὰ*] om B c 2 *Πανέλλησιν*] AI, *παρ' Ἕλλ.* O; cf Strab. 370 c 3 *ἐπὶ*] *ἔτι* O Vig. *Ἀθηναίοις*] Vig., post *Πανέλλ.* codd

κατά τε Καρχηδόνα καὶ τὴν Ἀφρικήν, καὶ παρὰ Θρᾳξὶ καὶ Σκύθαις ἀποδέδεικται τὰ τῆς δαιμονικῆς ἀνθρωποκτονίας κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐπιτελούμενα, καὶ μέχρι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παρατείναντα· πῶς οὐκ εὐλόγως τοὺς πάντας εἴποις ἂν τότε τοῖς πονηροῖς δαίμοσι δεδουλῶσθαι, οὐ πρότερόν τε παῦλαν τῶν τοσούτων τῷ βίῳ γενέσθαι κακῶν, ἢ τὴν τοῦ Σωτῆρος d ἡμῶν καταλάμψαι διδασκαλίαν; Ὅτι δὴ μέχρι τῶν Ἀδριανοῦ χρόνων διαμεῖναι ταῦτα, λελύσθαι δ' ἐξ ἐκείνου παρέστησεν ὁ τῆς ἱστορίας λόγος. Οὗτος δὲ ἦν μάλιστα ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ σωτήριος εἰς πάντας ἀνθρώπους ἤκμαζε διδασκαλία. Καὶ μὴν οὐδὲ δυνατὸν αὐτοῖς εἰπεῖν ὡς τοῖς πονηροῖς δαίμοσιν ἔθυον· αὐτοῖς γὰρ μάλιστα τοῖς μεγάλοις θεοῖς ἡ ἱστορία τὰς ἀνθρωποθυσίας ἐδήλωσεν ἐπιτελεῖσθαι. Θύεσθαι γὰρ ἔφησε τῇ Ἥρᾳ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, Κρόνῳ τε καὶ Ἄρει καὶ Διονύσῳ, καὶ αὐτῷ γε τῷ ἐπὶ πάντων Διί, καὶ τῷ Φοίβῳ, τῷ δὴ σεμνοτάτῳ πάντων καὶ σοφωτάτῳ Ἀπόλλωνι· τούτους δὲ καὶ οὐκ ἄλλους τοὺς μεγίστους καὶ ἀγαθοὺς σωτῆράς τε καὶ θεοὺς ἀναγορεύουσιν. Αὐτοὶ δ' ἄρα p. 165 εἶεν ἂν οἱ πονηροὶ δαίμονες. Εἰ γὰρ οἵδε τοιαύταις ἀνθρωποθυσίαις καὶ ἀνθρωποκτονίαις ἔχαιρον, πῶς οὐκ ἂν αὐτοὺς εἰκότως τῇ τῶν μοχθηρῶν πνευμάτων μιαιφονίᾳ καταριθμήσειας, εἴτε αὐτοὶ χαίρειν λέγοιντο τοῖς τοιούτοις εἴτε συγχωρεῖν καὶ περιορᾶν ἑτέροις γιγνόμενα; Τί γὰρ χρῆν ὅλως ἐπιτρέπειν ἀνθρώποις ἱλάσκεσθαι τὰ πονηρὰ πνεύματα; τί δὲ τοσοῦτον

---

c 4 Θρᾷκας καὶ Σκύθας AH c 7 παρατείνοντα BO c 8 τότε] τό γε AH d 1 γενέσθαι τῷ βίῳ κακῶν IO, γεν. κακῶν τῷ βίῳ B d 5 μάλιστα ἦν IO d 6 ἤκμαζε] ἐπεδήμησε BO, ἤκμασε I οὐδὲ δυνατὸν] οὐκ ἀδύνατον AH d 8 μεγάλοις] AH, μεγίστοις cet d 9—165 b 9 θύεσθαι—λύκοις om B d 10 Ἄρει] Διΐ A d 13 καὶ 2°] pr τε O καὶ ἀγ.—θεοὺς] θεοὺς ἀγ. καὶ σωτῆρας I 165 a 1 τε καὶ] om O a 2 γὰρ] δὲ AH, + δὴ I οἵδε] om AH τοιαύταις] τοιαῖσδε O a 4 τῇ] τῆς I μοχθηρῶν] AH, πονηρῶν cet μιαιφονίας I a 5 συναριθμήσειας O a 6 εἴτε] ἢ AH

πλανᾶσθαι, ὡς θεραπεύειν καὶ κολακεύειν τοὺς φαύλους; τί δὲ τοῖς πονηροῖς καταδουλοῦσθαι, δέον ἀγαθοὺς
b ὄντας καὶ θεοὺς πορρωτάτω τῆς ἀνθρώπων διατριβῆς πᾶν ὅ τι φαῦλον καὶ πονηρὸν δυνάμει κρείττονι καὶ θειοτέρᾳ ἀπελαύνειν; Ἢ πατὴρ μὲν ἀγαθὸς οὐκ ἂν ὑπὸ φαύλοις ἀνδράσι φθειρόμενον περιίδοι ἂν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παῖδα σώφρων δεσπότης ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς ἀγόμενον περιόψεται, οὐδέ γε στρατηγὸς πολέμου ⟨ὄντος⟩, τοὺς οἰκείους παρὸν διασώσασθαι, τοῖς πολεμίοις αἰχμαλώτους ἀνήσει, οὐδὲ ποιμὴν τὰ θρέμματα τοῖς λύκοις, θεοὶ δὲ ἄρα καὶ ἀγαθοὶ δαίμονες
c ὑπὸ τοῖς μοχθηροῖς καὶ φαύλοις ἀνήσουσι τὸ ἀνθρώπων γένος;

Καὶ οἱ τρισμύριοι φύλακες μερόπων ἀνθώπων,

οἱ δὴ ποιμένες καὶ σωτῆρες, βασιλεῖς τε καὶ πατέρες καὶ κύριοι, τοῖς ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις καὶ ἀγρίοις θηρσὶν ἀνηλεῶς οὕτως καὶ ὠμῶς ἄγειν καὶ φέρειν τὰ φίλτατα παραδώσουσι, οὐχὶ δὲ προπολεμήσουσιν ὑπερασπίζοντες τῶν προσφύγων, καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ πονηροὺς δαίμονας τῆς ἀνθρώπων ἀγέλης μακρὰν
d ὥσπερ τινὰς ἀγρίους καὶ ὠμοβόρους θῆρας ἀποδιώξουσι, διδάξουσι δὲ πάντα ἄνθρωπον μυρίων θεῶν καὶ δαιμόνων ἀγαθῶν πλήθει προσῳκειωμένων ἐπιθαρσοῦντα, καὶ τοῖς οὐ μόνον κρείττοσιν ἀλλὰ καὶ πλείοσιν καὶ μεγίστοις θεοῖς καθωσιωμένον, σμικρὰ μᾶλλον δὲ τὸ μηδὲν ἐπιστρέφεσθαι τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἀσθενείας; Ὅτε δὲ τοῦτο μὴ ἔπραττον, συνήργουν δ'

165 c 3 cf Hesiod. *Opp.* 250, cf 233 d

b 4 *τὸν—παῖδα*] A (om *αὐτοῦ*) H, *τὸν αὐτοῦ* (*ἑαυτοῦ* I) *παῖδα, οὐδὲ τὸν οἰκέτην* BIO   b 5 *σώφρον* (sic) O   b 6 *πολέμου στρατ.* AH   ⟨*ὄντος*⟩] Toup, om codd   b 7 *τ. οἰκ. παρὸν*] AHI, *παρόντος τ. οἰκ.* O   b 9 *δὲ*] om AH   c 6 *καὶ φέρειν*] om O   c 9 *ἀγέλης*] om AH   d 1 *ὠμοβ. καὶ ἀγρ.* O   *ἀποδιώξουσι θῆρας* I   d 3 *προσοικειωμένον* AH, *προσῳκειωμένον* I   *ἐπιθαρσοῦντας* A   d 4 *καὶ* 1°] om AH

ἔμπαλιν τοῖς πονηροῖς αὐτοί, διὰ τῶν χρησμῶν τὰς
προδηλωθείσας ἀνιέντες ἀνθρωποθυσίας, χαίροντές τε
αἰσχρορρημοσύναις ἁπάσαις καὶ ταῖς τούτων ἀκολού-
θοις πράξεσιν, ἔργῳ, φασί, δῆλον, ὡς οὐδέν τι καὶ αὐτοὶ
φαύλων δαιμόνων τὴν φύσιν διήλλαττον, μᾶλλον δὲ μιᾶς
καὶ τῆς αὐτῆς ὑπῆρχον προαιρέσεως καὶ γνώμης· καὶ ἔτι **p. 166**
μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ ὅλως θεός τις ἦν, οὐδέ τις ἀγαθὸς
δαίμων, ὁ πάλαι πρὸς τῶν ἐθνῶν ἁπάντων κατὰ πόλεις
τε καὶ χώρας προσκυνούμενος. Πῶς γὰρ ἂν γένοιτό
ποτε τῷ ἀγαθῷ τὸ φαῦλον φίλον, εἰ μὴ καὶ φωτὸς καὶ
σκότους κρᾶσιν δύνασθαι μίαν φαίη τις ἂν γενέσθαι;
Πόσῳ δὲ κρείττων ὁ παρʼ ἀνθρώποις λογισμὸς τῶν
νενομισμένων θεῶν, μηδὲ φαύλοις δαίμοσι χρῆναι θύειν
παρακελευόμενος; Λέγει δʼ οὖν ὁ πρόσθεν εἰρημένος
συγγραφεύς, ἐν οἷς ἔφησε μὴ δεῖν ζωοθυτεῖν, ὅτι μηδὲ
φαύλοις δαίμοσι θυτέον, τοῦτον τὸν τρόπον· **b**

18. Διὸ συνετὸς ἀνὴρ καὶ σώφρων εὐλαβηθήσεται τοιαύταις ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
χρῆσθαι θυσίαις, διʼ ὧν ἐπισπάσεται πρὸς ἑαυτὸν τοὺς τοιούτους·
σπουδάσει δὲ καθαίρειν τὴν ψυχὴν παντοίως· καθαρᾷ γὰρ ψυχῇ
οὐκ ἐπιτίθενται, διὰ τὸ αὐτοῖς ἀνόμοιον. Εἰ δὲ ταῖς πόλεσιν **c**
ἀναγκαῖον καὶ τούτους ἀπομειλίττεσθαι, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ταύταις
γὰρ καὶ πλοῦτος καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ εἶναι
νενόμισται, καὶ τὰ ἐναντία κακά· ὀλιγοστὸν δʼ ἐν αὐταῖς τὸ τῆς
ψυχῆς ἐπιμελούμενον.

---

166 b 2 Porphyr. *Abst.* ii. 43; cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* 138, 22

---

d 8 *ἔμπαλιν*] post *αὐτοί* I, *πάλιν* AH **d** 9—**166 a** 6 *χαίροντες—γενέσθαι* om B **d** 10 *ἀκολούθως* AH **d** 11 *ἔργῳ*] Schol in marg A; vid Append *καὶ αὐτοὶ*] om O **d** 12 *τὴν φύσιν*] *τῇ φύσει* H *διήλλαττον*] I, *δῆλον ὅτι* A, *διενηνόχασι* H, *διέλαθον* O **166 a** 1 *καὶ γνώμης—ὡς*] om AH **a** 5 *τῷ ἀγαθῷ*] *τῶν ἀγαθῶν* AH, *τὸ ἀγαθὸν* I *τῷ φαύλῳ* I **a** 6 *μίαν δύνασθαι* I *ἂν*] om IO ? **a** 9 *παρακελευομένοις* A **a** 10 *ὅτι—θυτέον*] om BO **b** 2 *εὐλαβήσεται* I Porph., Theodoret. *τοιαύταις*] *ταῖς αὐτῶν* BO **c** 2 *ἀπομειλίσσεσθαι* AHI **c** 4 *ὀλιγοστὸν*] *ὀλίγον* O, cf Soph. *Ant.* 625, Donaldson, *N. Crat.* § 164 *τὸ τῆς ψυχῆς*] om AH *τῆς*] om I **c** 5 *ἐπιμελουμένων* AH

Τούτοις ἑξῆς ἐπάγει λέγων·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ d 19. Ἡμεῖς δὲ κατὰ δύναμιν οὐ δεησόμεθα ὧν οὗτοι παρέχουσιν. ἀλλ' ἔκ τε ψυχῆς ἔκ τε τῶν ἐκτὸς πᾶσαν σπουδὴν ποιούμεθα θεῷ μὲν καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὁμοιοῦσθαι, ὃ γίνεται δι' ἀπαθείας, καὶ τῆς περὶ τῶν ὄντως ὄντων διηρθρωμένης διαλήψεως, καὶ ⟨τῆς⟩ πρὸς αὐτὰ καὶ κατ' αὐτὰ ζωῆς, πονηροῖς δὲ ἀνθρώποις καὶ δαίμοσι καὶ ὅλως παντὶ τῷ χαίροντι τῷ θνητῷ τε καὶ ὑλικῷ ἀνομοιοῦσθαι.

p. 167 Ὃν δὲ ἡμεῖς ὑπογράφομεν φιλόσοφον ἀφιστάμενον τῶν ἐκτός, εἰκότως φαμὲν μὴ ἐνοχλήσειν δαίμοσι, μηδὲ μάντεων δεήσεσθαι, μηδὲ σπλάγχνων ζώων. Ὧν γὰρ ἕνεκα αἱ μαντεῖαι, τούτων οὗτος μεμελέτηκεν ἀφίστασθαι. Οὔτε γὰρ εἰς γάμον καθίησιν, ἵνα περὶ γάμου τὸν μάντιν ἐνοχλήσῃ· οὐκ εἰς ἐμπορίαν, οὐ περὶ οἰκέτου, οὐ περὶ κλοπῆς καὶ τῆς ἄλλης παρὰ ἀνθρώποις δοξοκοπίας. Περὶ ὧν δὲ ζητεῖ, μάντις μὲν οὐδεὶς οὐδὲ σπλάγχνα ζώων μηνύσει τὸ σαφές· αὐτὸς δὲ δι' ἑαυτοῦ, ὡς ἐλέγομεν, προσιὼν
b τῷ θεῷ, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, περὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται τὰς ὑποθήκας, ὅλος ἐκεῖ συρρεύσας.

Σαφέστατα δὴ διὰ τούτων ὁ λόγος ἐξέφηνεν, τίνων ἡγεῖσθαι χρὴ τὰ μαντεῖα, καὶ τὰς διὰ θυτικῆς ἐρωτήσεις, τάς τε παρὰ τοῖς πολλοῖς θαυμαζομένας περὶ τῶν ἀδήλων προγνώσεις. Πάντα γὰρ ταῦτα δοξοκοπίας ὀνομάσας, ὡς ἂν ὑπὸ δαιμόνων πονηρῶν ἐνεργουμένας ἀποβάλλει. Τὸν γοῦν περὶ φαύλων δαιμόνων διεξιὼν λόγον, καὶ φάσκων τὸν συνετὸν ἄνδρα καὶ σώφρονα

167 a 1 Porphyr. *Abst.* ii. 52

d 1 *οὐ δεησόμ.*] *οὐδὲ εἰσόμεθα* A, *οὐ δεηθησόμ.* O d 2 *ἐκτὸς*] *ἄλλων* AH d 3 *ὃ*] + *δὴ* O d 4 ⟨*τῆς*⟩] Porph., om codd d 5 *καὶ κατ' αὐτὰ*] BIO, *καὶ κατὰ ταῦτα* A, *ταῦτα* Porph. *ζωή* O 167 a 1 *τῶν*] *τὸν* I a 2 *δεηθήσεσθαι* AH a 3 *γὰρ*] om A *τούτων*] + *γὰρ* A[2] a 4 *οὔτε*] codd, *οὐ* Porph. *ἵνα*] + *μὴ* O a 5 *τῷ μάντει* BIO *ἐνοχλήσει* I a 6 *κλοπῆς*] codd, *προκοπῆς* Porph. *δοξοποιΐας* AH a 7 *ὧν δὲ*] *δὲ ὧν* AH, om *ὧν* I *σπλάγχνον* O a 8 *ἐλέγομεν*] AH cf Porph. ii. 49 *δι' ἑαυτοῦ θεῷ προσιέναι, λέγομεν* cet Porph. b 3 *δὴ*] *δὲ* I b 4 *θυτικῆς*] pr *τῆς* I b 5 - d 7 *τάς—σώφρων* om B b 6 *ταῖτα γὰρ πάντα* HBO b 7 *ὀνομάσας*] *ὀνόματα* AH *ἐνεργούμενα* O b 9 *συνετὸν*] *δυνατὸν* O

μή ποτε τούτοις ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι, μηδ' ἐπισπάσασθαι c
εἰς ἑαυτὸν διὰ τῶν θυσιῶν τοὺς τοιούτους, ἑξῆς ἐπισυνα-
πτει λέγων τὸν φιλόσοφον *μηδὲ μαντείων δεήσεσθαι, μηδὲ
σπλάγχνων ζώων*, καὶ τῶν παραπλησίων, ὡς ἂν τῆς δαι-
μονικῆς ὄντων κακοτεχνίας. Εἰ δὴ οὖν κατὰ ταῦτα
εὐλαβητέον τῷ σώφρονι καὶ συνετῷ τοιαύταις χρῆσθαι
θυσίαις, δι' ὧν ἐπισπάσεται πρὸς ἑαυτὸν τοὺς δαίμονας
—αὗται δ' ἦσαν αἱ δι' αἱμάτων ἐκχύσεως, καὶ δι'
ἀλόγων ζώων σφαγῆς—οὐδεὶς ἂν ἐνδίκως ῥηθείη
σώφρων καὶ συνετὸς τῶν πάλαι ζωοθυτούντων τοῖς δαί- d
μοσι, καὶ πολὺ μᾶλλον τῶν ἀνθρωποθυτούντων. Ἤλω
δὲ τὰ πανταχοῦ πάντα σχεδὸν εἰπεῖν ἔθνη, πρόσθεν ἢ
τὸν ἡμέτερον Σωτῆρα πρὸς ἀνθρώπους ἀναδειχθῆναι,
τοὺς φαύλους ἱλεούμενα δαίμονας ταῖς κατὰ πάντα
τόπον ἐπιτελουμέναις ἀνθρωποθυσίαις. Οὐδεὶς ἄρα
τούτων συνετὸς ἦν καὶ σώφρων. Ὁ μὲν οὖν κοινὸς
καὶ ἀνθρώπινος λογισμὸς ἑπόμενος ὀρθῷ λόγῳ παντὶ
τῷ συνετῷ καὶ σώφρονι διαρρήδην προκηρύττει μὴ
χρῆσθαι θυσίαις ἐπὶ θεραπείᾳ τῶν πονηρῶν δαιμόνων,
*σπουδάζειν δὲ καθαίρειν τὴν ψυχὴν παντοίως· καθαρᾷ γὰρ ψυχῇ
μὴ ἐπιτίθεσθαι, διὰ τὸ αὐτοῖς ἀνόμοιον*· ὁ δὲ θεὸς αὐτοῖς p. 168
ὁ Ἀπόλλων, (πάλιν γὰρ ἀνθρώποις τοῦτον παραβλη-
τέον, καὶ δεικτέον ὅσον τοῦ ὀρθοῦ λείπεται λογισμοῦ,)
προστάττει τῷ πονηρῷ δαίμονι θύειν, οὐκ ἄλλως ἢ δη-
λαδὴ φίλος ὢν αὐτῷ· κακῷ δὲ τὸ ὅμοιον φίλον. Τούτου

---

c 3 Porphyr. *Abst.* ii. 52 d 11 ibid ii. 43

---

c 1 *ἐπισπᾶσθαι* AH c 3 *μηδὲ* 1°] *μὴ* AH *μαντείων*] om AH, *μάντεων* Porph. c 5 *ὄντα* AH c 6 *συνετῷ καὶ σώφρονι* BIO c 7 *ἐπισπᾶσθαι* A c 8 *καὶ*] om O d 1 *σῶφρον* (sic) I *τοῖς*] om AH d 3 *πάντα*] om I *ἔθνη σχεδὸν εἰπεῖν* I d 4 *Σωτῆρα πρὸς*] AH, *Χριστὸν εἰς* cet d 5 *πάντα*] om O d 6 *οὐδεὶς*] + *γὰρ* I d 9 *κηρύττει* BO d 10 *χρῆναι* O d 11 *σπουδάζειν*] cf 166 b 4, *σπεύδειν* BO *καθαρᾷ*] om AH 168 a 2 *ἀνθρώποις*] *αὐτοῖς* O a 4 *προστάττει*] pr *ὃς* AH

δὲ μάρτυς ὁ καὶ πρόσθεν ἐν οἷς ἐπέγραψε ⟨Περὶ⟩ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας ὧδε ἱστορῶν πρὸς λέξιν·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

b 20. Σπεύδοντος γοῦν τοῦ προφήτου αὐτοπτῆσαι τὸ θεῖον καὶ ἐπειγομένου, ὁ Ἀπόλλων ἀδύνατον ἔφη τὸ τοιοῦτο πρὶν λύτρα τῷ πονηρῷ δαίμονι δοῦναι. Λέγει δὲ οὕτως·

c Λύτρα δίδου γαίης πατρίης οἰκήτορι σεμνῷ,
πρῶτα χοάς, μετέπειτα πυρὴν ἠδ' αἷμα κελαινόν,
οἴνου παμμέλανός ⟨τ'⟩, ὀΐων θ' ἅμα λευκὰ ῥέεθρα.

Καὶ σαφέστερον εἶπε περὶ τῶν αὐτῶν·

Οἶνον καὶ γάλα βάλλε καὶ ὕδατος ἀγλαὸν εἶδος,
καὶ ξύλα καρπὸν ἔχοντα διογνήτων ἀκυλαίων·
d σπλάγχνα δὲ κατθέμενος λιπαροῖς ἅμα νάμασι σπένδε.

Μετὰ ποίας δὲ εὐχῆς ἐρωτηθεὶς ἤρξατο μέν, οὐ μὴν ἐπλήρωσεν, οὕτως εἰπών·

Δαῖμον ἀλιτρονόων ψυχῶν διάδημα λελογχὼς
ἠερίων ὑπένερθε μυχῶν χθονίων τ' ἐφύπερθεν.

Ταῦτα μὲν ὁ θαυμάσιος θεός, μᾶλλον δὲ τὸ πολυπλανὲς δαιμόνιον· τὰ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν λογισμοῦ τἀναντία, καθαίρειν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μὴ θυσίαις ἐπισπᾶσθαι τοὺς πονηροὺς δαίμονας, παρακελευόμενα· καθαρᾷ γὰρ ψυχῇ μὴ ἐπιτίθεσθαι διὰ τὸ αὐτοῖς ἀνόμοιον. Εἰ δὲ
p. 169 δὴ συνετὸς εἶναι καὶ σώφρων ἀνὴρ ὀρθῶς ἐκρίθη ὁ εὐλαβὴς καὶ μὴ θύων δαίμοσιν, ὁ τοῖς πονηροῖς θύειν διὰ τοῦ χρησμοῦ παραινῶν τίς ἂν εὐλόγως καὶ ποδαπὸς νομισθείη, σοι καταλείπω σκοπεῖν. Ἐντεῦθεν δὲ ἀναδραμόντι προφανὲς ἔσται, ποῖοί τινες ὑπῆρχον τὴν τοῦ τρόπου φύσιν οἱ ταῖς ἀνθρωποθυσίαις χαίροντες, ἢ οἱ τούτοις πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος πάλαι πρότερον κατα-

---

168 b 1 Porphyr. *Philos. ex Orac. Fr.* **d** 8, 10 Porphyr. *Abst.* ii. 43

a 6 ⟨Περὶ⟩] addidi; cf **123 c** 9, **143 a** 7, &c τῆς] om AH **b** 2 τοιοῦτον BO **c** 1 πατρίης] Vig., πατέρης codd **c** 2 μετ' ἔπειτα A **c** 3 οἴνου] ὄνου I ⟨τ'⟩] addidit Wolff ὀΐων] θείων AH θαμὰ AH **c** 4 εἰπεῖν AH **c** 6 διογενήτων O ἀκυλίων AH **d** 2 δὲ] om I **d** 3 εἰπών] om AH **d** 5 ἠερίων] ἱερήων O μυχῶν] μύθων AH **d** 9 παρακελευόμεθα O **d** 10 ἐπιθέσθαι AH **169 a** 1 καὶ] om AH ἐκρίθη ὀρθῶς O ὁ] τε AH **a** 3 ποδαπὸς] Lobeck, *Phryn.* 56, ποταπὸς AHIO **a** 4 νομισθῇ AH **a** 7 ἀνθρώπειον IO

δεδουλωμένοι. Εἰ δὲ λέγοι τις μὴ φαῦλον εἶναι τὸν
τῆς ἀνθρωποθυσίας τρόπον, ὀρθότατα δ' ὑπὸ τῶν πα-
λαιῶν τελεῖσθαι, ὥρα τοῖς νῦν καταμέμφεσθαι πᾶσιν,
ὅτι μηδεὶς ὁμοίως τοῖς πατράσιν εὐσεβεῖ. b

21. Εἰ δ' ἐμφρόνως οἱ καθ' ἡμᾶς τῆς ἀπηνοῦς καὶ c
ἀγρίας ὠμότητος τὴν ἀποστροφὴν ἐποιήσαντο, τῶν
παλαιῶν οὐδεὶς ἦν ἄρα σοφός, τοὺς πονηροὺς δαίμονας
ταῖς ἀνθρωποκτονίαις μειλισσόμενος. Ἀλλὰ γὰρ καὶ
τυφλῷ, φασί, δῆλον, ὡς οὔτε θεοὶ εἶεν ἂν οὔτε ἀγαθοὶ
δαίμονες οἱ πάλαι πρὸς τῶν ἐθνῶν ἁπάντων θεολογού-
μενοι, πορρωτάτω δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἐξῳκισμένοι. Διὸ καὶ
ἐνδίκως θεομάχοι τινὲς καὶ ἀσεβεῖς λεχθεῖεν, τὸν πάντα
λυμηνάμενοι βίον, ὧν ἐξ αἰῶνος οὐδεὶς ἢ μόνος ὁ Σωτὴρ
καὶ Κύριος ἡμῶν ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις d
τὴν φυγὴν προεξένησεν, εὐαγγελιζόμενος ὁμοῦ πάντας
Ἕλληνάς τε καὶ βαρβάρους θεραπείαν τῆς πατρικῆς
νόσου, καὶ τῆς πικρᾶς καὶ παλαιοτάτης δουλείας ἐλευ-
θερίαν· ἐφ' ἣν σπεύδειν ὁ τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως
παρορμᾷ λόγος, μεγάλῃ τῇ φωνῇ τοῖς πᾶσιν εἰς ἐξά-
κουστον βοῶν, *Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με
εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέ με κηρῦξαι αἰχμαλώτοις
ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους
τὴν καρδίαν.* Καὶ πάλιν, *Ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν πεπεδημένους,* p. 170
καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει. Ταῦτα γὰρ
ἄνωθεν ἐκ παλαιοῦ τὰ θεῖα ὡς ἀληθῶς παρ' Ἑβραίοις
ἐθέσπιζε λόγια, τὴν ἡμῶν πάλαι τυφλῶν τὰς ψυχὰς
καὶ δαιμόνων πονηρῶν πολυπλόκοις δεσμοῖς δεδεμένων

169 d 7 Is. lxi. 1 170 a 1 Is. xlii. 7

a 10 *τοῖς νῦν*] *τοίνυν* AH b 1 *μηδὲν* AH c 5 *φασί*] om AH *ἂν εἶεν* BO *δαίμονες ἀγαθοί* BIO d 1 *ὁ*] *ῑς̄* I *Χριστὸς*] cf Eus. *H. E.* iii. 27, *υἱὸς* O *τοῦ Θεοῦ*] om I d 2 *προεξένησεν*] G, cf 178 c 3 *προεκήρυξεν* AHI, *προεξένισεν* BO d 4 *παλαιτάτης* O d 6 *τοῖς*] om O *ἐξάκουστον*] *ἀκουστὸν* AH d 7 *εἵνεκεν*] AO, *ἕνεκεν* BI d 8 *κηρῦξαι—ἀνάβλεψιν*] post *καρδίαν* LXX 170 a 1 *πεπεδημένους*] *δεδεμένους* LXX, cf a 5 a 5 *δεδεμένων*] AH, *πεπεδημένων* cet

ἀπολύτρωσιν εὐαγγελιζόμενα. Ὅθεν εἰκότως τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς πρὸς τοῦ σωτηρίου καταυγασθέντες λόγου, σώφρονές τε καὶ συνετοὶ καὶ εὐλαβεῖς γενόμενοι καὶ πάντων ἐλεύθεροι κακῶν οὔτε θύσομεν οὔτε δουλεύσομεν τοῖς τῶν ἐθνῶν νενομισμένοις θεοῖς,
b οἳ δὴ καὶ ἡμῶν τὸ πρὶν κατετυράννουν· ἀχθέντες δὲ καὶ προσαχθέντες ὑπὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας τῷ μόνῳ καὶ ἀληθεῖ Θεῷ, τῷ δὴ καὶ δεσπότῃ καὶ τροφεῖ, σωτῆρί τε καὶ εὐεργέτῃ, καὶ ἔτι ποιητῇ καὶ δημιουργῷ καὶ παμβασιλεῖ τῶν ὅλων, μόνον τοῦτον ἀληθῆ Θεὸν ἡγησόμεθα, καὶ μόνῳ τὸ προσῆκον ἀπονεμοῦμεν σέβας, μόνον γεραίροντες καὶ μόνον αὐτὸν εὐσεβοῦντες, οὐχ ᾗ τοῖς δαίμοσι φίλον, ἀλλ' ᾗ τῷ πρὸς αὐτοῦ καταπεμφθέντι πάντων ἀνθρώπων Σωτῆρι διὰ τῆς
c εὐαγγελικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας παραδέδοται. Ταύτῃ δὲ θεοσεβοῦντες διώξομεν καὶ ἀπελάσομεν ἑαυτῶν, πολλοῦ δεῖ φοβηθησόμεθα, τοὺς πονηροὺς δαίμονας δι' ἁγνείας καὶ καθαροῦ τρόπου βίου τε σώφρονος καὶ παναρέτου, τοῦ δὴ πρὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διωρισμένου· καθαρᾷ γὰρ μὴ δύνασθαι ψυχῇ πλησιάζειν διὰ τὸ ἀνόμοιον ὡμολογεῖτο. Ἀλλ' οὐδὲ μαντείας καὶ χρησμῶν δεησόμεθα, οὐδὲ σπλάγχνα ζώων ἐρευνήσομεν, οὐδέ τι τῶν διὰ δαιμονικῆς κινήσεως ἐνεργουμένων πολυ-
d πραγμονήσομεν. Ὧν γὰρ ἕνεκα ταῦτα τοῖς πολλοῖς σπουδάζεται, τούτων ἡμῖν ἀφίστασθαι μελετᾶν ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος διεστείλατο, μόνων δὲ ἐκείνων ἐφίεσθαι προὔτρεψε, περὶ ὧν ἀληθῶς μάντις μὲν οὐδεὶς οὐδὲ σπλάγχνα ζώων μηνύσει τὸ σαφές, αὐτὸς δὲ μόνος ὁ

---

a 7 *καταυγασθέντας* HO *λόγου καταυγασθέντες* BIO (*-ας*) a 8 *εὐλαβεῖς καὶ συνετοὶ* BO a 9 *γινόμενοι* BO b 8 *ᾗ* bis] *ἢ* bis A b 9 *πάντων ἀνθρώπων*] om AH c 2 *δὲ*] om I *διώξωμεν* O *ἀπελάσωμεν* HBO c 5 *τοῦ* 1°] om AH *πρὸς τοῦ*] *τρόπου* AH c 6—d 8 *καθαρᾷ—χωρεῖν* om B c 7 *ὡμολογεῖτο*] AH, vid 168 d 10 *ὡμολογοῖτο* I, *ὡμολόγηται* BO c 8 *ἐρευνήσομεν*] AH, *διερ.* cet d 4 *ὧν*] *τῶν* I

τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ ἐν τοῖς ἀληθινοῖς ἐνοικῶν σπλάγχνοις τῶν οἵων τε αὐτὸν δι' ἄκραν ψυχῆς καθαρότητα ἔνδον ἐν ἑαυτοῖς χωρεῖν. Περὶ ὧν φησί που ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν, *Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.*

Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἀπὸ τοῦ περὶ θυσιῶν τόπου ἀπ- p. 171
ελεγκτικὰ τῆς τῶν δαιμόνων μοχθηρίας. Ἄκουε δ' οἷα περὶ τῶν αὐτῶν αὖθις ὁ τῆς *Περὶ τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς* συγγραφεὺς ἱστορεῖ, διαρρήδην ὁμολογῶν τοὺς πονηροὺς δαίμονας ἐν σχήμασι πλείοσιν ἐντυπουμένους, καὶ παντοίας μορφὰς χαρακτηρίζοντας, λανθάνειν καὶ ἐξαπατᾶν τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἀγαθῶν γάρ, φησίν, ὑποδυόμενοι πρόσωπα, καὶ προσεταιριζόμενοι τὰ πλήθη διὰ τοῦ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαίειν, τοὺς ἀνωτάτω θεοὺς ἑαυτοὺς ἐπιφημίζεσθαι βούλονται.
Τοσοῦτόν τέ φησιν αὐτοὺς ἰσχῦσαι, ὡς ἀπατῆσαι καὶ b
τοὺς σοφωτάτους τῶν Ἑλλήνων ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους, οὓς καὶ ὁμολογεῖ τῆς τοῦ πλήθους γεγονέναι διαστροφῆς αἰτίους· ὅτι τε ἐξ αὐτῶν πᾶσα γοητεία συνέστη, καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν ἀνθρώποις δι' αὐτῶν προξενεῖται, ὅπως τε θεοὶ εἶναι βούλονται, δαίμονες ὄντες φαῦλοι· καὶ ὡς ἡ προεστῶσα αὐτῶν δύναμις δοκεῖ θεὸς εἶναι ὁ μέγιστος. Ταῦτα δὲ ὁ Πορφύριος τοῦτον ἱστορεῖ τὸν τρόπον·

22. *Ὅσαι δὲ ψυχαὶ τοῦ συνεχοῦς πνεύματος οὐ κρατοῦσιν, ἀλλ'* c ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ὡς τὸ πολὺ καὶ κρατοῦνται, διὰ τοῦτο ἄγονταί τε καὶ φέρονται

---

170 d 9 2 Cor. vi. 16; cf Lev. xxvi. 12 **c** 1 Porphyr. *Abst.* ii. 38

---

d 7 *οἵων*] *οἵαν* AH **d** 9 *ἐν αὐτοῖς*] post *ἐμπεριπατήσω* BO **d** 10 *μοι*] *μου* Tisch. **171 a** 1 *τὰ*] om AH *ἀπελεγκτικὰ*] *ἀπαγγελτικὰ* BO **a** 5 *ἐντυπωμένους* I **a** 8 *ὑποδυόμενοι*] cf **172 b** 4 **a** 9 *τὰς*] *πὰς* (sic) O **a** 10 *θεοὺς*] om O *ἑαυτῶν* I *ἐπιφημίζεσθαι*] BO, *νομίζειν* AH, *νομίζεσθαι* I **b** 1 *αὐτούς φησιν* A **b** 2 *τε*] om BIO **b** 5 *σύνεστι* BO *ἡδονῆς* I **b** 6 *βούλωνται* A **b** 8 *δὲ*] *δὴ* AH *Πορφύριος*] + *πάντα* BIO **c** 2 *καὶ κρατοῦνται*] *κεκράτηνται* AH *διὰ*] *δι' αὐτὸ* Porph.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ λίαν, ὅταν αἱ τοῦ πνεύματος ὀργαί τε καὶ ἐπιθυμίαι τὴν ὁρμὴν λάβωσιν· αὗται δὲ αἱ ψυχαὶ δαίμονες μὲν καὶ αὐταί, κακοεργοὶ
d δ' ἂν εἰκότως λέγοιντο. Καί εἰσιν οἱ σύμπαντες, οὗτοί τε καὶ οἱ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, ἀόρατοί τε καὶ τελείως ἀναίσθητοι αἰσθήσεσιν ἀνθρωπίναις. Οὐ γὰρ στερεὸν σῶμα περιβέβληνται οὐδὲ μορφὴν μίαν πάντες, ἀλλ' ἐν σχήμασι πλείοσιν ἐκτυπούμεναι καὶ χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν αἱ μορφαὶ τοτὲ μὲν ἐπιφαίνονται, τοτὲ δὲ ἀφανεῖς εἰσιν· ἐνίοτε δὲ καὶ μεταβάλλουσι τὰς μορφὰς οἵ γε χείρους. Τὸ δὲ πνεῦμα, ᾗ μέν ἐστι σωματικόν, παθητικόν ἐστι καὶ φθαρτόν· τῷ δὲ ὑπὸ τῶν ψυχῶν οὕτως δεδέσθαι, ὥστε τὸ εἶδος αὐτῶν διαμένειν πλείω χρόνον, οὐ μήν ἐστιν αἰώνιον· καὶ γὰρ ἀπορρεῖν αὐτοῦ τι συνεχῶς εἰκός ἐστι καὶ
p. 172 τρέπεσθαι. Ἐν συμμετρίᾳ μὲν οὖν τὰ τῶν ἀγαθῶν, ὡς καὶ τὰ σώματα τῶν φαινομένων· τῶν δὲ κακοποιῶν ἀσύμμετρα, οἱ πλέον τῷ παθητικῷ νέμοντες τὸν περίγειον τόπον οὐδὲν ὅ τι τῶν κακῶν οὐκ ἐπιχειροῦσι δρᾶν. Βίαιον γὰρ ὅλως καὶ ὕπουλον ἔχοντες ἦθος, ἐστερημένον τε τῆς φυλακῆς τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος δαιμονίου, σφοδρὰς καὶ αἰφνιδίους, οἷον ἐνέδρας, ὡς τὸ πολὺ ποιοῦνται τὰς ἐμπτώσεις, πῇ μὲν λανθάνειν πειρώμενοι, πῇ δὲ βιαζόμενοι.

Καὶ ἐπιλέγει ἑξῆς·

b Ταῦτα δὲ καὶ τὰ ὅμοια ποιοῦσι, μεταστῆσαι ἡμᾶς ἐθέλοντες ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τῶν θεῶν καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστρέψαι. Πᾶσι γὰρ τοῖς οὕτως ἀνομολόγως καὶ ἀκαταλλήλως γιγνομένοις

---

d 1 Porphyr. *Abst.* ii. 39 172 b 1 Porphyr. ibid ii. 40

---

c 3 αἱ] om AH c 4 αὐταί] + δὲ A d 2 ἀόρ. τε καὶ τελ.] om AH τε] om I τελέως I Porph. d 4 πάντες μίαν BIO ἀλλ'] + ἢ ABO d 5 καὶ] δὲ AH, αἱ Porph., pr δὲ BIO αἱ] om Porph. d 8—172 b 1 τῷ—ὅμοι 1 om B d 8 τὴν ψυχὴν O d 10 ἀπορεῖν O εἰκός] εἰκότως AH 172 a 1 τὰ 1°] τὸ Porph. a 2 κακοποιῶν] κακῶν AH οἱ] οἷον O a 4 ἐπιχειροῦσι δρᾶν] ἐπιχειροῦσιν ὁρᾶν AH a 5 φυλακῆς] φυσικῆς AH δαιμονίου] Porph., δαιμονίας IO, εὐδαιμονίας AH a 6 σφόδρα IO ἐνέδρας] pr ⟨ἐξ⟩ Nauck a 9 ἑξῆς ἐπιλέγει IO b 2 εἰς] AHI, ἐφ' BO

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

αὐτοὶ χαίρουσι, καὶ ὥσπερ ὑποδύντες τὰ τῶν ἄλλων θεῶν πρόσωπα
τῆς ἡμετέρας ἀβουλίας ἀπολαύουσι, προσεταιριζόμενοι τὰ πλήθη
διὰ τοῦ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀνθρώπων ἐκκαίειν ἔρωσι καὶ πόθοις
πλούτων καὶ δυναστειῶν καὶ ἡδονῶν, κενοδοξίαις τε αὖ, ἐξ ὧν
στάσεις καὶ πόλεμοι φύονται καὶ τὰ συγγενῆ τούτων. Τὸ δὲ
πάντων δεινότατον, ἐπαναβαίνουσιν ἐκ τῶνδε, καὶ τὰ ὅμοια ἀνα- c
πείθουσι καὶ περὶ τῶν μεγίστων θεῶν, μέχρι τοῦ καὶ τὸν ἄριστον
θεὸν τούτοις τοῖς ἐγκλήμασιν ὑπάγειν· ᾧ δὴ καὶ τεταράχθαι φασὶ
πάντ᾽ ἄνω κάτω. Πεπόνθασι δὲ τοῦτο οὐκ ἰδιῶται μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβόντων οὐκ ὀλίγοι. Ἡ δ᾽ αἰτία δι᾽
ἀλλήλων γέγονε. Καὶ γὰρ τῶν φιλοσοφούντων οἱ μὴ ἀποστάντες
τῆς κοινῆς φορᾶς εἰς τὰ αὐτὰ τοῖς πλήθεσι συνέβησαν· καὶ πάλιν
αὖ τὰ πλήθη σύμφωνα ταῖς αὐτῶν δόξαις παρὰ τῶν δοκούντων d
σοφῶν ἀκούοντα, ἐπερρώσθη φρονεῖν ἔτι μᾶλλον περὶ τῶν θεῶν τὰ
τοιαῦτα. Τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν καὶ προσεξέκαυσε τὰς ὑπολήψεις
τῶν ἀνθρώπων τῷ χρῆσθαι φράσει πρὸς ἔκπληξιν καὶ γοητείαν
πεποιημένῃ, κήλησίν τε ἐμποιῆσαι καὶ πίστιν περὶ τῶν ἀδυνατω-
τάτων δυναμένῃ· δέον ἐμπέδως πεπεῖσθαι, ὅτι οὔτε τὸ ἀγαθὸν
βλάπτει ποτέ, οὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ. Οὐ γὰρ θερμότητος, ὥς φησι
Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου· οὕτως οὐδὲ τοῦ δικαίου p. 173
τὸ βλάπτειν. Δικαιότατον δὲ δήπου φύσει πάντων τὸ θεῖον·
ἐπεὶ οὐδ᾽ ἂν ἦν θεῖον. Οὐκοῦν ἀποτετμῆσθαι δεῖ ταύτην τὴν
δύναμιν καὶ μοῖραν τῶν δαιμόνων τῶν ἀγαθοεργῶν. Ἡ γὰρ
βλάπτειν πεφυκυῖά τε καὶ βουλομένη ἐναντία τῇ ἀγαθοεργῷ· τὰ
δ᾽ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο.

---

d 3 Porphyr. *Abst.* ii. 41

---

b 5 τῆς] pr τὰ AH b 7 κενοδοξίας AHBI c 2 καὶ 1°] om O τοῦ] ποῦ AH, om BO c 3 φησὶν AO c 6 γέγονε] pr ἐγνωκέναι (γέγονε sup lin) I d 1 αὐτῶν] ἑαυτῶν Porph. d 2 ἐπερρῶσθαι BO ἔτι] AHB Porph., ἐπὶ IO d 4 χρῆσθαι] χρόνῳ AH πρὸς ἔκπλ.] προσέπλεξεν AH d 5 πεποιημένην AH ἐμποιοῦσα AH d 6 δυναμένῃ] I Porph., δύναμιν ἦν AH, πεποιημένην O ὅτι] ὡς A 173 a 1 Πλάτων] pr ὁ AH ἐναντίου] + οὐδὲ ψυχρότητος τὸ θερμαίνειν ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου BIO τοῦ 2°] om BO a 2 δὲ] om AH a 4 δαιμ. τῶν ἀγ.] ἀγ. δαιμ. BI

Καὶ αὖθις·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων καὶ ἡ πᾶσα γοητεία ἐπιτελεῖται· τούτους γὰρ μάλιστα καὶ τὸν προεστῶτα αὐτῶν ἐκτιμῶσιν οἱ τὰ
b κακὰ διὰ τῶν γοητειῶν διαπραττόμενοι. Πλήρεις γὰρ πάσης φαντασίας οὗτοι καὶ ἀπατῆσαι ἱκανοὶ διὰ τῆς τερατουργίας. Διὰ τούτων φίλτρα καὶ ἐρωτικὰ κατασκευάζουσιν οἱ κακοδαίμονες· πᾶσα γὰρ ἀκολασία καὶ πλούτων ἐλπὶς καὶ δόξης διὰ τούτων, καὶ μάλιστα ἡ ἀπάτη· τὸ γὰρ ψεῦδος τούτοις οἰκεῖον· βούλονται γὰρ εἶναι θεοί, καὶ ἡ προεστῶσα αὐτῶν δύναμις δοκεῖν θεὸς εἶναι ὁ μέγιστος. Οὗτοι οἱ χαίροντες "λοιβῇ τε κνίσῃ τε," δι' ὧν αὐτῶν
c τὸ πνευματικὸν καὶ σωματικὸν πιαίνεται. Ζῇ γὰρ τοῦτο ἀτμοῖς καὶ ἀναθυμιάσεσι, ποικίλως διὰ τῶν ποικίλων, καὶ δυναμοῦται ταῖς ἐκ τῶν αἱμάτων καὶ σαρκῶν θυσίαις.

Διὰ δὴ τούτων ἀκηκόαμεν ὁμολογούντων ὅτι μὴ μόνον οἱ παρ' Ἕλλησι ποιηταὶ προσεξέκαυσαν τὰς ὑπολήψεις τῶν ἀνθρώπων τὰς περὶ τῶν φαύλων δαιμόνων ὡς περὶ θεῶν καὶ ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβόντων οἱ περὶ θεοὺς δοκοῦντες σπουδαίως ἔχειν,
d οἳ καὶ αὐτοὶ οὐ θεοὺς ἀλλὰ πονηροὺς δαίμονας περιέποντες τὰ πλήθη καὶ τοὺς δήμους εἰς τὴν ὁμοίαν πλάνην ἐξετραχήλισαν. Ὡμολόγησε γοῦν σαφῶς ὁ λόγος ὡς ἄρα παρὰ τῶν δοκούντων σοφῶν ἀκούοντα περὶ θεῶν τὰ πλήθη σύμφωνα ταῖς αὐτῶν δόξαις ἐπερρώσθη φρονεῖν ἔτι μᾶλλον ὡς περὶ θεῶν περὶ τῶν μοχθηρῶν

173 a 8 Porphyr. *Abst.* ii. 41 b 1 ibid. ii. 42 b 7 Hom. *Il.* ix. 500

a 9 τούτοις A b 1 πλήρης AH γὰρ] + εἰσι BIO b 2 οὗτοι] Porph., om codd ἀπάτης αἱ A διὰ 2°] pr καὶ AH b 3 τούτων] τοῦτο A b 4 καὶ πλούτων] πλ. τε BO b 6 θεὸς] θεῶν BO b 7 κνίσῃ τε] καὶ κνίσσῃ O c 1 τοῦτο] τούτοις τοῖς AH c 2 δυναμοῦνται A c 3 θυσίαις] codd, κνίσαις Porph. c 4 διὰ] + γὰρ AH c 5 προεξέκαυσαν A? H c 6 ανων (δαιμόνων superscr.) I d 2 ὁμοίαν] AH, οἰκείαν cet d 3 ὡμολ. γοῦν] ὡμολόγησεν οὖν AH d 5 ἐπερρῶσθαι BO

δαιμόνων. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐξ ἡμῶν κατηγόρηται, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀκριβέστατα τὰ οἰκεῖα μᾶλλον ἢ ἡμεῖς εἰδότων. Ὅ γέ τοι αὐτὸς συγγραφεὺς οὐ παρέργως ὁμιλήσας τῇ τοὺς πολλοὺς λανθανούσῃ δεισιδαιμονίᾳ φησὶ τοὺς πονηροὺς δαίμονας βούλεσθαι εἶναι θεούς, καὶ ἀγαθῶν δόξαν ἔχειν παρὰ ἀνθρώποις.

Τίς τε ἡ προεστῶσα αὐτῶν δύναμις τυγχάνει ὁ αὐτὸς p. 174
πάλιν διασαφήσει, τοὺς ἄρχοντας τῶν πονηρῶν δαιμόνων λέγων εἶναι τὸν Σάραπιν καὶ τὴν Ἑκάτην· ἡ δὲ θεία γραφὴ τὸν Βελζεβούλ. Ἄκουε δ' ὅπως καὶ περὶ τούτου γράφει ἐν τοῖς Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας.

23. Τοὺς δὲ πονηροὺς δαίμονας οὐκ εἰκῇ ὑπὸ τὸν Σάραπιν b ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ὑποπτεύομεν, οὐδ' ἐκ τῶν συμβόλων μόνων ἀναπεισθέντες, ἀλλ' ὅτι τὰ μειλίγματα καὶ τὰ τούτων ἀποτρόπαια πρὸς τὸν Πλούτωνα γίνεται, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἐδείκνυμεν. Ὁ αὐτὸς δὲ τῷ Πλούτωνι c
ὁ θεός, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα δαιμόνων ἄρχων, καὶ σύμβολα διδοὺς πρὸς τὴν τούτων ἔλασιν. Οὗτος γοῦν καὶ τοῖς ἱκέταις ἐδήλωσεν ὡς πᾶσι ζώοις ὁμοιούμενοι προσίασι τοῖς ἀνθρώποις· ὅθεν καὶ παρ' Αἰγυπτίοις καὶ παρὰ Φοίνιξι καὶ ὅλως παρὰ τὰ θεῖα σοφοῖς ἱμάντες ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιρρήσσονται, καὶ ζῶα προσουδίζεται πρὸ τῆς θρησκείας τῶν θεῶν, ἐξελαυνόντων τῶν ἱερέων τούτους διὰ τοῦ δοῦναι πνεῦμα ἢ αἷμα ζώων, καὶ διὰ τῆς τοῦ d
ἀέρος πληγῆς, ἵνα τούτων ἀπελθόντων παρουσία τοῦ θεοῦ γένηται.

---

174 b 1 Porphyr. *Philos. ex Orac.* Cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* 47, 41

---

d 7 κατηγόρηται] BI, κατηγορεῖται AH, κεκατηγόρηται O d 9 εἰδότων] ἰδόντων A d 12 ἀνθρώποις] + ἥ τε προεστῶσα . . . ὁ μέγιστος e p **173** b 6 repet BO (cum δοκεῖ pro δοκεῖν) **174** a 1 Τίς τε ἡ] AH, ἥ τε I, τίς οὖν ἄρα ἡ BO τυγχάνει δύναμις BO a 3 εἶναι λέγων O a 5 τούτων BO b 1 δὲ] δὴ BIO δαίμονας] om AH b 2 οὐδ' ἐκ] ἐκ δὲ BO μόνον A ἀλλ' ὅτι] ἄλλο τι A b 3 τὰ 1°] om AH καὶ τὰ] κατὰ AH c 3 ἔλασιν] ἔλευσιν (?) O*G, ἔλασιν O[2] γοῦν] οὖν O οἰκέταις O c 4 προσίασι] πρὸς ἴασιν A c 5 παρὰ 1°] om BO c 6 ἱμάντες] ἢ μάντεσι AH ἐν] om AH ἐπιρρήσσεται AH c 6—d 8 καὶ—ἀπυστῶσι om B c 6 προσουδίζονται πρὸς O d 1 τούτους] τοὺς AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Καὶ οἶκος δὲ πᾶς μεστός, καὶ διὰ τοῦτο προκαθαίρουσι καὶ ἐκβάλλουσι τούτους, ὅταν θεὸν κατακαλῶσι. Καὶ τὰ σώματα τοίνυν μεστὰ ἀπὸ τούτων· καὶ γὰρ μάλιστα ταῖς ποιαῖς τροφαῖς χαίρουσι. Σιτουμένων γὰρ ἡμῶν προσίασι καὶ προσιζάνουσι τῷ σώματι, καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἁγνεῖαι, οὐ διὰ τοὺς θεοὺς προηγουμένως, ἀλλ' ἵν' οὗτοι ἀποστῶσι. Μάλιστα δὲ αἵματι χαίρουσι καὶ ταῖς ἀκαθαρσίαις, καὶ ἀπολαύουσι τούτων εἰσδύνοντες τοῖς χρωμένοις. Ὅλως γὰρ ἡ ἐπίτασις τῆς πρός τι ἐπιθυμίας, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος τῆς
p. 175 ὀρέξεως ὁρμὴ ἀλλαχόθεν οὐ σφοδρύνεται ἢ ἐκ τῆς τούτων παρουσίας· οἳ καὶ εἰς ἀσήμους φθόγγους καὶ φύσας ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐμπίπτειν διὰ τῆς συναπολαύσεως τῆς μετ' αὐτῶν γιγνομένης. Ὅπου γὰρ πνεύματος πλείονος ὁλκή, ἢ τῆς γαστρὸς ἐξ ἡδυπαθείας πεπρησμένης, ἢ τῆς προθυμίας δι' ἡδονῆς ἐπίτασιν ἐκφυσώσης καὶ πολὺ τὸ ἔξωθεν σπώσης, ἐκεῖ παρουσία τῶν τοιούτων πνευμάτων σοι δηλούσθω. Ἄχρι τούτων τολμᾷ
b φύσις ἀνθρώπου εὑρίσκειν τὰς περὶ αὐτῆς συνεστώσας παγίδας· καὶ γὰρ ὁ θεὸς ὅταν εἰσκριθῇ, πολυπλασιάζεται τὸ πνεῦμα.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ὧν φησιν ἄρχοντα εἶναι τὸν Σάραπιν. Καὶ τὴν Ἑκάτην δὲ τούτων ἄρχειν ὁ αὐτὸς διδάσκει, λέγων οὕτως·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Μήποτε οὗτοί εἰσιν ὧν ἄρχει ὁ Σάραπις, καὶ τούτων σύμβολον ὁ τρίκρανος κύων, τουτέστιν ὁ ἐν τοῖς τρισὶ στοιχείοις, ὕδατι, γῇ, ἀέρι, πονηρὸς δαίμων· οὓς καταπαύει ὁ θεὸς ὁ ἔχων ὑπὸ χεῖρα. Ἄρχει δ' αὐτῶν καὶ ἡ Ἑκάτη, ὡς συνέχουσα τὸ τρίστοιχον.

---

175 b 6 Porphyr. *Philos. ex Orac.*

---

d 5 γὰρ] om O τροφαῖς] + αἷς IO d 6 προσιζ.] προσικανοῦσι AH τὰ σώματα O d 8 αἵμασι BO, αἷμα I d 10 ἐπίστασις AH 175 a 1 ἢ ἐκ—οἳ] om B a 4 αὐτῶν] αὐτοὺς *vel* αὐτὸν (?) O πλείονος] om I a 5 πεπρησμένης] I, πεπληρωμένης AH, πεπρημένης BO a 6 ἐκφυσώσης] ἐκ φύσεως ἧς AH b 1 ἀνθρώπων AH αὐτῆς] αὐτῆς O b 2 ὁ] om BO[vid] G b 5 δὲ—διδάσκει] om BO b 6 ὁ] om BO τούτων] pr διὰ I b 7 ὁ 1°] ἡ O τρίκρανος] AH, τρικάρανος IO b 8 καταπαύσει AH ὁ 2°] om BIO

Καὶ πάλιν φησίν· c

Ἔτι παραθεὶς ἓν χρηστήριον, ὅπερ αὐτὴ ἡ Ἑκάτη πεποίηται, καταπαύσω τὸν περὶ ταύτης λόγον· ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἦδ' ἐγώ εἰμι κόρη πολυφάσματος, οὐρανόφοιτος,
ταυρῶπις, τρικάρηνος, ἀπηνής, χρυσοβέλεμνος,
Φοίβη ἀπειρολεχής, φαεσίμβροτος Εἰλείθυια,
τριστοίχου φύσεως συνθήματα τρισσὰ φέρουσα·
αἰθέρι μὲν πυρόεσσιν ἐειδομένη εἰδώλοις, d
ἠέρα δ' ἀργεννοῖσι τροχάσμασιν ἀμφικάθημαι·
γαῖα δ' ἐμῶν σκυλάκων δνοφερὸν γένος ἡνιοχεύει.

Οἷς ἐπιλέγει ὁ συγγραφεὺς σαφῶς τίνες οἱ σκύλακες· ὅτι οἱ πονηροὶ δαίμονες, περὶ ὧν ἄρτι πεπαύμεθα λέγοντες. Τοσαῦτα μὲν δὴ καὶ ταῦτα. Περὶ δὲ τοῦ δαίμονας εἶναι πονηροὺς ἀληθῶς, ἀλλ' οὐδὲν ἀγαθὸν ἐπαγομένους, τοὺς παρὰ τοῖς πολλοῖς θεολογουμένους, φέρε ἔτι μᾶλλον διὰ πλειόνων κρατύνωμεν.

---

c 2 Porphyr. ibid.

---

c 1 *πάλιν*] *αὖ* BO   c 2 *ἔτι παραθεὶς*] om A (Lake)   *Ἑκάτῃ* A   c 6 *ἀπειρολεχής*] Vig. cf Lobeck, *Agl.* p 225, *ἀπειροτέχνης* codd   *Εἰλήθυια* A   d 1 *εἰδομένη* A   *εἰδώλοισιν* AH   d 3 *δ' ἐμῶν*] *δαίμων* AH   *δνοφερῶν* IO   *ἡνιοχεύων* AH   d 5 *οἱ*] *ὁ* I   d 6 *λέγοντες*] *λέγειν* O   *καὶ ταῦτα*] om BO   *δὲ*] om BO   d 8 *τοῖς*] *τοὺς* O

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

Τάδε τὸ πέμπτον περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

α' ἔθνεσι] pr πολλοῖς AHB γ' τοῖς] pr ἐν BO συνέστη] om B δ' τε] om O ια' οὓς—ὑπειλ.] οἳ καὶ θεοὶ ἐλογίσθησαν BO περιεργείας A ιβ' ἀγάλματα] ἰνδάλματα I ιγ' om O αὐτῶν] om B ιε' om O

1. Ἱκανὰ μὲν καὶ τὰ προπαρατεθέντα συστῆσαι 178 b
ἦν ὅτι μὴ θεοί, μηδ᾽ ἀγαθοὶ δαίμονες, πᾶν δὲ τοὐναντίον

ιϛ΄ χρηστηρίων] + αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων ἔχρησε τάδε I ante c. 16, + ἔχρησεν αὐτοῖς ὁ Ἀπόλλων τάδε O ante c. 16 ιη΄ πάλαι] παλαιοῖς I ιθ΄ Ἀπ. κελ.] Ἀπόλλωνα κελεύοντα BO κα΄ πάλιν] om IO (ante c. 21) κγ΄ ἀσαφείας] ἀσαφεῖ A σκότῳ] σκότει I ἐπέκρυπτον] I, ἐπικρύπτονται AB, ἐπικρύπτουσι O κδ΄ βοηθεῖν] pr τοῖς θεραπεύουσι I κζ΄ ὡς] + καὶ O ἐξέκαιον—πόλεμον] κατ᾽ ἀλλήλων ἐξέκαιον BO κθ΄ τοὺς χρ. ἐπ.] ἐχρησμοδότουν BO 178 b 1 παρατεθέντα BO b 2 μὴ θεοί] μηθέν O

ὑπῆρχον οἱ παρὰ τοῖς ἔθνεσι κατά τε πόλεις καὶ χώρας
ὡς θεοὶ τετιμημένοι· οὐ λυπεῖ δὲ ἐκ περιουσίας τὴν
c αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔτι μᾶλλον βεβαιώσασθαι πλείοσι καὶ
δαψιλεστέροις ἐλέγχοις τῆς τούτων ἀποδείξεως τὴν διὰ
τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελικῆς διδασκαλίας
προξενηθεῖσαν ἅπασιν ἀνθρώποις ἐλευθερίαν τῶν πάλαι
κακῶν ἐκφαινούσης. Ἄκουε τοιγαροῦν αὐτῶν Ἑλλήνων
ὁμολογούντων ἐκλελοιπέναι αὐτῶν τὰ χρηστήρια, οὐδ'
ἄλλοτέ ποτε ἐξ αἰῶνος ἢ μετὰ τοὺς χρόνους τῆς σωτηρίου
d καὶ εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τὴν ἑνὸς τοῦ παμβασιλέως
καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ γνῶσιν φωτὸς δίκην
πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνατειλάσης. Αὐτίκα γοῦν μάλα
ὅσον οὐδέπω παραστήσομεν ὡς ἄρα μετὰ τὴν ἐπι-
φάνειαν αὐτοῦ καὶ θάνατοι τῶν δαιμόνων ἱστορήθησαν,
καὶ τὰ θαυμαστὰ καὶ πάλαι βοώμενα χρηστήρια δια-
λελοίπασιν. Ἤδη δὲ καὶ πρότερον ἀποδέδεικται ὅτι
δὴ παῦλαν κακῶν οὐδ' ἄλλοτέ πω πρότερον ἢ μετὰ τὴν
εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν εἰλήφασιν αἱ παρὰ πᾶσι τοῖς
ἔθνεσιν ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς ἐπιτελούμεναι τὸ πρὶν
ἀνθρωποθυσίαι· οἷς ἐπὶ τοῦ παρόντος προσθεῖναι
καλὸν ὅτι μὴ μόνον ἐξ ἐκείνου τὰ τῆς δαιμονικῆς
ἀπέσβη δεισιδαιμονίας, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς τῶν ἐθνῶν
πολυαρχίας. Σχεδὸν γὰρ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ κώμην
p. 179 βασιλεῖς καὶ τυράννους τοπάρχας τε καὶ δυνάστας τὸ
παλαιὸν ἦν ὁρᾶν, ἐθναρχίας τε καὶ πολυαρχίας, δι' ἃς

c 1 ἔτι] ἐπὶ I, om BO c 3 τῆς] om BO c 5 ἄκουε] om BO αὐτῶν Ἑλλ. ὁμολ.] Ἕλληνες ὁμολογοῦσιν BO c 6 οὐδ'] AHI, οὐκ BO c 7 ποτε] om O μετὰ—καὶ] τὸ τῆς O d 1 τὴν] τοῦ BO, τῆς I τοῦ—γνῶσιν] θεοῦ καὶ σ̅ρ̅ς̅ χ̅υ̅ πλατυνθείσης ἐν γῇ BO d 2 γνῶσιν] γνώσεως I d 3 μάλα] om BO d 4 οὐδέπω] οὔπω BIO ἄρα] γὰρ AH d 6 θαυμαστὰ καὶ] om BO διαλέλοιπεν BO d 8 πω πρότερον] ποτε BO d 10 ὠμῶς καὶ] om BO τὸ πρὶν ἀνθρ.] τῶν ἀνθρώπων θυσίαι BO d 13 δεισιδαιμονίας] θυσίας BO τῶν] om BO d 14 πόλιν πᾶσαν BO 179 a 1 καὶ τυρ.—παλαιὸν] τε καὶ τυρ. καὶ τοπάρχας πάλαι BO a 2 δι' ἃς ἐπὶ] διὰ BO

ἐπὶ τοὺς κατ' ἀλλήλων πολέμους συνεχῶς ὁρμῶντες
δῃώσεις τε χωρῶν καὶ πόλεων πολιορκίας ἀνδραποδ-
ισμούς τε καὶ αἰχμαλωσίας τῶν πλησιοχώρων ἀεὶ
καὶ διὰ παντὸς ἐνήργουν, πρὸς τῶν οἰκείων δαιμ-
όνων ἐπὶ τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον ἐξοιστρούμενοι.
Ὧν οὕτως ἐχόντων ἐν ὁποίᾳ τότε συγχύσει κακῶν
συμφορῶν τε ἐπαλλήλων ὁ πᾶς ⟨ἐνέσχητο⟩ βίος, καὶ
αὐτῷ σοι καταλείπω σκοπεῖν. Τούτων δὴ οὖν ἀθρόως
ἁπάντων ὁμοῦ σὺν τῇ πολυθέῳ πλάνῃ ἐκποδὼν μετα- b
στάντων οὐκ ἄλλοτε ἢ μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰς
ἀνθρώπους ἐπιδημίαν, πῶς οὐ χρὴ τὸ μέγα μυστήριον
τῆς ἀληθῶς σωτηρίου καὶ εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως
ὑπερθαυμάζειν, δι' ἧς ἀθρόως κατὰ πᾶσαν τὴν τῶν
ἀνθρώπων οἰκουμένην προσευκτήρια καὶ ναοὶ τῷ παμ-
βασιλεῖ καὶ δημιουργῷ τῶν ἁπάντων καὶ μόνῳ Θεῷ ἔν
τε πόλεσι καὶ κώμαις βαρβάρων τε ἐθνῶν ἐν ἐρημίαις
ἀφιερωμένα συνέστη, βίβλοι τε καὶ ἀναγνώσματα, c
μαθήματά τε παντοῖα καὶ διδασκαλίαι, περὶ τῆς εἰς
ἄκρον ἀρετῆς καὶ τρόπου τοῦ κατὰ τὴν ἀληθῆ θεο-
σέβειαν παραγγέλματα περιέχουσαι, ἀνδράσιν ὁμοῦ καὶ
γυναιξὶ καὶ παισὶν εἰς ἐπήκοον παραδέδονται, νεκρὰ δὲ
τὰ ἀπὸ δαιμόνων πάντα χρηστήριά τε καὶ μαντεύματα;
Οὐδέ τις εἰς τοσοῦτον ἀνθρώπων μέμηνε νῦν, ἐξ οὗπερ
εἰς πάντας φωτὸς δίκην ἐξέλαμψεν ἡ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν

---

a 3 *ἐπὶ τοὺς*] om BO *πολέμους*] om BO *ὁρμῶντες*] *ἐφορμῶντας* BO a 4 *τε*] om I a 5 *ἀεὶ—ἐνήργουν*] om BO a 7 *ἐπὶ τὸν*] om BO *πόλεμον*] om BO a 8 *κακῶν*] + *καὶ* O a 9 *τε ἐπαλλ. ὁ πᾶς*] *ὁ τῶν ἀνθρώπων* BO ⟨*ἐνέσχητο*⟩] Dindorf, *ἐνίσχητο* AHBI, *ἐνίσχοιτο* O *καὶ αὐτῷ* om BO a 10 *καταλείπω*] *παραλείπω* I a 10—180 c 2 *σκοπεῖν—πονηροί* om B a 10 *δὴ*] om O *ἀθρόως*] *ἀθρόον* O b 1 *ἁπάντων*] om O b 2 *οὐκ ἄλλοτε ἢ*] om O *εἰς*] *πρὸς* O b 5 *ἀθρόως*] om O b 6 *προσευκτήρια καὶ ναοὶ*] *ναοὶ εὐκτήριοι* O b 7 *καὶ δημ.—μόνῳ*] om O *καὶ μόνῳ τῶν ἁπάντων* I b 8 *τε*] om O *ἐθνῶν*] + *καὶ* O c 1 *ἀφιερωμένα*] *ἀφιερούμενα* AH, om O c 2 *μαθήματά τε*] om O *παντοῖα καὶ διδ.*] *καὶ διδ. παντοῖαι* O *διδασκαλεῖαι* A c 4 *ὁμοῦ*] *τε* O c 5 *παραδέδονται*] *παραδεδομέναι* O c 7 *μέμηνε*] *μέμνημαι* O *ἐξ—δύναμις*] *μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίαν* O *οὗπερ*] *ὅτου περ* I

ἔνθεος καὶ εὐαγγελικὴ δύναμις, ὡς τολμᾶν τῷ τοῦ φιλτάτου φόνῳ καὶ ταῖς δι' ἀνθρωποθυσιῶν σφαγαῖς τὰ φονικὰ καὶ φίλαιμα καὶ μισάνθρωπά τε καὶ ἀπάνθρωπα
d *δαιμόνια ἐξιλεοῦσθαι, οἷα πράττειν τοῖς πάλαι σοφοῖς τε καὶ βασιλεῦσι δαιμονῶσιν ὡς ἀληθῶς φίλον ἦν. Περὶ δὲ τοῦ μηκέτι δύνασθαί τι κατισχύειν τοὺς φαύλους δαίμονας μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εἰς ἀνθρώπους πάροδον, καὶ αὐτὸς ὁ καθ' ἡμᾶς τῶν δαιμόνων προήγορος ἐν τῇ καθ' ἡμῶν συσκευῇ τοῦτόν που λέγων μαρτυρεῖ τὸν τρόπον·*

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Νυνὶ δὲ θαυμάζουσιν, εἰ τοσούτων ἐτῶν κατείληφεν ἡ νόσος τὴν πόλιν, Ἀσκληπιοῦ μὲν ἐπιδημίας καὶ τῶν ἄλλων θεῶν μηκέτ' οὔσης. Ἰησοῦ γὰρ τιμωμένου, οὐδεμιᾶς τις θεῶν δημοσίας ὠφελείας ᾔσθετο.

Ταῦτα ῥήμασιν αὐτοῖς ὁ Πορφύριος. Εἰ δὴ οὖν κατὰ τήνδε τὴν ὁμολογίαν Ἰησοῦ τιμωμένου οὐδεμιᾶς τις θεῶν δημοσίας ὠφελείας ᾔσθετο, μηκέτ' οὔσης μήτ' Ἀσκληπιοῦ
p. 180 ἐπιδημίας *μήτε* τῶν ἄλλων θεῶν, *πόθεν δὴ λοιπὸν τὸ ὡς περὶ θεῶν καὶ ἡρώων δόγμα; Τί γὰρ οὐχὶ μᾶλλον τὰ τῶν θεῶν καὶ Ἀσκληπιοῦ κρατεῖ τῆς Ἰησοῦ δυνάμεως; Εἰ δὴ ὁ μὲν θνητός, ὡς ἂν φαῖεν, ἄνθρωπος—τάχα δ' ἂν εἴποιεν ὅτι καὶ πλάνος—οἱ δὲ σωτῆρες καὶ θεοί, τί δῆτα τοίνυν πάντες ἀθρόως αὐτῷ Ἀσκληπιῷ πεφεύγασι, τὰ νῶτα τῷ θνητῷ καὶ πᾶσαν ἑξῆς ὑποχείριον τὴν ἀνθρωπότητα τῷ μηκέτ' ὄντι, ὡς ἂν εἴποιεν αὐτοί,*

---

179 d 8 Porphyr. *Adv. Christianos, Fr.* ab Eus. servatum. Cf Theodoret. *l.c.* 179, 41

---

c 11 καὶ 2°] om AI   τε καὶ ἀπάνθρωπα] om BO   d 2 τε] om AHI   d 3 τι κατισχύειν] A, τι καὶ ἰσχ. I, μηκέτι ἰσχ. O   d 5 ἡμᾶς] ὑμᾶς O   d 8 τοσοῦτον AHI   τὴν πόλιν ἡ νόσος O   d 10 γὰρ] Χριστοῦ O   δημοσίας τις θεῶν AI   d 12—14 ταῦτα—ᾔσθετο om O   d 12 εἰ δὴ] ἤδη A   d 14 δημοσίας θεῶν I   μηκέτ'—μήτε τῶν] μὴ οὖν Ἀσκλ. οὔσης ἐπιδ. μήτ' O   180 a 2 θεῶν] pr τῶν O   ἡρώων] + περὶ αὐτῶν I, + αὐτῶν O   a 3 Ἀσκληπιοῦ καὶ τῶν θεῶν O   Ἀσκληπιοῦ] pr τὰ I   τῆς Ἰησοῦ] πάσης οὐκ οὔσης AH   a 6 τί δῆτα τοίνυν] πῶς οὖν O

παραδεδωκότες; Ὁ δὲ καὶ μετὰ θάνατον παρὰ πᾶσι b
τοῖς ἔθνεσιν ὁσημέραι διαιωνίζει τιμώμενος, ἄντικρυς
τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς τὸ ἐναργὲς καὶ ἔνθεον τοῖς οἵοις
τε συνορᾶν ἐπιδεικνύμενος. Ἀλλὰ καὶ εἷς ὤν, καί, ὡς
ἄν τις ὑπολάβοι, μόνος, τὸ πλῆθος τῶν ἀνὰ πᾶσαν
τὴν οἰκουμένην θεῶν ἐλαύνει, καὶ τάς γε τιμὰς αὐτῶν
ἀθετῶν κρατεῖ, ὡς τοὺς μὲν θεοὺς μηκέτ᾽ εἶναι, μηδ᾽
ἐνεργεῖν, μηδέ πη παραφαίνεσθαι, μηδὲ συνήθως ταῖς
πόλεσιν ἐπιδημεῖν, ὅτι μὴ θεοὶ δαίμονες δ᾽ ἦσαν c
πονηροί· μόνου δὲ αὐτοῦ καὶ καταπέμψαντος αὐτὸν
Θεοῦ τῶν ὅλων αὔξειν ὁσημέραι τὰς τιμάς, καὶ εἰς
μεῖζον ἀρετῆς καθ᾽ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιδιδόναι.
Δέον ἔμπαλιν τοὺς μὲν θεούς, εἰ δή τινες ὄντως ἦσαν
τῶν ἐπὶ γῆς κηδεμόνες, τοῦ μὲν ἄρδην μεταστήσασθαι
τὴν πλάνην, εἰ ἄρα τις ἦν, αὐτοὺς δὲ τὰς ἐξ αὐτῶν θεραπ-
είας τε καὶ ὠφελείας ἀφθόνως τοῖς πᾶσιν ἐμπαρέχειν.
Νυνὶ δὲ τοῖσδε καὶ τοῦτ᾽ ἐπικεχείρηται μὲν πολλάκις
διὰ τῶν κατὰ χρόνους ἀρχόντων τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
κραταιότατα πολεμησάντων διδασκαλίαν· ἄπρακτον d
δ᾽ ὅμως εὕροντο τῆς ἐγχειρήσεως τὸ τέλος, ὑπερνικώσης
τοὺς πάντας ἀεὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνθέου δυνάμ-
εως, καὶ πάσας τὰς κατὰ τῆς διδασκαλίας, αὐτοῦ τῶν
πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεις καθαιρούσης, αὐτούς
τε ἐλαυνούσης, δαίμονας μὲν ἀληθῶς φαύλους ὄντας,
ψευδῶς δὲ νενομισμένους εἶναι θεοὺς ἢ καὶ ἀγαθοὺς
δαίμονας.

2. Οἵδε γοῦν περίγειοί τινες ὄντες καὶ καταχθόνιοι, p. 181

b 3 θάνατον] pr τὸν A b 6 αὐτῶν] + καὶ O b 8 πη] ποι AHI c 1 μὴ] + δὲ AH c 4 μείζονα AHB c 8 τε] om BO ἐμπαρέχειν] παρέχειν BO c 9 ἐπικεχείρισται O μὲν] om BO d 1—3 κραταιότατα—ἡμῶν bis scr I d 1 κραταιοτάτην A (‘ά et η in ras,’ Heikel) HBO d 2 εὕραντο BIO d 3 ἐνθέου] om BO d 4 τῶν πον. δαιμ.] om O d 5 ἐπαναστάσεις] ἐπαναστάσης I αὐτοὺς—μὲν] τοὺς δαίμονάς τε ἐλαυνούσης BO d 7 εἶναι] om BO

τόν τε ἐπὶ γῆν βαρὺν καὶ ζοφερὸν ἀέρα περιπολοῦντες,
καὶ τὸ σκότιον καὶ γαιῶδες οἰκητήριον ἔχειν κατα-
κεκριμένοι δι' ἃς ὕστερον ἀποδώσομεν αἰτίας, τάφοις
b νεκρῶν καὶ μνήμασι καὶ πάσῃ τῇ μυσαρᾷ καὶ ἀκα-
θάρτῳ ὕλῃ ἐμφιλοχωροῦντες, αἵμασί τε καὶ λύθροις
καὶ παντοίων ζώων σώμασι τῇ τε ἐκ τῶν ἀναθυμιω-
μένων καὶ ἀπὸ γῆς ἐξατμιζομένων ἀναδόσει χαίροντες,
οἵ τε τούτων ἄρχοντες ἀέριοί τινες ὑπάρχοντες ἢ καὶ
καταχθόνιοι δυνάμεις, ἐπεὶ κατέμαθον τὸ ἀνθρώπινον
γένος κάτω που περὶ νεκρῶν ἀνδρῶν θεοποιίαν ἰλυσπώ-
c μενον, θυσίαις τε καὶ κνίσαις ταῖς δὴ μάλιστα αὐτοῖς
κεχαρισμέναις διὰ πάσης σπουδῆς ἐκπονούμενον, ἐγ-
γύθεν ἔφεδροι καὶ συνεργοὶ τῆς πλάνης παρῆσαν, τοῖς
τῶν ἀνθρώπων κακοῖς ἐπεντρυφῶντες, καὶ τοὺς ἠλιθίους
τὰς ψυχὰς εὐχερῶς ἀπατῶντες κινήσεσί τισι τῶν
ξοάνων, ἃ δὴ ἐπὶ τιμῇ τῶν κατοιχομένων ἀνδρῶν πρὸς
τῶν παλαιῶν ἀφιέρωτο, καὶ ταῖς διὰ χρησμῶν φαν-
τασίαις θεραπείαις τε σωμάτων, ἃ διὰ τῆς οἰκείας
αὐτῶν ἐνεργείας ἀφανῶς αὐτοὶ λυμαινόμενοι, παλιν οἱ
αὐτοὶ διὰ τῆς ἐξ αὐτῶν ἀνέσεως ἐλευθέρους παθῶν
d ἠφίεσαν. Δι' ὧν ἔτι μᾶλλον κατὰ κρημνῶν ἔφερον
τοὺς δεισιδαίμονας, ὡς αὐτοὺς εἶναι νομίζειν ποτὲ μὲν
οὐρανίους δυνάμεις καί τινας ἀληθῶς θεούς, ποτὲ δὲ
τὰς τῶν τεθεοποιημένων ἡρώων ψυχάς. Ἐντεῦθεν γοῦν
ἤδη μείζων τις εἶναι καὶ σεμνοτέρα τοῖς πολλοῖς
ἐνομίζετο ἡ τῆς πολυθέου πλάνης ὑπόληψις, μετα-

---

181 a 2 γῆν] AH, γῆς BIO a 3 σκότειον AH γαιῶδες] A Polyb., γεῶδες cet ἔχειν κατ.ικεκρ.] κατακριθέντες BO b 2 φιλοχωροῦντες I b 3 τῇ] τήν AH b 4 ἀνάδοσιν AH b 5 ὑπ. ἢ καὶ κατ.] om AH b 6 ἀνθρώπειον BIO b 7 ἀνδρῶν] ἀνθρώπων BO c 4 ἐπεντρυφῶντες] ἐπεντρίβοντες AHI c 5 τὰς] pr καὶ AHI εὐχερεῖς I τισι τῶν] τε BO c 7 ἀφιέρωται BO c 9 ἐνεργείας] pr δαιμονικῆς BIO c 10 παθῶν] pr τῶν BIO d 1 ἔτι] ἐπὶ IO d 2, 3 ποτὲ bis] τοτὲ bis AHI d 4 γοῦν ἤδη] om BO d 5 εἶναι] post πολλοῖς I σεμνότερος O πολλοῖς] πάλαι BO

βαινούσης τῆς διανοίας ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὸ ἀφανὲς τῶν ἐγκρυπτομένων τοῖς ξοάνοις, καὶ τὴν πλάνην κραταιότερον ἐπικυρούσης. Οὕτω δῆτα λοιπὸν οἱ περίγειοι δαίμονες, οἵ τε ἀμφὶ τὸν ἀέρα κοσμοκράτορες καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ὅ τε ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῖς τῆς κακίας ἐξάρχων, θεῶν οἱ μέγιστοι παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐνομίζοντο· ἥ τε τῶν πάλαι νεκρῶν μνήμη τῆς μείζονος ἠξιοῦτο θεραπείας. Ὧν τὰς μὲν τῶν σωμάτων ἰδέας οἱ p. 182
τῶν κατὰ πόλεις ἀφιερωμένων εἰκόνων φέρειν ἐδόκουν τύποι, τὰς δὲ ψυχὰς καὶ τὰς ἐνθέους καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις οἱ φαῦλοι δαίμονες καθυπεκρίνοντο διὰ πολλῆς τῆς τερατοποιίας· καὶ αὐτῶν ἤδη τῶν θεραπευόντων καὶ ἱερωμένων αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀεὶ τὸν ἐκ τῆς φαντασίας τῦφον ἐπαγόντων, καὶ δὴ καὶ γοητικαῖς κακοτεχνίαις τὰ πολλὰ συσκευαζόντων, τῆς καὶ τούτων διδασκαλίας αὐτῶν πάλιν τῶν φαύλων δαιμόνων τοῖς θεραπεύουσι προκαταρξάντων. Οἵδε γοῦν καὶ τῆς ἀρχεκάκου γοητείας παντὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ κατέστησαν αἴτιοι, ὥσπεροῦν ὁ πρὸ τούτου διήλεγξε b
λόγος.

3. Τούτων τοιγαροῦν τῶν μοχθηρῶν καὶ περιγείων c
δαιμόνων, τῶν τε ἀερίων καὶ καταχθονίων πνευμάτων, οὓς κοσμοκράτορας καὶ πνευματικὰ πονηρίας ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας οἱ θεῖοι λόγοι προσαγορεύουσι, τοτὲ μὲν εἰς ἀγαθοὺς δαίμονας ὑποκρινομένων, τοτὲ δὲ εἰς οὐρανίους

---

181 d 10 Eph. vi. 12

---

d 8 ἐγκρυπτομένων] ἐγκεκρυμμένων O (ἐγκρυπτομένων supra) τὴν πλάνην] τῇ πλάνῃ AH, πλάνην BO d 9 δῆτα] δὴ BO d 10 οἵ] ὅ I d 13 ἐνομίζοντο] ἐνομίζετο (ον supra) I πάλαι] παλαιῶν AH νεκρῶν] μικρῶν (μι sup ras) I 182 a 1 οἱ] αἱ BO a 2 τῶν] om O ἀφιερουμένων AH, ἀφιερωμέναι BO εἰκόνων φέρειν] εἰκόνες ἔφερον BO ἐδόκουν τύποι] om BO a 7 τῦφον] τύπον BO ἀπαγόντων AHI γοητ. κακοτ.] γοητείαις BO a 8 συσκευαζόμενοι AH, συσκευαζομένων I a 9 αὐτῶν] om BO φαύλων] om O a 10 προκαταρξάντων] τῶν δαιμόνων καταρξάντων BO οἵδε γοῦν] οἵδ' οὖν O c 3 οὓς] τοὺς AH

θεοὺς σχηματιζομένων, καὶ πάλιν ἄλλοτε εἰς ἥρωας μεταμορφουμένων, ἔστι δ᾽ ὅπη ἄντικρυς διὰ τῶν δρωμένων τῆς μοχθηρίας τὸ δεῖγμα παραφαινόντων, εἰκότως πολὺς ὁ πλάνος ἀνθρώποις ἔτι μᾶλλον ἐπῄει, τῶν μὲν θεοὺς εἶναι, τῶν δὲ ἥρωας καὶ δαίμονας ἀλλ᾽ οὐ θεοὺς
d ὑπάρχειν ὁμολογούντων, καὶ τῶν δαιμόνων τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐπιφημιζόντων, τοὺς δὲ φαύλους ἐπικαλούντων, πλὴν ἀλλὰ δεῖν φασκόντων καὶ τοὺς φαύλους ἐξιλεοῦσθαι διὰ τὰς ἐξ αὐτῶν βλάβας, ὥστε τὴν πᾶσαν αὐτοῖς θεοποιίαν εἰς εἴδη πλείονα καταπίπτειν. Πρῶτον μὲν τὸ ἐκ τῶν φαινομένων κατ᾽ οὐρανὸν φωστήρων, οὓς καί φασι διὰ τὸ θέειν, ὅπερ ἐστὶ τρέχειν, διά τε τὸ αἰτίους εἶναι τοῦ θεωρεῖν τὰ ὁρώμενα, πρώτους θεοὺς ἀνηγορεῦσθαι· δεύτερον τὸ διὰ τὰς εἰς τὸν κοινὸν βίον, ὥς φασιν, εὐεργεσίας ἐκτετιμημένον, ὃ δὴ ἐξ ἀνθρώπων γεγεννῆσθαι καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, τοὺς καλουμένους ἥρωας παραφέροντες, Ἡρακλέα καὶ Διοσκούρους, Διό-
p. 183 νυσόν τε καὶ τοὺς παρὰ βαρβάροις ὁμοίους. Ἐξ ὧν ἀφορίσαντες καὶ διαστειλάμενοι τὰ περὶ τῶν αὐτῶν αἰσχρότερα μνημονευόμενα τρίτον εἶδος θεοποιίας ὑπέθεντο, μυθικὸν αὐτὸ ἐπικαλέσαντες. Ὃ δὴ ἐπαισχυνθέντες, καίπερ ἀληθὲς καὶ παλαίτατον τυγχάνον, ἐπὶ τὸ φυσικώτερον, ὥς φασι, μεταβεβλήκασι τροπικωτέραις ἀλληγορίαις, θεωρίας δή τινας εὑρεσιλογήσαντες.

c 6 σχηματ.] χρηματιζομένων O πάλιν] om BO εἰς] sup lin A* c 8 τὸ] om A παραφαινόντων] παραβαίνοντας AH c 9 ἔτι] om O c 10 θεοὺς 1°—οὐ] om AH εἶναι] om O d 1 ὑπάρχειν om BO d 2 ἐπιφημίζοντες AH τοὺς] τῶν BI φαύλους] φαυλότατα BI, φαυλοτάτους O ἐπικαλοῦντες AH d 5 εἴδη] ἤδη I d 6 τὸ] τῷ A καί] + θεούς BO d 7 θέειν] θεῖν AH ὅπερ ἐστὶ τρέχειν] om BO d 8 τοῦ] om I ἀνηγορεῦσθαι] AH, ἀνηγορεῖθαι BIO d 9 τὸ] om AH d 10 ἐκτετιμημένων AH, ἐκτετιμημένους G (incert in O) d 11 γεγεννῆσθαι] γενέσθαι BO, γεγενῆσθαι I 183 a 1 βαρβάροις] pr τοῖς I a 2 ἀφορίσαντες καὶ] om BO a 3 αἰσχρότερον BIO a 4 αἰσχυνθέντες AH a 5 καίπερ] ὅπερ AH παλαιότατον BO a 6 τροπικώτερον BO a 7 εὑρησιλογήσαντες AI, εὑρεσιολογήσαντες O

Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἰς τοῦτο πλάνης αὐτοῖς ἀπήρκει στῆναι·
ἤδη δὲ μέχρι τῶν οἰκείων παθῶν τὸ σεβάσμιον καὶ
προσκυνητὸν ὄνομα τοῦ θεοῦ καταβαλόντες τέταρτον b
θεοποιίας ἐπενόησαν τρόπον, οὐδ᾽ ἀντιρρήσεως ἄξιον,
τῷ καὶ αὐτὸν προφανὲς ἐπάγεσθαι τὸ αἶσχος. Εἰ δή
τινα Ἔρωτα καὶ Ἀφροδίτην καὶ Πόθον, τὰς αἰσχρὰς
καὶ ἀκολάστους αὐτῶν ἐπιθυμίας, θεοὺς ἀνειπόντες, καὶ
τὸν μὲν λόγον Ἑρμῆν, τὸν δὲ λογισμὸν Ἀθηνᾶν ἐπονομ-
άσαντες, καὶ ταῦτα τῇ οἰκείᾳ παρειλήφασι θεολογίᾳ,
ὡς καὶ τὸ πέμπτον ἐκ τῶν ἐν ἀνθρώποις γιγνομένων
πραγμάτων ἀναπλασάμενοι. Τὰς γὰρ ἐνεργείας τάς τε
πολεμικὰς καὶ τὰς τεχνικὰς ἀνειδωλοποιήσαντες θεοῖς c
ἀπένειμαν, Ἄρει μὲν καὶ Ἀθηνᾷ τὰς πολεμικάς, Ἡφαί-
στῳ δὲ καί τισιν ἑτέροις τὰς τεχνικάς. Ἐπὶ πᾶσι
τούτοις ἕκτον καὶ ἕβδομον εἶδος αὐτοῖς τὸ δαιμονικὸν
παρεισήχθη, πολύτροπον ἀληθῶς τυγχάνον καὶ πολύ-
μορφον, τοτὲ μὲν θεοὺς ὑποκρινόμενον, τοτὲ δὲ ψυχὰς
τεθνηκότων· καὶ μηδὲν μὲν ἡμῖν εἰς ἀρετὴν ψυχῆς συμ-
βαλλόμενον, ἐπιτωθάζον δὲ ἀεὶ καὶ κατὰ κρημνῶν φέρον
διὰ τῆς ἀπατηλοῦ πλάνης πάντα τὸν δεισιδαίμονα· ὃ
καὶ αὐτὸ διόλου φαῦλον ὂν εἰς δύο διελόντες, εἴς τε τὸ d
βλαπτικὸν καὶ εἰς τὸ ὠφελοῦν, ἀγαθῶν καὶ φαύλων
αὐτοῖς τεθείκασι προσηγορίας. Ὧν οὕτως ἐχόντων,
ἀναγκαῖον εἶναί μοι δοκεῖ, τὰ μηδ᾽ ἀντιρρήσεως δεό-
μενα παρεκθεμένους τὸν περὶ τῆς δαιμονικῆς ἐνεργείας
ἀκόλουθον συνιδεῖν λόγον· ὃν ἐκ μέρους προθεωρή-
σαντες ἐν τῷ πρὸ τούτου συγγράμματι, τὰ λείποντα

a 8 στῆναι] μετιέναι AH a 9 ἤδη δὲ] + καὶ I, ἀλλὰ καὶ BO b 1 τοῦ θεοῦ] om BO b 2 ἐπενόησαν] AH, προσεπονοήσαντο BO, προσεπονόησαν I b 6 μὲν] om BO ἐπονομάσαντες] om BO b 7 παρειλήφασι] παρειληφότες BO b 8 γιγνομένων] ἠγνοημένων AH c 1 τὰς] om BO c 4 αὐτοῖς—παρεισήχθη] παρεισήγαγον τὸ δαιμονικόν BO c 7 ἡμῖν] om BO c 8 ἀεὶ] om O κατὰ κρημνῶν φέρον] κατακρημνίζον BO c 9 ἀπατηλοῦ] om BO d 2 βλαπτικὸν] βλάπτον BO εἰς] om BO d 4 ἀναγκαῖον εἶναί] ἀνάγκη BO d 5 παρεκθεμένους] ἅπερ ἐκθεμένους AH d 6 ἀκόλουθον] om BIO προθεωρ.] θεωρήσαντες O

νῦν ἀποπληρώσομεν. Φέρ' οὖν ἤδη λοιπὸν ἐπ' αὐτὰς
χωρήσωμεν τὰς ἀποδείξεις. Θήσω δὲ πρώτας τὰς ἀπὸ
τῆς Πλουτάρχου γραφῆς, ἣν πεποίηται Περὶ τῶν ἐκλελοιπ-
ότων χρηστηρίων· ἔνθα περὶ τοῦ πονηρῶν δαιμόνων εἶναι
τὰ παρὰ τοῖς ἔθνεσι μαντεῖά τε καὶ χρηστήρια τόνδε
γράφει τὸν τρόπον·

p. 184 ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 4. Εὖ μὲν οὖν λέγουσι καὶ οἱ λέγοντες ὅτι Πλάτων τὸ ταῖς
γεννωμέναις ποιότησιν ὑποκείμενον στοιχεῖον ἐξευρών, ἣν ὕλην
b καλοῦσι, πολλῶν ἀπήλλαξε καὶ μεγάλων ἀποριῶν τοὺς φιλοσόφους·
ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι πλείονας λῦσαι καὶ μείζονας ἀπορίας οἱ τὸ τῶν
δαιμόνων γένος ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων θέντες καὶ τρόπον
τινὰ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν συνάγον εἰς ταὐτὸ καὶ συνάπτον ἐξ-
ευρόντες· εἴτε μάγων τῶν περὶ Ζωροάστρην ὁ λόγος οὗτός ἐστιν,
εἴτε Θρᾴκιος ἀπὸ Ὀρφέως ἢ Αἰγύπτιος ἢ Φρύγιος, ὡς τεκμαιρόμεθα
ταῖς ἑκατέρωθι τελεταῖς ἀναμεμιγμένα πολλὰ θνητὰ καὶ πένθιμα
c τῶν ὀργιαζομένων καὶ δρωμένων ἱερῶν ὁρῶντες. Ἑλλήνων δὲ
Ὅμηρος μὲν ἐπιφαίνεται κοινῶς ἀμφοτέροις χρώμενος τοῖς ὀνόμασι,
καὶ τοὺς θεοὺς ἔστιν ὅτε δαίμονας προσαγορεύων. Ἡσίοδος δὲ
καθαρῶς καὶ διωρισμένως πρῶτος ἐξέθηκε τῶν λογικῶν τέσσαρα
γένη· θεούς, εἶτα δαίμονας, εἶτα ἥρωας, τὸ δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώπ-
ους· ἐξ ὧν ἔοικε ποιεῖν τὴν μεταβολήν, τοῦ μὲν χρυσοῦ γένους
εἰς δαίμονας πολλοὺς κἀγαθούς, τῶν δ' ἡμιθέων εἰς ἥρωας ἀπο-
κριθέντων.

---

184 a 1 Plut. *de Orac. Def.* c 10, p 414 F

---

d 8 ἀναπληρώσομεν O φέρ' οὖν ἤδη λοιπὸν] om BO d 9 χωρήσωμεν] οὖν χωρητέον BO πρώτας] πρῶτον O d 10 τῆς] τοῦ O ἣν πεποίηται] τῆς BO d 11 χρηστηρίων] pr φασκούσης BO d 12 τοῖς] om BO τε] om BO τόνδε γράφει τὸν τρόπον] ἱστορεῖ BO 184 a 2 ἣν] ὃ νῦν Plut. ὕλην] + καὶ φύσιν Plut. b 3 θέντες] om Plut. b 5 Ζωάστρον O b 6 ἢ 1°] εἴτ' Plut. b 7 ἑκατέρωθι] ἑκατέρων : AH c 2 φαίνεται Plut. c 3 δὲ] om O c 4 ὡρισμένως AH πρῶτος] Plut., πρῶτον codd Eus. λογικῶν] λογίων AH c 5 εἶτα (bis)] om O δαίμονας] + πολλοὺς κἀγαθούς Plut. τὸ δ' ἐπὶ πᾶσιν] εἶτα Plut. c 6 ἐξ—κἀγαθούς] om Plut. c 7 δ'] om Plut. εἰς] om A

Εἶθ' ἑξῆς φησίν·

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἀναγκαῖον ἡμᾶς Δημητρίῳ διαφέρεσθαι. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ Καὶ γὰρ κἂν πλείων ὁ χρόνος ᾖ κἂν ἐλάττων, κἂν d τεταγμένος κἂν ἄτακτος, ἐν ᾧ μεταλλάττει δαίμονος ψυχὴ καὶ ἥρωος βίος, οὐδὲν ἧττον ἐφ' ᾧ βούλεται δεδείξεται μετὰ μαρτύρων σοφῶν καὶ παλαιῶν ὅτι φύσεις τινές εἰσιν ὥσπερ ἐν μεθορίῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων δεχόμεναι πάθη θνητὰ καὶ μεταβολὰς ἀναγκαίας, οὓς δαίμονας ὀρθῶς ἔχει κατὰ νόμον πατέρων ἡγουμένους καὶ ὀνομάζοντας σέβεσθαι.

Τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει·

Τὸ μὲν οὖν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις μὴ θεούς, οἷς ἀπηλ- p. 185 λάχθαι τῶν περὶ γῆν προσῆκόν ἐστιν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιοῦσθαι· τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις, μονονουχὶ δραχμὴν λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας καὶ πλάνας θεηλάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι, θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώτερον.

Καὶ πάλιν προστίθησι τοῖς εἰρημένοις ταῦτα·

Εἰσὶ γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις καὶ δαίμοσιν ἀρετῆς διαφοραί, καὶ b τοῦ παθητικοῦ καὶ ἀλόγου τοῖς μὲν ἀσθενὲς καὶ ἀμαυρόν ἐστι λείψανον, ὡς περίττωμα, τοῖς δὲ πολὺ καὶ δυσκατάσβεστόν ἐστιν,

---

c 10 Plut. *De Orac. Def.* c 12, p 416 C **185 a** 1 ibid c 16, p 418 E, cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 136 **b** 1 Plut. loc cit p 417 B

---

c 9 *εἶθ' ἑξῆς*] *εἶτα* O **c** 10 *ἀναγκαῖον*] *ἀνάγον* O **d** 1 *κἂν* 1°] *ἂν* Plut. *ὁ χρόνος ᾖ*] Plut., *εἴη χρόνος* codd Eus. *ἐλάττων*] + *ᾖ* Plut. **d** 3 *οὐδὲν*] + *γὰρ* AH *ᾧ*] *ὃ* AIO *σοφῶν μαρτύρων* AH **d** 4 *ἐν μεθωρίῳ ὥσπερ* O *μεθορίᾳ* A **d** 6 *οὓς*] *οὐ* AH **d** 8 *τούτοις μεθ' ἕτερα*] *μεθ' ἕτ. οὖν* O **185 a** 1 *οὖν*] om O Plut. **a** 3 *κακῶς*] *καλῶς* IO ? **a** 4 *δραχμὴν*] AIO cf **206 a** 1 Theodoret., *ῥάγδην* Plut., *δράγδην* Wyttenb. ad Plut. p 418 E *ἐπῶν τῶν Ἐμπεδ.*] *τοῦ Ἐμπεδ. ἐπῶν* O **a** 5 *θεηλάτους*] om Theodoret. *ἐπιφέρειν*] *ὑποφέρει* A*, *ὑποφέρειν* A² H **a** 6 *θανάτους*] *ἀθανάτους* AHO **a** 8 *πάλιν—εἰρημ.*] *αὐτοῖς εἰρημ. προστίθησι* O **b** 3 *ἐστιν*] AH, *ἔνεστιν* BIO Plut.

ὧν ἴχνη καὶ σύμβολα πολλαχοῦ θυσίαι καὶ τελεταὶ καὶ μυθολογίαι σώζουσι καὶ διαφυλάττουσιν ἐνδιεσπαρμένα. Καὶ περὶ μὲν τῶν μυστικῶν, ἐν οἷς τὰς μεγίστας ἐμφάσεις καὶ διαφάσεις λαβεῖν ἐστὶ τῆς περὶ δαιμόνων ἀληθείας, *εὔστομά μοι κείσθω*, καθ' Ἡρόδοτον· ἑορτὰς δὲ καὶ θυσίας, ὥσπερ ἡμέρας ἀποφράδας καὶ
c σκυθρωπάς, ἐν αἷς ὠμοφαγίαι καὶ διασπασμοὶ νηστεῖαί τε καὶ κοπετοί, πολλαχοῦ δὲ πάλιν αἰσχρολογίαι πρὸς ἱεροῖς, *μανίαι τε ἄλλαι ὀρινόμεναι ῥιψαύχενι σὺν κλόνῳ*, θεῶν μὲν οὐδενί, δαιμόνων δὲ φαύλων ἀποτροπῆς ἕνεκα φήσαιμ' ἂν τελεῖσθαι παραμύθια· καὶ τὰς πάλαι ποιουμένας ἀνθρωποθυσίας οὔτε θεοὺς ἀπαιτεῖν ἢ προσδέχεσθαι πιθανόν ἐστιν, οὔτε μάτην ἂν ἐδέχοντο βασιλεῖς καὶ
d στρατηγοί, παῖδας αὐτῶν ἐπιδιδόντες καὶ καταρχόμενοι καὶ σφάττοντες, ἀλλὰ χαλεπῶν καὶ δυστρόπων ὀργὰς καὶ βαρυθυμίας ἀφοσιούμενοι καὶ ἀποπιμπλάντες ἀλαστόρων, ἐνίων δὲ μανικοὺς ἔρωτας, οὐ δυναμένων οὐδὲ βουλομένων σώμασι καὶ διὰ σωμάτων ὁμιλεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ Ἡρακλῆς Οἰχαλίαν ἐπολιόρκει διὰ παρθένον, οὕτω πολλάκις ἰσχυροὶ καὶ βίαιοι δαίμονες ἐξαιτούμενοι ψυχὴν ἀνθρωπίνην περιεχομένην σώματι . . . λοιμούς τε πόλεσι καὶ γῆς ἀφορίας ἐπάγουσι, καὶ πολέμους καὶ στάσεις ταράττουσιν, ἄχρις οὗ λάβωσι καὶ τύχωσιν οὗ ἐρῶσι.

---

b 7 Hdt. ii. 171   c 2 Pind. *Fr.* 121 (224)

---

b 4 *θυσίαι*] Plut., + *τε* AHBI, + *τὰ* (?) O   b 5 *σώζουσαι* AH   *φυλάττουσι* AO   *ἐνδιεσπαρμένα*] Plut., *διεσπασμέναι* AH, *διεσπαρμέναι* BI, *διεφθαρμέναι* O   *καὶ περὶ μὲν*] codd, *περὶ μὲν οὖν* Plut.   b 6 *μυστικῶν*] *μυθικῶν* O   *καὶ διαφάσεις*] om AH   c 2 *δὲ*] *τε* O   *τε*] + *καὶ* O, *τ'* Pind.   c 3 *ἄλλαι*] *ἀλαλαί τ'* Pind.   *ὀρινομένων* Pind.   *ῥιψαύχενες* AH   *οὐδενί*] om I   *δαιμόνων*] *μόνων* AH   c 4 *παραμύθια*] pr *μειλίχια καὶ* Plut.   *καὶ*] Plut., om codd   c 5 *πάλαι ποιουμένας*] *παλαιὰς ποιούμενος* AIO   *οὔτε*] pr *ἃς* O   c 6 *ἂν ἐδέχοντο*] *ἀνεδέχοντο* A   d 3 *ἀποπιπλάντες* I   *ἐνίων δὲ μανικοὺς*] Plut., *εἶναι δ' ἐν τοῖς δαιμονικοῖς* AH, *ἐν τοῖσδε μανικοὺς* BIO, + *καὶ τυραννικοὺς* Plut.   d 6 *πολλάκις*] om Plut.   *ἐξῃτημένοι* AH   d 7 *σώματι*] *σώμασιν* AH, *σωμάτων* I, + *καὶ διὰ σωμάτων ὁμιλεῖν οὐ δυνάμενοι ταύτῃ* Plut.   d 8 *ἐνάγουσι* O   *ταράττουσιν*] *πράττουσιν* AH   d 9 *ἄχρι* AHI   *λάβωσι καὶ*] om O

Σαφῶς διὰ τούτων ὁ προδηλωθεὶς φιλόσοφος ὅτι
δαίμοσι πονηροῖς τὰ προειρημένα κατὰ πάσας τὰς
πόλεις ἐπετελεῖτο παρέστησεν. Εἰ δὲ καί τινες ἦσαν
ἐν τούτοις, ὥς φασιν, ἀγαθοὶ τὴν φύσιν ἢ καὶ θεοί, τί p. 186
χρῆν θεραπεύειν τοὺς φαύλους, πρὸς τῶν ἀγαθῶν ἀπε-
λαύνεσθαι αὐτοὺς δέον; Εἰ γὰρ δή τινες ἦσαν αὐτοῖς
ἀγαθοὶ προστάται, τούτοις ἐπιθαρσοῦντας τὸ μηδὲν τῶν
χειρόνων χρῆν δήπου φροντίζειν, καὶ διὰ σωφρόνων
λόγων τε καὶ εὐχῶν ἀλλὰ μὴ δι' αἰσχρορρημοσυνῶν
τὰς ἐναντίας ἀποτρέπεσθαι δυνάμεις. Ὅτε δὲ τούτων
μὲν οὐδὲν ἔπραττον, βίῳ δ' αἰσχρῷ καὶ ἀκολάστῳ καὶ
ῥήμασιν ἀσέμνοις ὠμοφαγίαις τε καὶ διασπασμοῖς καὶ
ἀνθρωποθυσίαις τοῖς πονηροῖς δαίμοσιν ἐκαθικέτευον, b
πῶς καὶ δυνατὸν ἦν αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα δρῶντας καὶ τὰ
τοῖς φαύλοις κεχαρισμένα διαπραττομένους τῷ ἐπὶ
πάντων Θεῷ ἢ ταῖς ὑπ' αὐτὸν θείαις δυνάμεσιν ἢ ὅλως
ἀγαθοῖς τισὶ προσοικειοῦσθαι; Ἀλλὰ γὰρ τοῖς πᾶσι
πρόδηλον ὡς ὁ τὰ φίλα τοῖς φαύλοις ἐπιτελῶν οὐκ ἄν
ποτε τῶν ἀγαθῶν γένοιτο προσφιλής. Οὐκ ἄρα θεοῖς,
οὐδ' ἀγαθοῖς δαίμοσιν, μόνοις δὲ τοῖς φαύλοις ἐλά-
τρευον οἱ δεδηλωμένοι. Ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦτον πιστοῦται
τὸν λόγον ὁ Πλούταρχος ἐν οἷς φησι τὰς μυθικὰς ὡς c
περὶ θεῶν διηγήσεις λόγους εἶναί τινας περὶ δαιμόνων,
τά τε παρ' Ἕλλησιν ᾀδόμενα γιγαντικά τινα καὶ Τιτα-
νικὰ δαιμονικὰ εἶναι διηγήματα, ὡς καινοτέραν ὑπο-
βάλλειν διάνοιαν. Μήποτε ἄρα τοιαῦτα ἦν τὰ περὶ
τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ γιγάντων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ
λεγόμενα, τά τε περὶ τῶν τούτους γεγεννηκότων, περὶ

---

186 a 1 ὥς φασιν, ἐν τούτοις ἦσαν AHI, ἐν τούτοις ἦσαν, ὥς φασιν O ἢ] om AH a 3 δέον αὐτούς O a 4 ἐπιθαρσοῦντες A μηδὲν] μηθὲν A a 9 καὶ διασπασμοῖς] om O b 1 ἐκαθήκευον AHIO b 2 αὐτοὺς] om O τὰ 2°] om O b 5 προσῳκειῶσθαι O b 9 δεδουλωμένοι O τοῦτο O c 1 τὸν λόγον] om O c 3 τινα] om O

ὧν εἴρηται Ἰδόντες δὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν
d ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἐκ πασῶν
ὧν ἐξελέξαντο· ἀφʼ ὧν ἐγεννήθησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομαστοὶ ἐξ αἰῶνος. Εἴποι γὰρ ἄν τις τούτους ἐκείνους εἶναι,
καὶ τὰ ἐκείνων πνεύματα παρὰ τοῖς μετὰ ταῦτα ἀνθρώποις τεθεοποιημένα, καὶ τὰς ἐκείνων μάχας, τάς τε πρὸς
ἀλλήλους διαστάσεις, καὶ τοὺς πολέμους, ταῦτʼ εἶναι τὰ
ὡς περὶ θεῶν μυθευόμενα. Λέγει δʼ οὖν ὁ Πλούταρχος
ἐν ᾧ συνέταξε λόγῳ Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἶσιν καὶ τοὺς
Αἰγυπτίων θεοὺς αὐτοῖς ῥήμασι ταῦτα·

p. 187 5. Βέλτιον οὖν οἱ τὰ περὶ Τυφῶνα καὶ Ὄσιριν καὶ Ἶσιν
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ἱστορούμενα μήτε θεῶν παθήματα, μήτε ἀνθρώπων, ἀλλὰ δαιμόνων
b μεγάλων εἶναι νομίζοντες, οὓς καὶ Πλάτων καὶ Πυθαγόρας καὶ
Ξενοκράτης καὶ Χρύσιππος, ἑπόμενοι τοῖς πάλαι θεολόγοις, ἐρρωμενεστέρους ἀνθρώπων λέγουσι γεγονέναι, καὶ πολὺ τῇ δυνάμει
τὴν φύσιν ὑπερφέροντας ἡμῶν· τὸ δὲ θεῖον οὐκ ἀμιγὲς οὐδὲ
ἄκρατον ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς φύσει καὶ σώματος αἰσθήσει
συνειληχός, ἡδονὴν δεχομένῃ καὶ πόνον, καὶ ὅσα ταύταις ἐγγενόμενα ταῖς μεταβολαῖς πάθη τοὺς μὲν μᾶλλον τοὺς δʼ ἧττον ἐπι-
c ταράττει. Γίνονται γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις καὶ δαίμοσιν ἀρετῆς
διαφοραὶ καὶ κακίας. Τὰ γὰρ γιγαντικὰ καὶ Τιτανικὰ παρʼ
Ἕλλησιν ᾀδόμενα, καὶ πολλαί τινες ἄθεσμοι πράξεις, καὶ Πυθῶνος
ἀντιτάξεις πρὸς Ἀπόλλωνα, φυγαί τε Διονύσου, καὶ πλάνη

---

186 c 8 Gen. vi. 2 d 2 Gen. vi. 4 187 a 1 Plut. *de Iside* c 25, p 360 D c 2 cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 46

---

c 8 οἱ ἄγγελοι] υἱοὶ O d 1 ἐκ] ἀπὸ LXX (A) d 2 οἱ ὀνομ. ἐξ αἰ.] οἱ ἀπʼ αἰ. οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομ. LXX (A) d 6 καὶ τοὺς πολέμους] om O 187 a 1 Τυφῶνα] pr τὸν Plut. a 2 ἱστορούμενα] τετυρευμένα AH παθήματα] Plut., πάθη codd Eus. b 1 μεγάλων] μὲν AH b 2 ἐρρωμ.] + μὲν Plut. b 3 γεγονέναι λέγουσι Plut. πολὺ] πολλῇ Plut. b 4 τὴν φύσιν] om BO ἡμῶν] εἶναι I b 6 ἐγγενόμενα] Plut., γινόμενα codd Eus. b 7 τοὺς—ἐπιταράττει] om B ἐπιταράττειν AH c 2 διαφορὰ BO c 3 πολλαί τινες] Κρόνου τινὸς Plut. vid Wyttenb. adnot καὶ Πυθῶνος ἀντιτάξεις] om AH c 4 πλάναι BIO Plut.

Δήμητρος, οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν Ὀσιριακῶν καὶ Τυφωνικῶν, ὧν παρὰ πᾶσιν ἔξεστιν ἀνέδην μυθολογουμένων ἀκούειν· ὅσα τε μυστικοῖς ἱεροῖς παρακαλυπτόμενα καὶ τελεταῖς ἄρρητα διασώζεται καὶ ἀθέατα πρὸς τοὺς θεοὺς ὅμοιον ἔχει λόγον. d ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Καὶ ἐπιφέρει λέγων ἑξῆς·

Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ δίκας φησὶ διδόναι τοὺς δαίμονας ὧν ἂν ἐξαμάρτωσιν καὶ πλημμελήσωσιν,

Αἰθέριον μὲν γάρ σφε μένος πόντονδε διώκει·
πόντος δ' ἐς χθονὸς οὖδας ἀπέπτυσε, γαῖα δ' ἐς αὐγὰς
ἠελίου ἀκάμαντος· ὁ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις·
ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, στυγέουσι δὲ πάντες·

ἄχρις οὗ κολασθέντες αὖθις τὴν κατὰ φύσιν χώραν καὶ τάξιν ἀπολάβωσι. Τούτων δὴ καὶ τῶν τοιούτων ἀδελφὰ λέγεσθαί p. 188 φασι περὶ Τυφῶνος, ὡς δεινὰ μὲν ὑπὸ φθόνου καὶ δυσμενείας εἰργάσατο, πάντα πράγματα ταράξας· ἐνέπλησε δὲ κακῶν γῆν ὁμοῦ τε πᾶσαν καὶ θάλασσαν, εἶτα δίκην ἔδωκε.

Ταῦτα ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ δηλωθέντι συγγράμματι παραθέμενος, καὶ διὰ πλειόνων ἐξεργασάμενος τὸν λόγον, τὰ παραπλήσια καὶ ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων τοῦτον ἱστορεῖ τὸν τρόπον·

Ἐκεῖνος οὖν τὴν μαντικὴν ἀνῆγεν εἰς δαίμονας, πλεῖστον b

---

d 3 Plut. *de Iside* c 26, 27, p 361 C 187 d 5 Emped. *Fr.* 32
188 b 1 Plut. *De Orac. Def.* c 21, p 421 B

---

c 5 Ὀσιριακῶν] AHBI Plut., Ὀσιρικῶν O Theodoret. Τυφωνιακῶν I + ἄλλων τε Plut. c 6 παρὰ] Eus. codd, om Plut. ἔξεστιν ἀνέδην] Plut., ἀν. ἔξ. Eus. codd c 7 μυστικῶς AH, μυστικὰ O ἱεροῖς] + τε AH περικαλυπτόμενα Plut. καὶ] Plut., om Eus. codd d 1 θεοὺς] πολλοὺς Plut. d 3 τοὺς δαίμονας διδόναι AHI d 4 ἐξαμαρτήσωσιν BO καὶ πλημμελήσωσιν] om BO d 5 πόντον δὲ A, πόντος δὲ I d 6 δ' ἐς] Plut., δὲ AHBI, δ' εἰς O ἀποπτύσαι A d 7 ὁ δ'—πάντες] om B ὁ δ'] οὐδ' AH δίνας AHIO d 9 ἄχρις] ἄχρι ἂν AH κολασθέντες] + οὕτω καὶ καθαρθέντες Plut. χώραν] pr καὶ O τάξιν] τάξειαν A 188 a 2 δυσμενείας] βασκονίας O, βασκανίας B a 3 πάντα] pr καὶ Plut. δὲ] om Plut. a 4 πᾶσαν] om O a 7 τὰ] om BO b 1 οὖν] pr μὲν O μαντικὴν] δαμαντικὴν (sic) I

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

δὲ Δελφῶν λόγον εἶχε, καὶ τῶν λεγομένων περὶ τὸν Διόνυσον
ἐνταῦθα καὶ δρωμένων ἱερῶν οὐδενὸς ἀνήκοος ἦν, ἀλλὰ κἀκεῖνα
δαιμόνων ἔφασκεν εἶναι πάθη μεγάλα, καὶ ταῦτα δὴ τὰ περὶ
Πύθωνα. Τῷ δὲ ἀποκτείναντι μήτε ἐννέα ἐτῶν, μήτε εἰς τὰ
Τέμπη γενέσθαι τὴν φυγήν, ἀλλ' ἐκπεσόντα ἐλθεῖν εἰς ἕτερον
κόσμον· ὕστερον δ' ἐκεῖθεν ἐνιαυτῶν μεγάλων ἐννέα περιόδοις
ἁγνὸν γενόμενον καὶ Φοῖβον ὡς ἀληθῶς κατελθόντα τὸ χρηστήριον
c παραλαβεῖν, τέως ὑπὸ Θέμιδος φυλασσόμενον. Οὕτω δὲ ἔχειν
καὶ τὰ Τυφωνικὰ καὶ τὰ Τιτανικά, δαιμόνων μάχας γεγονέναι
πρὸς δαίμονας, εἶτα φυγὰς τῶν κρατηθέντων, ἢ δίκας ὑπὸ θεοῦ
τῶν ἐξαμαρτόντων, οἷα Τυφών τε λέγεται περὶ Ὄσιριν ἐξαμαρτεῖν,
καὶ Κρόνος περὶ Οὐρανόν· ὧν ἀμαυρότεραι γεγόνασιν αἱ τιμαὶ
παρ' ἡμῖν, ἢ παντάπασιν ἐκλελοίπασι, μεταστάντων εἰς ἕτερον
κόσμον. Ἐπεὶ καὶ Σολύμους πυνθάνομαι, τοὺς Λυκίων προσ-
οίκους, ἐν τοῖς μάλιστα τιμᾶν τὸν Κρόνον· ἐπεὶ δὲ ἀποκτείνας
d τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν Ἄρσαλον, καὶ Ἄρυτον, καὶ Τόσιβιν,
ἔφυγε, καὶ μετεχώρησεν ὁποιδήποτε—τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχουσιν
εἰπεῖν—ἐκεῖνον μὲν ἀμεληθῆναι, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἄρσαλον
Σκιροὺς θεοὺς προσαγορεύεσθαι, καὶ τὰς κατάρας ἐπὶ τούτων
ποιεῖσθαι δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ Λυκίους. Τούτοις μὲν οὖν ὅμοια
πολλὰ λαβεῖν ἐστιν ἐκ τῶν μυθολογουμένων. Εἰ δὲ τοῖς νενο-
μισμένοις τῶν θεῶν ὀνόμασι δαίμονάς τινας καλοῦμεν, οὐ θαυ-
μαστέον, εἶπεν ὁ ξένος. Ὧι γὰρ ἕκαστος θεῷ συντέτακται, καὶ
p. 189 οὗ τῆς δυνάμεως μετείληχεν, ἀπὸ τούτου φιλεῖ καλεῖσθαι· καὶ

b 2 δὲ] om I λόγον εἶχε] εἶχε λέγων O b 3 καὶ] ἢ AHIO ἱερῶν] om AH b 4 τὰ] om Plut. b 5 Πύθωνα] Plut., τὴν Πυθίαν Eus. codd εἰς τὰ Τέμπη] ἵστασθαι μήτε AH b 7 ἐννέα] om AH b 8 ὡς] om Plut. c 2 καὶ τὰ Τιτανικά] om AH c 3 δίκας] δίκην O, δικαιώσεις Plut. c 4 τε] om AH Plut. ἐξαμαρτεῖν περὶ Ὄσιριν I c 6 παρ' ἡμῖν] om Plut. ἢ] + καὶ Plut. c 8 ἐν τοῖς] om AH d 1 ἀρχηγέτας] Eus. codd, ἄρχοντας Plut. Ἄρταλον AI Ἄρυτον] Ἄροιον AH Δρύον Plut., Ἄρυον Theodoret. Τόσιβιν] τὸ σέβειν AH, Τρωσοβιὸν Plut., Τόσαβιν Theodoret. d 4 Σκιροὺς] σκληροὺς Plut., σκιρροὺς Theodoret. d 5 ἰδίᾳ Λυκίους] διαλυκίους A*, δία λυκίους A[2] H οὖν] om O d 6 λαβεῖν πολλά A d 7 θαυμαστέον—ᾧ] θαυμαστὸν εἰπεῖν οὐκ ἐξ ἑνὸς τῶν A 189 a 1 οὗ] pr παρ' Plut. τῆς] om Plut. μετείληχεν] μετείληφεν BO, καὶ τιμῆς εἴληχεν Plut.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

γὰρ ἡμῶν ὁ μέν τίς ἐστι Δῖος, ὁ δὲ Ἀθηναῖος, ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ἢ Διονύσιος, ἢ Ἑρμαῖος. Ἀλλ' ἔνιοι μὲν ὀρθῶς κατὰ τύχην ἐκλήθησαν· οἱ δὲ πολλοὶ μηδὲν προσηκούσας ἀλλ' ἐνηλλαγμένας ἐκτήσαντο θεῶν παρωνυμίας.

Τοσαῦθ' ὁ Πλούταρχος ἐν οἷς ἐσπούδασε Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ θνήσκειν παριστὰς τοὺς δαίμονας, ὃ καὶ αὐτὸ κατὰ τὸν δέοντα καιρὸν παραθήσομαι. Τέως δὲ φέρε συλλεξώμεθα ὅσα ἄλλα περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν, ὥς φησι, δαιμόνων b
δυνάμεώς τε καὶ ἐνεργείας αὖθις ὁ τὴν καθ' ἡμῶν συσκευὴν πεποιημένος ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας ἐκτίθεται· μάλιστα γὰρ αὐτῷ καὶ νῦν ὥσπερ οὖν καὶ πολλάκις μάρτυρι χρήσομαι καὶ ἐλέγχῳ τῆς περὶ οὓς ὑπολαμβάνουσι θεοὺς πλάνης, ὡς ἂν ἐκ τῶν οἰκείων βελῶν καὶ τοξευμάτων βαλλόμενοι καταισχύνοιντο. Οὕτως γὰρ καὶ γένοιτ' ἂν ἡμῖν ἐξ αὐτῶν τῶν τοῖς θεοῖς προσφιλῶν καὶ δὴ καὶ εὐσεβῶν νενομισμένων ἀκριβῶς τε τὸν περὶ τῶν οἰκείων λόγον διηρευνηκότων c
ἀνελλιπὴς καὶ ἀπαραίτητος ἡ τῶν προκειμένων ἀπόδειξις. Γράφει δὲ ταῦτα ὁ δεδηλωμένος ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας, ἔνθα μαρτύρεται μὴ τὰ ἀπόρρητα τῶν θεῶν ἐκφαίνειν, ἐπομνύμενός τε αὐτὸς καὶ παραγγέλλων κρύπτειν καὶ μὴ εἰς πολλοὺς ἐκφέρειν τὰ λεχθησόμενα. Τίνα δὲ ἦν τὰ τοιαῦτα; Τὸν Πᾶνα Διονύσου φησὶ θεράποντα εἶναι, τοῦτον δὲ τῶν ἀγαθῶν ὄντα δαιμόνων ἐπιφανέντα ποτὲ τοῖς κατ' ἀγρὸν γεω-

---

a 2 Δῖος] Δίιος Plut. a 3 ἢ 1°] ὁ δὲ AH a 6 τοσαῖθ'] ταῦθ' O b 1 φασι AHIO cf 190 d 1 δαιμόνων] om A b 3 τῆς] τῶν O b 4 ἐκτέθειται BIO ὥσπερ οὖν] ὡς BO b 5 καὶ ἐλέγχῳ] om AH b 8 γένοιτ' ἂν] γένοιντο A αὐτῶν] ἑαυτῶν I c 1—d 1 ἀκριβῶς—ἡ om B c 1 διερευνηκότων O c 2 ἀνελλιπὴς] ἀνελλείπὴς A, ἀνελλειπὴς H c 4 μαρτυρεῖται A μὴ] om AHO c 5 αὐτὸς] αὐτοῖς IO c 7 τοιαῦτα] τοιάδε O c 8 τοῦτον] τούτων A c 9 δαιμόνων] δαίμονα AH

d πονοῦσι. Τί χρῆν ἀγαθὸν ὄντα παρασχεῖν ἢ πάντως ἀγαθοῦ τινὸς παρουσίαν τοῖς τῆς θεοφανείας τοῦ ἀγαθοῦ κατηξιωμένοις; Ἆρ᾽ οὖν ὑπῆρξεν ἀγαθόν τι τοῖς θεαταῖς τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος, ἢ κακὸν εἰλήχασι δαίμονα, ἔργῳ τῆς πείρας ᾐσθημένοι; Φησὶ γοῦν ὁ θαυμάσιος μάρτυς τοὺς τῆς ἀγαθῆς ταύτης θέας ἠξιωμένους ἄθρουν θάνατον ὑπομεῖναι, λέγων ὧδε·

p. 190 ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ 6. Ἤδη δὲ καὶ ἐν ἄλλοις οἱ μὲν θεράποντές τινων ἀνεδείχθησαν, ὡς ὁ Πὰν τοῦ Διονύσου· δεδήλωκε δὲ τοῦτο ὁ ἐν Βραγχίδαις Ἀπόλλων διὰ τούτων. Ἐννέα γὰρ εὑρέθησαν ἀποθανόντες·
b πυνθανομένων οὖν τῶν τὸν ἀγρὸν οἰκούντων τὴν αἰτίαν, ἔχρησεν ὁ θεός·

Χρυσόκερως βλοσυροῖο ⟨Διωνύσου⟩ θεράπων Πάν,
βαίνων ὑλήεντα κατ᾽ οὔρεα, χειρὶ κραταιᾷ
ῥάβδον ἔχων, ἑτέρῃ δὲ λιγὺ πνείουσαν ἔμαρπτε
σύριγγα γλαφυρήν, Νύμφῃσι δὲ θυμὸν ἔθελγεν·
c ὀξὺ δὲ συρίξας μέλος ἀνέρας ἐπτοίησεν
ὑλοτόμους πάντας, θάμβος δ᾽ ἔχεν εἰσορόωντας
δαίμονος ὀρνυμένου κρυερὸν δέμας οἰστρήεντος.
Καί νύ κε πάντας ἔμαρψε τέλος κρυεροῦ θανάτοιο,
εἰ μή οἱ κότον αἰνὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχουσα
Ἄρτεμις ἀγροτέρη παῦσεν μένεος κρατεροῖο,
ἣν καὶ χρὴ λίσσεσθ᾽, ἵνα σοι γίγνοιτ᾽ ἐπαρωγός.

d Ἀκήκοας οἷα τοῦ δαίμονος, οὗ φησὶν ἀγαθοῦ, τό τε σχῆμα καὶ τὰς πράξεις ὁ ἐν Βραγχίδαις ἐδίδαξεν Ἀπόλλων; Θέα δὴ καὶ τῶν λοιπῶν τὰ γενναῖα κατορ-

---

190 a 1 Porph. *Philos. ex Orac.*

---

d 2 θεοφανίας A d 3 κατηξιωμένους AH θεαταῖς] τῆς θεοφανείας I 190 a 1 δὲ] om I ἀνεδείχθησάν τινων BO ἀπεδείχθησαν I a 2 τοῦ] om I b 1 οὖν] AI Wolff, γοῦν BO b 3 βλοσυροῖς BO ⟨Διωνύσου⟩] Διόνυσος AH, Διονίσου ceteri Πάν, βαίνων] παμβαίνων AH b 4 ὑλήεντι AH κραταιᾷ] AH, κραταιῇ ceteri b 5 ἔχεν AI δὲ] om A b 6 Νύμφῃσι] νύμφαισι BO, νύμφε^αι^σι I ἔθελγεν] ἔθανεν O, ἔθενεν B c 1 ἐπτοίησεν] ἐπτόησεν O, ἐπόησεν B c 2 ὑλοτόμους] ὑλατόμους O c 5 ἔχουσαν I c 6—d 3 Ἄρτεμις—κατορθώματα om B c 6 μένος AH καρτεροῖο O c 7 γίγνοιτ᾽] γίνητ᾽ A, γίγνητ᾽ I, γένητ᾽ O d 1 οἷα] οἷας AHI, om O φασὶν O d 3 καὶ τῶν λοιπῶν] λοιπὸν καὶ τῶν ἑτέρων I

θώματα, ὧν δὴ ἕνεκα τὴν οὐράνιον ἀπολελοιπότες δια-
τριβὴν τὴν σὺν ἀνθρώποις ἀντικατηλλάξαντο. Πάντως
δήπου χρῆν αὐτοὺς σωφροσύνης κατάρχειν, καὶ τὰ
λυσιτελῆ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις ὑποτίθεσθαι· οἱ
δὲ τούτων μὲν οὐδέν. Ἄκουε δ' οἷα ἐκφαίνει ὁ τὰ
ἀρρητότατα τῶν ἀρρήτων διηρευνηκὼς καὶ τῶν ἀπορ-
ρήτων ἀξιωθεὶς τῆς γνώσεως. Τοτὲ μὲν οὖν τινὰς τῶν p. 191
ἀγαθῶν τούτων δαιμόνων φησὶν ἐρωτικαῖς ἡδυπαθείαις
ὑπηρετεῖσθαι, τοτὲ δ' ἑτέρους τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς καὶ
θηλειῶν πατάγοις χαίρειν· ἄλλους δὲ αὖ πάλιν μάχαις
καὶ πολέμοις ἀγάλλεσθαι, καὶ κυνηγεσίοις τὴν Ἄρτεμιν,
καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς καρποῖς τὴν Δηώ· θρηνεῖν δὲ τὸν
Ὄσιριν εἰσέτι νῦν τὴν Ἶσιν, καὶ τὸν Ἀπόλλω μαν-
τεύεσθαι. Τοιαῦται ὧν φασιν ἀγαθῶν δαιμόνων αἱ
εἰς ἀνθρώπους ὠφέλειαι. Δέχου δὲ καὶ τούτων τὰς
ἀποδείξεις·

7. Οὐδὲν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖς ποτὲ δῖα μάταιον b
οὐδ' ἀκράαντον ἔλεξε σοφοῖς Ἑκάτη θεοφήταις·
ἀλλ' ἀπὸ ⟨παγκρατεροῖο⟩ νόου πατρόθεν κατιοῦσα c
αἰὲν ἀληθείῃ σελαγίζεται, ἀμφὶ δὲ μῆτις
ἔμπεδος ἀρρήκτοισι μένει λογίοις βεβαυῖα.
Δεσμῷ δ' οὖν κλήϊζε· θεὴν γὰρ ἄγεις με τοσήνδε,
ὅσση ψυχῶσαι πανυπέρτατον ἤρκεσα κόσμον.

Καὶ μήποτε διὰ τοῦτο τρίμορφος τριμερής τε καὶ ἡ
ψυχή. Ταύτης δὲ τὸ μὲν θυμοειδές, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν· d
ὅθεν καὶ πρὸς τὰ ἐρωτικὰ καλεῖται. Ταῦτα οὐκ ἐμά,

---

d 5 τὴν] τοῖς O d 9 ἀρρητότατα] ἄρρητα AI, sed cf 144 c 4 ἀρρήτων] ἀρίστων O 191 a 1 γνώσεως] πίστεως BO a 3 ἑτέρους] pr ἐξ A, ἑτέροις B, ἐν ἑτέροις O a 4 πατάγοις] πατάγειν B, πατάγῳ O ἄλλους—μάχαις] ἄλλοις δὲ αἰχμαῖς AH a 6 δὲ] om I a 8 τοιαῦτα BO b 1 θεοῖς—μάταιον] θεοῖς ποτ' ἀδείμαντον A, θεήποτε δία μάταιον BI b 2 ἀκραίαντον I σοφοῖς Ἑκάτη] σοφὸς ἑκάστῃ AH θεοφοίταις O c 1 ⟨παγκρατεροῖο⟩] Wolff, παγκράτοιο codd c 2 ἀληθείης AHO σελαγίζεται] ἀλεγίζηται AH c 3 ἀρρήκτοις AH c 4 δ' οὖν] δὲ AH c 5 ὅση AH

μήτοι νομίσῃς, τοῦ δὲ προειρημένου συγγραφέως ἀκήκοας, οὗ πάλιν ἐστὶ καὶ ταῦτα·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ Πάνυ δέ με θράττει πῶς ὡς κρείττους παρακαλούμενοι ἐπιτάττονται ὡς χείρους, καὶ δίκαιον εἶναι ἀξιοῦντες τὸν θεράποντα, τὰ ἄδικα αὐτοὶ κελευσθέντες δρᾶν ὑπομένουσι· καὶ καθαρῷ μὲν μὴ ὄντι ἐξ ἀφροδισίων οὐκ ἂν καλοῦντι ὑπακούσαιεν, αὐτοὶ δ'
p. 192 ἄγειν εἰς παράνομα ἀφροδίσια τοὺς τυχόντας οὐκ ὀκνοῦσιν.

Εὕροις δ' ἂν καὶ ταῦτα ἐν Τῇ πρὸς Ἀνεβῶ τὸν Αἰγύπτιον τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολῇ. Ἐν δὲ τῇ προλεχθείσῃ πραγματείᾳ Τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας προστίθησι τοῖς εἰρημένοις λέγων ὧδε·

Καὶ μὴν ὅ τι ἑκάστῳ ἐπιτέτακται καὶ τί καὶ τίνι ⟨αὐτοὶ⟩ δεδηλώκασιν, ὥσπερ ὁ Διδυμαῖος διὰ τούτων· (ἦν δ' ἡ πεῦσις, εἰ δεῖ ὀμόσαι τῷ ἐπαγαγόντι τὸν ὅρκον·)

Μητέρι μὲν μακάρων μέλεται Τιτηνίδι ⟨Ῥείῃ⟩
b αὐλοὶ καὶ τυπάνων πάταγοι καὶ θῆλυς ὅμιλος·
Παλλάδι δ' εὐπήληκι μόθοι καὶ δῆρις Ἐννοῦς,
καὶ βαλιαῖς σκυλάκεσσι βαθυσκοπέλους ἀνὰ πρῶνας
θῆρας ὀρειονόμους ἐλάαν Λητῳΐδι κούρῃ·
Ἥρῃ δ' εὐκελάδῳ μαλακὴ χύσις ἠέρος ὑγρῆς·
λήϊα δ' εὐαλδῆ κομέειν σταχυητρόφα Δηοῖ·
c Ἴσιδι δ' αὖ Φαρίῃ, γονίμοις παρὰ χεύμασι Νείλου,
μαστεύειν οἴστροισιν ἐὸν πόσιν ἁβρὸν Ὄσιριν.

Εἰ δὴ οὖν "αὐλοὶ καὶ ⟨τυπάνων⟩ πάταγοι καὶ θῆλυς ὅμιλος"

191 d 5 Porph. *ad Anebon.* ap Parthey, *Iambl.* p. xxxviii = cf 197 d 1
192 a 6 Porph. *Philos. ex Orac.*

d 4 οὗ] οὖν AH πάλιν] om BO καὶ ταῦτ' ἔστι O d 5 παρακαλούμενον B, παρακαλουμένους O 192 a 1 τοὺς] pr τοὺς τοιούτους ἢ μᾶλλον εἰπεῖν BIO a 2 εὕροι O a 6 τί καὶ τίνι] IO, τίνα AH ⟨αὐτοὶ⟩] Wolff, αὐτῷ AH, αὐτῶν BIO a 8 ὀμῶσαι I ἐπάγοντι AH a 9 ⟨Ῥείῃ⟩] Ῥείην AH, ῥεῖν BO, Ῥείοι I b 1 αὐλοὶ] αὐτοί γε AH τυπάνων] τυμπάνων O b 2 εὐπόληκι I, εὐπήλικι BO δήρεις AH b 3 βυθοσκοπέλοις O b 4 ἐλάειν I b 5 Ἥρῃ] ἤδη A χύσις ἠέρος] χρυσήερος AH c 1 Ἴσιδι δ'] Ἴσιδ' A c 2 μαστεύειν—Ὄσιριν] om B μαστρεύειν I οἴστροισιν] σείστροισιν coniec Jablonski *Opp* ii p 246 c 3 οὖν] om AH ⟨τυπάνων⟩] cf b 1, τυμπάνων codd

μέλεται τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν, ἀσκητέον δὴ ταῦτα πάσης
ἀρετῆς ἀφεμένους, ὅτι μηδὲν σωφροσύνης μηδέ τινος
ἄλλης θεοφιλοῦς πράξεως μέλεται τῇ προειρημένῃ·
ὡς καὶ τῇ Ἀθηνᾷ μόθοι καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι, ἀλλ'
οὐκ εἰρήνη καὶ τὰ ἐν εἰρήνῃ πράγματα. Καὶ τῇ d
Λητωΐδι δὲ κούρῃ, τῇ Ἀρτέμιδι, μελέσθων αἱ βαλιαὶ
σκύλακες, διὰ τὸ κατ' ἄγρους κυνηγὸν οὖσαν τοῖς θηρσὶ
πολεμεῖν, ὡς καὶ ταῖς ἄλλαις τὰ κατειλεγμένα. Τί δὴ
οὖν ταῦτα πρὸς τὸν θεοφιλῆ καὶ μακάριον συντείνοι
ἂν βίον; Ἐπίσκεψαι δὲ πότερά σοι θείας εἶναι δοκεῖ
φύσεως ἢ φαύλης καὶ μοχθηροτάτης τὰ ἑξῆς ἐπιλεγόμενα·

8. Ὀρθῶς καὶ τοῦτο ὁ Ῥόδιος Πυθαγόρας ἀπεφήνατο, ὅτι οὐχ p. 193 ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ἥδονται οἱ κληϊζόμενοι ἐπὶ ταῖς θυσίαις θεοί, ἀνάγκῃ δέ τινι
ἀκολουθίας συρόμενοι παραγίνονται· καὶ οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ b
ἧττον. Τινὲς δὲ καὶ ἔθος ὥσπερ ποιησάμενοι τῆς ἑαυτῶν παρουσίας εὐμαρέστερον φοιτῶσι, καὶ μάλιστα ἐὰν καὶ φύσει ἀγαθοὶ τυγχάνωσιν· οἱ δέ, κἂν ἔθος ἔχωσι τοῦ παραγίνεσθαι, βλάβην τινὰ προθυμοῦνται ποιεῖν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἀμελέστερόν τις δοκῇ ἀναστρέφεσθαι ἐν τοῖς πράγμασι. Τοῦ γὰρ Πυθαγόρου ταῦτα εἰρηκότος, παρετήρησα ἐκ τῶν λογίων ὡς ἀληθές ἐστι τὸ εἰρημένον.
Πάντες γὰρ δι' ἀνάγκην φασὶν ἀφῖχθαι, οὐχ ἁπλῶς δέ, ἀλλ' οἷον, c
εἰ χρὴ οὕτω φάναι, πειθανάγκην. Εἴρηται δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐκεῖνα τὰ τῆς Ἑκάτης, δι' ὧν φησὶν ἐπιφαίνειν·

193 a 1 Porph. *Philos. ex Orac.*

c 5 μηδέ τινος] ἢ O c 7 μόθοι καὶ μάχαι] ταραχαὶ καὶ μόθοι AH μόθοι] μῦθοι I d 1 ἐν εἰρήνῃ] αὐτῆς BO d 3 κυνηγοὶ O d 4 οὖν δὴ BIO d 5 καὶ] om O συντείνοι ἂν] συντείνει BO d 6 σοι] om BO 193 a 2 θυσίαις] παρουσίαις BIO b 2 καὶ] ὡς AH ὥσπερ ἔθος Wolff b 3 μάλιστα ἐὰν] μάλιστ' ἂν BO τυγχάνωσιν ἀγαθοί BO b 4 τυγχάνουσιν A b 6 συναναστρέφεσθαι O c 2 φάναι οὕτω BO πειθανάγκαις B, πυθανάγκην O ἔμπροσθεν] πρόσθεν AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἠέριον μετὰ φέγγος ἀπείριτον ἀστεροπληθὲς
ἄχραντον πολὺ δῶμα θεοῦ λίπον, ἠδ᾽ ἐπιβαίνω
γαίης ζωοτρόφοιο, τεῆς ὑποθημοσύνησι,
d πειθοῖ τ᾽ ἀρρήτων ἐπέων, οἷς δὴ φρένα τέρπειν
ἀθανάτων ἐδάη θνητὸς βροτός.

Καὶ πάλιν·

Ἤλυθον εἰσαΐουσα τεῆς πολυφράδμονος εὐχῆς,
ἣν θνητῶν φύσις εὗρε θεῶν ὑποθημοσύνησι.

Καὶ ἔτι σαφέστερον·

Τίπτε μ᾽ ἀεὶ θείοντος ἀπ᾽ αἰθέρος ὧδε χατίζων
θειοδάμοις Ἑκάτην με θεὴν ἐκάλεσσας ἀνάγκαις;

Καὶ ἑξῆς·

Τοὺς μὲν ⟨ἀπορρήτοις⟩ ἐρύων ἴυγξιν ἀπ᾽ αἴθρης
p. 194 ῥηϊδίως, ἀέκοντας ἐπὶ χθόνα δῖαν ἄγεσθαι·
τοὺς δὲ μέσους μεσάτοισιν ⟨ἐπεμβεβαῶτας⟩ ἀήταις
νόσφι πυρὸς θείοιο, πανομφέας ὥσπερ ὀνείρους,
εἰσκρίνεις μερόπεσσιν, ἀεικέα δαίμονας ἕρδων.

Καὶ πάλιν·

Ἀλλ᾽ οἱ μὲν καθύπερθε μετήοροι οὐρανίωνες
b σπερχόμενοι κούφαισι μεθ᾽ Ἁρπυίαισι φέρονται·
ῥίμφα δὲ θειοδάμοισιν ἐπημύσαντες ἀνάγκαις
εἰς χθόν᾽ ἐπειγομένως Δηώϊον ἀΐσσουσι,
θνητοῖς ἐσσομένων ὑποφήτορες.

Καὶ πάλιν ἄλλος ἀναγκαζόμενος ἔφη·

Κλῦθί μευ οὐκ ἐθέλοντος, ἐπεί μ᾽ ἐπέδησας ἀνάγκῃ.

---

c 4 ἀπείριτον] ἀδήριτον AH c 5 λεῖπον BO ἠδ᾽] εἰ δ᾽ AH c 6 ὑποθημοσύνοισι BO d 1 ἐπέων] ἐπαίων I τέρπει AH d 2 ἐδάη] AH, ἔαδε BIO d 4 ἤλυθεν BO εὐχῆς] ἠχῆς AH d 7—194 b 1 τίπτε—φέρονται om B d 7 μ᾽ ἀεὶ θείοντος] με κικλήσκεις AH μ᾽] δ᾽ Wolff d 10 ⟨ἀπορρήτοις⟩] Vig., Lobeck, *Agl.* 730, ἀπειρίτοις AHO ἴυγξιν ἀπ᾽ αἴθρης] νυξὶν ἀπαίθρης A 194 a 2 δὲ μέσους] δ᾽ ἀμέσους AH ⟨ἐπεμβεβαῶτας⟩] Vig., ἐπεμβεβαῶσιν AHBI, ἐπαμβεβαῶσιν O ἀῆται AH a 3 πανεμφέας O a 6 ἀλλ᾽ οἱ μὲν καθύπ.] ἄλλοι μὲν καθυπέρθεσιν A μετήορα O b 1 μεθ᾽ Ἁρπυίαισι] μεταρπύεσσι AH, μεθ᾽ ἁρπύεσι I b 2 θειοδαίμοσιν AH ἐπημύσαντες] Vig. cod cf Hom. *Il.* ii. 148, 373, ἐπιμύσαντες AHBO, ἐπομύσαντες I b 3 Δηώϊον] δήϊοι AH b 4 ὑποφήταις AH b 5 ἄλλος] om AH

Ἐπὶ τούτοις πάλιν ὁ συγγραφεύς φησιν·

Ἐπεὶ καὶ ἐπανάγκους ἑαυτῶν ἐκδιδόασιν, ὡς δηλώσει ὁ ἀπὸ c ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκδοθεὶς περὶ ἑαυτοῦ ⟨ἐπάναγκος⟩. Λέγεται δὲ οὕτως·

Οὔνομ' ἀναγκαίης τόδε καρτερόν, ἠδ' ἔτι βριθύ.

Καὶ ἐπήγαγε,

Μόλε δ' ἐσσυμένως τοισίδε μίθοις,
⟨οἵους⟩ ἀπ' ἐμῆς κραδίης ἀνάγω
ἱεροῖσι τύποις
συνθλιβομένου πυρὸς ἁγνοῦ. d
Τολμᾷ δὲ φύσις ταῦτα προφαίνειν
τῆς σῆς γενέθλης, ἄμβροτε Παιάν.

Καὶ πάλιν ὁ Ἀπόλλων,

Ῥεῦμα τὸ Φοιβείης ἀπονεύμενον ὑψόθεν αἴγλης,
πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ κεκαλυμμένον ἠέρος ἁγνοῦ,
θελγόμενον μολπαῖσι καὶ ἀρρήτοις ἐπέεσσι,
κάππεσεν ἀμφὶ κάρηνον ἀμωμήτοιο δοχῆος
λεπταλέων ὑμένων· μαλακὸν δ' ἐνέπλησε χιτῶνα,
ἀμβολάδην διὰ γαστρὸς ἀνεσσυμένον παλίνορσον· p. 195
αὐλοῦ δ' ἐκ βροτέοιο φίλην ἐτεκνώσατο φωνήν.

Τούτοις ὁ συγγραφεὺς ἐπιλέγει·

Τούτων οὔτε σαφέστερα οὔτε θεϊκώτερα καὶ φυσικώτερα γένοιτ' ἄν. Πνεῦμα γὰρ τὸ κατιόν, καὶ ἀπόρροια ἐκ τῆς ἐπουρανίου δυνάμεως εἰς ὀργανικὸν σῶμα καὶ ἔμψυχον εἰσελθοῦσα, βάσει χρωμένη τῇ ψυχῇ, διὰ τοῦ σώματος ὡς ὀργάνου φωνὴν ἀποδίδωσιν.

194 c 1 Porph. 195 a 4 Porph.

b 7 *ἐπὶ τούτοις*] om BO *πάλιν*] + *οὖν* BIO c 1 *ἐπανάγκους*] AHI c 2 ⟨*ἐπάναγκος*⟩] Dind., Wolff, *ἐπ' ἀνάγκαις* codd c 7 ⟨*οἵους*⟩] Wolff, *οὓς* codd *ἐμῆς*] *ἐμεῖο* BO, *ἐμοῖο* I *κραδίης*] *κραδεῖο* BO c 8 *τύποις* Wolff d 2 *φύσις*] *φησι* A d 4 *ὁ Ἀπόλλων*] om AH d 5 *αἴγλης, πνοιῇ*] *ἐκ δυσπνόης* AH d 6 *ἠέρος*] A²BIO, *ἱέρος* A* H d 7 *θελγόμενον*] *θεὰ γόνον* AH *μελπαῖσι* A *ἀρρήτοισιν* AH *ἐπέεσι* I, *ἔπεσι* BO d 8 *κάμπεσεν* BO *κάρηνον*] *κάρην* I *δοχῆλος* O d 9 *λεπταλέων*] *ἐπαλέων* B, *ἐπταλέων* O 195 a 2 *βροτοῖο* A a 4 *καὶ*] *οὔτε* BO a 5 *οὐρανίου* BO a 7 *ἀποδίδωσιν φωνήν* BO

Ἀλλʼ ὅτι μὲν ἀναγκάζονται ἱκανὰ καὶ ταῦτα παρα-
b στῆσαι. Ὅτι δὲ καὶ ἀξιοῦσιν ἀπολυθῆναι, ὡς οὐκ ἐπʼ αὐτοῖς τῆς ἀναχωρήσεως κειμένης, μάθοις ἂν ἐκ τούτων.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

9. Ὅτι δὲ σπεύδουσιν ἀναχωρεῖν οἱ κληθέντες θεοὶ δηλώσει τὰ τοιαῦτα, λεγόντων·

c Λύετε λοιπὸν ἄνακτα, βροτὸς θεὸν οὐκέτι χωρεῖ.

Καὶ πάλιν·

Τίπτʼ ἐπιδευόμενοι δηρὸν βροτὸν αἰκίζεσθε;

Καὶ πάλιν·

Ἕρπε, καὶ ὀτραλέως ἐπιέρχεο, τόνδε σαώσας.

Καὶ πῶς ἀπολύειν αὐτοὺς χρὴ αὐτὸς διδάξει, λέγων·

d Παύεο δὴ περίφρων ὀάρων, ἀνάπαυε δὲ φῶτα·
⟨θάμνων⟩ ἐκλύων πολιὸν τύπον, ἠδʼ ἀπὸ γυίων
⟨Νειλαίην⟩ ὀθόνην χερσὶν στιβαρῶς ἀπαείρας.

Καὶ τὴν ἀπόλυσιν εἶπεν·

Ὑψίπρωρον αἶρε ταρσόν, ἴσχε βάξιν ἐκ μυχῶν,

καὶ τὰ τούτοις ἐπιλελεγμένα. Οἷς ἐπιφέρει, καὶ βραδυνόντων ἀπολῦσαι φησί·

Σινδόνος ἀμπέτασον νεφέλην, λῦσόν τε δοχῆα.

p. 196 Καὶ πάλιν ἄλλοτε ἀπόλυσιν ἔδωκε τοιαύτην·

Ναϊάδες Νύμφαι Μούσαις ⟨μέτα⟩ λύετε Φοῖβον
ᾄδουσαι ⟨θείαις⟩ ἑκατηβόλον Ἀπόλλωνα.

Καὶ πάλιν ἄλλοτέ φησι·

Λύσατέ μοι στεφάνους, καί μευ πόδας ὕδατι λευκῷ
ῥάνατε, καὶ γραμμὰς ἀπαλείψατε καί ⟨κε⟩ μόλοιμι.

---

b 1 ὅτι] pr ἀλλʼ AH **c** 3—**d** 6 τίπτʼ—ἐπιλελεγμένα om B **c** 3 τίπτʼ ἐπιδευόμενοι] τίπτε νηδευόμενοι I **c** 5 ἐπέρχεο I **d** 2 ⟨θάμνων⟩] Vig. Wolff, τάμνων codd ἠδʼ] δʼ AH γύων O **d** 3 ⟨Νειλαίην⟩] Vig., νηλείην A, Νειλέην H, νηλέην IO, Νειλώην Lob. *Agl.* 108 χερσὶν] om AH ἀποείρας O **d** 4 ἀπόλαυσιν AH εἶπεν] om AH **d** 5 ὑψίπρωρον] om AH βάσιν AH **d** 6 ἐπιλεγόμενα IO **196 a** 2 Ναίδες O ⟨μέτα⟩ λύετε] μέγα λύετε BIO, μέτα (sic) conieci, μιγάλοιοτε AH, μίγα λύετε Vig. Φοῖβον] φόβον BO **a** 3 ⟨θείαις⟩] Wolff, θεαὶ BIO **a** 6 ⟨κε⟩] Dind., γε codd μέλοιμι AH

Χειρὸς δεξιτερῆς δάφνης κλάδον ἄρατε χερσί, ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ψήχετέ ⟨τ'⟩ ὀφθαλμοὺς διδύμους, ῥῖνάς τε προσώπου· b
ἄρατε φῶτα ⟨γέηθεν⟩ ἀναστήσαντες ἑταῖροι.

Οἷς ἐπιλέγει ὁ συγγραφεύς·

Τὰς γραμμὰς τοίνυν παρακελεύεται ἀπαλείφειν, ἵνα ἀπέλθῃ· ταύτας γὰρ κρατεῖν, καὶ μέντοι καὶ τὸ ἄλλο σχῆμα τῆς ἐνδύσεως, διὰ τὸ φέρειν εἰκονίσματα τῶν κεκλημένων θεῶν.

Δεδεῖχθαι σαφῶς ἡγοῦμαι διὰ τούτων, ὅτι μηδὲν
τὸ καθόλου θεοπρεπές, μήτε μέγα μήτε ἀληθῶς θεῖον
ἔνεστι τοῖς εἰς τοσοῦτον ταπεινότητος καταπεπτωκόσι c
πνεύμασιν, ὡς τοῖς τυχοῦσιν ἀνθρώποις ὑποσύρεσθαι
καθέλκεσθαί τε οὐ δι' ἀρετῆς καὶ σοφίας ἀνάληψιν,
ἀλλ' εἰ μόνον τὰ τῆς περιέργου γοητείας μετέλθοιέν τε
καὶ διαπράξοιντο. Οὔτ' οὖν ὀρθῶς ὁ Ῥόδιος Πυθα-
γόρας, οὔθ' ὁ τούτων ταύτην παρασχὼν τὴν μαρτυρίαν,
οὔθ' ὁστισοῦν ἀνθρώπων θεοὺς προσείποι ἂν εὐλόγως,
ἀλλ' οὐδὲ ἀγαθοὺς δαίμονας, τοὺς ὑπὸ θνητῶν ἀνθρώπ- d
ων, καὶ ταῦτα γοήτων, οὐ κατὰ γνώμην οἰκείαν βίᾳ
δὲ καὶ ἀνάγκῃ συρομένους, καὶ μηδὲ τῆς τῶν δεσμῶν
ἀπολύσεως τὴν ἐξουσίαν ἐφ' ἑαυτοῖς ἔχοντας. Εἰ γὰρ
δὴ ἀβίαστον καὶ ἀκατανάγκαστον καὶ πάντων κρεῖττον
τὴν φύσιν ἀπαθὲς ὂν καὶ ἐλεύθερον τὸ θεῖον, πῶς ἂν
εἶεν θεοί, μαγγανείαις ταῖς διὰ τοιῶνδε σχημάτων καὶ
γραμμῶν καὶ τύπων στεφάνοις τε καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς
ἄνθεσι καὶ τισὶν ἄλλαις ἀσήμοις καὶ βαρβάροις ἠχαῖς
τε καὶ φωναῖς κηλούμενοι, καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀνθρώποις

---

b 1 ⟨τ'⟩] coniec Gaisf., om codd πρόσωπον AHI, πρόσωπα B b 2 ⟨γέηθεν⟩] cf 145 d 4, γαίηθεν codd b 4 ἀλείφειν BO b 7—d 1 δεδεῖχθαι—ἀνθρώπων om B b 8 θεοπρεπές] pr τὸ O μήτε bis] ἢ bis O c 4 εἰ] ἢ AH μόνα O c 5 οὔτ' οὖν] τούτων AH Ῥόδιος] τέλειος AH c 6 τούτων] AH, τούτῳ IO d 3 τῆς] om O d 4 ἀπολύσεως τὴν ἐξουσίαν] ἀφεθῆναι BO ἔχοντας] ἔχουσιν AH d 7 εἶεν] οἱ AH d 8 γραμμῶν] γραμμάτων O d 9 ἄλλαις] A, ἄλλοις ceteri ἠχαῖς] H, legi nequit in A, ἤχοις ceteri

χειρούμενοι, καὶ ὡσπερεὶ δεσμοῖς καταδουλούμενοι, ὥστε μηδὲ τὴν αὐτεξούσιον καὶ προαιρετικὴν σώζειν ἐφ' ἑαυ-
p. 197 τοῖς δύναμιν; Πῶς δὲ κἂν ἀγαθοὶ δαίμονες λεχθεῖεν, βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ κατασπώμενοι; Τί γὰρ τὸ αἴτιον τοῦ ἄκοντας οὐχὶ δὲ αὐτεξουσίους σφᾶς αὐτοὺς τοῖς βοηθείας δεομένοις ἐπιδιδόναι; Εἰ γὰρ ἐπ' ἀγαθῷ ποιοῦνται τὴν πάροδον ἀγαθοὶ ὄντες, καὶ εἴ τις ἦν ἐξ αὐτῶν ψυχῆς ὠφέλεια, χρῆν δήπου προαιρέσει τὸ ἀγαθὸν ἀσπάσασθαι, φθάνοντας ταῖς εὐποιίαις τοὺς δεομένους, ἀλλὰ
b μὴ περιμένειν ἀνάγκην· εἰ δ' οὐ καλὸν ἦν οὐδ' ὠφελοῦν τὸ πραττόμενον, διὸ μηδὲ κατὰ γνώμην αὐτοῖς γίνεσθαι, καὶ πῶς ἂν ἀγαθοὶ εἶεν, τὸ μὴ καλὸν μηδὲ συμφέρον πράττοντες; Πῶς δὲ θαυμάζεσθαι ἄξιοι καὶ θεραπείαις θεῶν τιμᾶσθαι οἱ καὶ τοῖς τυχοῦσι γόησι τὸν τρόπον πανωλεστάτοις καταδουλούμενοι, καὶ τὸ μὴ καλὸν μηδὲ συμφέρον παρὰ γνώμην πράττειν ἀναγκαζόμενοι, ἀγόμενοί τε καὶ καθελκόμενοι, οὐ δι' ἀποδοχὴν σωφροσύνης ἀνθρώπων, οὐδὲ ἀρετῆς χάριν ἤ τινος
c μέρους φιλοσοφίας, μεθόδοις δὲ γοήτων ἀπειρημέναις, ἃς ὁ αὐτὸς αὖθις συγγραφεὺς ἐν τῇ πρὸς τὸν εἰρημένον Αἰγύπτιον Ἐπιστολῇ, ὡς ἂν προφήτῃ τἀληθῆ καὶ ἀπόρρητα κοινούμενος, τέθειται, τοὺς λόγους καθ' οὓς ταῦτα συντελοῦσιν ἀξιῶν παρ' αὐτοῦ διδαχθῆναι; Πυνθάνεται γοῦν ὧδέ πως ἀπορῶν καὶ λέγων·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
d 10. Πάνυ δέ με θράττει πῶς ὡς κρείττους παρακαλούμενοι ἐπιτάττονται ὡς χείρους· καὶ δίκαιον εἶναι ἀξιοῦντες τὸν θερά-

197 d 1 Porph. *ad Anebon.* (Parthey § 28) cf Theodoret. p 48, 29
d 1—6 = 191 d 5—192 a 1

197 a 2 τοῦ] τοὺς I a 3 ἄκοντας] ἀκούοντες A, -τας BI a 5 εἴ] εἴπερ AHI ὠφέλεια ψυχῆς BO a 6 δήπου] om BO ἀσπάσασθαι] AH, ἀσπάζεσθαι ceteri a 7 φθάνοντα A b 2—c 1 διὸ—φιλοσοφίας om B b 3 γίνεται Vig. b 4 καὶ—καὶ] om AH b 8 ἀποδοχὴν] ἀποχὴν I c 1 δὲ] τε O c 3 προφήτῃ] om AH c 5 σὺν τελοῖσιν (sic) O ἀξιῶν] ἄξιον A, pr οὓς A[2] (sup lin) c 6 πως] om AH d 1 μοι I πῶς] pr καὶ AH

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ποντα, τὰ ἄδικα αὐτοὶ κελευσθέντες δρᾶν ὑπομένουσι· καὶ καθαρῷ μὲν μὴ ὄντι ἐξ ἀφροδισίων οὐκ ἂν καλοῦντι ὑπακούσαιεν, αὐτοὶ δὲ ἄγειν εἰς παράνομα ἀφροδίσια τοὺς τυχόντας οὐκ ὀκνοῦσι. Καὶ ἀπὸ ἐμψύχων μὲν ἀποχῆς κελεύουσι δεῖν εἶναι τοὺς ὑποφήτας, ἵνα μὴ τοῖς ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀτμοῖς χραίνωνται, αὐτοὶ δὲ ἀτμοῖς τοῖς ἀπὸ θυσιῶν μάλιστα δελεάζονται, καὶ νεκροῦ μὲν ἀθιγῆ δεῖν εἶναι τὸν ἐπόπτην, διὰ νεκρῶν δὲ τὰ πολλὰ ζώων **p. 198**
αἱ θεαγωγίαι ἐκτελοῦνται. Πολλῷ δὲ τούτων ἀλογώτερον τὸ μὴ δαίμονι, εἰ τύχοι, ἢ ψυχῇ τεθνηκότος, αὐτῷ δὲ τῷ βασιλεῖ Ἡλίῳ, ἢ Σελήνῃ, ἤ τινι τῶν κατ' οὐρανόν, ἄνθρωπον τῷ τυχόντι ὑποχείριον ἀπειλὰς προσφέροντα ἐκφοβεῖν, ψευδόμενον ἵν' ἐκεῖνοι ἀληθεύσωσι. Τὸ γὰρ λέγειν ὅτι τὸν οὐρανὸν προσαράξει καὶ τὰ κρυπτὰ τῆς Ἴσιδος ἐκφανεῖ καὶ τὸ ἐν Ἀβύδῳ ἀπόρρητον δείξει καὶ τὴν βᾶριν στήσει καὶ τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος διασκεδάσει **b**
τῷ Τυφῶνι, τίνα οὐχ ὑπερβολὴν ἐμπληξίας μὲν τῷ ἀπειλοῦντι ἃ μήτε οἶδε μήτε δύναται καταλείπει, ταπεινότητος δὲ τοῖς δεδοικόσιν οὕτω κενὸν φόβον καὶ πλάσματα, ὡς κομιδῇ παῖδες ἀνόητοι; Καίτοι καὶ Χαιρήμων ὁ ἱερογραμματεὺς ἀναγράφει ταῦτα ὡς καὶ παρ' Αἰγυπτίοις θρυλούμενα, καὶ ταῦτά φασιν εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα βιαστικώτατα. Αὐταὶ δὲ αἱ εὐχαὶ τίνα ἔχουσι λόγον, τὸν ἐξ ἰλύος ἀναφανέντα λέγουσαι, καὶ ἐπὶ τῷ λωτῷ καθήμενον, **c**
καὶ ἐπὶ πλοίου ναυτιλλόμενον, καὶ καθ' ὥραν τὰς μορφὰς ἀμείβοντα, καὶ κατὰ ζώδιον μετασχηματιζόμενον; Οὕτω γάρ φασιν αὐτοπτεῖσθαι, ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ ἴδιον πάθος τῆς αὐτῶν φαντασίας ἐκείνῳ περιάπτουσιν. Εἰ δὲ συμβολικῶς λέγεται ταῦτα, τῶν ἐκείνου

---

d 3 *τὰ*] om A **d** 6 *καὶ*] om A **d** 8 *τοῖς ἀπὸ θυσιῶν*] *θυσιῶν τοῖς ἀπὸ ζώων* I Parthey, *τοῖς ἀπὸ* paene evan in O **198 a** 1 *ἐπόπτην*] scr sup *ὑποφήτας* O^vid, *ὑποφήτας* B *δὲ νεκρῶν* O **a** 2 *θεαγωγίαι*] *θεαγωνίαι* O **a** 4 *ἀνθρώπων* A **a** 5 *ὑποχώριον* AH *προφέροντα* A *ἐκφοβεῖν*] *ἢ φόβον* AH **a** 6 *ἀληθεύουσιν* B, *ἀληθεύωσι* O **b** 2 *ἐκπληξίας* BO **b** 3 *καταλείπειν* AH **b** 4 *κενὸν*] *καινὸν* A *παῖδες ἀνόητοι*] *παῖσιν ἀνοήτοις* Theodoret. Parthey **b** 6 *τὰ τοιαῦτα*] *ταῦτα* I **c** 2 *καὶ ἐπὶ πλοίου ναυτιλλόμενον*] om AH *πλοῖον* I *ἀμείβοντι* (sic) I **c** 4 *αὐτοπτεῖσθαι*] *αὐτὸ πτεῖσθαι* A **c** 5 *προσάπτουσιν* I Parthey

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ δυνάμεων ὄντα σύμβολα, τὴν ἑρμηνείαν τῶν συμβόλων εἰπάτωσαν. Δῆλον γὰρ ὡς εἰ τοῦ ἡλίου ἦν τὸ πάθος, καθάπερ ἐν ταῖς ἐκλείψεσι, πᾶσιν ἂν ὤφθη ταὐτὸν τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι. Τί δὲ καὶ τὰ ἄσημα βούλεται ὀνόματα, καὶ τῶν ἀσήμων τὰ βάρ-
d βαρα πρὸ τῶν ἑκάστῳ οἰκείων; Εἰ γὰρ πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀφορᾷ τὸ ἀκοῦον, αὐτάρκης ἡ αὐτὴ μένουσα ἔννοια δηλῶσαι, κἂν ὁποιονοῦν ὑπάρχῃ τοὔνομα. Οὐ γάρ που καὶ ὁ καλούμενος Αἰγύπτιος ἦν τῷ γένει· εἰ δὲ καὶ Αἰγύπτιος, ἀλλ' οὔ τί γε Αἰγυπτίᾳ χρώμενος φωνῇ, οὐδ' ἀνθρωπείᾳ ὅλως χρώμενος. Ἢ γὰρ γοήτων ἦν ταῦτα πάντα τεχνάσματα καὶ προκαλύμματα διὰ τῶν ἐπιφημιζομένων τῷ θείῳ τῶν περὶ ἡμᾶς γινομένων παθῶν, ἢ λελήθαμεν ἐναντίας ἐννοίας ἔχοντες περὶ τοῦ θείου ἢ αὐτὸ τῷ ὄντι διάκειται.

p. 199 Ταῦτ' εἰπὼν πάλιν ἀπορεῖ πρὸς τὸν Αἰγύπτιον λέγων·

Εἰ δὲ οἱ μὲν ἀπαθεῖς (οἱ δὲ ἐμπαθεῖς, οἷς διὰ τούτων φασὶ φαλλοὺς ἑστάναι καὶ ποιεῖσθαι αἰσχρορρημοσύνας) μάταιοι αἱ θεῶν κλήσεις ἔσονται, προσκλήσεις αὐτῶν ἐπαγγελλόμεναι, καὶ μήνιδος ἐξιλάσεις καὶ ἐκθύσεις καὶ ἔτι μᾶλλον αἱ λεγόμεναι ἀνάγκαι θεῶν. Ἀκήλητον γὰρ καὶ ἀβίαστον καὶ ἀκατανάγκαστον τὸ ἀπαθές.

Καὶ πάλιν ἑξῆς ἐπιλέγει·

Μάτην αὐτοῖς ἡ σοφία ἐξήσκηται περὶ δραπέτου εὑρέσεως

---

199 a 3 Porph. *ad Anebon. Epist.* § 4 a 10 ibid § 48

---

c 6 ὄντα—εἰπάτωσαν] ὃν ἑρμηνεῦσαι (-σε H) σύμβολα AH d 1 πρὸ] πρὸς BO ἑκάστου BO d 3 ὁποιοῦν AH που] πω BO d 4 οὔ τι γε] οὐκ ἦν B, οὐκ O d 5 φωνῇ—χρώμενος] om AH d 6 πάντα ταῦτα τεχν. I, πάντα τεχν. ταῦτα O Parthey d 7 γινομένων] om AH d 8 ἢ αὐτὸ] εἰ αὐτῷ AH 199 a 1 ἀπορεῖ] ἐπιφέρει AH a 3 τούτων] codd Parthey, τοῦτο Gale φαίλοις φασὶν ἑστάναι AH, φαλλούς φασιν ἱστάναι I a 5 ἐπαγαλλόμεναι O a 9 πάλιν ἑξῆς] αὖ B ? O a 10 αὐτῆς AH εὑρέσεως] αἱρέσεως AH

ἢ χωρίου ὠνῆς ἢ γάμου, εἰ τύχοι, ἢ ἐμπορίας τὸν θεῖον νοῦν b ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ἐνοχλήσασιν. Εἰ δ' οὐ παρεῖται μέν, οἱ δὲ συνόντες περὶ μὲν
τῶν ἄλλων τἀληθέστατα λέγουσι, περὶ δὲ εὐδαιμονίας οὐδὲν
ἀσφαλὲς οὐδ' ἐχέγγυον, οὐκ ἦσαν ἄρα οὔτε θεοί, οὔτ' ἀγαθοὶ
δαίμονες, ἀλλ' ἢ ἐκεῖνος ὁ λεγόμενος πλάνος.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἀπὸ ταύτης προκείσθω τῆς τοῦ Πορφυρίου γραφῆς. Καὶ μὴν καὶ διδάσκαλοί γε τῆς κακοτέχνου γοητείας αὐτοὶ δὴ πρῶτοι
οἱ γενναῖοι θεοὶ κατέστησαν. Πόθεν γὰρ ἀνθρώποις c
ταῦτα παρῆν εἰδέναι, ἢ τῶν δαιμόνων αὐτῶν τὰ περὶ ἑαυτῶν ἐξειπόντων, καὶ τοὺς καταδέσμους τοὺς κατ' ἀλλήλων ἐξηγορευκότων; Μηδὲ τοῦτον δὲ ἡμέτερον εἶναι τὸν λόγον ἡγοῦ· οὐδὲν γὰρ τούτων ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν οὔτε ἐπίστασθαι οὔτε θέλειν εἰδέναι. Πλὴν εἰς ἔλεγχον τῆς περὶ ταῦτα ἀτοπίας καὶ εἰς ἡμετέραν ὁμοῦ τῆς τούτων ἀναχωρήσεως ἀπολογίαν ὁ τούτων ἡμῖν παρεισήχθω μάρτυς, σοφὸς ὢν ἐν τοῖς γνωρίμοις, καὶ πάντα ἀκριβῶς τὰ οἰκεῖα εἰδώς τε καὶ ὑποτιθέμενος.
Ὁ δὴ οὖν αὐτὸς ἐν τῇ δηλωθείσῃ τῶν λογίων συναγωγῇ d
ταῦτα λέγει πρὸς λέξιν·

11. Οὐ μόνον δὲ τὴν πολιτείαν αὐτῶν αὐτοὶ μεμηνύκασι καὶ τὰ ἄλλα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ καὶ οἷστισι χαίρουσι καὶ κρατοῦνται ὑπηγόρευσαν, καὶ μὴν καὶ τίσιν ἀναγκάζονται, τίνα τε δεῖ θύειν,

---

199 d 3 Porph. *De Philos. ex Or.*

---

b 1—c 4 ἢ χωρίου—ἐξηγορευκότων om B **b 3** δὲ εὐδαιμονίας] δ' εὐμαινείας O **b 4** ἐχέγγυον] + ἔχοισι. χαλεπὰ μὲν διαμελετῶντες ἄχρηστα δὲ τοῖς ἀνθρώποις Gale, Parthey, cf Iambl. x. § 8 **b 6** ταῦτα μὲν] ταύτῃ O προσκείσθω AH **b 7** τοῦ] om IO **b 8** γε] om O δὴ] γε O πρῶτοι] post θεοὶ I **c 1** πόθεν γὰρ ἀνθρ.] om O **c 3** καταδέσμους] post ἀλλήλων O τοὺς 2°] om O **c 5** ἡγοῦ τὸν λόγον A **c 7** περὶ ταῦτα] αὐτῶν O ἀτοπίας] ἀπονοίας O εἰς] om O **c 8** ἀπολογίαν] ὁμολογίαν AH **c 9** παρήχθω IO **c 10** τε] om O **d 1** ὁ—αὐτὸς] αὐτὸς οὖν O **d 2** ταῦτα] pr πάλιν I **d 4** οἷς] sup ras A², om I **d 5** καὶ 2°] om AH τε] IO, δὲ AHB

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ καὶ ἐκ ποίας ἡμέρας ἐκτρέπεσθαι, τό τε σχῆμα τῶν ἀγαλμάτων

p. 200 ποταπὸν δεῖ ποιεῖν, αὐτοί τε ποίοις σχήμασι φαίνονται, ἔν τε ποίοις διατρίβουσι τόποις· καὶ ὅλως ἐν οὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ παρ' αὐτῶν μαθόντες ἄνθρωποι οὕτως αὐτοὺς ἐτίμησαν. Πολλῶν δ' ὄντων ἃ τούτων ἐστὶ παραστατικά, ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν παραθησόμεθα, ἵνα μὴ ἀμάρτυρον τὸν λόγον καταλείπωμεν.

b 12. Ὅτι δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτοὶ ὑπέθεντο πῶς χρὴ ποιεῖν καὶ ἐκ ποίας ὕλης δηλώσει τὰ τῆς Ἑκάτης ἔχοντα τοῦτον τὸν τρόπον·

Ἀλλὰ τέλει ξόανον κεκαθαρμένον, ὥς σε διδάξω·
c πηγάνου ἐξ ἀγρίοιο δέμας ποίει, ἠδ' ἐπικόσμει
ζώοισιν λεπτοῖσι κατοικιδίοις σκαλαβώταις·
σμύρνης καὶ στύρακος λιβάνοιό τε μίγματα τρίψας
σὺν κείνοις ζώοισι, καὶ ⟨αἰθριάσας⟩ ὑπὸ μήνην
αὔξουσαν, τέλει αὐτὸς ἐπευχόμενος τήνδ' εὐχήν.

Εἶτ' ἐξέδωκεν εὐχήν, ἐδίδαξέ τε πόσους ληπτέον σκαλαβώτας.

d Ὅσσαι μορφαί μοι, τόσσοις ζώοις σε κελεύω
καὶ σφόδρα ταῦτα ⟨τελεῖν⟩· δάφνης δέ μοι αὐτογενέθλου
οἴκου ἐμοῦ χώρημα ποιεῖν· καὶ ἀγάλματι πολλὸν
κείνῳ ἐπευχόμενος δι' ὕπνων ἐμέ τοι ἀναθρήσεις.

καὶ πάλιν ἄλλοτε ἄγαλμα ἑαυτῆς ἐξέδωκε τοιοῦτον.

p. 201 13. Καὶ περὶ τῶν σχημάτων ὅπως φαντάζονται αὐτοὶ μεμηνύκασιν, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἀγάλματα οὕτω καθιδρύνθη. Λέγει γοῦν ὁ Σάραπις ἰδὼν τὸν Πᾶνα περὶ ἑαυτοῦ·

b Φαιδρὴ μὲν κατὰ δῶμα θεοῦ καταλάμπεται αὐγή·
ἦλθε γάρ, ἠντιβόλησε θεὸς μέγας· εἶδεν ἐμεῖο

---

200 a 3 ἄνθρωποι] pr οἱ O a 4 παραθήσομεν IO a 5 καταλίπωμεν IO b 1 ὑπέθεντο—ποιεῖν] κατασκευάζειν ὅπως ὑπέθεντο BO b 2 ἔχοντα—τρόπον] οὕτως φάσκοντα BO c 1 πηγάνου] πηγάνου A, πηλάνου B, cf Theophr. *Hist. Plant.* I. iii. 4 δέμας ποίει] δημας ἐποίει A, δημασποίει H c 3 μίγμα O c 4 καὶ—ἐπευχόμενος] om I ⟨αἰθριάσας⟩] conieci, ἀθροίσας AH, ὑπαιθριάσας BO d 1 ὅσσαι] ὅσαι A τόσσοις] τοῖς σοῖς A d 2 ⟨τελεῖν⟩] Dind. Wolff, τελει codd δέ] τέ O d 3 ποίει I d 4 τοι ἂν ἀθρήσεις AH d 5 αὐτοῖς I 201 a 1 σχημάτων] ὀνομάτων AH φαντάζωνται A a 2 ὧν] οὗ AH καθιδρύθη BIO a 3 Πᾶνα] πάντα O b 2 ἠντεβόλησε IO ἐμεῖς (sic) I

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

κάρτος ἀμαιμάκετον, λαμπηδόνα φλογμοτύραννον,
βόστρυχον ἐκ κεφαλῆς νεάτης χαροποῖσι μετώποις
ἀμφὶς ἰαινόμενον, πλοχμοῖς θ' ἱεροῖσι γενείου.

Καὶ ὁ Πὰν ὕμνον περὶ ἑαυτοῦ ἐκδιδοὺς ἐδίδαξε λέγειν οὕτως· c

Εὔχομαι βροτὸς γεγὼς
Πανὶ συμφύτῳ θεῷ,
Δισσοκέρατι, δισσόποδι,
τραγοσκελεῖ, τρυφῶντι,

καὶ τὰ ἀκόλουθα. Καὶ ἡ Ἑκάτη δὲ περὶ ἑαυτῆς οὕτω φησίν·

Ἤδη μοι σύ γε πάντα ποίει· ξόανον δὲ ἐν αὐτῷ,
μορφή μοι πέλεται Δημήτερος ἀγλαοκάρπου,
εἵμασι παλλεύκοις, περὶ ποσσὶ δὲ χρυσοπέδιλος·
ἀμφὶ δὲ τῇ ζώνῃ δολιχοὶ προθέουσι δράκοντες, d
ἴχνεσιν ἀχράντοισιν ἐφερπύζοντες, ἄνωθεν
αὐτῆς ἐκ κεφαλῆς ἀρτώμενοι ἐς πόδας ἄκρους,
σπειρηδὸν περὶ πᾶσαν ἑλισσόμενοι κατὰ κόσμον.

Ὕλη δέ, φησίν,

ἢ Παρίοιο λίθου, ἢ εὐξέστου ἐλέφαντος.

14. Ἐμφαίνουσι δὲ πολλαχοῦ οἱ θεοὶ ἅπερ λέγουσι προσημαίνοντες, τῷ ἑκάστου προγινώσκειν τὴν τῆς γενέσεως σύστασιν, εἶναι αὐτούς, εἰ χρὴ οὕτω φάναι, ἄκρους τε μάγους καὶ ἄκρους γενεθλιαλόγους. Καὶ πάλιν ἐν χρησμοῖς ἔφη τὸν Ἀπόλλωνα εἰπεῖν· p. 202 b

Κλῄζειν Ἑρμείην ἠδ' Ἠέλιον κατὰ ταὐτὰ

---

201 c 2 = 124 b 3

---

b 3 *φλεγμοτύραννον* A b 4 *ἐκ*] om AH *χαροποῖς* AH, *χοροποῖσι* O b 5 *ἀμφισιεννόμενον* AH *θ'*] *δ'* O c 1 *περὶ ἑαυτοῦ ὕμνον* BIO *ἐκδιδοὺς*] AHI, om ceteri *λέγειν*] I, *λέγων* AH, *ἔχοντα* O c 6 *ἡ—φησίν*] BO, *τῆς Ἑκάτης λεγούσης τέθειται* AH, *τῆς Ἑκάτης δὲ ταῦτα αὐτῆς λεγούσης τέθειται* I c 7 *ξόανον δὲ*] *ξοάνῳ δ' ἄρ'* Wolff *ἐν αὐτῷ*] *ἑαυτῷ* AH c 8 *μορφή*] + *δέ* O c 9 *παλλεύκοις*] BI, *λευκοῖς* AH, *πανλεύκοις* O *ποσὶ* AHIO *χρυσοπέδιλος*] Dind., *χρυσοπεδίλοις* codd d 1 *ἀμφὶ δὲ τῇ ζ.*] *ἀμφίθετος ζώνη* IO *τῇ*] *τοι* A *προθέουσι*] B, *θέουσι* AH, *προθύουσι* IO d 3 *ἀρτώμενοι ἐς*] *ἄρτῳ μηνύεις* A d 4 *σπειρηνὸν* (vel *σπειρηβὸν*) *κατὰ* AH d 6 *ἐλέφαντος*] *λίθου* BO 202 a 1 *ἅπερ λέγ.*] *καὶ ἃ προλέγουσι* BIO *προσημαίνουσι* AH a 2 *τῷ*] *τὸ* I *γινώσκειν* BIO a 3 *εἶναι*] pr *ὥστ'* AH a 4 *Ἀπόλλω* BO b 2 *Ἑρμείην*] AI, *Ἑρμῆν* ceteri

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ἡμέρῃ Ἠελίου, Μήνην δ' ὅτε τῆσδε παρείη
ἡμέρη, ἠδὲ Κρόνον, ἠδ' ἑξείης Ἀφροδίτην,
κλήσεσιν ἀφθέγκτοις, ἃς εὗρε μάγων ὄχ' ἄριστος
c τῆς ἑπταφθόγγου βασιλεύς, ὃν πάντες ἴσασιν·

Ὀστάνην λέγεις, εἰπόντων, ἐπήγαγεν·

Καὶ σφόδρα καὶ καθ' ἕκαστον ἀεὶ θεὸν ἑπτάκι φωνεῖν.

Ὁ δ' αὐτὸς καὶ ταῦτα παρατίθησιν·

Ἔστι δὲ σύμβολα μὲν τῆς Ἑκάτης κηρὸς τρίχρωμος, ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ συνεστώς, ἔχων τύπον Ἑκάτης φερούσης μάστιγα καὶ λαμπάδα καὶ ξίφος, περὶ ἣν εἰλήσθω δράκων,
d οὐρανοῦ δὲ ἀστέρες οἱ θαλάττιοι πρὸ τῶν θυρῶν πεπατταλευμένοι. Ταῦτα γὰρ οἱ θεοὶ αὐτοὶ μεμηνύκασι διὰ τούτων· λέγει δὲ ὁ Πάν·

†Τούσδε δ' αὖ† ἐλαύνετε,
κηρὸν ἐν πυρὸς μένει
θέντες αἰόλου χροός·
λευκὸς ἔστω καὶ μέλας,
καὶ τὸ πῦρ φαεσφόρον
ἄνθρακος πεφλεγμένου,
δεῖμα νερτέρων κυνῶν.
Γλύμμα δεινὸν Ἑκάτης,
λαμπὰς ἔστω πρὸς χέρας,
καὶ ξίφος τὸ ποίνιμον,
καὶ δράκων περισταλὴς
p. 203 ἅμμασιν κόρην κρατῶν,
δεινὸν ἀμφὶ κρᾶτα θείς,
αἰόλη τε κλεὶς ὁμοῦ,
καὶ τὸ δαιμόνων κράτος
μάστιγος ψόφος πολύς.

Διὰ τούτων καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων ὁ γενναῖος Ἑλλή-

---

b 3 ἡλίου AH μήνην δ'] μὲν ηνδ' AH τῆσδε] τίς δὲ O παρείης AH b 4 Κρόνον] + καὶ Ῥέαν A ἑξεις A c 2 Ὀστάνην] ὅστ' ἂν ἦν A c 3 φωνεῖ A c 5 ἔστι δὲ] om O μὲν τῆς] ὄντα BO c 7 εἰλίσθω A, εἰλείσθω I d 1 θαλάττιοι] θαγαπιοι AH d 4 †τούσδε δ' αὖ† ἐλαύνετε] ταῖς διελαύνεται A, fors. δ' ἂψ ἐλ. d 8 τὸ] τε IO d 10—14 δεῖμα—περισταλὴς om B d 11 Ἑκάτης] τῆς θεᾶς Wolff metri causa d 13 φοίνιμον AH 203 a 2 ἀμφικράτα A a 3 αἰόλη] ὅλη AH a 5 ψόφος] ψῆφος AH

νων φιλόσοφος, ὁ θαυμαστὸς θεολόγος, ὁ τῶν ἀπορρήτων μύστης, τὴν ἐκ λογίων φιλοσοφίαν ὡς ἀπόρρητα θεῶν περιέχουσαν λόγια παραφαίνει, ἄντικρυς τῆς πονηρᾶς καὶ δαιμονικῆς ἀληθῶς δυνάμεως ἐξαγορεύων τὰς b
κατ᾽ ἀνθρώπων ἐνέδρας. Τί γὰρ ἂν γένοιτο βιωφελὲς ἀνθρώποις ἐκ τῆς κακοτέχνου γοητείας; Τί δ᾽ ἂν ἔχοι θεοφιλὲς ἡ τῶν ἀψύχων ξοάνων περιεργία; Ποίας δ᾽ ἂν εἰκὼν γένοιτ᾽ ἂν ἐνθέου δυνάμεως ἡ τῶν τοιῶνδε σχημάτων μόρφωσις; Τί δ᾽ οὐ μᾶλλον φιλοσοφεῖν περὶ ἡμᾶς ἢ μαγεύειν καὶ τὰ ἀπειρημένα διώκειν συμβουλεύειν ἐχρῆν, τοῦ κατ᾽ ἀρετὴν καὶ φιλοσοφίαν τρόπου πρὸς εὐδαίμονα καὶ μακάριον αὐτάρκους τυγχάνοντος βίον; Ὁ δὲ ἐπιτείνων τὸν οἰκεῖον ἔλεγχον προστίθησι τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῦτα· c

15. *Ὅτι δὲ φιλοῦσι τὰ σύμβολα τῶν χαρακτήρων ἡ Ἑκάτη παραβάλλουσα πρὸς ἃ φιλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι μεμήνυκε διὰ τούτων·* ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Τίς βροτὸς οὐ πεπόθηκε χαρακτῆρας ὀπάσασθαι d
χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου αἰγλήεντος;
Τίς δὲ τάδ᾽ οὐ φιλέει, τῶν δὴ καθύπερθεν ἐφεστὼς
εἰς ἓν ἀγειρόμενος εἴρω πολυμοιρέα φωτῶν;

Οὐ μόνον δ᾽ ὅτι φίλοι οἱ χαρακτῆρες δεδήλωκεν, ἀλλ᾽ ὅτι καί, ὅπερ ἔφαμεν, αὐτοὶ περιγράφονται, καί εἰσιν οἷον ἐν ἱερῷ χωρίῳ τῇ ὑποκειμένῃ εἰκόνι· οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς ὀχεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ γῆς ἱερᾶς ἐδυνήθησαν· ἱερὰ δὲ ἡ εἰκόνα φέρουσα θεοῦ, ἧς ἀρθείσης λέλυται τὸ κρατοῦν ἐπὶ γῆς τὸ θεῖον.

---

203 c 2 Porph. *De Philos. ex Or.*

---

a 8—b 6 *τὴν—φιλοσοφεῖν* om B   a 9 *παραφαίνειν* AH   *πονηρᾶς καὶ*] om O   b 1 *ἀληθῶς*] om O   b 2 *ἂν* om AH   *γένοιτο*] AHI, *εἴη* BO   b 3 *τῆς*] om O   b 4 *δ᾽ ἂν*] AH, *δὲ* I, *δ᾽* O   b 5 *ἐνθέου γένοιτ᾽ ἂν* BO   b 6 *τίς* AH   b 7 *περὶ ἡμᾶς*] AH, om IO   b 9 *εὐδαίμονα καὶ*] om BO   *βίον αὐτάρκους τυγχάνοντος* BIO   d 2 *χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ* BIO   d 4 *ἐγειρόμενος* AH   *πολυμοιρέα*] *πολυμερὲς* AH   d 6 *αὐτοῖς* AH   d 6—204 a 6 *καί εἰσιν—χαρακτῆρας* om B

p. 204 Διὰ δὴ τούτων ἁπάντων ἡγοῦμαι σαφῶς ἐληλέγχθαι, ὡς ἄρα περίγειοί τινες καὶ φιλοπαθεῖς δαίμονες ἥλωσαν αὐτῶν ὄντες οἱ θεοί· διό μοι δοκῶ σώφρονι λογισμῷ τὴν ἀποστροφὴν αὐτῶν πεποιῆσθαι. Ὁρᾷς γοῦν ὡς κρατεῖν αὐτοὺς ἔν τισι γῆς χωρίοις τοὺς κατὰ μαγείαν φασὶ τύπους, καὶ τοὺς τοιούσδε χαρακτῆρας· δέον, εἴπερ ἄρα θεῖόν τι ἦν ἀληθῶς, μηδ᾽ ἀλλαχῇ πῃ ἐπιβαίνειν ἢ ἐν μόνῃ ψυχῆς διανοίᾳ, καὶ ταύτῃ παντὸς
b ῥύπου καὶ πάσης κηλῖδος κεκαθαρμένῃ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κεκοσμημένῃ. Τούτων γὰρ ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ ὡς ἂν ἀληθῶς ἱερῷ χωρίῳ προϋποκειμένων, εἰκότως ἂν ἐπέλθοι θείου πνεύματος παρουσία· οὐδ᾽ ἂν ἦν ἔτι χρεία τῆς κακοτέχνου γοητείας ταῖς εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου κατὰ τὴν ἐνάρετον καὶ φιλόθεον πρᾶξιν προηυτρεπισμέναις ψυχαῖς. Ὥστε διαρρήδην ἐξ ἁπάντων τούτων περιγείους
c τινὰς ἁλίσκεσθαι, φιλοπαθεῖς τε καὶ φιλοσωμάτους ὑπάρχειν δαίμονας τοὺς περὶ ὧν ἡμῖν ὁ προκείμενος τυγχάνει λόγος. Ἀλλὰ γὰρ ἑξῆς τούτοις ἄκουε οἷα ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς περὶ τοῦ ἐκλελοιπέναι αὐτῶν τὰ βοώμενα χρηστήρια ἐν τοῖς αὐτοῖς τίθησι τοῦτον τὸν τρόπον.

d ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ 16. Ἀμφὶ δὲ Πυθὼ ⟨καὶ⟩ Κλαρίην μαντεύματα Φοίβου,
αὐδήσει φάτις ἡμετέρη θεμιτώδεσιν ὀμφαῖς.

---

204 a 1 δὴ] γοῦν O ἁπάντων] om O ἐληλέχθαι I a 2 ἄρα] om O a 4 τὴν—πεποιῆσθαι] αὐτὰ ἀπεστράφθαι O a 5 μαγείαν] μαντείαν AH a 6 φησὶ I a 7 ἄρα] om BO τι] τε AH ἀλλαχοῦ AH b 3 ἂν] A, ἐν BO, om I b 4 προϋπόκειται AH, προϋποκειμένῳ O ἂν] γὰρ AH b 5 οὐδ᾽ ἂν ἦν ἔτι] καὶ οὐκ ἂν ἦν ἔτι I, καὶ οὐκέτι O b 6 ταῖς] τὸν B, τῶν O εἰς] om I b 7 πρᾶξιν] ψυχὴν AHO προευτρεπισμέναις I, προηυτρεπισμένων AHO ψυχαῖς] om AHO c 2 τοὺς—λόγος] περὶ ὧν ἄρτι λέγομεν BO c 3 ἑξῆ I τούτοις] om BO c 4 αὐτὸς ὁ AH συγγραφεὺς] pr φησι BO c 5 ἐν—τρόπον] om BO τὸν τρόπον τοῦτον I d 1 Πυθὼ ⟨καὶ⟩ Κλαρίην] Vig. πυθώοι Κλαρίῃ τε A, Πυθὼ Κλαρίην τε BIO μαντεύματα] ὅτε BIO d 2 αὐδήσι A θεμιτόδεσιν BO

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Μυρία μὲν γαίης μαντήϊα θέσκελα νώτῳ
ἐβλύσθη, πηγαί τε καὶ ἄσθματα δινήεντα·
καὶ τὰ μὲν ἂψ χθονίοισιν ὑπαὶ κόλποισιν ἔδεκτο
αὐτὴ γαῖα χανοῦσα, τὰ δ' ὤλεσε μυρίος αἰών.
Μούνῳ δ' Ἠελίῳ φαεσιμβρότῳ εἰσέτ' ἔασιν
ἐν Διδύμων γυάλοις Μυκαλήϊον ἔνθεον ὕδωρ,
Πυθῶνός τ' ἀνὰ πέζαν ὑπαὶ Παρνάσιον αἶπος· p. 205
καὶ κραναὴ Κλαρίη, τρηχὺ στόμα φοιβάδος ὀμφῆς.

Νικαεῦσι δὲ χρῶν ἔφη·

Πυθῷον δ' οὐκ ἔστιν ἀναρρῶσαι λάλον ὀμφήν·
ἤδη γὰρ δολιχοῖσιν ἀμαυρωθεῖσα χρόνοισιν
βέβληται κληῖδας ἀμαντεύτοιο σιωπῆς.
Ῥέξατε δ' ὡς ἔθος ἐστὶ θεοπρόπα θύματα Φοίβῳ.

Τούτοις κατὰ καιρὸν ἐνταῦθα προσήκει καὶ τὰ Πλουτ- b
άρχου προσθεῖναι, ἀφ' οὗ πεποίηται συγγράμματος Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Παυσαμένου δὲ τοῦ Ἀμμωνίου, Μᾶλλον, ἔφην ἐγώ, περὶ τοῦ μαντείου δίελθε ἡμῖν, ὦ Κλεόμβροτε· μεγάλη γὰρ ἡ πάλαι δόξα τῆς ἐκεῖ θεότητος, τὰ δὲ νῦν ἔοικεν ἀπομαραίνεσθαι. Τοῦ δὲ Κλεομβρότου σιωπῶντος καὶ κάτω βλέποντος, ὁ Δημήτριος οὐδὲν ἔφη δεῖν περὶ τῶν ἐκεῖ πυνθάνεσθαι καὶ διαπορεῖν, τὴν ἐνταῦθα
τῶν χρηστηρίων ἀμαύρωσιν μᾶλλον δὲ πλὴν ἑνὸς ἢ δυεῖν ἁπάντων c
ἔκλειψιν ὁρῶντας, ἀλλὰ κοινῇ σκοπεῖν δι' ἣν αἰτίαν ἐξησθένηκεν οὕτως. Τὰ γὰρ ἄλλα τί δεῖ λέγειν; ὅπου γε τὴν Βοιωτίαν ἕνεκα χρηστηρίων πολύφωνον οὖσαν ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις νῦν

---

205 b 4 Plut. *De Orac. Def.* p 411 E, c 5

---

d 3 *γαίημαντιϊ* A *νότῳ* BO **d** 5 *ὑπαὶ κόλποισιν*] *ὑπεκόλποισιν* BO, *ὑπαὶ κόρποισιν* (sic) I **d** 7 *Μούνῳ δ'*] *μοῦνα δὲ* AH *φαεσιμβρότων* AH **d** 8 *Διδίμων* (*ιμ* sup ras) I **205 a** 1 *ὑπαὶ Π. αἶπος*] *ὑπὸ Π. ἔπος* AH **a** 4 *λάλον*] *λαὸν* AH **a** 6 *ἀμαντεύτοιτο* I **a** 7 *θεοπρόπα θύματα*] *προυπαθήματα* A **b** 1 *ἐνταῦθα*] om O **b** 2 *ἀφ'—συγγράμματος*] *τὰ* BO **b** 5 *ἡ*] *ἦν* IO *δόξα πάλαι* BO *πάλαι*] *παλαιὰ* H Plut. **b** 6 *ἐκεῖ*] *ἐκεῖθεν* I *ὑπομαραίνεσθαι* Plut. **b** 7 *ὁ*] *ἡ* O **c** 1 *δυοῖν* O **c** 2 *ἔκλειψον* (sic) I *ἀλλὰ κοινῇ*] *ἀλλ' ἐκεῖνο* Plut. *οὕτως ἐξησθένηκεν* BIO Plut., + *ταῦτα* IO **c** 3 *γε*] om Plut. **c** 4 *πρότερον*] *πρὶν* O *νῦν ἐπιλέλοιπε*] BO, *συνεπιλέλοιπεν* AH, *νῦν ἐπιλέλοικε περὶ* (sic) I

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ἐπιλέλοιπε κομιδῇ, καθάπερ νάματα, καὶ πολὺς ἐπέσχηκε μαντικῆς αὐχμὸς τὴν χώραν. Οὐδαμοῦ γὰρ ἀλλαχόθι νῦν ἢ περὶ Λεβάδειαν ἡ Βοιωτία παρέχει τοῖς χρῄζουσιν ἀρύσασθαι μαντικῆς· τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν σιγή, τὰ δὲ παντελὴς ἐρημία κατέσχηκε.

d Ἔτι πρὸς τούτοις ὁ αὐτὸς περὶ τοῦ καὶ θνήσκειν αὐτῶν τοὺς δαίμονας ταῦτα γράφει·

17. Τὸ μὲν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις, εἶπε, μὴ θεούς, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσῆκόν ἐστιν, ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιοῦσθαι. Τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις,
p 206 μονονουχὶ δραχμὴν λαμβάνοντας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας καὶ πλάνας θεηλάτους ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀνθρώπων ὑποτίθεσθαι, θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώτερον. Ἠρώτησεν οὖν ὁ Κλεόμβροτος τὸν Φίλιππον, ὅς τις εἴη καὶ ὁπόθεν ὁ νεανίας. Πυθόμενος δὲ τοὔνομα καὶ τὴν πόλιν, Οὐδὲ αὐτοὺς ἡμᾶς, ἔφη, λανθάνομεν, ὦ Ἡρακλέων, ἐν λόγοις ἀτόποις γεγονότες· ἀλλ' οὐκ ἔστι περὶ πραγμάτων μεγάλων
b μὴ μεγάλαις προσχρησάμενον ἀρχαῖς ἐπὶ τὸ εἰκὸς τῇ δόξῃ προελθεῖν. Σὺ δὲ σεαυτὸν λέληθας ὃ δίδως ἀφαιρούμενος. Ὁμολογεῖς γὰρ εἶναι δαίμονας· τῷ δὲ μὴ φαύλους ἀξιοῦν εἶναι, μηδὲ θνητούς, οὐκέτι δαίμονας φυλάττεις. Τίνι γὰρ τῶν θεῶν διαφέρουσιν, εἰ καὶ κατ' οὐσίαν τὸ ἄφθαρτον, καὶ κατ' ἀρετὴν τὸ ἀπαθὲς καὶ ἀναμάρτητον ἔχουσι; Πρὸς ταῦτα τοῦ Ἡρακλέωνος σιωπῇ διανοουμένου τι πρὸς αὐτόν, ὁ Φίλιππος· Ἀλλὰ φαύλους μὲν

---

d 3 Plut. *De Orac. Def.* p 418 E, cf 185 a 1

---

c 5 ἐπέσχηκε] Plut., ἐπέσχεν AHI, ἔσχε O c 6 περὶ] + τὴν Plut. Λεβαδίαν BO Plut. c 7 Βοιωτίαν A c 8 κατέσχεν O d 1 πρὸς τούτοις] om BO τοῦ] pr τούτου I d 2 αὐτῶν] om BO γράφει] AHI, φησι BO d 4 προσῆκόν ἐστι] προσήκει IO 206 a 1 δραχμὴν] Vid. 185 a 4 λαμβάνοντα A a 5 εἴη] ᾖ AH ὁπόθεν] ὅθεν I a 6 ἡμᾶς αὐτούς BI ἡμᾶς] om O b 1 μὴ] Plut., om AHBO, sup lin I[2] προσχρησάμενοι O τῆς δόξης προσελθεῖν AH, θειν evan in O b 2—c 4 σὺ—ὁρμάς om B b 2 σὺ δὲ] οὐδὲ AHO b 3 τῷ—φυλάττεις] om AH I[txt] O (hab I[mg]) τῷ δὲ] ὧδε I[mg] b 7 τι πρὸς αὐτόν] om O ὁ Φίλιππος] om Plut. μὲν] + ἔφη Plut.

c ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

δαίμονας οὐκ Ἐμπεδοκλῆς μόνον, ὦ Ἡρακλέων, ἀπέλιπεν, ἀλλὰ καὶ Πλάτων καὶ Ξενοκράτης καὶ Χρύσιππος· ἔτι δὲ Δημόκριτος εὐχόμενος εὐλόγχων εἰδώλων τυγχάνειν δῆλος ἦν ἕτερα δυστράπελα καὶ μοχθηρὰ γινώσκων ἔχοντα προαιρέσεις τινὰς καὶ ὁρμάς. Περὶ δὲ τοῦ θανάτου τῶν τοιούτων ἀκήκοα λόγον ἀνδρὸς οὐκ ἄφρονος οὐδὲ ἀλαζόνος. Αἰμιλιανοῦ γὰρ τοῦ ῥήτορος, οὗ καὶ ἡμῶν ἔνιοι διακηκόασιν, Ἐπιθέρσης ἦν πατήρ, ἐμὸς πολίτης καὶ διδάσκαλος γραμματικῶν. Οὗτος ἔφη ποτὲ πλέων εἰς Ἰταλίαν ἐπιβῆναι d

νεὼς ἐμπορικὰ χρήματα καὶ συχνοὺς ἐπιβάτας ἀγούσης· ἑσπέρας δ᾽ ἤδη περὶ τὰς Ἐχινάδας νήσους ἀποσβῆναι τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ναῦν διαφερομένην πλησίον γενέσθαι Παξῶν· ἐγρηγορέναι δὲ τοὺς πλείστους καὶ πίνειν, ἐπεὶ δεδειπνηκότες ἦσαν· ἐξαίφνης δὲ φωνὴν ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Παξῶν ἀκουσθῆναι, Θαμοῦν τινὸς βοῇ καλοῦντος, ὥστε θαυμάζειν· ὁ γὰρ Θαμοῦς Αἰγύπτιος ἦν κυβερνήτης, οὐδὲ τῶν ἐμπλεόντων γνώριμος πολλοῖς ἀπ᾽ ὀνόματος· δὶς μὲν οὖν κληθέντα σιωπῆσαι, τὸ δὲ τρίτον ὑπακοῦσαι τῷ καλοῦντι· κἀκεῖνον ἐπιτείναντα τὴν φωνὴν εἰπεῖν, Ὁπόταν γένῃ κατὰ τὸ Παλῶδες, ἀπάγγειλον ὅτι Πὰν ὁ μέγας τέθνηκεν. Τοῦτο ἀκούσαντας ὁ Ἐπιθέρσης ἔφη πάντας ἐκπλαγῆναι, καὶ διδόντας ἑαυτοῖς λόγον, εἴτε ποιῆσαι βέλτιον ᾖ τὸ προστεταγμένον εἴτε μὴ πολυ- p. 207

πραγμονεῖν ἀλλ᾽ ἐᾶν, οὕτω γνῶναι τὸν Θαμοῦν, ἐὰν μὲν ᾖ πνεῦμα, παραπλεῖν ἡσυχίαν ἔχοντα, νηνεμίας δὲ καὶ γαλήνης περὶ τὸν τόπον γενομένης, ἀνειπεῖν ἃ ἤκουσεν. Ὡς οὖν ἐγένετο κατὰ τὸ

---

c 2 ἔτι δὲ] καὶ O c 4 μοχθηρὰς Plut. c 5 τῶν τοιούτων] τοῦ τοιούτου I*vid, τούτων O c 6 ἡμῶν] ὑμῶν AHI c 7 πατὴρ ἦν I d 1 πλέων ποτὲ O d 2 νεὼς] νηὸς O d 3 ἀποσβῆναι] σβεσθῆναι B, ἀπὸβῆναι (ἀποσβῆναι suprascr.) I, σβεσθῆναι O d 4 Παξῶν] Πεζῶν B, Παζῶν O et sic infr d 5 καὶ] pr πολλοὺς δὲ Plut. ἐπεὶ—ἦσαν] ἐπεὶ (ἔτι suprascr.) δεδειπνηκότες (α suprascr.) ἦσαν I, ἔτι δεδειπνηκότας Plut. φωνὴν] AHI Plut., φωνῆς BO d 6 τῆς] om O Θαμοῦν] Plut., Θαμνοῦ A, Θαμνοῦν BIO d 7 γὰρ] δὲ Plut. Θαμοῦς] Plut., Θαμνοῦς Eus. codd d 8 γνώριμος] + ἦν I d 9 κληθέντος BO d 10 ἐπιτείνοντα AH Ὁπόταν] ὅτι Ὅταν Plut. γένοι I d 11 Παλλῶδες O et sic infr d 12—207 a 8 καὶ—ἀλλὰ om B d 12 διδόντων IO 207 a 1 ᾖ] εἴη Plut. a 2 Θαμοῦν] Plut., Θαμνοῦν Eus. codd et sic infr ἐὰν μὲν ᾖ] Plut., εἰ μὲν εἴη Eus. codd a 4 ἃ] ὃ Plut.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Παλῶδες, οὔτε πνεύματος ὄντος οὔτε κλύδωνος, ἐκ πρύμνης βλέποντα τὸν Θαμοῦν πρὸς τὴν γῆν εἰπεῖν ὥσπερ ἤκουσεν, ὅτι ὁ μέγας Πὰν τέθνηκεν, οὐ φθῆναι δὲ πανσάμενον αὐτόν, καὶ γενέσθαι μέγαν οὐχ ἑνὸς ἀλλὰ πολλῶν στεναγμόν, ἅμα θαυμασμῷ μεμιγμένον. Οἷα δὲ πολλῶν ἀνθρώπων παρόντων, ταχὺ τὸν λόγον
b ἐν τῇ Ῥώμῃ σκεδασθῆναι, καὶ τὸν Θαμοῦν γενέσθαι μετάπεμπτον ὑπὸ Τιβερίου Καίσαρος· οὕτω δὲ πιστεῦσαι τῷ λόγῳ τὸν Τιβέριον, ὥστε διαπυνθάνεσθαι καὶ ζητεῖν περὶ τοῦ Πανός· εἰκάζειν δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν φιλολόγους συχνοὺς ὄντας τὸν ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Πηνελόπης γεγεννημένον. Ὁ μὲν οὖν Φίλιππος εἶχε τῶν παρόντων ἐνίους μάρτυρας, Αἰμιλιανοῦ τοῦ γέροντος ἀκηκοότας. Ὁ δὲ Δημήτριος ἔφη τῶν περὶ τὴν Βρεττανίαν νήσων εἶναι πολλὰς ἐρήμους
c σποράδας, ὧν ἐνίας δαιμόνων καὶ ἡρώων ὀνομάζεσθαι· πλεῦσαι δὲ αὐτὸς ἱστορίας καὶ θέας ἕνεκα πομπῇ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἔγγιστα κειμένην τῶν ἐρήμων, ἔχουσαν οὐ πολλοὺς ἐποικοῦντας, ἱεροὺς δὲ καὶ ἀσύλους πάντας ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ὄντας. Ἀφιγμένου δὲ αὐτοῦ νεωστὶ σύγχυσιν μεγάλην περὶ τὸν ἀέρα καὶ διοσημίας πολλὰς γενέσθαι, καὶ πνεύματα καταρραγῆναι, καὶ πεσεῖν πρηστῆρας. Ἐπεὶ δ' ἐλώφησε, λέγειν τοὺς νησιώτας ὅτι τῶν κρεισσόνων τινὸς ἔκλειψις γέγονεν· ὡς γὰρ λύχνος ἀναπτό-
d μενος, φάναι, δεινὸν οὐδὲν ἔχει, σβεννύμενος δὲ πολλοῖς λυπηρός ἐστιν, οὕτως αἱ μεγάλαι ψυχαὶ τὰς μὲν ἀναλάμψεις εὐμενεῖς καὶ ἀλύπους ἔχουσιν, αἱ δὲ σβέσεις αὐτῶν καὶ φθοραὶ πολλάκις μέν, ὡς νῦν, πνεύματα καὶ ζάλας τρέφουσι, πολλάκις δὲ λοιμικοῖς πάθεσι τὸν ἀέρα φαρμάττουσιν. Ἐκεῖ μέντοι μίαν εἶναι νῆσον, ἐν ᾗ τὸν Κρόνον καθεῖρχθαι φρουρούμενον ὑπὸ τοῦ Βριάρεω καθεύδοντα·

---

a 6 ὥσπερ] ὡς O ὅτι] οὕτως AHI a 7 Πὰν ὁ μέγας BO οὐ φθῆναι] ὀφθῆναι O b 1 τὸν] Plut., om Eus. codd μετάπεμπτον] μεταπεμπόμενον AH b 2 τὸν] om O b 4 φιλολόγους] φιλοσόφους BO b 5 γεγενημένον BI εἶχε] + καὶ O ? Plut. b 7 Βρετανίαν AB et sic infr c 4 δὲ] τε A c 5 ἀφιγμένου] ἀφικομένου Plut. c 6 διοσημίας] διοσημείας AH Plut., διησημίας I c 8 κρειττόνων O d 1 λυπηρόν AH d 3 μέν] δέ AH d 4 ζάλας] Plut., χαλάζας Eus. codd τρέπουσι Plut. d 5 φαρμάττουσαι AH d 6 Βριάρεως AH

δεσμὸν γὰρ αὐτῷ τὸν ὕπνον μεμηχανῆσθαι· πολλοὺς δὲ περὶ αὐτὸν εἶναι δαίμονας ὀπαδοὺς καὶ θεράποντας.

Τοσαῦτα ὁ Πλούταρχος. Ἐπιτηρῆσαι δὲ ἄξιον τὸν καιρόν, ἐν ᾧ φησὶ τὸν θάνατον γεγονέναι τοῦ δαίμονος. Οὗτος δὲ ἦν ὁ κατὰ Τιβέριον καθ᾽ ὃν ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ **p. 208** τὰς σὺν ἀνθρώποις ποιούμενος διατριβὰς πᾶν γένος δαιμόνων ἐξελαύνειν τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀναγέγραπται βίου· ὥστε ἤδη τινὰς τῶν δαιμόνων γονυπετεῖν αὐτόν, καὶ ἱκετεύειν μὴ τῷ περιμένοντι αὐτοὺς Ταρτάρῳ παραδοῦναι. Ἔχεις οὖν καὶ τῆς τῶν δαιμόνων καθαιρέσεως τὸν χρόνον, οὐκ ἄλλοτε ἐξ αἰῶνος ἱστορηθείσης, ὥσπερ οὖν καὶ τῆς ἀνθρωποθυσίας τῶν ἐθνῶν τὴν κατάλυσιν οὐκ ἄλλοτε ἢ μετὰ τὸ προελθὸν εἰς πάντας ἀνθρώπους κήρυγμα τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας γεγενημένην. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν ἀπὸ τῆς νεωτέρας ἱστορίας ἐλη- **b** λέγχθω.

18. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ μὴ τοῖς πᾶσι γνώριμα τυγχάνει τὰ εἰρημένα, εὖ μοι δοκεῖ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ πᾶσι πρόδηλα τοῖς φιλολόγοις μεταβῆναι, καὶ τοὺς παλαιτάτους τῷ **c** χρόνῳ χρησμοὺς ἐξετάσαι ἀνὰ στόμα πάντων Ἑλλήνων ᾀδομένους, κἀν ταῖς κατὰ πόλιν διατριβαῖς τοῖς ἐπὶ παιδείᾳ φοιτῶσι παραδιδομένους. Ἄνωθεν τοίνυν ἀναλαβὼν τὰς παλαιὰς ἱστορίας, ἐπίσκεψαι οἷα ὁ Πύθιος Ἀθηναίοις χρᾷ λοιμῷ πιεσθεῖσι διὰ τὴν Ἀνδρόγεω τελευτήν. Ἐλοίμωσσον δὲ πάντες Ἀθηναῖοι δι᾽ ἑνὸς ἀνδρὸς θάνατον, τῆς δ᾽ ἐκ τῶν θεῶν ἐπικουρίας τυχεῖν ἠξίουν. Τί ποτ᾽ οὖν αὐτοῖς ὁ σωτὴρ

---

208 a 5 cf Lk. viii. 31

---

d 7—208 d 1 *δεσμὸν—παραινεῖ* om B **208 a 4** *ἤδη τινὰς τῶν δαιμ.*] *ἢ δαίμονάς τινας* AH **a 5** *καὶ ἱκετεύειν*] om O **a 7** *ἱστορηθεῖσαν* AHI **a 9** *οὐκ—γεγενημένην*] *γενομένην μετὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα καθ᾽ ὅλης τῆς γῆς* O **a 10** *γεγεννημένην* A **c 2** *χρησμοὺς*] *θεσμοὺς* O *ἀνὰ στόμα*] *ὑπὸ* O **c 3** *κατὰ*] *ἐπὶ* AH **c 7** *Ἀνδρώγεω* O **c 9** *αὐτοῖς*] post *σωτὴρ* I, post *θεὸς* O

d καὶ θεὸς παραινεῖ; Τάχα πού τις οἰήσεται δικαιοσύνης τοῦ λοιποῦ καὶ φιλανθρωπίας ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἢ μετανοεῖν ἐπὶ τῷ πλημμελήματι, καί τι τῶν ὁσίων καὶ εὐσεβῶν ἐκτελεῖν, ὡς ἂν τῶν θεῶν τούτοις ἱλασκομένων. Ἀλλὰ τούτων μὲν ἦν οὐδέν. Τί γὰρ δὴ καὶ μέλον ἦν τούτων τοῖς θαυμασίοις θεοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς παμπονήροις δαίμοσι; Πάλιν οὖν τὰ αὐτοῖς συγγενῆ καὶ οἰκεῖα, τὰ ἀνηλεῆ καὶ ὠμὰ καὶ ἀπάνθρωπα, λοιμὸν ἐπὶ λοιμῷ φασί, καὶ θανάτους ἐπὶ θανάτῳ. Κελεύει γοῦν ὁ Ἀπόλλων ἔτους ἑκάστου πέμπειν αὐτοὺς τῶν ἰδίων παίδων ἄρρενας ἐφήβους ἑπτὰ καὶ θηλειῶν ἰσαρίθμους παρθένους, ἀνθ' ἑνὸς δέκα καὶ τέσσαρας ἀναιτίους καὶ ἀπράγμονας, οὐκ εἰς ἅπαξ,
p. 209 ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶν ἔτος τυθησομένους ἐν Κρήτῃ παρὰ τῷ Μίνωϊ· ὥστε καὶ μέχρι τῶν Σωκράτους χρόνων πλέον ἢ πεντακοσίοις ὕστερον ἔτεσιν ὁ δεινὸς οὗτος καὶ ἀπανθρωπότατος δασμὸς μνήμην παρ' Ἀθηναίοις διεφύλαττε. Τοῦτο δὲ ἦν ἄρα τὸ καὶ Σωκράτει τὴν ἀναβολὴν τοῦ θανάτου πεποιημένον. Τίθησι γοῦν ὁμοῦ καὶ ἀπελέγχει τὸν χρησμὸν εὖ μάλα τις τῶν νέων ἀνδρικῷ λογισμῷ, Γοήτων φωρὰν ἐν οἰκείῳ συγγράμματι πεποιημένος. Οὗ καὶ αὐτοῦ τῶν φωνῶν ἀλλὰ μὴ τῶν ἐμῶν ἄκουε, πρὸς τὸν χρησμῳδὸν ὧδέ πως
b ἀποτεινομένου·

ΟΙΝΟΜΑΟΥ c 19. Τί δ'; Οὐκ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀνδρόγεων ἀποκτείναντες, καὶ

---

209 c 1 Oenom. Γοήτων φωρά, *Fr.* ab Eus. servatum Cf Saarmann, *Adnott. in Oen. Fr.*

---

d 1 πού] om O d 2 ἐπιμέλεσθαι I d 6 μέλον] μελλων B, μέλλον O d 7 δὲ] + καὶ O πανπονήροις O d 8 καὶ ὠμὰ] om BO d 9 θάνατον O d 11 ἐνήβους AHI 209 a 1 καὶ] om O a 2 Μήνοι I Σωκράτους] pr τοῦ BO a 3 τῶν πεντακοσίων AH, πεντακοσίων B ἔτεσιν ὕστερον I a 6 γοῦν] om AHBO a 7 τις] τῆς AH a 8 ἀνδρικῷ] ἀνδρῶν AH φορὰν IO a 9 ἀλλὰ—ἐμῶν] om BO a 10 ἄκουε] ἀκοῦσαι A[2] ? H, ἀκουτ (τ sup ras 3 litt, σαι ?) A[3] χρησμῳδὸν] χρησμὸν BO

λοιμώξαντες ἐπὶ τούτῳ, εἶπον ἂν μετανοεῖν; Ἢ μὴ λεγόντων, οὔ σε προσῆκον ἦν εἰπεῖν, μετανοεῖτε, μᾶλλον ἢ ΟΙΝΟΜΑΟΥ

Λιμοῦ καὶ λοιμοῦ τέλος ἔσσεται, ἤνπερ ἑαυτῶν
σώματ' ἀπὸ κλήρου ἄρρεν καὶ θῆλυ νέμητε
Μίνωϊ, εἰς ἅλα δῖαν ἀποστέλλοντες, ἀμοιβὴν
τῶν ἀδίκων ἔργων· οὕτω θεὸς ἵλαος ἔσται. d

Ἐῶ γὰρ τὸ Ἀνδρόγεω μὲν Ἀθήνῃσιν ἀποθανόντος ὑμᾶς ἀγανακτεῖν, τῶν δὲ τοσούτων καὶ πανταχόθι καὶ πάντοτε καθεύδειν. Καί τοι εἰδὼς ὅτι ἐθαλασσοκράτει τότε ὁ Μίνως, καὶ μέγα ἠδύνατο, καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς τοῦτον ἐθεράπευε, καὶ ἦν καὶ διὰ τοῦτο δικαιότατος καὶ νομοθέτης ἀγαθός, καὶ Ὁμήρῳ ἐδόκει Διὸς μεγάλου εἶναι ὀαριστής, καὶ ἀποθανὼν ἐν ᾅδου δικαστής, καὶ σὺ διὰ τοῦθ' ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς δίκας ταύτας εἰσεπράττου. Ἀλλὰ παραλείπω γε οὐδὲν ἧττον ταῦτα ὑμῶν, καὶ ὅτι τοὺς φονεῖς p. 210
ἐάσαντες τοὺς οὐδὲν αἰτίους πέμπειν ἐκελεύετε ἀποθανουμένους, καὶ ταῦτ' ἐπ' ἄνδρα, ὃν ἀναδεικνύναι ἐμέλλετε κοινὸν ἀνθρώπων δικαστήν, ὃς οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἠπίστατο δικάσαι. Καίτοι πόσους ὑμεῖς οἱ θεοὶ ἀντὶ τούτων τῶν κόρων δίκαιοι πέμπειν ἐστὲ Ἀθηναίοις, οὓς ἀδίκως ὑπὲρ Ἀνδρόγεω ἀπεκτείνατε;

Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος συγγραφεὺς ὁπόσοις ὁ Ἀπόλλων διὰ τῆς τῶν χρησμῶν ἀμφιβολίας θανάτου αἴτιος γέγονε, τὴν ἀμφὶ τοὺς Ἡρακλείδας ἀναλαβὼν ἱστορίαν, εὐθύνει λέγων οὕτως· b

d 7 Hom. *Od.* xix. 179, cf Hor. *Od.* i. 28, 9

c 2 εἶπαν A λεγόντων] + θῦσαι AH c 4 λιμοῦ] λοιμοῦ I ἤπερ AH c 5 ἄρσεν AH c 6 Μήνωϊ A ἀμοιβὴ AH d 1 οὕτω] om AH d 2 Ἀνδρόγεων BO ἀποθανόντα BO ὑμᾶς] om BO d 3 τὸ δὲ τοσοῦτον BO πανταχόθεν BO d 5 ἐδύνατο BIO καὶ 1°] om A τοῦτον] AH, αὐτὸν BIO d 6—210 a 3 καὶ Ὁμήρῳ—ἐμέλλετε om B d 6 καὶ 2°] pr ἢ A² δοκεῖ AH d 7 ὀαριστής] Hom., ὀαριστύς AHO, ὁ ἀριστύς I ᾅδου] + εἶναι AH d 8 ταύτας] om I 210 a 1 παραλείπω] pr μὴ I ἧττον—ὑμων] εἰ ταῦτα τύποι ἡμῶν AH a 2 τοὺς] om IO πέμπειν ἐκελεύετε] ἐπέμπετε I a 3 ταῦτ'] A, τοῦτ' ceteri ἀναδεικνύναι] ἂν δεικνύναι AH a 5 κορῶν codd a 6 ἀποκτείνατε B, ἀποκτείνετε O

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

20. Ἐπεὶ δέ πως ἐπεμνήσθην τοῦδε τοῦ λόγου, φέρε τὰ καθήκοντα διέλθω τῷ κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας διηγήματι. Οὗτοι γάρ
c ποθ' ὡρμημένοι κατὰ τὸν Ἰσθμὸν εἰσβαλεῖν εἰς Πελοπόννησον ἐσφάλησαν. Ἀριστόμαχος οὖν ὁ Ἀριδαίου, ἐπειδὴ ὁ Ἀριδαῖος ἐτεθνήκει ἐν τῇ εἰσβολῇ, ἔρχεται ἀκουσόμενος παρὰ σοῦ περὶ τῆς ὁδοῦ· ἐπεθύμει δὲ ὥσπερ καὶ ὁ πατήρ. Σὺ δ' αὐτῷ λέγεις·

Νίκην σοι φαίνουσι θεοὶ δι' ὁδοῖο στενυγρῶν.

Καὶ ὃς κατὰ τὸν Ἰσθμὸν ὥρμησεν ἐπιχειρεῖν, καὶ μάχῃ τελευτᾷ. Τούτου υἱὸς ὁ Τήμενος κακοδαίμων ἧκεν ἐκ κακοδαιμόνων τρίτος·
d σὺ δ' αὐτῷ παρεγγυᾷς ἃ καὶ Ἀριστομάχῳ τῷ πατρί· καὶ ὅς, Ἀλλὰ κἀκεῖνός σοι, ἔφη, πεισθεὶς ἀπέθανεν ἐν τῇ εἰσβολῇ. Καὶ σὺ ἔφης, Οὐ κατὰ γῆν λέγω στενυγρήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν εὐρυγάστορα, ἐπειδὴ χαλεπὸν ἦν εἰπεῖν κατὰ τὴν θάλασσαν, κἀκεῖνος ᾔει κατὰ τὴν θάλασσαν, δόξαν ἐμποιήσας ὅτι κατὰ γῆν εἰσίοι, καὶ μέσον στρατοπεδεύεται Ναυάτου καὶ Τυπαίου· καὶ διακοντίζει Κάρνον ἱππότην Φυλάνδρου τὸν Αἰτωλόν, εὖ, ἐμοὶ δοκεῖ, ποιῶν· καὶ ἐπειδὴ συνεκύρησε νόσος πλησία καὶ ἀπέθανεν Ἀριστόδημος, πάλιν ἐπανεχώρουν, καὶ ὁ Τήμενος ἐλθὼν ἀπεμέμφετο τῇ ἀποτυχίᾳ· καὶ ἤκουσεν ὅτι ποινὴν ἀνεμάξατο τοῦ θείου ἀγγέλου, καὶ τὸ
p. 211 ὑπὲρ τῆς εὐχῆς Ἀπόλλωνι ⟨Καρνείῳ⟩ ποίημα τὸ διὰ τοῦ χρησμοῦ λέγον·

Ἄγγελον ἡμέτερον κτείνας ἀνεμάξαο ποινήν.

---

210 b 2 Oenom. *Fr.*

---

b 2 λόγου] λογίου A b 3 τῷ] AH, τοῦ ceteri διηγήματι] AH, διηγήματος ceteri c 1 ἐμβαλεῖν I c 3 ἐτεθνήκει] ἀποτεθνήκει I c 6 φαίνουσι] φέρουσιν AH c 8 τούτου] + δὲ I, + δ' O υἱὸς] + ὢν IO Τίμαιυος B, Τίμενος O d 1 παρηγγύας IO ὅς] ὅσα AH d 3 ἔφης] λέγεις AH γῆν] ταύτην AH d 4 κἀκεῖνος—θάλασσαν] om AH d 5 ὅτι] om AH γῆν] pr τὴν O d 6 στρατοπεδεύσεται O d 6—211 c 2 Ναυάτου—ἀφηγοῦ om B d 6 Ναυάτου καὶ Τυπαίου] Ναυπάκτου καὶ Ῥυπαίου Holsten. ad Steph. Byz. p 275 d 7 ἱππότην Φυλάνδρου] Ἱππότης ὁ Φύλαντος Paus. p 238, Clint. *F. H.* T. i. p 130 Φιλάνδρου AO d 8 πλησία] πλήθει coniec Saarmann d 9 ὑπανεχώρουν O Τίμενος O et infr ἐλθὼν] ἀνελθὼν O ἀπεπέμπετο AH 211 a 1 Ἀπόλλωνος O ⟨Καρνείῳ⟩] Καρνίῳ codd

Τί οὖν, φησὶν ὁ Τήμενος; Τί χρὴ ποιεῖν; Καὶ πῶς ἂν ἱλασαίμην ΟΙΝΟΜΑΟΥ
ὑμᾶς;

Εὔχεο ⟨Καρνείῳ⟩ τελέειν σέβας Ἀπόλλωνι.

Ὦ μιαρώτατε καὶ ἀναισχυντότατε μάντι· εἶτ' οὐκ ἐπίστασαι ὅτι
διαμαρτήσεται τῆς στενύγρης ὁ τὴν στενύγρην ἀκούσας; Ἀλλ'
οὐδὲν ἧττον ἐπιστάμενος χρᾷς, ἔπειτα περιορᾷς διαμαρτάνοντα.
Ἀλλ' ἀμφίβολος ἡ στενύγρη, ὅπως νικήσαντι μὲν αἴτιος εἶναι δοκῇς b
νίκης, ἡττηθέντι δὲ μηδὲν αἴτιος εἶναι ἥττης, ἔχῃς δὲ ἀποφυγεῖν
ἐπὶ τὴν εὐρυγάστορα. Ἀλλ' ἧκεν ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν εὐρυγάστορα,
καὶ οὐκ ἔτυχεν. Εὕρηται πάλιν εἰς ἀποφυγὴν Κάρνος ἄγγελος
ἀποθανών. Καίτοι πῶς, ὦ κράτιστε, ὁ κηδόμενος οὕτω τοῦ
Κάρνου ἄλλοις μὲν αὐτὸν θεοφορεῖσθαι ἐκέλευες, ἑαυτῷ δὲ οὔ;
καὶ δέον σώζειν ἕνα ὄντα Κάρνον, αὐτόν τε περιεῖδες, καὶ ⟨ἐπ' ἀποθανόντι⟩ αὐτῷ Ὁμηρικὴν νόσον ἐνέβαλες εἰς τὸ πλῆθος, καὶ εὐχὰς c
ἐπὶ τῇ νόσῳ ἀφηγοῦ; Εἰ δ' εὐχόμενος οὐδὲν ἐξήνυσεν, ἄλλο τι ἂν
ἐξεύρητο ἄκος τῷ σῷ σοφίσματι, καὶ οὐδέποτ' ἂν ἐλήξατε, οἱ μὲν
ἐρωτῶντες, σὺ δὲ σοφιζόμενος, ἵνα καὶ νικῶσι καὶ ἡττωμένοις ⟨ἧς⟩
ἀφώρατος κακουργῶν. Ἱκανὸν γὰρ τὸ πάθος καὶ ἡ ἐπιθυμία παραβουκολῆσαι, ὡς μηδ' εἰ χιλιάκις σφαλεῖεν ἀπιστεῖν σοι ποιῆσαι.

Τούτοις ἄξιον ἐπισυνάψαι τὰ περὶ Κροῖσον. Λυδίας οὗτος
ἐβασίλευσεν, ἄνωθεν ἐκ παλαιῶν εἰς αὐτὸν ἥκουσαν παραλαβὼν
τὴν ἀρχήν· εἶτά τι πλέον τῶν προγόνων κατορθώσειν ἐλπίσας
τοὺς θεοὺς εὐσεβεῖν διενοήθη, καὶ διὰ πείρας ἐλθὼν ἁπάντων τὸν d
ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλω προκρίνει, κἄπειτα κρατῆρσι καὶ πλίνθοις
χρυσαῖς ἀναθημάτων τε μυρίων πλήθει κοσμήσας τὸ ἱερὸν τῶν

---

211 a 6 ⟨Καρνείῳ⟩] Dind., Κρανίῳ O, Καρνίῳ cet Ἀπόλλωνος O a 7 ἠπίστασο IO a 9 χρᾷς] ἐχθρᾶς IO περιορᾷς] περιώρας A, περιεώρας I, περὶ ὥρας HO b 1 δοκῇς εἶναι O b 2 ἡττηθέντι] νικηθέντι AH ἔχεις A b 3 ἄνθρωπος vulgo, spiritum correxi b 6 ἐκέλευσεν αὐτῷ AH οὔ; καὶ δέον] οὐκέτι ὂν καὶ AH b 7 ὄντα] om I ⟨ἐπ' ἀποθανόντι⟩] coniec Saarmann cf **231** a 7, ἐναποθανόντι codd c 1 Ὁμηρικὸν I Schol. in A vid Append. ἐνέβαλλες O c 2 ἐξήνυσεν] AH, ἤνυεν ceteri c 3 ἐξηύρητο AH c 4 ἵνα] τινα AH ⟨ἧς⟩] ἧς vulgo, εἰς H c 6 μηδ' εἰ] om AH c 8 ἐβασίλευεν I c 9 τι] τὸ I d 1 τὸν] τῶν O d 2 προκρίνειν AH d 3 πλήθει] A² BIO, πλήθη A* H

ΟΙΝΟΜΑΟΥ πανταχοῦ γῆς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πλουσιώτατον ἀπέφηνεν, οὐδ' ὅσα πρὸς θυσίας ἐξήρκει παραλιπὼν τῇ μεγαλοψυχίᾳ. Ἐπειδὴ οὖν τὰ τοιαῦτα προδεδάνειστο τῷ θεῷ, ταῖς τῆς εὐσεβείας εἰκότως ὁ
p. 212 Λυδὸς ἐπιθαρσῶν μεγαλουργίαις στρατεῦσαι ἐπὶ Πέρσας διανοεῖται, αὐξῆσαι τὴν ἀρχὴν εἰς μέγα τῇ τοῦ θεοῦ συμμαχίᾳ προμηθούμενος. Τί οὖν ὁ θαυμάσιος χρησμῳδός; Αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἐν Δελφοῖς, ὁ Πύθιος, ὁ φίλιος, τὸν ἱκέτην, τὸν προσφιλῆ, τὸν πρόσφυγα, οὐχ ὅπως τῆς ἀλλοτρίας τυχεῖν ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσεῖν παρασκευάζει, οὔ τι ἑκών, ἔμοιγε δοκεῖ, ἀγνοίᾳ δὲ μᾶλλον τοῦ ἀποβησομένου· (μὴ γὰρ τὸ μέλλον εἰδὼς ὁ θεός, ἐπεὶ μὴ θεὸς ἦν μηδέ τις ἀνθρώπου κρείττων δύναμις, ἐπὶ θάτερα σοφιστικῶς τὸν
b χρησμὸν ἡρμόσατο·) καὶ μονονουχὶ φήσας,

Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει,

τὴν ἐκ προγόνων διαδοχῆς εἰς τὸν εὐσεβῆ κατελθοῦσαν τῆς Λυδίας ἀρχήν, μεγάλην οὖσαν καὶ πολυχρόνιον, καταστρέφει, τῆς ἄγαν περὶ αὐτὸν σπουδῆς τοῦτον ἀποδοὺς τῷ θεοφιλεῖ τὸν καρπόν.

Πρὸς τούτοις ὁ συγγραφεὺς οἷα οὐκ ἀλόγως διαγανακτεῖ, ἄκουσον.

c 21. Ἔοικας δὴ ὡς ἀληθῶς τὰ μὲν ὅσα ψάμμον ἄξιά ἐστιν εἰδέναι, καλὸν δὲ μηδὲν εἰδέναι. Τὸ γοῦν ὀσμὴν ἐς φρένας σὰς ἐλθεῖν κραταιρίνοιο χελώνης ἑψομένης, ψάμμου ἄξιον ἐπίστημά ἐστιν· οὐκ
d ἀληθὲς μὲν ὂν οὐδ' αὐτό, ἀλλὰ προσεοικός γε ὅμως τῷ ἀλαζόνι καὶ ἀναιδεῖ καὶ ἐπὶ τοῖς κενοῖς εἰδήμασι τὴν ὀφρὺν ἐπαίροντι, καὶ τὸ

212 b 2 cf Hdt. i. 53 c 1 Oenomaus c 2 cf Hdt. i. 47

d 4 ἐν] pr καὶ AH d 5 θυσίαις BO d 6 τοιαῦτα] AH, τοσαῦτα cet προσδεδάνειστο AH 212 a 3 θαυμαστὸς O a 4 προσφιλῆ] AH, εὐσεβῆ cet a 7 εἰδὼς] ἰδὼν BO a 8 ἀνθρώπου] ανων I b 2 Ἅλιν I + ποταμὸν AHBIO b 5 αὐτοῦ BO b 7 πρὸς] AH, ἐπὶ ceteri b 8 ἄκουσον] AH, ἄκουε ceteri c 1 ὡς] om O c 2 μηδὲν] οὐδὲν AH εἰδέναι] om AH c 3 κραταιρίνοιο] κρατερὴν οἷα B, κρατερίνοιο I, καρτερίνοιο O ἑψομένης] om A d 1 τῷ] καὶ A d 2 κενοῖς] καινοῖς O οἰδήμασιν O αἴροντι O

Λύδιον ἀνδράποδον τὸν Κροῖσον πείθοντι μὴ καταφρονεῖν αὐτοῦ· ΟΙΝΟΜΑΟΥ
ὃς μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῇ πείρᾳ ἤμελλεν ἀνερωτᾶν σε, εἰ στρατεύοι
ἐπὶ Πέρσας, καὶ σύμβουλον ποιεῖσθαι περὶ τῆς αὐτοῦ μανίας καὶ
πλεονεξίας. Ὧι οὐκ ὤκνησας εἰπεῖν, ὅτι

Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

Ἐκεῖνο μέντοι εὖ, ὅτι σοι οὐδὲν ἔμελεν, εἴ τι ἄτοπον πείσεται ὑπ'
ἀμφιβόλου χρησμοῦ ἐπαρθεὶς ἐπ' ἀλλοτρίαν ἀρχήν, οὐδ' εἰ πικροί
τινες ἄνθρωποι καὶ κακοήθεις, δέον ἐπαινεῖν σε ἐπὶ τῷ ἐκτραχηλίσαι p. 213
μαινόμενον ἄνθρωπον, καὶ προσεγκαλοῖεν, ὡς οὐδὲ ἰσόρροπον
φωνὴν ἀφέντα, ἵν' ὀκνήσειεν καὶ βουλεύσαιτο ὁ Λυδός, ἀλλὰ
"καταλῦσαι" καθ' ἕνα τρόπον νοεῖσθαι πρὸς τῶν Ἑλλήνων οὐ
τὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἐκπεσεῖν ⟨ἀλλὰ τὸ⟩ τὴν ἀλλοτρίαν περι-
ποιήσασθαι. Ὁ μὲν γὰρ ἡμίμηδος ἢ ἡμιπέρσης Κῦρος, ἢ ὁ μη-
τρόθεν μὲν ἐκ τυραννικοῦ πατρόθεν δὲ ἐξ ἰδιωτικοῦ γένους ἡμίονος
ὢν ἐν τῷ αἰνίγματι, παρεμφαίνει μὲν τὴν ἔκτυφον μοῦσαν, ἀλλὰ b
καὶ τὴν ἄμαντιν μαντικήν, εἴπερ οὐκ ᾔδει μὴ οὐ συνήσοντα τοῦ
αἰνίγματος ὁ μάντις. Εἰ δ' οὐχ ὑπὸ ἀγνοίας ἀλλ' ὑπὸ τρυφῆς
καὶ πονηρίας ἔπαιζε, βαβαὶ οἷα τὰ θεῖα παίγνιά ἐστιν. Εἰ δ'
οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἐχρῆν οὕτως γενέσθαι, ἀνιερώτατος μὲν οὗτος
λόγων σοφιστικῶν· τί δὲ ὅλως, εἰ οὕτως ἐχρῆν γενέσθαι, σὺ
ὁ δύστηνος ἐν Δελφοῖς καθέζῃ τὰ κενὰ καὶ μάταια ᾄδων; Τί δέ
σου ὄφελος ἡμῖν; Τί δὲ μαινόμεθα οἱ πανταχόθεν τῆς γῆς ἐπὶ
σὲ διώκοντες; Τί δὲ σὺ κνηφιᾷς; c

---

d 3 *αὐτοῦ*] *σεαυτοῦ* A d 4 *τῆς πείρας* AH *ἔμελλεν* I *ἀνερωτᾶν*] AH, *ἐρωτᾶν* ceteri d 5 *περὶ*] AH, *ὑπὲρ* ceteri d 6 *ᾧ*] *ὃς* A d 7 *Ἅλιν* I *καταλύσει ἀρχήν* O d 8 *μέντοι*] *μὲν* AH *εὖ*] + *ποιῶν* I d 9 *ἐπ'*] *εἰς* BO 213 a 1 *σε*] om AH a 3 *βουλεύσασθαι* BIO a 4 *νοεῖσθαι*] pr *ἐστὶ* AH *οὐ τὸ*] A^2 I, *τὸ* A^* H. *οὕτω* ceteri a 5—b 7 ⟨*ἄλλα*⟩—*δύστηνος* om B a 5 ⟨*ἀλλὰ τὸ*⟩] coniec Dind., *ἄλλοτε* AH, *ἀλλ' ὃ* I, *ἀλλ' ὧ* O a 6 *ἡμίμηλος* A^* (?) H *ἡμίπερσος* I a 7 *ἐξ*] evan in O b 1 *ἐνίγματι* I *παρεκφαίνει* AH *μοῦσαν*] *μοῖραν* O b 2 *ᾔδει*] I, *ἤδη* ceteri *οὐ*] om O b 5 *γίνεσθαι* O et sic infr b 6 *δὲ ὅλως*] AH, *δ' ὅμως* ceteri b 7 *ἐν—μάταια*] *τί τὰ κενὰ καὶ μάταια καθέζῃ ἐν Δελφοῖς* B c 1 *σὺ*] *σοι* AHI *κνηφιᾷς*] codd, *κνίσσας* Vig., *κνηστιᾷς* (vel *κνησιᾷς*) Gaisf.

Τοιαῦτα τῆς Οἰνομάου παρρησίας τὰ τῆς τῶν Γοήτων φωρᾶς, κυνικῆς οὐκ ἀπηλλαγμένα πικρίας. Οὐδὲ γὰρ δαίμονος, μὴ ὅτι θεοῦ, τοὺς παρὰ τοῖς Πανέλλησι θαυμαζομένους χρησμοὺς εἶναι βούλεται, γοήτων δ' ἀνδρῶν πλάνας καὶ σοφίσματα ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πολλῶν ἐσκευωρημένα· ὧν ἐπείπερ ἅπαξ ἐμνήσθημεν, οὐδὲν ἂν γένοιτο ἐμποδὼν τοῦ καὶ ἑτέρων ἐλέγχων ἐπακοῦσαι. Καὶ
d πρώτου γε δι' οὗ φησιν ὁ αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος ἠπατῆσθαι, γράφων ὧδε·

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

22. Ἀλλὰ δὴ ἔδει τι καὶ ἡμᾶς τῆς κωμῳδίας μετασχεῖν, καὶ μὴ σεμνύνεσθαι ὡς οὐκ ἐμπεσόντας εἰς τὴν κοινὴν παραπληξίαν,
p. 214 καὶ τὴν ἐμπορίαν εἰπεῖν, ἣν καὶ αὐτοὶ περὶ σοφίας ἐνεπορευσάμεθα ἐκ τῆς Ἀσίας, ὦ Κλάριε, παρὰ σοῦ·

Ἔστιν ἐν Τρηχῖνος αἴῃ κῆπος Ἡρακλήϊος
πάντ' ἔχων θάλλοντα, πᾶσι δρεπόμενος πανημαδόν,
οὐδ' ὀλιζοῦται, βέβριθε δ' ⟨ὑδάτεσιν⟩ ⟨διηνεκές⟩.

Εἶτ' ἐγὼ ἀκούσας ὁ βάκηλος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐφυσήθην, καὶ τοῦ Ἡρακληΐου κήπου θάλλοντος Ἡσιόδειόν τινα
b ὀνειροπολῶν ἱδρῶτα διὰ τὴν Τρηχῖνα, καὶ ῥηϊδίην αὖθις ζωὴν διὰ τὸν θάλλοντα κῆπον. Εἶτά μοι ἐπερομένῳ, εἴ μοι συναίρονται οἱ θεοί, εἷς τις ἐκ τῶν πολλῶν λέγει, ἐπομνύμενος αὐτοὺς τοὺς συναιρομένους θεούς, ἦ μὴν παρὰ σοῦ ἀκηκοέναι αὐτὸ τοῦτο

---

213 d 3 Oenom. Γοήτων φωρά

---

c 2 τὰ] + κατὰ I, om O   c 3 φωρᾶς] φορᾶς I, φθορᾶς O   c 4 δαίμονας AH   θεοὺς AH   παρὰ τοῖς Πανελλ.] παρ' Ἕλλησι BO   c 5 χρησμὸς AH   c 6 ἐσκεωρημένα I, ἐσκαιωρημένα O   c 7 ἅπαξ ἐπείπερ BO   c 8 ἀκοῦσαι I   d 1 δι'—ἑαυτὸν] διους καὶ φησιν αὐτο.s ἑαυτῷ A   ὁ] om I   d 2 ἠπατεῖσθαι I   d 4 ὡς] om O   214 a 3 Τρηχῖνος αἴῃ] τρίχνῃ ὅσαι ἡ A, Τριχῆνος αἴῃ I   a 5 ὀλυζοῦται I   a 5—b 2 βέβριθε—κῆπον om B   a 5 ⟨ὑδάτεσιν⟩] metri causa scripsi, ὑδάτεσσιν codd   ⟨διηνεκές⟩] coniec Holsten., διηνέκεσσιν A, διηνεκέεσσιν IO   a 6 εἶτ'] om AH   a 7 ἐφυγήθην O   Ἡσιόδειόν] εἰς ἰοδίον A   b 1 Τρηχῖνα] τραχεῖαν A, Τριχῖνα (ιν sup ras) I, Τρήχινα (η sup lin) O   ῥηϊδίαν O   b 2 ἐπεραμένῳ (ρα sup ras) I   οἱ θεοὶ] om A* H, sup lin A²   b 3 τοὺς] om A* H, sup lin A²   b 4 μὴν] + περ IO, μήπερ B   παρὰ σοῦ] om BIO   συνακηκοέναι BIO   αὐτὸς I

Καλλιστράτῳ δεδομένον Ποντικῷ τινι ἐμπόρῳ. Ἐγὼ οὖν ὡς ἤκουσα, πῶς, οἴει, ἠγανάκτησα, ὡς δὴ τῆς ἀρετῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποστερούμενος; Ἀλλὰ καίπερ δυσφορῶν ὅμως ἀνεσκοπούμην τὸν ἔμπορον, εἴ τι κἀκεῖνος ἐθάλφθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· ἐφαίνετο **c** δὴ οὖν κἀκεῖνος πόνον τινὰ πονεῖν, καὶ κέρδους ἐφίεσθαι, καὶ βίον τινὰ ἡδὺν ἐκ τοῦ κέρδους προσδοκᾶν. Ὡς δ' ἐφαίνετο ὁ ἔμπορος ἐξισούμενος, οὐκέτι τὸν χρησμὸν ἐδεχόμην, οὐδὲ τὸν Ἡρακλέα, ἀλλ' ἀπηξίουν τῶν αὐτῶν κοινωνεῖν, εἴς τε τοὺς παρόντας πόνους αὐτῶν ἀποβλέπων καὶ τὰς ἐν ἐλπίδι φάτνας. Ἀλλ' οὐδ' ὁ λῃστὴς ἄμοιρος τοῦ χρησμοῦ ἐφαίνετο, οὐδ' ὁ στρατιώτης, οὐδ' ἐρῶν ἀνήρ, οὐδ' ἐρῶσα γυνή, οὐδὲ κόλαξ, οὐδὲ ῥήτωρ, οὐδὲ συκοφάντης. Ἑκάστῳ γὰρ ὧν ἐπιθυμεῖ ἡγεῖσθαι μὲν τὸν πόνον, προσδοκᾶσθαι δὲ τὴν εὐφροσύνην. **d**

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

Ταῦτα ἐκθέμενος εὐθὺς ἐπισυνάπτει ὡς καὶ δεύτερον ἐρωτήσας καὶ τρίτον οὐδὲν εἰδότας ἔγνω τοὺς θαυμασίους, μόνῳ δὲ τῷ τῆς ἀσαφείας σκότῳ τὴν σφῶν ἄγνοιαν ἐπικρύπτοντας. Λέγει δ' οὖν·

23. Ἐπεὶ δέ μοι τὰ τῆς ἐμπορίας ἤδη πρὸ ὁδοῦ ἦν, ἀνδρὸς δὲ ἔδει τοῦ ξεναγωγήσοντος ἐπὶ τὴν σοφίαν, ἄπορος δὲ ἐφαίνετο **p. 215** οὗτος, σὲ ἐδεόμην καὶ τούτου γενέσθαι ἐνδείκτην,

Ἔν τε τοῖσιν Εὐπέλευσιν ἠδ' Ἀχαιοῖσιν χρέος
θήσεται, τὸ δ' ἐκτεκμαρθὲν οὐδέ μιν σκομφύξεται.

---

214 d 6 Oenomaus

---

b 6 οἴῃ I δὴ] δὲ I **b** 7 ὅμως δυσφορῶν codd, correx Heikel **c** 3 ὡς—ἔμπορος] ὡς δ' ὁ ἔμπορος ὡς ἐγὼ ἐφαίνετο O **c** 4 ἐξισούμενος] ἐξ ἴσου ἐμοί I, om O **c** 5 εἴς τε] ὥστε O **c** 6 φάτνας] φάτας BO Schol. in marg A, vid Append. **c** 7 οὐδ' ὁ λῃστὴς] δ' ὁ λῃσ in marg A, οὐδεὶς H ἐφαίνετο τοῦ χρησμοῦ BO **c** 8 οὐδὲ ῥήτωρ, οὐδὲ] ἢ ῥ. ἢ O **c** 9 ὧν] O, ὡς ceteri **d** 2 ταῦτα ἐκθ. εὐθὺς] τούτοις BO ἐπισυνάπτει] + ἑξῆς I **d** 3 ἐρωτήσας καὶ τρίτον] καὶ τρ. ἐρ. B, καὶ τρ. ἐρωτῶντας O **d** 5 ἐπικρύπτονται A* H δ' om A **d** 6 Schol in marg A vid Append. **215 a** 1 ξεναγήσαντος BO, ξεναγήσοντος I **a** 2 σὲ] om AH **a** 3 τε] σε AHIO τοῖσιν] γοῖσιν AH Εὐπέλευσιν] A, ἐπελευσὶν H, εὐπελέσιν (εσ sup ras) I, εὐπελέεσσιν ceteri Ἀχαιοῖς AIO χρέος θήσεται] χρεωσθήσεται AH, τὸ χρέος θ. Holsten. **a** 4 ἐκτεκμανθὲν B, ἐκτερμαθὲν O οὐδέ μιν σκομφύξεται] I, οὐδέ μιν σκομφίζεται O, οὐδὲ μὴν σκομφύζεται B, οὐδὲ μικρὸν ἕξεται Gaisf.

ΟΙΝΟΜΑΟΥ Τί φής; Εἰ δ' ἀγαλματοποιός τις ἢ ζωγράφος ἐπεθύμουν γενέσθαι, καὶ διδασκάλους ἐζήτουν, ἆρά μοι ἤρκει ἀκοῦσαι, Ἔν τε τοῖσιν Εὐπέλευσιν, ἀλλ' οὐκ ἂν μαίνεσθαι εἶπον τὸν λέγοντα;
b Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως οὐχ ἱκανὸς εἶ διανοῆσαι, ἀσάφειαν γὰρ ἔχει πολλὴν τὰ ἀνθρώπεια ἤθη· ὅπου δέ μοι ἐκ Κολοφῶνος ἄμεινον πορεύεσθαι, οὐκέθ' οὕτως ἀφανὲς τῷ θεῷ·

> Ἐκ τανυστρόφοιο λᾶας σφενδόνης ἱεὶς ἀνὴρ
> χῆνας ⟨ἐναρίζει⟩ βολαῖσιν, ἀσπέτους, ποιηβόρους.

Τοὺς δὲ ἀσπέτους, ποιηβόρους χῆνας, τίς μοι μηνύσει ὅτι ποτὲ λέγουσι; Τίς δὲ τὴν τανύστροφον σφενδόνην; Ὁ Ἀμφίλοχος, ἢ ὁ Δωδωναῖος, ἢ σὺ ἐν Δελφοῖς, εἰ γενοίμην; Οὐκ ἀπάγξῃ που
c ἀπελθὼν τῇ τανυστρόφῳ σφενδόνῃ μετὰ τοῦ ἀδιανοήτου ποιήματος;

Ἀλλὰ γὰρ τούτων ὧδε ἐληλεγμένων ὥρα συνιδεῖν αὖθις ἄνωθεν, ὅπως τοὺς παλαιτάτους χρησμοὺς τοὺς ἐν Δελφοῖς ὁ αὐτὸς ἀπελέγχει, τοὺς δὴ μάλιστα ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις θαυμαζομένους.

ΟΙΝΟΜΑΟΥ Πολὺς ἦν ὁ Περσῶν στρατὸς ὡπλισμένος κατὰ Ἀθηναίων, οὐδ' ἦν τις αὐτοῖς ἄλλη σωτηρίας ἐλπὶς ἢ μόνος ὁ θεός· οἳ δὴ τοῦτον ὅστις ἦν ⟨οὐκ⟩ εἰδότες, τὸν πατρῷον ἀρωγὸν ἐπεκαλοῦντο· ὁ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλων οὗτος ἦν. Τί οὖν ὁ θαυμαστὸς οὗτος; Ἆρά γε τῶν οἰκείων ὑπερεμάχει; Ἆρα λοιβῆς καὶ κνίσης ἐμέμνητο, καὶ
d ὧν αὐτῷ συνήθως ἐτέλουν τὰς ἑκατόμβας ἐπιθύοντες; Οὐμενοῦν. Ἀλλὰ τί φησιν; Φεύγειν, καὶ φεύγειν ξύλινον τεῖχος παρα-

---

a 5 τις] om AHI a 6 τε] δὲ AH, σε BIO a 7 Εὐπέλευσιν] AH, εὐπελέσιν I, εὐπελέεσσιν O ἂν] + εἶπον O b 1 διανοῆσαι] εἰδέναι IO b 4 λᾶας σφενδόνης] λαασφενδόνης AH ἱεὶς ἀνὴρ] εἰ γὰρ ἦν AH, ἴης ἀνὴρ I b 5 ⟨ἐναρίζει⟩] conieci, ἐνάριζε codd βολαῖσιν] Jortin. *Hist. Eccl.* t. ii. p 357, i. p 401, βούλεσιν AI, βουλαῖσιν O ποιημόρους BO et in b 6 b 6 ὅ] οἵ I b 8 Δελφοῖσι A* H, Δελφοῖς εἶ A² ἀπάγξῃ που] ἀπαγξίππου A² c 2—d 3 ὥρα—παρασκευασαμένους om B c 4 δὴ] om O c 7 ἄλλης AH μόνος ὁ] om AH οἳ] οὐ I c 8 ⟨οὐκ⟩] 'addit Vigeri margo' Gaisf. πατρῷον] AH, πάτριον ceteri c 9 ἦν] ἐστιν A*(?) H τί] τίς I c 10 μέμνηται O d 2 τί φησιν;] om I φεύγειν 2°] φεύξειν AH

σκευασαμένους· οὕτω τὸ ναυτικὸν δηλῶν· δι' οὗ μόνου φησὶν αὐτοὺς σωθήσεσθαι τῆς πόλεως ἐμπρησθείσης. Ὦ μεγάλης θεοῦ βοηθείας. Εἶτα πολιορκίαν οὐ μόνον τῶν ἄλλων κατὰ τὴν πόλιν οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοῖς θεοῖς ἀφιερωμένων δῆθεν προλέγειν προσποιεῖται. Τοῦτο δὲ καὶ δίχα χρησμοῦ τοῖς πᾶσιν ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου προσδοκᾶν ἦν. ΟΙΝΟΜΑΟΥ

Εἰκότα δῆτα ποιῶν ὁ συγγραφεὺς διαπαίζει πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν ἀπάτην ἐξελέγχων ἐν τούτοις·

24. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἴσως ἐθελοκάκου τινός ἐστιν· ἐκεῖνα **p. 216**
δὲ δεῖ μᾶλλον εἰς τὴν κρίσιν προάγειν, τὰ πρὸς Ἀθηναίους. Καὶ **b**
δὴ λεγέσθω τὰ πρὸς Ἀθηναίους·

Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; πόλιν φύγετ' ἔσχατα γαίης·
οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδος, οὔτε τὸ σῶμα,
οὐ χέρες, οὐδὲ πόδες νέατοι· κατὰ γάρ μιν ἐρείψει
πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, Συριηγενὲς ἅρμα διώκων· c
πολλὰ δὲ τῆδ' ἀπολεῖ πυργώματα καὶ κατερείψει·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμενοι ἑστήκασι,
δείματι παλλόμενοι.

Ἰδοὺ δή σοι τὸ πρὸς Ἀθηναίους λόγιον· ἠπού τι μαντικὸν ἔνεστι; Οὐ γὰρ οὕτως ἐθάρρεις αὐτῷ, νὴ Δία, φαίη τις ἄν. Εἰ δὲ προσ- **d**
θείης ἃ δεομένων βοηθεῖν αὐτοῖς ἐπιλέγεται, γνωσθήσεται. Ἰδοὺ δὴ προσκείσθω·

---

216 b 4 ap Hdt. vii. 140

---

d 5 τὴν] om O **d** 7 προλέγειν δῆθεν BIO **d** 9 εἰκότα] α in ras A², εἰκότως A* ? H **216 a** 1 ἴσως] ὡς AH **b** 1 προαγαγεῖν O **b** 3 πόλιν] A, om ceteri, λιπὼν Hdt. φύγετ'] φεύγετ' I, φεῦγε O, φεῦγ' Hdt., qui addit δώματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα **b** 4 γὰρ ἡ] om AH ἔμπεδον Hdt. **b** 5 οὐ—νέατοι] οὔτε πόδες νέατοι οὔτ' ὦν χέρες οὔτε τι μέσσης λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει Hdt. χέρες] χεῖρες codd οὐδὲ] οὐ AH ἐρείψει] Vig. marg, ἐρείπει Hdt., ἔρριψε codd Eus. **c** 2 τῆδ'] κἄλλ' Hdt. κατερείψει] Vig. marg, καταρίψει A, καταρρίψει HBIO κοὐ τὸ σὸν οἶον Hdt. **c** 4 οἵ που] ὅπου I ῥεόμενοι codd **c** 5 παλλώμενοι I **c** 6 εἴ που AHBO τι] τοίνυν AH **d** 1 οὐ] σὺ BIO φαίη] φησί AH δὲ] om AH προσθείη A **d** 2 γνωσθήσεται] om AH **d** 3 ἰδοὺ—ἐξιλάσασθαι] om I

ΟΙΝΟ-
ΜΑΟΥ

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λισσομένη πολλοῖσι λόγοις . . .
σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·
τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων . . .
τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν διὰ Παλλάδα κούρην·
μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
. . . .
νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοί ποτε κἀντίος ἔσται.
p. 217 Ὦ θείη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

Ἄξιός τέ σοι ὁ Ζεὺς τοῦ Διός, ὦ υἱὲ τοῦ Διός· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τῆς Ἀθηνᾶς, ὦ τῆς Ἀθηνᾶς ἀδελφέ· ἥ τε σπουδὴ αὕτη καὶ ἡ ἀντισπουδία ἐπιπρέπει τῷ πατρὶ καὶ τῇ θυγατρί, μᾶλλον δὲ τοῖς θεοῖς· ὅ τε Ὀλύμπιος οὗτος ὁ τὴν μίαν ταύτην ἐξελεῖν πόλιν ἀσθενῶν, εἰ μὴ ἀπὸ Σούσων ἐπάγοι αὐτῇ τὸν ἄπειρον ἐκεῖνον στρατόν, μέγας τις ἄρα ἦν, καὶ τὴν τοῦ παντὸς κυρίαν ἔχων, καὶ
b πιθανὸς ἅμα, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην κινῶν ἔθνη τοσαῦτα, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ μίαν πόλιν ἀνατρέψαι ἀδύνατος ὤν. Καὶ σὺ δέ, ὁ τολμηρὸς ἅμα καὶ ἐπὶ τῷ μηδενὶ ῥιψοκίνδυνος, οὐκ οἰμώζεις;—ἂν εἶπον ἄνθρωποι, ὑπὲρ ὧν ἡ Παλλὰς οὐ δύναται Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι·—ἢ οὐ τοῖς ἀνθρώποις ἐμήνιεν ὁ Ζεύς, ἀλλὰ τοῖς λίθοις καὶ τοῖς ξύλοις; εἶτα σὺ μὲν τοὺς ἀνθρώπους

d 4 ap Hdt. vii. 141, cf Clem. Al. *Strom.* v. p 260 Sylb., Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 140

d 5 λόγοις] λόγοισι BO Theodoret., + καὶ μήτιδι πυκνῇ Hdt. d 6 αὖτις] αὖθις AH, αὐτῆς BO ἐρέω] ἐρῶ AH πελάσας codd d 7 γὰρ ἁλισκομένων] Hdt., προσαλισκομένων A, προσαναλισκομένων BH, προαναλισμένων I, προαναλισκομένων O, + ὅσα Κέκροπος οὖρος Ἐντὸς ἔχει κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο Hdt. d 8 Τριτογενείῃ codd d 9 τελέειν BO διὰ Παλλάδα κούρην] ABO, διὰ πολλὰ δακούρην H, διὸ Παλλάδα κούρην I, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει Hdt. d 10 τε] om BO Post d 10 add Hdt. Πολλὸν ἀπ' ἠπείρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν d 11 ἔτι] ἐπεὶ AH ἔσται] ἔσσῃ Hdt. 217 a 1—3 ὦ—Διός 1°] om B a 1 σὺ δὲ AH a 3 τοῦ 1°] τῷ AH a 4 τῆς Ἀθηνᾶς, ὦ] om AHO ἀδελφός AH ἥ τε] ἤπου O a 5 ἡ] om O a 6 ὅ τε] ὅτι O πόλιν ἐξελεῖν O a 7 Σούσων] Περσῶν AH ἐπάγοι] ἐπάγῃ B, ἐπαγάγοι I, ἐπαγάγῃ O a 8 κυρίαν] κουρείαν B, κυρείαν O b 4 οἰμώζειν A* (-εις A²) εἶπον ἂν BIO b 4—d 3 Δί'—μάχῃ om B b 5 ἢ] εἶτ' AH ἐμήνυεν I b 6 εἶτα] AH, κἄπειτα ceteri

ἔσωζες, ὁ δὲ τὰ οἰκοδομήματα ἐνεπίμπρα ἐπακτῷ πυρί; οὐ γὰρ ΟΙΝΟΜΑΟΥ
ἦν αὐτῷ κεραυνὸς τηνικαῦτα; Ἦ μή τι μᾶλλον ἡμεῖς τολμηροί c
τε ἐσμὲν καὶ ῥιψοκίνδυνοι, οὐκ ἐπιτρέποντες ὑμῖν οὕτω φληναφᾶν;
Πῶς δέ, ὦ μάντι, ὅτι μὲν ἡ θείη Σαλαμὶς ἀπολεῖ τέκνα γυναικῶν ᾔδεις,
πότερα δὲ σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης οὐκέτ' ᾔδεις; Πῶς δὲ
οὐδὲ τοῦτο ᾔδεις, ὅτι τὰ τέκνα τῶν γυναικῶν εἴποι μὲν ἄν τις
εἶναι καὶ τὰ οἰκεῖα, εἴποι δ' ἂν καὶ τὰ πολέμια, αἰσθόμενος τοῦ
κακοτεχνήματος; Περιμένειν δὲ δεῖ τὸ ἀποβησόμενον· ἓν γὰρ
δεῖ τι τούτων ἀποβήσεσθαι. Ἡ γάρ τοι Σαλαμὶς ἡ θείη οὐδὲ d
ἡττωμένων ἀφήρμοσεν ἄν, ὡς εἰς οἶκτον οὕτως ἐπιφωνουμένη·
ἥ τε μέλλουσα τῶν νηῶν μάχη, ἤτοι που σκιδναμένης Δημήτερος
ἢ συνιούσης, καταπέπλασται τῇ ποιητικῇ σεμνολογίᾳ, ἵνα γένηται
μάντευμα ἀφώρατον τῷ σοφισμῷ, καὶ μὴ εὐθὺς καταφανὲς ᾖ, ὅτι
ἐν χειμῶνι μάχη ναυτικὴ οὐ συνίσταται. Ἤδη δὲ οὐδὲ ἡ τραγ-
ῳδία ἀφανής, οὐδὲ οἱ θεοὶ ἐπεισκυκλούμενοι, ὁ μὲν ἱκετεύων,
ὁ δὲ οὐ κατακαμπτόμενος· χρήσιμοι τῷ μέλλοντι, καὶ τῇ τοῦ
πολέμου παραδόξῳ ῥοπῇ, ὁ μὲν σωζομένοις, ὁ δ' ἀπολλυμένοις.
Εἴτε γὰρ σώζοιντο, ἰδοὺ αἱ τῆς Παλλάδος λιταὶ προμεμήνυνται, **p. 218**
ἱκαναὶ οὖσαι κάμψαι τὴν τοῦ Διὸς ὀργήν· εἴτε καὶ μή, οὐδὲ
τοῦτο τῷ μάντει ἀκατάσκευον· οὐ γὰρ δύναται Παλλὰς τὸν Δία
ἐξιλάσασθαι· πρός τε τὰς ἡμικάκους τύχας ὁ τεχνίτης ἐκέρασε τὸ
λόγιον, ὡς δὴ τοῦ Διὸς τῇ μὲν τὴν ἑαυτοῦ πρόθεσιν ἐκτελέσαντος,
τῇ δὲ τὴν δέησιν τῆς θυγατρὸς οὐ περιφρονήσαντος. Τά τε πυρ-
γώματα ὅτι πολλὰ ἀπολεῖται, εἰ μετὰ ναρθήκων ἀλλὰ μὴ μετὰ
σιδήρου καὶ πυρὸς ἐπῄεσαν, τάχα ἂν ψεῦδος ἦν, ὁπότε καὶ μετὰ
ναρθήκων ἔπραξαν ἄν τι πάντως οἱ τοσοῦτοι. Ἀλλ' ἐγώ, φησίν, b

---

b 7 ἐνεπίπρα I ἐπακτῷ] ἐπ' ἄκρῳ A c 2 ὑμῖν] om AH, ἡμῖν O φληναφεῖν B, φληλαφεῖν O c 3 θεία O c 4 ἢ] καὶ AH οὐκέτ'] οὐκ I c 5 τέκνα] + μὲν I d 1 δεῖ] om A ἡ γὰρ—θείη] τοῖς Σαλαμινίοις ηθεισης AH τοι] τι O θεία O d 2 ἀφώρμησεν I ἄν, ὡς] ἄνω AH d 3 σκιδμαμένης (μ 1° sup ras) I d 5 καταφανὴς AH d 6 οὐ] om A οὐδὲ] om O d 7 ἐπισκυκλουμένοι (ι 1° sup ras) I d 8 οὐ κατακαμπτ.] οὐχ ἁπτόμενος AH 218 a 4 ἐξιλάσασθαι] ἐξετάσαι B, ἐξετάσασθαι O τύχας] τέχνας AH a 6 οὐ] om O a 7 εἰ] οὐ A*H, ὅτι οὐ A² a 8 ἐσῄεσαν I

ΟΙΝΟ-ΜΑΟΥ ἐξεῦρον τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ μόνον ἀπόρθητον. Συμβούλευμα σοῦ γε, ἀλλ' οὐ μάντευμα, οὐκ ἀπεοικὸς τῷ

Φεύγειν, μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸν εἶναι.

Ὁ γοῦν ἐπιλυσάμενος ἐκεῖνο τὸ αἴνιγμα οὐ χείρων ἦν σου κατιδεῖν, ὅτι ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις πρόφασις ἦν τῷ Πέρσῃ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ πᾶσα ἔλασις ἐπὶ ταύτην πρώτην τε καὶ ἐξοχωτάτην ἐγίνετο. Ἐπεὶ καὶ ὁ ἄμαντις αὐτὸς ἐγὼ τοῦτ' αἰσθόμενος καὶ c τὸν Ἀθηναῖον ἄν, οὐ μόνον τὸν Λυδόν, ἐκέλευον φεύγειν "νῶτον ἐπιστρέψαντα." "Ἔτι γάρ ποτε κἀντίος ἔσται." πολλὴ γὰρ "ἱπποσύνη καὶ πεζὸς ἐπέρχεται." Ὅτι δὲ ναυσίν, ἀλλ' οὐ κατ' ἤπειρον· καὶ γὰρ ἦν γελοῖον ἔχοντας ναυτικόν, καὶ ἐπὶ θαλάσσης κατοικοῦντας, μὴ οὐ πασσυδὶ σκευωρησαμένους, καὶ τροφὰς ὅσας εἶχον συνεμβαλλομένους σώζεσθαι, παραδόντας τοῖς βουλομένοις τὴν γῆν.

Ταῦτα μὲν οὖν τὰ πρὸς Ἀθηναίους· ἀσθενῆ δὲ σφόδρα καὶ καταγέλαστα τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους. Ἤτοι γὰρ πᾶσα, φησίν, ἡ πόλις πολιορκηθήσεται, ἢ ἀπολω- d λότα τὸν βασιλέα πενθήσει. Τοῦτο δ' ἐξ ἅπαντος εἰκὸς ἦν παντί τῳ στοχάζεσθαι, τὸ ἤτοι τόδε ἢ τόδε συμβήσεσθαι. Ἀλλ' οὐ δήπου θεοῦ ἦν μάντευμα ὧδέ πως ἀμφιβάλλειν ἀγνοίᾳ τοῦ μέλλοντος, βοηθεῖν δέον καὶ σωτῆρα τῶν Ἑλλήνων ἐν καιρῷ παραφαίνεσθαι, καὶ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ βαρβάρων νίκην τοῖς Ἕλλησιν ὡς ἂν οἰκείοις φίλοις προξενεῖν· εἰ δὲ μὴ

---

208 c 2 cf 216 d 11 c 3 cf 216 d 10

---

b 2 βούλευμα O b 3 σοῦ] σύ I, σοί O γε] om A τῷ] τῶν I b 4 κακὸν] καλὸν AH b 5 ἐκεῖνος I χεῖρον AH b 7 πρώτη O ἐξοχωτάτη O b 8 ἐγίνετο] AHI, ἐγένετο ceteri αὐτὸς] om BIO c 1 ἄν] om O νῶτα codd, + δ' AH c 2 ἔτι] τι AH c 3 ἐπέρχ.] ἔρχεται A c 4 καὶ 2°] om BO c 5 πανσυδὶ BO d 3 συμβήσεται O δήπου] δέ που A ? H d 5 καὶ 2°] om AH d 7 εἰ δὲ μὴ] ἢ εἰ μὴ BIO

τοῦτο δυνατὸς ἦν, κἂν τὸ μὴ παθεῖν αὐτοὺς μηδ᾽ ἁλῶναι
παρέχειν. Ὁ δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅπως αὐτοῖς τὰ
τῆς ἥττης περιστήσεται γινώσκει. Διὸ καὶ πρὸς ταῦτα
οἷά φησιν ὁ ἔλεγχος ἄκουε·

ΟΙΝΟΜΑΟΥ
p. 219

25. Ἀλλ᾽ οὐ δεῖ Λακεδαιμονίοις, φήσεις, ταὐτὸν παραινεῖν.
Ἀληθῆ λέγεις. Οὐ γὰρ ἠπίστασο, ὦ σοφιστά, οἷ χωρήσει τὰ
τῆς Σπάρτης ὥσπερ τὰ τῆς Ἀττικῆς. Ἐδεδοίκεις οὖν μὴ σὺ
μὲν κελεύσῃς αὐτοὺς φεύγειν, κἄπειτα οἱ μὲν φεύγοιεν, οἱ δὲ
μὴ ἐπέλθοιεν. Ἐπεὶ οὖν ἔδει τι λέγειν, οὕτως εἶπες τοῖς
Λακεδαιμονίοις·

Ὑμῖν, ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο, b
ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ᾽ ἀνδράσι Περσεΐδῃσι
πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐχί, ἀφ᾽ Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
πενθήσει βασιλῆ φθίμενον Λακεδαίμονος οὖρος.

Πάλιν ὁ ἀμαντευτότατος σύνδεσμος. Ἀλλ᾽ ἐῶμεν αὐτόν, ὡς μὴ
δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ σοι ἐπιπηδῶντες ἐπαχθεῖς ἅμα καὶ ἄποροι
δοκῶμεν εἶναι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπισκοπῶμεν. Εἰς σὲ μὲν ἀπέβλεπον c
ἅπαντες ἐν τηλικούτῳ κινδύνῳ· σὺ δ᾽ αὐτοῖς καὶ τῶν μελλόντων
μηνυτὴς καὶ τῶν ποιητέων ἦσθα σύμβουλος. Καὶ σὲ μὲν ἐκεῖνοι
πιστόν, σὺ δ᾽ αὐτοὺς ἐπέπεισο ἠλιθίους εἶναι· καὶ ὁ καθεστὼς
καιρὸς ὅτι ἱκανὸς ἦν ἄγειν καὶ τραχηλίζειν τοὺς ἀβελτέρους οὐ
μόνον εἰς Δελφικὰ καὶ Δωδωναῖα σοφιστήρια, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ἐπὶ
τὰ κριθομαντεῖα καὶ ἀλευρομαντεῖα καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους.
Πιστοὶ δὲ οὐ μόνον οἱ θεοὶ τηνικαῦτα, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ αἱ γαλαῖ καὶ
αἱ κορῶναι καὶ τὰ καθύπνια παραπαίσματα. Οὔκουν ἄδηλον ὅτι d

219 **b** 1 Hdt. vii. 220 **c** 7 cf **62** **a** 2

d 8 ἦν] om AH παθεῖν αὐτοὺς] παραθεῖναι τοὺς A, παθεῖν αὐτοῖς I **d** 9 ὁ δὲ] om AH **219** **a** 2 λέγειν A ἠπίστατο O **a** 4 κελεύεις BO, κελεύῃς I **a** 5 εἶπες] AH, εἶπας ceteri **b** 1 ὑμῖν] + δ᾽ Hdt. εὐρυχώριοι BO **b** 2 ἢ] om A ἐρικυδὲς] περικλεὲς AH, ἐρικυδὲ B Περσίδῃσι A, Περσίδι BO **b** 3 πέρθεται] Hdt., πέρσεται codd Eus. **b** 4 πενθήσεις AH βασιλῆ] Hdt., βασιλῆα I, βασιλέα ceteri οὖρος] Hdt., εὗρον A, οὖρον BIO **b** 5—**d** 5 πάλιν—ἀποφυγή om B **c** 6—8 ἐπὶ—ἤδη] in O mg sup **d** 1 παραπαίσματα] AI, παραπταίσματα BO

ΟΙΝΟΜΑΟΥ οὔτ᾽ ἂν ἀμφότερα μᾶλλον ἐδέξαντο, ἢ τὸ ἕτερον, οὔτ᾽ ἂν τὸ μεῖζον ἀντὶ τοῦ μείονος, μεῖον δὲ εἶναι ἕνα ἀντὶ πάντων πεσεῖν τὸν βασιλέα. Μετὰ μὲν δὴ τῆς πόλεως πιπτούσης οὐδεμία οὐδ᾽ αὐτῷ ἀποφυγή· εἰ δ᾽ αὐτὸς ἄλλῃ πῃ τάττοιτο, τάχα ἄν τι καὶ παράδοξον γένοιτο. Λείπεται δὴ τοὺς ταῦτα λογιζομένους τὸν μὲν βασιλέα πέμψαι προσπολεμήσοντα, αὐτοὺς δὲ οἴκοι μένοντας ἔξω κινδύνων καραδοκεῖν. Τῷ μὲν οὖν μετ᾽ ὀλίγων ἐναντίῳ ἱσταμένῳ πρὸς τὸν ἄπειρον ὄχλον ὄλεθρος προφανής, ἡ δὲ Σπάρτη ἀνοχὰς εἶχε τοῦ
p. 220 φόβου καὶ παραδόξους ἐλπίδας. Μηδὲν δὲ ἧττον ἀφώρατον εἶναι τὸ σόφισμα, καὶ διαφυγούσης καὶ ἁλούσης. Τί δή ποτε; Ὅτι οὐκ εἴρητο μὰ Δία, εἰ ὁ βασιλεὺς ἀποθάνοι ἡ πόλις σωθήσεται, ἀλλ᾽ ὅτι ἢ μόνος ἀπολεῖται ἢ ἡ σύμπασα πόλις· τοῦτο δὲ ἐν ἑκατέρῳ ἀνεύθυνον, καὶ μόνου αὐτοῦ ἀπολουμένου καὶ μὴ μόνου. Οὗτος δὲ τύφου καὶ ἀφροσύνης καρπός.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτῃ. Οὐκ ἄξιον δὲ παρελθεῖν καὶ ἅπερ Κνιδίοις ἔχρησε πάλιν εὐχομένοις καὶ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ συμμαχίαν αἰτοῦσιν.

b 26. Ἔπαθον δὲ καὶ οἱ Κνίδιοι τούτῳ προσεοικὸς Ἁρπάγου ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατεύοντος. Τὸν γὰρ Ἰσθμὸν τὸν αὐτόθι διακόπτειν ἐπιχειροῦντες καὶ τὴν πόλιν νησοποιεῖν, τὰ μὲν πρῶτα τοῦ ἔργου εἴχοντο· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀπήντα ἡ ἐργασία, ἀπαγορεύοντες ἤδη
c ἐχρῶντο. Σὺ δὲ αὐτοῖς εἶπας,

Ἰσθμὸν ⟨δὲ⟩ μὴ πυργοῦτε, μηδ᾽ ὀρύσσετε.
Ζεὺς γάρ κ᾽ ἔθηκε νῆσον, εἴ κ᾽ ἐβούλετο,

220 c 2 Hdt. i. 174

d 2 ἢ—ἂν τὸ] om A d 3 μείονος, μεῖον] μεῖον. σημεῖον A πεσεῖν] πταίειν A (? παίειν A*) H τὸν] om AH d 4 οὐδὲ μία A d 5 ἄλλῃ πῃ τάττοιτο] ἀλλ᾽ ἐπιτάττοιτο AH d 6 γένοιτο] γίνεται AH d 8 τὸν] om O 220 a 2 ὅτι] om O a 6 οὗτος] αὐτὸς AH a 7 ταύτῃ] ταυτί AH a 9 τοῦ] om BO b 1 καὶ] om BO b 2 στρατεύοντος] AH, στρατεύσαντος ceteri b 4 δὲ] δὴ A, δὲ καὶ BO ἀπαγορεύοντες] + δὲ AH c 2 δὲ] Hdt., om codd Eus. c 3 εἴ] A (in ras) H Hdt., αἴ ceteri

καὶ οἱ βλάκες ἐπείσθησαν, καὶ ἀποτραπόμενοι παρέδωκαν ἑαυτοὺς τῷ Ἁρπάγῳ. Τὸ δὲ ῥᾳδιούργημα. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἦν βέβαιος ἀποφυγὴ ὀρύξασι, τούτου μὲν ἔπαυσας· ὡς δὲ μὴ κελεύων ἔργου ἔχεσθαι, ἐπαγγέλλῃ τὴν ἀποφυγήν. Τούτῳ δὲ οὐ τὸ λώϊον εἶναι μὴ ὀρύξασι προσετίθεις, ἀλλ' ὅτι οὐ δοκεῖ τῷ Διῒ αὐτὴν νῆσον εἶναι. Ἐν μὲν οὖν τῇ ἀποτροπῇ ἀμφότερα ἰσόρροπα, ἐν δὲ τῇ d *προτροπῇ τὸ διαφεύξεσθαι προεῖχεν· οὗ δὴ ἀσφαλὲς ἦν τῷ σοφιστῇ τὸ ἀνατρέπειν. Οὕτως δὲ οὐδὲν εἰπὼν ὧν ἕνεκα ἦσαν ἀφιγμένοι, ἀπέπεμψας οἰομένους ἀκηκοέναι τι.* ΟΙΝΟΜΑΟΥ

Ταῦτα δὲ ἡγοῦμαι τὸ ἀδρανὲς τῶν τε χρώντων καὶ τῶν χρωμένων ἀπελέγχειν αὐτάρκως, καὶ ὅτι μηδὲν ἀληθὲς ἢ ἔνθεόν ἐστιν εὑρεῖν ἐν τοῖς δηλουμένοις. Τὸ δὲ κακότροπον τοῦ ἤθους εἴτε τῶν πονηρῶν δαιμόνων εἴτε τῶν τὰ μαντικὰ καθυποκρινομένων ἀνδρῶν ἴδοις ἄν, εἰ μάθοις ὡς καὶ εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον τοὺς χρωμένους αὐτοῖς ἠρέθιζον, εἰρήνης καὶ φιλίας αὐτοὺς δέον εἶναι βραβευτάς. Τοτὲ μὲν οὖν Λακεδαιμονίους p. 221 ὡς ἂν οἰκείους καὶ φίλους ὁ ἐν Δελφοῖς πάλιν κατὰ Μεσσηνίων παροξύνει, τοτὲ δ' αὖ Μεσσηνίοις κατὰ Λακεδαιμονίων χρᾷ, εἰ πάλιν οὗτοι δι' ἀνθρωποθυσίας ἱλάσοιντο τοὺς δαίμονας. Ἄκουε δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων·

27. Ἐπικρινεῖ δὲ τὰ τοιαῦτα ἡ σοφία παροῦσα τῇ μαντικῇ, **b** καὶ οὐκ ἐπιτρέψει αὐτῇ ὡς ἔτυχε διαλέγεσθαι, ἅτε δὴ τῶν πάντων

---

221 b 1 Oenomaus

---

c 5 *γὰρ*] om BO **c** 6 *διορύξασι* BO *δὲ*] om AH **c** 7 *ἐπαγγελῇ* I *τούτῳ*] *τοῦτω* (sic) A*, *τοῦτο* $A^{2\,\mathrm{vid}}$ H *τὸ*] *τῷ* A **c** 8 *προσετίθει* AH *νῆσον αὐτὴν* I **d** 2 *προεῖχεν*] *προσεῖχεν* A **d** 3 *δὲ*] AH, *τε* ceteri **d** 4 *ἀπέπεμψεν* AH **d** 4—**221 a** 1 *οἰομένους—βραβευτάς* om B **d** 6 *τῶν*] + *μὴ* O **d** 7 *ἀληθῶς* I *ἢ*] om IO **d** 9 *τὰ*] om O *μαντικὰ*] AH, *μαντεῖα* ceteri *ἀνδρῶν*] om O **d** 11 *αὐτοῖς*] *αὐτοὺς* O *δέον αὐτοὺς* IO **221 a** 3 *παροξύνει*] *παραμένει* A **a** 6 *τούτου* A **b** 1 *ἐπικρίνει* I

ΟΙΝΟΜΑΟΥ ἀναψαμένη τὰ πείσματα, καὶ ἐπιθεμένη τὰ πρεσβεῖα· οὐδ᾿ ἐφήσει ματαίῳ ὄντι τῷ Πυθίῳ χρᾶν οὔτε τούτοις, οὔτε Λακεδαιμονίοις περὶ Μεσσηνίων καὶ τῆς γῆς, ἧς εἶχον Μεσσήνιοι ἀπάτῃ νικήσαντες Λακεδαιμονίους·

c *Οὔ σε μάχης μόνον ἔργ᾿ ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἄνωγεν,*
ἀλλ᾿ ἀπάτῃ μὲν ἔχει γαῖαν Μεσσηνίδα λαός·
ταῖς δ᾿ αὐταῖς τέχναις τις ἁλώσεται, αἷσπερ ὑπῆρξεν.

Εἰρήνης μᾶλλον μεμνῆσθαι κελεύει καὶ ὀλιγοδείας καὶ αὐταρκείας. Οἱ δέ που τοῖς Λυκούργου νόμοις κατακοσμούμενοι ἧκον ὑπὸ ἀπληστίας καὶ δόξης κενῆς ἐρησόμενοι, ὡς μὴ δοκοῖεν Μεσσηνίων μάχῃ λείπεσθαι, ἐν νόμοις καρτερικοῖς τεθράφθαι δοκοῦντες. Οἱ
d δέ γε εἰ ἐν καρτερικοῖς ἦσαν νόμοις οὕτω τεθραμμένοι, ἐκαρτέρουν ἂν ἐπὶ τοῖς ὀλίγοις, καὶ οὐδὲν ἂν μάχης αὐτοῖς ἔδει, οὐδὲ ὅπλων καὶ τῆς λοιπῆς ἀποπληξίας. Ταῦτα Λακεδαιμονίοις κατὰ Μεσσηνίων· πάλιν δ᾿ αὖ Μεσσηνίοις κατὰ Λακεδαιμονίων ταῦτα· σὺ γὰρ καὶ Μεσσηνίοις κατὰ Λακεδαιμονίων, οὐ μόνον Λακεδαιμονίοις κατὰ Μεσσηνίων χρησμῳδεῖς·

Παρθένον Αἰπυτίδα κλῆρος καλεῖ, ἥντινα δοίης
δαίμοσι νερτερίοις, καί κεν σώσειας Ἰθώμην.

Τὰ γὰρ παρευρήματα οὐ δέχομαι, ὅτι οὐκ ἦν καθαρὸν ἐκ γένους
p. 222 Αἰπύτου τὸ ἱερεῖον, ὅθεν ἀτέλεστα Μεσσηνίοις εἶναι. Τοιοῦτος γὰρ εἶ, οἷος ταράττειν.

---

c 1 ap Paus. iv. 12 d 8 Oraculum, cf Paus. iv. 9

---

b 3 ἀψαμένη BIO ἐφήσει] εἴ φησι AH b 5 ἧς εἶχον Μεσσήνιοι] αὐτῶν BO c 1 οὔ—Φοῖβος] μοῦνον εργεφεπεια ἐρίφοιβος AH ἐφέπει I χερὶ] ἄχρι I, χειρὶ O c 2 λαός· ταῖς] ἄλλο τε AH, ἄλλος ταῖς IO c 3 τέχναις τις] τέχναισιν Paus. (Schubart). αἷσπερ ὑπῆρξεν] ἃς παρυπῆρξεν A, καὶ φῆρξεν B, αἷσπερ ὑφῆρξεν O c 4 εἰρήνης] + δὲ O ὀλιγοδεείας BO c 5 κατακοσμούμενοι] post ἀπληστίας AH c 6 ἐρησόμενοι] αἱρησόμενοι A δοκοῖεν] δοκεῖν ἐν AH c 7 λείπεσθαι] λίπεσθαι AH, ἀπολείπεσθαι BO οἱ] AI, εἰ BO d 1 εἰ ἐν] I, εἶεν A, οἱ ἐν BO ἦσαν νόμοις οὕτω] οὕτως ἦσαν νόμοις O d 2 ὀλίγοις] λόγοις AH ὅπλοις BO d 4 ταῦτα] τοιαῦτα I d 5 οὐ—Μεσσηνίων] om AH d 6 Μεσσηνίοις I d 7 Ἐπυτίδα I καλεῖ, ἥντινα] καλίην τινὰ A δῴης A d 8 νερτερίοις] ἀστερίοις AH κεν σώσειας Ἰθ.] κενωσις πολίεθρον A d 9—222 a 9 τὰ—ἀπάτης om B d 9 γένους Αἰπύτου] γόνου Αἰγύπτου AH 222 a 2 ταράττειν] ταρεπει A

Τὰ μὲν δὴ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας τοιαῦτα. Μυρία δ' ἐστὶ καὶ καθ' ἡμᾶς τούτοις συνιδεῖν ὅμοια, ἐκ παλαιοῦ χρόνου καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τῶν κατὰ χρόνους ἀρχόντων τοτὲ μὲν εἰς ἀπράκτους πολέμους διὰ τῆς τῶν χρησμῶν συμβουλίας ὁρμώντων, τοτὲ δὲ σφαλλομένων ἐκ τῆς τῶν χρησθέντων ἀδηλίας, ἄλλοτε δὲ ἀποπλανωμένων ἐκ τῆς αὐτόθεν τῶν λογίων ἀπάτης. Τί δεῖ λέγειν, ὥς ποτε ἐν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς, ἤτοι τῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς **b** παρατάξεων ἢ τῶν ἐν ταῖς σωματικαῖς ἀρρωστίαις κινδύνων, τῆς τῶν νενομισμένων θεῶν ἐπικουρίας ἢ θεραπείας οὐδὲν ὤναντο. Τοιαῦτα δὲ ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῶν χρησμῶν ἐκπίπτει, οἷα καὶ τὰ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας συνίστησιν. Ἀλλ' ἐπεὶ τῶν μάλιστα παρὰ τοῖς Ἕλλησι θρυλουμένων τοῦ Πυθίου χρησμῶν εἷς τις ἦν καὶ ὁ πρὸς Λυκοῦργον, ᾧ προσιόντι ἡ Πυθία ἐπεφώνησε τὸ βοώμενον ἐκεῖνο·

> Ἥκεις, ὦ Λυκόεργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν,
> Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι· **c**
> δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον·
> ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι· ὦ Λυκόεργε,
> ἥκεις εὐνομίην διζήμενος· αὐτὰρ ἐγώ τοι
> δώσω.

καὶ τὰ τούτοις συνεπιλεγόμενα. φέρε, καὶ πρὸς ταῦτα τίνα ποτὲ συνεῖδεν ὁ προδηλωθεὶς ἔλεγχος ἐποπτεύσωμεν. Γράφει δὲ ὧδε·

---

222 b 10 ap Hdt. i. 65, cf Themist. *Orat.* v (xix. p 225), Theodoret. 141

---

a 4 *τούτοις*] om AH *συνιδεῖν*] om IO **a** 6 *εἰς ἀπράκτους*] *εἰσαπρόπτους* A **a** 9 *δεῖ*] *δὴ* I **b** 4 *οὐδὲν—δὲ*] *ὧς ἂν τὸ τοιάδε* A **b** 5 *ἐκπίπτει—ἐπεὶ*] om B **b** 8 *εἷς τις*] *ἥτις* AH **b** 9 *ἐκεῖνο τὸ βοώμενον* BO **b** 10 *ἥκει* I *Λυκόοργε* I et infr cf Hom. *Il.* vi 130

c 2 *δίζω ἤ σε*] *δίζηαι ἢ* (*εν* sup *αι* A[3]) A *ἢ* 2°] *ἦδ'* O *ἢ ἄνθρωπον*] *ἠὲ καὶ ἄνδρα* Themist. **c** 3 *καὶ*] om AH **c** 4, 5 desunt in Hdt. **c** 4 *εὐνομίαν* O **c** 5 *δώσω*] + *τὴν οὐκ ἄλλη ἐπιχθονίη πόλις ἕξει* Diod. *Excerpta* ap Maium (*Nov. Script. Coll.* II p 1) **c** 8 *γράφει δὲ ὧδε*] om AH

ΟΙΝΟ-ΜΑΟΥ d 28. Ἀλλὰ σὺ τὸν Τυρταίου προκαθηγεμόνα καὶ σκοπὸν ἐλθόντα
ποτὲ ὥς σε ἥκειν ἔφης ἐκ κοίλης Λακεδαίμονος Ζηνὶ φίλον, καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι, δίζησθαί τε ἢ θεὸν αὐτὸν μαντεύσῃ, ἢ ἄνθρωπον· ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι ὅτι ἦλθεν εὐνομίην αἰτήσων. Καὶ πῶς, εἰ θεός, οὐκ ἠπίστατο νόμον πολιτικὸν ὁ φίλος τοῦ Διὸς
p. 223 καὶ πάντων τῶν Ὀλυμπίων; Ἀλλ' ἐπεί τοι καὶ οὐ δίχα θεοῦ ἴσως τὰ τοιαῦτα εὑρίσκεται, ἃ δέδεικται τῷ θειοτάτῳ ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ φωνῆς, φέρε, ἴδωμεν τὴν θείαν φωνήν, καὶ ἃ ἐδίδαξας τὸν Λυκοῦργον·

> Ἥκεις εὐνομίην διζήμενος, αὐτὰρ ἐγώ τοι
> δώσω.

Δός, εἴποιμι ἂν ἐγώ· οὐδεμίαν γάρ πω δόσιν οὐδενὶ ἐπηγγείλω τοιαύτην·

> Ἕως ἂν μαντείῃσιν ⟨ὑποσχεσίας⟩ τε καὶ ὅρκους,
> καὶ δίκας ἀλλήλοισι καὶ ἀλλοδαποῖσι διδῶτε,
> b ἁγνῶς καὶ καθαρῶς πρεσβηγενέας τιμῶντες,
> Τυνδαρίδας δ' ἐποπιζόμενοι, Μενέλαν τε καὶ ἄλλους
> ἀθανάτους ἥρωας, οἳ ἐν Λακεδαίμονι δίῃ,
> οὕτω δή χ' ὑμῶν περιφείδοιτ' εὐρύοπα Ζεύς,

Ἄπολλον, διδασκαλίας καὶ παρεγγυήσεως θείας· καὶ οὐ μακρὸς ἕνεκα τούτων ὁ στόλος, οὐδὲ ὅπως εἰς Δελφοὺς ἐκ Πελοποννήσου, ἀλλ' οὐδ' εἰς Ὑπερβορέους αὐτούς, ὅθεν ἀφῖχθαι λέγουσι κατὰ
c χρησμὸν Ἀστερίας ἄλλης μάντεως

> Οἰκητὰς Δήλοιο θυώδεος ἠδ' ἱερῆας.

---

d 1 Oenomaus 223 a 5 cf 222 c 4

---

d 1 Τυρταίου] A cf Heinich., Τυρταῖον ceteri d 2 σε] om A d 3 δίζησθαί] δίζησθέ AH ἢ 1°] AH, εἰ ceteri μαντεύσει BO d 4 ἔλπομαι] om BIO, ἔλπεσθαι Vig. εὐνομίαν BIO αἰτήσων] μαντεύσων AH d 5 εἰ θεός] ὡς θεός τις AH ἠπίστατο] + πω AH 223 a 1 τοι καὶ] om BIO a 2 ἀνθρώπων] pr τῶν O a 3 ὑπὸ τῆς τοῦ] τῆς ἀπὸ τοῦ AHBO, τοῦ om I a 5 εὐνομίαν A διζήμενος] μαντεύσων AH, διζόμενος I a 7 Δός] δώς AH δόσιν] δώσειν A a 9 ἕως ἂν] ὡς AH μαντίῃσιν AH ⟨ὑποσχεσίας⟩] Vig., ὑποσχέσεις codd a 10 διδῶτε] δίδοται AH, δῶται B, δίδωται O b 2—c 7 Τυνδαρίδας—σαφές om B b 2 δ' ἐποπιζόμενοι] δὲ ποτιζόμενοι A, τ' ἐποπιζόμενοι IO b 3 δίᾳ A b 4 δή χ'] AH, τοί χ' I, τάχ' O περιφείδοιτο A, περιφείδοι τὸν I b 6 οὐδὲ] οὐχ IO b 7 ἀλλ'] om AH αὐτοί AH c 1 χρησμὸν] pr τὸν O c 2 οἰκηστὰς O, οἰκιστὰς G θειώδεος O

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

Δοκεῖ δέ μοι ὁ Λυκοῦργος οὗτος οὐκ ἐσχηκέναι τιτθήν, οὐδὲ σὺν θώκῳ πρεσβυτέρων οὐδέποτε κεκαθικέναι, παρ' ὧν καὶ παρ' ἧς εἶχε καλλίω τούτων ἀκοῦσαι καὶ σοφώτερα. Τάχα δέ πού τι προσθήσεις, ἐάν σε λιπαρῇ ὁ Λυκοῦργος εἰπεῖν τι σαφές. Εἰ οἱ μὲν εὖ ἡγοῖντο, οἱ δ' ἕποιντο, ἔτι φήσω τοῦ αὐτοῦ εἶναι συνθώκου τοῦτο, καὶ ἀξιώσω τὸν Λυκοῦργον μὴ ἀποκαμεῖν εἴ τι δύναιτο **d** πολιτικὸν παρὰ σοῦ δίδαγμα ἀναλαβὼν ἀπιέναι εἰς τὴν Σπάρτην.

Εἰσὶν ὁδοὶ δύο πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι,
ἡ μὲν ἐλευθερίας εἰς τίμιον οἶκον ἄγουσα,
ἡ δ' ἐπὶ δουλείας φυκτὸν δόμον ἡμερίοισι·
καὶ τὴν μὲν διά τ' ἀνδροσύνης ἱερῆς θ' ὁμονοίας
ἔστι περᾶν, ἣν δὴ λαοῖς ἡγεῖσθε κέλευθον·
τὴν δὲ διὰ στυγερῆς ἔριδος καὶ ἀνάλκιδος ἄτης
εἰσαφικάνουσιν, ⟨τὴν δὴ πεφύλαχθε μάλιστα⟩.

Ἀνδρείους εἶναι κελεύεις· τοῦτο μὲν καὶ παρὰ τῶν δειλῶν **p. 224** πολλάκις ἠκούσαμεν· ἀλλὰ καὶ ὁμόφρονας· τοῦτο οὐ παρὰ τῶν σοφῶν μόνων, ἀλλ' ἤδη καὶ παρ' αὐτῶν τῶν στασιαζόντων. Ὥστε τούτου μὲν τοῦ παρεγγυήματος ἀφίεμέν σε. Καί τοι μάντις ὢν οὐκ ἔγνως ἡμᾶς πολλάκις καὶ παρὰ πολλῶν εἰληφότας αὐτό, οὔτε τῆς δάφνης ἐμφαγόντων, οὔτε τὸ Κασταλίας ὕδωρ πιόντων, οὐδ' ἐπὶ σοφίᾳ τὴν ὀφρύν ποτε ἀνασπασάντων; Λέγ' οὖν περὶ ἀνδρείας, λέγε περὶ ἐλευθερίας, λέγε περὶ ὁμοφροσύνης, τίνα **b** τρόπον ἐγγίνεται ταῦτα πόλει, καὶ μὴ ἡμᾶς τοὺς οὐκ εἰδότας κέλευε ἡγεῖσθαι τοῖς λαοῖς τῆς κελεύθου ταύτης, ἀλλ' αὐτὸς ἡγοῦ. Καλὴ μὲν γάρ, ἀλλ' ἄπορος ἡμῖν καὶ φοβερά.

---

c 3 δέ] δή AH, om O τιθήν O σὺν θώκῳ] cf Hdt. vi. 63 **c** 4 πρεσβυτῶν AH παρ' ἧς εἶχε] παρρησίᾳ AH **c** 5 καλλίω τούτων ἀκούσαι] ἀκ. τούτων πλείω O καλλίω] πλείω I τι] om AH **c** 6 λιπαρῇ] παρῇ AH **c** 7 εὖ ἡγοῖντο] θήσοιντο AH εἶναι] + καὶ AH **d** 2 σοῦ] om I **d** 3 ἀπ'] om AH **d** 5 φυκτὸν] AH, φευκτὸν ceteri οἰμερίοισι AH **d** 6 θ'] om AH **d** 7 ἡγεῖσθαι AI **d** 8 ἔριδος] om AH ἄτης] εσατης A **d** 9 τὴν δὲ πεφυλάχθαι. Μάλιστα extra metrum codd, correx Saarmann **224 a** 2 ὁμοφρονεῖς B, ὁμοφρονεῖν I τοῦτο] om O τῶν] eras in O **a** 4 ἀφίεμέν σε] ἐφιέμενος AH **a** 6 Κασταλίαι I **a** 7 λέγ' οὖν] λέγω AH **b** 1 ἀνδρίας I λέγε bis] λέγω AH **b** 2 τοὺς] ὡς A **b** 4 γάρ] om AH

Τούτοις προστίθησι λέγων·

ΟΙΝΟ-ΜΑΟΥ c 29. Σὺ δὲ καὶ περὶ γάμου ἕτοιμος λέγειν,

Ἄργεος ἱπποβότου πῶλον λάβε κυανοχαίτου.

Καὶ περὶ παίδων,

Ἠετίων, οὔ τίς σε τίει πολύτιτον ἐόντα·
Λάβδα κυεῖ, τέξει δ' ὀλοοίτροχον.

Περὶ δὲ ἀποικίας,

Στέλλ' ἐπὶ χρυσείους ἄνδρας πολυεθνέα λαόν,
d ὤμοις μὲν χαλκὸν προφέρων, χερσὶν δὲ σίδηρον.

Περὶ δὲ κενῆς δόξης,

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν οὖδας ἄμεινον·
ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖκες,
ἄνδρες θ' οἱ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.

Καί μοι δοκεῖς οὐδὲν τῶν τερατοσκόπων καλουμένων κρείττων εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀγυρτῶν καὶ σοφιστῶν. Ἀλλὰ τῶν μὲν ἔγωγε οὐδὲν ἐθαύμασα, εἰ μισθοῦ τραχηλίζουσι· σοῦ δὲ τοῦ
p. 225 θεοῦ, καὶ τῶν ἀνθρώπων, εἰ μισθοῦ τραχηλίζονται. Εἶθ' ὁ μὲν Σωκράτης ἐκεῖνος οὐδέτερον ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα, πότερον γαμήσει ἢ μή, ἀλλ' ὅτι μετανοήσει ἀμφότερα· πρὸς δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα παίδων, οὐκ εὖ ἔφη αὐτὸν ποιήσειν, ὃς ἐάσας ἐπιχειρεῖν ὅπως, εἴ οἱ παῖδες γένοιντο, ἄριστα αὐτοῖς χρῷτο, τούτου μὲν οὐδένα λόγον ἐποιήσατο, αὐτὸ δὲ μόνον ἐσκοπεῖτο, πῶς ἂν αὐτῷ γένοιντο. Ἑτέρου δὲ ἀποδημεῖν ἐγνωκότος διὰ τὸ κακῶς ἔχειν οἴκοι, οὐκ ἔφη ὀρθῶς αὐτὸν βουλεύεσθαι· τὴν μὲν γὰρ
b πατρίδα αὐτόθι ἀπολιπὼν ἄπεισι, τὴν δὲ ἀμαθίαν μεθ' ἑαυτοῦ

224 c 4 ap Hdt. v. 92

c 2 Ἄργεος ἱπποβότου] Ἄργος ἐς ἱππόβοτον AH c 3 καὶ περὶ] AH, περὶ δὲ ceteri c 4 Ἠετίων] ἠαιτίων A, αἲ αἲ τίων BIO οὔ—πολύτιτον] οὗτός ἐστιν ειπολύτιτον A c 5 Λάβδα κυεῖ] Λάβδα κούει A, Λαυδοκ^δ' B, Λαβδακίδη I, Λαυδακίδη O δ' ὀλοοίτροχον] δωλονπροοχον AH c 7 χρυσίους AI λαῶν A d 4 Θρηΐκειαι A d 6 δοκεῖ AH τερασκόπων B κρεῖττον A d 8 οὐδὲν ἔγωγε BIO τραχηλίζουσι—μισθοῦ om I 225 a 1 τραχηλίζουσι AH a 3 πότερα O γαμήσοι IO μετανοήσει] μετανθήσει AH a 4 ποιῆσαι H, ποιεῖν coniec Heikel a 5 οἱ] om BIO a 7 ἂν] om I a 8 ἔχειν] + αὐτὸν AH αὐτὸν] om O βούλεσθαι AHB γὰρ] om O b 1 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A

ἄγων, ἥτις αὐτὸν καὶ τοῖς ἐκεῖ δυσαρεστεῖν ποιήσει καθάπερ καὶ τοῖς ἐνθάδε. Καὶ οὐχ ὁπότε ἠρωτᾶτο μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτόκλητος ἐπὶ τὰς τοιάσδε συνουσίας ἰών, ΟΙΝΟΜΑΟΥ

30. *Εἴκοσι τὰς πρὸ κυνός, καὶ εἴκοσι τὰς μετέπειτα,* c
οἴκῳ ἐνὶ σκιερῷ Διονύσῳ χρῆσθαι ἰατρῷ,

Ἀθηναίοις ὑπὸ καύματος ἐνοχλουμένοις ἰατρικόν, ἀλλ' οὐ μαντικόν.

Ἐργῖνε Κλυμένοιο πάϊ Πρεσβωνιάδαο,
ὄψ' ἦλθες γενεὴν διζήμενος· ἀλλὰ καὶ ἔμπης
ἱστοβοῆϊ γέροντι νέαν ποτίβαλλε κορώνην. d

Γέροντι νέαν συνοικεῖν, εἰ παίδων ἐπιθυμεῖ, οὐ μάντεως οὐδὲ τοῦτο ἀλλὰ φύσιν ἐπισταμένου. Ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τοὺς βλάκας ἐξίστησι.

31. Διόπερ σοι καὶ νάρθηκα παραινῶ ἐπ' αὐτοὺς λαμβάνειν, εἰ μὴ πείθοις μανθάνειν ἀντὶ τῶν καταπτύστων ἐρωτημάτων ἄξιόν τι τοῦ θείου φοιτητηρίου· ἢ ⟨Ἀρχιλόχῳ⟩ τῷ Παρίῳ ἀποβαλόντι p. 226
τὴν οὐσίαν ἐν πολιτικῇ φλυαρίᾳ, καὶ ὑπὸ λύπης ἥκοντι πρὸς σέ, λέγειν,

Ἀρχίλοχ' εἰς Θάσον ἐλθέ, καὶ οἴκει εὐκλέα νῆσον·

ὃς ἐκείνως ἂν μᾶλλον ὤνατο, ἀκούσας,

Ἀρχίλοχ' εἰς νοῦν ἐλθέ, καὶ ἐν πενίᾳ μὴ ὀδύρου,

ἢ τοῖς ἥκουσι Κρητῶν·

Φαιστοῦ καὶ Τάρρας ναέται, Δίου τε πολύρρου, b
Πυθῷον κέλομαι τελέειν Φοίβοιο καθαρμὸν

---

225 c 5 Pausan. ix. 37

---

b 2 *καὶ* 1°] om AHI *τοῖς*] om AH b 4 *τῆς τοιᾶσδε* BO c 1 *πρὸ*] *πρὸς* BO c 2 *χρῆσθε* AHB c 5 Ἐργῖνε] *εἴργειν* AH Πρεσβωνιάδαο] Paus., Πρεσβυνιάδαο I, Πρεσβονιάδαο O, Πρεσηιάδαο A, Περσηιάδαο H c 6 *διζόμενος* I ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν Paus. d 1 *ἱστοβοεῖ* BIO *νέαν ποτίβαλλε*] *νεα συνεκειλε* AH, *νεαν* (?) *ποτιβάλλετο* B *κορώνη* AH, *κούρην* B d 2 *νέᾳ* A d 3 *ἐπιθυμία*] *ἐπιτυχία* BIO d 5 *σοὶ*] *σὺ* AH 226 a 1 ⟨Ἀρχιλόχῳ⟩] hic et infr Holsten ad Steph. Byz. p 133, Ἀντιόχῳ codd a 2 *οὐσίαν*] *θυσίαν* AH a 3 *λέγεις* AH a 7 *ἥκουσι*] *οἰκοῦσι* A b 1 Φεστοῦ AH Τάρρας] Τάρνας B, Τάρας IO *νάετε* A Δίου τε πολύρρου] Δίου πολυρύτου A, Δίου τε πολλύρου BO b 2 Πυθῷον] om I *κέλομαι*] *κέλουσαι* I *καθαρμὸν*] *καθ' ὅρμον* A

ΟΙΝΟ-
ΜΑΟΥ

εὐαγέοντας, ὅπως Κρήτην καταναιετάητε,
ὄλβον μὴ πατρίοισι νόμοις, καὶ Ζῆνα σέβοντες.

οἷς ἀκοῦσαι ἐκεῖνο κρεῖττον ἦν·

c *Λήρου καὶ μανίας ναέται, πολλοῦ θ' ἅμα τύφου,*
οἰκεῖον τελέειν κέλομαι λήροιο καθαρμὸν
εὐαγέοντας, ὅπως σοφίαν καταναιετάητε,
ὄλβον μὴ πατρίοισι νόμοις, θείοις δὲ σέβοντες.

ὡς μὴ μᾶλλον τῆς Κρήτης σὺ καθαρμοῦ προσδέῃ, Ὀρφικούς τινας ἢ Ἐπιμενιδείους καθαρμοὺς φανταζόμενος.

d 32. Διὰ τί δέ, ὦ σοφώτατε, Χαρίλαος καὶ Ἀρχέλαος οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς,

Εἴ κεν ἐπικτήτου μοίρης λάχος Ἀπόλλωνι
ἥμισυ δάσσωνται, πολὺ λώϊον ἔσσεται αὐτοῖς;

Ποίῳ δὲ καὶ ἄλλῳ λέγεις Ἀπόλλωνι; Οὐ γὰρ δὴ τούτῳ σοι αὐτῷ, ὦ ἀναίσχυντε μάντι, ὡς μή τίς σοι αὐτῷ ἐπιπλήξειεν, ἅτε κακῶς
p. 227 οὕτω σηνδιαιρουμένῳ τοῖς λῃσταῖς.

Ταῦτα μὲν οὖν ὧδε ἐχέτω. Φέρε δὲ τούτοις προσθῶμεν καὶ δι' ὧν αὖθις ὁ Ἀπόλλων θαυμάζει τὸν Ἀρχίλοχον, ἄνδρα παντοίαις κατὰ γυναικῶν αἰσχρορρημοσύναις καὶ ἀρρητολογίαις, ἃς οὐδ' ἀκοῦσαί τις σώφρων ἀνὴρ ὑπομείνειεν, ἐν τοῖς οἰκείοις ποιήμασι κεχρημένον· καὶ τὸν Εὐριπίδην τῆς μὲν Σωκράτους διατριβῆς καὶ φιλοσοφίας ἐκπεσόντα, εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς θυμέλης τραγῳδούμενον· καὶ Ὅμηρον ἐπὶ τούτοις, ὃν ὁ
b γενναῖος Πλάτων ἐξωθεῖ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας, ὡς κατ' οὐδὲν ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔσχατα τοὺς νέους λυμαινομένων λόγων ποιητὴν γεγενημένον. Ἐφ' οἷς

---

b 3 *εὐαγέοντες* A **b** 5 *οἷς*] *οὓς* AH **c** 1 *λήρου*] *ὄλβου* IO *νάετε* A **c** 2 *καθαρμὸν*] *καθ' ὅρμον* A **c** 3 *εὐαγέοντες* AH *καταναίετε* AH **c** 5 *ὡς*] *εἰ* B *καθαρμοῦ*] *καθ' ὅρμου* AH *προσδέῃ*] om AH **c** 6 *Ἐπιμενιδίους* AHBO *καθαρμοὺς*] *καθ' ὅρμους* AH **d** 4 *δάσονται* BO, *δάσωνται* I *αἴσεται* I *αὐτοῖς—δὴ*] om BO **d** 5 *τούτῳ*] om BO, *τοῦτο* Vig. *αὐτῷ σοι* BO **d** 6 *ὦ*] om AH *ὡς*] *ὃς* A *ἅτε*] *τε* A*(superscr) H **227 a** 1 *οὕτω*] om AH **a** 3 *θαυμάζει—παντοίαις*] *λέγει* AH **a** 4 *αἰσχρορημοσύνας* AH **a** 5 *ἀρρητολογίας* A **b** 2 *καὶ*] om AH **b** 3 *λυμαινόμενον* AH *γεγενημένον*] *γενόμενον* BO

πάλιν ὁ προδηλωθεὶς τὸν χρησμῳδὸν θεὸν ὧδέ πως σκώπτει·

33. Ἀθάνατός σοι παῖς καὶ ἀοίδιμος, ὦ Τελεσίκλεις,
ἔσσετ' ἐν ἀνθρώποις. c ΟΙΝΟΜΑΟΥ

Ὁ δὲ παῖς ἦν Ἀρχίλοχος.

Ἔσται σοι κοῦρος, Μνησαρχίδη, ὅν τινα πάντες
ἄνθρωποι τίσουσι, καὶ ἐς κλέος ἐσθλὸν ὀρούσει,
καὶ στεφέων ἱερῶν γλυκερὴν χάριν ἀμφιβαλεῖται. d

Ὁ δὲ κοῦρος ἦν Εὐριπίδης. Ὁμήρῳ δέ,

Σοὶ ζωὴ δοιὰς μοίρας λάχεν, ἡ μὲν ἀμαυρῶν
ἠελίων δισσῶν, ἡ δ' ἀθανάτοις ἰσόμοιρος,
ζῶν καὶ ἀποφθίμενος.

Καὶ διὰ ταῦτα ἤκουεν,

Ὄλβιε καὶ δύσδαιμον, ἔφυς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι.

Λέγει δὲ οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλά τις διατεινάμενός ποτε, ὅτι αὐτὸν οὐ χρὴ

Ἀνθρώπων θεὸν ὄντα δυηπαθέων ἀλεγίζειν.

Ἄγε οὖν, ὦ θεέ, μὴ περιίδῃς μηδ' ἡμᾶς. Ἐπιθυμοῦμεν γάρ, εἰ p. 228
μή τι ἀδικοῦμεν, οἱ μὲν κλέους ἐσθλοῦ, οἱ δὲ στεφάνων ἱερῶν, οἱ δὲ πρὸς θεοὺς ἰσομοιρίας, οἱ δὲ αὐτῆς ἀθανασίας. Τί ποτ' οὖν ἦν τοῦτο, δι' ὅ σοι Ἀρχίλοχος ἔδοξεν ἄξιος εἶναι τοῦ οὐρανοῦ; Μὴ φθονήσῃς, ὦ φιλανθρωπότατε θεῶν, μηδ' ἄλλοις ἀνθρώποις τῆς ἄνω ὁδοῦ. Τί πράττειν κελεύεις ἡμᾶς; Ἦ δηλαδὴ τὰ Ἀρχιλόχου, εἰ μέλλοιμεν ἄξιοι φανεῖσθαι τῆς ὑμετέρας ἑστίας; Λοιδορῆσαι μὲν πικρῶς τὰς οὐκ ἐθελούσας ἡμῖν γαμεῖσθαι, b

227 c 1 cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 141, 14 d 7 ap Paus. x. 24: Pseudo-Plut. *de Vit. Hom.* i. 4, Wyttenb. V. p 713

b 5 σκόπτει A, σκοπεῖ I c 2 ἀνθρώποις] οὐρανίοισιν B, ἀνοισιν I, οὐρανοῖσιν O c 4 κοῦρος] + παῖς AHBIO d 1 γλυκερὴν] γλυκέων A d 2 Ὁμήρῳ] AH, Ὅμηρος cet d 3 ζωῆς I d 4 ἀθάνατος AH ἰσόμοιρον AH d 7 δίσδαιμον I d 10 ἀνθρώπων] ἄνθρωπον A δυηπαθέων] δύη παθέων AH, δυσπαθέων IO 228 a 1 ἄγε] + δὴ BO a 4 ἦν οὖν AH τοῦτο] om AH δι' ὅ σοι] διόσοι AH a 6 τὰ] τὸ O b 1 μὲν] + οὖν AH

ΟΙΝΟ-ΜΑΟΥ ἅψασθαι δὲ καὶ τῶν κιναίδων, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων πονηρῶν πολὺ πονηρότεροί εἰσι· οὐχὶ δίχα μέτρου, αὕτη γὰρ διάλεκτος καὶ θεῶν, ὥσπερ οὖν καὶ θείων ἀνδρῶν, ὥσπερ Ἀρχιλόχου. Καὶ οὐδὲν ἴσως θαυμαστόν. Διὰ γὰρ τὴν ἐν τούτοις ὑπεροχήν, εὖ μὲν οἶκος οἰκεῖται, εὖ δὲ ἰδιώτης βίος, πόλεις δὲ ὁμοφρόνως καὶ ἔθνη εὐνόμως συνεστᾶσιν. Οὐκ ἀπεικότως ἄρα σοι καὶ Μουσῶν
c θεράπων ἔδοξεν εἶναι, καὶ ὁ φονεὺς αὐτοῦ οὐκ ἄξιος εἶναι τῆς πρὸς ὑμᾶς τοὺς θεοὺς εἰσόδου, οὐδὲ τῆς παρ' ὑμῶν φωνῆς, ἄνδρα φωνάεντα ἀποκτείνας. Οὔκουν ἄδικος ἡ πρὸς τὸν Ἀρχίαν ἀπειλή, οὐδ' ἄκαιρος ἡ Πυθία τιμωροῦσα Ἀρχιλόχῳ τῷ πάλαι νεκρῷ, καὶ κελεύουσα ἐξιέναι τοῦ ναοῦ τὸν ἐναγῆ· Μουσάων γὰρ ἀπέκτεινε θεράποντα. Οὔκουν ἔμοιγε ἐφάνης ἐπαμύνων τῷ ποιητῇ ἀπρεπὴς εἶναι· ἐμεμνήμην γὰρ καὶ τοῦ ἑτέρου ποιητοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν τοῦ
d Εὐριπίδου στεφάνων, καί τοι ἀπορῶν καὶ ἀκοῦσαι ἐπιθυμῶν, οὐχ ὅτι ἐστεφανοῦτο, ἀλλὰ πῶς ἦν τὰ στέφη ταῦτα ἱερά· οὐδ' ὅτι αὐτοῦ κλέος ὄρουσεν, ἀλλὰ πῶς ἐσθλὸν ἦν τοῦτο. Ἐκροταλίζετο μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὄχλοις, οἶδα· καὶ τυράννοις ἤρεσκε, καὶ τοῦτο οἶδα· καὶ ἔργον ἐπετήδευεν, ἐφ' ᾧ οὐχ ὅπως αὐτὸς ἐθαυμάζετο ὁ ἐραστής, ἀλλ' ἤδη καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις, ὅτι μόνη τραγῳδοὺς ἤνεγκεν. Εἰ μὲν οὖν ὁ κρότος ἱκανὸς κριτὴς καὶ ἡ ἐν ἀκροπόλει τράπεζα, οὐδὲν ἔτι λέγω, βλέπων ἐν ἀκροπόλει δειπνοῦντα τὸν Εὐριπίδην, καὶ τὸν Ἀθηναίων ἅμα καὶ τὸν Μακεδόνων δῆμον ἐπιψοφοῦντα· εἰ δὲ καὶ δίχα τούτων ἐστί τις θεῶν ψῆφος, καὶ αὕτη πιστή, καὶ οὐχ ἧττων τῆς τῶν τυράννων, οὐδὲ τῆς τῶν
p. 229 ὄχλων, φέρε, φράσον ἡμῖν, ἐπὶ τίνι τῶν καλῶν ἠνέγκατε ὑμεῖς οἱ θεοὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ Εὐριπίδου ψῆφον, ἵνα σπεύσωμεν καὶ διώ-

b 2 ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ (ἡ sup) A b 3 οὐχὶ] pr καὶ I δίχα] δὲ ἀλλὰ A b 4 Ἀρχιλόχου] pr ἡ A² (sup ras) b 6 πόλις AH b 7 συνιστᾶσιν AH c 3 φωνάεντα] φονέα ὄντα O c 4 οὐδ'] τοῦδ' AH Ἀρχιλόχῳ] pr τῷ I c 5 κελεύουσα] κελεύσας I Μουσάων I c 6—229 a 7 οὔκουν—οἶμαι om B c 6 φάνης A ἐπαμῦναι AH d 4 μὲν] om O d 5 ἐπετήδευσεν AH αὐτὸς] om O d 6 τῶν Ἀθηναίων ἡ I d 7 εἰ] ὅτι AH οὖν] om I d 10 ἐπιψηφοῦντα I εἰ] ἡ A τις] + καὶ BIO d 11 αὕτη πιστή] αὐτοπιστή I ἧττον AH 229 a 1 ὑμεῖς] pr καὶ O

ΟΙΝΟ-
ΜΑΟΥ

ξωμεν τὸν οὐρανὸν κατὰ πόδας τῶν ὑμετέρων ἐπαίνων. Οὐ γὰρ
δὴ οὐκ εἰσὶ καὶ νῦν ἕτοιμοι κωμῳδεῖσθαι καὶ Σαβαῖοι καὶ
Λυκάμβαι, πρὸς δέ γε τὸ τραγῳδεῖσθαι οὐκ ἂν οὐδὲ νῦν ἐνσταίη
οὔτε ὁ Θυέστης, οὔτε ὁ Οἰδίπους, οὔτε ὁ Φινεὺς ἐκεῖνος· οὐδ᾽ ἄν,
οἶμαι, φθονήσαιεν οὐδενὶ ἐπιθυμοῦντι φιλίας τῆς τῶν θεῶν· ἀλλὰ
καὶ αὐτοὶ ἄν μοι ⟨δοκοῦσιν⟩ ἐκεῖνοι, εἰ ᾔσθοντο ὅτι ἔσοιτό τις
Εὐριπίδης, ἀνὴρ ἐπὶ τῷ διασκευάσαι αὐτοὺς γενόμενος θεοφιλής, b
ἀμελῆσαι ἂν ἐκείνων τῶν κακῶν, καὶ οὐκ ἐπὶ ⟨τὸ⟩ τὰ κρείττονα
φρονεῖν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ μετροποιεῖν τραπέσθαι· καὶ τῶν ἔμπροσθεν
ἀνθρώπων εἰ τὰ ὀνόματα ὄγκου πλήρη ἤκουον, χρῆσθαι τούτοις
εἰς τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁδοιπορίαν, ἵν᾽ ἐλθόντες καθέζοιντο ἐν
τῷ Ὀλύμπῳ μετὰ τῶν πυκτῶν, ἐν τῇ τοῦ Διὸς αὐλῇ. Ταῦτα
γὰρ λέγει ὁ ἐν Δελφοῖς ποιητής. Φέρε καὶ τὴν Ὁμήρου
τοῦ ὀλβίου ἴδωμεν ἐρώτησιν, ἣν τὸν θεὸν ἐρωτᾷ· ἦ που γάρ c
τις οὐρανία ἦν, καὶ ἱκανὴ τὸν θεὸν ἐκκαλέσασθαι· οὐ γὰρ ἂν
οὕτω ῥᾳδίως ὁ θεὸς ὄλβιον μὲν ἐπεφώνησεν, ἐπὶ δὲ τῷ ὀλβίῳ
ῥῆσιν ἀπένειμε·

Πατρίδα δίζηαι· μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρίς ἐστι·
Μίνωος δ᾽ ἀπὸ γῆς, οὔτε σχεδόν, οὔτ᾽ ἀπὸ τηλοῦ,
ἐν τῇ σοι μοῖρ᾽ ἐστι τελευτῆσαι βιότοιο,
εὖτ᾽ ἂν ἀπὸ γλώσσης παίδων ⟨μὴ⟩ γνῷς ⟨ἐπακούσας⟩
ἀξύνετον πολλοῖσι λόγοις εἰρημένον ⟨ὕμνον⟩. d

229 c 4 Pseudo-Plut. *de Vit. Hom.* i. 4, Wyttenb. V. p 713, cf Paus. x. 24

a 3 ἐπαίνων] πόνων AH a 4 δὴ] om I Σαζαῖοι O a 5 Λυκάμβαι] μ sup ras in I ἐνσταίη] ἔσται ἣ AH a 7 φθονέσαιεν AH, φθονήσειεν O a 8 ⟨δοκοῦσιν⟩] Heinich., Dind., δοκῶσιν codd b 1 διασκευάσαι] διασκεδάσαι AH b 2 τῶν κακῶν ἐκείνων I οὐκ] om AH ⟨τὸ⟩] coniec Toup., om codd b 3 μετροπ. τραπ.] μέτρον ποιεῖν τρέπεσθαι AH b 4 πλήρης AH ἤκουεν BO b 5 τὸν] om O καθίζοιντο AH c 1 ἦν] ᾖ A c 3 ῥᾳδίως] om I ὁ θεὸς] om AH c 5 μητρὶς] μὴ πρὸς H, μητρὸς Plut. πατρίς] πατρός H Plut. ἐστι] + Μητρόπολις ἐν νήσῳ ἀπὸ Κρήτης εὐρείης Plut. c 6 δ᾽ ἀπὸ γῆς] + ἔστιν AH, γαίης Plut. c 7 ἐν τῇ σοι μοῖρ᾽] ἐν τοῖσι μόρσιμόν AH τῇ] γῇ IO σοι] σὴ Plut. βοιότοιο (sic) I c 8 γλώττης O, γλώσσης ceteri γνῷς παίδων I παίδων ⟨μὴ⟩ γνῷς ⟨ἐπακούσας⟩] 'Pro γνῷς παίδων dedi παίδων μὴ γνῷς et ἐπακούσας et ὕμνον cum Plutarcho' Gaisf. d 1 δυσξύνετον Plut. ⟨ὕμνον⟩] om codd

ΟΙΝΟΜΑΟΥ Δεινὸν γάρ, ὦ σοφώτατε ἀνδρῶν, μᾶλλον δὲ θεῶν, εἰ μήτε ὅπου τῆς γῆς ἐξέθορε τῆς μητρὸς εἰδείη ὁ ὄλβιος, μήτε ὅπου καταμύσας κείσεται. Ἐγὼ δὲ καὶ ᾤμην ἴσον εἶναι, Ὅμηρόν τε ὄντα περὶ τούτων προσιέναι τῷ θεῷ καὶ ἕνα τῶν κανθάρων, καὶ τὸν θεὸν μὴ μᾶλλον ἂν Ὁμήρῳ ἀφηγήσασθαι περὶ τοιούτων ἀγνοημάτων ἢ κανθάρῳ· οἷον εἰ καὶ κάνθαρός τις γεννηθεὶς οὐκ ἐνεβίωσε οὐδ' ἐνεγήρασεν ἐν ἐκείνῃ τῇ κοπρίᾳ, ἀλλ' ἐχθρῷ ἀνέμῳ περιέτυχε, καὶ κανθαρίῳ δαίμονι σκληρῷ, ὃς αὐτὸν μετέωρον ἄρας βίᾳ ἀπήνεγκεν ἐπί τινα ἄλλην γῆν, καὶ ἄλλην κοπρίαν, κἄπειτα ἐλθὼν
p. 230 εἰς Δελφοὺς ἀνηρώτα ἥτις ἄρα ποτὲ αὐτῷ ἦν ἡ πατρῴα κοπρία, καὶ ἥτις αὐτὸν γῆ δέξεται ἀποθανόντα.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν ποιητῶν.

34. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνους ποιητὰς ἤδη δὲ καὶ πύκτας
b καὶ ἀθλητὰς ὁ θαυμάσιος θεὸς διὰ τῶν οἰκείων χρησμῶν ἐξεθέωσεν, εἰκότως μοι δοκεῖ καὶ ταῦτα ἀπελέγχειν ὁ δεδηλωμένος τούτοις τοῖς ῥήμασιν·

Ὦ εἰδὼς ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ ξυνιείς, καὶ μὴ λαλέοντος ἀκούων.

Εἴθε ὤφελες τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα ἀγνοεῖν, ἐκεῖνο δὲ εἰδέναι, ὅτι ἡ πυκτικὴ τῆς λακτιστικῆς οὐδὲν διαφέρει, ἵν' ἢ καὶ τοὺς ὄνους ἀπηθανάτους ἢ μηδὲ Κλεομήδην πύκτην Ἀστυπαλαιέα, λέγων οὕτως·

c Ὕστατος Ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς,
ὃν θυσίαις τιμᾶθ' ὡς οὐκέτι θνητὸν ἐόντα.

Διὰ τί γάρ, ὦ πάτριε τῶν Ἑλλήνων ἐξηγητά, ὥς σε καλεῖ Πλάτων, ἐθέωσας τὸν ἄνδρα τοῦτον; Ἦ ὅτι Ὀλυμπίασι πληγῇ

---

d 2 σοφώτατοι BIO   ὅποι IO   d 3 εἰδῇ A   ὁ] om AH   ὅποι AH   d 5 προσιέναι] προσιόντα O   d 7 κανθάρῳ] κανθάρων AH   καὶ] om AH   ἐνεβίω IO   230 a 1 ἦν αὐτῷ BO   ἦν] pr ἂν AH   a 2 γῆ] om BO   a 4 μόνον I   ἤδη δὲ] ἀλλὰ I   b 2 δοκῶ O   b 3 ῥήμασιν] γράμμασιν AH   b 4 τ'] τὸν AH   b 6 εἴθε ὤφελες] εἰ θεοφιλὲς AH   b 7 λακτικῆς IO   b 8 Ἀστυπαλέα AH   c 1 ὕστατος] pr καὶ BO   Ἀστυπαλεύς AH   c 2 τιμᾶθ'] τιμα (sic) AH, τιμᾶσθαι I   ἐόντα] ὄντα BO   c 3 πάτριε] πατριαὶ AH   c 4—231 a 5 ἣ—ἵνα om B

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

μιᾷ πατάξας τὸν ἀνταγωνιστὴν ἀνέῳξε τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, καὶ ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα ἐλάβετο τοῦ πνεύμονος; Ἄπολλον, ἀξιοθέου ἔργου· ἦ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι προστιμηθεὶς τεσσάρων ταλάντων ζημίαν ἐπὶ τούτῳ οὐχ ὑπέστη, ἀλλ' ὑπ' ἀχθηδόνος καὶ βαρυθυμίας **d** ἐνήρεισε τὸν θυμὸν τοῖς ἐν τῷ διδασκαλείῳ παισί, τὸν κίονα ὑφελκύσας, ὃς ἀνεῖχε τὴν στέγην; Ἆρ', ὦ θεοποιέ, διὰ ταῦθ' ἡμῖν ὁ Κλεομήδης τιμητέος ἐστίν; Ἦ κἀκεῖνο προσθήσεις, τὸ ἕτερον δεῖγμα τῆς ἐκείνου ἀνδρείας ἅμα καὶ θεοφιλίας, ὅτι δὴ ἐμβὰς εἰς ἱερὸν κιβώτιον καὶ τὸ πῶμα ἐπαγαγόμενος ἄληπτος ἐγένετο τοῖς διώκουσι, πειρωμένοις αὐτὸν ἐξελκύσαι; Ὦ Κλεόμηδες, ἆρα ἥρως οὐκέτι θνητός, οἷα τὰ μηχανήματα ὑπὲρ ἀθανασίας ἐξεῦρες. Ἤισθοντο γοῦν εὐθέως οἱ θεοὶ τῆς ἀγαθουργίας, καὶ ἀνηρείψαντό σε, ὥσπερ οἱ τοῦ Ὁμήρου τὸν Γανυμήδην· **p. 231** ἀλλὰ τὸν μὲν ἐπὶ τῷ κάλλει, σὲ δὲ ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ, καὶ τῆς ἰσχύος τῇ χρήσει τῇ ἀγαθῇ. Εἴθ' οὖν, ὡς ἔφην, ὦ μάντι, ἐάσας τὴν ψάμμον καὶ τὴν ἅλμην ἀντ' αὐτῶν ἐξέμαθες ὁπόσου ἄξιόν ἐστιν ἡ πυκτική, ἵνα καὶ τοὺς πύκτας ὄνους θεοὺς ἐνόμιζες, καὶ τοὺς ὀνάγρους τῶν θεῶν τοὺς ἀρίστους· καὶ ἦν ἄν τι οἰκεῖον λόγιον ἐπ' ἀποθανόντι ὀνάγρῳ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῷ σῷ πύκτῃ·

> Ἔξοχος ἀθανάτων ὄνος ἄγριος, οὐ Κλεομήδης,
> ὃν θυσίαις τιμᾶθ' ὡς οὐκέτι θνητὸν ἐόντα. **b**

Μὴ γὰρ δὴ θαυμάσῃς εἰ καὶ ὄναγρος ἐπιδικάσεται ἀθανασίας, ἱκανῶς τὰ θεῖα παρεσκευασμένος· καὶ ἀκούσας μὴ ἀνασχέσθαι, ἀλλ' ἀπειλῆσαι καὶ αὐτὸν τὸν Κλεομήδην πατάξας εἰς τὸ

---

c 5 *τὴν*] pr *τε* IO **c** 7 *προτιμηθεὶς* I, *προστιμωθεὶς* O *ταλάντων*] om AH **d** 1 *βαρυμυθίας* AH **d** 2 *διδασκαλίῳ* AH **d** 3 *ἐφελκύσας* A **d** 4 *ἡμῖν*] AH, *ὑμῖν* IO *τιμητέος ἐστίν*] *τιμᾶται* O **d** 5 *ἀνδρίας* I *θεοφιλείας* O **d** 6 *κιβώτιον ἱερὸν* I *πόμα* I *ἐπαγόμενος* AHI **d** 8 *οὐκέτι*] *οὐκ ἔστι* I 231 **a** 1 *ἀνηρίψαντό* AH **a** 2 *ἀλλὰ τὸν μὲν*] om AH **a** 3 *ὦ μάιτι, ὡς ἔφην* IO **a** 4 *ἐξέμαθες*] pr *ἂν* A **a** 5 *ἵνα*] *ἵν' ᾖ* AH *καὶ*] pr *ὅτι* B **a** 7 *οἰκεῖος* AH *λόγιον*] *λόγος* AH, *λογεῖον* I **b** 1 *θυσίαις*] om BO *ἐόντα*] *ὄντα* AH **b** 2 *δὴ*] om O **b** 3 *παρασκευασάμενος* I *ἀνέχεσθαι* I **b** 4 *Κλεομήδη* BI

ΟΙΝΟΜΑΟΥ βάραθρον ἐμβαλεῖν, καὶ οὐκ ἐπιτρέψειν αὐτῷ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι· εἶναι γὰρ αὐτοῦ ἀξιώτερος αὐτῶν τῶν θείων δώρων, ἅτε μήτε αὐτῷ μόνῳ ἕτοιμος ὢν μάχεσθαι, κἂν εἰ σιδηροῖς χρῷτο τοῖς ἱμᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ Θασίῳ πύκτῃ ἅμα ἀμφοτέροις, ὑπὲρ οὗ τοῦ
c ἀνδριάντος ἐχαλέπηναν οἱ θεοὶ καὶ τὴν Θασίων γῆν ἄφορον εἰργάσαντο. Πιστεύομεν δὲ καὶ περὶ τούτου οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ θεῷ τῷ αὐτῷ. Ἐξ ὧν ἐγὼ καὶ πάνυ κατενόησα, ὅτι θεῖόν τι ἄρα ἦν ἐπιτήδευμα ἡ πυκτική, τοὺς δὲ πολλοὺς καὶ οἰομένους εἶναι σοφοὺς ἐλελήθει, ἵν' ἀφέμενοι τοῦ καλοὶ κἀγαθοὶ εἶναι ἤσκουν τὰ τοῦ Θασίου πύκτου, ᾧ ἀθανασίαν μέν, ὥσπερ Κλεομήδει, οὐκ ἔδωκαν, ἐφίλησαν δὲ μεγάλως οἱ θεοί. Οὕτω καὶ ὁ χάλκεος αὐτοῦ ἀνδριὰς ἔδειξέ τι ὑπὲρ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰκόνας,
d ἐπικατενεχθεὶς τῷ μαστιγοῦντι ἐχθρῷ κατά τινα, ὡς ἔοικε, δαιμονίαν μέριμναν. Ἀλλ' οἱ ἄφρονες Θάσιοι καὶ θείων ἄπειροι πραγμάτων ἠγανάκτησάν τε καὶ ἄγος ἐπεκάλεσαν τῷ ἀνδριάντι, καὶ δίκην εἰσεπράξαντο, καὶ καταδῦσαι ἐτόλμησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Οὐ μὴν διέφυγόν γε οἱ Θάσιοι ἀλλ' οἱ θεοὶ ἔδειξαν ἡλίκον κακὸν ὑπ' αὐτῶν ἐτολμήθη, λιμὸν ἐπιπέμψαντες τὸν τῆς θείας δίκης διάκονον, ὃς ἐδίδαξε μόλις αὐτοὺς τὰ τῶν θεῶν βουλεύματα, ὅ τε φιλανθρωπότατος θεῶν σὺ τῷ οἰκείῳ τρόπῳ τὴν βοήθειαν αὐτοῖς ἔπεμψας, λέγων·

p. 232 Εἰς πάτρην φυγάδας κατάγων ⟨Δήμητρ' ἀπαμήσεις⟩.

Ἀλλ' οἱ ἀβέλτεροι πάλιν τοὺς φεύγοντας ἀνθρώπους ᾤοντο ὅτι δεῖ αὐτοὺς κατακαλεῖν, κακῶς εἰδότες. Τί γὰρ δὴ καὶ μέλει τοῖς ἀφιλανθρωποτάτοις θεοῖς ἀνθρώπων κατακαλουμένων, ὅσονπερ

---

231 c 7 cf Paus. vi. 11

---

b 5 *ἐπιτρέψει* AH b 6 *ἀξιώτερον* AH *αὐτῶν*] post *θείων* I b 7 *μόνῳ αὐτῷ* I *ὢν*] *ἂν* B, om I c 3 *θεῷ*] pr *τῷ* AH c 5 *ἐλελήθει*] *ἐλελύθει* I *ἵν' ἀφέμενοι*] *ἵνα φαμένου* AH c 6 *ἀθανασίας* AH c 7 *ἔδοσαν* O d 3 *πραγμάτων*] *δογμάτων* BO *τε*] om AH *ἀπεκάλεσαν* BO d 5 *ἔδειξαν*] *ἐδίδαξαν* O d 6 *τὸν*] *τὴν* BO d 7 *ἐξεδίδαξε* BIO d 8 *σὺ*] *σὺν* A d 9 *ἔπεμψας*] *ἐπιπέμψας* AH 232 a 1 ⟨*Δήμητρ' ἀπαμήσεις*⟩] coniec Dind., *Δήμητραν ἀμήσεις* codd a 4 *ἀφιλανθρωποτάτοις*] *φιλανθρώποις* BIO *ὅσῳπερ* BO

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

ἀνδριάντων; Ἀμέλει οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ὠφελήθη ἡ γῆ ὥστε παύσασθαι νοσοῦσα, εἰ μὴ τῶν σοφῶν καὶ ἐπισταμένων τις τὸν θεῖον νοῦν συνῆκε φυγάδα εἶναι τὸν καταπεποντωμένον ἀνδριάντα.
Καὶ ἦν οὕτως. Ἅμα γὰρ ἀνεστάθη, καὶ εὐθὺς ἡ μὲν γῆ ἀνέθαλλεν, **b**
οἱ δὲ ἐκόμων Δήμητρι λοιπόν. Πῶς οὖν οὐ τεκμήρια ταῦτά εἰσιν ἐναργῆ τῆς θεοπρεποῦς ἀθλητικῆς, ὅτι ἐστὶ θεοτίμητος; Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ πεντάθλου ἀνδριάντι ὑβρισμένῳ ἐμήνισαν οἱ θεοί, καὶ Λοκροὶ ἐπείνησαν διὰ τοῦτο, ὥσπερ Θάσιοι, ἕως αὐτοὺς ἰάσατο λόγιον σὸν ἔχον οὕτως,

Ἐν τιμῇ τὸν ἄτιμον ἔχων τότε γαῖαν ἀρώσεις.

Οὐδὲ γὰρ Λοκροὶ ᾔσθοντο θείας διανοίας πρότερον, ἤ σε αὐτοῖς
τούτου πρόξενον γενέσθαι. Ἀλλ' Εὐθυκλέα τὸν πένταθλον ἔβαλον **c**
εἰς εἱρκτήν, αἰτιασάμενοι αὐτὸν ἐπὶ τῇ πατρίδι εἰληφέναι δῶρα· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντος καὶ οὗτοι εἰς τὰς εἰκόνας ἐξύβριζον, ἕως οἱ θεοὶ οὐκ ἀνασχόμενοι τῶν γιγνομένων ἐπαφῆκαν αὐτοῖς τὸν κράτιστον λιμόν· κἂν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διώλοντο ἄν, εἰ μὴ ἡ παρὰ σοῦ ἦλθε βοήθεια, λέγουσα ὅτι δεῖ αὐτοὺς τιμᾶν ἄνδρας πεφατνευμένους, οὓς οἱ θεοὶ φιλοῦσιν οὐχ ἧττον,
ἢ οὓς οἱ ἀλφιτοποιοὶ πιαίνουσι βοῦς, δι' ὧν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι **d**
ἐνίοτε θύοντες πείθουσιν· οὐχ ἧττον ἴσως ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον παχέων βοῶν οἱ παχεῖς ἄνθρωποι εὐφραίνουσιν ὑμᾶς οὕτως ὥστε ἐνίοτε ὅλῃ πόλει καὶ ὅλῳ ἔθνει ὀργίζεσθαι, ἑνὸς ἢ δυοῖν ἀδικούντων ταῦτα τὰ θρέμματα. Ὡς δὴ ὤφελες, ὦ μάντι, ἀλείπτης ἡμῖν ἀντὶ μάντεως γενέσθαι, ἢ καὶ μάντις ἅμα καὶ ἀλείπτης, ἵν' ᾖ ὥσπερ χρηστήριον Δελφικόν, οὕτω καὶ γυμναστήριον. Καὶ γὰρ οὐδ' ἀλλότριον ἦν ἀγῶνος Πυθικοῦ Πυθικὸν εἶναι καὶ τὸ γυμναστήριον.

---

a 5—**c** 6 *ἀμέλει—παρὰ σοῦ* om B **a** 5 *τούτων* AH **b** 1 *ἀνεστάθη*] *ἀνεσπάσθη* AH *ἀνέθαλεν* AHIO **b** 2 *ἐκόμων*] *ἐκώμων* I + *ἐπὶ* Toup. *ταῦτά εἰσιν*] *εἰσὶ ταῦτ'* O **b** 4 *ἐμήνυσαν* I **b** 6 *σὸν*] om A **b** 7 *ἀτίμητον* AH *γαῖαν ἀρώσεις*] *γὰρ αν ἀρρωσις* A, *γὰρ ἀνάρρωσις* H, *γαῖαν ἀρόσεις* IO **b** 8 *διανοίας θείας* I *ἤ σε αὐτοῖς*] *ἧς ἑαυτοις* A **c** 1 *τούτου πρόξενον*] *τοῦτο πρότερον* A *ἔβαλον*] AH, *ἐνέβαλον* I, *ἐνέβαλλον* O **c** 4 *ἐνύβριζον* O **c** 6 *ἄν*] om AH **c** 7 *ἄνδρα* I Schol in marg A; cf Append. **d** 1 *οἱ*] *ὦ* AH **d** 4 *δυεῖν* AHO **d** 5 *δὴ ὤφελες*] *δὲ ὤφειλες* BO **d** 6 *γίνεσθαι* BO *ἢ*] om AH *ᾖ*] om AH

Τούτοις ἐπισυνάψω καὶ ἅ φησιν ἀπελέγχων ὡς καὶ τοὺς τυράννους κολακεύειν εἰώθασιν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος.

p. 233 ΟΙΝΟΜΑΟΥ 35. Ὄλβιος οὗτος ἀνήρ, ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Αἰακίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου.

Οὐκοῦν καὶ οἱ τύραννοι, οὐ μόνον οἱ τῶν τυράννων ἐπίβουλοι,

b Κύψελος, ὃς δὴ πολλὰ Κορίνθῳ πήματα τεύξει,

καὶ Μελάνιππος, ὁ πολλὰ ἀγαθὰ τῇ Γελώων πόλει τεύξας. Πῶς δ' εἰ Κύψελος ὄλβιος, ὦ κακόδαιμον, οὐ καὶ Φάλαρις ὄλβιος, ὁμότροπος ὢν Κυψέλῳ; Ὥστ' ἂν ἐκείνως ἄμεινον εἶναι ὑμῖν,

Εὐδαίμων Φάλαρις καὶ Μελάνιππος ἔφυ,
θείας ἁγητῆρες ἐν ἀνθρώποις διχονοίας.

Ἤκουσα δέ σου καὶ διαλελυμένον χρησμὸν περὶ τοῦ Φαλάριδος, ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, ὅτι λαβὼν ἐπιβουλεύοντας
c ᾐκίσατο μέν, καρτεροῦντας δὲ ἀγάμενος ἀφῆκε· Λοξίας καὶ Ζεὺς πατὴρ ἀναβολὴν ἐψηφίσαντο θανάτου Φαλάριδι, ἀνθ' ὧν ἡμέρως Χαρίτωνι καὶ Μελανίππῳ προσηνέχθη. Ἀλλ' εὖ γε καὶ μόλις ἡμῖν τὰ περὶ τοῦ θανάτου ἔδειξας καὶ τῆς ζωῆς, ὅτι κάλλιστόν τι ἐστὶν ἡ ζωή. Ἐπὶ τούτοις ἅπασι καὶ τόδε προσκείσθω·

d 36. Ἀλλά κε Μηθύμνης ναέταις πολὺ λώϊον ἔσται
φαλληνὸν τιμῶσι Διωνύσοιο κάρηνον.

Θύουσι γὰρ αἱ πόλεις καὶ τελετὰς ἄγουσιν οὐ μόνον φαλληνοῖς Διωνύσοιο καρήνοις, ἀλλὰ καὶ λιθίνοις, καὶ χαλκέοις, καὶ χρυσέοις,

---

233 a 1 Oenomaus, *Oraculum* ap Hdt. v. 92 b 6 Athen. xiii. 78

---

d 10 οἱ] om BO 233 a 2 Κύψελλος B Αἰακίδης] Ἠετίδης Hdt., Αἰετίδης coniec Valcken. κλειτοῖο Hdt. b 4 ὄλβιος] ὅμοιος BO ἐκεῖνος AH b 5 εἶναι] ἵνα AH b 6 ἔφυ θείας ἁγητῆρες] αφυθειας αγητερες A c 2 ἐψηφίσατο BO c 3 εὖ γε] εὖτε I c 5 τι] om BO c 6 τόδε] τοῦτο O προκείσθω AH d 1—234 a 3 ἀλλά—αἰεί om B d 1 cf Theodoret. 141, 34 Μυθήμνης O d 2 φαλληνὸν τιμῶσι] φαληνοτιμῶσι A* (φαλλ. A²) Διων.] Διον. codd et d 4 κάρηνον] + διὰ τί O d 3 θύουσι—λιθίνοις] om AH

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

καὶ οὐ μόνον φαλληνοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς Διονυσίοις, καὶ ἄλλοις παμπόλλοις Ἡσιοδείοις θεοῖς. Τρὶς γὰρ ὡς ἀληθῶς

μύριοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,

οὐκ ἀθάνατοι, ἀλλὰ λίθινοι καὶ ξύλινοι δεσπόται ἀνθρώπων· οἳ εἰ

ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφεώρων,

οὐκ ἂν τοσοῦτος ἤρθη λῆρος, ὥστε καὶ ἤδη καὶ μέχρις ὑμῶν κε- p. 234
χωρηκέναι τὸ κακόν, ἐπιδιαβὰν καὶ εἰς τὸν Ὄλυμπον, ὅθι, φασί,

θεῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.

Καίτοι εἰ ἀσφαλὲς ἦν, οὐκ ἂν ἦν ἐπιβατὸν λήρῳ, οὐδ᾽ ἂν εἷς τις τῶν Ὀλυμπίων εἰς τοῦτο ἦλθε παρανοίας, ὥστ᾽ ἐλάϊνον κορμὸν θεῶσαι· ὃν οἱ Μηθυμναῖοι σαγήνης ἐμπλακέντα τοῖς λίνοις ἀνείλκυσαν, καὶ δίς, εἰ βούλει, καὶ τρίς, καὶ πλεονάκις ἐν τῷ αὐτῷ σαγηνεύοντες ἄνθρωποι, καὶ ἐξ ἐκείνου εἰς τὸ Λιβυκὸν ἐξοκεί- b
λαντες, οὐδ᾽ εἰς τὴν γῆν ἔξω ἐκβαλόντες αὐτόν· ἐπεὶ οὐκ ἄν, μὰ τὸν Διόνυσον, ἔτι αὐτοῖς ἐνεπλάκη τοῖς λίνοις. Ἀλλ᾽ ἐξ ἄκρου κεφαλοειδὴς ὁ κορμὸς (Ἄπολλον, ξένου κατασκευάσματος·) τί ποτ᾽ οὖν ἔπραττεν ἐν τῷ πελάγει; ἀπορήσαι ἄν τις. Τί γὰρ ἄλλο ἢ ἐκάθητο, νὴ Δία, ἀναμένων ἕως ἄνθρωποι μαινόμενοι, οὐ γὰρ φήσω ὅτι καὶ θεοί, ἐγκυρήσαντες αὐτῷ, οὐ διοπετές, ἀλλὰ ποσειδωνοπετὲς ἡγήσωνται, κἄπειτα εἰς ἄστυ ἀναγάγωσιν, ὥσπερ c
τινὰ ἀγαθὴν τύχην, κακὴν οὖσαν ὡς ἀληθῶς, οὐ τύχην, ἀλλὰ τυφεδόνα; Ἦ οὐκ ἤρκει ἄρα αὐτοῖς οἴκοθεν διολλύουσα, ἀλλ᾽ αὐτὴν ἐπέρρωσέν τε καὶ προσεπέτεινε θεοπληξίας, ὡς ἄν τις εἴποι, ἐκ Δελφῶν μετάπεμπτος ἐπιθήκη.

---

233 d 6 Hes. *Opp.* 250; Hom. *Od.* xvii. 487 234 a 2 Hom. *Od.* vi. 42

---

d 5 καὶ 1°] AH, om ceteri Διονυσείοις O d 6 Ἡσιοδίοις AH τρὶς] τρεῖς O d 8 εἰ—τε] om A d 9 ὕβριν] καὶ ἄριν O ἐφεώρων] ἐφορῶντες Hom. 234 a 1 λῆρος] pr ὁ AH ὥστε καὶ] ὥστ᾽ IO ὑμῶν] ἡμῶν O a 2 κακόν] κακῶς IO a 3 αἰεί] ἐστι AH a 4 εἰς] om A a 5 τῶν Ὀλυμπίων] post τοῦτο AH ὥστ᾽] ὡς I ὥστ᾽ ἐλάϊνον] ὥστε λάϊνον B b 1 ἐξωκείλαντες BO b 2 ἐκβάλλοντες AH b 5 ἀπορήσαι ἄν] ἀπορήσαιέν I b 6 νὴ] + τὸν I c 1 ἡγήσονται BO ἀναγάγωσιν] AH, ἀπαγάγωσιν ceteri c 3 τυφελόνα AH, τυφεδῶνα BO αὐτοῖς ἄρα BO c 4 ἐπέρωσέ O προσέτεινε AH, προεπέτεινε O

Τοσαῦτα καὶ ὁ Οἰνόμαος. Ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὰ εἰρημένα μεταβὰς αὖθις ἐπὶ τὴν Ἐκ λογίων φιλοσοφίαν τοῦ τὴν συσκευὴν καθ᾽ ἡμῶν πεποιημένου, ἀνάγνωθι ἐκ τῶν περὶ εἱμαρμένης τοῦ Πυθίου χρησμῶν, εἰ μὴ καί σοι θείας ἀλλότριος ὢν δυνάμεως ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τῶν θρυλουμένων χρηστηρίων ὑποπεσεῖται λόγος.

c 6 τοιαῦτα IO   c 7 αὖθις] om BO   c 8 συσκευὴν καθ᾽ ἡμῶν] καθ᾽ ἡμᾶς (ἡμῶν I) διαβολὴν BIO   ἐκ τῶν] τὸν BO   c 9 χρησμὸν BO   σοι] σὺ AH   c 10 ἔτι μᾶλλον] om BO   c 11 θρυλουμένων] δηλουμένων BO   Schol ad fin in A vid Append

ΒΙΒΛΙΟΝ ϛ.

Τάδε περιέχει τὸ ἕκτον βιβλίον τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΥ περὶ τῶν χρηστηρίων τρόπου διὰ τῶν προδιηγνυσμένων αὐτάρκως ἡμῖν ἀπεληλεγμένου, καὶ τῆς θείας δυνάμεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς αὐτοῦ p. 236

Tit. περιέχει—προπαρασκ.] τὸ ϛ′ περιέχει σύγγραμμα I α′ στοχάζονται BO β′ φάσκοντες ἐξ εἱμ. I ζ′ αὐτῶν 1°] + Ἑλλήνων O η′ Διογενειανοῦ O ι′ τῆς 2°] om O Βαρδισάνου BO **236 a** 1 τόπου I **a** 3 δυνάμεως] pr ἀρετῆς καὶ I

διδασκαλίας τὸ θεοπρεπὲς ἅμα καὶ βιωφελὲς ἐπιδεδειγ-
b μένης, ὅτι δὴ διὰ μόνης αὐτῆς, καὶ οὐ δι' ἄλλης, τῶν ἐξ
αἰῶνος τὸν πάντα βίον ἐπισκοτισάντων τε καὶ λυμηνα-
μένων δαιμονικῶν φαντασμάτων ἐλευθερία πᾶσιν ὑπ-
ῆρξεν ἀνθρώποις, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν περὶ εἱμαρμένης
ψευδοδοξουμένων αὐτοῖς τὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀπευθύ-
νωμεν λόγον, ὡς ἂν μὴ διὰ μόνης τῆς τοῦ τρόπου
μοχθηρίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ἀληθῶς
αὐτοῖς δοξαζομένων, φαῦλοι καὶ ἀδρανεῖς ὄντες οἱ τὰ
c χρηστήρια κινεῖν νενομισμένοι δαίμονες ἀποδειχθεῖεν.
Σκέψαι δ' οὖν, εἰ μὴ καί σοι θείας ἀλλότριος ὢν δυνά-
μεως ὁ περὶ αὐτῶν ὑποπεσεῖται λόγος, ἔκ τε ὧν παρα-
θήσομαι ἀνατρεπτικῶν τοῦ περὶ εἱμαρμένης, καὶ αὐτόθεν
ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὰς μαντείας ποιεῖσθαι λέγονται.
Οὐ γὰρ δὴ δυνάμει κρείττονι τὴν τῶν μελλόντων γνῶσιν
προειληφέναι φασὶν αὐτούς, ἐκ θεωρίας δὲ τῆς τῶν
ἄστρων κινήσεως ὁμοίως ἀνθρώποις τὰ μέλλοντα κατα-
στοχάζεσθαι. Οὕτως οὐδὲν δύνασθαι, οὔτ' ὠφελεῖν,
οὔτε τι τὸ παράπαν ἐνεργεῖν αὐτούς, εἰ μὴ τὰ καθ'
εἱμαρμένην, φασί. Τούτων δὲ ἔλεγχος αὐτὸς ἐκεῖνος
d ὁ τῶν δαιμόνων προήγορος, ἐν οἷς ἐπέγραψε Περὶ τῆς ἐκ
λογίων φιλοσοφίας ὧδε λέγων πρὸς λέξιν·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
p. 237

1. Ἃ γὰρ λέγουσιν οἱ θεοί, εἴπερ τὰ μεμοιραμένα γινώσκοντες λέγουσιν, ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων φορᾶς δηλοῦσιν, καὶ τοῦτο σχεδὸν πάντες ἐξέφηναν οἱ ἀψευδεῖς τῶν θεῶν.

---

236 d 3 Porphyr. *De Philos. ex Oraculis*, G. Wolff 1856 cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 138, 17

---

b 1 δὴ] δὲ I b 2 τὸν—καὶ om BO ἐπισκοτησάντων I b 3 φαντασμάτων] φασμάτων I + τὸν ἡμέτερον βίον O ὑπῆρχεν BO b 5 τῶν] om O c 1 δειχθεῖεν BO c 2 καὶ μή I ὢν] om O ὑποπεσεῖται δυν. ὁ περὶ αὐ. BO c 8 στοχάζεσθαι O c 10 καθ' ἡμαρμένα B, καθειμαρμένα I d 3 ἃ γὰρ] ὅτι καὶ ἃ δοκοῦσι καὶ I (cum tit. in O) εἴπερ] οἱ περὶ O μεμοιρασμένα BO

Εἶθ' ἑξῆς ὑποβάς φησιν·

Ἐρωτηθεὶς ὁ Ἀπόλλων τί τέξεται ἡ γυνή, ἐκ τῶν ἄστρων εἶπεν ὅτι θῆλυ, ἐκ τοῦ σπορίμου ἐπιγνοὺς χρόνου. Λέγει δ' οὕτως· ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἐκφύεται γαίηθεν ⟨ὁ κλών⟩, ὅθι λείμακες ὄμβρου
διψοσύνῃ κατέμαρψαν ὅλον πόμα μητέρος αὐτῆς,
ἔνδον ὀρινομένης χρόνον ἄρκιον· οὔ τι δὲ κοῦρον, b
ἀλλὰ κόρην· Φοίβη γὰρ ἐΰσκοπος ἤροσεν ἁγνὴν
Κύπριν, ἐπειγομένην θῆλυν γόνον, ὦ φίλε, σεῖο.

Ἰδοὺ καὶ ἀπὸ τοῦ σπορίμου, ὅτι σελήνη ἐπὶ Ἀφροδίτην ἐφέρετο, εἶπεν ὅτι θῆλυ γεννηθήσεται. Καὶ μὴν καὶ τὰς νόσους ἐκεῖθεν προλέγουσιν. Ἐπάκουσον γάρ·

Ἦ μάλα μιν κακὸς ἰὸς ἐνὶ στέρνοισι δαμάζει, c
πνεύμονος ἀλγινόεσσαν ὑπερβλύζων κακότητα.

Καὶ τὰ ἑξῆς, οἷς ἐπιλέγει·

Ταῦτα δὲ Μοιράων νόος ἤγαγεν, ἠδὲ κελαινὴν
εἰς ἔριν ἐστήριξε, κακηπελίῃσι δαμάζειν,
ὑψιπόλοιο Κρόνοιο κακὴν ὑπ' ἀταρπὸν ἰόντος.

Καὶ μεθ' ἕτερα·

Ἀλλά σε μόρσιμον ἦμαρ ἀναπλῆσαι βιότοιο d
ἀλγινόεις βροτολοιγὸς ἐπισπέρχων Κρόνῳ ἄντα
⟨σπεύσατο⟩, σῆς δὲ θέμειλον ἀπὸ φρενὸς ἤϊστωσε·
τοὔνεκα καὶ πατέρος θεοειδέος ἱερὸν ἦτορ
φευγέμεναι κακοεργὸν ἐπηπείλησεν Ἄρηα.

Ταῦτα μὲν ὅτι οὐδὲ ἐκ θείας αὐτῶν δυνάμεως μαντεύονται, ἀλλ' ἐξ ἄστρων ἐπιτηρήσεως κατὰ τοὺς τῶν μαθηματικῶν λόγους, ὡς μηδὲν ἐν τούτῳ διαφέρειν ἀνθρώπων, μηδέ τι κρεῖττον καὶ φύσεως θειοτέρας ἔργον ἐπιδείκνυσθαι. Θέα δ' ὡς καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀναιροῦσιν, p. 238

237 a 5 λέγει δ' οὕτως] om Wolff. a 6 ⟨ὁ κλών⟩] Wolff., ὁδῶν codd ὅθι] ὅτε Wolff. a 7 διψοσύνο (sic) I διψοσύνῃ κατέμαρψαν] Vig. Wolff., διψοσύνη κατέμαρψεν codd b 2 ἀλλὰ κόρην] om O c 1—d 5 ἐνὶ—Ἄρηα om B c 1 ἐνστέρνοισι I c 2 πλεύμονος I ἀλγεινόεσσαν IO Vig. marg c 3 τὰ om O οἷς ἐπιλ.] om O c 5 κακηπελίῃσι] Toup., κακοπελίοισι I, κακηπελήισι O c 6 ἀτραπὸν O c 7 ἕτερα] + πάλιν φησὶν ἐν ἑτέρῳ I d 2 ἀλγεινόεις IO cf c 2 d 3 ⟨σπεύσατο⟩] Vig. marg, ψεύσατο codd d 6 ἑαιτῶν I d 7 ἐξ] ἐκ τῆς τῶν O τῶν] om BO

οὐ μόνον τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν τῇ τῶν ἄστρων ἀνατιθέντες φορᾷ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμετέρας προαιρέσεις.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ b 2. Οὕτως καὶ ὁ Ἀπόλλων περί τινος, ἅμα καὶ τὴν περὶ στρατιὰν προθυμίαν ἀφηγούμενος πόθεν αὐτῷ γίνεται, ἔφη·

Ἄρεα κραιπνὸν ἔχει γενεθλήϊον, ὅς μιν ὀρίνει,
οὐδέ ἑ ταρχύσει· Ζηνὸς γὰρ ἐπέχραε βουλή,
ἥ οἱ κῦδος ἄρειον ἀπ᾽ Ἄρεος εὐθὺς ὀρέξει.

Καὶ πάλιν ἐπ᾽ ἄλλου·

Εὐχαίτης ἐπέκειτο Κρόνος, στυγεροῖσι δὲ κέντροις
c ἄλγυνεν παιδὸς ταλαοῦ δυσπέμφελον αἰῶ.

Εἰς τοσοῦτον δὲ τὴν εἱμαρμένην οἱ γενναῖοι θεοὶ πεφρίκασιν, ὡς ὁμολογεῖν μηδὲ κεραυνουμένοις αὐτῶν τοῖς ἱεροῖς δύνασθαι ἐπαμύνειν. Πολλὴ ἄρα γένοιτ᾽ ἂν ἐλπὶς ἀνθρώποις εὐχομένοις τυχεῖν βοηθείας παρὰ τῶν μηδὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐπαρήγειν δυνατῶν. Τί δὲ χρὴ λοιπὸν εὐσεβεῖν, καὶ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖν καὶ θεραπεύειν, μηδὲν οἵους τε καθόλου μηδὲ ἑαυτοῖς ἐπαρκεῖν;
d Ἄκουε δ᾽ οὖν τί φησιν ὁ χρησμός·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ 3. Οὕτω καὶ ναῶν μοῖραι καὶ ἱερῶν, καὶ αὐτοῦ γε τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ἱερὸν μεμοίρατο κεραυνωθῆναι, ὥς φησιν·

Ὦ ζαθέης γεγαῶτες Ἐριχθονίοιο γενέθλης,
p. 239 ἔτλητ᾽ ἐλθέμεναι καὶ ἐμὴν ἐρεεινέμεν ὀμφήν,
⟨ὁππότε⟩ δῃωθῇ περικαλλέος ἕδρανα σηκοῦ.
Κλῦτε δαφνηρεφέων μυχάτων ἄπο θέσκελον ὀμφήν.
Εὖτ᾽ ἂν ἄνω πνείοντες ὑπηέριοι κελάδοντες

238 b 1 Porph. *De Philos. ex Oraculis* d 2 ibid

238 a 2 *μόνα* I b 1 *καὶ* 1°] om O b 5 *ἀρεῖον* (sic) coniec Wolff. b 7 *εὐχέτης* BO *ἐπίκειται* IO *στυγ.*] *στυφελοῖσι* O c 1 *ἀλγύνει* BIO *δυσπέμφ.—ὁμολογεῖν*] om B *αἰῶ*] I cf Aesch. *Cho.* 350, *ἑοῦ* O c 5 *μηδὲ τῶν* O c 7 *προσκυνεῖν*] + *καὶ σέβειν* I c 8 *οἵοις* I d 1 *τί*] I Wolff., *ἅ* O d 3 *μεμοίραστο* BO d 4—239 b 3 in O vix et in quibusdam locis ne vix quidem legi potest d 4 *Ἐριχθόνιοι* B, *Ἐριχθηνίοι* I 239 a 1 *ἐνθέμεναι* BO *ἐρεεινέμην* B, *ἐρεειν έμον* (*ειν έμο* sup ras) I a 2 *⟨ὁππότε⟩*] Vig. Int. Lat., *ὁππόθι* I, *ὅπτθι* (*πο* supra) O, *ὅππως* Wolff. a 4 *εὖτ᾽ ἂν ἄνω*] forsitan *εὖτ᾽ ἄνεμοι* *ὑπ᾽ ἠέριοι* O

τρίβωνται πατάγοισιν ἐναντία δηριόωντες,— ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
κρυμὸς δ' αὖ περὶ κόσμον ἀπείρονα νήνεμος ἔσται,— b
μηδὲ διεξερύγησιν ἔχῃ κεκακωμένος αἰθήρ·
αἰθαλόεις περὶ γαῖαν, ὅπη τύχεν, ἔκπεσε πυρσός·
τὸν μὲν δὴ θῆρές τε κατ' οὔρεα δειμαίνοντες
φεύγουσιν πυμάτοις ὑπὸ κεύθεσιν, οὐδὲ μένουσιν
εἰσιδέειν ὅσσοισι καταιβάσιον Διὸς ἔγχος.
Τοῦ μὲν καὶ νηοὶ μακάρων, καὶ δένδρεα μακρά,
ἠλιβάτων τ' ὀρέων κορυφαί, νῆές τ' ἐνὶ πόντῳ, c
δάμνανται ζαπύροις ποτήμασιν ἐμπελάοντος·
καὶ δ' αὐτὴ πληγεῖσα Ποσειδάωνος ἑταίρη
πολλάκις ἠχήεσσ' ἀναχάζεται Ἀμφιτρίτη.
Ὑμεῖς οὖν καὶ ἄτλητον ἐνὶ φρεσὶν ἄλγος ἔχοντες
τέτλατε Μοιράων ἀμετάτροπα δήνεα θυμῷ·
ταῖσι γὰρ οὐρανίδαο Διὸς κατένευσε κάρηνον, d
ὅττι κε δινήσωσι μένειν ἀσάλευτον ἀτράκτοις.
Αἶσα γὰρ ἦν δολιχοῖσι χρόνοις περικαλλέα σηκὸν
πυρσῶν αἰώραισι διϊπετέεσσι δαμῆναι.

Εἰ δὴ οὖν Μοιρῶν ἀτράκτοις καὶ τῶν σεβασμίων θεῶν οἱ ναοί, τά τε ἱερὰ αὐτῶν δώματα δάμναται ζαπύροις ποτήμασι, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἐλπὶς θνητοῖς ἀνθρώποις τῆς τῶν πεπρωμένων ἀποφυγῆς; Εἰ δὲ καὶ μηδεμία ἐκ p. 240
θεῶν ὑπάρχοι βοήθεια, δεῖ δὲ ἐξ ἅπαντος τετλάναι

Μοιράων ἀμετάτροπα δήνεα θυμῷ,

τίς ἡ περὶ τοὺς θεοὺς ματαία σπουδή; εἴποι ἄν τις. Τί δὲ δεῖ 'λοιβῆς τε κνίσης τε,' καὶ τὸ ἐκ τούτων γέρας τοῖς μηδὲ τούτων ἀξίοις ἀπονέμειν, εἰ κατ' οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελεῖν δύνανται; Ἐπεὶ μηδὲ τῶν ἀγαθῶν δοτῆρας οἴεσθαι χρῆν αὐτούς, ἀλλ' ἣν καὶ τῶν ἐναντίων ὡμολόγουν αἰτίαν. Εἰ γὰρ πέπρωται ἀνθρώποις εἴτε τι ἀγαθόν, b

---

239 c 6 cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 141, 43

---

b 2—c 6 *μηδὲ—θυμῷ* om B b 6 *ὅσσοισι*] *ὅς σοι* (*ο* 1° sup ras) I c 2 *δάμνανται*] I cf d 6, *δάμνονται* O *ζωπύροις ποτήμασιν* O c 3 *Ποσειδάονος* O d 2 *δινήσωσι*] *δὴ νήσωσι* Scal., Wolff. d 4 *αἰώρησι* Theodoret. d 6 *νηοί* BO *ζωπύροις* O cf c 2 d 7 *ποτέμασι* BO 240 a 2 *ὑπάρχει* O a 4 *τίς*] pr *καὶ* I *τις ἄν* O a 5—b 9 *τί—ἀτράκτοις* om B a 6 *τούτου* I a 7 *δύναται* I

εἴτε τι καὶ ἐναντιον, ἔσται ἐξ ἀνάγκης καὶ παρέσται τοῦτο καὶ βουλομένων καὶ μὴ τῶν θεῶν. Μόνην ἄρα τὴν ἀνάγκην θεραπευτέον, σμικρὰ μᾶλλον δὲ τὸ μηθὲν φροντίσαντας τῶν θεῶν, μήτε λυπεῖν μήτε εὐεργετεῖν δυναμένων. Εἰ δὲ δὴ τῶν Μοιρῶν μόνος ὁ ἐπὶ πάντων ἐπιστατεῖ Θεός, καὶ μόνος καὶ τούτων ὑπάρχει κύριος,

Ταῖσι γὰρ οὐρανίδαο, φησί, Διὸς κατένευσε κάρηνον,
ὅττι κε δινήσωσι μένειν ἀσάλευτον ἀτράκτοις,

c τί δὴ οὐχὶ πάντα ὑπερθέμενος τὸν παμβασιλέα καὶ τῆς εἱμαρμένης δεσπότην μόνον θεὸν εἶναι ὁμολογεῖς, καὶ μόνον ἀγαθῶν δοτῆρα καὶ σωτῆρα; ὅτι δὴ μόνῳ αὐτῷ καὶ ἃ φῂς Μοιράων ἀμετάτροπα δήνεα τρέπειν καὶ μεταλλάττειν ῥᾴδιον· ὡς μήτ' ἀνάγκῃ μήτε εἱμαρμένῃ τὸν τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ καθωσιωμένον καὶ μόνον αὐτὸν εὐσεβοῦντα δουλεύειν, οἷα δὲ ἐλεύθερον καὶ παντὸς ἀφειμένον δεσμοῦ ταῖς ἐνθέοις καὶ σωτηριώδεσιν οἰκο-
d νομίαις ἀκωλύτως ἐφέπεσθαι. Ἀλλ' ὁ μὲν ἀληθὴς τοιαῦτα προφαίνει λόγος· ὁ δ' ἔμπαλιν ὅρα διὰ τίνων φησὶ τὰ τῆς εἱμαρμένης λύεσθαι.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ 4. Δεηθέντος γάρ τινος καταδέξασθαι θεόν, εἰπὼν ὁ θεός, ὅτι ἀνεπιτήδειός ἐστι διὰ τὸ ὑπὸ φύσεως καταδεδέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποτροπιασμοὺς ὑπαγορεύσας, ἐπάγει·

p. 241 Ῥιπῇ ⟨δαιμονίης⟩ γὰρ ⟨ἀλεῖσ'⟩ ἐπιδέδρομεν ⟨ἀλκῆς⟩
σαῖσι γοναῖς, ἃς χρή σε φυγεῖν τοίαισι μαγείαις.

Δι' ὧν καὶ σαφῶς δεδήλωται, ὅτι ἡ μαγεία ἐν τῷ λύειν τὰ τῆς εἱμαρμένης παρὰ θεῶν ἐδόθη εἰς τὸ ὁπωσοῦν ταύτην παρατρέπειν.

Ταῦτά σοι ὁ Πορφύριος, οὐκ ἐγώ. Ὁ τοίνυν μα-

---

240 d 4 Porph. *De Philos. ex Oraculis*

---

b 4 μικρὰ O **b** 5 φροντίσαντες O **b** 9 ἀτράκτων I **c** 4 δίνεα BO **d** 2—**241 b** 4 ὁ δ'—ὁμολογεῖ om B **d** 4 ὅτι ὁ θεὸς O **d** 5 ὑπὸ] ἀπὸ O **d** 6 ὑποτροπιασμοὺς O* **241 a** 1 ⟨δαιμονίης⟩] coniec Wolff., δαιμονίη codd ⟨ἀλεῖσ'⟩] conieci cf Hom. *Od.* xxiv. 538, ἄλις codd ⟨ἀλκῆς⟩] coniec Wolff., ἀλκή codd

γείαις παραινῶν λύειν τὰ τῆς εἱμαρμένης, πῶς αὐτὸς θεὸς ὢν τὰ πεπρωμένα κατὰ τοῦ ἰδίου ναοῦ κεραυνῷ πιμπραμένου μὴ ἔλυσεν; Ὁ δὲ δὴ μαγεύειν, ἀλλὰ μὴ b φιλοσοφεῖν παρορμῶν, πῶς οὐκ ἂν εἴη δῆλος ὁποῖος ὢν τυγχάνει τὸν τρόπον; Ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ ψεύδεσθαι τοὺς θεοὺς ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ.

5. Ἀλλ' ἤδη καὶ τὴν γνῶσιν τῆς φορᾶς τὴν ἀκριβῆ καὶ τὰς c ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ἐκ τούτων συμβάσεις ἀκατάληπτον εἶναι ἀνθρώποις, καὶ οὐ μόνον τούτοις, ἀλλὰ καί τισι τῶν ⟨δαιμόνων⟩· ὅθεν καὶ ψεύδονται περὶ πολλῶν ἐρωτηθέντες.

Τούτοις αὖθις ἐπιλέγει·

Καὶ τὸ περιέχον ἀναγκάζον ψευδῆ γίνεσθαι τὰ μαντεῖα, οὐ τοὺς παρόντας ἑκόντας προστιθέναι τὸ ψεῦδος. Πολλάκις γοῦν προλέγουσιν ὅτι ψεύσονται· οἱ δὲ μένουσι, καὶ λέγειν ἀναγκάζουσι διὰ τὴν ἀμαθίαν. Εἶπε γοῦν ὁ Ἀπόλλων ποτέ, τοιαύτης οὔσης d τῆς καταστάσεως, ὡς ἐδείξαμεν, πονηρᾶς τοῦ περιέχοντος·

Κλεῖε βίην κάρτος τε λόγων· ψευδηγόρα λέξω.

Καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ ἐστὶν ἅπερ ἔφαμεν, δηλώσει τὰ λόγια. Ἔφη γοῦν τις κληθεὶς τῶν θεῶν·

Σήμερον οὐκ ἐπέοικε λέγειν ἄστρων ὁδὸν ⟨ἱρήν,
ἕδρανα μαντοσύνης⟩ γὰρ ἐν ἀστράσι νῦν πεπέδηται.

Καὶ ἐπιλέγει·

Πέφηνεν ἄρα, πόθεν πολλάκις τὸ ψεῦδος συνίσταται.

6. Ἆρά σοι πέπαυται λοιπὸν τὰ τῆς ἀμφιβόλου γνώ- p. 242

---

241 c 1 Porphyr. *De Philos. ex Oraculis* c 6 ibid d 9 ibid

---

c 2 συμβάσεις] διηγήσεις Theodoret. *l. c.* 137, 39 c 3 ⟨δαιμόνων⟩] Wolff. cum Theodoret., δαιμονίων codd c 7 γοῦν] οὖν I c 8 μένουσι] μένουσι (λέγουσι) O d 6 ⟨ἱρήν, ἕδρανα μαντοσ.⟩] Valcken. *Diatr. Eurip.* p 287, εἴρειν θ' (δ' O) ἕδραν ἀμαντοσύνης codd d 9 συνίσταται] συνίστασθαι (ται) O 242 a 1 ἆρά] ἄρα I

μης, ὅτι μηδέν τι ἦν θεῖον ἐν τοῖς τῶν θεῶν χρησμοῖς.
Πῶς γάρ ποτε τὸ θεῖον ψεύσαιτ᾽ ἄν, τὴν φύσιν ὂν
ἀψευδέστατον, εἴ γε ἀψευδὲς τὸ θεῖον; Πῶς δὲ ἀγαθὸς
b δαίμων ταῖς ψευδολογίαις ἀπατήσειέ ποτε τοὺς χρω-
μένους; Πῶς δ᾽ ἂν εἴη κρεῖττον ἀνθρώπου τὸ τῇ τῶν
ἄστρων φορᾷ πεπεδημένον; Θνητὸς μὲν οὖν ἀνὴρ βρα-
χεῖαν ἀρετῆς σπουδὴν εἰσενηνεγμένος οὔποτ᾽ ἂν ψεύ-
σαιτο, τἀληθὲς τιμᾶν προθέμενος, οὐδ᾽ εἱμαρμένης
ἀνάγκην οὐδ᾽ ἄστρων φορὰν αἰτιάσαιτο ψευσάμενος·
ἀλλ᾽ εἰ καὶ τῷ σώματι πῦρ τις ἢ σίδηρον προσφέροι,
διαφθείρειν ἐξαναγκάζων τὸν ἀληθῆ λόγον, ἀλλὰ καὶ
c πρὸς τοῦτον ἐλευθεροστομῶν ἀντιφθέγξεται·

Ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανα·
⟨πίμπρη⟩, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ᾽ ἄνεισ᾽ ἐς οὐρανόν,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ᾽ ἀπαντῆσαι λόγον.

Τὸ δέ γε λαοπλάνον καὶ ἀπατηλὸν δαιμόνιον σκήπτεται,
τοὺς ἄφρονας σοφιζόμενον, ἵν᾽ ἐν οἷς ἂν τῆς τοῦ μέλ-
λοντος προρρήσεως ἀποπίπτοι καταφυγὴν αὐτῷ τῆς
d ἀλογίας τὴν εἱμαρμένην πορίζοιτο. Πάντα δ᾽ εἱμαρ-
μένης διὰ τῶν χρησμῶν ἀναρτήσας ὁ δαίμων, καὶ τὸ ἐφ᾽
ἡμῖν ἐκ τῆς αὐτοπροαιρέτου κινήσεως ἀνελών, ἀνάγκῃ
δὲ καὶ τοῦτο καταδουλώσας, θέα εἰς οἷον κακῶν δογμά-
των ὄλεθρον τοὺς αὐτῷ πειθομένους καταβέβληκεν. Εἰ
γὰρ ἄστροις καὶ εἱμαρμένῃ οὐ μόνα τὰ ἐκτὸς ἀλλὰ καὶ
τὰς κατὰ λογισμὸν προθυμίας ἀναθετέον, καί τις ἀπαρ-

---

242 c 2 Eur. Συλ. *Fr.*, cf Eur. *Phoen.* 521

a 3 *φίσιν* (sic) O b 7 *προφέρει* I c 1 *ἀντιφθέγγεται* O c 2—6 in O plurima legi nequeunt c 3 ⟨*πίμπρη*⟩] Dindorf., *πίμπρα* Philo Jud. p 461 Mang., *τέμνε* codd *ἐμπλίσθητι* I c 5 *ἐς οὐρανόν*] *εἰς* (*ἐς* Cohn) *αἰθέρα* Philo c 6 *θῶπα* O c 7 *καὶ*] om O c 9 *καταφυ* (sic) O d 2 *τῶν χρησμῶν*] *τὸν χρησμὸν* (ω̑ supra) O d 7—245 b 1 *καί τις—βιαζομένων* om B

αἴτητος ἀνάγκη τὰς ἀνθρωπίνας ἐκβιάζεται γνώμας,
οἰχήσεταί σοι φιλοσοφία, οἰχήσεται καὶ εὐσέβεια·
οὐδέ τις ἦν τοῖς σπουδαίοις ἔπαινος ἀρετῆς, οὐδέ τις
θεοφιλία, οὐδὲ τῶν ἐν ἀσκήσει πόνων καρπὸς ἐπάξιος,
ἀνάγκης καὶ εἱμαρμένης τὴν αἰτίαν τῶν πάντων ἀναδε-
δεγμένης. Οὐ δὴ οὖν προσήκει καταμέμφεσθαι τοῖς
περὶ τὸν βίον πλημμελοῦσιν, οὐδέ γε τοῖς ἀσεβέσι καὶ
ἐπιρρητοτάτοις, ἀλλʼ οὐδὲ τοὺς σπουδαίους θαυμάζειν· p. 243
ταύτῃ δέ, ὡς ἔφην, οἰχήσεται καὶ τὸ μέγα τῆς φιλο-
σοφίας κλέος, οὐκ αὐτοπροαιρέτου μελέτης καὶ ἀσκή-
σεως, ἀλλʼ ἐκ τῆς τῶν ἄστρων ἀνάγκης ἀπῃωρημένον.
Ὅρα οὖν εἰς οἷον κακῶν δογμάτων βυθὸν οἱ θαυμάσιοι
θεοὶ καταβεβλήκασι, καὶ σκέψαι ὡς εἰς ἀσωτίαν καὶ
ἀδικίαν καὶ ἄλλα μυρία κακὰ παρορμᾷ καὶ προτρέπει
τουτὶ τὸ δόγμα, ἀνατροπὴν τοῦ παντὸς βίου ἀθρόως
κατεργαζόμενον. Εἰ γοῦν τις αὐτόθεν πιστεύσειε τοῖς
θαυμαστοῖς τῶν θεῶν χρησμοῖς, ὅτι τε τὸ ἀληθεύειν b
καὶ τὸ ψεύδεσθαι οὐχ ἡμέτερον ἔργον ἦν ἀλλὰ τῆς
ἀπαραιτήτου εἱμαρμένης, καὶ τὸ θέλειν ἐπὶ στρατείαν
ἢ ἐπʼ ἄλλο τι τῶν πρακτέων ὁρμᾶν, καὶ τὸ μὴ θέλειν
τὰ τοιάδε· πῶς οὐκ ἂν ἐθελήσειεν ἀμελεῖν καὶ καταρ-
ρᾳθυμεῖν ἐν ἅπασι τοῖς μὴ ἄνευ καμάτων καὶ πόνων
καὶ τῆς ἡμῶν αὐτῶν προθυμίας κατορθοῦσθαι δυνα-
μένοις; Εἰ γὰρ ἐξ εἱμαρμένης τόδε τι γενήσεσθαι
νομίζοι, εἴτε πονοίημεν ἡμεῖς περὶ αὐτὸ καὶ σπουδά-
ζοιμεν εἴτε καὶ μή, πῶς οὐκ ἄν τις ἐθελήσειε τὸ ῥᾷον c
αἱρεῖσθαι, παρεὶς ἑαυτὸν καὶ ἀμελῶν, ὡς ἐξ εἱμαρμένης
καὶ ἀνάγκης γενησομένου τοῦ πραχθησομένου; Ὅθεν
καὶ λεγόντων ἐστὶν ἀκοῦσαι τῶν πολλῶν, ὅτι ἄρα

---

d 9 οἰχήσεταί 1°] οἴχεται I, pr καὶ O   οἰχήσεται 2°] οἴχεται δὲ I   d 11 θεοφίλεια IO   d 12 ἀναδεδειγμένης O   **243** a 6 καταβεβήκασι O   a 7 κακὰ μυρία I   a 8 ἀθρόως] ω sup ras I, ἄθροον O   a 9 πιστεύσοι I, πιστεύσει (οι sup) O   b 9 νομίζοι] νομίζοι (ει sup) O   c 2 ὡς] καὶ O

πραχθήσεται τοῦτο εἴ γε εἵμαρταί μοι, καὶ τί με χρὴ παρέχειν ἐμαυτῷ πράγματα; Εἰ γὰρ ὁ ἐπὶ στρατείαν ὁρμῶν οὐκ ἐκ προαιρέσεως οἰκείας τοῦτ᾿ ἔπραττεν, ἐλαυνόμενος δὲ ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ἀνάγκης, δηλονότι καὶ ὁ ἐπὶ λῃστείαν καὶ τυμβωρυχίαν καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας ἤτοι ἀνοσιουργίας καὶ ἀκολασίας ἢ κοσμίους καὶ σώφρονας
d ἐπιτηδεύσεις· τοῦτο γὰρ ἂν εἴη ἀκόλουθον τῷ περὶ εἱμαρμένης λόγῳ. Πῶς οὖν ὁ ταῦτα μὴ ἐξ ἑαυτοῦ ἡγούμενος ἐγχειρεῖν ἀλλ᾿ ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ἀνάγκης προσέξοι ἄν ποτε τῷ νουθετοῦντι καὶ διδάσκοντι μὴ ἑαυτὸν ἐπιδιδόναι ἔκδοτον τοῖς προειρημένοις; Εἴποι γὰρ ἂν πρὸς τὸν νουθετοῦντα, ὡς καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν τισὶν εἴρηται, Τί με, ὦ ἄνθρωπε, νουθετεῖς; Ταῦτα γὰρ οὐ δήπου ἐστὶν ἐπ᾿ ἐμοί, τὸ μεταβάλλειν τὴν προαίρεσιν· ἡ γὰρ εἱμαρμένη προκατείληφε. Τί οὖν δεῖ συντετάσθαι πρὸς ἃ οὐδὲ προθυμεῖσθαι δυνήσομαι, εἰ μὴ καὶ τοῦτο καθείμαρταί μοι; Προθυμήσομαι δέ, εἰ
p. 244 καθείμαρται, καὶ ἄνευ τῆς σῆς διδασκαλίας ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης ἀγόμενος. Τί οὖν μάτην σεαυτὸν ἐνοχλεῖς; Ἀλλ᾿ εἰ καὶ τό σε παραινεῖν καὶ διδάσκειν φήσεις κατὰ ἀνάγκην ἐπιτελεῖσθαι εἰς τὸ παραινεῖν καὶ πείθειν ἐμὲ τοιαῦτα· ἀλλὰ κἂν τούτῳ τί χρὴ σπουδάζειν; Ἀργὴ γὰρ καὶ ἀνωφελὴς ἡ παραίνεσις. Εἰ γὰρ εἵμαρταί μοι, φιλοπονήσω· εἰ δὲ μὴ εἵμαρται, ματαίαν ποιεῖσθαι τὴν σπουδὴν ἀμφοτέρους συμβήσεται. Πῶς δὲ οὐ μᾶλλον ἀπορρᾳθυμῶν εἴποι ἂν πρὸς ἑαυτὸν ὁ ταύτην ἔχων τὴν
b δόξαν, Ἄγε μηδαμῶς φιλοπονήσω, μηδὲ μάτην ἐνοχλήσω ἐμαυτῷ· γενήσεται γὰρ τὸ εἱμαρτὸν ἐξ ἀνάγκης· ὁ δὲ περί τι σπουδάζων, ἢ διδάσκων ἢ προτρέπων ἑαυτὸν ἢ ἄλλον καὶ τὸ πείθεσθαι καὶ τὸ μὴ πείθεσθαι,

c 6 ἐμαυτῷ] ἐν αὐτῷ I, ἑαυτῷ O c 9 λῃστείᾳ O τυμβωρυχίαν] pr ἐπὶ I d 1 ἀκόλουθον] ἀκόλαστον O d 3 ἐγχωρεῖν I d 6 ἂν] om I **244** b 3 ἢ 1°] + καὶ (ἢ sup lin) I b 4 ἑαυτὸν] pr ἢ I

καὶ τὸ ἁμαρτάνειν καὶ μή, τό τε ἐπιτιμᾶν τοῖς ἁμαρτά-
νουσι, καὶ τὸ ἐπαινεῖν τοὺς κατορθοῦντας, πῶς οὐκ ἐναρ-
γῶς ἐλέγχεται τὸ μὲν ἔργον καταλιπὼν τοῦ παρ' ἡμῖν
καὶ τοῦ αὐτεξουσίου, τὸ δὲ τῆς εἱμαρμένης ὄνομα αὐτῷ
συνάπτων μόνον; Ὥσπερ εἴ τις τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, c
ἧς κατὰ τὴν παρουσίαν ἄριστα διοικεῖται τὸ ζῷον, τῷ
τοῦ κακοῦ προσαγορεύοι ὀνόματι. Οὕτω γὰρ ἐπεὶ
ἐναργῶς ἑαυτῶν αἰσθανόμεθα μὴ βιαζομένων ὑπ' ἄλλης
τινὸς αἰτίας ἐν τῷ παιδεύειν τοὺς υἱεῖς, καὶ μαστίζειν
τοὺς οἰκέτας ἁμαρτήσαντας, καὶ ἐν τῷ τόδε τι βούλεσθαι
καὶ μὴ βούλεσθαι, ἀλλ' αὐτοτελῶς ἐκ τῆς ἰδίας ἐξου-
σίας εἰς τὰς τοιαύτας κινήσεις ἀφικνουμένων, ἁμαρτάνοι
ἂν ὁ ταῦτα λέγων γίνεσθαι καθ' εἱμαρμένην, πρὸς τὸ
παραλύειν τάς τε ἡμῶν αὐτῶν προθυμίας καὶ τὰς εἰς
ἄλλους γινομένας παρακλήσεις καὶ νουθετήσεις, ἐξ ὧν d
ὁρῶμεν μάλιστα κατορθούμενα τὰ τῶν ἀνθρώπων πρά-
γματα. Καὶ μὴν καὶ νόμους ἀνατρέποι ἂν οὗτος ὁ λό-
γος, τοὺς τοῦ συμφέροντος ἕνεκεν ἀνθρώποις κειμένους.
Τί γὰρ δεῖ προστάττειν ἢ ἀπαγορεύειν τοῖς ὑφ' ἑτέρας
ἀνάγκης κατεσχημένοις; Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας
δεήσει κολάζειν μὴ παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἡμαρτηκότας,
οὐδὲ τοῖς τὰ κάλλιστα πράττουσι τιμὰς ἀπονέμειν, ὧν
ἑκάτερον πολλὴν αἰτίαν παρέσχηκεν εἰς ἀναστολὴν ἀδι-
κίας, καὶ εἰς εὐποιίας ἑτοιμότητα. Ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς
τὸ θεῖον εὐσέβειαν ἀνατρέποι ἂν ἥδε ἡ δόξα, εἴ γε μηδὲν
ἡμῖν ὁ Θεός, μηδὲ μὴν αὐτοὶ οἱ τῶνδε χρησμῳδοί, μήτ' p. 245
εὐχομένοις μήτ' εὐσεβοῦσι συμβάλλονται εἱμαρμένης
ἀνάγκαις πεπεδημένοις. Τὸ δὲ δίκην ἀψύχων λέγειν
κινεῖσθαι ἡμᾶς, τῇδε καὶ τῇδε ὑπό τινος ἔξωθεν δυνά-
μεως νευροσπαστουμένους, εἰς τὸ ἐπάναγκες ἐθελῆσαι

---

c 2 ἄριστα] om O c 9 τὸ] τῷ I d 5 δεῖ] χρὴ I d 6 κατεσχη-μένοις] κατισχ. I, κατεχομένοις O d 7 αὐτῶν IO

τάδε πρᾶξαι, καὶ ἑλέσθαι παρὰ προαίρεσιν ἕτερα, πῶς οὐκ ἂν εἴη ἀναιδὲς καὶ ἀναισχυντότατον, ἐπείπερ ἐναργῶς αἰσθανόμεθα ἑαυτῶν ἡμετέρᾳ ὁρμῇ καὶ κινήσει τάδε τινὰ προθυμουμένων, καὶ ἀμελούντων πάλιν ἑαυτῶν ἀντιλαμβανόμεθα, καὶ παρὰ ταύτην τὴν αἰτίαν κατορ-
b θούντων ἢ μὴ κατορθούντων, καὶ ἐξ οὐδενὸς ἑτέρου βιαζομένων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑκουσίῳ γνώμῃ αἱρουμένων, τὰ δὲ φευγόντων καὶ παραιτουμένων ἐκ τῆς ἡμῶν αὐτῶν προαιρέσεως; Οὕτω δὲ ἄρα ἐναργὴς ἦν ὁ τοῦ αὐθεκουσίου λόγος, ὥστε ὁμοίως τὸ ἀλγεῖν καὶ τὸ ἥδεσθαι, καὶ τὸ τόδε τι ὁρᾶν, καὶ τόδ᾽ ἀκούειν, οὐ συλλογισμῷ ἀλλ᾽ ἐνεργείᾳ καταλαμβανομένων, συναισθέσθαι ἑαυτῶν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας βουλῆς ὁρμώντων, καὶ τάδε τινὰ αἱρουμένων, τινὰ δὲ ἀποστρεφομένων, ὥστε
c ἐξ ἅπαντος τὸ ἐλεύθερον καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς καὶ νοερᾶς φύσεως ἐνδίκως ὁμολογεῖσθαι. Εἰ δὲ καὶ παρὰ προαίρεσιν μυρία συμβαίνοντα ἡμῖν τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ταράττει, διαιρετέον ἐνταῦθα τὴν τῶν ἐν οἷς ἐσμὲν φύσιν, καὶ τὸν λόγον, καθ᾽ ὃν τὰ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν γίνεται, ἐπιθεωρητέον. Οὕτω γὰρ καὶ τούτων τὸ αἴτιον οὔτις ἄλογος ἀναδέξεται εἱμαρμένη, λόγος δὲ πάλιν ἄλλος τῆς τῶν ὅλων προνοίας ἀπηρτημένος. Φέρ᾽ οὖν ἐπιμελῶς τὸ πρόβλημα ἐπισκεψώμεθα.

d Πάντα μὲν ἀθρόως ἐκ Θεοῦ προνοίας εἶναί τε καὶ διοικεῖσθαι οἱ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας θεσμοὶ διαγορεύουσιν. Ἤδη δὲ κατ᾽ εἶδος ἰδίως ἕκαστα τῶν γιγνομένων, τὰ μὲν ἕξει, τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ ὁρμῇ καὶ φαντασίᾳ, τὰ δὲ λογισμῷ καὶ οἰκείᾳ κρίσει τε καὶ προαιρέ-

245 a 8 αἰσθόμεθα O a 9 τὰ δέ I b 4 τοῦ] pr περὶ I b 5 τὸ bis] τῷ I b 6 τὸ] τῷ I b 7 αὐτῶν BO c 1 τὸ 2°] om BO c 2 νοερᾶς καὶ λογικῆς BO c 8 λόγοι O ἄλλοι O c 9 ἀπηρτημένοι O d 3 ἰδίᾳ BO d 5 κρίσει οἰκείᾳ I

σει κινούμενα, καὶ ἄλλα μὲν κατὰ προηγούμενον λόγον γιγνόμενα, ἕτερα δὲ κατ᾽ ἐπισυμβεβηκότα τοῖς προηγουμένως γεγονόσι, ποικίλην καὶ πολύτροπον τὴν τοῦ παντὸς συνεστήσατο διακόσμησιν, ἑκάστῳ γένει τῶν ὄντων ἰδίαν καὶ ἀφωρισμένην τινὰ φύσεως κατασκευὴν τοῦ τῶν ὅλων αἰτίου διανείμαντος. Σχολῇ μὲν οὖν τις τὸν περὶ τῶν ἄλλων διεξέλθοι λόγον· τὸν δὲ περὶ τοῦ αὐτεξουσίου ῥᾷον ἂν καταμάθοι ὧδε. Ἐπεὶ μὴ μονογενὲς p. 246
χρῆμα μηδ᾽ ἐκ μιᾶς συνεστὼς φύσεως τυγχάνει ὢν ὁ ἄνθρωπος, ἐκ δυοῖν δὲ ἐναντίων εἴληχε τὴν σύνοδον, σώματος καὶ ψυχῆς, τοῦ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ὀργάνου τῇ ψυχῇ δεδεμένου, τῆς δὲ νοερᾶς οὐσίας κατὰ τὸν προηγούμενον ὑποστάσης λόγον, καὶ τοῦ μὲν ἀλόγου, τῆς δὲ λογικῆς τυγχανούσης, καὶ τοῦ μὲν φθαρτοῦ, τῆς δὲ ἀφθάρτου, καὶ θατέρου θνητοῦ, θατέρας δὲ ἀθανάτου, ὥσθ᾽ ἡμᾶς θηρσὶ μὲν ἀλόγοις ἀδελφὸν φέρειν τὸ σῶμα, ψυχὴν δὲ τῇ λογικῇ καὶ ἀθανάτῳ φύσει συγγενῆ· ταύτῃ b
τοι εἰκὸς τὸ διφυὲς τουτὶ βλάστημα, διττῆς ἅτε φύσεως κεκοινωνηκός, διττῷ καὶ διαφόρῳ τὸ ζῆν ἀπευθύνειν τρόπῳ, τοτὲ μὲν φύσει σώματος δουλεῦον, τοτὲ δὲ τῇ θειοτέρᾳ μοίρᾳ τὴν οἰκείαν ἀσπαζόμενον ἐλευθερίαν· ὡς καὶ δοῦλον εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ ἐλεύθερον, τοιαύτην τινὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, δι᾽ οὓς οἶδε λόγους αὐτός, κεκληρωμένον ψυχῆς καὶ σώματος ἐπιμιξίαν. Εἰ δὴ οὖν τις τὰ κατὰ φύσιν ἤτοι τοῦ σώματος ἢ καὶ τῆς ψυχῆς, εἱμαρμένης ὀνόματι χρώμενος, ὑπ᾽ αἰτίαν ἀνάγκης καταβάλλοι, δι- c
αμάρτοι ἂν τῆς οἰκείας προσηγορίας. Εἰ γὰρ εἱμαρμένης ἀνάγκη τις ἦν ἀκώλυτος, πολλὰ δὲ τῶν τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κατὰ φύσιν προσόντων παραποδίζεται, μυρία τε ἔξωθεν ἄλλα συναντᾷ παρὰ φύσιν κατά τι

---

246 a 1 καταμάθοι ἂν I   a 5 δεδομένου I   a 7 τοῦ] pr πάλιν I
b 3 κοινωνηκός (sic) O   c 3 ἀνάγκης Vig.

συμβεβηκὸς καὶ ψυχῇ καὶ σώματι παρεπόμενα, πῶς ἂν εἴη ταὐτὸν εἱμαρμένη καὶ φύσις; Εἰ γὰρ ἀπαράλλακτόν φασιν εἶναι τὴν εἱμαρμένην, καὶ μὴ δύνασθαί d τι παρὰ ταύτην γίνεσθαι· (ἀνάγκην γὰρ εἶναι ἀπαραίτητον·) πολλὰ δέ, ὡς ἔφην, παρὰ τὰ κατὰ φύσιν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι συμβαίνει, οὐκ ἂν ὀρθῶς τις ὀνομάζοι, ταὐτὸν εἶναι λέγων εἱμαρμένην καὶ φύσιν. Γένοιτ' ἂν οὖν τῶν ὄντων ἐν ἡμῖν τὰ μὲν κατὰ λογισμὸν καὶ προαίρεσιν τὴν ἐφ' ἡμῖν γιγνόμενα, οἷα τὰ κατὰ φύσιν ψυχῆς, τὰ δὲ κατὰ φύσιν τοῦ σώματος, τὰ δὲ τούτοις μὲν συμβεβηκότα, ψυχῇ λέγω καὶ σώματι, ἑτέροις δὲ συντελούμενα κατὰ φύσιν· ἀλλ' οὔτε τῆς ψυχῆς τὸ ἐφ' ἡμῖν, οὔτε τοῦ σώματος τὸ κατὰ φύσιν, οὐδὲ μὴν τῶν ἔξωθεν τὸ κατὰ συμβεβηκός, ἐνδίκως ἄν τις ἀποστεροίη τὸν αἴτιον. Θεὸς γὰρ αὐτός, ὁ τῶν p. 247 ὅλων, καὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς δημιουργὸς ὢν ἀποπέφανται. Καθόλου γὰρ περὶ πάντων ἀκουστέον τῆς θείας γραφῆς τὸ Αὐτὸς εἶπεν, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν ἀποφηναμένης. Εἰ δὴ οὖν βουλομένοις ποτέ τινα ἕτερα παρὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην συμβαίνει, ὑπομνηστέον ἑαυτούς, ὡς ἄρα τοῦτ' ἦν ἐκεῖνο τὸ διττὸν καὶ ἑτερογενὲς τῆς ἐν ἡμῖν συμπλοκῆς, λέγω δὲ ψυχῆς καὶ σώματος, παρ' ὃ καὶ ψυχῆς οὐσία, τὴν φύσιν b οὖσα νοερὰ καὶ λογική, ἐν νηπιάζοντι κατὰ φύσιν σώματι παρὰ φύσιν αὐτὴ χώραν ἀλόγου μετείληφε· καὶ νοῦς ὁ φρονήσεως οἰκεῖος ἀφραίνει πολλάκις κατά

247 a 4 Ps. cxlviii. 5

c 8 φησιν GO? d 2 καὶ] om I d 3 ὀνομάζων O d 5 ὄντων] om GO? d 11 κατὰ] + τὸ I d 12 ἀποστεροῖ I 247 a 3 θείας] ἐνθέου I a 7 αὐτούς BO a 8 ἑτερογινὲς O δὲ] I, δὴ BO b 1—248 b 9 ἐν—ἐστὶ om B b 1 ἐν νηπιάζοντι] ἐκνηπ. I b 2 αὐτὸς I

τι συμβεβηκός, παρατραπεὶς ἐν ὑπερβαλλούσαις, φέρε,
σώματος ἀρρωστίαις. Πολλάκις δὲ καὶ γῆρας ἐπελθὸν
σώματι κατὰ φύσιν τῶν κατὰ τὴν ἀκμὴν κατορθωμάτων
τὴν διάνοιαν ἀπεστέρησε, τῆς νοερᾶς ψυχῆς τὸ λογικὸν
παρὰ φύσιν ἀμβλύναν. Αἰκίαι δ' αὖ πάλιν καὶ ἀλγη-
δόνες σώματι πηρώσεις τε ἐπισυμβᾶσαι παρὰ φύσιν, c
τὸ αὐθεκούσιον τῆς ψυχῆς παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἐξενί-
κησαν, ἐνδούσης ταῖς ἀλγηδόσι διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα
συμπλοκήν· ὡς ἁλίσκεσθαι δεσμὸν ἄφυκτον ἐμποδὼν
προβεβλῆσθαι τῷ κατὰ ψυχὴν ἐλευθέρῳ τοτὲ μὲν τὴν
τοῦ σώματος φύσιν, τοτὲ δὲ τὰ ἐκτὸς ἐπισυμβαίνοντα.
Ἦν δὲ ἄρα καὶ τὸ τῆς ἐφ' ἡμῖν προαιρέσεως εἰς τοσοῦ-
τον ἧκον ἀρετῆς καὶ ἰσχύος, ὡς ἀντιβαίνειν ἐπὶ πολλῶν
τολμᾶν καὶ ἀντιλέγειν τῇ τε τοῦ σώματος φύσει καὶ
τοῖς ἔξωθεν ἐπισυμβαίνουσιν. Ἡ μέν γε τοῦ σώματος
φύσις ἐπὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ὁρμὴν τὸν ἄνδρα καλεῖ, d
ἡ δὲ ψυχὴ λόγῳ σώφρονι χαλινὸν ἐμβαλοῦσα τῷ πάθει
κρείττων καθίσταται τῆς τοῦ σώματος φύσεως· καὶ
πάλιν ἡ μὲν πεινῆν καὶ διψῆν καὶ ῥιγοῦν καὶ τὰ τοι-
αῦτα προσαναγκάζουσα ἐπὶ τὰς κατὰ φύσιν θεραπείας
τε καὶ πληρώσεις παρακαλεῖ, ἡ δὲ προαίρεσις λόγοις
σώφροσιν ἀναπεισθεῖσα, καί τινας ἀσκητικὰς προ-
τροπὰς αὐθεκουσίως ἀγαπήσασα, πολυημέροις ἀσιτίαις
καὶ καρτερίαις παρακρούεται τὴν τοῦ σώματος φύσιν,
ἀρετῇ λογισμοῦ κρίνασα τοῦτο καὶ ἑλομένη. Καὶ αὖ
πάλιν ἡ μὲν κατὰ φύσιν πάσαις ἡδοναῖς χαίρει, καὶ
τῇ λείᾳ τῶν σωμάτων κινήσει· ἡ δὲ προαίρεσις ἀρετῆς **p. 248**
ἐπιθυμίᾳ τὸν ἐπίπονον καὶ τραχὺν ἠσπάσατο βίον.

---

b 4 *παρατραπεὶς*] *περιτραπειος* (sic) O, *περιτραπεὶς* G **b** 5 *σωμάτων* I **b** 7 *ἐστέρησε* I *λογιστικὸν* I **c** 1 *πυρώσεις* O **c** 2 *αὐθεκούσιον*] *αὐθ*[τεξ]*εκούσιον* O **c** 4 *ἄφυκτον*] *ἄφ*[ε]*υκτον* O, cf Lobeck *Phryn.* 726 *ἐμποδὼν*] pr *καὶ* I **c** 8 *ἰσχύος*] *ισχ*[οι]*ῦ* O **d** 1 *φύσει* O **d** 9 *φύσιν τοῦ σώματος* O

Εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον τραπέντες, *Μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν . . . ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι.* Οὕτως ἄρα καὶ τῇ φύσει οὐ κατὰ πάντα ἐνδίδωσιν ὁ λογισμός, κρατεῖ δὲ ἐν πλείστοις, ὡς καὶ κρατεῖται, καὶ τοτὲ μὲν αὐτὸς ἄγει, τοτὲ δὲ αὐτὸς ἄγεται, ὡς καὶ πρὸ ὥρας ἔσθ' ὅπῃ χερσὶν ἐπισπᾶσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος, ὅτε τὸ ζῆν αὐτῷ μὴ
b λυσιτελὲς κριθείη. Εἰ μὲν οὖν πρὸς μόνην τὴν οἰκείαν τοῦ σώματος φύσιν ὁ πᾶς ἀγὼν ἦν αὐτῷ, μέτριος ἂν ἦν οὗτος· ἐπεὶ δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὸν ἐν ἀνθρώποις βίον ὁ Θεὸς αὐτῷ μεταξὺ πολλῶν καταβέβληται, ὡς μετὰ θηρίων καὶ ἑρπετῶν ἰοβόλων, ἐν μέσῳ τε πυρὸς καὶ ὕδατος ἀέρος τε τοῦ περιέχοντος καὶ τῶν ἐν τούτοις ἅπασι παρηλλαγμένων καὶ διαφόρων φύσεων τὰς διατριβὰς πεποιῆσθαι, εἰκότως αὐτῷ ἡ διαμάχη καὶ ἡ ἔνστασις οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐστὶ καὶ συνημμένην αὐτῷ
c μόνον φύσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ πρὸς μυρία τὰ ἐκτὸς συμβεβηκότα, ὧν ἐν μέσῳ ζῇ ὁ τὸν θνητὸν βίον διεξάγων, ὥστε καὶ πρὸς ταῦτα καρτερῶς ἀντέχειν. Πολλαὶ γοῦν ἤδη καὶ τοιῶνδε τροφῶν φύσεις, καὶ τοιαίδε συγκράσεις τοῦ περιέχοντος, κρυμῶν τε ἐπιφοραί, καὶ φλογμῶν ἐκκαύσεις, πλεῖστά τε ἄλλα κατά τινας οἰκείους λόγους φυσικῶς μὲν κινούμενα συμβατικῶς δὲ ἡμῖν προσπίπτοντα τάραχον οὐ τὸν τυχόντα τῷ καθ' ἡμᾶς αὐτεξουσίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα συμπλοκὴν
d παρέσχηκε, τῆς τῶν ἡμετέρων σωμάτων φύσεως τὰς τῶν ἔξωθεν ἐπιφορὰς οὐχ ὑπομενούσης, κρατουμένης δὲ καὶ νικωμένης ὑπὸ τῶν ἐκτὸς κατὰ φύσιν οἰκείαν ἐπι-

248 a 3 Rom. i. 26, 27

248 a 8 ἄγεται] καὶ ἄγεται O ὅποι I b 8 πεποιεῖσθαι I ἡ 2°] om O b 9 αὐτῷ μόνον] αὐτόνομον I c 2 τῶν θνητῶν O c 4 τοιῶν δὶ B, τοιωνδὶ O cf Plat. *Meno*, 83 D τοσησδί c 7 λόγους] om I c 8 τῷ] τῶν O c 9 αὐτεξουσίων O

τελουμένων. Πάλιν τε αὖ, ἐπειδὴ μετὰ πλείστων ἀνδρῶν ποιούμεθα τὰς διατριβάς, οἳ δὲ καὶ αὐτοὶ τῆς ἴσης ἡμῖν λαχόντες οὐσίας τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐξουσίας ἀποφέρονται, ἐλευθέρᾳ τῇ σφῶν χρώμενοι προαιρέσει· ταύτῃ πάλιν εἰκότως καὶ ταῖς ἑτέρων γνώμαις ὑποκεισόμεθα, τοῦ αὐτῶν ἐκείνων αὐτεξουσίου ὧδέ πως ἡμῖν κατὰ τοῦ σώματος ἢ περὶ τὴν ψυχὴν χρωμένου. Ὥσπερ γὰρ ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν φύσις νικᾶται πολλάκις πρὸς τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, οὕτως ἐστὶν ὅτε καὶ προαίρεσις ὑπὸ μυρίων ἔξωθεν ἐνοχλουμένη προαιρέσεων, αὐτεξουσίῳ γνώμῃ πεισθεῖσα, ἑαυτὴν p. 249 τοῖς ἔξωθεν ἐπιδίδωσι· καὶ τοτὲ μὲν βελτίων, τοτὲ δὲ χείρων ἀποτελεῖται. Οἶδε γὰρ συνουσία φαύλη κακύνειν, ὥσπερ αὖ τοὐναντίον ποιεῖν ἀμείνους τῶν καλῶν ὁμιλία. Φθείρουσι γὰρ ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί, ὥσπερ οὖν καὶ σώζουσι βελτιοῦσαι τῶν ἀγαθῶν αἱ συνουσίαι. Καὶ λόγοις μὲν ἡ λογικὴ τῆς ψυχῆς δύναμις τῶν ἔξωθεν ἐπισυμβαινόντων ὧδέ πως καὶ τῇδε φέρεται. ἰσχύει δὲ πάλιν οἰκεία καὶ λογικῆς οὐσίας ἀρετή, καὶ θείαν ὡς b ἀληθῶς καὶ θεοειδῆ τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυται, ὅτε πρὸς πάντα τὰ ἐκτὸς ἀντέχουσα, καὶ τὰ πάντα ἐλευθέρῳ φρονήματι ὑπερνικῶσα, πρὸς οὐδὲν τῆς οἰκείας ἀρετῆς ὑφιεμένη, φιλοσοφεῖν παρεσκεύασται. Ὅτε γε μὴν ὀλιγωρεῖ, ὑπὸ τῶν χειρόνων τὰ χείριστα διατίθεται, ὥσπερ οὖν καὶ βελτιοῦται τῆς ἔξωθεν τυγχάνουσα ἐπιμελείας. Τί χρὴ λέγειν ἐπὶ τούτοις, ὡς καὶ φοραὶ καὶ ἀφορίαι τοιῶνδε ψυχῶν καὶ σωμάτων, κατά τινα περίπτωσιν οἰκείως τῇ τοῦ παντὸς διοικήσει συντελούμεναι, c

249 a 5 Menand. ap 1 Cor. xv. 33

d 11 φύσις ἡμῶν I   d 12 ὑποπιπτόντων I   d 13 ἐνοχλουσῶν BO   249 a 4 αὖ] + πάλιν I   a 5 γὰρ] om O   a 7 καὶ λόγοις] εὐλόγοις GO ?   a 8 ἰσχύι O   b 5 γε] om BO   b 9 τοιῶνδὶ B cf 248 c 4   τινα] + τρόπον I   περίπτωσιν] περιπίπτωσιν I

εὖ τε καὶ ὀρθῶς ἔχουσαι τῷ παντί, πλείστην ὅσην τοῖς κατὰ μέρος καὶ δὴ καὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν παντοίας κινήσεως περιουσίαν ἀπειργάσαντο; Πᾶσιν δὲ καθόλου τοῖς οὖσι, τοῖς τε παρ' ἡμᾶς γινομένοις καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν αἰτίαν, καὶ τοῖς ἔξωθεν κατὰ συμβεβηκὸς ἐπιοῦσι, τοῖς τε φυσικῶς ἐνεργουμένοις, μία παναλκὴς καὶ παντοδύναμος ἐπιστατεῖ ἡ διὰ πάντων ἐπιπορευομένη τοῦ Θεοῦ πρόνοια, ἣ καὶ τὰ πλεῖστα θειοτέροις ἡμῖν τε ἀρρήτοις οἰκονομεῖ λόγοις, εὐηνίως τὸ πᾶν διακυβερ-
d νῶσα, πολλά τε καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ προσῆκον τοῖς καιροῖς μετασκευάζουσα, συνεργοῦσά τε καὶ συμπράττουσα τοῖς ἐφ' ἡμῖν, καὶ τοῖς ἐκτὸς πάλιν συμβαίνουσι τὴν δέουσαν τάξιν ἀπονέμουσα.

Τούτων εἰς τρία τοῦτον διῃρημένων τὸν τρόπον, εἴς τε τὰ ἐφ' ἡμῖν, καὶ τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα, τά τε κατὰ συμβεβηκός, πάντων δὲ ἐφ' ἕνα λόγον τὸν ἐκ Θεοῦ βουλῆς ἀνακεφαλαιουμένων, οὐδαμοῦ μὲν ὁ περὶ εἱμαρμένης χώραν ἕξει λόγος. Γένοιτο δ' ἂν ἡμῖν εὑρημένη καὶ ἡ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀπορουμένη τῆς κακίας πηγή, ἐν οὐδενὶ μὲν χώραν ἔχουσα τῶν κατὰ φύσιν, οὔτ' ἐν σώμασιν, οὔτ' ἐν οὐσίαις, πολλοῦ δεῖ ἐν τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς ἔξωθεν ἐπιγινομένοις· εὑρεθείη
p. 250 δ' ἂν ἐν μόνῃ τῇ τῆς ψυχῆς αὐτοπροαιρέτῳ κινήσει, καὶ ἐν ταύτῃ οὐχ ὅτε κατὰ φύσιν ὁδεύουσα τὴν εὐθεῖαν βαδίζει, ἀλλ' ὅτε τῆς βασιλικῆς ἐκστᾶσα οἰκείᾳ γνώμῃ τὴν παρὰ φύσιν τρέπεται, αὐτὴ ἑαυτῆς καθεστῶσα κυρία. Ἐπειδὴ τοῦτο γέρας ἐξαίρετον παρὰ Θεοῦ λαβοῦσα, ἐλευθέρα καὶ αὐτοκράτωρ τυγχάνει, τῆς οἰκείας ὁρμῆς τὸ κριτήριον εἰς ἑαυτὴν ἀναδεδεγμένη· νόμος δὲ θεῖος αὐτῇ συνεζευγμένος κατὰ φύσιν, λαμπτῆρος καὶ

d 7 δὲ] τε I d 8 μὲν] om O d 10 τῆς] om I 250 a 2 ὁδεύουσα] βαδίζουσα BI a 3 βαδίζει] ὁδεύει I a 7 ἀναδεδειγμένη I a 8 συνεζευγμένως O

φωστῆρος δίκην, ἐπιφωνεῖ ἔνδοθεν ὑπηχῶν αὐτῇ καὶ λέγων, Ὁδῷ βασιλικῇ πορεύσῃ, οὐκ ἐκκλινεῖς δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά· βασιλικὴν τὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πορείαν b
εἶναι διδάσκων. Τοῦτον γὰρ ἁπάσῃ ψυχῇ φυσικὸν νόμον βοηθὸν αὐτῇ καὶ σύμμαχον ἐπὶ τῶν πρακτέων ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς ὑπεστήσατο· διὰ μὲν τοῦ νόμου τὴν εὐθεῖαν αὐτῇ παραδείξας ὁδόν, διὰ δὲ τῆς αὐτῇ δεδωρημένης αὐτεξουσίου ἐλευθερίας τὴν τῶν κρειττόνων αἵρεσιν ἐπαίνου καὶ ἀποδοχῆς ἀξίαν ἀποφήνας γερῶν τε καὶ μειζόνων ἐπάθλων τῶν ἐπὶ τοῖς κατορθουμένοις, ὅτι μὴ βεβιασμένως γνώμῃ δὲ αὐτεξουσίῳ κατώρθου, παρὸν καὶ τὴν ἐναντίαν ἑλέσθαι· ὡς ἔμπαλιν τὴν τὰ c
χείριστα ἑλομένην ψόγου καὶ τιμωρίας εἶναι ἀξίαν, ἅτε οἰκείᾳ κινήσει τοῦ μὲν κατὰ φύσιν νόμου παραμελήσασαν, κακίας δὲ ἀρχὴν καὶ πηγὴν ἀπογεννήσασαν, φαύλως τε ἑαυτῇ κεχρημένην οὐκ ἔκ τινος ἔξωθεν ἀνάγκης ἀλλ᾽ ἐξ ἐλευθέρας γνώμης καὶ κρίσεως. Αἰτία δὴ τοῦ ἑλομένου, Θεὸς ἀναίτιος. Οὔτε γὰρ φύσιν φαύλην ὁ Θεὸς εἰργάσατο, οὐδέ γε ψυχῆς οὐσίαν· ἀγαθῷ γὰρ οὐδὲν πλὴν ἀγαθὰ δημιουργεῖν θέμις. Ἀγαθὸν δὲ πᾶν ὅ τι κατὰ φύσιν. Ψυχῇ δὲ πάσῃ λογικῇ κατὰ φύσιν d
πάρεστι τὸ αὐτεξούσιον ἀγαθόν, καὶ τοῦτο ἐπ᾽ ἀγαθῶν αἱρέσει γεγενημένον. Φαύλως δὲ ὅτε πράττει, οὐ τὴν φύσιν αἰτιατέον. Οὐ γὰρ κατὰ φύσιν, παρὰ φύσιν δὲ αὐτῇ γίνεται τὸ φαῦλον, προαιρέσεως ὂν ἀλλ᾽ οὐ φύσεως ἔργον. Ὧι γὰρ παρῆν δύναμις τῆς τἀγαθοῦ αἱρέσεως, ὅτε μὴ τοῦτο εἵλετο, ἑκὼν δὲ τὸ κρεῖττον ἀπεστράφη τοῦ χείρονος μεταποιηθείς, τίς ἂν τούτῳ

---

250 a 10 Num. xx. 17 c 6 Plat. *Rep.* x. 617 E

---

a 10 *πορευσόμεθα* LXX *ἐκκλινοῦμεν* LXX *οὐδὲ*] *ἢ* BO *ἀριστερά*] *εὐώνυμα* LXX b 1 *πορείαν*] post *διδάσκων* O b 6 *αὐθεκουσίου* I b 7 *ἀπο*[δο]*χῆς* I c 6 *καὶ*] pr *τε* I c 7 *δὴ*] *δὲ* I *δὴ τοῦ* om Plat. d 1 *κατὰ φύσιν* 2°] post *ἀγαθόν* BO d 6 *τοῦ ἀγαθοῦ* BO d 8 *ἀπεστράφθαι* I

τόπος ἀποφυγῆς λείποιτο τῆς οἰκείας αἰτίῳ καταστάντι νόσου, τοῦ τε συμφύτου νόμου σωτῆρος οἷα καὶ ἰατροῦ παραμελήσαντι; Ὁ δὴ τούτων ἁπάντων μηδένα λόγον ποιούμενος, ἀνάγκης τε καὶ ἄστρων φορᾶς ἀναρτῶν τὰ
p. 251 πάντα, τῆς τε τῶν πλημμελουμένων ἀνθρώποις ἀτοπίας μὴ ἐξ ἡμῶν εἶναι φάσκων τὰ αἴτια ἀλλ' ἐκ τῆς τὰ πάντα κινούσης δυνάμεως, πῶς οὐκ ἀνόσιον καὶ δυσσεβῆ λογισμὸν εἰσφέροι ἄν; Εἴτε γὰρ αὐτόματον καὶ ἀπρονόητον θείη τὴν τοῦ παντὸς φοράν, ἐλέγχοιτ' ἂν ὡς αὐτόθεν ἄθεος, πρὸς τῷ καὶ ἀβλεπτεῖν περὶ τὴν πάνσοφον ἁρμονίαν καὶ τὴν τῶν ὅλων διάταξιν εὖ καὶ ἐν κόσμῳ τὴν δι' αἰῶνος κίνησιν ἀνακυκλουμένην· εἴτε θεοῦ πρόνοιαν ἄγειν καὶ φέρειν ἐπιστατεῖν τε πᾶσι καὶ πανσόφῳ λόγῳ διοικεῖν ὁμολογήσει, οὐδ' οὕτω τοῦ δυσσεβοῦς ἐκπέφευγε τὴν ἀτοπίαν· ἐπειδὴ τῶν ἐν
b ἀνθρώποις ἁμαρτανομένων τοὺς μὲν πλημμελοῦντας ἀπολύει, ὡς μηδὲν τῶν ἀτόπων ἐξ οἰκείας γνώμης διαπεπραγμένους, ἀνάγει δὲ τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν ἐπὶ τὴν καθόλου πρόνοιαν, ἀνάγκην αὐτὴν καὶ εἱμαρμένην ἀποκαλῶν, καὶ πάσης τῆς ἐν ἀνθρώποις αἰσχρουργίας καὶ ἀρρητοποιίας ὠμότητός τε καὶ μιαιφονίας αἰτίαν εἶναι λέγων. Καὶ τίς ἂν εἴη τούτου δυσσεβὴς ἄλλος, τὸν τῶν ὅλων Θεόν, αὐτὸν δὴ τὸν ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντός, εἰσάγων ἐπάναγκες ἐκβιαζόμενον τόνδε μὲν οὐκ ἐθέλοντα ἀσεβεῖν τοῦτο πράττειν, καὶ
c ἄθεον εἶναι κατ' ἀνάγκην, καὶ εἰς ἑαυτὸν βλάσφημον, τόνδε δέ, ὃν αὐτὸς τὴν φύσιν ἄρρενα συνεστήσατο, πάσχειν παρὰ φύσιν τὰ θηλειῶν οὐ κατὰ προαίρεσιν

d 9 καταστήσαντι O d 11 ὁ] εἰ O d 12 πεποιημένος I 251 a 1—252 a 8 τῆς—αἰῶνος om B a 1 τε] om I a 3 δυσσεβῆ] ἀσεβῆ O a 6 ὡς] ὧν I περὶ] παρὰ O a 9 πᾶσι] pr τοῖς I b 5 τῆς] τοῖς O b 7 εἴη] om O δυσσεβὴς ἄλλος] 'legendum videtur δυσσεβέστερος ἄλλος τοῦ . . . εἰσάγοντος' Vig., 'Post ἄλλος nescio an exciderit μᾶλλον ἢ ὁ' Gaisf. c 2 τὴν φύσιν] om O

κατηναγκασμένον δὲ πρὸς αὐτοῦ, καὶ ἄλλον ἀνδροφόνον γίνεσθαι μὴ παρὰ τὴν οἰκείαν γνώμην ὑπ' ἀνάγκης δὲ ἐλαυνόμενον τοῦ Θεοῦ, ὡς μηδ' εὐλόγως ἐπιμέμφεσθαι τοῖς πλημμελοῦσιν, ἀλλ' ἤτοι μηδὲ ἁμαρτήματα ταῦτ' εἶναι ἡγεῖσθαι, ἢ τῶν κακῶν ἁπάντων ποιητὴν εἶναι τὸν Θεὸν ἀποφαίνεσθαι; Εἴτε γὰρ αὐτὸς τοῖς πᾶσιν ἐπιπαρὼν καὶ τὰ πάντα ὁρῶν καὶ πάντα ἀκούων ταῦτα **d** πράττειν ἀναγκάζει, εἴτε τὴν τοῦ παντὸς φορὰν καὶ τὴν τοιάνδε τῶν ἄστρων κίνησιν αὐτὸς τούτων ποιητικὴν καὶ ἀναγκαστικὴν ὑπεστήσατο, ὁ τὸ τοιόνδε συστήσας ὄργανον, καὶ τὴν τῶν θηρωμένων παγίδα μηχανησάμενος, εἴη ἂν αὐτὸς ὁ καὶ τῶν ἁλισκομένων αἴτιος. Εἴτ' οὖν αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, εἴτ' οὖν πάλιν αὐτὸς διά τινος ἄλλης πρὸς αὐτοῦ μεμηχανημένης ἀνάγκης τοὺς οὐκ ἐθέλοντας τοῖσδε τοῖς κακοῖς περιβάλλει, αὐτὸς ἂν εἴη, καὶ οὐκ ἄλλος, ὁ πάντων κακῶν ποιητικός, καὶ οὐκέτ' ἂν ἐν δίκῃ ἁμαρτητικὸς λέγοιτ' ἂν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ τούτου ποιητὴς Θεός. Καὶ τίς ἂν τούτου γένοιτ' **p. 252** ἂν ἕτερος λόγων ἀσεβέστατος; Ὁ δὴ οὖν εἱμαρμένην εἰσάγων ἄντικρυς Θεὸν καὶ Θεοῦ πρόνοιαν ἐξωθεῖ, ὥσπερ ὁ τὸν Θεὸν ἐφιστὰς τοῖς πᾶσιν ἀνέλοι ἂν τὸν περὶ εἱμαρμένης λόγον. Ἢ γὰρ ταὐτὸν ἂν εἴη ὁ Θεὸς καὶ ἡ εἱμαρμένη, ἢ θάτερον διεστὼς ἑτέρου. Ταὐτὸν μὲν οὖν οὐκ ἂν γένοιτο. Εἰ γὰρ τὴν εἱμαρμένην εἱρμόν τινα αἰτιῶν εἶναί φασιν ἀπ' αἰῶνος ἀπαραβάτως καὶ ἀμετακινήτως ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων ἄστρων φορᾶς καθήκοντα, πῶς οὐ πρότερα ἂν εἴη τῆς εἱμαρμένης τὰ σω- **b** ματικὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν καὶ τὰ οὐράνια συνέστηκεν, ὧν τὴν εἱμαρμένην συμβεβηκός τι σύμπτωμα λέγοι ἄν τις

---

d 1 *πάντα* 2°] *πάντων* I **d** 2 *ἀναγκάζοι* IO **d** 9 *περιβάλλοι* IO **d** 11 *ἡμαρτηκὼς* edd, cf Aristot. *Eth. Nic.* ii. 3 § 7 (1104b) *λέγοιτ' ἂν ὁ ἄνθρ.*] I, *ὁ ἄνθρ. λέγ.* O 252 **a** 2 *ἂν*] om I *ἀσεβέστατος*] IO '*ἀσεβέστερος* videtur reponendum' Gaisf. **a** 5 *ὁ*] om O **a** 6 *ἡ*] om O *διεστὸς* Steph. **b** 3 *λέγοι*] *λέγει* (οι) I

εἰκότως; Καὶ πῶς ἂν ταὐτὸν εἴη τὸ συμβεβηκὸς τοῖς στοιχείοις τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, εἰ δὴ τὰ στοιχεῖα ἄψυχα καὶ ἄλογα κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιθεωρεῖται φύσιν, ὁ δὲ Θεὸς ἔξω σωμάτων αὐτοζωὴ καὶ σοφία τυγχάνει ὤν, τῆς ἐξ αὐτοῦ δημιουργίας τοῖς τε κατὰ μέρος στοιχείοις καὶ τῇ τῶν ὅλων διακοσμήσει τὴν ἀπόλαυσιν δωρούμενος;
c Οὐ ταὐτὸν ἄρα Θεὸς καὶ εἱμαρμένη. Εἰ δὲ δὴ ἕτερον, πότερον κρεῖττον; Ἀλλ' οὐδὲν τοῦ Θεοῦ κάλλιον, οὐδέ τι δυναμικώτερον. Οὐκοῦν κρατήσει καὶ περιέσται τοῦ χείρονος, ἢ συγχωρῶν κακοποιῷ τυγχανούσῃ τῇ εἱμαρμένῃ αὐτὸς ἂν ἐφέλκοιτο τὴν αἰτίαν, ὃς δυνατὸς ὢν ἐπισχεῖν τὴν κακοποιὸν ἀνάγκην οὐκ ἐπέσχεν, ἀνῆκε δὲ ἄφετον ἐπὶ λύμῃ καὶ διαφθορᾷ τῶν ἁπάντων, μᾶλλον δὲ αὐτὸς τοῦτο εἰργάσατο, εἰ δὴ πάντων καὶ αὐτῆς εἱμαρμένης ποιητὴς καὶ δημιουργὸς εἰσάγοιτο. Εἰ δ' οὐδεὶς αὐτῷ λόγος τῆς τοῦ παντὸς διατάξεως, ἀθέων
d αὖθις ἀνακύψειε φωνή, πρὸς ἣν τὰς ἀκοὰς ἀποκλειστέον, τῆς ἐνθέου προνοίας καὶ δυνάμεως ἐναργῶς ἀναφαινούσης ἑαυτὴν ἔκ τε τῶν καθόλου πανσόφων καὶ τεχνικῶν ἀποτελεσμάτων, ἔκ τε τῶν καθ' ἡμᾶς ἀναμφιλόγως τὴν ἐλευθέραν καὶ αὐτεξούσιον τῆς λογικῆς ψυχῆς δύναμιν παραδεικνυμένων. Καθ' ἣν καίτοι μυρίων ἔξωθεν ἐμποδὼν τῇ τε τοῦ σώματος φύσει ταῖς τε κατὰ προαίρεσιν ἐφ' ἡμῖν ὁρμαῖς κατά τι συμβεβηκὸς προσπιπτόντων, ὅμως πρὸς ἅπαντα τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς τὸ ἐλεύθερον ἀντέχει, ἄμαχον καὶ ἀήττητον ἐφ' ἡμῖν
p. 253 τῶν καλῶν τὴν αἵρεσιν ἐπιδεικνύμενον. Τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ ὁ παρὼν καιρὸς τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διδασκαλίας ἔργοις αὐτοῖς παρεστήσατο. Ὅτι γὰρ ταῦτα

---

b 7 *αὐτοζοὴ* O   c 5 *ὢν*] om I   c 6 *ἐπέσχεν*] *ἐποίησε τοῦτο* I *δὲ ἄφετον*] *δ' ἄνετον* BO   c 9 *εἰ*] pr *κ'* I   d 1 *αὖθις*] *αὖ* O   d 5 *ἐλεύθερον* BI   d 10 *ἐφ' ἡμῖν*] BIO, pr *τὸ* edd   253 a 2 *καιρὸς*] om I   *διδασκαλίας*] pr *εὐαγγελικῆς* I

μὴ ψόφοι καὶ κενὰ ῥήματα, πάρεστί σοι τὸν τῶν θεο-
σεβῶν ἀγῶνα ἐπιβλέψαι, καὶ συνιδεῖν τοὺς προαιρέσει
αὐθεκουσίῳ τοὺς πόνους τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας ἄθλων ἀνα-
δεδεγμένους· οὓς καθ' ὅλης τῆς ἀνθρώπων οἰκουμένης
μυρία πλήθη Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἐνεδείξατο,
πάσας μὲν προθύμως τὰς κατὰ τοῦ σώματος ὑπομεί-
ναντα αἰκίας, πᾶν δὲ βασάνων εἶδος φαιδρῷ τῷ προσ- b
ώπῳ διελθόντα, καὶ τέλος πολυτρόποις σχήμασι τὴν
ἀπὸ τοῦ σώματος λύσιν τῆς ψυχῆς ἀσπαστῶς κατα-
δεξάμενα. Καὶ μὴν οὐδεὶς ἐνταῦθα λόγος ἐπιτρέψειε
τὴν εἱμαρμένην αἰτιᾶσθαι. Ποῦ γάρ σοι ἐξ αἰῶνος τοι-
ούσδε ἀθλητὰς εὐσεβείας ἤνεγκεν ἡ τῶν ἄστρων φορά;
Ἢ πότε ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος
ἡμῶν εἰς πάντας ἀνθρώπους καταβληθείσης διδασκαλίας
τοιόνδε προβέβληται καθ' ὅλης τῆς ἀνθρώπων οἰκου-
μένης ἀγῶνα; Ποῦ δὲ τοιωνδὶ λόγων διδασκάλιον, c
δεισιδαίμονος μὲν πλάνης ἀναιρετικὸν ἑνὸς δὲ τοῦ ἐπὶ
πάντων Θεοῦ γνώσεως διδακτικόν, ἅπασιν ἀνθρώποις,
Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, ὁ πᾶς αἰὼν ἤνεγκε; Τίς δὲ
ἐξ αἰῶνος τῶν πάλαι ἀοιδίμων σοφῶν, εἴτ' οὖν βάρβαρος
εἴτε Ἕλλην, τοιᾶσδέ ποτε ἠξιώθη εἱμαρμένης, ὡς εἰς
τὸν σύμπαντα κόσμον διαφανῆ καταστῆσαι τὸν ὑπ'
αὐτοῦ προβληθέντα λόγον, γνωσθέντα τε μέχρι καὶ τῶν
ἐσχατιῶν, καὶ Θεοῦ δόξαν παρὰ τοῖς αὐτῷ καθωσιωμένοις
κτήσασθαι; Εἰ δὲ ταῦτα ἐξ αἰῶνος οὔτ' ἦν, οὔτε γέγονεν, d
οὔτε ἀκοαῖς ἤκουσται, οὐκ ἦν ἄρα εἱρμὸς αἰτιῶν καὶ
ἀνάγκη τὸ τούτων αἴτιον. Πάλαι γὰρ ἂν διὰ τῆς αὐτῆς
ἀνακυκλήσεως καὶ περιφορᾶς τῶν ἄστρων οὐδεὶς ἦν
φθόνος καὶ ἄλλους τῆς αὐτῆς τυχεῖν γενέσεώς τε καὶ

b 5 ἐξ] ἐκ μακροῦ I　b 7 τοῦ—διδασκαλίας] καταβλ. σωτηρίου διδασκ. εἰς πάντας ἀνθρώπους BO　b 9 ὅλης—οἰκουμ.] ὅλων ἀνθρώπων BO　c 2 δεισιδ. μὲν πλάνης] δεισιδαιμονίας μὲν BO　c 5 τῶν ἐξ αἰῶνος BO　πάλαι] om BO　εἴτ' οὖν] om BO　c 6 εἴτε] ἢ BO　d 4—254 b 4 οὐδεὶς—ἄστροις om B　d 5 ἄλλοις I

εἱμαρμένης. Ἐκ ποίας δὲ ἄρα εἱμαρμένης ὁ μὲν ἡμέτερος Σωτὴρ Θεὸς ἐπιφανεὶς καθ᾽ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἀνηγόρευται, οἱ δὲ πάλαι νενομισμένοι παρά τε Ἕλλησι καὶ βαρβάροις θεοὶ καθῄρηνται, καὶ οὐκ ἄλλως καθῄρηνται ἢ διὰ τῆς τοῦ νέου Θεοῦ διδασκαλίας; Ποία δ᾽ αὐτῶν εἱμαρμένη Θεὸν δημιουργὸν ἁπάντων πᾶσιν ἀνθρώποις κατήγγειλεν, εἱμαρμένην δὲ μὴ εἶναι φάναι ἐξηνάγκασε; Καὶ πῶς ἡ εἱμαρμένη μὴ εἶναι ἑαυτὴν λέγειν τε καὶ φρονεῖν ἐβιάσατο; Τί δὲ οἱ τῆς τοῦ
p. 254 Σωτῆρος ἡμῶν εὐσεβοῦς ἕνεκα διδασκαλίας παντοίους ἄθλους ἔκπαλαι ἠγωνισμένοι, καὶ εἰσέτι δεῦρο διαθλοῦντες; Μιᾶς ἄρα καὶ τῆς αὐτῆς ἔτυχον μοίρας, ὡς ὑφ᾽ ἑνὶ λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ δουλωθῆναι, μίαν τε γνώμην καὶ προαίρεσιν ἐνδείξασθαι, καὶ ψυχῆς ἀρετὴν μίαν, ἕνα τε καὶ τὸν αὐτὸν ἀναδέξασθαι βίον, καὶ λόγον ἀγαπῆσαι τὸν αὐτόν, τάς τε αὐτὰς ἀγαπητικῶς ὑπομεῖναι πάθας δι᾽ ἔνστασιν εὐσεβείας. Καὶ τίς ἂν ὀρθὸς τοῦτο συγχωρήσειε λόγος, νέους κατὰ ταὐτό, καὶ πρεσ-
b βύτας, καὶ πᾶν μέτρον ἡλικίας, ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν γένη, φύσεις τε βαρβάρων ἀνδρῶν, οἰκετικῶν ὁμοῦ καὶ ἐλευθερίων, λογίων τε καὶ παιδείας ἀμετόχων, οὐκ ἐν γωνίᾳ γῆς οὐδ᾽ ὑπὸ τοῖσδε γενομένων τοῖς ἄστροις καθ᾽ ὅλης δὲ τῆς ἀνθρώπων οἰκουμένης, εἱμαρμένης ἀνάγκῃ φάναι βεβιασμένους τόνδε τινὰ τῶν πατρῴων ἁπάντων προτιμῆσαι λόγον, καὶ τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ἑνὸς τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ θάνατον ἀσπάσασθαι, τά τε
c περὶ ψυχῆς ἀθανασίας εὖ μάλα δόγματα παιδεύεσθαι, καὶ φιλοσοφίαν οὐ τὴν ἐν λόγοις τὴν δὲ δι᾽ ἔργων

---

d 6 δὲ ἄρα] om O d 7 ἐπιφανὴς I d 8 παρά τε] παρ᾽ O d 9 θεοῦ I καὶ 2°] om O οὐκ ἄλλως καθῄρ.] καθῄρ. οὐδ᾽ ἄλλως I d 10 καθῄρηνται] om O d 11 αὐτὸν IO? πᾶσιν ἀνθρ.] om O 254 a 2 ἔκπαλαι] πάλαι τε πρότερον I a 4 ὑφ᾽] ἐφ᾽ O a 7 ἀγαπητικὰς O a 8 εὐσεβείας ἔνστασιν O b 3 ἐλευθέρων I b 8 ἀσπάσασθαι] ἀγαπητικῶς ἑλέσθαι I

προτιμῆσαι; Ταῦτα γὰρ ἂν εἴη τὰ καὶ τυφλῷ δῆλα, ὡς
οὐδεμιᾶς ἀνάγκης μαθήσεως δὲ καὶ διδασκαλίας οἰκεῖα
τυγχάνει, αὐθεκουσίου γνώμης καὶ προαιρέσεως ἐλευ-
θέρας ἐναργῆ τυγχάνοντα παραδείγματα. Γένοιτο δ'
ἂν καὶ ἄλλα τοῦ προβλήματος παραστατικὰ μυρία, ὧν
τὰ πολλὰ παρείς, αὐτὸς μὲν τοῖς εἰρημένοις ἀρκεσθή-
σομαι, σοὶ δὲ τὸ σὸν ἀνάγνωσμα τῶν σεπτῶν σου
φιλοσόφων καταλείψω σκοπεῖν, ὡς ἂν μάθῃς ὅσον ἄρα d
τῶν χρησμῳδῶν σου θεῶν σοφώτερος ἦν καὶ βελτίων
ὁ ἄνθρωπος ὁ τοὺς θαυμασίους χρησμοὺς ψευδεῖς ἀπ-
ελέγχων, καὶ τὸν Πύθιον αὐτὸν ἐφ' οἷς ἔχρησε περὶ
εἱμαρμένης ἐπιρραπίζων. Ἄκουε δ' οὖν αὖθις τοῦ τὴν
τῶν Γοήτων φώραν τὸ οἰκεῖον ἐπονομάσαντος σύγγραμμα,
ὡς εὖ μάλα νεανικῷ φρονήματι τὸν πλάνον τῶν πολλῶν
καὶ αὐτοῦ γε τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπανορθοῦται, δι' ὧν
γράφει τάδε κατὰ λέξιν·

7. Σὲ οὖν ἐν Δελφοῖς καθῆσθαι μὴ δυνάμενον, μηδ' εἰ βού- p. 255 b ΟΙΝΟΜΑΟΥ
λοιο, σιωπᾶν. Ὁ δ' Ἀπόλλων ἄρα ὁ τοῦ Διὸς υἱὸς νυνὶ
βούλεται, οὐχ ὅτι βούλεται, ἀλλ' ὅτι ὑπ' ἀνάγκης εἰς τὸ βου-
ληθῆναι τέτακται. Δοκῶ δέ μοι τὰ λοιπὰ πάντα παρείς, ἐπειδὴ
εἰς τοῦτον τὸν λόγον οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπήχθην, οἰκεῖόν τι καὶ ἀξιο-
ζήτητον ζητήσειν πρᾶγμα. Ἀπόλωλε γάρ, τό γ' ἐπὶ τοῖς σοφοῖς,
ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἀπόλωλεν, εἴτε οἴακά τις αὐτὸ εἴτε ἕρμα
εἴτε κρηπῖδα ὀνομάζων χαίρει, τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἡ ἐξουσία, ἣν
ἡμεῖς μὲν αὐτοκράτορα τῶν ἀναγκαιοτάτων τιθέμεθα· Δημόκριτος c

---

255 b 1 Oenom. *Γοήτων φώρα* (ap Mullach.) b 6 ap Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* 86, 33, Th. Saarmann, *Adnott in Oenomai Fr.*

---

c 3 *καὶ*] om O c 6 *δ' ἂν*] *δὲ* BO c 9 *σεπτῶν*] *σοφῶν* BI d 1 *μάθοις* I d 3 *ὁ* 1°] om I *χρησμοὺς*] + *χρησμοὺς* I d 5 *ἀπορραπίζων* BO *δ' οὖν*] *γοῦν* O *τὴν*] *τῇ* I d 6 *τῶν*] om O *φώραν*] *φορᾷ* I, *φορὰν* O sed cf **209** a 8, Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* 86, 33 **255** b 2 *υἱὸς*] *ἀδελφὸς* O b 3 *βούλεται* 2°] om O b 6 *τό γ'*] *τότε* O b 7 *ἀνθρωπείου* Theodoret. b 8 *ὀνομάζων χαίρει*] *ὀνομάζει* BO

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

δέ γε, εἰ μή τι ἠπάτημαι, καὶ Χρύσιππος, ὁ μὲν δοῦλον, ὁ δὲ ἡμίδουλον ἐπινοεῖ τὸ κάλλιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀποδεῖξαι. Ἀλλὰ τούτων μὲν λόγος τοσοῦτος, ὅσον ἄν τις ἀξιώσειεν ἄνθρωπος ὢν ἀνθρωπίνοις· εἰ δ' ἤδη καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν καταστρατεύεται, παπαῖ, οἷα πεισόμεθα. Ἀλλ' οὐκ εἰκός, οὐδὲ δίκαιον, ἀπὸ γοῦν τούτων τεκμαιρομένοις ἡμῖν·

Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν,
d εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἧσο.

Τί γάρ, φησὶν ὁ Ἀργεῖος, εἰ βουλοίμην ἔξεστί μοι, καὶ δύναμαι, εἴ μοι δόξαι, ἧσθαι καὶ πεφυλάχθαι; Ἔξεστιν, εἴποις ἄν, καὶ δύνασαι· ἢ πῶς ἄν σοι τοῦτ' ἐγὼ προσέταττον;

Χείρωνος φίλε τέκνον ⟨ἀγακλειτοῖο⟩ Κάρυστε,
Πήλιον ἐκπρολιπὼν Εὐβοίας ἄκρον ἱκέσθαι,
ἔνθ' ἱερὰν χώραν κτίζειν σοι θέσφατόν ἐστιν.
ἀλλ' ἴθι, μηκέτι μέλλε.

p. 256 Ἦ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐπ' ἀνθρώπῳ τί ἐστιν, ὦ Ἄπολλον, καὶ βουληθῆναι Πήλιον ἐκπρολιπεῖν κύριός εἰμι ἐγώ; Καὶ μὴν ἤκουον παρὰ πολλῶν καὶ σοφῶν, ὅτι εἴ μοι πέπρωται Εὐβοίας ἄκρον ἱκέσθαι καὶ ἱερὰν χώραν κτίζειν, καὶ ἵξομαι καὶ ⟨κτίσω⟩ εἴτε λέγοις, εἴτε μή, καὶ εἴτε βουλοίμην, εἴτε μή. Εἰ δέ με δεῖ καὶ βουληθῆναι ὅ τι μοι ἀνάγκη ἐστὶ καὶ εἰ μὴ βουλοίμην βουληθῆναι, ἀλλὰ σύ, ὦ Ἄπολλον, πιστεύεσθαι δικαιότερος. Ἔοικα δή σοι μᾶλλον προσέξειν.

b Ἄγγειλον Παρίοις Τελεσίκλεες, ὥς σε κελεύω
νήσῳ ἐν Ἠερίῃ κτίζειν εὐδείελον ἄστυ.

Ἀγγελῶ νὴ Δία, (φήσει τάχα πού τις τετυφωμένος ἢ σε ἐλέγχων,)

---

c 8 ap Hdt. vii. 148

---

c 2 γε] om I Theodoret. c 3 ἀνθρωπίνων] $\overline{\text{ανων}}$ BO ἐπιδεῖξαι O Theodoret. c 4 μὲν] pr ὁ Theodoret. ἀξιώῃ Theodoret. c 5 ἀνθρωπίνοις] ἀνθρώπους I Theodoret., $\overline{\text{ανοις}}$ O δ' ἤδη] δὲ δὴ Theodoret. d 1 εἴσω] εἴσαι I ἧσο] ἧσε BO d 3 δόξει BO d 5 ⟨ἀγακλειτοῖο⟩] Gaisf., ἀγακλυτοῖο BIO d 6 Πώλιον B, Πόλιον I (ο 1° sup ras) O Εὐοίας BO (hic et infra) 256 a 1 ἀνθρώπων I a 2 Πώλιον BO a 4 ἴζομαι BO ⟨κτίσω⟩] Mullach., κατιῶ I, κτιῶ O, καθιῶ Dind. λέγεις IO a 5 με] γε O b 2 ἱερίη BIO

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

κἂν μὴ κελεύσῃς· πέπρωται γάρ. Καὶ ἔστι Θάσος μὲν ἡ Ἠερία
νῆσος· ἥξουσι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὴν Πάριοι, Ἀρχιλόχου τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ
φράσαντος, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη πρὶν Ἠερία ἐκαλεῖτο. Σὺ οὖν,
δεινὸς γὰρ ἐπεξελθεῖν, οὐκ ἀνέξῃ οἶμαι αὐτοῦ, οὕτως ὄντος
ἀχαρίστου καὶ θρασέος, ὅς, εἰ μὴ σὺ μηνῦσαι αὐτῷ ἐβουλήθης, c
οὐκ ἄν ποτε ἤγγειλεν, οὐδ᾽ ἂν Ἀρχίλοχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Παρίους
ἐξενάγησεν, οὐδ᾽ ἂν οἱ Πάριοι Θάσον ᾤκησαν. Οὐκ οἶδ᾽ οὖν
εἰ σὺ λέγεις μὲν ταῦτα, οὐκ οἶσθα δὲ ἃ λέγεις. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ
σχολὴν ἄγειν ἐοίκαμεν καὶ μακρὰ διαλέγεσθαι, ὁ δὲ λόγος οὐ
πάρεργος, ἐκεῖνό μοι λέγε· (ἴσως γὰρ καὶ ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀρκεῖ·)
ἆρά γέ τί ἐσμεν ἐγώ τε καὶ σύ; Φαίης ἄν· Τοῦτο δὲ ὁπόθεν ἴσμεν;
τῷ πότ᾽ ἄρα τοῦτο εἰδέναι ἐκρίναμεν; Ἦ οὐκ ἄλλο ἱκανὸν οὕτως,
ὡς ἡ συναίσθησίς τε καὶ ἀντίληψις ἡμῶν αὐτῶν; Τί δ᾽; Ὅτι d
ζῶά ἐσμεν πῶς ποτ᾽ ἄρα ἐξεύρομεν; Πῶς δ᾽ ὅτι καὶ ζώων ὡς μὲν
ἂν ἐγὼ εἴποιμι, ἄνθρωποι· καὶ ἀνθρώπων ὁ μὲν γόης, ὁ δὲ γόητος
ἀπελεγκτής· ὡς δ᾽ ἂν σύ, ὁ μὲν ἄνθρωπος, ὁ δὲ θεός, καὶ ὁ μὲν
μάντις, ὁ δὲ συκοφάντης; Καὶ ἔστω γέ σοι οὕτως ἔχον, ἐάνπερ
ἔγωγε ἁλῶ. Πῶς δ᾽ ὅτι διαλεγόμεθα ἐν τῷ παρόντι ἐγνώκαμεν;
Τί φῄς; Ἆρ᾽ οὐκ ὀρθῶς ἐκρίναμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν ἀντίληψιν
τῷ πάντων ἐγγυτάτῳ πράγματι αὐτῷ; Δηλονότι. Οὐ γὰρ ἦν
ἄλλο αὐτοῦ οὔτε ἀνώτερον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε πιστότερον.
Ἐπεὶ εἰ μὴ οὕτως ἕξει, μήτε ἄρα ὥς σέ τις εἰς Δελφοὺς παρα-
γενέσθω λοιπὸν ὄνομα Ἀλκμαίων, ἀπεκτονὼς τὴν μητέρα, καὶ
οἴκοθεν ἐλαυνόμενος, καὶ οἴκαδε ἐπιθυμῶν. Οὐ γὰρ οἶδεν, οὔτ᾽ p. 257
εἰ ἔστι τι αὐτὸς τὸ παράπαν, οὔτε εἰ οἴκοθεν ἐλαύνεται, οὔτ᾽ εἰ
οἴκαδε ἐπιθυμεῖ· ἀλλ᾽ εἰ καὶ μαίνεται ὁ Ἀλκμαίων καὶ ὑπονοεῖ
τὰ μὴ ὄντα, ὅ γε Πύθιος οὐ μαίνεται. Μηδὲ λέγε οὕτως·

> Νόστον δίζηαι πατρίην ἐς γαῖαν ἱκέσθαι
> Ἀμφιαρηϊάδη.

---

b 4 μὲν] om IO ? b 6—258 b 2 σὺ—ἀνάγκη om B c 8 τῷ] τὸ O d 1 ὡς] + καὶ O d 6 ἔγωγε] ἐγὼ I d 7 τί] τίς O d 8 πράγματα (α 3° sup ι ?) O d 10 παραγινέσθω IO 257 a 1 οὔτ᾽] ἔτ᾽ O a 2 οὔτε εἰ] οὕτως εἰ οὔτε I a 4 οὕτως] αὐτῷ I a 5 δίζηαι] δείξεις O a 6 Ἀμφιαρηϊάδος I, ἀμφὶ Ἀρκαδίη O, Ἀμφιαραϊάδη Valcken. *Diatr. Eurip.* p 287

ΟΙΝΟΜΑΟΥ Οὐδὲ γὰρ σὺ οἶσθά πω εἴ σέ τις ἐρωτᾷ Ἀμφιαρηϊάδης, οὐδ' εἰ σύ τι εἶ ὁ ἐρωτώμενος, καὶ λέγειν ἔχων περὶ ὧν τις ἐρωτᾷ. Μηδὲ
b Χρύσιππος ἄρα ὁ τὴν ἡμιδουλείαν εἰσάγων, ὅ τί ποτέ ἐστιν αὐτὸ τοῦτο, ἀπαντάτω εἰς τὴν στοάν, μηδ' οἰέσθω ἀπαντήσεσθαι τοὺς βλέννους ἐκείνους ὡς αὐτὸν ἀκουσομένους τὸν Οὖτιν· μηδὲ διατεινέσθω περὶ μηδενὸς καταστὰς πρὸς μὲν Ἀρκεσίλαον παρόντα, πρὸς δὲ Ἐπίκουρον οὐ παρόντα. Τί γάρ ἐστιν ὁ Ἀρκεσίλαος, τί δὲ ὁ Ἐπίκουρος, ἢ τί ἡ Στοά, ἢ τί οἱ νέοι, ἢ τίς ὁ Οὖτις, οὔτ' οἶδεν, οὔτε οἷος εἰδέναι· πολὺ γὰρ πρότερον οὐδ' εἰ αὐτός τί ἐστιν οἶδεν. Ἀλλ' οὐκ ἀνέξεσθε οὔτε ὑμεῖς, οὔτε ὁ Δημόκριτος, εἰ
c λέγοι τις ταῦτα· οὐ γὰρ εἶναι πιστότερον μέτρον οὗ λέγω· οὐδ' εἰ δοκεῖ καὶ ἄλλα τινὰ εἶναι, τούτῳ γ' ἂν παρισωθείη· ἢ παρισωθείη μὲν ἄν, ὑπερβάλλοι δὲ οὐκ ἄν. Οὐκοῦν, φήσειεν ἄν τις, ὦ Δημόκριτε, καὶ σύ, ὦ Χρύσιππε, καὶ σύ, ὦ μάντι, ἐπειδὴ ἀγανακτεῖτε εἴ τις ἐθελήσαι παρελέσθαι τὴν ὑμῶν αὐτῶν ἀντίληψιν—οὐ γὰρ ἔτι τὰς πολλὰς ἐκείνας βίβλους εἶναι—φέρε καὶ ἡμεῖς ἀνταγανακτήσωμεν. Τί δή ποτε; Ἔνθα μὲν ἂν ὑμῖν δοκῇ, ἔσται τοῦτο καὶ πιστότατον καὶ πρεσβύτατον· ἔνθα δ' ἂν μὴ δοκῇ,
d ἐκεῖ καταδυναστεύσει τι λεληθὸς αὐτοῦ εἱμαρμένη ⟨ἢ⟩ πεπρωμένη, διαφορὰν ἑκάστῳ ὑμῶν ἔχουσα, τῷ μὲν ἐκ θεοῦ, τῷ δὲ ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων σωμάτων τῶν φερομένων κάτω καὶ ἀναπαλλομένων ἄνω καὶ περιπλεκομένων καὶ διαλυομένων καὶ διισταμένων καὶ παρατιθεμένων ἐξ ἀνάγκης; Ἰδοὺ γὰρ ᾧ τρόπῳ ἡμῶν αὐτῶν ἀντειλήμμεθα, τούτῳ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν αὐθαιρέτων καὶ βιαίων. Οὐ λέληθε δὲ ἡμᾶς ὅσον τὸ μεταξὺ τοῦ βαδίζειν καὶ τοῦ

---

a 7 Ἀμφιαρηϊάδης] ἀμφὶ Ἀρκαδίης O, Ἀμφιαραϊάδης Valcken. loc cit   b 1 ὁ] καὶ O   ἐστιν αὐτὸ] ἐστι O   b 2 τοῦτο] + οὐκ εἰδώς Vig., Dindorf., Mullach.   ἀπαντήσασθαι O   c 1 λέγοι] λέγει (οι superscr.) I   ποστίτερον (sic) O   c 2 γ' ἂν] γοῦν O   παρισωθείη 1°] περισωθείη I   c 8 πρεσβύτερον O   d 1 καταδυναστεύει Theodoret.   ⟨ἢ⟩] coniec Saarmann   πεπρωμένη] pr καὶ Theodoret.   d 2 διάφορα Theodoret.   τῷ 1°] τὸ Theodoret.   ἐκ 1°] + (τοῦ) Theodoret.   ἐκ 2°] ἐκτὸς O   d 3 κάτω καὶ ἀναπαλλ. ἄνω] ἄνω καὶ παλλ. κάτω Theodoret.   d 4 ἱσταμένων O

ΟΙΝΟΜΑΟΥ

ἄγεσθαι, οὐδὲ ὅσον τοῦ αἱρεῖσθαι καὶ τοῦ ἀναγκάζεσθαι. Ὧν δὲ
ἕνεκα ταῦτα προσεισήνεγκα τῷ λόγῳ; Ὅτι σε ἐκπέφευγεν, ὦ p. 258
μάντι, ὧν κύριοί ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ταῦτά γε οὐκ
ἂν εἰδείης, ὧν τὰ πείσματα ἀνῆπται ἐκ τῆς ἡμετέρας βουλήσεως.
Αὕτη δέ γε ἐφαίνετο οὐκ ὀλίγων οὖσα πραγμάτων ἀρχή· ὃν δὲ
ἡ ἀρχή, ἥτις ἦν τῶν μετὰ ταῦτα αἰτία, ἐκπέφευγεν, ἦπού γε τὰ
μετὰ τὴν ἀρχὴν εἰδείη ἂν οὗτος. Ἀναίσχυντος δηλαδὴ ὁ Λαΐῳ
προμαντευόμενος, ὅτι αὐτὸν ἀποκτενεῖ ὁ φύς. Ἤμελλε γάρ που
ὁ φὺς κύριος ἔσεσθαι τῆς ἑαυτοῦ βουλήσεως, καὶ οὔτε τις
Ἀπόλλων, οὔτε τις αὐτοῦ ὑπέρτερος ἐξικνεῖσθαι ἱκανὸς οὐδεμιᾷ b
δυνάμει, ὧν οὐκ ἔστιν οὔτε ὕπαρξις, οὔτε γενέσεως ἀνάγκη.
Ἐκεῖνο γὰρ δὴ τὸ καταγελαστότατον ἁπάντων, τὸ μίγμα καὶ ἡ
σύνοδος τοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τι εἶναι, καὶ εἱρμὸν οὐδὲν
ἧττον εἶναι. Προσεοικέναι γὰρ αὐτόν, ὡς λέγουσιν οἱ σοφώτεροι,
τῷ Εὐριπιδείῳ λόγῳ· τεκνῶσαι μὲν γὰρ ἐθελῆσαι τὸν Λάϊον,
κύριον εἶναι τὸν Λάϊον, καὶ τοῦτο ἐκπεφευγέναι τὴν Ἀπολλωνίαν
ὄψιν· τεκνώσαντι δ' αὐτῷ ἐπεῖναι ἀνάγκην ἄφυκτον ὑπὸ τοῦ
φύντος αὐτὸν ἀποθανεῖν· οὕτως οὖν τὴν ἐπὶ τῷ μέλλοντι ἀνάγκην c
παρέχειν τῷ μάντει τὴν τοῦ γενησομένου προαίσθησιν. Ἦν δέ
που καὶ ὁ φὺς τῆς ἰδίας βουλήσεως κύριος, ὥσπερ ὁ φύσας· καὶ
ὡς ἐκεῖνος τοῦ τεκνῶσαι καὶ μή, οὕτως οὗτος τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ
μή. Τοιαῦτα δὲ ὑμῶν τὰ μαντεύματα πάντα· καὶ ὁ Εὐριπίδειος
Ἀπόλλων τοῦτ' ἐκεῖνο ἦν ὃ ἔλεγεν, τό·

Καὶ πᾶς σὸς οἶκος βήσεται δι' αἵματος.

ὅτι πήρωσις μὲν ἔσται αὐτοχειρίᾳ τοῦ φύντος ἐπὶ γάμῳ μητρὸς
καὶ τυραννίδι ἣν παρέλαβεν ἐπ' αἰνίγματος λύσει, παίδων δὲ ἀλλη- d
λοκτόνοι σφαγαὶ ἐπὶ φυγῇ μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑτέρου, τοῦ δὲ

---

258 a 7 Eur. *Phoen.* 19 c 7 ibid 20

---

258 a 1 *προσεισήνεγκα*] I, *προσήνεγκα* ceteri a 3 *ἀνῆπτε* O a 4 *δὲ* 2°] + *γε* O a 6 *δηλαδὴ*] *δὴ* I b 1 *οὔτε τις αὐτοῦ*] *ἢ αὐτοῦ τις* O b 2 *ὕπαρξιν* O b 6 *Εὐριππιδίῳ λογίῳ* I c 1 *αὐτὸν*] om I c 3 *ἰδίας*] *οἰκείας* GO ? c 4 *τοῦ* 1°] om I c 5 *Εὐριπείδειος* (*ει* 1° sup ras) I d 1 *λύσει*] *φύσει* BO

ΟΙΝΟΜΑΟΥ ἑτέρου πλεονεξίᾳ, καὶ γάμῳ τοῦ φυγάδος ἐν Ἄργει, καὶ στόλῳ στρατηγῶν ἑπτὰ καταγελάστων καὶ συμβολῇ· ὧν ἐπὶ πολλὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας διαιρουμένων, πῶς ἂν ⟨εἴη⟩ σοι ἐξεπίστασθαι, ἢ ὁ εἱρμὸς συνδεῖν δύναιτο; Εἰ γὰρ αὖ κύριος ὢν μὴ ἐβουλήθη τυραννεῖν ὁ Οἰδίπους, ἢ τοῦτο βουληθεὶς καὶ πράξας γαμεῖν τὴν Ἰοκάστην οὐ προείλετο, ἢ γήμας μὴ ἐτετύφωτο μηδ' ἦν δύσθυμος καὶ δυσάρεστος, πῶς ἂν τὰ καθ' ἕκαστα ἐπράχθη; Πῶς δ' ἂν τῶν ὀφθαλμῶν ἥψατο; Πῶς δ' ἂν τοῖς παισὶν ἐπηράσατο τὴν Εὐρι-
p. 259 πίδου καὶ τὴν σὴν ἀράν; Τά τε ἑξῆς τούτων τίνα ἂν τρόπον ἐγεγόνει, μὴ πρότερον αἰτιῶν γιγνομένων ἢ σύ τι τῶν μελλόντων λέγειν ἠδύνασο; Πάλιν δ' αὖ εἰ συμβάντες οἱ παῖδες ἅμα ἐβασίλευον, ἢ εἰ συνθέμενοι παρὰ μέρος ἔμενον ἐπὶ τοῖς συγκειμένοις, ἢ εἰ ὁ ἀπελαθεὶς ἔγνω μὴ εἰς Ἄργος ἀλλ' εἰς Λιβύην ἢ εἰς Περραιβοὺς ἀπελθεῖν, ἢ εἰ ἐλθὼν ἐπὶ τὸ Ἄργος ἔγνω ταριχοπωλεῖν, καὶ μὴ πλουσίαν λαβεῖν γυναῖκα ἀλλὰ χερνῆτίν τινα
b ἢ κάπηλιν, ἢ εἰ ὁ Ἄδραστος μὴ ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτῷ, ἢ εἰ ὁ μὲν ἔδωκεν ὁ δ' οὐκ ἐπεθύμησε τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, ἢ εἰ ἐπιθυμήσας ἐκράτησεν ἑαυτοῦ, ἢ εἰ μὴ προσέσχεν αὐτῷ δεομένῳ συμμαχίας ὁ Ἄδραστος, ἢ εἰ τῷ Ἀδράστῳ μήτε ὁ Ἀμφιάραος μήτε ὁ Τυδεὺς μηδὲ τῶν ἄλλων ταξιάρχων ἕκαστος ἠκολούθουν, ἢ εἰ οἱ μὲν συνηκολούθουν, ὁ δὲ ἐλθὼν οὐκ ἐμάχετο τῷ ἀδελφῷ ἀλλ' ἢ συμβὰς ἐβασίλευσεν ἅμα αὐτῷ ἢ μὴ βουλομένῳ ἀνεχώρησε, πεισθεὶς Εὐριπίδῃ λέγοντι·

c Ἀσύνετα δ' ἦλθες καὶ σὺ πορθήσων πάτραν,

ἢ εἰ οὗτος μὲν μή, ὁ δ' ἕτερος τῶν Εὐριπιδείων ἀκούσας σοφιστευμάτων ἐκείνων τῶν ἄλλων·

---

d 10 cf Eur. *Phoen.* 67 **259 c 1** ibid 570

---

d 3 πλεονεξίας I d 5 ⟨εἴη⟩] Dind., Heikel., ᾗ codd d 6 συνιδεῖν O αὖ] codd, αὐτοῦ Vig., Dindorf., Heikel., Mullach. d 8 δύσθυμος] δύσθημος B, δύσφημος (θυ supra) O **259 a 2** προτέρων I Mullach. a 6 εἰς] om I εἰ ἐλθὼν] εἰσελθὼν BO b 1 εἰ 1°] om O δέδωκεν I b 4 Τυδεὺς] Ὀδυσσεὺς O b 5 ἄλλων] om BO ἢ— συνηκολούθουν] om O b 8 Εὐριπίδι BO? λέγοντι] pr τῷ BO

ΟΙΝΟ-
ΜΑΟΥ

Εἶθ' ἥλιος μὲν νύξ τε δουλεύει βροτοῖς,
σὺ δ' οὐκ ἀνέξῃ δωμάτων ἔχειν ἴσον;

πῶς ἂν συστάντες ἐμάχοντο, καὶ Λαΐου πᾶν δῶμα ἔβη δι' αἵματος; Ἀλλὰ μήν, φήσεις, γέγονε ταῦτα. Γέγονεν· ἀλλὰ σὺ ποίᾳ ὁδῷ εἰσῆλθες εἰς τὴν τούτων εἴδησιν; Ἦ οὐχ ὁρᾷς, ὡς πυκνὰ διακέκοφε τὸ ὅλον δρᾶμα ἡ ἐν ἡμῖν τοῖς τὸ δρᾶμα συμπληροῦσι δύναμις; Οὕτω δὲ καὶ ἣν βούλει ὑπόθεσιν λαβών, διατεμῶ τὸν εἱρμὸν ὑμῶν, ἀποφανῶ τε ἀδύνατον ὄντα. Ἀλλὰ σὺ τὰ τῆς d
ὑποθέσεως ἔσχατα εἰδέναι λέγεις· ἡ δὲ ὑπόθεσις ἐκ διακοπῆς εἱρμοῦ δυνάμεως ὅλη συντέτακται. Ἦ ὃ λέγω οὐ συνίης; Ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ὑπόθεσιν, ὦ μάντι, τὰ ζῶα ἢ ὀλίγας πολλάκις ἀρχὰς ποιούμενα, ἢ πολλὰς ἐν αὐτῇ. Αἱ δὲ ἀρχαὶ ἀεὶ τὰ μέχρις αὐτῶν διακόψασαι, αὐταὶ ἄλλα προάγουσι πράγματα· τὰ δ' ἐπὶ τοσοῦτον προχωρεῖν δύναται, ἐφ' ὅσον ⟨ἂν⟩ μὴ ἄλλη ποθὲν ἐπιστᾶσα ἀρχὴ τὰ μετ' αὐτὴν μὴ τοῖς ἔμπροσθεν ἀκολουθεῖν ἀλλ' ἑαυτῇ κελεύσῃ. Εἴη δ' ἂν ἀρχὴ καὶ ὄνος καὶ κύων καὶ p. 260
ψύλλα. Οὐ γὰρ παραιρήσει οὐδὲ τῆς ψύλλης, μὰ τὸν Ἀπόλλω, τὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ὁρμήσει τινὰ ἰδίαν ὁρμὴν ἡ ψύλλα, ἣ καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν ἐνίοτε συμπλακεῖσα ἀρχὴν ἑαυτὴν παρέξεταί τινος ὁδοῦ. Σὺ δὲ χρώμενος οὐκ αἴσθῃ τῷ γένει τούτῳ.

Τρηχῖν' ἐξεῖλες πόλιν Ἡρακλέος θείοιο,
ὦ Λοκρέ· σοὶ δὲ Ζεὺς ἄτας δῶκ', ἠδ' ἔτι δώσει.

Τί φῄς; Οὐ γὰρ ἐπέπρωτο ὑφ' ὑμῶν ἐξαιρεθῆναι αὐτήν; Καὶ τί b
αἴτιοι ἡμεῖς, ἀλλ' οὐχ ἡ ὑμετέρα ἀνάγκη; Οὐ δίκαια ποιεῖς,

c 4 ibid 546

c 9 ἡ] ἣ O συμπληροῦσι] συντηροῦσα (συμπλη supra) O, συμπληροῦσα G c 10 δὲ] δὴ I d 2 ἡ—συντέτακται] om B διακοπῆς] G, διακοπτικῆς IO d 3 συνίης] Vig. marg, Dindorf., συνίεις codd, cf Matth. *Gr. Gr.* 210, 1, Rutherford, *New Phrynichus* p 317 d 4 πολλάκις] om BO d 7 ἐὰν codd 260 a 1 κελεύσῃ] κελεύσει (η supra) O a 4 ἀνθρωπείοις BO a 7 Τροχῖν' I, Τριχὴν BO, Τριχῖν' Steph. ἐξῆλες I Ἡρακλέος] Gaisf., Ἡρακλῆο I, Ἡρακλῆος BO a 8 ἄτας] I cf 260 c 7, ἄλλας BO δῶκεν BIO ἠδ' ἔτι] ἠδ' ἔτι (εἴτι supra) I b 1 πέπρωτο BO ἡμῶν O b 2 ὑμεῖς BO

ΟΙΝΟΜΑΟΥ ὦ Ἄπολλον, οὐδ᾽ ὀρθῶς ἐπιτιμᾷς τοῖς οὐδὲν ἀδικοῦσιν ἡμῖν. Ὁ δὲ Ζεὺς οὗτος, ἡ τῆς ὑμετέρας ἀνάγκης ἀνάγκη, τί ἡμᾶς τίνυται, ἀλλ᾽ οὐκ (εἴπερ ἄρα) ἑαυτόν, ὅτι τοιαύτην κατέδειξεν εἶναι τὴν ἀνάγκην; Τί δὲ καὶ ἀπειλεῖ ἡμῖν; Ἢ τί ἡμεῖς, ὡς ὄντες τούτου κύριοι, λιμώττομεν; Ἀλλὰ καὶ ἤτοι ἀνοικισθήσεται πρὸς c ἡμῶν, ἢ οὔ· ὁπότερον δ᾽ ἂν ᾖ, τοῦτο πέπρωται. Λῆξον δή, ὦ Ζεῦ λιμοποιέ, τοῦ θυμοῦ· ἔσται γὰρ ὃ πέπρωται, καὶ τοῦτο προστέτακται ποιεῖν ὁ σὸς εἱρμός· ἡμεῖς δὲ πρὸς τοῦτον οὐδέν ἐσμεν. Παῦσαι δὲ καὶ σύ, ὦ Ἄπολλον, μάταια χρησμῳδῶν· ἔσται γὰρ ὃ δὴ ἔσται, κἂν σὺ σιωπᾷς. Ἡμεῖς δέ, ὦ Ζεῦ καὶ Ἄπολλον, τί πάθωμεν, οὐδὲν ὄντες αἴτιοι τῆς ὑμετέρας νομοθετήσεως, τοῦτ᾽ ἔστιν ἀναγκοθετήσεως; Τί δ᾽ ἡμῖν καὶ ταῖς ὑμετέραις ἄταις, ἃς d αὐτοὶ ἔχειν δίκαιοί ἐστε ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἠναγκάσθημεν;

Οἰταῖοι, μὴ σπεύδετ᾽ ἀτασθαλίῃσι νόοιο.

Ἀλλ᾽ οὐ σπεύδομεν, ὦ Ἄπολλον, ἀλλ᾽ ἐλαυνόμεθα, οὐδὲ ἀτασθαλίαις, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἀνάγκῃ. Τὸν δὲ Λυκοῦργον ἐκεῖνον πῶς, ὦ Ἄπολλον, ἐπαινεῖς, ὃς οὐκ ἦν ἀγαθός, οὔτε ἑκών, οὔθ᾽ ἑλόμενος, ἀλλὰ ἄκων; Εἴπερ που καὶ γίνεταί τις ἀγαθὸς ἄκων. Ἔοικε δὲ ὃ νῦν ποιεῖτε, ὡς εἴ τις τοὺς μὲν καλοὺς τὰ σώματα ἐπαινοίη καὶ γεραίροι, τοὺς δὲ αἰσχροὺς ψέγοι καὶ κολάζοι. Δίκαια γὰρ εἴποιεν ἂν πρὸς ὑμᾶς οἱ πονηροί, ὅτι οὐκ ἐπετρέψατε ἡμῖν, ὦ θεοί, ἀγαθοῖς γίνεσθαι, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἐβιάσασθε εἶναι πονηρούς· οἵ τε ἀγαθοί, εἰ ἐξηγκωνισμένοι περιπατοῖεν, οὐκ p. 261 ἐπιτρέψει τις αὐτοῖς, ἀλλὰ φήσει, Ὦ Χρύσιππέ τε καὶ Κλέανθες καὶ ὅσοι τούτου τοῦ χοροῦ, (ὑμεῖς γὰρ πεποίησθε εἶναι ἀγαθοί,) ἐγὼ μὲν ἀρετὴν ἐπαινῶ, ὑμᾶς δὲ τοὺς ἐναρέτους οὐκ ἐπαινῶ. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἐπίκουρον, ὃν σὺ πολλά, ὦ Χρύσιππε, ἐβλασφήμησας, ἐγὼ τό γε ἐπὶ σοὶ ἀφίημι τῶν ἐγκλημάτων. Τί γὰρ

---

b 4 τῆς] σῆς O ὑμᾶς BO b 7 ἤτοι] BO, εἴ τι I c 1 λῆξον—πέπρωται] om I c 2 προστέταται O c 5 δὴ] Heinich., δεῖ BIO δέ] τε BO c 6 αἴτιοι] om BO c 7 ὑμῖν BO d 2—261 a 2 μὴ—ἀγαθοί om B d 2 ἀτασθαλίῃσι—οὐδὲ] om I d 6 δὲ] δὴ I d 9 ἂν εἴποιεν O 261 a 1 Κλέανθε O

πάθῃ ὃς οὐχ ἑκὼν ἦν μαλακὸς οὐδὲ ἄδικος, ὥσπερ πολλάκις αὐτὸν ΟΙΝΟ-
ἐλοιδόρησας ; ΜΑΟΥ

Εὐτάκτων θνητῶν βιοτῇ θεοὶ ἵλαοί εἰσιν,
εὐσεβέων θ' ἁγίας θυσίας τιμάς τε δέχονται.

Δοκεῖτε δέ μοι οὐκ ἂν ταῦτα λέγειν, μὴ πεπεισμένοι ὅτι **b**
οὐκ ἄκοντες ἀλλὰ βουλόμενοι χωροῦσιν, ἐφ' ἃ χωροῦσιν. Ἃ
δ' ἂν βουληθῶσιν, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος σοφιστής, οὕτω
προειλημμένων, τολμήσει λέγειν ὅτι ὑποτέτακται· ἢ λόγους
μὲν οὐκέτι πρὸς αὐτὸν ποιησόμεθα, σκῦτος δέ τι τῶν εὐτόνων
λαβόντες, ὡς ἐπ' ἀνάγωγον παῖδα, τὰς πλευρὰς εὖ μάλα κατα-
ξανοῦμεν αὐτοῦ.

Τοσαῦτα πρὸς τὸν χρησμῳδὸν ὁ Οἰνόμαος ἀπετεί-
νατο. Σὺ δ' ἀλλ' εἰ μὴ τῷ τοιῷδε χαίρεις, λαβὼν
ἀνάγνωθι τὰ ἐκ τῶν ἄλλων φιλοσόφων περὶ εἱμαρμένης **c**
οὐ μόνον τῶν προπαρατεθέντων χρησμῶν ἀνατρεπτικά,
ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καθόλου περὶ τοῦ δόγματος ἐπι-
νοουμένων. Ἐπειδὴ γὰρ μὴ μόνον ἀμαθεῖς καὶ ἰδιῶται,
ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ μέγα φρονήσαντες
πλείους κατεσύρησαν ὁμόσε τῷ δόγματι, ἡγοῦμαι δεῖν
ἀναγκαίως τὰς αὐτῶν τῶν φιλοσόφων πρὸς σφᾶς αὐ-
τοὺς ἀντιρρήσεις ἐκθέσθαι εἰς ἀκριβῆ τοῦ προβλήματος
διάσκεψιν. Πρῶτα δὴ οὖν σοι παραναγνώσομαι ἀπὸ
τῶν Διογενιανοῦ τὰ περὶ εἱμαρμένης, ὧδέ πως τῷ Χρυ- **d**
σίππῳ ἀντειρημένα·

8. Ἄξιον δὲ ἐπὶ τούτοις ἅπασι παραθέσθαι καὶ τὰ δοκοῦντα **p. 262**
Χρυσίππῳ τῷ Στωϊκῷ περὶ τοῦ λόγου τοῦδε. Οὗτος γὰρ ἐν τῷ ΔΙΟΓΕ-ΝΙΑΝΟΥ

---

262 a 1 Diogeniani *Fr.*

---

b 1 δέ] δή I **b** 3 οὔτε 1°—σοφιστής] post προειλημμένων Mullach. οὕτω] pr τῶν Mullach. **b** 6 καταξανοῦμεν] ξανοῦμεν BO **b** 9 χαίροις (ει suprascr.) O **c** 2 προπα|τεθέντων O **c** 3 ἄλλως BO ὑπονοουμένων BIO **c** 6 ὁμόσαν I **c** 8 ἀντιρρήσεις] pr ἀντιλογίας τε καὶ I ἐκθήσεσθαι I προβλήματος] προβληθέντος O **c** 9 διάσκεψιν] διάγνωσιν I **d** 1 Διογενειανοῦ O τῷ] τῶν O

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

πρώτῳ Περὶ εἱμαρμένης βιβλίῳ βουλόμενος δεικνύναι τὸ δὴ πάνθ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς εἱμαρμένης κατειλῆφθαι, μαρτυρίοις ἄλλοις τέ τισι χρῆται, καὶ τοῖς οὑτωσὶ παρ' Ὁμήρῳ τῷ ποιητῇ λεγομένοις·

Ἀλλ' ἐμὲ μὲν κὴρ
ἀμφέχανε στυγερή, ἥπερ λάχε γεινόμενόν περ.

b καί·

Ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα
γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ·

καί·

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν.

οὐ θεωρῶν ὅτι τὰ ἀλλαχοῦ πάλιν παρὰ τῷ ποιητῇ λεγόμενα τούτοις ἄντικρυς ἠναντίωται, οἷς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ

c χρῆται, βουλόμενος συνιστᾶν τὸ καὶ παρ' ἡμᾶς πολλὰ γίνεσθαι, οἷον τό·

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο.

καὶ τό·

Ὢ πόποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται,
ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

d Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ πάντα γίνεσθαι καθ' εἱμαρμένην ἠναντίωται. Οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο συνιδεῖν ἠδυνήθη, τὸ μηδαμῶς τὸν Ὅμηρον μηδ' ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔπεσι συμμαρτυρεῖν αὐτοῦ τῷ δόγματι. Οὐ γὰρ τὸ πάντα γίνεσθαι καθ' εἱμαρμένην, ἀλλὰ μᾶλλον τό τινα κατ' ἐκείνην συμβαίνειν ἐξ αὐτῶν ὑποβάλλων εὑρεθήσεται. Τὸ γάρ·

Ἀλλ' ἐμὲ μὲν κὴρ
ἀμφέχανε στυγερή, ἥτις λάχε γεινόμενόν περ·

οὐχ ὅτι πάντα κατὰ τὴν κῆρα συμβαίνει λέγοιτο ἄν, ἀλλ' αὐτὸ

---

a 7 Hom. *Il.* xxiii. 78 b 2 *Il.* xx. 127 b 5 *Il.* vi. 488 c 3 *Od.* i. 7 c 5 *Od.* i. 32

---

262 a 4 ὑπὸ τῆς] ὑπ' BO a 5 τῷ] om Vig. b 2—7 ἅσσα—ἠναντίωται om B b 3 μὴν I b 5 δ'] om O c 3 αὐτῶν] Hom., αὐτὸ I, αὐτοὶ BO ὤλοντο BO d 1 τῷ] τὸ BO d 2 ἠναντίωται] αἰτιόωνται BO d 3 τῷ δόγματι] τὰ δόγματα O d 5 ἐξ] δι' I d 8 γινόμενον IO d 9 κατὰ] pr τὰ O λέγοιτο] λέγοιτ' O (λέγοι)

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

τὸ τεθνήξεσθαι· καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς παντὶ γεννητῷ ζώῳ θανεῖν καθείμαρται. Ἀλλὰ μὴν καὶ τό·

Ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα
γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ· p. 263

τὸ αὐτὸ βούλεται. Οὐ γὰρ ὅτι πάντα αὐτῷ τὰ μετὰ ταῦτα καθ' εἱμαρμένην συμβήσεται λέγει, ἀλλ' ὅτι κατ' ἀνάγκην αὐτῷ τινὰ συμβήσεται. Ἡ γὰρ τοῦ ἅσσα διαστολὴ τί ποτε ἕτερον ἢ τοῦτο σημαίνει; Πολλὰ δὲ κατ' ἀνάγκην ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἐπίκειται. Καὶ τό·

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν·

ἄριστα εἴρηται. Τίς γὰρ ἂν δύναιτο τὰ κατ' ἀνάγκην παντὶ ζώῳ b
συγκυροῦντα διαφυγεῖν; Ὥστ' οὐχ ὅπως σύμψηφον ἂν ἔχοι τὸν Ὅμηρον Χρύσιππος ἐν τῷ πάντα καθ' εἱμαρμένην γίνεσθαι νομίζειν, ἀλλὰ καὶ ἐναντιούμενον, εἴ γε ἐκεῖνος μὲν ὅτι πολλὰ γίνεται παρ' ἡμᾶς σαφῶς καὶ πολλάκις εἴρηκε, τὸ δ' ὅτι κατὰ ἀνάγκην πάντα συμβαίνει, οὐδαμοῦ ῥητῶς λέγων ἂν εὑρεθείη. Καὶ τῷ ποιητῇ μέν, ἅτε οὐ τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν τῆς τῶν ὄντων φύσεως ὑπισχνουμένῳ ἀλλὰ μιμουμένῳ πάθη τε καὶ ἤθη καὶ δόξας παντοίας ἀνθρώπων, ἁρμόττον ἂν εἴη καὶ τὰ ἐναντία λέγειν πολλάκις· φιλοσόφῳ δὲ οὔτε τὰ ἐναντία λέγειν, οὔτε ποιητῇ δι' αὐτὸ τοῦτο c
χρῆσθαι μάρτυρι.

Καὶ μεθ' ἕτερά φησι·

Τεκμήριον δὲ καὶ ἄλλο ἰσχυρὸν φέρειν Χρύσιππος οἴεται τῆς ἐν ἅπασιν εἱμαρμένης τὴν θέσιν τῶν τοιούτων ὀνομάτων. Τήν τε γὰρ πεπρωμένην πεπερασμένην τινά φησιν εἶναι καὶ συντετελεσ-

262 d 12 Hom. *Il.* xx. 127 263 a 7 *Il.* vi. 488 c 5 ap Theodoret. 86, 52

d 11 μὴν] om I d 12 ἅσσα] ὅσσα I 263 a 2 τὰ μετὰ ταῦτα] post εἱμαρμένην I a 3 τινὰ] om O a 4 ἅσσα] ὅσσα I b 5—6 παρ'—καὶ om B b 6 ἂν εὑρεθείη λέγων O b 8 μιμουμένῳ] BIO, vulgo μεμιγμένῳ, cf Wyttenb. ad Plutarch. p 26 a b 9 ἁρμόττον—πολλάκις] ἁρμόττει πολλ. καὶ τὰ ἐν. λέγειν BO c 1 οὔτε bis] οὐδὲ bis I c 4–d 8 τεκμήριον—μερισμοῦ om B c 4 τῆς] τοῦ O c 5 εἱμαρμένην O

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

μένην διοίκησιν, τήν τε εἱμαρμένην, εἱρομένην τινὰ εἴτε ἐκ Θεοῦ
d βουλήσεως, εἴτε ἐξ ἧς δή ποτε αἰτίας. Ἀλλὰ καὶ τὰς Μοίρας ὠνομάσθαι ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι καὶ κατανενεμῆσθαί τινα ἡμῶν ἑκάστῳ. Οὕτω δὲ καὶ τὸ χρεὼν εἰρῆσθαι, τὸ ἐπιβάλλον καὶ καθῆκον κατὰ τὴν εἱμαρμένην. Τόν τε ἀριθμὸν τῶν Μοιρῶν τοὺς τρεῖς ⟨ὑποβάλλειν⟩ χρόνους ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα, καὶ δι' ὧν ἐπιτελεῖται. Καὶ Λάχεσιν μὲν κεκλῆσθαι παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον· Ἄτροπον δέ, κατὰ τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον τοῦ μερισμοῦ· Κλωθὼ δέ, παρὰ τὸ συγκεκλῶσθαι καὶ συνείρεσθαι τὰ πάντα, καὶ μίαν αὐτῶν τεταγμένην τινὰ εἶναι διέξοδον. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια φλυαρῶν ἀποδεικνύναι τὴν ἐν
p. 264 ἅπασιν ἀνάγκην νομίζει. Ἐμοὶ δὲ θαυμάζειν ἔπεισιν εἰ τοιαῦτα λέγων οὐκ ᾐσθάνετο τῆς ματαιολογίας τῆς ἑαυτοῦ. Ἔστω γὰρ ταύταις ταῖς ἐννοίαις κεχρημένους τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς αὐτὸς ἐτυμολογεῖ, τὰ ὀνόματα τεθεῖσθαι τὰ ἐκκείμενα, δοξάζοντας τὰ πάντα κατειληφέναι τὴν εἱμαρμένην, καὶ ἀμεταθέτους εἶναι τὰς ἐξ αἰῶνος προκατειλημμένας ἐν πᾶσι τοῖς οὖσί τε καὶ γιγνομένοις αἰτίας. Τί οὖν ἀκολουθεῖς, ὦ Χρύσιππε, πάσαις ταῖς τῶν ἀνθρώπων δόξαις, καὶ οὐδεμία σοι περὶ οὐδενὸς φαίνεται δι-
b εψευσμένη, ἀλλὰ πάντες τῆς ἀληθείας εἰσὶ θεωρητικοί; Πῶς οὖν οὐδένα φῂς ἄνθρωπον, ὃς οὐχὶ μαίνεσθαί σοι δοκεῖ κατ' ἴσον Ὀρέστῃ τε καὶ Ἀλκμαίωνι, πλὴν τοῦ σοφοῦ; ἕνα δὲ ἢ δύο μόνους φῂς σοφοὺς γεγονέναι, τοὺς δὲ ἄλλους δι' ἀφροσύνην ἐπ' ἴσης τοῖς προειρημένοις μεμηνέναι; Πῶς δὲ ἀνασκευάζεις αὐτῶν τὰς δόξας ἐκείνας ὡς διημαρτημένας, οἷον τὰς περὶ πλούτου καὶ

---

c 7 τε] δὲ Theodoret. d 1 ἧς δή ποτε] οἱασδήποτε Theodoret. p 87, 2 ποτε] ποτοῦν O ἀλλὰ καὶ τὰς] τὰς δὲ Theodoret. d 2 καταμεμερίσθαι O d 3 χρεὼν] + παρὰ τὸ χρέος Theodoret. d 4 τε] δὲ Theodoret. d 5 ⟨ὑποβάλλειν⟩] conieci, ὑποβάλλει codd ὑποβ. χρ.] χρ. παραδηλοῦν Theodoret. κεκλεῖται O d 6 Λάχεσι I, Λάχεσαν O d 7 ἄτρεπτον] ἀμετάτρεπτον O ἀμετάθετον] ἀμετάβατον O d 8 τὸ] τῷ I συγκλώθεσθαι I Theodoret. d 9 τινὰ] om O διέξοδον] δόξαν Theodoret. 264 a 2 ματαιολ. τῆς ἑαυ.] ἑαυ. ματαιολ. BO a 4 ἐγκείμενα O a 6 προκατειλ.] προκαταβεβλημένας I b 3 Ἀλκμέωνι BO b 4 σοφοὺς φῂς BO δι' ἀφροσύνην] ἐξ ἀφροσύνης BO b 5 μεμηνέναι τοῖς προειρημένοις BO

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

δόξης καὶ τυραννίδος καθόλου τε ἡδονῆς, ἅπερ ἀγαθὰ νενομίκασιν
οἱ πλεῖστοι; Πῶς δὲ τοὺς κειμένους νόμους ἡμαρτῆσθαι φῂς
ἅπαντας καὶ τὰς πολιτείας; Ἢ διὰ τί πλῆθος τοσούτων βιβλίων c
συνέγραψας, εἰ περὶ μηδενὸς εἶχον οἱ ἄνθρωποι δόξας διημαρτημένας; Οὐ γάρ, ὅταν μὲν ταὐτά σοι δοξάζωσιν, ὀρθῶς φρονεῖν
αὐτοὺς φήσομεν, ὅταν δὲ διάφορα, μαίνεσθαι. Πρῶτον μὲν γὰρ
οὐδὲ σὺ φῂς σοφὸν εἶναι σεαυτόν, μήτι γε ἡμεῖς, ἵνα κριτήριον
ποιώμεθα τοῦ καλῶς ποτὲ ἐκείνους φρονεῖν τὸ τῇ σῇ δόξῃ
συνδραμεῖν· ἔπειτ᾽, εἰ καὶ τοῦτο ἦν ἀληθές, τί λέγειν ἐχρῆν
μαίνεσθαι πάντας ἐπ᾽ ἴσης, καὶ οὐχὶ καθὸ μὲν ἐφαίνοντο ταὐτά d
σοι δοξάζοντες κατὰ τοῦτο αὐτοὺς ἐπαινεῖν ὡς ὀρθοῦ τινὸς ἐπειλημμένους, καθὸ δὲ διεφώνουν ἁμαρτάνειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν;
Μαρτύριον μέντοι τῆς ἀληθείας ἱκανὸν ἡγεῖσθαι τὸ δοκοῦν ἐκείνοις,
οὐδὲ οὕτως ἐχρῆν φύσει, καὶ ⟨εἰ⟩ μὴ μαίνεσθαι καθάπερ σὺ οἴει,
ἀλλὰ πολύ γε ἀφεστηκέναι σοφίας πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειε.
Γελοίως οὖν καὶ σὺ χρήσῃ μάρτυσι τούτοις διὰ τῆς θέσεως τῶν
ὀνομάτων, οὓς οὐδὲν ἂν κατά γε σύνεσιν σεαυτοῦ φήσαις διαφέρειν, εἰ μὴ ἄρα τοὺς ἐξ ἀρχῆς θεμένους ταῦτα τὰ ὀνόματα
σοφοὺς εἶναι συμβέβηκεν, ὅπερ οὐδαμῶς δεῖξαι δυνήσῃ. Ἀλλὰ
γὰρ δεδόσθω σοι τοῦθ᾽ οὕτως ἔχειν, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα
τίθεσθαι ὡς σὺ βούλει τὰς σημασίας ἔχοντα, καὶ μὴ κατὰ δόξας p. 265
ψευδεῖς τὸ τοιοῦτον γεγονέναι· ποῦ τοίνυν δι᾽ αὐτῶν σημαίνεται
τὰ πάντα ἁπαξαπλῶς καθ᾽ εἱμαρμένην εἶναι, καὶ μὴ (εἰ ἄρα)
ταῦτα μόνα ὧν ἐστὶν εἱμαρμένη; Ὅ τε γὰρ τῶν Μοιρῶν ἀριθμός,
καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ ὁ τῆς Κλωθοῦς ἄτρακτος, καὶ τὸ
ἐπειλημένον αὐτῷ νῆμα, καὶ τὸ ἐπίκλωσμα τούτου, καὶ ὅσα
ἄλλα τοιαῦτα λέγεται ἐν ἐκείνοις, ἐνδείκνυται τὸ ἀπαράβατον καὶ
ἐξ αἰῶνος καθῆκον τῶν αἰτιῶν, ὅσα οὑτωσὶ κατηνάγκασται b
γενέσθαι, καὶ ὅσα ἄλλως ἔχειν κεκώλυται. Πολλὰ δ᾽ ἂν εἴη

---

b 7 ἀγαθὰ] καθὰ O c 2 συνέγραφες I, συνέγραψαν G (legi nequit in O) c 5 φῂς] post εἶναι O μήτι] μήτοι O c 7—d 9 ἔπειτ᾽—θεμένους om B d 5 καὶ ⟨εἰ⟩] conieci, καὶ codd, εἰ Heinichen d 7 χρῆσαι I μάρτυσι χρήσῃ O 265 a 1 σὺ] σοι O a 3 ἁπαξαπλῶς] ἐξ ἁπλῶς O a 5 Κλωθῶ O a 6 ἐπειλημμένον IO a 7 τοιαῦτα ἄλλα I

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ τὰ τοιαῦτα· ὅσα δὲ οὐχ οὕτω γίνεται, τούτων τισὶ μὲν οἱ ἄνθρωποι θεοὺς διοικητὰς καὶ δημιουργοὺς ἐπεφήμισαν, τινῶν δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτίους ὑπέλαβον, ἄλλων δὲ αὖ πάλιν τὴν φύσιν, ἄλλων τὴν τύχην. Ἧς τὸ εὐμετάβολον καὶ ἄστατον καὶ νῦν μὲν οὕτω νῦν δὲ οὕτως ἔχον ἐνδείξασθαι βουλόμενοι, εἰδωλοποιήσαντες τὸ ποιὸν τοῦτο σύμπτωμα τῶν πραγμάτων, ἐπὶ
c σφαίρας βεβηκυῖαν τὴν τύχην ἔδειξαν. Ἢ οὐχὶ δεδόξασται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις καὶ ταῦτα; Καὶ γὰρ εἴ ποτε συνταράττουσι τὰ αἴτια, καὶ ὅσα μὲν καθ' εἱμαρμένην ἢ κατὰ τύχην γίνεται, ταῦτα ἐκ θείας δυνάμεως γίνεσθαι νομίζουσιν, ὅσα δὲ παρ' ἡμᾶς, ταῦτα καθ' εἱμαρμένην, ἀλλ' ὅτι γε πάντα τὰ αἴτια ταῦτα ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι δοξάζουσι, παντί που δῆλον. Ὥστε οὐδὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψεις, οὐδὲ τὰς θέσεις τῶν τοιούτων ὀνο-
d μάτων συμμαρτυρεῖν τῇ Χρυσίππου δόξῃ συμβέβηκε.

Τούτοις ἑξῆς ἐπιλέγει·

Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ Περὶ εἱμαρμένης βιβλίῳ τοιαύταις τισὶν ἀποδείξεσιν κέχρηται, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ λύειν πειρᾶται τὰ ἀκολουθεῖν δοκοῦντα ἄτοπα τῷ λόγῳ τῷ πάντα κατηναγκάσθαι λέγοντι, ἅπερ καὶ ἡμεῖς κατ' ἀρχὰς ἐτίθεμεν· οἷον τὸ ἀναιρεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὴν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν προθυμίαν περὶ ψόγους τε καὶ ἐπαίνους καὶ προτροπὰς καὶ πάνθ' ὅσα παρὰ τὴν ἡμετέραν αἰτίαν γιγνόμενα φαίνεται. Φησὶν οὖν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ, τὸ μὲν ἐξ ἡμῶν πολλὰ γίνεσθαι δῆλον εἶναι, οὐδὲν δὲ ἧττον συγκαθειμάρθαι καὶ ταῦτα τῇ τῶν ὅλων διοικήσει. Κέχρηταί τε παραδείγμασι τοιούτοις τισί· Τὸ γὰρ μὴ ἀπολεῖσθαι, φησί,
p. 266 θοιμάτιον οὐχ ἁπλῶς καθείμαρτο, ἀλλὰ μετὰ τοῦ φυλάττεσθαι· καὶ τὸ ἐκ τῶν πολεμίων σωθήσεσθαι τόνδε τινὰ μετὰ τοῦ φεύγειν αὐτὸν τοὺς πολεμίους· καὶ τὸ γενέσθαι παῖδας μετὰ τοῦ βούλεσθαι κοινωνεῖν γυναικί. Ὥσπερ γάρ, φησίν, λέγοντός

b 6 ἀμετάβολον I c 1 οὐχὶ] + δὲ BO c 2 εἴ] ἀεί BO d 3 οὖν] om I d 5 πάντα] ποτὲ O d 10 οὐδὲν] οὐδὲ BO d 12 τισί] om BO 266 a 2—267 b 4 τόνδε—μή om B a 4 λέγοντός] pr εἰ vulgo, delendum vidit Vig.

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ

τινος Ἡγήσαρχον τὸν πύκτην ἐξελεύσεσθαι τοῦ ἀγῶνος πάντως ἄπληκτον, ἀτόπως ἄν τις ἠξίου καθιέντα τὰς χεῖρας τὸν Ἡγήσαρχον μάχεσθαι, ἐπεὶ ἄπληκτον αὐτὸν καθείμαρτο ἀπελθεῖν, τοῦ τὴν ἀπόφασιν ποιησαμένου διὰ τὴν περιττοτέραν τἀνθρώπου b
πρὸς τὸ μὴ πλήττεσθαι φυλακὴν τοῦτο εἰπόντος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει. Πολλὰ γὰρ μὴ δύνασθαι γενέσθαι χωρὶς τοῦ καὶ ἡμᾶς βούλεσθαι, καὶ ἐκτενεστάτην γε περὶ αὐτὰ προθυμίαν τε καὶ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι, ἐπειδὴ μετὰ τούτου, φησίν, αὐτὰ γενέσθαι καθείμαρτο. Πάλιν οὖν κἀνταῦθα θαυμάσειέ τις τἀνθρώπου τὸ ἀθεώρητον καὶ ἀνεπιλόγιστον καὶ τῶν ἐναργειῶν καὶ τῆς τῶν ἰδίων λόγων ἀνακολουθίας. Οἶμαι γὰρ ὅτι καθάπερ τὸ καλού- c
μενον γλυκὺ τῷ καλουμένῳ πικρῷ συμβέβηκεν ἐναντιώτατον εἶναι, τῷ τε λευκῷ τὸ μέλαν, καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ θερμόν, οὑτωσὶ δὲ καὶ τὸ παρ' ἡμᾶς τῷ καθ' εἱμαρμένην, εἴ γε καθ' εἱμαρμένην μὲν ἐκεῖνα καλεῖν προείληφεν ὅσα καὶ ἑκόντων ἡμῶν καὶ ἀκόντων πάντως γίνεται, παρ' ἡμᾶς δὲ ὅσα ἐκ τοῦ σπουδάζειν ἡμᾶς καὶ ἐνεργεῖν ἐπὶ τέλος ἔρχεται, ἢ παρὰ τὸ ἀμελεῖν καὶ ῥᾳθυμεῖν οὐκ ἐπιτελεῖται. Ἐὰν τοίνυν ἐκ τοῦ σπουδάζειν ἐμὲ θοἰμάτιον φυλάττειν ἐκεῖνο σώζηται, καὶ ἐκ τοῦ βούλεσθαι τῇ γυναικὶ πλησιάζειν τὰ τέκνα γίγνηται, καὶ ἐκ τοῦ βούλεσθαι φεύγειν d
τοὺς πολεμίους τὸ μὴ ἀποθνήσκειν ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν ἀνταγωνιστὴν ἀνδρείως φυλάττεσθαί τε αὐτοῦ τὰς τῶν χειρῶν ἐπιβολὰς τὸ ἄπληκτον ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἀπαλλάττεσθαι, πῶς τὸ καθ' εἱμαρμένην ἐνταῦθα σωθήσεται; Εἰ μὲν γὰρ κατ' ἐκείνην ταῦτα συμβαίνει, παρ' ἡμᾶς οὐκ ἂν λέγοιτο συμβαίνειν· εἰ δὲ παρ' ἡμᾶς, οὐκ ἂν κατ' ἐκείνην δηλαδή, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνδραμεῖν ταῦτα ἀλλήλοις. Ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς μὲν ἔσται, φησί, περιειλημμένου μέντοι τοῦ παρ' ἡμᾶς ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης. Καὶ πῶς, εἴποιμ' ἄν, περιειλημμένου; Εἴ γε καὶ

---

b 1 τἀνθρώπου] τ' ἀνθρώπου (et in b 6) I b 4 γε] καὶ O b 7 ἐναργειῶν] ἐνεργειῶν frustra coniec Toup. c 2 συμβέβ. ἐναντιώτατον εἶναι] ἐναντίον εἶναι συμβέβ. O c 4 τῷ] τὸ O d 1 γένηται I d 5 ἀπαλλάσσεσθαι I εἱμαρμένον I d 9 παρ'] καθ' I

ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ τὸ φυλάττειν θοἰμάτιον, καὶ τὸ μὴ φυλάττειν, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ἐγίνετο τῆς ἐμῆς. Οὕτω γὰρ καὶ τοῦ σώζεσθαι τοῦτο
p. 267 δηλονότι κύριος ἂν εἴην ἐγώ. Καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς διαστολῆς, ἣν ποιεῖται Χρύσιππος, δῆλον γίνεται τὸ ἀπολελύσθαι τῆς εἱμαρμένης τὴν παρ' ἡμᾶς αἰτίαν. Καθείμαρται γάρ, φησί, σωθῆναι θοἰμάτιον, εἰ φυλάττοις αὐτό· καὶ παῖδας ἔσεσθαι, εἰ καὶ σὺ βουληθείης· ἄλλως δὲ μὴ ἂν ἔσεσθαί τι τούτων. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης προκατειλημμένων οὐκ ἄν ποτε ὑποτιμήσεσι τοιαύταις χρησαίμεθα. Οὐκ οὖν φαμὲν τεθνήξεσθαι πάντα ἄνθρωπον εἰ τόδε τι γένοιτο, μὴ τεθνήξεσθαι δὲ εἰ μὴ
b γένοιτο, ἀλλ' ἁπλῶς τεθνήξεσθαι, κἂν ὁτιοῦν πρὸς τὸ μὴ ἀποθνήσκειν καθόλου γίγνοιτο· ἢ μὴ ἀλγηδόνος ἔσεσθαι δεκτικὸν ἄνθρωπόν τινα, κἂν ταδὶ πράττῃ· ἀλλ' ἁπλῶς πάντ' ἄνθρωπον ἀλγηδόνος εἶναι δεκτικόν, ἐάν τε βούληται, ἐάν τε μή· καὶ ὅσα ἄλλα οὑτωσὶ καὶ μὴ ἄλλως ἔχειν καθείμαρται. Ὥστε ⟨εἰ⟩ τὸ γενέσθαι τόδε τι ἀναγκαῖόν ἐστιν, εἰ βουληθείημεν ἡμεῖς, ἄλλως δὲ οὐχί, φανερὸν ὅτι τὸ ἡμᾶς βουληθῆναί τε καὶ μὴ βουληθῆναι ὑπ' οὐδεμιᾶς ἑτέρας αἰτίας προκατείχετο, ἀλλ' ἦν αὐτεξούσιον·
c εἰ δὲ τοῦτο ἀκατανάγκαστον ἦν, καὶ τὸ γενέσθαι τόδε τι δῆλον ὡς ἀπ' αἰῶνος οὐ προκατείχετο, εἰ μή τι καὶ αὐτὸ τὸ βούλεσθαι φυλάττειν θοἰμάτιον, ἢ μὴ βούλεσθαι, παρά τινα εἱμαρμένην καὶ κατὰ αἰτίαν ἔξωθεν ἀναγκαίαν ἐγίνετο. Ἀλλ' οὕτω τέλεον ἡ παρ' ἡμᾶς ἐξουσιαστικὴ δύναμις ἀναιρεῖται, καὶ οὐκέτι σώζοιτο ἂν θοἰμάτιον παρὰ τὴν αἰτίαν τὴν ἐμήν, ἢ ἀπολλύοιτο· διὸ καὶ εἴην ἂν ἐγὼ καὶ ἀπολλυμένου τούτου κατὰ λόγον ἀνεπιτίμητος, (ἄλλη γὰρ αὐτό τις ἀπώλλυεν αἰτία,) καὶ σωζομένου πάλιν
d οὐδαμῶς ἐπαινούμενος, ὅτι μηδὲ τοῦτο εἰργαζόμην ἐγώ. Σὺ δὲ ὡς σῶσαι πάντα δυνάμενος, οὕτως ἀνετείνου τῷ λόγῳ.

Ταῦτα μὲν ὁ προδηλωθεὶς ἀνήρ. Συνήφθω δὲ τού-

---

d 12 ἐγένετο O 267 a 5 μὴ] μηδ' O b 1 γένηται O b 3 τινα ἄνθρωπον O πράττοι I ἀλλ' ἁπλῶς] ἀλλὰ O b 5 ⟨εἰ⟩] Vig. marg, καὶ codd c 3 φυλάττει I c 4 ἀναγκαῖον BO τέλεον] om BO c 6 ἀπολύοιτο O c 7 ἐπιτίμητος I c 8 ἀπόλλυεν BO αἰτίας I

τοις καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφροδισιέως,
ἀνδρὸς εὖ μάλα διαφανοῦς ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν
λόγοις, ὃς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς Περὶ εἱμαρμένης τοιαῖσδ'
ἐχρήσατο φωναῖς εἰς ἀνασκευὴν τοῦ δόγματος·

9. Διαιρεῖται δὴ τὰ τῶν γινομένων αἴτια εἰς τρόπους αἰτιῶν p. 268
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
τέσσαρας, καθὼς ὁ θεῖος Ἀριστοτέλης δέδειχε· τῶν γὰρ αἰτίων
τὰ μέν ἐστι ποιητικά, τὰ δὲ ὕλης ἐπέχοντα λόγον· ἔστι δέ τις b
ἐν αὐτοῖς καὶ ἡ κατὰ τὸ εἶδος αἰτία· παρὰ δὲ τὰς τρεῖς ταύτας
αἰτίας ἐστὶν ἐν αὐτοῖς αἴτιον καὶ τὸ τέλος, οὗ χάριν τὸ γινόμενον
γίνεται. Καὶ τοσαῦται μὲν αἱ τῶν αἰτίων διαφοραί· ὅ τι γὰρ
ἂν αἴτιον ᾖ τινὸς ὑπό τι τούτων τῶν αἰτιῶν ὂν εὑρεθήσεται.
Καὶ γὰρ εἰ μὴ πάντα τὰ γινόμενα τοσούτων αἰτιῶν δεῖται, ἀλλὰ
τά γε πλείστων δεόμενα οὐχ ὑπερβαίνει τὸν εἰρημένον ἀριθμόν.
Γνωριμωτέρα δ' ἂν αὐτῶν ἡ διαφορὰ γένοιτο, εἰ ἐπὶ παρα-
δείγματός τινος τῶν γινομένων ὁραθείη. Ἔστω δὴ ἐπ' c
ἀνδριάντος ἡμῖν ἡ τῶν αἰτίων δεικνυμένη διαίρεσις. Τοῦ δὲ
ἀνδριάντος ὡς μὲν ποιητικὸν αἴτιον ὁ ποιήσας τεχνίτης, ὃν
ἀνδριαντοποιὸν καλοῦμεν· ὡς δὲ ὕλη ὁ ὑποκείμενος χαλκὸς ἢ
λίθος ἢ ὅ τι ἂν ᾖ τὸ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου σχηματιζόμενον κατὰ τὴν
τέχνην· αἴτιον γὰρ καὶ τοῦτο τοῦ γεγονέναι τε καὶ εἶναι τὸν
ἀνδριάντα. Ἔστι δὲ καὶ τὸ εἶδος τὸ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τούτῳ
γενόμενον ὑπὸ τοῦ τεχνίτου καὶ αὐτὸ τοῦ ἀνδριάντος αἴτιον·
διὸ εἶδός ἐστι δισκεύων, ἢ ἀκοντίζων, ἢ ἐπ' ἄλλου τινὸς ὡρι- d
σμένου σχήματος. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ἀνδριάντος γενέ-
σεως αἴτια, ἀλλ' ἔστιν οὐδενὸς τῶν αἰτίων τῆς γενέσεως αὐτοῦ

---

268 a 1 Alex. Aphrodis. *De Fato*, c iii. p 8 (Bruns 1882)

---

d 4 τῶν] τοῦ O d 5 ἀνδρὸς εὖ μάλα] om BO 268 a 1 δὴ] I Alex., δὲ O b 1 ἐπέχει] I Alex., ἐπέχοντα vulg b 2 παρὰ] περὶ I b 3 αἴτιον ἐν αὐτοῖς Alex. τὸ τέλος] Alex., τὸ om codd χάριν] + καὶ Alex. b 4 τοσαῦτα I αἱ τῶν] om BO b 5 τούτων τι Alex. b 7 τὸν] om O ? εἰρημένον ἀριθμόν] ἀριθμὸν τὸν εἰρημ. Alex. b 8 γίνοιτο Alex. c 2 δὲ] I Alex., δὴ BO c 4 δὲ] + ἡ Alex. c 5 ἂν] pr τ' BI c 8 γινόμενον Alex. αὐτὸ] αὐτοῦ I d 1 εἶδός ἐστι] ἐστιν εἶδος Alex. διοκεύων (sic) I, δισκεῦον BO ἀκοντίζον BO d 2 μόνα Alex. d 3 ἀλλ'] om Alex. οὐδενὸς] + γὰρ Alex.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ δεύτερον τὸ τέλος, οὗ χάριν γέγονε, τοῦτ' ἐστὶν ἡ τιμή τινος, ἢ εἰς θεὸν εὐσέβειά τις. Ἄνευ γὰρ τῆς τοιαύτης αἰτίας οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν ὁ ἀνδριὰς ἐγένετο. Ὄντων τοίνυν τοσούτων τῶν αἰτίων καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐχόντων γνώριμον, τὴν εἱμαρμένην ἐν τοῖς ποιητικοῖς αἰτίοις δικαίως ἂν καταριθμοῖμεν, ἀναλογίαν σώζουσαν πρὸς τὰ γινόμενα κατ' αὐτὴν τῇ τοῦ ἀνδριάντος δημιουργῷ τέχνῃ.

Τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, ἀκόλουθον ἂν εἴη περὶ τῶν ποιητικῶν αἰτίων ποιήσασθαι τὸν λόγον· οὕτω γὰρ ἔσται γνώριμον,
p. 269 εἴτε πάντων τῶν γιγνομένων χρὴ τὴν εἱμαρμένην αἰτιᾶσθαι, εἴτε δὴ καὶ ἄλλοις τισὶ παρὰ τήνδε συγχωρεῖν, ὡς οὖσι ποιητικοῖς τινῶν αἰτίοις. Ἁπάντων δὴ τῶν γιγνομένων Ἀριστοτέλης ποιούμενος τὴν διαίρεσιν τὰ μὲν αὐτῶν τινὸς χάριν γίγνεσθαι λέγει, σκοπόν τινα καὶ τέλος τῶν γιγνομένων προκείμενον ἔχοντος τοῦ ποιοῦντος αὐτά, τὰ δὲ οὐδενός, ὅσα οὐ κατὰ πρόθεσίν τινα τοῦ ποιοῦντος γίγνεται, οὐδ' ἐπὶ τέλος ὡρισμένον ἔχει τὴν ἀναφοράν,
b τοιαῦτα οἷόν ἐστι καρφῶν τε τινῶν διακρατήσεις καὶ περιστροφαί, καὶ τριχῶν ἐπαφαί τε καὶ ἐκτάσεις, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοίως γίνεται. Ὅτι μὲν γὰρ γίνεται καὶ αὐτά, γνώριμον· οὐ μὴν ἔχει τὴν κατὰ τὸ τέλος καὶ τὴν οὗ χάριν αἰτίαν. Τὰ μὲν οὖν οὕτω γινόμενα, ἀσκόπως καὶ ἁπλῶς γινόμενα, οὐδεμίαν εὔλογον ἔχει διαίρεσιν. Τῶν δὲ ἐπί τι τὴν ἀναφορὰν ἐχόντων καί τινος γιγνομένων χάριν τὰ μὲν κατὰ φύσιν, τὰ δὲ κατὰ λόγον γίγνεται. Τά τε γὰρ φύσιν αἰτίαν ἔχοντα τῆς γενέσεως
c κατά τινας ἀριθμοὺς καὶ τάξιν ὡρισμένην πρόεισιν ἐπί τι τέλος, ἐν ᾧ γενόμενα τοῦ γίγνεσθαι παύεται, εἰ μή τι αὐτοῖς ἐνστὰν ἐμποδὼν γένοιτο τῇ κατὰ φύσιν αὐτῶν ἐπὶ τὸ προκείμενον ὁδῷ.

---

d 4 τέλος] γένος O γέγονε, τοῦτ' ἐστὶν] γεγονός ἐστιν Alex. d 5 τῆς] om Alex. d 6 ἐγένετο] γέγονεν I d 9 τῇ] τῷ Alex. d 10 τέχνῃ] τεχνίτῃ Alex. 269 a 1 δὴ] δεῖ Alex. a 2 παρὰ] περὶ I a 3 δὴ] δὲ I a 6 οὐ] pr γὰρ Alex. τοῦ] pr ὑπὸ Alex. b 1 οἷόν] ὁποῖά Alex. b 3 ὅτι μὲν γὰρ] [ἃ] ὅτι μὲν Alex. b 4 τὴν οὗ] τίνος Alex. b 5 καὶ] pr τε Alex. b 7 φύσιν] pr τὴν Alex. b 8 λόγον] pr τὸν Alex. τῆς] τὴν I c 1 ἐπί] εἰς Alex. c 2 γενόμενα] Alex., γιγνόμενα codd παύεται] I Alex., παύονται ceteri c 3 γένοιτο] I Alex., γίνοιτοι (sic) O προκείμενον] + τέλος Alex.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ λόγον γιγνόμενα ἔχει τι τέλος. Οὐδὲν γὰρ ὡς ἔτυχε τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων γίγνεται, ἀλλ' ἐπί τινα σκοπὸν ἡ ἀναφορὰ πᾶσιν αὐτοῖς. Ἔστι δὲ κατὰ λόγον γιγνόμενα, ὅσα ὑπὸ τῶν ποιούντων αὐτὰ γίγνεται λογιζομένων τε περὶ αὐτῶν καὶ συντιθέντων καθ' ὃν ἂν τρόπον γένοιτο. Οὕτω γίγνεται τά τε κατὰ τὰς τέχνας γιγνόμενα πάντα, καὶ τὰ κατὰ d
προαίρεσιν· ἃ διαφέρει τῶν γιγνομένων φύσει τῷ τὰ μὲν φύσει γιγνόμενα ἐν αὐτοῖς ἔχειν τὴν ἀρχήν τε καὶ τὰς αἰτίας τῆς τοιαύτης γενέσεως, (τοιοῦτον γὰρ ἡ φύσις,) καὶ γίγνεσθαι μὲν κατὰ τάξιν τινά, οὐ μὴν τῆς ποιούσης αὐτὰ φύσεως ὁμοίως ταῖς τέχναις λογισμῷ περὶ αὐτῶν χρωμένης. Τὰ δὲ γιγνόμενα κατὰ τέχνην τε καὶ προαίρεσιν ἔξωθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως καὶ τὴν αἰτίαν τὴν ποιοῦσαν, ἀλλ' οὐκ ἐν αὐτοῖς, καὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν ὁ τοῦ ποιοῦντος ἡγεῖται περὶ αὐτῶν λογισμός. Τρίτον δέ ἐστιν ἐν τοῖς ἕνεκά του γιγνομένοις, καὶ τὰ ἀπὸ τύχης τε καὶ τοῦ αὐτομάτου γίγνεσθαι πεπιστευμένα, ταύτῃ τῶν προηγουμένως ἕνεκά του γιγνομένων διαφέροντα, ᾗ ἐπ' ἐκείνων p. 270
μὲν τὰ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ τέλους χάριν γίγνεται, ἐπὶ δὲ τούτων τὰ μὲν γιγνόμενα πρὸ τοῦ τέλους ἄλλου χάριν γίγνεται, ἀπαντᾷ δὲ αὐτοῖς ἄλλου χάριν γιγνομένοις ὡς τέλος τὸ αὐτομάτως τε καὶ ἀπὸ τύχης γίγνεσθαι λεγόμενον.

Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καὶ πάντων τῶν γιγνομένων εἰς τούτους τοὺς τρόπους νενεμημένων, ἀκόλουθον ἐπὶ τούτοις ἰδεῖν ἐν τίνι τῶν ποιητικῶν αἰτίων χρὴ τιθέναι τὴν εἱμαρμένην. Ἆρά γε ἐν τοῖς οὐδενὸς γιγνομένοις χάριν; Ἢ τοῦτο μὲν παντάπασιν ἄλογον; Ἀεὶ γὰρ ἐπὶ τέλους τινὸς τῷ τῆς εἱμαρμένης ὀνόματι b
χρώμεθα, καθ' εἱμαρμένην [τε] αὐτὸ λέγοντες γεγονέναι· διὸ ἐν τοῖς ἕνεκά του γινομένοις ἀναγκαῖον τιθέναι τὴν εἱμαρμένην.

---

c 6 σκοπὸν] φορὰν O   d 1 γινομένας O   τὰ 2°] om Alex.   d 3 αὐτοῖς I   τὰς αἰτίας] αἰτίαν Alex.   d 4 γίνεται Alex.   d 6 χρωμένως I   d 8 αἰτίαν τὴν ποιοῦσαν] ποιοῦσαν αἰτίαν BO   αὐτοῖς I Alex.   τῆς om Alex.   d 10 ἀπὸ] ὑπὸ O   d 11 τοῦ αὐτομ.] ταὐτομ. Alex.   270 a 2 τὰ] πᾶν τὸ Alex.   τέλους 1°] + γινόμενον Alex.   a 8 τίνι] ποίῳ Alex.   a 9 γιγνομ.] bis scr O   ἢ] ἡ Alex.   b 1 αἰεὶ O Alex.   τῷ] τῶν O   b 2 [τε] om Alex.

Ταῦτα αὐτοῖς ῥήμασιν ὁ προδηλωθεὶς ἀνὴρ διελὼν διὰ πλειόνων ἑξῆς συνίστησιν, οὐδ' ἄλλο τι εἶναι τὴν εἱμαρμένην ἢ τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα· μὴ γὰρ ἐν τοῖς κατὰ λογισμὸν ἡμέτερον καὶ κατὰ τέχνην ἐπιτελουμένοις τὴν τῆς εἱμαρμένης ἀνάγκην ἐπιθεωρεῖσθαι. Φησὶ δέ, c τῶν κατὰ φύσιν πλεῖστα ἐμποδίζεσθαι συμβαίνειν, ἃ καὶ καλεῖσθαι παρὰ φύσιν· ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν τέχνην τὰ παρὰ τὴν τέχνην λέγεσθαι. Εἰ δὲ ὅλως παρὰ τὸ κατὰ φύσιν γίγνεταί τινα, γένοιτ' ἂν καὶ παρὰ τὴν εἱμαρμένην, εἴπερ τὰ κατὰ φύσιν ταῦτά ἐστι τὰ καθ' εἱμαρμένην.

ΑΛΕΞ-ΑΝΔΡΟΥ

Ὁρῶμεν γοῦν, φησίν, ὅτι καὶ τὸ σῶμα τῷ τοῖον ἢ τοῖον εἶναι τὴν φύσιν ἐν νόσοις καὶ φθοραῖς ἀκολούθως τῇ φυσικῇ συστάσει γίνεται· οὐ μὴν ὁμοίως ἐπὶ πάντων, οὐδὲ ἐξ ἀνάγκης. d Ἱκαναὶ γὰρ ἐκκροῦσαι πολλάκις τὴν τοιάνδε ἕξιν ἐπιμέλειαι καὶ βίων ὑπαλλαγαὶ καὶ προστάξεις ἰατρῶν καὶ συμβουλίαι θεῶν. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς εὕροι τις ἂν παρὰ τὴν φυσικὴν κατασκευὴν διαφόρους ἐν ἑκάστῳ προαιρέσεις καὶ πράξεις καὶ βίους ἐξ ἀσκήσεως καὶ ἀπὸ μαθημάτων καὶ ἀπὸ λόγων κρειττόνων βελτιουμένων. . . . Εἰπόντος γοῦν ποτὲ τοῦ φυσιογνώμονος περὶ Σωκράτους τοῦ φιλοσόφου ἄτοπά τινα καὶ πλεῖστον ἀφεστῶτα τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ τῆς κατὰ τὸν βίον, καὶ ἐπὶ τούτοις ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Σωκράτην καταγελωμένου, οὐδὲν εἶπεν

---

270 c 7 Alex. Aphrodis. c vi. p 16

---

b 4 ὁ προδ. ἀνήρ] ὁ Ἀλέξανδρος B, Ἀλέξανδρος O b 7 ἐπιτελούμενα B, ἐπιτελουμένην O c 2 τὴν] superscr I, om O c 4 παρὰ τὸ] περὶ τὰ B, παρὰ τὰ I, παρὰ τὸν O c 7 τοῖον bis] Alex., τοιόνδε bis codd c 8 ἐν] pr καὶ Alex φθοραῖς] pr ἐν Alex. c 9 ὁμοίως—οὐδὲ] om Alex. d 1 πολλάκις om Alex. τοιάνδε] τοιαύτην BO ἕξιν] ante ε ras 1 lit O, τάξιν Alex. καὶ] pr τε Alex. d 2 βίων] ἀέρων Alex. συμβουλαὶ Alex. d 3 κατὰ—τρόπον] οὕτως BO παρὰ] κατὰ Alex. d 4 ἐν] γινομένας Alex. προαιρέσεις] pr τάς τε Alex. d 5 πράξεις] pr τὰς Alex. βίους] pr τοὺς Alex. ἐξ—βελτιουμένων] om Alex. d 6 βελτιουμένων] pr καὶ O ποτὲ] om Alex. τοῦ] pr Ζωπύρου Alex. d 8 τῆς 2°] τε B, τῇ (sic) O d 9 Σωκράτη I Alex.

ὁ Σωκράτης ἐσφάλθαι τὸν Ζώπυρον· ἦν γὰρ ἂν τοιοῦτος, ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκ φιλοσοφίας ἄσκησιν ἀμείνων τῆς φύσεως ἐγένετο. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ p. 271

Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ἃ καὶ μηδέν φησι διαφέρειν τῶν καθ᾽ εἱμαρμένην.

Τὰ δὲ ἀπὸ τύχης, τοιαῦτα, ὅταν ἄλλου τινὸς χάριν γενομένῳ τινὶ μὴ τοῦτο ἀπαντήσῃ οὗ χάριν ἐγένετο, ἄλλο δέ τι ὅπερ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἠλπίζετο. . . . Θησαυρόν τε γάρ φησιν ἀπὸ τύχης εὑρηκέναι τινά, ὅταν ἄλλου χάριν ὀρύσσων, ἀλλὰ μὴ τοῦ θησαυρὸν εὑρεῖν, θησαυρῷ περιπέσῃ· . . . καὶ τὸ ἀργύριον ἀπὸ τύχης κεκομίσθαι τινὰ λέγουσιν, ὅταν εἰς τὴν ἀγορὰν προελθὼν ἄλλου τινὸς χάριν ἀργύριον ἔχοντι περιπεσὼν τῷ χρεώστῃ τὸ b ὀφειλόμενον αὐτῷ λάβῃ· . . . καὶ ὁ ἵππος δὲ αὐτομάτως τισὶ λέγεται σεσῶσθαι, ὅταν τροφῆς μὲν ἐλπίδι, ἢ ἄλλου τινὸς χάριν, ἀποφύγῃ τοὺς κατέχοντας αὐτόν, ἀπαντήσῃ δὲ αὐτοῦ τῇ φυγῇ καὶ τῷ δρόμῳ τὸ τοῖς δεσπόταις περιπεσεῖν. Ὧν οὕτως ἐχόντων, οὐδὲ ταῦτα ἂν εἴη καθ᾽ εἱμαρμένην. Καὶ ἄδηλα δέ ἐστί τινα αἴτια ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ, ἃ κατά τινας ἀντιπαθείας γίνεσθαι πεπίστευται, ἀγνοουμένης τῆς αἰτίας δι᾽ ἣν γίνεται· ὁποῖα περί- c απτά τινα ποιεῖν προείληπται, οὐδεμίαν εὔλογον καὶ πιθανὴν αἰτίαν τοῦ ταῦτα ποιεῖν ἔχοντα· ἔτι δὲ ἐπαοιδαί, καὶ τοιαῦταί τινες μαγγανεῖαι. Τούτων γὰρ ὁμολογεῖται μὲν ὑπὸ πάντων

---

271 a 5 Alex. Aphrodis. c viii

---

d 10 ἐσφάλθαι] ἐψεῦσθαι Alex. **271 a** 2 ἐγίνετο I **a** 5 ὅταν] + γὰρ Alex. **a** 6 ἀπαρτήσῃ O ἐγίνετο O τι ὅπερ] ὃ Alex. **a** 7 οὐδὲ] μηδὲ Alex. φασιν Alex. **a** 8 ὅταν] κἂν Alex. ὀρύσσων] + τίς τινος Alex. ἀλλὰ μὴ] ἀλλ᾽ οὐ Alex. τοῦ] τὸν Alex. **b** 2 αὐτῷ λάβῃ] Alex., αὐτὸ λάβῃ I, λήψαιτο O **b** 5 τὸ] τῷ O ὧν—εἱμαρμένην addidit Eus. **b** 6 καὶ] om Alex. ἐστί τινα] τὰ Alex. **b** 7 λογισμῷ] + ἐκείνων μᾶλλον Alex. **c** 1 ὁποῖα] οἷα Alex. **c** 2 τινα] pr τε Alex. ποιεῖν] om Alex. προσείληπται Alex. **c** 2—**272 a** 7 οὐδεμίαν—προλήψεως om B **c** 2 πειθανὴν O **c** 3 τινες τοιαῖται Alex. **c** 4 πάντων] τούτων O

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ἄδηλος εἶναι ἡ αἰτία· διὸ καὶ ἀναιτιολόγητα λέγουσιν αὐτά. . . . Πολλὰ δ' εἶναι παρὰ ταῦτα, καὶ ἐνδεχομένως, καὶ ὁπότερα ἔτυχε γινόμενα, ἃ οὐδὲ ταῦτ' ἂν εἴη καθ' εἱμαρμένην. Λέγεται δὲ

d ἐνδεχομένως γίνεσθαι ταῦτα, ἐφ' ὧν καὶ τὸ μὴ γενέσθαι χώραν ἔχει, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ "ὁπότερα ἔτυχε" λεγόμενον ποιεῖ γνώριμον· οἷον, τὸ κινῆσαί τι τῶν ἑαυτοῦ μερῶν, καὶ τὴν τυχοῦσαν τοῦ τραχήλου περιστροφήν, καὶ τὴν τοῦ δακτύλου ἔκτασιν, καὶ τὸ ἐπᾶραι τὰ βλέφαρα, . . . καὶ τὸν καθεζόμενον στῆναι, καὶ τὸν κινούμενον ἠρεμῆσαι, καὶ τὸν λαλοῦντα σιγῆσαι, καὶ ἐπὶ μυρίων εὕροι τις ἂν δύναμίν τινα ἐνυπάρχουσαν τῶν ἐναντίων δεκτικήν, ἃ οὐκ ἂν γένοιτο ἐξ εἱμαρμένης· τὰ γὰρ ἐξ αὐτῆς οὐ δέχεται τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ ἐναντίον.

Ἀλλὰ καὶ τὸ βουλεύεσθαι τὸν ἄνθρωπον οὐκ εἰς μάτην αὐτῷ ὑπάρχει· ἦν δ' ἂν εἰς μάτην βουλευτικός, εἰ ἐξ ἀνάγκης ἔπραττε

p. 272 τὰ πραττόμενα. Ἀλλ' ἐναργῶς φαίνεται τῶν ἄλλων ζώων ὁ ἄνθρωπος μόνος τοῦτο παρὰ τῆς φύσεως ἔχων πλέον, τὸ μὴ ὁμοίως ἐκείνοις ταῖς φαντασίαις ἕπεσθαι, ἀλλ' ἔχειν τῶν προσπιπτόντων κριτὴν τὸν λόγον· ᾧ χρώμενος, εἰ μὲν ἐξεταζόμενα τὰ φαντασθέντα οἷα τὴν ἀρχὴν ἐφάνη καὶ ἔστι, συγκατατίθεται τῇ φαντασίᾳ, καὶ οὕτω μέτεισιν αὐτά· εἰ δὲ ἀλλοῖα φαίνεται, οὐκέτι ἔμεινεν ἐπὶ τῆς προλήψεως, ἐλέγξαντος αὐτὰ τοῦ λόγου,

b δια τὸ συμβουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν.

Βουλευόμεθα γοῦν περὶ μόνων ὧν δυνάμεθα πράττειν· εἰ δέ ποτε μὴ βουλευσάμενοι πράττοιμεν, πολλάκις μετανοοῦμεν καὶ μεμφόμεθα ἑαυτοῖς τῆς ἀβουλίας· ἀλλὰ κἂν ἄλλους ἴδωμεν

---

271 d 2 Alex. Aphrodis. c ix **d 10** ibid c xi. p 34 (plurimis omissis aut immutatis) **272 b 2** ibid c xii. p 42

---

c 6–7 Πολλὰ—εἱμαρμένην addidit Eus. **c** 6 ὁποτέρᾳ Vig. **c** 7 ταῦτα εἴη ἂν I **d** 1 γενέσθαι] γίνεσθαι I **d** 2 τὸ] τε O **d** 4 τοῦ 2°] om Alex. δακτύλου] + τινὸς Alex. **d** 5 στῆναι Alex., στῆσαι codd **d** 8 ἃ—ἐναντίον] immutavit Eus. αὐτῆς—τοῦ] εἱμαρμένης οὐκ ἔχει δύναμιν τοῦ δέξασθαι τὸ I **d** 10 βούλεσθαι I **272 b** 1 τὸ] τοῦ I βουλεύσασθαι BIO **b** 2 δυνάμεθα] βουλόμεθα GO? **b** 4 ἀλλὰ κἂν ἄλλους] Alex., καὶ ἄλλους ἂν GO?

ἀβούλως πράττοντας, ἐπικαλοῦμεν ὡς ἁμαρτάνουσιν, ἀξιοῦμέν τε ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ συμβούλοις τοῖσδε χρῆσθαι, ὡς ἐφ' ἡμῖν ὄντων τῶν τοιούτων.

"Οτι δὲ ψευδὴς ἦν αὐτῶν ὁ περὶ εἱμαρμένης λόγος, ἱκανὸν μαρτύριον τὸ μηδ' αὐτοὺς τοὺς προστάτας αὐτοῦ δύνασθαι πείθεσθαι c τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις. Καὶ γὰρ καὶ προτρέπειν καὶ διδάσκειν ἐπαγγέλλονται, καὶ μανθάνειν καὶ παιδεύεσθαι συμβουλεύουσιν, ἐπιτιμῶσί τε καὶ ἐπιπλήττουσι τοῖς οὐ τὰ προσήκοντα δρῶσιν, ὡς κατὰ προαίρεσιν ἰδίαν ἁμαρτάνουσιν. Ἀλλὰ καὶ συγγράμματα πλεῖστα καταλείπουσι, δι' ὧν ἀξιοῦσι παιδεύεσθαι τοὺς νέους. . . . Ἐπαύσαντο δ' ἂν τῆς ἐν τοῖς λόγοις φιλοτιμίας, εἰ προσέσχον ὅτι καὶ συγγνώμης ἀξιοῦσι τοὺς ἀκουσίως ἁμαρτά- d νοντας, τοὺς δὲ ἑκουσίως πλημμελοῦντας κολάσεως ἀξίους εἶναί φασιν, ὡς ἐπ' αὐτοῖς δηλονότι τοῦ τε ἁμαρτάνειν καὶ τοῦ μὴ κειμένου. Ὥστε καὶ κατ' αὐτοὺς ἀναιρεῖσθαι τὴν ἐξ εἱμαρμένης ἀνάγκην, συνίστασθαι δὲ κατὰ φύσιν ἡμῖν ὑπάρχειν τὸ αὐτεξούσιον· μετὰ τοῦ πλεῖστα εἶναι καὶ τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν, ὥσπερ τὰ κατὰ φύσιν, καὶ τὰ ἐκ τύχης, ἕτερα ὄντα καὶ αὐτὰ παρὰ τὸν τῆς εἱμαρμένης λόγον, καθὼς προδέδεικται.

Τούτων ἡμῖν ἀπὸ πλείστων ἐπιτετμημένων, τῷ πολὺν εἶναι τὸν περὶ τοῦ αὐτεξουσίου λόγον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δόγμασιν· (ᾧ καὶ τῶν φιλοσόφων συνέδραμον αἱ παρατεθεῖσαι φωναί, τοῖς μὲν καθ' ἡμᾶς θείοις γράμμασιν ἐπιμαρτυροῦσαι, τὰς δὲ περὶ εἱμαρμένην οὐ μόνον τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῶν χρησμῳδῶν τῶν θαυμαστῶν θεῶν τὰς δόξας ψευδεῖς οὔσας ἀπελέγχουσαι·) καὶ τῶν μὲν πρὸς τοὺς γενναίους χρησμοὺς p. 273

---

b 7 Alex. Aphrodis. c xviii. p 62 c 7 ibid c xix. p 64

---

b 5 ἐπικαλοῦμεν ὡς ἁμαρτάνουσιν] O Alex., ἐγκαλοῦμεν ἁμαρτήσαντας I b 7 ψεῦδος Alex. c 1 πείθεσθαι] om I c 2 ὑφ' αὐτῶν Alex. c 4 δρῶσιν] πράττουσιν Alex. c 6 πλεῖστα] πλείω Alex. καταλείπουσι] + τε καὶ συγγράφουσι Alex. d 2 ἀξίους εἶναί φασιν] om BO d 3 δηλονότι] τούτων δῆλον ὅτι I τοῦ μὴ κειμένου] μὴ ἁμαρτάνειν κειμένων BO d 9 ἐπιτετιμημένων O d 10 τοῦ] om BO d 14 χρησμ. τῶν θ.] θ. χρ. BO

κυνικώτερον ἀποταθέντων, τῶν δὲ πρὸς τοὺς θαυμαστοὺς φιλοσόφους παρὰ τῶν αὐτοῖς γνωρίμων ἀντειρημένων, ὥρα καὶ τῶν ἐξ ἀστρολογίας πρὸς τοὺς Χαλδαΐζοντας τῶν τὴν κακότεχνον ταύτην γοητείαν ὡς ἐν μέρει μαθήματος ἐπαγγελλομένων τοὺς λόγους ἐπισκέψασθαι· παραθήσομαι δέ σοι καὶ τῶνδε τὰς ἀποδείξεις ἐξ ἀνδρὸς Σύρου μὲν τὸ γένος, ἐπ' ἄκρον δὲ τῆς Χαλδαϊκῆς ἐπι-
b στήμης ἐληλακότος. Βαρδησάνης ὄνομα τῷ ἀνδρί, ὃς ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἑταίρους διαλόγοις τάδε πῃ μνημονεύεται φάναι·

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

10. Κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται, τρέφεται, ἀκμάζει, γεννᾷ, ἐσθίει, πίνει, κοιμᾶται, γηρᾷ, ἀποθνήσκει· καὶ τοῦτο παντὸς
c ἀνθρώπου καὶ παντὸς ἀλόγου ζώου. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ψυχικὰ ὄντα, καὶ διόλου κατὰ συμπλοκὴν γεγενημένα, διόλου σχεδὸν κατὰ φύσιν φέρεται· Λέων σαρκοφαγεῖ, καὶ ἀμύνεται εἴ ποτε ἀδικηθῇ· καὶ διὰ τοῦτο πάντες οἱ λέοντες σαρκοφαγοῦσι καὶ ἀμύνονται· καὶ ἀμνάδες χορτοφαγοῦσι, καὶ κρεῶν οὐχ ἅπτονται, καὶ ἀδικούμεναι οὐκ ἀμύνονται· καὶ ὁ αὐτὸς τρόπος πάσης ἀμνάδος. Σκορπίος γῆν ἐσθίει, καὶ τοὺς μὴ ἀδικήσαντας
d ἀδικεῖ, κέντρῳ ἰοβόλῳ πλήσσων· καὶ ἡ αὐτὴ κακία πάντων σκορπίων. Μύρμηξ κατὰ φύσιν οἶδε χειμῶνος παρουσίαν, καὶ δι' ὅλης θερείας κάμνων ἀποτίθεται ἑαυτῷ τροφάς· καὶ ὁμοίως πάντες μύρμηκες ἐργάζονται. Μέλισσα μέλι γεωργεῖ, ἐξ οὗ καὶ τρέφεται· καὶ ἡ αὐτὴ γεωργία πάσαις μελίσσαις. Καὶ ἦν πολλὰ εἴδη ἐκθέσθαι ὑμῖν τῶν ζώων, ἅτινα τῆς φύσεως μὴ δυνάμενα ἐκστῆναι πολὺν θαυμασμὸν παρασχεῖν ὑμῖν ἐδύνατο·

---

273 b 4 Bardesanes, *De Fato* Fragm. ab Eusebio servatum

---

273 b 1 Βαρδισάνης O b 2 πρὸς τοὺς ἐν τοῖς (sic) O τάδ' ἔπη O φάναι μνημονεύεται BO c 4 εἴ ποτε ἀδικηθῇ] I, ἀδικηθείς B, εἰ ἀδικηθῇ O πάντες] om BO c 6 καὶ 1°] om O c 7 πάσαις BO ἀμνάδος] om BO d 1 ἡ—σκορπίων] τὸ αὐτὸ πᾶσι σκορπίοις BO d 2 παρουσίαν] παρόντος O d 3 ὅλης θερείας] ὅλου τοῦ θέρους O ἀποτίθεται ἑαυτῷ] ταμιεύει BO καὶ—ἐργάζονται] τοῦτο πᾶσι μύρμηξι BO d 5 καὶ ἡ αὐτὴ γ.] τοῦτο BO πάσης μελίσσης I d 6 ἅτινα] ἃ BO

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

ἀλλ' αὐτάρκη ἡγησάμην ἐκ τῶν παρακειμένων τὴν ἀπόδειξιν
ποιήσασθαι, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ζῷα κατὰ τὴν κοινότητα καὶ τὴν
διαφορὰν κατὰ φύσιν δοθεῖσαν ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἡδέως φέρεται,
ἄνθρωποι δὲ μόνοι, τὸ ἐξαίρετον ἔχοντες τόν τε νοῦν καὶ τὸν ἐκ p. 274
τούτου προφερόμενον λόγον, κατὰ μὲν τὴν κοινότητα ἕπονται τῇ
φύσει, ὡς προεῖπον, κατὰ δὲ τὸ ἐξαίρετον οὐ κατὰ φύσιν πολι-
τεύονται. Οὐδὲ γὰρ μία βρῶσις ἡ τῶν ἁπάντων· ἄλλοι μὲν
γὰρ κατὰ τοὺς λέοντας τρέφονται, ἄλλοι δὲ κατὰ τὰς ἀμνάδας·
οὐχ ἓν ἔχοντες σχῆμα φορημάτων, οὐκ ἔθος ἕν, οὐχ εἷς νόμος
πολιτείας ἐν αὐτοῖς, οὐ μία κίνησις ἐπιθυμίας τῶν πραγμάτων·
ἀλλ' ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἰδίαν θέλησιν αἱρεῖται b
ἑαυτῷ βίον, τὸν πλησίον μὴ μιμούμενος, πλὴν ἐν οἷς βούλεται.
Τὸ γὰρ ἐλεύθερον αὐτοῦ οὐχ ὑπόκειται δουλείᾳ, καὶ εἴ ποτε ἑκὼν
δουλεύσει, καὶ τοῦτο τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἐστί, τὸ δύνασθαι
δουλεύειν ἑκόντα. Πόσοι τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν
'Αλαναίων, ὡς τὰ ἄγρια ζῷα, κρεοβοροῦσιν ἄρτου μὴ γενόμενοι,
καὶ οὐ διὰ τὸ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ θέλειν; Ἄλλοι κρεῶν
οὐ γεύονται, ὡς τὰ ἥμερα ζῷα· ἄλλοι ἰχθυοφαγοῦσι μόνον· c
ἕτεροι δὲ ἰχθύων οὐ γεύονται, οὐδ' ἂν λιμώσσωσιν. Οἱ μὲν
ὑδροποτοῦσιν, οἱ δὲ οἰνοποτοῦσιν, οἱ δὲ σίκερα πίνουσι. Καὶ
ἁπλῶς πολλὴ διαφορὰ βρωμάτων καὶ πομάτων ἐν τῇ ἀνθρω-
πότητι, μέχρι καὶ ἐν τῇ τῶν λαχάνων καὶ ὀπωρῶν βρώσει
διαφερόμενοι. 'Αλλὰ καὶ οἱ μέν, ὡς σκορπίοι καὶ ὡς ἀσπίδες,
μὴ ἀδικηθέντες ἀδικοῦσιν· οἱ δέ, ὡς τὰ ἄλλα ζῷα, ἀδικούμενοι
ἀμύνονται· ἕτεροι δὲ ὡς λύκοι ἁρπάζουσι, καὶ ὡς γαλαῖ κλέπ-
τουσιν· ἄλλοι δὲ ὡς ἀμνάδες καὶ μηκάδες ὑπὸ τῶν ὁμοιοπαθῶν d

---

d 8 *αὐτάρκη ἡγ.*] *ἀρκεῖ* BO *τὴν ἀπόδ. ποιήσ.*] *ἡ ἀπόδειξις* BO d 9 *κοινότιτα* (sic) O et in **274 a 2** **274 a 5** *γὰρ*] om I a 7 *ἐν αὐτοῖς*] om I b 6 *κρεοβοροῦσιν*] *κρέα τρεφόμενοι* I *μὴ γενομενοι*] *οὐ γεύονται* I, *μὴ γευόμενα* O b 7 *καὶ*] om BO *κρεῶν οὐ γεύονται*] *δ' οὐχ οὕτως* BO + *ἀλλ'* O c 2 *ἰχθύων οὐ γεύονται*] *οὐδὲ τοῦτο* BO *λιμώττωσιν* O *οἱ μὲν ὑδροπ.*] om BO c 3 *σίκερα πίνουσι*] *σικερατίζουσι* BO c 4 *καὶ*] pr *τε* O c 5 *τῶν*] om GO ? c 6 *ὡς* 2°] *ὡσεὶ* BO c 7 *ἄλλα*] BIO, *ἄλογα* edd d 1 *ὁμοιοπαθῶν*] cf Wyttenb. Plutarch. *Mor.* 72 b

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

ἐλαύνονται, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας οὐκ ἀδικοῦσι· καὶ οἱ μὲν λέγονται ἀγαθοί, οἱ δὲ κακοί, οἱ δὲ δίκαιοι. Ὅθεν ἐστὶ νοεῖν μὴ πάντως κατὰ φύσιν ἄγεσθαι τὸν ἄνθρωπον· (ποίαν γὰρ αὐτοῦ ἐροῦμεν φύσιν;) ἀλλὰ πῇ μὲν φέρεται κατὰ φύσιν, πῇ δὲ κατὰ προαίρεσιν. Διὸ τὸν ἔπαινον, καὶ τὸν ψόγον, καὶ τὴν καταδίκην ἔχει ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν· ἐν δὲ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχει τὴν ἀνεγκλησίαν οὐ κατὰ ἔλεος, ἀλλὰ κατὰ λόγον.

Καὶ ἑξῆς φησί·

Νόμους ἔθεντο διαφόρους οἱ ἄνθρωποι ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ, τινὰς γεγραμμένους, τινὰς δὲ ἀγράφους· ἐξ ὧν διηγήσομαι, ὡς οἶδα καὶ ὧν μέμνημαι, ἀρξάμενος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς. Νόμος ἐστὶ παρὰ Σήραις μηδένα φονεύειν, μήτε πορνεύειν, μήτε κλέπ-
p. 275 τειν, μήτε ξόανα προσκυνεῖν· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ μέγιστῃ χώρᾳ οὐ ναόν ἐστιν ἰδεῖν, οὐ γυναῖκα πορνικήν, οὐ μοιχαλίδα ὀνομαζομένην, οὐ κλέπτην ἑλκόμενον ἐπὶ δίκην, οὐκ ἀνδροφόνον, οὐ πεφονευμένον. Οὐδενὸς γὰρ τὸ αὐτεξούσιον ἠνάγκασεν ὁ τοῦ πυριλαμπέος Ἄρεος ἀστὴρ μεσουρανῶν ἄνδρα σιδήρῳ ἀνελεῖν, οὐ Κύπρις σὺν Ἄρει τυχοῦσα ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ μιγῆναί τινα παρ' ἐκείνοις, πάντως πάσῃ ἡμέρᾳ μεσουρανοῦντος τοῦ Ἄρεος, καὶ πάσῃ ὥρᾳ καὶ ἡμέρᾳ γεννωμένων τῶν Σηρῶν. Παρὰ Ἰνδοῖς
b καὶ Βακτρίοις εἰσὶ χιλιάδες πολλαὶ τῶν λεγομένων Βραχμάνων, οἵτινες κατὰ παράδοσιν τῶν προγόνων καὶ νόμων οὔτε φονεύουσιν, οὔτε ξόανα σέβονται, οὐκ ἐμψύχου γεύονται, οὐ μεθύσκονταί ποτε, οἴνου καὶ σίκερος μὴ γευόμενοι, οὐ κακίᾳ τινὶ κοινωνοῦσι προσέχοντες τῷ Θεῷ, τῶν ἄλλων Ἰνδῶν φονευόντων, καὶ ἑταιρευόντων, καὶ μεθυσκομένων, καὶ σεβομένων ξόανα, καὶ πάντα σχεδὸν καθ' εἱμαρμένην φερομένων. Ἔστι δὲ ἐν τῷ

274 d 9 'Sequentia edidit Grabius in Spicilegio Patrum T. i. p 290' (Gaisf.) Cf Clem. *Recogn.* ix. c 19

d 13 Σύραις O   275 a 2 πορνικήν] πρακτικήν I   a 4 γὰρ] om I   a 5 ἀνελῇ I   b 1 Βάκτροις codd, sed cf 12 a 1   b 2 οἵτινες] οἱ BO et in b 8   b 5 τῷ] om BO

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

αὐτῷ κλίματι τῆς Ἰνδίας φυλή τις Ἰνδῶν, οἵτινες τοὺς ἐμπίπ-
τοντας ξένους ἀγρεύοντες καὶ θύοντες ἐσθίουσι· καὶ οὔτε οἱ c
ἀγαθοποιοὶ τῶν ἀστέρων κεκωλύκασι τούτους μὴ μιαιφονεῖν καὶ
μὴ ἀθεμιτογαμεῖν, οὔτε οἱ κακοποιοὶ ἠνάγκασαν τοὺς Βραχμᾶνας
κακουργεῖν. Παρὰ Πέρσαις νόμος ἦν γαμεῖν τὰς θυγατέρας καὶ
τὰς ἀδελφὰς καὶ τὰς μητέρας· καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ
καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ κλίματι τούτους τοὺς ἀνοσίους γάμους οἱ Πέρσαι
ἐποίησαν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι αὐτῶν τῆς Περσίδος ἐξεδήμησαν, οἵτινες
καλοῦνται Μαγουσαῖοι, τὴν αὐτὴν ἀθεμιστίαν διαπράττονται, παρα- d
διδόντες τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθη τοῖς τέκνοις κατὰ διαδοχήν.
Ἐξ ὧν εἰσὶ μέχρι νῦν πολλοὶ ἐν Μηδίᾳ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν
Φρυγίᾳ, καὶ ἐν Γαλατίᾳ. Καὶ οὐ δήπου Κύπρις ἐν ὁρίοις καὶ
οἴκοις Κρόνου, σὺν Κρόνῳ ἐφομαρτοῦντος τοῦ Ἄρεος, ἐν ταῖς
τῶν πάντων γενέσεσιν εὑρίσκετο. Παρὰ Γήλοις νόμος ἐστὶ τὰς
γυναῖκας γεωργεῖν, καὶ οἰκοδομεῖν, καὶ πάντα τὰ ἐργατικὰ πράσ-
σειν, καὶ κοινωνεῖν οἷς ἂν βούλωνται, καὶ μὴ ἐγκαλεῖσθαι ὑπὸ τῶν
ἀνδρῶν, μήτε καλεῖσθαί τινα μοιχαλίδα, τῷ πάσας ἐργατικὰς
εἶναι, καὶ πᾶσι κοινωνεῖν, μάλιστα δὲ τοῖς ξένοις. Καὶ οὔτε
μυρίζονται Γήλισσαι γυναῖκες, ⟨οὔθ'⟩ ἱμάτια βαπτὰ φοροῦσιν,
ἀνυπόδητοι δέ εἰσι πᾶσαι, καίτοι τῶν Γήλων ἀνδρῶν κοσμου- p. 276
μένων ἐν φορήμασι μαλακοῖς καὶ ἐν διαφόροις χρώμασι, καὶ
χρυσοφορούντων, καὶ μυριζομένων· καὶ οὐ κατά τινα ἄλλην
μαλακίαν, εἰσὶ γὰρ ἀνδρεῖοι καὶ πολεμικώτατοι καὶ κυνηγετι-
κώτατοι. Καὶ οὐ πᾶσαι αἱ τῶν Γήλων γυναῖκες ἔλαχον ἐν
Αἰγοκέρωτι ἢ ἐν Ὑδρηχόῳ κακοδαιμονοῦσαν τὴν Κύπριν, οὔθ'
οἱ ἄνδρες αὐτῶν πάντες ἔχουσιν ἐν Κριῷ σὺν Ἄρει τὴν Παφίην,

---

275 d 6 cf Clem. *Recogn.* ix. c. 22

---

c 1 καὶ 1°] + τούτους I c 2 ἄστρων BO c 5 ἐκείνῃ] om BO c 6 ἐν ἐκ. τῷ κλ.] τῷ κλ. ἐκ. BO τούτους] om BO c 7 ἐξεδήμησε I οἵτινες] οἳ BO d 1 Μαγουναῖοι O διαπράσσονται I d 2 τοὺς—τὰ] τὰ αὐτὰ BO d 3 ἐν 2°] om BO καὶ 2°] pr ἀλλὰ I d 4 ἐν 1°] om O d 5 ἐφομ.] ἐπιμαρτυροῦντος I d 6 ηὑρίσκετο BO παρὰ] περὶ I d 9 τῷ] τῶν O d 11 ⟨οὔθ'⟩] Dindorf., οὐχ codd 276 a 1 ἀνυπόδετοι BI Γηλίων O et infra a 2 ἐν 2°] om O a 6 Ὑδριχόῳ BI, Ὑδροχόῳ O a 7 Παφίην] Φαίην I

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

ἔνθα τοὺς ἀνδρείους καὶ σπαταλοὺς οἱ Χαλδαΐζοντες λέγουσι.

b Παρὰ Βακτρίοις αἱ γυναῖκες παντὶ κόσμῳ διαφέροντι καὶ παντὶ μύρῳ χρῶνται, ὑπηρετούμεναι ὑπὸ παιδισκῶν καὶ νεανίσκων μᾶλλον ἢ οἱ ἄνδρες· προερχόμεναι μετὰ πολλῆς φαντασίας ἔφιπποι, κοσμοῦσαι πολλῷ χρυσῷ καὶ λίθοις βαρυτίμοις τοὺς ἵππους· καὶ οὐ σωφρονοῦσιν, ἀλλ' ἀδιαφόρως κοινωνοῦσι τοῖς δούλοις καὶ τοῖς ξένοις, ἄδειαν ἔχουσαι τοιαύτην, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν μὴ
c ἐγκαλούμεναι σχεδὸν κυριεύουσιν αὐτῶν. Καὶ οὐ πάντως ἐν πάσῃ γενέσει τῶν ἐν Βακτρίᾳ γυναικῶν μεσουρανεῖ μετὰ Διὸς καὶ Ἄρεος ἐν ἰδίοις ὅροις ἡ φιλόγελως Ἀφροδίτη. Ἐν δὲ τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἐν τῇ Ὀσροηνῇ, οὐ μόνον αἱ μοιχαλίδες φονεύονται, ἀλλὰ καὶ αἱ ὑποπτευόμεναι οὐκ ἀφίενται ἀτιμώρητοι. Παρὰ Πάρθοις καὶ Ἀρμενίοις οἱ φονεῖς ἀναιροῦνται, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ποτὲ δὲ ὑπὸ τῶν καθ' αἷμα τῶν φονευθέντων. Καὶ ἐάν τις φονεύσῃ γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ἀδελφὸν ἄτεκνον, ἢ ἀδελφὴν ἄγαμον, ἢ υἱόν, ἢ θυγατέρα, οὐκ ἐγκαλεῖται ὑπό τινος,
d νόμου τοιούτου ὑπάρχοντος ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις· παρ' Ἕλλησι δὲ καὶ Ῥωμαίοις μείζονι τιμωρίᾳ ὑποβάλλονται οἱ τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν φονευταί. Ἐν Ἄτροις ὁ κλέπτων τι ἄξιον ὀβολοῦ λιθάζεται, παρὰ Βακτρίοις ὁ ὀλίγα κλέπτων ἐμπτύεται, παρὰ Ῥωμαίοις πληγαῖς αἰκίζεται· τοιοῦτοι γὰρ οἱ νόμοι. Ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ καὶ μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ ὡς ἐπὶ ἀνατολὰς ὁ λοιδορούμενος ὡς φονεύς, ἢ ὡς κλέπτης, οὐ πάνυ ἀγανακτεῖ· ὁ δὲ ὡς ἀρσενοκοίτης λοιδορούμενος ἑαυτὸν ἐκδικεῖ μέχρι καὶ φόνου· παρ' Ἕλλησι δὲ καὶ οἱ σοφοὶ ἐρωμένους ἔχοντες οὐ ψέγονται. Ἐν τῇ αὐτῇ ἀνατολῇ ὑβριζόμενοι, ἐὰν γνωσθῶσιν, ὑπὸ ἀδελφῶν, ἢ πατέρων, καὶ συγγενῶν φονεύονται, καὶ ταφῆς

---

b 1 Βάκτροις codd saepe sed v p 12 a 1 διαφέροντι] διαφέρων τε O b 3 μετὰ πολλῆς φαντασίας] cf Act. xxv. 23 b 4 χρυσῷ πολλῷ I b 5 ἀλλ' ἀδιαφ.] ἀλλὰ διαφ. I c 3 τῇ Ἀρ. δὲ I c 4 ἐν] om BO Ὀσροινῇ O c 6 οἱ] οὐ I c 7 καθ' αἷμα] συγγενῶν I φονευομένων I c 9 οὐκ] οὐδ' I τινος] I Heinich., του BO d 2 παραβάλλονται I οἰκείων καὶ] om BO d 5 αἰκίζεται] παιδεύεται I d 6 Ἐφράτου O d 9 δὲ] om IO ἐρρωμένους O d 10 ἐὰν] ἂν BO

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ p. 277

προδήλου οὐκ ἀξιοῦνται. Παρὰ δὲ Γάλλοις οἱ νέοι γαμοῦνται μετὰ παρρησίας, οὐ ψόγον τοῦτο ἡγούμενοι διὰ τὸν παρ' αὐτοῖς νόμον. Καὶ οὐ δυνατόν ἐστι πάντας τοὺς ἐν Γαλλίᾳ οὕτως ἀθέως ὑβριζομένους λαχεῖν ἐν ταῖς γενέσεσι Φωσφόρον μεθ' Ἑρμοῦ ἐν οἴκοις Κρόνου καὶ ὁρίοις Ἄρεος δύνοντα. Ἐν Βρεττανίᾳ πολλοὶ ἄνδρες μίαν γυναῖκα ἔχουσιν· ἐν δὲ τῇ Παρθίᾳ, πολλαὶ γυναῖκες ἕνα ἄνδρα, καὶ πᾶσαι σωφρονοῦσι πειθόμεναι αὐτῷ κατὰ τὸν νόμον. Αἱ δὲ Ἀμαζόνες πᾶσαι ἄνδρας οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῷα ἅπαξ τοῦ ἔτους περὶ τὴν ἐαρινὴν b ἰσημερίαν ὑπερβαίνουσαι τοὺς ἰδίους ὅρους κοινωνοῦσι τοῖς πλησιοχώροις, ἑορτήν τινα ταύτην ἡγουμένοις· ἐξ ὧν συλλαμβάνουσαι ὑποστρέφουσι, καὶ ἀναγκαίως ἐν ἑνὶ καιρῷ ἀποκυΐσκουσι κατὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον, καὶ τοὺς μὲν γεννωμένους ἄρρενας ῥίπτουσι, τὰς δὲ θηλείας ἀνατρέφουσι· πολεμικαί τέ εἰσι, καὶ γυμνασίων προνοούμεναι. Ἑρμῆς μετὰ Ἀφροδίτης ἐν οἴκοις c Ἑρμοῦ ποιεῖ πλάστας, καὶ ζωγράφους, καὶ τραπεζίτας· ἐν οἴκοις δὲ Ἀφροδίτης μυρεψούς, ἢ φωνασκούς, καὶ ὑποκριτὰς ποιημάτων. Καὶ παρὰ Ταϊνοῖς, καὶ Σαρακηνοῖς, καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Λιβύῃ, καὶ παρὰ Μαύροις, καὶ παρὰ τοῖς περὶ τὸ στόμα τοῦ Ὠκεανοῦ Νομάσι, καὶ ἐν τῇ ἐξωτέρᾳ Γερμανίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Σαρματίᾳ, καὶ ἐν τῇ Σκυθίᾳ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐξ Ἀρκτικῶν μερῶν τοῦ Πόντου ἔθνεσι, καὶ ὅλῃ τῇ Ἀλανίᾳ, καὶ Ἀλβανίᾳ, καὶ Ὠτηνῇ, καὶ ἐν Σαυνίᾳ, καὶ ἐν Χρυσῇ, οὐκ ἔστιν ἰδεῖν οὐ d τραπεζίτην, οὐ πλάστην, οὐ ζωγράφον, οὐκ ἀρχιτέκτονα, οὐ γεωμέτρην, οὐ φωνασκόν, οὐχ ὑποκριτὴν ποιημάτων, ἀλλ' ἐστέρηται ὁ τῆς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐνεργείας τρόπος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ τούτῳ τῆς οἰκουμένης. Οἱ Μῆδοι πάντες τοῖς μετὰ σπουδῆς τρεφομένοις κυσὶ τοὺς νεκροὺς ἔτι ἐμπνέοντας

---

277 a 3—5 *καὶ—δύνοντα* om B a 4 *ταῖς*] om O *μεθ'*] *ἐξ* I a 5 *δύνοντας* I a 6 *Παρθίᾳ*] *ρ* sup ras I, *Πανθίᾳ* O b 2 *ὑποβαίνουσαι* I b 4 *κυΐσκουσι* BO b 5 *μὲν*] om I b 6 *ἀναστρέφουσι* O c 4 *Ταιηνοῖς* BIO, *Ταναινοῖς* F, *Ταηνοῖς* Holsten. Steph. Byz. p 310 *Σαρακινοῖς* I, *Σαρρακηνοῖς* O c 5 *παρὰ* 2°] om C Grabius c 7 *πάσῃ* I

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

παραβάλλουσι· καὶ οὐ πάντες σὺν τῇ μήνῃ τὸν Ἄρεα ἐφ' ἡμερινῆς γενέσεως ἐν Καρκίνῳ ὑπὸ γῆν ἔχουσιν. Ἰνδοὶ τοὺς νεκροὺς καίουσι, μεθ' ὧν συγκαίουσιν ἑκούσας τὰς γυναῖκας· καὶ οὐ δήπου πᾶσαι αἱ καιόμεναι ζῶσαι Ἰνδῶν γυναῖκες ἔχουσιν ὑπὸ γῆν ἐπὶ νυκτερινῆς γενέσεως σὺν Ἄρει τὸν ἥλιον ἐν Λέοντι ⟨ἢ⟩ ὁρίοις Ἄρεος. Γερμανῶν οἱ πλεῖστοι ἀγχονιμαίῳ μόρῳ
p. 278 ἀποθνήσκουσι, καὶ οὐ πάντως τὸ πλῆθος τῶν Γερμανῶν τὴν σελήνην καὶ τὴν ὥραν μεσολαβουμένας ὑπὸ Κρόνου καὶ Ἄρεος ἔχει. Παντὶ ἔθνει καὶ πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ παντὶ τρόπῳ τῆς γενέσεως γεννῶνται ἄνθρωποι· κρατεῖ δὲ ἐν ἑκάστῃ μοίρᾳ τῶν ἀνθρώπων νόμος καὶ ἔθος διὰ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου· καὶ οὐκ ἀναγκάζει ἡ γένεσις τοὺς Σῆρας μὴ θέλοντας φονεύειν, ἢ τοὺς Βραχμᾶνας κρεοφαγεῖν, ἢ τοὺς Πέρσας ἀθεμίτως μὴ
b γαμεῖν, ἢ τοὺς Ἰνδοὺς μὴ καίεσθαι, ἢ τοὺς Μήδους μὴ ἐσθίεσθαι ὑπὸ κυνῶν, ἢ τοὺς Πάρθους μὴ πολυγαμεῖν, ἢ τὰς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ γυναῖκας μὴ σωφρονεῖν, ἢ τοὺς Ἕλληνας μὴ γυμνάζεσθαι γυμνοῖς τοῖς σώμασιν, ἢ τοὺς Ῥωμαίους μὴ κρατεῖν, ἢ τοὺς Γάλλους μὴ γαμεῖσθαι, ἢ τὰ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη ταῖς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων λεγομέναις Μούσαις κοινωνεῖν· ἀλλ', ὡς προεῖπον, ἕκαστον ἔθνος καὶ ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων χρῆται τῇ ἑαυτοῦ
c ἐλευθερίᾳ ὡς βούλεται καὶ ὅτε βούλεται, καὶ δουλεύει τῇ γενέσει καὶ τῇ φύσει δι' ἣν περίκειται σάρκα, πῇ μὲν ὡς βούλεται, πῇ δὲ ὡς μὴ βούλεται. Πανταχῇ γὰρ καὶ ἐν παντὶ ἔθνει εἰσὶ πλούσιοι καὶ πένητες καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι καὶ ἐρρωμένοι καὶ νοσοῦντες, ἕκαστος κατὰ τοὺς τῆς γενέσεως αὐτοῦ κλήρους.

Ταῦτα, ὦ Βαρδησάνη, ἄκρως ἡμᾶς πέπεικε, φημὶ αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀστρονόμοι φασὶ τὴν γῆν ταύτην μεμερίσθαι εἰς ἑπτὰ κλίματα, καὶ ἄρχειν ἑκάστου κλίματος ἕνα τῶν ἑπτὰ ἀστέρων· καὶ

d 7 ἐφημερινῆς codd d 10—12 ἔχουσιν—Ἄρεος om B d 12 ⟨ἢ⟩] addidi 278 a 4 γεννήσεως O a 7 κρεοφ.] κρεῶφ. O b 2 κυνῶν] γυναικῶν O b 7 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ BO c 2—280 b 3 δι'—ὑπόκεινται] om B c 3 μὴ om O c 6 ταῦτα] pr φημὶ αὐτῷ ἡμᾶς O Βαρδισάνη BO cf 273 b 1 (Gaisf.) ἡμᾶς] om O φημὶ αὐτῷ] om O c 7 μερίζεσθαι O

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

τοὺς διαφόρους νόμους μὴ τοὺς ἀνθρώπους τεθεικέναι ἑαυτοῖς, d ἀλλ' ἑκάστου ἄρχοντος πλεονάζειν τὸ θέλημα ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ, ὃν νομὸν νενομίκασιν οἱ κρατούμενοι.

Ἀπεκρίνατο· Οὐκ ἀληθὴς ἡ ἀπόκρισις αὕτη, ὦ Φίλιππε. Εἰ γὰρ καὶ διῄρηται ἡ οἰκουμένη εἰς μέρη ἑπτά, ἀλλ' οὖν γε ἐν μιᾷ μερίδι εὑρίσκομεν πολλὰς διαφορὰς νόμων. Οὐδὲ γὰρ ἑπτὰ νομοί εἰσι κατὰ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας, οὐδὲ δώδεκα κατὰ τὰ ζῴδια, οὐδὲ τριάκοντα ἓξ κατὰ τοὺς δεκανούς, ἀλλὰ μυρίοι. Μνημονεύειν τε ὀφείλετε ὧν προεῖπον, ὅτι καὶ ἐν ἑνὶ κλίματι καὶ ἐν μιᾷ χώρᾳ τῶν Ἰνδῶν εἰσὶν ἀνθρωποφάγοι Ἰνδοί, καί εἰσιν οἱ ἐμψύχων ἀπεχόμενοι· καὶ ὅτι οἱ Μαγουσαῖοι οὐκ ἐν Περσίδι μόνῃ τὰς θυγατέρας γαμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, ὅπου p. 279 ἂν οἰκήσωσι, τοὺς τῶν προγόνων φυλάσσοντες νόμους καὶ τῶν μυστηρίων αὐτῶν τὰς τελετάς. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ βάρβαρα ἔθνη κατελέξαμεν, τά τε ὄντα ἐν μεσημβρίᾳ, καὶ δύσει, καὶ ἀνατολῇ καὶ ἄρκτῳ, τοῦτ' ἔστιν ἐν διαφόροις κλίμασι, μὴ μετέχοντα Ἑρμαϊκῆς ἐπιστήμης. Πόσοι, νομίζετε, σοφοὶ ἄνδρες παρήγαγον τοὺς κακῶς κειμένους νόμους; Πόσοι δὲ νόμοι ὑπὸ τῆς ἀπορίας κατελύθησαν; Πόσοι βασιλεῖς κρατήσαντες ἐθνῶν παρή- b γαγον τοὺς πρὸ αὐτῶν νόμους, καὶ ἔθεντο τοὺς ἰδίους; Καὶ οὐδεὶς τῶν ἀστέρων ἀπώλεσε τὸ ἴδιον κλίμα. Χθὲς οἱ Ῥωμαῖοι τῆς Ἀραβίας κρατήσαντες τοὺς τῶν βαρβάρων νόμους ἤλλαξαν· ἕπεται γὰρ τὸ αὐτεξούσιον τῷ αὐτεξουσίῳ. Τὸ δὲ δυνάμενον πεῖσαι καὶ τοὺς ἀπίστους ἐκθήσομαι ὑμῖν. Ἰουδαῖοι πάντες οἱ διὰ Μωσέως δεξάμενοι νόμον τοὺς γεννωμένους ἄρρενας παῖδας ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ αἱμάσσουσι περιτέμνοντες, οὐκ ἀστέρος c παρουσίαν ἀναμένοντες, οὐ κλίματος ἐξουσίαν ἐντρεπόμενοι, οὐχ ὑπὸ νόμου ἀλλοτρίας χώρας ἀγόμενοι· ἀλλ' εἴτε ἐν Συρίᾳ τυγχάνουσιν, εἴτε ἐν Γαλατίᾳ, εἴτε ἐν Ἰταλίᾳ, εἴτε ἐν Ἑλλάδι,

d 9 ἐν μιᾷ χώρᾳ] χ. μ. O   d 11 Μαρυσαῖοι O   279 a 1 μόνον O   a 2 ἂν—τελετάς] οἰκήσουσι τὰς τῶν μυστηρίων αὐτῶν τελετὰς φυλάσσοντες O   a 6 ἄνδρες σοφοὶ O   c 4 Γαλατίᾳ] I 'vid 275 d 4' (Gaisf.), Γαλλίᾳ O

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

ἢ ἐν Παρθίᾳ, ἢ ὅπου ἂν ὦσι, τοῦτο ποιοῦσιν. Ὅπερ οὐκ ἔστι κατὰ γένεσιν, οὐ γὰρ δύνανται πάντες οἱ Ἰουδαῖοι μίαν γένεσιν ἔχειν. Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμερῶν ἑπτὰ πάντες ὅπου ἂν ὦσιν ἀργοῦσιν ἐκ παντὸς ἔργου, καὶ οὔτε ὁδεύουσιν, οὔτε πυρὶ χρῶνται· οὔτε
d ἀναγκάζει ἡ γένεσις Ἰουδαῖον οὐ κτίσαι οἶκον, οὐ καταλῦσαι, οὐκ ἐργάσασθαι, οὐ πωλῆσαι, οὐκ ἀγοράσαι ταῖς ἡμέραις τοῦ σαββάτου, καί τοι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ γεννώντων Ἰουδαίων καὶ γεννωμένων, καὶ νοσούντων καὶ ἀποθνησκόντων. Ταῦτα γὰρ οὐκέτι ἐστὶ τοῦ αὐτεξουσίου. Ἐν τῇ Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Ὀσροηνῇ, ἀπεκόπτοντο πολλοὶ τῇ Ῥέᾳ, καὶ ἐν τούτῳ μιᾷ ῥοπῇ ὁ βασιλεὺς Ἄβγαρος ἐκέλευσε τῶν ἀποκοπτομένων τὰ αἰδοῖα ἀποκόπτεσθαι καὶ τὰς χεῖρας, καὶ ἐκ τότε οὐδεὶς ἀπεκόψατο ἐν τῇ Ὀσροηνῇ. Τί δὲ ἐροῦμεν περὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν αἱρέσεως, ἧς ἡμεῖς οἱ δοξασταὶ πολλοὶ ὄντες καὶ ἐν διαφόροις ἀνέστημεν κλίμασιν, ἐν παντὶ ἔθνει καὶ κλίματι, οἵτινες πολλοὶ ὄντες ἑνὶ ὀνόματι κεκλή-
p. 280 μεθα; Καὶ οὔτε οἱ ἐν Παρθίᾳ Χριστιανοὶ πολυγαμοῦσι, Πάρθοι ὑπάρχοντες, οὔθ' οἱ ἐν Μηδίᾳ κυσὶ παραβάλλουσι τοὺς νεκρούς, οὐχ οἱ ἐν Περσίδι γαμοῦσι τὰς θυγατέρας αὐτῶν, Πέρσαι ὄντες, οὐ παρὰ Βακτρίοις καὶ Γάλλοις φθείρουσι τοὺς γάμους, οὐχ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ θρησκεύουσι τὸν Ἆπιν ἢ τὸν κύνα ἢ τὸν τράγον ἢ αἴλουρον· ἀλλ' ὅπου εἰσίν, οὔτε ὑπὸ τῶν κακῶς κειμένων νόμων καὶ ἐθῶν νικῶνται, οὔθ' ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν πρυτανευομένη γένεσις
b αὐτοὺς ἀναγκάζει τοῖς ἀπειρημένοις κακοῖς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν χρῆσθαι, νόσῳ δὲ καὶ πενίᾳ καὶ πάθεσι καὶ ταῖς νομιζομέναις ἀτιμίαις ὑπόκεινται. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἐλεύθερος ἡμῶν ἄνθρωπος δουλεύειν οὐκ ἀναγκάζεται, κἂν ἀναγκασθῇ ἀνθίσταται τοῖς ἀναγκάζουσιν· οὕτως οὐδὲ ὁ φαινόμενος ἡμῶν δοῦλος

c 5 ἢ ἐν Παρθίᾳ] om O ἢ 2°] om I c 6 οἱ] om BI d 1 Ἰουδαίων O οἶκον] om O d 3 αὐτῇ ἡμ.] ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ O d 5 αὐτεξίου O Ὀσροινῇ vel Εὐροινῇ O d 7 Αὔγαρος O d 8 ἐκ] om O Εὐροινῇ O d 11 οἵτινες] οἱ O κεκλήμεθα] καλούμεθα I 280 a 1 ἐν] om O a 2 ὑπάρχοντες] τυγχάνοντες O οἱ] ἡ O παραβάλλουσι] προτιθέασι O a 3 Περσίᾳ O a 4 Γήλλοις I, Γήλοις O a 5 Αἰγύπτῳ] Αἰγυπτίᾳ O a 7 ἐθῶν] ἐθνῶν O οὔθ'] οὐχ I

ΒΑΡΔΗΣΑΝΟΥ

ἄνθρωπος τῆς ὑποταγῆς ἐκφεύγειν ῥᾳδίως δύναται. Εἰ γὰρ πάντα
ἐδυνάμεθα, ἡμεῖς ἂν ἦμεν τὸ πᾶν, ὥστε εἰ μηδὲν ἐδυνάμεθα,
ἄλλων ἦμεν, ὡς προεῖπον, ὄργανα, καὶ οὐχ ἑαυτῶν. Θεοῦ δ᾽
ἐπινεύσαντος πάντα δυνατὰ καὶ ἀνεμπόδιστα· τῇ γὰρ ἐκείνου c
βουλήσει οὐδὲν ἀντιστῆναι δύναται. Καὶ γὰρ τὰ δοκοῦντα ἀνθ-
ίστασθαι, αὐτοῦ χρηστοῦ ὄντος, καὶ συγχωροῦντος ἑκάστῃ φύσει
ἔχειν τὴν ἰδιότητα καὶ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θελήματος, ἀνθίσταται.

Τοσαῦτα καὶ ὁ Σύρος. Ἑνὸς δὲ ἔτι μνησθεὶς περι-
γράψω τὸν λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν
γραμμάτων αὐτάρκως παρατέθειται, λείπει δὲ τὰ ἀπὸ
τῶν ἱερῶν [γραμμάτων], ὧν δὴ καὶ μάλιστα ἡμῖν δεῖ
εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀποδείξεως Προπαρασκευήν, d
εὖ ἂν ἔχοι καὶ τάδε ἐποπτεῦσαι, ὡς ἂν κατὰ μηδὲν
ὁ λόγος ἐλλείποι τῶν εἰς τὸ πρόβλημα θεωρουμένων.
Ὅθεν δὴ καὶ τάδε σοι σαφῆ καταστήσω. Οὐ μὴν οἷός
τ᾽ ἂν εἴης γυμνῶν ἐπαΐειν τῶν ἱερῶν λογίων τὰ πολλὰ
συνεσκιασμένως προενηνεγμένων. Διόπερ ἐγώ σοι τὸν
ἑρμηνέα τούτων παραστήσομαι· σὺ δ᾽, εἰ μὴ τοῖς κρείτ-
τοσι βασκαίνεις, οἶσθά που τὸν ἄνδρα, Χριστοῦ μὲν
θιάσοις εἰσέτι δεῦρο χορεύοντα δι᾽ ὧν ἀπολέλοιπε πόνων,
οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς ἐκτὸς ἀγνῶτα δι᾽ ἣν ἐπιδέδεικται καὶ
πρὸς τὰ τῶνδε μαθήματα φιλοτιμίαν. Σκέψαι δ᾽ οὖν ὅσα
τε καὶ ὁποῖα ἐν τοῖς Εἰς τὴν Γένεσιν ἐξηγητικοῖς ὁ θαυ-
μάσιος Ὠριγένης περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως δι- p. 281
είληφε, καὶ ὅπως ἐφώδευσε τὸν περὶ εἱμαρμένης λόγον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

11. Περὶ τοῦ εἰς σημεῖα γεγονέναι τοὺς φωστῆρας, οὐκ
ἄλλους ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄστρων τυγχάνοντας, τῶν b

---

281 a 3 Orig. Tom. III. *in Genes.* (Lommatzsch) cf *Philocal.* c xxiii (Armitage Robinson)

---

b 6 τῆς—ῥᾳδίως] τὴν ὑποταγὴν ῥᾳδ. ἐκφεύγειν I b 7 ὥστε] ὡς I b 8 ἦμεν] pr ἂν Langlois. ὡς—ἑαυτῶν] om B c 2 οὐδὲν] οὐδ᾽ ἓν I c 8 [γραμμάτων]] om BIO d 4 δὴ] + ὅθεν BO d 6 προενηνεγμένα O d 8 βασκαίνῃς I d 11 σκέψε O δ᾽] om BO
281 b 1 ἀστέρων Arm.

ΩΡΙΓΕ-ΝΟΥΣ σφόδρα ἀναγκαιοτάτων ἐστὶ διαλαβεῖν· οὐ μόνον ἐθνῶν τῶν τῆς
Χριστοῦ πίστεως ἀλλοτρίων σφαλλομένων εἰς τὸν περὶ τῆς
εἱμαρμένης τόπον, τῇ τῶν καλουμένων πλανωμένων ἀστέρων
ἐπιπλοκῇ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ζῳδιακῷ πάντων αὐτοῖς νομιζομένων
συμβαίνειν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν περὶ ἕκαστον ἄνθρωπον,
τάχα δὲ καὶ ἀλόγων ζώων· ἀλλὰ γὰρ καὶ πολλῶν τῶν πε-
c πιστευκέναι ὑπολαμβανομένων περισπωμένων μὴ ἄρα ἠνάγκασται
τὰ ἀνθρώπων πράγματα, καὶ ἀμήχανον ἄλλως γενέσθαι ἢ ὡς
οἱ ἀστέρες κατὰ τοὺς διαφόρους σχηματισμοὺς ἐπιτέλλουσιν.
Ἕπεται δὲ τοῖς ταῦτα δογματίζουσιν ἐξ ὅλων τὸ ἐφ' ἡμῖν
ἀναιρεῖν· διόπερ καὶ ἔπαινον καὶ ψόγον, καὶ πράξεις ἀποδεκτὰς
πάλιν τε αὖ ψεκτάς. Ἅπερ εἰ οὕτως ἔχει, τὰ τῆς κεκηρυγμένης
τοῦ Θεοῦ κρίσεως οἴχεται, καὶ ἀπειλαὶ πρὸς τοὺς ἡμαρτηκότας, ὡς
κολασθησομένους· τιμαί τε αὖ πρὸς τοὺς τοῖς κρείττοσιν ἑαυτοὺς
d ἐπιδεδωκότας, καὶ μακαριότητες· οὐδὲν γὰρ ἔτι τούτων εὐλόγως
ἔσται γενόμενον. Καὶ εἰ τὰ ἀκόλουθά τις ἑαυτῷ ἐφ' οἷς δογμα-
τίζει βλέποι, καὶ ἡ πίστις ἔσται ματαία, ἥ τε Χριστοῦ ἐπιδημία
οὐδὲν ἀνύουσα, καὶ πᾶσα ἡ διὰ νόμου καὶ προφητῶν οἰκονομία,
κάματοί τε ἀποστόλων ὑπὲρ τοῦ συστῆσαι τὰς τοῦ Θεοῦ διὰ
Χριστοῦ ἐκκλησίας. Εἰ μὴ ἄρα κατὰ τοὺς οὕτω τολμῶντας καὶ
Χριστὸς ὑπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως τῷ γένεσιν
ἀνειληφέναι γενόμενος, πάντα πεποιήκοι τε καὶ πάθοι, οὐ τοῦ
Θεοῦ καὶ πατρὸς τῶν ὅλων αὐτῷ τὰς παραδόξους δυνάμεις δωρη-
σαμένου, ἀλλὰ τῶν ἀστέρων. Οἷς ἀθέοις καὶ ἀσεβέσι τυγχάνουσι
p. 282 λόγοις ἀκολουθεῖ, καὶ τὸ τοὺς πιστεύοντας ὑπὸ τῶν ἀστέρων
ἀγομένους πιστεύειν εἰς Θεὸν λέγεσθαι. Πυθοίμεθα δ' ἂν αὐτῶν,
τί ὁ Θεὸς βουλόμενος τοιοῦτον ἐποίει κόσμον, ἵν' οἱ μὲν ἐν αὐτῷ

---

b 2 ἐθνῶν] pr πολλῶν Orig. b 3 τῆς περὶ I b 4 καλουμένων] om Orig. b 5 ἐπιπλοκῇ] ἐπιλογῇ O b 7—d 1 ἀλλὰ—μακαριότητες om B c 1 ἠνέγκασται (sic) O c 3 τοὺς] om O ἐπιτέλλουσιν] I Orig., ἐπιτελοῦσιν Arm. c 6 τε] om GO? ἔχοι O c 8 τοῖς] om O d 1 εὐλόγως] om O d 2 γινόμενον I Arm. d 2—282 d 1 δογματίζει—ἐχαρίσατο om B d 3 μάταιος Arm. d 5 ὑπὲρ] ὑπὸ O διὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ codd, sed τοῦ om IO d 6 καὶ Χριστὸς] O Arm. ante κατὰ I d 9 Θεοῦ καὶ πατρὸς] Χριστοῦ καὶ πρὸς O 282 a 2 πειθοίμεθα O

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

ἄνδρες ὄντες τὰ γυναικῶν πάσχωσιν, οὐδαμῶς ἑαυτοῖς αἴτιοι τῆς
ἀσελγείας γεγενημένοι, ἕτεροι δὲ ἀγρίων ζώων κατάστασιν εἰ-
ληφότες, τῷ τὴν φορὰν τοῦ παντὸς τοιούτους αὐτοὺς πεποιηκέναι,
διὰ τὸ τὸν Θεὸν οὕτω κεκοσμηκέναι τὸ πᾶν, ἐπιδιδόασιν ἑαυτοὺς
ὠμοτάτοις καὶ σφόδρα ἀπανθρώποις πράγμασιν, ἀνδροφονίαις καὶ b
πειρατείαις; Καὶ τί δεῖ λέγειν ἡμᾶς περὶ τῶν συμβαινόντων
ἐν ἀνθρώποις καὶ ἁμαρτανομένων ὑπ' αὐτῶν, μυρίων ὅσων τυγχα-
νόντων, οὕστινας οἱ τῶν γενναίων προϊστάμενοι τούτων λόγων
ἀπολύοντες παντὸς ἐγκλήματος, τῷ Θεῷ προσγράφουσι πάντων
τῶν κακῶς καὶ ψεκτῶς πραττομένων τὴν αἰτίαν;

Ἐὰν δέ τινες αὐτῶν, ὡς ἀπολογούμενοι περὶ Θεοῦ, ἕτερον μὲν
εἶναι λέγωσι τὸν ἀγαθόν, οὐδενὸς τούτων ἔχοντα τὴν ἀρχήν, τῷ c
δὲ δημιουργῷ πάντα τὰ τοιαῦτα προσάπτωσι, πρῶτον μὲν οὐδ'
ὡς ὃ βούλονται δυνήσονται ἀποδεικνύναι, ὅτι ἐστὶ δίκαιος. Πῶς
γὰρ ὁ τοσούτων κακῶν κατ' αὐτοὺς πατὴρ εὐλόγως χρηματίζοι
δίκαιος; Δεύτερον δέ, περὶ ἑαυτῶν τί ποτε φήσουσιν, ἐξετα-
στέον; Πότερον ὑπόκεινται τῇ φορᾷ τῶν ἀστέρων, ἢ ἠλευθέρωνται,
καὶ ἐν τῷ βίῳ τυγχάνοντες οὐδὲν ἐνεργούμενον εἰς ἑαυτοὺς
ἔχουσιν ἐκεῖθεν; Εἰ μὲν γὰρ φήσουσιν ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄστροις,
δῆλον ὅτι τὰ ἄστρα τὸ νοῆσαι αὐτοῖς τοῦτο ἐχαρίσατο, καὶ ὁ d
δημιουργὸς ὑποβεβληκὼς ἔσται διὰ τῆς τοῦ παντὸς κινήσεως τὸν
λόγον τὸν περὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀναπεπλασμένου θεοῦ, ὅπερ οὐ
βούλονται. Εἰ δὲ ἀποκρινοῦνται ὅτι ἔξω τῶν νόμων τυγχάνουσι
τοῦ δημιουργοῦ τῶν κατὰ τοὺς ἀστέρας, ἵνα μὴ ἀπόφασις ᾖ τὸ
λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀναπόδεικτος, πειραθήτωσαν ἡμᾶς προσάγειν
ἀναγκαστικώτερον, διαφορὰν παριστάντες νοῦ τινὸς ὑποκειμένου

---

a 5 ἀσελγίας O ἀνειληφότες Arm. a 6 τῷ] τὸ O a 7 οὕτω] om I b 1 ἀνδροφονίαις] pr καὶ E Arm. b 2 πειρατίαις O b 5 προγράφουσι I b 6 ψεκτῶς] ψευστῶς ? I τὰς αἰτίας Arm. c 1 λέγωσιν εἶναι O λέγωσι] λέγουσι I c 2 πάντων O τὰ] om I c 3 ὃ] Orig., om codd Eus. δεήσονται O c 4 χρηματίζοι] δογματίζοιτο Arm. c 5 δέ] om O ποτε] om O Arm. c 6 φθορᾷ I d 1 νοηθῆναι Arm. d 3 ἀνωτέρω] ω 2° sup ras I, ἀνωτέρου O, + ἂν I d 4 τῶν νόμων τυγχάνουσι] τοῦ νόμου τυγχ. I, τυγχ. τῶν νόμων BO Orig.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

γενέσει καὶ εἱμαρμένῃ, καὶ ἑτέρου ἀπὸ τούτων ἐλευθέρου. Δῆλον γάρ ἐστι τοῖς εἰδόσι τοὺς τοιούτους, ὅτι λόγον ἀπαιτηθέντες διδόναι αὐτοῖς οὐδαμῶς δυνήσονται. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, καὶ εὐχαὶ παρέλκουσι μάτην παραλαμβανόμεναι. Εἰ γὰρ κατηνάγκασται τάδε τινὰ γενέσθαι, καὶ οἱ ἀστέρες ποιοῦσιν, οὐδὲν δὲ
p. 283 παρὰ τὴν τούτων πρὸς ἀλλήλους ἐπιπλοκὴν δύναται γενέσθαι, Θεὸν ἀλογίστως ἀξιοῦμεν τάδε τινὰ ἡμῖν δωρήσασθαι. Καὶ τί ἐπὶ πλεῖον μηκύνειν τὸν λόγον δεῖ, παριστάντα τὸ ἀσεβὲς τοῦ καθημαξευμένου ἀβασανίστως παρὰ τοῖς πολλοῖς περὶ εἱμαρμένης τόπου; Αὐτάρκη γὰρ εἰς ὑπογραφὴν καὶ τὰ εἰρημένα.

Πόθεν δὲ ἐξετάζοντες τό· *ἔστωσαν εἰς σημεῖα οἱ φωστῆρες*· ἐπὶ ταῦτα ἐληλύθαμεν, ἑαυτοὺς ὑπομνήσωμεν. Οἱ μανθάνοντες περί
b τινων ἀληθῆ, ἤτοι αὐτόπται τῶν πραγμάτων γενόμενοι ἀποφαίνονται τάδε τινὰ ὑγιῶς, τὸ πάθος καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν πεπονθότων ἢ ἐνηργηκότων θεασάμενοι, ἢ ἀπαγγελλόντων τῶν οὐδαμῶς αἰτίων τοῖς γεγενημένοις ἀκούσαντες τάδε τινὰ γινώσκουσιν. (Ὑπεξῃρήσθω δὲ νῦν τοῦ λόγου τὸ δύνασθαι τοὺς δεδρακότας ἢ πεπονθότας, διηγουμένους ἃ δεδράκασιν ἢ πεπόνθασιν, ἐνάγειν εἰς γνῶσιν τῶν πεπραγμένων τὸν μὴ παρατετυχηκότα.) Ἐὰν οὖν
c ὁ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ μηδαμῶς αἰτίου τῶν γινομένων τὸ τάδε τινὰ τοῖσδε γεγονέναι ἢ συμβήσεσθαι μὴ διακρίνῃ ὅτι οὐ πάντως ὁ διδάσκων περί τινος ὡς γενομένου ἢ ἐσομένου αἴτιός ἐστι τοῦ τὸ πρᾶγμα τοιόνδε τι τυγχάνειν, οἰήσεται τὸν παραστήσαντα περὶ τοῦ τάδε τινὰ γεγονέναι, ἢ τάδε τινὰ ἔσεσθαι, πεποιηκέναι ἢ ποιήσειν τὰ περὶ ὧν διδάσκει, οἰήσεται δὲ δηλονότι ἐσφαλμένως. Ὡς εἴ τις ἐντυχὼν προφητικῇ βίβλῳ προδηλούσῃ τὰ περὶ Ἰούδαν

---

283 a 6 Gen. i. 14

---

d 8—**283 c** 6 *δῆλον—ἐσφαλμένως* om B **d** 9 *τοῖς εἰδόσι*] Orig., om codd Eus. **d** 10 *αὐτοῖς*] *αὐτὸν* Arm. *οὐδαμῶς*] om I **d** 11 *εὐχὰς* I *γὰρ*] + *καὶ* I *κατηναγκάσθαι* O **283 a** 2 *δωρεῖσθαι* Arm. **a** 3 *ἐπὶ—δεῖ*] *μηκύνομεν τὸν λόγον* O **a** 4 *κατημαζευμένου* O, *κατημαξευμένου* ceteri codd et edd **a** 6 *δὲ*] *δὴ* IO **b** 1 *γινόμενοι* O **b** 3 *ἐνηργηκότων*] Orig., *ἐνεργηκότων* Arm., *ἐνεργησάντων* I, *ἐνηργηθέντων* O **b** 7 *παρατετευχότα* Arm. **c** 1 *μηδαμῶς*] *μηδενὸς* I **c** 2 *διακρίνοι* I **c** 3 *περί*] *παρά* O

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

τὸν προδότην νομίσαι, μαθὼν τὸ ἐσόμενον, ὁρῶν αὐτὸ ἀποτελούμενον, τὴν βίβλον αἰτίαν εἶναι τοῦ τόδε τι γεγονέναι ὕστερον, d ἐπεὶ ἀπὸ τῆς βίβλου μεμάθηκε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰούδα πραχθησόμενα ὕστερον· ἢ πάλιν μὴ τὴν βίβλον ὑπολάβοι εἶναι αἰτίαν, ἀλλὰ τὸν πρῶτον γράψαντα αὐτήν, ἢ τὸν ἐνεργήσαντα φέρε εἰπεῖν τὸν Θεόν. Ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν περὶ τοῦ Ἰούδα προφητευομένων αὐταὶ αἱ λέξεις ἐξεταζόμεναι ἐμφαίνουσι τὸν Θεὸν ποιητὴν μὴ γεγονέναι τῆς τοῦ Ἰούδα προδοσίας, ἀλλὰ μόνον δεδηλωκέναι προεγνωκότα τὰ ἀπὸ τῆς τούτου κακίας πραχθησόμενα παρὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν· οὕτως εἴ τις ἐμβαθύναι τῷ λόγῳ τοῦ προειδέναι τὰ πάντα τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἐν οἷς οἷον ἐνετύπωσε τῆς ἑαυτοῦ προγνώσεως τοὺς λόγους, κατανοήσαι ἂν ὅτι οὔτε ὁ προγνοὺς πάντως αἴτιος τῶν προεγνωσμένων, οὔτε τὰ τοὺς τύπους τῶν p. 284 λόγων τῆς προγνώσεως τοῦ προεγνωκότος δεξάμενα.

Ὅτι μὲν οὖν ἕκαστον τῶν ἐσομένων πρὸ πολλοῦ οἶδεν ὁ Θεὸς γενησόμενον, καὶ χωρὶς μὲν γραφῆς αὐτόθεν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς περὶ Θεοῦ δῆλον τῷ συνιέντι ἀξίωμα δυνάμεως νοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦτο παραστῆσαι, πλήρεις μέν εἰσιν αἱ προφητεῖαι τοιούτων παραδειγμάτων, καὶ τὰ κατὰ τὴν Σωσάνναν δὲ τοῦ Θεοῦ γινώσκοντος τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, b οὕτω λέγουσαν· Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῆ μου κατεμαρτύρησαν οὗτοι. Σαφέστατα δὲ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν καὶ ὄνομα βασιλεύσοντος καὶ πράξεις ἀνεγράφησαν πρὸ πλειόνων ἐτῶν τοῦ γενέσθαι προφητευόμενα οὕτως· Καὶ ἐποίησεν Ἱεροβοὰμ ἑορτὴν ἐν

284 b 2 Dan. *Sus.* 42 (Theodotion, om LXX) b 6 III (I) Regn. xii. 32

d 1 τοῦ τόδε] Dind., Orig., τοῦτο δέ I, τόδε O d 2 μεμαθήκαμεν I τὰ . . . πραχθ.] τὸ . . . πραχθησόμενον I Arm. d 3 ὕστερον] om I Arm. d 6 ἐμφαίνουσιν ἐξεταζόμεναι O d 10 τούς] BI Orig. codd ABC, τοῖς O Orig. edd ἐτύπωσε BO 284 a 2 τῆς] τοὺς O a 4 ἐννοίας τῆς περὶ Θ.] περὶ θ. ἐνν. BO a 7 παραδειγμάτων] om BO τὰ] om I Arm. Σωσάναν I b 3 κατεμαρτήρησαν (sic) I b 4 οὗτοι] om Dan. (Theod.) b 5 βασιλεύσοντος] Vig. marg., Orig., βασιλεύοντος codd Eus. ἀναγράφει O

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ, ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός, κατὰ
c τὴν ἑορτὴν τὴν ἐν γῇ Ἰούδα. Καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν Βαιθήλ, ὃ ἐποίησεν ταῖς δαμάλεσιν, αἷς ἐποίησεν. Εἶτα μετ' ὀλίγα· Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐξ Ἰούδα παρεγένετο ἐν λόγῳ Κυρίου ἐν Βαιθήλ, καὶ Ἱεροβοὰμ εἱστήκει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ ἐπιθῦσαι· Καὶ ἐπεκάλεσεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐν λόγῳ Κυρίου, καὶ εἶπε· Θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται τῷ οἴκῳ Δαβίδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ,
d καὶ θύσει ἐπὶ σὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν τῶν ἐπιθυόντων ἐπὶ σέ, καὶ ὀστᾶ ἀνθρώπων καύσει ἐπὶ σέ. Καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τέρας, λέγων· Τοῦτο τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε Κύριος λέγων· Ἰδοὺ τὸ θυσιαστήριον ῥήγνυται, καὶ ἐκχυθήσεται ἡ πιότης ἡ ἐπ' αὐτῷ. Καὶ μετ' ὀλίγα δηλοῦται, ὅτι καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐρράγη, καὶ ἐξεχύθη ἡ πιότης ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου κατὰ τὸ τέρας ὃ ἔδωκεν ὁ ἄνθρωπος ἐν λόγῳ Κυρίου. Καὶ ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ γενομένῳ πρὸ πολλοῦ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς εἰς Βαβυλῶνα, μεθ' ἣν αἰχμαλωσίαν ὕστερόν ποτε γίνεται Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς συνεργήσας τῇ οἰκοδομῇ τοῦ ναοῦ γενομένῃ κατὰ τοὺς χρόνους Ἔσδρα, ταῦτα περὶ Κύρου ὀνομαστὶ προφητεύεται· Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, ἐπακοῦσαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαρρήξω. ἀνοίξω ἔμπροσθεν αὐτοῦ θύρας, καὶ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται. Ἐγὼ
p. 285 ἔμπροσθέν σου πορεύσομαι, καὶ ὄρη ὁμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρίψω, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω· καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινούς, ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῷς ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, ὁ καλῶν τὸ ὄνομά σου, Θεὸς Ἰσραήλ. Ἕνεκεν τοῦ παιδός μου Ἰακώβ, καὶ Ἰσραὴλ τοῦ ἐκλεκτοῦ μου, ἐγὼ καλέσω σε τῷ ὀνόματί μου, καὶ προσδέξομαί σε. Σαφῶς γὰρ καὶ ἐκ τούτων δεδήλωται, ὅτι διὰ τὸν λαὸν ὃν εὐερ-

---

c 2 III (I) Regn. xiii. 1 d 4 ibid. xiii. 5 d 11 Esa. xlv. 1

---

b 7 πέμπτῃ καὶ δεκ.] πεντεκαιδεκάτῃ LXX Arm. c 1 τὸ ἐν Β. ὃ ἐποίησεν] + ἐν codd. ὃ ἐπ. ἐν Β. τοῦ θύειν LXX c 2 Βεθήλ BO (et in c 3) c 3 ἐν 2°] εἰς LXX Arm. c 4 ἐπὶ] εἰς BO αὐτοῦ om LXX[B] c 5 ἐπὶ] πρὸς LXX καὶ εἶπε] om LXX[B] c 6 Δαυείδ LXX, Δαυίδ Orig. Ἰωσείας LXX[B*] d 2 ἔδωκεν] δώσει LXX d 3 τέρας] ῥῆμα LXX[B] d 4 ποιότης O et sic infr ἐπ' αὐτῷ] ἐπὶ σέ O (ἐπ' αὐτῷ supra) d 6 ἄνθρωπος] + τοῦ Θεοῦ LXX Arm. d 8 αἰχμαλωσίαν] αἰχμάλωτος O d 9 συνεργήσας] pr καὶ I γενομένῳ O d 10 ὀνομαστὶ περὶ Κύρου BO d 11 χρηστῷ I 285 a 2 συνθλάσσω O, συγκλάσω LXX

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

γέτησεν ὁ Κῦρος, ὁ Θεὸς μὴ γινώσκοντι αὐτῷ τὴν καθ' Ἑβραίους
θεοσέβειαν ἐδωρήσατο ἐθνῶν πλειόνων ἄρξαι. Καὶ ἔστι ταῦτα **b**
μαθεῖν καὶ ἀπὸ Ἑλλήνων τῶν ἀναγραψάντων τὰ περὶ τὸν προ-
φητευθέντα Κῦρον. Ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ Δανιήλ, Βαβυλωνίων
βασιλευόντων τότε, τῷ Ναβουχοδονόσορ δείκνυνται αἱ ἐσόμεναι
βασιλεῖαι μετ' αὐτόν. Δείκνυνται δὲ διὰ τῆς εἰκόνος, χρυσίου
μὲν τῆς Βαβυλωνίων ἀρχῆς ὀνομαζομένης, ἀργυρίου δὲ τῆς
Περσῶν, χαλκοῦ δὲ τῆς Μακεδόνων, σιδήρου δὲ τῆς Ῥωμαίων.
Καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ τὰ περὶ Δαρεῖον καὶ Ἀλέξανδρον, **c**
καὶ τοὺς τέσσαρας διαδόχους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνων βασι-
λέως, καὶ Πτολεμαῖον τὸν τῆς Αἰγύπτου ἄρξαντα, τὸν ἐπικαλού-
μενον Λαγών, οὕτω προφητεύεται· *Καὶ ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ
λιβὸς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. . . . Καὶ τῷ τράγῳ κέρας ἀνὰ μέσον τῶν
ὀφθαλμῶν. Καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, οὗ εἶδον
ἑστῶτος ἐνώπιον τοῦ Οὐβάλ, καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτὸν ἐνώπιον τῆς ἰσχύος* **d**
*αὐτοῦ. Καὶ εἶδον αὐτὸν φθάνοντα ἕως τοῦ κριοῦ, καὶ ἐξηγριώθη πρὸς αὐτόν,
καὶ ἔπαισε τὸν κριόν, καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν
ἰσχὺς τῷ κριῷ στῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ
συνεπάτησεν αὐτόν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος τὸν κριὸν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ.
Καὶ ὁ τράγος τῶν αἰγῶν ἐμεγαλύνθη ἕως σφόδρα. Καὶ ἐν τῷ ἰσχῦσαι αὐτὸν
συνετρίβη τὸ κέρας αὐτοῦ τὸ μέγα, καὶ ἀνέβη ἕτερα κέρατα ὑποκάτω αὐτοῦ
εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς ἐξῆλθε κέρας ἓν
ἰσχυρόν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς τὸν νότον καὶ τὴν δύσιν.* Τί δὲ δεῖ
λέγειν τὰς περὶ Χριστοῦ προφητείας, οἷον τόπον γενέσεως αὐτοῦ
Βηθλεέμ, καὶ τόπον ἀνατροφῆς αὐτοῦ Ναζαρά, καὶ τὴν εἰς Αἴγυπτον
ἀναχώρησιν, καὶ τεράστια ἃ ἐποίησε, καὶ τίνα τρόπον ὑπὸ Ἰούδα **p. 286**

---

285 b 3 Cf Dan. ii. 37 c 4 Dan. viii. 5 (Theodotion)

---

b 1 *ἐδωρήσατα* O **b** 2 Ἑλλήνων] pr *τῶν* I **c** 1 *Δαρεῖ* I **c** 3 *καὶ—προφητεύεται καὶ*] om B **c** 4 *Λαγών*] G, *Λάγνον* I, *Λαγοῦν* (*ών* superscr.) O, *Λάγου* (*Λαγών* Arm.) Orig. **c** 5 *ἀνὰ*] om Dan. (B) **c** 6 *ὀφθαλμῶν*] + *αὐτοῦ* Dan. **d** 1 *ἑστὼς* Dan. (BΓ) *ἐνώπιον*] *ἐν ὁρμῇ* Dan. **d** 3 *τὰ*] pr *τοῦ* ? O **d** 7 *κέρατα*] + *τέσσαρα* LXX Orig. *αὐτοῦ*] pr *αὐτω* (sic) I **d** 8 *ἑνὸς*] + *αὐτῶν* Dan. *κέρας ἓν*] *ἑκατέ* (sic) I **d** 9 *πρὸς*] *περὶ* BO *τὴν*] pr *πρὸς* Dan. *δύσιν*] *δύναμιν* Dan. (BAΓ) **d** 11 *Νάζορα* I, *Ναζαρέτ* O *Αἴγυπτον*] pr *τὴν* BO **286 a** 1 *Ἰούδα*] *Ἰουδαίων* O

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

τοῦ εἰς ἀποστολὴν κεκλημένου προεδόθη; Πάντα γὰρ ταῦτα σημεῖά ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ προγνώσεως. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτήρ, Ὅταν, φησίν, ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Προεῖπε γὰρ τὸ ὕστερον συμβεβηκὸς τὸ τέλος τῆς κατασκαφῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἀποδεδειγμένου τοίνυν ἡμῖν περὶ τοῦ προγνώστην εἶναι τὸν Θεὸν οὐκ ἀκαίρως, ἵνα διηγησώμεθα πῶς οἱ ἀστέρες γίνονται εἰς
b σημεῖα, νοητέον τοὺς ἀστέρας οὕτω τετάχθαι κινεῖσθαι, ἐναντιοφορούντων τῶν καλουμένων πλανωμένων τοῖς ἀπλανέσιν, ἵνα σημεῖα ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων πάντων τῶν περὶ ἕκαστον γινομένων καὶ τῶν καθόλου λαμβάνοντες γινώσκωσιν, οὐχὶ οἱ ἄνθρωποι, (πολλῷ γὰρ μεῖζον ἢ κατὰ ἄνθρωπον τὸ δύνασθαι κατὰ ἀλήθειαν ἐκλαμβάνειν ἀπὸ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων τὰ περὶ ἑκάστου τῶν ὅ τί ποτε οὖν ἐνεργούντων ἢ πασχόντων,) ἀλλ' αἱ δυνάμεις, ἃς ἀναγκαῖον διὰ πολλὰ ταῦτα γινώσκειν, ὡς
c κατὰ δύναμιν διὰ τῶν ἑξῆς δείξομεν. Συνέντες δὲ οἱ ἄνθρωποι ἔκ τινων τηρήσεων, ἢ καὶ ἐκ διδασκαλίας ἀγγέλων τὴν ἰδίαν τάξιν παραβεβηκότων, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ γένους ἡμῶν ἐπιτριβῇ διδαξάντων περὶ τούτων τινά, ᾠήθησαν τοὺς ἀφ' ὧν τὰ σημεῖα οἴονται λαμβάνειν αἰτίους ὑπάρχειν τούτων, ἃ σημαίνειν ὁ λόγος φησί· περὶ ὧν καὶ αὐτῶν ὡς ἐν ἐπιτομῇ κατὰ δύναμιν ἐπιμελέστερον εὐθέως διαληψόμεθα. Προκείσεται τοίνυν ταῦτα τὰ προβλήματα. (α′) Πῶς, προγνώστου ὄντος ἐξ αἰῶνος τοῦ Θεοῦ περὶ
d τῶν ὑφ' ἑκάστου πράττεσθαι νομιζομένων, τὸ ἐφ' ἡμῖν σώζεται· (β′) καὶ τίνα τρόπον οἱ ἀστέρες οὐκ εἰσὶ ποιητικοὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις, σημαντικοὶ δὲ μόνον· (γ′) καὶ ὅτι ἄνθρωποι τὴν περὶ τούτων γνῶσιν ἀκριβῶς ἔχειν οὐ δύνανται, ἀλλὰ δυνάμεσιν ἀνθρώπων

286 a 4 Luc. xxi. 20

a 2 ἐστι σημεῖα BO a 3 καὶ] om I a 4 κυκλουμένην] κλονουμένην O τὴν Ἱερ. ὑπὸ στρατοπ. O τὴν] τὸν I a 5 γνῶτε NT ἐρήμωσις] ἐρώτησις I a 6 τὸ] om Arm. b 7 οὖν] om BO Orig. b 8—287 a 7 ἀλλ'—ἀδικήματα om B b 8 ἃς] αἷς I c 1 διὰ τῶν] ἐν τοῖς I Arm. συνέντες] σανθέντες (sic) Arm. c 5 σημαίνει I c 7 εὐθέως] ἀθέως I

κρείττοσι τὰ σημεῖα ἔκκειται. (δ´) Τίς γὰρ ἡ αἰτία τοῦ τὰ σημεῖα ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ
τὸν Θεὸν πεποιηκέναι εἰς γνῶσιν τῶν δυνάμεων, τέταρτον ἐξετα-
σθήσεται. Καὶ τοίνυν ἴδωμεν τὸ πρῶτον, ὅπερ εὐλαβηθέντες
πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἰόμενοι κατηναγκάσθαι τὰ πράγματα καὶ
τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν μηδαμῶς σώζεσθαι εἰ ὁ Θεὸς προγινώσκει τὰ μέλ-
λοντα, ἀσεβὲς δόγμα ἐτόλμησαν ἀναδέξασθαι μᾶλλον, ἢ προσ- p. 287
έσθαι τό, ὥς φασιν ἐκεῖνοι, ἔνδοξον μὲν περὶ Θεοῦ, ἀναιροῦν δὲ
τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν καὶ διὰ τοῦτο ἔπαινον καὶ ψόγον, καὶ τὸ τῶν ἀρετῶν
ἀποδεκτὸν τῶν τε κακιῶν ψεκτόν. Καί φασιν, εἰ ἐξ αἰῶνος ἔγνω
ὁ Θεὸς τόνδε τινὰ ἀδικήσειν καὶ τάδε ποιῆσαι τὰ ἀδικήματα,
ἀψευδὴς δὲ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντως ἔσται ἄδικος ποιήσων
τάδε τὰ ἀδικήματα ὁ τοιοῦτος εἶναι προεωραμένος, καὶ ἀμήχανον
μὴ ἀδικήσειν αὐτόν· εἰ δὲ ἀμήχανον μὴ ἀδικήσειν αὐτόν, κατ-
ηνάγκασται τὸ ἀδικήσειν αὐτόν, καὶ ἀδύνατον ἔσται ἄλλο τι πρᾶξαι b
αὐτὸν ἢ ὅπερ ἔγνω ὁ Θεός. Εἰ δὲ ἀδύνατον ἄλλο τι πρᾶξαι
αὐτόν, οὐδεὶς δὲ ἀδύνατον μὴ ποιήσας ψεκτός ἐστι, μάτην αἰτιώ-
μεθα τοὺς ἀδίκους. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀδίκου καὶ τῶν ἀδικημάτων
ἐπέρχονται καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα, εἶτα ἐκ τοῦ ἐναντίου
καὶ τὰ νομιζόμενα κατορθώματα· καί φασιν ἀκολουθεῖν τῷ τὸν
Θεὸν τὰ μέλλοντα προεγνωκέναι τὸ μὴ δύνασθαι τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν
σώζεσθαι. Πρὸς οὓς λεκτέον, ὅτι ἐπιβάλλων ὁ Θεὸς τῇ ἀρχῇ
τῆς κοσμοποιίας, οὐδενὸς ἀναιτίως γινομένου, ἐπιπορεύεται τῷ νῷ c
ἕκαστον τῶν ἐσομένων ὁρῶν, ὅτι ἐπεὶ τόδε γέγονε τόδε ἕπεται,
ἐὰν δὲ γένηται τόδε τὸ ἑπόμενον τόδε ἀκολουθεῖ· οὗ ὑποστάντος,
τόδε ἔσται· καὶ οὕτω μέχρι τέλους τῶν πραγμάτων ἐπιπορευθεὶς
οἶδεν ἃ ἔσται, οὐ πάντως ἑκάστῳ τῶν γινωσκομένων αἴτιος τοῦ
αὐτὸ συμβῆναι τυγχάνων. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ὁρῶν τινὰ διὰ
μὲν ἀμαθίαν προπετῆ, διὰ δὲ τὴν προπέτειαν ἀλογίστως ἐπιβαί-

d 8 πολλοὶ] τινὲς I, + τινὲς Arm. d 9 προγινώσκοι O 287 a 5 ποιήσειν Orig. a 8 [εἰ—αὐτόν]] om codd Eus. et Orig. (Arm.) b 1 ἀδικῆσαι I b 2 ὁ Θεὸς ἔγνω I b 3 ἀδύνατα Orig. b 6 καὶ 1°] κἀπὶ Vig. marg τῷ] τὸ O c 1 ἀναιτίου O c 4 τόδε] τὸ I c 7 μὲν] om Arm.

ΩΡΙΓΕ-ΝΟΥΣ d νοῦντα ὁδοῦ ὀλισθηρᾶς, καὶ καταλάβοι πεσεῖσθαι ὀλισθήσαντα, οὐχὶ αἴτιος τοῦ ὀλίσθου ἐκείνῳ γίνεται· οὕτω νοητέον τὸν Θεὸν προεωρακότα ὁποῖος ἔσται ἕκαστος καὶ τὰς αἰτίας τοῦ τοιοῦτον αὐτὸν ἔσεσθαι καθορᾶν, καὶ ὅτι ἁμαρτήσεται τάδε, ἢ κατορθώσει τάδε. Καὶ εἰ χρὴ λέγειν οὐ τὴν πρόγνωσιν αἰτίαν τῶν γινομένων, (οὐ γὰρ ἐφάπτεται τοῦ προεγνωσμένου ἁμαρτησομένου ὁ Θεός, ὅταν ἁμαρτάνῃ,) ἀλλὰ παραδοξότερον μὲν ἀληθὲς δὲ ἐροῦμεν, τὸ ἐσόμενον αἴτιον τοῦ τοιάνδε εἶναι τὴν περὶ αὐτοῦ πρόγνωσιν. Οὐ

p. 288 γὰρ ἐπεὶ ἔγνωσται γίνεται, ἀλλ' ἐπεὶ γίνεσθαι ἔμελλεν ἔγνωσται. Διαστολῆς δὲ δεῖται. Εἰ μὲν γὰρ τὸ *πάντως ἔσται* οὕτω τις ἑρμηνεύει, ὡς ἀνάγκην εἶναι γενέσθαι τὸ προεγνωσμένον, οὐ διδόαμεν αὐτῷ· οὐ γὰρ ἐροῦμεν, ἐπεὶ προέγνωσται Ἰούδαν προδότην γενέσθαι, ὅτι πᾶσα ἀνάγκη ἦν Ἰούδαν προδότην γενέσθαι. Ἐν γοῦν ταῖς περὶ τοῦ Ἰούδα προφητείαις μέμψεις καὶ κατηγορίαι τοῦ Ἰούδα ἀναγεγραμμέναι εἰσί, παντί τῳ παριστᾶσαι τὸ ψεκτὸν αὐτοῦ. Οὐκ ἂν δὲ ψόγος αὐτῷ προσήπτετο, εἰ ἐπάναγκες προ-

b δότης ἦν, καὶ μὴ ἐνεδέχετο αὐτὸν ὅμοιον τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις γενέσθαι. Ὅρα δὲ εἰ μὴ ταῦτα δηλοῦται δι' ὧν παραθησόμεθα ῥητῶν οὕτως ἐχόντων· *μηδὲ γενηθήτω οἰκτίρμων τοῖς ὀρφανοῖς αὐτοῦ, . . . ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος· καὶ κατεδίωξεν ἄνθρωπον πένητα καὶ πτωχὸν καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ τοῦ θανατῶσαι· καὶ ἠγάπησε κατάραν, καὶ ἥξει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἠθέλησεν εὐλογίαν, καὶ μακρυνθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.*

c Εἰ δέ τις διηγήσεται τὸ *πάντως ἔσται* κατὰ τὸ σημαίνειν αὐτὸ λέγων ὅτι ἔσται μὲν τάδε τινά, ἐνεδέχετο δὲ καὶ ἑτέρως γενέσθαι, τοῦτο ὡς ἀληθὲς συγχωροῦμεν. Τὸν μὲν γὰρ Θεὸν οὐκ ἐνδέχεται ψεύσασθαι, ἐνδέχεται δὲ περὶ τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι καὶ μὴ γενέσθαι φρονῆσαι τὸ γενέσθαι αὐτὰ καὶ τὸ μὴ γενέσθαι.

Σαφέστερον δὲ τοῦτο ἐροῦμεν οὕτως. Εἰ ἐνδέχεται Ἰούδαν εἶναι

---

288 b 3 Ps. cviii (cix). 12, 16

d 1 *καὶ*] *εἰ* I Arm. d 2 *οὐχὶ*] *οὐκ* O d 4 *ἔσεσθαι*] *ἔσε* I d 7 *ἁμαρτάνῃ*] *ἁμαρτάνοι* I 288 a 1 *ἔμελλε γίνεσθαι* B Arm. a 7 *ἀναγεγρ. εἰσί*] *ἀναγέγραπται* BO *παριστῶσαι* BO c 1 *κατὰ τὸ*] *καὶ τοῦτο* Arm. c 2 *ἐνδέχεται* BO *ἑτέρων* B, *ἑτέρω* O c 3 *ἀληθῶς* BO c 5 *αὐτὰ τὸ γενέσθαι* I *τὸ* 2°] om BO c 6 *οὕτως ἐροῦμεν* BO Arm.

ἀπόστολον ὁμοίως Πέτρῳ, ἐνδέχεται τὸν Θεὸν νοῆσαι περὶ τοῦ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ
Ἰούδα ὅτι μενεῖ ἀπόστολος ὁμοίως Πέτρῳ· εἰ ἐνδέχεται Ἰούδαν
προδότην γενέσθαι, ἐνδέχεται τὸν Θεὸν φρονῆσαι περὶ αὐτοῦ ὅτι d
προδότης ἔσται. Εἰ δὲ προδότης ἔσται Ἰούδας, ὁ Θεὸς τῇ προ-
γνώσει αὐτοῦ τῶν προειρημένων ἐνδεχομένων δύο, ἐνδεχομένου τοῦ
εἶναι ἑνὶ αὐτῶν, τὸ ἀληθὲς προγινώσκων, προγνώσεται τὸν Ἰούδαν
προδότην γενέσθαι· τὸ δὲ περὶ οὗ ἡ γνῶσις ἐνδέχεται καὶ ἑτέρως
γενέσθαι· καὶ λέγοι ἂν ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐνδέχεται μὲν
τόνδε τόδε ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον· ἐνδεχομένων δὲ ἀμφο-
τέρων, οἶδα ὅτι τόδε ποιήσει. Οὐ γὰρ ὥσπερ ὁ Θεὸς εἴποι ἄν,
οὐκ ἐνδέχεται τόνδε τινὰ τὸν ἄνθρωπον πτῆναι, οὕτω χρησμόν,
φέρε εἰπεῖν, περί τινος διδοὺς ἐρεῖ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τόνδε
σωφρονῆσαι· δύναμις μὲν γὰρ πάντῃ οὐκ ἔστι τοῦ πτῆναι οὐδαμῶς p. 289
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, δύναμις δέ ἐστι τοῦ σωφρονῆσαι καὶ τοῦ ἀκο-
λαστῆσαι. Ὧν ἀμφοτέρων δυνάμεων ὑπαρχουσῶν, ὁ μὴ προσέχων
λόγοις ἐπιτρεπτικοῖς καὶ παιδευτικοῖς ἑαυτὸν ἐπιδίδωσι τῇ χείρονι·
τῇ κρείττονι δὲ ὁ ζητήσας τὸ ἀληθὲς καὶ βιῶσαι βεβουλημένος
κατ' αὐτό. Οὐ ζητεῖ δὲ ὅδε μὲν τἀληθῆ, ἐπεὶ ἐπιρρέπει ἐπὶ τὴν
ἡδονήν· ὅδε δὲ ἐξετάζει περὶ αὐτῶν, αἱρεθεὶς ὑπὸ τῶν κοινῶν
ἐννοιῶν καὶ λόγου προτρεπτικοῦ. Πάλιν δ' αὖ ὅδε μὲν αἱρεῖται b
τὴν ἡδονήν, οὐχὶ οὐ δυνάμενος ἀντιβλέπειν αὐτῇ, ἀλλ' οὐκ ἀγωνι-
ζόμενος· ὅδε δὲ καταφρονεῖ αὐτῆς, τὸ ἄσχημον ὁρῶν τὸ ἐν αὐτῇ
πολλάκις τυγχάνον. Ὅτι μέντοι γε ἡ πρόγνωσις τοῦ Θεοῦ οὐκ
ἀνάγκην ἐπιτίθησι τοῖς περὶ ὧν κατείληφε, πρὸς τοῖς εἰρημένοις
καὶ τοῦτο λελέξεται, ὅτι πολλαχοῦ τῶν γραφῶν ὁ Θεὸς κελεύει
τοῖς προφήταις κηρύσσειν μετάνοιαν, οὐ προσποιησάμενος τὸ
ἐγνωκέναι πότερον οἱ ἀκούσαντες ἐπιστρέψουσιν, ἢ τοῖς ἁμαρ-

---

c 7 ἐνδέχεται—Πέτρῳ] om I   d 3 ἐνδεχομένου] Orig., γεγονότων BIO   d 4 ἑνὶ αὐτῶν] Orig., ἐν αὐτῷ BIO   d 5 ἑτέρῳ BIO   d 8 τόδε] Orig., τάδε BIO   d 8 – 289 b 4 οὐ—τυγχάνον om B   289 a 1 μὲν] om O   a 3 ὧν] τῶν I   a 4 ἐπιστρεπτικοῖς I Orig.   χείρονι· τῇ] Arm., χειρίστῃ codd Eus.   b 1 δ'] τε Orig.   ὅδε] ὁ O   b 6 λέξεται I   b 7 τοὺς προφήτας I Orig.   b 8 προεγνωκέναι Arm.   ἀκούσαντες] ἀκούσονται BO ?

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

τήμασιν αὐτῶν ἐμμενοῦσιν· ὥσπερ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ λέγεται· Ἴσως
c ἀκούσονται καὶ μετανοήσουσιν. Οὐ γὰρ ἀγνοῶν ὁ Θεὸς πότερον ἀκούσουσιν, ἢ οὔ, φησίν· Ἴσως ἀκούσονται καὶ μετανοήσουσιν, ἀλλ' οἱονεὶ τὸ ἰσοστάσιον τῶν δυναμένων γενέσθαι δεικνὺς ἐκ τῶν λεγομένων, ἵνα μὴ προκατηγγελμένη ἡ πρόγνωσις αὐτοῦ προκαταπεσεῖν ποιήσῃ τοὺς ἀκούοντας, δόξαν ἀνάγκης παριστᾶσα, ὡς οὐκ ὄντος ἐπ' αὐτοῖς τοῦ ἐπιστρέψαι, καὶ οἱονεὶ καὶ αὐτὴ αἰτία γένηται τῶν ἁμαρτημάτων. Ἢ πάλιν τοῖς ἐκ τοῦ ἀγνοεῖν τὸ προεγνωσμένον καλὸν δυναμένοις ἐν τῷ ἀγωνίσασθαι καὶ ἀντιτείνειν πρὸς τὴν
d κακίαν ἐν ἀρετῇ βιῶσαι, αἰτία γένηται ἡ πρόγνωσις ἐκλύσεως, οὐκέτι εὐτόνως ἱσταμένοις κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ὡς πάντως ἐσομένου τοῦ προειρημένου. Καὶ οὕτω γὰρ οἷον ἐμπόδιον γένοιτ' ἂν ἡ πρόγνωσις τοῦ ἐσομένου καλοῦ. Πάντα γοῦν χρησίμως ὁ Θεὸς τὰ κατὰ τὸν κόσμον οἰκονομῶν εὐλόγως ἡμᾶς καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἐτύφλωσεν. Ἡ γὰρ γνῶσις αὐτῶν ἀνῆκε μὲν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀθλεῖν κατὰ τῆς κακίας, ἐπέτριψε δ' ἂν δόξασα κατειλῆφθαι πρὸς τὸ μὴ ἀντιπαλαίσαντας ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ τάχιον αὐτῇ ὑποχειρίους γενέσθαι. Ἅμα δὲ καὶ μαχόμενον
p. 290 ἐγίνετο τῷ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι τινὰ τὸ τὴν πρόγνωσιν ἐληλυθέναι εἰς τόνδε τινά, ὅτι πάντως ἔσται ἀγαθός. Πρὸς οἷς γὰρ ἔχομεν καὶ σφοδρότητος καὶ τάσεως πλείονος χρεία πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι· προκαταληφθεῖσα δὲ ἡ γνῶσις τοῦ πάντως καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἔσεσθαι ὑπεκλύει τὴν ἄσκησιν. Διόπερ συμφερόντως οὐκ ἴσμεν οὔτε εἰ ἀγαθοὶ οὔτε εἰ πονηροὶ ἐσόμεθα.

Ἐπεὶ δὲ εἰρήκαμεν ὅτι ἀπετύφλωσεν ἡμᾶς πρὸς τὰ μέλλοντα

---

289 b 9 Jer. xxvi (xxxiii). 3

b 9 αὐτῶν] BGO?, ἑαυτῶν I Orig. c 1 μετανοήσουσιν] ἀποστραφήσονται LXX et in c 2 οὐ—μετανοήσουσιν] om I c 2—7 ἢ—ἁμαρτημάτων om B c 3 δυναμένων] I, δυνάμεων ceteri c 5 παριστῶσαν O c 6 αὐτὴ] Orig., αὕτη codd Eus. d 3 γὰρ] om BO d 6—290 a 7 ἡ—ἐσόμεθα om B d 7 ἐπέτριψε] IO Arm., ἐπέτρεψε Orig. d 8 τὸ] τοὺς I d 9 μαχομένην I 290 a 1 τῷ] τὸ (o sup ras) I a 3 ἔχομεν γὰρ O Arm. a 5 ἔσεσθαι] γενέσθαι O a 8 ἐπεὶ] ἐπειδὴ BO

ὁ Θεός, ζητούμενόν τι ῥητὸν ἀπὸ τῆς Ἐξόδου ὅρα εἰ δυνάμεθα b ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ
οὕτω σαφηνίσαι· Τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφόν, καὶ βλέποντα καὶ
τυφλόν; Οὐκ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός; Ἵνα τὸν αὐτὸν καὶ τυφλὸν καὶ
βλέποντα πεποιηκὼς ᾖ· βλέποντα μὲν πρὸς τὰ ἐνεστηκότα, τυφλὸν
δὲ πρὸς τὰ μέλλοντα. Τὸ γὰρ περὶ τοῦ δυσκώφου καὶ κωφοῦ οὐ
τοῦ παρόντος καιροῦ διηγήσασθαι. Ὅτι μέντοι γε πολλῶν τῶν
ἐφ᾽ ἡμῖν αἴτια πλεῖστα τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστί, καὶ ἡμεῖς ὁμολο-
γήσομεν· ὧν μὴ γενομένων, λέγω δὲ τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, οὐκ ἂν c
τάδε τινὰ τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν ἐπράττετο. Πράττεται δὲ τάδε τινὰ τῶν
ἐφ᾽ ἡμῖν ἀκόλουθα τοῖσδε τοῖς προγενομένοις οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν,
ἐνδεχομένου τοῦ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς προγενομένοις καὶ ἕτερα πρᾶξαι
παρ᾽ ἃ πράττομεν. Εἰ δέ τις ζητεῖ τὸ ἐφ᾽ ἡμῖν ἀπολελυμένον
εἶναι τοῦ παντός, ὥστε μὴ διὰ τάδε τινὰ συμβεβηκότα ἡμῖν ἡμᾶς
αἱρεῖσθαι τάδε, ἐπιλέλησται κόσμου μέρος ὤν, καὶ ἐμπεριεχό-
μενος ἀνθρώπων κοινωνίᾳ καὶ τοῦ περιέχοντος. Μετρίως μὲν d
οὖν ὡς ἐν ἐπιτομῇ οἶμαι ἀποδεδεῖχθαι, τὸ τὴν πρόγνωσιν τοῦ
Θεοῦ μὴ εἶναι καταναγκαστικὴν τῶν προεγνωσμένων πάντως.

Φέρε δὲ ἀγωνισώμεθα καὶ περὶ τοῦ τοὺς ἀστέρας μηδαμῶς
εἶναι ποιητικοὺς τῶν ἐν ἀνθρώποις, σημαντικοὺς δὲ μόνον. Σαφὲς
δὴ ὅτι εἰ ὅδε τις ὁ σχηματισμὸς τῶν ἀστέρων ποιητικὸς νομί-
ζοιτο τῶνδέ τινων τῶν γινομένων περὶ τὸν ἄνθρωπον· (ἔστω γὰρ
περὶ τούτου νῦν ζητεῖσθαι τὸν λόγον·) οὐκ ἂν ὁ σήμερον, φέρε
εἰπεῖν, γενόμενος σχηματισμὸς περὶ τόνδε δύναιτο νοεῖσθαι πε-
ποιηκέναι τὰ παρεληλυθότα περὶ ἕτερον ἢ καὶ περὶ ἑτέρους· πᾶν
γὰρ τὸ ποιοῦν πρεσβύτερον τοῦ πεποιημένου. Ὅσον δὲ ἐπὶ
τοῖς μαθήμασι τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπαγγελλομένων, πρεσβύτερα p. 291
τοῦ σχηματισμοῦ προλέγεσθαι νομίζεται περὶ τοὺς ἀνθρώπους.

290 b 2 Exod. iv. 11

b 2 *καὶ* 2°] om LXX Arm. b 3 *καὶ* 1°] om I LXX Arm. *βλέποντα καὶ τυφλὸν* O b 4 *πρὸς*] om I Arm. c 2 *τῶν* 1°] Orig., om BIO *πράττεται*] Orig., Vig. marg, *πράττει* BIO c 4 *τοῦ ἐπὶ*] om I c 5–291 d 5 *εἰ—ἔχειν αὐτούς* om B d 6 *δὴ*] *δὲ* O d 7 *τῶν ἀνθρώπων* IO d 9 *δύναιτο*] Arm., *δύναται* codd Eus. d 10 *περὶ* 1°] *δι᾽* O *ἑτέρους*] *ἑτέρου* O d 11 *πεποιημένου*] *ποιουμένου* O

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

Ἐπαγγέλλονται γὰρ τόνδε τινὰ τρόπον, τὴν ὥραν λαβόντες τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου, καταλαμβάνειν πῶς ἕκαστος τῶν πλανωμένων κατὰ κάθετον ἢ τῆσδε τῆς μοίρας τοῦ ζῳδίου ἢ τῶν ἐν αὐτῇ λεπτῶν, καὶ ποῖος ἀστὴρ τοῦ ζῳδιακοῦ κατὰ τοῦ ἀνατολικοῦ ἐτύγχανεν ὁρίζοντος, ποῖός τε κατὰ τοῦ δυτικοῦ, καὶ τίς κατὰ τοῦ μεσουρανήματος, καὶ τίς κατὰ τοῦ ἀντιμεσουρανήματος. Καὶ ἐπὰν θῶσι τοὺς ἀστέρας, οὓς νομίζουσιν ἑαυτοῖς ἐσχηματικέναι
b κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ δεῖνος γενέσεως ἐσχηματισμένους οὑτωσί, τῷ χρόνῳ τῆς ἀποτέξεως τοῦ περὶ οὗ σκοποῦσιν οὐ μόνον τὰ μέλλοντα ἐξετάζουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παρεληλυθότα, καὶ τὰ πρὸ τῆς γενέσεως καὶ τῆς σπορᾶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος γεγενημένα, περὶ πατρός, ποταπὸς ὢν τυγχάνει, πλούσιος ἢ πένης, ὁλόκληρος τὸ σῶμα ἢ σεσινωμένος, τὸ ἦθος βελτίων ἢ χείρων,
c ἀκτήμων ἢ πολυκτήμων, τήνδε τὴν πρᾶξιν ἢ τήνδε ἔχων. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς μητρός, καὶ περὶ πρεσβυτέρων ἀδελφῶν, ἐὰν τύχωσιν ὄντες. Ἔστω δὲ ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ παρόντος προσίεσθαι αὐτοὺς καταλαμβάνειν τὰ ἐν τόπῳ ἀληθῆ, περὶ οὗ καὶ αὐτοῦ ὕστερον δείξομεν ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει· πευσώμεθα τοίνυν τῶν ὑπολαμβανόντων κατηναγκάσθαι ὑπὸ τῶν ἄστρων τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα τίνα τρόπον ὁ σήμερον σχηματισμὸς ὁ
d τοιόσδε δύναται πεποιηκέναι τὰ πρεσβύτερα. Εἰ γὰρ τοῦτο ἀμήχανον, †καθ' ὃ δὴ ὅτι† εὑρίσκεται τὸ περὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ χρόνου ἀληθές, σαφὲς τὸ μὴ πεποιηκέναι τοὺς ἀστέρας οὑτωσὶ κινουμένους ἐν οὐρανῷ τὰ παρεληλυθότα καὶ γενόμενα πρὸ τοῦ οὕτως ἔχειν αὐτούς. Εἰ δὲ τοῦτο, τάχα ὁ προσιέμενος ἀληθεύειν αὐτούς, ἐπιστήσας τοῖς περὶ τῶν μελλόντων λεγομένοις, ἐρεῖ ἀληθεύειν αὐτοὺς οὐ τῷ ποιεῖν τοὺς ἀστέρας, ἀλλὰ τῷ σημαίνειν μόνον. Ἐὰν δέ τις φάσκῃ τὰ μὲν παρεληλυθότα

291 a 3 τρόπον] τόπον I (ο 1° sup ras) O Arm. a 6 αὐτῷ I Arm. a 7 ὁρίζοντι (sic) O a 8 καὶ—ἀντιμεσουρ.] om O b 3 ἐξετάζεσθαι O b 4 ὁ] om Orig. c 4 τόπῳ] pr τῷ Orig. d 2 †καθ' ὃ δὴ ὅτι†] codd Eus. (nisi quod ὃν pro ὃ habet I) Orig. Philoc., καθ' ὅ τι δὴ Vig. in notis, καθ' ὃ δή τι Huet d 3 ἀληθές] codd, + μὴ Orig. (Lommatzsch) d 8 τῷ] τὸ I

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

μὴ ποιεῖν τοὺς ἀστέρας, ἀλλὰ ἄλλους μὲν σχηματισμοὺς τοὺς τῆς ἐκείνων γενέσεως αἰτίους γεγονέναι, τὸν δὲ νῦν σχηματισμὸν σεσημαγκέναι μόνον, τὰ μέντοι μέλλοντα δηλοῦσθαι ἀπὸ τοῦ ἐνεστηκότος σχηματισμοῦ τῆς τοῦ δεῖνος γενέσεως· παραστησάτω τὴν διαφορὰν τοῦ ἀπὸ τῶν ἀστέρων δύνασθαι δεῖξαι ὅτι τάδε μὲν νενόηται ἀληθῆ ὡς ἀπὸ ποιούντων, τάδε δὲ ὡς ἀπὸ σημαινόντων μόνον. Μὴ ἔχοντες δὲ δοῦναι τὴν διαφορὰν εὐγνωμόνως p. 292
συγκαταθήσονται, τῷ μηδὲν τῶν κατὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν ἀστέρων γίνεσθαι, ἀλλ' ὡς προειρήκαμεν, εἰ ἄρα, σημαίνεσθαι· ὡς εἰ μὴ καὶ ἀπὸ τῶν ἀστέρων τις ἐλάμβανε τὰ παρεληλυθότα καὶ τὰ μέλλοντα, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νοῦ τοῦ Θεοῦ διά τινος λόγου προφητικοῦ. Ὥσπερ γὰρ προαπεδείξαμεν, ὅτι οὐδὲν λυπεῖ τὸν περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν λόγον τὸ τὸν Θεὸν εἰδέναι τὰ πραχθησόμενα ἑκάστῳ, οὕτως οὐδὲ τὰ σημεῖα, ἃ ἔταξεν ὁ Θεὸς b
εἰς τὸ σημαίνειν, ἐμποδίζει τὸ ἐφ' ἡμῖν· ἀλλὰ παραπλησίως βιβλίῳ περιέχοντι τὰ μέλλοντα προφητικῶς ὁ πᾶς οὐρανὸς δύναται, οἱονεὶ βίβλος ὢν Θεοῦ, περιέχειν τὰ μέλλοντα. Διόπερ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Ἰωσὴφ δύναται οὕτω νοεῖσθαι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ· *Ἀνέγνων γὰρ ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ ὅσα συμβήσεται ὑμῖν καὶ τοῖς υἱοῖς ὑμῶν.* Τάχα δὲ καὶ τό· *εἰλιγήσεται ὁ οὐρανὸς* c
ὡς βιβλίον· τοὺς λόγους τοὺς περιεχομένους σημαντικοὺς τῶν ἐσομένων δηλοῖ ἀπαρτισθησομένους καί, ἵν' οὕτως εἴπω, πληρωθησομένους, ὥσπερ λέγονται αἱ προφητεῖαι πεπληρῶσθαι τῷ ἐκβεβηκέναι. Καὶ οὕτως ἔσται εἰς σημεῖα τὰ ἄστρα γεγονότα, κατὰ τὴν λέγουσαν φωνήν· *Ἔστωσαν εἰς σημεῖα.* Ὁ δὲ Ἱερεμίας ἐπιστρέφων ἡμᾶς πρὸς ἑαυτούς, καὶ περιαιρῶν φόβον τὸν ἐπὶ τοῖς νομιζομένοις σημαίνεσθαι, τάχα δὲ καὶ ὑπολαμβανομένοις ἐκεῖθεν ἔρχεσθαι, φησίν· *Ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε.* d

---

292 b 6 Προσευχὴ Ἰωσήφ cf Fabric. *Codex Pseudepigr. Vet. Test.* i. 761–771, cf Test. Aser. 7 c 1 Is. xxxiv. 4 c 6 Gen. i. 14 d 1 Jer. x. 2

---

d 10 γενέσεως] γνώσεως I d 13—292 b 1 ὅτι—οὕτως 'om B ni fallor' Gaisf. 292 a 2 τῷ] Orig., om codd Eus. a 4 καὶ μὴ Arm. b 3 περιέχει I b 6 συμβήσονται I c 1 ἑλιγήσεται LXX Arm. ὡς βιβλίον ὁ οὐρανός LXX c 3 εἴπω] πω (sic) I d 1 φοβῆσθε (η sup ras) O

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

Ἴδωμεν καὶ δεύτερον ἐπιχείρημα, πῶς οὐ δύνανται οἱ ἀστέρες εἶναι ποιητικοί, ἀλλ', εἰ ἄρα, σημαντικοί. Ἀπὸ πλείστων γὰρ ὅσων γενέσεών ἐστι λαβεῖν τὰ περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου· (τοῦτο δὲ καθ' ὑπόθεσιν λέγομεν, συγχωροῦντες τὸ ἐπιστήμην αὐτῶν ἀναλαμβάνεσθαι ὑπ' ἀνθρώπων δύνασθαι·) φέρε γὰρ εἰπεῖν, περὶ τοῦ τόνδε πείσεσθαι τόδε, καὶ τεθνήξεσθαι περιπεσόντα λῃσταῖς καὶ ἀναιρεθέντα, φησὶ δύνασθαι λαμβάνειν ἀπό τε τῆς ἰδίας αὐτοῦ γενέσεως, κἂν τύχῃ ἔχων ἀδελφοὺς πλείονας, ἀπὸ τῆς ἑκάστου αὐτῶν. Περιέχειν γὰρ οἴονται τὴν ἑκάστου γένεσιν ἀδελφὸν ὑπὸ λῃστῶν τεθνηξόμενον, ὁμοίως καὶ τὴν τοῦ πατρός, καὶ τὴν τῆς μητρός, καὶ τὴν τῆς γαμετῆς, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν οἰκετῶν, καὶ τῶν φιλτάτων· τάχα δὲ καὶ αὐτῶν τῶν
p. 293 ἀναιρούντων. Πῶς οὖν δυνατὸν τὸν τοσαύταις γενέσεσιν, ἵνα αὐτοῖς τοῦτο συγχωρηθῇ, ἐμπεριεχόμενον γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀστέρων τῆσδε μᾶλλον τῆς γενέσεως ἢ τῶνδε; Ἀπίθανον γὰρ καὶ τὸ φάσκειν τὸν σχηματισμὸν τὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ τοῦδέ τινος γενέσει ταῦτα πεποιηκέναι, τὸν δὲ ἐν τῇ τῶνδε γενέσει μὴ πεποιηκέναι, ἀλλὰ σεσημαγκέναι μόνον. Ἠλίθιον γὰρ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἡ πάντων γένεσις περιεῖχε καθ' ἕκαστον ποιητικὸν τοῦ τόνδε ἀναιρεθῆναι· ὥστε ἐν γενέσεσιν, καθ' ὑπόθεσιν
b λέγω, πεντήκοντα περιέχεσθαι τὸ τόνδε τινὰ ἀναιρεθῆναι. Οὐκ οἶδα δ' ὅπως δυνήσονται σῶσαι τὸ τῶν μὲν ἐν Ἰουδαίᾳ σχεδὸν πάντων τοιόνδε εἶναι τὸν σχηματισμὸν ἐπὶ τῆς γενέσεως, ὡς ὀκταήμερον αὐτοὺς λαμβάνειν περιτομήν, ἀκρωτηριαζομένους καὶ ἑλκουμένους καὶ φλεγμονῇ περιπεσουμένους καὶ τραύμασι, καὶ ἅμα τῇ εἰς τὸν βίον εἰσόδῳ ἰατρῶν δεομένους· τῶν δὲ ἐν Ἰσμαηλίταις τοῖς κατὰ τὴν Ἀραβίαν, τοιόνδε, ὡς πάντας περιτέμνεσθαι τρισκαιδεκαετεῖς.
c Τοῦτο γὰρ ἱστόρηται περὶ αὐτῶν. Καὶ πάλιν τῶνδέ τινων τῶν ἐν

d 4 γενέσεών] pr καὶ O ἀνθρώπου] οὐρανοῦ I d 7 τόνδε] τήνδε I d 8 φασὶ Orig. d 9 ἀδελφοὺς] + πρεσβυτέρους O ἀπὸ] pr καὶ Arm. 293 a 1 ἀναιρεθέντων BO a 5 γενέσει] γενέσθαι BO a 5—d 7 τὸν—ἀστέρων om B a 6 σεσημακέναι O b 1 οἶδα δ'] οἶδ' IO Arm. b 2 τὸ] τῷ O b 4 ἀκρωτηριαζομένους] + τὰ μόρια Arm. b 6 τῶν] τῶνδε I

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

Αἰθίοψι τοῖσδε τὰς κόγχας τῶν γονάτων περιαιρεῖσθαι, καὶ τῶν Ἀμαζόνων τοὺς ἑτέρους τῶν μαστῶν. Πῶς γὰρ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ἀστέρες τοῖσδε τοῖς ἔθνεσιν; Οἶμαι ὅτι εἰ ἐπιστήσαιμεν οὐδὲ μέχρι τοῦ στῆσαι δυνησόμεθά τι ἀληθὲς εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. Τοσούτων δὲ φερομένων ὁδῶν προγνωστικῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξώκειλαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὸ τὴν μὲν οἰωνιστικὴν καὶ τὴν θυτικὴν μὴ λέγειν περιέχειν τὸ ποιοῦν αἴτιον, ἀλλὰ σημαίνειν **d** μόνον, καὶ τὴν ἀστεροσκοπικήν, οὐκέτι δὲ τὴν γενεθλιαλογικήν. Εἰ γὰρ ἐπιγινώσκεται, (ἵνα καὶ χαρισώμεθα τὸ γινώσκεσθαι,) γίνεται δὲ ἐκεῖθεν ὅθεν ἡ γνῶσις λαμβάνεται, τί μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἀστέρων ἢ ἀπὸ τῶν οἰωνῶν ἔσται τὰ γινόμενα, καὶ μᾶλλον ἀπὸ τῶν οἰωνῶν ἢ ἀπὸ τῶν σπλάγχνων τῶν θυομένων, ἢ ἀπὸ τῶν διαττόντων ἀστέρων; Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκέσει εἰς ἀναίρεσιν τοῦ ποιητικοὺς εἶναι τοὺς ἀστέρας τῶν ἀνθρωπίνων.

Ὅπερ δὲ συγκεχωρήκαμεν, οὐ γὰρ ἐλύπει τὸν λόγον, ὡς τῶν ἀνθρώπων δυναμένων καταλαμβάνειν τοὺς οὐρανίους σχηματισμούς, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ ὧν ἐστὶ σημεῖα, τοῦτο φέρε νῦν **p. 294** ἐξετάσωμεν εἰ ἀληθές ἐστι. Φασὶ τοίνυν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί, τὸν μέλλοντα τὰ κατὰ τὴν γενεθλιαλογίαν ἀληθῶς καταλαμβάνειν ⟨δεῖν⟩ εἰδέναι οὐ μόνον τὸ κατὰ πόστου δωδεκατημορίου ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀστήρ, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποίας μοίρας τοῦ δωδεκατημορίου, καὶ κατὰ ποῖον ἑξηκοστοῦ· οἱ δὲ ἀκριβέστεροι καὶ κατὰ ποῖον ἑξηκοστοῦ τοῦ ἑξηκοστοῦ· καὶ τοῦτό φασι δεῖν ποιεῖν ἐφ' ἑκάστου τῶν πλανωμένων, ἐξετάζοντα τὴν σχέσιν τὴν πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς. Πάλιν αὖ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁρίζοντος δεήσει, **b** φασίν, ἰδεῖν οὐ μόνον τὸ δωδεκατημόριον ποῖον ἦν ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν μοῖραν, καὶ τὸ ἑξηκοστὸν τῆς μοίρας, τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον ἑξηκοστόν. Πῶς τοίνυν τῆς ὥρας πλατεῖ λόγῳ

---

c 2 *κύνχας* O **c** 3 *μασθῶν* O **c** 4 *εἰ*] om IO *ἐπιστῆσαι μὲν* IO **d** 3 *ἐπιγιν.*] *ἐπεὶ γινώσκεται* Arm. **d** 4 *δὲ*] om Arm. **d** 7 *διαταττόντων* Arm. **294 a** 3 *γενεθλιαλογικὴν* I *ἀληθῶς*] *ἀκριβῶς* Arm. **a** 4 ⟨*δεῖν*⟩] Arm., om codd Eus. **b** 1 *αὖ*] *οὖν* O *δεήσοι* BI

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ἥμισυ δωδεκατημορίου περιεχούσης δύναταί τις λαβεῖν τὸ ἑξη-
κοστόν, μὴ ἔχων τὴν ἀναλογίαν τῆς διαιρέσεως τῶν ὡρῶν, ὥστε,
φέρε εἰπεῖν, εἰδέναι ὅτι γεγέννηται ὁ δεῖνα ὥρᾳ τετάρτῃ, καὶ
c ἡμίσει ὥρας, καὶ τετάρτῳ, ὀγδόῳ, καὶ ἑκκαιδεκάτῳ, καὶ δυοτρια-
κοστῷ. Παρὰ πολὺ γάρ φασι παραλλάττειν τὰ σημαινόμενα,
παρὰ τὴν ἀγνωσίαν οὐ τῆς ὅλης ὥρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποστημορίου
αὐτῆς. Ἐν γοῦν τοῖς διδύμοις γεννωμένοις πολλάκις τὸ μεταξὺ
καὶ ἀκαριαῖον ὥρας ἐστί, καὶ πολλαὶ παραλλαγαὶ τῶν συμβαι-
νόντων καὶ τῶν πραττομένων ἐπ᾽ αὐτῶν ἀπαντῶσιν, ὥς φασιν
d ἐκεῖνοι, παρὰ τὴν αἰτίαν τῆς σχέσεως τῶν ἀστέρων, καὶ τὸ μόριον
τοῦ δωδεκατημορίου τὸ παρὰ τὸν ὁρίζοντα, οὐ καταλαμβανόμενον
ὑπὸ τῶν νομιζομένων τὴν ὥραν τετηρηκέναι. Οὐδεὶς γὰρ δύναται
λέγειν, ὅτι τὸ μεταξὺ τοῦδε τῆς γενέσεως πρὸς τὴν τοῦδε ἐστὶν
ὥρας τριακοστόν. Ἀλλ᾽ ἔστω συγκεχωρημένον αὐτοῖς τὸ κατὰ
τὸ ἐκλαβεῖν τὴν ὥραν. Φέρεται δὴ θεώρημα ἀποδεικνύον τὸν
ζῳδιακὸν κύκλον ὁμοίως τοῖς πλανωμένοις φέρεσθαι ἀπὸ δυσμῶν
ἐπὶ ἀνατολὰς δι᾽ ἑκατὸν ἐτῶν μοῖραν μίαν, καὶ τοῦτο τῷ πολλῷ
χρόνῳ ἐναλλάττειν τὴν θέσιν τῶν δωδεκατημορίων· ἑτέρου μὲν
τυγχάνοντος τοῦ νοητοῦ δωδεκατημορίου, ἑτέρου δὲ τοῦ ὡσανεὶ
μορφώματος. ⟨Τὰ δὲ ἀποτελέσματά φασιν εὑρίσκεσθαι οὐκ ἐκ τοῦ
p. 295 μορφώματος,⟩ ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ νοητοῦ ζῳδίου, ὅπερ οὐ πάνυ τι δυνατὸν
καταλαμβάνεσθαι. Ἔστω δὲ καὶ τοῦτο συγκεχωρημένον, τὸ
καταλαμβάνεσθαι τὸ νοητὸν δωδεκατημόριον, ἢ δύνασθαι ἐκ τοῦ
αἰσθητοῦ δωδεκατημορίου λαμβάνεσθαι τὸ ἀληθές. Ἀλλά τήν
γε σύγκρασιν παρ᾽ αὐτοῖς καλουμένην τῶν ἐν τοῖσδε τοῖς σχη-
ματισμοῖς τυγχανόντων, καὶ αὐτοὶ ὁμολογήσουσιν, οὐχ οἷοί τε
σῶσαι κατὰ πᾶν, ἀμαυρουμένου τοῦ δηλουμένου, φέρε εἰπεῖν,

---

c 2 φησι IO   c 3 οὐ τῆς] αὐτῆς Orig.   τοῦ ποστημορίου] ποστημ. I Orig., τὸ πολλοστημόριον O   c 4 ἐν] ὡς O   c 5 καὶ 1°] om O Arm.   d 1 παρὰ] pr οἱ BO   d 2 καταλαμβανομένων BI   d 4 τὸ] om I Arm.   τῆς τοῦδε Arm.   d 5 συγκεχωρημένα Arm.   τὸ] BIO, τὰ Arm.   d 6 ἐκλαμβάνειν Arm.   d 7 φέρεσθαι] + δὴ BO   d 8 τούτῳ O   d 11 ⟨τὰ—μορφώματος⟩] Orig., om codd Eus.   295 a 2 δὲ] δὴ I Arm.   a 7 κατὰ πᾶν] κατ᾽ ἀξίαν Orig.   τοῦ δηλουμένου—ἀμαυρουμένου] om B

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ

χείρονος ἀπὸ τοῦδε, διὰ τὸ ἐπιβλέπεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦδε τοῦ **b** κρείττονος, καὶ ἐπὶ τοσόνδε ἢ τοσόνδε ἀμαυρουμένου. Πολλάκις πάλιν τῆς ἀμαυρώσεως τῆς τοῦ χείρονος ὑπὸ τῆς ἐπιβλέψεως τῆς τοῦ κρείττονος ἐμποδιζομένης, ἐκ τοῦ ἕτερον οὑτωσὶ ἐσχηματίσθαι, χειρόνων ὄντα σημαντικόν. Καὶ οἶμαι ἐπιστήσαντά τινα τοῖς τόποις ἀπογνῶναι τὴν περὶ τούτων κατάληψιν, οὐδαμῶς ἀνθρώποις ἐκκειμένην, ἀλλ', εἰ ἄρα, μέχρι τοῦ σημανθῆναι μόνον φθάνουσαν. Εἰ δέ τις ἐν πείρᾳ γεγένηται τῶν πραγμάτων, **c** μᾶλλον εἴσεται τὸ ἐν τῷ στοχάζεσθαι ἀποπτωτικὸν τῶν λεγόντων καὶ αὐτῶν τῶν συγγραψαμένων, ἤπερ νομιζόμενον ἐπιτευκτικόν. Καὶ Ἠσαΐας γοῦν, ὡς οὐ δυναμένων τούτων εὑρίσκεσθαι ὑπὸ ἀνθρώπων, φησὶ πρὸς τὴν θυγατέρα τῶν Χαλδαίων, τῶν ταῦτα μάλιστα παρὰ πάντας ἐπαγγελλομένων· Στήτωσαν καὶ σωσάτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, . . . ἀναγγειλάτωσάν σοι τί μέλλει ἐπὶ σὲ ἔρχεσθαι. Διὰ γὰρ τούτων διδασκόμεθα μὴ δύνασθαι τοὺς πάνυ **d** περὶ ταῦτα φιλομαθεῖς προδηλοῦν, ἃ βεβούληται Κύριος ἑκάστῳ ἔθνει ἐπαγαγεῖν.

Τοσαῦτα καὶ ὁ δηλωθεὶς ἀνήρ. Ἀλλὰ γὰρ ὁ πᾶς ἡμῖν οὗτος εἰς δύο τὰ μέγιστα συναιρεῖται λόγος, εἴς τε τὸ μὴ θεοὺς εἶναι τοὺς κατὰ πόλιν χρᾶν νενομισμένους, καὶ εἰς τὸ μηδὲ ἀγαθοὺς δαίμονας· τοὐναντίον δὲ γόητάς τινας καὶ πλάνους καὶ ἀπατεῶνας τυγχάνειν, ἐπ' ὀλέθρῳ καὶ διαστροφῇ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας τὴν εἰς ἀνθρώπους πλάνην τήν τε ἄλλην καὶ δὴ καὶ τὴν περὶ εἱμαρμένης προβεβλημένους. Ἀφ' ἧς μηδενὸς τῶν ἐξ αἰῶνος πλὴν Ἰησοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὸ πᾶν τῶν ἀνθρώπων

---

295 c 6 Is. xlvii. 13

---

b 2 τοσόνδε] τοσοῦτον O b 7 εἰ] ἢ Orig. σημανθ. μόν. φθάνουσαν] BI Orig., σωθῆναι φθάν. O, σωθῆναι φθάν. μόν. Arm. c 1—d 4 εἰ—ἀνήρ om B c 3 συγγραφομένων O c 7 οὐρανοῦ] + οἱ ὁρῶντες τοὺς ἀστέρας LXX d 2 φιλομαθεῖν O d 8 τυγχάνειν] om BO d 10 τήν τε ἄλλην] om O d 11 μηδενὸς τῶν] μόνον O d 12 πλὴν] om O πᾶν τῶν] πάντων BO

γένος λελυτρωμένου, εἰκότως ἡμῖν ἐν ἀρχαῖς τῆς Εὐαγ-
p. 296 γελικῆς Προπαρασκευῆς τὰ παρόντα πάντα διὰ σπουδῆς γέγονεν, ὡς ἂν ἔργῳ μάθοιμεν ἐκ τίνων προγόνων φύντες καὶ οἵᾳ τὸ πρὶν ἀπάτῃ συνεχομένων, ἐξ ὁπόσης τε καὶ πηλίκης ἀνανεύσαντες αὐτοί τε ἡμεῖς καὶ ὁ σύμπας τῶν ἀνθρώπων βίος ἀβλεψίας τε καὶ ἀθεότητος τὴν ἴασιν τῆς μακρᾶς καὶ πολυχρονίου δαιμονικῆς ἐνεργείας διὰ μόνης τῆς σωτηρίου Εὐαγγελικῆς εὑράμεθα διδασκαλίας.

---

d 13 λυτρωμένου I 296 a 4 σύμπας ὁ O a 7 σωτηρίου] + καὶ I εὑράμενος I

ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ.

Τάδε τὸ ἕβδομον περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

Tit. σύγγραμμα] βιβλίον BO   α' εὐλόγως] ἀλόγως (?) O*   β' ἀνακεφαλαίωσιν I   γ' παράθεσιν I   ε' φιλόθεοι] θεόφιλοι ante c 5 O   η' καὶ 2°] om BI   ι' καὶ 1°] om IO   ια' Ἑβραίων δόξαι] om BO

p. 298 d 1. ΕΒΡΑΙΩΝ πέρι λοιπὸν καὶ τῆς κατ᾽ αὐτοὺς φιλοσοφίας τε καὶ εὐσεβείας, ἣν τῶν πατρίων ἁπάντων προτετιμήκαμεν, τὸν τοῦ βίου τρόπον ὑπογράψαι καιρός. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ⟨ἀλόγως⟩ κεκριμένῳ δὲ καὶ σώφρονι λογισμῷ τῆς διεψευσμένης ὁμοῦ πάντων Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων θεολογίας τὴν ἀπόλειψιν πεποιημένοι συνέστημεν, ὥρα λοιπὸν τὴν δευτέραν ἐπιλύσασθαι, τὴν αἰτίαν ἀποδιδόντας τῆς τῶν Ἑβραϊκῶν λόγων μεταποιήσεως. Τὸ μὲν οὖν μὴ φέρειν τινὰ μέμψιν ἡμῖν τὴν ἀπὸ βαρβάρων τοῦ συμφέροντος μετάληψιν ἐπὶ τῆς δεούσης σχολῆς παραστήσομεν, πάντα τοῖς Ἕλλησι p. 299 καὶ αὐτοῖς γε τοῖς βοωμένοις αὐτῶν φιλοσόφοις τὰ φιλόσοφα μαθήματα, καὶ τὰ ἄλλως κοινὰ καὶ ταῖς πολιτικαῖς λυσιτελοῦντα χρείαις, παρὰ βαρβάρων ἐσκευωρῆσθαι ἐπιδείξοντες· τὸ δὲ μηδέν πω μηδ᾽ ὅλως παρά τισιν εὑρῆσθαι τῶν ἐθνῶν, οἷον τὸ παρ᾽ Ἑβραίων ἡμῖν ἀγαθὸν πεπορισμένον, ὧδε ἂν γένοιτο πρόδηλον.

b 2. Οἱ μὲν δὴ λοιποὶ πάντες ἄνθρωποι, ἄνωθεν ἐκ πρώτης τοῦ βίου συστάσεως καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον μόνῃ τῇ τῶν σωμάτων προσανασχόντες αἰσθήσει τῷ μηδὲν περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ψυχῆς διειληφέναι πλέον τε c οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν ἡγησάμε-

---

298 d 1 κατ᾽ αὐτοὺς] κατὰ τούτους I d 4 ⟨ἀλόγως⟩] coniec aliquis ap Gaisford, ἀλόγῳ codd d 8 ἀποδόντας I d 10 φέροντος O
299 a 4 τὸ—ἐθνῶν] om B a 6 ἀγαθὸν ἡμῖν I b 1 λοιπὸν BO

νοι, τὸ καλὸν καὶ συμφέρον καὶ μόνον ἀγαθὸν τῇ τῶν σωμάτων ἀνέθηκαν ἡδονῇ· μόνην τε ταύτην, ὡς τὸ μόνον οὖσαν ἀγαθὸν καὶ προσηνὲς καὶ ἡδὺ πρὸς ἀπόλαυσίν τε εὐδαίμονος βίου αὐτάρκη, περισπούδαστον ὑποθέμενοι, θεῶν μεγίστην ἡγήσαντό τε καὶ τεθειάκασιν, οὐδὲ τῆς ζωῆς αὐτῆς, εἰ μὴ μετέχοι τῆς τῶν σωμάτων ἡδονῆς, ἐφιέμενοι, καὶ ζῆν οὐ διὰ τὸ ζῆν διὰ δὲ τὸ ἡδέως ζῆν ἀσπαζόμενοι, τοῦτο καὶ τοῖς ἰδίοις εὐξάμενοι παισὶν ὡς μόνον ἀγαθὸν παρεῖναι. Ἔνθεν οἱ μὲν τὰ χορηγὰ d
τῆς ἐνσάρκου ζωῆς ἥλιον εἶναι καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας ὑποτοπάσαντες, καί πως καὶ πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ φωτὸς καταπλαγέντες, πρώτους θεοὺς ἀνηγόρευσαν, μόνους αἰτίους τῶν ὅλων εἶναι ἀποφηνάμενοι· οἱ δὲ τοὺς ἀπὸ γῆς καρποὺς τήν τε ὑγρὰν καὶ ξηρὰν καὶ θερμὴν οὐσίαν τά τε λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη, δι' ὧν αὐτοῖς τὰ σώματα τρεφόμενά τε καὶ πιαινόμενα τὴν ἔνσαρκον ὁμοῦ ζωήν τε καὶ ἡδονὴν ἐθηρᾶτο, θεῶν πάλιν προσηγορίᾳ τετιμήκασιν· οἱ δὲ πολὺ πρότερον τούτων γυμνῇ καὶ ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ τὰ σφέτερα πάθη καὶ τὴν δέσποιναν αὐτῶν ἡδονήν, ἔρωτα καὶ πόθον καὶ ἀφροδίτην, καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν κρατεῖν εἰπόντες ἀπεθέωσαν· οἱ δὲ τοὺς τῶν ἡδέων χορηγούς τε καὶ εὑρετὰς αὐτοῖς γενομένους p. 300
ἄνδρας τυράννους τινὰς καὶ δυνάστας, δι' ἃς ἔτυχον ἐξ αὐτῶν εὐπαθείας, ζῶντάς τε ἔτι καὶ μετὰ τελευτὴν ἐθεοποίησαν· οἱ δὲ μοχθηρῶν πνευμάτων καὶ δαιμόνων γενόμενοι παραπαίγνια ἔτι μειζόνως τὸ παθητικὸν αὐτῶν μέρος τῆς ψυχῆς συνηύξησαν, τὰ ἡδέα καὶ παρὰ τούτων διὰ τῆς νενομισμένης αὐτῶν θεραπείας ἐκπορίζοντες· οἱ δὲ μηδενὸς τούτων ἀνασχόμενοι τὸ ἄθεον ὡς πολὺ κρεῖττον τῆς τοιᾶσδε θεολογίας εἰσηγήσαντο· οἱ δὲ ἔτι b

---

c 3 ἐνέθηκαν O c 5 τε] + καὶ O c 6 τεθείκασιν BO d 1—300 b 5 ἔνθεν—γένος om B d 3 ὑποτοπήσαντες I d 9 τετιμήκεσαν O d 13 ἀπεθεώθησαν I 300 a 6 τῆς ψυχῆς μέρος I

τούτων ἁπάντων ἀναιδέστεροι τὸν φιλόσοφον καὶ τρισευδαίμονα βίον οὐδ᾽ ἄλλον εἶναι ἢ τὸν ἡδὺν ἀπεφήναντο, τέλος τῶν ἀγαθῶν τὴν ἡδονὴν ὁρισάμενοι. Ταύτῃ δ᾽ οὖν τὸ πάντων ἀνθρώπων γένος, ὡς ἂν δεσποίνῃ πικρᾷ καὶ χαλεπωτάτῃ, ἡδονῇ θεῷ, μᾶλλον δὲ αἰσχρῷ καὶ ἀκολάστῳ δαίμονι, καταδεδουλωμένον παντοίαις ἐνεφύρετο ταλαιπωρίαις. Αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν, (κατὰ τὸν ἱερὸν ἀπόστολον,) μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς

c τὴν παρὰ φύσιν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. Ταύτῃ καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι, σοφοί τε καὶ ἰδιῶται, χαμαί τε καὶ ἐπὶ γαστέρα πεσόντες, ὡς θεῷ τῇ ἡδονῇ προσεκύνησαν· πρηνεῖς τε σφᾶς αὐτοὺς ἑρπετῶν

d δίκην καταβαλόντες, ἄμαχον καὶ ἀπαραίτητον θεὸν ταύτην ἡγήσαντό τε καὶ ἔστερξαν· ἔν τε ᾠδαῖς καὶ ὕμνοις, ἔν τε θεῶν ἑορταῖς, ἔν τε ταῖς πανδήμοις θέαις, μόνης τῆς αἰσχρᾶς καὶ ἀκολάστου ἡδονῆς τὰ ὄργια καὶ τὰς ἀσέμνους τελετὰς μυούμενοί τε καὶ τελοῦντες, ὡς εἰ καί τι ἄλλο καὶ τόδε καλῶς παρ᾽ ἡμῖν ἀνῃρῆσθαι. Ἀρχὴ γὰρ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς τῶν ἄλλων ἐθνῶν θεολογίας τοσαύτην εἰλήφει, ὡς ἐν βραχεῖ φάναι, τὴν πολυτροπίαν, μιᾶς μὲν ἀρχῆς τῆς ἀκαθάρτου καὶ μιαρᾶς ἡδονῆς ἀνημμένα, ὕδρας δὲ πολυαυχένου καὶ πολυκεφάλου τρόπον εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας διαιρέσεις τε καὶ τομὰς ἐξενηνεγμένα. Ἐπειδὴ

300 b 8 Rom. i. 26, 27 d 7 Sap. xiv. 12

b 4 ὡρισάμενοι I b 9 χρῆσιν] + τῆς θηλείας BI c 1 δὲ] τε Rom. ἄρρενες IO c 2 τῆς θηλείας] om BI c 6 τε] om O καὶ] om I d 1 θεῶν I d 6 τόδε] τό γε O ἀνειρῆσθαι BO d 7 γὰρ] om BO περὶ] om I d 11 πολυκεφάλου καὶ πολυαυχένου O

*τοίνυν τοσαύτην ἔτυχον προβεβλημένοι τὴν πλάνην,
εἰκότα δὴ αὐτοῖς ἡδονῇ θεῷ καὶ κακῷ δαίμονι χρωμέ-
νοις ἐπὶ κακοῖς κακὰ συνηγείρετο, γυναικομανίαις καὶ* p. 301
*ἀρρένων φθοραῖς μητρογαμίαις τε καὶ θυγατρομιξίαις
τὸν πάντα καταφυρομένοις βίον, καὶ τὴν ἄγριον καὶ
θηριώδη φύσιν ὑπερβολῇ φαυλότητος νενικηκόσι.*
Τοιοῦτος *μὲν οὖν ὁ τρόπος τῶν παλαιῶν ἐθνῶν καὶ τῆς
διεψευσμένης αὐτῶν θεολογίας διὰ τῶν συνηγμένων
ἡμῖν* Ἑλληνικῶν λογογράφων *τε καὶ φιλοσόφων ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν ἀποδέδεικται.*

3. Εἰ *δὴ οὖν συνῶπταί σοι ὁ τῶν παλαιῶν βίος,* b
ἄθρει δὴ λοιπὸν *τῇ* διανοίᾳ *μόνους παῖδας* Ἑβραίων *ἐν
τοσούτοις τὴν ἐναντίαν ἀπιόντας·* Οἵδε *γὰρ πρῶτοι καὶ
μόνοι πάντων ἀνθρώπων ἄνωθεν ἐκ πρώτης τοῦ βίου* c
καταβολῆς λογικῇ *θεωρίᾳ τὴν διάνοιαν ἀναθέντες, καὶ
τῇ περὶ τοῦ παντὸς φυσιολογίᾳ εὐσεβῶς ἐπιστήσαντες,
πρῶτα μὲν τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα, γῆν, ὕδωρ, ἀέρα,
πῦρ, ἐξ ὧν τόδε τὸ πᾶν συνεστὼς κατεμάνθανον, ἥλιόν
τε καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας οὐ θεούς, ἔργα δὲ εἶναι*
Θεοῦ *διελογίσαντο, τὴν φύσιν τῆς σωματικῆς οὐσίας
οὐ μόνον ἄλογον ἀλλὰ καὶ ἄψυχον εἶναι, καθ' ὅσον
ῥοώδης καὶ φθαρτὴ οὖσα τυγχάνει, συννοήσαντες, κἄ-
πειτα* λογισάμενοι *ὡς οὐχ οἷόν τε τὴν τοῦ σύμπαντος* d
*κόσμου διάταξιν, εὖ καὶ σοφῶς ἡρμοσμένην, ἔμπλεών
τε ζώων ἐμψύχων* λογικῶν *τε καὶ ἀλόγων ὑπάρχουσαν,
αὐτόματον ἐπιγράφεσθαι τὴν αἰτίαν, οὐδέ γε τῶν ἐμψύ-
χων τὴν ποιητικὴν ἀρχὴν ἄψυχον* ὑπολαμβάνειν, *οὐδ'
ἄλογον τὴν τῶν λογικῶν* δημιουργόν. Ἐπεὶ *δὲ μηδὲ
ξύλων καὶ λίθων αὐτόματός ποτ' ἂν οἰκοδομία συσταίη,*

---

d 14 θεᾷ O 301 a 1 γυναιμανίας I, γυναικομανίας O a 3 καταφυρόμενοι O a 4 νενικηκότες O a 5 τοιοῦτος] τοιόσδε BO a 8 πρόσθεν IO b 3 μόνοι καὶ πρῶτοι BO c 4 πῦρ, ἀέρα I d 1 συλλογισάμενοι I d 5 τὴν] τε O d 6 δὲ] om IO d 7 λίθων καὶ ξύλων I

οὐδέ γε ἐσθὴς ὑφάντου δίχα συντελεσθείη, οὐδὲ πόλεις καὶ πολιτεῖαι νόμων ἐκτὸς καὶ ἀρχοντικῆς διατάξεως, οὐδὲ ἐκτὸς κυβερνήτου ναῦς, οὐδὲ τὸ σμικρότατον τέχνης ὄργανον ὑποσταίη ἂν μὴ διὰ τεχνίτου, οὐδ᾽ εὐόρμου
p. 302 ποτὲ ναῦς λιμένος τύχοι μὴ οὐχὶ σὺν ἀγαθῷ κυβερνήτῃ· οὐδ᾽ ἡ τῶν καθόλου στοιχείων ἄρα φύσις, ἄψυχος οὖσα καὶ ἄλογος, τῷ καθ᾽ ἑαυτὴν λόγῳ δίχα τῆς ἀνωτάτω τοῦ Θεοῦ σοφίας λόγου ποτὲ καὶ ζωῆς ἀνθέξεται. Ταῦτα δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα διανοηθέντες οἱ τῆς Ἑβραίων εὐσεβείας πατέρες, ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων νῷ κεκαθαρμένῳ καὶ ψυχῆς διαυγέσιν ὄμμασι τὸν πάντων δημιουργὸν Θεὸν ἐσεβάσθησαν.

b 4. Κἄπειτα μέρος οὐ μικρὸν τοῦ παντὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι συναισθόμενοι, τὸ μέν τι αὐτῶν τίμιον εἶναι ἡγήσαντο, (τοῦτο δὲ καὶ τὸν ἀληθῆ ἄνθρωπον, τὸν κατὰ ψυχὴν νενοημένον,) τὸ δὲ τούτου χώραν περιβολῆς
c ἐπέχειν· τοῦτο δὲ εἶναι τὸ σῶμα. Καὶ δὴ τοῦτον διελόμενοι τὸν τρόπον τὴν πᾶσαν περὶ τῆς τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου ζωῆς φροντίδα καὶ σπουδὴν εἰσηνέγκαντο. Τοῦτο δὲ παρὰ τῷ πάντων δημιουργῷ Θεῷ προσφιλὲς εἶναι λογισάμενοι, ὅς που τὴν ἀνθρώπων φύσιν τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων κρατεῖν οὐ ῥώμῃ σώματος ὡς ἀρετῇ ψυχῆς ἐδωρήσατο· (τὰ μὲν γὰρ τῶν ὄντων εἶναι ἄψυχα, οἷα λίθους καὶ ξύλα· τὰ δὲ ζωτικῆς δυνάμεως μέτοχα,
d οἷα τὰ ἀπὸ γῆς βλαστήματα· τὰ δὲ αἰσθήσεως ὁρμῆς τε φανταστικῆς μεμοιραμένα, οἷα ζώων τὰ ἄλογα· πάντα δὲ ταῦτα ἑνὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει πρὸς ὑπηρεσίαν δουλοῦσθαι, οὐ ῥώμῃ σώματος καὶ ἰσχύϊ κατηναγκασμένα, λογισμῷ δὲ καὶ ψυχῆς ἀρετῇ, ᾗ τὸ κατὰ πάντων

302 a 1 τύχῃ BO a 3 τοῦ Θεοῦ] om BO a 5 δὴ] δὲ O a 8 δημιουργὸν] γενεσιουργὸν I b 1 σφᾶς αὐτοὺς τοῦ παντὸς BO c 1 ἐπέχον I c 3 ζωῆς ἀνθρώπου BO c 4 δὲ] καὶ BI c 5 λογιζόμενοι O c 7 ψυχῆς] κρατεῖν BO c 8 οἷον O d 4 καὶ ἰσχύϊ] om BO

τῶν ἐπὶ γῆς ἀρχικόν τε καὶ βασιλικὸν γέρας ἄνωθεν
παρὰ τοῦ τῶν ὅλων αἰτίου συγκεχωρῆσθαι κατειλήφα-
σιν·) ἔνθεν ὁρμώμενοι, σῶμα μὲν καὶ τὰ σωμάτων ἡδέα
οὐδέν τι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐπὶ γῆς θρεμμάτων προ-
τιμᾶν διενοήθησαν, τὸ δʼ ἐν αὐτοῖς ἄρχον, ὡς ἂν τοῦ
πάντων ἄρχοντος οἰκεῖον, καὶ τῆς ψυχῆς τὸ λογικόν τε
καὶ νοερόν, θεῖόν τε καὶ ἐπιστημονικόν, ὡς ἂν τοῦ ἐπὶ
πάντων Θεοῦ τὴν ὁμοίωσιν φέρον, μόνον διὰ σπουδῆς p. 303
ἔσχον. Εἶτα μηδὲν ἄλλο τι ἐνθυμηθέντες ἀγαθὸν εἶναι
τοῦ πάντων ἀγαθῶν χορηγοῦ Θεοῦ, τέλος ἁπάσης εὐδαι-
μονίας τὴν αὐτοῦ γνῶσίν τε καὶ φιλίαν εἶναι ἀπεφή-
ναντο, ὅτι καὶ αὐτῆς ζωῆς καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ
τῶν τούτοις ἀναγκαίων μόνος αὐτὸς ἀνῆπται τὴν αἰτίαν.
Τούτῳ δὴ οὖν σφᾶς ὅλους αὐτῷ σώματι καὶ ψυχῇ
φέροντες ἀνατεθείκασι, τὸν πάντα αὐτῶν βίον ἐπʼ αὐτὸν
ἀναρτησάμενοι, καὶ μόνῳ προσέχειν ἄλλῳ δὲ μηδενὶ b
τῶν ὁρωμένων ἀξιώσαντες. Οὕτω δὴ φιλόθεοι ὁμοῦ καὶ
θεοφιλεῖς ἀναφανέντες, θεραπευταί τινες ὄντως καὶ ἱερεῖς
τοῦ ὑψίστου Θεοῦ ἀπεφάνθησαν, ᾗ καὶ *γένος ἐκλεκτὸν* καὶ
βασιλικὸν *ἱεράτευμά* τε Θεοῦ καὶ *ἔθνος ἅγιον* προσαγορευ-
θῆναι ἠξιώθησαν, σπέρμα τῆς ἀληθοῦς ταύτης εὐσε-
βείας καὶ τοῖς ὀψιγόνοις αὐτῶν ἀπολελοιπότες. Ἆρʼ
οὖν λογισμῷ σοι δοκοῦμεν τούσδε τῶν Ἑλληνικῶν προ-
τετιμηκέναι, καὶ μᾶλλον τῶν Φοινίκων τε καὶ Αἰγυπτίων
θεῶν τῶν τε περὶ τοὺς θεοὺς δυσφήμων ἀτοπημάτων c
τὰς παρʼ Ἑβραίοις περὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν διηγήσεις
ἀποδέξασθαι;

303 b 4 1 Pet. ii. 9

d 6 τε καὶ βασιλικὸν] om BO d 7 κατειλήφεσαν I d 10—303 b 2 διενοήθησαν—ἀξιώσαντες om B d 12 τοῦ ἐπὶ π. Θεοῦ] post τὴν ὁμοίωσιν O 303 a 2 μηδὲν] μηδʼ BI a 4 αὐτοῦ] τοῦ O a 6 τούτοις] τοιούτων O b 4 Θεοῦ] om I ἐκλεκτὸν] ἱερὸν BO b 5 βασιλικὸν] Eus. codd, βασίλειον Pet.

d 5. Θέα δ' οὖν ἔτι εἰς ὅσον θεοφιλοῦς ἀρετῆς προελθεῖν φασὶ τοὺς δηλουμένους. Ἀποδεξάμενον τὸ θεῖον τῆς τε ἄλλης τοῦ βίου εὐσεβείας καὶ φιλοσοφίας τῆς τε περὶ αὐτὸ θεραπείας τοὺς ἄνδρας, ἤδη καὶ θειοτέρων χρησμῶν θεοφανειῶν τε αὐτοὺς καὶ ἀγγελικῶν ὀπτασιῶν ἠξίου, τὰ ἐνδέοντα τῇ θνητῇ φύσει ταῖς τῶν πρακτέων ὑποθήκαις ἐπιδιορθούμενον, δογμάτων τε καὶ μαθημάτων αὐτοῖς θεοπρεπῶν τὴν γνῶσιν ἀποκαλύπτον, ὡς μηκέτι συλλογισμοῖς μηδὲ εἰκασίαις, ἐκλάμψει δὲ αὐτῆς ἀληθείας φωτίζεσθαι τὰς διανοίας αὐτῶν, ὥστε ἤδη θεοφορουμένους τὴν τῶν μέλλοντων ἔσεσθαι ὡς παρόντων ἐπιθεωρεῖν κατάληψιν, καὶ τὰ καθόλου συμ-
p. 304 βησόμενα τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει θεσπίζειν. Τοιαῦτα τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς τὰ πολυύμνητα καὶ ὡς ἀληθῶς θεοφιλῆ περιέχει λόγια, ἃ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ πατρίων μύθων τε καὶ λήρων προτετιμήκαμεν· οἱ μέν γε περὶ θεῶν τὰ αἰσχρότατα περιεῖχον, οἱ δὲ περὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν τὰς εὐσεβεῖς διδασκαλίας.

b 6. Ταῦτα δὲ πάλαι πρότερον πρὶν ἢ καὶ Μωσέα καὶ τὸ Ἰουδαίων γένος ὑποστῆναι ἐξ ἔτι μακροῦ αἰῶνος παρὰ τοῖς Ἰουδαίων προπάτορσιν ἐγνωρίζετο. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο διαρθρῶσαι καλόν, ὡς ὁ Ἰουδαϊσμὸς οὐκ ἦν πω τότε, ἀλλ' Ἑβραῖοι μὲν οἱ δηλούμενοι ὁμοῦ τῇ προσηγορίᾳ καὶ τὸν τρόπον ὑπῆρχον, Ἰουδαῖοι δὲ οὔτ'
c ἦσάν πω οὔτ' ἐχρημάτιζον. Ἑβραίων δὲ καὶ Ἰουδαίων τὸ διάφορον γνοίης ἂν ὧδε· τὴν μὲν προσηγορίαν οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἰούδα, ἐξ οὗ τῆς φυλῆς τὸ Ἰουδαίων μακροῖς ὕστερον χρόνοις βασίλειον συνέστη, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ

d 1 δ' οὖν] γοῦν O ἔτι] ὅπως BO d 5 θεοφανιῶν I d 8 ἀνακαλύπτον (ἀπο supra) O 304 a 2 ὡς ἀληθῶς] om BO a 4 μύθων τε καὶ] om BO γε] om O b 2 Ἰουδαίων] pr τῶν O γένος (ἔθνος supra) O* b 3 Ἰουδαίων] Ἑβραίων I b 4 Ἰδαϊσμὸς O b 6—307 d 13 καὶ—λήξεως om B b 6 τῷ τρόπῳ Vig. marg c 2 γνοίοις I μὲν] om O

Ἔβερ, προπάτωρ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ οὗτος ἦν, ἐπεγράφοντο. Προτερεῖν τε Ἰουδαίων Ἑβραίους διδάσκουσιν οἱ ἱεροὶ λόγοι. Τὸν δὲ τῆς εὐσεβείας τρόπον, Ἰουδαίοις μὲν πρῶτον ἀπάρξασθαι τῆς νομοθεσίας Μωσέα, σαββάτου τινὸς παραδόντα ἡμέραν, καὶ ταύτης πλείστην ὅσην φυλακὴν εἰς ὑπόμνησιν σχολῆς τῶν ἱερῶν λόγων, d βρωτέων τε καὶ οὐ βρωτέων ζώων διαστολήν, ἑορτάς τε ἐτησίους, καί τινας σωμάτων καθαρμούς, ἄλλης τε μακρᾶς περιόδου κατά τινα σύμβολα θειότερον ἐπιτελουμένης. Ἑβραῖοι δὲ πρεσβύτεροι Μωσέως γενόμενοι τοῖς χρόνοις, πάσης τῆς διὰ Μωσέως νομοθεσίας ἀνεπήκοοι ὄντες, ἐλεύθερον καὶ ἀνειμένον εὐσεβείας κατώρθουν τρόπον, βίῳ μὲν τῷ κατὰ φύσιν κεκοσμημένοι, ὡς μηδὲν νόμων δεῖσθαι τῶν ἀρξόντων αὐτῶν δι' ἄκραν ψυχῆς ἀπάθειαν, γνῶσιν δὲ ἀληθῆ τῶν περὶ Θεοῦ δογμάτων ἀνειληφέναι. Ἀλλὰ γὰρ τῶνδε τοῦτον εἰρη- p. 305 μένων τὸν τρόπον, ὥρα καὶ διὰ τῶν ἐγγράφων ἐλθεῖν.

7. Ὁ τοίνυν μέγας θεολόγος Μωσῆς Ἑβραῖος ὢν ἐξ Ἑβραίων, εἰ καί τις ἄλλος, εὖ τε τὰ πάτρια ἐξεπιστάμενος, ὡς ἐν προοιμίοις τῶν ἱερῶν νόμων τοὺς τῶν προ- b πατόρων Ἑβραίων βίους μνήμαις ἀνεξαλείπτοις παραδέδωκεν, ὧν τε ἀγαθῶν οὗτοι παρὰ Θεοῦ ἠξιοῦντο, καὶ αὖ πάλιν ἄλλων ἀθέων τε καὶ ἀσεβῶν τρόπους τε καὶ τιμωρίας, ἀναγκαῖον ἡγησάμενος ὑπάρξειν τοῦτο τοῖς μέλλουσιν τοὺς αὐτοῦ νόμους παιδεύεσθαι μάθημα εἴς τε ἀποφυγὴν τῆς τῶν φαύλων ὁμοιοτροπίας καὶ εἰς προτροπὴν τοῦ τῶν εὐσεβῶν βίου. Χρὴν δὲ καὶ ἄλλως μὴ ἀγνοεῖν ὅτι δὴ φθάσαντες καὶ πρὸ τῶν ἐγγράφων c αὐτοῦ νόμων πλείους ἤδη τῶν προπατόρων ὀρθοῖς λογι-

---

c 5 δὲ—οὗτος] δ' οὗτος Ἀβραὰμ O   d 4 ἐπιτελουμένας I   d 9 μηδὲν] μηδὲ O   305 a 1 τοῦτον] τούτων οὕτως O   a 2 τὸν τρόπον] om O   b 2 ἀνεξαλήπτοις I   b 3 ἠξιώθησαν I, ἠξίωνται (ωντο) O   b 4 ἄλλων] om O   ἀσεβῶν] δυσσεβῶν I   τε 2°] om IO

σμοῖς θεοσεβείας ἀρετῇ κατεκοσμήθησαν· οἳ καὶ φίλοι Θεοῦ καὶ προφῆται χρηματίσαντες αἰωνίας ἔτυχον παρ' αὐτῷ μνήμης, ὧν μηδὲ ἀλλοτρίους τὸ γένος εἶναι τούτους, οἷς τοὺς νόμους διετάττετο. Διὸ καὶ μᾶλλον χρῆναι αὐτούς, ἀπογόνους θεοφιλῶν καὶ δικαίων ἀνδρῶν φύντας, τῆς τῶν προπατόρων εὐσεβείας ζηλωτὰς ἀναδειχθῆναι, σπεῦσαί τε τῶν ἴσων τοῖς γεννήσασι παρὰ
d Θεοῦ τυχεῖν, ἀλλὰ μὴ ἀποναρκῆσαι, μηδ' ἀποκνῆσαι ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδος ἑαυτοὺς ἀπογνόντας· δυνατὰ γὰρ εἶναι, καὶ τοῖς οἰκείοις αὐτῶν προπάτορσιν ἐντελῶς κατωρθωμένα· ὧν καὶ τὰς εἰκόνας τοῖς τὰ θεῖα παιδευομένοις παρεδίδου, τοὺς βίους καταλέγων τῶν παλαιῶν, καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἑνὸς ἑκάστου ἀρετὴν ὥσπερ ἐν εἰκόσι γραφῆς διατυπούμενος.

p. 306 b 8. Καὶ τούτων δὲ οὐδὲν ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ διὰ βραχέων ἐπιδραμεῖν τὴν ἱστορίαν. Πρὸ μὲν οὖν τοῦ κατακλυσμοῦ, ὥσπερ ἡ αὐτοῦ Μωσέως περιέχει γραφή· (δεῖ δέ που, ὡς οἶμαι, μὴ ἄλλοθεν ἢ πάλιν οἴκοθεν τὰ Ἑβραίων πάτρια διασκοπῆσαι, ἐπεὶ καὶ τὰ Αἰγύπτια παρ' Αἰγυπτίων, καὶ τὰ Φοινίκων παρὰ τῶν οἰκείων ἐμανθάνομεν, ὡς αὖ πάλιν τὰ Ἑλλήνων παρὰ τῶν ἐν τούτοις διαφανῶν, τά τε φιλοσόφων παρὰ τῶν φιλο-
c σόφων, ἀλλ' οὐ παρὰ τῶν ἀπείρων φιλοσοφίας· πόθεν δὲ ἄλλοθεν προσήκοι ἂν καὶ τὰ ἰατρικῆς ἢ παρὰ τῶν ἐπιστημόνων πυνθάνεσθαι; οὕτω δὴ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἡγοῦμαι δεῖν καὶ τὰ Ἑβραίων ἐκ τῶν παρ' Ἑβραίοις λογίων, ἀλλὰ μὴ ἄλλοθέν ποθεν ἀποδέχεσθαι.) Ὥσπερ οὖν ὁ παρὰ τούτοις κατέχει λόγος, ἄνωθεν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐκ πρώτης ἀνθρώπων γενέσεως καὶ εἰς

---

c 5 ἀλλοτρίους τὸ γένος] ἀλλογενεῖς O c 8 ἀποδειχθῆναι I c 9 σπεῖσαί] σπουδάσαι I d 7 εἰκόνι I 306 b 3 ὥσπερ] + οὖν I b 5 διασκοπεῖσθαι I b 8 παρὰ τῶν φιλοσόφων] παρ' ὁμοίων O c 2 προσήκει O c 3 οὕτω] pr καὶ O

τὰς ἑξῆς διαδοχὰς θεοφιλεῖς τινὲς ἄνδρες γεγόνασι καὶ d
δίκαιοι πλείους· ὧν ὁ μέν, Ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα
Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ δηλοῖ τὸ μηδένα πλὴν τῶν
ἁπάντων τὸν δημιουργὸν δεσπότην ὁμοῦ καὶ Θεὸν τῶν
ὅλων ἐπιγράψασθαι. Πεπεῖσθαι γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον
ποιητικῇ δυνάμει εὖ καὶ ἐν κόσμῳ τὸ πᾶν διατεθεικέναι,
ἀλλὰ καὶ δεσπότου δίκην ὡς ἂν μεγάλης πόλεως τοῦ
σύμπαντος κυριεύειν, οἰκονομεῖν τε καὶ οἰκοδεσποτεῖν
ὁμοῦ καὶ κύριον ὄντα καὶ βασιλέα καὶ Θεόν· οὗ
τὴν ὡς Κυρίου καὶ Θεοῦ ἔννοιάν τε καὶ προσηγορίαν
πρῶτος ὁ δηλούμενος θεοφιλὴς ἐν νῷ βαλόμενος, ἀντὶ
πάσης ὑπάρξεως καὶ προσηγορίας καὶ περιουσίας,
μᾶλλον δὲ ἀντὶ παντὸς ἀγαθοῦ, Ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ p. 307
ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ, τοῦτον ἑαυτῷ θησαυρὸν ἀγαθῶν
ψυχῆς τε ὁμοῦ καὶ σώματος πεπορισμένος. Παρ᾽ ὃ καὶ
πρῶτος ἀληθὴς ἄνθρωπος χρηματίσαι παρ᾽ Ἑβραίοις
ἀναγέγραπται. Κέκληται δ᾽ οὖν Ἐνώς, ὅπερ ἐστὶν
ἀληθὴς ἄνθρωπος, εὐθυβόλῳ προσωνυμίᾳ. Οὐδὲ γὰρ
ἄλλον φασὶν ἀληθῆ προσήκειν ἡγεῖσθαι καὶ ὀνομάζειν
ἄνθρωπον ἢ τὸν Θεοῦ γνώσεως καὶ εὐσεβείας ἐπή-
βολον, τὸν ἀληθῶς γνωστικὸν ὁμοῦ καὶ εὐσεβῆ. Ὅτι
δὴ τοὺς μὴ τοιούτους, θρεμμάτων δὲ κατ᾽ οὐδὲν ἀλόγων b
διαφέροντας, οἷα ἐπὶ γαστέρα καὶ ἡδονὴν πρηνεῖς κατα-
βεβλημένους, θῆρας μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους ἡ Ἑβραίων
ἀποκαλεῖν διδάσκει γραφή, κυριολεκτεῖν εἰθισμένη τὰς
προσηγορίας. Παρ᾽ ὃ τοὺς τοιούσδε τοτὲ μὲν λύκους

306 d 2, **307 a** 1 Gen. iv. 26

d 6 *καὶ ἐν κόσμῳ*] om O **d** 7 *δεσπότου δίκην*] *δεσπο̄′* I **d** 11 *θεοφιλὴς*] om O *βαλλόμενος* O **d** 12 *καὶ προσηγ.*] om O **307 a** 1 *μᾶλλον δὲ ἀντὶ*] *καὶ* O **a** 3 *παρ᾽*] *δι᾽* O **a** 4 *ἀληθῶς* I **a** 4—6 *χρηματίσαι—ἄνθρωπος*] om O **a** 6 *εὐθυβ. προσων.*] *εὐθυβόλως προσωνόμασται* O **b** 1 *δὲ*] om O *ἀλόγων*] om O **b** 4 *ἀποκαλεῖν*] om O **b** 5 *τοιούσδε τοτὲ*] *τοιούτους ποτὲ* O

καὶ κύνας, τοτὲ δὲ σύας φορυτῷ χρωμένους καὶ χαίροντας, καὶ πάλιν ἑρπετὰ καὶ ὄφεις, τοῖς τῆς κακίας πολυτρόποις ἐμφερῶς εἴδεσι, προσαγορεύειν εἴωθεν.

c Εἰ δὲ καί ποτε τὸν κοινὸν καὶ πολὺν ἄνθρωπον καὶ τὸ γένος αὐτὸ χρεὼν διασημῆναι, πάλιν οἰκείᾳ καὶ προσφυεῖ χρωμένη προσηγορίᾳ τὸν πάντα ἄνθρωπον τῇ τοῦ Ἀδὰμ ἐπωνυμίᾳ σημαίνει, ὅτι δὴ τοῦτο τῷ προγόνῳ καὶ πάντων ἀνθρώπων προπάτορι κύριον εἶναι καὶ προσφυὲς ὄνομα, τὸν γηγενῆ δηλοῦν κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα φωνὴν μετάληψιν, ὑποφαίνει. Ὅ γέ τοι Ἐνὼς πρῶτος θεοφιλῶν παρ᾽ Ἑβραίοις ἱστόρηται, ἐπεὶ πρῶτος
d ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ, τὸ κατὰ ψυχὴν παριστὰς λογικὸν ὄντως καὶ γνωστικὸν καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας ἐπιστημονικόν· ὧν τὸ μὲν πρῶτον θεογνωσίας ἀληθοῦς, τὸ δὲ δεύτερον τῆς εἰς τὸν ἐπιγνωσθέντα Θεὸν ἐλπίδος γένοιτ᾽ ἂν ἀποδεικτικόν. Τὸ γὰρ μὴ παραμελεῖν μηδ᾽ ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι τὰ τῆς θείας ἐπιγνώσεως, ἀεὶ δὲ καὶ διὰ παντὸς ἐλπίζεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ, τὸ μὲν ὡς οἰκετῶν δεσπότου, τὸ δ᾽ ὡς ἵλεω καὶ ἀγαθοῦ πατρός, τοῦτ᾽ ἂν εἴη τὸ πάντων τρισμακάριον τέλος. Τοιόσδε μὲν οὖν ὁ παρ᾽ Ἑβραίοις εἰσῆκται πρῶτος καὶ ἀληθὴς ἄνθρωπος, οὐχ ὁ γηγενὴς ἐπίκλην Ἀδὰμ δι᾽ ἐντολῆς Θεοῦ παράβασιν τῆς τῶν κρειττόνων ἐκπεσὼν λήξεως, ἀλλ᾽ ὁ θεοφιλῶν πρώ-
p. 308 τιστος, ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Κρίναντες οὖν καὶ αὐτοὶ λογισμῷ σώφρονι τὸ τοιόνδε ζηλοῦν ἠγαπήσαμεν, καὶ ἀπεδεξάμεθα ὡς λυσιτελῆ καὶ

307 d 1, d 7, 308 a 1 Gen. iv. 26

b 6 χρωμένους καὶ] om I b 8 εἴδεσιν ἐμφερῶς O c 2 προσφυῆ I c 3 προσηγορίᾳ χρωμένη O c 6 τὴν] τὸν O c 7 μετάληψιν, ὑποφ.] μεταβιβασμόν O d 1 Κυρίου τοῦ Θεοῦ] τοῦ θῡ καὶ κῡ O d 2 ὄντως λογικὸν O d 4 ἐπιγνωστέιτα O d 6 μηδ᾽—τὰ] om O d 10 οὖν] om I d 11 εἰσῆκται] om O d 13 ἀποπεσὼν I cf 317 b 1, 329 b 10, Eus. Dem. Ev. iv 158 c 308 a 2 οὖν] δὴ I τὸ] τὸν I

ὠφελιμωτάτην ἡμῖν τὴν τοῦ λόγου διήγησιν, εὐχὴν
θέμενοι κατ' ἴσα τῇ τοῦ δηλωθέντος εἰκόνι τὸ ὄνομα
τοῦ τῶν ἁπάντων δημιουργοῦ τε καὶ δεσπότου μετὰ
βεβαίας καὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος ἐπικαλεῖσθαι. Ἀλλὰ γὰρ
μετὰ τὸν εἰρημένον ἄλλος εὐηρέστησε τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐχ
εὑρίσκετο, ὥς φησι Μωσῆς, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεὸς δι'
ἄκραν ἀρετῆς τελείωσιν. Δυσεύρετος γὰρ ὅ γε σοφὸς b
ἀληθῶς. Οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐν τῷ Θεῷ τέλειος, ὁ τῆς
τῶν πολλῶν διατριβῆς μετατεθειμένος. Ὁ γὰρ μὴ
τοιοῦτος ἀγορὰς καὶ δικαστήρια καπηλείας τε καὶ ἐμ-
πορίας καὶ τὸν πολὺν ὄχλον μεταδιώκων, ὠθούμενός τε
καὶ ὠθῶν, μέσος ἐν αὐτῷ κακίας βυθῷ καταπίνεται·
ὁ δ' ὑπὸ Θεοῦ ληφθείς, καὶ τῶν τῇδε ἐκεῖσε μετατεθει-
μένος, ἀφανὴς μὲν καὶ ἀνεύρετος ἀνθρώποις, Θεῷ δὲ
φίλος γεγονώς, ὑπὸ Θεοῦ εὕρηται. Τοῦτον Ἐνὼχ Ἑ-
βραίοις ὀνομάζειν φίλον· χάριν δὲ Θεοῦ σημαίνοι ἂν c
τοὔνομα. Καὶ ταύτης τοιγαροῦν ὡς ἀγαθῆς εἰκόνος
τὸν βίον ζηλοῦν μακάριον εἶναι ἡγησάμεθα. Τρίτος
μετὰ τούτους πάλιν ἄλλος ἄνθρωπος δίκαιος πεφηνὼς ὁ
Νῶε ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ μεμαρτύρηται. Τεκμήρια δὲ καὶ
τῆς τούτου δικαιοσύνης εἴη ἂν τάδε. Πολὺς αὐχμὸς
καὶ γνόφος ἀλέκτου κακίας τὸ πάντων ἀνθρώπων κατει-
λήφει γένος, οἵ τε πάντων ἀνὰ στόμα θρυλούμενοι
γίγαντες τὰς εἰς δεῦρο βοωμένας θεομαχίας ἀθέοις καὶ
δυσσεβέσιν ἐγχειρήμασιν ἀπειργάζοντο· ἤδη δὲ καὶ οἱ d
τῆς τούτων γενέσεως αἴτιοι, εἴτε τινὸς κρείττονος μοίρας

a 8 Gen. v. 24 c 4 ibid vi. 9

a 4 ὠφελιμωτατὸν O εὐχὴν θέμενοι] εὐξάμενοι BO a 5 τῇ—εἰκόνι] τῷ δηλωθέντι BO a 6 δημιουργοῦ τε καὶ] om BO a 7 καὶ ἀγαθῆς] om BO γὰρ] om BO a 8 τὸν εἰρημένον] τοῦτον καὶ BO Κυρίῳ] Θεῷ LXX a 9 ηὑρίσκετο B LXX b 2 τῷ] om IO b 4 δικαστηρίου O ἐμπορείας O b 7 ἐκεῖσε] ἐκεῖ O b 9 Ἑβρ. ὀνομ. φίλον] Ἑβραῖοι ὀνομάζουσι O c 5 γενεᾷ] γενέσει LXX[A] d 1 εἰργάζοντο BO

ἢ κατὰ θνητῶν φύσιν ὑπάρξαντες, εἴθ᾽ ὁπωσοῦν κατεσκευασμένοι, τῆς ἐν ἀνθρώποις περιέργου διδασκαλίας ἀπάρξαντες, γοητείας καὶ τῆς ἄλλης κακοτρόπου μαγγανείας ἐπιτεχνήματα λέγονται παραδοῦναι τῷ βίῳ, ὥστε πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος μιᾶς ὑπὸ ψῆφον γενέσθαι παρὰ Θεῷ δίκης. Καὶ δὴ πάντων ἑνὶ νεύματι διαφθείρεσθαι μελλόντων, μόνος εἷς οὗτος ὁ νῦν ἡμῖν δηλούμενος δίκαιος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ σὺν καὶ τοῖς οἰκείοις εὕρηται. Πάντων δῆτα τῶν ἐπὶ γῆς κατακλυσμῷ διολλυμένων, καὶ τῆς γῆς αὐτῆς ὑδάτων ἀθρόᾳ πλημμύρᾳ τῶν προτέρων κακῶν ἀποκαθαιρομένης, ὁ θεοφιλὴς σὺν
p. 309 παισὶν ἅμα καὶ γυναιξὶ τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ ζώπυρον σπέρμα παραδοξότατα πρὸς τοῦ Θεοῦ τετήρηται. Γένοιτο δ᾽ ἂν καὶ οὗτος ἀρχέτυπος εἰκών, ζῶσα καὶ ἔμψυχος, τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεγενημένοις ὑπόδειγμα τρόπου θεοφιλοῦς παρεσχημένος.

Καὶ οἱ μὲν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τοιοίδε· οἱ δὲ μετὰ τοῦτον ἐπ᾽ εὐσεβείᾳ διαπρεπεῖς ἄλλοι πάλιν, ὧν τὴν μνήμην τὰ ἱερὰ διασώζει λόγια. Τούτων τις ἱερεὺς ἀνείρηται τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, βασιλεὺς δίκαιος τῇ Ἑβραίων προσηγορίᾳ χρηματίσας. Τούτοις δὴ πᾶσιν
b οὐδὲ εἷς σώματος περιτομῆς λόγος ἦν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν Μωσέως Ἰουδαϊκῶν παραγγελμάτων· διόπερ αὐτοὺς οὐδὲ Ἰουδαίους φάναι δίκαιον, οὐδέ γε Ἕλληνας, ὅτι μηδὲ πλείους θεοὺς ὁμοίως Ἕλλησιν ἢ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν ἡγοῦντο. Ἑβραῖοι δ᾽ ἂν κυριώτερον ἐπικληθεῖεν, ἤτοι παρὰ τὸν Ἔβερ, ἢ καὶ μᾶλλον παρὰ τὴν

d 10 Gen. vi. 9 309 a 8 cf Gen. xiv. 18

d 10 ἐν—οἰκείοις] σὺν τοῖς αὐτοῦ τότε BO γενεᾷ] γενέσει LXX[A] d 11 ὀλλυμένων BO 309 a 2 παραδοξότατον BO τετήρητο BI a 3 γένοιτο—ἔμψυχος] om BO a 4 τοῖς—γεγενημένοις] post παρεσχημένος BO a 7 τὴν—διασώζει] τὰ ἱερὰ μέμνηται BO a 10 χρηματίσας προσηγορίᾳ BO b 5 ἔθνεσιν] Ἕλλησιν BI

ἑρμηνείαν τῆς προσηγορίας. Περατικοὶ γάρ τινες
ἑρμηνεύονται, τὴν ἀπὸ τῶν τῇδε ἐπὶ τὴν τοῦ τῶν ὅλων
Θεοῦ διάβασίν τε καὶ θεωρίαν στειλάμενοι. Φυσικοῖς c
γάρ τοι λογισμοῖς καὶ νόμοις ἀγράφοις τὴν ὀρθὴν τῆς
ἀρετῆς διευθύναντες πορείαν, καὶ πέραν τῶν σαρκὸς
ἡδονῶν ἐπὶ τὸν πάνσοφον καὶ θεοσεβῆ βίον διαβεβη-
κότες ἀναγράφονται. Ἐν δὴ τούτοις ἡμῖν ἅπασι καὶ
ὁ βοώμενος τοῦ παντὸς ἔθνους γενάρχης Ἀβραὰμ κατ-
ηριθμήσθω, ᾧ μαρτυρεῖ τὰ λόγια δικαιοσύνην, οὐ τὴν
ἐκ νόμου πάλιν Μωσέως, ὅτι μηδὲ ἦν πω τότε, (μετὰ
γοῦν τὸν Ἀβραὰμ ἑβδόμῃ γενεᾷ Μωσῆς ἀναπέφηνε,)
πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος δίκαιος καὶ εὐσεβής, εἴ καί τις d
ἄλλος, ἀνείρηται, τοῖς ἄνωθεν δεδηλωμένοις παραπλη-
σίως. Λέγει δ' οὖν ἡ γραφή, Καὶ ἐπίστευσεν Ἀβραὰμ τῷ
Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Πατέρα δὴ πολλῶν
ἐθνῶν ὁ θεῖος χρησμὸς τοῦτον ἔσεσθαι προαγορεύει,
διαρρήδην τε εὐλογηθήσεσθαι ἐν αὐτῷ φησὶ πάντα τὰ ἔθνη
τῆς γῆς καὶ πάσας τὰς φυλάς, ἄντικρυς τὰ νῦν καθ' ἡμᾶς
συντελούμενα θεσπίζων. Ἀλλ' ὅ γε Ἀβραὰμ ἐκεῖνος
μετὰ τὴν ἐν δικαιοσύνῃ τελείωσιν, οὐ διὰ τοῦ Μωσέως
νόμου, διὰ δὲ πίστεως ⟨κατωρθωμένην⟩ αὐτῷ, μετά τε
τὰς ἀναγράπτους θεοφανείας, ἐπ' αὐτῷ γήρᾳ μέλλων
γνησίου παιδὸς χρηματίζειν πατήρ, πρῶτος ἁπάντων
κατὰ χρησμὸν τὸ σῶμα περιτέμνεται, τοῦτο καὶ τοῖς ἐξ p. 310
αὐτοῦ γεννωμένοις ἐπιτελεῖν παραδούς, εἴτε εἰς ἐμφανῆ
σημείωσιν τῆς τῶν ἐξ αὐτοῦ παίδων πολυπληθίας, εἴτε

d 3 Gen. xv. 6 d 4—7 Cf ibid xvii. 5, xviii. 18, xii. 2

c 6 Ἀβραὰμ] om O, Ἀβρὰμ LXX καταριθμείσθω BO d 1 εὐσεβής] + εἶναί τις O εἰ καί τις ἄλλος post ἀνείρηται O d 5 τοῦτον ἔσεσθαι προαγ.] αὐτόν φησι BO d 7—310 a 7 καὶ—πολυπραγμονεῖν om B d 8 ὅ γε Ἀβρ.] om O d 10 ⟨κατωρθωμένην⟩] Vig. marg, κατωρθωμένης codd τε] γε O d 11 θεοφανείας] θυσίας O d 12 γνησίου—πατήρ] γνήσιον παῖδα τεκεῖν O 310 a 2 γεννωμένοις] γινομένοις IO a 3 πολυπληθείας O

καὶ ὡς ἔχοιεν οἱ παῖδες πάτριον γνώρισμα, ἤτοι βιοῦντες κατὰ τὸν τῶν προγόνων ζῆλον, ἢ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς ἀπολειπόμενοι, εἴτε καθ' ἑτέρας οἱασδηποτοῦν αἰτίας, ἃς οὐ νῦν σχολὴ πολυπραγμονεῖν. Τοιόσδε μὲν οὖν καὶ
b οὗτος εἰς μίμησιν ἐκκείμενος. Μετὰ δ' αὐτὸν Ἰσαὰκ τῆς πατρῴας ὁμοῦ θεογνωσίας τε καὶ θεοφιλίας διάδοχος ἀναδείκνυται, κλήρων ἁπάντων τοῦτον κάλλιστόν τε καὶ τρισμακάριον τοῦ πατρὸς διαδεδεγμένος. Μιᾷ τοῦτον γαμετῇ τὰ θεῖά φασι λόγια συνελθόντα μιᾷ χρήσασθαι παιδοποιίᾳ· καθ' ἣν διδύμου γονῆς ἀποδειχθεὶς πατήρ, εἰς τοῦτο περιγράψασθαι τὴν πρὸς τὴν γαμετὴν ὁμιλίαν ὑπερβολῇ σωφροσύνης λέγεται. Ἐνταῦθά σοι καὶ Ἰακώβ, ὁ καὶ Ἰσραήλ, εἰσήχθω, διώνυμός τις γεγονὼς ἀνὴρ παρὰ τὴν τῶν οἰκείων ἀρετῶν διαλ-
c λάττουσαν προκοπήν. Ὅτε μὲν οὖν ἐγγυμναζόμενος τοῖς πρακτικοῖς ἤθεσί τε καὶ βίοις τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας πόνων ἀπεπειρᾶτο, Ἰακὼβ αὐτῷ ὄνομα ἦν, ἀσκητὴν δὲ καὶ ἀθλητὴν ἡ προσηγορία δηλοῖ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα μεταληφθεῖσα φωνήν· ὅτε δὲ λοιπὸν τὰ νικητήρια κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἀπολαβὼν στέφεται, ἤδη τε τῶν κατὰ θεωρίαν ἀγαθῶν ἀπολαύει, τηνικαῦτα αὐτῷ καὶ τοὔνομα μεταβάλλει ὁ χρηματίζων Θεός, ὁμοῦ καὶ θεοπτίας αὐτὸν ἀξιῶν, καὶ τῶν θειοτέρων γερῶν τε καὶ τιμῶν τὰς ἀμοιβὰς διὰ τῆς προσηγορίας δωρούμενος. Λέγει δ'
d οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ χρησμός, Οὐκέτι κληθήσεται τὸ ὄνομά σου

310 d 1 Gen. xxxii. 28 (29)

a 5 τὸν] om O b 1 εἰς—αὐτὸν] ἡμεῖς τε καὶ τοῦτον μετὰ τῶν ἄλλων ἀπομιμεῖσθαι καὶ ζηλοῦν εὐχόμεθα. Μετὰ δὲ τὸν Ἀβραὰμ I b 2 θεοφιλείας IO b 5 τούτων O φησι I συνελθόντα λόγια O b 7 περιγράψαι I b 9 Ἰακώβ] pr ὁ I b 10 διαλλάττουσαν] διαλάμπουσαν O c 4 δηλοῖ ἐπὶ] καλεῖ ἐπὶ B, καλεῖσθαι O c 5 νικητήρια] κινήματα O c 6 ἀπολαβὼν] λαβὼν BO c 8 θεοπτίας] θεοποιίας I d 1 οὐκέτι κληθ.] οὐ κληθ. ἔτι LXX

Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατός, τὸν ὁρατικὸν ἄνδρα καὶ θεωρητικὸν τοῦ Ἰσραὴλ ὑποφαίνοντος· ἐπεὶ καὶ τοὔνομα μεταβληθὲν σημαίνει ἄνθρωπον ὁρῶντα Θεόν. Τοιόσδε μὲν οὖν καὶ οὗτος ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ὑπέστη γένος. Μυρία δ' ἂν λεχθείη περὶ τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς φιλοσόφου καρτερίας τε αὐτῶν καὶ ἀσκήσεως, τὰ μὲν πρὸς λέξιν θεωρούμενα, τὰ δὲ καὶ δι' ὑπονοιῶν ἀλληγορούμενα· περὶ ὧν εἴρηται μὲν καὶ ἄλλοις, ἀτὰρ καὶ ἡμῖν ἐν οἷς ἐπραγματευσάμεθα Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδίας. Τοιοίδε p. 311
μὲν οὖν καὶ οὗτοι.

Ἔχω σοι παρ' αὐτοὺς καὶ ἄλλον εἰπεῖν, Ἰὼβ ὄνομα τῷ ἀνδρί, ὃν τὰ ἱερὰ μαρτυρεῖ λόγια γεγονέναι ἄνθρωπον ἄμεμπτον, ἀληθινόν, δίκαιον, θεοσεβῆ, ἀπεχόμενον ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος· οὗτός γέ τοι οὐδὲν προσήκων τῷ Ἰουδαίων γένει ἐπὶ πᾶσι τοῖς τῆς εὐσεβείας κατορθώμασι μεμαρτύρηται. Οἵ γε μὴν τοῦ Ἰακὼβ παῖδες, τὴν πάτριον θεογνωσίαν τε καὶ εὐσέβειαν διὰ σπουδῆς πεποιημένοι, τὴν τῶν ἀνέκαθεν Ἑβραίων φήμην ἐπὶ μέγα
δόξης προῆγον, ὥστε ἤδη καὶ πάσης Αἰγύπτου τὴν b
ἀρχὴν ἀνάψασθαι. Ὁ γάρ τοι Ἰωσὴφ τοῖς σωφροσύνης προαναστεφθεὶς βραβείοις, κἄπειτα τὴν Αἰγυπτίων ὑποδεξάμενος ἡγεμονίαν, τὸν θεοφιλῆ τῶν Ἑβραίων διέδειξε τρόπον, ὃν καὶ αὐτὸν ζηλοῦν δι' εὐχῆς πεποιή-

311 a 5 Job i. 1

d 2 Ἰσραὴλ] pr εἰς I τὸ ὄνομά σου ἔσται LXX[A] d 3 ὁριστικὸν BO d 8 τε] om BO d 9—311 a 2 τὰ μὲν—οὗτοι om B 311 a 1 πολυπαιδείας I a 3 αὐτοῖς BO a 4 τῷ ἀνδρὶ] αὐτῷ I μαρτυρεῖ γεγονέναι λόγια BO, γεγ. μαρτ. λόγ. I a 6 οὐδεν] οὐδὲ I a 7 γένει] ἔθνει I τῆς] om I a 8 τοῦ] τῷ O a 9 θεοσέβειαν BO διὰ σπουδῆς πεπ.] ἠγαπηκότων B, ἠγαπηκότες O b 1 ὥστε ἤδη] ὡς BO b 2 σωφροσύνης] pr τῆς O b 4 ὑποδεξάμενος] ἀναδησάμενος BO b 5 ὃν—πεποιήμεθα] om BO cf 310 b 1 (*cod* I)

μεθα, δοῦλον αὐτὸν ἐξ οἰκείων ἐπιβουλῆς γεγενημένον, καὶ δοῦλον Αἰγυπτίου ἀνδρός. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ὅσα εἰς ὡραιότητα καὶ ῥώμην σώματος αὐτῷ καὶ εὐμορφίαν
c ηὐτύχητο παρήσειν μοι δοκῶ, εἰ καὶ τὰ λόγια κάλλους αὐτὸν ὥρᾳ πάντων διενεγκεῖν ἀναγράφει· τὰ δὲ περὶ ψυχῆς πῶς ἄν τις διαγράψειε, κατ' ἀξίαν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς τὸν ἔπαινον διελθεῖν προῃρημένος; Φύσει μὲν αὐτῷ παρεῖναι λόγος τὸ ἐλευθέριον γνώρισμα, τοῦ τε τρόπου τὸ εὐγενὲς ἐπανθοῦν τῷ προσώπῳ· τοῖς δὲ εὐσεβείας διαπρέπουσι κόσμοις διαφερόντως ἐξήσκητο, ὡς ἐν σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ φρονήσει τε καὶ ἀνδρείᾳ τὴν ψυχὴν ἐκλάμπειν, καὶ πολὺ πρότερον ἐν ἐπιγνώσει καὶ εὐσεβείᾳ τοῦ τῶν ἁπάντων Θεοῦ, ἣν οἱ γεννήσαντες ἐκ σπαργάνων λέγονται αὐτοῦ τῇ ψυχῇ καταβεβληκέναι. Ἐπιμανείσῃ
d δ' οὖν αὐτῷ τῇ τοῦ δεσπότου γαμετῇ, εἰς ἀκολάστους τε καὶ ἐρωτικὰς ὁμιλίας ἅτε νέον τὸ σῶμα κατασύρειν πειρωμένῃ, καὶ πρῶτα μὲν λόγοις ἀπατᾶν αὐτὸν ἐπιχειρούσῃ, εἶτα δὲ ἱκεσίαις ἀντιβολούσῃ, καὶ τέλος βιαιότερον χεῖρας ἐπάγειν τολμώσῃ, ἀναιδέσι τε ἤδη καὶ ἀναισχύντοις περιπλοκαῖς χρωμένῃ, τῆς τῶν πατέρων εὐσεβοῦς διδασκαλίας ὁ ἥρως τὴν μνήμην ἀναπεμπασάμενος, καὶ τὸν θεοσεβῆ καὶ ἀληθῶς Ἑβραῖον ἔργοις ὁμοῦ καὶ λόγοις ἀποδείξας, τὸ μὲν αἰσχρὸν καὶ ἀκόλαστον γύναιον διασείεται, κραταιοτέρᾳ τῇ χειρὶ
p. 312 παραλλάξας· ὥσπερ δέ τινος δεινοῦ καὶ λελυττηκότος θηρὸς ἀποδρὰς φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται. Κἄπειτα

b 6 δοῦλον] + γὰρ BIO b 7 καὶ δοῦλον] om BO γὰρ] om IO c 1 παρήσειν μοι δοκῶ] I, παρίημι BO c 2 αὐτὸν—ἀναγράφει] ὥρᾳ διενεγκεῖν πάντας ἀναγράφει αὐτόν O πάντων] τῷ σώματι I c 3 ἀναγράψειε BO c 4 τὸν—προῃρημένος] om BO c 5 παρῆναι O (ει supra) c 6—12 τοῦ—καταβεβληκέναι] om B c 6 τοῦ τε] τό τε τοῦ O τὸ εὐγενὲς] om O c 7 εὐσεβείᾳ I c 9 ἀνδρίᾳ I c 11 γεννήσαντες] γεννήτορες O c 12 τῇ ψυχῇ αὐτοῦ O d 5 βιαιότερον χεῖρας] χεῖρας βιαίας BO ἐπάγειν τολμώσῃ] ἐπιβαλοῦσιν B, ἐπιβαλούσῃ O 312 a 1 λελυτηκότος BO

αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν σώφρονι λογισμῷ τοιάδε ἐπιλογίζεται, καί φησιν· Εἰ ὁ κύριός μου δι' ἐμὲ οὐδὲν γινώσκει τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῷ δέδωκεν εἰς τὰς χεῖράς μου, . . . καὶ πῶς ποιήσω τὸ πονηρὸν ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; Ἐφ' οἷς οἷα νικηφόρον τοῖς ἀρετῆς βραβείοις ἀναστέψας αὐτὸν ὁ τῶν ὅλων b Θεὸς τὴν κατὰ τῶν δεσποτῶν αὐτοῦ καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου βασιλείαν τε καὶ ἡγεμονίαν παραδίδωσι· πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, οὐχὶ δὲ Ἰουδαῖος, ὅτι μηδὲ ἦν πω τὰ Ἰουδαίων, ἐν τοῖς μάλιστα θεοφιλέσι καὶ τρισμακαρίοις ἀνείληπται.

Μετὰ δὲ τοὺς εἰρημένους Ἑβραίους, ἐπειδὴ εἰς πολυανθρωπίαν ἐπεδίδου τὸ τῶν ἀπογόνων γένος, ἤδη τε καὶ τὸ Ἰουδαίων ἐξ αὐτῶν ἔθνος συνειστήκει, ἐπλεόναζόν τε ὁσημέραι καὶ ἐπλήθυνον, τὰ μὲν τῆς εὐσεβοῦς ἀγωγῆς c τῶν πρόπαλαι θεοφιλῶν προπατόρων κατὰ σμικρὸν αὐτοῖς ἐξησθένει καὶ ἀπημβλύνετο, τὰ δὲ τῆς παρ' Αἰγυπτίοις διατριβῆς τοσοῦτον τῆς τῶν δηλουμένων κατίσχυε πληθύος ὡς τῆς μὲν πατρίου ἀρετῆς εἰς λήθην ἐλθεῖν, τῇ δὲ παρ' Αἰγυπτίοις ὁμοιοτροπίᾳ τοὺς βίους περιενεχθῆναι, ὡς κατὰ μηδὲν Αἰγυπτίων τὸν τρόπον διαφέρειν δοκεῖν. Ἐνταῦθα δῆτα αὐτοῖς τοιοῖσδε ἀποτελεσθεῖσιν ὁ τῶν προπατόρων Θεὸς ἡγεμόνα καὶ νομοθέτην ἐκπέμπει Μωσέα, τὰς διὰ χρησμῶν τῶν πρὸς d

312 a 4 Gen. xxxix. 8, 9

a 4 δι'—γινώσκει] οὐ γινώσκει δι' ἐμὲ οὐδὲν LXX[A] τῶν] om BO LXX[AD] a 5 ἐν] om BO LXX ἔδωκεν B LXX a 6 πονηρὸν ῥῆμα] ῥῆμα τὸ πονηρὸν LXX τὸ μέγα] om LXX b 2 αὐτοῦ] αὐτῷ I b 3 βασιλείας O τε καὶ ἡγεμ.] om BO b 3—d 11 πλὴν—ὑποθέμενος om B b 4 οὐχὶ δὲ] οὐκ O ὅτι—Ἰουδαίων] om O b 6 καὶ τρισμακαρίοις] om O ἀνείληπται] + οὐκ ἦν δὲ ἔτι Ἕβερ γεννηθείς O b 7 ἐπειδὴ] om O b 8 ἐπεδίδουν O ἀπογόνων] ἀνθρώπων O b 9 ἔθνος] γένος O συνεστὼς O ἐπλεόναζέν O c 1 καὶ ἐπλήθυνον] om O ἀναγωγῆς O c 2 μικρὸν O c 4 τῆς τῶν δηλουμ.] παρ' αὐτοῖς O c 5 εἰς λήθην ἐλθεῖν] ἐπιλαθέσθαι O c 6 ὁμοιοτροποίᾳ I c 8 τοίωσδε O d 1 διὰ χρησμῶν τῶν] om O

τοὺς προγόνους αὐτῶν πιστούμενος ἐπαγγελίας· κἄπειτα δι' αὐτοῦ τὰ ἀνάγραπτα θαύματα καὶ τὰς παραδόξους θεοσημίας ἐπιτελέσας τὸν ἁρμόδιον τοῖς τῶν ἀκροωμένων ἤθεσι προβάλλεται νόμον· οὐχ οἵοις τε γοῦν δι' ἀβελτερίαν τρόπου τὴν πάτριον ζηλοῦν ἀρετήν, οἷα δὴ τὰς ψυχὰς ἐμπαθέσι καὶ νενοσηλευμένοις, τὴν κατάλληλον παρεδίδου πολιτείαν, τὰ μὲν προφανῶς ἐκ τοῦ προδήλου διαταττόμενος, τὰ δὲ δι' ὑπονοιῶν αἰνιττόμενος, σύμβολά τε καὶ σκιὰς ἀλλ' οὐ γυμνὴν ἀλήθειαν φυλάττειν αὐτοῖς καὶ περιέπειν ὑποθέμενος. Καὶ δὴ τὸ Ἰουδαίων πολίτευμα ἐντεῦθέν ποθεν ἀπὸ Μωσέως ἀρξάμενον μέχρι καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας ταῖς τῶν οἰκείων προφητῶν ἀκολούθως φωναῖς διαρκεῖ. Ὅτι δὴ καὶ τοῦτο Μωσέως
p. 313 ἦν αὐτοῦ καὶ τῶν μετέπειτα προφητῶν θέσπισμα, μὴ πρότερον ἐκλιπεῖν τὰ Μωσέως νόμιμά τε καὶ διατάγματα ἢ τὰ τοῦ Χριστοῦ φανῆναι, τὰ τῆς καινῆς δηλαδὴ διαθήκης, τῆς διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι κατηγγελμένης· ἃ καὶ ὧδε τέλους ἔτυχεν, ᾗ καὶ ἀναπεφώνηται.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν τῶν πρὸ Μωσέως Ἑβραίων βίον ἐν ὀλίγῳ διεληλύθαμεν, καὶ τόν γε τῆς κατ' αὐτοὺς εὐσεβείας χαρακτῆρα παρεστήσαμεν, ὥρα καὶ τὸν δογματικὸν αὐτῶν τρόπον ἀπό τε τῆς Μωσέως γραφῆς
b καὶ τῶν μετ' αὐτὸν προφητῶν ἐπισκέψασθαι.

9. Πρῶτος δ' οὖν ἁπάντων αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ θαυμάσιος θεολόγος τε καὶ νομοθέτης, πολιτείαν εὐσεβείᾳ προσ-

---

d 2 *προγόνους*] *προπάτορας* O *αὐτῶν*] om O *ἐπαγγελίας πιστούμενος* O *κἄπειτα*] *καὶ* O d 3 *δι' αὐτοῦ*] *διὰ Μωσέως* I d 4 *θεοσημείτις* I d 5 *οὐχ—ἀρετήν*] *οἱ μὴ ζηλώσαντες τὴν πάτριον ἀρετὴν δι' ἀβελτηρίαν* I d 7 *ἐμπαθεῖς* O *νενοσηλευμένοι* O d 8 *παρεδίδου*] *παρελάμβανον* O d 9 *διαταττομένου* O *αἰνιττομένου* O d 11 *φυλ.—περιέπειν*] om O *ὑποθεμένου* O 313 a 2 *τε καὶ διατάγματα*] om BO a 3 *δηλαδὴ*] om BO a 4 *διὰ—ἡμῶν*] *δι' αὐτοῦ* BO a 5 *ἔτυχον* BO a 7 *τῶν*] om O a 10 *γραφῆς*] om O

ἤκουσαν διὰ τῆς οἰκείας γραφῆς τῷ Ἰουδαίων ἔθνει c
προκαταβαλλόμενος, οὐ τοῖς κοινοῖς καὶ πεπατημένοις
ᾠήθη δεῖν χρήσασθαι προοιμίοις τῶν λόγων, προλαβὼν
δὲ πάντα νόμον προστακτικὸν τῶν ποιητέων καὶ τῶν
οὐ ποιητέων ἀπαγορευτικόν, τάς τε δημοτελεῖς καὶ πολι-
τικὰς περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους συμβολαίων διατάξεις,
ἀπὸ τῆς πατρίου θεολογίας δεῖν ᾤετο τὴν καταρχὴν
ποιήσασθαι τῆς διδασκαλίας, οὐδὲ ἑτέραν μάθησιν
οἰκείαν νόμοις εὐσεβείᾳ προσήκουσιν ἡγησάμενος, ἢ
τὴν ἄνωθεν ἐκ προπατόρων εἰς αὐτὸν ἥκουσαν θεο-
λογίαν. Ἄρχεται τοιγαροῦν ἀπὸ Θεοῦ κατὰ τὰ πάτρια d
τῆς τῶν προγόνων Ἑβραίων θεολογίας, οὐχ ᾗπερ Αἰ-
γυπτίοις φίλον ἦν ἀλλ᾽ οὐδὲ Φοίνιξιν ἢ τοῖς λοιποῖς
ἔθνεσι παραπλησίως εἰς πλῆθος καταβάλλουσι τὴν
σεβάσμιον προσηγορίαν, θεούς τε ὁρωμένους μὲν τοὺς
κατ᾽ οὐρανὸν φωστῆρας νομίζουσιν, ἀφανεῖς δὲ καὶ
ἀοράτους, ἤτοι τοὺς ἐξ ἀνθρώπων κατοιχομένους, ἢ καὶ
τοὺς χθονίους καὶ ἀερίους δαίμονας, κατὰ τὰ πρόσθεν
ἡμῖν ἀπελη λεγμένα. Ἀλλὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ πάντων αἰτίου
ἀοράτων τε καὶ ὁρατῶν δημιουργοῦ τὴν καταρχὴν τοῦ
παντὸς λόγου πεποιημένος νομοθέτην τοῦτον εἶναι δι-
δάσκει τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως, ὥσπερ μιᾶς τινὸς p. 314
μεγαλοπόλεως τοῦ κόσμου βασιλέα καταστήσας. Παι-
δεύει τοιγαροῦν ἀρχόμενος τοῦτον ἡγεῖσθαι μὴ μόνον
τῶν πρὸς αὐτοῦ σμικρὸν ὕστερον διαταχθησομένων
ἀνθρώποις νόμων αὐθέντην εἶναι καὶ κύριον, ἀλλὰ καὶ
τῶν ἐν τῇ φύσει τῶν ὅλων.

10. Βασιλέα γὰρ αὐτὸν καὶ νομοθέτην τοῦ σύμ-

---

c 6 συμβόλων I c 7 ᾤετο] + τῆς θεολογίας ἄρξασθαι καὶ O
c 8 οὐδὲ ἑτέραν] οὐδετέραν BO d 2—9 οὐχ—ἀπεληλεγμένα om B
d 2 ᾗπερ—παραπλησίως] ᾗ φίλον Αἰγυπτίοις καὶ Φοίνιξιν ἦν ἢ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν O d 7 ἤτοι] om BO d 8 δαίμονας ἀερίους I
τὰ] om I d 10 ἀοράτων—ὁρατῶν] ὁρατῶν—ἀορ. I d 11 εἶναι] om BO 314 a 4 μικρὸν B?IO a 7 τοῦ] pr τῆς I

b παντος κόσμου παριστᾷ· νεύματι μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ δυνάμει τὴν τῶν ἁπάντων οὐσίωσιν γεγονέναι, νόμοις δὲ καὶ ὅροις πάλιν αὐτοῦ ὁδῷ καὶ τάξει τὸν σύμπαντα διακυβερνᾶσθαι αἰῶνα. Λόγῳ μὲν γὰρ καὶ νόμῳ Θεοῦ πρῶτον ἁπάντων οὐρανὸν ἐστερεῶσθαι, καὶ γῆς τὸ βαρὺ καὶ στερέμνιον παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τοῖς λεπτομερ-
c εστέροις τῶν στοιχείων θαυμασίως ἐπαιωρεῖσθαι· λόγῳ δὲ καὶ νόμῳ θείῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν ἀμοιβαῖον ἀνακυκλεῖσθαι δρόμον, λόγῳ δὲ Θεοῦ καὶ νόμῳ καὶ αὐτὸν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἀστέρων χορείαν ἐν πρέποντι κόσμῳ τὴν προσήκουσαν ἐξανύειν πορείαν, νόμῳ δὲ τοῦ παμβασιλέως τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν ἐνιαυτοῦ τε κύκλους καὶ τὰς ἐτησίους ὥρας τῇ παναρμονίῳ τοῦ παντὸς ἀποπληροῦσθαι συμφωνίᾳ, νόμῳ Θεοῦ χειμῶνα μὲν ὑποχωρεῖν ἔαρι, τοῦτο δὲ ταῖς ἄγχιστα τῶν ὡρῶν τροπαῖς, καὶ
d θαλάττης δὲ βυθοὺς ταῖς χειμαδίοις πλημμυρίσιν ἐπικυματίζοντας νόμῳ θείῳ τοῖς οἰκείοις ἐναποκεκλεῖσθαι πελάγεσι, ὡς μηδὲ τοὺς ὅρους τῶν ἱερῶν νόμων ὑπερβαίνειν τολμᾶν, καὶ τὴν ξηρὰν οὐσίαν ὀμβρίοις νάμασι καὶ νιφετοῖς νόμῳ θείῳ πάλιν συμμέτρως ἐπιχορηγουμένοις ἀρδομένην τὴν γῆν μυρία γένη φυτῶν τε καὶ ζώων ἀναδιδόναι· ἑνί τε λόγῳ, τὴν παμμήτορα τῶν ὅλων φύσιν προστάγματι Θεοῦ δεδουλωμένην νόμοις θείοις ὑπείκειν καὶ τῇ τοῦ πανηγεμόνος Θεοῦ βουλῇ· μὴ γὰρ εἰκῇ, μηδ᾽ ὡς ἔτυχε, μηδ᾽ αὐτομάτῳ καὶ ἀλόγῳ φορᾷ συνεστάναι τὸν τηλικοῦτον διάκοσμον, μηδ᾽ ἀναιτίου φύσεως ἔργον τυγχάνειν τὸ μέγα τοῦτο καὶ

---

b 1 *κόσμου*] + *διατάξεως* I *παριστᾷ*] *ἐφεστάναι* I **c** 1 *θαυμασίως*] *παρὰ φύσιν* BO **c** 3 *δὲ*] om BO **c** 4 *ἄστρων* I, sed cf **315 c** 6 **c** 6 *δὲ*] om O **c** 9 *νόμῳ Θεοῦ*] *καὶ* O **d** 3 *ὡς*] om I *τῶν ἱερῶν νόμων*] *αὐτῶν* O **d** 4 *καὶ τὴν—νιφετοῖς*] post *ἀναδιδόναι* **d** 7 I *ὀμβρίμοις* O **d** 5 *πάλιν*] om O **d** 6 *τὴν γῆν*] om O *καὶ ζώων*] om I **d** 8 *ὅλων*] *πάντων* O*

περικαλλὲς τεχνούργημα, ἀλλ᾽ εἶναι μὲν ποίημα τοῦ
πανσόφου τῶν ὅλων ἀρχιτέκτονος, τοῦ δὲ αὐτοῦ λόγοις
καὶ νόμοις ἱεροῖς διακυβερνᾶσθαι. Ἔνθεν ἀρξάμενος p. 315
ὁ προφήτης, καὶ πρὸ τῆς ἀνθρώπων νομοθεσίας τοὺς
περὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως προστάξας νόμους, πρώ-
τιστα πάντων προσέχειν τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ, καὶ μὴ
ἀπορρᾳθυμεῖν αὐτοῦ τῶν νόμων παρεκελεύσατο· ὅτι δὴ
καὶ αὐτὸς ἥλιος οὐρανός τε καὶ κόσμος γῆ τε καὶ τὰ
ἐπὶ γῆς ἅπαντα, ὅσα τε ἔργα φύσεως εἶναι νενόμισται,
ἐντολαῖς αὐτοῦ καὶ διατάξεσιν ἱεροῖς τε νόμοις καὶ
λόγοις δουλεύει. Διὸ καὶ μᾶλλον χρῆναι τὸ ἀνθρώ-
πειον γένος, οὐ σμικρὸν μέρος τυγχάνον τοῦ παντός, b
κατὰ τὸ ἀκόλουθον τοῖς θείοις προσανέχειν διατάγμασι,
μηδ᾽ ἐλαττοῦσθαι τῶν κατὰ μέρος στοιχείων. Γῆ μὲν
γὰρ ἐν ἀρχῇ νομοθετῆσαι τὸν φήσαντα· Βλαστησάτω
ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, . . . καὶ ξύλον
κάρπιμον ποιοῦν καρπόν· τὴν δέ, ἅμα λόγῳ τὸ εὐπειθὲς
ἐπιδεικνυμένην τῷ νόμῳ, οὔπω καὶ εἰς δεῦρο τῆς θείας
παραμελῆσαι διατάξεως. Οὕτω δὲ καὶ τὴν ὑγρὰν c
οὐσίαν, φήσαντος τοῦ Θεοῦ· Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ
ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ,
ἅμα λόγῳ τὸ ἔργον ἀποδοῦναι, ὁρᾶσθαί τε εἰσέτι
δεῦρο τῷ νόμῳ παρέχουσαν τὸ πειθήνιον. Εἰ δὲ δὴ
καὶ ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες, τοῦ θείου νόμου καὶ
αὐτοῖς διωρισμένου τοὺς οἰκείους ἀποδιδόναι δρόμους,
εἶναί τε εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνι-
αυτούς, οὐ παραμελοῦσι τῆς νομοθεσίας, τίς ἂν ἔτι σοι d

315 b 4 Gen. i. 11 c 2 ibid 20 c 8 ibid 14

d 14 ἀρχιτέκτονος] δημιουργοῦ O 315 a 1 ἱεροῖς] om O a 3 προτάξας O a 4 μὴ] om B a 5 ἐκελεύσατο O δὴ] δὲ I a 6 τὰ] om O a 8 λόγοις καὶ νόμοις O a 9 ἀνθρώπινον O b 1 μέρος] om I b 7 ἐπιδεδειγμένην I τῷ νόμῳ] om O c 1 τάξεως O c 3 ζωσῶν ψυχῶν O πετόμενα] + ἐπὶ τῆς γῆς LXX c 4 τοὖργον O ὁρᾶσθαί—νόμῳ] καὶ εἰς δεῦρο O c 8 τε] + καὶ BO

λείποιτο συγγνώμης ἀποφυγή, τῶν θείων κατολιγωροῦντι νόμων;

Ταῦτα προπαιδεύσας ὁ θαυμάσιος ἡμᾶς τε εἷλε, καὶ τῆς οἰκείας θεογνωσίας τε καὶ εὐσεβείας εἰκότως ζηλωτὰς κατεστήσατο, ὅτι μηδὲν τούτοις ὅμοιον παρὰ τοῖς τῶν προδηλωθέντων ἐθνῶν θεολόγοις εὑρεῖν δεδυνήμεθα. Μετὰ δὲ τὴν πρώτην θεολογίαν μέτεισιν ἐπὶ τὸ δεύτερον δόγμα φυσικὸν ὁμοῦ καὶ φιλόσοφον. Μετὰ γοῦν τὴν περὶ Θεοῦ γνῶσιν, τήν τε περὶ τῶν ὅλων διακόσμησιν, τάξει πρόεισιν ἐπὶ τὸ καὶ τῇ φύσει δεύτερον· τοῦτο δ' ἦν τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, ὅτι δὴ μετὰ Θεοῦ γνῶσιν ἀναγκαῖον γνῶναί τινα ἑαυτόν, διόπερ ἑξῆς παιδεύει τί ἄνθρωπος, καὶ τί τὸ προάγον αὐτὸν εἰς γνῶσιν καὶ εὐσέβειαν Θεοῦ, τίς τε ἡ κατὰ τὸ προηγούμενον ἀνθρώπου ζωή. Διελόμενος δῆτα τὸν περὶ ψυχῆς καὶ p. 316 σώματος λόγον, ἐν ψυχῇ μὲν ὁρίζεται τὸν ἀληθῆ ἄνθρωπον, νοερᾶς οὐσίας καὶ ἀσωμάτου καὶ λογικῆς μέτοχον, ὡς ἂν κατ' εἰκόνα Θεοῦ δεδημιουργημένον· σῶμα δὲ γεῶδες εἶναι περίβλημα ψυχῆς· τρίτον δὲ τούτοις προστίθησι πνοὴν ζωῆς, ἑνωτικήν τινα καὶ τοῦ ἀπὸ γῆς ληφθέντος τῷ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πεποιημένῳ συναπτικὴν δύναμιν. Καὶ τὴν πρώτην γε τοῦ δηλουμένου ἀνδρὸς διατριβὴν ἐν τρισμακαρίῳ Θεοῦ παραδείσῳ, ἀθανάτων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ἔμπλεῳ, γεγονέναι ἱστορεῖ· νόμῳ δὲ Θεοῦ καὶ τοῦτον ὁμοίως τοῖς ἄλλοις b ἐν ἀρχαῖς τοῦ παντὸς ὑποβληθέντα δι' ἀπροσεξίαν καὶ τῆς θείας ἐντολῆς παράβασιν τῆς τριποθήτου στερηθῆναι ζωῆς.

Ταῦτά τοι ὁ Μωσῆς ἐν προοιμίοις τῶν ἱερῶν νόμων

---

d 4 ὁ θαυμάσιος] θαυμασίως O d 5 οἰκείας] τοῦ Θεοῦ O τε] om O εἰκότως] ἡμᾶς O d 8 τὸ] om I δεύτερον] ἕτερον O*, β' O² d 9—11 μετὰ—δεύτερον] om O 316 a 5 ἐντίθησι O b 4 τῶν ἱερῶν νόμων] om O

φιλοσοφεῖ, μονονουχὶ προκηρύττων μὴ παραμελεῖν τῆς
οἰκείας ἀξίας, καὶ ἧς ἐτύχομεν πρὸς τὸ θεῖον ἀφομοιώ-
σεως, ἐξ ἧς ἡμῖν καὶ τὸ ἀθάνατον τῆς ψυχῆς προσκε-
κληρῶσθαι. Μὴ γὰρ δὴ θεμιτὸν εἶναι βασιλέως ἀφαν-
ίζεσθαι εἰκόνα· εἶναι δὲ ἀρχέτυπον καὶ ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ
τῶν ὅλων εἰκόνα τὸν αὐτοῦ Λόγον, αὐτοσοφίαν τυγχά- c
νοντα, καὶ αὐτοζωήν, καὶ φῶς, καὶ ἀλήθειαν, καὶ εἴ τι
καλὸν καὶ ἀγαθόν τις ἐπινοήσειεν· εἰκόνα δὲ εἰκόνος τὸν
ἀνθρώπειον νοῦν, παρ' ὃ καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονέναι
ἀνωμολόγηται. Ἀναγκαῖα δὲ ταῦτα εἶναι ᾤετο προ-
παιδεύεσθαι τοὺς μέλλοντας ἱεροῖς προσανέχειν νόμοις,
μνημονεύειν τε τί τὸ ἀπὸ γῆς ληφθὲν αὐτοῖς καὶ εἰς γῆν
αὖθις ἀναλυθησόμενον, καὶ τί τὸ ἐν ἡμῖν κρεῖττον καὶ
Θεῷ ἐμφερές, ὅπως τε χρῆν ἑκατέρῳ τῶν εἰρημένων
προσφέρεσθαι, μηδὲ ἐνυβρίζειν καὶ ἀσεβεῖν εἰς τὸν κατ' d
εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, μηδέ γε αὐτὸν ῥυπαίνειν
αἰσχραῖς καὶ παρανόμοις πράξεσι, φέρειν δὲ διὰ παντὸς
τῆς πρώτης καὶ τρισμακαρίας ἐκείνης διατριβῆς τε καὶ
ζωῆς τὸν πόθον, καὶ σπεύδειν παλινδρομεῖν, εὐχὴν ποι-
ουμένους τῆς πρώτης καὶ τρισμακαρίου ζωῆς τε καὶ
ἀξίας τυχεῖν· ἀλλὰ καὶ παρασκευάζεσθαι ἐνθένδε ἤδη
ἐπὶ τὴν ἐκεῖσε ἀποδημίαν, ὅτι μηδὲ ἄλλως δυνατὸν
βεβήλοις καὶ μὴ κεκαθαρμένοις τῶν ἱερῶν ἐκείνων
ἐπιβαίνειν, ὧν καὶ ὁ πρῶτος δι' ἀπροσεξίαν θείας
καταφρονήσας ἐντολῆς ἀποπέπτωκεν. Ἐπὶ τούτοις ὁ p. 317
ἱεροφάντης προστίθησιν ἄλλο συνεκτικώτατον δόγμα,
μὴ ἀμφιγνοεῖν διδάσκων ὅτι δὴ πάρεστί τις ἑκάστῳ
πονηρὸς δαίμων ἔφεδρος, βάσκανος καὶ μισόκαλος, καὶ
τῆς ἀνθρώπων ἀρχῆθεν ἐπίβουλος σωτηρίας. Δράκοντα

317 a 5 Apoc. xii. 9

b 5 *τῆς—καὶ*] om O c 3 *ἐπινοήσειεν*] *ἐπιθήσειεν* I *ἐπινοήσειέ τις* O
c 4 *ἀνθρώπινον* O d 2 *μηδέ γε*] *μηδ'* O d 5—7 *καὶ σπεύδειν—τυχεῖν*]
om O 317 a 2 *ἐκτίθησιν* O a 3 *διδάσκων*] pr *ὁ* I a 4 *ἔφεδρος δαίμων* I

δὲ τοῦτον καὶ Ὄφιν ὀνομάζει, μέλανά τε καὶ σκότους οἰκεῖον, ἰοῦ τε καὶ κακίας πλήρη· ὅν καί φησι φθόνῳ τῆς ἡμετέρας ἐνθέου ζωῆς ὑποσκελίζειν εἰσέτι καὶ νῦν καὶ ὑποσύρειν ἕκαστον τῶν τῷ Θεῷ προσανεχόντων πειρᾶσθαι· τούτου δ' ἀπάτῃ καὶ τοὺς προπάτορας ἡμῶν
b τοῦ γένους τῆς θειοτέρας λήξεως ἐκπεσεῖν· διὸ καὶ χρῆναι διὰ παντὸς ἐγρηγορέναι πρὸς τὰς τοῦ δηλωθέντος κακοτέχνους ῥᾳδιουργίας. Καὶ τί χρὴ ταῦτα προλαμβάνειν, δέον ἤδη ποτὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγγράφων ἕκαστα διελθεῖν τῶν διηγορευμένων; Ἀρξώμεθα δ' οὖν πάλιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, βοηθὸν αὐτὸν ἐν πρώτοις διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπικαλεσάμενοι.

c 11. Τὴν μὲν δὴ τῆς θεολογίας ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ὅλων ποιητικῆς τε καὶ δημιουργικῆς δυνάμεως ἀρχόμενος ὁ κατ' αὐτοὺς λόγος παρίστησιν, οὐ συλλογισμοῖς οὐδὲ πιθανολογίαις, δογματικώτερον δὲ καὶ διδασκαλι-
d κώτερον ἐπιθειάζων τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· ὑφ' οὗ θεοφορούμενος, ὧδέ πως ὁ Μωσῆς ἀπήρξατο τῆς θεολογίας. *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.* Εἶτά φησιν· *Εἶπεν ὁ Θεός Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.* Καὶ πάλιν· *Εἶπεν ὁ Θεός Γενηθήτω στερέωμα, . . . καὶ ἐγένετο.* Καὶ πάλιν· *Εἶπεν ὁ Θεός Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν, οὗτὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς . . . καὶ ἐγένετο.* Καὶ αὖθις· *Εἶπεν ὁ Θεός Γενη-*

---

a 6 Gen. iii. 1 d 3 Gen. i. 1 d 4 ibid 3 d 5 ibid 6 d 6 ibid 11 d 9 ibid 14

---

a 6 *τε*] *τινα* IO a 7 *καὶ* 1°] om I a 8 *ἐνθέου*] om O *καὶ*] om I a 9 *τῶν*] *τοὺς* O *προσανέχοντας* O a 10 *πειρᾶσθαι*] om O b 1 *ἐκπεσεῖν*] *ἀποπεσεῖν* I cf 307 d 13 b 4 *προσλαμβάνειν* BO b 6 *δ' οὖν πάλιν*] I, *δὴ πρῶτον* BO *τοῦ*] om BO *Θεοῦ*] + *καὶ Σωτῆρος ἡμῶν* I *ἐν πρώτοις αὐτὸν* I b 7 *διὰ—ἡμῶν*] om I c 2 *ποιητικῆς τε καὶ*] om BO d 3 *Θεὸς*] + *λέγων* O ? d 7 *ξύλον*] pr *πᾶν* I d 8 *καρπόν*] + *καὶ ἑξῆς* BO *οὗ—ἐγένετο*] om BO

θήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, . . . καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς
ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς· . . . καὶ ἐγένετο. Καὶ πάλιν· Εἶπεν p. 318
ὁ Θεός Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν κατὰ γένος, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ γένος, καὶ ἐγένετο. Καὶ πάλιν· Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ . . . τετράποδα, καὶ ἑρπετά, καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ ἐγένετο. Ἐν δὴ τούτοις φάσκουσα ἡ γραφή Εἶπεν ὁ Θεός τὸ θεῖον νεῦμα καὶ τὸ ὡδί πως γενέσθαι τὰ ὄντα βουληθῆναι τὸν Θεὸν παρίστησιν, οὐ μὴν φωνῇ καὶ συλλαβαῖς φάναι αὐτὸν ἐπινοεῖν ἀναγκαῖον· ἀλλὰ τὸν πάντα λόγον ἀνακεφαλαιούμενος, αὕτη, φησίν, ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, . . . ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν Κύριος ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,
καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Τοιαύτη μὲν ἡ καθ᾿ Ἑβραίους b
θεολογία, Λόγῳ Θεοῦ δημιουργικῷ τὰ πάντα συνεστάναι παιδεύουσα. Ἔπειτα δέ, οὐχ ὧδε ἔρημον ὡς ὀρφανὸν ὑπὸ πατρὸς καταλειφθέντα τὸν σύμπαντα κόσμον ὑπὸ τοῦ συστησαμένου διδάσκει, ἀλλ᾿ εἰς τὸ ἀεὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας αὐτὸν διοικεῖσθαι, ὡς μὴ μόνον δημιουργὸν εἶναι τῶν ὅλων καὶ ποιητὴν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ σωτῆρα, καὶ διοικητήν, καὶ βασιλέα, καὶ ἡγεμόνα, ἡλίῳ αὐτῷ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις καὶ
τῷ σύμπαντι οὐρανῷ τε καὶ κόσμῳ δι᾿ αἰῶνος ἐπιστα- c
τοῦντα, μεγάλῳ τε ὀφθαλμῷ καὶ ἐνθέῳ δυνάμει πάντ᾿ ἐφορῶντα, καὶ τοῖς πᾶσιν οὐρανίοις τε καὶ ἐπιγείοις

---

318 a 1 Gen. i. 20 a 4 ibid 24 a 10 Gen. ii. 4

---

318 a 1 καὶ ἐγένετο] om BO πάλιν] αὖθις BO εἶπεν ὁ Θεός] om BO a 3 καὶ πάντα—ἐγένετο] om BO a 4 καὶ 2°] om BO a 5 καὶ ἐγένετο] om BO a 8 οὐ μὴν] οὐχὶ I φωνῇ] pr δὲ I sed cf 320 a 4 αὐτὸν] + καὶ εἰπεῖν I a 9 ἀλλὰ] + γὰρ BO a 10 γενέσεως] om BIO a 11 Κύριος] LXX, om codd Eus. b 2 τὰ] om O συνεστάναι] συνεστῶσα I b 3 παιδεύουσα] κελεύουσα O b 5 εἰς τὸ] om O b 7 καὶ ποιητὴν] om BO b 9 καὶ σελήνῃ αὐτῷ I c 1 οὐρανῷ τε καὶ] om O

ἐπιπαρόντα, καὶ τὰ πάντα ἐν κόσμῳ διατάττοντά τε καὶ διοικοῦντα. Ὥσπερ οὖν ἀμέλει καὶ οἱ μετὰ ταῦτα προφῆται, ἀκόλουθα καὶ αὐτοὶ θειάζοντες, τοτὲ μὲν ἀνεφώνουν ἐξ αὐτοῦ τοῦ θείου λέγοντες προσώπου· Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. Εἰ ποιήσει τι ἄνθρωπος ἐν κρυφαίοις, κἀγὼ οὐ γνώσομαι αὐτό;
d Οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος· τοτὲ δὲ ὧδέ πῃ θεολογοῦντες· Τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί; Τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῷ, καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου, καὶ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; Καὶ πάλιν· Ὁ στήσας ὡς καμάραν τὸν οὐρανόν, καὶ διατείνας ὡς σκηνὴν κατοικεῖν. Καὶ αὖθις· Ἀναβλέψατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ ἴδετε· τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα; Καὶ ἑξῆς· Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ πήξας αὐτόν, ὁ στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. Καὶ ἑξῆς· Ἐξέτεινα τὸν
p. 319 οὐρανὸν μόνος, καὶ ἐστερέωσα τὴν γῆν· ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστι πλὴν ἐμοῦ. Καὶ πάλιν· Οὕτως ἐρεῖτε αὐτοῖς Θεοὶ οἳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν ἀπολέσθωσαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ. Κύριος ὁ ποιήσας τὴν γῆν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ ἀνώρθωσε τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ ἐξέτεινε τὸν οὐρανόν, . . . καὶ ἀνήγαγε νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησε,

c 8 Jer. xxiii. 23, 24 d 2 Isa. xl. 12, 13 d 5 ibid 22
d 7 ibid 26 d 8 Isa. xlii. 5, 6 d 11 Isa. xliv. 24
319 a 1 Isa. xlv. 5, 6 a 2 Jer. x. 11–14

c 4 τε] om O c 6 θειάζοντες] om BO c 7 λέγοντες] om BO c 8 οὐχὶ] ὁ I, οὐ O c 9 εἰ—αὐτό] om B ποιήσει τι ἄνθρ.] κρυβήσεταί τις LXX τι] τις O οὐ γνώσομαι αὐτό] οὐκ ὄψομαι αὐτόν LXX d 1 οὐχὶ] pr μὴ LXX τοτὲ—θεολ.] πάλιν φασί O[vid] d 3 καὶ τὸν—δρακί] om I d 5, 6 ὡς *bis*] ὡσεὶ *bis* O d 7 ἡμῶν O d 8 Κύριε BO d 10 ἐπ' αὐτῆς] ἐν αὐτῇ O* d 11—319 a 2 καὶ—ἐμοῦ] om O 319 a 3 προσώπου] om LXX a 4 οὐρανοῦ] + τούτου LXX a 5 τῇ 1°] om BO ἀνώρθωσε] ὁ ἀνορθώσας LXX σοφίᾳ] ἰσχύϊ O* a 7 ἀστραπὰς—αὐτοῦ] om BO

καὶ ἐξήγαγεν ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ. Ἐμωράνθη πᾶς
ἄνθρωπος ἀπὸ γνώσεως. Καὶ πάλιν· *Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ* b
πνεύματός σου; καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ κρυβῶ; Ἐὰν
ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν στρώσω εἰς τὸν ᾅδην,
πάρει. Εἰ ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον, καὶ κατα-
σκηνώσαιμι εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ
σου ὁδηγήσει με.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τῶν μετὰ
Μωσέα θεολόγων, τῶν δὴ καὶ αὐτῶν Ἑβραίων, τυγχά-
νει, συνῳδὰ τοῖς παλαιτάτοις προπάτορσι θεολογούντων·
τῶν δέ γε πρὸ Μωσέως θεοφιλῶν καὶ τρισμακαρίων
ἀνδρῶν, τῶν δὴ καὶ πρώτων Ἑβραίων, αὐτοῦ τε πρώτου c
πάντων Ἀβραάμ, ὃς καὶ προπάτωρ τοῦ παντὸς Ἰου-
δαίων ἔθνους ἀνείρηται, ἄκουε. *Εἶπε δὲ Ἀβραὰμ πρὸς*
βασιλέα Σοδόμων, Ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν
ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ πρό γε τοῦ
Ἀβραὰμ εἰσάγεται ὁ Μελχισέδεκ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ
ὑψίστου, τὸν Ἀβραὰμ εὐλογῶν τούτοις τοῖς ῥήμασιν·
Εὐλογημένος Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς
σου ὑποχειρίους σοι· καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν d
καὶ τὴν γῆν. Ἔτι πρὸς τούτοις ὁ λόγος τὸν Ἀβραὰμ
εἰσάγει τῷ οἰκείῳ τοιάδε προσδιαλεγόμενον· *Θὲς τὴν*
χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ἐξορκιῶ σε Κύριον τὸν Θεὸν
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν Θεὸν τῆς γῆς. Καὶ ἐπιλέγει· *Κύριος*
ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Θεὸς τῆς γῆς, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ οἴκου

---

b 1 Ps. cxxxviii (cxxxix). 7 **c** 3 Gen. xiv. 22 **c** 8 ibid 19
d 3 Gen. xxiv. 2 **d** 5 ibid 7

---

a 8 *ἀνέμους*] *φῶς* LXX **b** 1—**b** 6 *καὶ—με*] om BO **b** 2 *κρυβῶ*] *φύγω* LXX **b** 3 *εἶ ἐκεῖ* LXX *στρώσω*] *καταβῶ* LXX **b** 4 *εἰ ἀναλάβοιμι*] *ἐὰν ἀναλάβω* LXX *ὄρθρον*] Eus. codd LXX^{A}, *ὀρθὸν* LXX$^{B\aleph}$ *κατασκηνώσω* LXX **c** 3 *Ἀβρὰμ* LXX **c** 5—**d** 7 *καὶ πρό γε—ἐγεννήθην* om B **c** 8 *Ἀβρὰμ* LXX **d** 1 *καὶ—Θεός*] om O **d** 2—3 *ἔτι—προσδιαλεγ.*] *καὶ ὁ Ἀβραὰμ αὖ εἰσάγεται τῷ οἰκ. τοιάδε διαλεγόμενος* O **d** 4 *ὑπὸ*] *ἐπὶ* O *καὶ*] om O **d** 5 *τὸν θεὸν*] Eus. codd LXX$^{\aleph}$, om LXX^{A} *τῆς*] pr *τὸν* O **d** 5—7 *καὶ ἐπιλέγει—ἐγεννήθην*] om O

τοῦ πατρός μου καὶ ἐκ τῆς γῆς ἧς ἐγεννήθην. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν Μωσέα θεοφανείᾳ, πυθομένῳ τῷ Μωσῇ τίνα χρὴ τὸν Θεὸν ἡγεῖσθαι, φησὶν ὁ χρησμός· Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν· οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, Ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀπὸ μυρίων ὅσων τῆς Ἑβραίων θεολογίας ἐκκείσθω. Ἆρ᾽ οὖν ἄξιον ἐν συγκρίσει παραβάλλειν αὐτοῖς τὰς τῶν σοφῶν Ἑλλήνων θεολογίας, τῶν μὲν μηδ᾽ ὅλως εἶναι Θεὸν ἀποφηναμένων, τῶν δὲ τοὺς ἀστέρας εἶναι φασκόντων, οὓς καὶ μύδρους τυγχάνειν διαπύρους, ἥλων καὶ πετάλων δίκην ἐμπεπηγότας
p. 320 τῷ οὐρανῷ, τῶν δὲ πῦρ εἶναι τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον, καὶ τῶν μὲν μὴ προνοίᾳ Θεοῦ διοικεῖσθαι τὸν κόσμον φύσει δέ τινι ἀλόγῳ, τῶν δὲ τὰ μὲν οὐράνια μόνα ὑπὸ Θεοῦ διοικεῖσθαι, οὐ μὴν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ πάλιν, ἀγένητον εἶναι τὸν κόσμον, καὶ μήθ᾽ ὅλως ὑπὸ Θεοῦ γενέσθαι, αὐτομάτως δὲ καὶ συντυχικῶς ὑφεστάναι, τῶν δὲ ἐξ ἀτόμων καὶ λεπτῶν σωμάτων ἀψύχων τινῶν καὶ ἀλόγων τὴν τοῦ παντὸς σύστασιν γεγονέναι; Ἀλλὰ τὰ
b μὲν ἐκ τῶν παρ᾽ Ἑβραίοις λογίων περὶ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ ὡς ἐν βραχέσι τοιαῦτα· συνιδεῖν δὲ ἕπεται καὶ τὰ μετὰ τὸν τῶν ὅλων Θεὸν περὶ τῆς τῶν γενητῶν ἀρχῆς Ἑβραίοις πεφιλοσοφημένα.

c 12. Θαλῆς μὲν ὁ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ἁπάντων τὸ ὕδωρ εἶναι ἀπεφήνατο, Ἀναξιμένης δὲ τὸν ἀέρα, Ἡράκλειτος τὸ πῦρ, Πυθαγόρας ἀριθμούς, Ἐπίκουρος ἅμα Δημοκρίτῳ σώματα ἄτομα, Ἐμπεδοκλῆς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. Ἴδωμεν τοιγαροῦν καὶ τὰ παρ᾽ Ἑβραίοις

---

d 10 Ex. iii. 14 320 c 1 cf Theodoret. *Gr. Aff. Cur.* p 22, 30

---

d 11 *ἡμᾶς* O d 12 *θεομαχίας* I d 15 *Θεὸν*] om BO d 17—320 a 4 *ἥλων—γῆς* om B 320 a 1 *ὁδὸν* I a 2 *Θεοῦ*] om O a 4 *μὴν καὶ*] om O a 8 *ὑπόστασιν* I b 2 *ὡς ἐν βραχέσι*] om BO *τοιαῦτα*] *τοσαῦτα* BO b 3 *τὸν*] om BO* vid b 4 Schol. in marg I vid Append.

λόγια. Μετὰ τὴν ἄναρχον καὶ ἀγένητον τοῦ Θεοῦ τῶν
ὅλων οὐσίαν, ἄμικτον οὖσαν καὶ ἐπέκεινα πάσης κατα-
λήψεως, δευτέραν οὐσίαν καὶ θείαν δύναμιν, ἀρχὴν τῶν
γενητῶν ἁπάντων πρώτην τε ὑποστᾶσαν κἀκ τοῦ d
πρώτου αἰτίου γεγενημένην, εἰσάγουσι, Λόγον καὶ
Σοφίαν καὶ Θεοῦ δύναμιν αὐτὴν προσαγορεύοντες. Τοῦτο
δὲ πρῶτος διδάσκει λέγων Ἰώβ· *Ἡ δὲ σοφία πόθεν εὑρέθη;
Ποῖος δὲ τόπος ἐστὶν τῆς ἐπιστήμης; Οὐκ οἶδε βροτὸς ὁδὸν
αὐτῆς, οὐδὲ μὴν εὑρέθη ἐν ἀνθρώποις, . . . ἀκηκόαμεν δὲ αὐτῆς
τὸ κλέος. Ὁ Κύριος συνέστησεν αὐτῆς τὴν ὁδόν, αὐτὸς δὲ
οἶδε τὸν τόπον αὐτῆς.* Καὶ ὁ Δαβὶδ δέ που ἐν ψαλμῳ-
δίαις, ἑτέρῳ προσειπὼν τὴν σοφίαν ὀνόματι, φησί· *Τῷ
λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν,* τὸν τῶν ἁπάντων
δημιουργὸν Λόγον Θεοῦ τοῦτον ἀνευφημήσας τὸν τρό-
πον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου παῖς Σολομῶν ὧδέ πη
ἐξ αὐτῆς προσωποποιεῖ τῆς σοφίας λέγων· *Ἐγὼ ἡ Σοφία* p. 321
*κατεσκήνωσα βουλήν, καὶ γνῶσιν καὶ ἔννοιαν ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην.
Δι' ἐμοῦ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιο-
σύνην.* Καὶ πάλιν· *Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς
ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ, πρὸ τοῦ τὴν
γῆν ποιῆσαι, καὶ πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους γενέσθαι, . . . πρὸ τοῦ
ὄρη ἑδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με, . . . ἡνίκα
ἡτοίμαζε τὸν οὐρανὸν συμπαρήμην αὐτῷ, . . . καὶ ὡς ἀσφαλεῖς* b
ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ' οὐρανόν, . . . ἤμην σὺν αὐτῷ ἁρμόζουσα.

---

d 3 1 Cor. i. 24 d 4 Job xxviii. 12 d 6 ibid 22 d 9 Ps. xxxii (xxxiii). 6 321 a 1 Pr. viii. 12 a 3 ibid 15 a 4 ibid 22 a 6 ibid 25 a 7 ibid 27 b 1 ibid 28 b 2 ibid 30

---

c 8—d 3 *ἀρχὴν—δύναμιν* om B d 3 *Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν* 1 Cor. d 7 *Κύριος*] *Θεὸς εὖ* LXX[B], + *εὖ* LXX d 8 *δέ*] om O d 10 *Κυρίου*] pr *τοῦ* LXX[B] d 11 *δημιουργικὸν* O *ἀνευφημίσας* I d 12 *ὁ τούτου παῖς*] om O *πη*] om O* ? 321 a 3 *βασιλεύουσι*] + *καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς* O cf Pr. viii. 16 *οἱ*] om BO a 4 *καὶ πάλιν*] *οἷς ἐπιλέγει ἑξῆς* I a 5 *τοῦ* 2°] om O a 6 *καὶ*] om O *γενέσθαι*] *ποιῆσαι* LXX a 7 *βουνῶν*] pr *τῶν* I b 1 *ὡς*] om O b 2 *τῆς*] om BO, *τὰς* Vig. marg *σὺν*] *παρ'* LXX

Ἐγὼ ἤμην ᾗ προσέχαιρε καθ' ἡμέραν, ηὐφραινόμην δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, ὅτε ηὐφραίνετο τὴν οἰκουμένην συντελέσας. Ταῦτα Σολομῶν ἐν Παροιμίαις. Καὶ ταῦτα δέ πῃ ἐξ αὐτοῦ λέγεται τοῦ προσώπου· *Τί δέ ἐστιν σοφία καὶ πῶς ἐγένετο ἀπαγγελῶ, καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς γενέσεως ἐξιχνιάσω.* Οἷς ἑξῆς ἐπιλέγει· *Ἔστι γὰρ αὕτη*

c *πνεῦμα νοερόν, ἅγιον, μονογενές, πολυμερές, λεπτόν, εὐκίνητον, τρανόν, ἀμόλυντον, . . . παντοδύναμον, πανεπίσκοπον, καὶ διὰ πάντων χωροῦν πνευμάτων νοερῶν καθαρῶν λεπτοτάτων. Πάσης γὰρ κινήσεως κινητικώτερον σοφία, διήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ πάντων διὰ τὴν καθαρότητα. Ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, καὶ ἀπόρροια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης εἰλικρινής· διὸ οὐδὲν μεμολυσμένον εἰς αὐτὴν παρεμπίπτει. Ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου, καὶ ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ Θεοῦ*

d *ἐνεργείας, καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ. . . . Διατείνει δὲ ἀπὸ πέρατος ἐπὶ πέρας εὐρώστως, καὶ διοικεῖ τὰ πάντα χρηστῶς.* Καὶ δὴ τόνδε τὸν ἔνθεον Λόγον διαφόρως ἡ θεία γραφὴ πρὸς τοῦ Πατρὸς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων σωτηρίᾳ πεπεμμένον εἰσάγει. Αὐτὸν δ' οὖν καὶ τῷ Ἀβραὰμ Μωσῇ τε καὶ τοῖς ἄλλοις θεοφιλέσι προφήταις φῆναι ἑαυτόν, καὶ χρησμοῖς τὰ πολλὰ παιδεῦσαί τε καὶ θεσπίσαι τὰ μέλλοντα ἱστορεῖ, ὁπηνίκα Θεὸν καὶ Κύριον ὦφθαί τε καὶ εἰς λόγους τῶν προφητῶν ἐλθεῖν μνημονεύει. Τοῦτον καὶ πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν ἀνθρώποις, οἷα νοσούντων σωτῆρα καὶ ψυχῶν ἰατρὸν πρὸς

---

b 6 Sap. vi. 22 b 8 Sap. vii. 22 d 1 Sap. viii. 1

---

b 3—5 *ἐγὼ—παροιμίαις*] om BO b 3 *ηὐφρ. δὲ*] *δὲ εὐφρ.* LXX *ἐνώπιον*] *ἐν προσώπῳ* LXX b 4 *ηὐφραίνετο*] *ἐνευφραίνετο* LXX b 5 *καὶ—πῃ*] *ἀλλὰ καὶ ταῦτα* BO b 7 *ἡμῖν* O *ἐξ*] *ἀπ'* LXX b 8 *αὕτη*] *ἐν αὐτῇ* LXX c 2 *πανεπίσκοπον*] *παντεπ.* LXX^{A} c 5 *καθαρότητα*] *μακρότητα* O c 7 *διὸ*] *διὰ τοῦτο* LXX *μεμολυσμένον*] *μεμιαμμένον* LXX d 2 *ἐπὶ*] LXX$^{\aleph}$, *εἰς* LXX^{BA*} *εὐρώστως*] *εὐρώ* I d 3 *διαφόρως*] *ἐνθέως* I (ω sup ras) d 4—13 *πεπεμμένον—αὐτοῦ* om B d 6 *Μωσεῖ* IO *θεοφιλέσι*] om O d 8 *ὁπηνίκα*] *ἡνίκα* O d 10 *μνημονεύει τοῦτον. καὶ* O d 11 *ἰατρῶν* O

τοῦ μείζονος ἀπεσταλμένον, ὧδέ πῃ θεσπίζει· Ἀπέστειλε
τὸν Λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς, καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν
διαφθορῶν αὐτῶν. Καὶ πάλιν ἄλλοτέ φησιν· Ἕως τάχους
δραμεῖται ὁ Λόγος αὐτοῦ. Ἔνθεν καὶ ἡ εὐαγγελικὴ διδα-
σκαλία τὸ προφητικὸν καὶ πάτριον ἀνανεουμένη δόγμα
ταύτῃ πῃ διασαφεῖ τὴν θεολογίαν· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος,
καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος p. 322
ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ
χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν,
καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Εἰκότως δῆτα τῷ
αὐτῷ πνεύματι καὶ Μωσῆς ὁ πάνσοφος, ἀρχόμενος
τῆς κατ᾽ αὐτὸν κοσμογονίας, ἐν τῇ προαποδοθείσῃ
ἀρχῇ, πεποιηκέναι τὸν Θεὸν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
φησίν· αὐτῷ τε εἰσάγει, ὡς ἂν οἰκείῳ καὶ πρωτογόνῳ
αὐτοῦ Λόγῳ, κοινολογούμενον ἐπὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου
δημιουργίας τὸν Θεόν, ἐν οἷς γράφει· Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, b
Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν.
Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ψαλμῳδὸς ᾐνίττετο, ὁπηνίκα περὶ τοῦ
πρώτου αἰτίου διεξιών, Αὐτός, φησίν, εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν·
αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν· ἄντικρυς τὴν τοῦ πρώτου
πρὸς τὸ δεύτερον αἴτιον, ὡς ἂν πατρὸς πρὸς υἱόν,
διάταξίν τε καὶ παρακέλευσιν ὑφιστάμενος. Πάντῃ
γὰρ δήπουθεν δῆλον, ὡς πᾶς ὁ λέγων τι ἑτέρῳ λέγει,
καὶ ὁ ἐντελλόμενος ἑτέρῳ παρ᾽ ἑαυτὸν ἐντέλλεται. c
Διαρρήδην δ᾽ αὖ πάλιν ὁ Μωσῆς ἄμφω δυοῖν μνημο-
νεύων Κυρίων, Πατρὸς δηλαδὴ καὶ Υἱοῦ, ὧδέ πῃ ἐπὶ
τῆς κατὰ τῶν ἀσεβῶν τιμωρίας ἱστορεῖ, λέγων· Καὶ

---

d 12 Ps. cvi (cvii). 20 **d** 14 Ps. cxlvii. 4 (15) **d** 17 Jo. i. 1
322 b 1 Gen. i. 26 **b** 4 Ps. xxxii (xxxiii). 9 **c** 4 Gen. xix. 24

---

d 14 *ἄλλοτέ φησιν*] om O **322 a** 1 *καὶ 2°—Θεόν*] om B **a** 4 *τῶν ἀνθρώπων*] *τοῦ κόσμου* O* **a** 7 *τὸν Θεὸν*] post *φησὶν* BO **a** 8 *προγόνῳ* BO **b** 4 *διεξιών—φησίν*] *εἰσάγει φάσκων* BO *ἐγεννήθησαν* BO **b** 8 *δήπουθεν*] om BO **c** 1 *παρ᾽ ἑαυτὸν*] om BO **c** 2 *ὁ*] om BO *μνημονῶν* I

ἔβρεξε Κύριος παρὰ Κυρίου ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα θεῖον καὶ πῦρ. Οἷς συμφώνως καὶ ὁ Δαβὶδ ψάλλων ἔφησεν· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Καὶ προϊὼν τὴν κρύφιον καὶ τοῖς πᾶσιν ἀπόρρητον αὐτοῦ γενεσιουργίαν
d ᾐνίξατο, φάσκων· Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. Ἵνα δὲ μὴ σοφίζεσθαί με ταῦτα νομίσῃς, ἑρμηνέα σοι τῆς ἐν τῇ γραφῇ διανοίας Ἑβραῖον ἄνδρα παραστήσω, τὰ οἰκεῖα πατρόθεν ἀκριβοῦντα καὶ παρὰ διδασκάλων τὸ δόγμα μεμαθηκότα, εἰ δή σοι τοιοῦτος ὁ Φίλων. Ἐπάκουσον οὖν καὶ τοῦδε, ὅπως τὰς θείας ἑρμηνεύει φωνάς·

ΦΙΛΩΝΟΣ

13. Διὰ τί ὡς περὶ ἑτέρου Θεοῦ φησὶ τὸ ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα τὸν
p. 323 ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐχὶ τῇ ἑαυτοῦ; Παγκάλως καὶ σοφῶς τουτὶ κεχρησμῴδηται. Θνητὸν γὰρ οὐδὲν ἀπεικονισθῆναι πρὸς τὸν ἀνωτάτω καὶ Πατέρα τῶν ὅλων ἐδύνατο, ἀλλὰ πρὸς τὸν δεύτερον Θεόν, ὅς ἐστιν ἐκείνου Λόγος. Ἔδει γὰρ τὸν λογικὸν ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ τύπον ὑπὸ θείου Λόγου χαραχθῆναι, ἐπειδὴ ὁ πρὸ τοῦ Λόγου Θεὸς κρείσσων ἐστὶν ἢ πᾶσα λογικὴ φύσις· τῷ δὲ ὑπὲρ τὸν Λόγον ἐν τῇ βελτίστῃ καί τινι ἐξαιρέτῳ καθεστῶτι ἰδέᾳ οὐδὲν θέμις ἦν γεννητὸν ἐξομοιωθῆναι.

Ταῦτα ἐκ τοῦ πρώτου μοι κείσθω τῶν Φίλωνος Ζητημάτων καὶ Λύσεων. Ὁ δ' αὐτὸς ἐν τῷ Περὶ Γεωργίας
b προτέρῳ καὶ υἱὸν Θεοῦ τὸν πρωτόγονον αὐτοῦ Λόγον τοῦτον ὀνομάζει τὸν τρόπον·

Ταῦτα δὴ πάντα ὁ ποιμὴν καὶ βασιλεὺς Θεὸς ἄγει κατὰ δίκην,

---

c 6 Ps. cix (cx). 1 d 1 ibid 3 d 7 Phil. *Fr.* ed Mangey T ii p 625 d 7 Gen. ix. 6 323 b 3 Phil. *De Agricult.* lib i T i p 308 (Cohn, 1897)

---

c 5 Κύριος ἔβρεξε LXX παρὰ Κυρίου] post πῦρ LXX c 6 συμφωνεῖ O ὁ] om BO ψάλλων ἔφησεν] λέγων BO c 7 ἕως—ποδῶν σου] om BO c 9 κρύφιον—πᾶσιν] om BO d 1 φάσκων] φάς BO d 2 σοι] post διανοίας BO d 4 καὶ—μεμαθηκότα] om BO d 5 ἄκουσον BO 323 a 1 σαφῶς I a 3 Θεόν] om G a 5 θείου] θῡ I a 7 ἐν] om I a 8 ἐξομοιοῦσθαι I b 3 ταῦτα δὴ πάντα] om Phil. ὁ] ὡς Phil.

νόμον προστησάμενος τὸν ὀρθὸν αὐτοῦ Λόγον καὶ πρωτόγονον υἱόν, ὃς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης, οἷά τις μεγάλου βασιλέως ὕπαρχος, διαδέξεται. ΦΙΛΩΝΟΣ

Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς τάδε γράφει πρὸς λέξιν·

Τὰς δυσωπίας οὖν εἴ τις ἀποδιδράσκειν βούλεται τὰς ἐν τοῖς διαπορηθεῖσι, λεγέτω μετὰ παρρησίας ὅτι οὐδὲν τῶν ἐν ὕλαις κραταιὸν οὕτως ὡς τὸν κόσμον ἀχθοφορεῖν ἰσχῦσαι. Λόγος δ' c
ὁ ἀΐδιος Θεοῦ τοῦ αἰωνίου τὸ ὀχυρώτατον καὶ βεβαιότατον ἔρεισμα τῶν ὅλων ἐστίν. Οὗτος ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ πέρατα καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων ἐπὶ τὰ μέσα ταθεὶς δολιχεύει τὸν φύσεως ἀήττητον δρόμον, συνάγων τὰ μέρη πάντα καὶ σφίγγων. Δεσμὸν γὰρ αὐτὸν ἄρρηκτον τοῦ παντὸς ὁ γεννήσας ἐποίει Πατήρ. Εἰκότως οὖν οὐδὲ γῆ πᾶσα διαλυθήσεται πρὸς παντὸς ὕδατος, ὅπερ αὐτῆς οἱ κόλποι κεχωρήκασιν, οὐδ' ὑπὸ ἀέρος σβεσθήσεται πῦρ, οὐδ' d
ἔμπαλιν ὑπὸ πυρὸς ἀὴρ ἀναφλεχθήσεται, τοῦ θείου Λόγου μεθόριον τάττοντος αὐτὸν φωνῆεν στοιχείων ἀφώνων, ἵνα τὸ ὅλον ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐγγραμμάτου μουσικῆς συνηχήσῃ, τὰς τῶν ἐναντίων ἀπειλὰς πειθοῖ τῇ συνῳδῷ μεσιτεύοντός τε καὶ διαιτῶντος.

Ταῦτα ὁ Φίλων. Καὶ Ἀριστόβουλος δὲ ἄλλος Ἑβραίων σοφὸς ἀνήρ, κατὰ τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀκμάσας ἡγεμονίαν, κυροῖ τὸ δόγμα ὡς πάτριον, αὐτῷ Πτολεμαίῳ τὴν τῶν ἱερῶν νόμων προσφωνῶν ἑρμηνείαν, ἐν ᾗ τάδε φησί·

---

b 9 Phil. *De Agricult.* lib ii p 330 (Cohn)

---

b 4 *νόμον*] pr *καὶ* Phil. *καὶ*] om Phil. b 7—10 *καὶ—ὅτι* om B b 7 *δὲ*] om O *τάδε*] post *λέξιν* O b 9 *δυσωπίας*] *δυστροπίας* O *βούλοιτο* Phil. b 10 *ἐν ὕλαις*] I Phil., *ἐνύλων* BO c 1 *Λόγος*] *νόμος* Phil. (reprob a Cohn) c 4 *φύσεως*] pr *τῆς* Phil. *δρόμον ἀήττητον* Phil. d 2 *Λόγου*] *νόμου* Phil. (reprob a Cohn) d 3 *φωνῆεν*] *καθάπερ φωνήεντα* Phil., *φωνῆέν τι* coniec Cohn *τὸ*] *τὸν* O d 4 *ἐγγραμμάτου*] Phil., *ἐγγράμμου* codd Eus. *μουσικῆς*] *μούσης* Phil. codd, *φωνῆς* coniec Cohn d 5 *συνόδῳ* BO, *συναγωγῷ* coniec Cohn d 6 *ἄλλος—ἀνήρ*] *ὁ Ἑβραίων* (-*ος* B) *ἄλλος οὗτος σοφός* BO

p. 324 ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ 14. Μεταφέροιτο δ' ἂν τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς σοφίας· τὸ γὰρ πᾶν φῶς ἐστιν ἐξ αὐτῆς. Διὸ καί τινες εἰρήκασι τῶν ἐκ τῆς αἱρέσεως ὄντες τοῦ Περιπάτου λαμπτῆρος αὐτὴν ἔχειν τάξιν. Ἀκολουθοῦντες γὰρ αὐτῇ συνεχῶς, ἀτάραχοι καταστήσονται δι' b ὅλου τοῦ βίου. Σαφέστερον δὲ καὶ κάλλιον τῶν ἡμετέρων προγόνων τις εἶπε Σολομῶν, πρὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς αὐτὴν ὑπάρχειν. Τὸ δὲ σύμφωνόν ἐστιν τῷ προειρημένῳ.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦδε καὶ παῖδες Ἑβραίων πεφιλοσοφήκασιν. Ἆρ' οὖν οὐχ οὗτος λόγων εἴη ἂν ὁ θεοπρεπέστατος, δυνάμει Θεοῦ λογικῇ καὶ πανσόφῳ, μᾶλλον δὲ αὐτῇ σοφίᾳ καὶ αὐτῷ Θεοῦ Λόγῳ, τὴν c ἀρχὴν ἀνατιθεὶς τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως, ἢ τοῖς ἀψύχοις καὶ ἀλόγοις στοιχείοις; Ἀλλὰ γὰρ τοιαῦτα παρ' Ἑβραίοις καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν ὅλων ἀρχῆς. Σκεψώμεθα δὲ καὶ ἃ περὶ τῆς τῶν λογικῶν συστάσεως τῶν μετὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἐκδιδάσκουσι.

15. Μετὰ τὴν ἄναρχον καὶ ἀγένητον τοῦ Θεοῦ τοῦ παμβασιλέως οὐσίαν, τὴν οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ d Πατρὸς γεγεννημένην ἀρχήν, πρωτότοκόν τε οὖσαν καὶ συνεργὸν τῆς τοῦ Πατρὸς βουλῆς, πρὸς αὐτόν τε ἀπεικονισμένην διδάσκουσι. Ταύτην δὲ τῶν μετὰ ταῦτα γενητῶν ἁπάντων πρωτεύειν, παρ' ὃ καὶ εἰκόνα Θεοῦ αὐτήν, καὶ Θεοῦ δύναμιν, καὶ Θεοῦ σοφίαν, καὶ Θεοῦ Λόγον, ναὶ μὴν καὶ ἀρχιστράτηγον δυνάμεως Κυρίου, Μεγάλης τε βουλῆς Ἄγγελον ἀποκαλεῖν εἰώθασι. Τὰς δὲ μετὰ τήνδε τὴν ἀρχὴν νοερὰς καὶ λογικὰς δυνάμεις οὐ λεκτὰς εἶναι ἀνθρώπου φύσει, τοῦ τε πλήθους ἕνεκα p. 325 τῆς τε κατ' εἶδος διαφορᾶς, πλὴν ὅσον ἐπιβάλλειν

---

324 a 1 Aristobulus cf 375 d, 663 c d 7 Isa. ix. 6

---

324 a 3 τοῦ] pr ἐκ BI b 3 τὸ δὲ] τόδε BO b 4 μὲν—τοιαῦτα] om BO καὶ περὶ τοῦδε BO b 6 ἂν εἴη O c 3 τὰ] om O c 6 ἀγένητον] BIO, ἀγέννητον edd τοῦ] om I d 7 τὰς] τὰ O

δυνατὸν τοῖς παραδείγμασιν ἐκ τῆς τῶν ὁρωμένων ἀνα-
λογίας, ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων καὶ αὐτοῦ δὴ
οὐρανοῦ ἔνδον ὑφ' ἑαυτῷ τὰ σύμπαντα περιειληφότος.
Ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα
ἀστέρων, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἀστέρα γὰρ ἀστέρος
διαφέρειν ἐν δόξῃ. Ταύτῃ πῃ τοιγαροῦν καὶ τὸν ἐν ἀσωμά-
τοις καὶ νοεραῖς οὐσίαις κόσμον χρὴ νοεῖν, τὰ πάντα
μὲν ἀθρόως ἀπολαβούσης τῆς ἀνεκφράστου καὶ ἀπειρο-
μεγέθους δυνάμεως τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, δευτερευούσης
δὲ μετὰ τὸν Πατέρα τῆς δημιουργικῆς ὁμοῦ καὶ b
φωτιστικῆς δυνάμεως τοῦ θείου Λόγου. Διὸ καὶ φῶς
ἀληθινὸν καὶ δικαιοσύνης ἥλιον Ἑβραίοις φίλον αὐτὸν
ὀνομάζειν. Τρίτης δὲ ἤδη μετὰ τὴν δευτέραν οὐσίαν
ἐν χώρᾳ σελήνης καθισταμένης τοῦ ἁγίου Πνεύματος,
ὃ καὶ αὐτὸ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ βασιλικῇ τῆς τῶν ὅλων
ἀρχῆς ἀξίᾳ καὶ τιμῇ καταλέγουσιν, εἰς ἀρχὴν τῶν μετὰ
ταῦτα γενητῶν, λέγω δὲ τῶν ὑποβεβηκότων καὶ τῆς
παρ' αὐτοῦ χορηγίας ἐπιδεομένων, καὶ αὐτοῦ πρὸς τοῦ
τῶν ὅλων ποιητοῦ κατατεταγμένου. Ἀλλὰ τοῦτο μέν, c
τρίτην ἐπέχον τὴν τάξιν, τοῖς ὑποβεβηκόσι τῶν ἐν
αὐτῷ κρειττόνων δυνάμεων ἐπιχορηγεῖ, οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ ἀντιλαμβάνει παρ' ἑτέρου τοῦ δὴ καὶ ἀνωτέρω καὶ
κρείττονος, ὃ δὴ δευτερεύειν ἔφαμεν τῆς ἀνωτάτω καὶ
ἀγενήτου φύσεως Θεοῦ τοῦ παμβασιλέως· παρ' οὗ δὴ
καὶ αὐτὸς ἐπιχορηγούμενος ὁ Θεὸς Λόγος, καὶ ὥσπερ
ἐξ ἀενάου πηγῆς θεότητα ἀναβλυστανούσης ἀρυτόμενος, d
τοῖς πᾶσιν ὁμοῦ καὶ δὴ καὶ αὐτῷ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,

---

a 5 1 Cor. xv. 41

---

325 a 5 *γὰρ*] pr *μὲν* O   *δόξα* 2°] om BIO   *δόξα* 3°] om BO
a 7—10 *ταύτῃ—ὅλων* om B   b 5 *καθεσταμένης* I   c 1—d 14 *κατα-τεταγμένου—ἐφικτὴν* om B   c 2 *ἐπέχον*] *ἔχον* I   *τὴν*] om O   c 3 *ἀλλὰ*] om O   c 4 *ἑτέρου*] + *του ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου* IO (reprob Vig.)
c 6 *ἀγεννήτου* I   d 1 *ἀεννάου* IO   *ἀρρυτόμενος* I, *ἀρυόμενος* O[2]

μᾶλλον ἁπάντων αὐτῷ προσεχεῖ καὶ ἐγγυτάτω ὄντι, ταῖς τε μετὰ τοῦτο νοεραῖς καὶ θείαις δυνάμεσιν ἀθρόως καὶ ἀνεπιφθόνως τῶν τοῦ οἰκείου φωτὸς μαρμαρυγῶν μεταδίδωσι. Τὴν δὲ τῶν ὅλων ἀγένητον ἀρχήν, ἀγαθῶν ἁπάντων οὖσαν πηγήν, θεότητός τε καὶ ζωῆς ὁμοῦ καὶ φωτὸς καὶ πάσης ἀρετῆς αἰτίαν, καὶ πρώτην γε οὖσαν τῶν πρώτων καὶ ἀρχῶν ἀρχήν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀρχῆς καὶ πρώτου καὶ πάσης ῥητῆς τε καὶ καταληπτῆς ἐπινοίας ἐπέκεινα, τὰ μὲν πάντα ὅσα περ ἐν ἀρρήτοις δυνάμεσι περιείληφε τῷ πρώτῳ γεννήματι κοινωνεῖν μόνῳ, ὡς ἂν μόνῳ οἵῳ τε χωρεῖν καὶ ἀποδέχεσθαι τὴν τοῖς ἄλλοις οὐκ ἐφικτὴν οὐδὲ χωρητὴν τοῦ Πατρὸς τῶν ἀγαθῶν
p. 326 ἀφθονίαν. Τὰ δ' ἐν μέρει τοῖς κατὰ μέρος ἀξίοις διὰ τῆς τοῦ δευτέρου διακονίας τε καὶ μεσιτείας κατὰ τὸ ἑκάστῳ ἐφικτὸν ἐμπαρέχειν· ὧν τὰ τέλεια καὶ ἄκρως ἅγια τῷ τρίτῳ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἄρχοντι δὲ καὶ ἡγουμένῳ τῶν μετέπειτα, διὰ τοῦ Υἱοῦ τὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐπικομιζομένῳ, δεδωρῆσθαι. Ἔνθεν οἱ πάντες Ἑβραίων θεολόγοι, μετὰ τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, καὶ μετὰ τὴν πρωτότοκον αὐτοῦ Σοφίαν, τὴν τρίτην καὶ ἁγίαν Δύναμιν, ἅγιον Πνεῦμα προσειπόντες, ἀποθειάζουσιν, ὑφ' οὗ καὶ ἐφωτίζοντο θεοφορούμενοι. Ἑξῆς δὲ οὐρανῷ, καὶ ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, ἀστέρα φασὶν ἀστέρος διαφέρειν ἐν
b δόξῃ. Θνητῇ μὲν οὖν φύσει οὐκ ἔστιν ἀριθμὸν ἄστρων δυνατὸν εὑρεῖν, πλὴν ἀλλὰ τὸν παμβασιλέα Θεὸν τὰ Ἑβραίων φασὶ λόγια καὶ τῆς κατ' οὐρανὸν στρατιᾶς τὰ πλήθη καὶ τὰς προσηγορίας μὴ ἀγνοεῖν. Διὸ παρ' αὐτοῖς λέγεσθαι, Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς

326 a 11 cf 1 Cor. xv. 41 b 5 Ps. cxlvi (cxlvii). 4

d 4 τε] om O et in d 7 d 12 μόνῳ] μόνον O d 13 μόνῳ] IO, μόνως edd 326 a 5 παρὰ] περὶ BO a 7 τὸν] + τῶν I a 8 τὴν] om I a 9 ὑφ'] ἐφ' O a 10 ἐφωτίζοντο] ἐφώτιζόν τε O a 10—b 6 ἑξῆς—καλῶν om B

ὀνόματα καλῶν. Οὕτω δὴ μετὰ τὰ πρῶτα τῶν ἐν ἀσω-
μάτοις δυνάμεσιν ἐπινοουμένων ἄστρων, φωτὸς νοεροῦ
δυνάμει τε καὶ οὐσίᾳ διαπρεπόντων, πολλή τις καὶ
ἡμῖν ἀπερινόητος διαφορὰ τυγχάνει, ἀναρίθμητά τε c
φῦλα καὶ γένη, ἀλλ' οὐ καὶ τῷ τῶν ὅλων ποιητῇ.
Διὸ καὶ τὸ καταληπτὸν αὐτῶν μόνῳ τῷ Θεῷ παριστάς
τις θεολογῶν φησί· Μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ
χίλιαι χιλιάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· διὰ μὲν τοῦ
ἀριθμοῦ δηλῶν τὸ τῷ Θεῷ καταληπτὸν αὐτῶν, διὰ δὲ
τοῦ ποσοῦ τὸ ἡμῖν ἄπειρον· παρ' ὃ καὶ εἰώθαμεν
ὀνομάζειν καθ' ὑπερβολῆς ἔμφασιν τὰ πολλὰ καὶ
ἄπειρα μυρία. Ἄλλος δέ τις προφήτης περὶ τῆς οὐσίας
αὐτῶν διεξιὼν ὧδέ πως τὸν ποιητὴν τῶν ἁπάντων θεο-
λογεῖ, φάσκων· Κύριε ὁ Θεός μου, ὡς ἐμεγαλύνθης σφόδρα, d
ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω, ἀναβαλλόμενος φῶς
ὡς ἱμάτιον, ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν· . . . ὁ ποιῶν τοὺς
ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς
φλόγα. Μή τοι νομίσῃς τοῦ παρ' ἡμῖν θνητοῦ καὶ
γεώδους πυρὸς οὐσίας μετέχειν τὰ δηλούμενα, μηδέ γε
τῶν ἐξ ἀλόγου φύσεως ἀέρος πνευμάτων· ἀλλ' οἷόν περ
καὶ αὐτὸν ὀνομάζουσι τὸν Θεόν, ἀσώματον μὲν καὶ p. 327
ἄϋλον καὶ αὐτόνουν, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ
πάντα λόγον ὄντα τὴν φύσιν, τροπικώτερον δὲ καὶ
πνεῦμα καὶ πῦρ καὶ φῶς, καὶ ἄλλαις τισὶ προσηγορίαις
θνηταῖς ἀκοαῖς καταλλήλοις ὀνομαζόμενον, ἀγγέλους
δῆτα καὶ ἀρχαγγέλους, καὶ πνεύματα καὶ θείας δυνά-

c 4 Dan. vii. 10 (Theodot.)   d 1 Ps. ciii (civ). 1

b 8 τε] om BO   c 1 ἀνήριθμά I   c 3 τῷ] om BO   c 4 μύριαι μυριάδες—χιλ. χιλ.] χιλ. χιλιάδες—μύρ. μυρ. Dan. (Theodot.)   c 5 ἔμπροσθεν αὐτοῦ] αὐτῷ Dan.[BA]   c 6 αὐτῶν] Θεῷ O   c 8 ἔμφασαν (?) O   c 10 πως] πῃ O   d 1 Κύριε—ἐνεδύσω] om BO   d 2 μεγαλοπρέπειαν] εὐπρέπειαν LXX[B]   ἀναβαλλ.] pr ὁ BO   d 4 πνεῦμα O   πυρὸς φλόγα] πῦρ φλέγον O LXX   d 5 μή τοι νομ.] καὶ οὐ BO   καὶ γεώδους] om BO   d 6 οὐσίας] om BO   μετέχει BO   d 7 οἵων περ I
327 a 3—b 8 τροπικώτερον—ὅλων om B

μεις καὶ στρατιὰς οὐρανίους, ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας
καὶ θρόνους, καὶ κυριότητας, ὡς ἂν μυρίους ἐπὶ μυρίοις
ἀστέρας τε καὶ φωστῆρας, τὰς νοερὰς καὶ λογικὰς
b οὐσίας οἱ θεῖοι λόγοι προσειπόντες, ἄρχειν ἁπάντων
καὶ ἐπιστατεῖν τὸν τῆς δικαιοσύνης φασὶν Ἥλιον, καὶ
τὸ τούτου σύζυγον ἅγιον Πνεῦμα. Τὰ δὲ πάντα ἀθρόως
αὐτῷ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, νοερά τε ζῶα καὶ λογικά,
σὺν καὶ τοῖς κατ᾽ οὐρανὸν φαινομένοις, οὐρανόν τε
αὐτόν, καὶ ὅσα ἔνδον οὗτος ἐν αὐτῷ περιλαβὼν ἔχει,
μόνῳ τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, τῷ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσι
παμβασιλεῖ καὶ πανηγεμόνι καὶ αἰτίῳ τῶν ὅλων, ὡς ἂν
c δημιουργῷ πάντων ποιητῇ τε καὶ φροντιστῇ καὶ σωτῆρι,
τὸν πρέποντα ὕμνον καὶ τὴν προσήκουσαν θεολογίαν
ἡ θεία καὶ προφητικὴ γραφὴ νέμειν παρακελεύεται,
φάσκουσα· Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν
τοῖς ὑψίστοις. Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἰνεῖτε
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἥλιος καὶ σελήνη,
αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς. Αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ
οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὰ ὕδατα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν
αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου. Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν,
d αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. Ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα
καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται.

Τοιαῦτα καὶ τὰ παρὰ Ἑβραίων δόγματα, ἃ τῆς Ἑλ-

327 b 2 Mal. iv. 2 c 4 Ps. cxlviii. 1

b 6 περιλαβὼν ἔχει] περιείληφε O b 7 Θεῷ, τῷ] post πᾶσι O διὰ] pr καὶ O b 8 καὶ πανηγεμόνι] om O c 1 ποιητῇ τε] om BO καὶ σωτῆρι] om BO c 3 καὶ] om O c 4 φάσκουσιν O Θεὸν] Κύριον O LXX ἐν τοῖς—αὐτὸν] om O c 5 οἱ] om I αὐτοῦ—αὐτὸν] om B c 6 αὐτοῖ—αὐτὸν] om BO c 7 αἰνεῖτε αὐτὸν 1°] om BO αἰνεῖτε 2°—οὐρανῶν] om O c 7—d 3 αἰνεῖτε 2°—παρελείσεται om B c 8 καὶ τὰ] τά τε O τὸ ὕδωρ τὸ LXX c 9—d 3 αἰνεσάτωσαν—παρελεύσεται] καὶ ἑξῆς O c 9 ἐγενήθησαν] I LXX, ἐγενν. O d 2 προστάγματα O d 4 παρὰ] περὶ τῶν I

λήνων πολυθέου καὶ δαιμονικῆς πλάνης προτετιμήκαμεν, θείας μὲν δυνάμεις ὑπηρετικὰς τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ καὶ λειτουργικὰς εἰδότες, καὶ κατὰ τὸ προσῆκον τιμῶντες, μόνον δὲ Θεὸν ὁμολογοῦντες, καὶ μόνον ἐκεῖνον σέβοντες, ὃν καὶ αὐτὸς οὐρανός, καὶ τὰ κατ᾽ οὐρανὸν ἅπαντα, τά τε ἐπέκεινα οὐρανοῦ σέβειν καὶ ὑμνεῖν καὶ θεολογεῖν ἐδιδάχθη· ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ καὶ πρωτότοκος τῶν ὅλων ἡ πάντων ἀρχὴ τὸν αὐτοῦ Πατέρα μόνον ἡγεῖσθαι Θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον σέβειν ἡμῖν παρακελεύεται.

16. Ἕπεται καὶ περὶ τῆς ἐναντίας δυνάμεως τίνα p. 328 ποτὲ τὰ Ἑβραίων λόγια παραδίδωσιν ἐπισκέψασθαι. Τὰς μὲν οὖν θείας δυνάμεις, νεύματι τοῦ Πατρὸς τῷ σύμπαντι ἐφεστώσας κόσμῳ, τά τε λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, τούς τε ἱεροὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρχαγγέλους, b πᾶσάν τε τὴν διάκονον τῶν ἀγαθῶν νοερὰν οὐσίαν φωτεινὴν οὖσαν καὶ πάντων ὑπηρέτιν τῶν εἰς ἀνθρώπους ἐκ Θεοῦ δωρουμένων ἀγαθῶν τὸν παμβασιλέα πάντων δορυφορεῖν Θεόν, κἄπειτα τῶν κατ᾽ οὐρανὸν δίκην ἄστρων τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸ σύζυγον αὐτῷ ἅγιον Πνεῦμα περιπολεῖν, τῆς τε τούτων χορηγίας τοῦ φωτὸς ἀπολαύειν, διὸ καὶ φωστῆρσι τοῖς κατ᾽ οὐρανὸν εἰκότως παραβάλλεσθαι· τὴν δὲ ἐκ τούτων παρατετραμμένην, καὶ τῆς τῶν κρειττόνων c χορείας δι᾽ οἰκείαν φαυλότητα στερομένην, σκότος τε ἀντὶ φωτὸς ἀλλαξαμένην ἔμπαλιν ἢ τὰ πρῶτα, ταῖς ἁρμοττούσαις τῇ τοῦ τρόπου μοχθηρίᾳ προσηγορίαις

328 a 4 Hebr. i. 14 b 6 Mal. iv. 2

d 5 *καὶ δαιμονικῆς*] om BO^{vid} d 6 *παμβασ.*] om BO d 7 *καὶ λειτουργ.*] om BO d 8 *ἐκεῖνον*] *τοῦτον* BO 328 a 4 *πνα* I* *πνατα* I^{2} b 1 *σωτηρίαν*] *βασιλείαν* O b 5 *δορυφορούμενον* I b 5—d 4 *κἄπειτα—εἴωθεν* om B c 3 *ἔμπαλιν ἢ τὰ πρῶτα*] om O

ὀνομάζει. Τὸν γοῦν κατάρξαντα τῆς πτώσεως, αὐτῷ τε καὶ ἑτέροις τῆς τῶν κρειττόνων ἀποστασίας γενόμενον αἴτιον, ὡς ἂν διόλου χαμαὶ τῆς τῶν θειοτέρων εὐσεβείας ἐκπεπτωκότα, καὶ κακίας μὲν ἰοῦ καὶ δυσσεβείας αὐτὸν αὑτῷ δημιουργὸν ὑποστάντα, σκότους δὲ καὶ ἀλογίας ποιητὴν ἐκ τῆς τοῦ φωτὸς αὐθεκουσίου
d ἀναχωρήσεως γεγονότα, δράκοντα καὶ ὄφιν, μέλανά τε καὶ ἑρπυστικόν, ἰοῦ θανατηφόρου γεννητικόν, θῆρά τε ἄγριον καὶ ἀνθρωποβόρον λέοντα καὶ πάλιν τὸν ἐν ἑρπετοῖς βασιλίσκον ἀποκαλεῖν εἴωθεν. Ὑπόθεσιν δ' αὐτῷ φασὶν οἱ θεῖοι λόγοι γεγονέναι τῆς ἀποπτώσεως μανίαν φρενῶν καὶ διανοίας ἔκστασιν, ὧδέ πως ὁμοῦ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ καὶ τὴν φρενοβλάβειαν διηγούμενοι· *Πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωῒ ἀνατέλλων; Συνετρίβη ἐπὶ τὴν γῆν ὁ ἀποστέλλων πρὸς πάντα τὰ ἔθνη. Σὺ δὲ εἶπας ἐν τῇ διανοίᾳ σου Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι, ἐπάνω τῶν*
p. 329 *ἄστρων τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου, . . . ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ.* Καὶ πάλιν· *Τάδε λέγει Κύριος, Ἀνθ' ὧν ὑψώθη ἡ καρδία σου, καὶ εἶπας Θεός εἰμι ἐγώ, κατοικίαν Θεοῦ κατῴκηκα.* Καὶ αὖθις· *Σὺ ἀποσφράγισμα ὁμοιώσεως καὶ στέφανος κάλλους ἐν τῇ τρυφῇ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ ἐγενήθης, πάντα λίθον χρηστὸν ἐνδέδεσαι,* καὶ τὰ ἑξῆς. Οἷς ἐπιλέγει· *Ἐν ὄρει ἁγίῳ Θεοῦ ἐγενήθης ἐν μέσῳ λίθων πυρίνων, ἐγενήθης ἄμωμος σὺ ἐν ταῖς ἡμέραις σου, ἀφ' ἧς ἡμέρας σὺ ἐκτίσθης ἕως εὑρέθη τὰ*

---

d 8 Isa. xiv. 12 329 a 2 Ezek. xxviii. 2 a 4 ibid 12 a 6 ibid 14

---

c 7 *ὡς—ἐκπεπτωκότα*] om O c 8 *καὶ* 2°] pr *τε* O c 10 *ἐκ—ἀναχωρήσεως*] om O d 2 *ἑρπηστικόν* IO d 3 *πάλιν*] om O d 6 *φρενῶν μανίαν* BO *τὴν πτῶσιν ὁμοῦ* O d 7 *αὐτοῦ*] om O *φρενοβραβείαν* O d 9 *ἐπὶ*] *εἰς* LXX *πρὸς*] *ἐπὶ* I d 10 *ἐν*] BIO LXX^A, om LXX^B 329 a 1 *ἄστρων*] BIO LXX^A, *ἀστέρων* LXX^B *θήσομαι* O[2] a 2 Κύριος] *κ̅ς̅ κ̅ς̅* I LXX^Q, + *ὁ Θεός* LXX^A *ὧν*] BIO LXX^A, *οὗ* LXX^B a 3 *σου ἡ καρδία* LXX a 5 *πάντα*] BIO LXX^A, *πᾶν* LXX^B a 6 *τὰ*] om BO a 7 *ἁγίῳ*] om I *λίθων*] *λίνων* O

ἀδικήματα ἐν σοί. . . . Ὑψώθη ἡ καρδία σου ἐπὶ τῷ κάλλει σου. b
διεφθάρη ἡ ἐπιστήμη σου μετὰ τοῦ κάλλους σου· διὰ πλῆθος
ἁμαρτιῶν σου ἐπὶ τὴν γῆν ἔρριψά σε.

Διὰ δὴ τούτων ἄντικρυς τὴν μετὰ τῶν θειοτέρων
δυνάμεων προτέραν τοῦ δηλουμένου διατριβὴν καὶ τὴν
ἀπὸ τῶν κρειττόνων δι᾽ οἰκείαν μεγαλαυχίαν καὶ θεο-
μαχίαν ἀπόπτωσιν μεμαθήκαμεν. Μυρίον δέ ἐστιν ἄλλο
γένος ὑπὸ τούτῳ τοῖς παραπλησίοις ἔνοχον πλημμελή-
μασιν, ὃ τῆς δυσσεβείας χάριν τῆς τῶν εὐσεβῶν ἀπο-
πεσὸν λήξεως ἀντὶ τῆς πάλαι φωτοειδοῦς καὶ θειοτέρας c
περιβολῆς τῆς τε ἐν τοῖς βασιλείοις τιμῆς καὶ τῆς ἐν
μακαρίοις καὶ ἀγγελικοῖς χοροῖς διατριβῆς τὸν ἐφαρ-
μόζοντα τοῖς δυσσεβέσι χῶρον κρίσει δικαίᾳ καὶ ἀπο-
φάσει τοῦ μεγάλου Θεοῦ Τάρταρον οἰκεῖν, ὃν ἄβυσσον
οἱ θεῖοι λόγοι προσαγορεύουσι, καὶ σκότος οὐ τὸ παρ᾽
ἡμῖν, τὸ δ᾽ ὑπὸ τῶν θείων λογίων δηλούμενον, ἀντι-
κατηλλάξατο. Ὧν βραχύ τι καὶ μικρὸν ἀπόσπασμα,
γυμνασίου χάριν τῶν τῆς εὐσεβείας ἀθλητῶν ἀμφὶ
γῆν καὶ τὸν ὑπὸ σελήνην ἀέρα καταλειφθέν, τῆς ἐν d
ἀνθρώποις πολυθέου πλάνης κατ᾽ οὐδὲν ἀθεότητος δια-
φερούσης συναίτιον γέγονε. Τέθειται δὲ καὶ τούτοις
ἡ θεία γραφὴ προσφυεῖς τὰς προσηγορίας γυμνότερον
μέν, ὅτε πνεύματα πονηρὰ καὶ δαίμονας ἀρχάς τε καὶ
ἐξουσίας καὶ κοσμοκράτορας καὶ πνευματικὰ πονηρίας
ἐπονομάζει· συμβολικῶς δέ, ὅτε τὸν θεοφιλῆ παρορμᾷ
μηδὲν δεδίττεσθαι τὸ τῶν πολεμίων δαιμόνων στῖφος,

---

b 1 Ezek. xxviii. 17 d 5 cf Eph. vi. 12

---

b 4—d 3 *διὰ—γέγονε* om B b 4 *ἄντικρυς*] om O b 6 *καὶ θεομαχίαν*] om O c 1 *καὶ θειοτέρας*] om O c 2 *τιμῆς—μακαρίοις*] om O c 3 *ἀγγελικοῖς*] pr *τοῖς* O *χώροις* O c 4 *καὶ—Θεοῦ*] om O c 5—7 *Τάρταρον—ἀντικατηλλ.*] *τὸν Τάρταρον ὃν ἄβ. καλεῖ τὰ θεῖα λόγια οἰκεῖν κατεδικάσθη* O c 9 *τῆς*] om I d 2 *κατ᾽ οὐδὲν*] *καὶ* O *διαφερούσης*] om O d 5 *καὶ δαίμονας*] om BO d 8 *μηδὲν*] *μὴ* BO *τῶν πολεμίων δαιμ.*] *τούτων* BO

δι' ὧν φησίν· Ἐπ' ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. Δεῖγμα δὲ τούτων τῆς θεοεχθρίας τὸ θέλειν σφᾶς αὐτοὺς θεοὺς ἀναγορεύεσθαι, καὶ τὰς ἐπὶ Θεῷ τιμὰς εἰς ἑαυτοὺς ὑφαρπάζειν, μαν-
p. 330 τείαις τε πειρᾶσθαι καὶ χρησμοῖς ὥσπερ τισὶ θελγήτροις καὶ προβολίοις τοὺς εὐχερεῖς δελεάζειν, καὶ τῆς μὲν ἐπὶ τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἀνανεύσεως ἀποσπᾶν, κατασύρειν δὲ ἐπὶ τὸν πανώλεθρον τῆς δυσσεβοῦς καὶ ἀθέου δεισιδαιμονίας βυθόν· διὸ προτροπάδην φεύγειν αὐτῶν τὰς ἀπάτας μόνοις Ἑβραίοις ἄνωθεν ἐξ αἰῶνος ἐσπουδάζετο, διαρρήδην παιδεύουσιν ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια. Νυνὶ δέ, σὺν Θεῷ φάναι, διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελικῆς διδασκαλίας πάντα τὰ
b πανταχόθεν τῆς οἰκουμένης ἔθνη, δεσμῶν δαιμονικῶν ἀπηλλαγμένα, τὸν Θεὸν ἀνυμνεῖ, ὃν δὴ καὶ μόνον ὑπάρχειν σωτῆρα καὶ βασιλέα καὶ Θεὸν τῶν ὅλων μεμαθήκαμεν.

17. Κἀνταῦθα πάλιν ἡ μὲν τῶν Φοινίκων καὶ Αἰ-
c γυπτίων ζωογονία αὐτόματον εἰσῆγε τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων ζώων τε καὶ ἀνθρώπων τὴν γένεσιν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμοίως φύσιν συντυχικῶς ἀπὸ γῆς προελθεῖν διαγράφουσα, κατ' οὐδέν τε τὴν ἄλογον διαφέρειν τῆς λογικῆς ψυχῆς τε καὶ οὐσίας ὑποτιθεμένη. Ταῦτα γοῦν ἐδήλουν αἱ προπαρατεθεῖσαι τῶν παρ' αὐτοῖς συγγραφέων λέξεις. Παῖδες δὲ πάλιν Ἑβραίων εἰκότως ἡμῖν προτετίμηνται, τὰ περὶ τῆς πρώτης ἀνθρώπων συστάσεως παγκάλως καὶ σοφῶς καὶ ἀληθῶς διειλη-

d 9 Ps. xc (xci). 13 330 a 7 Ps. xcv (xcvi). 5

330 a 1 πειρᾶσθαι] om BO a 2—5 καὶ 2°—βυθόν] om BO a 4 δὲ] Vig. marg, om codd a 8 σὺν Θεῷ φάναι] om BO a 9 εὐαγγελικῆς] om BO a 9—b 4 πάντα—μεμαθήκαμεν] τὸν τῶν Ἑβραίων Θεὸν ἀνυμνεῖ πᾶσα γῆ BO c 1 συνῆγε I c 2 τε ζώων I c 7 συγγραφέως I c 7—d 4 παῖδες—φύσεως om B c 9 παγκάλως καὶ σοφῶς καὶ] om O

φότες. Ὅτι δὴ τῶν ἐν ἡμῖν τὸ μέν τι φασὶ θεῖον εἶναι
καὶ ἀθάνατον, ἄσαρκόν τε τὴν φύσιν καὶ ἀσώματον, d
τοῦτο δὲ καὶ τὸν ἀληθῆ τυγχάνειν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν γεγενημένον, εἶναι δὲ αὐτὸν ἔργον Θεοῦ, ἀλλ᾽ οὐ τύχης οὐδ᾽ αὐτομάτου φύσεως, αὐτοῦ δὲ τοῦ τῶν ὅλων αἰτίου, κρίσει θείᾳ βεβουλημένου μηδὲ τὰ κατὰ γῆν νοερᾶς καὶ λογικῆς οὐσίας ἀμοιρεῖν, ὅπως διὰ πάντων αὐτῷ οὐρανίων τε καὶ αἰθερίων τῶν τε ἐπὶ γῆς λογικῶν καὶ τῆς αὐτοῦ θειότητος ἀντιληπτικῶν ὁ προσήκων ὕμνος ἀναπέμποιτο. Οὕτω δ᾽ οὖν περιέχει τὰ Ἑβραίων λόγια· *Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν· . . . καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν.* Καὶ πάλιν·
Καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον, p. 331
καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Καὶ ταῦτα δὲ πάλιν ὁ Ἑβραῖος ἑρμηνεύει Φίλων, ταῖς ἐκτεθείσαις αὐτοῦ φωναῖς ἔτι καὶ τάδε ἐπιλέγων·

18. *Ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἄλλοι, τῆς αἰθερίου φύσεως τὸν ἡμέτερον* b ΦΙΛΩΝΟΣ
νοῦν μοῖραν εἰπόντες εἶναι, συγγένειαν ἀνθρώπῳ πρὸς αἰθέρα συνῆψαν. Ὁ δὲ μέγας Μωσῆς οὐδενὶ τῶν γεγονότων τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ εἶδος ὡμοίωσεν, ἀλλ᾽ εἶπεν αὐτὴν τοῦ θείου καὶ ἀοράτου Πνεύματος ἐκείνου δόκιμον εἶναι νόμισμα, σημειωθὲν καὶ τυπωθὲν σφραγῖδι Θεοῦ, ἧς ὁ χαρακτήρ ἐστιν ὁ ἀίδιος λόγος. Ἐνέπνευσε

---

330 d 10 Gen. i. 26 331 a 1 ibid ii. 7 b 1 Phil. Iud. tom i. p 332 M b 6 Gen. ii. 7

---

c 10 *εἶναι*] om O[vid] d 1 *τε*] om IGO[vid] d 4 *αὐτοῦ δὲ*] *καὶ παρ᾽ αὐτοῦ* B d 6 *οὐσίας καὶ λογικῆς* O d 8 *καὶ—ἀντιληπτ.*] om BO d 9 *οὕτω—λόγια*] *φασὶ γοῦν* BO d 11 *καὶ* 2°—*αὐτόν*] om BO 331 a 1 aliter in LXX a 3 *ὁ ἄνθρωπος*] om BO a 3—5 *καὶ—ἐπιλέγων*] *ταῦτα δ᾽ ὁ Ἑβραῖος Φίλων ἑρμηνεύει τάδ᾽ ἐπιλέγων* BO b 2 *ἀνθρώπῳ*] Phil., *τὴν ἀνθρώπου* I, *τοῦ ἀνθρώπου* O b 3 *Μωυσῆς* Phil. b 4 *ὡμοίωσεν*] *ὁμοίως ὠνόμασε* Phil. (reprob Cohn) b 5 *Πνεύματος—τυπωθὲν*] *εἰκόνα δοκ. εἶναι νομίσας οὐσιωθεῖσαν καὶ τυπωθεῖσαν* Phil. b 6 *ἐνέπνευσε*] *ἐνεφύσησεν* LXX

ΦΙΛΩΝΟΣ c γάρ, φησίν, ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Ὥστε ἀνάγκη πρὸς τὸν ἐκπέμποντα τὸν δεχόμενον ἀπεικονίζεσθαι. Διὸ καὶ λέγεται, κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον γενέσθαι, οὐ μὴν κατ' εἰκόνα τινὸς τῶν γεγονότων. Ἀκόλουθον οὖν ἦν τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς κατὰ τὸν ἀρχέτυπον τοῦ αἰτίου λόγον ἀπεικονισθείσης, καὶ τὸ σῶμα ἀνεγερθὲν πρὸς τὴν καθαρωτάτην τοῦ παντὸς μοῖραν, οὐρανόν, τὰς ὄψεις ἀνατεῖναι.

Ταῦτα μὲν οὗτος. Εἰκότως δῆτα καὶ ἡ θεία γραφὴ
d οὐχ ὡς τὰ λοιπὰ ζῷα γεγονέναι τὸν ἄνθρωπόν φησι· τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ γῆς προελθεῖν ἑνὶ κελεύσματι τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ, τὰ δ' ἐκ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας ἀναπτῆναι πάλιν αὐτοῦ νεύματι· μόνον δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ζώων τὸ θεοφιλέστατον, ἡμᾶς αὐτούς, κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν τὴν ψυχὴν γεγονέναι· πρὸς ὃ καὶ ὁρᾶσθαι ἀρχικὸν καὶ βασιλικὸν τὴν φύσιν, μόνον τε τῶν ἐπὶ γῆς εἶναι λογικόν, καὶ δημιουργικόν, καὶ κριτικόν, καὶ νομοθετικόν, τεχνῶν τε καὶ ἐπιστημῶν καταληπτικόν· εἶναι γὰρ μόνην τὴν ἐν ἀνθρώπῳ ψυχὴν νοερὰν καὶ λογικὴν οὐσίαν, ἧς μὴ μετεῖναι τοῖς ἄλλοις ἐπὶ γῆς ζώοις. Διὸ τὰ μὲν θητεύειν, καὶ χώραν οἰκετῶν παρέχειν ἀνθρώπῳ·
p. 332 τὸν δέ, οἷα δεσπότην καὶ ἡγεμόνα δουλοῦσθαι καὶ ὑποτάττειν τὰ ῥώμῃ μὲν σώματος πολὺ κρείττονα, μείονα δὲ τῇ κατὰ τὴν νοερὰν οὐσίαν στερήσει. Τοῦτον μὲν οὖν κατ' εἰκόνα φασὶ Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν πρὸς

c 3 Gen. i. 27

c 1 ὁ Θεὸς] post ζωῆς O, om LXX καὶ—ζῶσαν] om Phil. c 2 ἐκπέμποντα] ἐκπνέοντα Vig., ἐμπνέοντα Mang. ad Phil. c 3 ἀπεικάζεσθαι BO, ἀπεικονίσθαι Phil. c 4 γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον BO γενέσθαι] γεγενῆσθαι Phil. τῶν γεγονότων τινός BO c 5 ἦν] om Phil. sed ins Cohn c 7 καθαροτάτην I οὐρανόν] pr τὸν BO ἀνατεῖναι] ἀνερεῖσαι BO c 8 δῆτα] δὲ BO d 2 παμβασιλέως] om BO d 3 Θεοῦ] om I d 4 πάλιν αὐτοῦ νεύματι] om BO d 6 πρὸς ὃ] Phil., παρὸ B, παρ' ὃ IO d 7—332 a 3 μόνον—στερήσει om B d 8 λογικόν, καὶ] om O d 9 καταληπτόν O 332 a 3 τῇ] τὴν I a 4 καθ'] om BO πρὸς αὐτοῦ τοῦ] om BO

αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μετά τινος διαφερούσης ὑπεροχῆς ὑποστῆναι. Διὸ καὶ Θεοῦ ἐννοίας εἰς φαντασίαν ἰέναι, σοφίας τε καὶ δικαιοσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς ἀντιλήψεις ποιεῖσθαι, δρόμους τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων ἡμερῶν τε καὶ ὡρῶν κύκλους ἀπαριθμεῖσθαι δυνατῶς b *ἔχειν, τῆς πρὸς τὰ ἄνω συγγενείας χάριν, ἣν θνητῶν μόνος ἄνθρωπος ἐπιδείκνυται. Τὸ δὲ τούτῳ περιπεπλασμένον ἔξωθεν ἑτερογενὲς μὲν ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν καὶ γηγενές, εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ Θεοῦ ἔργον ἀπὸ γῆς ληφθὲν καὶ εἰς αὐτὴν ὑποστρέφον. Διὸ καὶ χρῆναι τούτου μὲν ὅσα καὶ ἀλόγου θρέμματος τὸν δεσπότην ἠχθισμένου φροντίζειν, ἄγειν τε πράως αὐτό, καὶ τρέφειν οἷα δοῦλον, πρὸς ἀνθρωπείου βίου διακονίαν εὖ προσηνωμένον, τὸν δ' εἴσω δεσπότην, ὡς ἂν εὐγενῆ καὶ Θεοῦ* c *συγγενῆ τὴν φύσιν, ἐλευθερίοις τρόποις τιμᾶν, ἅτε καὶ πρὸς τοῦ πάντων αἰτίου τετιμημένον. Λέγει δ' οὖν τὰ λόγια, ὡς ἄρα τὴν πρώτην ἀνθρώπου φύσιν δυνάμεσι θείαις καὶ ὁμοιώσει Θεοῦ κοσμήσας ὁ παμβασιλεύς, ἁρμόδιον οἷς ἐδωρήσατο τὴν πρώτην ἀπεκλήρωσε διατριβὴν τοῦ βίου, ἐν ἀγαθῶν παραδείσῳ χορείαις συγκαταλέξας θείαις. Καὶ τὸν μὲν τάδε ἐν ἀρχαῖς οἷα πανάγαθον αὐτῷ δεδωρῆσθαι πατέρα, τὸν δὲ αὐθεκουσίῳ* d *αἱρέσει τῶν κρειττόνων ἀποπεσεῖν, καὶ τὸν θνητὸν χῶρον ἀντικαταλλάξασθαι θείας ἐντολῆς ὀλιγωρίᾳ. Διὸ καὶ μάλιστα προσήκειν εὐσεβείας ἐν πρώτοις ἀντιποιεῖσθαι, καὶ τὸ πρώτως πλημμεληθὲν δευτέροις αἰσίοις ἐπιδιορθοῦσθαι, σπεύδειν τε ἐπὶ τὴν τῶν οἰκείων*

---

a 5 *ὑποστῆναι*] ante *μετὰ* BO a 7 *σοφίας τε καὶ δικ.*] om BO b 1 *δυνατῶς ἔχειν*] *δύνασθαι* BO b 2 *τῆς—ἐπιδείκνυται*] om BO b 6 *αὐτὴν*] pr *τὴν* I b 6—d 3 *διὸ—ὀλιγωρίᾳ* om B b 7 *ὅσον* I *τὸν δεσπότην*] om O c 6 *οἷς ἐδωρήσατο*] om O c 7 *ἀγαθῷ* O c 8 *τάδε*] *τὰ δ'* O d 1 *πατέρα*] om O d 3 *ἀνταλλάξασθαι* O d 4 *πρώτοις*] *πρῶτο̄* I *ἀντιποιεῖσθαι*] *ἐπιμέλεσθαι* I d 6 *διορθοῦσθαι* BO

ἀναδρομήν τε καὶ ἀποκατάστασιν. Εἶναι γὰρ τέλος ἀνθρώπου φύσεως οὐχ ὧδε ἐπὶ γῆς εἰς φθορὰν καταστρέφον καὶ ἀπώλειαν, ἀλλ' ἐκεῖσε, ὅθεν καὶ ὁ πρῶτος ἀπέσφηλε. Διὸ χρῆναι τὸ καθαρὸν αὖθις καὶ τὸ θεοείκελον ἀνακτήσασθαι τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς οὐσίας, ἐφ' ἣν προθυμητέον ἀνιέναι παντὶ σθένει πᾶσιν ἀνθρώποις
p. 333 εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἐπιμελομένοις.

Τοιαῦτα καὶ τὰ περὶ ἀνθρώπου φύσεως Ἑβραίοις πεφιλοσοφημένα ἄνωθεν, πρὶν ἢ καὶ εἰς ἀνθρώπους παρελθεῖν Ἕλληνας· οἳ χθιζοί τινες καὶ κομιδῇ νέοι ἀπὸ γῆς ἀνακύψαντες, τά τε βαρβάρων ὑποσυλᾶν διανοηθέντες, καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις οὐκ ἀπέσχοντο, ὡς προϊὼν ὁ λόγος αὐτίκα μάλα ἐπιδείξει. Ἀλλ' ἐπεὶ τῶν Ἑβραϊκῶν δογμάτων ἴδιον ἦν τὸ ἕνα τῶν ἁπάντων ποιητὴν νομίζεσθαι τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, αὐτῆς τε τῆς
b ὑποκειμένης τοῖς σώμασιν οὐσίας, ἣν ὕλην Ἕλλησι προσαγορεύειν φίλον· τούτῳ δὲ μυρίοι βαρβάρων ὁμοῦ καὶ Ἑλλήνων ἐξ ἐναντίας ἔστησαν, οἱ μὲν κακίας πηγὴν τὴν ὕλην εἶναι ἀποφηνάμενοι ἀγένητόν τε ὑπάρχειν, οἱ δὲ τῇ μὲν οἰκείᾳ φύσει ἄποιον καὶ ἀσχημάτιστον, τῇ δὲ τοῦ Θεοῦ δυνάμει τὸν κόσμον αὐταῖς ποιότησι προσειληφέναι· δεικτέον ὡς πολὺ κρεῖττον ἡ Ἑβραίων ἐπέχει δόξα, μετ' ἀποδείξεως λογικῆς παρισταμένη τῷ προ-
c βλήματι, καὶ τὸν ἐναντίον λογισμοῖς ὀρθοῖς ἀποσκευαζομένη λόγον. Θήσω δὲ οὐκ ἐμὰς φωνὰς τῶν δὲ πρόσθεν ἡμῶν τὸ δόγμα διηκριβωκότων, καὶ πρώτου γε Διονυσίου, ὃς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Πρὸς Σαβέλλιον αὐτῷ γεγυμνασμένων τάδε περὶ τοῦ προκειμένου γράφει·

---

d 7 κατάστασιν BO d 8 εἰς] pr οὐδ' I d 9 ἐκεῖθεν O d 10—333 a 1 διὸ—ἐπιμελομένοις] om BO 333 a 7 μάλα] om BO ὑποδείξει BO b 1 προσαγορεύουσιν Ἕλληνες O b 4 ἀγέννητόν O b 6 τοῦ] om BO b 7 κρείττων I b 8 τῶν προβλημάτων O c 2 οὐκ ἐμὰς] om O δὲ πρόσθεν] πρὸ O

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

19. Οὐδ' ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὅσιοι, οἱ τὴν ὕλην ὡς ἀγένητον ὑποχείριον εἰς διακόσμησιν διδόντες τῷ Θεῷ· παθητὴν γὰρ αὐτὴν d καὶ τρεπτὴν ὑπάρχουσαν εἴκειν ταῖς θεοποιήτοις ἀλλοιώσεσι. Καὶ πόθεν γὰρ ὑπάρχει καὶ τῷ Θεῷ καὶ τῇ ὕλῃ τό τε ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον διασαφείτωσαν. Ἑκατέρου γὰρ δεῖ τινὰ ἐπινοῆσαι κρείττονα, ὃ μηδὲ θεμιτὸν ἐννοῆσαι περὶ τοῦ Θεοῦ. Τό τε γὰρ ἀγένητον, ὅμοιον ἐν ἀμφοτέροις λεγόμενον, καὶ ἕτερον νοούμενον παρ' ἑκάτερον, πόθεν ἐν αὐτοῖς ἐγένετο; Εἰ μὲν γὰρ αὐτοαγένητόν ἐστιν ὁ Θεός, καὶ οὐσία ἐστὶν αὐτοῦ, ὡς ἂν εἴποι τις, ἡ ἀγενησία, οὐκ ἂν ἀγένητον εἴη ἡ ὕλη· οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστιν ἡ ὕλη καὶ ὁ Θεός· εἰ δὲ ἑκάτερον μέν ἐστιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὕλη καὶ ὁ Θεός, p. 334 πρόσεστι δὲ ἀμφοτέροις τὸ ἀγένητον, δῆλον ὡς ἕτερόν ἐστιν ἑκατέρου, καὶ ἀμφοτέρων πρεσβύτερόν τε καὶ ἀνωτέρω. Ἀνατρεπτικὴ δὲ παντελῶς καὶ τοῦ ταῦτα συνυπάρχειν, μᾶλλον δὲ τοῦτο ἕτερον αὐτῶν τὴν ὕλην ἐφ' ἑαυτῆς ὑπάρχειν, καὶ ἡ τῆς ἐναντίας ἕξεως διαφορά. Εἰπάτωσαν γὰρ τὴν αἰτίαν, δι' ἥν, ἀμφοτέρων ὄντων ἀγενήτων, ὁ μὲν Θεὸς ἀπαθής, ἄτρεπτος, ἀκίνητος, ἐργαστικός· ἡ δὲ τὰ ἐναντία παθητή, τρεπτή, ἄστατος, b μεταποιουμένη. Καὶ πῶς ἥρμοσαν καὶ συνέδραμον; Πότερον κατὰ τὴν τῆς ὕλης φύσιν ἐξοικειώσας ἑαυτὸν ἐτεχνίτευσεν αὐτὴν ὁ Θεός; Ἀλλὰ τοῦτό γε ἄτοπον ὁμοίως ἀνθρώποις χρυσοχοεῖν καὶ λιθουργεῖν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσας αἱ ὗλαι μορφοῦσθαι καὶ τυποῦσθαι δύνανται, χειροκμητεῖν τὸν Θεόν. Εἰ δὲ οἵαν αὐτὸς ἐβούλετο κατὰ τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν ἐποίωσε τὴν ὕλην, τὸ πολύμορφον καὶ παμποίκιλον τῆς δημιουργίας ἑαυτοῦ σχῆμα καὶ τύπον c ἐνσφραγιζόμενος αὐτῇ, καὶ εὔφημος καὶ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, καὶ

333 c 6 Dionys. *c. Sabell.* ap Migne *Patrolog. Graec.* tom x.

d 2 *καὶ τρεπτὴν*] om BO d 3 *καὶ* 1°] om IO *τό*] om BO d 4 *διασαφήτωσαν* I Dionys. d 5 *τοῦ*] om BO d 7 *αὐτὸ ἀγέννητον* edd d 8 *ἀγεννησία* O d 9 *ὁ θεὸς καὶ ἡ ὕλη* I 334 a 1—7 *εἰ—ἀγενήτων* om B a 1 *ὅπερ ἐστὶν*] om O a 5 *ἐφ'*] *ἀφ'* O b 1 *τὰ ἐναντία*] om BO b 5 *ὅσας*] *ὡς* I *αἱ*] om BO *μορφοῦσθαι καὶ*] om BO b 6 *τυποῦσθαι*] *τυποῦσι* BO *δύνανται*] om BO c 1 *ἑαυτοῦ σχῆμα*] *αὐτοῦ σῶμα* BO

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ προσέτι καὶ τὴν ὑπόστασιν τῶν ὅλων τὸν Θεὸν ἀγένητον εἶναι
κρατύνει. Τῷ γὰρ εἶναι ἀγένητον ἅμα καὶ τό πως εἶναι προσῆψε.
Πολὺς μὲν οὖν καὶ πρὸς τούτους ὁ λόγος, ἀλλ' οὐ νῦν ἡμῖν πρόκειται· συγκρίσει δὲ τῇ πρὸς τοὺς ἀθεωτάτους πολυθέους εὐφημότεροι οὗτοι.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τῶν Διονυσίου. Καὶ τῶν Ὠριγένους δὲ ἄκουε·

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ d 20. Εἰ δέ τινι προσκόπτει διὰ τοὺς ἀνθρωπίνους τεχνίτας μὴ
δύνασθαι παραδέξασθαι τὸν Θεὸν χωρὶς ὕλης ἀγενήτου ὑποκειμένης κατασκευάζειν τὰ ὄντα, ἐπεὶ μηδὲ ἀνδριαντοποιὸς χωρὶς χαλκοῦ τὸ ἴδιον ἔργον ποιῆσαι δύναται, μηδὲ τέκτων χωρὶς ξύλων,
p. 335 μηδὲ οἰκοδόμος χωρὶς λίθων, ζητητέον πρὸς αὐτοῦ περὶ δυνάμεως Θεοῦ, εἰ θελήσας ὑποστῆσαι ὅ τι βούλεται ὁ Θεός, τῆς θελήσεως αὐτοῦ οὐκ ἀπορουμένης οὐδὲ ἀτονούσης, οὐ δύναται ὑποστῆσαι ὃ βούλεται. Ὧι γὰρ λόγῳ τὰς ποιότητας, κατὰ πάντας τοὺς πρόνοιαν εἰσάγοντας τῷ ἰδίῳ λόγῳ, οὐκ οὔσας, ὡς βούλεται, εἰς διακόσμησιν τοῦ παντὸς ὑφίστησι τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ δυνάμει καὶ σοφίᾳ, τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τὴν οὐσίαν ὅσης χρῄζει ἱκανή ἐστιν αὐτοῦ ἡ βούλησις ποιῆσαι γενέσθαι. Ἀπορήσομεν γὰρ πρὸς τοὺς οὐ βουλομένους ταῦθ' οὕτως ἔχειν, εἰ μὴ ἀκολουθεῖ αὐτοῖς
b εὐτυχηκέναι τὸν Θεόν, ἀγένητον εὑρόντα τὴν οὐσίαν, ἣν εἰ μὴ τὸ ἀγένητον αὐτῷ ὑποβεβληκὸς ἦν, οὐδὲν ἔργον δυνατὸς ἦν ποιῆσαι, ἀλλ' ἔμενεν οὐ δημιουργός, οὐ πατήρ, οὐκ εὐεργέτης, οὐκ ἀγαθός, οὐκ ἄλλο τι τῶν εὐλόγως λεγομένων περὶ Θεοῦ. Πόθεν δὲ καὶ τὸ μετρεῖν τῆς ὑποκειμένης οὐσίας τὸ τοσόνδε, ὡς διαρκέσαι τῇ τηλικούτου κόσμου ὑποστάσει; Οἱονεὶ γὰρ πρόνοιά τις πρεσβυτέρα Θεοῦ ἀναγκαίως τὴν ὕλην ἔσται ὑποβεβληκυῖα τῷ Θεῷ,
c προνοουμένη τοῦ τὴν τέχνην τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ μὴ κενο-

334 d 1 Orig. *Comment. in Genesin*, Fr. ab Eus. servatum

c 8 καὶ 1°] om O   335 a 1 αὐτοῦ] αὐτὸν BI   a 2 ὑποστήσας I   a 3 οὐ] om Orig.   a 7 αὐτοῦ ἐστὶν I   b 6—c 5 οἱονεὶ—ἐβούλετο om B   b 6 πρεσβυτέρου O   c 1 τοῦ] om Orig.

παθῆσαι, οὐκ οὔσης οὐσίας, ᾗ ὁμιλῆσαι δυνάμενος κατεκόσμησε τὸ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ
τηλικοῦτο κόσμου κάλλος. Πόθεν δὲ καὶ δεκτικὴ γεγένηται πάσης
ἧς βούλεται ὁ Θεὸς ποιότητος, μὴ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἑαυτῷ τοσαύτην
καὶ τοιαύτην ποιήσαντος, ὁποίαν ἔχειν ἐβούλετο; Καθ᾿ ὑπόθεσιν
γοῦν ἀποδεξάμενοι τὸ ἀγένητον εἶναι τὴν ὕλην, ταῦτα ἐροῦμεν πρὸς
τοὺς τοῦτο βουλομένους, ὅτι εἰ προνοίας οὐχ ὑποβαλλούσης τὴν
οὐσίαν τῷ Θεῷ τοιαύτη γεγένηται, εἰ πρόνοια ἦν ὑφεστῶσα, τί ἂν d
πλέον πεποιήκει τοῦ αὐτομάτου; Καὶ εἰ αὐτός, μὴ οὔσης ὕλης,
ἐβούλετο κατασκευάσαι αὐτήν, τί ἂν πλέον ἡ σοφία καὶ ἡ θειότης
αὐτοῦ πεποιήκει τοῦ ἐξ ἀγενήτου ὑποστάντος; Εἰ γὰρ εὑρίσκεται
ταὐτὸν γενόμενον ἂν ὑπὸ τῆς προνοίας, ὅπερ καὶ χωρὶς προνοίας
ὑπέστη, διὰ τί οὐχὶ καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀθετήσομεν τὸν δημιουργὸν
καὶ τὸν τεχνίτην; Ὥσπερ γὰρ ἄτοπον ἐπὶ τοῦ κόσμου εἰπεῖν οὕτω
τεχνικῶς κατεσκευασμένου τὸ χωρὶς τεχνίτου σοφοῦ αὐτὸν τοιοῦτον
γεγονέναι, οὕτω καὶ τὸ τὴν ὕλην, τοσαύτην καὶ τοιαύτην καὶ οὕτως
εἰκτικὴν τῷ τεχνίτῃ λόγῳ Θεοῦ ὑφεστηκέναι ἀγενήτως ἐπ᾿ ἴσης p. 336
ἐστὶν ἄλογον. Πρὸς μέντοι γε τοὺς παραβάλλοντας, ὅτι οὐδεὶς
δημιουργὸς χωρὶς ὕλης ποιεῖ, λεκτέον ὅτι ἀνομοίως παραβάλλουσι.
Πρόνοια γὰρ παντὶ τεχνίτῃ ὑποβάλλει τὴν ὕλην ἀπὸ προτέρας
τέχνης, ἢ ἀνθρωπίνης ἢ θείας, ἐρχομένην. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ
παρόντος ἀρκέσει πρὸς τοὺς διὰ τὸ λέγεσθαι, Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ
ἀκατασκεύαστος, οἰομένους ἀγένητον εἶναι τὴν σωματικὴν φύσιν. b

Τοσαῦτα καὶ οὗτος. Καὶ ὁ Ἑβραῖος δὲ Φίλων ἐν τῷ Περὶ τῆς Προνοίας ταῦτα περὶ τῆς ὕλης διέξεισι·

21. Περὶ δὲ τοῦ ποσοῦ τῆς οὐσίας, εἰ δὴ γέγονεν ὄντως, ἐκεῖνο ΦΙΛΩΝΟΣ

336 a 6 Gen. i. 2 b 4 Phil. Iud. (Περὶ τῆς προνοίας) tom ii. p 625 M. Fr. ab Eus. servatum

c 3 τηλικοῦτον IO δεκτικὸς I c 6 τὴν ὕλην εἶναι BO d 1 ἐφεστῶσα BO d 7—336 a 2 ὥσπερ—ἄλογον om B d 7 ὥσπερ] εἴπερ O d 8 αὐτὸν τοιοῦτον] τὸν αὐτοτοιοῦτον Orig. d 9 οὕτως] τοιούτως I 336 a 1 ἀγεννήτως O a 2 ἀλόγων I δημιουργὸς οὐδεὶς O a 5 θείας ἢ ἀνθρωπίνης BO ἐπὶ—ἀρκέσει] om BO b 2 τοσαῦτα καὶ οὗτος] om BO

ΦΙΛΩΝΟΣ c λεκτέον. Ἐστοχάσατο πρὸς τὴν τοῦ κόσμου γένεσιν ὁ Θεὸς
αὐταρκεστάτης ὕλης, ὡς μήτ' ἐνδέοι μήθ' ὑπερβάλλοι. Καὶ γὰρ
ἄτοπον ἦν τοῖς μὲν κατὰ μέρος τεχνίταις, ὁπότε τι δημιουργοῖεν,
καὶ μάλιστα τῶν πολυτελῶν, τὸ ἐν ὕλαις αὔταρκες σταθμήσασθαι,
τὸν δ' ἀριθμοὺς καὶ μέτρα καὶ τὰς ἐν τούτοις ἰσότητας ἀνευρηκότα
μὴ φροντίσαι τοῦ ἱκανοῦ. Λέξω δὴ μετὰ παρρησίας, ὅτι οὔτ'
ἐλάττονος οὔτε πλείονος οὐσίας ἔδει τῷ κόσμῳ πρὸς κατασκευήν,
ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐγένετο τέλειος, οὐδ' ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσιν ὁλόκληρος·
εὖ δὲ δεδημιουργημένος ἐκ τελείας οὐσίας ἀπετελέσθη· πανσόφου
d γὰρ τὴν τέχνην ἴδιον, πρὶν ἄρξασθαί τινος κατασκευῆς, τὴν
ἱκανὴν ἰδεῖν ὕλην. Ἄνθρωπος μὲν οὖν κἂν εἰ τῶν ἄλλων τὴν
ἐπιστήμην διαφέροι, μὴ δυνάμενος κατὰ τὸ παντελὲς ἐκφυγεῖν
τὴν συγγενῆ τῶν θνητῶν πλάνην, ἀπατῷτο ἂν ἴσως περὶ τὴν
ποσότητα τῆς ὕλης, ὁπότε τεχνιτεύοι· τοτὲ μὲν ὡς ⟨ἐλάττονι⟩
προστιθέναι, τοτὲ δὲ ὡς περιττῆς ἀφαιρεῖν· ὁ δὲ πηγή τις ὢν
ἐπιστημῶν, ἐνδέον ἢ περιττεῦον οὐδὲν ἔμελλεν ὑποβάλλεσθαι,
μέτροις ἅτε χρώμενος εἰς ἀκρίβειαν ὑπερφυῶς πεπονημένοις
p. 337 ἅπασιν ἐπαινετοῖς. Ὁ δὲ βουλόμενος ἄλλως ὑθλεῖν, οὐκ ἂν
φθάνοι καὶ τὰ πάντων ἔργα τῶν τεχνιτῶν ⟨ἀντία⟩ τιθέμενος, ὡς
ἄμεινον τῆς κατασκευῆς ἐπιλαχόντα προσθέσει τινὸς ἢ μειώσει
τῶν ἐν ὕλαις. Ἀλλὰ γὰρ σοφιστείας μὲν ἔργον εὑρεσιλογεῖν,
σοφίας δὲ ἕκαστα διερευνᾶν τῶν ἐν τῇ φύσει.

Καὶ τὰ μὲν τοῦ Φίλωνος τοῦτον ἐχέτω τὸν τρόπον.
Μαξίμῳ δὲ τῆς Χριστοῦ διατριβῆς οὐκ ἀσήμῳ ἀνδρὶ
καὶ λόγος οἰκεῖος συγγέγραπται ὁ Περὶ τῆς Ὕλης. Ἐξ
οὗ μοι δοκῶ μέτρια χρησίμως παραθήσεσθαι εἰς ἀκριβῆ
b τοῦ προβλήματος ἔλεγχον.

---

c 1 γένεσιν] σύστασιν B c 4 σταθμήσεσθαι I c 5 ἀνευρίσκοντα BO c 8 ἐγένετο] ἐγεγένητο Mang. c 9 δὲ] om B Mang. δημιουργημένος I ἀποτετέλεσται Mang. d 2 – 337 a 4 ἄνθρωπος—ὕλαις om B d 2 οὖν] γὰρ O τῇ ἐπιστήμῃ O d 3 διαφέρῃ O d 5 τεχνιτεύει O ⟨ἐλάττονι⟩] coniec Vig., ἔλαττον codd 337 a 1 ἅπασιν ἐπαινετοῖς] expungenda vult Vig., pr καὶ Gaisf. ἄλλως] om I a 2 ⟨ἀντία⟩ τιθέμενος] coniec Vig., Heinich., αἴτια τιθέμενος codd a 6 τοῦτον—τρόπον] ταῦτα BO

22. Ὅτι μὲν ἀδύνατον ὑπάρχειν ἀγένητα δύο ἅμα, οὐδὲ σὲ ΜΑΞΙΜΟΥ ἀγνοεῖν νομίζω, εἰ καὶ τὰ μάλιστα δοκεῖς προλαβὼν τοῦτο προστεθεικέναι τῷ λόγῳ, τὸ πάντως ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερον δεῖν λέγειν, ἢ ὅτι κεχώρισται τῆς ὕλης ὁ Θεός, ἢ αὖ πάλιν, ὅτι ἀμέριστος αὐτῆς τυγχάνει. Εἰ μὲν οὖν ἡνῶσθαί τις αὐτὸν εἰπεῖν ἐθέλοι, ἓν c τὸ ἀγένητον λέξει· ἑκάτερον γὰρ τούτων μέρος ἔσται τοῦ πλησίον· ἀλλήλων δὲ μέρη τυγχάνοντα, οὐκ ἔσται ἀγένητα δύο, ἀλλ' ἓν ἐκ διαφόρων συνεστός· οὐδὲ γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἔχοντα διάφορα μέρη κατακερματίζομεν εἰς πολλὰ γενητά, ἀλλ' ἢ ὡς ὁ λόγος ἀπαιτεῖ, ἕν τι γενητὸν τὸν ἄνθρωπον πολυμερὲς πρὸς τοῦ Θεοῦ γεγονέναι φαμέν· οὕτως ἀνάγκη, εἰ μὴ κεχώρισται τῆς ὕλης ὁ Θεός, ἓν τὸ ἀγένητον εἶναι λέγειν. Εἰ δὲ κεχωρίσθαι φήσει τις, ἀνάγκη d εἶναί τι τὸ ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων, ὅπερ καὶ τὸν χωρισμὸν αὐτῶν δείκνυσιν. Ἀδύνατον γὰρ ἐν διαστάσει ἐξετάζεσθαί τι ἀπό τινος, οὐκ ὄντος ἑτέρου καθ' ὃ ἡ διάστασις ἑκατέρου γίνεται. Ὅπερ οὐ μέχρι τούτου ἵσταται καὶ μόνου, ἀλλὰ καὶ πλείστων ὅσων. Ὃν γὰρ ἐπὶ τῶν δύο ἀγενήτων εἴπομεν λόγον, τοῦτον ἐξ ἀνάγκης ὁμοίως προχωρεῖν, εἰ τὰ ἀγένητα δοθείη τρία. Καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἐροίμην ἄν, εἰ κεχώρισται ἀλλήλων, ἢ αὖ πάλιν ἕκαστον ἥνωται τῷ πλησίον. Εἰ μὲν γὰρ ἡνῶσθαί τις εἰπεῖν ἐθέλοι, τὸν αὐτὸν ἀκούσει τῷ πρώτῳ λόγον· εἰ δ' αὖ πάλιν κεχωρίσθαι, οὐ φεύξεται τὴν ἐξ ἀνάγκης τοῦ χωρίζοντος ὑπόστασιν.

Ἂν δὲ ἄρα τις καὶ τρίτον εἶναι λέξῃ λόγον ὡς ἁρμόζοντα περὶ p. 338 τῶν ἀγενήτων λέγεσθαι, τουτέστι τὸ μὴ κεχωρίσθαι τῆς ὕλης

---

337 b 2 Maximus: cf Orig. *Philocal.* c 24 (Armitage Robinson), Routh, *Rell. Sacr.* tom ii. p 87, Method. *De Lib. Volunt.* I. 5, 1

---

b 2 ὑπάρχειν ἀδύνατον Rob. b 4 τὸ] ὡς Meth., τῷ Rob. c 1 αὐτὸν] αὐτὰ Meth., Routh c 3 ἀλλ' ἓν—συνεστός] Meth., ὡς Eus. c 4 γὰρ—ἔχοντα] Meth., om Eus. c 5 μέρη] μέλη Meth., Routh κατακερματιζόμενα Eus. γενν ητά BO et sic saepissime ἢ] Orig., εἰ BO, om I c 7 εἰ] + μὲν Rob. ὁ] om BO d 1 λέγειν εἶναι BO d 6 λόγον] om I d 7 προχωρεῖν] + δεῖ coniec Routh εἰ] εἰς O ἐπὶ] περὶ Rob. d 8 ἀλλήλων] pr ἀπ' Rob. d 9 εἰπεῖν ἐθέλοι] Orig., εἴποι BO, εἰπεῖν ἐθέλει I d 10 ἀκούσοι O 338 a 1 λέξῃ] Orig., λέξει BIO a 2 μὴ] μήτε Meth., Routh τὸν Θεὸν τῆς ὕλης Rob.

ΜΑΞΙΜΟΥ τὸν Θεόν, μήτ' αὖ πάλιν ὡς μέρει ἡνῶσθαι, εἶναι δὲ καθάπερ ἐν τόπῳ τῇ ὕλῃ τὸν Θεὸν ἢ καὶ τὴν ὕλην ἐν τῷ Θεῷ, τὸ συνέχον ἀκουέτω, ὅτι ἐὰν τόπον τοῦ Θεοῦ τὴν ὕλην εἴπωμεν, ἐξ ἀνάγκης αὐτὸν καὶ χωρητὸν λέγειν δεῖ, καὶ πρὸς τῆς ὕλης περιγραφόμενον. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμοίως αὐτὸν τῇ ὕλῃ ἀτάκτως φέρεσθαι, μὴ
b ἵστασθαί τε μηδὲ μένειν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ἀνάγκη, τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶν ἄλλοτ' ἄλλως φερομένου. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἐν χείροσι γεγονέναι τὸν Θεὸν εἰπεῖν ἀνάγκη. Εἰ γὰρ ἦν ποτὲ ἄκοσμος ἡ ὕλη, ἐκόσμησε δὲ αὐτὴν εἰς τὸ κρεῖττον τρέψαι προαιρούμενος, ἦν ποτὲ ὅτε ἐν ἀκοσμήτοις ἦν ὁ Θεός. Δικαίως δ' ἂν καὶ τοῦτον ἐροίμην τὸν λόγον, πότερον ἐπλήρου τὴν ὕλην ὁ Θεός, ἢ ἐν μέρει τινὶ τῆς ὕλης ἦν. Εἰ μὲν οὖν ἐν μέρει τινὶ τῆς ὕλης εἰπεῖν τις
c ἐθέλοι τὸν Θεόν, πλεῖστον ὅσον μικρότερον τῆς ὕλης λέγει, εἰ δὴ μέρος αὐτῆς ὅλον ἐχώρησεν αὐτόν· εἰ δ' ἐν πάσῃ εἶναι λέγοι τῇ ὕλῃ, πῶς ταύτην ἐδημιούργει φραστέον. Ἀνάγκη γὰρ ἢ συστολήν τινα τοῦ Θεοῦ λέγειν, ἧς γενομένης ἐδημιούργει ἐκεῖνο ἀφ' οὗ ὑπεχώρησεν, ἢ καὶ ἑαυτὸν τῇ ὕλῃ συνδημιουργεῖν, οὐκ ἔχοντα ὑποχωρήσεως τόπον. Εἰ δὲ τὴν ὕλην ἐν τῷ Θεῷ εἶναί τις λέξει, ὁμοίως ἐξετάζειν δεῖ, πότερον ὡς διϊσταμένου αὐτοῦ
d ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὥσπερ ἐν ἀέρι ζώων ὑπάρχει γένη, διαιρουμένου καὶ μεριζομένου αὐτοῦ εἰς ὑποδοχὴν τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ, ἢ ὡς ἐν τόπῳ, τουτέστιν ὥσπερ ἐν γῇ ὕδωρ. Εἰ μὲν γὰρ εἴποιμεν ὡς ἐν ἀέρι, μεριστὸν ἀνάγκη τὸν Θεὸν εἰπεῖν· εἰ δ' ὥσπερ ἐν γῇ τὸ ὕδωρ, ἦν δὲ ἄτακτος ἡ ὕλη καὶ ἀκόσμητος, πρὸς δὴ τούτοις ἔχουσα καὶ κακά, τὸν Θεὸν λέγειν ἀνάγκη τόπον εἶναι τῶν

---

a 3 *μέρει*] I, *μέρη* Meth., pr *ἐν* O **a** 6 *χωρητικὸν* BO **a** 7 *φέρεσθαι*] + *δεῖ* Rob. **b** 1 *τε*] *δὲ* Rob. **b** 2 *δὲ*] *δὴ* Rob. **b** 3—339 **a** 6 *εἰ—κακά* om B **b** 3 *ἦν*] post *ἄκοσμος* Rob. *ποτὲ*] + *καὶ* O **b** 5 *τοῦτο* Rob. **b** 6 *τὸν λόγον*] om Rob. **b** 7 *τῆς ὕλης ἦν*] *ὑπῆρχεν αὐτῆς* Rob. *οὖν*] *γὰρ* Orig. *τινὶ—Θεόν*] om O **c** 1 *μικρότερον*] + *αὐτὸν* Meth. *εἰ δὴ*] *εἰ δὲ* I, *εἴγε δὴ* Orig. **c** 2 *αὐτόν*] *τὸν Θεόν* Rob. *λέγοι εἶναι* O **c** 3 *τῇ ὕλῃ*] *καὶ δι' ὅλης κεχωρηκέναι τῆς ὕλης* Meth. *ἐδημιούργησε* Rob. *φραστέον*] *φρασάτω* I Rob. **d** 1 *ὑπάρχειν* I **d** 5 *τὸ*] om O Rob. *ἄκοσμος* O *δὴ*] *δὲ* I

ἀκοσμήτων καὶ τῶν κακῶν· ὅπερ οὐκ εὔφημον εἶναί μοι δοκεῖ, ΜΑΞΙΜΟΥ
ἐπισφαλὲς δὲ μᾶλλον. Ὕλην γὰρ εἶναι θέλεις, ἵνα μὴ τῶν κακῶν ποιητὴν εἴπῃς τὸν Θεόν, καὶ τοῦτο φεύγειν προαιρούμενος δοχεῖον αὐτὸν τῶν κακῶν εἶναι λέγεις.

Εἰ μὲν οὖν τὴν ὕλην ἐκ τῶν ὑποστάντων γενητῶν ὑπονοεῖν ἀγένητον ὑπάρχειν ἔλεγες, πολὺν ἂν περὶ αὐτῆς ἐποιησάμην p. 339
λόγον, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχειν αὐτὴν ⟨ἀγένητον⟩· ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν κακῶν γένεσιν αἰτίαν ἔφησθα εἶναι τῆς τοιαύτης ὑπονοίας, διὰ τοῦτ' ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τούτων ἔρχεσθαί μοι δοκῶ. Φανεροῦ γὰρ γενομένου τοῦ λόγου καθ' ὃν τρόπον ἐστὶ τὰ κακά, καὶ ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἀναίτιον τῶν κακῶν εἰπεῖν τὸν Θεὸν ἐκ τοῦ ὕλην αὐτῷ ὑποτιθέναι, τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν ἀναιρεῖσθαί μοι δοκεῖ.

Φῂς τοίνυν ἄποιον ὕλην συνυπάρχειν τῷ Θεῷ, ἐξ ἧς τὴν τοῦδε b
τοῦ κόσμου γένεσιν ἐδημιούργησεν.

Οὕτω μοι δοκεῖ.

Οὐκοῦν εἰ ἄποιος ἐτύγχανεν ἡ ὕλη, γέγονε δὲ κόσμος πρὸς τοῦ Θεοῦ, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ αἱ ποιότητες, τῶν ποιοτήτων ποιητὴς γέγονεν ὁ Θεός.

Οὕτως ἔχει.

Ἐπεὶ δέ σου καὶ λέγοντος ἔμπροσθεν ἤκουον, ὡς ἀδύνατον ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαί τι, πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπόκριναι τὴν ἐμήν.

Δοκεῖ σοι τὰς τοῦ κόσμου ποιότητας μὴ ἐξ ὑποκειμένων ποιοτήτων γεγονέναι;

Δοκεῖ.

Ἕτερον δέ τι παρὰ τὰς οὐσίας ὑπάρχειν αὐτάς;

Οὕτως ἔχει.

---

d 8 *εἶναι*] *συνεῖναι* 'ex Dialogo' Routh　d 9 *εἴποις* O　*φυγεῖν* Rob.　d 11 *ὑπονοῶν* Meth., Routh　339 a 2 ⟨*ἀγένητον*⟩] Meth., om Eus.　a 4 *μοι δοκῶ*] *δοκῶ* Routh, *Dial.*, *μοι δοκεῖ* Meth.　a 5 *γινομένου μοι* Orig., Meth.　b 1 *τὴν τοῦδε*] 'ex Philocalia' Routh, cf 343 d 1, *τήνδε* I, *τήνδε τὴν* O, *τὴν* Rob.　b 5 *ποιητὴς*] *ποιότης* BO, cf 340 b 8　*γέγονε ποιητὴς* Rob.　b 8 *πρόσθεν* Rob.　b 10 *δοκεῖ σοι*] Meth., Rob., *δοκεῖς μοι* Eus. codd　b 11 *γεγονέναι; Δοκεῖ. Ἕτερον*] Meth., Routh, *γεγονέναι δοκεῖν, ἕτερον* Eus. codd

ΜΑΞΙΜΟΥ

c Εἰ μὲν οὖν μήτε ἐξ ὑποκειμένων ποιοτήτων τὰς ποιότητας ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, μήτε ἐκ τῶν οὐσιῶν, τῷ μηδὲ οὐσίας αὐτὰς εἶναι, ἐκ μὴ ὄντων αὐτὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγονέναι εἰπεῖν ἀναγκαῖον. Ὅθεν περιττῶς ἐδόκεις μοι λέγειν ἀδύνατον εἶναι δοξάζειν ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι τι πρὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος ὧδε ἐχέτω. Καὶ γὰρ παρ' ἡμῖν θεωροῦμεν ἀνθρώπους ἐξ οὐκ ὄντων ποιοῦντάς τινα, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δοκοῦσιν οὗτοι ποιεῖν ἔν τινι, οἷον ἐπὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων τὸ παράδειγμα λάβωμεν. Καὶ γὰρ οὗτοι ποιοῦσι πόλεις οὐκ ἐκ πόλεων, καὶ ναοὺς
d ὁμοίως οὐκ ἐκ ναῶν. Εἰ δ', ὅτι τούτοις οὐσίαι ὑπόκεινται, οἴει ἐξ ὄντων αὐτοὺς ταῦτα ποιεῖν, σφάλλῃ τῷ λόγῳ. Οὐδὲ γὰρ ἡ οὐσία ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τὴν πόλιν, ἢ αὖ πάλιν τοὺς ναούς, ἀλλ' ἡ περὶ τὴν οὐσίαν τέχνη· ἡ δὲ τέχνη οὐκ ἐξ ὑποκειμένης τινὸς ἐν ταῖς οὐσίαις τέχνης γίνεται, ἀλλ' ἐξ οὐκ οὔσης ἐν αὐταῖς γίνεται. Ἀπαντήσειν δέ μοι δοκεῖς οὕτω τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ τεχνίτης ἐξ ἧς ἔχει τέχνης τὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ τέχνην ποιεῖ. Πρὸς δὲ τοῦτο λέγεσθαι τοῦτ' εὖ ἔχειν μοι δοκεῖ, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔκ τινος ὑποκειμένης τέχνης γίνεται. Οὐ γὰρ ἔνεστιν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς οὖσαν δοῦναι τὴν τέχνην· τῶν γὰρ συμβεβηκότων ἐστίν, καὶ τῶν τότε τὸ εἶναι λαμβανόντων, ὁπόταν ἐν οὐσίᾳ γίνωνται.
p. 340 Ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπος καὶ χωρὶς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἔσται· ἡ δ' οὐκ ἔσται, ἐὰν μὴ πρότερον ἄνθρωπος ᾖ. Ὅθεν τὰς τέχνας ἐξ οὐκ ὄντων εἰς ἀνθρώπους πεφυκέναι γίνεσθαι λέγειν ἀναγκαῖον. Εἰ τοίνυν τοῦτο οὕτως ἔχον ἐπ' ἀνθρώπων ἐδείξαμεν, πῶς οὐχὶ προσῆκε τὸν Θεὸν μὴ μόνον ποιότητας ἐξ οὐκ ὄντων φάναι δύνασθαι ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ οὐσίας; Τῷ γὰρ δυνατὸν φανῆναι

c 1 εἰ μὲν οὖν] οὐκοῦν εἰ Rob., μὲν om I μήτε] Meth., μὴ Eus. codd c 2 οὐσιῶν] + ὑπάρχουσιν Meth. c 3 ἀναγκαῖον εἰπεῖν Rob. c 5 πρὸς] πρὸ I c 6 θεωροῦμεν] ὁρῶμεν Rob. c 7 εἰ—τινι] om O ὅτι] τὰ Rob. c 8 οὗτοι] om BO d 2 αὐτοὺς] om BO d 3 πάλιν] om BO νεώς I d 4 οὐκ] om I d 7—d 11 πρὸς—γίνωνται om B d 9 προσγίνεται Methodii Excerptor apud Photium, Routh, Rob. οὐ] οὐδὲ Meth. Exc. d 10 ἑαυτῆς] ἑαυτὴν O d 11 οὐσίᾳ] + τινὶ Meth. Exc. γένηται Rob. 340 a 5 τῷ Θεῷ O

γίνεσθαί τι ἐξ οὐκ ὄντων, τὸ καὶ τὰς οὐσίας οὕτως ἔχειν δείκνυται. ΜΑΞΙΜΟΥ

Ἐπεὶ δὲ πόθος ἐστί σοι περὶ τῆς τῶν κακῶν γενέσεως ζητεῖν, ἐπὶ b
τὸν τούτων ἐλεύσομαι λόγον. Καί σου βραχέα πυθέσθαι βούλομαι. Τὰ κακὰ πότερον οὐσίαι σοι δοκοῦσιν εἶναι, ἢ ποιότητες οὐσιῶν;

Ποιότητας οὐσιῶν εὖ ἔχειν λέγειν μοι δοκεῖ.

Ἡ δὲ ὕλη ἄποιος ἦν καὶ ἀσχημάτιστος;

Οὕτω προλαβὼν ἐξεῖπον τῷ λόγῳ.

Οὐκοῦν εἰ τὰ κακὰ ποιότητες ὑπάρχουσιν οὐσιῶν, ἡ δὲ ὕλη ἄποιος ἦν, τῶν δὲ ποιοτήτων ποιητὴν εἶπας τὸν Θεὸν εἶναι, ἔσται καὶ τῶν κακῶν δημιουργὸς ὁ Θεός. Ὅτε τοίνυν οὐδ' οὕτως ἀναίτιον τῶν κακῶν δυνατὸν εἰπεῖν τὸν Θεόν, ὕλην αὐτῷ προσάπτειν περιττὸν εἶναί μοι δοκεῖ. Εἰ δέ τι πρὸς ταῦτα λέγειν c
ἔχεις, ἄρχου τοῦ λόγου.

Εἰ μὲν ἐκ φιλονεικίας ἡμῖν ἡ ζήτησις ἐγίνετο, οὐκ ἂν δεύτερον περὶ τῶν κακῶν ἠξίουν ὁρίζεσθαι· ἐπεὶ δὲ φιλίας ἕνεκα μᾶλλον καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ὠφελείας τὴν ἐξέτασιν ποιούμεθα τῶν λόγων, ἄνωθεν περὶ τούτων ὁρίζεσθαι ἀξιῶ συγχωρεῖν.

Τὴν μὲν προαίρεσιν τὴν ἐμὴν ἐκ πολλοῦ σοι φανερὰν εἶναι δοκῶ, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις σπουδήν, ὅτι οὐ πιθανῶς εἰπὼν ψεῦδος νικῆσαι θέλω, ἀλλὰ δειχθῆναι τὴν ἀλήθειαν μετὰ ἀκριβοῦς d
ἐξετάσεως, καὶ σὲ δὲ οὕτω διακεῖσθαι σαφῶς ἐπίσταμαι· ὅθεν οἵῳ τρόπῳ χρώμενος νομίζεις δύνασθαι τὸ ἀληθὲς εὑρεῖν, τούτῳ χρῆσαι μηδὲν δυσωπούμενος. Οὐ γὰρ σεαυτὸν ὠφελήσεις μόνον χρησάμενος τῷ κρείττονι, ἀλλὰ πάντως κἀμὲ περὶ ὧν ἀγνοῶ.

Σαφῶς παραστῆναί μοι δοκεῖς καὶ τὰ κακὰ οὐσίας ὑπάρχειν τινάς· οὐδὲ γὰρ ἐκτὸς οὐσιῶν αὐτὰ ὄντα βλέπω. Ἐπεὶ τοίνυν, ὦ οὗτος, καὶ τὰ κακὰ οὐσίας εἶναι λέγεις, ἀνάγκη τὸν τῆς οὐσίας

---

b 4 λέγειν] om BO b 10 εἰπεῖν δυνατὸν I c 1 λέγειν] εἰπεῖν Orig. c 3 μὲν] Eus. codd, Routh, qui haec respondentis esse censet c 6 συγχωρεῖν ἀξιῶ BO c 7 σοι] om O d 2 δὲ] om O d 2—7 ὅθεν—βλέπω om B d 3 τούτῳ χρῆσαι] οὕτω χρῆσθαι I d 6 δοκεῖ] IG Rob., δοκεῖς O Routh

ΜΑΞΙΜΟΥ ἐξετάζειν λόγον. Δοκεῖ σοι τὴν οὐσίαν σωματικήν τινα σύστασιν εἶναι;

p. 341 Δοκεῖ.

Ἡ δὲ σωματικὴ σύστασις αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς ὑπάρχει οὐ δεομένη τινός, οὗ γενομένου τὸ εἶναι λήψεται;

Οὕτως ἔχει.

Δοκεῖ δέ σοι τὰ κακὰ ἐνεργείας εἶναί τινος;

Οὕτω μοι φαίνεται.

Αἱ δὲ ἐνέργειαι τότε τὸ εἶναι λαμβάνουσιν, ὁπότ' ἂν ὁ ἐνεργῶν παρῇ;

Οὕτως ἔχει.

Οὐκ ὄντος δὲ τοῦ ἐνεργοῦντος, οὐδ' ὅπερ ἐνεργεῖ ἔσται ποτέ;

Οὐκ ἔσται.

Οὐκοῦν εἰ ἡ οὐσία σωματική τις ἐστὶ σύστασις, ἡ δὲ σωματικὴ σύστασις οὐ δεῖταί τινος, ἐν ᾧ γενομένη τὸ εἶναι λήψεται, τὰ δὲ
b κακὰ ἐνέργειαι ὑπάρχουσί τινος, αἱ δὲ ἐνέργειαι δέονταί τινος, ἐν ᾧ γενόμεναι τὸ εἶναι λαμβάνουσιν, οὐκ ἔσονται οὐσίαι τὰ κακά. Εἰ δὲ οὐσίαι τὰ κακά, κακὸν δὲ ὁ φόνος, οὐσία ἔσται ὁ φόνος. ἀλλὰ μὴν ὁ φόνος ἐνέργεια ὑπάρχει τινός, οὐκ ἔστιν ἄρα οὐσία ὁ φόνος. Εἰ δὲ τὰ ἐνεργοῦντα οὐσίαν εἶναι θέλεις, σύμφημι κἀγώ. Οἷον ἄνθρωπος ὁ φονεύς, καθ' ὃν μὲν λόγον ἄνθρωπός ἐστιν, ὑπάρχει οὐσία· ὁ δὲ φόνος ὃν ποιεῖ οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλ' ἔργον τι τῆς οὐσίας. Λέγομεν δὲ τὸν ἄνθρωπον ποτὲ μὲν κακὸν
c διὰ τὸ φονεύειν, ποτὲ δ' αὖ πάλιν διὰ τὸ εὐεργετεῖν ἀγαθόν. Καὶ προσπλέκεται ταῦτα τὰ ὀνόματα τῇ οὐσίᾳ ἐκ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ, ἅτινα οὐκ ἔστιν αὐτή· οὔτε γὰρ φόνος ἐστὶν ἡ οὐσία, οὔτ' αὖ πάλιν μοιχεία, οὔτε τι τῶν ὁμοίων κακῶν· ἀλλ' ὥσπερ

---

d 9 *σωματικὴν σύστασίν τινα* O 341 a 2 *οὐ*] *μὴ* BO a 10—b 8 *οὐκ—οὐσίας* om B a 12 *ἡ* 2°—*σύστασις*] I Orig., *αὕτη δὲ* O b 3 *οὐσία—φόνος* 2°] om I b 4 *ἔσται* Rob. b 5 *οὐσίαν*] *οὐσίας* Orig. b 7 *ὃν ποιεῖ φόνος* O b 8 *τι*] Orig., Routh, om Eus. codd *μὲν*] om BO c 1 *τὸ* 2°] om O c 2 *πέπλεκται* Rob. c 3 *αὐτή*] Orig., *αὕτη* Eus. codd *ἡ*] om *Dialog.* c 4 *πάλιν*] om BO *μοιχεία*] pr *ἡ* I Routh

ΜΑΞΙΜΟΥ

ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς λέγεται, καὶ ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς ὁ ῥήτωρ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ὁ ἰατρός, τῆς οὐσίας οὔτ' ἰατρικῆς οὔσης, οὔτε μὴν ῥητορικῆς, οὔτε γραμματικῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ τὴν προσηγορίαν λαμβανούσης, ἀφ' ὧν οὕτως ὀνομάζεσθαι δοκεῖ, οὐδ' ὁπότερον αὐτῶν οὖσα, ὁμοίως μοι d
φαίνεται καὶ ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι κακῶν τὴν οὐσίαν ὄνομα προσλαμβάνειν, οὐδ' ὁπότερον οὖσαν αὐτῶν. Καί μοι ὁμοίως ἐπινόησον, εἴ τινα ἕτερον ἀναπλάττεις ἐν τῷ νῷ τῶν κακῶν τοῖς ἀνθρώποις αἴτιον, ὡς κἀκεῖνος καθὸ ἐν τούτοις ἐνεργεῖ καὶ ὑποβάλλει ποιεῖν τὰ κακά, ἔστι καὶ αὐτὸς κακὸς ἐξ ὧν ποιεῖ. Διὰ τοῦτο γὰρ κἀκεῖνος κακὸς εἶναι λέγεται, ὅτι τῶν κακῶν ἐστι ποιητής. Ἃ δέ τις ποιεῖ, οὐκ ἔστιν αὐτός, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ, ἀφ' ὧν τὴν προσηγορίαν τοῦ κακὸς λέγεσθαι λαμβάνει.
Εἰ γὰρ αὐτὸν ὑπάρχειν εἴποιμεν ἃ ποιεῖ, ποιεῖ δὲ φόνους καὶ p. 342
μοιχείας καὶ κλοπὰς καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια, αὐτὸς ἔσται ταῦτα· εἰ δὲ ταῦτ' ἐστὶν αὐτός, ταῦτα δ' ὅτε γίνεται τὴν σύστασιν ἔχει, οὐ γινόμενα δὲ καὶ τοῦ εἶναι παύεται, γίνεται δὲ ταῦτα πρὸς ἀνθρώπων, ἔσονται καὶ ἑαυτῶν οἱ ἄνθρωποι ποιηταί, καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ μηκέτ' εἶναι αἴτιοι. Εἰ δὲ ταῦτα ἐνεργείας αὐτοῦ φῄς, ἐξ ὧν ποιεῖ τὸ κακὸς εἶναι ἔχει, οὐκ ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ οὐσία. Κακὸν δὲ εἴπομεν λέγεσθαι ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τῇ οὐσίᾳ, ἅτινα οὐκ b
ἔστιν ἡ οὐσία, ὡς ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ὁ ἰατρός. Εἰ δὲ ἐξ ὧν ἐνεργεῖ ἕκαστος ὑπάρχει κακός, ἃ δὲ ἐνεργεῖ ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαμβάνει, ἤρξατο κἀκεῖνος εἶναι κακός, ἤρξατο δὲ καὶ ταυτὶ τὰ κακά. Εἰ δὲ οὕτως ἔχει, οὐκ ἔσται ἀνάρχως κακός, οὐδὲ ἀγένητα τὰ κακὰ τῷ γενητὰ πρὸς αὐτοῦ εἶναι φάναι.

---

c 6 *οὔτ'—γραμματικῆς*] *οὐδέν τι τούτων οὔσης* BO c 8 *αὐτῇ*] om O d 1 *οὖσα αὐτῶν* I *οὖσαν* BO Orig. d 3 *μοι*] om Orig. d 4 *εἴ*] + *τε* I d 7 *εἶναι*] om BO d 8 *αἱ*] Eus. codd, Routh, om Rob. d 9 *κακῶς* O 342 a 3—7 *εἰ—οὐσία* om B a 5 *καὶ ἑαυτῶν*] *Dialog. c. Marcion.*, Routh, *τούτου* I, *τούτων* O a 6 *αὐτοῦ ἐνεργείας* Rob. a 7 *ἡ*] om I Rob. b 2 *ὁ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς* I b 3 *ἕκαστος—ἐνεργεῖ*] Meth. Excerpt., Routh, om Eus. codd b 4 *ταυτὶ τὰ*] *ταῦτα εἶναι* Rob. b 5 *ἔστιν* Orig. *κακός*] pr *τις* Meth. Excerpt., Routh

ΜΑΞΙΜΟΥ Τὸν μὲν πρὸς τὸν ἕτερον, ὦ φίλε, λόγον ἱκανῶς μοι πεποιηκέναι δοκεῖς· ἐξ ὧν γὰρ ⟨προλαβὼν ἔδωκε⟩ τῷ λόγῳ, ἐκ τούτων συνάγειν ἔδοξας καλῶς. Ὡς ἀληθῶς γάρ, εἰ ἄποιος ἐτύγχανεν
c ἡ ὕλη, τῶν δὲ ποιοτήτων δημιουργὸς ὑπάρχει ὁ Θεός, ποιότητες δὲ τὰ κακά, τῶν κακῶν ἔσται ποιητὴς ὁ Θεός. Οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος πρὸς ἐκεῖνον εἰρήσθω καλῶς, ἐμοὶ δὲ ψεῦδος δοκεῖ τὴν ὕλην ἄποιον εἶναι λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἔνεστιν εἰπεῖν περὶ ἡστινοσοῦν οὐσίας, ὡς ἔστιν ἄποιος. Καὶ γὰρ ἐν ᾧ ἄποιον εἶναι λέγει, τὴν ποιότητα αὐτῆς μηνύει ὁποία ἐστὶν ἡ ὕλη διαγραφόμενος,
d ὅπερ ἐστὶ ποιότητος εἶδος. Ὅθεν εἴ σοι φίλον ἐστίν, ἄνωθεν ἔχου πρὸς ἐμὲ τοῦ λόγου. Ἐμοὶ γὰρ ἡ ὕλη ἀνάρχως ποιότητας ἔχειν δοκεῖ. Οὕτως γὰρ καὶ τὰ κακὰ ἐκ τῆς ἀπορροίας αὐτῆς εἶναι λέγω, ἵνα τῶν κακῶν ὁ μὲν Θεὸς ἀναίτιος ᾖ, τούτων δὲ ἁπάντων ἡ ὕλη αἰτία.

Τὴν μὲν προθυμίαν τὴν σὴν ἀποδέχομαι, ὦ φίλε, καί σου τὴν ἐν τοῖς λόγοις σπουδὴν ἐπαινῶ. Προσῆκε γὰρ ὡς ἀληθῶς ἕκαστον τῶν φιλομαθῶν μὴ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε συγκατατίθεσθαι τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀκριβῆ ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων.
p. 343 Οὐδὲ γὰρ εἰ ὁ προσζητῶν παρὰ λόγον ὁρισάμενος ἀφορμὴν παρέσχε τῷ προσδιαλεγομένῳ συνάγειν ὡς ἐθέλει, τοῦτο καὶ τὸν ἀκροατὴν πείσει, ἀλλ' εἰ ⟨ὅ⟩ τι δοκεῖ δυνατὸν εἶναι λέγεσθαι καλῶς τοῦτο λέξει· παρ' ὧν δυοῖν θάτερον ἔσται· ἢ γὰρ καὶ πρὸς ὃ κινεῖσθαι δοκεῖ ἀκούσας τέλεον ὠφεληθήσεται, ἢ τὸν προσδιαλεγόμενον ἐλέγξει οὐ τἀληθῆ λέγοντα.

Οὐ δοκεῖς δέ μοι δεόντως εἰρηκέναι τὴν ὕλην ἄνωθεν ποιότητας ἔχειν. Εἰ γὰρ τοῦθ' οὕτως ἔχει, τίνος ἔσται ποιητὴς ὁ Θεός;

---

b 7 ἑταῖρον Rob. πεποιῆσθαι BO b 8 ⟨προλαβὼν ἔδωκε⟩] Meth. Excerpt., cf 340 b 6, Rob., προὔλαβες Eus. codd b 9 εἰ] om O c 3 εἰρῆσθαι I c 4 οὐδὲ] οὐδενὶ coniec Routh ἥστινος I c 5 οὐσίας] αἰτίας BO καὶ γὰρ] ἀλλὰ μὴν καὶ Rob. d 2 ποιότητας ἀνάρχως Rob. d 3 ἔχει I d 9 ἀλλ'] om O 343 a 1 παράλογον O a 2 θέλει O a 3 ⟨ὅ⟩] Vig., Routh, om Eus. codd a 4 παρ' ὧν] Eus. codd, Routh, παρών Orig. δυοῖν] + γὰρ Orig. a 4—d 6 καὶ—δοκεῖ om B a 7 τὴν—ἔχειν] ἔμποιον εἶναι ἀνάρχως τὴν ὕλην ' sic restitui ' Rob. a 8 ποιητὴς ἔσται O

b Εἴτε γὰρ οὐσίας ἐροῦμεν, προεῖναι ταύτην φαμέν· εἴτ' αὖ πάλιν ποιοτήτων, καὶ ταύτας ὑπάρχειν λέγομεν. Οὐκοῦν οὐσίας τε οὔσης καὶ ποιοτήτων περιττὸν εἶναί μοι δοκεῖ δημιουργὸν λέγειν τὸν Θεόν. Ἵνα δὲ μὴ ἐμαυτῷ κατασκευάζειν τινὰ δόξω λόγον, ἀπόκριναι νῦν ἐρωτώμενος, τίνι τρόπῳ δημιουργὸν εἶναι φῂς τὸν Θεόν; Πότερον ὅτι τὰς οὐσίας ἔτρεψεν εἰς τὸ μηκέθ' ὑπάρχειν ἐκείνας, αἵπερ ἦσάν ποτε, ἀλλ' ἑτέρας παρ' αὐτὰς γενέσθαι; Ἢ ὅτι τὰς μὲν οὐσίας ἐφύλαξεν ἐκείνας, αἵπερ ἦσαν πρὸ τούτου, τὰς δὲ ποιότητας ἔτρεψεν αὐτῶν;

c Οὔ τι μοι δοκεῖ ἀλλαγήν τινα οὐσιῶν γεγονέναι· καὶ γὰρ ἄτοπον τοῦτο λέγειν μοι φαίνεται· τροπὴν δέ τινα τῶν ποιοτήτων γεγονέναι φημί, καθ' ⟨ἣν⟩ δημιουργὸν εἶναι λέγω τὸν Θεόν, καὶ ὥσπερ εἰ τύχοι λέγειν ἐκ λίθων οἰκίαν γεγονέναι, ἐφ' ὧν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐκ ἔτι λίθοι μένουσι τῇ οὐσίᾳ, οἰκία γενόμενοι οἱ λίθοι. Τῇ γὰρ ποιότητι τῆς συνθέσεως τὴν οἰκίαν γεγονέναι φημί, τραπείσης δηλονότι τῆς προτέρας τῶν λίθων ποιότητος. Οὕτω μοὶ δοκεῖ καὶ τὸν Θεόν, ὑπομενούσης τῆς οὐσίας, τροπήν d τινα τῶν ποιοτήτων αὐτῆς πεποιηκέναι, καθ' ἣν τὴν τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσιν πρὸς τοῦ Θεοῦ γεγονέναι λέγω.

Ἐπεὶ τοίνυν τροπήν τινα τῶν ποιοτήτων πρὸς τοῦ Θεοῦ γεγονέναι φῄς, ἀπόκριναί μοι βραχέα πυθέσθαι προαιρουμένῳ. Λέγε δή, εἰ ὁμοίως καί σοι δοκεῖ τὰ κακὰ ποιότητας εἶναι τῶν οὐσιῶν;

Δοκεῖ.

Ἄνωθεν δὲ ἦσαν αἱ ποιότητες αὗται ἐν τῇ ὕλῃ, ἢ ἀρχὴν ἔσχον τοῦ εἶναι;

Συνεῖναί φημι ἀγενήτως τῇ ὕλῃ ταυτασὶ τὰς ποιότητας.

Οὐχὶ δὲ τὸν Θεὸν φῂς τροπήν τινα τῶν ποιοτήτων πεποιηκέναι;

b 1 ἐροῦμεν] om Lommatzsch ταύτην] Origenis codd, om Rob., ταύτας Eus. codd b 2 ποιοτήτων] O Orig., ποιότητας I Routh λέγομεν] Orig., om Eus. codd b 5 νῦν] pr μοι Orig. c 3 ⟨ἣν⟩] coniec Routh, cf d 1, ἃς codd c 4 τύχῃ O οἰκίαν ἐκ λίθων O c 5 οὐσίᾳ] οἰκίᾳ I d 3 τροπόν I d 4 ἀπόκρινέ I d 5 ποιότητες Orig.

ΜΑΞΙΜΟΥ Τοῦτό φημι.

Πότερον οὖν εἰς τὸ κρεῖττον, ἢ εἰς τὸ χεῖρον;

p. 344 Εἰς τὸ κρεῖττον λέγειν μοι δοκεῖ.

Οὐκοῦν εἰ ποιότητες τῆς ὕλης τὰ κακά, τὰς δὲ ποιότητας αὐτῆς
εἰς τὸ κρεῖττον ἔτρεψεν ὁ Θεός, πόθεν τὰ κακὰ ζητεῖν ἀνάγκη;
Οὐ γὰρ ἔμειναν αἱ ποιότητες ὁποῖαί ποτ' ἦσαν τῇ φύσει. Ἤ, εἰ
μὲν πρότερον οὐκ ἦσαν ποιότητες κακαί, ἐκ δὲ τοῦ τραπῆναι πρὸς τοῦ
Θεοῦ τὰς πρώτας τοιαύτας περὶ τὴν ὕλην γεγονέναι ποιότητας φῄς,
αἴτιος ἔσται τῶν κακῶν ὁ Θεός, τρέψας τὰς οὐκ οὔσας ποιότητας
b κακὰς εἰς τὸ εἶναι κακάς· ἢ τὰς μὲν κακὰς ποιότητας εἰς τὸ
κρεῖττον οὐ δοκεῖ σοι τρέψαι τὸν Θεόν, τὰς δὲ λοιπὰς καὶ μόνας
ὅσαι ἀδιάφοροι ἐτύγχανον τῆς διακοσμήσεως ἕνεκα, πρὸς τοῦ
Θεοῦ τετράφθαι λέγεις;

Οὕτως ἄνωθεν ἔσχον ἐγώ.

Πῶς τοίνυν αὐτὸν τὰς τῶν φαύλων ποιότητας ὡς εἶχον κατα-
λελοιπέναι λέγεις; Πότερον δυνάμενον μὲν κἀκείνας ἀνελεῖν, οὐ
βουληθέντα δέ, ἢ τὸ δύνασθαι μὴ ἔχοντα; Εἰ μὲν γὰρ δυνάμενον
λέξεις, οὐ βουληθέντα δέ, αὐτὸν αἴτιον τούτων εἰπεῖν ἀνάγκη, ὅτι
c δυνάμενος ποιῆσαι μὴ εἶναι κακά, συνεχώρησεν αὐτὰ μένειν ὡς
ἦν, καὶ μάλιστα ὅτε δημιουργεῖν τὴν ὕλην ἤρξατο. Εἰ γὰρ μηδ'
ὅλως ἔμελεν αὐτῷ τῆς ὕλης, οὐκ ἂν αἴτιος ἦν ὧν συνεχώρει
μένειν· ἐπεὶ δὲ μέρος μέν τι αὐτῆς ἐδημιούργει, μέρος δέ τι οὕτως
εἴα δυνάμενος κἀκεῖνα τρέπειν εἰς τὸ κρεῖττον, αἰτίαν ὀφλισκάνειν
ἄξιος εἶναί μοι δοκεῖ, καταλιπὼν μέρος ὕλης εἶναι πονηρὸν ἐπ'
d ὀλέθρῳ οὗ ἐδημιούργησε μέρους. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ μέγιστα
κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἠδικῆσθαί μοι δοκεῖ, τοῦθ' ὅπερ κατεσκεύασε
τῆς ὕλης μέρος ἀντιλαμβανόμενον τὰ νῦν τῶν κακῶν. Εἰ γάρ
τις ἐξετάζοι ἐπ' ἀκριβὲς τὰ πράγματα, χαλεπώτερον νῦν εὑρήσει

344 a 2 τῆς] om Rob. a 5 ποιότητες] om Routh, pr αἱ Rob. a 6 φῇς ποιότητας BO b 3 διάφοροι I b 5 εἶχον Rob. b 6—c 2 πῶς—ἤρξατο om B b 9 τούτων αἴτιον O c 4 δημιουργεῖ Rob. c 5 ἐᾷ Rob. κἀκεῖνο Orig. d 2 τοῦθ'—κακῶν] om B d 3 ὕλης] ψυχῆς O τὰ] om O d 4 νῦν] post ὕλην O

ΜΑΞΙΜΟΥ

τὴν ὕλην πεπονθυῖαν τῆς προτέρας ἀκοσμίας. Πρὶν γὰρ αὐτὴν διακριθῆναι, τὸ μηδὲ αἰσθέσθαι τῶν κακῶν παρῆν αὐτῇ· νυνὶ δὲ ἕκαστον τῶν μερῶν αὐτῆς αἴσθησιν λαμβάνει τῶν κακῶν. Καί μοι ἐπ᾽ ἀνθρώπου τὸ παράδειγμα λάβε. Πρὶν γὰρ εἰκονισθῇ καὶ ζῶον γένηται τῇ τοῦ δημιουργοῦ τέχνῃ, τὸ μήθ᾽ ἑνὸς ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν κακῶν παρὰ τῆς φύσεως εἶχεν· ἀφ᾽ οὗ δὲ πρὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος γίνεται, καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ προσπελάζοντος κακοῦ προσλαμβάνει, καὶ τοῦθ᾽, ὅπερ ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τῆς ὕλης πρὸς τοῦ Θεοῦ γεγονέναι λέγεις, εὑρίσκεται μᾶλλον ἐπὶ τῷ χείρονι προσγενόμενον αὐτῇ. Εἰ δ᾽ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸν Θεὸν ἀνελεῖν p. 345
τὰ κακὰ τὸ μὴ πεπαῦσθαι λέγεις, ἀδύνατον τὸν Θεὸν φήσεις ὑπάρχειν. Τὸ δὲ ἀδύνατον, ἤτοι τῷ φύσει ἀσθενῆ ὑπάρχειν αὐτὸν ἔσται, ἢ τῷ νικᾶσθαι τῷ φόβῳ δεδουλωμένον πρός τινος κρείττονος. Εἰ μὲν οὖν τὸν Θεὸν φύσει ἀσθενῆ ὄντα τολμήσεις εἰπεῖν, περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς κινδυνεύειν μοι δοκεῖς· εἰ δὲ τῷ νικᾶσθαι φόβῳ πρὸς τοῦ μείζονος, μείζονα ἔσται τοῦ Θεοῦ τὰ κακά, νικῶντα τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ τὴν ὁρμήν· ὅπερ ἄτοπον b
εἶναί μοι λέγειν περὶ Θεοῦ δοκεῖ. Διὰ τί γὰρ οὐχὶ μᾶλλον ταῦτ᾽ ἔσονται θεοί, νικᾶν κατὰ τὸν λόγον τὸν σὸν δυνάμενα τὸν Θεόν, εἴπερ Θεὸν ἐκεῖνό φαμεν, ὃ τὴν ἁπάντων ἐξουσίαν ἔχει;

Βραχέα δέ σου καὶ περὶ τῆς ὕλης αὐτῆς πυθέσθαι βούλομαι· καί μοι φέρων λέγε, πότερον ἁπλῆ τις ἦν ἡ ὕλη, ἢ σύνθετος· ἡ γὰρ διαφορὰ τῶν γεγονότων εἰς τοιαύτην με περιίστησιν ἐξέτασιν τοῦδε τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ ἁπλῆ τις ἐτύγχανεν ἡ ὕλη καὶ c
μονοειδής, σύνθετος δὲ ὁ κόσμος, καὶ ἐκ διαφόρων οὐσιῶν τε καὶ κράσεων τὴν σύστασιν ἔχει, ⟨ἀδύνατον τοῦτον ἐξ ὕλης γεγονέναι λέγειν τῷ τὰ σύνθετα μὴ οἷόν τε ἐξ ἑνὸς ἁπλοῦ τὴν σύστασιν ἔχειν⟩ τὸ γὰρ σύνθετον ἁπλῶν τινῶν μίξιν μηνύει. Εἰ δ᾽ αὖ

d 8 γὰρ] om I   d 9 μήθ᾽ ἑνὸς] μηδενὸς O Orig   d 11—13 ἄνθρωπος—Θεοῦ om B   345 a 7 ἔσται] λέξεις Rob.   b 2—4 δοκεῖ—ἐξουσίαν om B   b 3 δυνάμενοι I   c 3 τὴν σύστασιν ἔχει] συνεστώς O   ⟨ἀδύνατον—ἔχειν⟩] Method., Routh, Rob., om Eus. codd

ΜΑΞΙΜΟΥ πάλιν τὴν ὕλην σύνθετον λέγειν ἐθέλοις, πάντως ἐξ ἁπλῶν τινῶν συντεθεῖσθαι φήσεις. Εἰ δ' ἐξ ἁπλῶν συνετέθη, ἦν ποτὲ καθ' ἑαυτὰ τὰ ἁπλᾶ, ὧν συντεθέντων γέγονεν ἡ ὕλη, ἐξ οὗπερ καὶ γενητὴ οὖσα δείκνυται. Εἰ γὰρ σύνθετος ἡ ὕλη, τὰ δὲ σύνθετα d ἐξ ἁπλῶν τὴν σύστασιν ἔχει, ἦν ποτὲ καιρὸς ὅτε ὕλη οὐκ ἦν, τουτέστι πρὶν τὰ ἁπλᾶ συνελθεῖν. Εἰ δὲ ἦν ποτὲ καιρὸς ὅτε ὕλη οὐκ ἦν, οὐκ ἦν δέ ποτε καιρὸς ὅτε τὸ ἀγένητον οὐκ ἦν, οὐκ ἔσται ἀγένητος ἡ ὕλη· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἔσται πολλὰ τὰ ἀγένητα. Εἰ γὰρ ἦν ἀγένητος ὁ Θεός, ⟨ἦν δὲ ἀγένητα⟩ καὶ τὰ ἁπλᾶ ἐξ ὧν ἡ ὕλη συνετέθη, οὐκ ἔσται δύο μόνα τὰ ἀγένητα. Δοκεῖ δέ σοι μηδὲν τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτῷ ἀντικεῖσθαι;

Δοκεῖ.

Ἀντίκειται δὲ τῷ πυρὶ τὸ ὕδωρ;

Ἀντικεῖσθαί μοι φαίνεται.

Ὁμοίως δὲ καὶ τῷ φωτὶ τὸ σκότος, καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ θερμόν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῷ ξηρῷ τὸ ὑγρόν;

Οὕτως ἔχειν μοι δοκεῖ.

Οὐκοῦν εἰ μηδὲν τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτῷ ἀντίκειται, ⟨ἀλλήλοις p. 346 δὲ ταῦτα ἀντίκειται⟩ οὐκ ἔσονται ὕλη μία, οὐδὲ μὴν ἐξ ὕλης μιᾶς. Ὅμοιον δέ τινα τούτῳ λόγον πάλιν πυθέσθαι σου βούλομαι. Δοκεῖ σοι τὰ μέρη μὴ ἀναιρετικὰ τυγχάνειν ἀλλήλων;

Δοκεῖ.

Εἶναι δὲ τῆς ὕλης μέρη τό τε πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ λοιπά;

Οὕτως ἔχει.

Τί δέ; οὐ δοκεῖ σοι ἀνατρεπτικὸν μὲν εἶναι τοῦ πυρὸς τὸ ὕδωρ, τοῦ δὲ σκότους τὸ φῶς, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις παραπλήσια;

---

c 6 ἐθέλεις O d 5 ⟨ἦν δὲ ἀγένητα⟩] Method., Routh, Rob., om Eus. codd d 6 δύο] + καὶ Method. d 9 τῷ] om I d 10 ἀντικεῖσθαί—δὲ] om BO d 12 πρὸς δὲ τούτοις] om BO δὲ] δὴ I d 13 οὕτως—δοκεῖ] ναί, φησίν BO d 14 ⟨ἀλλήλοις—ἀντίκειται⟩] Meth., Routh, Rob., om Eus. codd 346 a 4 δοκεῖ] om BO a 5 μέρη] post ὕδωρ O τε] om BO a 7 ἔχω I a 9 τοῦ δὲ] καὶ τοῦ BO παραπλήσια] ὅμοια BO

ΜΑΞΙΜΟΥ 10

Δοκεῖ.

Οὐκοῦν εἰ τὰ μέρη οὐκ ἔστιν ἀλλήλων ἀναιρετικά, ⟨τὰ δὲ τῆς ὕλης μέρη ἀλλήλων ἀναιρετικὰ τυγχάνει⟩, οὐκ ἔσται ἀλλήλων μέρη· εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλήλων μέρη, οὐκ ἔσονται ὕλης μιᾶς. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' αὐτὰ ἔσονται ὕλη τῷ μηδέν τι τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτοῦ b ἀναιρετικὸν ὑπάρχειν, κατὰ τὸν τοῦ ἀντικειμένου λόγον. Οὐδὲ γὰρ ἐστί τι αὑτῷ ἀντικείμενον· τὰ γὰρ ἀντικείμενα ἑτέροις ἀντικεῖσθαι πέφυκεν. Οἷον τὸ λευκόν, αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἀντίκειται, πρὸς δὲ τὸ μέλαν ἀντικείμενον λέγεται· καὶ τὸ φῶς ὁμοίως ἑαυτῷ μὴ ἀντικεῖσθαι δείκνυται, πρὸς δὲ τὸ σκότος οὕτως ἔχων φαίνεται, καὶ ἄλλα γοῦν ὁμοίως πλεῖστα ὅσα. Εἰ τοίνυν καὶ ὕλη μία τις ἦν, οὐκ ἂν αὐτὴ ἑαυτῇ ἀντέκειτο. Οὕτω δὲ τῶν ἀντικειμένων ἐχόντων, τὸ μὴ εἶναι τὴν ὕλην δείκνυται.

Τοσαῦτα καὶ ὁ προδηλωθεὶς συγγραφεύς. Αὐτάρκη δὲ περιγραφὴν εἰληφότος τοῦ λόγου, ἐπὶ τὸν ὄγδοον τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς μεταβάντες, τὰ λείποντα τῷ προκειμένῳ σκέμματι, σύμμαχον ἐπικαλεσάμενοι τὸν Θεόν, ἀναπληρώσομεν.

---

a 11 ἔστιν] ἔσται BI   ἀναιρετικὰ ἀλλήλων O   ⟨τὰ δὲ—τυγχάνει⟩] Orig., om Eus. codd   b 1 τῷ] τῶν I   b 2 τοῦ] om I   b 3 αὑτῷ] αὐτῶν BO, ἑαυτῷ Rob., αὐτὸ ἑαυτῷ Lomm.   b 4 οὐκ] om I   b 5 ἑαυτῷ] pr οὐχ BO   b 6 μὴ ἀντικεῖσθαι δείκνυται] om BO   πρὸς—φαίνεται] τῷ δὲ σκότει ἀντίκειται BO   b 8 ἑαυτῇ] αὐτῇ I   b 10—14 αὐτάρκη—ἀναπληρώσομεν] μεταβατέον δ' ἐπὶ τὸν ὄγδοον ἀγῶνα τοῦ λόγου BO

ΒΙΒΛΙΟΝ Η.

Τάδε περιέχει τὸ ὄγδοον σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

p. 348 a 1. *Τοὺς βίους τῶν παλαιῶν Ἑβραίων, τῶν δὴ καὶ*
b *τὴν προσηγορίαν ἐπαληθευσάντων θεοφιλῶν ἀνδρῶν, πρόσθεν ἢ Μωσέα φανῆναι πάσης ἀρετῆς βραβείοις ἀναδησαμένων, τά τε θεοσεβῆ δόγματά τε καὶ παιδεύματα, καὶ προσέτι τὰς εὐσεβεῖς καὶ παναληθεῖς αὐτῶν*

δ′ *τὸν—ἀρχ.*] om BO *τὸ τοῦ Πτολεμαίου ὑπὲρ τῆς τῶν γραφῶν ἑρμηνείας* I ante c 4 ϛ′—η′ *ἀπ᾽—τοῦ*] om I ι′ *Θεοῦ*] *θεῶν* I ια′ *ἀπὸ—ἀπολογίας*] I, om O ιβ′ *ἀπὸ—εἶναι*] I, om O ιγ′ *Φίλωνος*] IO ante c 13, *τοῦ αὐτοῦ* IO in hoc loco **348 b** 4 *παναλ. καὶ εὐσ.* O

θεολογίας, ὧν εἰς ἔρωτα καὶ πόθον ἐλθεῖν ὡμολογήκαμεν,
διελθὼν ἐν τῷ πρὸ τούτου, μέτειμι νῦν ἀκολούθῳ τῇ
τάξει χρώμενος ἐπὶ τὴν κατὰ Μωσέα πολιτείαν, δεύτερον
ἐπέχουσαν εὐσεβείας μετὰ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον βαθμόν, c
τὸν δὴ καὶ μόνῳ τῷ Ἰουδαίων ἔθνει νενομοθετημένον.
Ὡς γὰρ μόνοις Ἰουδαίοις οὐκέτι δὲ καὶ τοῖς κατὰ
τὴν οἰκουμένην ἔθνεσιν ἦν ἁρμόδια τὰ διὰ Μωσέως,
οὐδὲ δυνατὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, λέγω δὲ τοῖς πόρρω που
τῆς Ἰουδαίας γῆς οἰκοῦσιν Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις,
φυλάττεσθαι, κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἀποδείξομεν.
Νυνὶ δὲ καὶ τούτου, λέγω δὲ τοῦ κατὰ Μωσέα βίου, τὸν
τρόπον οὐκ ἐμαῖς φωναῖς αὐτῶν δὲ μόνων πάλιν τῶν
παρὰ τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ τῇ πατρίῳ δεδοκιμασμένοις d
παιδεύσει παραθήσομαι· καὶ γάρ μοι προσήκειν
ἡγοῦμαι ταύτῃ, ᾗπερ καὶ ἠρξάμην, διὰ τῶν οἰκείων
ἑκάστῳ τὰς τῶν ἀποδείξεων μαρτυρίας παρέχειν.
Ὥσπερ οὖν Φοίνικας καὶ Αἰγυπτίους καὶ Ἕλληνας
τῶν παρὰ σφίσι γνωρίμων κατὰ τὴν οἰκείαν χώραν
μάρτυρας ἀνεκαλούμην, ταύτῃ μοι καὶ τούσδε ὁ παρὼν
καιρὸς δοκεῖ ἐπιτηδείως εἰσποιεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ ἡμᾶς
αὐτοὺς τὰ ὀθνεῖα νομίζεσθαι κατασχεδιάζειν.

Πρὶν δ᾽ ἐπὶ τοῦτ᾽ ἐλθεῖν, ὅπως εἰς Ἕλληνας τὰ παρ᾽
αὐτοῖς παρῆλθε λόγια, καὶ τίς ὁ τρόπος συνέστη τῆς
τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς θείων γραφῶν ἑρμηνείας, δι᾽
ὅσων τε καὶ ὁποίων ἀνδρῶν καὶ δι᾽ ὁπόσης βασιλικῆς
σπουδῆς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν μεταβολῆς
ἔτυχε, τῶν ἀναγκαίων ἡγοῦμαι εἰς φανερὸν θέσθαι τοῖς p. 349
ἐντυγχάνουσιν, οὐκ ἀσυμβούλου μοι γενησομένης καὶ
τῆς τούτων ἐκθέσεως εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρα-
σκευῆς ἀπόδειξιν. Ἐπειδὴ γὰρ ὅσον οὔπω τὰ τῆς τοῦ

d 1 δεδοκιμασμένοις] παραδεδοκιμασμένοις O* d 8 δοκεῖ καιρὸς BO
d 11 παρῆλθε] εἰσῆλθε B, cf 349 b 4 d 14 γλῶτταν I 349 a 2
γενησομένου O a 4—b 6 ὅσον—ἀνθρώπων om B

Σωτῆρος ἡμῶν βιωφελοῦς κηρύξεως ἔμελλεν ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς εἰς πάντας ἐκλάμπειν ἀνθρώπους, λόγος τε οὐχ ὁ τυχὼν ᾕρει τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας τόν τε βίον τῶν πάλαι θεοφιλῶν Ἑβραίων καὶ τὰ τῆς εὐσε-
b βοῦς διδασκαλίας αὐτῶν μαθήματα, τῇ πατρίῳ αὐτῶν φωνῇ ἐξ αἰῶνος μακροῦ κεκαλυμμένα, ἤδη ποτὲ εἰς πάντα τὰ ἔθνη, οἷς τὰ τῆς θεογνωσίας ἔμελλε προξενεῖσθαι, παρελθεῖν· Θεὸς αὐτὸς ὁ τῶνδε τῶν ἀγαθῶν αἴτιος, προλαβὼν τὸ μέλλον ὡς ἂν Θεὸς τῇ προγνώσει, τὰς περὶ τοῦ πάντων ἀνθρώπων οὐκ εἰς μακρὸν ἀναφανησομένου Σωτῆρος, διδασκάλου τε εὐσεβείας ἑνὸς τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ πᾶσι τοῖς ὑφ' ἥλιον ἔθνεσι καταστησομένου, προρρήσεις ἀποκαλυφθῆναι τοῖς πᾶσιν εἰς φῶς τε ἐλθεῖν ἐπ' ἀκριβὲς μεταβληθείσας δημοσίαις
c τε βιβλιοθήκαις ἀνατεθείσας διοικεῖται, βασιλεῖ Πτολεμαίῳ τοῦτο πρᾶξαι κατὰ νοῦν ἐμβαλών, εἰς προπαρασκευήν, ὡς ἔοικε, τῆς τῶν ἐθνῶν ἁπάντων ὅσον οὔπω μελλούσης ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι μεταλήψεως. Ὧν γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως ἐτύχομεν παρὰ Ἰουδαίων ἀποκρυψάντων ἂν τὰ παρ' αὐτοῖς λόγια διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φθόνον, τούτων ἐκ τῆς θεόθεν οἰκονομηθείσης ἑρμηνείας ἠξιώθημεν πρὸς τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπί τε συνέσει καὶ τῇ πατρίῳ παιδείᾳ δεδοκιμασμένων ἀνδρῶν μεταβληθέντων. Γράφει δὲ ταῦτα Ἀρισταῖος, ἀνὴρ λόγιος μὲν ἄλλως,
d οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρατυχὼν τοῖς πραχθεῖσι κατὰ τὸν δεύτερον Πτολεμαῖον, τὸν ἐπικληθέντα Φιλάδελφον, καθ' ὃν τὰ τῆς ἑρμηνείας τῶν Ἰουδαϊκῶν γραφῶν, διὰ σπουδῆς τοῦ βασιλέως γενόμενα, τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν βιβλιοθηκῶν ἠξιώθη. Ἐπακοῦσαι δὲ αὐτοῦ καιρὸς τόνδε πρὸς λέξιν ἱστοροῦντος τὸν τρόπον·

---

b 3 οἷς] ἧς O **b** 4 παρελθεῖν] προελθεῖν θεός I **b** 10 ἐλθεῖν] om O **c** 2 προπαρασκ.] προσπαρασκ. I **c** 9 παιδείᾳ] παιδείῳ I μεταβληθέντα (?) O **d** 6 τόνδε] τάδε I

ΑΡΙΣΤΕΟΥ

2. Κατασταθεὶς ἐπὶ τῆς τοῦ βασιλέως βιβλιοθήκης Δημήτριος p. 350
ὁ Φαληρεὺς ἐχρηματίσθη πολλὰ διάφορα πρὸς τὸ συναγαγεῖν
ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην βιβλία, καὶ ποιούμενος ἀγορα-
σμοὺς καὶ μεταγραφὰς ἐπὶ τέλος ἤγαγεν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τὴν τοῦ b
βασιλέως πρόθεσιν. Παρόντων οὖν ἡμῶν ἐρωτηθεὶς πόσαι τινὲς
μυριάδες τυγχάνουσι βιβλίων, εἶπεν, Ὑπὲρ τὰς εἴκοσι, βασιλεῦ·
σπουδάσω δ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πρὸς τὸ πληρωθῆναι πεντήκοντα
μυριάδας τὰ λοιπά. Προσήγγελται δέ μοι καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων
νόμιμα μεταγραφῆς ἄξια καὶ τῆς παρά σοι βιβλιοθήκης εἶναι.
Τί τὸ κωλῦον οὖν, εἶπεν, ἐστί σε τοῦτο ποιῆσαι; Πάντα γὰρ
ἀποτέτακταί σοι τὰ πρὸς τὴν χρείαν. Ὁ δὲ Δημήτριος εἶπεν· c
Ἑρμηνείας προσδεῖται· χαρακτῆρσι γὰρ ἰδίοις κατὰ τὴν Ἰουδαίαν
χρῶνται, καθάπερ Αἰγύπτιοι τῇ τῶν γραμμάτων θέσει, καθὸ καὶ
φωνὴν ἰδίαν ἔχουσιν. Ὑπολαμβάνονται δὲ Συριακῇ χρῆσθαι·
τὸ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἕτερος τρόπος. Μεταλαβὼν δὲ ἕκαστα ὁ
βασιλεύς, εἶπε γραφῆναι πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, ὅπως
τὰ προειρημένα τελείωσιν λάβῃ.

Καὶ μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει·

Ὡς δὲ κατεπράχθη ταῦτα, τὸν Δημήτριον ἐκέλευσεν ἐκδοῦναι
περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς. Πάντα γὰρ διὰ d
προσταγμάτων καὶ μεγάλης ἀκριβείας τοῖς βασιλεῦσι τούτοις
διῳκεῖτο, καὶ οὐδὲν ἀπερριμμένως οὐδὲ εἰκῇ. Διόπερ καὶ τὸ τῆς
ἐκδόσεως καὶ τὰ τῶν ἐπιστολῶν ἀντίγραφα κατακεχώρικα, καὶ

---

350 a 1 Aristeae *Epist.* Mendelssohn, 1897

350 a 2 Φαλ.] Φαλλ. O διάφορα] om BO συναγαγεῖν] + εἰ δυνατόν Ar. b 3 βιβλίων τυγχάνουσιν BO εἶπεν] om I b 4 Schol in marg I vid Append. b 5 προσαγγέλλεται Ar. b 6 μετὰ γραφῆς I b 7 εἶπεν, ἐστί] ἐστὶ εἶπεν B, ἐστὶν εἰπεῖν O c 1 ὑποτέτακταί Ar. c 2 Ἰουδαίων Ar. c 4 δὲ] om Ar. c 7 λάβῃ] λάβοι O c 9 ἐκδοῦναι] I Ios. *Ant.* xii. 2, 4, εἰσδοῦναι BO Ar. d 1 ἀντιγραφῆς Ar. d 2 ἀκριβ.] ἀσφαλείας Ar. d 3 διῳκεῖτο] διῳκεῖται O τὸ] τὰ Ar. d 4 ἐκδόσεως] εἰσδ. BO Ar. hic et d 7

ΑΡΙΣΤΕΟΥ

τὸ τῶν ἀπεσταλμένων πλῆθος, καὶ τὴν ἑκάστου κατασκευήν, διὰ τὸ μεγαλομερείᾳ καὶ τέχνῃ διαφέρειν ἕκαστον αὐτῶν. Τῆς δὲ ἐκδόσεώς ἐστιν ἀντίγραφον τόδε·

p. 351 3. Βασιλει Μεγαλωι παρα Δημητριου. Προστάξαντός σου, βασιλεῦ, περὶ τῶν ἀπολειφθέντων εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς βιβλιοθήκης βιβλίων, ὅπως ἐπισυναχθῇ, καὶ τὰ διαπεπτωκότα

b τύχῃ τῆς προσηκούσης ἐπισκευῆς, πεποιημένος οὐ παρέργως τὴν ἐν τούτοις ἐπιμέλειαν προσαναφέρω σοι. Τὰ δὲ τοῦ νόμου τῶν Ἰουδαίων βιβλία σὺν ἑτέροις ὀλίγοις τισὶν ἀπολείπει. Τυγχάνει γὰρ Ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ λεγόμενα· ἀμελέστερον δέ, καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει, σεσήμανται, καθὼς ὑπὸ τῶν εἰδότων προσαναφέρεται, προνοίας γὰρ βασιλικῆς οὐ τετύχηκε. Δέον δὲ ἔτι καὶ ταῦθ' ὑπάρχειν παρά σοι διηκριβωμένα, διὰ τὸ καὶ φιλοσοφωτέραν εἶναι καὶ ἀκέραιον τὴν νομοθεσίαν ταύτην,

c ὡς ἂν οὖσαν θείαν. Διὸ πόρρω γεγόνασιν οἵ τε συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ καὶ τὸ τῶν ἱστορικῶν πλῆθος τῆς ἐπιμνήσεως τῶν προειρημένων βιβλίων, καὶ τῶν κατ' αὐτὰ πεπολιτευμένων ἀνδρῶν, διὰ τὸ ἁγνήν τινα καὶ σεμνὴν εἶναι τὴν ἐν αὐτοῖς θεωρίαν, ὥς φησιν Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης. Ἐὰν οὖν φαίνηται, βασιλεῦ, γραφήσεται πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερέα, ἀποστεῖλαι τοὺς μάλιστα καλῶς βεβιωκότας καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας, ἐμπείρους

d τῶν κατὰ τὸν νόμον ἑαυτῶν, ἀφ' ἑκάστης φυλῆς ἕξ, ὅπως τὸ σύμφωνον ἐκ τῶν πλειόνων ἐξετάσαντες, καὶ λαβόντες τὸ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβές, ἀξίως καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σῆς προαιρέσεως, θῶμεν εὐσήμως. Εὐτύχει διὰ παντός.

Τῆς δὲ ἐκδόσεως ταύτης γενομένης, ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς γραφῆναι πρὸς τὸν Ἐλεάζαρον περὶ τούτων, σημάναντας καὶ τὴν

---

351 a 1 *προστάξαντός*] *προστεταχότος* BO   a 2 *ἀπολειπόντων* Ar.   *τὴν*] om O   *τῆς*] + *διὰ* BO   b 6 *τέτευχε* Ar.   b 7 *δὲ ἔτι*] *δ' ἐστὶ* Ar.   c 3 *αὐτὰ*] Vig., *αὐτὰς* IO   *ἀνδρῶν*] pr *καὶ πολιτευομένων* Ar.   c 4—d 4 *ὥς—παντός* om B   c 5 *φησιν*] om I   *Ἀβδηρ.*] *Ἀβηρ.* O   *οὖν*] om O   c 6 *ἐν Ἱερ. ἀρχ.*] *ἀρχ. τὸν ἐν Ἱερ.* I   c 7 *πρεσβυτέρους*] + *ὄντας* Ar.   d 1 *ἑαυτῶν*] pr *τὸν* I   d 6 *σημάναντα* Ar.

γενομένην ἀπολύτρωσιν τῶν αἰχμαλώτων. Ἔδωκε δὲ καὶ εἰς ΑΡΙΣΤΕΟΥ
κατασκευὴν κρατήρων τε καὶ φιαλῶν, καὶ τραπέζης, καὶ σπονδείων,
χρυσίου μὲν ὁλκῆς τάλαντα πεντήκοντα, καὶ ἀργυρίου τάλαντα
ἑβδομήκοντα, καὶ λίθων ἱκανόν τι πλῆθος. Ἐκέλευσε δὲ τοὺς
χρηματοφύλακας τοῖς τεχνίταις ὧν ἂν προαιρῶνται τὴν ἐκλογὴν
διδόναι, καὶ νομίσματος εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τάλαντα p. 352
ἑκατόν. Δηλώσομεν δέ σοι περὶ τῆς κατασκευῆς, ὡς ἂν τὰ τῶν
ἐπιστολῶν ἀντίγραφα διέλθωμεν. Ἦν δὲ ἡ τοῦ βασιλέως
ἐπιστολὴ τὸν τύπον ἔχουσα τοῦτον·

4. Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ χαίρειν καὶ b
ἐρρῶσθαι. Ἐπεὶ συμβαίνει πλείονας τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν
ἡμετέραν χώραν κατῳκίσθαι, γενηθέντας ἀναρπάστους ἐκ τῶν
Ἱεροσολύμων ὑπὸ Περσῶν, καθ' ὃν ἐπεκράτουν χρόνον, ἔτι δὲ καὶ
συνεληλυθέναι τῷ πατρὶ ἡμῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον αἰχμαλώτους,
ἀφ' ὧν καὶ πλείονας εἰς τὸ στρατιωτικὸν σύνταγμα κατεχώρισεν
ἐπὶ μείζοσι μισθοφορίαις, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς προόντας κρίνας
πιστούς, φρούρια κτίσας, ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὅπως τὸ τῶν Αἰγυπτίων c
ἔθνος φόβον ἔχῃ διὰ τούτων· καὶ ἡμεῖς δὲ παραλαβόντες τὴν
βασιλείαν φιλανθρωπότερον ἀπαντῶμεν τοῖς πᾶσι, πολὺ δὲ
μᾶλλον τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μυριάδας αἰχμαλώτων
ἠλευθερώκαμεν, ἀποδόντες τοῖς κρατοῦσι τὴν κατ' ἀξίαν ἀργυρικὴν
τιμήν, διορθούμενοι καὶ εἴ τι κακῶς ἐπράχθη διὰ τὰς τῶν ὄχλων
ὁρμάς, διειληφότες εὐσεβῶς τοῦτο πράσσειν, καὶ τῷ μεγίστῳ
Θεῷ χαριστικὸν ἀνατιθέντες, ὃς ἡμῖν τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ
καὶ δόξῃ τῇ κρατίστῃ παρ' ὅλην τὴν οἰκουμένην διατετήρηκεν·
εἴς τε τὸ στράτευμα τοὺς ἀκμαιοτάτους ταῖς ἡλικίαις τετάχαμεν. d
τοὺς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι καὶ τῆς περὶ τὴν αὐλὴν
πίστεως ἀξίους ἐπικρίνων κατέστησα. Βουλομένων δὲ ἡμῶν

---

d 10 ἱκανόν] καλόν I   **d** 11 ῥισκοφύλακας Ar.   τοῖς] om I
352 a 1 τὰ] om Ar.   **b** 1 Ἐλ. ἀρχ. I Ar.   **b** 3 κατῳκίσθαι] κατῳκεῖσθαι BIO   ἀναρπάστους] ἀνασπάστους I Ar.   **b** 5 συνελ.] συνεισελ. I
b 6 καὶ] om Ar.   **c** 2 ἔχῃ] pr μὴ Ar.   **c** 4 ὧν] om Eus. codd, Ar.
c 7 πρᾶξαι Ar.   **c** 9 τῇ om Ar.   διατετήρηκεν] διατετηρήκαμεν I
d 2 καὶ 2°] om Ar.   τῆς] τοὺς BO   **d** 3 ἐπὶ χρειῶν κατεστάκαμεν Ar.

ΑΡΙΣΤΕΟΥ καὶ σοὶ χαρίζεσθαι καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίοις καὶ τοῖς μετέπειτα, προῃρήμεθα τὸν νόμον ὑμῶν μεθερμηνευθῆναι γράμμασιν Ἑλληνικοῖς ἐκ τῶν παρ' ὑμῖν Ἑβραϊκῶν λεγομένων γραμμάτων, ἵν' ὑπάρχῃ καὶ ταῦτα παρ' ἡμῖν ἐν βιβλιοθήκῃ σὺν τοῖς ἄλλοις βασιλικοῖς βιβλίοις. Καλῶς οὖν ποιήσεις καὶ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀξίως ἐπιλέξας ἄνδρας καλῶς βεβιωκότας, πρεσβυτέρους, ἐμπειρίαν ἔχοντας τοῦ νόμου, καὶ δυνατοὺς ἑρμηνεῦσαι, ἀφ' ἑκάστης φυλῆς ἕξ, ὅπως ἐκ τῶν πλειόνων τὸ σύμφωνον
p. 353 εὑρεθῇ, διὰ τὸ περὶ μειζόνων εἶναι τὴν σκέψιν. Οἰόμεθα γὰρ ἐπιτελεσθέντος τούτου μεγάλην ἀποίσεσθαι δόξαν. Ἀπεστάλκαμεν δὲ περὶ τούτων Ἀνδρέαν τῶν ἀρχισωματοφυλάκων καὶ Ἀριστέαν, τιμωμένους παρ' ἡμῖν, διαλεξομένους σοι, καὶ κομίζοντας ἀπαρχὰς εἰς τὸ ἱερὸν ἀναθημάτων, καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα ἀργυρίου τάλαντα ἑκατόν. Γράφε δὲ καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς περὶ ὧν ἂν βούλῃ· κεχαρισμένος γὰρ ἔσῃ καὶ φιλίας ἄξιόν τι πράξεις· ὡς ἐπιτελεσθησομένων τὴν ταχίστην περὶ ὧν ἂν αἱρῇ. Ἔρρωσο.
b Πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν ἐνδεχομένως ὁ Ἐλεάζαρος οὕτως·

5. Ἐλεαζαρος Ἀρχιερευς Βασιλει Πτολεμαιωι, φιλωι γνησιωι, χαιρειν. Εἰ αὐτός τε ἔρρωσαι καὶ ἡ βασίλισσα Ἀρσινόη ἡ
c ἀδελφή, καὶ τὰ τέκνα, καλῶς ἂν ἔχοι, καὶ ὡς βουλόμεθα, καὶ αὐτοὶ δὲ ὑγιαίνομεν. Λαβόντες τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν μεγάλως ἐχάρημεν διὰ τὴν προαίρεσίν σου καὶ τὴν καλὴν βουλήν, καὶ συναγαγόντες τὸ πᾶν πλῆθος, παρανέγνωμεν αὐτὴν αὐτοῖς, ἵν' εἰδῶσιν ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν εὐσέβειαν. Ἐπεδείξαμεν δὲ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἀπέστειλας, χρυσᾶς εἴκοσι καὶ ἀργυρᾶς τριάκοντα, κρατῆρας πέντε, καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν,

---

d 4 σοὶ] τούτοις Ar. d 5 προῃρήμεθα] προειρήμεθα I ὑμῶν] ἡμῶν O d 6 ὑμῖν] ὑμῶν I Ar. λεγομ. Ἑβρ. Ar. d 9 ἐπιλεξάμενος Ar. 353 a 3 Ἀνδρέαν] Ἀνδραίαν BO* τῶν ἀρχισωμ.] cf d 1, τῶν σωματοφυλάκων O, τὸν ἀρχισωματοφύλακα Ar. a 4 Ἀρισταῖον BO a 6 ἀργυρίου] ἀργυρὰ O γράφων Ar. δὲ] om O a 7 ἂν] ἐὰν I βούλῃ] βούλει O γὰρ] om Ar. b 1 ταῦτα] ταύτην τὴν ἐπιστολὴν I Ar. οὕτως] τάδε I, ταῦτα Ar. c 3 μεγάλως] + δὲ O καλὴν] καλίστην (sic) O c 4 αὐτὴν] om I Ar.

καὶ εἰς προσαγωγὴν θυσιῶν καὶ εἰς ἐπισκευὰς ὧν ἂν προσδέηται ΑΡΙΣΤΕΟΥ
τὸ ἱερὸν ἀργυρίου τάλαντα ἑκατόν· ἅπερ ἐκόμισεν Ἀνδρέας τῶν d
τετιμημένων παρὰ σοί, καὶ Ἀριστέας, ἄνδρες καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες καὶ τῆς σῆς ἀγωγῆς καὶ δικαιοσύνης ἄξιοι κατὰ πάντα. Οἳ καὶ μετέδωκαν ἡμῖν τὰ παρὰ σοῦ, πρὸς ἃ καὶ παρ' ἡμῶν ἀκηκόασιν ἁρμόζοντα τοῖς σοῖς πράγμασι. Πάντα γὰρ ὅσα σοι συμφέρει, καὶ εἰ παρὰ φύσιν ἐστίν, ὑπακουσόμεθα. Τοῦτο γὰρ φιλίας καὶ ἀγαπήσεως σημεῖόν ἐστι. Μεγάλα γὰρ καὶ ἀνεπίληστα τοὺς πολίτας ἡμῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους εὐεργέτηκας. Εὐθέως οὖν προσηγάγομεν ὑπὲρ σοῦ θυσίας καὶ τῆς ἀδελφῆς καὶ
τῶν τέκνων καὶ τῶν φίλων, καὶ ηὔξατο πᾶν τὸ πλῆθος, ἵνα σοι p. 354
γένηται καθὼς προαιρῇ διὰ παντός, καὶ διασώζῃ σοι τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ μετὰ δόξης ὁ κυριεύων ἁπάντων Θεός. Καὶ ὅπως γένηται συμφερόντως καὶ μετὰ ἀσφαλείας ἡ τοῦ ἁγίου νόμου μεταγραφή, παρόντων πάντων ἐπελεξάμην ἄνδρας καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πρεσβυτέρους ἀφ' ἑκάστης φυλῆς ἕξ, οὓς καὶ ἀπεστάλκαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. Καλῶς οὖν ποιήσεις, βασιλεῦ δίκαιε, προστάξας ὡς ἂν ἡ μεταγραφὴ γένηται τῶν βιβλίων, ἵνα πάλιν ἀποκατασταθῶσι πρὸς ἡμᾶς ἀσφαλῶς οἱ ἄνδρες. Ἔρρωσο.

Τούτοις ἑξῆς, πολλὰ διὰ μέσου περὶ τῆς προτεθείσης b
εἰπὼν πραγματείας, μετὰ τὴν τῶν γραφῶν ἑρμηνείαν ἐπιφέρει αὐτοῖς ῥήμασι·

Καθὼς δ' ἀνεγνώσθη ταῦτα τὰ τεύχη, στάντες οἱ ἱερεῖς καὶ τῶν ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πολιτεύματος οἵ τε ἡγούμενοι τοῦ πλήθους εἶπον· Ἐπεὶ καλῶς καὶ ὁσίως

b 4 Aristeas, ed Hody p xxxv

c 8 εἰς 2°] om O προσδέηται] δέηται Ios., Ar. d 1 ἐκόμισεν] ἐκόμισαν Ios., ἐκόμιζον Ar. d 2 Ἀρισταῖος BO Ios. d 3 σῆς] om BO d 5 γράμμασι Ar. d 7 καὶ 2°] + σὺ καὶ Ar. d 8 τρόπους] om Ar. εὐηγέτ. Ar. 354 a 4 γένηται] + σοι Ar. a 5 παρόντων] + δὲ Ar. ἐπελεξ.] ἐπιλεξ. I, ἐξελεξ. O, ἐπελεξάμεθα Ar. a 6 καὶ] om O ἀπεστείλαμεν Ar. b 1—4 τούτοις—τεύχη om B b 2 τῶν] om O b 4 δ'] om O ταῦτα] om I Ar.

ΑΡΙΣΤΕΟΥ διηρμήνευται καὶ κατὰ πᾶν ἀκριβῶς, καλῶς ἔχον ἐστίν, ἵνα δια-
μένῃ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα, καὶ μὴ γένηται μηδεμία διασκευή.
Πάντων δ' ἐπιφωνησάντων τοῖς εἰρημένοις, ἐκέλευσαν ἐπαρᾶσθαι,
c καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστίν, εἴ τις διασκευάσει προστιθεὶς ἢ μετα-
φέρων τι τὸ σύνολον τῶν γεγραμμένων ἢ ποιούμενος ἀφαίρεσιν·
καλῶς τοῦτο πράσσοντες, ἵνα διὰ παντὸς ἀένναα μένοντα φυλάσ-
σηται. Προσφωνηθέντων δὲ καὶ τούτων τῷ βασιλεῖ, μεγάλως
ἐχάρη· τὴν γὰρ πρόθεσιν ἣν εἶχεν ἀσφαλῶς ἔδοξε τετελειῶσθαι.
Παρανεγνώσθη δὲ αὐτῷ καὶ πάντα, καὶ λίαν ἐξεθαύμασε τὴν τοῦ
νομοθέτου διάνοιαν, καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον εἶπε· Πῶς τηλι-
d κούτων πραγμάτων συντετελεσμένων, οὐδεὶς ἐπεβάλετο τῶν ἱστο-
ρικῶν οὐδὲ ποιητῶν ἐπιμνησθῆναι; Ἐκεῖνος δ' ἔφη, διὰ τὸ
σεμνὴν εἶναι νομοθεσίαν, καὶ διὰ Θεοῦ γεγονέναι, καὶ τῶν ἐπι-
βαλλομένων τινὲς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πληγέντες τῆς ἐπιβολῆς
ἀπέστησαν. Καὶ γὰρ ἔφησεν ἀκηκοέναι Θεοπόμπου, διότι μέλλων
τινὰ τῶν προηρμηνευμένων ἐπισφαλέστερον ἐκ τοῦ νόμου προσ-
ιστορεῖν, ταραχὴν λάβοι τῆς διανοίας πλεῖον ἡμερῶν τριάκοντα·
κατὰ δὲ τὴν ⟨ἄνεσιν⟩ ἐξιλάσκεσθαι τὸν Θεὸν σαφὲς αὐτῷ
γενέσθαι τίνος χάριν τὸ συμβαῖνόν ἐστι· δι' ὀνείρου δὲ σημαν-
θέντος, ὅτι τὰ θεῖα βούλεται περιεργασάμενος εἰς κοινοὺς ἀνθρώ-
p. 355 πους ἐκφέρειν, ἀποσχόμενον δέ, οὕτως ἀποκαταστῆναι. Καὶ παρὰ
Θεοδέκτου δὲ τοῦ τῶν τραγῳδιῶν ποιητοῦ μετέλαβον ἐγώ, διότι
παραφέρειν μέλλοντός τι τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τῇ βίβλῳ πρός
τι δρᾶμα τὰς ὄψεις ἀπεγλαυκώθη, καὶ λαβὼν ὑπόνοιαν ὅτι διὰ
τοῦτ' αὐτῷ γέγονεν, ἐξιλασάμενος τὸν Θεόν, ἐν πολλαῖς ἡμέραις
ἀποκατέστη. Μεταλαβὼν δὲ ὁ βασιλεύς, καθὼς προεῖπον, περὶ

b 7 ἠκριβωμένως Ar. καλῶς] om I διαμένει O b 8 μὴ] om I γένηται] γίν. I b 9 ἐκέλευσεν I Ar. διαράσασθαι Ar. c 1 ἐστὶν αὐτοῖς O c 2 τι] om BO c 3 ἀένναα] + καὶ Ar., ἀέναα O μένοντα] μένοντες I d 1 πραγμάτων om Ar. d 3—355 a 6 καὶ 2° —ἀποκατέστη om B d 3 ἐπιβαλλ.] ἐπιβαλ. I d 4 τοῦ] om O d 7 λαβεῖν Ar. πλεῖον] πλειόνων O d 8 ⟨ἄνεσιν⟩] Ar., αἴτησιν codd τὸν Θεὸν] τῷ Θεῷ O d 9 τὸ] om O σημανθέντος] Ar., μαθόντος codd 355 a 5 γέγονεν] pr τὸ σύμπτωμα Ar. a 6 προεῖπε IO

τούτων τὰ ⟨παρὰ⟩ τοῦ Δημητρίου, προσκυνήσας, ἐκέλευσε μεγάλην ΑΡΙΣΤΕΟΥ
ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων, καὶ συντηρεῖσθαι ἁγνῶς.

Ταῦθ' ἡμῖν ἐκ τῆς τοῦ δηλωθέντος ἐπιτετμήσθω b
γραφῆς. Φέρε λοιπὸν καὶ τὸ πολίτευμα τῆς κατὰ
Μωσέα νομοθεσίας ἐκ τῶν παρὰ τοῖς ἀνδράσι διαφανῶν
θεασώμεθα. Πρῶτα δὲ θήσω Φίλωνος τὰ περὶ τῆς
ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰουδαίων, ἣν πεποίηνται
Μωσέως ἡγουμένου, ἀπὸ τοῦ πρώτου συγγράμματος ὧν
ἐπέγραψεν Ὑποθετικῶν, ἔνθα τὸν ὑπὲρ Ἰουδαίων, ὡς πρὸς
κατηγόρους αὐτῶν, ποιούμενος λόγον, ταῦτά φησιν·

6. Τὸν μὲν παλαιὸν αὐτοῖς πρόγονον ἀπὸ Χαλδαίων εἶναι, τὸν c
δὲ λαὸν ἀναστῆναι τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου μετῳκισμένον ἀπὸ Συρίας ΦΙΛΩΝΟΣ
τὸ πάλαι, μυριάσι τε ἀμυθήτοις πλήθοντα καὶ τῆς γῆς οὐκ οὔσης
ἱκανῆς, πρὸς δ' ἔτι καὶ νεότητι φρονημάτων ἐντεθραμμένον με-
γάλως, καὶ ἅμα τοῦ Θεοῦ διὰ φασμάτων καὶ ὀνειράτων ἔξοδον
αὐτοῖς δηλοῦντος, καὶ οὐδενὸς ἧττον εἰς πόθον κατὰ δαίμονα d
ἐμπεσόντας τῆς πατρίου καὶ ἀρχαίας γῆς· ὅθεν δὴ καὶ τὸν πρό-
γονον ἐκεῖνον αὐτοῖς μετελθεῖν εἰς Αἴγυπτον, εἴτε τῷ Θεῷ δὴ
δόξαν, εἴτε προνοίᾳ τινί, πάντων εὐδαιμονῆσαι μάλιστα, ὡς ἀπ'
ἐκείνου μέχρις εἰς τὸ παρὸν τό τε ἔθνος αὐτοῖς καὶ γεγενῆσθαι
καὶ διαμένειν, κἀπὶ τοσοῦτον ὑπερβάλλειν εἰς πολυανδρίαν.

Καὶ μετὰ βραχέα φησίν·

Ἀνήρ γε μὴν αὐτοῖς ἡγεῖτο τῆς τε ἐξόδου καὶ τῆς πορείας εἰς
οὐδὲν τῶν πολλῶν, εἰ βούλει, διάφορος· οὕτω καὶ ἐλοιδόρουν γόητα
καὶ κέρκωπα λόγων. Καλῆς μέντοι γοητείας καὶ πανουργίας, ἐξ
ἧς τόν γε λαὸν ἅπαντα ἐν ἀνυδρίᾳ καὶ λιμῷ καὶ τῶν ὁδῶν ἀγνοίᾳ p. 356

355 c 1 Philo Iud. *Hypothetica*, Fr. ab Eusebio servatum

a 7 ⟨παρὰ⟩] conieci, περὶ codd a 8 συντηρεῖν I b 1 ἀποτετμήσθω BO b 2 λοιπὸν] I, δὴ BO b 3 τοῖς] om O διαφανῶν] θεοφανῶν I b 7 Ὑποθετικῶν] ὑποθετικῶς Mang. c 4 δ' ἔτι] δέ τι I ἐντεθραμμένων BO d 2 ἐμπέσονται Mang. καὶ 1°] om O d 3 ἐκεῖνον] om BO d 6 κἀπὶ] κἀπὸ I d 8–356 c 7 ἀνήρ—ταῦτα om B d 9 καὶ] om O d 10 λόγων] λέγοντες Mang. 356 a 1 γε] τε O

ΦΙΛΩΝΟΣ καὶ ἀπορίᾳ τῶν συμπάντων οὐ μόνον εἰς τὸ παντελὲς διεσώσατο, καὶ ὥσπερ ἐν εὐθηνίᾳ πάσῃ καὶ παραπομπῇ τῶν μεταξὺ κειμένων ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀστασιάστους αὐτοὺς καὶ πρὸς ἑαυτὸν μάλιστα εὐπειθεῖς διεφύλαξε. Καὶ ταῦτα οὐκ ὀλίγον δήπου χρόνον, ἀλλ' ὅσον οὐδ' οἰκίαν ἐν ὁμοφροσύνῃ συμμεῖναι

b μετὰ πάσης εὐθηνίας εἰκός ἐστιν. Καὶ οὐ δίψος, οὐ λιμός, οὐ φθορὰ σωμάτων, οὐχὶ φόβος περὶ τῶν μελλόντων, οὐκ ἄγνοια τῶν συμβησομένων, ἐπὶ τὸν γόητα ἐκεῖνον ἐπῆρε τοὺς ἐξαπατωμένους καὶ περιφθειρομένους λαούς. Καίτοι τί βούλει φῶμεν; Ἐκείνῳ τινὰ εἶναι τοσαύτην τέχνην, ἢ δεινότητα λόγων, ἢ σύνεσιν, ὡς τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων ἀτόπων καὶ πρὸς ὄλεθρον ἅπαντας ἀγόντων ἐπικρατεῖν; Ἢ γὰρ τὰς φύσεις τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνθρώπων

c οὐκ ἀμαθῶς οὐδὲ δυσκόλως, ἀλλ' εὐπειθῶς καὶ τοῦ μέλλοντος οὐκ ἀπρονοήτως ἔχειν· ἢ τούτους μὲν ὡς μάλιστα κακοὺς εἶναι, τὸν δὲ Θεὸν τὰς δυσκολίας αὐτῶν πραΰνειν, καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ὥσπερ ἐπιστατεῖν. Ὅπερ γάρ σοι μάλιστα ἂν ἐκ τούτων ἀληθὲς εἶναι δόξῃ, πρὸς ἐπαίνου καὶ τιμῆς καὶ ζήλου περὶ αὐτῶν συμπάντων ἰσχύειν φαίνεται. Καὶ τὰ μὲν τῆς ἐξόδου δὴ ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν γῆν ταύτην ἦλθον, ὅπως μέν ποτε ἄρα ἱδρύνθησαν, καὶ τὴν χώραν ἔσχον, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγραφαῖς

d δηλοῦται· οὐ μὴν ἔγωγε δικαιῶ μᾶλλον καθ' ἱστορίαν, ἢ κατά τινα λογισμὸν περὶ αὐτῶν τὰ εἰκότα ἐπεξελθεῖν. Πότερον γάρ ποτε βούλει τῷ πλήθει τῶν σωμάτων ἔτι περιόντας, καίπερ εἰς τέλος κεκακωμένους, ὅμως δὲ ⟨διισχυρίζοντας⟩, καὶ τὰ ὅπλα ἐν χερσὶν ἔχοντας, εἶτα κατὰ κράτος ἑλεῖν τὴν χώραν, Σύρους τε ὁμοῦ καὶ Φοίνικας ἐν αὐτῇ τῇ ἐκείνων γῇ μαχομένους νικῶντας· ἢ τοὺς μὲν ἀπολέμους καὶ ἀνάνδρους εἶναι, καὶ παντελῶς ὀλίγους ὑποθώμεθα, καὶ τῶν εἰς πόλεμον παρασκευῶν ἀπόρους, αἰδέσεως δὲ

a 2 παντελῶς O a 3 καὶ 1°] om O a 5 εὐπειθεῖν O b 1 εὐθενείας I δίψος] δίψης I, δίψα O* b 5 τέχνην τοσαύτην O b 6 τοιούτων καὶ τοσούτων O b 7 τὰς φύσεις] om O c 3 αὐτῶν] αὐτοῖς I c 6 δὴ] om O c 7 ἐπειδὴ] ἐπεὶ BO ποτε ἄρα] om O c 8 ἱδρύθησαν I d 1 δηλοῦσιν I d 2 διεξελθεῖν BO d 3 τῶν] pr κατὰ I d 4 δὲ ⟨διισχυρίζοντας⟩] Mang., δ' ἰσχύοντας BIO

τυχεῖν παρὰ τούτοις, καὶ τὴν γῆν λαβεῖν παρ᾽ ἑκόντων; Ἔπειτα δ᾽ εὐθὺς οὐκ εἰς μακρὸν τόν τε νεὼν οἰκοδομῆσαι, καὶ τἄλλα εἰς εὐσέβειαν καὶ ἁγιστείαν καταστήσασθαι; Δηλοῖ γάρ, ὡς ἔοικε, ταῦτα, καὶ θεοφιλεστάτους αὐτοὺς ἀνωμολογῆσθαι καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς. Ἐχθροὶ γὰρ ἦσαν ἐξ ἀνάγκης, ὧν ἐπὶ τὴν γῆν ἐξαίφνης ἦλθον ὡς ἀφαιρησόμενοι. Παρὰ τούτοις δ᾽ οὖν αἰδέσεως καὶ τιμῆς τυγχάνοντες, πῶς οὐχ ὑπερβάλλειν εὐτυχίᾳ τοὺς ἄλλους φαίνονται; Τίνα δὲ τὰ δεύτερα ἐφεξῆς, ἢ τὰ τρίτα πρὸς τούτοις λέγωμεν; Πότερον τὸ τῆς εὐνομίας καὶ εὐπειθείας αὐτῶν, ἢ τῆς ὁσιότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας; Ἀλλὰ τὸν μὲν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὅστις ποτὲ ἦν ὁ τοὺς νόμους αὐτοῖς θείς, οὕτω σφόδρα ἐθαύμασαν, ὡς ὅ τι δήποτε ἔδοξεν ἐκείνῳ, καὶ αὐτοῖς. Εἴτε οὖν λελογισμένος αὐτός, εἴτε ἀκούων παρὰ δαίμονος ἔφρασε, τοῦτο ἅπαν εἰς τὸν Θεὸν ἀνάγειν· καὶ πλειόνων ἐτῶν διεληλυθότων, τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐκ ἔχω λέγειν ὁπόσα, πλέω δ᾽ οὖν ἢ δισχίλια ἔτη, μηδὲ ῥῆμά γε αὐτοὺς μόνον τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων κινῆσαι, ἀλλὰ κἂν μυριάκις αὐτοὺς ἀποθανεῖν ὑπομεῖναι θᾶττον, ἢ τοῖς ἐκείνου νόμοις καὶ ἔθεσιν ἐναντία πεισθῆναι.

ΦΙΛΩΝΟΣ | p. 357 | b | c

Ταῦτ᾽ εἰπὼν ἐπιτέμνεται τὴν ἐκ τῶν Μωσέως νόμων καταβεβλημένην τῷ Ἰουδαίων ἔθνει πολιτείαν, γράφων οὕτως·

7. Ἆρα τί τούτων ἢ τούτοις προσόμοιον παρ᾽ ἐκείνοις ἐστί, d πρᾶον εἶναι δοκοῦν καὶ τιθασόν, καὶ δικῶν ἐπαγωγὰς καὶ σκήψεις καὶ ἀναβολὰς καὶ τιμήσεις καὶ πάλιν ὑποτιμήσεις ἔχον; Οὐδέν, ἀλλὰ πάντα ἁπλᾶ καὶ δῆλα. Ἐὰν παιδεραστῇς, ἐὰν μοιχεύῃς, ἐὰν βιάσῃ παῖδα, (ἄρρενα μὲν μηδὲ λέγε,) ἀλλὰ κἂν θήλειαν·

357 d 1 Phil. Iud. *Hypothetica*

357 a 2 ταῦτα] + γε I a 2—c 1 καὶ 2°—κινῆσαι om B a 6 δὲ] δὴ O τὰ 2°] om I a 7 λέγομεν O b 3 ὅ] οἵ I b 5 ἅπαν τοῦτο I b 6 τὸ] pr ἢ I b 7 ἔτη] ἐστι I μηδὲ] μὴ δὲ IO, μὴ Mang. αὐτοὺς] Mang., αὐτὸ IO c 1 αὐτοὺς] om I c 2 ἔθεσιν] ἔθνεσιν I d 2 δοκοῦν] δοκεῖ O τιθασόν] τιθασσόν O d 3 ἔχον; Οὐδέν,] ἔχον οὐδὲν O d 5 μηδὲ (δὲ superscr) I

ΦΙΛΩΝΟΣ ὁμοίως ἐὰν σαυτὸν καταπορνεύῃς, ἐὰν καὶ παρ' ἡλικίαν αἰσχρόν τι πάθῃς, ἢ δοκῇς, ἢ μέλλῃς· θάνατος ἡ ζημία. Ἐὰν εἰς δοῦλον σῶμα, ἐὰν εἰς ἐλεύθερον ὑβρίζῃς, ἐὰν δεσμοῖς συνέχῃς, ἐὰν ἀπάγων πωλῇς, ἐὰν βέβηλα ἐὰν ἱερὰ παρακλέπτῃς, ἐὰν ἀσεβῇς, οὐκ ἔργῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐὰν ῥήματι τῷ τυχόντι, εἰς

p. 358 μὲν Θεὸν αὐτὸν (ἵλεως ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ αὐτῆς τῆς περὶ τούτων ἐννοίας γένοιτο) οὐδὲ ἄξιον λέγειν, ἀλλ' εἰς πατέρα ἢ μητέρα, ἢ εὐεργέτην σαυτοῦ· θάνατος ὁμοίως, καὶ οὗτος οὐ κοινὸς οὐδ' ὁ τυχών, ἀλλὰ δεῖ καταλευσθῆναι τὸν εἰπόντα μόνον, ὡς οὐ χείρονα ἀσεβείας πράξαντα. Ἄλλα δ' αὖ πάλιν, ὁποῖά τινα, γυναῖκας ἀνδράσι δουλεύειν, πρὸς ὕβρεως μὲν οὐδεμιᾶς, πρὸς εὐπείθειαν δ' ἐν ἅπασι· γονεῖς παίδων ἄρχειν, ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ πολυωρίᾳ· τῶν ἑαυτοῦ κτημάτων ἕνα ἕκαστον κύριον εἶναι, μὴ

b Θεόν γε ἐπιφημίσαντα αὐτοῖς, μηδ' ὡς τῷ Θεῷ ταῦτα ἀνίησιν. Εἰ δὲ λόγῳ μόνον ὑποσχέσθαι προσπέσοι, ψαῦσαι καὶ θιγεῖν αὐτῶν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' εὐθὺς ἁπάντων ἀποκεκλεῖσθαι. Μή μοι τὰ τῶν Θεῶν ἁρπάζειν, μηδ' ἀποσυλᾶν ἑτέρων ἀναθέντων· ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων, ὥσπερ ἔφην, προσπεσόν τι καὶ λαθὸν αὐτὸν ῥῆμα ἐπ' ἀναθέσει, εἰπόντα δέ, πάντων στέρεσθαι· μεταγινώσκοντι δὲ ἢ ἐπανορθουμένῳ τὰ λελεγμένα, καὶ τὴν ψυχὴν προσαφαιρεῖσθαι· Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὧν κυριεύει ὁ αὐτὸς λόγος.

c Ἐὰν ἐπιφημίσῃ τροφὴν γυναικὸς ἀνὴρ ἱερὰν εἶναι, τροφῆς ἀνέχειν· ἐὰν πατὴρ υἱῷ, ἐὰν ἄρχων τῷ ὑπηκόῳ, ταὐτόν. Καὶ ἔκλυσις δὲ ἐπιφημισθέντων ἡ μὲν τελειοτάτη καὶ μέγιστη τοῦ ἱερέως ἀποφήσαντος· ὑπὸ γὰρ τοῦ Θεοῦ κύριος οὗτος δέξασθαι· καὶ μετὰ ταύτην δέ, ἡ παρὰ τῶν μᾶλλον ἀεὶ κυρίων ὁσία ἵλεων τὸν Θεὸν ἀποφαίνειν· ὡς μηδὲ ἐπάναγκες τὴν ἀνάθεσιν δέχεσθαι.

d Μυρία δὲ ἄλλα ἐπὶ τούτοις, ὅσα καὶ ἐπὶ ἀγράφων ἐθῶν καὶ

---

d 6 καταπορνεύσῃς O d 7 δοκεῖς O μέλλεις O 358 a 8 ἕνα ἕκαστον] om. O b 3 αὐτῶν] αὐτὸν O b 4 ἀναθέντων] ἀναθημάτων O b 5 προσπεσόν τι] προσπεσόντα I b 6 ἐπ' ἀναθέσει,] ἐπαναθήσει BO b 7 λεγόμενα O b 8 ὧν κυριεύει] ἐφ' ὧν κύριός ἐστιν I c 6 ἐπάναγκες] ἐπ' ἀνάγκαις O ἀνάθησιν O d 1 καὶ 1°] om O ἐπὶ ἀγράφων] ἐπιγράφων (ἐπι sup lin) O

νομίμων, κἂν τοῖς νόμοις αὐτοῖς· ἅ τις παθεῖν ἐχθαίρει, μὴ ποιεῖν ΦΙΛΩΝΟΣ
αὐτόν· ἃ μὴ κατέθηκεν, μηδ᾽ ἀναιρεῖσθαι, μηδ᾽ ἐκ πρασιᾶς,
μηδ᾽ ἐκ ληνοῦ, μηδ᾽ ἐξ ἅλωνος· μὴ θημῶνος ὑφαιρεῖσθαι
μέγα ἢ μικρὸν ἁπλῶς μηθέν· μὴ πυρὸς δεηθέντι φθονεῖν· μὴ
νάματα ὑδάτων ἀποκλείειν· ἀλλὰ καὶ πτωχοῖς καὶ πηροῖς τροφὴν
ἐρανίζουσι πρὸς τὸν Θεὸν εὐαγῶς ἀνέχειν. Μὴ ταφῆς νεκρὸν
ἐξείργειν, ἀλλὰ καὶ γῆς αὐτοῖς ὅσον γε εἰς τὴν ὁσίαν προσεπι-
βάλλειν· μὴ θήκας, μὴ μνήματα ὅλως κατοιχομένων κινεῖν· μὴ p. 359
δεσμά, μὴ κακὸν μηδὲν πλέον τῷ ἐν ἀνάγκαις προσεπιφέρειν· μὴ
γονὴν ἀνδρῶν ἐκτέμνοντας, μὴ γυναικῶν ἀτοκίοις, καὶ ἄλλαις μη-
χαναῖς ἀμβλοῦν· μὴ ζῴοις ἔμπαλιν ἢ κατέδειξεν εἴτ᾽ οὖν ὁ Θεός,
εἴτε τις καὶ νομοθέτης, προσφέρεσθαι· μὴ σπέρμα ἀφανίζειν· μὴ
γέννημα δουλοῦν· μὴ ζυγὸν ἄδικον ἀνθυποβάλλειν, μὴ χοίνικα
ἄμετρον, μὴ νόμισμα ἄδικον· μὴ φίλων ἀπόρρητα ἐν ἔχθρᾳ
φαίνειν· ποῖ δὴ πρὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῖν τὰ Βουζύγια ἐκεῖνα; Ἄλλα b
δὲ πρὸς τούτοις ὅρα. Μὴ παίδων διοικίζειν γονέας, μηδ᾽ ἂν
αἰχμαλώτους ἔχῃς· μὴ γυναῖκα ἀνδρός, κἂν νομίμως ἐωνημένος
ᾖς δεσπότης. Ἦ που σεμνότερα καὶ μείζω ταῦτα· ἄλλα δὲ
μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα. Μὴ νεοττιάν φησι κατοικίδιον ἐρημοῦν,
μὴ ζῴων ἱκεσίαν, οἷα ἔσθ᾽ ὅτε προσφευγόντων, ἀναιρεῖν· μὴ εἴ
τι τῶν τοιούτων ἧττόν ἐστιν. Οὐδενὸς ἄξια ταῦτά γε εἴποις
ἄν· ἀλλ᾽ ὅ γε ἐπ᾽ αὐτοῖς νόμος ἐστὶ μέγας, καὶ πάσης ἐπι-
μελείας αἴτιος, καὶ αἱ προρρήσεις μεγάλαι καὶ ἀραὶ κατά τε c
ἐξωλείας, καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐπόπτης τῶν τοιούτων, καὶ τιμωρὸς
ἁπανταχοῦ.

Καὶ μετὰ βραχέα φησίν·

---

d 2 *νόμοις*] O, *νομίμοις* I Mang. *παθεῖν*] om I *ἐχθαίρει*] *ἐχθραίνῃ* O d 6 *ἀποκλύειν* IO d 7 *ἐρρανίζουσι* I *ἀνέχειν εὐαγῶς* I *νεκρὸν*] *νέκυν* I d 8 *ὁσίαν*] *ὀσίαν* O 359 a 1 *μὴ θήκας*] om O a 2 *μηδὲν πλέον*] *πλέον μηδὲ ἓν* I *τῷ*] + *γε* I a 4 *ἔμπαλιν*] *πάλιν* O *ἢ*] *ᾗ* O *εἴτ᾽ οὖν*] om O a 6 *γέννημα*] *γένημα* I *δουλοῦν*] *δολοῦν* IO* (?) b 1 *ποῖ*] *ποῦ* I b 2 *ὅρα*] *ὅσα* I b 5 *νεοττειάν* IO b 6 *ἱκεσίαις* O b 7 *ταῦτά*] post *ἄν* O *εἴποις*] pr *ἴσως* I c 2 *αὐτὸς*] om BO

ΦΙΛΩΝΟΣ

Ὅλην δὲ ἡμέραν εἰ τύχοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ μίαν ἀλλὰ πολλάς, καὶ ταύτας οὐκ εὐθὺς ἐφεξῆς ἀλλήλαις, ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων, καὶ τούτων δὲ παρ' ἑπτά, κρατοῦντος, ὡς εἰκὸς αἰεί, τοῦ παρὰ τὰς βεβήλους ἔθους, μήθ' ἓν ἂν παραβῆναι τῶν προστεταγμένων, οὐ θαυμάζεις; Ἀρ' οὐ πρὸς ἀσκήσεως μόνον αὐτοῖς
d τοῦτο ἐγκρατείας ἐστίν, ὡς ἐξ ἴσου καὶ δρᾶν τι πονοῦντας, καὶ ἀνέχειν ἰσχύειν ἀπὸ τῶν ἔργων, εἰ δέοι; Οὐ δῆτα. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργου μεγάλου καὶ θαυμαστοῦ τινὸς ᾠήθη δεῖν ὁ νομοθέτης, αὐτοὺς μὴ τἄλλα μόνον ἱκανοὺς εἶναι δρᾶν καὶ μὴ δρᾶν ὡσαύτως, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν πατρίων νόμων καὶ ἐθῶν ἐμπείρως ἔχειν. Τί οὖν ἐποίησε ταῖς ἑβδόμαις ταύταις ἡμέραις; Αὐτοὺς εἰς ταὐτὸν ἠξίου συνάγεσθαι, καὶ καθεζομένους μετ' ἀλλήλων σὺν αἰδοῖ καὶ κόσμῳ τῶν νόμων ἀκροᾶσθαι τοῦ μηδένα ἀγνοῆσαι χάριν. Καὶ
p. 360 δῆτα συνέρχονται μὲν αἰεὶ καὶ συνεδρεύουσι μετ' ἀλλήλων· οἱ μὲν πολλοὶ σιωπῇ, πλὴν εἴ τι προσεπιφημίσαι τοῖς ἀναγινωσκομένοις νομίζεται· τῶν ἱερέων δέ τις ὁ παρών, ἢ τῶν γερόντων εἷς ἀναγινώσκει τοὺς ἱεροὺς νόμους αὐτοῖς, καὶ καθ' ἕκαστον ἐξηγεῖται μέχρι σχεδὸν δείλης ὀψίας· κἀκ τοῦδε ἀπολύονται, τῶν τε νόμων τῶν ἱερῶν ἐμπείρως ἔχοντες, καὶ πολὺ δὴ πρὸς εὐσέβειαν ἐπιδεδωκότες. Ἀρά σοι οὐ δοκεῖ ταῦτα παντὸς σπουδα-
b σματος μᾶλλον ἀναγκαῖα αὐτοῖς; Τοιγαροῦν οὐκ ἐπὶ θεσμῳδοὺς ἔρχονται περὶ τῶν πρακτέων καὶ μὴ διερωτῶντες, οὐδὲ καθ' ἑαυτοὺς ὑπ' ἀγνοίας τῶν νόμων ῥᾳδιουργοῦσιν, ἀλλ' ὅντινα αὐτῶν κινεῖς καὶ περὶ τῶν πατρίων διαπυνθάνῃ, προχείρως ἔχει καὶ ῥᾳδίως εἰπεῖν· καὶ ἀνὴρ γυναικί, καὶ παισὶ πατήρ, καὶ δούλοις δεσπότης ἱκανὸς εἶναι δοκεῖ τοὺς νόμους παραδιδόναι. Καὶ μὴν περὶ τοῦ γε ἔτους τοῦ ἑβδόμου ῥᾴδιον ὡσαύτως λέγειν, οὐ μὴν

---

359 c 5 Phil. Iud. *Hypothetica*

---

c 6 ἀλλήλοις I c 8 τὰς] τοὺς BO μήθ' ἓν] μηθὲν I τῶν] τοῖς I d 1 πονοῦντας] IO, ποιοῦντας Mang. καὶ] om O d 2 ἀλλὰ] Mang., + εἰ Eus. codd d 4 μήτ' ἄλλα Mang. καὶ μὴ δρᾶν] om Mang. 360 a 2 προσεπευφημῆσαι I, συνεπιφημίσαι O* a 7 οὐ—σπουδάσματος] δοκεῖ ταῦτα ἀργούντων εἶναι καὶ οὐ παντὸς ἔργου I b 6 ἱκανῶς O[2] τοῖς νόμοις O

ταὐτὸν ἴσως. Οὐ γὰρ αὐτοὶ τῶν ἔργων ἀφεστᾶσιν, ὥσπερ ταῖς ΦΙΛΩΝΟΣ
ἑβδόμαις ἐκείναις ἡμέραις, ἀλλὰ τὴν γῆν ἀργὴν ἀφιᾶσιν εἰς τὰ
μέλλοντα αὖθις, εὐθηνείας χάριν. Πολὺ γὰρ διαφέρειν αὐτὴν c
ἀνάπαυλαν λαβοῦσαν, εἶτα δὲ εἰς νέωτα γεωργεῖσθαι, καὶ μὴ τῇ
συνεχείᾳ τῆς ἐργασίας κατεξάνθαι. Ταὐτὸν δὲ καὶ περὶ τὰ
σώματα ἂν ἴδοις συμβαῖνον εἰς ῥώμην· οὐ γὰρ δὴ πρὸς ὑγείαν
μόνον διαλείμματα καί τινας ἀναπαύλας ἀπὸ τῶν ἔργων τοὺς
ἰατροὺς προστάττοντας· τὸ γὰρ συνεχὲς καὶ μονοειδὲς αἰεί,
μάλιστα δὲ ἐπ᾽ ἔργων, βλάπτειν ἔοικε. Σημεῖον δέ· τὴν γὰρ
γῆν αὐτὴν εἴ τις ἐπαγγέλλοιτο αὐτοῖς ἐξεργάσασθαι πολὺ μᾶλλον
ἢ πρόσθεν τὸ ἕβδομον ἔτος τουτί, καὶ τῶν καρπῶν πάντων συμ- d
παραχωρήσειν ὅλων, οὐκ ἂν οὐδαμῶς δέξαιντο. Οὐ γὰρ αὐτοὶ
τῶν πόνων ἀνέχειν οἴονται δεῖν μόνοι· καίτοι κἂν εἰ τοῦτ᾽
ἐποίουν, οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ἦν· ἀλλὰ τὴν χώραν αὐτοῖς ἄνεσίν
τινα καὶ ῥᾳστώνην εἰς ἀρχὴν ἑτέραν τῆς αὖθις ἐπιμελείας καὶ
γεωργίας λαβεῖν· Ἐπεί, τί ἐκώλυε πρὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ
παρελθόντος ἔτους αὐτὴν προεκδοῦναι, καὶ παρὰ τῶν ἐργαζομένων
τὸν ⟨ἐκείνου⟩ φόρον τοῦ ἔτους ἐκλέγειν; Ἀλλ᾽, ὥσπερ ἔφην, p. 361
κατ᾽ οὐδένα τρόπον οὐδὲν τῶν τοιούτων προνοίᾳ, μοὶ δοκεῖ, τῆς
χώρας ἐκδέχονται. Τῆς δὲ φιλανθρωπίας αὐτῶν καὶ τοῦτο μέγα
ὡς ἀληθῶς σημεῖον. Ἐπεὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν ἔργων ἐκείνου τοῦ
ἔτους ἀνέχουσι, τοὺς γινομένους καρποὺς οὐκ οἴονται δεῖν συλ-
λέγειν οὐδ᾽ ἀποτίθεσθαι, μὴ ἐκ τῶν οἰκείων πόνων περιόντας
αὐτοῖς· ἀλλ᾽, ἅ τε τοῦ Θεοῦ παρεσχηκότος αὐτοῖς, ἀνιείσης ἐπ᾽
αὐτομάτου τῆς γῆς, τοὺς βουλομένους ἢ δεομένους τῶν τε ὁδοι-
πόρων καὶ τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι μετὰ ἀδείας χρῆσθαι. Καὶ περὶ b
μὲν τούτων ἅλις σοι. Τὸ γὰρ ταῖς ἑβδόμαις ἤδη τὸν νόμον
αὐτοῖς στῆσαι ταῦτα οὐκ ἂν ἐμὲ ἀπαιτήσαις, ἴσως πολλῶν

---

c 1 εὐθενείας I, εὐθηνίας Mang. **c** 6 μονοειδὲς] ὁμοιοειδὲς O Mang. **c** 8 γῆν αὐτὴν] αὐτὴν ταύτην γῆν I ἐπαγγέλοιτο (sic) I **d** 1 ἢ] Mang., om codd **d** 3 εἰ] εἰς I **d** 5 τῆς] τὴν O **d** 6 τοῦ 1°] om IO **d** 7 παρελθόντος] παραθέντος Mang. **361 a** 1 ⟨ἐκείνου⟩] coniec Vig., ἐκείνων codd **a** 4 ἐκείνων I **a** 7 ἐπ᾽] ἀπ᾽ I **b** 2 σοι] om I τὸ—ἀπαιτήσαις] om O

ΦΙΛΩΝΟΣ πολλάκις καὶ ἰατρῶν καὶ φυσιολόγων καὶ φιλοσόφων ἀκηκοὼς περὶ τούτου πρότερον, ἥντιν' ἄρα δύναμιν ἔχει πρός τε τὴν τῶν συμπάντων καὶ δὴ πρὸς τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν. Οὗτος ὁ τῆς ἑβδόμης λόγος.

Τοσαῦτα μὲν ὁ Φίλων. Ὅμοια δ' αὐτῷ καὶ Ἰώσηπος ἱστορεῖ ἐν δευτέρῳ συγγράμματι ὧν πεποίηται Περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων Ἀρχαιότητος, τοῦτον γράφων καὶ αὐτὸς
c τὸν τρόπον·

ΙΩΣΗΠΟΥ 8. Τίς δ' ἦν ὁ μάλιστα κατορθώσας τοὺς νόμους, καὶ τῆς δικαιοτάτης περὶ τοῦ Θεοῦ πίστεως ἐπιτυχών, πάρεστιν ἐξ αὐτῶν κατανοεῖν τῶν νόμων ἀντιπαραβάλλοντας· ἤδη γὰρ περὶ τούτων
d λεκτέον. Οὐκοῦν ἄπειροι μὲν αἱ κατὰ μέρος τῶν ἐθῶν καὶ τῶν νόμων παρὰ τοῖς ἅπασιν ἀνθρώποις διαφοραί, ⟨οὕτω δὲ ταύτας⟩ κεφαλαιωδῶς ἂν ἐπίοι τις. Οἱ μὲν γὰρ μοναρχίαις, οἱ δὲ ταῖς ὀλίγων δυναστείαις, ἄλλοι δὲ τοῖς πλήθεσιν ἐπέτρεψαν τὴν ἐξουσίαν τῶν πολιτευμάτων· ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης εἰς μὲν τούτων οὐδ' ὁτιοῦν ἀπεῖδεν, ὡς δ' ἄν τις εἴποι βιασάμενος τὸν λόγον, θεοκρατίαν ἀπέδειξε τὸ πολίτευμα, Θεῷ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ κράτος ἀναθείς, καὶ πείσας εἰς ἐκεῖνον ἅπαντας ἀφορᾶν, ὡς αἴτιον μὲν ἁπάντων ὄντα τῶν ἀγαθῶν, ἃ κοινῇ τε πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει, καὶ ὅσων ἔτυχον αὐτοὶ δεηθέντες ἐν ἀμηχάνοις· λαθεῖν δὲ τὴν ἐκείνου γνώμην οὐκ ἐὸν οὔτε τι τῶν πραττομένων οὐδέν, οὔθ'
p. 362 ὧν ἄν τις παρ' αὐτῷ διανοηθείη. Ἀλλ' αὐτὸν ἀπέφηνε καὶ ἀγένητον, καὶ πρὸς τὸν ἀίδιον χρόνον ἀναλλοίωτον, πάσης ἰδέας θνητῆς κάλλει διαφέροντα, καὶ δυνάμει μὲν ἡμῖν γνώριμον, ὁποῖος

---

361 c 2 Ioseph. *c. Apion* ii. 16

---

b 4 καὶ φυσ. καὶ ἰατρ. O καὶ φιλοσ. καὶ φυσ. I καὶ φιλ. om O ἀκηκοὼς] ἀκηκοότι BO Mang. b 5 τούτου] τοῦ ἑβδόμου BO Mang. ἥντιν'] ἣν O Mang. τὴν] τὸν O b 6 δὴ] δῆτα I b 8 Ἰώσηπος] pr ὁ I b 10 καὶ αὐτὸς] om O vid G c 2 τῆς δικαιοτάτης] τίς ὁ δικαιότατα Ios. (Dindorf) c 3 τοῦ] om Ios. (Niese) d 2 ⟨οὕτω δὲ ταύτας⟩] 'haec ipsa verba ex Iosepho recepi' (Heinichen), clausulam totam om ap. Ios. Dindorf. d 5 τούτων] I Ios., τούτους ceteri 362 a 1 ἀλλ'] ἀλλ' ἕνα Niese, 'Haec apud Ios. ita leges Ἕνα γοῦν κ.τ.λ.' (Vig.) a 3—6 ἡμῖν—ἀρχὰς om B

δὲ κατ' οὐσίαν ἐστὶν ἄγνωστον. Ταῦτα περὶ Θεοῦ φρονεῖν οἱ ΙΩΣΗΠΟΥ
σοφώτατοι παρ' Ἕλλησιν ὅτι μὲν ἐδιδάχθησαν, ἐκείνου τὰς
ἀρχὰς παρασχόντος, ἐῶ νῦν λέγειν· ὅτι δέ ἐστι καλὰ καὶ πρέ-
ποντα τῇ τοῦ Θεοῦ φύσει καὶ μεγαλειότητι, σφόδρα μεμαρτυ-
ρήκασι· καὶ γὰρ Πυθαγόρας, καὶ Ἀναξαγόρας, καὶ Πλάτων, οἵ **b**
τε μετ' ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι, καὶ μικροῦ δεῖν ἅπαντες
οὕτω φαίνονται περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φύσεως πεφρονηκότες. Ἀλλ'
οἱ μὲν πρὸς ὀλίγους φιλοσοφοῦντες, εἰς πλήθη δόξαις κατειλημ-
μένα τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος ἐξενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησαν· ὁ δ'
ἡμέτερος νομοθέτης, ἅτε δὴ τὰ ἔργα παρέχων τοῖς νόμοις σύμφωνα,
οὐ μόνον τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἔπεισεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων ἀεὶ
γενησομένοις τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ πίστιν ἐνέφυσεν ἀμετακίνητον. **c**
Αἴτιον δ' ὅτι καὶ τῷ τρόπῳ τῆς νομοθεσίας πρὸς τὸ χρήσιμον
πάντων πολὺ διήνεγκεν. Οὐ γὰρ μέρος ἀρετῆς ἐποίησε τὴν εὐσέ-
βειαν, ἀλλὰ ταύτης μέρη τἄλλα, καὶ συνεῖδεν αὐτά, καὶ κατέστησε·
λέγω δὲ τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην, τὴν καρτερίαν, τὴν
τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν ἅπασι συμφωνίαν. Ἅπασαι γὰρ
αἱ πράξεις καὶ διατριβαὶ καὶ λόγοι πάντες ἐπὶ τὴν πρὸς τὸν
Θεὸν ἡμῖν εὐσέβειαν ἔχουσι τὴν ἀναφοράν· οὐδὲν γὰρ τούτων **d**
ἀνεξέταστον, οὐδὲ ἀόριστον παρέλιπεν. Δύο μὲν γάρ εἰσιν
ἁπάσης παιδείας τρόποι καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη κατασκευῆς· ὧν
ὁ μὲν λόγῳ διδασκαλικός, ὁ δὲ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἠθῶν.
Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι νομοθέται ταῖς γνώμαις διέστησαν, καὶ τὸν
ἕτερον αὐτῶν, ὃν ἔδοξεν ἑκάστοις, ἑλόμενοι, τὸν ἕτερον παρ-
έλιπον· οἷον Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Κρῆτες ἔθεσιν ἐπαίδευον, οὐ
λόγοις, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ σχεδὸν οἱ ἄλλοι πάντες Ἕλληνες ἃ μὲν
χρὴ πράττειν ἢ μὴ προσέτασσον διὰ τῶν νόμων, τοῦ δὲ πρὸς αὐτὰ

---

a 5 παρ'] παρὰ τοῖς I b 1 οἵ τε] καὶ οἱ Dindorf b 2 ἐκεῖνον] ἐκείνους Dindorf b 4 κατειλημμένα] κατειλεγμένα I, προκατειλημμένα Ios. b 6 τοῖς νόμοις σύμφωνα] σύμφ. τοῖς λόγοις Niese c 4 τἄλλα] τε ἄλλα I καὶ 1°—κατέστησε] om BO Niese, συνεῖδε καὶ κατέστησε Dindorf d 1 ἡμῖν] ἡμῶν O ἔχουσι τὴν ἀναφοράν] ἀναφέρουσιν BO Niese d 4 ὁ 2°] ἅτερος I d 5 οὖν] om I d 6 παρέλιπον] ἔλιπον BO d 8 ἄλλοι] om O μὲν] om O d 9 προσέταττον O αὐτὰ] αὐτὸν I

ΙΩΣΗΠΟΥ

διὰ τῶν ἔργων ἐθίζειν ὠλιγώρουν. Ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης
ἄμφω ταῦτα συνήρμοσε κατὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν· οὔτε γὰρ
κωφὴν ἀπέλιπε τὴν τῶν ἠθῶν ἄσκησιν, οὔτε τὸν ἐκ τοῦ νόμου
p. 363 λόγον ἄπρακτον εἴασεν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξάμενος
τροφῆς καὶ τῆς κατὰ τὸν οἶκον ἑκάστων διαίτης οὐδὲν οὐδὲ τῶν
βραχυτάτων αὐτεξούσιον ἐπὶ ταῖς βουλήσεσι τῶν χρησομένων
κατέλιπεν, ἀλλὰ καὶ περὶ σιτίων ὅσων ἀπέχεσθαι χρή, καὶ τίνα
προσφέρεσθαι, καὶ περὶ τῶν ⟨κοινωνησόντων⟩ τῆς διαίτης, ἔργων
τε συντονίας, καὶ τοὔμπαλιν ἀναπαύσεως ὅρον ἔθηκεν αὐτὸς καὶ
κανόνα τὸν νόμον, ἵν' ὥσπερ ὑπὸ πατρὶ τούτῳ καὶ δεσπότῃ
b ζῶντες μήτε βουλόμενοι μηθὲν μήθ' ὑπ' ἀγνοίας ἁμαρτάνωμεν.
Οὐδὲ γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς ἀγνοίας ὑποτίμησιν κατέλιπεν, ἀλλὰ καὶ
κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἀπέδειξε παίδευμα τὸν νόμον, οὐκ
εἰσάπαξ ἀκροασαμένοις, οὐδὲ δὶς ἢ πολλάκις, ἀλλ' ἑκάστης ἑβδο-
μάδος τῶν ἄλλων ἔργων ἀφεμένους ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν ἐκέλευσε
τοῦ νόμου συλλέγεσθαι, καὶ τοῦτον ἀκριβῶς ἐκμανθάνειν· ὃ δὴ
πάντες ἐοίκασιν οἱ νομοθέται παραλιπεῖν. Καὶ τοσοῦτον οἱ
πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἀπέχουσι τοῦ κατὰ τοὺς οἰκείους ζῆν
c νόμους, ὥστε σχεδὸν αὐτοὺς οὐδ' ἴσασιν· ἀλλ' ὅταν ἐξαμαρ-
τάνωσι, τότε παρ' ἄλλων μανθάνουσιν, ὅτι τὸν νόμον παραβε-
βήκασιν. Οἵ τε τὰς μεγίστας καὶ κυριωτάτας παρ' αὐτοῖς ἀρχὰς
διοικοῦντες ὁμολογοῦσι τὴν ἄγνοιαν· ἐπιστάτας γὰρ παρακαθ-
ίστανται τῆς τῶν πραγμάτων οἰκονομίας τοὺς ἐμπειρίαν ἔχειν τῶν
νόμων ὑπισχνουμένους. Ἡμῶν δ' ὁντινοῦν εἴ τις ἔροιτο τοὺς
νόμους, ῥᾷον ἂν τις εἴποι πάντας ἢ τοὔνομα τὸ ἑαυτοῦ. Τοι-
d γαροῦν ἀπὸ τῆς πρώτης εὐθὺς αἰσθήσεως αὐτοὺς ἐκμανθάνοντες,
ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὥσπερ ἐγκεχαραγμένους. Καὶ σπάνιος
μὲν ὁ παραβαίνων, ἀδύνατος δ' ἡ τῆς κολάσεως παραίτησις.

---

d 10 ἐθίζειν] ἐρεθίζειν BO* (?) ὠλιγώρησαν I 363 a 1 τῆς] om I a 2 τῶν οἴκων BO, τὸ οἰκεῖον Ios. ἑκάστῳ Ios. a 4—6 καὶ 1°—ἔθηκεν om B a 5 κοινωνησάντων IO b 2 οὐδὲ] οὐ I τὴν] τῆς BO ἀπὸ] Ios., ὑπὸ codd ἐπιτίμησιν O κατέλιπεν] ἠνέσχετο καταλιπεῖν Dindorf καὶ] om I b 4 ἀκροασαμένους Dindorf, -σομένοις Niese b 8 νόμους ζῆν O Niese c 6 εἴ] Ios., om codd ἔροιτο] Ios., ἕλοιτο codd c 7 τις] om Ios. πάντας] πάντα Ios. d 1 τῆς] om O (?) εὐθὺς] post αὐτοὺς O

Τοῦτο πρῶτον ἁπάντων τὴν θαυμαστὴν ὁμόνοιαν ἡμῖν ἐμπε- ΙΩΣΗΠΟΥ ποίηκε. Τὸ γὰρ μίαν μὲν ἔχειν καὶ τὴν αὐτὴν δόξαν περὶ Θεοῦ, τῷ βίῳ δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν, καλλίστην ἐν ἤθεσιν ἀνθρώπων συμφωνίαν ἀποτελεῖ. Παρ' ἡμῖν γὰρ μόνοις οὔτε περὶ Θεοῦ λόγους ἀκούσεταί τις ἀλλήλοις ὑπεναντίους, ὁποῖα πολλὰ παρ' ἑτέροις· (οὐχ ὑπὸ τῶν τυχόντων γὰρ μόνον τὸ κατὰ τὸ προσπεσὸν ἑκάστῳ λέγεται πάθος, ἀλλὰ p. 364 καὶ παρά τισι τῶν φιλοσόφων ἀποτετόλμηται, τῶν μὲν τὴν ὅλην τοῦ Θεοῦ φύσιν ἀναιρεῖν τοῖς λόγοις ἐπικεχειρηκότων, ἄλλων δὲ τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτὸν πρόνοιαν ἀφαιρουμένων·) οὐδ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν βίων ὄψεται διαφοράν, ἀλλὰ κοινὰ μὲν ἔργα πάντων παρ' ἡμῖν, εἷς δὲ ὁ λόγος ὁ τῷ νόμῳ συμφωνῶν περὶ Θεοῦ, πάντα λέγων ἐκεῖνον ἐφορᾶν. Καὶ μὴν περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων, ὅτι δεῖ πάντα τὰ ἄλλα τέλος ἔχειν τὴν εὐσέβειαν, καὶ γυναικῶν ἀκούσειεν ἄν τις καὶ τῶν οἰκετῶν. b Ὅθεν δὴ καὶ τὸ προφερόμενον ἡμῖν ὑπό τινων ἔγκλημα, τὸ δὴ μὴ καινῶν εὑρετὰς ἔργων ἢ λόγων ἄνδρας παρασχεῖν, ἐντεῦθεν συμβέβηκεν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τὸ μηδενὶ τῶν πατρίων ἐμμένειν καλὸν εἶναι νομίζουσι, καὶ τοῖς μάλιστα τολμῶσι ταῦτα παραβαίνειν σοφίας δεινότητα μαρτυροῦσιν· ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον μίαν εἶναι καὶ φρόνησιν καὶ ἀρετὴν ὑπειλήφαμεν, τὸ μηδὲν ὅλως c ὑπεναντίον μήτε πρᾶξαι μήτε διανοηθῆναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσιν. Ὅπερ εἰκότως ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ κάλλιστα τεθῆναι τὸν νόμον. Τὰ γὰρ μὴ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον αἱ πεῖραι δεόμενα διορθώσεως ἐλέγχουσιν· ἡμῖν δὲ τοῖς πεισθεῖσιν ἐξ ἀρχῆς τεθῆναι τὸν νόμον κατὰ Θεοῦ βούλησιν, οὐδ' εὐσεβὲς ἦν ἔτι τοῦτον μὴ φυλάττειν. Τί γὰρ αὐτοῦ τις ἂν μετεκινήσεν,

---

d 5 μὲν] om I d 8 λόγοις O τις] Ios., τοὺς codd 364 a 1 γὰρ] om BO Niese τὸ 1°] om Ios. a 4 πρόνοιαν αὐτὸν I, αὐτοῦ πρόνοιαν Ios. οὐδ'] οὔτ' Ios. a 4—c 7 οὐδ'—φυλάττειν om B a 6 ὁ 1°] om Niese b 2 προφερόμενον] Ios., προσφερόμενον codd b 5 μάλιστα] post παραβαίνειν Niese c 4 τὸν ν. τεθεῖναι O c 5 δεόμενα] Ios., δεόμεναι codd c 7 ἔτι] om O Niese τοῦτον] IO Niese, τοῦτο Dindorf c 7 μετεκίνησεν] I, μετακινήσειεν O Dindorf μετ. ἢ τί] om B

ΙΩΣΗΠΟΥ ἢ τί κάλλιον ἐξεῦρεν, ἢ τί παρ' ἑτέρων ὡς ἄμεινον μετήνεγκεν;

d Ἆρά γε τὴν ὅλην κατάστασιν τοῦ πολιτεύματος; Καὶ τίς ἂν καλλίων ἢ δικαιοτέρα γένοιτο τῆς τὸν Θεὸν μὲν ἡγεμόνα τῶν ὅλων ἡγεῖσθαι πεποιημένης, τοῖς ἱερεῦσι δὲ κοινῇ μὲν τὰ μέγιστα διοικεῖν ἐπιτρεπούσης, τῷ δὲ πάντων ἀρχιερεῖ πάλιν πεπιστευκυίας τὴν τῶν ἄλλων ἱερέων ἡγεμονίαν; Οὓς οὐ κατὰ πλοῦτον οὐδέ τισιν ἄλλαις προύχοντας αὐτομάτοις πλεονεξίαις τὸ πρῶτον εὐθὺς ὁ νομοθέτης ἐπὶ τὴν τιμὴν ἔταξεν, ἀλλ' ὅσοι τῶν μετ' αὐτοῦ πειθοῖ τε καὶ σωφροσύνῃ τῶν ἄλλων διέφερον, τούτοις τὴν περὶ τὸν Θεὸν μάλιστα θεραπείαν ἐνεχείρισεν. Τοῦτο δ' ἦν καὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἀκριβὴς ἐπιμέλεια· καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων, καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν.

p. 365 Τίς ἂν οὖν ἀρχὴ γένοιτο ταύτης ὁσιωτέρα; Τίς δὲ τιμὴ Θεῷ μᾶλλον ἁρμόζουσα; Παντὸς μὲν τοῦ πλήθους κατεσκευασμένου πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ἐξαίρετον δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἱερέων πεπιστευμένων, ὥσπερ δὲ τελετή ἐστι τῆς ὅλης πολιτείας οἰκονομουμένης. Ἃ γὰρ ὀλίγων ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιτηδεύοντες ἄλλοι φυλάττειν οὐ δύνανται, μυστήρια καὶ τελετὰς ἐπονομάζοντες, ταῦτα μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ γνώμης ἀμεταθέτου φυλάττομεν

b ἡμεῖς διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος. Τίνες οὖν εἰσὶν αἱ προρρήσεις καὶ προαγορεύσεις; Ἁπλαῖ τε καὶ γνώριμοι. Πρώτη δ' ἡγεῖται ἡ περὶ Θεοῦ λέγουσα· Θεὸς ἔχει τὰ σύμπαντα, παντελὴς καὶ μακάριος, αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ πᾶσιν αὐτάρκης, ἀρχή, καὶ μέσα, καὶ τέλος οὗτος τῶν ἁπάντων· ἔργοις μὲν καὶ χάρισιν ἐναργής, καὶ παντὸς οὑτινοσοῦν φανερώτερος, μορφὴν δὲ καὶ μέγεθος ἡμῖν

---

c 8 ἐξεῖρεν] μετακινήσειεν B   d 2 γένοιτο] I Ios., γένηται O   τὸν] τοῦ IO, om Ios.   Θεὸν] Θεοῦ O   d 2—365 a 3 ἡγεμόνα—δὲ om B   d 3 ἡγεῖσθαι] om Niese   d 5 κατὰ] om O   d 6 προύχοντας] προύχουσι O   αὐτομάτοις] I Ios., om O   d 7 ὁ] Ios., om codd   νομοθέτης] νομοθετῆσαι I   d 8 τῶν ἄλλων] om O   d 9 μάλιστα] I Ios., om O   τοῦτο] τούτοις Dindorf   d 12 ἱερεῖς] ἱεροῖς O   365 a 4 τελετή ἐστι] τελετῆς τινος Ios.   a 7 μετὰ πολλῆς] μεθ' BO Niese   b 1 διὰ τοῦ παντὸς] δι' BO Niese   τίνες] τίνος BO   b 2 προαγορεύσεις] ἀπαγ. Ios.   b 3 Θεὸς] pr ὁ Ios   b 4 μέσα] BI Ios., μέση O   b 5 οὗτος τῶν ἁπάντων] I, πάντων οὗτος BO   b 6 οὑτινοσοῦν] οὗτινος I Niese

ἀφανέστατος. Πᾶσα μὲν ὕλη πρὸς εἰκόνα τὴν τούτου, κἂν ᾖ ΙΩΣΗΠΟΥ
πολυτελής, ἄτιμος· πᾶσα δὲ τέχνη πρὸς μιμήσεως ἐπίνοιαν c
ἄτεχνος· οὐδὲν ὅμοιον οὔτ' εἴδομεν, οὔτ' ἐπινοοῦμεν, οὔτ' εἰκάζειν
ἐστὶν ὅσιον. Ἔργα βλέπομεν αὐτοῦ, φῶς, οὐρανόν, γῆν, ἥλιον καὶ
σελήνην, ὕδατα, ζώων γενέσεις, καρπῶν ἀναδόσεις. Ταῦτα Θεὸς
ἐποίησεν, οὐ χερσίν, οὐ πόνοις, οὔ τινων συνεργασαμένων ἐπι-
δεηθείς, ἀλλ' αὐτοῦ καλὰ θελήσαντος καλῶς ἦν εὐθὺς γεγονότα.
Τούτῳ δεῖ πάντας ἀκολουθεῖν, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν ἀσκοῦντας
ἀρετήν· τρόπος γὰρ Θεοῦ θεραπείας οὗτος ὁσιώτατος. Εἷς ναὸς
ἑνὸς Θεοῦ (φίλον γὰρ ἀεὶ παντὶ τὸ ὅμοιον) κοινὸς ἁπάντων, κοινοῦ
Θεοῦ ἁπάντων. Τοῦτον θεραπεύουσι μὲν διὰ παντὸς οἱ ἱερεῖς· d
ἡγεῖται δὲ τούτων ὁ πρῶτος ἀεὶ κατὰ γένος. Οὗτος μετὰ τῶν
συνιερέων θύσει τῷ Θεῷ, φυλάξει τοὺς νόμους, δικάσει περὶ
τῶν ἀμφισβητουμένων, κολάσει τοὺς ἐλεγχθέντας. Ὁ τούτῳ μὴ
πειθόμενος ὑφέξει δίκην, ὡς εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν ἀσεβῶν. Θύομεν
τὰς θυσίας οὐκ εἰς πλήρωσιν ἑαυτοῖς καὶ μέθην, ἀβούλητα γὰρ
τῷ Θεῷ τάδε, καὶ πρόφασις ἂν ὕβρεως γένοιτο καὶ πολυτελείας·
ἀλλὰ σώφρονας, εὐτάκτους, εὐσταλεῖς, ὅπως μάλιστα θύοντες
σωφρονῶσι. Καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις χρὴ πρῶτον ὑπὲρ τῆς κοινῆς p. 366
εὔχεσθαι σωτηρίας, εἶθ' ὑπὲρ ἑαυτῶν· ἐπὶ γὰρ κοινωνίᾳ γεγό-
ναμεν· καὶ ταύτην ὁ προτιμῶν τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἰδίου μάλιστα
εἴη Θεῷ κεχαρισμένος. Παράκλησις δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἔστω
διὰ τῆς εὐχῆς καὶ δέησις, οὐχ ὅπως διδῷ τὰ ἀγαθά· δέδωκε γὰρ
αὐτὸς ἑκών, καὶ πᾶσιν εἰς μέσον κατατέθεικεν· ἀλλ' ὅπως

---

c 2 οὐδὲν—ὅσιον] om B c 4 καὶ σελήνην] om BO Niese ὕδατα] ποταμοὺς καὶ θάλατταν I c 5 οὐ 2°, 3°] οὐδὲ I c 6 καλὰ] om BO Niese εὐθὺς ἦν I c 7 τουτῷ—αὐτὸν] τοῦτον θεραπευτέον BO Niese d 1 θεραπεύσουσιν Niese d 2 ἡγεῖται] ἡγήσεται Niese d 3 συνιερέων] ἱερέων B, ἄλλων ἱερέων I d 4 ἐλεγθέντας (sic) I d 5 τὸν] om Niese θύσομεν I d 6 πλήρωσιν—μέθην] μέθην ἑαυτοῖς O Niese ἀβούλητον O Niese d 7 τῷ] om I Ios. τάδε] τόδε O Niese καὶ—σωφρονῶσι] ἀλλ' εἰς σωφροσύνην BO Niese 366 a 1 καὶ] om I χρὴ πρῶτον] post εὔχεσθαι I a 4 παράκλησις—δέησις] δέησις δ' ἔστω πρὸς τὸν Θεόν BO Niese a 6 κατέθεικεν BO

ΙΩΣΗΠΟΥ δέχεσθαι δυνώμεθα, καὶ λαβόντες φυλάττωμεν. Ἁγνείας ἐπὶ
ταῖς θυσίαις διείρηκεν ὁ νόμος ἀπὸ κήδους, ἀπὸ λέχους, ἀπὸ
b κοινωνίας τῆς πρὸς γυναῖκα, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἃ μακρὸν ἂν
εἴη νῦν γράφειν.

Τοιοῦτος μὲν ὁ περὶ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου θεραπείας λόγος
ἡμῖν ἐστίν· ὁ δ' αὐτὸς ἅμα καὶ νόμος. Τίνες δὲ οἱ περὶ γάμων
νόμοι; Μίξιν μόνην οἶδεν ὁ νόμος τὴν κατὰ φύσιν τὴν πρὸς
γυναῖκα, καὶ ταύτην, εἰ μέλλοι τέκνων ἕνεκα γίνεσθαι· τὴν δὲ
πρὸς ἄρρενα ἀρρένων ἐστύγηκε, καὶ θάνατος τὸ ἐπιτίμιον εἴ τις
ἐπιχειρήσειε. Γαμεῖν δὲ κελεύει, μὴ προικὶ προσέχοντας, μηδὲ
c βιαίοις ἁρπαγαῖς, μηδ' αὖ δόλῳ καὶ δι' ἀπάτης πείσαντας, ἀλλὰ
μνηστεύειν παρὰ τοῦ δοῦναι κυρίου, καὶ κατὰ συγγένειαν ἐπι-
τήδειον. Γυνὴ χείρων, φησίν, ἀνδρὸς εἰς ἅπαντα· τοιγαροῦν
ὑπακουέτω, μὴ πρὸς ὕβριν, ἀλλ' ἵνα ἄρχηται· Θεὸς γὰρ ἀνδρὶ
κράτος ἔδωκε. Ταύτῃ συνεῖναι δεῖ τὸν γήμαντα μόνῃ· τὸ δὲ τὴν
ἄλλου πειρᾶν ἀνόσιον. Εἰ δέ τις τοῦτο πράξειεν, οὐδεμία θανάτου
παραίτησις· οὔτε εἰ βιάσαιτο παρθένον ἑτέρῳ συνωμολογημένην,
οὔτ' εἰ πείσαι γεγαμημένην. Τέκνα τρέφειν ἅπαντα προσέταξε.
d Καὶ γυναιξὶν ἀπεῖπε μήτ' ἀμβλοῦν τὸ σπαρὲν μήτε διαφθείρειν·
ἀλλὰ ἣν φανείη, τεκνοκτόνος ἂν εἴη ψυχὴν ἀφανίζουσα καὶ τὸ
γένος ἐλαττοῦσα. Τοιγαροῦν οὐδ' εἴ τις ἐπὶ λέχους φθορὰν παρέλθοι,
καθαρὸς εἶναι τότε προσήκει. Καὶ μετὰ τὴν νόμιμον συνουσίαν
ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀπολούσασθαι· ψυχῆς ἔχειν τοῦτο μερισμὸν
πρὸς ἄλλην χώραν ὑπέλαβε. Καὶ γὰρ ἐμφυομένη σώμασι κακοπαθεῖ,
καὶ τούτων αὖ πάλιν θανάτῳ διακριθεῖσα. Δι' ὅπερ ἁγνείας ἐπὶ

a 8 διῄρηκεν O b 1—4 ἃ—νόμος] om BO, uncinis inclusit Niese b 3 καὶ] κατὰ I b 5 νόμοι] om I οἶδεν] εἶδεν O τὴν 1°] om I b 6 γίνεσθαι] γενήσεσθαι I c 1 δόλῳ καὶ] om BO δι' ἀπάτης] ἀπάτῃ BO Ios. πείσαντες O c 2 ἐπιτηδείου BO Niese c 5 κράτος] pr τὸ Ios. c 7 συνωμολογημένην] προσωμ. Dindorf, προωμ. Niese c 8 πείσειεν Ios. d 2—367 a 8 ἀλλὰ—ἐπιφανῶν om B d 2 τεκνοκτόνος] τεκτοκτόνος (sic) I d 5 ἀπολούσασθαι] Ios., ἀπολούεσθαι codd d 5—6 ψυχῆς—ὑπέλαβε] codd, ψυχῆς τε γὰρ καὶ σώματος ἐγγίνεται μολυσμὸς ὡς πρὸς ἄλλην χώραν ὑποβαλόντων Ios. d 6 κακοπαθεῖ] + ἡ ψυχή Ios. d 7 πάλιν] om O Niese θανάτῳ] pr ὡς Dindorf

πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἔταξεν. Οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων p. 367
γενέσεσιν ἐπέτρεψεν εὐωχίαν συντελεῖν καὶ προφάσεις ποιεῖσθαι
μέθης, ἀλλὰ σώφρονα τὴν ἀρχὴν εὐθὺς τῆς τροφῆς ἔταξε, καὶ
γράμματα παιδεύειν ἐκέλευσε τὰ περὶ τοὺς νόμους, καὶ τῶν
προγόνων τὰς πράξεις ἐπίστασθαι· τὰς μὲν ἵνα μιμῶνται, τοῖς
δ' ἵνα συντρεφόμενοι μήτε παραβαίνωσι, μήτε σκῆψιν ἀγνοίας
ἔχωσι. Τῆς εἰς τοὺς τετελευτηκότας προυνόησεν ὁσίας, οὐ
πολυτελείαις ἐνταφίων, οὐδὲ κατασκευαῖς μνημείων ἐπιφανῶν,
ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν κηδείαν ἔταξε τοῖς οἰκειοτάτοις ἐπιτελεῖν, b
πᾶσι δὲ τοῖς παριοῦσι θαπτομένου τινὸς καὶ προσελθεῖν καὶ
συναποδύρεσθαι νόμιμον ἐποίησε· καθαίρειν δὲ κελεύει καὶ τὸν
οἶκον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀπὸ κήδους, ἵνα πλεῖστον ἀπέχῃ τοῦ
δοκεῖν καθαρὸς εἶναί τις φόνον ἐργασάμενος. Γονέων τιμὴν
μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν δευτέραν ἔταξε· καὶ τὸν οὐκ ἀμειβόμενον
τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας, ἀλλ' εἰς ὁτιοῦν ἐλλείποντα, λευσθη-
σόμενον παραδίδωσι. Καὶ παντὸς τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔχειν c
τοὺς νέους φησίν, ἐπεὶ πρεσβύτατον ὁ Θεός. Κρύπτειν οὐδὲν
ἐᾷ πρὸς φίλους, οὐ γὰρ εἶναι φιλίαν τὴν μὴ πάντα πιστεύουσαν·
κἂν συμβῇ τις ἔχθρα, τούτων ἀπόρρητα λέγειν κεκώλυκε. Δικάζων
εἰ δῶρα τις λάβοι, θάνατος ἡ ζημία. Περιορῶν ἱκέτην, βοηθεῖν
ἐνόν, ὑπεύθυνος. Ὃ μὴ κατέθηκέ τις, οὐκ ἀναιρήσεται. Τῶν
ἀλλοτρίων οὐδενὸς ἅψεται. Δανείσας, τόκον οὐ λήψεται.
Ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν συνέχει
κοινωνίαν.

---

367 a 1 *προσέταξεν* Ios. a 2 *εὐωχίας* Ios. a 4 *τὰ περὶ τοὺς νόμους*] *περί τε τοὺς νόμους ἀναστρέφεσθαι* Dindorf a 7 *τῆς*] + *δὲ* Ios. *προυνόησεν*] O Ios., *προενόησεν* I a 7, 8 *οὐ, οὐδὲ*] *οὔτε, οὔτε* Dindorf b 1 *τῆς κηδείας* BO *ἔταξε*] *προσέταξε* Dindorf, om BO Niese b 2 *θαπτομένου τινὸς*] om BO Niese b 3 *συναποδύρασθαι* Ios. *νόμιμον ἐποίησε*] *ἐπ. νόμ.* Dindorf, om O Niese *κελεύει*] om O Ios. b 6 *Θεὸν*] pr *τὸν* I c 1 *παραδίδωσι*] *παραδίδοσθαι κελεύει* Dindorf *καὶ*] pr *κελεύει* I c 2 *φησίν*] om I c 4 *συμβῇ*] + *δέ* Dindorf *τούτων ἀπόρρητα*] *τἀπόρρητα* Niese *ἀπόρρατα* O c 5 *λάβῃ* BO *ἱκέτην*] *οἰκέτην* BO *βοηθεῖν*] *βοηθὸν* B c 6—d 8 *ὃ—ἠθέλησε* om B c 7 *δανείσας*] om O Niese c 8 *ταῦτα—κοινωνίαν*] om O, uncinis inclusit Niese

ΙΩΣΗΠΟΥ

d Πῶς δὲ καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλοφύλους ἐπιεικείας ἐφρόνησεν ὁ νομοθέτης ἄξιον ἰδεῖν· φανεῖται γὰρ ἄριστα πάντων προνοησάμενος, ὅπως μήτε τὰ οἰκεῖα διαφθείρωμεν, μήτε φθονήσωμεν τοῖς μετέχειν τῶν ἡμετέρων προαιρουμένοις. Ὅσοι μὲν γὰρ θέλουσιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν νόμους ζῆν ὑπελθόντες, δέχεται φιλοφρόνως, οὐ τῷ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ βίου νομίζων εἶναι τὴν οἰκειότητα· τοὺς δ' ἐκ παρέργου προσιόντας ἀναμίγνυσθαι ταῖς συνηθείαις οὐκ ἠθέλησε. Τὰ ἄλλα δὲ προείρηκεν ὧν ἐστιν ἡ μετάδοσις ἀναγκαία· πᾶσι παρέχειν τοῖς δεομένοις πῦρ, ὕδωρ, τροφήν, ὁδοὺς φράζειν, ἄταφον μὴ περιορᾶν.

p. 368 Ἐπιεικῆ δὲ καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους κριθέντα εἶναι· οὐ γὰρ ἐᾷ τὴν γῆν αὐτῶν πυρπολεῖν, οὐδὲ κόπτειν ἥμερα δένδρα συγκεχώρηκεν· ἀλλὰ καὶ σκυλεύειν ἀπείρηκε τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, καὶ τῶν αἰχμαλώτων προυνόησεν, ὅπως αὐτῶν ὕβρις ἀπῇ, μάλιστα δὲ γυναικῶν. Οὕτως δὲ πόρρωθεν ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν διδάσκειν ἡμᾶς ἐσπούδασεν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἀλόγων ζῴων ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ μόνην μὲν ἀφῆκε τούτων χρῆσιν τὴν
b νενομισμένην, πᾶσαν δ' ἑτέραν ἐκώλυσεν. Ἃ δ' ὥσπερ ἱκετεύοντα προσφεύγει ταῖς οἰκίαις, ἀπεῖπεν ἀνελεῖν· οὐδὲ νεοττοῖς τοὺς γονέας αὐτῶν ἐπέτρεψε συνεξαίρειν· φείδεσθαι δὲ κἀν τῇ πολεμίᾳ τῶν ἐργαζομένων ζῴων, καὶ μὴ φονεύειν.

Οὕτω πανταχόθεν τὰ πρὸς ἐπιείκειαν περιεσκέψατο, διδασκαλικοῖς μὲν τοῖς προειρημένοις χρησάμενος νόμοις, τοὺς δ' αὖ κατὰ τῶν παραβαινόντων τιμωρητικοὺς τάξας ἄνευ προφάσεως.

---

d 1 *περὶ τῆς πρὸς*] *πρὸς τῆς περὶ τοὺς* I *περὶ*] om Niese *ἐφρόνησεν*] *ἐφρόντισεν* O Niese d 2 *φανεῖται—προνοησάμενος*] om O, uncinis inclus Niese d 3 *διαφθείροιμεν* O d 5 *θέλουσιν*] *ἐὰν θέλωσιν* I *δέχεται*] + *τε* O d 6 *φιλοφρόνως*] *φιλανθρώπως* O² d 8 *τῇ συνηθείᾳ* O d 9 *ἡ μετάδοσίς ἐστιν* BO 368 a 1 *ἐπιεικεῖς* BO *κριθέντας* BO a 2 *κόπτειν*] *τάσσειν* B, *τάμνειν* O*, *τέμνειν* O² Niese *συγκεχώρηκεν*] om B Niese a 5 *πόρρωθεν*] om O Ios. a 6 *διδάσκειν -ὥστε*] *ἡμᾶς ἐπαίδευσεν ὡς* BO Dindorf, *ἡμ. ἐξεπαίδευσεν ὡς* Niese *οὐδὲ*] *μηδὲ* BO Niese a 7 *ὠλιγώρησεν*] *ὠλιγώρηκεν* Dindorf, *ὀλιγωρεῖν* B, *ὀλιγωρεῖν* O Niese *μὲν*] I, om BO Niese *ἐφῆκε* Niese b 1 *νενομισμένην*] *νόμιμον* BO Ios. b 1—4 *ἃ—φονεύειν* om B b 3 *συνεξαίρειν*] *σὺν ἐξαίρειν* I, *συνεξαιρεῖν* Niese b 7 *τιμωρικοὺς* O *ἄνευ*] pr *οὐκ* BIO

ΙΩΣΗΠΟΥ

Ζημία γὰρ ἐπὶ τοῖς πλείστοις τῶν παραβαινόντων ἐστὶ θάνατος· c
ἂν μοιχεύσῃ τις, ἂν βιάσηται κόρην, ἂν ἄρρενι τολμήσῃ πεῖραν
προσφέρειν, ἂν ὑπομείνῃ παθεῖν ὁ πειρασθείς. Ἔστι δὲ καὶ
ἐπὶ δούλοις ὁμοίως ὁ νόμος ἀπαραίτητος. Ἀλλὰ καὶ περὶ
μέτρων, ἤν τις κακουργήσῃ ἢ σταθμῶν, ἢ περὶ πράσεως ἀδίκου
καὶ δόλῳ γενομένης· κἂν ὑφέληταί τις ἀλλότριον, κἂν ὃ μὴ
κατέθηκεν ἀνέληται, πάντων εἰσὶ κολάσεις, οὐχ οἷαι παρ' ἑτέροις,
ἀλλ' ἐπὶ τὸ μεῖζον. Περὶ μὲν γὰρ γονέων ἀδικίας, ἢ τῆς εἰς
τὸν Θεὸν ἀσεβείας, κἂν μέλλῃ τις, εὐθὺς ἀπόλλυται. Τοῖς
μέντοι γε κατὰ τοὺς νόμους πάντα πράττουσι γέρας ἐστὶν οὐκ d
ἀργύριον, οὐδὲ χρυσός, οὐ μὴν οὐδὲ κοτίνου στέφανος ἢ σελίνου
καὶ τοιαύτη τις ἀνακήρυξις· ἀλλ' αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ τὸ συνειδὸς
ἔχων μαρτυροῦν πεπίστευκε, τοῦ μὲν νομοθέτου προφητεύσαντος,
τοῦ δὲ Θεοῦ τὴν πίστιν ἰσχυρὰν παρεσχηκότος, ὅτι τοῖς τοὺς
νόμους διαφυλάξασιν, κἂν εἰ δέοι θνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν προθύμως
⟨ἀποθανοῦσιν⟩, ἔδωκεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τε πάλιν, καὶ βίον
ἀμείνω λαβεῖν ἐκ περιτροπῆς.

Ὤκνουν δ' ἂν ἐγὼ νῦν ταῦτα γράφειν, εἰ μὴ διὰ τῶν ἔργων
ἅπασιν ἦν φανερὸν ὅτι πολλοὶ καὶ πολλάκις ἤδη τῶν ἡμετέρων p. 369
περὶ τοῦ μηδὲ ῥῆμα φθέγξασθαι παρὰ τὸν νόμον πάντα παθεῖν
γενναίως προείλοντο. Καίτοιγε εἰ μὴ συμβεβήκει γνώριμον
ἡμῶν τὸ ἔθνος ἅπασιν ἀνθρώποις ὑπάρχειν, κἂν φανερῷ κεῖσθαι
τὴν ἐθελούσιον ἡμῶν τοῖς νόμοις ἀκολουθίαν, ἀλλά τις ἢ συγγράψαι
λέγων αὐτὸς ἀνεγίνωσκε τοῖς Ἕλλησιν, ἤ που περιτυχεῖν ἔξω
τῆς γινωσκομένης γῆς ἔφασκεν ἀνθρώποις τοιαύτην μὲν ἔχουσι
δόξαν οὕτω σεμνὴν περὶ τοῦ Θεοῦ, τοιούτοις δὲ νόμοις πολὺν b

---

c 1 ἐστὶ] ὁ BO c 2 τολμήσει O c 5 εἴ τις κακουργήσειεν Dindorf, κακουργήσειεν BIO c 9 τὸν Θεὸν] Θεὸν B Niese, ἐν O d 1 κατὰ—πράττουσι] νομίμως βιοῦσι BO Niese d 2 ἀργύριον] ἄργυρος Ios. μὴν οὐδὲ] om BO Niese d 3 αὐτῷ] αὐτῷ I, αὐτὸ BO d 7–369 b 5 γενέσθαι—κατηγοροῦσι om B d 7 ⟨ἀποθανοῦσιν⟩] Ios., Heinichen, ἀποθανεῖν IO d 9 νῦν] om Niese 369 a 1 ἦν ἅπασι I a 2 ῥῆμα] + μόνον I a 3 προείλοντο] ὑπέστησαν I καίτοιγε—ἀκολουθίαν] uncinis inclus Niese καίτοιγε εἰ] κἄν τε εἰ Niese a 4 ὑπάρχει Niese a 6 λέγων] λόγος O ? Niese αὐτὸς] αὐτοῖς O Niese b 1 τοῦ] om Niese

ΙΩΣΗΠΟΥ αἰῶνα βεβαίως ἐμμεμενηκόσι, πάντας ἂν οἶμαι θαυμάσαι διὰ τὰς
συνεχεῖς παρ' αὐτοῖς μεταβολάς· ἀμέλει τῶν γράψαι τι παρα-
πλήσιον εἰς πολιτείαν καὶ νόμους ἐπιχειρησάντων ὡς θαυμαστὰ
συνθέντων κατηγοροῦσι, φάσκοντες αὐτοὺς λαβεῖν ἀδυνάτους
ὑποθέσεις. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους παραλείπω φιλοσόφους, ὅσοι
τι τοιοῦτον ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπραγματεύσαντο· Πλάτων
δὲ θαυμαζόμενος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς καὶ σεμνότητι βίου
c διενεγκών, καὶ δυνάμει λόγων καὶ πειθοῖ πάντας ὑπεράρας τοὺς
ἐν φιλοσοφίᾳ γεγονότας, ὑπὸ τῶν φασκόντων δεινῶν εἶναι τὰ
πολιτικὰ μικροῦ δεῖν χλευαζόμενος καὶ κωμῳδούμενος διατελεῖ.
Καίτοι τἀκείνου σκοπῶν συχνῶς τις ἂν εὕροι ῥᾴονα ὄντα καὶ ⟨τῆς⟩
τῶν πολλῶν ἔγγιον συνηθείας. Αὐτὸς δὲ Πλάτων ὡμολόγηκεν
ὅτι τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν εἰς τὴν τῶν ὄχλων ἄνοιαν
οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἐξενεγκεῖν. Ἀλλὰ τὰ μὲν Πλάτωνος λόγους
τινὲς εἶναι κενοὺς νομίζουσι, κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν κεκαλλι-
d γραφημένους. Μάλιστα δὲ τῶν νομοθετῶν Λυκοῦργον τεθαυμάκασι,
καὶ τὴν Σπάρτην ἅπαντες ὑμνοῦσιν, ὅτι τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐπὶ
πλεῖστον ἐνεκαρτέρησαν. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν ὡμολογήσθω
τεκμήριον ἀρετῆς εἶναι, τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις. Οἱ δὲ
Λακεδαιμονίους θαυμάζοντες τὸν ἐκείνων χρόνον ἀντιπαρα-
βαλλέτωσαν τοῖς πλείοσιν ἢ δισχιλίοις ἔτεσι τῆς ἡμετέρας
πολιτείας· καὶ προσέτι λογιζέσθωσαν ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέν,
ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν χρόνον εἶχον τὴν ἐλευθερίαν, ἀκριβῶς ἔδοξαν
τοὺς νόμους διαφυλάττειν, ἐπεὶ μέντοι περὶ αὐτοὺς ἐγένοντο μετα-
βολαὶ τῆς τύχης, μικροῦ δεῖν ἁπάντων ἐξελάθοντο τῶν νόμων.
ἡμεῖς δὲ ἐν τύχαις μυρίαις γεγονότες, διὰ τὰς τῶν βασιλευσάντων

b 2 ἐμμεμενηκέναι IO b 5 συντεθέντων I ἀδυνάτους] ἀθανάτους I b 7 συγγράμμασιν] γράμμασιν BO Niese c 4 σκοπῶν] Ios., σκόπτων I, σκώπτων BO ῥᾴονα ὄντα] Dindorf, ῥᾷον codd ⟨τῆς⟩] conieci, τὰς codd, Dindorf, ταῖς Niese c 5 συνηθείαις Niese c 6 τοῦ] om Niese ἄνοιαν] ἄγνοιαν Ios. c 8 τινὰς Dindorf καλλιγραφομένους B, κεκαλλιγραφομένους I d 1 τεθαύμακα O d 3 ἐκαρτέρησαν I ὡμολογήσθω] I Niese, ὁμολογείσθω O, ὡμολογείσθω B d 6—10 τοῖς—νόμων om B d 7 μέν] om Niese d 9 φυλάττειν I d 10 ἐπελάθοντο Niese d 11 γεγονότες μυρίαις BO Niese

ΙΩΣΗΠΟΥ

τῆς Ἀσίας μεταβολάς, οὐδ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῶν δεινῶν τοὺς p. 370
νόμους προὔδομεν.

Ταῦτα μὲν καὶ Ἰώσηπος περὶ τῆς κατὰ Μωσέα Ἰουδαίων πολιτείας. Περὶ δὲ τῆς ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσι νόμοις ἐπεσκιασμένης καὶ ἀλληγορικῆς θεωρίας πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἐπαρκεῖν ἡγοῦμαι τὰς Ἐλεαζάρου καὶ Ἀριστοβούλου διηγήσεις, ἀνδρῶν τὸ μὲν γένος Ἑβραίων ἀνέκαθεν, τὸν δὲ χρόνον κατὰ τοὺς Πτολεμαίων χρόνους διαπρεψάντων. Ὧν ὁ Ἐλεάζαρος καὶ τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιώματι τετιμημένος μικρῷ **b**
πρότερον ἡμῖν ἐδηλοῦτο, ὃς δὴ τοῖς παρὰ βασιλέως ὡς αὐτὸν ἥκουσι πρεσβείας ἕνεκα τῆς τῶν Ἑβραϊκῶν λόγων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα μεταβολῆς τὸν τρόπον ὑποτυπούμενος τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἀλληγορουμένης ἰδέας, τοιαύτην πεποίηται τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν·

ΑΡΙΣΤΕΟΥ

9. *Ἄξιον δὲ ἐπιμνησθῆναι ⟨διὰ⟩ βραχέων τῶν ὑποδειχ-* **c**
θέντων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὰ δι' ἡμῶν ἐπιζητηθέντα· νομίζειν γὰρ τοῖς πολλοῖς περιεργίαν ἔχειν τινὰ τῶν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, λέγω δὲ περί τε βρωτῶν, καὶ ποτῶν, καὶ τῶν νομιζομένων ἀκαθάρτων εἶναι κνωδάλων. Πυνθανομένων γὰρ ἡμῶν διὰ τί, μιᾶς κατα-βολῆς οὔσης, τὰ μὲν ἀκάθαρτα νομίζεται πρὸς βρῶσιν, τὰ δὲ καὶ **d**
πρὸς τὴν ἀφήν· δεισιδαιμόνως γὰρ τὰ πλεῖστα τὴν νομοθεσίαν ἔχειν, ἐν δὲ τούτοις πάλιν ⟨πάνυ⟩ δεισιδαιμόνως· πρὸς ταῦτα οὕτως ἐνήρξατο· Θεωρεῖς, ἔφη, τὰς ἀναστροφὰς καὶ τὰς ὁμιλίας, οἷον ἐνεργάζονται πρᾶγμα, διότι κακοῖς ὁμιλήσαντες διαστροφὰς

---

370 c 1 Aristeas, ed Hody p xvi

---

370 a 3 Ἰώσηπος] pr ὁ I a 5 ἐπεσκ. καὶ] om BO a 6 ἀπαρκεῖν I a 7—9 καὶ—Ἐλ. om B a 7 ἀνδρῶν τὸ μὲν γένος] om O a 8 Πτολεμαίων] cf 323 d 7, Πτολεμαίου I b 1 τῷ] τῶν O ἀξιωμάτων O b 4 λόγον O[2] ἐπὶ] εἰς BO b 6 τοῦ λόγου τὴν] τὴν λόγου B, τὴν τοῦ λόγου O c 1 ⟨διὰ⟩] coniec Vig., om codd ὑποδ.] ἐπιδ. I c 3 λέγω δὲ] om Ar. c 4 βρωτῶν] τῶν βρωμάτων Ar. d 3 ⟨πάνυ⟩] Ar., om codd ἐνήρξατο πρὸς ταῦτα οὕτως BO d 4 θεωρεῖν BO d 5 κακοῖς] κανοῖς (sic) I

ΑΡΙΣΤΕΟΥ ἐπιλαμβάνουσιν ἄνθρωποι, καὶ ταλαίπωροι δι᾿ ὅλου τοῦ ζῆν εἰσιν·
ἐὰν δὲ σοφοῖς καὶ φρονίμοις συζῶσιν, ἐξ ἀγνοίας ἐπανορθώσεως
εἰς τὸν βίον ἔτυχον. Διαστειλάμενος οὖν τὰ τῆς εὐσεβείας καὶ
δικαιοσύνης πρῶτον ὁ νομοθέτης ἡμῶν, καὶ διδάξας ἕκαστα περὶ
τούτων, οὐκ ἀπαγορευτικῶς μόνον ἀλλ᾿ ἐνδεικτικῶς, καὶ τὰς
p. 371 βλάβας προδήλους, καὶ τὰς ὑπὸ Θεοῦ γενομένας ἐπιπομπὰς τοῖς
αἰτίοις. Προϋπέδειξε γὰρ πρῶτον πάντων, ὅτι μόνος ὁ Θεός
ἐστι, καὶ διὰ πάντων ἡ δύναμις αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, πεπληρω-
μένου παντὸς τόπου τῆς δυναστείας, καὶ οὐθὲν αὐτὸν λανθάνει
τῶν ἐπὶ γῆς γινομένων ὑπ᾿ ἀνθρώπων κρυφίως, ἀλλ᾿ ὅσα ποιεῖ
τις αὐτῷ φανερὰ καθέστηκε, καὶ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι. Ταῦτ᾿
οὖν ἐξεργαζόμενος ἀκριβῶς καὶ πρόδηλα θείς, ἔδειξεν ὅτι καὶ ἐὰν
ἐννοηθῇ τις κακίαν ἐπιτελεῖν οὐκ ἂν λάθοι, μὴ ὅτι καὶ πράξας, δι᾿
ὅλης τῆς νομοθεσίας τὸ τοῦ Θεοῦ δυνατὸν ἐνδεικνύμενος. Ποιη-
b σάμενος οὖν τὴν καταρχὴν ταύτην, καὶ δείξας ὅτι πάντες οἱ
λοιποὶ παρ᾿ ἡμᾶς ἄνθρωποι πολλοὺς θεοὺς εἶναι νομίζουσιν, αὐτοὶ
δυναμικώτεροι πολλῷ καθεστῶτες ὧν σέβονται ματαίως. Ἀγάλ-
ματα γὰρ ποιήσαντες ἐκ λίθων, ἢ ξύλων, εἰκόνας φασὶν εἶναι τῶν
ἐξευρόντων τι πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῖς χρήσιμον, οἷς προσκυνοῦσι,
παρὰ πόδας ἔχοντες τὴν ἀναισθησίαν. Εἴτε γὰρ κατ᾿ ἐκεῖνό τις
θείη, κατὰ τὴν ἐξεύρεσιν, παντελῶς ἀνόητον. Τῶν γὰρ ἐν τῇ
c κτίσει λαβόντες τινὰ συνέθηκαν καὶ προσυπέδειξαν εὐχρηστοτάτην
τὴν κατασκευὴν αὐτῶν, οὐ ποιήσαντες αὐτοί· διὸ κενὸν καὶ
μάταιον τοὺς ὁμοίους ἀποθεοῦν. Καὶ γὰρ ἔτι καὶ νῦν εὑρετικώ-
τεροι καὶ πολυμαθέστεροι τῶν ἀνθρώπων τῶν πρίν εἰσι πολλοί,
καὶ οὐκ ἂν φθάνοιεν αὐτοὺς προσκυνοῦντες. Καὶ νομίζουσιν οἱ
ταῦτα διαπλάσαντες καὶ μυθοποιήσαντες τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώ-

---

d 6 δι᾿ ὅλου] διὰ I τοῦ ζῆν] τὴν ζωὴν BO d 8 οὖν] om Ar.
d 10 ἐνδίκως Ar. 371 a 1 θεοῦ] pr τοῦ Ar. γιγνομένας I Ar.
a 2 ὑπέδειξε Ar. a 3 διὰ πάντων] post αὐτοῦ BO αὐτοῦ] τοῦ αὐτοῦ
ἐστι Ar. a 5 κρυφαίως I a 7 ἀκριβῶς] om BO a 8 δι᾿] ἐξ BO
δι᾿ ὅλης] διὰ πάσης Ar. b 4 γὰρ] om BO ἢ] καὶ Ar.
b 6—d 8 εἴτε—δοξῶν om B b 7 ἀνόητοι Ar. c 1 εὔχρηστα Ar.
c 2 τὴν] om I οὐ ποιήσαντες αὐτοί] om O c 3 εὑρηματικώτεροι Ar.

τατοι καθεστάναι. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων πολυματαίων τί δεῖ καὶ ΑΡΙΣΤΕΟΥ
λέγειν, Αἰγυπτίων τε καὶ τῶν παραπλησίων, οἵτινες ἐπὶ θηρία καὶ d
τῶν ἑρπετῶν τὰ πλεῖστα καὶ κνωδάλων τὴν ἀπέρεισιν πεποίηνται,
καὶ ταῦτα προσκυνοῦσι, καὶ θύουσι τούτοις καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασι; Συνθεωρήσας τοιγαροῦν ἕκαστα σοφὸς ὢν ὁ νομοθέτης,
καὶ ὑπὸ Θεοῦ κατεσκευασμένος εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἁπάντων,
περιέφραξεν ἡμᾶς ἀδιακόποις χάραξι καὶ σιδηροῖς τείχεσιν, ὅπως
μηδενὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐπιμισγώμεθα κατὰ μηδέν, ἁγνοὶ καθεστῶτες κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχήν, ἀπολελυμένοι ματαίων δοξῶν,
τὸν μόνον Θεὸν καὶ δυνατὸν σεβόμενοι παρ' ὅλην τὴν πᾶσαν
κτίσιν. Ὅθεν Αἰγυπτίων οἱ καθηγεμόνες ἱερεῖς ἐγκεκυφότες εἰς p. 372
πολλά, καὶ μετεσχηκότες πραγμάτων, ἀνθρώπους Θεοῦ προσονομάζουσιν ἡμᾶς· ὃ τοῖς λοιποῖς οὐ πρόσεστιν, εἰ μή τις σέβεται
τὸν κατ' ἀλήθειαν Θεόν· ἀλλ' εἰσὶν ἄνθρωποι βρωτῶν καὶ ποτῶν
καὶ σκέπης· ἡ γὰρ πᾶσα διάθεσις αὐτῶν ἐπὶ ταῦτα καταφεύγει.
Τοῖς δὲ παρ' ἡμῖν ἐν οὐδενὶ ταῦτα λελόγισται, περὶ δὲ τῆς τοῦ
Θεοῦ δυναστείας δι' ὅλου τοῦ ζῆν ἡ σκέψις αὐτοῖς ἐστι. Ὅπως
οὖν μηδενὶ συναλισγόμενοι μηδὲ ὁμιλοῦντες φαύλῳ διαστροφὰς
λαμβάνοιμεν, πάντοθεν ἡμᾶς περιέφραξαν ἁγνείαις, καὶ διὰ
βρωτῶν, καὶ ποτῶν, καὶ ἁφῆς, καὶ ἀκοῆς, καὶ ὁράσεως νομικῆς. b
Τῷ γὰρ καθόλου πάντα πρὸς τὸν φυσικὸν λόγον ὅμοια καθέστηκεν, ὑπὸ μιᾶς δυνάμεως οἰκονομούμενα, καὶ καθ' ἓν ἕκαστα
ἔχει λόγον βαθύν, ἀφ' ὧν ἀπεχόμεθα κατὰ τὴν χρῆσιν, καὶ οἷς
συγχρώμεθα. Χάριν δὲ ὑποδείγματος ἓν ἢ δεύτερον ἐπιδραμὼν
σοι σημανῶ. Μὴ γὰρ εἰς τὸν καταπεπτωκότα λόγον εἰσέλθῃς,
ὅτι μυῶν καὶ γαλῆς ἢ τῶν τοιούτων χάριν περιεργίας ποιούμενος

c 7 *μὲν*] om Ar. *καὶ*] IO, om ceteri d 1 *οἵτινες*] *οἱ* O d 2 *κνωδάλων*] pr *ἐπὶ* I d 4 *τοιγαροῦν*] *οὖν* Ar. d 5 *καὶ*] om Ar. d 8 *κατὰ* 2°] om O d 9 *καὶ δυνατὸν*] om BO *παρ'—κτίσιν*] om BO
372 a 1 *οἱ Αἰγύπτιοι* Ar. *καθηγεμόνες*] om BO *ἐκκεκυφότες* BO a 5—b 1 *ἡ—ποτῶν* om O a 6 *ἡμῖν*] *ἡμῶν* I Ar. *τῆς τοῦ*] om I a 8 *οὖν*] *ἐν* Ar. *συναλισγούμενοι* Ar. *φαύλοις* I Ar. a 9 *λαμβάνωμεν* Ar. *περιέφραξεν* I Ar. b 1 *ἀφῶν* I Ar. *νομικῶς* I Ar. b 2 *τῷ*] IO, *τὸ* B b 3 *ἕκαστον* I Ar. b 4 *λόγον ἔχει* O *βαθύν*] IO[2], *βαθμόν* O* (?) *ἀπεσχόμεθα* Ar. b 5 *ἢ*] + *καὶ* Ar. b 6 *εἰσέλθῃς*] *ἔλθῃς* O Ar. b 7 *μυιῶν* IO, cf 374 d 1

ΑΡΙΣΤΕΟΥ

c ἐνομοθέτει ταῦτα Μωσῆς, ἀλλὰ πρὸς ἁγνὴν ἐπίσκεψιν καὶ τρόπων ἐξαρτισμὸν δικαιοσύνης ἕνεκεν σεμνῶς πάντα ἀνατέτακται. Τῶν γὰρ πετεινῶν οἷς χρώμεθα πάντα ἥμερα καθέστηκε, καὶ διαφέρει καθαριότητι, πυροῖς καὶ ὀσπρίοις χρώμενα πρὸς τροφήν, οἷον περιστεραί, τρυγόνες, ἀτταγαί, πέρδικες, ἔτι δὲ χῆνες, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα· περὶ ὧν δὲ ἀπηγόρευται πετεινῶν, εὑρήσεις ἄγριά τε καὶ σαρκοφάγα, καὶ καταδυναστεύοντα τῇ περὶ αὐτὰ δυνάμει τὰ λοιπά, καὶ τὴν τροφὴν ἔχοντα τὴν δαπάνησιν τῶν
d προειρημένων ἡμέρων μετὰ ἀδικίας. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄρνας καὶ ἐρίφους ἁρπάζουσι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους δὲ ἀδικοῦσι, νεκρούς τε καὶ ζῶντας. Παράσημον οὖν ἔθετο διὰ τούτων, ἀκάθαρτα προσονομάσας, ὅτι δέον ἐστὶ κατὰ ψυχὴν οἷς ἡ νομοθεσία διατέτακται δικαιοσύνῃ συγχρῆσθαι, καὶ μηδένα καταδυναστεύειν πεποιθότας ἰσχύϊ τῇ καθ' ἑαυτούς, μηδ' ἀφαιρεῖσθαι μήθ' ἕν, ἀλλ' ἐκ δικαίου τὰ τοῦ βίου διακυβερνᾶν, ὡς τὰ τῶν προειρημένων πετεινῶν ἥμερα ζῷα τὰ φυόμενα τῶν ὀσπρίων ἐπὶ γῆς δαπανᾷ, καὶ οὐ καταδυναστεύει πρὸς τὴν ἐπαναίρεσιν οὔτε τῶν
p. 373 ὑποβεβηκότων, οὔτε τῶν συγγενικῶν. Διὰ τῶν τοιούτων οὖν παρέδωκεν ὁ νομοθέτης σημειοῦσθαι τοῖς συνετοῖς, εἶναι δικαίους τε, καὶ μηδὲν ἐπιτελεῖν βίᾳ, μηδὲ τῇ περὶ αὐτοὺς ἰσχύϊ πεποιθότας ἑτέρους καταδυναστεύειν. Ὅπου γὰρ οὐδ' ἅψασθαι καθῆκε τῶν προειρημένων διὰ τὴν περὶ ἕκαστα διάθεσιν, πῶς οὐ φυλακτέον παντάπασι τοὺς τρόπους εἰς τοῦτο κατακλασθῆναι ; Πάντα οὖν τὰ συγχωρηθέντα ἐπὶ τούτων καὶ τῶν κτηνῶν τροπολογῶν

---

c 2 ἐξαρτισμὸν] pr ἐξαίρετον O c 3 διαφέρει] om O c 4 καθαρότητι Ar. τροφήν] pr τὴν I Ar. c 5 ἀττακοί BO, ἀτταγοί I cf Rutherford *New Phryn.* p 199 ἔτι δὲ] om BO Ar. τὰ ἄλλα] om BO c 6 ὧν δὲ] δ' ὧν BO ἀπηγόρευκεν BO πτηνῶν Ar. et d 8 c 7 αὐτὰ] ταῦτα Ar. c 8 τὴν 1°—ἡμέρων] δαπανῶντα τὰ προειρημένα ἥμερα BO τὴν 2°] om Ar. d 1 οὐ—ταῦτα] om BO d 2 τοὺς 1°] om BO ἀναρπάζουσι Ar. δὲ] om BO Ar. d 3 παράσημον—προσονομάσας] ἀκάθαρτα γοῦν αὐτὰ προσωνόμασεν (-αν B) BO d 4 ἐστὶ κατὰ ψυχὴν] om O d 5 συντέτακται O d 6 καθ' ἑαυτούς] ἑαυτῶν BO d 7 μήθ' ἕν] μηδέν I Ar. δικαιοτάτου codd κυβερνᾶν I Ar. ὡς—συγγενικῶν] om BO 373 a 1 τῶν τοιούτων] τούτων BO a 2 παραδέδωκεν Ar. σημ. τοῖς συν.] om BO a 3—c 4 μηδὲ—μηρυκισμὸν] om B a 6 κατακλεισθῆναι O πάντα οὖν] πάντων Ar. a 7 συγχωρηθέντα] τῆς συγχωρήσεως ἡμῖν I Ar.

ἐκτέθεικε. Τὸ γὰρ διχηλεύειν καὶ διαστέλλειν ὁπλῆς ὄνυχας,
σημεῖόν ἐστι τοῦ διαστέλλειν ἕκαστα τῶν πράξεων ἐπὶ τὸ καλῶς b
ἔχον. Ἡ γὰρ ἰσχὺς τῶν ὅλων σωμάτων μετὰ ἐνεργείας ἀπέρεισιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἔχει καὶ τὰ σκέλη. Μετὰ διαστολῆς οὖν ἅπαντα ἐπιτελεῖν πρὸς δικαιοσύνην ἀναγκάζει, τῷ σημειοῦσθαι διὰ τούτων, ἔτι δὲ καὶ διότι παρὰ πάντας ἀνθρώπους διεστάλμεθα. Οἱ γὰρ πλείονες τῶν λοιπῶν ἑαυτοὺς μολύνουσιν ἐπιμισγόμενοι, συντελοῦντες μεγάλην ἀδικίαν, καὶ χῶραι καὶ πόλεις ὅλαι ἐπὶ τούτοις σεμνύνονται. Οὐ μόνον γὰρ πρὸς ἄρσενας προσάγουσιν, ἀλλὰ καὶ τεκούσας, ἔτι δὲ καὶ θυγατέρας μολύνουσιν. c
Ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τούτων διεστάλμεθα. Περὶ ὃν δέ ἐστιν ὁ προειρημένος τῆς διαστολῆς τρόπος, περὶ τοῦτον εἶναι καὶ τὸν τῆς μνήμης κεχαρακτήρικε. Πάντα γὰρ ὅσα διχηλεῖ καὶ μηρυκισμὸν ἀνάγει, σαφῶς τοῖς νοοῦσιν ἐκτίθεται τὸ τῆς μνήμης. Ἡ γὰρ ἀναμηρύκισις οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ τῆς ζωῆς καὶ συστάσεως ὑπόμνησίς ἐστι. Τὸ γὰρ ζῆν διὰ τῆς τροφῆς συνεστάναι νομίζει. Διὸ
παρακελεύεται διὰ τῆς γραφῆς λέγων οὕτως· Μνείᾳ μνησθήσῃ Κυρίου d
τοῦ Θεοῦ, τοῦ ποιήσαντος ἐν σοὶ τὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά. Κατανοούμενα γὰρ ἔνδοξα φαίνεται, πρῶτα μὲν ἡ τοῦ σώματος σύμπηξις, καὶ ἡ τῆς τροφῆς διοίκησις, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον μέλος διαστολή, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἡ τῶν αἰσθήσεων διακόσμησις, διανοίας ἐνέργημα, καὶ κίνησις ἀόρατος, ἥ τε ὀξύτης τοῦ πρὸς ἕκαστόν τι πράσσειν, καὶ τεχνῶν εὕρεσις, ἐπέραστον περιέχει τρόπον. Διὸ παρακελεύεται

373 d 1 cf Deut. vii. 18 (ubi alia quaedam dant LXX)

a 8 ἐκτέθειται I, ἐκθέονται Ar. b 3 ἅπερ εἰσίν I b 4 ἅπαντα—ἀναγκάζει] βιώσκομεν O τῷ] τὸ I Ar. b 5 διὰ] pr καὶ I διὰ—διότι] ὅτι O καὶ] om Ar. διαστελλόμεθα O, διεστάμεθα (sic) Ar. b 6 πλείονες τῶν λοιπῶν] ἄλλοι O μολύνουσιν ἑαυτοὺς O b 8 σεμν. ἐπὶ τ. I Ar. πρὸς—προσάγ.] προσάγουσι τοὺς ἄρσενας Ar. ἄρρενας O c 1 καὶ 2°] om I c 2 ἡμεῖς—διεστάλ.] om O εἰρημένος O* c 3 τρόπος] τόπος Ar. καὶ τὸν τῆς μνήμης εἶναι O c 4 κεχαρακτηρικέναι Ar. πάντα] εἶπας I διχηλῇ O Ar. c 6 ἀλλ' ἢ] ἀλλὰ I Ar. ἐπίμνησίς Ar. c 7 ἐστι] om Ar. διὰ] pr καὶ Ar. d 3 ἔνδοξα] + καὶ μεγάλα I, pr καὶ μεγάλα καὶ Ar. πρῶτα] πρῶτον I Ar. ἡ σύμπηξις ἡ τοῦ σώματος I Ar. d 4 μέλος] μέρος edd d 5 τῶν αἰσθήσεων] τῆς τῶν αἰσθ. I, τῆς αἰσθήσεως O d 7 ἀπέραστον Ar., ἀπέρατον vel ἀπέραντον coniec Vig.

ΑΡΙΣΤΕΟΥ μνείαν ἔχειν, ὡς συντηρεῖται τὰ προειρημένα συνεχόμενα θείᾳ δυνάμει. Πάντα γὰρ τόπον καὶ χρόνον ὥρικε, πρὸς τὸ διὰ παντὸς μνημονεύειν τοῦ κρατοῦντος Θεοῦ, συντηροῦντας καὶ τὰς ἀρχάς,
p. 374 καὶ μεσότητας, καὶ τελευτάς. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν βρωτῶν καὶ ποτῶν ἀπαρξαμένους εὐθέως τότε συγχρῆσθαι κελεύει. Καὶ μὴν καὶ ἐκ τῶν περιβολαίων παράσημον ἡμῖν μνείας δέδωκεν· ὡσαύτως δὲ [καὶ ἐπὶ τῶν πόλεων καὶ οἰκήσεων διὰ τὸ σκεπάζεσθαι,] καὶ ἐπὶ τῶν πυλῶν καὶ θυρῶν προστέταχεν ἡμῖν τιθέναι τὰ λόγια, πρὸς τὸ μνείαν εἶναι Θεοῦ· καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν δὲ διαρρήδην τὸ
b σημεῖον κελεύει περιῆφθαι, σαφῶς ἀποδεικνύς, ὅτι πᾶσαν ἐνέργειαν μετὰ δικαιοσύνης ἐπιτελεῖν δεῖ, μνήμην ἔχοντας τῆς ἑαυτῶν κατασκευῆς, ἐπὶ πᾶσι δέ, τὸν περὶ Θεοῦ φόβον. Κελεύει δὲ καὶ κοιταζομένους, καὶ διανισταμένους, καὶ πορευομένους μελετᾶν τὰς τοῦ Θεοῦ κατασκευάς, οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ διαλήψει θεωροῦντας τὴν κίνησιν, καὶ τὴν ὑπόληψιν ἑαυτῶν, ὅταν εἰς ὕπνον ἔρχωνται, καὶ τὴν ἔγερσιν, ὡς θεία τίς ἐστι καὶ ἀκατάληπτος ἡ τούτων μετάθεσις.

Δέδεικται δέ σοι καὶ τὸ περισσὸν τῆς λογίας τῆς κατὰ τὴν
c διαστολὴν καὶ μνείαν, ὡς ἐξεθέμεθα τὴν διχηλίαν καὶ τὸν μηρυκισμόν. Οὐ γὰρ εἰκῇ, καὶ κατὰ τὸ ἐμπεσὸν εἰς ψυχὴν νενομοθέτηται· πρὸς δ' ἀλήθειαν καὶ σημείωσιν ὀρθοῦ λόγου. Διατάξας γὰρ ἐπὶ βρωτῶν καὶ ποτῶν καὶ τῶν κατὰ τὰς ἁφὰς ἕκαστα, κελεύει μηθὲν εἰκῇ μήτε πράσσειν, μήτε ἀκούειν, μήτε τῇ τοῦ λόγου δυναστείᾳ συγχρωμένους ἐπὶ τὴν ἀδικίαν τρέπεσθαι. Καὶ ἐπὶ τῶν κνωδάλων δὲ ταὐτόν ἐστιν εὑρεῖν.

---

d 8 συνεχόμενα] om O Ar. d 9 δυνάμει] + σὺν κατασκευῇ I Ar. χρόνον καὶ τόπον O Ar. d 10 συντηροῦντας—κελεύει] om O, καὶ συντηροῦντος Ar. 374 a 2 συγχωρῆσαι Ar. a 3 ἔδωκεν O a 4 [καὶ—σκεπάζεσθαι]] codd, spuria habent edd a 5 θυρῶν] pr ἐπὶ τῶν O ἡμῖν] pr μὲν Ar. b 2 ἑαυτῶν κατασκ.] ἡμῶν συστάσεως Ar. b 3 περὶ] τοῦ O καὶ] om O b 4 διανισταμένους] δι sup lin I καὶ πορευομένους] om Ar. b 5 μόνον λόγῳ Ar. καὶ om Ar. b 6 τὴν κίνησιν] τὰ κινήματα O τὴν 2°] om Ar. b 7 ἡ] om Ar. c 1 ἐξεθέσθαι (sic) I τὸν] om I c 2 τὸ] om O καὶ] om Ar. c 4 καὶ ποτῶν] om BO Ar. c 6 τῇ] om Ar. c 7 ἐστιν] om O* (?)

Κακοποιητικὸς γὰρ ὁ τρόπος ἐστὶ καὶ γαλῆς, καὶ μυῶν, καὶ τῶν d
τούτοις ὁμοίων, ὅσα διηγόρευται. Πάντα γὰρ λυμαίνονται καὶ
κακοποιοῦσι μύες, οὐ μόνον πρὸς τὴν ἑαυτῶν τροφήν, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὸ παντελῶς ἄχρηστον γίνεσθαι ἀνθρώπῳ ὅ τι ἂν δή ποτ' οὖν
ἐπιβάλληται κακοποιεῖν. Τό τε τῆς γαλῆς γένος ἰδιάζον ἐστί·
χωρὶς γὰρ τοῦ προειρημένου ἔχει λυμαντικὸν κατάστημα. Διὰ
γὰρ τῶν ὤτων συλλαμβάνει· τεκνοποιεῖ δὲ τῷ στόματι. Καὶ
διὰ τοῦτ' οὖν ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῖς ἀνθρώποις ἀκάθαρτός ἐστιν.
Ὅσα γὰρ δι' ἀκοῆς λαβόντες, ταῦτα τῷ λόγῳ σωματοποιήσαντες,
κακοῖς ἑτέρους ἐνεκύλισαν, ἀκαθαρσίαν τε οὐ τὴν τυχοῦσαν
ἐπετέλεσαν, μιανθέντες αὐτοὶ παντάπασι τῷ τῆς ἀσεβείας
μολυσμῷ. Καλῶς δὲ ποιῶν ὁ βασιλεὺς ὑμῶν τοὺς τοιούτους p. 375
ἀναιρεῖ, καθὼς μεταλαμβάνομεν. Ἐγὼ δὲ εἶπα· Τοὺς ἐμφανιστὰς
οἴομαί σε λέγειν· καὶ γὰρ αἰκίαις καὶ θανάτοις ἐπαλγέσιν αὐτοὺς
παραβάλλει συνεχῶς. ⟨Ὁ δέ·⟩ Τούτους γὰρ ⟨καὶ λέγω·⟩ ἐπαγρύ-
πνησις γὰρ εἰς ἀνθρώπων ἀπώλειαν, ἀνόσιος. Ὁ δὲ νόμος ἡμῶν
κελεύει μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ κακοποιεῖν μηδένα. Καὶ περὶ τούτων
οὖν ὅσον ἐπὶ βραχὺ διεξελθεῖν, ⟨προσυπέδειξά⟩ σοι, ὅτι πάντα
κεκανόνισται πρὸς δικαιοσύνην, καὶ οὐδὲν εἰκῇ κατατέτακται διὰ b
τῆς γραφῆς οὐδὲ μυθωδῶς· ἀλλ' ἵνα δι' ὅλου τοῦ ζῆν καὶ ἐν ταῖς
πράξεσιν ἀσκῶμεν δικαιοσύνην πρὸς πάντας ἀνθρώπους, μεμνημένοι
τοῦ δυναστεύοντος Θεοῦ. Περὶ βρωτῶν οὖν καὶ τῶν ἀκαθάρτων,
ἑρπετῶν καὶ κνωδάλων, ὁ πᾶς λόγος ἀνατείνει πρὸς δικαιοσύνην,
καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων συναναστροφὴν δικαίαν. Ἐμοὶ μὲν οὖν

---

d 1 γάρ ἐστιν ὁ τρόπος BO μυιῶν I d 4 εἰς τὸ] om Ar. γίνεται Ar. ὅ τι ἂν] ὅταν Ar. d 5 ἐπιβάληται I Ar. d 8 τοῦτ' οὖν] τοῦτο B Ar. τοῖς ἀνθρώποις] τῶν ἀνθρώπων BO Ar. d 10 τε] om Ar. d 11 αὐτοὶ] om BO εὐσεβείας O 375 a 1 ὑμῶν] ἡμῶν I a 2 ἐγὼ—λέγειν om B εἶπον Ar. a 3 ἐπαλγέσιν] om BO a 4 περιβάλλει O Ar. ⟨ὁ δέ·⟩] Ar. τούτοις I τούτους—λέγω] om BO ⟨καὶ λέγω⟩] Ar., om I ἐπαγρύπνησις] pr ἡ γὰρ Ar., ἐπαγρυπνοῦσι BO a 5 γὰρ] om I Ar. εἰς] om Ar. ἀπώλεια Ar. ἀνόσιον O a 6 μηδένα κακοποιεῖν Ar. a 7 ὅσον—⟨προσυπέδειξά⟩] διεξῆλθον βραχὺ δεικνύων BO βραχεῖ Ar. ⟨προσυπέδειξά⟩] coniec Vig. ὅτι] διότι I πάντας O b 1 καὶ—δικαιοσύνην] om B διὰ τῆς γραφῆς] om O b 2 θυμωδῶς Ar. b 4 περὶ—δικαίαν] om BO b 5 ἑρπετῶν] om Ar. ὁ] καὶ Ar.

ΑΡΙΣΤΕΟΥ *καλῶς ἐνόμιζε περὶ ἑκάστων ἀπολελογῆσθαι. Καὶ γὰρ περὶ τῶν προσφερομένων ἔλεγε μόσχων, καὶ κριῶν, καὶ χιμάρων, ὅτι δεῖ* c *ταῦτ᾽ ἐκ βουκολίων καὶ ποιμνίων λαμβάνοντας ἥμερα κατασκευάζειν, καὶ μηθὲν ἄγριον, ὅπως οἱ προσφέροντες τὰς θυσίας μηθὲν ὑπερήφανον ἑαυτοῖς συνιστορῶσι, σημειώσει κεχρημένοι τοῦ διατάξαντος. Τῆς γὰρ ἑαυτοῦ ψυχῆς τοῦ παντὸς τρόπου τὴν προσφορὰν ποιεῖται, ὁ τὴν θυσίαν προσάγων. Καὶ περὶ τούτων οὖν νομίζω τὰ τῆς ὁμιλίας ἄξια λόγου καθεστάναι, διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ νόμου, ἣν προῆγμαι διασαφῆσαί σοι, Φιλόκρατες, δι᾽ ἣν ἔχεις φιλομάθειαν.*

Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς τοῖς ἥκουσιν ὡς αὐτὸν Ἕλλησι περὶ τῆς ἀλληγορουμένης ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἰδέας d διεστείλατο, ὡς ἂν μέλλουσι ταῖς ἐκδοθησομέναις περιτεύξεσθαι τῶν γραφῶν ἑρμηνείαις. Ὁ δὲ Ἀριστόβουλος, καὶ τῆς κατ᾽ Ἀριστοτέλην φιλοσοφίας πρὸς τῇ πατρίῳ μετειληχώς, ὁποῖα περὶ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις φερομένων ὡς περὶ Θεοῦ μελῶν διῆλθεν, ἐπακοῦσαι καιρός· οὗτος δ᾽ αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ καὶ ἡ δευτέρα τῶν Μακκαβαίων ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου μνημονεύει, ἐν τῷ πρὸς Πτολεμαῖον τὸν βασιλέα συγγράμματι τοῦτον καὶ αὐτὸς διασαφεῖ τὸν τρόπον·

p. 376 ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ 10. *Πλὴν ἱκανῶς εἰρημένων πρὸς τὰ προκείμενα ζητήματα, ἐπεφώνησας καὶ σύ, βασιλεῦ, διότι σημαίνεται διὰ τοῦ νόμου τοῦ παρ᾽ ἡμῖν, καὶ χεῖρες, καὶ βραχίων, καὶ πρόσωπον, καὶ πόδες, καὶ*

---

376 a 1 Aristobulus, *Comment. in Leg. Mos.*

---

b 7 *καλῶς*] om Ar. *ἀπολογεῖσθαι* Ar. **b 8** *καὶ* 1°] pr *τε* BO Ar. *χειμάρων* I *δεῖ*] *ἀεὶ* Ar. **c 6** *νομίζω—νόμου, ἣν*] om B *ἀξιολόγου* Ar. *καθεστάναι λόγου* O *σεμνότητα*] + *καὶ φυσικὴν διάνοιαν* Ar. **c 7** *ἣν*] om Ar. *σοι*] om O *Φιλοκράτη* Ar. **d 1** *διεστείλατο*] ante *τοῖς ἥκουσιν* BO *ὡς ἂν*] *πῶς* BO *περιτεύξεσθαι—ἑρμηνείαις*] *αὐτῶν ἑρμην. περιτ.* B, *πρὸς αὐ. ἑρμην. ἐπιτεύξεσθαι* O **d 4** *ἐν—ἐπακοῦσαι*] *ἐμφερομένων τοῦ Θεοῦ μελῶν ἐν ταῖς ἱ. β. διασαφῆσαι* BO **d 6** *δ᾽ αὐτὸς ἐκεῖνος*] *δ᾽ ἐστὶν αὐτὸς ἐκ.* B, *δ᾽ ἦν αὐτὸς ἐκ.* I, *δ᾽ οὗτός ἐστιν* O **d 7** *μνημονεύει*] *μέμνηται* BO *ἐν—τρόπον*] om BO **376 a 2** *νόμου τοῦ παρ᾽ ἡμῖν*] *παρ᾽ ἡμ. ν.* BO

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ

περίπατος ἐπὶ τῆς θείας δυνάμεως· ἃ τεύξεται λόγου καθήκοντος, b
καὶ οὐκ ἀντιδοξήσει τοῖς προειρημένοις ὑφ' ἡμῶν οὐδέν. Παρα-
καλέσαι δέ σε βούλομαι πρὸς τὸ φυσικῶς λαμβάνειν τὰς ἐκδοχάς,
καὶ τὴν ἁρμόζουσαν ἔννοιαν περὶ Θεοῦ κρατεῖν, καὶ μὴ ἐκπίπτειν
εἰς τὸ μυθῶδες καὶ ἀνθρώπινον κατάστημα. Πολλαχῶς γὰρ ὃ
βούλεται λέγειν ὁ νομοθέτης ἡμῶν Μωσῆς, ἐφ' ἑτέρων πραγμάτων
λόγους ποιούμενος, λέγω δὲ τῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, φυσικὰς
διαθέσεις ἀπαγγέλλει καὶ μεγάλων πραγμάτων κατασκευάς. Οἷς c
μὲν οὖν πάρεστι τὸ καλῶς νοεῖν, θαυμάζουσι τὴν περὶ αὐτὸν
σοφίαν, καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα, καθ' ὃ καὶ προφήτης ἀνακεκήρυκται·
ὧν εἰσὶν οἱ προειρημένοι φιλόσοφοι, καὶ πλείονες ἕτεροι καὶ
ποιηταὶ παρ' αὐτοῦ μεγάλας ἀφορμὰς εἰληφότες, καθὸ καὶ θαυμά-
ζονται. Τοῖς δὲ μὴ μετέχουσι δυνάμεως καὶ συνέσεως, ἀλλὰ τῷ
γραπτῷ μόνον προσκειμένοις, οὐ φαίνεται μεγαλεῖόν τι διασαφῶν·
Ἄρξομαι δὲ λαμβάνειν καθ' ἕκαστον σημαινόμενον, καθ' ὅσον ἂν ὦ d
δυνατός. Εἰ δὲ μὴ τεύξομαι τἀληθοῦς, μηδὲ πείσω, μὴ τῷ
νομοθέτῃ προσάψῃς τὴν ἀλογίαν, ἀλλ' ἐμοὶ τῷ μὴ δυναμένῳ
διαιρεῖσθαι τὰ ἐκείνῳ νενοημένα. Χεῖρες μὲν οὖν νοοῦνται
προδήλως καὶ ἐφ' ἡμῶν κοινότερον. Ὅταν γὰρ δυνάμεις
ἐξαποστέλλῃς σὺ βασιλεὺς ὤν, βουλόμενός τι κατεργάσασθαι,
λέγομεν, μεγάλην χεῖρα ἔχει ὁ βασιλεύς, φερομένων τῶν
ἀκουόντων ἐπὶ τὴν δύναμιν ἣν ἔχεις. Ἐπισημαίνεται δὲ τοῦτο
καὶ διὰ τῆς νομοθεσίας ἡμῶν λέγων ὁ Μωσῆς οὕτως· Ἐν χειρὶ
κραταιᾷ ἐξήγαγεν ὁ Θεός σε ἐξ Αἰγύπτου. Καὶ πάλιν· Ἀποστελῶ, φησὶν
ὁ Θεός, τὴν χεῖρά μου, καὶ πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους. Καὶ ἐπὶ τοῦ τῶν
κτηνῶν θανάτου φησὶ τῷ Φαραῷ ὁ Μωσῆς· Ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπέσται p. 377

---

d 9 Ex. xiii. 9, 16 d 10 Ex. iii. 20 377 a 1 Ex. ix. 3

b 5 μυθῶδες] + παράστημα I κατάστημα] om I c 6 δυνάμεως καὶ] om I d 1 σημαίνων BO ἂν] om BO d 2 τἀληθοῦς] τοῦ πράγματος I μὴ τῷ] οὐ τοῦ BO d 3 νομοθέτου O προσάψῃς τὴν ἀλογίαν] om BO ἐμοὶ—νενοημένα] ἐμοῦ ὁ μῶμος τοῦ ἀτονοῦντος περὶ τὸ ἀληθὲς BO d 8 ἐπὶ—ἔχεις] ἐφ' ἣν ἔχεις (ἔνει B) δύναμιν BO d 9 ὁ Μ. λέγων BO d 10 ἀποστελῶ] ἐκτείνας LXX cf Valcken. *Aristob.* § 70 ἀπ., φησὶν ὁ Θεός] εἰρηκέναι αὐτῷ φησὶ τὸν Θεόν, ἀπ. I d 11 μου, καὶ] om LXX τῶν—Μωσῆς] γεγονότος θανάτου τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἄλλων φησὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων λέγων I 377 a 1 ἐπέσται] I LXX, ἔσται BO

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ

ἐν τοῖς κτήνεσί σου, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις θάνατος μέγας. Ὥστε αἱ χεῖρες ἐπὶ δυνάμεως νοοῦνται Θεοῦ. Καὶ γάρ ἐστι νοῆσαι τὴν πᾶσαν ἰσχὺν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς ἐνεργείας ἐν ταῖς χερσὶν εἶναι. Διόπερ καλῶς ὁ νομοθέτης ἐπὶ τὸ μεγαλεῖον μετενήνοχε, λέγων τὰς συντελείας χεῖρας εἶναι Θεοῦ. Στάσις δὲ θεία καλῶς ἂν λέγοιτο κατὰ τὸ μεγαλεῖον ἡ τοῦ κόσμου κατασκευή. Καὶ
b γὰρ ἐπὶ πάντων ὁ Θεός, καὶ πάνθ' ὑποτέτακται, καὶ στάσιν εἴληφεν· ὥστε τοὺς ἀνθρώπους καταλαμβάνειν ἀκίνητα εἶναι ταῦτα. Λέγω δὲ τὸ τοιοῦτον, ὡς οὐδέποτε γέγονεν οὐρανὸς γῆ, γῆ δ' οὐρανός, οὐδ' ἥλιος σελήνη λάμπουσα, οὐδὲ σελήνη πάλιν ἥλιος, οὐδὲ ποταμοὶ θάλασσαι, οὐδὲ θάλασσα ποταμοί. Καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν ζώων ὁ αὐτός ἐστι λόγος. Οὐ γὰρ ἄνθρωπος ἔσται θηρίον, οὐδὲ θηρίον ἄνθρωπος. Καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δὲ ταὐτὸν ὑπάρχει φυτῶν τε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἀμετάβλητα μέν
c ἐστι, τὰς αὐτὰς δ' ἐν αὐτοῖς τροπὰς λαμβάνει καὶ φθοράς. Ἡ στάσις οὖν ἡ θεία κατὰ ταῦτα ἂν λέγοιτο, πάντων ὑποκειμένων τῷ Θεῷ. Λέγεται δὲ κατάβασις ἐπὶ τὸ ὄρος θεία γεγονέναι διὰ τῆς γραφῆς τοῦ νόμου, καθ' ὃν ἐνομοθέτει καιρόν, ἵνα πάντες θεωρήσωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Κατάβασις γὰρ αὕτη σαφής ἐστι· καὶ περὶ τούτων οὖν οὕτως ἄν τις ἐξηγήσαιτο, βουλόμενος συντηρεῖν τὸν περὶ Θεοῦ λόγον. Δηλοῦται γὰρ ὡς *τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρί*, καθώς φησιν ὁ νομοθέτης, διὰ τὸ τὸν Θεὸν καταβεβηκέναι, σαλπίγγων τε φωνάς, καὶ τὸ πῦρ φλεγόμενον ἀνυπο-
d στάτως εἶναι. Τοῦ γὰρ παντὸς πλήθους μυριάδων οὐκ ἔλαττον ἑκατόν, χωρὶς τῶν ἀφηλίκων, ἐκκλησιαζομένων κυκλόθεν τοῦ ὄρους, οὐκ ἔλασσον ἡμερῶν πέντε οὔσης τῆς περιόδου περὶ αὐτό, κατὰ πάντα τόπον τῆς ὁράσεως πᾶσιν αὐτοῖς κυκλόθεν, ὡς ἦσαν

---

c 7 Deut. iv. 11 ; v. 23 ; ix. 15

---

a 2 *αἱ—ἐστι*] *δηλοῦσθαι τὰς χεῖρας ἐπὶ δυνάμεως εἶναι Θεοῦ καὶ γάρ ἐστι μεταφέροντας* I a 5 *διόπερ—Θεοῦ*] om BO a 7 *τὸ*] om O *καὶ —ταῦτα*] om B b 5 *θάλασσαι*] *θάλασσα* O *οὐδὲ* 2°*—πάλιν*] *οὐδ' ἀνάπαλιν καὶ* BO b 6 *ἐστι*] om O b 7 *λοιπῶν*] *φυτῶν* BO b 8 *ταὐτὸν—τε*] om BO *ἐπὶ*] om BO c 3 *δὲ*] + *καὶ* I c 6 *ἂν—λόγον*] *ἐρεῖ τις* BO c 8 *ὁ νομοθ.*] *ἡ νομοθεσία* BO* ? d 1—378 a 6 *οὐκ—πάντων* om B d 2 *ἑκατόν*] *ἕκαστον* ? O

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ

παρεμβεβληκότες, τὸ πῦρ φλεγόμενον ἐθεωρεῖτο. Ὥστε τὴν
κατάβασιν μὴ τοπικὴν εἶναι· πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεός ἐστιν. Ἀλλὰ
τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν παρὰ πάντα θαυμάσιον ὑπάρχουσαν, διὰ
τὸ πάντα ἀναλίσκειν, ⟨οὐκ ἂν⟩ ἔδειξε φλεγομένην ἀνυποστάτως,
μηδὲν δ' ἐξαναλίσκουσαν, εἰ μὴ τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ δυναμικὸν αὐτῇ
προσείη. Τῶν γὰρ φυομένων κατὰ τὸ ὄρος, τόπων φλεγομένων p. 378
σφοδρῶς, οὐδὲν ἐξανάλωσεν· ἀλλ' ἔμεινε τῶν ἁπάντων ἡ χλόη
πυρὸς ἄθικτος, σαλπίγγων τε φωναὶ σφοδρότερον συνηκούοντο
σὺν τῇ τοῦ πυρὸς ἀστραπηδὸν ἐκφάνσει, μὴ προκειμένων ὀργάνων
τοιούτων, μηδὲ τοῦ φωνήσαντος, ἀλλὰ θείᾳ κατασκευῇ γινομένων
πάντων. Ὥστε σαφὲς εἶναι διὰ ταῦτα τὴν κατάβασιν τὴν θείαν
γεγονέναι, διὰ τὸ τοὺς συνορῶντας ἐκφαντικῶς ἕκαστα κατα-
λαμβάνειν, μήτε τὸ πῦρ κεκαυκός, ὡς προείρηται, μηδέν, μήτε τὰς
τῶν σαλπίγγων φωνὰς δι' ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἢ κατασκευῆς b
ὀργάνων γίνεσθαι, τὸν δὲ Θεὸν ἄνευ τινὸς δεικνύναι τὴν ἑαυτοῦ
διὰ πάντων μεγαλειότητα.

Ταῦτα καὶ ὁ Ἀριστόβουλος. Ἐπεὶ δὲ διεληλύθαμεν
τά τε τῶν ἱερῶν νόμων παραγγέλματα, τόν τε τρόπον
τῆς ἀλληγορουμένης παρ' αὐτοῖς ἰδέας, ἑξῆς ἂν εἴη καὶ
τόδε ἐπισημήνασθαι, ὡς τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος εἰς δύο
τμήματα διῄρηται· καὶ τὴν μὲν πληθὺν ταῖς τῶν νόμων
κατὰ τὴν ῥητὴν διάνοιαν παρηγγελμέναις ὑποθήκαις c
ὑπῆγε, τὸ δ' ἕτερον τῶν ἐν ἕξει τάγμα ταύτης μὲν ἠφίει,
θειοτέρᾳ δέ τινι καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπαναβεβηκυίᾳ φιλο-
σοφίᾳ προσέχειν ἠξίου, θεωρίᾳ τε τῶν ἐν τοῖς νόμοις

---

378 a 1 cf Ex. iii. 2

---

d 6 *πανταχοῦ*] *πάντη* I d 8 *⟨οὐκ ἂν⟩*] Vig., Valcken. *Aristob.* p 71 d 9 *δ'*] om O *εἰ—προσείη*] om O 378 a 1 *κατὰ τὸ ὄρος*] *ἐν τῷ ὄρει* O *τόπων φλεγομένων*] *ἐκείνῳ ἀναλισκομένων* O, *τόπων ἐκκαιομένων* coniec Valcken. a 2 *ἐξανάλωσεν*] *ἀνάλωσεν* O a 5 *φωνήσοντος* IO a 6 *ἁπάντων* I a 8 *μηδέν, μήτε*] *μηθέν, μὴ δὲ* I b 2 *τὴν ἑαυτοῦ*] om BO b 4 *καὶ*] om BO *ἐπεὶ—ἰδέας*] om BO b 6 *ἑξῆς*] + *δ'* O b 7 *ἔθνος*] *γένος* BO b 8 *τμήματα*] om BO *διῄρηται· καὶ*] *διαίρων ὁ λόγος* I c 2 *ταύτης μὲν ἠφ.*] om BO

κατὰ διάνοιαν σημαινομένων. Ἦν δὲ τοῦτο φιλοσόφων Ἰουδαίων γένος, ὧν τὴν τοῦ βίου ἄσκησιν καὶ τῶν ἔξωθεν κατεπλάγησαν μυρίοι, τῶν δ' οἰκείων οἱ περιφανέστατοι καὶ μνήμης ἀλήστου τούτους ἠξίωσαν, Ἰώσηπός τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πλείους· ὧν τὰ
d πολλὰ παρείς, δείγματος αὐτὸ μόνον ἕνεκα, τῇ τοῦ Φίλωνος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθήσομαι μαρτυρίᾳ, ἣν περὶ τῶν δηλουμένων κατὰ πολλὰ τῶν οἰκείων ὑπομνημάτων τέθειται. Τούτων δ' ἀπὸ τῆς Ὑπὲρ Ἰουδαίων Ἀπολογίας λαβὼν σύ γε ἀνάγνωθι ταῦτα·

p. 379 ΦΙΛΩΝΟΣ
11. Μυρίους δὲ τῶν γνωρίμων ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἤλειψεν ἐπὶ κοινωνίαν, οἳ καλοῦνται μὲν Ἐσσαῖοι, παρὰ τὴν ὁσιότητα, μοὶ δοκῶ, τῆς προσηγορίας ἀξιωθέντες. Οἰκοῦσι δὲ πολλὰς μὲν
b πόλεις τῆς Ἰουδαίας, πολλὰς δὲ κώμας καὶ μεγάλους καὶ πολυανθρώπους ὁμίλους. Ἔστι δ' αὐτοῖς ἡ προαίρεσις οὐ γένει· γένος γὰρ ἐφ' ἑκουσίοις οὐ γράφεται· διὰ δὲ ζῆλον ἀρετῆς, καὶ φιλανθρωπίας ἵμερον. Ἐσσαίων γοῦν κομιδῇ νήπιος οὐδείς, ἀλλ' οὐδὲ πρωτογένειος, ἢ μειράκιον· ἐπεὶ τά γε τούτων ἀβέβαια ἤθη τῷ τῆς ἡλικίας ἀτελεῖ συννεωτερίζονται· τέλειοι δ' ἄνδρες καὶ πρὸς γῆρας ἀποκλίνοντες ἤδη, μηκέθ' ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ἐπιρροῆς
c κατακλυζόμενοι, μηδ' ὑπὸ τῶν παθῶν ἀγόμενοι, τὴν ἀψευδῆ δὲ καὶ μόνην ὄντως ἐλευθερίαν καρπούμενοι. Μάρτυς δὲ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ὁ βίος. Ἴδιον οὐδεὶς οὐδὲ ὑπομένει κτήσασθαι τὸ παράπαν οὐδέν, οὐκ οἰκίαν, οὐκ ἀνδράποδον, οὐ χωρίον, οὐ βοσκήματα, οὐχ ὅσα ἄλλα παρασκευαὶ καὶ χορηγίαι πλούτου·

379 a 1 Phil. Iud. *Apologia pro Iudaeis* p 632 (Mang.) *Fr.* ab Eus. servatum

c 8 ἀλήστου] ἀλήκτου I τούτους ἠξίωσαν] κατηξ. I c 9 Ἰώσηπός—πλείους] om BO τὰ πολλὰ] τοὺς πολλοὺς BO d 1 δείγματος—ἕνεκα] om BO d 2 ἣν—ταῦτα] om BO 379 b 2 ὁμίλους] om BO b 6 συννεωτερίζοντα I b 6—c 6 τέλειοι—καταθέντες om B b 7 ἀποκλίναντες BO c 1 ἐπικλυζόμενοι BO μήθ' I Mang. c 3 ὁ βίος αὐτῶν O οὐδὲ] om O c 4 οὐδέν] om I

πάντα δ' εἰς μέσον ἀθρόα καταθέντες, κοινὴν καρποῦνται τὴν ΦΙΛΩΝΟΣ
ἁπάντων ὠφέλειαν. Οἰκοῦσι δ' ἐν ταὐτῷ, κατὰ θιάσους ἑταιρίας
καὶ συσσίτια ποιούμενοι, καὶ πάνθ' ὑπὲρ τοῦ κοινωφελοῦς πραγμα-
τευόμενοι διατελοῦσιν. Ἀλλ' ἑτέρων ἕτεραι πραγματεῖαι, αἷς d
ἐπαποδύντες ἀόκνως διαθλοῦσιν, οὐ κρυμόν, οὐ θάλπος, οὐχ ὅσα
ἀέρος νεωτερίσματα προφασιζόμενοι, πρὶν δ' ἥλιον ἀνασχεῖν ἐπὶ
τὰ συνήθη τρεπόμενοι, δυομένου μόλις ἐπανίασι χαίροντες, οὐχ
ἧττον τῶν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἐξεταζομένων ἀγῶσιν. Ὑπολαμβά-
νουσι γὰρ ἅττ' ἂν ἐπιτηδεύσωσιν εἶναι βιωφελέστερα καὶ ἡδίω
ψυχῇ καὶ σώματι τὰ γυμνάσματα, καὶ πολυχρονιώτερα τῶν ἐν
ἀθλήσεσι, μὴ συναφηβῶντα τῇ τοῦ σώματος ἀκμῇ. Εἰσὶ γὰρ
αὐτῶν οἱ μὲν γεηπόνοι, τῶν περὶ σπορὰν καὶ φυτουργίαν ἐπιστή-
μονες· οἱ δ' ἀγελάρχαι, παντοδαπῶν θρεμμάτων ἡγεμόνες· ἔνιοι p. 380
δὲ σμήνη μελιττῶν ἐπιτροπεύουσι. Ἄλλοι δὲ δημιουργοὶ τῶν
κατὰ τέχνας εἰσίν, ὑπὲρ τοῦ μηδέν, ὧν αἱ ἀναγκαῖαι χρεῖαι
βιάζονται, παθεῖν· οὐδὲν ἀναβαλλόμενοι τῶν εἰς πορισμὸν
ἀνυπαίτιον. Ἐκ δὴ τῶν οὕτως διαφερόντων ἕκαστοι τὸν μισθὸν
λαβόντες ἑνὶ διδόασι τῷ χειροτονηθέντι ταμίᾳ· λαβὼν δ' ἐκεῖνος
αὐτίκα τἀπιτήδεια ὠνεῖται, καὶ παρέχει τροφὰς ἀφθόνους, καὶ
τἆλλα ὧν ὁ ἀνθρώπινος βίος χρειώδης. Οἱ δ' ὁμοδίαιτοι καὶ b
ὁμοτράπεζοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰσὶ τοῖς αὐτοῖς ἀσμενίζοντες,
ὀλιγοδείας ἐρασταί, πολυτέλειαν ὡς ψυχῆς καὶ σώματος νόσον
ἐκτρεπόμενοι. Κοινὴ δ' οὐ τράπεζα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐσθὴς
αὐτοῖς ἐστι. Πρόκεινται γὰρ χειμῶνι μὲν στιφραὶ χλαῖναι, θέρει
δ' ἐξωμίδες εὐτελεῖς, ὡς εὐμαρῶς ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ ἣν ἂν
ἐθελήσῃ λαβεῖν, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἑνὸς ἁπάντων, καὶ τὰ πάντων c
ἔμπαλιν ἑνὸς ὑπείληπται. Καὶ μὴν εἴ τις αὐτῶν ἀσθενήσειεν, ἐκ

---

c 6 *ἀθρόα εἰς μέσον* O *καταθέντες*] *κατατιθέντες* B Mang. c 8 *ποιούμενοι*] *πεποιημένοι* I d 3—380 a 4 *πρὶν—παθεῖν* om B d 6 *ἅττ'*] *ἅτ'* O *ἐπιτηδεύωσιν* I d 8 *συνεφηβῶντα* O d 9 *τῶν*] om O *φυτουργίαν*] I, *γεωργίαν* cet 380 a 1 *ἀγελάρχαι*] *ἀλλάρχαι* O *ἔνιοι*] *ἕτεροι* I a 2 *δὲ* 1°] om O *σμήνῃ* Mang. b 2 *καθ' ἑκάστην ἡμ.*] *ἀεὶ* BO b 3 *νόσον*] *ἀρρωστίαν* BO b 5 *μὲν*] om I *στριφναὶ* BO, *στρυφναὶ* Mang. c 1 *ἐθελήσοι* I c 2 *ἔμπαλιν*] om BO

ΦΙΛΩΝΟΣ τῶν κοινῶν νοσηλεύεται, θεραπευόμενος ταῖς ἁπάντων ἐπιμελείαις καὶ φροντίσιν. Οἱ δὲ δὴ πρεσβῦται, κἂν εἰ τύχοιεν ἄτεκνοι, καθάπερ οὐ πολύπαιδες μόνον ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔπαιδες, ἐν εὐτυχεστάτῳ καὶ λιπαρωτάτῳ γήρᾳ τὸν βίον εἰώθασι καταλύειν, ὑπὸ τοσούτων προνομίας ἀξιούμενοι καὶ τιμῆς, ἑκουσίῳ γνώμῃ
d μᾶλλον ἢ φύσεως ἀνάγκῃ θεραπεύειν ἀξιούντων. Ἔτι τοίνυν ὅπερ ἢ μόνον ἢ μάλιστα τὴν κοινωνίαν ἔμελλε διαλύειν ὀξυδερκέστερον ἰδόντες, γάμον παρῃτήσαντο μετὰ καὶ τοῦ διαφερόντως ἀσκεῖν ἐγκράτειαν. Ἐσσαίων γὰρ οὐδεὶς ἄγεται γυναῖκα, διότι φίλαυτον ἡ γυνὴ καὶ ζηλότυπον οὐ μετρίως καὶ δεινὸν ἀνδρὸς ἤθη παλεῦσαι καὶ συνεχέσι γοητείαις ὑπάγεσθαι. Μελετήσασα γὰρ θῶπας λόγους καὶ τὴν ἄλλην ὑπόκρισιν, ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς, ὄψεις καὶ ἀκοὰς ὅταν δελεάσῃ, διηπατημένων οἷα ὑπηκόων, τὸν ἡγεμόνα νοῦν φενακίζει. Παῖδες δ' εἰ γένοιντο, φρονήματος ὑποπλησθεῖσα καὶ παρρησίας, ὅσα κατ' εἰρωνείαν πρότερον
p. 381 ὑπούλως ὑπῃνίττετο, ταῦτα ἀπ' εὐτολμοτέρου θράσους ἐκλαλεῖ, καὶ ἀναισχυντοῦσα βιάζεται πράττειν, ὧν ἕκαστον κοινωνίας ἐχθρόν. Ὁ γὰρ ἢ γυναικὸς φίλτροις ἐνδεθείς, ἢ τέκνων ἀνάγκῃ φύσεως προκηδόμενος, οὐκέτι πρὸς ἄλλους ὁ αὐτός ἐστιν, ἀλλ' ἕτερος γέγονε λεληθὼς ἀντ' ἐλευθέρου δοῦλος. Οὕτως γοῦν ὁ βίος ἐστὶν αὐτῶν περιμάχητος, ὥστ' οὐκ ἰδιῶται μόνον ἀλλὰ καὶ μεγάλοι βασιλεῖς ἀγάμενοι τοὺς ἄνδρας τεθήπασι,
b καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῶν ἀποδοχαῖς καὶ τιμαῖς ἔτι μᾶλλον σεμνοποιοῦσι.

Ταῦτα μὲν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου κείσθω συγγράμματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ Περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι τὰ οὕτως ἔχοντα παραθήσομαι·

c 7 προνομίας] I Vig., προνοίας BO d 3 τοῦ καὶ I (τοῦ superscr) O d 5 ἢ] om I d 6 παλεῦσαι] E Mang., παλλεῦσαι I, παρασαλεῦσαι BO d 6—381 a 3 μελετήσασα—ἐχθρόν om B 381 a 1 εὐτολμωτέρου O* ἐκκαλεῖ O a 5 λέληθε γεγονὼς I οὕτως] οὗτος I b 1 ἀποδοχαῖς καὶ] om BO ἔτι μᾶλλον τιμ. O b 4 τοῦ 2°] τὰ I

12. Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἐν Παλαιστίνῃ Συρίᾳ καλοκαγαθίας οὐκ ΦΙΛΩΝΟΣ
ἄγονος, ἣν πολυανθρωποτάτου ἔθνους τῶν Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγη
μοῖρα νέμεται. Λέγονται δέ τινες παρ' αὐτοῖς ὄνομα Ἐσσαῖοι, c
πλῆθος ὑπὲρ τετρακισχιλίους, κατ' ἐμὴν δόξαν οὐκ ἀκριβεῖ τύπῳ
διαλέκτου Ἑλληνικῆς παρώνυμοι ὁσιότητος· ἐπειδὴ κἀν τοῖς
μάλιστα θεραπευταὶ Θεοῦ γεγόνασιν, οὐ ζῷα καταθύοντες, ἀλλ'
ἱεροπρεπεῖς τὰς ἑαυτῶν διανοίας κατασκευάζειν ἀξιοῦντες. Οὗτοι
τὸ μὲν πρῶτον κωμηδὸν οἰκοῦσι τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι, διὰ τὰς
τῶν πολιτευομένων χειροήθεις ἀνομίας· εἰδότες ἐκ τῶν συνόντων,
ὡς ἀπὸ ἀέρος φθοροποιοῦ νόσον, ἐγγινομένην προσβολὴν ψυχαῖς
ἀνίατον. Ὧν οἱ μὲν γεηπονοῦντες, οἱ δὲ τέχνας μετιόντες, ὅσαι d
συνεργάτιδες εἰρήνης, ἑαυτούς τε καὶ τοὺς πλησιάζοντας ὠφελοῦσιν·
οὐκ ἄργυρον καὶ χρυσὸν θησαυροφυλακοῦντες, οὐδ' ἀποτομὰς γῆς
μεγάλας κτώμενοι δι' ἐπιθυμίαν προσόδων, ἀλλ' ὅσα πρὸς τὰς
ἀναγκαίας τοῦ βίου χρείας ἐκπορίζοντες. Μόνοι γὰρ ἐξ ἁπάντων
σχεδὸν ἀνθρώπων ἀχρήματοι ⟨καὶ ἀκτήμονες⟩ αὐτοὶ γεγονότες,
ἐπιτηδεύσει τὸ πλεῖον ἢ ἐνδείᾳ εὐτυχίας, πλουσιώτατοι νομίζονται,
τὴν ὀλιγόδειαν καὶ εὐκολίαν, ὅπερ ἐστίν, κρίνοντες περιουσίαν.
Βελῶν, ἢ ἀκόντων, ἢ ξιφιδίων, ἢ κράνους, ἢ θώρακος, ἢ ἀσπίδος,
οὐδένα παρ' αὐτοῖς ἂν εὕροις δημιουργόν, οὐδὲ συνόλως ὁπλοποιόν, p. 382
ἢ μηχανοποιόν, ἤ τι τῶν κατὰ πόλεμον ἐπιτηδεύοντα· ἀλλ' οὐδ'
ὅσα κατ' εἰρήνην εὐόλισθα εἰς κακίαν· ἐμπορίας γάρ, ἢ καπηλείας,
ἢ ναυκληρίας, οὐδ' ὄναρ ἴσασι, τὰς εἰς πλεονεξίαν ἀφορμὰς ἀποδιο-

---

381 b 6 Phil. Iud. *Quod omn. prob. liber*, ii. p 457 (Mang.)

---

b 6 ἐν Παλ.] Παλαιστίνῃ καὶ Mang. b 7 ἔθνους] γένους Mang. c 1 δέ] om BO Mang. c 3—d 6 ἐπειδὴ—ἀνθρώπων om B c 5 κατασκ. ἀξιοῦντες] κατασκευάζοντες O c 8 νόσων I ψυχῆς O d 1 γεηπονοῦντες] cf 379 d 9, γεωπ. I Mang. d 5 χρ. τοῦ β. Mang. πορίζοντες I d 6 σχεδὸν ἀνθρ.] om O ⟨καὶ ἀκτήμονες⟩] Mang., καὶ ἀκτήματοι I, om BO αὐτοὶ] om B Mang. d 7 πλέον I d 8 ὀλιγοδέειαν codd, et in 383 a 4 καὶ—ἐστίν] om BO d 9 βελῶν—ἀσπ.] ὅπλων πολεμικῶν ἁπλῶς B, ὅπλων πολεμίων O 382 a 1 ἂν εὕροις] ἴδοις BO οὐδὲ συνόλως] ἢ Mang. a 2 ἤ 2°] + συνόλως Mang. ἐπιτηδευμάτων BO a 3 κατ'] pr τῶν Mang. ἐμπειρίας O a 4 πλεονεξίας I

ΦΙΛΩΝΟΣ πομπούμενοι. Δοῦλός τε παρ' αὐτοῖς οὐδὲ εἷς ἐστιν, ἀλλ' ἐλεύθεροι
πάντες, ἀνθυπουργοῦντες ἀλλήλοις· καταγινώσκουσί τε τῶν
δεσποτῶν, οὐ μόνον ὡς ἀδίκων ἰσότητα λυμαινομένων, ἀλλὰ καὶ
ὡς ἀσεβῶν, θεσμὸν φύσεως ἀναιρούντων, ἣ πάντας ὁμοίως γεν-
b νήσασα καὶ θρέψασα μητρὸς τρόπον, ἀδελφοὺς γνησίους, οὐ
λεγομένους, ἀλλ' ὄντας ὄντως ἀπειργάσατο. Ὧν τὴν συγγένειαν ἡ
ἐπίβουλος πλεονεξία παρευημερήσασα διέσεισεν, ἀντ' οἰκειότητος
ἀλλοτριότητα καὶ ἀντὶ φιλίας ἔχθραν ἐργασαμένη. Φιλοσοφίας
τε τὸ μὲν λογικόν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον εἰς κτῆσιν ἀρετῆς, λογοθήραις,
τὸ δὲ φυσικόν, ὡς μεῖζον ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην φύσιν, μετεωρολέσχαις
ἀπολιπόντες, πλὴν ὅσον αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ καὶ τῆς τοῦ
c παντὸς γενέσεως φιλοσοφεῖται, τὸ ἠθικὸν εὖ μάλα διαπονοῦσιν,
ἀλείπταις χρώμενοι τοῖς πατρῴοις νόμοις, οὓς ἀμήχανον ἀνθρωπίνην
ἐπινοῆσαι ψυχὴν ἄνευ κατακωχῆς ἐνθέου. Τούτους ἀναδιδάσκονται
μὲν καὶ παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον, ἐν δὲ ταῖς ἑβδόμαις διαφερόντως.
Ἱερὰ γὰρ ἡ ἑβδόμη νενόμισται, καθ' ἣν τῶν ἄλλων ἀνέχοντες ἔργων,
εἰς ἱεροὺς ἀφικνούμενοι τόπους, οἳ καλοῦνται συναγωγαί, καθ' ἡλικίας
ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτέροις νέοι καθέζονται, μετὰ κόσμου τοῦ
d προσήκοντος ἔχοντες ἀκροατικῶς εἷς μέν τις τὰς βίβλους ἀναγινώσκει
λαβών, ἕτερος δὲ τῶν ἐμπειροτάτων ὅσα μὴ γνώριμα παρελθὼν
ἀναδιδάσκει· τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει
παρ' αὐτοῖς φιλοσοφεῖται. Παιδεύονται δὲ εὐσέβειαν, ὁσιότητα,
δικαιοσύνην, οἰκονομίαν, πολιτείαν, καὶ ἐπιστήμην τῶν πρὸς
ἀλήθειαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων· αἱρέσεις ὧν χρή, καὶ
φυγὰς τῶν ἐναντίων· νόμοις καὶ κανόσι τριττοῖς χρώμενοι, τῷ τε

---

a 5 ἀλλ' ἐλ.] ἐλεύθεροι δὲ O b 1 τρόπον] δίκην ὡς Mang. b 1—c 6 ἀδελφοὺς—συναγωγαί om B b 5 μὲν τὸ I λογοθῆρες I c 2 ἀλλείπταις I, ἀλείπτοις O[2] πατρίοις Mang. c 3 κατακωχῆς] I Mang., κατοχῆς O c 4 ἑβδομάσι O c 5 ἄλλων] om O c 6 εἰς] pr καὶ Mang. ἡλικίαν BO c 7 μετὰ—προσήκ.] om BO d 1 εἷς μέν τις] εἶθ' ὁ μὲν Mang. d 3 ζηλώσει] O[mg], om O* (?) d 4 εὐσέβειαν—πολιτείαν] σὺν εὐσεβείᾳ BO d 5 καὶ] om I Mang. d 6 κακῶν καὶ ἀγ. BO καὶ ἀδιαφ.—ἐναντίων] om BO d 7 νόμοις] ὅροις Mang. τε] om BO

φιλοθέῳ καὶ φιλαρέτῳ καὶ φιλανθρώπῳ. Τοῦ μὲν οὖν φιλοθέου ΦΙΛΩΝΟΣ
δείγματα μυρία παρέχει ἡ παρ' ὅλον τὸν βίον συνεχὴς καὶ
ἐπάλληλος ἁγνεία, τὸ ἀνώμοτον, τὸ ἀψευδές, τὸ πάντων μὲν p. 383
ἀγαθῶν αἴτιον, κακοῦ δὲ μηδενὸς νομίζειν εἶναι τὸ θεῖον· τοῦ δὲ
φιλαρέτου, τὸ ἀφιλοχρήματον, τὸ ἀφιλόδοξον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ
ἐγκρατές, τὸ καρτερικόν, ἔτι δὲ ὀλιγόδειαν, ἀφέλειαν, εὐκολίαν, τὸ
ἄτυφον, τὸ νόμιμον, τὸ εὐσταθές, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα· τοῦ
δὲ φιλανθρώπου δείγματα, εὔνοια, ἰσότης, ἡ παντὸς λόγου κρείττων
κοινωνία, περὶ ἧς οὐκ ἄκαιρον βραχέα εἰπεῖν. Πρῶτον τοίνυν
οὐδενὸς οἰκία τίς ἐστιν ἰδία, ἣν οὐχὶ πάντων εἶναι κοινὴν b
συμβέβηκε. Πρὸς γὰρ τῷ κατὰ θιάσους συνοικεῖν, ἀναπέπταται
καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἀφικνουμένοις τῶν ὁμοζήλων. Εἶτ' ἐστὶ
ταμεῖον ἓν πάντων καὶ δαπάναι· καὶ κοιναὶ μὲν ἐσθῆτες, κοιναὶ δὲ
τροφαὶ συσσίτια πεποιημένων. Τὸ γὰρ ὁμωρόφιον, ἢ ὁμοδίαιτον,
ἢ ὁμοτράπεζον, οὐκ ἄν τις εὕροι παρ' ἑτέροις μᾶλλον ἔργῳ
βεβαιούμενον, καὶ μήποτ' εἰκότως· ὅσα γὰρ ἂν μεθ' ἡμέραν
ἐργασάμενοι λάβωσιν ἐπὶ μισθῷ, ταῦτ' οὐκ ἴδια φυλάττουσιν, ἀλλ'
εἰς μέσον προτιθέντες, κοινὴν τοῖς ἐθέλουσι χρῆσθαι τὴν ἀπ' αὐτῶν
παρασκευάζουσιν ὠφέλειαν· οἵ τε νοσοῦντες οὐχ ὅτι πορίζειν c
ἀδυνατοῦσιν ἀμελοῦνται, πρὸς τὰς νοσηλείας ἐκ τῶν κοινῶν
ἔχοντες ἐν ἑτοίμῳ, ὡς μετὰ πάσης ἀδείας ἐξ ἀφθονωτέρων
ἀναλίσκειν. Αἰδὼς δ' ἐστὶ πρεσβυτέρων καὶ φροντίς, οἷα γονέων
ὑπὸ γνησίων παίδων, χερσὶ καὶ διανοίαις μυρίαις ἐν ἀφθονίᾳ τῇ

---

d 9 *μυρία παρέχει*] *παρέχονται μ.* Mang. *ἡ*] *τὴν* Mang. *συνεχῆ καὶ ἐπάλληλον ἁγνείαν* Mang. 383 a 1 *ἀνόμοτον* B, *ἀνόμωτον* I a 2 *ἀγαθῶν*] pr *τῶν* I a 4 *ἔτι—εὐκολίαν*] om BO a 5 *καὶ*] Phil., om BIO a 5—d 1 *τοῦ—βεβαιοῦται* om B a 6 *δείγματα*] om O *εὔνοια, ἰσότης*] *εὔνοιαν, ἰσότητα* O Mang. *ἡ*] *τοῦ* O, *τὴν* Mang. *κρείττονα κοινωνίαν* O Mang. a 7 *πρῶτον*] + *μὲν* Mang. b 1 *οὐδενὸς*] + *ἑνὸς* I *κοινὴν εἶναι* O *κοινὴν*] om Mang. b 4 *καὶ δαπάναι*] om O b 5 *ἢ*] *καὶ τὸ* O b 6 *ἢ ὁμοτράπεζον*] om O b 7 *καὶ—εἰκότως*] om O *μήποτ'*] Mang., *μήτε* I *μεθ' ἡμέραν* om O b 8 *οὐκ—ἀλλ'*] om O b 9 *τοῖς—ὠφέλειαν*] *τὴν τούτων χρῆσιν ποιοῦσιν* O c 1 *πορίζειν ἀδυνατοῦσιν*] *πορίζουσιν* O c 3 *ὡς*] om O *ἐξ*] om O *ἀφθονώτερον* O c 4 *καὶ*] pr *καὶ τιμὴ* Mang.

ΦΙΛΩΝΟΣ *πάσῃ γηροτροφουμένων. Τοιούτους ἡ δίχα περιεργίας Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάζεται φιλοσοφία, γυμνάσματα προτιθεῖσα τὰς ἐπαινετὰς πράξεις, ἐξ ὧν ἡ ἀδούλωτος ἐλευθερία*
d *βεβαιοῦται. Σημεῖον δέ, πολλῶν κατὰ καιροὺς ἐπαναστάντων τῇ χώρᾳ δυναστῶν, καὶ φύσεσι καὶ προαιρέσεσι χρησαμένων διαφερούσαις, οἱ μὲν γάρ, εἰς τὸ ἀτίθασον ἀγριότητα θηρίων ἐκνικῆσαι σπουδάσαντες, οὐδὲν παραλιπόντες τῶν εἰς ὠμότητα, τοὺς ὑπηκόους ἀγεληδὸν ἱερεύοντες, ἢ καὶ ζῶντας ἔτι μαγείρων τρόπον κατὰ μέρη καὶ μέλη κρεουργοῦντες, ἄχρι τοῦ τὰς αὐτὰς ὑπομεῖναι συμφορὰς ὑπὸ τῆς τὰ ἀνθρώπεια ἐφορώσης δίκης οὐκ ἐπαύσαντο· οἱ δέ, τὸ*
p. 384 *παρακεκινημένον καὶ λελυττηκὸς εἰς ἑτέρας εἶδος κακίας μεθαρμοσάμενοι, πικρίαν ἄλεκτον ἐπιτηδεύσαντες, ἡσυχῇ διαλαλοῦντες, ἠρεμαιοτέρας φωνῆς ὑποκρίσει βαρύμηνι ἦθος ἐπιδεικνύμενοι, κυνῶν ἰοβόλων τρόπον προσσαίνοντες, ἀνιάτων γενόμενοι κακῶν αἴτιοι, κατὰ πόλεις μνημεῖα τῆς ἑαυτῶν ἀσεβείας καὶ μισανθρωπίας ἀπέλιπον τὰς τῶν πεπονθότων ἀλήστους συμφοράς. Ἀλλὰ γὰρ οὐδεὶς οὔτε τῶν σφόδρα ὠμοθύμων, οὔτε τῶν πάνυ δολερῶν καὶ*
b *ὑπούλων, ἴσχυσε τὸν λεχθέντα τῶν Ἐσσαίων ἢ Ὁσίων ὅμιλον αἰτιάσασθαι· πάντες δ᾽ ἀσθενέστεροι τῆς τῶν ἀνδρῶν καλοκαγαθίας γενόμενοι καθάπερ αὐτονόμοις καὶ ἐλευθέροις οὖσιν ἐκ φύσεως προσηνέχθησαν, ᾄδοντες αὐτῶν τὰ συσσίτια καὶ τὴν παντὸς λόγου κρείττονα κοινωνίαν, ἣ βίου τελείου καὶ σφόδρα εὐδαίμονός ἐστι σαφέστατον δεῖγμα.*

Τὰ μὲν οὖν τῆς φιλοσόφου παρὰ Ἰουδαίοις ἀσκήσεώς τε καὶ πολιτείας διὰ τῶνδε προκείσθω· τὰ δὲ τοῦ λοιποῦ

---

c 6 *περιεργείας* I c 8 *ἡ*] *ὁ* O d 2 *δυνατῶν* Mang. d 3 *εἰς*] *πρὸς* Mang. *ἄγρια θηρία* BO *νικῆσαι* BO d 4 *οὐδὲν—ὠμότητα* om BO d 5 *μέλη καὶ μέρη* B Mang., *μέλη καὶ κρέη* O d 6 *αὐτὰς*] *αὐτῶν* BO d 7 *ἀνθρώπινα* O[2] 384 a 1 *λελυττικὸς* I *ἕτερον* Mang. a 3 *ἠρεμ. φων. ὑποκρ.*] om B *βαρύμηνον* I *ἐπιδεικνύμενοι*] *ὑποκρινόμενοι* I, *δεικνύμενοι* Phil. a 4 *ἰοβόρων* BO *προσσαίνοντες*] B Mang., *προσήναντες* I, *προσαίνοντες* O *κακῶν γεν.* BO a 5 *ἑαυτῶν*] *αὐτῶν* BIO, *αὑτῶν* Mang. *καὶ*] *ἢ* O a 7 *οὔτε bis*] *οὐδὲ* Mang. *πάνυ*] *πάλαι* O b 1 *ὅμιλον* ante *τῶν Ἐσσ.* Mang. b 7—c 1 *τὰ—λόγος* om B b 8—c 1 *διὰ—λόγος*] *ταῦτα* O

βίου, ὃν δὴ τῷ πλήθει τοῦ παντὸς ἔθνους οἱ θεῖοι διηγόρευον νόμοι, τέθειται προλαβὼν ὁ λόγος. Τί δῆτα c
λείπεται ἐπὶ τούτοις, ἢ καὶ τὰ τῆς τῶν νέων θεολογίας σύμφωνα ταῖς τῶν προπατόρων εὐσεβείαις παραστήσασθαι, ὡς ἂν καὶ τῆσδε τῆς ὑποθέσεως ἐντελὴς ἡμῖν ὁ λόγος ἀποδεδομένος εἴη; Ἐπεὶ τοίνυν τὰ τῆς ἐνθέου γραφῆς λόγια πρόκειται διὰ τοῦ πρὸ τούτου συγγράμματος, φέρ᾽ οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ τῆς διανοίας τῶν παρὰ Ἰουδαίοις σοφῶν ἐπαθρήσωμεν, ὡς ἂν μάθοιμεν, ὁποῖοί τινες καὶ ἐν τῇ θεολογίᾳ κἂν τῇ περὶ λόγους d
ἀρετῇ παῖδες Ἑβραίων γεγόνασι. Πάλιν οὖν τὸν Φίλωνα παριτέον ἀπὸ τοῦ πρώτου τῶν Εἰς τὸν Νόμον·

13. Τινὲς γὰρ τὸν κόσμον μᾶλλον ἢ τὸν κοσμοποιὸν θαυμάσαντες, τὸν μὲν ἀγένητόν τε καὶ ἀΐδιον ἀπεφήναντο, τοῦ Θεοῦ πολλὴν ἀπραξίαν ἀνάγνως καταψευσάμενοι· δέον ἔμπαλιν τούτου p. 385 τὰς δυνάμεις ὡς ποιητοῦ καὶ πατρὸς καταπλαγῆναι, τὸν δὲ μὴ πλέον ἀποσεμνῦναι τοῦ μετρίου. Μωσῆς δὲ καὶ φιλοσοφίας ἐπ᾽ αὐτὴν φθάσας ἀκρότητα, καὶ χρησμοῖς τὰ πολλὰ καὶ συνεκτικώτατα τῶν τῆς φύσεως ἀναδιδαχθείς, ἔγνω δὴ ὅτι ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἐν τοῖς οὖσι τὸ μὲν εἶναι δραστήριον αἴτιον, τὸ δὲ παθητόν· καὶ ὅτι τὸ μὲν δραστήριον ὁ τῶν ὅλων νοῦς ἐστὶν εἰλικρινέστατος καὶ ἀκραιφνέστατος, κρείττων ἢ ἐπιστήμη, καὶ κρείττων ἢ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ αὐτὸ τὸ καλόν· τὸ δὲ παθητικόν, ἄψυχον, καὶ ἀκίνητον ἐξ αὐτοῦ, κινηθὲν δὲ καὶ σχηματισθὲν καὶ ψυχωθὲν ὑπὸ τοῦ νοῦ

ΦΙΛΩΝΟΣ

---

384 d 4 Phil. Iud. *De Opificio Mundi*, p 2 Mang.

---

c 2 τῶν] om O   c 4—6 ὡς—συγγράμματος] om BO   c 7 φέρε γοῦν O   οὖν] om I   d 2 πάλιν οὖν] ἐπὶ O   d 3 Φίλωνα] + γοῦν αὖ O   παριτέον—Νόμον] ἰτέον O   d 5 τοῦ] + δὲ Mang.   385 a 1 καταψευσάμενοι] κατεψεύσαντο Mang.   δεόν—μετρίου] om B   τούτου] τοῦ μὲν Mang.   a 3 Μωσῆς] Μωυσῆς Mang.   a 5 δὴ ὅτι] Mang., διότι Eus. codd   a 6 μὲν] μὲν ὂν (?) O   αἴτιον—δραστήριον] 'Philo, quae Eusebio ob homoeoteleuton exciderunt' (Gaisf.)   a 7 ὁ] ὃ IO   a 8 κρείττων bis] κρεῖττον bis I   ἢ 1°] pr τε, + ἀρετὴ καὶ κρείττων ἢ Mang.   a 9 καὶ 1°] om B, ἢ O   καὶ 2°] om O   a 10 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ Phil.   σχηματισθὲν] I Phil., μετασχ. O

ΦΙΛΩΝΟΣ b *μετέβαλεν εἰς τὸ τελειότατον ἔργον τόνδε τὸν κόσμον· ὃν οἱ φάσκοντες ὡς ἔστιν ἀγένητος, λελήθασι τὸ ὠφελιμώτατον καὶ ἀναγκαιότατον τῶν εἰς εὐσέβειαν ὑποτεμνόμενοι, τὴν πρόνοιαν. Τοῦ μὲν γὰρ γεγονότος ἐπιμελεῖσθαι τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν αἱρεῖ λόγος. Καὶ γὰρ πατὴρ ἐκγόνων, καὶ δημιουργὸς τῶν δημιουργηθέντων στοχάζεται τῆς διαμονῆς, καὶ ὅσα μὲν ἐπιζήμια μηχανῇ πάσῃ διωθεῖται, ὅσα δὲ ὠφέλιμα καὶ λυσιτελῆ πάντα τρόπον ἐκπορίζειν ἐπιποθεῖ· πρὸς δὲ τὸ μὴ γεγονὸς οἰκείωσις οὐδεμία τῷ μὴ πεποιηκότι. Ἀπεριμάχητον δὲ δόγμα καὶ ἀνωφελὲς ἀναρχίαν*
c *ὡς ἐν πόλει κατασκευάζειν τῷδε τῷ κόσμῳ, τὸν ἔφορον, ἢ βραβευτήν, ἢ δικαστὴν οὐκ ἔχοντι, ὑφ' οὗ πάντα οἰκονομεῖσθαι καὶ πρυτανεύεσθαι θέμις. Ἀλλ' ὅ γε μέγας* Μωσῆς, *ἀλλοτριώτατον τοῦ ὁρατοῦ νομίσας εἶναι τὸ ἀγένητον,—πᾶν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἐν γενέσει καὶ μεταβολαῖς οὐδέ ποτε κατὰ ταὐτὰ ὄν,—τῷ μὲν ἀοράτῳ καὶ νοητῷ προσένειμεν ὡς ἀδελφὸν καὶ συγγενὲς ἀϊδιότητα, τῷ δ' αἰσθητῷ γένεσιν τὸ οἰκεῖον ὄνομα ἐπεφήμισεν. Ἐπεὶ οὖν ὁρατός τε καὶ αἰσθητὸς ὅδε ὁ κόσμος, ἀναγκαίως ἂν εἴη καὶ γενητός, ὅθεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ καὶ τὴν γένεσιν ἀνέγραψεν αὐτοῦ,*
d *μάλα σεμνῶς θεολογήσας.*

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ γενητὸν εἶναι τὸν κόσμον. Ὁ δ' αὐτὸς ἀνὴρ καὶ περὶ τοῦ προνοίᾳ διοικεῖσθαι τὸ πᾶν ἐν τῷ *Περὶ Προνοίας* νεανικώτατα διέξεισι, τὰς τῶν ἀθέων ἀντιθέσεις προτάξας, καὶ πρὸς αὐτὰς ἑξῆς ἀποκρινάμενος. Καὶ τούτων δέ, εἰ καὶ μακρότερα δόξειεν,

---

b 2 *ὡς ἔστιν*] om O *ἀγέννητον* O b 3 *εὐσέβειαν*] + *ἡκόντων* Phil. cf Aristoph. *Plut.* 919 b 4—9 *τοῦ—ἀνωφελὲς* om B b 5 *ἐγγόνων* I b 6 *ἐπιζήμια*] + *καὶ βλαβερὰ* Phil. b 7 *ὅσα δὲ*] *τὰ δὲ ὅσα* Phil. (Cohn) *ὠφελήματα* (?) O b 9 *ἀπεριμ.*] Phil., *περιμάχητον* BIO c 1 *κατασκευάζον* Phil. (Cohn) *ἔφορον*] Phil., *φόβον* BIO c 2 *πάντα*] *πάντες* I, *πάντ'* O, pr *τὰ* Phil. c 3 *γε*] om BO c 6 *συγγενὲς*] Mang., *συγγενῆ* IO, *συγγενεῖ* B c 7 *γένεσιν τὸ*] O, om BI, *τὸ* om Phil. (Cohn) c 9 *οὐκ ἀπὸ σκοποῦ*] om BO *ἀνέγραψεν αὐτοῦ*] *αὐτοῦ ἀνεγράψατο* BO d 1 *σεμνῶς*] om BO *θεολογῶν* BO d 2 *ταῦτα—κόσμον*] om BO d 4 *νεανικώτατα*] om BO d 6 *καὶ* 1°—*τρόπον*] om BO

ἀλλ᾽ ὡς ἀναγκαῖα, τὰ πλεῖστα συντεμών, ἐκθήσομαι. Κατασκευάζει δὲ τὸν λόγον τοῦτον τὸν τρόπον·

ΦΙΛΩΝΟΣ p. 386

14. Πρόνοιαν εἶναι λέγεις ἐν τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων ταραχῇ καὶ συγχύσει; Τί γὰρ τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον διατέτακται; Τί μὲν οὖν οὐκ ἀταξίας γέμει καὶ φθορᾶς; Ἦ μόνος ἀγνοεῖς, ὅτι τοῖς μὲν κακίστοις καὶ πονηροτάτοις ἄφθονα ἐπικωμάζει τὰ ἀγαθά, b πλοῦτος, εὐδοξία, τιμαὶ παρὰ τοῖς πλήθεσιν· ἡγεμονία πάλιν, ὑγεία, εὐαισθησία, κάλλος, ἰσχύς, ἀπόλαυσις ἡδονῶν ἀκώλυτος, διά τε παρασκευῶν περιουσίαν καὶ διὰ τὴν εἰρηνικωτάτην σώματος εὐμοιρίαν; Οἱ δὲ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ἁπάσης ἐρασταί τε καὶ ἀσκηταὶ πάντες εἰσίν, ὀλίγου δέω φάναι, πένητες, ἀφανεῖς, ἄδοξοι, ταπεινοί;

Ταῦτα εἰς ἀνασκευὴν καὶ μυρία ἄλλα πλείω τούτων εἰπὼν ἑξῆς ἐπιλύεται τὰς ἀντιθέσεις διὰ τούτων· c

Οὐ τύραννος ὁ Θεός, ὠμότητα καὶ βίαν καὶ ὅσα δεσπότης ἀνημέρου ἀρχῆς ἔργα ἐπιτετηδευκώς, ἀλλὰ βασιλεὺς ἥμερον καὶ νόμιμον ἀνημμένος ἡγεμονίαν, μετὰ δικαιοσύνης τὸν σύμπαντα οὐρανόν τε καὶ κόσμον βραβεύει. Βασιλεῖ δὲ οὐκ ἔστι πρόσρησις οἰκειοτέρα πατρός. Ὃ γὰρ ἐν ταῖς συγγενείαις πρὸς τέκνα γονεῖς, τοῦτο βασιλεὺς μὲν πρὸς πόλιν, πρὸς δὲ κόσμον ὁ Θεός, δύο κάλλιστα φύσεως θεσμοῖς ἀκινήτοις ἀδιαλύτῳ ἑνώσει ἁρμοσάμενος, τὸ ἡγεμονικὸν μετὰ τοῦ κηδεμονικοῦ. Καθάπερ οὖν τῶν ἀσώτων d υἱέων οὐ περιορῶσιν οἱ τοκέες, ἀλλὰ τῆς ἀτυχίας οἶκτον λαμβάνοντες περιέπουσι καὶ τημελοῦσι, νομίζοντες ἐχθρῶν ἀσπόνδων

386 a 1 Philo Iud. *De Providentia*, *Fr.* ab Eus. servatum, ii. p 634 Mang.
c 2 Phil. Iud. ibid

386 a 1 *τῶν πραγμάτων*] om BO a 3 *οὐκ ἀταξ.*] *οὐ κατ᾽ ἀξίας* O b 1 *ἐπεισκωμάζει* I b 2 *εὐδοξία*] om BO *ἡγεμονία πάλιν*] om BO b 3 *εὐαισθησία*] om BO *ἰσχύς*] om BO b 4 *διὰ*] om O b 5 *ἁπάσης—καὶ*] om BO b 6 *πένητες*] + *ἄποροι* I *ἄδοξοι, ταπεινοί*] om BO b 8 *μυρία ἄλλα*] om BO c 1 *ἑξῆς*] om BO c 2 *δεσπότης*] *δεσπότου* (?) O*?, *δεσποτικῆς καὶ* Mang. c 5 *οὐρανόν τε καὶ*] om BO c 7 *ὁ*] om BO c 7—d 9 *δύο—καὶ* om B d 3 *ἐχθρῶν*] + *μὲν* O

ΦΙΛΩΝΟΣ ἔργον εἶναι κακοπραγίαις ἐπεμβαίνειν, φίλων δὲ καὶ συγγενῶν ἐπελαφρίζειν τὰ πταίσματα. Πολλάκις δὲ καὶ τούτοις μᾶλλον ἢ τοῖς σώφροσιν ἐπιδαψιλευόμενοι χαρίζονται, σαφῶς εἰδότες ὡς ἐκείνοις μὲν ἄφθονος εἰς εὐπορίαν ἀφορμὴ πάρεστιν ἡ σωφροσύνη, τοῖς δ' ἐλπὶς μία οἱ γονεῖς, ἧς εἰ σφαλεῖεν, ἀπορήσουσι καὶ τῶν ἀναγκαίων. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Θεός, λογικῆς συνέσεως πατὴρ ὤν, ἁπάντων μὲν τῶν λογισμοῦ μεμοιραμένων κήδεται,
p. 387 προμηθεῖται δὲ καὶ τῶν ὑπαιτίως ζώντων, ἅμα μὲν καιρὸν εἰς ἐπανόρθωσιν αὐτοῖς διδούς, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἵλεων φύσιν αὐτοῦ μὴ ὑπερβαίνων, ἧς ὀπαδὸς ἀρετὴ καὶ φιλανθρωπία γέγονεν, ἐπαξία τὸν θεῖον περιπολεῖν κόσμον.

Ἕνα μὲν δὴ λόγον τοῦτον, ὦ ψυχή, δέξαι τέως αὐτοῦ παρακαταθήκην, ἕτερον δὲ συνῳδὸν καὶ ἐναρμόνιον αὐτῷ τοιόνδε. Μὴ τοσοῦτόν ποτε ψευσθείης τῆς ἀληθείας, ὡς εὐδαίμονά τινα τῶν φαύλων εἶναι νομίσαι, κἂν πλουσιώτερος μὲν ᾖ Κροίσου, Λυγκέως δ' ὀξυωπέστερος, ἀνδρειότερος δὲ τοῦ Κροτωνιάτου Μίλωνος, καλλίων δὲ Γανυμήδους,

b Ὃν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν,
κάλλεος εἵνεκα οἷο.

Τὸν γοῦν ἴδιον δαίμονα, λέγω δὲ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν, μυρίων ὅσων δεσποτῶν δοῦλον ἀποφήνας, ἔρωτος, ἐπιθυμίας, ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἀφροσύνης, ἀκολασίας, δειλίας, ἀδικίας, οὐκ ἂν εἶναί ποτε δύναιτο εὐδαίμων, κἂν οἱ πολλοὶ σφαλλόμενοι κρίσεως ἀληθοῦς νομίζωσι, δεκασθέντες ὑπὸ κακοῦ διδύμου, τύφου καὶ κενῆς δόξης, ⟨δεινῶν⟩ παλεῦσαι καὶ παραγαγεῖν ἀνερματίστους ψυχάς, περὶ ἃ

387 b 1 Hom. *Il.* xx. 234

d 7 ἀφθόνως I d 10 λογισμοῦ] λογιμοῦ I 387 a 2 ἵλεω O a 4 περιπολοῦσα Mang. κόσμον] οἶκον I a 5 ἕνα—τοιόνδε] εἷς μὲν δὴ λόγος οὗτος· ἕτερος δὲ συνῳδὸς οὗτος BO a 7 ψευσθῆναι BO a 8 νομίσαι εἰναι BO ᾖ] ἢ I a 9 Μήλωνος O a 10 Γαννυμήδους O b 1 ὃν] τὸν Hom. Διὶ—οἷο] κάλλεος ἕνεκα οἷς (οἷο B) Διὶ οἰνοχοεύειν BO b 3—388 b 3 τὸν 1° —κατασκήπτουσι om B b 4 ἡδονῆς, φόβου, λύπης] om O b 7 δεκασθέντα GO (?) b 8 ⟨δεινῶν⟩] conieci, δεῖν I, δεινὸν O παλεῦσαι] cf 380 d 6, παλλεῦσαι I, παρασαλεῦσαι O

κηραίνει γένος τὸ πλεῖστον ἀνθρώπων. Εἰ μέντοι τὸ τῆς ψυχῆς c ΦΙΛΩΝΟΣ
ὄμμα τείνας βουληθείης περιαθρῆσαι Θεοῦ διάνοιαν, ὡς ἔνεστιν
ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ, τρανοτέραν τὴν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθοῦ
λαβὼν φαντασίαν, γελάσῃ τὰ παρ' ἡμῖν, ἃ τέως ἐθαύμαζες. Ἀεὶ
γὰρ ἀπουσίᾳ τῶν κρειττόνων τιμᾶται τὰ χείρονα, τὴν ἐκείνων
κληρονομοῦντα τάξιν· ἐπιφανέντων δὲ ὑποστέλλει, δευτερείοις
ἄθλων ἀρκούμενα. Καταπλαγεὶς οὖν τὸ θεοειδὲς ἐκεῖνο ἀγαθόν τε
καὶ καλόν, πάντως ἐννοήσεις, ὅτι παρὰ Θεῷ τῶν εἰρημένων
πρότερον οὐδὲν καθ' ἑαυτὸ τῆς ⟨τοῦ⟩ ἀγαθοῦ μοίρας ἠξίωται. d
Διότι τὰ μὲν ἀργύρου μέταλλα καὶ χρυσοῦ γῆς ἐστιν ἡ φαυλοτάτη
μοῖρα, τῆς πρὸς καρπῶν ἀνειμένης γένεσιν ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ
λειπομένη. Οὐ γάρ ἐσθ' ὅμοιον τροφῆς, ἧς ἄνευ ζῆν ἀδύνατον,
εὐπορία ⟨καὶ⟩ χρημάτων. Μία τούτων ἐστὶ βάσανος ἐναργεστάτη
λιμός, ᾧ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον δοκιμάζεται·
θησαυροὺς γὰρ τοὺς πανταχοῦ πάντας ἀντικαταλλάξαιτ' ἄν τις
βραχείας ποτὲ τροφῆς ἄσμενος. Ὅταν δὲ ἡ τῶν ἀναγκαίων
ἀφθονία, μυρίῳ φορᾶς ⟨καὶ⟩ ἀκατασχέτῳ πλήθει ῥυεῖσα, κατὰ
πόλεις ἀναχέηται, τοῖς τῆς φύσεως ἀγαθοῖς ἐντρυφῶντες, ἐπ' αὐτῶν
μόνων οὐκ ἀξιοῦμεν ἵστασθαι, κόρον δ' ὑβριστὴν ἡγεμόνα τοῦ βίου p. 388
ποιησάμενοι, ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ κτήσεσιν ἐπαποδύντες, ἅπασι,
παρ' ὧν ἄν τι κερδανεῖν ἐπελπίσωμεν, κονιόμεθα καθάπερ τυφλοί,
μηκέτι τῇ διανοίᾳ βλέποντες ὑπὸ φιλαργυρίας ὅτι γῆς εἰσιν ὄγκοι,
περὶ ὧν ἐκ μὲν εἰρήνης συνεχὴς καὶ ἀδιάστατος πόλεμος. Ἐσθῆτές
γε μὴν προβάτων εἰσίν, ὡς οἱ ποιηταί που φασίν, ἄνθος, κατὰ δὲ
τὴν δημιουργὸν τέχνην, ὑφαντῶν ἔπαινος. Εἰ δέ τις ἐπὶ δόξῃ
μέγα φρονεῖ, τὴν παρὰ τῶν φαύλων ἀποδοχὴν ἀσπαζόμενος, ἴστω

---

388 a 6 Cf Schol. in Hom. *Il.* xiii. 599

---

c 1 *ἀνθρώπων τὸ πλεῖστον* O c 3 *τρανωτέραν* O c 6 *ἐπιφανέντα* O d 1 *προτέρως* O *καθ' ἑαυτὸ*] *παρ' αὐτοῦ* I ⟨*τοῦ*⟩] addidi, cf 388 d 1 d 2 *μέταλλα*] *μεγάλα* O d 5 ⟨*καὶ*⟩] Mang., om codd d 7 *ἄν*] om O d 8 *ποτὲ*] om O d 9 *φορᾶς*] *φθορᾶς* Mang. ⟨*καὶ*⟩] Mang., om codd 388 a 1 *δ'*] om Mang. a 3 *ἀπελπίσωμεν* O *κονιώμεθα* O a 5 *πόλεμος*] pr *ὁ* O a 7 *ἐπαίνης* I

ΦΙΛΩΝΟΣ b μὲν καὶ αὐτὸς φαῦλος ὤν· τὸ γὰρ ὅμοιον χαίρει τῷ ὁμοίῳ. Εὐχέσθω δὲ καθαρσίων μεταλαχὼν ἰαθῆναι τὰ ὦτα, δι' ὧν αἱ μεγάλαι ψυχῇ νόσοι κατασκήπτουσι. Μαθέτωσαν δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτονίᾳ πεφύσηνται μὴ ὑψαυχενεῖν, ἀπιδόντες εἰς τὰς τῶν ἡμέρων καὶ ἀτιθάσων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, αἷς ἰσχὺς καὶ ῥώμη συγγεγένηνται. Τῶν γὰρ ἀτοπωτάτων ἐστὶν ἐπὶ θηρίων ἀρεταῖς, καὶ ταῦτα παρευημερούμενον ὑπ' αὐτῶν, ἄνθρωπον ὄντα σεμνύ- c νεσθαι. Διὰ τί δ' ἄν τις εὖ φρονῶν ἐπὶ σώματος εὐμορφίᾳ ἀγάλλοιτο, ἣν βραχὺς καιρὸς ἔσβεσε πρὶν ἐπὶ μήκιστον ἀνθῆσαι τὴν ἀπατηλὴν αὐτῆς ἀκμὴν ἀμαυρώσας, καὶ ταῦθ' ὁρῶν ἐν ἀψύχοις περιμάχητα καλλιγράφων ἔργα καὶ πλαστῶν καὶ ἄλλων τεχνιτῶν, ἔν τε ζωγραφήμασι, καὶ ἀνδριᾶσι, καὶ ὑφασμάτων ποικιλίαις, ἐν Ἑλλάδι καὶ βαρβάρῳ κατὰ πόλιν ἑκάστην εὐδοκιμοῦντα; Τούτων d οὖν, ὅπερ ἔφην, οὐδὲν παρὰ Θεῷ τῆς ⟨τοῦ⟩ ἀγαθοῦ μοίρας ἠξίωται. Καὶ τί θαυμάζομεν εἰ μὴ παρὰ Θεῷ; Οὐδὲ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς θεοφιλέσι, παρ' οἷς τὰ πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθὰ καὶ καλὰ τετίμηται, φύσεως μὲν εὐμοίρου λαχοῦσι, μελέτῃ δὲ μετ' ἀσκήσεως τὴν φύσιν ἐπικοσμήσασιν, ὧν ἡ ἄνοθος φιλοσοφία δημιουργός. Ὅσοι δὲ νόθου παιδείας ἐπεμελήθησαν, οὐδὲ τοὺς ἰατροὺς ἐμιμήσαντο τὸ δοῦλον ψυχῆς σῶμα θεραπεύοντας, οἱ τὴν δέσποιναν ἐπιφάσκοντες ἰᾶσθαι. Ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ἐπειδάν τις εὐτυχὴς νοσήσῃ, κἂν ὁ μέγας ᾖ βασιλεύς, πάνθ' ὑπερβάντες τὰ περίστωα, τοὺς ἀνδρῶνας, τὰς γυναικωνίτιδας, γραφάς, ἄργυρον, p. 389 χρυσόν, ἄσημον, ἐπίσημον, ἐκπωμάτων ἢ ὑφασμάτων πλῆθος, τὸν ἄλλον τῶν βασιλέων ἀοίδιμον κόσμον, ἔτι δὲ τὸν οἰκετικὸν

---

b 3 *μεθέτωσαν* O b 5 *ἀτιθάσσων* BO Mang. *ἀμυθύτους* O c 1—6 *διὰ—εὐδοκιμοῦντα* om B c 3 *ἀπατηλὸν* I c 4 *ἔργα—ἀνδριᾶσι*] *κάλλη καὶ ἀνδριάντας* O c 5 *ποικιλίας* O *ἐν—εὐδοκιμοῦντα*] om O d 1 *ὅπερ ἔφην*] om BO *Θεοῦ* O ⟨*τοῦ*⟩] coniec Gaisf. cf Plat. *Phileb.* 54 C, 60 B, cf 387 d 1 *ἀγαθῆς* IO d 3 *τοῖς*] om BO d 4 *καλὰ*] *κακὰ* B, *κακακὰ* (sic) O d 9 *εὐτυχὴς*] *τῶν ἐπ' εὐτυχίᾳ* I d 10 *περίστοα* B *γραφάς*] om BO, + *ἀνδρί* I 389 a 1 *ἄσημον, ἐπίσημον*] om BO *ἢ*] om BO *ὑφασμάτων*] *φασμάτων* I a 2 *τὸν ἄλλων* B, *τῶν ἄλλων* O *ἔτι δὲ*] om BO

ὄχλον, καὶ τὴν φίλων ἢ συγγενῶν, ὑπηκόων τῶν ἐν τέλει θεραπείαν ΦΙΛΩΝΟΣ
⟨ἐάσαντες⟩, [τῶν σωματοφυλάκων], ἄχρι τῆς εὐνῆς ἀφικόμενοι, καὶ
τῶν περὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἀλογήσαντες, οὐθ' ὅτι κλῖναι λιθοκόλλητοι
καὶ ὁλόχρυσοι θαυμάσαντες, οὐθ' ὅτι ἀραχνοϋφεῖς ἢ †λίθῳ† γεγραφη-
μέναι στρωμναί, οὐθ' ὅτι ἐσθημάτων ἰδέαι διάφοροι· προσέτι δὲ
τὰς περὶ αὐτὸν χλαίνας ἀπαμφιάσαντες, ἅπτονται χειρῶν, καὶ τὰς b
φλέβας προσπιέζοῦντες ἀκριβοῦσι τοὺς παλμούς, εἰ σωτήριοι·
πολλάκις δὲ καὶ τοὺς χιτωνίσκους ἀναστείλαντες, εἰ περιπληθὴς
ἐσθ' ἡ γαστὴρ ἐξετάζουσιν, εἰ πεπυρωμένος ὁ θώραξ, εἰ ἄτακτα ἡ
καρδία πηδᾷ· κἄπειτα τὴν οἰκείαν προσφέρουσι θεραπείαν. Ἔδει
δὲ καὶ τοὺς φιλοσόφους ἰατρικὴν ὁμολογοῦντας ἐπιτηδεύειν τῆς
φύσει βασιλίδος ψυχῆς, καταφρονεῖν μὲν ἁπάντων ὅσα αἱ κεναὶ
δόξαι τυφοπλαστοῦσιν, εἴσω δὲ προσιόντας ἅπτεσθαι διανοίας
αὐτῆς, εἰ ὑπ' ὀργῆς ἀνισοταχεῖς καὶ παρὰ φύσιν κεκινημένοι
παλμοί· ἅπτεσθαι καὶ γλώττης, εἰ τραχεῖα καὶ κακήγορος, εἰ c
πεπορνευκυῖα καὶ ἀταμίευτος· ἅπτεσθαι καὶ γαστρός, εἰ
ἀπλήστῳ σχήματι ἐπιθυμίας διῴδηκε· καὶ συνόλως παθῶν καὶ
νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων, εἰ κεκρᾶσθαι δοκεῖ, διερευνᾶν
ἕκαστον, ἵνα μὴ διαμαρτάνωσι τῶν προσφόρων εἰς τὸ σώζειν.
Νυνὶ δὲ ὑπὸ τῆς τῶν ἔξω περιαυγασθέντες λαμπρότητος, ἅτε
νοητὸν φῶς ἰδεῖν ἀδυνατοῦντες, πλαζόμενοι διετέλεσαν εἰς τὸν d
αἰῶνα, πρὸς μὲν τὸν βασιλέα λογισμὸν φθάσαι μὴ δυνηθέντες,
ἄχρι δὲ τῶν προπυλαίων μόλις ἀφικνούμενοι, καὶ τοὺς ἐπὶ θύραις
ἀρετῆς, πλοῦτόν τε καὶ δόξαν καὶ ὑγείαν καὶ τὰ συγγενῆ τεθαυμα-
κότες, προσεκύνουν. Ἀλλὰ γὰρ ὡς ὑπερβολὴ μανίας χρωμάτων
κριταῖς χρῆσθαι τυφλοῖς, ἢ κωφοῖς τῶν κατὰ μουσικὴν φθόγγων·

---

a 3 καὶ—ἀλογήσαντες] om B ἢ] καὶ O ὑπηκόων—τέλει] om O a 4 ⟨ἐάσαντες⟩] Vig., ἄξαντες codd [τῶν—ἀλογήσαντες] om O a 6 †λίθῳ† γεγραφημέναι] λιθογεγραφημέναι I, λιθογραφημέναι BO b 1 ἀπαμφιάσαντες] ἀπαμφιέσαντες Mang. b 3 χιτῶνας BI Phil. b 4 ἄτακτον Mang. b 5 κ' ἄπειτα I b 8 τυφλοπλαστοῦσιν Vig., Dindorf διανοίας—ἅπτεσθαι] om B c 4—391 d 3 καὶ—πέλεκυν om B c 4 καὶ ἀρρωστημάτων] om O d 1 ἀδυνατοῦντος O εἰς] om O Mang. d 4 τε] ἔτι I τεθαυμακότας I d 6 κριταῖς—φθόγγων] ἢ ἀκουσμάτων χρῆσθαι κριταῖς κωφοῖς καὶ τυφλοῖς O

ΦΙΛΩΝΟΣ *οὕτω καὶ φαύλοις ἀνδράσι τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν. Καὶ γὰρ οὗτοι τὸ κυριώτατον τῶν ἐν αὐτοῖς διάνοιαν πεπήρωνται, ἧς βαθὺ σκότος ἀφροσύνη κατέχεεν. Εἶτα νῦν θαυμάζομεν, εἰ Σωκράτης*

p. 390 *καὶ ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα τῶν σπουδαίων ἐν πενίᾳ διετέλεσαν, ἄνθρωποι μηδὲν πώποτε τῶν εἰς πορισμὸν ἐπιτηδεύσαντες, ἀλλὰ μηδ᾽ ὅσα ἢ παρὰ φίλων πολυχρημάτων ἢ παρὰ βασιλέων δωρεὰς μεγάλας προτεινόντων [παρῆν] λαβεῖν ἀξιώσαντες, ἕνεκα τοῦ μόνον ἀγαθὸν καὶ καλὸν τὴν τῆς ἀρετῆς κτῆσιν ἡγεῖσθαι, περὶ ἣν πονούμενοι τῶν ἄλλων ἀγαθῶν πάντων ἠλόγουν; Τίς δ᾽ οὐκ ἂν ἀλογήσαι νόθων ἕνεκα προνοίας τῶν γνησίων; Εἰ δὲ σώματος θνητοῦ μετα-*

b *λαχόντες, καὶ κηρῶν γέμοντες ἀνθρωπίνων, καὶ μετὰ τοσούτου πλήθους ἀδίκων ζῶντες, ὧν οὐδ᾽ ἀριθμὸν εὑρεῖν εὔπορον, ἐπεβουλεύθησαν, τί τὴν φύσιν αἰτιώμεθα, δέον τὴν τῶν ἐπιθεμένων κακίζειν ὠμότητα; Καὶ γὰρ εἰ ἐν ἀέρι γεγένηντο λοιμικῷ, πάντως ὤφειλον νοσῆσαι· καταστάσεως δὲ λοιμικῆς μᾶλλον, ἢ οὐχ ἧττον, φθοροποιός ἐστιν ἡ κακία. Ὡς δ᾽ ὁπόταν ὑετοῦ μὲν ὄντος, ἀνάγκη τὸν σοφόν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγοι, καταβρέχεσθαι, Βορέου δὲ ψυχροῦ*

c *καταπνέοντος ῥίγει πιέζεσθαι καὶ ψύχει, θέρους δ᾽ ἀκμάζοντος ἀλεαίνεσθαι,—ταῖς γὰρ ἐτησίοις τροπαῖς τὰ σώματα συμπάσχειν νόμος φύσεως,—τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν ἐν τοῖς τοιούτοις χωρίοις ἐνοικοῦντα,*

Ἔνθα φόνοι λιμοί τε καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν,

ἐναλλάττεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν τοιούτων τιμὰς ἀναγκαῖον. Ἐπεὶ Πολυκράτει γε, ἐφ᾽ οἷς δεινοῖς ἠδίκησε καὶ ἠσέβησε, χορηγὸς

---

390 c 5 Cf Empedocles 19 (Mullach)

---

d 8 *τῶν ἐν αὐτοῖς*] *τὴν* O d 9 *εἶτα*] *ἔτι* IO 390 a 1 *ἢ ὁ δεῖνα*] om Mang. *διετέλεσαν*] *διῆγον* O a 2 *μηδ᾽ ὅσα*] *μηδὲ λαβόντες* O a 3 *πολυχρημάτων*] *πλουσίων* O *μεγάλας*] om O a 4 [*παρῆν*]] om IO 'a Stephano adiectum videtur' (Gaisf.) *λαβεῖν ἀξ.*] om O a 6 *ἠλόγουν*] *ἠμέλουν* O b 2 *ὧν—εὔπορον*] om O b 4 *γεγένηνται* O b 6 *ἢ*] om I b 7 *ἐν*] om O *διάγει* O c 1 *πιέζεσθαι*] *πιεσθῆναι* I Mang. *καὶ ψύχει*] om O c 2 *ταῖς—φύσεως*] om O c 3 *τοῖς*] om I c 5 *λιμοί*] Steph., *τελοῦνται* IO *τε*] om O *κηρῶν*] *κερῶν* (?) I c 6 *τὰς—τιμὰς*] om O *ἀναγκαῖον ἐπὶ πολύ· κρατεῖ* I, *ἀναγκαῖον ἐπὶ Πολυκράτει* O c 7 *γε*] *δέ* IO

ἀπήντησε χείρων μὲν ἡ τοῦ βίου βαρυδαιμονία· πρόσθες δ' ὡς ὑπὸ ΦΙΛΩΝΟΣ
μεγάλου βασιλέως ἐκολάζετο, καὶ προσηλοῦτο, χρησμὸν ἐκπιπλάς,
Οἶδα, ἔφη, κἀμαυτὸν οὐ πρὸ πολλοῦ θεωρῆσαι δόξαντα ὑπὸ μὲν d
ἡλίου ἀλείφεσθαι, λούεσθαι δ' ὑπὸ Διός. Αἱ γὰρ διὰ συμβόλων
αἰνιγματώδεις αὗται φάσεις, ἀδηλούμεναι τὸ πάλαι, τὴν διὰ τῶν
ἔργων ἀριδηλοτάτην ἐλάμβανον πίστιν. Οὐκ ἐπὶ τελευτῇ δὲ μόνον,
ἀλλὰ παρὰ πάντα τὸν ἐξ ἀρχῆς βίον, ἐλελήθει πρὸ τοῦ σώματος τὴν
ψυχὴν κρεμάμενος. Αἰεὶ γὰρ φοβούμενος καὶ τρέμων τὸ πλῆθος
τῶν ἐπιτιθεμένων ἐπτόητο, σαφῶς ἐξεπιστάμενος ὅτι εὔνους μὲν
ἦν οὐδείς, ἐχθροὶ δὲ πάντες δυσπραξίᾳ ἀμείλικτοι.

Τῆς δὲ ἀνηνύτου καὶ συνεχοῦς ⟨Διονυσίου⟩ εὐλαβείας μάρτυρες
οἱ τὰ Σικελικὰ συγγράψαντες, οἵ φασιν ὅτι καὶ τὴν θυμηρεστάτην p. 391
ὕποπτον εἶχε γυναῖκα. Σημεῖον δέ· τὴν εἰς τὸ δωμάτιον εἴσοδον,
δι' ἧς φοιτήσειν ἔμελλεν ὡς αὐτόν, ἐκέλευσε στορεσθῆναι σανίσιν,
ἵνα μὴ λάθῃ ποτὲ παρεισερπύσασα, ψόφῳ δὲ καὶ κτύπῳ τῆς
ἐπιβάσεως προμηνύῃ τὴν ἄφιξιν· εἶτ' οὐκ ἀνείμονα μόνον, ἀλλὰ
καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσι γυμνήν, ἃ μὴ θέμις ὑπ' ἀνδρῶν ὁρᾶσθαι,
παρέρχεσθαι· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ συνεχὲς τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν
ἐδάφους εἰς τάφρου γεωργικῆς εὖρος καὶ βάθος διακοπῆναι,
κατὰ δέος μή τι πρὸς ἐπιβουλὴν ἀφανῶς ἐπικρύπτηται, ὅπερ ἢ b
ἅλμασιν ἢ μακραῖς διαβάσεσιν ἔμελλε διελέγχεσθαι. Πόσων
ἄρα κακῶν ὁ ταῦτα παρατηρῶν καὶ τεχνάζων ἐπὶ γυναικός, ᾗ πρὸ
τῶν ἄλλων ὤφειλε πιστεύειν, μεστὸς ἦν; Ἀλλὰ γὰρ ἐῴκει τοῖς
δι' ἀπορρῶγος ὄρους ἐπὶ τῷ τὰς ἐν οὐρανῷ φύσεις ἀριδηλοτέρας
κατανοῆσαι κρημνοβατοῦσιν, οἳ μόλις φθάνοντες ἄχρι προνενευ-
κότος αὐχένος, οὔτ' ⟨ἄνω⟩ χωρεῖν ἔτι δύνανται, πρὸς τὸ λειπόμενον

---

390 d 1 Cf Herod. iii. 125

---

c 8 *πρόσθες*] *πρόσθεν* I **d** 1 *οἶδα*] *οἶδ'* I, *οἰδ* . . . spatio relicto O *ἔφη, κἀμαυτὸν*] om O, *ἔφη κ' ἀμαυτὸν* I **d** 3 *φάσεις*] *φύσεις* I **d** 4 *τελευτῇ*] *τέλει* Mang. **d** 5 *λελήθει* IO **d** 9 ⟨*Διονυσίου*⟩] supplendum coniec Mang. **391 a** 2 *δομάτιον* I **a** 3 *ἧς*] *οὗ* O *ἔμελλον* O *ἐκέλευσε*] om O **a** 5 *προμηνύει* I **b** 1 *δέος*] *δὲ* I *ἐπικέκρυπται* I **b** 7 ⟨*ἄνω*⟩ *χωρεῖν*] Vig. marg, *ἀναχωρεῖν* codd

ΦΙΛΩΝΟΣ c ὕψος ἀπειρηκότες, οὔτε καταβαίνειν θαρροῦσι, πρὸς τὴν ὄψιν τῶν χασμάτων ἰλιγγιῶντες. Ἐρασθεὶς γάρ, ὡς θείου πράγματος καὶ περιμαχήτου, τυραννίδος, οὔτε μένειν οὔτε ἀποδιδράσκειν ἀσφαλὲς εἶναι ὑπελάμβανε. Μένοντι μὲν γὰρ ἀλλεπάλληλα ἐπέρρει κακὰ ἀμύθητα· βουλομένῳ δ' ἀποδιδράσκειν ὁ περὶ τοῦ ζῆν ἐπεκρέματο κίνδυνος, ὡπλισμένων, εἰ καὶ μὴ τοῖς σώμασιν, ἀλλά τοι ταῖς διανοίαις κατ' αὐτοῦ. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ ἔργον, ᾧ πρὸς τὸν μακαρίζοντα τὸν τῶν τυράννων βίον φασὶ χρήσασθαι Διονύσιον·

d Καλέσας γὰρ αὐτὸν ἐπὶ λαμπροτάτου καὶ πολυτελεστάτου δείπνου παρασκευήν, ἐκ μηρίνθου πάνυ λεπτῆς προσέταξεν ἠκονημένον ὑπεραιωρηθῆναι πέλεκυν. Ἐπεὶ δὲ κατακλιθεὶς εἶδεν αἰφνίδιον, οὔτ' ἐξαναστῆναι θαρρῶν διὰ τὸν τύραννον, οὔτ' ἀπολαῦσαί τινος τῶν παρεσκευασμένων διὰ δέος οἷός τε ὤν, ἀφθόνων καὶ πλουσίων ἀλογήσας ἡδονῶν, ἀνατείνας τὸν αὐχένα καὶ τὰς ὄψεις ἐκαραδόκει τὸν οἰκεῖον ὄλεθρον. Συνεὶς δ' ὁ Διονύσιος, Ἆρ' ἤδη κατανοεῖς, ἔφη, τὸν ἀοίδιμον καὶ περιμάχητον ἡμῶν βίον; Ἔστι γὰρ τοιοῦτος, εἰ μὴ βούλοιτό τις ἑαυτὸν φενακίζειν· ἐπειδὴ περιέχει παμπληθεῖς μὲν χορηγίας, ἀπόλαυσιν δ' οὐδενὸς χρηστοῦ· φόβους δ' ἐπαλλή-
p. 392 λους, καὶ κινδύνους ἀνηκέστους, καὶ νόσον ἑρπηνώδους καὶ φθινάδος χαλεπωτέραν, ἀθεράπευτον ἀεὶ φέρουσαν ὄλεθρον. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνεξετάστων ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς φανερότητος ἀπατώμενοι, ταὐτὸν πεπόνθασι τοῖς ἀγκιστρευομένοις ὑπὸ τῶν εἰδεχθῶν ἑταιριδίων, ἃ τὴν δυσμορφίαν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ καὶ ταῖς τῆς ὄψεως ὑπογραφαῖς ἐπισκιάζοντα, γνησίου κάλλους ἀπορίᾳ, νόθον ἐπ' ἐνέδρᾳ τῶν θεωμένων δημιουργεῖ. Τοιαύτης γέμουσι βαρυδαι-
b μονίας οἱ λίαν εὐτυχεῖς, ἧς τὰς ὑπερβολὰς αὐτοὶ δικάσαντες παρ' ἑαυτοῖς οὐ στέγουσιν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὰ ἀρρωστήματα ὑπ' ἀνάγκης ἐκλαλοῦντες, ἀφιᾶσι τὰς ἐκ πάθους ἀψευδεστάτας φωνάς, ἐπὶ

c 4 εἶναι] om O c 5 ἀμύθητα] om O d 1 λαμπρότατον O πολυτελὲς δεῖπνον O d 2 παρασκευήν] om O ἠκονημένον] post πέλεκυν O 392 a 1 ἑρπηνάδος O φθινώδους Mang. a 5 ἑταιρίδων O b 2 ἀρρωστήματα] ἄρρητα I Mang. b 3 φωνὰς ἀψευδεστάτας BO

συνουσίᾳ τιμωριῶν καὶ παρουσῶν καὶ προσδοκωμένων ζῶντες, ΦΙΛΩΝΟΣ
καθάπερ τῶν θρεμμάτων τὰ πρὸς ἱερουργίαν πιαινόμενα. Καὶ
γὰρ ταῦτα τῆς πλείστης ἐπιμελείας ἐπὶ τῷ σφαγῆναι τυγχάνει διὰ
πολύκρεων εὐωχίαν. Εἰσὶ δ' οἳ καὶ περὶ χρημάτων ἀσεβῶν οὐκ
ἀδήλους ἀλλὰ φανερὰς ἔδοσαν δίκας, ὧν τὰ πλήθη καταλέγεσθαι c
περιττὸς πόνος, ἀπόχρη δ' ἓν ἔργον παράδειγμα πάντων ἑστάναι.
Λέγεται τοίνυν ὑπὸ τῶν ἀναγεγραφότων τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐν
Φωκίδι, νόμου κειμένου τὸν ἱερόσυλον κατακρημνίζεσθαι ἢ κατα-
ποντοῦσθαι ἢ καταπίμπρασθαι, τρεῖς συλήσαντας τὸ ἐν Δελφοῖς
ἱερόν, Φιλόμηλον καὶ Ὀνόμαρχον καὶ Φάϋλλον, διανείμασθαι τὰς
τιμωρίας. Τὸν μὲν γὰρ διὰ λόφου τραχέος καὶ λιθώδους ῥαγείσης
πέτρας κατακρημνισθῆναί τε καὶ καταλευσθῆναι· τὸν δέ, ἀφηνιά-
σαντος τοῦ κομίζοντος ἵππου καὶ μέχρι θαλάσσης καταβάντος,
ἐπιδραμόντος τοῦ πελάγους, εἰς ἀχανῆ βυθὸν αὐτῷ ζώῳ καταδῦναι· d
Φάϋλλον δὲ φθινάδι νόσῳ,—διττὸς γὰρ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος,—
συντακῆναι, ἢ ἐν τῷ ἐν Ἄβαις ἱερῷ συνεμπρησθέντα ἀπολέσθαι.
Ταῦτα γὰρ φιλονεικότατον λέγειν ἀποβῆναι κατὰ τύχην. Εἰ μὲν
γάρ τινες ἢ ἐν διαφέρουσι καιροῖς ἢ ἑτέραις ἐκολάσθησαν τιμω-
ρίαις, εἰκὸς ἦν τὸ ἄστατον τῆς τύχης προφασίζεσθαι· πάντων δὲ
ἀθρόως καὶ ὑφ' ἕνα καιρὸν καὶ μὴ ἑτέραις τιμωρίαις ἀλλὰ ταῖς
περιεχομέναις ἐν τοῖς νόμοις κολασθέντων, εὔλογον φάσκειν ὅτι
Θεοῦ δικάσαντος ἑάλωσαν.

Εἰ δέ τινες τῶν ὑπολειφθέντων βιαίων, καὶ τοῖς πλήθεσιν p. 393
ἐπαναστάντων, καὶ δουλωσαμένων οὐ μόνον δήμους ἑτέρους ἀλλὰ
καὶ πατρίδας τὰς ἑαυτῶν, ἀτιμώρητοι διετέλεσαν, θαυμαστὸν οὐδέν.
Πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ ὁμοίως ἄνθρωπος δικάζει καὶ Θεός· διότι τὰ
μὲν φανερὰ ἡμεῖς ἐρευνῶμεν, ὁ δὲ ἄχρι μυχῶν ψυχῆς εἰσδυόμενος

b 6 ταῦτα—ἐπιμελείας] ἐπιμελοῦνται BO τυγχάνει] om BO c 1 καταλέγειν BO c 5 καταπιπράσκεσθαι I c 6 Φύαλον BO c 7—394 a 2 τὸν—μετέρχεσθαι om B c 9 θαλάττης I d 2 φθινώδει Mang. d 6 εἰκὸς—τιμωρίαις bis scr I d 7 καὶ 1°] om O ὑφ'] ἐφ' O 393 a 2 οὐ μόνον] om O ἑτέρους ἀλλὰ] om O a 4 ὁμοίως] ὡς O Θεός] pr ὁ O a 5 ψυχῶν O

ΦΙΛΩΝΟΣ ἀψοφητί, καθάπερ ἐν ἡλίῳ λαμπρὰν διάνοιαν αὐγάζει, ἀπαμπίσχων
b μὲν τὰ περίαπτα, οἷς ἐγκατείληπται, γυμνὰ δὲ περιαθρῶν τὰ βουλήματα, καὶ διαγινώσκων εὐθὺς τά τε παράσημα καὶ δόκιμα. Μηδέποτ' οὖν τὸ οἰκεῖον δικαστήριον τοῦ θείου προκρίναντες, ἀψευδέστερον αὐτὸ καὶ εὐβουλότερον εἶναι φῶμεν· οὐ γὰρ ὅσιον. Ἐν ᾧ μὲν γὰρ πολλὰ τὰ σφάλλοντα, ἀπατηλαὶ αἰσθήσεις, πάθη ἐπίβουλα, κακιῶν ὁ βαρύτατος ἐπιτειχισμός, ἐν ᾧ δὲ οὐδὲν μὲν τῶν ἐπ' ἐξαπάτῃ, δικαιότης δὲ καὶ ἀλήθεια, αἷς ἕκαστον βραβευόμενον ἐπαινετῶς ἐξορθοῦσθαι πέφυκεν. Ἔπειτ', ὦ γενναῖε, μὴ
c νομίσῃς ἀλυσιτελὲς ἐπίκαιρον εἶναι τυραννίδα. Οὐδὲ γὰρ ἡ κόλασις ἀλυσιτελές, ἀλλὰ τιμωρίας διδόναι τοῖς ἀγαθοῖς ἢ ὠφελιμώτερον ἢ οὐκ ἀποδέον. Οὗ χάριν ἐν ἅπασι μὲν τοῖς ὀρθῶς γραφεῖσι παρείληπται νόμοις· οἱ δὲ γράψαντες ὑπὸ πάντων ἐπαινοῦνται. Ὅπερ γὰρ ἐν δήμῳ τύραννος, τοῦτ' ἐν νόμῳ κόλασις. Ἐπειδὰν οὖν ἔνδεια μὲν καὶ σπάνις δεινὴ καταλάβῃ τὰς πόλεις ἀρετῆς, ἀφθονία δ' ἀφροσύνης ἐπιπολάσῃ, τηνικαῦτα ὁ Θεός, ὥσπερ ῥεῦμα χειμάρρου τὴν φορὰν τῆς κακίας ἀποχετεῦσαι
d γλιχόμενος, ἵνα καθάρῃ τὸ γένος ἡμῶν, ἰσχὺν καὶ κράτος δίδωσι τοῖς τὰς φύσεις ἀρχικοῖς. Ὠμῆς γὰρ δίχα ψυχῆς οὐ καθαίρεται κακία. Καὶ ὅνπερ τρόπον αἱ πόλεις ἐπ' ἀνδροφόνοις καὶ προδόταις καὶ θεοσύλαις δημίους ἀνατρέφουσιν, οὐ τὴν γνώμην ἀποδεχόμεναι τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας χρήσιμον ἐξετάζουσαι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ τῆς μεγαλοπόλεως τοῦδε τοῦ κόσμου κηδεμών, οἷα δημίους κοινοὺς ἐφίστησι τοὺς τυράννους ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἂν αἴσθηται βίαν, ἀδικίαν, ἀσέβειαν, τὰ ἄλλα κακὰ πλημμύροντα, ὅπως ἤδη ποτὲ στάντα λωφήσῃ. Τηνικαῦτα καὶ τοὺς αἰτίους, ὡς
p. 394 ἐκ δυσκαθάρτου καὶ ἀνηλεοῦς ψυχῆς ὑπηρετήσαντας, ἐφ' ἅπασιν,

---

a 6 διαυγάζει O b 5 σφάλματα O ἀπατηλοὶ O b 6 ἐπιτυχισμός I μὲν] om O b 7 αἷς] αἵ (sic) I b 8 ἐξ ὀρθοῦσθαι I c 1 ἐπίκαιρον—ἀλυσιτελές] om I ἐπικαίρων O c 4 νόμοις παρείληπται I c 7 ἐπιπολάσει O* d 2 τὰς φύσεις] post ἀρχικοῖς I, om O d 4 θεοσύλοις Mang. d 6 κηδεμών] διοικητής O d 7 ἀφίστησι O d 8 πλημμήροντα I d 9 καὶ] pr μὲν I ὡς] ἅτ' οὐκ ἀπὸ γνώμης ὑγιοῦς ἀλλ' I 394 a 1 ἐκ] om O ἐφ' ἅπασιν] om O

ὥσπερ τινὰς κορυφαίους, ἀξιοῖ μετέρχεσθαι. Καθάπερ γὰρ ἡ τοῦ ΦΙΛΩΝΟΣ πυρὸς δύναμις, ὅταν παραβληθεῖσαν ὕλην ἀναλώσῃ, τελευταῖον αὑτὴν ἐπινέμεται· τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς πλήθεσι δυναστείας εἰληφότες, ὅταν δαπανήσαντες τὰς πόλεις κενὰς ἀνδρῶν ἐργάσωνται, τὰς ὑπὲρ ἁπάντων τίνοντες δίκας ἐπιδιαφθείρονται. Καὶ τί θαυμάζομεν, εἰ διὰ τυράννων ὁ Θεὸς κακίαν ἀναχυθεῖσαν ἐν πόλεσι καὶ χώραις καὶ ἔθνεσιν ἀποδιοπομπεῖται; b Πολλάκις γὰρ μὴ χρώμενος ὑπηρέταις ἄλλοις αὐτὸς δι᾿ ἑαυτοῦ τοῦτ᾿ ἐργάζεται, λιμὸν ἐπάγων ἢ λοιμὸν ἢ σεισμὸν καὶ ὅσα ἄλλα θεήλατα, οἷς ὅμιλοι μεγάλοι καὶ πολυάνθρωποι καθ᾿ ἑκάστην ἡμέραν ἀπόλλυνται, καὶ πολλὴ μοῖρα τῆς οἰκουμένης ἐρημοῦται διὰ προμήθειαν ἀρετῆς.

Ἱκανῶς μὲν οὖν εἴς γε τὰ παρόντα περὶ τοῦ μή τινα τῶν φαύλων εὐδαιμονεῖν, ὡς οἶμαι, λέλεκται· δι᾿ οὗ μάλιστα παρίσταται τὸ εἶναι πρόνοιαν. Εἰ δὲ μηδέπω πέπεισαι, τὸν ἔθ᾿ ὑποι- c κουροῦντα ἐνδοιασμὸν εἰπὲ θαρρῶν· ἀμφότεροι γὰρ ᾗ τἀληθὲς ἔχει συνδιαποιήσαντες εἰσόμεθα.

Καὶ μεθ᾿ ἕτερα πάλιν φησίν·

Ἀνέμων καὶ ὑετῶν φορὰς οὐκ ἐπὶ λύμῃ τῶν πλεόντων, ὡς ἐνόμιζες, ἢ γεωργούντων, ἀλλ᾿ ἐπ᾿ ὠφελείᾳ τοῦ παντὸς ἡμῶν γένους ὁ Θεὸς εἰργάζετο. Ὕδασι μὲν γὰρ τὴν γῆν καθαίρει, τὸν δ᾿ ὑπὸ σελήνην ἅπαντα χῶρον πνεύμασιν· ἀμφοτέροις δὲ ζῷα καὶ φυτὰ τρέφει, καὶ αὔξει, καὶ τελειοῖ. Εἰ δὲ τοὺς μὴ ἐν καιρῷ πλωτῆρας ἢ γεωπόνους ἐστὶν ὅτε βλάπτει, θαυμαστὸν οὐδέν· d βραχὺ γὰρ οὗτοι μέρος, ἡ δ᾿ ἐπιμέλεια τοῦ παντὸς ἀνθρώπων γένους. Ὥσπερ οὖν τὸ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἄλειμμα τίθεται μὲν

394 c 5 Phil. Iud. *Fr.* ii. p 642 (Mang.)

a 2 *γὰρ*] om O b 1 *ἔνθεσιν* O b 3 *λιμὸν*] *λοιμὸν* BO *λοιμὸν*] *λιμὸν* BO b 5 *ἡμέραν*] om BO b 7 *εἷς*] *οἷς* O c 2—d 11 *ἀμφότεροι—παρέχεται* om B c 3 *συνδιαπορήσαντες* Mang., cf 399 d 9 c 7 *ἐργάζεται* Mang.

ΦΙΛΩΝΟΣ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ, πολλάκις δ᾽ ὁ γυμνασίαρχος ἕνεκα πολιτικῶν χρειῶν ὥρας τῆς ἐν ἔθει μετέθηκε τὴν τάξιν, δι᾽ ἣς ὑστέρησαν ἔνιοι τῶν ἀλειφομένων· οὕτω καὶ ὁ Θεός, οἷα πόλεως τοῦ παντὸς ἐπιμελούμενος κόσμου, θέρη χειμαίνοντα καὶ χειμῶνας ἐαρίζοντας εἴωθε ποιεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ παντὸς ὠφελείᾳ, κἂν εἰ ναύκληροί τινες ἢ γῆς ἐργάται μέλλοιεν ταῖς τούτων ἀνωμαλίαις ζημιοῦσθαι. Τὰς οὖν τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολάς, ἐξ ὧν ὁ κόσμος ἐπάγη καὶ συνέστηκεν, εἰδὼς ἀναγκαιότατον ἔργον, ἀκωλύτους παρέχεται·
p. 395 πάχναι δὲ καὶ χιόνες καὶ ὅσα ὁμοιότροπα ἀέρος ἐπακολουθεῖ καταψύξει, καὶ πάλιν προσαράξει καὶ παρατρίψει νεφῶν ἀστραπαί τε καὶ βρονταί· ὧν οὐδὲν ἴσως κατὰ πρόνοιαν, ἀλλ᾽ ὑετοὶ καὶ πνεύματα ζωῆς καὶ τροφῆς καὶ αὐξήσεως τοῖς περὶ γῆν αἴτια, ὧν ταῦτα ἐπακολουθήματα. Οἷα, γυμνασιάρχου φιλοτιμίαις πολλάκις ἀνειμένας ποιουμένου δαπάνας, ἀνθ᾽ ὕδατος ἐλαίῳ καταιονούμενοί
b τινες τῶν ἀπειροκάλων εἰς τοὔδαφος ῥανίδας ἀποστάζουσιν, ὁ δ᾽ ὀλισθηρότατος αὐτίκα γίνεται πηλός· ἀλλ᾽ οὐκ ἄν τις εὖ φρονῶν εἴποι, τὸν πηλὸν καὶ τὸν ὄλισθον προμηθείᾳ τοῦ γυμνασιάρχου γεγονέναι, παρηκολουθηκέναι δὲ ἄλλως τῇ ἀφθονίᾳ τῶν χορηγιῶν ταῦτα. Ἶρις δὲ καὶ ἅλως καὶ ὅσα ὁμοιότροπα πάλιν ἐστὶν ⟨αὐγῶν⟩ ἐγκιρναμένων τοῖς νέφεσιν ἐπακολουθήματα, οὐκ ἔργα φύσεως προηγούμενα, φυσικοῖς δ᾽ ἐπισυμβαίνοντα ἔργοις· οὐ μὴν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς φρονιμωτέροις·
c νηνεμίας γὰρ καὶ πνεύματα, εὐδίας τε καὶ χειμῶνας ἀπὸ τούτων τεκμαιρόμενοι προλέγουσι. Τὰς κατὰ πόλιν στοὰς οὐχ ὁρᾷς; Τούτων αἱ πλείους πρὸς μεσημβρίαν νενεύκασιν, ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἐμπεριπατοῦντας χειμῶνος μὲν ἀλεαίνεσθαι, θέρους δὲ καταπνεῖσθαι. Παρακολουθεῖ δέ τι καὶ ἕτερον, ὃ μὴ τῇ γνώμῃ τοῦ κατεσκευακότος ἐπιγίνεται. Τί δὲ τοῦτ᾽ ἔστιν; Αἱ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐκπίπτουσαι

d 11 συνέστη O παρέρχεται O 395 a 1 πάχναι] τέχναι O a 2 προσράξει BO Mang. παρατρίψεσι I b 4 τῇ] om I b 5 καὶ 1°] om O ἅλως] ἄλλως IO b 6 ⟨αὐγῶν⟩] coniec Mang., αὐτῶν codd ἐγκιρνομένων O c 2 κατὰ] μετὰ Mang. c 4 χειμῶνος] Mang., χειμῶνι Eus. codd

σκιαὶ τῇ ἡμετέρᾳ πείρᾳ διασημαίνουσι τὰς ὥρας. Καὶ μὲν δὴ τὸ πῦρ ΦΙΛΩΝΟΣ *φύσεως ἀναγκαιότατον ἔργον· ἐπακολούθημα δὲ τούτου, καπνός·* **d** *ἀλλ' ὅμως παρέχεταί τινα ὠφέλειαν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτός. Ἐν γοῦν ταῖς μεθημεριναῖς πυρσείαις, ἡνίκα τὸ πῦρ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν καταλαμπόμενον αὐγῶν ἐξαμαυροῦται, καπνῷ μηνύεται πολεμίων ἔφοδος. Οἷός γ' οὖν ἐπὶ τῆς ἴριδος, τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἐκλείψεων ὁ λόγος· θείαις γὰρ φύσεσιν ἡλίου καὶ σελήνης ἐπακολουθοῦσιν ἐκλείψεις· αἱ δὲ μηνύματά εἰσιν ἢ βασιλέων τελευτῆς, ἢ πόλεων φθορᾶς· ὃ καὶ Πίνδαρος ᾐνίξατο γενομένης ἐκλείψεως διὰ τῶν πρόσθεν εἰρημένων. Ὁ δὲ δὴ τοῦ γάλακτος κύκλος τῆς μὲν αὐτῆς οὐσίας τοῖς ἄλλοις ἄστροις μετέσχηκε, δυσαιτιολόγητος δ' εἴπερ ἐστί, μὴ ἀποκνείτωσαν οἱ τὰ φύσεως* **p. 396** *ἐρευνᾶν εἰωθότες. Ὠφελιμώτατον γὰρ ἡ εὕρεσις, ἥδιστον δὲ καὶ καθ' αὑτὸ τοῖς φιλομαθέσιν ἡ ζήτησις. Ὥσπερ οὖν ἥλιος καὶ σελήνη προνοίᾳ γεγόνασιν, οὕτω καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ πάντα, κἂν ἡμεῖς τὰς ἑκάστων φύσεις τε καὶ δυνάμεις ἰχνηλατεῖν ἀδυνατοῦντες ἡσυχάζωμεν. Σεισμοί τε καὶ λοιμοί, καὶ κεραυνῶν βολαί, καὶ ὅσα τοιαῦτα, λέγεται μὲν εἶναι θεήλατα, πρὸς δ' ἀλήθειαν οὐκ ἔστι, Θεὸς γὰρ οὐδενὸς αἴτιος κακοῦ τὸ παράπαν, ἀλλ' αἱ τῶν στοιχείων μεταβολαὶ ταῦτα γεννῶσιν, οὐ προηγούμενα ἔργα* **b** *φύσεως, ἀλλ' ἑπόμενα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς προηγουμένοις ἐπακολουθοῦντα. Εἰ δέ τινες τῶν χαριεστέρων συναπολαύουσι τῆς ἀπὸ τούτων βλάβης, οὐκ αἰτιατέον τὴν διοίκησιν. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ εἴ τινες ἀγαθοὶ παρ' ἡμῖν νομίζονται, καὶ πρὸς ἀλήθειάν εἰσιν, ἐπειδὴ τὰ Θεοῦ κριτήρια τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν πάντων ἀκριβέστερα· δεύτερον δέ, τὸ προμηθὲς ⟨ἐπὶ τὰ*

---

395 d 8 Cf Pind. *Fr.* 74 (Donaldson), *Hyporch.* 4 (Dissen)

---

c 7 *τὰ ἡμέτερα* (*ἡμέτρα* O) *μέτρα* IO *ταῖς ὥραις* IO *Καὶ μὲν δὴ*] *Καὶ μὴν δέ* Phil. edd **d** 5 *γ' οὖν*] *γοῦν* I, *οὖν* O *ἴριδος*] *ἔριδος* O **d** 6 *φύσεσι γὰρ* Mang. **396 a** 2 *ἥδιστος* BIO **a** 7 *λέγονται* BO **b** 4 *ἀπὸ*] om BO **b** 7 *ἀκριβέστατα* BIO ⟨*ἐπὶ τὰ—ἀγαπᾷ*⟩] 'Nescio an totus hic locus a Stephano sit e coniectura reformatus' Gaisf. *τὰ*] om BIO

ΦΙΛΩΝΟΣ τῶν ἐν κόσμῳ συνεκτικώτατα ἐφορᾶν ἀγαπᾷ·⟩ καθάπερ ἐν ταῖς
c βασιλείαις καὶ στραταρχίαις ἐπὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ στρατόπεδα, οὐκ ἐπί τινα τῶν ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν ἕνα τὸν προστυχόντα. Λέγουσι δέ τινες, καθάπερ ἐν ταῖς τυραννοκτονίαις καὶ τοὺς συγγενεῖς ἀναιρεῖσθαι νόμιμόν ἐστιν ὑπὲρ τοῦ μεγέθει τῆς τιμωρίας ἐπισχεθῆναι τὰ ἀδικήματα, τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν ταῖς λοιμώδεσι νόσοις παραπόλλυσθαί τινας τῶν μὴ ὑπαιτίων, ἵνα πόρρωθεν οἱ ἄλλοι σωφρονίζωνται· δίχα τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἐμφερομένους ἀέρι νοσώδει νοσεῖν, ὥσπερ καὶ τοὺς ἐν νηὶ χειμαζομένους κινδυ-
d νεύειν ἐξ ἴσου. Τὰ δ' ἄλκιμα τῶν θηρίων γέγονεν—οὐ γὰρ ὑποσιωπητέον, εἰ καὶ τῷ δεινὸς εἰπεῖν εἶναι προλαβὼν τὴν ἀπολογίαν διέσυρες—ἀσκήσεως ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας. Τὰ γὰρ γυμνάσια καὶ αἱ συνεχεῖς θῆραι συγκροτοῦσι καὶ νευροῦσιν εὖ μάλα τὰ σώματα, καὶ πρὸ τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς ἐθίζουσιν ἐχθρῶν ἐξαπιναίας ἐφόδους τῷ καρτερῷ τῆς ῥώμης ἀλογεῖν. Τοῖς δὲ τὰς φύσεις εἰρηνικοῖς ἔξεστιν, οὐ μόνον τειχῶν ἐντὸς ἀλλὰ καὶ κλισιάδων θαλαμευομένοις, ἀποζῆν ἀνεπιβουλεύτως,
p. 397 ἔχουσιν εἰς ἀπόλαυσιν ἀφθονωτάτας ἡμέρων ἀγέλας· ἐπειδὴ σῦς καὶ λέοντες, καὶ ὅσα ὁμοιότροπα, ἑκουσίᾳ φύσει χρώμενα, μακρὰν ἄστεος ἀπελήλαται, τὸ μηδὲν παθεῖν ἀγαπῶντα τῆς ἀνθρώπων ἐπιβουλῆς. Εἰ δέ τινες ὑπὸ ῥαθυμίας ἄοπλοι καὶ ἀπαράσκευοι ταῖς καταδύσεσι τῶν θηρίων ἀδεῶς ἐνδιαιτῶνται, τῶν συμβαινόντων ἑαυτοὺς ἀλλὰ μὴ τὴν φύσιν αἰτιάσθωσαν, διότι φυλάξασθαι παρὸν ὠλιγώρησαν. Ἤδη γοῦν καὶ ἐν ἱπποδρομίαις εἶδόν τινας εἴξαντας ἀλογιστίᾳ, οἵ, δέον ἐγκαθέζεσθαι καὶ σὺν κόσμῳ θεωρεῖν, ἐν μέσῳ

---

b 8 συνεκτικώτατον BO* vid, συνεκτικωτάτων IO[2] ἐφορᾶν] om BIO ἀγαπᾶν IO c 1 στρατεύματα I (όπεδα) c 2 ἕνα—ἀδικήματα] om B c 3 δέ] om IO c 6 νόσοις] νόμοις O μὴ] om BIO c 8 νοσόδει I χειμαζομένη I d 2 εἰ] pr ὡς ἂν Phil. edd δεινῶς Vig., Mang. εἶναι] οἰομένῳ Vig., Mang. d 4 καὶ 2°—σώματα] om Mang. d 6 ἐθίζουσιν] νομίζουσιν O ἐξαπιναίους IO d 7 ἀναλογεῖν O[2] ? τειχῶν] τυχῶν I 397 a 2 ἑκουσίῳ BO a 6 ἑαυτοὺς] ἐκείνους I a 7 καὶ] om O εἶδόν] εἶδι I

στάντες, ὑπὸ τῆς ῥύμης τῶν τεθρίππων ἀνωσθέντες, ποσὶ καὶ b ΦΙΛΩΝΟΣ
τροχοῖς κατηλοήθησαν, ἀνοίας τἀπίχειρα εὑράμενοι.

Περὶ μὲν οὖν τούτων ἀπόχρη τὰ λεχθέντα. Τῶν δ' ἑρπετῶν τὰ ἰοβόλα γέγονεν οὐ κατὰ πρόνοιαν, ἀλλὰ κατ' ἐπακολούθησιν, ὡς καὶ πρότερον εἶπον. Ζωογονεῖται γάρ, ὅταν ἡ ἐνυπάρχουσα ἰκμὰς μεταβάλῃ πρὸς τὸ θερμότερον. Ἔνια δὲ καὶ σῆψις ἐψύχωσεν, ὡς ἕλμινθας μὲν ἡ περὶ τροφήν· φθεῖρας δ' ἡ ἀπὸ τῶν ἱδρώτων. Ὅσα δ' ἐξ οἰκείας ὕλης κατὰ φύσιν σπερματικὴν
καὶ προηγουμένην ἔχει γένεσιν, εἰκότως ἐπιγέγραπται πρόνοιαν. c
Ἤκουσα δὲ καὶ περὶ ἐκείνων διττοὺς λόγους, ὡς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἀνθρώπου γεγονότων, οὓς οὐκ ἂν ἐπικρυψαίμην. Ἦν δ' ὁ μὲν ἕτερος τοιόσδε· πρὸς πολλὰ τῶν ἰατρικῶν ἔφασάν τινες τὰ ἰοβόλα συνεργεῖν, καὶ τοὺς μεθοδεύοντας τὴν τέχνην, εἰς ἃ δεῖ καταχρωμένους αὐτοῖς ἐπιστημόνως, ἀλεξιφαρμάκων εὐπορεῖν, ἐπὶ τῇ τῶν μάλιστα ἐπισφαλῶς ἐχόντων ἀπροσδοκήτῳ σωτηρίᾳ· καὶ
μέχρι νῦν ἔστιν ἰδεῖν τοὺς μὴ ῥᾳθύμως καὶ ἀμελῶς ἰατρεύειν d
ἐπιχειροῦντας ἐν ταῖς συνθέσεσι τῶν φαρμάκων καταχρωμένους ἑκάστοις οὐ παρέργως. Ὁ δ' ἕτερος λόγος οὐκ ἰατρικός, ἀλλὰ φιλόσοφος ἦν, ὡς ἔοικε. Τῷ γὰρ Θεῷ ταῦτ' ἔφασκεν ηὐτρεπίσθαι κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων κολαστήρια, ὡς στρατηγοῖς καὶ ἡγεμόσι ὕστριχας ἢ σίδηρον· οὗ χάριν, ἠρεμοῦντα τὸν ἄλλον χρόνον ἀνερεθίζεσθαι πρὸς ἀλκὴν ἐπὶ τοῖς κατακριθεῖσιν, ὧν ἡ φύσις ἐν τῷ ἀδωροδοκήτῳ δικαστηρίῳ ἑαυτῆς κατέγνω θάνατον. Τὸ δ' ἐν
ταῖς οἰκίαις πεφωλευκέναι μᾶλλόν ἐστι μὲν ψεῦδος· ἔξω γὰρ p. 398
ἄστεος ἐν ἀγρῷ καὶ ἐρημίαις θεωρεῖται, φεύγοντα ὡς δεσπότην τὸν ἄνθρωπον. Οὐ μὴν ἀλλ', εἰ καὶ ἀληθές ἐστιν, ἔχει τινὰ λόγον. Ἐν γὰρ μυχοῖς σεσώρευται φορυτὸς καὶ σκυβάλων πλῆθος, οἷς εἰσδύεσθαι φιλεῖ, δίχα τοῦ καὶ τὴν κνῖσαν ὁλκικὴν

b 1 ἀνωθέντες I b 2 εὑρόμενοι I b 3 λεχθέντα] εἰρημένα BO
b 5—c 1 ὡς—πρόνοιαν om B b 6 μεταβάλλῃ O b 7 ἕμμινθας O
c 4 ἰατρῶν Mang. d 4 εὐτρεπίσθαι I d 6 ὕστριχας] βοστρύχους Mang.
d 8 ἀδοροδοκήτῳ I δικαστηρίῳ] διδασκαλείῳ O* d 8—398 d 1 τὸ —ἐπιφοιτώντων om B 398 a 5 ὁλκικὴν] Mang., ὁλκὸν I, ὁλκὴν O

ΦΙΛΩΝΟΣ ἔχειν δύναμιν. Εἰ δὲ καὶ χελιδόνες ἡμῖν συνδιαιτῶνται, θαυμαστὸν οὐδέν· τῆς γὰρ τούτων θήρας ἀπεχόμεθα. Σωτηρίας δὲ πόθος ἐν ταῖς ψυχαῖς οὐ λογικαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλόγοις ἐνίδρυται. Τῶν
b δὲ πρὸς ἀπόλαυσιν οὐδὲν ὁμοδίαιτον διὰ τὰς ἐξ ἡμῶν ἐπιβουλάς, πλὴν παρ' οἷς ἡ τῶν τοιούτων χρῆσις ἀπηγόρευται νόμῳ. Τῆς Συρίας ἐπὶ θαλάττῃ πόλις ἐστὶν Ἀσκάλων ὄνομα· γενόμενος ἐν ταύτῃ, καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸ πατρῷον ἱερὸν ἐστελλόμην, εὐξόμενός τε καὶ θύσων, ἀμήχανόν τι πελειάδων πλῆθος ἐπὶ τῶν τριόδων καὶ κατ' οἰκίαν ἑκάστην ἐθεασάμην. Πυνθανομένῳ δέ μοι τὴν αἰτίαν ἔφασαν οὐ θεμιτὸν εἶναι συλλαμβάνειν· ἀπειρῆσθαι γὰρ ἐκ παλαιοῦ τοῖς οἰκήτορσι τὴν χρῆσιν. Οὕτως ἡμέρωται τὸ ζῷον ὑπ' ἀδείας
c ὥστ' οὐ μόνον ὑπωρόφιον ἀλλὰ καὶ ὁμοτράπεζον ἀεὶ γίνεσθαι, καὶ ταῖς ἐκεχειρίαις ἐντρυφᾶν. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ καὶ θαυμασιώτερον ἰδεῖν ἐστιν. Τὸ γὰρ ἀνθρωποβόρον καὶ θηρίων ἀργαλεώτατον ὁ κροκόδειλος, γεννώμενος καὶ τρεφόμενος ἐν τῷ ἱερωτάτῳ Νείλῳ, τῆς ὠφελείας, καίτοι βύθιος ὤν, ἐπαισθάνεται. Παρ' οἷς μὲν γὰρ τιμᾶται πληθύνει μάλιστα· παρὰ δὲ τοῖς λυμαινομένοις οὐδ' ὄναρ φαίνεται· ὡς τῶν πλεόντων ὅπου μὲν καὶ τοὺς πάνυ θρασεῖς
d μηδ' ἄκρον ἐπιτολμᾶν καθιέναι δάκτυλον, ἀγεληδὸν ἐπιφοιτώντων· ὅπου δὲ καὶ τοὺς ἄγαν δειλοὺς ἐξαλλομένους νήχεσθαι μετὰ παιδιᾶς. Χώρα δ' ἡ Κυκλώπων—ἐπειδὴ τὸ γένος αὐτῶν ἐστὶ πλάσμα μύθου, δίχα σπορᾶς καὶ γεωπόνων ἀνδρῶν ἥμερος καρπὸς οὐ φύεται, καθάπερ οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γεννᾶται. Τῆς ⟨δ'⟩ Ἑλλάδος οὐ κατηγορητέον ὡς λυπρᾶς καὶ ἀγόνου· πολὺ γὰρ κἀν ταύτῃ τὸ βαθύγειον. Εἰ δ' ἡ βάρβαρος διαφέρει ταῖς εὐκαρπίαις, πλεονεκτεῖ μὲν τροφαῖς, ἐλαττοῦται δὲ τοῖς τρεφομένοις, ὧν χάριν αἱ τροφαί. Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ, φυτὸν
p. 399 οὐράνιον καὶ βλάστημα θεῖον ἠκριβωμένον, λογισμὸν ἀποτίκτουσα

---

a 6 καὶ] om O a 7 πόθος] πάθος O b 3 Schol in I vid Append. c 1 ὑπορόφιον O γίνεται I c 2 ταῖς ἐκεχειρίαις] Mang., τῆς ἐκεχειρίας I, τῆς ἐκκεχειρίας O c 3 ἀργαλεώτερον O c 4 ὁ] om Mang. c 6 πληθύει I d 4 γεηπόνων BO d 5 ⟨δ'⟩] coniec Mang., om Eus. et Phil. codd d 6 οὐ] om IO λυπηρᾶς BO

οἰκειούμενον ἐπιστήμῃ. Τὸ δ' αἴτιον· λεπτότητι ἀέρος ἡ διάνοια ΦΙΛΩΝΟΣ
πέφυκεν ἀκονᾶσθαι. Διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ φησίν,
"οὗ γῆ ξηρή, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη." Τεκμηριώσαιτο δ'
ἄν τις καὶ ἐκ τοῦ τοὺς μὲν νήφοντας καὶ ὀλιγοδεεῖς συνετωτέρους
εἶναι, τοὺς δὲ ποτῶν ἀεὶ καὶ σιτίων ἐμπιπλαμένους ἥκιστα φρονί-
μους, ἅτε βαπτιζομένου τοῖς ἐπεισιοῦσι τοῦ λογισμοῦ. Διὸ κατὰ
τὴν βάρβαρον ἔρνη μὲν ταῖς εὐτροφίαις καὶ στελέχη περιμήκιστα,
καὶ ζώων ἀλόγων σφόδρα τὰ γονιμώτατα, νοῦν δ' ἥκιστα γεννᾷ. b
Διότι τὸ ὑψωθῆναι ἐξ ἀέρος αἰτίου αἱ γῆς καὶ ὕδατος ἐπάλληλοι
καὶ συνεχεῖς ἀναθυμιάσεις κατεκράτησαν. Ἰχθύων δὲ καὶ ὀρνίθων
καὶ χερσαίων γένη ζώων οὐκ ἔστιν ἐγκλήματα φύσεως ἐφ' ἡδονὴν
παρακαλούσης, ἀλλὰ δεινὸς ψόγος ἡμῶν αὐτῶν ἀκρασίας. Ἀναγ-
καῖον μὲν γὰρ ἦν εἰς τὴν τοῦ ὅλου συμπλήρωσιν, ἵνα γένηται
κόσμος ἐν ἑκάστῳ μέρει, φῦναι ζώων ἰδέας ἁπάντων· οὐκ ἀναγ-
καῖον δὲ ἐπὶ τὴν τούτων ἀπόλαυσιν ὁρμῆσαι τὸ σοφίας συγγενέ- c
στατον χρῆμα τὸν ἄνθρωπον, μεταβαλόντα εἰς ἀγριότητα θηρίων.
Διὸ καὶ μέχρι νῦν, οἷς λόγος ἐγκρατείας, ἅπαξ ἁπάντων ἀπέχονται,
λαχανώδει χλόῃ καὶ καρποῖς δένδρων προσοψήμασιν ἡδίστῃ ἀπο-
λαύσει χρώμενοι. Τοῖς δὲ τὴν τῶν εἰρημένων θοίνην ἡγουμένοις
εἶναι κατὰ φύσιν ἐπέστησαν διδάσκαλοι, σωφρονισταί, νομοθέται
κατὰ πόλεις, οἷς ἐμέλησε τὴν ἀμετρίαν τῶν ἐπιθυμιῶν στεῖλαι, μὴ
ἐπιτρέψασι τὴν χρῆσιν ἀδεᾶ πᾶσι πάντων. Εἰ δὲ καὶ ῥόδα καὶ d
κρόκος καὶ ἡ ἄλλη τῶν ἀνθέων ποικιλία πρὸς ὑγίειαν, οὐ πρὸς
ἡδονὴν γέγονεν. Ἄπλετοι γὰρ τούτων αἱ δυνάμεις, καὶ καθ'
αὑτὰς διὰ τῶν ὀσμῶν ὠφελοῦσιν, εὐωδίας πάντας ἀναπιμπλᾶσαι,
καὶ πολὺ μᾶλλον ἐν ταῖς ἰατρικαῖς συνθέσεσι τῶν φαρμάκων.

399 a 3 Cf Heracl. *Fr.* 71-74 (Mullach)

399 a 4 *οὗ γῆ*] Mang., *αὐγὴ* Eus. codd a 7 *ἐπεισιοῦσι*] G, *ἐπισειοῦσι* B, *ἐπισιοῦσι* IO[2] a 8 *εὐτροφίαις*] pr *εὐστοχίαις καὶ* BO *καὶ*] om I b 1 *δ'*] + *ἤδε* (sic) I b 4 *γένει* I b 5 *ἡμῶν*] pr *τῆς* edd c 3—d 1 *μέχρι—καὶ* 1° om B c 5 *ἡγουμένοις—φύσιν*] *εὐωχουμένοις* O d 1 *ἐπιτρέψαντες* I, *ἐπιστρέψασι* ? O d 2 *ἀνθῶν* I *ὑγείαν* O d 4 *πάντας*] om O

ΦΙΛΩΝΟΣ Ἔνια γὰρ ἀναμιχθέντα τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις ἀριδηλοτέρας παρέχεται, καθάπερ εἰς ζῴου γένεσιν ἡ ἄρρενος καὶ θήλεος μίξις, ἰδίᾳ ἑκατέρου μὴ πεφυκότος ποιεῖν ἅπερ ἄμφω συνελθόντα. Ταῦτ' ἀναγκαίως λέλεκται πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ὑπὸ σοῦ διαπορηθέντων,
p. 400 ἱκανὴν πίστιν ἐργάσασθαι δυνάμενα τοῖς μὴ φιλονείκως ἔχουσι περὶ τοῦ τὸν Θεὸν τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιμελεῖσθαι πραγμάτων.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τοῦ δηλωθέντος ἐπετεμόμην ἀνδρός, ὁμοῦ μὲν δεικνὺς οἷοι καὶ κατὰ τοὺς νέους γεγόνασιν Ἑβραίων παῖδες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὰ τῆς εὐσεβοῦς αὐτῶν περὶ Θεοῦ διαλήψεως, τά τε τῆς πρὸς τοὺς προπάτορας ὁμοφωνίας ἐμφανῆ καθιστάς. Ἤδη δ' ἐντεῦθεν μεταβῆναι καιρὸς καὶ ἐπὶ τὰς τῶν ἔξωθεν περὶ τῶν αὐτῶν μαρτυρίας.

---

d 9 πρὸς—διαπορηθέντων] om BO διαπορρηθέντων I **400 a 1** ἱκανὴν—δυνάμενα] πίστιν ἐργάσασθαι δυνάμενα ἱκανὴν BO τοῖς—ἔχουσι] om O **a 3** μὲν οὖν] δ' BO ἀνδρὸς ἐπετεμόμην I **a 4** ὁμοῦ μὲν] om BO οἷοι—νέους] οἳ (sic) καὶ νῦν BO **a 5** δὲ] om BO **a 6** διαλήψεως] ὑπολήψεως BO τά τε] καὶ BO **a 7** ἐμφ. καθ.] om BO

ΒΙΒΛΙΟΝ Θ.

Τάδε τὸ ἔνατον περιέχει σύγγραμμα τῆς εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς

Tit. ἔννατον B, θ^ον I   α' μνείαν BO   β' πρώτου] α' BO   τῶν 1°] τοῦ BO   ε' Κλεάρχου] Νεάρχου O   ἀπὸ—ὕπνων] om BO   ς' ἀπὸ—Στρωμ.] om BO   η' ἀπὸ—ὑποθέσεως] om BO

ιϛ′ *προπατόρων* O* *ἐμνημόνευσαν*] om ad init lib BIO, *ἐμνήσθησαν* B in c. 16 *ιθ′* *Μόλωνος*] *Σόλωνος* O *ἀπὸ—γραφῆς*] om O ante c. 19 *κα′* *Ἰακώβ*] + *ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοῦ Πολυΐστορος γραφῆς* BO in c. 21 *κβ′* *αὐτοῦ*] *Ἰακώβ* ante c. 22 *κγ′* *Ἰωσήφ*] + *ἀπὸ τῆς Πολυΐστορος γραφῆς* B, *ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ Π. γρ.* O in c. 23 *κε′* *Ἰώβ*] *Ἰακώβ* IO + *ὁμοίως* BIO ad c. 24 *κζ′* *τοῦ αὐτοῦ*] *Μωσέως ὁμοίως* O ante c. 27 (similiter BO ante c. 28) *κη′* *Ἐζεκιὴλ*] *Ἐζεκίου* O, *Ἐζεκιήλου* BO ante c. 28 *κθ′* *αὐτοῦ*] + *ὁμοίως* BIO ante c. 29 *λ′* *Σολομῶνος*] + *οἳ ἐβασίλευσαν Ἑβραίων* BIO ante c. 30 *λα′* *τῶν Αἰγ. βασ.*] *βασ. Αἰγύπτου* O *λϛ′* *αὐτῆς*] *Ἱερουσαλήμ* BO *λη′* *αὐτῶν*] *τῆς* (*ἐν* O) *Ἱερουσαλὴμ ὑδάτων* IO in c. 38 *λθ′* *προφήτου*] + *ὁμοίως* IO in c. 39 *μ′* *Ναβ.*] + *ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς Ἰωσήπου ἀρχαιολογίας* BO ante c. 40

1. Καὶ τῆς τῶν παρ' Ἑβραίοις λογίων ἀποδοχῆς οὐκ b
ἀσυλλογίστως ἡμῖν κρίσει δὲ καὶ διανοίᾳ ἐξητασμένῃ
γεγενημένης, ἐπειδὴ συνῶπται τὰ τῆς ἀποδείξεως, ὥρα
συνιδεῖν ὡς καὶ αὐτῶν Ἑλλήνων οἱ μάλιστα διαφανεῖς
τῶν καθ' Ἑβραίους οὐκ ἄπειροι γεγόνασι πραγμάτων,
ἀλλ' οἱ μὲν καὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνδρῶν ταῖς τε παρ' αὐτοῖς c
φερομέναις ἱστορικαῖς διηγήσεσιν ἀλήθειαν ἐπεμαρ-
τύρησαν, οἱ δὲ καὶ τῆς δογματικῆς ὁμοίως αὐτοῖς
ἐφήψαντο θεολογίας. Πρῶτα δὲ τὰ πρῶτα παραθή-
σομαι, δεικνὺς ὅσοι τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων ἐπ'
ὀνόματος Ἰουδαίων τε καὶ Ἑβραίων τῆς τε παρ' αὐτοῖς
τὸ παλαιὸν ἀσκουμένης φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀνέκαθεν
τῶν προπατόρων ἱστορίας ἐμνημόνευσαν. Ἄρξεται δέ
μοι ὁ λόγος ἀπὸ τοῦ τῶν ἀνδρῶν βίου, ὡς ἂν μάθοις
ὅτι μὴ ἐκτὸς σώφρονος λογισμοῦ τὴν τῶν δηλουμένων
φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων προτετιμήκαμεν. Ἀκόλουθα d
γοῦν τοῖς προεξητασμένοις ἐν τῷ πρὸ τούτου συγγράμ-
ματι καὶ τὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῖς ἐπιτελεῖσθαι συνασκή-
σεως, οὐ μόνον αἱ παρ' αὐτοῖς ἱεραὶ βίβλοι, ἀλλὰ καὶ
τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων οἱ μάλιστα διαφανεῖς
καὶ καθ' ἡμᾶς βεβοημένοι μαρτυροῦσι. Καὶ δὴ λαβὼν
ἀνάγνωθι τὰ Θεοφράστου ἐν τοῖς Πορφυρίῳ γραφεῖσι
Περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς κείμενα τοῦτον τὸν τρόπον·

2. Καίτοι Σύρων μὲν [Ἰουδαῖοι] διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς θυσίαν ἔτι p. 404
καὶ νῦν, φησὶν ὁ Θεόφραστος, ζωοθυτούντων, εἰ τὸν αὐτὸν ἡμᾶς ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
τρόπον τις κελεύοι θύειν, ἀποσταίημεν ἂν τῆς πράξεως. Οὐ γὰρ b
ἑστιώμενοι τῶν τυθέντων, ὁλοκαυτοῦντες δὲ ταῦτα νυκτός, καὶ κατ'

404 a 1 Porph. *De Abst.* ii. 26

403 b 1 Hic incipit manus antiquior in O c 5—d 1 *δεικνὺς—προτετιμήκαμεν* om B c 9 *μάθῃς* coniec Gaisf. d 1 *τῶν*] *τῆς* IO d 3 *ἠθικοῖς* I 404 a 1 *Ἰουδαῖοι* ut suspectum notavit Nauck *θυσίαν*] *συνήθειαν* Nauck a 2 *ζωοθυτοῦντες* codd quidam Porph., *Καίτοι καθότι Σύρων μὲν Ἰουδαῖοι—ζωοθυτοῦσιν* coniec Bernays

αὐτῶν πολὺ μέλι καὶ οἶνον λείβοντες, ἀνήλισκον τὴν θυσίαν θᾶττον, ἵνα τοῦ δεινοῦ μηδ' ὁ πανόπτης γένοιτο θεατής. Καὶ τοῦτο δρῶσι νηστεύοντες τὰς ἀνὰ μέσον τούτων ἡμέρας· κατὰ δὲ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον, ἅτε φιλόσοφοι τὸ γένος ὄντες, περὶ τοῦ θείου μὲν ἀλλήλοις λαλοῦσι, τῆς δὲ νυκτὸς τῶν ἄστρων ποιοῦνται τὴν θεωρίαν, βλέποντες εἰς αὐτά, καὶ διὰ τῶν εὐχῶν θεοκλυτοῦντες.
c Κατήρξαντο γὰρ οὗτοι πρῶτοι τῶν τε λοιπῶν ζώων καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνάγκῃ καὶ οὐκ ἐπιθυμίᾳ τοῦτο πράξαντες.

3. Καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ δὲ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως τοι-
d αῦτα περὶ τῶν αὐτῶν ἱστορεῖ ὁ Πορφύριος·

Εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι Ἰουδαῖοι μὲν τὸ γένος, φιλάλληλοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων πλέον. Οὗτοι τὰς μὲν ἡδονὰς ὡς κακίαν ἀποστρέφονται, τὴν δὲ ἐγκράτειαν καὶ τὸ μὴ τοῖς πάθεσιν ὑποπίπτειν ἀρετὴν ὑπολαμβάνουσι. Καὶ γάμου μὲν αὐτοῖς ὑπεροψία, τοὺς δὲ ἀλλοτρίους παῖδας ἐκλαμβάνοντες ἁπαλοὺς ἔτι πρὸς τὰ μαθήματα, συγγενεῖς ἡγοῦνται, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἑαυτῶν ἐντυποῦσι· τὸν μὲν γάμον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαδοχὴν οὐκ ἀναιροῦντες, τὰς δὲ τῶν γυναικῶν ἀσελγείας φυλαττόμενοι· καταφρονηταὶ δὲ πλούτου,
p. 405 καὶ θαυμάσιον παρ' αὐτοῖς τὸ κοινωνικόν, οὐδ' ἔστιν εὑρεῖν κτήσει τινὰ παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα. Νόμος γὰρ τοὺς εἰς τὴν αἵρεσιν εἰσιόντας δημεύειν τῷ τάγματι τὴν οὐσίαν, ὥστε ἐν ἅπασι μήτε πενίας ταπεινότητα φαίνεσθαι, μήθ' ὑπεροχὴν πλούτου· τῶν δὲ ἑκάστου κτημάτων ἀναμεμιγμένων, μίαν ὥσπερ ἀδελφοῖς ἅπασιν οὐσίαν εἶναι. Κηλῖδα δὲ ὑπολαμβάνουσι τοὔλαιον, κἂν ἀλειφθῇ τις ἄκων, σμήχεται τὸ σῶμα· τὸ γὰρ αὐχμεῖν ἐν καλῷ τίθενται, λευχειμονεῖν τε διὰ παντός. Χειροτονητοὶ δὲ τῶν κοινῶν οἱ

d 2 Porph. *De Abst.* iv. 11 = Ioseph. *B. I.* ii. 8. 2–12

b 4 μηδ'] μὴ ⟨Ἥλιος⟩ coniec Bernays, inseruit Nauck d 1 ὁ Πορφ. ἱστορεῖ BO d 2—408 a 5 εἰσὶ—ταῦτα om B d 2 τὸ] om Ios. d 5 αὐτοῖς] pr παρ' Porph., Ios. 405 a 4 μήθ'] μηδ' I ὑπεροχὴν πλούτου· τῶν] ὑπεροχήν· πλουτούντων O a 7 σμήσχεται I

ἐπιμεληταί, καὶ αἱρετοὶ πρὸς ἁπάντων εἰς τὰς χρείας ἕκαστοι. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
Μία δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῶν πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ μετοικοῦσι πολλοί, b
καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἥκουσιν αἱρετισταῖς ἀναπέπταται τὰ παρ' ἀλλήλοις· καὶ οἱ πρῶτον ἰδόντες εἰσίασιν ὡς πρὸς συνήθεις· διὸ οὐδὲν ἐπικομιζόμενοι ἀποδημοῦσιν ἀναλωμάτων ἕνεκα. Οὔτε δὲ ἐσθῆτα οὔτε ὑποδήματα ἀμείβουσι, πρὶν διαρραγῆναι πρότερον παντάπασιν, ἢ δαπανηθῆναι τῷ χρόνῳ. Οὐδ' ἀγοράζουσί τι, οὐδὲ πωλοῦσιν, ἀλλὰ τῷ χρῄζοντι διδοὺς ἕκαστος τὰ παρ' ἑαυτῷ, τὸ
παρ' ἐκείνου χρήσιμον ἀντικομίζεται· καὶ χωρὶς τῆς ἀντιδόσεως c
ἀκώλυτος ἡ μετάληψις αὐτοῖς παρ' ὧν ἂν ἐθέλωσι.

Πρός γε μὴν τὸ θεῖον ἰδίως εὐσεβεῖς. Πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον οὐδὲν φθέγγονται τῶν βεβήλων, πατρίους δέ τινας εἰς αὐτὸν εὐχάς, ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι. Μετὰ ταῦτα πρὸς ἃς ἕκαστοι τέχνας ἴσασιν ὑπὸ τῶν ἐπιμελητῶν ἀφεῖνται, καὶ μέχρι πέμπτης ὥρας ἐργασάμενοι συντόνως, ἔπειτα πάλιν εἰς ἓν ἀθροίζονται χωρίον, ζωσάμενοί τε σκεπάσμασιν οὕτως ἀπολούονται τὸ
σῶμα ψυχροῖς ὕδασι· καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἁγνείαν εἰς ἴδιον d
οἴκημα συνίασιν, ἐν ᾧ μηδενὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐπιτέτραπται παρελθεῖν. Αὐτοὶ δὲ καθαροὶ καθάπερ εἰς ἅγιόν τι τέμενος παραγίνονται τὸ δειπνητήριον. Καθεσθέντων δὲ μεθ' ἡσυχίας, ὁ μὲν σιτοποιὸς ἐν τάξει παρατίθησιν ἄρτους, ὁ δὲ μάγειρος ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἑνὸς ἐδέσματος ἑκάστῳ. Προκατεύχεται δὲ ὁ ἱερεὺς τῆς τροφῆς, ἁγνῆς οὔσης καὶ καθαρᾶς, καὶ γεύσασθαί τινα πρὶν τῆς εὐχῆς ἀθέμιτον· ἀριστοποιησαμένοις δὲ ἐπεύχεται πάλιν, ἀρχόμενοί τε καὶ παυό-

---

405 c 3 Porph. *De Abst.* iv. 12

---

a 9 αἱρετοὶ] Ios., Nauck, ἀδιαίρετοι Eus. codd, Porph. b 1 κατοικοῦσι Porph. b 2 ἀλλήλοις] αὐτοῖς Porph., Nauck b 3 ὡς πρὸς] ὥσπερ Porph. b 7 ἑαυτοῦ Porph. c 1 ἀντιδόσεως] Gaisf. cum Porph. et Ios., μεταδόσεως Eus. codd c 3 εὐσεβεῖς ἰδίως Ios. c 5 μετὰ] pr καὶ Ios. c 6 ἀφίενται Porph., διαφίενται Ios. c 8 σκεπάσμασιν] σκεπάσμασι λινοῖς Ios., σκέπασι λινοῖς Porph. d 2 ἐν ᾧ] Eus. codd, ἔνθα Porph., Ios. d 3 δὲ] τε Porph. καθάπερ καθαροὶ O d 4 καθισάντων Porph., Ios. δὲ] om Ios. d 6 προκατέχεται I d 8 ἀριστοποιησάμενος O πάλιν] μᾶλλον I

p. 406 ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ μενοι γεραίρουσι τὸν Θεόν. Ἔπειθ᾽ ὡς ἱερὰς καταθέμενοι τὰς ἐσθῆτας, πάλιν ἐπ᾽ ἔργα τρέπονται μέχρι δείλης. Δειπνοῦσι δὲ ὑποστρέψαντες ὁμοίως, συγκαθεζομένων τῶν ξένων, εἰ τύχοιεν αὐτοῖς παρόντες. Οὔτε δὲ κραυγή ποτε τὸν οἶκον οὔτε θόρυβος μιαίνει· τὰς δὲ λαλιὰς ἐν τάξει παραχωροῦσιν ἀλλήλοις, καὶ τοῖς ἔξωθεν ὡς μυστήριόν τι φρικτὸν ἡ τῶν ἔνδον σιωπὴ καταφαίνεται· Τούτου δὲ αἴτιον ἡ διηνεκὴς νῆψις, καὶ τὸ μετρεῖσθαι παρ᾽ αὐτοῖς τροφὴν καὶ ποτὸν μέχρι κόρου.

b Τοῖς δὲ ζηλοῦσι τὴν αἵρεσιν οὐκ εὐθὺς ἡ πάροδος, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐνιαυτὸν ἔξω μένοντι τὴν αὐτὴν ὑποτίθενται δίαιταν, ἀξινάριόν τε καὶ περίζωμα δόντες, καὶ λευκὴν ἐσθῆτα. Ἐπειδὰν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πεῖραν ἐγκρατείας δῷ, πρόσεισι μὲν ἔγγιον τῇ διαίτῃ, καὶ καθαρώτερον τῶν πρὸς ἁγνείαν ὑδάτων μεταλαμβάνει. Παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς συμβιώσεις οὐδέπω· μετὰ γὰρ τὴν τῆς καρτερίας ἐπίδειξιν δυσὶν ἄλλοις c ἔτεσι τὸ ἦθος δοκιμάζεται, καὶ φανεὶς ἄξιος, οὕτως εἰς τὸν ὅμιλον ἐγκρίνεται. Πρὶν δὲ τῆς κοινῆς ἅψασθαι τροφῆς, ὅρκους αὐτοῖς ὄμνυσι φρικώδεις· πρῶτον μὲν εὐσεβήσειν τὸ θεῖον, ἔπειτα τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια φυλάξειν, καὶ μήτε κατὰ γνώμην βλάψειν τινὰ μήτ᾽ ἐξ ἐπιτάγματος, μισήσειν δὲ ἀεὶ τοὺς ἀδίκους, καὶ συναγωνιεῖσθαι τοῖς δικαίοις· τὸ πιστὸν πᾶσι μὲν παρέξειν, μάλιστα δὲ τοῖς κρατοῦσιν, οὐ γὰρ δίχα Θεοῦ περιγίγνεσθαί τινι τὸ ἄρχειν. Κἂν αὐτὸς ἄρχῃ, μηδεπώποτε ἐξυβρίσαι εἰς τὴν ἐξουσίαν, μηδὲ ἐσθῆτι, ἤ τινι πλέονι κόσμῳ d τοὺς ὑποτεταγμένους ὑπερλαμπρύνεσθαι· τὴν ἀλήθειαν ἀγαπᾶν ἀεί, καὶ τοὺς ψευδομένους προβάλλεσθαι· χεῖρας κλοπῆς καὶ ψυχὴν ἀνοσίου κέρδους καθαρὰν φυλάξειν, καὶ μήτε κρύψειν

406 c 2 Porph. *De Abst.* iv. 13

406 a 2 μέχρι δείλης τρέπονται Porph., Ios. a 3 εἰ] οἳ I b 1 ἐπ᾽ ἐν.] ἐπενιαυτὸν I b 4 ἐν] om Porph., Ios. b 5 καθαρώτατον O c 3 φρυκώδεις I c 5 τοὺς ἀδίκους ἀεί O c 6 συναγωνεῖσθαι] Ios., συναδικεῖσθαι Eus. codd, συναγωνίζεσθαι Porph. c 8 μηδέποτε O c 9 μηδὲ] μὴ Porph. (μηδὲ Nauck) d 2 προβάλεσθαι (sic) O

τι τοὺς αἱρετιστάς, μήθ' ἑτέροις αὐτῶν τι μηνύσειν, κἂν μέχρι θανάτου τις βιάζηται. Πρὸς δὲ τούτοις ὄμνυσι μηδενὶ μὲν μεταδοῦναι τῶν δογμάτων ἑτέρως ἢ ὡς αὐτὸς παρέλαβεν, ἀφέξεσθαι δὲ λῃστείας, καὶ συντηρήσειν ὁμοίως τά τε τῆς αἱρέσεως αὐτῶν βιβλία καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων ὀνόματα. Τοιοῦτοι μὲν οἱ ὅρκοι· οἱ δὲ ἁλόντες καὶ ἐκβληθέντες κακῷ μόρῳ φθείρονται. p. 407 Τοῖς γὰρ ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ἐνδεδεμένοι, οὐδὲ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις τροφῆς δύνανται μεταλαμβάνειν, ποηφαγοῦντες δὲ καὶ λιμῷ διαφθειρόμενοι ἀπόλλυνται. Διὸ δὴ πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀνάγκαις ἀνέλαβον, ἱκανὴν τιμωρίαν δεδωκέναι νομίζοντες ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τὴν μέχρι θανάτου βάσανον.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Τὴν δὲ σκαλίδα διδόασι τοῖς μέλλουσιν αἱρετισταῖς, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἄλλως οὐ θακεύουσιν ἢ βόθρον ὀρύξαντες εἰς βάθος ποδιαῖον, b περικαλύψαντές τε θοἰματίῳ, ὡς μὴ ταῖς αὐγαῖς ἐνυβρίζειν τοῦ Θεοῦ. Τοσαύτη δέ ἐστιν αὐτῶν ἡ λιτότης ἡ περὶ τὴν δίαιταν καὶ ἡ ὀλιγότης, ὡς ἐν τῇ ἑβδομάδι μὴ δεῖσθαι κενώσεως, ἣν τηρεῖν εἰώθασιν εἰς ὕμνους τῷ Θεῷ καὶ εἰς ἀνάπαυσιν. Ἐκ δὲ τῆς ἀσκήσεως ταύτης τοσαύτην πεποίηνται καρτερίαν, ὡς στρεβλούμενοι καὶ λυγιζόμενοι καὶ καόμενοι καὶ διὰ πάντων ὁδεύοντες τῶν βασανιστηρίων ὀργάνων ἵν' ἢ βλασφημήσωσι τὸν νομοθέτην, ἢ φάγωσί τι τῶν ἀσυνήθων, οὐδέτερον ὑπομένειν. Διέδειξαν δὲ c τοῦτο ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ. Ἐπεὶ οὐδὲ κολακεῦσαι τοὺς αἰκιζομένους, ἢ δακρῦσαι ὑπομένουσι, μειδιῶντες δὲ ἐν ταῖς ἀλγηδόσι, καὶ κατειρωνευόμενοι τῶν τὰς βασάνους προσφερόντων, εὔθυμοι τὰς ψυχὰς ἠφίεσαν, ὡς πάλιν κομιούμενοι· καὶ γὰρ ἔρρωται παρ' αὐτοῖς ἥδε ἡ δόξα, φθαρτὰ μὲν εἶναι τὰ σώματα, καὶ τὴν ὕλην οὐ μόνιμον αὐτῶν, τὰς δὲ ψυχὰς ἀθανάτους ἀεὶ διαμένειν· καὶ συμπλέκεσθαι μὲν ἐκ τοῦ λεπτοτάτου φοιτώσας αἰθέρος, ῥύμῃ φυσικῇ κατασπωμένας, ἐπειδὰν δὲ ἀνεθῶσι τῶν

407 a 4 διαφθειρόμενοι] pr τὸ σῶμα Porph. a 5 ἀνάγκαις] ἀναπνοαῖς Ios. ἔλαβον Porph. b 2 τε] om Eus. codd θοἰμάτιον Ios. ἐνυβρίζειν] ὑβρίζοιεν Ios. b 4 ἡ] om Porph. ἐν] om Porph. b 6 καρτερίαν] pr τὴν Porph.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ d κατὰ σάρκα δεσμῶν, οἷον δὴ μακρᾶς δουλείας ἀπηλλαγμένας, τότε χαίρειν καὶ μετεώρους φέρεσθαι. Ἀπὸ δὴ τῆς τοιαύτης διαίτης, καὶ τῆς πρὸς ἀλήθειαν καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀσκήσεως, εἰκότως ἐν αὐτοῖς πολλοί, οἳ καὶ τὰ μέλλοντα προγινώσκουσιν, ὡς ἂν βίβλοις ἱεραῖς καὶ διαφόροις ἁγνείαις καὶ προφητῶν ἀποφθέγμασιν ἐμπαιδοτριβούμενοι· σπάνιον δὲ εἴ ποτε ἐν ταῖς προαγορεύσεσιν ἀστοχοῦσι.

Ταῦτα μὲν ὁ Πορφύριος, ἐκ παλαιῶν, ὡς εἰκός, ἀναγνωσμάτων, τῇ τῶν δηλουμένων ἀνδρῶν εὐσεβείᾳ τε ὁμοῦ καὶ φιλοσοφίᾳ ἐν τῷ τετάρτῳ συγγράμματι τῶν σπουδασθέντων αὐτῷ Περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων Ἀποχῆς ἐμαρτύρησεν.

p. 408 4. Ἑκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης, ἀνὴρ φιλόσοφος ἅμα καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος, ἰδίαν βίβλον ἀναθεὶς τῇ περὶ Ἰουδαίων ἱστορίᾳ, πλεῖστα περὶ αὐτῶν διέξεισιν, ἀφ' ὧν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκέσει παρατεθέντα ταῦτα·

ΙΩΣΗΠΟΥ b Ἔστι γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὰ πολλὰ ὀχυρώματα κατὰ τὴν χώραν καὶ κῶμαι· μία δὲ πόλις ὀχυρά, πεντήκοντα μάλιστα σταδίων τὴν περίμετρον, ἣν οἰκοῦσι μὲν ἀνθρώπων περὶ δώδεκα μυριάδες, καλοῦσι δ' αὐτὴν Ἱεροσόλυμα. Ἐνταῦθα δέ ἐστιν κατὰ μέσον μάλιστα τῆς πόλεως περίβολος λίθινος, μῆκος ὡς πεντάπλεθρος, εὖρος δὲ πήχεων ἑκατόν, ἔχων διπλᾶς πύλας, ἐν ᾧ βωμός ἐστι τετράγωνος, ἀτμήτων συλλέκτων ἀργῶν λίθων οὕτω συγκείμενος· πλευρὰν μὲν ἑκάστην εἴκοσι πήχεων, ὕψος
c δὲ δεκάπηχυ. Καὶ παρ' αὐτὸν οἴκημα μέγα, οὗ βωμός ἐστι καὶ λυχνίον, ἀμφότερα χρυσᾶ, δύο τάλαντα τὴν ὁλκήν· ἐπὶ δὲ

408 b 1 Ioseph. *c Apion.* i. 22 p 456 (Niese)

d 2 δὴ] δὲ Porph. d 6 δὲ εἴ ποτε] om Eus., μέντοι Porph.
408 a 1 Ἀβδειρίτης O b 1 τὰ] + μὲν Ios. b 2 δὲ] + ἡ Ἱερουσαλὴμ I
b 7 ἀτμήτων] οὐκ ἐκ τμητῶν ἀλλ' ἐκ Ios. b 8 μὲν] Ios., δὲ Eus.
c 1 δωδεκάπηχυ I Niese c 2 δὲ] om Ios.

τούτων φῶς ἐστιν ἀναπόσβεστον καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας. ΙΩΣΗΠΟΥ ῎Αγαλμα δ᾽ οὐκ ἔστιν οὐδ᾽ ἀνάθημα τὸ παράπαν, οὐδὲ φύτευμα παντελῶς οὐδέν, οἷον ἀλσῶδες ἤ τι τοιοῦτον. Διατρίβουσι δ᾽ ἐν αὐτῷ καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ἱερεῖς, ἁγνείας τινὰς ἁγνεύοντες, καὶ τὸ παράπαν οἶνον οὐ πίνοντες ἐν τῷ ἱερῷ.

Ταῦτα εἰπών, ὑποβάς·

῞Οτι καὶ ᾿Αλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνεστρατεύσαντο, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ, μεμαρτύρηκεν. Οἷς δ᾽ αὐτὸς παρα- **d** τυχεῖν φησὶν ὑπ᾽ ἀνδρὸς ᾿Ιουδαίου κατὰ τὴν στρατείαν γενομένοις, τοῦτο παραθήσομαι. Λέγει δὲ οὕτως·

᾿Εμοῦ γοῦν ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν βαδίζοντος, συνηκολούθει τις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν παραπεμπόντων ἡμᾶς ἱππέων ᾿Ιουδαίων ὄνομα Μοσόλλαμος, ἄνθρωπος ἱκανὸς κατὰ ψυχήν, εὔρωστος, καὶ τοξότης ὑπὸ δὴ πάντων ὁμολογούμενος καὶ τῶν ῾Ελλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἄριστος. Οὗτος οὖν ὁ ἄνθρωπος, βαδιζόντων πολλῶν κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ μάντεώς τινος ὀρνιθευομένου, καὶ πάντας ἐπισχεῖν ἀξιοῦντος, ἠρώτησε διὰ τί προσμένουσι· δείξαντος δὲ τοῦ μάντεως αὐτῷ τὸν ὄρνιθα, καὶ φήσαντος, ἐὰν μὲν αὐτοῦ μένῃ, προσμένειν συμφέρειν πᾶσιν, ἐὰν δὲ ἀναστὰς εἰς **p. 409** τοὔμπροσθεν πέτηται, προάγειν, ἐὰν δὲ εἰς τὸ ὄπισθεν, ἀναχωρεῖν αὖθις· σιωπήσας καὶ ἑλκύσας τὸ τόξον ἔβαλε, καὶ τὸν ὄρνιθα πατάξας ἀπέκτεινεν. ᾿Αγανακτούντων δὲ τοῦ μάντεως καί τινων ἄλλων καὶ καταρωμένων αὐτῷ, Τί μαίνεσθε, ἔφη, κακοδαίμονες; Εἶτα τὸν ὄρνιθα λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας, Πῶς γὰρ οὗτος, ἔφη, τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν οὐ προϊδών, περὶ τῆς ἡμετέρας πορείας ἡμῖν ἄν τι ὑγιὲς ἀνήγγειλεν; Εἰ γὰρ ἠδύνατο προγινώσκειν τὸ μέλλον,

---

c 9 Ioseph. *l. c.*

---

c 9 *ὅτι*] pr *ἔτι γε μὴν* Ios. **c** 9—**d** 2 *καὶ* 2°—*παραθήσομαι* om B **d** 6 *Μοσόμαμος* Eus. *ἱκανῶς* Niese *ψυχήν*] pr *τὴν* I **d** 7 *ὑπὸ*] om Niese *ὁμολογουμένως* Niese **d** 9 *διαβαδιζόντων* Ios. **409 a** 3 *παρελκύσας* Ios. *ἔβαλλε* O **a** 4 *ἀπέκτηνεν* O **a** 6 *ἔφη, οὗτος* B Ios. **a** 7 *αὐτοῦ* Jos. *προειδώς* I **a** 8 *ὑγειὲς* (?) I *ἀπήγγελλεν* Ios. *ἐδύνατο* I

ΙΩΣΗΠΟΥ b εἰς τὸν τόπον τοῦτον οὐκ ἂν ἦλθε, φοβούμενος μὴ τοξεύσας αὐτὸν ἀποκτείνῃ Μυσόλλαμος ὁ Ἰουδαῖος. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἑκαταῖος.

5. Κλέαρχος δὲ ὁ Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ c Περὶ ὕπνου βιβλίῳ Ἀριστοτέλει τῷ φιλοσόφῳ τοιόνδε τινὰ περὶ Ἰουδαίων ἀνατίθησι λόγον, ὧδε πρὸς ῥῆμα γράφων·

Ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· ὅσα δὲ ἔχει τῶν ἐκείνου θαυμασιότητά τινα καὶ φιλοσοφίαν ὁμοίως διελθεῖν οὐ χεῖρον. Σαφῶς δ᾽ ἴσθι, εἶπεν, Ὑπεροχίδη, θαυμαστὸν ὀνείροις ἴσα σοι δόξω λέγειν. Καὶ ὁ Ὑπεροχίδης εὐλαβούμενος, Δι᾽ αὐτὸ γάρ, ἔφη, τοῦτο καὶ ζητοῦμεν ἀκοῦσαι πάντες. Οὐκοῦν, εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, κατὰ τὸ τῶν ῥητορικῶν παράγγελμα, τὸ d γένος αὐτοῦ πρῶτον διέλθωμεν, ἵνα μὴ ἀπειθῶμεν τοῖς τῶν ἀπαγγελιῶν διδασκάλοις. Λέγε, εἶπεν ὁ Ὑπεροχίδης, οὕτως εἰ δοκεῖ. Κεῖνος τοίνυν τὸ μὲν γένος ἦν Ἰουδαῖος, ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας. Οὗτοι δ᾽ εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἐν Ἰνδοῖς φιλοσόφων· καλοῦνται δέ, ὥς φασιν, οἱ φιλόσοφοι παρὰ μὲν Ἰνδοῖς Καλανοί, παρὰ δὲ Σύροις Ἰουδαῖοι, τοὔνομα λαβόντες ἀπὸ τοῦ τόπου. Προσαγορεύεται γὰρ ὃν κατοικοῦσι τόπον Ἰουδαία· τὸ δὲ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα πάνυ σκολιόν ἐστιν, Ἱερουσαλὴμ γὰρ αὐτὴν καλοῦσιν. Οὗτος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐπιξενούμενός τε πολλοῖς, κἀκ τῶν ἄνω τόπων εἰς τοὺς ἐπιθαλαττίους ὑποκαταβαίνων, Ἑλληνικὸς ἦν οὐ τῇ διαλέκτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. Καὶ p. 410 τότε διατριβόντων ἡμῶν περὶ τὴν Ἀσίαν, παραβαλὼν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ἄνθρωπος ἐντυγχάνει ἡμῖν τε καί τισιν ἑτέροις τῶν σχολαστικῶν, πειρώμενος αὐτῶν τῆς σοφίας. Ὡς δὲ πολλοῖς τῶν ἐν παιδείᾳ συνῳκείωτο, παρεδίδου τι μᾶλλον ὧν εἶχε.

---

409 b 4 Ioseph. *c Apion.* i. 22 p 454

---

b 2 Μοσόμαμος Eus. b 2—c 2 *ταῦτα μὲν—γράφων*] Iosephi multa immutavit Eus. b 2 *ταῦτα μὲν*] om I b 3 Κλέαρχος] pr *καὶ* I c 8 *τὸ*] om Eus. d 2 *λέγε—Συρίας*] om B *οὕτως εἰ*] *ὅ τι σοι* Ios. d 3 *κεῖνος*] *κἀκεῖνος* Ios. Κοίλης] *κοιλίας* I d 4 *φιλοσόφων—Ἰνδοῖς*] om I d 9 *οὖν*] om O *τε*] *τοῖς* I 410 a 1 *περὶ*] *ἐπὶ* BO a 2 *ἄνθρωπος* edd, *ἐν οἷς ἦμεν* Ios.

Ταῦτα καὶ ὁ Κλέαρχος.

6. Τούτου δὲ μνημονεύει καὶ ὁ ἡμέτερος Κλήμης ἐν b
τῷ πρώτῳ Στρωματεῖ, δι' ὧν ταῦτά φησι·

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

Κλέαρχος δὲ ὁ Περιπατητικὸς εἰδέναι φησί τινα Ἰουδαῖον, ὃς Ἀριστοτέλει συνεγένετο.

Καὶ μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει·

Νουμᾶς δὲ ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς Πυθαγόρειος μὲν ἦν, ἐκ δὲ τῶν c
Μωσέως ὠφεληθεὶς διεκώλυσεν ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον εἰκόνα θεοῦ Ῥωμαίους κτίζειν. Ἐν γοῦν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα τοῖς πρώτοις ἔτεσι ναοὺς οἰκοδομούμενοι ἄγαλμα οὐδὲν οὔτε πλαστὸν οὔτε μὴν γραπτὸν ἐποιήσαντο. Ἐπεδείκνυτο γὰρ αὐτοῖς ὁ Νουμᾶς δι' ἐπικρύψεως, ὡς οὐκ ἐφάψασθαι τοῦ βελτίστου δυνατὸν γλώσσῃ, μόνῳ δὲ τῷ νῷ.

Ἔτι πρὸς τούτοις ἑξῆς ὑποβάς, τάδε φησί·

Φανερώτατα δὲ Μεγασθένης ὁ συγγραφεύς, ὁ Σελεύκῳ τῷ
Νικάτορι συμβεβιωκώς, ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Ἰνδικῶν ὧδε γράφει· d
Ἅπαντα μέντοι τὰ περὶ φύσεως εἰρημένα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λέγεται καὶ παρὰ τοῖς ἔξω τῆς Ἑλλάδος φιλοσοφοῦσι· τὰ μὲν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ὑπὸ τῶν Βραχμάνων, τὰ δὲ ἐν Συρίᾳ ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἰουδαίων.

Ἔτι πρὸς τούτοις ὁ Κλήμης Ἀριστοβούλου τοῦ Περιπατητικοῦ καὶ Νουμηνίου τοῦ Πυθαγορείου μνημονεύει, λέγων·

Ἀριστόβουλος δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς τὸν Φιλομήτορα κατὰ λέξιν γράφει·

410 b 3 Clem. Al. *Strom.* i. c 15 (p 358 ed Potter) c 1 ibid c 9 ibid p 360 d 9 ibid c 22 p 410

c 1 Πυθαγόριος Clem. c 6–d 3 δι'–φιλοσοφοῦσι om B c 6 ἀποκρύψεως I c 7 γλώσσῃ] γλώττῃ O, ἄλλως ἢ Clem. δὲ] om Clem. d 1 Νικάνορι Eus. d 4 τοῖς] om O Clem. Συρίᾳ] pr τῇ Clem. d 9 τῶν] τῷ Clem.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

Κατηκολούθηκε δὲ ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς νομοθεσίᾳ, καὶ φανερός ἐστι περιειργασμένος ἕκαστα τῶν ἐν αὐτῇ λεγομένων. Διηρμήνευται δὲ πρὸ Δημητρίου ὑφ' ἑτέρων, πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν ἐπικρατήσεως, τά τε κατὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγωγὴν
p. 411 τῶν Ἑβραίων τῶν ἡμετέρων πολιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεγονότων ἁπάντων αὐτοῖς ἐπιφάνεια, καὶ κράτησις τῆς χώρας, καὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐπεξήγησις. Ὥστε εὔδηλον εἶναι τὸν προειρημένον φιλόσοφον εἰληφέναι πολλά· γέγονε γὰρ πολυμαθής· καθὼς καὶ Πυθαγόρας πολλὰ τῶν παρ' ἡμῖν μετενέγκας εἰς τὴν ἑαυτοῦ δογματοποιίαν.

Νουμήνιος δὲ ὁ Πυθαγορικὸς φιλόσοφος ἄντικρυς γράφει· Τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωσῆς ἀττικίζων;

Ταῦτα ὁ Κλήμης.

b 7. Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Πυθαγορικοῦ φιλοσόφου, τοῦ Νουμηνίου λέγω, ἀπὸ τοῦ πρώτου Περὶ τἀγαθου τάδε παραθήσομαι·

ΝΟΥΜΗΝΙΟΥ

c Εἰς δὲ τοῦτο δεήσει εἰπόντα, καὶ σημηνάμενον ταῖς μαρτυρίαις ταῖς Πλάτωνος, ἀναχωρήσασθαι καὶ ξυνδήσασθαι τοῖς λόγοις τοῦ Πυθαγόρου· ἐπικαλέσασθαι δὲ τὰ ἔθνη τὰ εὐδοκιμοῦντα, προσφερόμενον αὐτῶν τὰς τελετάς, καὶ τὰ δόγματα, τάς τε ἱδρύσεις συντελουμένας Πλάτωνι ὁμολογουμένως, ὁπόσας Βραχμᾶνες καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Μάγοι καὶ Αἰγύπτιοι διέθεντο.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶνδε.

d 8. Καὶ ἐν τῇ τρίτῃ δὲ βίβλῳ Μωσέως ὁ αὐτὸς τάδε λέγων μνημονεύει·

Τὰ δ' ἑξῆς Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς, ἄνδρες οὐδενὸς ἧττους μαγεῦσαι κριθέντες εἶναι, ἐπὶ Ἰουδαίων

---

d 11—411 a 6 = 663 d 2—664 b 2   411 c 1 Numenius, *Fr.* ab Eusebio servatum   d 3 ibid

---

d 11 δὲ] + καὶ Clem.   d 12 περιεργασάμενος Clem.   d 13 ἑτέρου Clem.   411 a 3-6 ὥστε—δογματοποιίαν] om B   a 5 μετενεγκὼν I   a 7 Πυθαγόρειος Clem.   a 8 πλάττων O   Μωυσῆς Clem.

ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου. Μουσαίῳ γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ, ἀνδρὶ γενομένῳ Θεῷ εὔξασθαι δυνατωτάτῳ, οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων οὗτοι ἦσαν, τῶν τε συμφορῶν ἃς ὁ Μουσαῖος ἐπῆγε τῇ Αἰγύπτῳ, τὰς νεανικωτάτας αὐτῶν ἐπιλύεσθαι ὤφθησαν δυνατοί. ΝΟΥΜΗΝΙΟΥ

Διὰ δὴ τούτων ὁ Νουμήνιος καὶ τοῖς ὑπὸ Μωσέως p. 412
ἐπιτελεσθεῖσι παραδόξοις θαύμασι καὶ αὐτῷ δὲ ὡς θεοφιλεῖ γενομένῳ μαρτυρεῖ.

9. Τοῦ δὲ Ἰουδαίων ἔθνους καὶ Χοιρίλος ἀρχαῖος γενόμενος ΙΩΣΗΠΟΥ
ποιητὴς μέμνηται, καὶ ὡς συνεστράτευσαν τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ ἐπὶ b
τὴν Ἑλλάδα. Λέγει δὲ οὕτως·

Τῶν δ' ὄπιθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι,
γλῶσσαν μὲν Φοίνισσαν ἀπὸ στομάτων ἀφιέντες,
ᾤκουν δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλατέῃ παρὰ λίμνῃ,
αὐχμαλέοι κεφαλάς, τροχοκουράδες· αὐτὰρ ὕπερθεν
ἵππων δαρτὰ πρόσωπ' ἐφόρουν ἐσκληκότα καπνῷ. c

Δῆλον δ' ἐστὶν ὅτι περὶ Ἰουδαίων αὐτῷ ταῦτ' εἴρητο, ἐκ τοῦ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐν τοῖς παρ' Ἕλλησι Σολύμοις ὀνομαζομένοις ὄρεσι κεῖσθαι, πλησίον δὲ εἶναι τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην, πλατυτάτην οὖσαν κατὰ τὸν ποιητήν, καὶ μείζονα πασῶν τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ λιμνῶν.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ οὗτος.

10. Ὁ δὲ Πορφύριος ἐν τῷ πρώτῳ Τῆς ἐκ λογίων d
Φιλοσοφίας αὐτὸν εἰσάγει τὸν ἑαυτοῦ θεὸν τῷ Ἑβραίων γένει μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ συνέσει βοωμένων ἐθνῶν σοφίαν ἐπιμαρτυροῦντα. Λέγει δὲ ὁ παρ' αὐτῷ Ἀπόλλων δι' οὗ ἐκτίθεται χρησμοῦ τάδε. Ἐκκειμένων δὲ

---

412 a 4 Ioseph. *c Apion.* i. 22 p 454 **b** 3 Choerilus vid Naek. *de Choerilo*, c iv. pp 130–151

---

412 a 4—**b** 2 τοῦ—οὕτως] ex Ios. leviter mutata **b** 3 ὄπισθεν O **b** 5 ᾤκεον BIO Σολύμοις] Ἱεροσολύμοις I **b** 6 κεφαλάς] κορυφάς Ios. αὐτὰρ] ἀτὰρ I **c** 1 πρόσωπα I ἐφόρευν Ios. **c** 2—6 Δῆλον—λιμνῶν] ex Ios. mutata **c** 2 δ'] οὖν Ios. **c** 2 εἴρηται B, εἴρηταί O ἐκ τοῦ] τῷ Ios. **c** 3 ὄρεσιν ὀνομαζομένοις BO **d** 4 αὐτῶν I

ἔτι τῶν περὶ θυσιῶν ἐπάγει, οἷς προσέχειν δεῖ, ἅτε μεστοῖς οὖσι πάσης θεοσοφίας·

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Αἰπεινὴ μὲν ὁδὸς μακάρων τρηχεῖά τε πολλόν,
χαλκοδέτοις τὰ πρῶτα διοιγομένη πυλεῶσιν·
p. 413 *ἀτραπιτοὶ δὲ ἔασιν ἀθέσφατοι ἐγγεγαυῖαι,*
ἃς πρῶτοι μερόπων ἐπ' ἀπείρονα πρῆξιν ἔφηναν
οἱ τὸ καλὸν πίνοντες ὕδωρ Νειλώτιδος αἴης·
πολλὰς καὶ Φοίνικες ὁδοὺς μακάρων ἐδάησαν,
Ἀσσύριοι, Λυδοί τε, καὶ Ἑβραίων γένος ἀνδρῶν.

b καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. Οἷς ὁ συγγραφεὺς ἐπιλέγει·

Χαλκόδετος γὰρ ἡ πρὸς θεοὺς ὁδός, αἰπεινή τε καὶ τραχεῖα, ἧς πολλὰς ἀτραποὺς βάρβαροι μὲν ἐξεῦρον, Ἕλληνες δὲ ἐπλανήθησαν, οἱ δὲ κρατοῦντες ἤδη καὶ διέφθειραν. Τὴν δὲ εὕρεσιν Αἰγυπτίοις ὁ θεὸς ἐμαρτύρησε Φοίνιξί τε καὶ Χαλδαίοις, (Ἀσσύριοι γὰρ οὗτοι,) Λυδοῖς τε καὶ Ἑβραίοις. Ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ἐν ἑτέρῳ χρησμῷ φησὶν ὁ Ἀπόλλων·

c *Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι,*
αὐτογένεθλον ἄνακτα σεβαζόμενοι Θεὸν ἁγνῶς.

Καὶ πάλιν ἐρωτηθείς, τίνι λόγῳ πολλοὺς λέγουσιν οὐρανούς, ἔχρησε τάδε·

Εἷς ἐν παντὶ πέλει κόσμου κύκλος, ἀλλὰ σὺν ἑπτὰ
ζώναισιν πεφόρηται ⟨ἐς⟩ ἀστερόεντα κέλευθα,
ἃς δὴ Χαλδαῖοι καὶ ⟨ἀριζήλωτοι⟩ Ἑβραῖοι
d *οὐρανίας ὀνόμηναν, ἐς ἑβδόματον δρόμον ἕρπειν.*

Περὶ μὲν οὖν τῆς Ἰουδαίων τε καὶ Ἑβραίων προσ-

---

d 8 Porph. *Philos. ex Orac.* (Wolff p 139) 413 b 2 Theodoret. *Graec. Aff. Cur.* lib i 705, p 10, 22 c 1 ap Iustin. M. *Cohort. ad Gr.* c 11 B, c 24 E, Eus. *Dem. Ev.* p 104 a, cf Cyrill. *adv Iulian.* v p 180

---

d 6 *τῶν περὶ*] coniec Wolff., *περὶ τῶν* codd d 8 *ἐπαινὴ* I d 9 *διοιγομένοις* I 413 a 1 *δὲ ἔασιν*] *δ' ἐπέασιν* coniec Wolff. *ἐγγαυῖαι* (sic) I b 3 *ἀπεπλανήθησαν* Theodoret. b 5 *Ἀσσύριοι γὰρ οὗτοι*] om Theodoret. c 1 *σοφίην*] Wolff., Iustin., Cyrill., Eus. *D. E.*, *σοφίαν* Eus. codd *ἠδ'*] *οἱ δ'* Cyrill. c 2 *αὐτογένητον* Iustin., Cyrill. *ἁγνῶς*] *αὐτόν* Cyrill. c 5 *κόσμῳ* Vig. in marg., Wolff. c 6 ⟨*ἐς*⟩] Wolff., *εἰς* codd c 7 ⟨*ἀριζήλωτοι*⟩] coniec Wolff., *ἀριζήλητοι* codd d 1 *ἐς*] *εἰς* I *ἕρπων* Wolff. d 2 *περὶ—ταῦτα*] om B *οὖν*] om I

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

ηγορίας, τῆς τε παρ᾽ αὐτοῖς πάλαι διαπρεπούσης εὐσεβείας τε καὶ φιλοσοφίας, ἐκκείσθω ταῦτα· περὶ δὲ τῆς πατρίου αὐτῶν ἱστορίας θέα ὁπόσοι συνεφώνησαν. Μωσέως ἐν ταῖς περὶ τοῦ παντὸς ἀρχαιολογίαις κατακλυσμὸν ἱστορήσαντος, καὶ ὡς ὁ παρ᾽ Ἑβραίοις ὀνομαζόμενος Νῶε ἐν λάρνακι ξύλου πεποιημένῃ μετὰ τῶν οἰκείων διασέσωσται, Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος, καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, Νικόλαός τε ὁ Δαμασκηνὸς ἱστορικοὶ συγγραφεῖς, ὅπως τῶν αὐτῶν ἐμνημόνευσαν, Ἰώσηπος ἐν τῇ πρώτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας τοῦτον παρατίθεται τὸν τρόπον·

p. 414 ΙΩΣΗΠΟΥ

11. Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται πάντες οἱ τὰς βαρβαρικὰς ἱστορίας ἀναγεγραφότες, ὧν ἐστι καὶ Βηρωσσὸς ὁ Χαλδαῖος. Διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ τὸν κατα- b κλυσμὸν οὕτω που διέξεισι· Λέγεται δὲ καὶ τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων ἔτι μέρος τι εἶναι, καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀφαιροῦντας. Χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς. Μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ καὶ ἄλλοι πλείους. Καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· Ἔστιν ὑπὲρ τὴν Μινυάδα μέγα c ὄρος κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, Βάρις λεγόμενον, εἰς ὃ πολλοὺς συμφυγόντας ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ λόγος ἔχει περισωθῆναι, καί τινα ἐπὶ λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σωθῆναι. Γένοιτο δ᾽ ἂν οὗτος, ὅντινα καὶ Μωσῆς ἀνέγραψεν, ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

Ταῦτα μὲν ὁ Ἰώσηπος.

---

414 a 1 Ioseph. *Ant.* i 3, 6 p 16

---

414 b 3 τι] τε BIO   b 6 ὁ 2°] + καὶ O   c 5 ὅντινα] ὃν O

d 12. Ἐγὼ δέ σοι τὰ Μηδικὰ καὶ Ἀσσύρια διελθὼν ἐκ τῆς Ἀβυδηνοῦ γραφῆς, περὶ τῆς αὐτῆς ἱστορίας τάσδε τοῦ ἀνδρὸς παραθήσομαι τὰς λέξεις·

ΑΒΥΔΗΝΟΥ Μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἦρξαν, καὶ Σείσιθρος, ᾧ δὴ Κρόνος προσημαίνει μὲν ἔσεσθαι πλῆθος ὄμβρων Δεσίου πέμπτῃ ἐπὶ δέκα, κελεύει δὲ πᾶν ὅ τι γραμμάτων ἦν ἐχόμενον ἐν Ἡλίου πόλει τῇ ἐν Σιππάροισιν ἀποκρύψαι. Σείσιθρος δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ποιήσας, εὐθέως ἐπ' Ἀρμενίης ἀνέπλωε, καὶ παραυτίκα μιν κατελάμβανε
p. 415 τὰ ἐκ θεοῦ. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ ἐπεί τε ὕων ἐκόπασε, μετίει τῶν ὀρνίθων πείρην ποιεύμενος, εἴ κου γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδῦσαν. Αἳ δὲ ἐκδεχομένου σφέας πελάγεος ἀχανέος ἀπορέουσαι ὅκη καθορμίσονται, παρὰ τὸν Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ ἐπ' αὐτῇσιν ἕτεραι. Ὡς δὲ τῇσι τρίτῃσιν εὐτύχεεν, ἀπίκατο γὰρ δὴ πηλοῦ κατάπλεοι τοὺς ταρσούς, θεοί μιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσιν· τὸ δὲ πλοῖον ἐν Ἀρμενίῃ περίαπτα ξύλων ἀλεξιφάρμακα τοῖσιν ἐπιχωρίοισι παρείχετο.

Ταῦτα μὲν οὖν οὗτος.

b 13. Πάλιν δὲ Μωσέως τοὺς πρώτους φύντας ἀνθρώπων μακροβίους γεγονέναι φήσαντος, μάρτυρας καὶ τούτου παρατίθεται τοῦ λόγου τοὺς Ἑλλήνων συγγραφ-
c εῖς ὧδε λέγων ὁ Ἰώσηπος·

ΙΩΣΗΠΟΥ Μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον καὶ τὴν βραχύτητα τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα, τῷ μηδὲ νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ παρατείνειν χρόνον τεκμαιρόμενος μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς ἀφῖχθαι. Οἱ μὲν γὰρ θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ

d 4 Abydenus, vid Cyrill. *adv Iulian.* i p 8 415 c 2 Ioseph. *Ant.* i 3, 9 p 17

d 3—415 c 1 τὰς—Ἰώσηπος om B d 4 Ξίσουθρος Cyrill. saepius d 8 Ἀρμενίης] Cyrill., Ἀρμενίοις I ἀνάπλωε I, ἀνέπλωσε Cyrill. 415 a 1 ἡμερίῃ O ἐπεί τε ὕων] ἐπεὶ ταῶν (sic) I μεθίει Cyrill., μετῄει Vig. a 2 ἴδοιε I, ἴδοι O a 4 κατορμίσονται I a 9 οὖν] om I

γενόμενοι, καὶ διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα ΙΩΣΗΠΟΥ
χρόνον οὔσας, εἰκότως ἔζων πλῆθος τοσούτων ἐτῶν. Ἔπειτα καὶ
δι' ἀρετὴν καὶ δι' εὐχρηστίαν ὧν ἐπενόουν, ἀστρολογίας καὶ d
γεωμετρίας, εἰς πλείονα ζῆν τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν, ἅπερ οὐκ ἦν ἀσφαλῶς αὐτοῖς προειπεῖν μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· διὰ γὰρ τούτων ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. Μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. Καὶ γὰρ καὶ Μανεθῶς ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν ποιησάμενος ἀναγραφήν, καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ Μόλος, καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἵ τε τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· Ἡσίοδός τε, καὶ Ἑκαταῖος, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι
τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. Περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν p. 416
ἑκάστοις ᾖ φίλον, οὕτω σκοπείτωσαν.

14. Πάλιν Μωσέως περὶ τῆς τοῦ πύργου κατασκευῆς καὶ ὡς ἀπὸ μιᾶς γλώττης εἰς πολλὰς συνεχύθησαν δια-
λέκτους ἱστορήσαντος, ἐν τῇ λεχθείσῃ Περὶ τῶν Ἀσ- b
συρίων γραφῇ ὁ μικρῷ πρόσθεν δηλωθεὶς συγγραφεὺς τὰ ὅμοια μαρτυρεῖ, λέγων ὧδε·

ΑΒΥΔΗΝΟΥ
Ἐν τῇ δὴ λέγουσι τοὺς πρώτους ἐκ γῆς ἀνασχόντας, ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαυνωθέντας καὶ δὴ θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείνονας εἶναι, τύρσιν ἠλίβατον ἀείρειν, ἵνα νῦν Βαβυλών ἐστιν· ἤδη τε ἆσσον εἶναι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἀνέμους θεοῖσι

---

416 b 4 Abydenus, *Assyriaca*; cf Cyrill. *adv Iulian.* i p 9

---

c 7 τὰς] om I c 8 οὖσας] εἶναι Ios. (Dind.), οὖσας (Niese) d 1 δι' 2°] τὴν Ios. d 2 εἰς πλείονα] πλέον Ios. d 4 γὰρ τούτων] τοσούτων γὰρ Ios. d 5 οἱ παρ' Ἕλλησι πάντες I βαρβάροις] βάρβαροι I, pr παρὰ Ios. (om Niese) d 6—10 καὶ 2°—λεγομένοις om B d 6 Μάνεθος O, Μανέθων Ios. Αἰγυπτίων Ios. d 8 Μόλος] Μῶχός τε Ios. d 9 οἵ τε] οἱ Ios. 416 b 4 ἐν τῇ δὴ] I, ἐν τῇδε O, ἐντὶ δ' οἱ Vig., Dind., Heinich., ἐν τῇ δ' Gutschmid ap Rzach *Orac. Sib.* iii. 97 ἐκ γῆς] om Cyrill. b 5 καταφρονήσαντας] cf Hdt. i. 66 b 6 τύρσιν] pr πύργων I νῦν] δὴ O

ΑΒΥΔΗΝΟΥ βωθέοντας ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι τὸ μηχάνημα· τοῦ δὴ τὰ ἐρείπια λέγεσθαι Βαβυλῶνα. Τέως δὲ ὄντας ὁμογλώσσους ἐκ
c θεῶν πολύθροον φωνὴν ἐνείκασθαι, μετὰ δὲ Κρόνῳ τε καὶ Τιτῆνι συστῆναι πόλεμον.

ΙΩΣΗΠΟΥ Ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ τὸν πύργον ᾠκοδόμησαν νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ περὶ τὴν διάλεκτον πρῶτον ἐναργοῦς. Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι.

d 15. Περὶ δὲ τοῦ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων μέμνηται καὶ Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· "Πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. Οἱ δὲ θεοὶ ἀνέμους ἐπιπέμψαντες ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν, καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν." Περὶ δὲ τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑστιαῖος, λέγων οὕτως· "Τῶν δὲ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ Ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν· σκίδνανται δὴ
p. 417 τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς ὁμογλωσσίας τὰς συνοικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ, καὶ γῆν ἕκαστοι κατελάμβανον τὴν ἐντυχοῦσαν."

16. Πάλιν Μωσέως τὴν κατὰ τὸν Ἑβραίων προπά-
b τορα Ἀβραὰμ ἱστορίαν εἰς πλάτος ἐκθεμένου, μαρτυρεῖν αὐτῷ καὶ τοὺς ἔξωθεν ἱστορικοὺς ὁ Ἰώσηπος λέγει διὰ τούτων·

Μνημονεύει δὲ ἡμῶν τοῦ πατρὸς Ἀβραάμου Βηρωσσός, οὐκ ὀνομάζων, λέγων δὲ οὕτως· "Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν δεκάτῃ

c 3 Ioseph. *Ant.* i 4, 3 p 19 d 2 cf Alex. Polyh. ap Eus. *Chron.* I p 24 (Schoene): *Orac. Sib.* III 97–110 d 8 Hestiaei *Fr.* 417 b 4 Ioseph. *Ant.* i 7, 2 p 28

b 8 δὴ τὰ] δῆτα I c 1 πολύθρα I d 1—417 a 3 περὶ—ἐντυχοῦσαν om B d 5 ἐπιπέμψαν (sic) O* d 9 τοῦ] τῆς I 417 a 1 ἀλλογλωσσίας Ios. ἀποικίας Ios. b 4 τοῦ πατρὸς ἡμῶν O Ios. Ἀβραάμου O, Ἀβράμου Ios. ita c 1 Βηρωσός Ios.

γενεᾷ παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνὴρ καὶ μέγας καὶ τὰ ΙΩΣΗΠΟΥ
οὐράνια ἔμπειρος." Ἑκαταῖος δὲ καὶ τοῦ μνησθῆναι πλεῖόν τι πε-
ποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος κατέλιπε. Νικό-
λαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει οὕτως·
"Ἀβραάμης ἐβασίλευε Δαμασκοῦ, ἔπηλυς σὺν στρατῷ ἀφιγμένος c
ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ Βαβυλῶνος, Χαλδαίων λεγομένης. Μετ'
οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ
σφετέρῳ λαῷ εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην νῦν δὲ
Ἰουδαίαν μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου πληθύσαντες, περὶ ὧν ἐν
ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα." Τοῦ δὲ Ἀβραάμου ἔτι
καὶ νῦν ἐν τῇ Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται, καὶ κώμη ἀπ'
αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβραάμου οἴκησις λεγομένη. Λιμοῦ δὲ χρόνοις d
ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, Ἄβραμος Αἰγυπτίους
εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν πρόθυμος, τῆς
τε ἀφθονίας τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς
ἐσόμενος, ὧν λέγοιεν περὶ θεῶν· ἢ γὰρ κρείσσοσιν εὑρεθεῖσι
κατακολουθήσειν, ἢ μετακοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς
ἄμεινον φρονῶν.

Εἶθ' ἑξῆς ἐπιλέγει·

Καὶ συνῆν Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις, τήν τε ἀρετὴν αὐτῷ
καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.
Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ'
ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων
πρὸς ἀλλήλους, συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, καὶ διαπτύσσων τοὺς p. 418
λόγους οὓς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἀληθὲς
ἔχοντας ἀπέφαινε. Θαυμασθεὶς οὖν ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις

c 1 Nicol. Damasc. *Histor. Fr.*

c 1 *ἐβασίλευσε* Ios. *Δαμασκοῦ*] om Ios. c 3 *δὲ*] om I *μεταναστὰς* Ios. c 5 *πληθύναντες* O d 5–11 *ὧν—ἔθεσι* om B d 7 *ἀμείνων* I d 10 *αὐτῇ*] Ios., *αὐτῷ* I, *αὐτῶν* O 418 a 1 *διαπτύσσων*] Ios., *διαπτύων* codd a 2 *ἔχοντας ἀληθὲς* O Ios. a 3–6 *θαυμασθεὶς—παραδίδωσι* om B

ΙΩΣΗΠΟΥ ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ οὐ νοῆσαι μόνον ἀλλὰ καὶ πεῖσαι λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ περὶ ἀστρολογίαν παραδίδωσι. Πρὸ γὰρ τῆς Ἀβραάμου παρουσίας Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς.
b Ἐκ Χαλδαίων γὰρ ταῦτ᾽ ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ταῦτα ὁ Ἰώσηπος.

c 17. Συνᾴδει δὲ τούτοις καὶ ὁ Πολυΐστωρ Ἀλέξανδρος, πολύνους ὢν καὶ πολυμαθὴς ἀνήρ, τοῖς τε μὴ πάρεργον τὸν ἀπὸ παιδείας καρπὸν πεποιημένοις Ἕλλησι γνωριμώτατος, ὃς ἐν τῇ Περὶ Ἰουδαίων συντάξει τὰ κατὰ τὸν Ἀβραὰμ τοῦτον ἱστορεῖ κατὰ λέξιν τὸν τρόπον·

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Εὐπόλεμος δὲ ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων τῆς Ἀσσυρίας φησί, πόλιν Βαβυλῶνα πρῶτον μὲν κτισθῆναι ὑπὸ τῶν διασωθέντων ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ· εἶναι δὲ αὐτοὺς γίγαντας, οἰκοδομεῖν δὲ τὸν ἱστορούμενον πύργον. Πεσόντος δὲ τούτου ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας,
d τοὺς γίγαντας διασπαρῆναι καθ᾽ ὅλην τὴν γῆν. Δεκάτῃ δὲ γενεᾷ, φησίν, ἐν πόλει τῆς Βαβυλωνίας Καμαρίνῃ, ἥν τινας λέγειν πόλιν Οὐρίην· (εἶναι δὲ μεθερμηνευομένην, Χαλδαίων πόλιν·) ἐν τρισκαιδεκάτῃ γενέσθαι Ἀβραὰμ γενεᾷ, εὐγενείᾳ καὶ σοφίᾳ πάντας ὑπερβεβηκότα, ὃν δὴ καὶ τὴν ἀστρολογίαν καὶ Χαλδαϊκὴν εὑρεῖν, ἐπί τε τὴν εὐσέβειαν ὁρμήσαντα εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ. Τοῦτον δὲ διὰ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ εἰς Φοινίκην ἐλθόντα κατοικῆσαι, καὶ τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τὰ ἄλλα πάντα διδάξαντα τοὺς Φοίνικας εὐαρεστῆσαι τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ὕστερον δὲ Ἀρμενίους ἐπιστρατεῦσαι τοῖς Φοίνιξι· νικησάντων δὲ καὶ αἰχμαλωτισαμένων τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, τὸν Ἀβραὰμ μετὰ
p. 419 οἰκετῶν βοηθήσαντα ἐγκρατῆ γενέσθαι τῶν αἰχμαλωτισαμένων.

418 c 7 Alexander Polyh. *De Iudaeis Fr.* ab Eusebio servatum

a 6 ἀστρονομίαν Ios. c 7 φησί] post δὲ BO d 11 ἀδελφιδὸν IO

καὶ τῶν πολεμίων αἰχμαλωτίσαι τέκνα καὶ γυναῖκας. Πρέσβεων ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
δὲ παραγενομένων πρὸς αὐτὸν ὅπως χρήματα λαβὼν ἀπολυτρώσῃ
ταῦτα, μὴ προελέσθαι τοῖς δυστυχοῦσιν ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ τὰς
τροφὰς λαβόντα τῶν νεανίσκων ἀποδοῦναι τὰ αἰχμάλωτα, ξενισ-
θῆναί τε αὐτὸν ὑπὸ πόλεως ἱερὸν Ἀργαριζίν, ὃ εἶναι μεθερμηνευ-
όμενον ὄρος ὑψίστου· παρὰ δὲ τοῦ Μελχισεδὲκ ἱερέως ὄντος τοῦ
Θεοῦ καὶ βασιλεύοντος λαβεῖν δῶρα. Λιμοῦ δὲ γενομένου, τὸν b
Ἀβραὰμ ἀπαλλαγῆναι εἰς Αἴγυπτον πανοικίᾳ, κἀκεῖ κατοικεῖν,
τήν τε γυναῖκα αὐτοῦ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων γῆμαι, φάντος
αὐτοῦ ἀδελφὴν εἶναι. Περισσότερον δ' ἱστόρησεν, ὅτι οὐκ
ἠδύνατο αὐτῇ συγγενέσθαι, καὶ ὅτι συνέβη φθείρεσθαι αὐτοῦ
τὸν λαὸν καὶ τὸν οἶκον. Μάντεις δέ, αὐτοῦ καλέσαντος, τοῦτο
φάναι, μὴ εἶναι χήραν τὴν γυναῖκα· τὸν δὲ βασιλέα τῶν Αἰ- c
γυπτίων οὕτως ἐπιγνῶναι ὅτι γυνὴ ἦν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἀποδοῦναι
αὐτὴν τῷ ἀνδρί. Συζήσαντα δὲ τὸν Ἀβραὰμ ἐν Ἡλιουπόλει
τοῖς Αἰγυπτίων ἱερεῦσι πολλὰ μεταδιδάξαι αὐτούς, καὶ τὴν ἀσ-
τρολογίαν καὶ τὰ λοιπὰ τοῦτον αὐτοῖς εἰσηγήσασθαι, φάμενον
Βαβυλωνίους ταῦτα καὶ αὐτὸν εὑρηκέναι, τὴν δὲ εὕρεσιν αὐτῶν
εἰς Ἐνὼχ ἀναπέμπειν, καὶ τοῦτον εὑρηκέναι πρῶτον τὴν ἀστρο-
λογίαν, οὐκ Αἰγυπτίους. Βαβυλωνίους γὰρ λέγειν πρῶτον
γενέσθαι Βῆλον, ὃν εἶναι Κρόνον· ἐκ τούτου δὲ γενέσθαι Βῆλον
καὶ Χαναάν, τοῦτον δὲ τὸν Χαναὰν γεννῆσαι τὸν πατέρα τῶν d
Φοινίκων, τούτου δὲ Χοὺμ υἱὸν γενέσθαι, ὃν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων
λέγεσθαι Ἄσβολον, πατέρα δὲ Αἰθιόπων, ἀδελφὸν δὲ τοῦ Μεσ-
τραεΐμ, πατέρα Αἰγυπτίων· Ἕλληνας δὲ λέγειν τὸν Ἄτλαντα
εὑρηκέναι ἀστρολογίαν· εἶναι δὲ τὸν Ἄτλαντα τὸν αὐτὸν καὶ
Ἐνώχ· τοῦ δὲ Ἐνὼχ γενέσθαι υἱὸν Μαθουσάλαν, ὃν πάντα
δι' ἀγγέλων Θεοῦ γνῶναι, καὶ ἡμᾶς οὕτως ἐπιγνῶναι.

18. Ἀρτάπανος δέ φησιν ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς, τοὺς μὲν Ἰουδ- p. 420

---

419 a 2—5 καὶ 1°—αἰχμάλωτα om B a 6 μεθερμηνευθὲν BO a 7 παρὰ—δῶρα om B b 5 ἐδύνατο O c 3—8 συζήσαντα—Αἰγυπτίους om B c 9 Βῆλον 2°] + εἰς Αἴγυπτον BO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ αίους ὀνομάζεσθαι Ἑρμιούθ, ὃ εἶναι μεθερμηνευθὲν κατὰ τὴν
Ἑλληνίδα φωνήν, Ἰουδαῖοι· καλεῖσθαι δὲ αὐτοὺς Ἑβραίους ἀπὸ
b Ἀβραάμου. Τοῦτον δέ φησι πανοικίᾳ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον, πρὸς
τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα Φαρεθώθην, καὶ τὴν ἀστρολογίαν
αὐτὸν διδάξαι· μείναντα δὲ ἔτη ἐκεῖ εἴκοσι, πάλιν εἰς τοὺς κατὰ
Συρίαν ἀπαλλαγῆναι τόπους· τῶν δὲ τούτῳ συνελθόντων πολλοὺς
ἐν Αἰγύπτῳ καταμεῖναι διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς χώρας. Ἐν δὲ
ἀδεσπότοις εὕρομεν τὸν Ἀβραὰμ ἀναφέροντα εἰς τοὺς γίγαντας,
τούτους δὲ οἰκοῦντας ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ διὰ τὴν ἀσέβειαν ὑπὸ
τῶν θεῶν ἀναιρεθῆναι, ὧν ἕνα Βῆλον ἐκφεύγοντα τὸν θάνατον
c ἐν Βαβυλῶνι κατοικῆσαι, πύργον τε κατασκευάσαντα ἐν αὐτῷ
διαιτᾶσθαι, ὃν δὴ ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Βήλου Βῆλον
ὀνομασθῆναι. Τὸν δὲ Ἄβραμον τὴν ἀστρολογικὴν ἐπιστήμην
παιδευθέντα πρῶτον μὲν ἐλθεῖν εἰς Φοινίκην, καὶ τοὺς Φοίνικας
ἀστρολογίαν διδάξαι, ὕστερον δὲ εἰς Αἴγυπτον παραγενέσθαι.

d 19. Ὁ δὲ τὴν συσκευὴν τὴν κατὰ Ἰουδαίων γράψας Μόλων
μετὰ τὸν κατακλυσμόν φησιν ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας ἀπελθεῖν τὸν
περιλειφθέντα ἄνθρωπον μετὰ τῶν υἱῶν, ἐκ τῶν ἰδίων ἐξελαυ-
νόμενον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων· διανύσαντα δὲ τὴν μεταξὺ χώραν
ἐλθεῖν εἰς τὴν ὀρεινὴν τῆς Συρίας οὖσαν ἔρημον. Μετὰ δὲ τρεῖς
γενεὰς Ἀβραὰμ γενέσθαι, ὃν δὴ μεθερμηνεύεσθαι πατρὸς φίλον,
ὃν δὴ σοφὸν γενόμενον τὴν ἐρημίαν μεταδιώκειν· λαβόντα δὲ δύο
p. 421 γυναῖκας, τὴν μὲν ἐντοπίαν, συγγενῆ, τὴν δὲ Αἰγυπτίαν, θεράπαι-
ναν, ἐκ μὲν τῆς Αἰγυπτίας γεννῆσαι δώδεκα υἱούς, οὓς δὴ εἰς
Ἀραβίαν ἀπαλλαγέντας διελέσθαι τὴν χώραν, καὶ πρώτους
βασιλεῦσαι τῶν ἐγχωρίων· ὅθεν ἕως καθ᾽ ἡμᾶς δώδεκα εἶναι
βασιλεῖς Ἀράβων ὁμωνύμους ἐκείνοις. Ἐκ δὲ τῆς γαμετῆς
υἱὸν αὐτῷ γενέσθαι ἕνα, ὃν Ἑλληνιστὶ Γέλωτα ὀνομασθῆναι.
Καὶ τὸν μὲν Ἀβραὰμ γήρᾳ τελευτῆσαι· Γέλωτος δὲ καὶ γυναικὸς

---

420 b 4 τούτων I b 5—8 ἐν 2°—θάνατον om B c 5 ἀστρολογεῖν O d 1 Μήλων I d 6 μεθ᾽ ἑρμην. O 421 a 2 υἱοὺς δώδεκα I a 3 Ἀρραβίαν O a 5 Ἀρράβων BO

ἐγχωρίου υἱοὺς ἕνδεκα γενέσθαι, καὶ δωδέκατον Ἰωσήφ, καὶ ἀπὸ τοῦδε τρίτον Μωσῆν. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Τοσαῦτα ὁ Πολυΐστωρ· οἷς μεθ᾽ ἕτερα ἐπιφέρει λέγων· b

Μετ᾽ οὐ πολὺν δὲ χρόνον τὸν Θεὸν τῷ Ἀβραὰμ προστάξαι Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν ὁλοκαρπῶσαι αὐτῷ. Τὸν δὲ ἀναγαγόντα τὸν παῖδα ἐπὶ τὸ ὄρος πυρὰν νῆσαι, καὶ ἐπιθεῖναι τὸν Ἰσαάκ· σφάζειν δὲ μέλλοντα κωλυθῆναι ὑπὸ ἀγγέλου, κριὸν αὐτῷ πρὸς τὴν κάρπωσιν παραστήσαντος· τὸν δὲ Ἀβραὰμ τὸν μὲν παῖδα καθελεῖν ἀπὸ τῆς πυρᾶς, τὸν δὲ κριὸν καρπῶσαι.

20. Φησὶ δὲ περὶ τούτου καὶ Φίλων ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα· c

> Ἔκλυον ἀρχεγόνοισι τὸ μυρίον ὥς ποτε θεσμοῖς
> Ἀβραὰμ κλυτοηχὲς ὑπέρτερον ἅμματι δεσμῶν
> παμφαές, πλήμμυρε, μεγαυχητοῖσι λογισμοῖς,
> θειοφιλῆ θέλγητρα. Λιπόντι γὰρ ἀγλαὸν ἕρκος d
> αἰνοφύτων, ἔκκαυμα βριήπυος αἰνετὸς ἴσχων,
> ἀθάνατον ποίησεν ἐὴν φάτιν, ἐξ ὅτ᾽ ἐκείνου
> ἔκγονος αἰνογόνοιο πολύμνιον ἔλλαχε κῦδος.

καὶ τὰ ἑξῆς· οἷς μετ᾽ ὀλίγα ἐπιφέρει·

> Ἀρτιχερὸς θηκτοῖο ξιφηφόρον ἐντύνοντος
> λήμματι, καὶ σφαράγοιο παρακλιδὸν ἀθροισθέντος,
> ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν χείρεσσι κερασφόρον ὤπασε κριόν. p. 422

καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα.

Ταῦτα μὲν δὴ ἀπὸ τῆς προειρημένης τοῦ Πολυΐστορος γραφῆς. Καὶ ὁ Ἰώσηπος δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ αὐτοῦ μνημονεύει διὰ τούτων·

Λέγεται δέ, ὡς οὗτος ὁ Ἀφρὴν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτήν, καὶ οἱ υἱωνοὶ αὐτοῦ κατοικήσαντες ἐν αὐτῇ τὴν ΙΩΣΗΠΟΥ

---

421 b 3 Alexander Polyh. 422 a 6 Ioseph. *Ant.* i. 15 p 44

---

b 1—8 *οἷς—καρπῶσαι* om B c 1 *τὰ*] om BO d 1 *θέλγηθρα* IO d 4 *ἔγγονος* I, *ἔγγονς* (sic) O d 6 *ἀρτὶ χειρὸς* I *θνητοῖο* O
422 a 6 Ἀφρὴν] Σωφρὴν BO, Ὠφρὴν Ios. (Dind.)

ΙΩΣΗΠΟΥ γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος Ἀφρικὰ προσηγόρευσαν. Μαρτυρεῖ
b δέ μου τῷ λόγῳ Ἀλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ, λέγων οὕτως· Κλεό-
δημος δέ φησιν ὁ προφήτης, ὁ καὶ Μαλχᾶς, ἱστορῶν τὰ περὶ
Ἰουδαίων, καθὼς καὶ Μωσῆς ἱστόρηκεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ
Χεττούρας Ἀβραάμῳ ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί· λέγει δὲ αὐτῶν καὶ
τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, Ἀφέρ, Ἀσούρ, Ἀφράν. Καὶ ἀπὸ
Ἀσσουρὶ μέν, τὴν Ἀσσυρίαν· ἀπὸ δὲ τῶν δύο, Ἀφρά τε καὶ
Ἀφέρ, πόλιν τε Ἀφράν, καὶ τὴν χώραν Ἀφρικὰ ὀνομασθῆναι.
c Τούτους δὲ Ἡρακλεῖ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ Ἀνταῖον·
γήμαντα δὲ τὴν Ἀφρὰ θυγατέρα Ἡρακλέα, γεννῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς
Διόδωρον. Τούτου δὲ γενέσθαι Σοφωνᾶν, ἀφ᾽ οὗ τοὺς βαρβάρους
Σοφὰς λέγεσθαι.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ Ἀβραὰμ ὡς ἐν ὀλίγοις τοσαῦτα
παρακείσθω.

d 21. Ἀπίωμεν δὲ πάλιν ἐπὶ τὸν Πολυΐστορα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Δημήτριός φησι τὸν Ἰακὼβ γενόμενον ἐτῶν ἑβδομήκοντα πέντε
φυγεῖν εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας, ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν
γονέων διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν κρυφίαν ἔχθραν Ἠσαῦ, διὰ τὸ
εὐλογῆσαι αὐτὸν τὸν πατέρα δοκοῦντα εἶναι τὸν Ἠσαῦ, καὶ ὅπως
λάβῃ ἐκεῖθεν γυναῖκα. Ἀφορμῆσαι οὖν τὸν Ἰακὼβ εἰς Χαρρὰν
τῆς Μεσοποταμίας, τὸν μὲν πατέρα καταλιπόντα Ἰσαὰκ ἐτῶν
ἑκατὸν τριάκοντα ἑπτά, αὐτὸν δὲ ὄντα ἐτῶν ἑβδομήκοντα ἑπτά.
p. 423 Διατρίψαντα οὖν αὐτὸν ἐκεῖ ἑπτὰ ἔτη Λάβαν τοῦ μητρῴου δύο
θυγατέρας γῆμαι, Λείαν καὶ Ῥαχήλ, ὄντα ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσ-
σάρων· καὶ γενέσθαι ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν ἄλλοις αὐτῷ παιδία δώδεκα·

d 2 Alexander Polyh. *Fr.* cf 418 c 1

b 1 Schol in I marg sup vid Append. b 2 Μάλχος Ios. b 3 ἱστόρησεν Ios. b 4 Χεττούρας] pr τῆς O, τῆς Χετούρας Ios. (Dind.) b 5 Ἀφέρ] Ἀφάρ O, Ἀφέραν Ios. Ἀσούρ] Ἀσσουρί B, Ἀσουρί O, Σουρείμ Ios. Ἀφράν] Ἰαφράν Ios. b 6 Ἀσσουρὶ] Ἀσσυρὶ I, Σουρεὶμ Ios. Ἀσσυρίαν] + κεκλῆσθαι Ios Ἀφέρα καὶ Ἰάφρα Ios. (Dind.) c 1 δὲ] γὰρ Ios. c 2 δὲ] τε Ios. c 3 Διώδωρον I, Δίδωρον Ios. Σοφῶνα Ios. c 4 Σόφακας Ios. d 2 φασι I d 5 τὸν 1°] om O d 6 τὸν] om I

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ὀγδόῳ μὲν ἔτει, μηνὶ δεκάτῳ, Ῥουβίν· καὶ τῷ ἔτει δὲ τῷ ἐνάτῳ, μηνὶ ὀγδόῳ, Συμεών· καὶ τῷ ἔτει δὲ τῷ δεκάτῳ, μηνὶ ἕκτῳ, Λευίν· τῷ δὲ ἑνδεκάτῳ ἔτει, μηνὶ τετάρτῳ, Ἰούδαν. Ῥαχήλ τε μὴ τίκτουσαν ζηλῶσαι τὴν ἀδελφήν, καὶ παρακοιμίσαι τῷ Ἰακὼβ τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην Ζελφάν, τῷ αὐτῷ χρόνῳ ᾧ καὶ Βάλλαν συλλα- b
βεῖν τὸν Νεφθαλείμ, τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει, μηνὶ πέμπτῳ, καὶ τεκεῖν τῷ δωδεκάτῳ ἔτει μηνὶ δευτέρῳ υἱόν, ὃν ὑπὸ Λείας Γὰδ ὀνομασθῆναι· καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ μηνὸς δωδεκάτου ἕτερον τεκεῖν, ὃν καὶ αὐτὸν προσαγορευθῆναι ὑπὸ Λείας Ἀσήρ. Καὶ Λείαν πάλιν ἀντὶ τῶν μήλων τῶν μανδραγόρου, ἃ Ῥουβὴλ εἰσενεγκεῖν παρὰ Ῥαχήλ, συλλαβεῖν ἐν γαστρί, καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὴν παιδίσκην αὐτῆς Ζελφάν, τῷ δωδεκάτῳ ἔτει, μηνὶ τρίτῳ, καὶ τεκεῖν τοῦ αὐτοῦ ἔτους μηνὸς δωδεκάτου υἱόν, καὶ ὄνομα c
αὐτῷ θέσθαι Ἰσσαχάρ. Καὶ πάλιν Λείαν τῷ τρισκαιδεκάτῳ ἔτει μηνὶ δεκάτῳ υἱὸν ἄλλον τεκεῖν, ᾧ ὄνομα Ζαβουλών, καὶ τὴν αὐτὴν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει μηνὶ ὀγδόῳ τεκεῖν υἱὸν ὄνομα Δάν. Ἐν ᾧ καὶ Ῥαχὴλ λαβεῖν ἐν γαστρὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ᾧ καὶ Λείαν τεκεῖν θυγατέρα Δείναν, καὶ τεκεῖν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει μηνὶ ὀγδόῳ υἱόν, ὃν ὀνομασθῆναι Ἰωσήφ, ὥστε γεγονέναι ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσι τοῖς παρὰ Λάβαν δώδεκα παιδία. Θέλοντα δὲ τὸν d
Ἰακὼβ πρὸς τὸν πατέρα εἰς Χαναὰν ἀπιέναι, ἀξιωθέντα ὑπὸ Λάβαν ἄλλα ἔτη ἓξ μεῖναι, ὥστε τὰ πάντα αὐτὸν μεῖναι ἐν Χαρρὰν παρὰ Λάβαν ἔτη εἴκοσι. Πορευομένῳ δ᾽ αὐτῷ εἰς Χαναὰν ἄγγελον τοῦ Θεοῦ παλαῖσαι, καὶ ἅψασθαι τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ τοῦ Ἰακώβ· τὸν δὲ ναρκήσαντα ἐπισκάζειν· ὅθεν οὐκ ἐσθίεσθαι τῶν κτηνῶν τὸ ἐν τοῖς μηροῖς νεῦρον. Καὶ φάναι αὐτῷ τὸν ἄγγελον, ἀπὸ τοῦδε μηκέτι Ἰακώβ, ἀλλ᾽ Ἰσραὴλ ὀνομασθήσεσθαι. Καὶ ἐλθεῖν αὐτὸν τῆς Χαναὰν γῆς εἰς ἑτέραν πόλιν Σικίμων, ἔχοντα

423 a 4 Ῥουβήν LXX b 6 ἃ Ῥουβὴλ] ἀρουβὴλ BIO b 7 ἐν γαστρί] om I καὶ] om O τὴν παιδίσκην Ζελφὰν τῷ αὐτῷ χρόνῳ I b 8 τὴν] pr καὶ BO ἔτει] om O d 5 παλλεῦσαι I d 6 οὐκ ἐσθίεσθαι] οὐ καθιεσθαι I d 9 πόλιν] om I

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

παιδία Ῥουβὶν ἐτῶν δώδεκα μηνῶν δυοῖν, Συμεῶνα ἐτῶν δώδεκα p. 424 μηνῶν τεσσάρων, Λευὶν ἐτῶν δώδεκα μηνῶν ἕξ, Ἰούδαν ἐτῶν ἐννέα μηνῶν ὀκτώ, Νεφθαλεὶμ ἐτῶν ὀκτὼ μηνῶν δέκα, Γὰδ ἐτῶν ὀκτὼ μηνῶν δέκα, Ἀσὴρ ἐτῶν ὀκτώ, Ἰσσαχὰρ ἐτῶν ὀκτώ, Ζαβουλὼν ἐτῶν ἑπτὰ μηνῶν δυοῖν, Δείναν ἐτῶν ἓξ μηνῶν τεσσάρων, Ἰωσὴφ ἐτῶν ἓξ μηνῶν τεσσάρων. Παροικῆσαι δὲ Ἰσραὴλ παρὰ Ἐμμὼρ ἔτη δέκα, καὶ φθαρῆναι τὴν Ἰσραὴλ θυγατέρα Δείναν ὑπὸ Συχὲμ τοῦ Ἐμμὼρ υἱοῦ, ἐτῶν οὖσαν δέκα ἓξ μηνῶν τεσσάρων. Ἐξαλλομένους δὲ τοὺς Ἰσραὴλ υἱούς, Συμεῶνα μὲν ὄντα ἐτῶν b εἴκοσι ἑνὸς μηνῶν τεσσάρων, Λευὶν δὲ ἐτῶν εἴκοσι μηνῶν ἕξ, ἀποκτεῖναι τόν τε Ἐμμὼρ καὶ Συχὲμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἄρσενας, διὰ τὴν Δείνας φθοράν· Ἰακὼβ δὲ τότε εἶναι ἐτῶν ἑκατὸν ἑπτά. Ἐλθόντα δὲ οὖν αὐτὸν εἰς Λουζὰ τῆς Βαιθήλ, φάναι τὸν Θεὸν μηκέτι Ἰακὼβ ἀλλ' Ἰσραὴλ ὀνομάζεσθαι. Ἐκεῖθεν δὲ ἐλθεῖν εἰς Χαφραθά, ἔνθεν παραγενέσθαι εἰς Ἐφραθά, ἣν εἶναι Βηθλεέμ, καὶ γεννῆσαι αὐτὸν ἐκεῖ Βενιαμίν, καὶ τελευτῆσαι Ῥαχήλ, τεκοῦσαν τὸν Βενιαμίν, συμβιῶσαι δ' αὐτῇ τὸν Ἰακὼβ ἔτη εἴκοσι c τρία. Αὐτόθεν δὲ ἐλθεῖν τὸν Ἰακὼβ εἰς Μαμβρὶ τῆς Χεβρών, πρὸς Ἰσαὰκ τὸν πατέρα. Εἶναι δὲ τότε Ἰωσὴφ ἐτῶν δέκα ἑπτά, καὶ πραθῆναι αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ μεῖναι ἔτη δέκα τρία, ὥστ' εἶναι αὐτὸν ἐτῶν τριάκοντα, Ἰακὼβ δὲ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα, ἐν ᾧ καὶ τελευτῆσαι τὸν Ἰσαὰκ ἔτει ἑνὶ ἔμπροσθεν, ἐτῶν ὄντα ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. Κρίναντα δὲ τῷ βασιλεῖ τὸν Ἰωσὴφ τὰ ἐνύπνια, ἄρξαι Αἰγύπτου ἔτη ἑπτά, ἐν οἷς καὶ συνοικῆσαι d Ἀσενέθ, Πεντεφρῇ τοῦ Ἡλιουπόλεως ἱερέως θυγατρί, καὶ γεννῆσαι Μανασσῆν καὶ Ἐφραΐμ· καὶ τοῦ λιμοῦ ἐπιγενέσθαι ἔτη δύο. Τὸν δὲ Ἰωσὴφ ἔτη ἐννέα εὐτυχήσαντα, πρὸς τὸν πατέρα μὴ πέμψαι, διὰ τὸ ποιμένα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἶναι· ἐπονείδιστον δὲ

---

d 10 Ῥουβὶμ BI d 10—424 b 4 Συμεῶνα—ἑπτά om B d 10 δώδεκα 2°] ια' O 424 a 1 δώδεκα] ι' O a 2 δέκα] γ' O a 7 Ἐμὼρ I b 4 δὲ] τε IO Βαθήλ BI b 5 Ἰσραὴλ] pr εἰς I c 2 Ἰσὰκ O Ἰωσὴφ] pr τὸν O c 5 ἑκατὸν δέκα] ρκ' BO Ἰσὰκ O c 6 τὸν Ἰωσὴφ τῷ βασιλεῖ O

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Αἰγυπτίοις εἶναι τὸ ποιμαίνειν. Ὅτι δὲ διὰ τοῦτο οὐκ ἔπεμψεν αὐτὸν δεδηλωκέναι. Ἐλθόντων γὰρ αὐτοῦ τῶν συγγενῶν, φάναι αὐτοῖς, ἐὰν κληθῶσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἐρωτῶνται τί διαπράσσονται, λέγειν κτηνοτρόφους αὐτοὺς εἶναι. Διαπορεῖσθαι δὲ διὰ τί ποτε ὁ Ἰωσὴφ Βενιαμὶν ἐπὶ τοῦ ἀρίστου πενταπλάσιον μερίδα ἔδωκε, μὴ δυναμένου αὐτοῦ τοσαῦτα καταναλῶσαι κρέα. Τοῦτο p. 425
οὖν αὐτὸν πεποιηκέναι διὰ τὸ ἐκ τῆς Λείας τῷ πατρὶ αὐτοῦ γεγονέναι υἱοὺς ἑπτά, ἐκ δὲ Ῥαχὴλ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δύο· διὰ τοῦτο τῷ Βενιαμὶν πέντε μερίδας παραθεῖναι, καὶ αὐτὸν λαβεῖν δύο· γενέσθαι οὖν ἑπτά, ὅσας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Λείας υἱοὺς λαβεῖν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τὰς στολὰς δοῦναι ἑκάστῳ διπλᾶς, τῷ δὲ Βενιαμὶν πέντε, καὶ τριακοσίους χρυσοῦς, καὶ τῷ πατρὶ δὲ ἀποστεῖλαι κατὰ ταὐτά, ὥστε τὸν οἶκον αὐτοῦ τῆς μητρὸς εἶναι ἴσον. Οἰκῆσαι δὲ b
αὐτοὺς ἐν γῇ Χαναάν, ἀφ' οὗ ἐκλεγῆναι Ἀβραὰμ ἐκ τῶν ἐθνῶν καὶ μετελθεῖν εἰς Χαναάν, Ἀβραὰμ ἐτῶν εἴκοσι πέντε, Ἰσαὰκ ἐτῶν ἑξήκοντα, Ἰακὼβ ἐτῶν ἑκατὸν τριάκοντα, γίνεσθαι τὰ πάντα ἔτη ἐν γῇ Χαναὰν σιε΄. Καὶ τῷ τρίτῳ ἔτει λιμοῦ ὄντος ἐν Αἰγύπτῳ, ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον τὸν Ἰακώβ, ὄντα ἐτῶν ἑκατὸν τριάκοντα, Ῥουβὶν ἐτῶν με΄, Συμεῶνα ἐτῶν μδ΄, Λευὶν ἐτῶν μγ΄, Ἰούδαν ἐτῶν μβ΄ μηνῶν τριῶν, Ἀσὴρ ἐτῶν μ΄ μηνῶν ὀκτώ, Νεφθαλεὶμ ἐτῶν μα΄ c
μηνῶν ζ΄, Γὰδ ἐτῶν μα΄ μηνῶν τριῶν, Ζαβουλὼν ἐτῶν μ΄, Δείναν ἐτῶν λθ΄, Βενιαμὶν ἐτῶν κη΄. Τὸν δὲ Ἰωσήφ φησι γενέσθαι ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη λθ΄. Εἶναι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ εἰσελθεῖν εἰς Αἴγυπτον τοὺς τοῦ Ἰωσὴφ συγγενεῖς ἔτη ͵γχκδ΄· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς Ἰακὼβ παρουσίας εἰς Αἴγυπτον ἔτη ͵ατξ΄· ἀφ' οὗ δὲ ἐκλεγῆναι Ἀβραὰμ ἐκ τῶν ἐθνῶν καὶ ἐλθεῖν ἐκ Χαρρὰν εἰς d
Χαναὰν ἕως εἰς Αἴγυπτον τοὺς περὶ Ἰακὼβ ἐλθεῖν ἔτη σιε΄. Ἰακὼβ δὲ ἐκ Χαρρὰν πρὸς Λάβαν ἐλθεῖν, ἐτῶν ὄντα π΄, καὶ

---

d 5 ποιμένειν I d 6 γὰρ] om I d 9 πενταπλασίονα I
425 a 4 δύο] Vig. marg, μίαν Eus. codd b 1 ταὐτά] ταῦτα O
b 4 ἐτῶν] om BO b 5 οὔσης I cf Lobeck *Phryn.* p 188 b 7—c 3 ἐτῶν 1°—κη΄] om B c 1 τριῶν] δ΄ O Ἀσὴρ—ὀκτώ] ante Ζαβουλὼν O c 4 τοῦ 1°] om BO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ γεννῆσαι Λευίν· Λευὶν δὲ ἐν Αἰγύπτῳ ἐπιγενέσθαι ἔτη ιζʹ ἀφ' οὗ ἐκ Χαναὰν αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον, ὥστε εἶναι αὐτὸν ἐτῶν ξʹ, καὶ γεννῆσαι Κλάθ· τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει ᾧ γενέσθαι Κλάθ, τελευτῆσαι Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ, εὐλογήσαντα τοὺς Ἰωσὴφ υἱούς, ὄντα ἐτῶν ρμζʹ, καταλιπόντα Ἰωσὴφ ἐτῶν νϛʹ. Λευὶν δὲ γενόμενον ἐτῶν ρλζʹ τελευτῆσαι, Κλὰθ δὲ ὄντα ἐτῶν μʹ γεννῆσαι ⟨Ἀμράμ⟩, ὃν ἐτῶν εἶναι ιδʹ ἐν ᾧ τελευτῆσαι Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ ὄντα ἑκατὸν δέκα
p. 426 ἐτῶν· Κλὰθ δὲ γενόμενον ἐτῶν ἑκατὸν λγʹ τελευτῆσαι. ⟨Ἀμρὰμ⟩ λαβεῖν γυναῖκα τὴν τοῦ θείου θυγατέρα Ἰωχαβέτ, καὶ ὄντα ἐνιαυτῶν οεʹ γεννῆσαι Ἀαρὼν καὶ Μωσῆν· γεννῆσαι δὲ Μωσῆν τὸν Ἀμρὰμ ὄντα ἐτῶν οηʹ, καὶ γενόμενον Ἀμρὰμ ἐτῶν ἑκατὸν λϛʹ τελευτῆσαι.

Ταῦτά μοι κείσθω ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος γραφῆς. Ἑξῆς ἐπισυνήφθω καὶ τάδε·

b 22. Τὰ δὲ Σίκιμά φησι Θεόδοτος ἐν τῷ Περὶ Ἰουδαίων ἀπὸ Σικιμίου τοῦ ⟨Ἐμμὼρ⟩ λαβεῖν τὴν ὀνομασίαν· τοῦτον γὰρ καὶ κτίσαι τὴν πόλιν· κεῖσθαι δ' αὐτήν φησιν ἐν τῇ Ἰουδαίων οὕτως·

Ἡ δ' ἄρ' ἔην ἀγαθή τε, καὶ αἰγινόμος, καὶ ὑδρηλή,
οὐδὲ μὲν ἔσκεν ὁδὸς δολιχὴ πόλιν εἰσαφικέσθαι
c ἀγρόθεν· οὐδέ ποτε δριὰ λαχνήεντα πονεῦσιν.
ἐξ αὐτῆς δὲ μάλ' ἄγχι δύ' οὔρεα φαίνετ' ἐρυμνά,
ποίης τε πλήθοντα καὶ ὕλης· τῶν δὲ μεσηγὺ
ἀτραπιτὸς τέτμηται, ἀραιή, ἐν δ' ἑτέρωθι
⟨ἡ διερὴ⟩ Σικιμῶν καταφαίνεται, ἱερὸν ἄστυ
νέρθεν ὑπὸ ῥίζῃ δεδμημένον, ἀμφὶ δὲ τεῖχος
d λισσὸν ὑπώρειαν ⟨ὑποδέδρομεν⟩ αἰπύθεν ἕρκος.

---

426 b 1 Alexander Polyh. b 4 Theodotus *De Iudaeis*, *Fr.* ab Eusebio servatum

---

d 7 εὐλογήσαντας I d 8 ἐτῶν 1°] pr ὄντα O d 9 ⟨Ἀμράμ⟩] Gaisf., Ἄμβραν B, Ἀβραάμ I, Ἀβράμ (emend ex Ἀβραάμ) O d 10 ἑκατὸν δέκα ἐτῶν] ἐτῶν ριʹ O 426 a 1 ⟨Ἀμρὰμ⟩] Gaisf., Ἄμβραν δὲ BO, Ἀβραὰμ I a 2—4 ἐνιαυτῶν—Ἀμρὰμ om B a 3, 4 Ἀμρὰμ bis] Ἀβραὰμ I, Ἄμβραν O bis a 6 τόδε O b 2 ⟨Ἐμμὼρ⟩] Ἑρμοῦ codd vid d 3 b 3 Ἰουδαίων] pr περὶ codd ('delendum videtur' Gaisf.) c 2—427 a 2 ἐξ—⟨ἷκτο⟩ om B c 4 αὐλῶπις post ἀραιή glossema in codd intrusum delevi c 5 ⟨ἡ διερὴ⟩] coniec Grotius, ἧδ' ἱερὴ codd d 1 ὑπ' ὤρειαν O ⟨ὑποδέδρομεν⟩] ὑπὸ δ' ἔδρομεν IO, ὑποδέδραμεν Grotius αἰπύθεν] αἰπυὸν Grotius, αἰπύεν Scal.

Ὕστερον δέ φησιν αὐτὴν ὑπὸ Ἑβραίων κατασχεθῆναι, δυναστεύοντος Ἐμμώρ· τὸν γὰρ Ἐμμὼρ υἱὸν γεννῆσαι Συχέμ. Φησὶ δέ· ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἐνθένδε, ξένε, ⟨ποίμνηθεν⟩ πόλιν ἦλυθ' Ἰακὼβ
εὐρεῖαν Σικίμων· ἐπὶ δ' ἀνδράσι τοῖσιν ἔτησιν
ἀρχὸς Ἐμὼρ σὺν παιδὶ Συχέμ, μάλ' ⟨ἀτειρέε⟩ φῶτε.

Εἶτα περὶ Ἰακὼβ καὶ τὴν εἰς Μεσοποταμίαν αὐτοῦ παρουσίαν, καὶ τὸν τῶν δύο γυναικῶν γάμον, καὶ τὴν τῶν τέκνων γένεσιν, καὶ τὴν παρουσίαν τὴν ἐκ Μεσοποταμίας ἐπὶ τὰ Σίκιμα· p. 427

Εἰς δ' Ἰακὼβ Συρίην κτηνοτρόφον ⟨ἷκτο⟩, καὶ εὐρὺ
ῥεῖθρον Εὐφρήταο λίπεν ποταμοῦ κελάδοντος·
ἤλυθε γὰρ κἀκεῖθι λιπὼν δριμεῖαν ἐνιπὴν
αὐτοκασιγνήτοιο· πρόφρων ὑπέδεκτο δόμονδε
Λάβαν, ὅς οἱ ⟨ἔην⟩ μὲν ἀνεψιός, ἀλλὰ τότ' οἶος b
ἤνασσεν Συρίης, ⟨νειηγενὲς⟩ αἷμα λελογχώς.
Τῷ δὲ γάμον κούρης μὲν ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
ὁπλοτάτης· οὐ μὴν τελέθειν ἐπεμαίετο πάμπαν,
ἀλλὰ δόλον τολύπευσε, καὶ εἰς λέχος ἀνέρι πέμπε
Λείαν, ἥ οἱ ἔην προγενεστέρη. Οὐδέ μιν ἔμπης
ἔλλαθεν, ἀλλ' ἐνόησε κακορραφίην, καὶ ἔδεκτο c
παῖδ' ἑτέρην, ἀμφοῖν δ' ἐμίγη σὺν ὁμαίμοσιν ᾗσι.
Τῷ δ' υἱεῖς ἐγένοντο νόῳ πεπνυμένοι αἰνῶς
ἕνδεκα, καὶ κούρη Δείνα περικαλλὲς ἔχουσα
εἶδος, ⟨ἐπίστρεπτον⟩ δὲ δέμας, καὶ ἀμύμονα θυμόν.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Εὐφράτου φησὶ τὸν Ἰακὼβ ἐλθεῖν εἰς τὰ Σίκιμα πρὸς d
Ἐμμώρ· τὸν δὲ ὑποδέξασθαι αὐτόν, καὶ μέρος τι τῆς χώρας δοῦναι. Καὶ αὐτὸν μὲν τὸν Ἰακὼβ γεωμορεῖν, τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ ἕνδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντας ποιμαίνειν, τὴν δὲ θυγατέρα Δείναν καὶ τὰς γυναῖκας ἐριουργεῖν· καὶ τὴν Δείναν παρθένον οὖσαν εἰς τὰ Σίκιμα ἐλθεῖν πανηγύρεως οὔσης, βουλομένην θεάσασθαι τὴν

d 5 ποιμενόθι codd 'Mendose. Quid si ποίμνηθεν?' Vig. **d** 7 Ἐμμὼρ IO ⟨ἀτειρέε⟩] Scal., ἀτηρέε IO **d** 9 δυοῖν I **427 a** 2 εἰς δ'] Vig., ἐπεὶ δὲ codd ⟨ἷκτο⟩] ἵατο I, εἴατο O **a** 3 Ἀφρήταο I λεῖπεν BO **b** 1 ⟨ἔην⟩] Steph. cf **b** 6, ἔτας BIO τότ' οἶος] B, τότ' οἶος (sic) I, τόθ' οἶος O **b** 2 ⟨νειηγενὲς⟩] Vig., νεηγενὲς BIO **b** 5 τολίπευσε I λάχος I **c** 1 ἔλαθεν BI **c** 5 ⟨ἐπίστρεπτον⟩] coniec Heinich., ἐπίπρεπον BO, ἐπίτρεπτον I

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ πόλιν· Συχὲμ δὲ τὸν τοῦ Ἐμμὼρ υἱὸν ἰδόντα ἐρασθῆναι αὐτῆς, καὶ ἁρπάσαντα ὡς ἑαυτὸν διακομίσαι καὶ φθεῖραι αὐτήν. Αὖθις δὲ σὺν τῷ πατρὶ ἐλθόντα πρὸς τὸν Ἰακώβ, αἰτεῖν αὐτὴν πρὸς γάμου κοινωνίαν· τὸν δὲ οὐ φάναι δώσειν, πρὶν ἂν ἢ πάντας τοὺς οἰκοῦντας τὰ Σίκιμα περιτεμνομένους Ἰουδαΐσαι· τὸν δὲ Ἐμμὼρ
p. 428 φάναι πείσειν αὐτούς. Φησὶ δὲ περὶ τοῦ δεῖν περιτέμνεσθαι αὐτοὺς ὁ Ἰακώβ·

Οὐ γὰρ δὴ θεμιτόν γε τόδ' Ἑβραίοισι τέτυκται,
γαμβροὺς ἄλλοθεν εἴς ⟨γε νυοὺς ἀγέμεν ποτὶ⟩ δῶμα,
ἀλλ' ὅστις γενεῆς ἐξεύχεται εἶναι ὁμοίης.

Εἶτα ὑποβὰς περὶ τῆς περιτομῆς·

Ὅς ⟨ποθ' ἑῆς⟩ πάτρης ἐξήγαγε δῖον Ἀβραάμ,
b αὐτὸς ἀπ' οὐρανόθεν κάλεσ' ἀνέρα παντὶ σὺν οἴκῳ
σάρκ' ἀποσυλῆσαι πόσθης ἄπο, καὶ ῥ' ἐτέλεσσεν·
ἀστεμφὲς δὲ τέτυκται, ἐπεὶ Θεὸς αὐτὸς ἔειπε.

Πορευθέντος οὖν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἐμμώρ, καὶ τοὺς ὑποτασσομένους παρακαλοῦντος περιτέμνεσθαι, ἕνα τῶν Ἰακὼβ υἱῶν τὸ ὄνομα Συμεῶνα διαγνῶναι τόν τε Ἐμμὼρ καὶ τὸν Συχὲμ ἀνελεῖν,
c τὴν ὕβριν τῆς ἀδελφῆς μὴ βουληθέντα πολιτικῶς ἐνεγκεῖν· ταῦτα δὲ διαγνόντα Λευὶν τῷ ἀδελφῷ κοινώσασθαι· λαβόντα δ' αὐτὸν συγκάταινον ἐπὶ τὴν πρᾶξιν παρορμῆσαι, λόγιον προφερόμενον τὸν Θεὸν ἀνελεῖν φάμενον τοῖς Ἀβραὰμ ἀπογόνοις δέκα ἔθνη δώσειν. Φησὶ δὲ οὕτως ὁ Συμεὼν πρὸς τὸν Λευίν·

Εὖ γὰρ ἐγὼ μῦθόν γε πεπυσμένος εἰμὶ θεοῖο·
δώσειν γάρ ποτ' ἔφησε δέκ' ἔθνεα παισὶν Ἀβραάμ.

d Τὸν δὲ Θεὸν αὐτοῖς τοῦτον τὸν νοῦν ἐμβαλεῖν, διὰ τὸ τοὺς ἐν Σικίμοις ἀσεβεῖς εἶναι. Φησὶ δέ·

---

428 a 1 φησὶ—αὐτοὺς] om B a 2 αὐτοὺς] post Ἰακώβ O a 4 ⟨γε—ποτὶ⟩] Vig., γένοιος τεταγμένη ὅτι B, γε νυοὺς τεταγμένης ὅτι I, γεννυοὺς τεταγμένη ὅτι O a 7—b 3 ὅς—ἔειπε om B a 7 ⟨ποθ' ἑῆς⟩] Vig., ποτ' ἐπὶ IO ἐξήγαγε] ἐξή I b 1 κάλεσ'] IO, κέλετ' Vig. b 4 τοῦ] om O c 3 συγκάταινον] σῦν (οὖν ?) κατ' αἶνον I c 6 γε] Vig., om IO πεπεισμένος IO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Βλάπτε Θεὸς Σικίμων οἰκήτορας, οὐ γὰρ ἔτιον
εἰς αὐτοὺς ὅστις κε ⟨μόλοι⟩ κακός, οὐδὲ μὲν ἐσθλός·
οὐδὲ δίκας ἐδίκαζον ἀνὰ πτόλιν οὐδὲ θέμιστας·
λοίγια δ' ὠρώρει τοῖσιν μεμελημένα ἔργα.

Τὸν οὖν Λευὶν καὶ τὸν Συμεῶνα εἰς τὴν πόλιν καθωπλισμένους ἐλθεῖν, καὶ πρῶτα μὲν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀναιρεῖν, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἐμμὼρ καὶ τὸν Συχὲμ φονεῦσαι. Λέγει δὲ περὶ τῆς ἀναιρέσεως αὐτῶν οὕτως·

Ὡς τότε δὴ Συμεὼν μὲν Ἐμὼρ ὤρουσεν ἐπ' αὐτόν,
πλῆξέ τε οἱ κεφαλήν, δειρὴν δ' ἕλεν ἐν χερὶ λαιῇ, p. 429
λεῖψε δ' ἔτι σπαίρουσαν, ἐπεὶ πόνος ἄλλος ὀρώρει.
Τόφρα δὲ καὶ Λευὶν μένος ἄσχετος ἔλλαβε χαίτης
γούνων ἁπτόμενον Συχέμ, ἄσπετα μαργήναντα.
Ἤλασε δὲ κληῖδα μέσην· δῦ δὲ ξίφος ὀξὺ
σπλάγχνα διὰ στέρνων, λίπε δὲ ψυχὴ δέμας εὐθύς.

Πυθομένους δὲ καὶ τοὺς ἑτέρους ἀδελφοὺς τὴν πρᾶξιν αὐτῶν b ἐπιβοηθῆσαι, καὶ τὴν πόλιν ἐκπορθῆσαι, καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀναρρυσαμένους μετὰ τῶν αἰχμαλώτων εἰς τὴν πατρῴαν ἔπαυλιν διακομίσαι.

23. Τούτοις καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ Πολυΐστορος γραφῆς ἐπισυνήφθω·

Ἀρτάπανος δέ φησιν ἐν τῷ Περὶ Ἰουδαίων τῷ Ἀβραὰμ Ἰωσὴφ c ἀπόγονον γενέσθαι, υἱὸν δὲ Ἰακώβου· συνέσει δὲ καὶ φρονήσει παρὰ τοὺς ἄλλους διενεγκόντα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπιβουλευθῆναι· προειδόμενον δὲ τὴν ἐπισύστασιν δεηθῆναι τῶν ἀστυγειτόνων Ἀράβων εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτὸν διακομίσαι· τοὺς δὲ τὸ ἐντυγχανόμενον ποιῆσαι· εἶναι γὰρ τοὺς τῶν Ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους Ἰσραήλ, υἱοὺς τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ δὲ ἀδελφούς.

---

429 c 1 Alexander Polyh.

---

d 3 *αἴτιον* BI **d** 4 *κε*] *καὶ* BI ⟨*μόλοι*⟩] *μόλει* O, *μόλῃ* I *κακός*] *καλός* I **d** 6—**429 a** 1 *λοίγια—οἱ* om B **d** 11 *Ἐμμὼρ* IO *αὐτόν*] *αὐτῶν* I, *αὐτῷ* O **a** 3 *ἔλαβε* I **a** 4 *μάργην ἄντα* I **a** 6 *εὐθύς*] Vig., *αὖθις* BIO **b** 2 *ἀναρυσαμένους* O **b** 5 *ἑξῆς*] om BO **b** 6 *ἐπισυνῆφθαι* I **c** 4 *δεηθῆναι*] *διχθῆναι* vel *δειχθῆναι* ? O (*χ* sup *η*) **c** 7 *Ἰσμαήλ, υἱοῦ* coniec Gaisf., sed cf **421 a** 2–4

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

d Ἐλθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ συσταθέντα τῷ βασιλεῖ διοικητὴν τῆς ὅλης γενέσθαι χώρας. Καὶ πρότερον ἀτάκτως τῶν Αἰγυπτίων γεωμορούντων, διὰ τὸ τὴν χώραν ἀδιαίρετον εἶναι καὶ τῶν ἐλασσόνων ὑπὸ τῶν κρεισσόνων ἀδικουμένων, τοῦτον πρῶτον τήν τε γῆν διελεῖν καὶ ὅροις διασημήνασθαι, καὶ πολλὴν χερσευομένην γεωργήσιμον ἀποτελέσαι, καί τινας τῶν ἀρουρῶν τοῖς ἱερεῦσιν ἀποκληρῶσαι. Τοῦτον δὲ καὶ μέτρα εὑρεῖν, καὶ μεγάλως αὐτὸν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων διὰ ταῦτα ἀγαπηθῆναι. Γῆμαι δ' αὐτὸν Ἡλιουπολίτου ἱερέως Ἀσενὲθ θυγατέρα, ἐξ ἧς γεννῆσαι παῖδας.

p. 430 Μετὰ δὲ ταῦτα παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν τόν τε πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς κομίζοντας πολλὴν ὕπαρξιν, καὶ κατοικισθῆναι ἐν τῇ Ἡλιουπόλει καὶ Σάει, καὶ τοὺς Σύρους πλεονάσαι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. Τούτους δέ φησι καὶ τὸ ἐν Ἀθὼς καὶ τὸ ἐν Ἡλιουπόλει ἱερὸν κατασκευάσαι τοὺς Ἑρμιοὺθ ὀνομαζομένους. Μετὰ δὲ ταῦτα τελευτῆσαι τόν τε Ἰωσὴφ καὶ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων· Τὸν οὖν Ἰωσὴφ κρατοῦντα τῆς Αἰγύπτου τὸν τῶν ἑπτὰ ἐτῶν σῖτον,
b γενόμενον κατὰ τὴν φορὰν ἄπλετον, παραθέσθαι, καὶ τῆς Αἰγύπτου δεσπότην γενέσθαι.

24. Μαρτυρεῖ δὲ ταῖς ἱεραῖς βίβλοις καὶ Φίλων ἐν τῇ ιδ' τῶν Περὶ Ἱεροσόλυμα, λέγων οὕτως·

c Τοῖσιν ἕδος μακαριστὸν ὅλης μέγας ἔκτισεν ἄκτωρ
ὕψιστος, καὶ πρόσθεν ἀφ' Ἀβραάμοιο καὶ Ἰσάκ,
Ἰακὼβ εὐτέκνοιο ⟨τόκος⟩ Ἰωσήφ, ὃς ὀνείρων
θεσπιστής, σκηπτοῦχος ἐν Αἰγύπτοιο θρόνοισι,
δινεύσας λαθραῖα χρόνου πλημμύριδι μοίρης.

καὶ τὰ ἑξῆς. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ.

d 25. Ἄκουε δὲ οἷα καὶ περὶ τοῦ Ἰὼβ ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ·

Ἀριστέας δέ φησιν ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων, τὸν Ἠσαῦ γήμαντα

d 2—7 καὶ—εὑρεῖν om B d 9 Ἀσσενὲθ O 430 a 3 Ἡλιουπόλει] πόλει I, cf Joseph. *Ant.* ii. 7, 6 p 95 καὶ Σάει] O cf Herod. ii. 28, Καισάν B, καὶ Σαίν I a 5—b 1 τοὺς—παραθέσθαι] om B a 6 τε] om I a 7 ἐτῶν] om I b 1 ἄπλετον] ἄπλητα O b 3 μαρτυροῖ (sic) O c 2 Ἀβράμοιο O c 3 ⟨τόκος⟩] Vig., τόθεν BIO c 5 λατραία IO

Βασσάραν ἐν Ἐδὼμ γεννῆσαι Ἰώβ· κατοικεῖν δὲ τοῦτον ἐν τῇ Αὐσίτιδι χώρᾳ, ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς Ἰδουμαίας καὶ Ἀραβίας. Γενέσθαι δ' αὐτὸν δίκαιον καὶ πολύκτηνον· κτήσασθαι γὰρ αὐτὸν πρόβατα μὲν ἑπτακισχίλια, καμήλους δὲ τρισχιλίας, ζεύγη βοῶν πεντακόσια, ὄνους θηλείας νομάδας πεντακοσίας· εἶχε δὲ καὶ γεωργίας ἱκανάς. Τοῦτον δὲ τὸν Ἰὼβ πρότερον Ἰωβὰβ ὀνομάζεσθαι. Πειράζοντα δ' αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐμμεῖναι, μεγάλαις δὲ περιβαλεῖν αὐτὸν ἀτυχίαις. Πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοῦ τούς τε ὄνους καὶ τοὺς βοῦς ὑπὸ λῃστῶν ἀπελαθῆναι, εἶτα τὰ πρόβατα ὑπὸ πυρὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντος κατακαῆναι σὺν τοῖς ποιμέσι. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὰς καμήλους ὑπὸ λῃστῶν ἀπελαθῆναι· εἶτα τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀποθανεῖν, πεσούσης τῆς οἰκίας· αὐθημερὸν δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα ἑλκῶσαι. Φαύλως δὲ αὐτοῦ διακειμένου, ἐλθεῖν εἰς ἐπίσκεψιν Ἐλίφαν τὸν Θαιμανιτῶν βασιλέα, καὶ Βαλδὰδ τῶν Σαυχαίων τύραννον, καὶ Σωφὰρ τὸν Μινναίων βασιλέα, ἐλθεῖν δὲ καὶ Ἐλιοῦν τὸν Βαραχιὴλ τὸν Ζωβίτην. Παρακαλούμενον δὲ φάναι καὶ χωρὶς παρακλήσεως ἐμμενεῖν αὐτὸν ἔν τε τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τοῖς δεινοῖς. Τὸν δὲ Θεὸν ἀγασθέντα τὴν εὐψυχίαν αὐτοῦ, τῆς τε νόσου αὐτὸν ἀπολῦσαι, καὶ πολλῶν κύριον ὑπάρξεων ποιῆσαι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

p. 431 (margin at "ὀνομάζεσθαι"); b (margin at "ἐλθεῖν εἰς ἐπίσκεψιν")

Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων ὁ Πολυΐστωρ.

26. Καὶ περὶ Μωσέως δὲ ὁ αὐτὸς πάλιν πλεῖστα παρατίθεται, ὧν καὶ αὐτῶν ἐπακοῦσαι ἄξιον· c

Εὐπόλεμος δέ φησι τὸν Μωσῆν πρῶτον σοφὸν γενέσθαι, καὶ γράμματα παραδοῦναι τοῖς Ἰουδαίοις πρῶτον, παρὰ δὲ

431 c 3 Eupol. "Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ βασιλέων teste Cyrill. *adv. Iulian.* vii. p 231 d ex Clem. Al. *Str.* i. 23 p 413" (Gaisf.)

d 3 Βασάρας I, Βασσάρας O + υἱὸν IO Ἰώβ] υἱόν I d 4 Ἰδουμαίας] Ἰουδαίας BO 431 a 1 Ἰωβὰβ] Ἰωβὰθ B Ἰωβὰμ I a 4 ἀπελαθῆναι] ἀπολέσθαι BO a 7 Schol in I vid Append b 2 τῶν] τὸν O Σαυχέων O Σοφὰρ O b 4 αὐτὸν] αὐτὸν O c 1 πάλιν] om IO c 4 γραμματικὴν Clem. πρῶτον τοῖς Ἰ. παραδοῦναι Clem. παρὰ δὲ] καὶ παρὰ Clem.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ἰουδαίων Φοίνικας παραλαβεῖν, Ἕλληνας δὲ παρὰ Φοινίκων, νόμους τε πρῶτον γράψαι Μωσῆν τοῖς Ἰουδαίοις.

d 27. Ἀρτάπανος δέ φησιν ἐν τῇ περὶ Ἰουδαίων, Ἀβραὰμ τελευτήσαντος, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μεμψασθενώθ, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων, τὴν δυναστείαν παραλαβεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Παλμανώθην. Τοῦτον δὲ τοῖς Ἰουδαίοις φαύλως προσφέρεσθαι· καὶ πρῶτον μὲν τὴν Κεσσὰν οἰκοδομῆσαι, τό τε ἐπ' αὐτῇ ἱερὸν καθιδρύσασθαι, εἶτα τὸν ἐν Ἡλιουπόλει ναὸν
p. 432 κατασκευάσαι. Τοῦτον δὲ γεννῆσαι θυγατέρα Μέρριν, ἣν Χενεφρῇ τινι κατεγγυῆσαι, τῶν ὑπὲρ Μέμφιν τόπων βασιλεύοντι· πολλοὺς γὰρ τότε τῆς Αἰγύπτου βασιλεύειν· ταύτην δὲ στεῖραν ὑπάρχουσαν ὑποβαλέσθαι τινὸς τῶν Ἰουδαίων παιδίον, τοῦτον δὲ Μώϋσον ὀνομάσαι· ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων αὐτὸν ἀνδρωθέντα Μουσαῖον προσαγορευθῆναι. Γενέσθαι δὲ τὸν Μώϋσον τοῦτον Ὀρφέως διδάσκαλον· ἀνδρωθέντα δ' αὐτὸν πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις εὔχρηστα παραδοῦναι. Καὶ γὰρ πλοῖα, καὶ μηχανὰς πρὸς
b τὰς λιθοθεσίας, καὶ τὰ Αἰγύπτια ὅπλα, καὶ τὰ ὄργανα τὰ ὑδρευτικὰ καὶ πολεμικά, καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐξευρεῖν· ἔτι δὲ τὴν πόλιν εἰς λϛ´ νομοὺς διελεῖν, καὶ ἑκάστῳ τῶν νομῶν ἀποτάξαι τὸν Θεὸν σεφθήσεσθαι, τά τε ἱερὰ γράμματα τοῖς ἱερεῦσιν· εἶναι δὲ καὶ αἰλούρους, καὶ κύνας, καὶ ἴβεις· ἀπονεῖμαι δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἐξαίρετον χώραν. Ταῦτα δὲ πάντα ποιῆσαι χάριν τοῦ τὴν μοναρχίαν βεβαίαν τῷ Χενεφρῇ διαφυλάξαι.
c Πρότερον γὰρ ἀδιατάκτους ὄντας τοὺς ὄχλους ποτὲ μὲν ἐκβάλλειν ποτὲ δὲ καθιστάνειν βασιλεῖς, καὶ πολλάκις μὲν τοὺς αὐτούς, ἐνιάκις δὲ ἄλλους. Διὰ ταῦτα οὖν τὸν Μώϋσον ὑπὸ τῶν ὄχλων ἀγαπηθῆναι, καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ἰσοθέου τιμῆς καταξιωθέντα προσαγορευθῆναι Ἑρμῆν, διὰ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἑρμηνείαν. Τὸν δὲ Χενεφρῆν ὁρῶντα τὴν ἀρετὴν τοῦ Μωΰσου φθονῆσαι αὐτῷ, καὶ ζητεῖν αὐτὸν ἐπ' εὐλόγῳ αἰτίᾳ τινὶ ἀνελεῖν. Καὶ δή

c 5 Ἕλημας I c 6 Μωσῆν γράψαι BO d 1—436 d 2 Ἀρτάπανος—ἐννέα om B d 5 Τέσσαν IO 432 b 5 καὶ 1°] om O ἴβις O c 1 γὰρ] om I c 4 ἀξιωθέντα O c 7 τινὶ αἰτίᾳ O

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ποτε τῶν Αἰθιόπων ἐπιστρατευσαμένων τῇ Αἰγύπτῳ, τὸν Χενεφρῆν ὑπολαβόντα εὑρηκέναι καιρὸν εὔθετον πέμψαι τὸν Μώϋσον d ἐπ' αὐτοὺς στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως· τὸ δὲ τῶν γεωργῶν αὐτῷ συστῆσαι πλῆθος, ὑπολαβόντα ῥᾳδίως αὐτὸν διὰ τὴν τῶν στρατιωτῶν ἀσθένειαν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναιρεθήσεσθαι. Τὸν δὲ Μώϋσον ἐλθόντα ἐπὶ τὸν Ἑρμοπολίτην ὀνομαζόμενον νομόν, ἔχοντα περὶ δέκα μυριάδας γεωργῶν, αὐτοῦ καταστρατοπεδεῦσαι· πέμψαι δὲ στρατηγοὺς τοὺς προκαθεδουμένους τῆς χώρας, οὓς δὴ πλεονεκτεῖν ἐπιφανῶς κατὰ τὰς μάχας· λέγειν δέ φησιν Ἡλιουπολίτας γενέσθαι τὸν πόλεμον τοῦτον ἔτη δέκα. Τοὺς οὖν περὶ τὸν Μώϋσον διὰ τὸ μέγεθος τῆς στρατιᾶς πόλιν ἐν τούτῳ κτίσαι τῷ τόπῳ, καὶ τὴν ἶβιν ἐν αὐτῇ καθιερῶσαι, διὰ τὸ ταύτην τὰ βλάπτοντα ζῷα τοὺς ἀνθρώπους ἀναιρεῖν. Προσαγορεῦσαι δὲ αὐτὴν Ἑρμοῦ πόλιν. Οὕτω δὴ τοὺς Αἰθίοπας, καίπερ ὄντας p. 433 πολεμίους, στέρξαι τὸν Μώϋσον, ὥστε καὶ τὴν περιτομὴν τῶν αἰδοίων παρ' ἐκείνου μαθεῖν· οὐ μόνον δὲ τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἅπαντας. Τὸν δὲ Χενεφρῆν, λυθέντος τοῦ πολέμου, λόγῳ μὲν αὐτὸν ἀποδέξασθαι, ἔργῳ δὲ ἐπιβουλεύειν. Παρελόμενον γοῦν αὐτοῦ τοὺς ὄχλους, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς Αἰθιοπίας πέμψαι, προφυλακῆς χάριν· τοῖς δὲ προστάξαι τὸν ἐν Διοσπόλει ναὸν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου κατεσκευασμένον καθαιρεῖν, ἕτερον δὲ λίθινον κατασκευάσαι τὸ πλησίον ὄρος λατομήσαντας· τάξαι b δὲ ἐπὶ τῆς οἰκοδομίας ἐπιστάτην Ναχέρωτα. Τὸν δὲ ἐλθόντα μετὰ Μωΰσου εἰς Μέμφιν, πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ, εἴ τι ἄλλο ἐστὶν εὔχρηστον τοῖς ἀνθρώποις· τὸν δὲ φάναι γένος τῶν βοῶν, διὰ τὸ τὴν γῆν ὑπὸ τούτων ἀροῦσθαι· τὸν δὲ Χενεφρῆν, προσαγορεύσαντα ταῦρον Ἆπιν, κελεῦσαι ἱερὸν αὐτοῦ τοὺς ὄχλους καθιδρύσασθαι, καὶ τὰ ζῷα τὰ καθιερωθέντα ὑπὸ τοῦ Μωΰσου κελεύειν ἐκεῖ φέροντας θάπτειν, κατακρύπτειν ⟨θέλοντα⟩ τὰ τοῦ Μωΰσου ἐπινοήματα. Ἀποξενωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων,

d 2 γεωργῶν] γονέων I d 6 καταστρατεῦσαι I d 10 στρατείας O d 11 αὐτῷ O 433 a 7 προφυλακῆς] πρὸς φυλακῆς IO b 1 λίθινον] + ὄρος O b 8 ⟨θέλοντα⟩] Vig., θέλοντας codd b 9 ἀποξενώσαντας IO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

c ὁρκωμοτῆσαι τοὺς φίλους μὴ ἐξαγγεῖλαι τῷ Μωΰσῳ τὴν ἐπισυνισταμένην αὐτῷ ἐπιβουλήν, καὶ προβαλέσθαι τοὺς ἀναιρήσοντας αὐτόν. Μηδενὸς δ' ὑπακούσαντος, ὀνειδίσαι τὸν Χενεφρῆν Χανεθώθην, τὸν μάλιστα προσαγορευόμενον ὑπ' αὐτοῦ· τὸν δὲ ὀνειδισθέντα ὑποσχέσθαι τὴν ἐπίθεσιν, λαβόντα καιρόν. Ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν τῆς Μερρίδος τελευτησάσης, ὑποσχέσθαι τὸν Χενεφρῆν τῷ τε Μωΰσῳ καὶ τῷ Χανεθώθῃ τὸ σῶμα διακομίσαντας εἰς τοὺς
d ὑπὲρ Αἴγυπτον τόπους θάψαι, ὑπολαβόντα τὸν Μώϋσον ὑπὸ τοῦ Χανεθώθου ἀναιρεθήσεσθαι. Πορευομένων δὲ αὐτῶν τὴν ἐπιβουλὴν τῷ Μωΰσῳ τῶν συνειδότων ἐξαγγεῖλαί τινα· τὸν δὲ φυλάσσοντα αὐτὸν τὴν μὲν Μέρριν θάψαι, τὸν δὲ ποταμὸν καὶ τὴν ἐν ἐκείνῳ πόλιν Μερόην προσαγορεῦσαι. Τιμᾶσθαι δὲ τὴν Μέρριν ταύτην ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων οὐκ ἔλαττον ἢ τὴν Ἶσιν. Ἀάρωνα δὲ τὸν τοῦ Μωΰσου ἀδελφὸν τὰ περὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἐπιγνόντα, συμβουλεῦσαι τῷ ἀδελφῷ φυγεῖν εἰς τὴν Ἀραβίαν· τὸν δὲ πεισθέντα, ἀπὸ Μέμφεως τὸν Νεῖλον διαπλεύσαντα,
p. 434 ἀπαλλάσσεσθαι εἰς τὴν Ἀραβίαν. Τὸν δὲ Χανεθώθην πυθόμενον τοῦ Μωΰσου τὴν φυγὴν ἐνεδρεύειν ὡς ἀναιρήσοντα· ἰδόντα δὲ ἐρχόμενον σπάσασθαι τὴν μάχαιραν ἐπ' αὐτόν, τὸν δὲ Μώϋσον προκαταταχήσαντα, τήν τε χεῖρα κατασχεῖν αὐτοῦ, καὶ σπασάμενον τὸ ξίφος φονεῦσαι τὸν Χανεθώθην· διεκδρᾶναι δὲ εἰς τὴν Ἀραβίαν, καὶ Ῥαγουήλῳ τῷ τῶν τόπων ἄρχοντι συμβιοῦν, λαβόντα τὴν ἐκείνου θυγατέρα· τὸν δὲ Ῥαγουῆλον βούλεσθαι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, κατάγειν βουλόμενον τὸν
b Μώϋσον, καὶ τὴν δυναστείαν τῇ τε θυγατρὶ καὶ τῷ γαμβρῷ κατασκευάσαι· τὸν δὲ Μώϋσον ἀποκωλῦσαι, στοχαζόμενον τῶν ὁμοφύλων· τὸν δὲ Ῥαγουῆλον διακωλύοντα στρατεύειν τοῖς Ἄραψι, προστάξαι λῃστεύειν τὴν Αἴγυπτον. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ τὸν Χενεφρῆν πρῶτον ἁπάντων ἀνθρώπων ἐλεφαντιά-

---

c 1 ὁρκομωτῆσαι O Μωΰσῃ IO c 2 προβάλλεσθαι I c 4 προσαγόμενον O c 6 Μερίδος I d 2 Χανεθώθη O d 3 Μωσεῖ IO d 6 ἔλαττον] ἐλαχίστως IO 434 a 6 τῷ] om O b 2 στοχαζόμενον] pr τὸ I

ΑΛΕΞ-ΑΝΔΡΟΥ

σαντα μεταλλάξαι· τούτῳ δὲ τῷ πάθει περιπεσεῖν διὰ τὸ τοὺς Ἰουδαίους προστάξαι σινδόνας ἀμφιέννυσθαι, ἐρέαν δὲ ἐσθῆτα μὴ ἀμπέχεσθαι, ὅπως ὄντες ἐπίσημοι κολάζωνται ὑπ' αὐτοῦ. Τὸν δὲ Μώϋσον εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, ἤδη ποτὲ τοὺς λαοὺς παῦσαι c τῶν κακοπαθειῶν. Ἱλασκομένου δ' αὐτοῦ, αἰφνιδίως φησὶν ἐκ τῆς γῆς πῦρ ἀναφθῆναι, καὶ τοῦτο κάεσθαι, μήτε ὕλης μήτε ἄλλης τινὸς ξυλείας οὔσης ἐν τῷ τόπῳ. Τὸν δὲ Μώϋσον δείσαντα τὸ γεγονὸς φεύγειν· φωνὴν δ' αὐτῷ θείαν εἰπεῖν, στρατεύειν ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ τοὺς Ἰουδαίους διασώσαντα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀγαγεῖν πατρίδα. Τὸν δὲ θαρρήσαντα δύναμιν πολεμίαν ἐπάγειν διαγνῶναι τοῖς Αἰγυπτίοις. Πρῶτον δὲ πρὸς Ἀάρωνα τὸν ἀδελφὸν ἐλθεῖν· τὸν δὲ βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων πυθόμενον d τὴν τοῦ Μωΰσου παρουσίαν καλέσαι πρὸς αὐτόν, καὶ πυνθάνεσθαι ἐφ' ὅ τι ἥκοι· τὸν δὲ φάναι, διότι προστάσσειν αὐτῷ τὸν τῆς οἰκουμένης δεσπότην ἀπολῦσαι τοὺς Ἰουδαίους. Τὸν δὲ πυθόμενον εἰς φυλακὴν αὐτὸν καθεῖρξαι. Νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, τάς τε θύρας πάσας αὐτομάτως ἀνοιχθῆναι τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ τῶν φυλάκων οὓς μὲν τελευτῆσαι, τινὰς δὲ ὑπὸ τοῦ ὕπνου παρεθῆναι, τά τε ὅπλα κατεαγῆναι. Ἐξελθόντα δὲ τὸν Μώϋσον ἐπὶ τὰ βασίλεια ἐλθεῖν· εὑρόντα δὲ ἀνεῳγμένας τὰς θύρας εἰσελθεῖν, καὶ ἐνθάδε τῶν φυλάκων παρειμένων τὸν βασιλέα ἐξεγεῖραι. Τὸν δὲ ἐκπλαγέντα ἐπὶ τῷ γεγονότι κελεῦσαι τῷ Μωΰσῳ τὸ τοῦ πέμψαντος αὐτὸν Θεοῦ εἰπεῖν ὄνομα, διαχλευάσαντα αὐτόν· τὸν p. 435 δὲ προσκύψαντα πρὸς τὸ οὖς εἰπεῖν, ἀκούσαντα δὲ τὸν βασιλέα πεσεῖν ἄφωνον, διακρατηθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Μωΰσου πάλιν ἀναβιῶσαι· γράψαντα δὲ τοὔνομα εἰς δέλτον κατασφραγίσασθαι· τῶν τε ἱερέων τὸν φαυλίσαντα ἐν τῇ πινακίδι τὰ γεγραμμένα μετὰ σπασμοῦ τὸν βίον ἐκλιμπάνειν· εἰπεῖν τε τὸν βασιλέα σημεῖόν τι αὐτῷ ποιῆσαι· τὸν δὲ Μώϋσον ἣν εἶχε ῥάβδον

---

c 3 καίεσθαι O   c 5 γεγονὸς] γένος I   d 2 τοῦ] pr ἐκ I   αὐτόν I   d 3 ἐφ' ὅτῳ Vig.   διότι προστάσσειν] προστάξαι Vig.   d 10 τὸν] pr καὶ O   435 a 5 τε] IO, δὲ edd   φαυλίσαντα] IO, ἐκφαυλίσαντα edd   τὰ ἐν τῇ π. γε. Vig.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ἐκβαλόντα ὄφιν ποιῆσαι· πτοηθέντων δὲ πάντων, ἐπιλαβόμενον b τῆς οὐρᾶς ἀνελέσθαι, καὶ πάλιν ῥάβδον ποιῆσαι· προελθόντα δὲ μικρόν, τὸν Νεῖλον τῇ ῥάβδῳ πατάξαι· τὸν δὲ ποταμὸν πολύχουν γενόμενον κατακλύζειν ὅλην τὴν Αἴγυπτον· ἀπὸ τότε δὲ καὶ τὴν κατάβασιν αὐτοῦ γίνεσθαι· συναγαγὸν δὲ τὸ ὕδωρ ἐποζέσαι, καὶ τὰ ποτάμια διαφθεῖραι ζῶα, τούς τε λαοὺς διὰ τὴν δίψαν φθείρεσθαι. Τὸν δὲ βασιλέα, τούτων γενομένων τῶν τεράτων, φάναι μετὰ μῆνα τοὺς λαοὺς ἀπολύσειν, ἐὰν ἀποκαταστήσῃ τὸν c ποταμόν· τὸν δὲ Μώϋσον πάλιν τῇ ῥάβδῳ πατάξαντα τὸ ὕδωρ συστεῖλαι τὸ ῥεῦμα. Τούτου δὲ γενομένου, τὸν βασιλέα τοὺς ἱερεῖς τοὺς ὑπὲρ Μέμφιν καλέσαι, καὶ φάναι αὐτοὺς ἀναιρήσειν καὶ τὰ ἱερὰ κατασκάψειν, ἐὰν μὴ καὶ αὐτοὶ τερατουργήσωσί τι. Τοὺς δὲ τότε διά τινων μαγγάνων καὶ ἐπαοιδῶν δράκοντα ποιῆσαι, καὶ τὸν ποταμὸν μεταχρῶσαι. Τὸν δὲ βασιλέα φρονηματισθέντα ἐπὶ τῷ γεγονότι, πάσῃ τιμωρίᾳ καὶ κολάσει καταικίζειν τοὺς Ἰουδαίους. Τὸν δὲ Μώϋσον ταῦτα ὁρῶντα ἄλλα τε σημεῖα ποιῆσαι, καὶ πατάξαντα τὴν γῆν τῇ ῥάβδῳ ζῶόν τι πτηνὸν d ἀνεῖναι λυμαίνεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, πάντα τε ἐξελκωθῆναι τὰ σώματα. Τῶν δὲ ἰατρῶν μὴ δυναμένων ἰᾶσθαι τοὺς κάμνοντας, οὕτω πάλιν ἀνέσεως τυχεῖν τοὺς Ἰουδαίους. Πάλιν τε τὸν Μώϋσον βάτραχον διὰ τῆς ῥάβδου ἀνεῖναι, πρὸς δὲ τούτοις ἀκρίδας καὶ σκνῖπας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ῥάβδον ἀνατιθέναι εἰς πᾶν ἱερόν, ὁμοίως δὲ καὶ τῇ Ἴσιδι, διὰ τὸ τὴν γῆν εἶναι Ἶσιν, παιομένην δὲ τῇ ῥάβδῳ τὰ τέρατα ἀνεῖναι. Τοῦ δὲ βασιλέως ἔτι ἀφρονουμένου, τὸν Μώϋσον χάλαζάν τε καὶ σεισμοὺς διὰ νυκτὸς ἀποτελέσαι, ὥστε τοὺς τὸν σεισμὸν φεύγοντας ἀπὸ τῆς χαλάζης ἀναιρεῖσθαι, τούς τε τὴν χάλαζαν ἐκκλίνοντας ὑπὸ τῶν σεισμῶν διαφθείρεσθαι. Συμπεσεῖν p. 436 δὲ τότε τὰς μὲν οἰκίας πάσας, τῶν τε ναῶν τοὺς πλείστους. Τελευταῖον τοιαύταις συμφοραῖς περιπεσόντα τὸν βασιλέα τοὺς

b 1 προσελθόντα O   b 4 συναγαγὼν IO   ἀποζέσαι edd   c 1 τῇ ῥάβδῳ] om O   d 1 λυμαίνεσθαι] ὃ λυμήνασθαι Vig.   πάντας O   d 4 τὸν] om O   ῥάβδου] ῥάδου (sic) I   d 5 σκνίφας codd   d 7 ῥάβδῳ] ῥάδῳ (sic) I   d 10 ἀπὸ] ὑπὸ O

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἰουδαίους ἀπολῦσαι· τοὺς δὲ χρησαμένους παρὰ τῶν Αἰγυπτίων
πολλὰ μὲν ἐκπώματα, οὐκ ὀλίγον δὲ ἱματισμόν, ἄλλην τε παμ-
πληθῆ γάζαν, διαβάντας τοὺς κατὰ τὴν Ἀραβίαν ποταμούς, καὶ
διαβάντας ἱκανὸν τόπον ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν τριταίους ἐλθεῖν
θάλασσαν. Μεμφίτας μὲν οὖν λέγειν, ἔμπειρον ὄντα τὸν
Μώϋσον τῆς χώρας τὴν ἄμπωτιν τηρήσαντα διὰ ξηρᾶς τῆς b
θαλάσσης τὸ πλῆθος περαιῶσαι· Ἡλιουπολίτας δὲ λέγειν, ἐπι-
καταδραμεῖν τὸν βασιλέα μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἅμα καὶ
τοῖς καθιερωμένοις ζώοις, διὰ τὸ τὴν ὕπαρξιν τοὺς Ἰουδαίους τῶν
Αἰγυπτίων χρησαμένους διακομίζειν. Τῷ δὲ Μωΰσῳ φωνὴν θείαν
γενέσθαι, πατάξαι τὴν θάλασσαν τῇ ῥάβδῳ [καὶ διαστῆναι]· τὸν δὲ
Μώϋσον ἀκούσαντα, ἐπιθιγεῖν τῇ ῥάβδῳ τοῦ ὕδατος, καὶ οὕτω τὸ
μὲν νᾶμα διαστῆναι, τὴν δὲ δύναμιν διὰ ξηρᾶς ὁδοῦ πορεύεσθαι.
Συνεμβάντων δὲ τῶν Αἰγυπτίων καὶ διωκόντων, φησὶ πῦρ αὐτοῖς c
ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἐκλάμψαι, τὴν δὲ θάλασσαν πάλιν τὴν ὁδὸν ἐπι-
κλύσαι· τοὺς δὲ Αἰγυπτίους ὑπό τε τοῦ πυρὸς καὶ τῆς πλημμυρίδος
πάντας διαφθαρῆναι· τοὺς δὲ Ἰουδαίους διαφυγόντας τὸν κίνδυνον
τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ διατρίψαι, βρέχοντος αὐτοῖς τοῦ
Θεοῦ κρίμνον, ὅμοιον ἐλύμῳ, χιόνι παραπλήσιον τὴν χρόαν. Γεγον-
έναι δέ φησι τὸν Μώϋσον μακρόν, πυρράκη, πολιόν, κομήτην,
ἀξιωματικόν. Ταῦτα δὲ πρᾶξαι περὶ ἔτη ὄντα ὀγδοήκοντα ἐννέα. d

28. Περὶ δὲ τοῦ τὸν Μώϋσον ἐκτεθῆναι ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὸ
ἕλος, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς ἀναιρεθῆναι καὶ τραφῆναι,
ἱστορεῖ καὶ Ἐζεκιῆλος ὁ τῶν τραγῳδιῶν ποιητής, ἄνωθεν ἀναλαβὼν
τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν σὺν Ἰακὼβ παραγενομένων εἰς Αἴγυπτον
πρὸς Ἰωσήφ. Λέγει δὲ οὕτως, τὸν Μώϋσον παρεισάγων λέγοντα·

Ἀφ᾽ οὗ δ᾽ Ἰακὼβ γῆν ⟨Χαναναίαν λιπὼν⟩ p. 437
κατῆλθ᾽ ἔχων Αἴγυπτον ἑπτάκις δέκα

437 a 1 Ezek. Ἐξαγωγή 1 (Dübner, *Biblioth. Script. Gr.*, Didot)

436 a 4 ἐκπτώματα I   παμπληθεὶ I   a 7 οὖν] om I   b 3 ἅμα] Vig., om IO   b 4 ζωῆς O   b 5 Μωσῆ O   b 6 [καὶ διαστῆναι] codd, sed om Vig.   b 7 ἐπιθήγειν O   c 5 τεσσαράκοντα] τριάκοντα I, μ΄ O   c 6 Schol in I vid Append   c 7 φασι O   κομίτην O   d 1 ὄντα] om O   d 4 Ἐζεκῆλος O saepius   437 a 1 λιπὼν Χαναναίαν codd

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ψυχὰς σὺν αὐτῷ, κἀπεγέννησεν πολὺν
λαὸν κακῶς πράσσοντα καὶ τεθλιμμένον,
ἐς ἄχρι τοῦτον τὸν χρόνον κακούμενον
κακῶν ὑπ' ἀνδρῶν καὶ δυναστείας χερός.
Ἰδὼν γὰρ ἡμῶν γένναν ἅλις ηὐξημένην,
δόλον καθ' ἡμῶν πολὺν ἐμηχανήσατο
b βασιλεὺς Φαραώ, τοὺς μὲν ἐν πλινθεύμασιν
οἰκοδομίας τε βαρέσιν αἰκίζων βροτούς,
πόλεις ⟨τ' ἐπύργου⟩, σφῶν ἕκατι δυσμόρων.
Ἔπειτα κηρύσσει μὲν Ἑβραίων γένει
τἀρσενικὰ ῥίπτειν ποταμὸν ἐς βαθύρροον.
Ἐνταῦθα μήτηρ ἡ τεκοῦσ' ἔκρυπτέ με
τρεῖς μῆνας, ὡς ἔφασκεν. Οὐ λαθοῦσα δὲ
c ὑπεξέθηκε, κόσμον ἀμφιθεῖσά μοι,
παρ' ἄκρα ποταμοῦ λάσιον εἰς ἕλος δασύ.
Μαριὰμ δ' ἀδελφή μου κατώπτευεν πέλας·
κἄπειτα θυγάτηρ βασιλέως ἅβραις ὁμοῦ
κατῆλθε λουτροῖς χρῶτα φαιδρῦναι νέον·
ἰδοῦσα δ' εὐθὺς καὶ λαβοῦσ' ἀνείλετο.
Ἔγνω δ' Ἑβραῖον ὄντα· καὶ λέγει τάδε
d Μαριὰμ ἀδελφὴ προσδραμοῦσα βασιλίδι·
Θέλεις τροφόν σοι παιδὶ τῷδ' εὕρω ταχὺ
ἐκ τῶν Ἑβραίων; Ἡ δ' ἐπέσπευσεν κόρην·
μολοῦσα δ' εἶπε μητρί· καὶ παρῆν ταχὺ
αὐτή γε μήτηρ, κἄλαβέν μ' ἐς ἀγκάλας.
Εἶπεν δὲ θυγάτηρ βασιλέως· Τοῦτον, γύναι,
τρόφευε, κἀγὼ μισθὸν ἀποδώσω σέθεν.
Ὄνομα δὲ Μωσῆν ὠνόμαζε, τοῦ χάριν
ὑγρᾶς ἀνεῖλεν ποταμίας ἀπ' ᾐόνος.

p. 438 Τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει καὶ περὶ τούτων ὁ Ἐζεκιῆλος ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, τὸν Μωϋσῆν παρεισάγων λέγοντα·

Ἐπεὶ δὲ καιρὸς νηπίων παρῆλθέ μοι,
ἤγαγέ με μήτηρ βασιλίδος πρὸς δώματα,

437 a 8—438 c 9 = Clem. Al. *Str.* i. 23 p 414 ed Potter

a 3 καὶ ἐπεγέννησε IO a 5 τούτων τῶν χρόνων BI a 6 δυναστεία Düb. b 1 πλιθεύμασιν O b 2 οἰκοδομίαις Düb., οἰκοδομαῖς BIO b 3 ⟨τ' ἐπύργου⟩] Sylburg., τε πύργους BIO Clem. ἕκητι Clem. b 7 ὡς] οὓς IO c 2 δασύ] βαθύ Clem. c 3 ἀδελφή μου] ἀδέλφ' ἡμῶν BIO c 6 δ'] μ' Clem. d 2 παιδὶ τῷδ'] Clem., τῷ παιδὶ BO, παιδὶ I d 3 δ' ἐπέσπευσεν] δ' ἐπέπευσεν I d 5 γε] Vig., τε BIO καὶ ἔλαβε IO d 8 ὀνόμαζε IO d 9 ἠιόνος I 438 a 1 Ἐζεκῆλος IO a 4 ἤγαγέ] O, ἦγέ (ε sup ras) I, ἦγέν edd

ἅπαντα μυθεύσασα, καὶ λέξασά μοι ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
γένος πατρῷον, καὶ Θεοῦ δωρήματα.
Ἕως μὲν οὖν τὸν παιδὸς εἴχομεν χρόνον,
τροφαῖσι βασιλικαῖσι καὶ παιδεύμασιν
ἅπανθ' ὑπισχνεῖθ', ὡς ἀπὸ σπλάγχνων ἑῶν· b
ἐπεὶ δὲ πλήρης κόλπος ἡμερῶν παρῆν,
ἐξῆλθον οἴκων βασιλικῶν· πρὸς ἔργα γὰρ
θυμός μ' ἄνωγε καὶ τέχνασμα βασιλέως·
ὁρῶ δὲ πρῶτον ἄνδρας ἐν χειρῶν νόμῳ,
τὸν μέν ⟨γ'⟩ Ἑβραῖον, τὸν ⟨δὲ γένος⟩ Αἰγύπτιον.
Ἰδὼν δ' ἐρήμους καὶ παρόντα μηδένα,
ἐρρυσάμην ἀδελφόν, ὃν δ' ἔκτειν' ἐγώ,
ἔκρυψα δ' ἄμμῳ τοῦτον, ὥστε μὴ εἰσιδεῖν c
ἕτερόν τιν' ἡμᾶς, κἀπογυμνῶσαι φόνον.
Τῇ 'παύριον δὲ πάλιν ἰδὼν ἄνδρας δύο,
μάλιστα δ' αὐτοὺς συγγενεῖς κακουμένους,
λέγω, Τί τύπτεις ἀσθενέστερον σέθεν;
Ὁ δ' εἶπεν, Ἡμῖν τίς σ' ἀπέστειλεν κριτήν,
ἢ 'πιστάτην ἐνταῦθα; Μὴ κτενεῖς σύ με,
ὥσπερ τὸν ἐχθὲς ἄνδρα; Καὶ δείσας ἐγὼ
ἔλεξα, Πῶς ἐγένετο συμφανὲς τόδε;
Καὶ πάντα βασιλεῖ ταῦτ' ἀπήγγειλεν ταχύ·
ζητεῖ δὲ Φαραὼ τὴν ἐμὴν ψυχὴν λαβεῖν· d
ἐγὼ δ' ἀκούσας ἐκποδὼν μεθίσταμαι,
καὶ νῦν πλανῶμαι γῆν ἐπ' ἀλλοτέρμονα.

Εἶτα περὶ τῶν τοῦ Ῥαγουὴλ θυγατέρων οὕτως ἐπιβάλλει·

Ὁρῶ δὲ ταύτας ἑπτὰ παρθένους τινάς.

Ἐρωτήσαντός τε αὐτὰς τίνες εἴησαν αἱ παρθένοι, φησὶν ἡ Σεπφώρα·

Λιβύη μὲν ἡ γῆ πᾶσα κλῄζεται, ξένε,
οἰκοῦσι δ' αὐτὴν φῦλα παντοίων γενῶν,
Αἰθίοπες ἄνδρες μέλανες· ἄρχων δ' ἐστὶ γῆς p. 439
εἷς, καὶ τύραννος, καὶ στρατηλάτης μόνος.
Ἄρχει δὲ πόλεως τῆσδε καὶ κρίνει βροτοὺς
ἱερεύς, ὃς ἐστ' ἐμοῦ τε καὶ τούτων πατήρ.

---

b 1 *ὑπισχνεῖτο* O b 3—c 10 *πρὸς—ταχύ* om B b 5 *νομαῖς* IO
b 6 *τὸν μὲν γένος* codd, *τὸν μέν ⟨γ'⟩* scripsi, et mox *⟨δὲ γένος⟩*
b 7 *δὲ* I b 8 *ἐρυσάμην* O c 1 *δ'*] An leg. *γ'*? *ἰσιδεῖν* (sic) I
c 4 *παρουμένους* IO c 7 *σύ*] *δέ* Clem. d 8 *κλήξεται* I

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Εἶτα περὶ τοῦ ποτισμοῦ τῶν θρεμμάτων διελθὼν περὶ τοῦ Σεπφώρας ἐπιβάλλει γάμου, δι' ἀμοιβαίων παρεισάγων τόν τε Χοὺμ καὶ τὴν Σεπφώραν λέγοντας·

"Ὅμως κατειπεῖν χρή σε, Σεπφώρα, τάδε.
Ξένῳ πατήρ με τῷδ' ἔδωκεν εὐνέτιν.

29. Δημήτριος δὲ περὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς πρὸς τὸν μηνύσαντα τὸν τελευτήσαντα, ὁμοίως τῷ τὴν ἱερὰν βίβλον γράψαντι ἱστόρησε· φυγεῖν μέντοιγε τὸν
c Μωσῆν εἰς Μαδιάμ, καὶ συνοικῆσαι ἐκεῖ τῇ Ἰοθὸρ θυγατρὶ Σεπφώρᾳ, ἣν εἶναι, ὅσα στοχάζεσθαι ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, τῶν γενομένων ἐκ Χεττούρας, τοῦ Ἀβραὰμ γένους, ἐκ τοῦ Ἰεζὰν τοῦ γενομένου Ἀβραὰμ ἐκ Χεττούρας· ἐκ δὲ τοῦ Ἰεζὰν γενέσθαι Δαδάν· ἐκ δὲ Δαδὰν Ῥαγουήλ· ἐκ δὲ Ῥαγουὴλ Ἰοθὸρ καὶ Ὀβάβ· ἐκ δὲ τοῦ Ἰοθὸρ Σεπφώραν, ἣν γῆμαι Μωσῆν. Καὶ τὰς γενεὰς δὲ συμφωνεῖν· τὸν γὰρ Μωσῆν εἶναι ἀπὸ Ἀβραὰμ
d ἕβδομον, τὴν δὲ Σεπφώραν ἕκτην. Συνοικοῦντος γὰρ ἤδη τοῦ Ἰσαάκ, ἀφ' οὗ Μωσῆν εἶναι, γῆμαι Ἀβραὰμ τὴν Χεττούραν ὄντα ἐτῶν ρμ', καὶ γεννῆσαι Ἰσαὰρ ἐξ αὐτῆς δεύτερον· τὸν δὲ Ἰσαάκ, ὄντα ἐτῶν ἑκατόν, γεννῆσαι. Ὥστε μβ' ἐτῶν ὕστερον γεγονέναι τὸν Ἰσαάρ, ἀφ' οὗ τὴν Σεπφώραν γεγενεαλογῆσθαι. Οὐδὲν οὖν ἀντιπίπτει τὸν Μωσῆν καὶ τὴν Σεπφώραν κατὰ τοὺς αὐτοὺς γεγονέναι χρόνους. Κατοικεῖν δὲ αὐτοὺς Μαδιὰμ πόλιν, ἣν ἀπὸ ἑνὸς τῶν Ἀβραὰμ παίδων ὀνομασθῆναι. Φησὶ γὰρ τὸν Ἀβραὰμ τοὺς παῖδας πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ κατοικίαν πέμψαι· διὰ τοῦτο δὲ καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαριὰμ εἰπεῖν ἐν Ἀσηρὼθ Μωσῆν Αἰθιοπίδα γῆμαι γυναῖκα. Λέγει δὲ περὶ τούτων καὶ Ἐζεκιῆλος ἐν τῇ Ἐξαγωγῇ, προσπαρειληφὼς τὸν ὄνειρον τὸν ὑπὸ Μωσέως μὲν ἑωραμένον, ὑπὸ δὲ πενθεροῦ διακεκριμένον. Λέγει
p. 440 δὲ αὐτὸς ὁ Μωσῆς δι' ἀμοιβαίων πρὸς τὸν πενθερὸν οὕτω πως·

---

439 a 6 λέγουσαν BO c 1 Μαδιάμ] IO, Μαδιάν edd Ἰοθὼρ O et in c 5, 6 c 3, 4 Ἰεζὰν bis] Ἰεξὰν bis I cf Gen. xxv. 2, 3 (A) c 6 Ὀβάβ] vel ὁ Βάβ I cf Jud. iv. 11, Num. x. 29, Ὀβάβ BO d 1—5 συνοικοῦντος—γεγενεαλογῆσθαι om B d 2, 4 Ἰσάκ bis O d 6 οὖν] ἂν O d 12 προσπαρειληφὸν I d 13 πενθεροῦ] pr τοῦ O 440 a 1 πως] om BO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

⟨Ἔδοξ'⟩ ὄρους κατ' ⟨ἄκρα Σιναίου⟩ θρόνον
μέγαν τιν' εἶναι μέχρις οὐρανοῦ πτυχός,
ἐν τῷ καθῆσθαι φῶτα γενναῖόν τινα
διάδημ' ἔχοντα, καὶ μέγα σκῆπτρον χερὶ
εὐωνύμῳ μάλιστα. Δεξιᾷ δέ μοι
ἔνευσε, κἀγὼ πρόσθεν ἐστάθην θρόνου.
Σκῆπτρον δέ μοι παρέδωκε, ⟨κεὶς⟩ θρόνον μέγαν **b**
εἶπεν καθῆσθαι· βασιλικὸν ⟨δ' ἔδωκέ μοι⟩
διάδημα, ⟨καὐτὸς⟩ ἐκ θρόνων χωρίζεται.
Ἐγὼ δ' ἐσεῖδον γῆν ἅπασαν ἔγκυκλον,
κἄνερθε γαίας κἀξύπερθεν οὐρανοῦ,
καί μοί τι πλῆθος ἀστέρων πρὸς γούνατα
ἔπιπτ', ἐγὼ δὲ πάντας ἠριθμησάμην,
κἀμοῦ παρῆγεν ὡς παρεμβολὴ βροτῶν. **c**
Εἶτ' ἐμφοβηθεὶς ἐξανίσταμ' ἐξ ὕπνου.

Ὁ δὲ πενθερὸς αὐτοῦ τὸν ὄνειρον ἐπικρίνει οὕτως·

Ὦ ξένε, καλόν σοι τοῦτ' ἐσήμηνεν Θεός·
ζῴην δ' ὅταν σοι ταῦτα συμβαίη ποτέ.
Ἆρά γε μέγαν τιν' ἐξαναστήσεις θρόνον,
καὐτὸς βραβεύσεις, καὶ καθηγήσῃ βροτῶν;
Τὸ δ' εἰσθεᾶσθαι γῆν ὅλην τ' οἰκουμένην,
καὶ τὰ ὑπένερθεν, καὶ ὑπὲρ οὐρανὸν Θεοῦ,
ὄψει τά τ' ὄντα, τά τε πρὸ τοῦ, τά θ' ὕστερον. **d**

Περὶ δὲ τῆς καιομένης βάτου, καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ τῆς πρὸς Φαραώ, πάλιν παρεισάγει δι' ἀμοιβαίων τὸν Μωσῆν τῷ Θεῷ διαλεγόμενον. Φησὶ δὲ ὁ Μωσῆς·

Ἔα· τί μοι σημεῖον ἐκ βάτου τόδε,
τεράστιόν τε καὶ βροτοῖς ἀπιστία;
ἄφνω βάτος μὲν καίεται πολλῷ πυρί,
αὐτοῦ δὲ χλωρὸν πᾶν μένει τὸ βλαστάνον.
τί δή; προελθὼν ὄψομαι τεράστιον
μέγιστον· οὐ γὰρ πίστιν ἀνθρώποις φέρει.

---

a 2 ⟨ἔδοξ'⟩] Dind., ἐξ Eus. codd ⟨ἄκρα Σιναίου⟩] Dind., ἄκρας οὗ Eus. codd (ἰνοῦ O) **a** 3 πτύχας BO **b** 1 ⟨κεὶς⟩] Dind., καὶ εἰς IO **b** 2 ⟨δ' ἔδωκέ μοι⟩] Gaisf., δέ μοι ἔδωκε BI, δ' ἐμοὶ ἔδωκε O **b** 3 ⟨καὐτὸς⟩] Dind., καὶ αὐτὸς IO, κ' αὐτὸς Gaisf. **b** 4 ἐσεῖδον] O, εἶδον B, ὡς εἶδον I **b** 5 καὶ ἔνερθε IO καὶ ἐξύπερθεν IO **c** 1 κἀμοῦ] BIO, κἀμοὶ Vig., edd **c** 2 ἐξανίσταμαι I **c** 4 καλοῦ σοι IO ἐσόμηνε (sic) I, ἐμήνυσε O **c** 5 ζωοῖν BO, ζώοιν I συμβαίη] codd, συμβαίνῃ Vig. **c** 6 ἄρα IO γε] om O **c** 7 καὶ αὐτὸς IO **c** 8 τ'] τὴν I **c** 9 καὶ ὑπὲρ] BIO, χ' ὑπὲρ Gaisf. **d** 1 τ'] τε IO πρὸ τοῦ] πρὸ τούτου BIO **d** 2—441 **b** 4 περὶ—λόγοις om B **d** 4 δὲ ὁ Μ.] δ' ὅμως O

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Εἶτα ὁ Θεὸς αὐτῷ προσομιλεῖ·

Ἐπίσχες, ὦ φέριστε, μὴ προσεγγίσῃς,
Μωσῆ, πρὶν ἢ τῶν σῶν ποδῶν λῦσαι δέσιν·
p. 441 ἁγία γάρ, ⟨ἧς σὺ γῆς⟩ ἐφέστηκας, πέλει·
ὁ δ᾽ ἐκ βάτου σοι θεῖος ἐκλάμπει λόγος·
θάρσησον, ὦ παῖ, καὶ λόγων ἄκου᾽ ἐμῶν·
ἰδεῖν γὰρ ὄψιν τὴν ἐμὴν ἀμήχανον
θνητὸν γεγῶτα, τῶν λόγων δ᾽ ἔξεστί σοι
ἐμῶν ἀκούειν, τῶν ἕκατ᾽ ἐλήλυθα.
Ἐγὼ Θεὸς σῶν, ὧν λέγεις, γεννητόρων,
Ἀβραάμ τε καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβου τρίτον.
b Μνησθεὶς δ᾽ ἐκείνων καὶ ἔτ᾽ ἐμῶν δωρημάτων,
πάρειμι σῶσαι λαὸν Ἑβραίων ἐμόν,
ἰδὼν κάκωσιν καὶ πόνον δούλων ἐμῶν.
Ἀλλ᾽ ἕρπε, καὶ σήμαινε τοῖς ἐμοῖς λόγοις,
πρῶτον μὲν αὐτοῖς πᾶσιν Ἑβραίοις ὁμοῦ,
ἔπειτα βασιλεῖ, τὰ ὑπ᾽ ἐμοῦ τεταγμένα,
ὅπως σὺ λαὸν τὸν ἐμὸν ἐξάγοις χθονός.

Εἶτα ὑποβάς τινα ἀμοιβαῖα αὐτὸς ὁ Μωσῆς λέγει·

c Οὐκ εὔλογος πέφυκα, γλῶσσα δ᾽ ἐστί μου
δύσφραστος, ἰσχνόφωνος, ὥστε μὴ λόγους
ἐμοὺς γενέσθαι βασιλέως ἐναντίον.

Εἶτα πρὸς ταῦτα ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀποκρίνεται·

Ἀάρωνα πέμψω σὸν κασίγνητον ταχύ,
ᾧ πάντα λέξεις τἀξ ἐμοῦ λελεγμένα,
καὐτὸς λαλήσει βασιλέως ἐναντίον,
σὺ μὲν πρὸς ἡμᾶς, ὁ δὲ λαβὼν σέθεν πάρα.

Περὶ δὲ τῆς ῥάβδου καὶ τῶν ἄλλων τεράτων οὕτω δι᾽ ἀμοιβαίων εἴρηκε·

d Τί δ᾽ ἐν χεροῖν σοῖν τοῦτ᾽ ἔχεις; Λέξον τάχος.
Ῥάβδον τετραπόδων καὶ βροτῶν κολαστρίαν.
Ῥίψον πρὸς οὖδας, κἀποχώρησον ταχύ·
δράκων γὰρ ἔσται φοβερός, ὥστε θαυμάσαι.

---

d 13 Μωσεῖ I 441 a 1 ⟨ἧς σὺ γῆς⟩] Dind., ἡ γῆ ὅπου σὺ codd a 3 ἄκουε I a 6 ἕκατον I, ἕκατι O a 8 καὶ bis] κ᾽ bis Dind. c 3 ἐναντίους IO c 5 ταχύ] Vig., ταχύν BIO c 6 τὰ ἐξ O c 7 καὶ αὐτὸς IO βασιλέων O c 8 ἡμῶν Vig. d 1 σοῖν] σὺ B Vig. ταχύ Vig. d 3 καὶ ἀποχώρησον IO d 4 γάρ ἐστι BIO

Ἰδοὺ βέβληται· Δέσποθ', ἵλεως γενοῦ· ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ὡς φοβερός, ὡς πέλωρος· οἴκτειρον σύ με,
πέφρικ' ἰδών, μέλη δὲ σώματος τρέμει.
Μηδὲν φοβηθῇς, χεῖρα δ' ἐκτείνας λαβὲ
οὐράν, πάλιν δὲ ῥάβδος ἔσσεθ' ὥσπερ ἦν.
Ἔνθες δὲ χεῖρ' εἰς κόλπον, ἐξένεγκέ τε. p. 442
Ἰδοὺ τὸ ταχθέν, γέγονεν ὡσπερεὶ χιών.
Ἔνθες πάλιν δ' εἰς κόλπον, ἔσται δ' ὥσπερ ἦν.

Τούτοις ἐπάγει, μετά τινα τὰ μεταξὺ αὐτῷ εἰρημένα, λέγων·

Ταῦτα δέ φησιν οὕτω καὶ Ἐζεκιῆλος ἐν τῇ Ἐξαγωγῇ λέγων, περὶ μὲν τῶν σημείων τὸν Θεὸν παρεισάγων λέγοντα οὕτως·

Ἐν τῇδε ῥάβδῳ πάντα ποιήσεις κακά·
πρῶτον μὲν αἷμα ποτάμιον ῥυήσεται,
πηγαί τε πᾶσαι, καὶ ὑδάτων συστήματα·
βατράχων τε πλῆθος, καὶ σκνῖπας ἐμβαλῶ χθονί. b
Ἔπειτα τέφραν οἷς καμιναίαν πάσω,
⟨ἀναβρυάσεται⟩ δ' ἐν βροτοῖς ἕλκη πικρά.
Κυνόμυια δ' ἥξει, καὶ βροτοὺς Αἰγυπτίων
πολλοὺς κακώσει. Μετὰ δὲ ταῦτ' ἔσται πάλιν
λοιμός, θανοῦνται δ' οἷς ἔνεστι καρδία
σκληρά· πικρανῶ δὲ οὐρανόν· χάλαζα νῦν
σὺν πυρὶ πεσεῖται, καὶ νεκροὺς θήσει βροτούς. c
Καρποί τ' ὀλοῦνται, τετραπόδων τε σώματα·
σκότος τε θήσω τρεῖς ἐφ' ἡμέρας ὅλας,
ἀκρίδας τε πέμψω, καὶ περισσὰ βρώματα
ἅπαντ' ἀναλώσουσι, καὶ καρποῦ χλόην.
Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τέκν' ἀποκτενῶ βροτῶν
πρωτόγονα. Παύσω δ' ὕβριν ἀνθρώπων κακῶν.
Φαραὼ δὲ βασιλεὺς πείσετ' οὐδὲν ὧν λέγω, d
πλὴν τέκνον αὐτοῦ πρωτόγονον ἕξει νεκρόν·
καὶ τότε φοβηθεὶς λαὸν ἐκπέμψει ταχύ·
πρὸς τοῖσδε λέξεις πᾶσιν Ἑβραίοις ὁμοῦ,
Ὁ μεὶς ὅδ' ὑμῖν πρῶτος ἐνιαυτῶν πέλει·

---

d 5—442 d 3 ἰδοὺ—ταχύ om B d 5 δέσποθ'] δέ ποθ' I d 7 πέφρικα IO d 8 φοβηθεὶς O d 9 ἔσετ' ὅπερ (ο sup ras) I, ἔσσετ' ὥσπερ O 442 a 1 χεῖρα IO a 7 λέγοντα] λέγων I a 10 πᾶσι O καὶ ὑδάτων] IO, χ' ὑδάτων Gaisf. b 1 ἐμβάλλω (λω sup ras) I b 3 ⟨ἀναβρυάσεται⟩] cf *New Phryn.* p 405, ἀναβρύσει I, ἀναβρυήσει O b 4 κυνόμυα O b 5 ταῖτα I c 2 τε I c 3 τε] δὲ BO c 4 πέμψαι I περισσὰ] IO, πέριξ τὰ Vig., περισσαὶ Dübner d 2 αὐτῷ Dübner d 4 Schol in O vid Append d 5 μὶς O ἐνιαυτοῦ Vig.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ἐν τῷδ' ἀπάξω λαὸν εἰς ἄλλην χθόνα,
εἰς ἣν ὑπέστην πατράσιν Ἑβραίων γένους.
p. 443 Λέξεις δὲ λαῷ παντί· μηνὸς οὗ λέγω
διχομηνίᾳ, τὸ πάσχα θύσαντας Θεῷ
τῇ πρόσθε νυκτί, αἵματι ψαῦσαι θύρας,
ὅπως παρέλθῃ σῆμα δεινὸς ἄγγελος.
Ὑμεῖς δὲ νυκτὸς ὀπτὰ δαίσεσθε κρέα.
Σπουδῇ δὲ βασιλεὺς ἐκβαλεῖ πρόπαντ' ὄχλον.
Ὅταν δὲ μέλλητ' ἀποτρέχειν, δώσω χάριν
λαῷ, γυνή τε παρὰ γυναικὸς λήψεται
b σκεύη, κόσμον τε πάνθ', ὃν ἄνθρωπος φέρει,
χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἠδὲ καὶ στολάς, ἵνα
ἀνθ' ὧν ἔπραξαν μισθὸν ἀποδῶσιν βροτοῖς.
Ὅταν δ' ἐς ἴδιον χῶρον εἰσέλθηθ', ὅπως
ἀφ' ἧσπερ ἠοῦς ἐφύγετ', Αἰγύπτου δ' ἄπο
ἑπτὰ διοδοιποροῦντες ἡμέρας ὁδόν,
πάντες τοσαύτας ἡμέρας ἔτος κάτα
ἄζυμ' ἔδεσθε, καὶ Θεῷ λατρεύσετε,
c τὰ πρωτότευκτα ζῷα θύοντες Θεῷ,
ὅσ' ἂν τέκωσι παρθένοι πρώτως τέκνα
τἀρσενικά, διανοίγοντα μήτρας μητέρων.

Καὶ πάλιν περὶ τῆς αὐτῆς ταύτης ἑορτῆς φησὶν ἐπεξεργαζόμενον ἀκριβέστερον εἰρηκέναι·

Ἀνδρῶν Ἑβραίων τοῦδε τοῦ μηνὸς λαβὼν
κατὰ συγγενείας πρόβατα καὶ μόσχους βοῶν
ἄμωμα δεκάτῃ· καὶ φυλαχθήτω μέχρι
d τετρὰς ἐπιλάμψει δεκάδι, καὶ πρὸς ἑσπέραν
θύσαντες, ὀπτὰ πάντα σὺν τοῖς ἔνδοθεν
οὕτω φάγεσθε ταῦτα· περιεζωσμένοι,
καὶ κοῖλα ποσσὶν ὑποδέδεσθε, καὶ χερὶ
βακτηρίαν ἔχοντες. Ἐν σπουδῇ τε γὰρ
βασιλεὺς κελεύσει πάντας ἐκβαλεῖν χθονός·
κεκλήσεται δὲ πᾶς. Ὅταν θύσητε δέ,

443 c 6—d 11 cf Ex. xii. 3–24 passim

443 b 1 πάντα IO b 2 χρυσόν—στολάς] BI (καὶ om) O, χρυσοῦν τε καὶ ἀργυροῦν ἠδὲ στολάς Vig., χρυσοῦν τε κἀργύρειον ἠδὲ καὶ στολάς Düb. ἵνα ἀνθ' ὧν] edd, ἵν' ὧν codd b 6 δ' ὁδοιποροῦντες I, ὁδοιποροῦντες O b 8 ἄζυμα IO c 2 ὅσ'] ὅς I c 4 αὐτῆς ταύτης] om Dübner ἐπεξεργαζόμενον—εἰρηκέναι] om B Dübner, ἐπεξεργαζομένης I, ἐπεξεργαζόμενος O d 3 ταῦτα] πάντα BO d 4 ποσὶν BIO ὑποδεδέσθαι B, ὑποδέδησθε I χερσὶ BIO d 5 βακτηρίας O d 7 ὅταν] pr καὶ codd

δέσμην λαβόντες χερσὶν ὑσσώπου κόμης ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
εἰς αἷμα βάψαι, καὶ θιγεῖν σταθμῶν δυοῖν,
ὅπως παρέλθῃ θάνατος Ἑβραίων ἄπο.
Ταύτην δ᾽ ἑορτὴν Δεσπότῃ τηρήσετε,
ἕφθ᾽ ἡμέρας ἄζυμα· κοὐ βρωθήσεται p. 444
ζύμη. Κακῶν γὰρ τῶνδ᾽ ἀπαλλαγήσετε,
καὶ τοῦδε μηνὸς ἔξοδον διδοῖ Θεός·
ἀρχὴ δὲ μηνῶν καὶ χρόνων οὗτος πέλει.

Πάλιν μεθ᾽ ἕτερα ἐπιλέγει·

Φησὶ δὲ καὶ Ἐζεκιῆλος ἐν τῷ δράματι τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐξαγωγή, παρεισάγων ἄγγελον λέγοντα τήν τε τῶν Ἑβραίων διάθεσιν καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτίων φθορὰν οὕτως·

Ὡς γὰρ σὺν ὄχλῳ τῷδ᾽ ἀφώρμησεν δόμων b
βασιλεὺς Φαραώ, μυρίων ὅπλων μέτα,
ἵππου τε πάσης, χ᾽ ἁρμάτων τετραόρων,
καὶ προστάταισι καὶ παραστάταις ὁμοῦ,
ἦν φρικτὸς ἀνδρῶν ἐκτεταγμένων ὄχλος.
Πεζοὶ μὲν ἐν μέσοισι καὶ φαλαγγικοὶ
διεκδρομὰς ἔχοντες ἅρμασιν τόπους·
ἱππεῖς δ᾽ ἔταξε, τοὺς μὲν ἐξ εὐωνύμων,
ἐκ δεξιῶν δὲ πάντας Αἰγύπτου στρατοῦ.
Τὸν πάντα δ᾽ αὐτῶν ἀριθμὸν ἠρόμην ἐγώ· c
στρατοῦ μυριάδες ἑκατὸν εὐάνδρου λεώς.
Ἐπεὶ δ᾽ Ἑβραίων οὑμὸς ἤντησεν στρατός,
οἱ μὲν παρ᾽ ἀκτὴν πλησίον βεβλημένοι
Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ⟨ἦσαν ἠθροϊσμένοι⟩·
οἱ μὲν τέκνοισι νηπίοις δίδουν βοράν,
ὁμοῦ τε καὶ δάμαρσιν, ἔμπονοι κόπῳ·
κτήνη τε πολλά, καὶ δόμων ἀποσκευή,
αὐτοὶ δ᾽ ἄνοπλοι πάντες εἰς μάχην χέρας, d
ἰδόντες ἡμᾶς, ἠλάλαξαν ἔνδακρυν
φωνήν, πρὸς αἰθέρα τ᾽ ἐστάθησαν ἀθρόοι,
θεὸν πατρῷον. ⟨ἦν πολὺς⟩ δ᾽ ἀνδρῶν ὄχλος.
Ἡμᾶς δὲ χάρμα πάντας εἶχεν ἐν μέρει.

---

d 8 ὑσώπου O   κόμης εἰς] κομίσεις I   d 9 θήγειν O   d 11 τηρήσεται O   444 a 1 ἑπτὰ IO   καὶ οὐ IO   a 2 ἀπαλλαγήσεται BIO   a 4 οὕτω O   a 6 ἐπιλεγομένῳ I   b 1 ὡς—τετραόρων] om B   b 3 καὶ ἁρμάτων IO   b 5 ἀνδρῶν] om I   b 9 Αἰγυπτίου BIO   c 1 ἀριθμὸν αὐτῶν] BIO, αὐτῶν delevit Gaisf.   c 2 μυριάνδες O, + εἰσὶν Gaisf., + ἦσαν Dind.   c 5 ⟨ἦσαν ἠθροϊσμένοι⟩] coniec Gaisf., ἥεσαν ἠθροισμένοι codd   c 6 τέκνοισιν ἠπίοις I   d 3 τε ἐστάθησαν I, τε τάθησαν B, τ᾽ ἐτάθησαν O   d 4 πολὺς ἦν BIO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ἔπειθ' ὑπ' αὐτοὺς θήκαμεν παρεμβολήν,
Βεελζεφών τις κλῄζεται πόλις βροτοῖς.
Ἐπεὶ δὲ Τιτὰν ἥλιος δυσμαῖς προσῆν,
ἐπέσχομεν, θέλοντες ὄρθριον μάχην,
πεποιθότες λαοῖσι καὶ φρικτοῖς ὅπλοις.
Ἔπειτα θείων ἄρχεται τεραστίων
p. 445 θαυμάστ' ἰδέσθαι. Καί τις ἐξαίφνης μέγας
στῦλος νεφώδης ἐστάθη πρὸ γῆς μέγας,
παρεμβολῆς ἡμῶν τε χ' Ἑβραίων μέσος.
Κἄπειθ' ὁ κείνων ἡγεμὼν Μωσῆς, λαβὼν
ῥάβδον Θεοῦ, τῇ δὴ πρὶν Αἰγύπτῳ κακὰ
b σημεῖα καὶ ⟨τεράστι'⟩ ἐξεμήσατο·
ἔτυψ' Ἐρυθρᾶς νῶτα, κἄσχισεν μέσον
βάθος θαλάσσης· οἱ δὲ σύμπαντες σθένει
ὤρουσαν ὠκεῖς ἁλμυρᾶς δι' ἀτραποῦ.
Ἡμεῖς δ' ἐπ' αὐτῆς ᾠχόμεσθα συντόμως
κατ' ἴχνος αὐτῶν· νυκτὸς εἰσεκύρσαμεν
βοηδρομοῦντες· ἁρμάτων δ' ἄφνω τροχοὶ
c οὐκ ἐστρέφοντο, δέσμιοι δ' ὡς ἥρμοσαν.
Ἀπ' οὐρανοῦ δὲ φέγγος ὡς πυρὸς μέγα
ὤφθη τι ἡμῖν· ὡς μὲν εἰκάζειν, παρῆν
αὐτοῖς ἀρωγὸς ὁ Θεός. Ὡς δ' ἤδη πέραν
ἦσαν θαλάσσης, κῦμα δ' ἐρροίβδει μέγα
σύνεγγυς ἡμῶν· καί τις ἠλάλαξ' ἰδών,
Φεύγωμεν οἴκοι πρόσθεν Ὑψίστου χερός·
οἷς μὲν γάρ ἐστ' ἀρωγός, ἡμῖν δ' ἀθλίοις
ὄλεθρον ἔρδει· καὶ συνεκλύσθη πόρος
d Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ ⟨στρατὸν⟩ διώλεσε.

Καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα·

Ἐκεῖθεν ἦλθον ἡμέρας τρεῖς, ὡς αὐτός τε ὁ Δημήτριος λέγει, καὶ συμφώνως τούτῳ ἡ ἱερὰ βίβλος. Μὴ ἔχοντα δὲ ὕδωρ ἐκεῖ γλυκὺ ἀλλὰ πικρόν, τοῦ Θεοῦ εἰπόντος, ξύλον τι ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πηγήν, καὶ γενέσθαι γλυκὺ τὸ ὕδωρ. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἐλεὶμ

---

445 d 3 Alexander Polyh.

---

d 7 Βεελζεφών τις] Βεελζεφόντης B d 9—445 a 1 ὄρθριον—ἰδέσθαι om B d 10 ὅπλοις] ὄχλοις O 445 a 1 θαυμαστὰ IO a 3 χ'] καὶ IO a 4 ἐκείνων I a 5 δὴ] om O b 1 ⟨τεράστι'⟩] coniec Gaisf., τέρατα BIO b 2 καὶ ἔσχισε IO b 4 ὤρουσαν] ὥρμησαν O b 5—c 8 δ'—δ' om B b 5 ᾠχόμεθα I b 6 εἰσεκύσαμεν I c 4 ἄρρωγος I c 7 χερός] Vig., χέρας IO c 8 ἄρρωγος I c 9 συνεκλείσθη BO d 1 ⟨στρατὸν⟩] edd, πόρον BIO d 6 Ἐλεὶν O

ἐλθεῖν, καὶ εὑρεῖν ἐκεῖ δώδεκα μὲν πηγὰς ὑδάτων, ἑβδομήκοντα δὲ στελέχη φοινίκων. Περὶ τούτων καὶ τοῦ φανέντος ὀρνέου Ἐζεκιῆλος ἐν τῇ Ἐξαγωγῇ παρεισάγει τινὰ λέγοντα τῷ Μωσῇ, περὶ μὲν τῶν φοινίκων καὶ τῶν δώδεκα πηγῶν οὕτως· ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Κράτιστε Μωσῆ, πρόσχες, οἷον εὕρομεν
τόπον πρὸς αὐτῇ ⟨τῇδέ γ'⟩ εὐαεῖ νάπῃ.
Ἔστιν γὰρ ὥς που καὶ σὺ τυγχάνεις ὁρῶν p. 446
ἐκεῖ. τόθεν δὲ φέγγος ἐξέλαμψέ †νιν†,
κατ' εὐφρόνης σημεῖον ὡς στῦλος πυρός.
Ἐνταῦθα λειμῶν' εὕρομεν κατάσκιον,
ὑγράς τε λιβάδας· δαψιλὴς χῶρος βαθύς,
πηγὰς ἀφύσσων δώδεκ' ἐκ μιᾶς πέτρας·
στελέχη δ' ἐρυμνὰ πολλὰ φοινίκων πέλει
ἔγκαρπα, δεκάκις ἑπτά, καὶ ἐπίρρυτος
⟨χλόη πέφυκε⟩ θρέμμασιν χορτάσματα. b

Εἶτα ὑποβὰς περὶ τοῦ φανέντος ὀρνέου διεξέρχεται·

Ἕτερον δὲ πρὸς τοῖσδ' εἴδομεν ζῷον ξένον,
θαυμαστόν, οἷον οὐδέπω ὥρακέ τις.
Διπλοῦν γὰρ ἦν τὸ μῆκος ἀετοῦ σχεδόν,
πτεροῖσι ποικίλοισιν ἠδὲ χρώμασι.
Στῆθος μὲν αὐτοῦ πορφυροῦν ἐφαίνετο,
σκέλη δὲ μιλτόχρωτα, καὶ κατ' αὐχένα
κροκωτίνοις μαλλοῖσιν εὐτρεπίζετο,
κάρα δὲ κοίτης ἡμέροις παρεμφερές, c
καὶ μηλίνῃ μὲν τῇ κόρῃ προσέβλεπε
κύκλῳ· κόρη δὲ κόκκος ὡς ἐφαίνετο·
φωνὴν δὲ πάντων εἶχεν ἐκπρεπεστάτην.
βασιλεὺς δὲ πάντων ὀρνέων ἐφαίνετο,
ὡς ἦν νοῆσαι. Πάντα γὰρ τὰ πτήν' ὁμοῦ
ὄπισθεν αὐτοῦ δειλιῶντ' ἐπέσσυτο,
αὐτὸς δὲ πρόσθεν, ταῦρος ὡς γαυρούμενος, d
ἔβαινε κραιπνὸν βῆμα βαστάζων ποδός.

---

d 11 Ezek. v 243

---

d 9—446 c 3 Ἐζεκιῆλος—κύκλῳ om B d 9 Ἐζεκῆλος O τῷ Μωσεῖ λέγοντα O Μωσεῖ I d 12 ⟨τῇδέ γ'⟩] Dind., τῇδ' ἐπ' codd 446 a 2 πόθεν O ἐξέλαμψέ †νιν†] forsit ἐξελάμψατο a 3 εὐφροσύνης I, εὐφρόνην Dind. a 5 δαψιλὸς O b 1 πέφυκε χλόη codd b 5—d 2 'citat Eustath. in *Hexaem.* p 25' Gaisf. b 5 αἰετοῦ Vig. b 6 ποικίλισιν I b 8 αὐχένων IO b 9 κροκωτοῖσι O μαλοῖσιν O c 1 κοίτης] κοττοῖς Dind. ἱμέροις IO παρ' ἐμφερές I c 6 ὡς] ὥστ' BO πτηνὰ IO

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Καὶ μετὰ βραχέα·

Ἐπιζητεῖν δέ τινα πῶς οἱ Ἰσραηλῖται ὅπλα ἔσχον, ἄνοπλοι ἐξελθόντες· ἔφασαν γὰρ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἐξελθόντας καὶ θυσιάσαντας πάλιν ἀνακάμψειν. Φαίνεται οὖν τοὺς μὴ κατακλυσθέντας τοῖς ἐκείνων ὅπλοις χρήσασθαι.

p. 447 30. Εὐπόλεμος δέ φησιν ἔν τινι περὶ τῆς Ἠλίου προφητείας Μωσῆν προφητεῦσαι ἔτη μʹ· εἶτα Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ υἱὸν ἔτη λʹ· βιῶσαι δ' αὐτὸν ἔτη ριʹ, πῆξαί τε τὴν ἱερὰν σκηνὴν ἐν
b Σιλοῖ. Μετὰ δὲ ταῦτα προφήτην γενέσθαι Σαμουήλ. Εἶτα τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει ὑπὸ Σαμουὴλ Σαοῦλον βασιλέα αἱρεθῆναι, ἄρξαντα δὲ ἔτη καʹ τελευτῆσαι. Εἶτα Δαβὶδ τὸν τούτου υἱὸν δυναστεῦσαι, ὃν καταστρέψασθαι Σύρους, τοὺς παρὰ τὸν Εὐφράτην οἰκοῦντας ποταμόν, καὶ τὴν Κομμαγηνήν, καὶ τοὺς ἐν Γαλαδηνῇ Ἀσσυρίους καὶ Φοίνικας. Στρατεῦσαι δ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ Ἰδουμαίους, καὶ Ἀμμανίτας, καὶ Μωαβίτας, καὶ Ἰτουραίους, καὶ Ναβαταίους,
c καὶ Ναβδαίους, αὖθις δὲ ἐπιστρατεῦσαι ἐπὶ Σούρωνα βασιλέα Τύρου καὶ Φοινίκης, οὓς καὶ ἀναγκάσαι φόρους Ἰουδαίοις ὑποτελεῖν· πρός τε Οὐαφρῆν τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα φιλίαν συνθέσθαι. Βουλόμενόν τε τὸν Δαβὶδ οἰκοδομῆσαι ἱερὸν τῷ Θεῷ ἀξιοῦν τὸν Θεὸν τόπον αὐτῷ δεῖξαι τοῦ θυσιαστηρίου· ἔνθα δὴ ἄγγελον αὐτῷ ὀφθῆναι ἑστῶτα ἐπάνω τοῦ τόπου, οὗ τὸν βωμὸν ἱδρύσθαι ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ κελεύειν αὐτὸν μὴ ἱδρύσθαι τὸ ἱερόν, διὰ τὸ αἵματι ἀνθρωπίνῳ πεφύρθαι καὶ πολλὰ ἔτη πεπολεμηκέναι. Εἶναι δ' αὐτῷ ὄνομα Διαναθάν· προστάξαι τε
d αὐτῷ τοῦτον, ὅπως τῷ υἱῷ ἐπιτρέψῃ τὴν οἰκοδομίαν· αὐτὸν δὲ εὐτρεπίζειν τὰ πρὸς τὴν κατασκευὴν ἀνήκοντα, χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν, λίθους, ξύλα κυπαρίσσινα καὶ κέδρινα. Ἀκούσαντα δὲ

446 d 4 Alexander Polyh.

d 6 φαίνονται IO 447 b 1 Σηλοῖ I b 3 Δαβὶδ] Δᾱδ codd saepissime b 5 Γαλαδηνῇ] pr τῇ BO b 7 Μωαμίτας I c 2 ἐπιτελεῖν O c 3 Οὐααφρὴν O saepius Αἰγύπτιον BIO c 9—d 7 εἶναι—Ἰουδαίαν om B d 1 ἐπιτρέψει O

τὸν Δαβὶδ πλοῖα ναυπηγήσασθαι ἐν Ἀϊλάνοις πόλει τῆς Ἀραβίας, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
καὶ πέμψαι μεταλλευτὰς εἰς τὴν Οὐρφῆ νῆσον, κειμένην ἐν τῇ
Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, μέταλλα χρυσικὰ ἔχουσαν· καὶ τὸ χρυσίον
ἐκεῖθεν μετακομίσαι τοὺς μεταλλευτὰς εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Βασιλεύ-
σαντα δὲ τὸν Δαβὶδ ἔτη μʹ Σολομῶνι τῷ υἱῷ τὴν ἀρχὴν παρα-
δοῦναι, ὄντι ἐτῶν ιβʹ, ἐνώπιον Ἠλεὶ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν
δώδεκα φυλάρχων, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τόν τε χρυσὸν καὶ
ἄργυρον καὶ χαλκὸν καὶ λίθον καὶ ξύλα κυπαρίσσινα καὶ κέδρινα.
Καὶ αὐτὸν μὲν τελευτῆσαι, Σολομῶνα δὲ βασιλεύειν, καὶ γράψαι p. 448
πρὸς Οὐαφρῆν τὸν Αἰγύπτου βασιλέα τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπι-
στολήν.

31. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΟΛΟΜΩΝ ΟΥΑΦΡΗΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΦΙΛΩΙ ΠΑΤΡΙΚΩΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

Γίνωσκέ με παρειληφότα τὴν βασιλείαν παρὰ Δαβὶδ τοῦ
πατρὸς διὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγίστου, καὶ ἐπιτεταχότος μοι οἰκοδο- b
μῆσαι ἱερὸν τῷ Θεῷ, ὃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν· ἅμα
δὲ σοὶ γράψαι, ἀποστεῖλαί μοι τῶν παρὰ σοῦ λαῶν, οἳ παραστή-
σονταί μοι μέχρι τοῦ ἐπιτελέσαι πάντα κατὰ τὴν χρείαν, καθότι
ἐπιτέτακται.

32. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΥΑΦΡΗΣ ΣΟΛΟΜΩΝΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΜΕΓΑΛΩΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἅμα τῷ ἀναγνῶναι τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν σφόδρα ἐχάρην, c
καὶ λαμπρὰν ἡμέραν ἤγαγον ἐγώ τε καὶ ἡ δύναμίς μου πᾶσα ἐπὶ
τῷ παρειληφέναι σὲ τὴν βασιλείαν παρὰ χρηστοῦ ἀνδρὸς καὶ
δεδοκιμασμένου ὑπὸ τηλικούτου Θεοῦ. Περὶ δὲ ὧν γράφεις μοι
περὶ τῶν κατὰ τοὺς λαοὺς τοὺς παρ' ἡμῖν, ἀπέσταλκά σοι
μυριάδας ὀκτώ, ὧν καὶ τὰ πλήθη ἐξ ὧν εἰσὶ διασεσάφηκά σοι·
ἐκ μὲν τοῦ Σεβριθίτου νομοῦ μυρίους· ἐκ δὲ τοῦ Μενδησίου καὶ d
Σεβεννύτου δισμυρίους· Βουσιρίτου, Λεοντοπολίτου, καὶ ⟨Ἀθρι-
βίτου⟩ ἀνὰ μυρίους. Φρόντισον δὲ καὶ τὰ δέοντα αὐτοῖς καὶ τὰ

---

d 4 Ἀϊλανοῖς] 'Holsten. Steph. Byz. p 16' Gaisf., Ἐλάνοις IO Ἀρραβί·ις O d 5 Οὐρφεῖ O d 10 τόν] τάν (sic) I 448 a 5 φίλω (sic) O et infra b 1 ἐπιτεταχότι BO b 2 τῶ θῶ (sic) O et infra b 5 ἐπιτέτακται] pr μοι BO c 1 τῷ] τὸ I d 2 ⟨Ἀθριβίτου⟩] cf Hdt. ii. 166, Βαθριθίτου I, Βαθριοίτου O

ΑΛΕΞ-ΑΝΔΡΟΥ ἄλλα, ὅπως εὐτακτῇ, καὶ ἵνα ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὴν ἰδίαν, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς χρείας ⟨γενόμενοι⟩.

33. Βασιλευσ Σολομων Σουρωνι τωι βασιλει Τυρου και Σιδωνος και Φοινικης φιλωι πατρικωι χαιρειν.

Γίνωσκέ με παρειληφότα τὴν βασιλείαν παρὰ Δαβὶδ τοῦ πατρός, διὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγίστου, ἐπιτεταχότος μοι οἰκοδομῆσαι
p. 449 ἱερὸν τῷ Θεῷ, ὃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν· ἅμα δὲ καὶ σοὶ γράψαι, ἀποστεῖλαί μοι τῶν παρὰ σοῦ λαῶν, οἳ συμπαραστήσονται ἡμῖν μέχρι τοῦ ἐπιτελέσαι τὴν τοῦ Θεοῦ χρείαν, καθότι μοι ἐπιτέτακται. Γέγραφα δὲ καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ Σαμαρεῖτιν καὶ Μωαβῖτιν καὶ Ἀμμανῖτιν καὶ Γαλαδῖτιν χορηγεῖσθαι αὐτοῖς τὰ δέοντα ἐκ τῆς χώρας κατὰ μῆνα, κόρους σίτου μυρίους· ὁ δὲ κόρος ἐστὶν ἀρταβῶν ἕξ· καὶ οἴνου κόρους μυρίους· ὁ δὲ κόρος τοῦ οἴνου ἐστὶ μέτρα δέκα. Τὸ δὲ ἔλαιον καὶ τὰ
b ἄλλα χορηγηθήσεται αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἱερεῖα δὲ εἰς κρεοφαγίαν ἐκ τῆς Ἀραβίας.

34. Σουρων Σολομωνι βασιλει μεγαλωι χαιρειν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν, ὃς
c εἵλετο ἄνθρωπον χρηστὸν ἐκ χρηστοῦ ἀνδρός. Ἅμα τῷ ἀναγνῶναι τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν σφόδρα ἐχάρην, καὶ εὐλόγησα τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ παρειληφέναι σὲ τὴν βασιλείαν. Περὶ δὲ ὧν γράφεις μοι περὶ τῶν κατὰ τοὺς λαοὺς τοὺς παρ' ἡμῖν, ἀπέσταλκά σοι Τυρίων καὶ Φοινίκων ὀκτακισμυρίους, καὶ ἀρχιτέκτονά σοι ἀπέσταλκα ἄνθρωπον Τύριον, ἐκ μητρὸς Ἰουδαίας, ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Δαβίδ. Ὑπὲρ ὧν ἂν αὐτὸν ἐρωτήσῃς τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν πάντων, ⟨τῶν κατ'⟩ ἀρχιτεκτονίαν, ὑφηγήσεταί σοι καὶ ποιήσει.
d Περὶ δὲ τῶν δεόντων καὶ ἀποστελλομένων σοι παίδων καλῶς

d 5 ⟨γενόμενοι⟩] Vig. marg, γενομένης codd   d 9 τοῦ 2°] om O
449 a 5 Ἀμανῖτιν I   χωρηγεῖσθαι O   a 6 κόρους] κατακόρους O
b 1 κρεωφαγίαν I (εω sup ras) O   b 2 Ἀρραβίας O   b 3 Σολομῶντι O   b 4 τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν I   c 8 ⟨τῶν κατ'⟩] coniec Vig. marg, καὶ codd

ποιήσεις ἐπιστείλας τοῖς κατὰ τόπον ἐπάρχοις, ὅπως χορηγῆται ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
τὰ δέοντα.

Διελθὼν δὲ Σολομῶν, ἔχων τοὺς πατρικοὺς φίλους, ἐπὶ τὸ
ὄρος τὸ τοῦ Λιβάνου μετὰ τῶν Σιδωνίων καὶ Τυρίων, μετήνεγκε
τὰ ξύλα τὰ προκεκομμένα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ τῆς θαλάσσης
εἰς Ἰόππην, ἐκεῖθεν δὲ πεζῇ εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ ἄρξασθαι
οἰκοδομεῖν τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ, ὄντα ἐτῶν τρισκαίδεκα· ἐργάζεσθαι
δὲ τὰ ἔθνη τὰ προειρημένα, καὶ φυλὰς δώδεκα τῶν Ἰουδαίων
παρέχειν ταῖς ἑκκαίδεκα μυριάσι τὰ δέοντα πάντα, κατὰ μῆνα
φυλὴν μίαν, θεμελιῶσαί τε τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, μῆκος πηχῶν ξ′,
πλάτος πηχῶν ξ′, τὸ δὲ πλάτος τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῶν θεμελίων
πηχῶν δέκα· οὕτω γὰρ αὐτῷ προστάξαι Νάθαν τὸν προφήτην **p. 450**
τοῦ Θεοῦ. Οἰκοδομεῖν δὲ ἐναλλὰξ δόμον λίθινον καὶ ἔνδεσμον
κυπαρίσσινον, πελεκίνοις χαλκοῖς ταλαντιαίοις καταλαμβάνοντας
τοὺς δύο δόμους. Οὕτω δ᾽ αὐτὸν οἰκοδομήσαντα ξυλῶσαι ἔξωθεν
κεδρίνοις ξύλοις καὶ κυπαρισσίνοις, ὥστε τὴν λιθίνην οἰκοδομὴν
μὴ φαίνεσθαι· χρυσῶσαί τε τὸν ναὸν ἔσωθεν χωννύντα πλινθία
χρυσᾶ πενταπήχη, καὶ προστιθέναι προσηλοῦντα ἥλοις ἀργυροῖς,
ταλαντιαίοις τὴν ὁλκήν, μαστοειδέσι τὸν ῥυθμόν, τέσσαρσι δὲ τὸν b
ἀριθμόν. Οὕτω δ᾽ αὐτὸν χρυσῶσαι ἀπὸ ἐδάφους ἕως τῆς ὀροφῆς,
τό τε ὀρόφωμα ποιῆσαι ἐκ φατνωμάτων χρυσῶν, τὸ δὲ δῶμα
ποιῆσαι χαλκοῦν ἀπὸ κεραμίδων χαλκῶν, χαλκὸν χωνεύσαντα,
καὶ τοῦτον καταχέαντα. Ποιῆσαι δὲ δύο στύλους χαλκοῦς, καὶ
καταχρυσῶσαι αὐτοὺς χρυσίῳ ἀδόλῳ, δακτύλῳ τὸ πάχος. Εἶναι
δὲ τοὺς στύλους τῷ ναῷ ἰσομεγέθεις, τὸ δὲ πλάτος κύκλῳ ἕκαστον κίονα πηχῶν δέκα· στῆσαι δὲ αὐτοὺς τοῦ οἴκου ὃν μὲν ἐκ
δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ εὐωνύμων. Ποιῆσαι δὲ καὶ λυχνίας χρυσᾶς, c
δέκα τάλαντα ἑκάστην ὁλκὴν ἀγούσας, ὑπόδειγμα λαβόντα τὴν

---

d 2 ἀπέστειλας B, ἀποστεῖλας O d 3 δέοντα] + Σολομῶν εἰς Λίβανον ἀπελθὼν κεκόμικεν εἰς Ἰλημ̅ τὰ ξύλα ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ προέτεμεν B d 5 τὸ] om I d 7 Ἰόπην O d 9 φυλῆς I d 10 παρέχειν] pr καὶ codd, ‘καὶ rectius omittitur’ Vig. d 12 πλάτος πηχῶν ξ] om O 450 a 4 ἔσωθεν O b 1 ταλαντιαίοις ἀργυροῖς O τέσσαρσι—ἀριθμόν] om BO b 7 ἰσομεγέθει I b 8 στῆναι I

ΑΛΕΞ-ΑΝΔΡΟΥ ὑπὸ Μωσέως ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου τεθεῖσαν. Στῆσαι δ' ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ σηκοῦ τὰς μὲν ἐκ δεξιῶν, τὰς δὲ ἐξ εὐωνύμων. Ποιῆσαι δ' αὐτὸν καὶ λύχνους χρυσοῦς ο', ὥστε καίεσθαι ἐφ' ἑκάστης λυχνίας ἑπτά. Οἰκοδομῆσαι δὲ καὶ τὰς πύλας τοῦ ἱεροῦ, καὶ κατακοσμῆσαι χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ· καὶ καταστεγάσαι φατνώμασι κεδρίνοις καὶ κυπαρισσίνοις. Ποιῆσαι
d δὲ καὶ κατὰ τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος τοῦ ἱεροῦ στοάν, καὶ στύλους αὐτῇ ὑποστῆσαι χαλκοῦς μη'. Κατασκευάσαι δὲ καὶ λουτῆρα χαλκοῦν, μῆκος πηχῶν κ', καὶ πλάτος πηχῶν κ', τὸ δὲ ὕψος πηχῶν ε'. Ποιῆσαι δὲ ἐπ' αὐτῷ στεφάνην πρὸς τὴν βάσιν ἔξω ὑπερέχουσαν πῆχυν ἕνα πρὸς τὸ τοὺς ἱερεῖς τούς τε πόδας προσκλύζεσθαι καὶ τὰς χεῖρας νίπτεσθαι ἐπιβαίνοντας· ποιῆσαι δὲ καὶ τὰς βάσεις τοῦ λουτῆρος τορευτὰς χωνευτὰς δώδεκα, καὶ τῷ ὕψει ἀνδρομήκεις, καὶ στῆσαι ἐξ ὑστέρου μέρους ὑπὸ τὸν λουτῆρα, ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου. Ποιῆσαι δὲ καὶ βάσιν χαλκῆν τῷ ὕψει πηχῶν δυοῖν, κατὰ τὸν λουτῆρα, ἵν' ἐφεστήκῃ ἐπ' αὐτῆς ὁ βασιλεύς, ὅταν προσεύχηται, ὅπως ὀπτάνηται τῷ
p. 451 λαῷ τῶν Ἰουδαίων. Οἰκοδομῆσαι δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον πηχῶν κε' ἐπὶ πήχεις κ', τὸ δὲ ὕψος πηχῶν δώδεκα. Ποιῆσαι δὲ καὶ δακτυλίους δύο χαλκοῦς ἁλυσιδωτούς, καὶ στῆσαι αὐτοὺς ἐπὶ μηχανημάτων ὑπερεχόντων τῷ ὕψει τὸν ναὸν πήχεις κ', καὶ σκιάζειν ἐπάνω παντὸς τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσκρεμάσαι ἑκάστῃ δικτύϊ κώδωνας χαλκοῦς ταλαντιαίους τετρακοσίους· καὶ ποιῆσαι ὅλας τὰς δικτύας πρὸς τὸ ψοφεῖν τοὺς κώδωνας καὶ ἀποσοβεῖν τὰ ὄρνεα, ὅπως μὴ καθίζῃ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ, μηδὲ νοσσεύῃ ἐπὶ τοῖς φατνώμασι τῶν
b πυλῶν καὶ στοῶν, καὶ μολύνῃ τοῖς ἀποπατήμασι τὸ ἱερόν. Περιβαλεῖν δὲ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν πόλιν τείχεσι καὶ πύργοις καὶ τάφροις· οἰκοδομῆσαι δὲ καὶ βασίλεια ἑαυτῷ. Προσαγορευθῆναι δὲ τὸ ἀνάκτορον πρῶτον μὲν Ἱερὸν Σολομῶνος, ὕστερον δὲ παρεφθαρμένως τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἱερουσαλὴμ ὀνομα-

---

d 2 κατασκευᾶσαι (sic) I d 8—451 b 3 καὶ—ἑαυτῷ om B d 10 ἐφ' ἑστήκῃ (sic) O 451 a 3 ἀλυσειδωτοὺς I a 6 ὅλους τοὺς δικτύους O a 8 ἐπικαθίζῃ O b 4 πρῶτον μὲν τὸ ἀνάκτορον I

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

σθῆναι, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων φερωνύμως Ἱεροσόλυμα λέγεσθαι. Συντελέσαντα δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν τειχίσαντα ἐλθεῖν εἰς Σηλώμ, καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὁλοκάρπωσιν προσαγαγεῖν βοῦς χιλίους. Λαβόντα δὲ τὴν σκηνὴν καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὰ c
σκεύη, ἃ ἐποίησε Μωσῆς, εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνεγκεῖν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ θεῖναι. Καὶ τὴν κιβωτὸν δὲ καὶ τὸν βωμὸν τὸν χρυσοῦν καὶ τὴν λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὰ ἄλλα σκεύη ἐκεῖ κατατίθεσθαι, καθὼς προστάξαι αὐτῷ τὸν προφήτην. Προσαγαγεῖν δὲ τῷ Θεῷ θυσίαν μυρίαν, πρόβατα δισχίλια, μόσχους τρισχιλίους πεντακοσίους. Τὸ δὲ σύμπαν χρυσίον, τὸ εἰς τοὺς δύο στύλους καὶ τὸν ναὸν καταχρησθέν, εἶναι τάλαντα μυριάδων υξʹ· εἰς δὲ d
τοὺς ἥλους καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἀργυρίου τάλαντα χίλια διακόσια τριάκοντα δύο· χαλκοῦ δὲ εἰς τοὺς κίονας καὶ τὸν λουτῆρα καὶ τὴν στοὰν τάλαντα μυρία ὀκτακισχίλια πεντήκοντα. Ἀποπέμψαι δὲ τὸν Σολομῶνα καὶ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Φοίνικας, ἑκάστους εἰς τὴν ἑαυτῶν, ἑκάστῳ χρυσοῦ σίκλους δόντα δέκα· τὸ δὲ τάλαντον εἶναι σίκλον. Καὶ τῷ μὲν Αἰγύπτου βασιλεῖ Οὐαφρῇ ἐλαίου μετρητὰς μυρίους, φοινικοβαλάνων ἀρτάβας χιλίας, μέλιτος δὲ ἀγγεῖα ἑκατόν, καὶ ἀρώματα πέμψαι. Τῷ δὲ Σούρωνι εἰς Τύρον πέμψαι τὸν χρυσοῦν κίονα, τὸν ἐν Τύρῳ ἀνακείμενον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διός. Θεόφιλος δέ φησι τὸν περισ- p. 452
σεύσαντα χρυσὸν τὸν Σολομῶνα τῷ Τυρίων βασιλεῖ πέμψαι· τὸν δὲ εἰκόνα τῆς θυγατρὸς ζῶον ὁλοσώματον κατασκευάσαι, καὶ ἔλυτρον τῷ ἀνδριάντι τὸν χρυσοῦν κίονα περιθεῖναι. Ποιῆσαι δέ φησιν ὁ Εὐπόλεμος τὸν Σολομῶνα καὶ ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας, ὧν ἑκάστην πεντακοσίων εἶναι χρυσῶν. Βιῶσαι δὲ αὐτὸν ἔτη πεντήκοντα δύο, ὧν ἐν εἰρήνῃ βασιλεῦσαι ἔτη μʹ.

35. Τιμοχάρης δέ φησιν ἐν τοῖς περὶ Ἀντιόχου τὰ Ἱεροσό- b
λυμα τὴν μὲν περίμετρον ἔχειν σταδίους μʹ· εἶναι δ᾽ αὐτὴν δυσάλωτον, πάντοθεν ἀπορρῶξι περικλειομένην φάραγξιν. Ὅλην

c 4 καταθέσθαι O c 7 δύο] om O d 1 καταχρισθέν BO μυριάδων υξʹ] τετρακισμυρίων ἑξήκοντα B d 2 χίλια—δύο] ͵ασλβʹ O d 6 χρυσίου σίκλας B 452 a 2 τῷ Σολομῶντι O Τύρωνι O a 6 ὧν] ὃν O

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

c δὲ τὴν πόλιν ὕδασι καταρρεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς κήπους ἐκ τῶν ἀπορρεόντων ὑδάτων ἐκ τῆς πόλεως ἄρδεσθαι. Τὴν δὲ μεταξὺ ἀπὸ τῆς πόλεως ἄχρι τεσσαράκοντα σταδίων ἄνυδρον εἶναι· ἀπὸ δὲ τῶν μʹ σταδίων πάλιν κάθυδρον ὑπάρχειν.

d 36. Ὁ δὲ τῆς Συρίας σχοινομέτρησιν γράψας ἐν τῇ πρώτῃ φησὶ κεῖσθαι Ἱεροσόλυμα ἐπὶ μετεώρου τε καὶ τραχέος τόπου· ᾠκοδομῆσθαι δέ τινα μὲν μέρη τοῦ τείχους ἀπὸ λίθου ξεστοῦ, τὰ δὲ πλείονα ἀπὸ χάλικος· καὶ ἔχειν τὴν περίμετρον τὴν πόλιν σταδίων κζʹ, ὑπάρχειν δὲ καὶ πηγὴν ἐν τῷ χωρίῳ ὕδωρ δαψιλὲς ἀναβλύζουσαν.

37. Φησὶ δὲ ὁ Φίλων ἐν τοῖς περὶ Ἱεροσολύμων κρήνην εἶναι,
p. 453 ταύτην δὲ ἐν μὲν τῷ χειμῶνι ξηραίνεσθαι, ἐν δὲ τῷ θέρει πληροῦσθαι. Λέγει δὲ ἐν τῇ πρώτῃ οὕτως·

Νηχόμενος δʼ ἐφύπερθε τὸ θαμβηέστατον ἄλλο
†δέρκηθρον† ⟨συναοιδὰ⟩ μεγιστούχοιο λοετροῖς
ῥεύματος ἐμπίπλησι βαθὺν ῥόον †ἐξανιείσης†.

Καὶ τὰ ἑξῆς. Οἷς πάλιν ὑποβὰς περὶ τῆς πληρώσεως ἐπιλέγει·

Ῥεῦμα γὰρ ὑψιφάεννον, ἐν ὑετίοις νιφετοῖσιν
b ἱέμενον, πολυγηθές, ⟨ὑπαὶ πύργοις συνόροισι⟩
στρωφᾶται, καὶ ξηρὰ πέδῳ κεκονιμένα, κρήνης
τηλεφαῆ δείκνυσιν ὑπέρτατα θάμβεα λαῶν.

Καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. Εἶτα πάλιν περὶ τῆς τοῦ ἀρχιερέως κρήνης καὶ τῆς ἀποχετεύσεως διέξεισιν οὕτως·

Αἰπὺ δʼ ἄρʼ ἐκπτύουσι διὰ χθονὸς ὑδροχόοισι
c σωλῆνες.

καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ἕπεται.

Τοσαῦτα μὲν δὴ τὰ ἀπὸ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος.

---

453 a 3 Philonis *Fr.* ap Alex. Polyh. cf 421 c 1

---

c 3 ἀπὸ 1°] om O d 1 Συρίας + σχοινομέτρης IO σχοινομέτρησιν] om I 453 a 4 ⟨συναοιδὰ⟩] conieci cf Eur. *H. F.* 787, σὺν ἀοιδᾷ codd a 5 ἐξανιεῖσι Voss. marg a 7 ὑψιφάεινον O b 1 ὑπὲρ πύργοισιν ὅροισι codd, ὑπαὶ coniec Vig., cetera ego b 4—c 2 καὶ—ἕπεται om B

38. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ὑδάτων καὶ ὁ
Ἀρισταῖος ἐν τῷ γραφέντι αὐτῷ βιβλίῳ Περὶ τῆς Ἑρ-
μηνείας τοῦ τῶν Ἰουδαίων Νόμου ταῦτα ἱστορεῖ·

ΑΡΙΣΤΕΟΥ

Ὁ δὲ οἶκος ἀποβλέπει πρὸς ἠῶ, τὰ δ' ὀπίσθια αὐτοῦ πρὸς d
ἑσπέραν. Τὸ δὲ πᾶν ἔδαφος λιθόστρωτον καθέστηκε, καὶ κλί-
ματα πρὸς τοὺς καθήκοντας τόπους ἔχει τῆς τῶν ὑδάτων ἐπιρροῆς
ἕνεκεν, ἣ γίνεται διὰ τὴν σμῆξιν τῶν ἀπὸ τῶν θυσιῶν αἱμάτων·
πολλαὶ γὰρ μυριάδες κτηνῶν προσάγονται κατὰ τὰς τῶν ἑορτῶν
ἡμέρας. Ὕδατος δὲ ἀνέκλειπτός ἐστι σύστασις, ὡς ἂν καὶ πηγῆς
ἔσωθεν πολυρρύτου φυσικῶς ἐπιρρεούσης, ἔτι δὲ θαυμασίων καὶ
ἀδιηγήτων ὑποδοχείων ὑπαρχόντων ὑπὸ γῆν, καθὼς ἐπέφαινον,
πέντε σταδίων κυκλόθεν τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν καταβολῆς, καὶ ἐκ p. 454
τούτων σύριγγας ἀναρίθμους, καθ' ἕκαστον μέρος ἑαυτὰ συναπ-
τόντων τῶν ῥευμάτων· καὶ ταῦτα πάντα μεμολιβδῶσθαι κατ'
ἐδάφους καὶ τῶν τοίχων, ἐπὶ δὲ τούτων κεχύσθαι πολὺ πλῆθος
κονιάσεως, ἐνεργῶς γεγενημένων ἁπάντων.

39. Ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς Ἱερεμίου προφητείας τοῦ b
Πολυΐστορος μνήμην πεποιημένου, ἡμᾶς ἀποσιωπῆσαι
ταύτην πάντων ἂν εἴη παραλογώτατον. Κείσθω τοίνυν
καὶ αὕτη·

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Εἶτα Ἰωναχείμ· ἐπὶ τούτου προφητεῦσαι Ἱερέμίαν τὸν προ-
φήτην. Τοῦτον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλέντα καταλαβεῖν τοὺς
Ἰουδαίους θυσιάζοντας εἰδώλῳ χρυσῷ, ᾧ εἶναι ὄνομα Βάαλ.
Τοῦτον δὲ αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν ἀτυχίαν δηλῶσαι. Τὸν δὲ
Ἰωναχεὶμ ζῶντα αὐτὸν ἐπιβαλέσθαι κατακαῦσαι· τὸν δὲ φάναι
τοῖς ξύλοις τούτοις Βαβυλωνίοις ὀψοποιήσειν, καὶ σκάψειν τὰς c
τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου διώρυχας αἰχμαλωτισθέντας. Τὸν δὲ

---

d 1 Aristeas, p xi ed Hody   454 b 5 Alexander Polyh.

---

d 1—454 b 4 ὁ—αὕτη om B   d 6 ἀνέκλιπτός (sic) O   d 8 ἀπέφαινον Arist.   454 a 2 ἀνηρίθμους O   ἑαυτὰ] Arist., ἑαυτὰς IO, ἑαυταῖς Vig.   a 3 μεμολιβῶσθαι IO, μεμολιβδοῦσθαι Arist.   a 4 τοὺς τοίχους O   a 5 κονίας ἕως O Arist.   c 2 Ἐφράτου O   διώριχας I

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα ἀκούσαντα Ναβουχοδονόσορ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἱερεμίου προμαντευθέντα παρακαλέσαι Ἀστιβάρην τὸν Μήδων βασιλέα συστρατεύειν αὐτῷ. Παραλαβόντα δὲ Βαβυλωνίους καὶ Μήδους, καὶ συναγαγόντα πεζῶν μὲν ὀκτὼ καὶ δέκα, ἱππέων δὲ μυριάδας δώδεκα, καὶ † πεζῶν † ἅρματα μυρία, πρῶτον μὲν τὴν Σαμαρεῖτιν καταστρέψασθαι, καὶ Γαλιλαίαν, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ
d τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι οἰκοῦντας Ἰουδαίους· αὖθις δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα παραλαβεῖν, καὶ τὸν Ἰουδαίων βασιλέα Ἰωναχεὶμ ζωγρῆσαι· τὸν δὲ χρυσὸν τὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἄργυρον καὶ χαλκὸν ἐκλέξαντας εἰς Βαβυλῶνα ἀποστεῖλαι, χωρὶς τῆς κιβωτοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πλακῶν· ταύτην δὲ τὸν Ἱερεμίαν κατασχεῖν.

p. 455 b 40. Τούτοις ἐπισυνάψαι ἀναγκαῖον καὶ τὰ περὶ τῆς Ἰουδαίων αἰχμαλωσίας τῆς ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ γεγενημένης·

ΙΩΣΗΠΟΥ Συμμίξας δὲ Ναβουχοδονόσορ τῷ ἀποστάτῃ καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε ἐκυρίευσε, καὶ τὴν χώραν ἐξ αὐτῆς ὑπὸ τὴν αὐτῶν βασιλείαν ἐποιήσατο. Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβοπαλλασάρῳ, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀρρωστήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκότι κα΄· αἰσθόμενος δὲ μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Ναβουχοδονόσορος,
c καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα, καὶ τὴν λοιπὴν χώραν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων, εἰς τὴν Βαβυλωνίαν παρεγένετο.

Καὶ μεθ' ἕτερά φησι·

---

455 b 4 Ioseph. *c Apion* i. 19 p 450

---

c 3 Ναβουχοδονόσορ ἀκούσαντα Vig. marg c 7 †πεζῶν†] delet Vig. marg d 1 Γαλααδίτιδι] B, Γαλαατίδι Vig., cf 1 Macc. v. 25, Γαλαδίτιδι I, Γαλατίδι O d 2 Ἰωάκειμ IO 455 b 2 Ναβουχοδονόσορος I γεγενημένης—Ναβουχοδονόσορ] om I b 5 τε ἐκυρίευσε] τ' ἐκράτει Ios. αὐτῆς] ἀρχῆς Ios. αὐτῶν] BIO, αὐτοῦ edd, αὐτοῦ Ios. b 6 Ναβοπαλασσάρῳ B, Ναβοπαλασάρῳ Ios. b 8 βεβασιλευκότα I b 9 πολὺν χρόνον] πολὺ Ios. Ναβουχοδονόσορ O et saepius c 3 τῶν 1°] pr καὶ Ios. εἰς—παρεγένετο] abbreviatum ex Ios.

Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ προειρημένου ΙΩΣΗΠΟΥ
τείχους ἐμπεσὼν εἰς ἀρρωστίαν μετήλλαξε τὸν βίον, βεβασιλευκὼς
ἔτη μγ΄, τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐιλμα-
λούρουχος. Οὗτος προστὰς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς,
ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νηριγλισάρου, d
ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. Μετὰ δὲ τὸ ἀναιρεθῆναι τοῦτον
διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νηριγλισάρος,
ἐβασίλευσεν ἔτη δ΄. Τούτου υἱὸς Χαβαεσσοάραχος ἐκυρίευσε
μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὢν μῆνας ἐννέα· ἐπιβουλευθεὶς δὲ διὰ τὸ
πολλὰ ἐκφαίνειν κακοήθη, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. Ἀπο-
λομένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ κοινῇ
τὴν βασιλείαν περιέθηκαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος
ὄντι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυστάσεως. Ἐπὶ τούτου τὰ περὶ ποταμὸν
τείχη τῆς Βαβυλωνίων πόλεως ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου
κατεκοσμήθη. Οὔσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαι-
δεκάτῳ ἔτει, προσεληλυθὼς Κῦρος ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ δυνάμεως
πολλῆς, καταστρεψάμενος τὴν λοιπὴν βασιλείαν ἅπασαν, ὥρμησεν p. 456
ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. Αἰσθόμενος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἔφοδον
αὐτοῦ, ἀπαντήσας μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ παραταξάμενος, ἡσσηθεὶς
τῇ μάχῃ, καὶ φυγὼν ὀλιγοστός, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν
πόλιν. Κῦρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ ἔξω
τῆς πόλεως τείχη κατασκάψαι διὰ τὸ λίαν αὐτῷ πραγματικὴν καὶ
δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέζευξεν ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολι-
ορκήσων τὸν Ναβόννηδον. Τοῦ δὲ Ναβοννήδου οὐχ ὑπομείναντος b
τὴν πολιορκίαν, ἀλλ᾽ ἐγχειρίσαντος αὐτὸν πρότερον, χρησάμενος
Κῦρος φιλανθρώπως, καὶ δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέ-
πεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν οὖν τὸν λοιπὸν τοῦ
χρόνου διαγενόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ κατέστρεψε τὸν βίον.

c 6 Ioseph. *c Apion* i. 20 p 451

---

c 8 Εὐειλμαράδουχος Ios. d 4 Λαβαεσσοάραχος BO, Λαβοροσοάρχοδος Ios. d 5 παῖς ὢν] παισῶν I d 6 ἐμφαίνειν O Ios. d 8 Ναβοννίδῳ I saepius d 9 ἐπὶ—αὐτοῦ] om B d 12 προεξεληλυθὼς Ios. 456 a 1 βασιλείαν ἅπασαν] codd, Ἀσίαν πᾶσαν Ios. a 6 αὐτῶν I b 4 Ναβόννηδος—βιόν] om B

ΙΩΣΗΠΟΥ Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν ἀλήθειαν. Γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς ὅτι Ναβουχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτῳ
c τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν ναὸν ἠρήμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη πεντήκοντα. Δευτέρῳ δὲ τῆς Κύρου βασιλείας ἔτει, τῶν θεμελίων ὑποβληθέντων, δεκάτῳ πάλιν τῆς Δαρείου βασιλείας ἐτελέσθη.

Ταῦτα ὁ Ἰώσηπος.

d 41. Εὗρον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀβυδηνοῦ περὶ Ἀσσυρίων γραφῇ περὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ταῦτα·

ΑΒΥΔΗΝΟΥ Μεγασθένης δέ φησι Ναβουκοδρόσορον Ἡρακλέος ἀλκιμώτερον γεγονότα ἐπί τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίην στρατεῦσαι· ταύτας δὲ χειρωσάμενον, ἀπόδασμον αὐτέων εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πόντου κατοικίσαι. Μετὰ δέ, λέγεται πρὸς Χαλδαίων, ὡς ἀναβὰς ἐπὶ τὰ βασιλήϊα κατασχεθείη θεῷ ὅτεῳ δή, φθεγξάμενος δὲ εἶπεν, Οὗτος ἐγὼ Ναβουκοδρόσορος, ὦ Βαβυλώνιοι, τὴν μέλλουσαν ὑμῖν προαγγέλλω συμφορήν, τὴν οὔτε Βῆλος ἐμὸς πρόγονος, οὔτε
p. 457 βασίλεια Βῆλτις ἀποτρέψαι Μοίρας πεῖσαι σθένουσιν. Ἥξει Πέρσης ἡμίονος, τοῖσιν ὑμετέροισι δαίμοσι χρεώμενος συμμάχοισιν· ἐπάξει δὲ δουλοσύνην. Οὗ δὴ συναίτιος ἔσται Μήδης, τὸ Ἀσσύριον αὔχημα. Ὡς εἴθε μιν, πρόσθεν ἢ δοῦναι τοὺς πολιήτας, Χάρυβδίν τινα ἢ θάλασσαν εἰσδεξαμένην ἀϊστῶσαι πρόρριζον· ἤ μιν ἄλλας ὁδοὺς στραφέντα φέρεσθαι διὰ τῆς ἐρήμου, ἵνα οὔτε ἄστεα οὔτε πάτος ἀνθρώπων, θῆρες δὲ νομὸν ἔχουσι, καὶ ὄρνιθες πλάζονται, ἔν τε πέτρῃσι καὶ χαράδρῃσι μοῦνον ἀλώμενον· ἐμέ τε πρὶν εἰς νόον βαλέσθαι ταῦτα τέλεος
b ἀμείνονος κυρῆσαι. Ὁ μὲν θεσπίσας παραχρῆμα ἠφάνιστο·

---

456 d 3 Abydenus, cf p 414 d

---

c 3 δεκάτῳ] δευτέρῳ Ios. c 4 ἀπετελέσθη Ios. d 3 Μεγασθένης] cf 410 c Ναβοκοδρόσορον I d 6 κατοικῆσαι BI d 8 Ναβουκοδονόσορος O d 9 οὔτε] IO, ὅ τε edd οὔτε] IO, ἥ τε edd 457 a 1 Βὴλ τίς I σθένουσιν] O Scal., ἀσθενοῦσιν BI a 2 ἡμετέροισι O a 2—8 συμμάχοισιν—πλάζονται om B a 3 δουλωσύνην I ἀναίτιος IO a 6 πρόρριζον· ἤ μιν] πρόρριζον ἡμῖν IO a 8 ὄρνιθες] ὄρνεα O a 9 βάλλεσθαι I

ΑΒΥΔΗΝΟΥ

ὁ δέ οἱ παῖς Ἀμιλμαρούδοκος ἐβασίλευε. Τὸν δ' ὁ κηδεστὴς ἀποκτείνας Ἰγλισάρης λείπει παῖδα Λαβασσοάρασκον. Τούτου δὲ ἀποθανόντος βιαίῳ μόρῳ, Ναβαννίδοχον ἀποδεικνῦσι βασιλέα, προσήκοντά οἱ οὐδέν. Τὸν δὲ Κῦρος, ἑλὼν Βαβυλῶνα, Καρμανίης ἡγεμονίῃ δωρέεται.

Καὶ περὶ τοῦ κτίσαι δὲ τὸν Ναβουχοδονόσορ τὴν Βαβυλῶνα, ὁ αὐτὸς ταῦτα γράφει·

Λέγεται δὲ πάντα μὲν ἐξ ἀρχῆς ὕδωρ εἶναι, θάλασσαν καλεομένην. Βῆλον δέ σφεα παῦσαι, χώρην ἑκάστῳ ἀπονείμαντα, καὶ Βαβυλῶνα τείχει περιβαλεῖν· τῷ χρόνῳ δὲ τῷ ἱκνευμένῳ ἀφανι- c σθῆναι. Τειχίσαι δὲ αὖθις Ναβουχοδονόσορον τὸ μέχρι τῆς Μακεδονίων ἀρχῆς διαμεῖναν ἐὸν χαλκόπυλον.

Καὶ μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει·

Ναβουχοδονόσορος δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν Βαβυλῶνα μὲν ἐτείχισε τριπλῷ περιβόλῳ ἐν πέντε καὶ δέκα ἡμέρῃσι, τόν τε Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ἐόντα κέρας Εὐφρητέω, τόν τε Ἀκράκανον. Ὑπὲρ δὲ τῆς Σιππαρηνῶν πόλιος λάκκον ὀρυξάμενος, περίμετρον μὲν τεσσαράκοντα παρασαγγέων, βάθος δ' ὀργυιέων εἴκοσι, πύλας ἐπέστησεν, τὰς ἀνοίγοντες ἄρδεσκον τὸ πεδίον· καλέουσι δ' αὐτὰς ἐχετογνώμονας. Ἀπετείχισε δὲ d καὶ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης τὴν ἐπίκλυσιν, καὶ Τερηδόνα πόλιν ἔκτισεν κατὰ τὰς Ἀράβων εἰσβολάς· τά τε βασιλήϊα δένδροις ἤσκησε, κρεμαστοὺς παραδείσους ὀνομάσας.

Καὶ ταῦτα δέ μοι ἀπὸ τῆς δηλωθείσης κείσθω γραφῆς, διὰ τὸ φέρεσθαι ἐν τῇ τοῦ Δανιὴλ προφητείᾳ ὡς

457 b 9 Abydenus

b 2 ὁ 1º—Λαβασσοάρασκον] om B b 3 Ἰγλίσαρις O Λαβασσοάρεσκον O b 4 Ναβαννήδοχον O b 9 λέγουσι BO b 10 χῶρον O c 3 διαμεῖναι IO c 5 Ναβουχοδονόσορ O c 7 Ἐφρητέω B, Ἐφρήτεο O c 8 Ἀοάκανον O c 10 ὀργυέων IO d 1 ἀπετείχισε] BIO, ἐπετείχισε edd d 2 Τερρηδόνα BO d 3 ἔκτησε I Ἀρράβων O

ἄρα Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ ναῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τῷ ἐν Βαβυλῶνι περιπατῶν, μέγα φρονήσας, ἀπηυθαδίσατο εἰπών, Οὐχ αὕτη ἐστὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ
p. 458 ᾠκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου; Ὅτε ἔτι τοῦ λόγου ἐπὶ στόματος ὄντος αὐτοῦ, τὰ τῆς μετελθούσης καταστροφῆς αὐτῷ γέγονε. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν αὐτάρκως περὶ τῶνδε.

b 42. Προσκείσθω δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίων Ἀρχαιότητος Ἰωσήπου, ἔνθα μυρίων συγγραφέων αὐτολεξεὶ παραθεὶς φωνὰς ταῦτα ἐπιλέγει·

ΙΩΣΗΠΟΥ

Ἀρκοῦσι δ' ὅμως εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαιότητος αἵ τε Σύρων καὶ Χαλδαίων καὶ Φοινίκων ἀναγραφαί, πρὸς ἐκείναις τε τοσοῦτοι τῶν Ἑλλήνων συγγραφεῖς, ἔτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, Θεόφιλος, καὶ Θεόδοτος, καὶ Μνασέας, καὶ Ἀριστοφάνης, καὶ Ἑρμογένης, Εὐήμερός τε, καὶ Κόνων, καὶ Ζωπυρίων, καὶ πολλοί
c τινες τάχα ἄλλοι (οὐ γὰρ ἔγωγε πᾶσιν ἐντετύχηκα τοῖς βιβλίοις) οὐ παρέργως ἡμῶν μεμνημονεύκασιν. Οἱ πολλοὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν τῆς μὲν ἀληθείας τῶν ἐξ ἀρχῆς πραγμάτων διήμαρτον, ὅτι μὴ ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν βίβλοις ἐνέτυχον· κοινῶς μέντοι περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἅπαντες μεμαρτυρήκασιν, ὑπὲρ οὗ τὰ νῦν λέγειν προεθέμην. Ὁ μέντοι Φαληρεὺς Δημήτριος, καὶ Φίλων ὁ πρεσβύτερος, καὶ Εὐπόλεμος, οὐ πολὺ τῆς ἀληθείας διήμαρτον. Οἷς συγγινώσκειν ἄξιον· οὐ γὰρ ἐνῆν αὐτοῖς μετὰ πάσης ἀκριβείας τοῖς ἡμετέροις γράμμασι παρακολουθεῖν.

d Ταῦτα καὶ ὁ Ἰώσηπος. Ὅτῳ δὲ φίλον τοῖς περὶ τῆς Ἰουδαίων Ἀρχαιότητος λόγοις ἐντυχεῖν τοῦ ἀνδρός,

---

d 9 Dan. iv. 27 458 b 4 Ioseph. *c Apion* i. 23 p 458

---

458 a 2 ὄντος] om I b 1 προκείσθω BI b 5 Σύρων] Αἰγυπτίων Ios. b 8 Κόνων] Ios., Κόμων codd c 1 ἄλλοι τάχα BO ἔγωγα I c 2 μεμνηκονεύκασιν (sic) O, ἐμνημονεύκασιν Ios. c 5 οὗ] ἧς Ios. c 6 λέγει I Φαλιρεὺς O c 8 οἷς συγγ. ἄξιον] om BO

πλείστας ἂν εὗροι συμφώνους ταῖς ἐκτεθείσαις μαρτυρίας. Καὶ πολὺς δὲ ἄλλος μαρτύρων ἡμῖν ὄχλος παλαιῶν τε καὶ νέων συγγραφέων ἐπιρρεῖ, τὴν ὁμοίαν τοῖς τεθεῖσι ψῆφον ἐπισφραγιζομένων, ὧν τὰς φωνάς, λόγου προνοούμενοι συμμετρίας, τοῖς φιλομαθέσι ζητεῖν τε καὶ διερευνᾶν ἀπολείψαντες, ἐπὶ τὴν λείπουσαν αὐτοὶ μεταβησόμεθα ἐπαγγελίαν.

---

d 4 μαρτύρων—ὁμοίαν] om I (hab in marg sup) d 5 ἐπιρρεῖ] μαρτυρεῖ O

ADDENDA ET CORRIGENDA IN TOM. I

8 b 6 ἀψίδων] lege ἁψίδων.
100 a 1 διακοπούμενος] l. διασκοπούμενος.
101 a 1 Ὧιδε] l. Ὧδε.
146 a 2 (App. Crit.) κὰκ] l. βαθὺ].
154 d 8 δαιμονιακὸν] l. δαιμονικὸν.
179 d 8 τοσούτων] vide notam.
180 d 1 (App. Crit.) η] l. ην.
191 c 6–d 2 Porphyrio tribuenda et typis minoribus exaranda.
195 d 3 (App. Crit.) Νειλώην] l. Νειλῴην.
210 d 7 ἱππότην] l. ⟨Ἱππότης⟩.
210 d 10 καὶ τὸ] l. ⟨κατὰ⟩ τὸ.
227 a 1 σηνδιαιρουμένῳ] l. συνδιαιρουμένῳ.
229 a 4 Σαβαῖοι] l. Σαπαῖοι.
232 d 6 ἵν' ᾖ] l. ἵν' ἦ (imperfect).
265 a 4 ἐστὶν] l. ἔστιν.
302 d 1 τῆς] l. γῆς.
331 c 2 ἐκπέμποντα] l. ⟨ἐμπνέοντα⟩ (Philo).
340 d 6 δοκεῖς] l. δοκεῖ.
359 d 3 νομοθέτης,] dele comma.
364 c 6 βούλησιν,] d. comma.
392 d 2 δὲ] l. δ' ἢ, et vide not.
418 c 7 φησί, πόλιν] l. φησὶ πόλιν.
426 b 4 αἰγινόμος] l. αἰγίνομος.
437 c 4 ἀβραῖς] l. ἅβραις.
439 (b) 1 Supple b in marg.
450 a 1 Νάθαν] l. Ναθὰν.
453 d 1 (App. Crit.) Hody] Add. Wendland § 89, Thackeray ap. Swete *Introduction to O. T. in Greek*, 535, 1.
456 a 7 ἀνέξευξεν] l. ἀνέζευξεν.

CLARENDON PRESS, OXFORD

SELECT LIST OF STANDARD WORKS.

1. STANDARD LATIN WORKS.

Aetna. A critical recension of the Text, based on a new examination of MSS., with Prolegomena, Translation, Textual and Exegetical Commentary, Excursus, and complete Index of the words. By Robinson Ellis, M.A., LL.D. Crown 8vo. 7*s.* 6*d. net.*

Avianus. *The Fables.* Edited, with Prolegomena, Critical Apparatus, Commentary, &c., by Robinson Ellis, M.A., LL.D. 8vo. 8*s.* 6*d.*

Catulli Veronensis *Liber.* Iterum recognovit, Apparatum Criticum Prolegomena Appendices addidit, R. Ellis, A.M. 8vo. 16*s.*

Catullus, *a Commentary on.* By Robinson Ellis, M.A. *Second Edition.* 8vo. 18*s.*

Cicero. *De Oratore Libri Tres.* With Introduction and Notes. By A. S. Wilkins, Litt.D. 8vo. 18*s.*

Also, separately—

Book I. 7*s.* 6*d.* Book II. 5*s.* Book III. 6*s.*

—— *Pro Milone.* Edited by A. C. Clark, M.A. 8vo. 8*s.* 6*d.*

—— *Select Letters.* With English Introductions, Notes, and Appendices. By Albert Watson, M.A. *Fourth Edition.* 8vo. 18*s.*

Horace. With a Commentary. By E. C. Wickham, D.D. *Two Vols.*

Vol. I. The Odes, Carmen Seculare, and Epodes. *Third Edition.* 8vo. 12*s.*

Vol. II. The Satires, Epistles, and De Arte Poetica. 8vo. 12*s.*

Juvenal. *Thirteen Satires.* Edited, with Introduction and Notes, by C. H. Pearson, M.A., and Herbert A. Strong, M.A., LL.D. *Second Edition.* Crown 8vo. 9*s.*

—— *Ad Satiram Sextam in Codice Bodl. Canon. XLI Additi versus XXXVI.* Exscripsit E. O. Winstedt, Accedit Simulacrum Photographicum. In Wrapper. 1*s. net.*

Livy. *Book I.* With Introduction, Historical Examination, and Notes. By Sir J. R. Seeley, M.A. *Third Edition.* 8vo. 6*s.*

Manilius. *Noctes Manilianae; sive Dissertationes in Astronomica Manilii. Accedunt Coniecturae in Germanici Aratea.* Scripsit R. Ellis. Crown 8vo. 6*s.*

Merry. *Selected Fragments of Roman Poetry.* Edited, with Introduction and Notes, by W. W. Merry, D.D. *Second Edition.* Crown 8vo. 6*s.* 6*d.*

Ovid. *P. Ovidii Nasonis Ibis.* Ex Novis Codicibus edidit, Scholia Vetera Commentarium cum Prolegomenis Appendice Indice addidit, R. Ellis, A.M. 8vo. 10*s.* 6*d.*

—— *P. Ovidi Nasonis Tristium Libri V.* Recensuit S. G. Owen, A.M. 8vo. 16*s.*

Persius. *The Satires.* With a Translation and Commentary. By John Conington, M.A. Edited by Henry Nettleship, M.A. *Third Edition.* 8vo. 8*s.* 6*d.*

Plautus. *Rudens.* Edited, with Critical and Explanatory Notes, by E. A. Sonnenschein, M.A. 8vo. 8*s.* 6*d.*

—— *The Codex Turnebi of Plautus.* By W. M. Lindsay, M.A. 8vo, 21*s.* *net.*

Quintilian. *Institutionis Oratoriae Liber Decimus.* A Revised Text, with Introductory Essays, Critical Notes, &c. By W. Peterson, M.A., LL.D. 8vo. 12*s.* 6*d.*

Rushforth. *Latin Historical Inscriptions, illustrating the History of the Early Empire.* By G. McN. Rushforth, M.A. 8vo. 10*s.* *net.*

Tacitus. *The Annals.* Edited, with Introduction and Notes, by H. Furneaux, M.A. 2 vols. 8vo.
Vol. I, Books I–VI. *Second Edition.* 18*s.*
Vol. II, Books XI–XVI. 20*s.*

—— *De Germania.* By the same Editor. 8vo. 6*s.* 6*d.*

—— *Vita Agricolae.* By the same Editor. 8vo. 6*s.* 6*d.*

—— *Dialogus de Oratoribus.* A Revised Text, with Introductory Essays, and Critical and Explanatory Notes. By W. Peterson, M.A., LL.D. 8vo. 10*s.* 6*d.*

Velleius Paterculus *ad M. Vinicium Libri Duo.* Ex Amerbachii praecipue Apographo edidit et emendavit R. Ellis, Litterarum Latinarum Professor publicus apud Oxonienses. Crown 8vo, paper boards. 6*s.*

Anthologia Oxoniensis, Nova. *Translations into Greek and Latin Verse.* Edited by Robinson Ellis, M.A., and A. D. Godley, M.A. Crown 8vo, buckram extra, 6*s.* *net*; India Paper, 7*s.* 6*d.* *net.*

King and Cookson. *The Principles of Sound and Inflexion, as illustrated in the Greek and Latin Languages.* By J. E. King, M.A., and Christopher Cookson, M.A. 8vo. 18*s.*

—— *An Introduction to the Comparative Grammar of Greek and Latin.* Crown 8vo. 5*s.* 6*d.*

Lewis and Short. *A Latin Dictionary*, founded on Andrews' edition of Freund's Latin Dictionary, revised, enlarged, and in great part re-written by Charlton T. Lewis, Ph.D., and Charles Short, LL.D. 4to, 25*s.*

Lindsay. *The Latin Language.* An Historical Account of Latin Sounds Stems and Flexions. By W. M. Lindsay, M.A. Demy 8vo. 21*s.*

Nettleship. *Lectures and Essays on Subjects connected with Latin Scholarship and Literature.*

—— Second Series. Edited by F. J. Haverfield, with Memoir by Mrs. Nettleship. Crown 8vo. 7*s.* 6*d.*

—— *Contributions to Latin Lexicography.* 8vo. 21*s.*

Sellar. *Roman Poets of the Augustan Age.* By W. Y. Sellar, M.A.; viz.

I. Virgil. *New Edition.* Crown 8vo. 9*s.*

II. Horace and the Elegiac Poets. With a Memoir of the Author by Andrew Lang, M.A. *Second Edition.* Crown 8vo, 7*s.* 6*d.*

—— *Roman Poets of the Republic. Third Edition.* Crown 8vo. 10*s.*

Wordsworth. *Fragments and Specimens of Early Latin.* With Introductions and Notes. By J. Wordsworth, D.D. 8vo. 18*s.*

2. STANDARD GREEK WORKS.

Chandler. *A Practical Introduction to Greek Accentuation*, by H. W. Chandler, M.A. *Second Edition.* 10s. 6d.

Farnell. *The Cults of the Greek States. With Plates.* By L. R. Farnell, M.A.
Vols. I and II. 8vo. 32s. *net.*
Volume III *in Preparation.*

Grenfell. *An Alexandrian Erotic Fragment and other Greek Papyri, chiefly Ptolemaic.* Edited by B. P. Grenfell, M.A. Sm. 4to. 8s. 6*d. net.*

Grenfell and Hunt. *New Classical Fragments and other Greek and Latin Papyri.* Edited by B. P. Grenfell, M.A., and A. S. Hunt, M.A. With Plates, 12*s.* 6*d. net.*

—— *Menander's* Γεωργός. A Revised Text of the Geneva Fragment. With a Translation and Notes by the same Editors. 8vo, stiff covers, 1*s.* 6*d.*

Grenfell and Mahaffy. *Revenue Laws of Ptolemy Philadelphus.* 2 vols. Text and Plates. 31*s.* 6*d. net.*

Haigh. *The Attic Theatre.* A Description of the Stage and Theatre of the Athenians, and of the Dramatic Performances at Athens. By A. E. Haigh, M.A. *Second Edition, Revised and Enlarged.* 8vo. 12*s.* 6*d.*

—— **The Tragic Drama of the Greeks.** With Illustrations. 8vo. 12*s.* 6*d.*

Head. *Historia Numorum:* A Manual of Greek Numismatics. By Barclay V. Head. Royal 8vo, half-bound, 42*s.*

Hicks. *A Manual of Greek Historical Inscriptions.* New and Revised Edition by E. L. Hicks, M.A., and G. F. Hill, M.A. 8vo. 12*s.* 6*d.*

Hill. *Sources for Greek History between the Persian and Peloponnesian Wars.* Collected and arranged by G. F. Hill, M.A. 8vo. 10*s.* 6*d.*

Kenyon. *The Palaeography of Greek Papyri.* By Frederic G. Kenyon, M.A. 8vo, with Twenty Facsimiles, and a Table of Alphabets. 10*s.* 6*d.*

Liddell and Scott. *A Greek-English Lexicon*, by H. G. Liddell, D.D., and Robert Scott, D.D. *Eighth Edition, Revised.* 4to. 36*s.*

Monro. *Modes of Ancient Greek Music.* By D. B. Monro, M.A. 8vo. 8*s.* 6*d. net.*

Paton and Hicks. *The Inscriptions of Cos.* By W. R. Paton and E. L. Hicks. Royal 8vo, linen, with Map, 28*s.*

Smyth. *The Sounds and Inflections of the Greek Dialects* (Ionic). By H. Weir Smyth, Ph. D. 8vo. 24*s.*

Thompson. *A Glossary of Greek Birds.* By D'Arcy W. Thompson. 8vo, buckram, 10*s. net.*

Aeschylus. *In Single Plays.* With Introduction and Notes, by Arthur Sidgwick, M.A. *New Edition.* Extra fcap. 8vo. 3*s.* each.
I. Agamemnon. II. Choephoroi. III. Eumenides.

—— Prometheus Bound. With Introduction and Notes, by A. O. Prickard, M.A. *Third Edition.* 2*s.*

Aristophanes. *In Single Plays.* Edited, with English Notes, Introductions, &c., by W. W. Merry, D.D. Extra fcap. 8vo.
The Acharnians. *Fourth Edition*, 3*s.*
The Birds. *Third Edition*, 3*s.* 6*d.*
The Clouds. *Third Edition*, 3*s.*
The Frogs. *Third Edition*, 3*s.*
The Knights. *Second Edition*, 3*s.*
The Peace. 3*s.* 6*d.*
The Wasps. 3*s.* 6*d.*

Aristotle. Ex recensione Im. Bekkeri. Accedunt Indices Sylburgiani. Tomi XI. 8vo. The volumes (except I and IX which are out of print) may be had separately, price 5*s.* 6*d.* each.

Aristotle. *Ethica Nicomachea,* recognovit brevique Adnotatione critica instruxit I. Bywater. 8vo. 6s. *Also in crown 8vo, paper cover,* 3s. 6d.

—— Contributions to the Textual Criticism of the Nicomachean Ethics. By I. Bywater. 2s. 6d.

—— Notes on the Nicomachean Ethics. By J. A. Stewart, M.A. 2 vols. 8vo. 32s.

—— *Selecta ex Organo Aristoteleo Capitula.* In usum Scholarum Academicarum. Crown 8vo, stiff covers. 3s. 6d.

—— *De Arte Poetica Liber.* Recognovit Brevique Adnotatione Critica Instruxit I. Bywater, Litterarum Graecarum Professor Regius. Post 8vo, stiff covers, 1s. 6d.

—— *The Politics,* with Introductions, Notes, &c., by W. L. Newman, M.A. Medium 8vo. Vols. I and II. 28s. *net.* Vols. III and IV. 28s. *net.*

—— *The Politics,* translated into English, with Introduction, Marginal Analysis, Notes, and Indices, by B. Jowett, M.A. Medium 8vo. 2 vols. 21s.

Aristoxenus. Ἀριστοξένου Ἁρμονικὰ Στοιχεῖα. The Harmonics of Aristoxenus. Edited, with Translation, Notes, Introduction, and Index of Words, by H. S. Macran, M.A. Crown 8vo, 10s. 6d.

Demosthenes and Aeschines. The Orations of Demosthenes and Aeschines on the Crown. With Introductory Essays and Notes. By G. A. Simcox, M.A., and W. H. Simcox, M.A. 8vo. 12s.

Demosthenes. *Orations against Philip.* With Introduction and Notes, by Evelyn Abbott, M.A., and P. E. Matheson, M.A.

Vol. I. Philippic I. Olynthiacs I–III. Extra fcap. 8vo. 3s.

Vol. II. De Pace, Philippic II. De Chersoneso, Philippic III. Extra fcap. 8vo. 4s. 6d.

Euripides. *Tragoediae et Fragmenta,* ex recensione Guil. Dindorfii. Tomi II. 8vo. 10s.

Heracliti *Ephesii Reliquiae.* Recensuit I. Bywater, M.A. Appendicis loco additae sunt Diogenis Laertii Vita Heracliti, Particulae Hippocratei De Diaeta Lib. I., Epistolae Heracliteae. 8vo. 6s.

Herodotus. *Books V and VI,* Terpsichore and Erato. Edited, with Notes and Appendices, by Evelyn Abbott, M.A., LL.D. 8vo, with two Maps, 6s.

Homer. *A Complete Concordance to the Odyssey and Hymns of Homer;* to which is added a Concordance to the Parallel Passages in the Iliad, Odyssey, and Hymns. By Henry Dunbar, M.D. 4to. 21s.

—— *A Grammar of the Homeric Dialect.* By D. B. Monro, M.A. 8vo. *Second Edition.* 14s.

—— *Ilias,* ex rec. Guil. Dindorfii. 8vo. 5s. 6d.

—— *Scholia Graeca in Iliadem.* Edited by W. Dindorf, after a new collation of the Venetian MSS. by D. B. Monro, M.A. 4 vols. 8vo. 50s.

—— *Scholia Graeca in Iliadem Townleyana.* Recensuit Ernestus Maass. 2 vols. 8vo. 36s.

—— *Odyssea,* ex rec. G. Dindorfii. 8vo. 5s. 6d.

—— *Scholia Graeca in Odysseam.* Edidit Guil. Dindorfius. Tomi II. 8vo. 15s. 6d.

—— *Odyssey.* Books I–XII. Edited with English Notes, Appendices, &c. By W. W. Merry, D.D., and James Riddell, M.A. *Second Edition.* 8vo. 16s.

—— —— Books XIII–XXIV. Edited with English Notes and Appendices, by D. B. Monro, M.A. 8vo. 16s.

Homer. *Hymni Homerici.* Codicibus denuo collatis recensuit Alfredus Goodwin. Small folio. With four Plates. 21s. *net.*

Homeri Opera et Reliquiae. Monro. Crown 8vo. India Paper. *Cloth*, 10s. 6d. *net.*

Also in various leather bindings.

Plato. *Apology*, with a revised Text and English Notes, and a Digest of Platonic Idioms, by James Riddell, M.A. 8vo. 8s. 6d.

—— *Philebus*, with a revised Text and English Notes, by Edward Poste, M.A. 8vo. 7s. 6d.

—— *Republic.* The Greek Text. Edited, with Notes and Essays, by B. Jowett, M.A., and Lewis Campbell, M.A. In three vols. Medium 8vo. 42s.

—— *Sophistes* and *Politicus*, with a revised Text and English Notes, by L. Campbell, M.A. 8vo. 10s. 6d.

—— *Theaetetus*, with a revised Text and English Notes, by L. Campbell, M.A. *Second Edition.* 8vo. 10s. 6d.

—— *The Dialogues*, translated into English, with Analyses and Introductions, by B. Jowett, M.A. *Third Edition.* 5 vols. Medium 8vo. Cloth, 84s.; half-morocco, 100s.

—— *The Republic*, translated into English, with Analysis and Introduction, by B. Jowett, M.A. *Third Edition.* Medium 8vo. 12s. 6d.; half-roan, 14s.

—— *Res Publica:* recognovit brevique adnotatione critica instruxit Ioannes Burnet. On 4to paper for marginal notes. 10s. 6d.

—— *With Introduction and Notes.* By St. George Stock, M.A. Extra fcap. 8vo.

I. The Apology, 2s. 6d.
II. Crito, 2s. III. Meno, 2s. 6d.

Plato. *Selections. With Introductions and Notes.* By John Purves, M.A., and Preface by B. Jowett, M.A. *Second Edition.* Extra fcap. 8vo. 5s.

—— *A Selection of Passages from Plato for English Readers;* from the Translation by B. Jowett, M.A. Edited, with Introductions, by M. J. Knight. 2 vols. Crown 8vo, gilt top. 12s.

Polybius. *Selections.* Edited by J. L. Strachan-Davidson, M.A. With Maps. Medium 8vo. 21s.

Sophocles. *The Plays and Fragments.* With English Notes and Introductions, by Lewis Campbell, M.A. 2 vols. 8vo, 16s. *each.*

—— *Tragoediae et Fragmenta*, ex recensione et cum commentariis Guil. Dindorfii. *Third Edition.* 2 vols. Fcap. 8vo. 21s. Each Play separately, limp, 2s. 6d.

Sophocles. *Tragoediae et Fragmenta* cum Annotationibus Guil. Dindorfii. Tomi II. 8vo. 10s.

The Text, Vol. I. 5s. 6d.
The Notes, Vol. II. 4s. 6d.

Strabo. *Selections*, with an Introduction on Strabo's Life and Works. By H. F. Tozer, M.A., F.R.G.S. 8vo. With Maps and Plans. 12s.

Thucydides. Translated into English, to which is prefixed an Essay on Inscriptions and a Note on the Geography of Thucydides. By B. Jowett, M.A. *Second Edition, Revised.* 2 vols., 8vo, cloth, 15s.

Vol. I. Essay on Inscriptions and Books I–III.
Vol. II. Books IV–VIII and Historical Index.

Xenophon. A Commentary, with Introduction and Appendices, on the Hellenica of Xenophon. By G. E. Underhill, M.A. Crown 8vo, 7s. 6d.

3. OXFORD CLASSICAL TEXTS.

(*a*) Paper Covers; (*b*) Limp Cloth; (*c*) India Paper.

Crown 8vo.

GREEK.

Aeschyli Tragoediae. Cum Fragmentis. A. Sidgwick. (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.*; (*c*) 4*s.* 6*d.*

Apollonii Rhodii Argonautica. R. C. Seaton. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*

Aristophanis Comoediae Cum Fragmentis. F. W. Hall and W. M. Geldart. Tom. I. (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.* Tom. II. (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.* Complete, (*c*) 8*s.* 6*d.*

Euripides Tragoediae. G. G. A. Murray. Tom. I. (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.*

Homeri Opera. Ilias. D. B. Monro and T. W. Allen. Tom. I. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.* Tom. II. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.* Complete, (*c*) 7*s.*

Platonis Opera. J. Burnet. Tom. I (Tetralogiae I, II). (*a*) 5*s.*; (*b*) 6*s.*; (*c*) 7*s.* Tom. II (Tetralogiae III, IV). (*a*) 5*s.*; (*b*) 6*s.*; (*c*) 7*s.* Res Publica. (*a*) 5*s.*; (*b*) 6*s.*; (*c*) 7*s.* Also on 4to paper for marginal notes, 10*s.* 6*d.*

Thucydidis Historiae. H. Stuart Jones. Tom. I (Libri I–IV). (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.* Tom. II (Libri V–VIII). (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.* Complete, (*c*) 8*s.* 6*d.*

Xenophontis Opera. E. C. Marchant. Tom. I (Historia Graeca). (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.* Tom. II (Libri Socratici). (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.*

LATIN.

Caesaris Commentarii. R. L. A. Du Pontet. De Bello Gallico. (*a*) 2*s.*; (*b*) 2*s.* 6*d.* De Bello Civili, Cum Libris Incertorum Auctorum. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.* Complete, (*c*) 7*s.*

Ciceronis Orationes Pro Milone, Caesarianae, Philippicae I–XIV. A. C. Clark. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*

Ciceronis Epistulae. L. C. Purser. Ad Familiares. (*a*) 5*s.*; (*b*) 6*s.* Ad Q. Fratrem. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*

Ciceronis Opera Rhetorica. A. S. Wilkins. Tom. I. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*

Horati Opera. E. C. Wickham. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*; (*c*) 4*s.* 6*d.*

Lucreti Cari De Rerum Natura. C. Bailey. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*; (*c*) 4*s.*

Martialis Epigrammata. W. M. Lindsay. (*a*) 5*s.*; (*b*) 6*s.*; (*c*) 7*s.* 6*d.*
School Edition, expurgated, 3*s.* 6*d.*

Persi et Juvenalis Satirae. S. G. Owen. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*; (*c*) 4*s.*

Sexti Properti Carmina. J. S. Phillimore. (*a*) 2*s.* 6*d.*; (*b*) 3*s.*

Cornelii Taciti Opera Minora. H. Furneaux. (*a*) 1*s.* 6*d.*; (*b*) 2*s.*

Terenti Comoediae. R. Y. Tyrrell. (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.*; (*c*) 5*s.*

Vergili Opera. F. A. Hirtzel. (*a*) 3*s.*; (*b*) 3*s.* 6*d.*; (*c*) 4*s.* 6*d.*

4. MISCELLANEOUS STANDARD WORKS.

Arbuthnot. *The Life and Works of John Arbuthnot.* By George A. Aitken. 8vo, cloth extra, with Portrait. 16*s*.

Bacon. *The Essays.* Edited, with Introduction and Illustrative Notes, by S. H. Reynolds, M.A. 8vo, half-bound, 12*s*. 6*d*.

Bryce. *Studies in History and Jurisprudence.* By the Right Hon. James Bryce, D.C.L. 2 vols. 8vo, 25*s*. *net*.

Butler. *The Works of Bishop Butler.* Edited by the Right Hon. W. E. Gladstone. 2 vols. Medium 8vo, 14*s*. *each*. *Or* Crown 8vo, 10*s*.6*d*. (Also, separately—Vol. I, 5*s*. 6*d*. Vol. II, 5*s*.)

—— *Studies Subsidiary to the Works of Bishop Butler.* By the Right Hon. W. E. Gladstone. (Uniform with the above). Medium 8vo, 10*s*. 6*d*. Crown 8vo, 4*s*. 6*d*.

Casaubon (Isaac), 1559–1614. By Mark Pattison, late Rector of Lincoln College. *Second Edition.* 8vo. 16*s*.

Chaucer. *The Complete Works of Geoffrey Chaucer.* Edited, from numerous Manuscripts, by W. W. Skeat, Litt.D. In Six Volumes, Demy 8vo, with Portrait and Facsimiles. 96*s*., or 16*s*. each volume.

—— *Chaucerian and other Pieces*, being a Supplementary Volume to the above. Edited, from numerous Manuscripts, by W. W. Skeat, Litt.D. 8vo, 18*s*.

Cromwell. *The Life and Letters of Thomas Cromwell.* By R. B. Merriman, A.M. Harv., B.Litt. Oxon. With a Portrait and Facsimile. 2 vols. 8vo. 18*s*. *net*.

De Necessariis Observantiis Scaccarii Dialogus: commonly called 'Dialogus de Scaccario,' by Richard, Son of Nigel, Treasurer of England and Bishop of London. Edited by A. Hughes, C. G. Crump, and C. Johnson.

Being a Dialogue concerning the Exchequer, by Richard de Ely, Bishop of London (1189–1198); containing a Revised Text and full Critical Notes, an Introduction, Notes, and an Index. 8vo. 12*s*. 6*d*. *net*.

Finlay. *A History of Greece from its Conquest by the Romans to the present time,* B.C. 146 to A.D. 1864. By George Finlay, LL.D. New and revised Edition, by H. F. Tozer, M.A. 7 vols. 8vo. 70*s*.

Gower. *The Complete Works of John Gower.* Edited from the MSS., with Introductions, Notes, and Glossaries, by G. C. Macaulay, M.A. In Four Volumes, 8vo, buckram. 16*s*. each.

Vol. I. The French Works. With a facsimile.

Vols. II and III. The English Works. With a facsimile.

Vol. IV. The Latin Works. With a facsimile.

Hodgkin. *Italy and her Invaders.* 8 vols. With Plates and Maps. By Thomas Hodgkin, D.C.L. A.D. 376–744. 8vo. Vols. I and II, *Second Edition*, 42*s*. Vols. III and IV, *Second Edition*, 36*s*. Vols. V and VI, 36*s*. Vols. VII and VIII, 24*s*.

Ilbert. *The Government of India*; being a Digest of the Statute Law relating thereto. With Historical Introduction and Illustrative Documents. By Sir Courtenay Ilbert, K.C.S.I. 8vo, half-roan. 21*s*.

—— *Legislative Methods and Forms.* 8vo, half-roan. 16*s*.

Justinian. *Imperatoris Iustiniani Institutionum Libri Quattuor*; with Introductions, Commentary, Excursus and Translation. By J. B. Moyle, D.C.L. *Third Edition.* 2 vols. 8vo. 22*s*.

Kyd. *The Works of Thomas Kyd.* Edited from the original Texts, with Introduction, Notes, and Facsimiles, by Frederick S. Boas, M.A. 8vo. 15*s. net.*

Lyly. *The Works of John Lyly,* now for the first time collected and edited from the earliest Quartos, with Life, Bibliography, Essays, Notes, and Index, by R. Warwick Bond, M.A. 3 vols. 8vo. Uniform with Boas' *Kyd.* 42*s. net.*

Machiavelli. *Il Principe.* Edited by L. Arthur Burd. With an Introduction by Lord Acton. 8vo. 14*s.*

Morris. *The Welsh Wars of Edward the First.* A Contribution to Medieval Military History, based on original documents. By John E. Morris, M.A. With a Map and Pedigrees. 8vo. 9*s.* 6*d. net.*

Oman. *History of the Peninsular War.* By Charles Oman, M.A. Vol. I, 1807–1809 (from the Treaty of Fontainebleau to the Battle of Corunna). With Maps, Plans, and Portraits. 8vo. 14*s. net.* (The work will be completed in six volumes.)

Oxford History of Music. 8vo. 15*s. net* each.
- Vol. I. *The Polyphonic Period.* Part I. *Method of Musical Art,* 330–1330. By H. E. Wooldridge, M.A.
- Vol. III. *The Music of the Seventeenth Century.* By Sir C. Hubert H. Parry, Bart.
- Vol. IV. *The Age of Bach and Handel.* By J. A. Fuller Maitland.

Pattison. *Essays by the late Mark Pattison,* sometime Rector of Lincoln College. Collected and Arranged by Henry Nettleship, M.A. 2 vols. 8vo. 24*s.*

Payne. *History of the New World called America.* By E. J. Payne, M.A. 8vo, Vol. I, 18*s.*; Vol. II, 14*s.*

Poole. *Historical Atlas of Modern Europe,* from the decline of the Roman Empire. Comprising also Maps of parts of Asia and of the New World connected with European history. Edited by R. L. Poole, M.A., Ph.D. Imperial 4to. Half-Persian, 115*s.* 6*d.*; or in the original thirty Parts, paper wrappers, 3*s.* 6*d. net* each Part.

Ramsay. *The Cities and Bishoprics of Phrygia.* By W. M. Ramsay, D.C.L., LL.D. Vol. I. Part I. *The Lycos Valley and South-Western Phrygia.* Royal 8vo, linen, 18*s. net.* Vol. I. Part II. *West and West-Central Phrygia.* Royal 8vo, linen, 21*s. net.*

Ranke. *A History of England,* principally in the Seventeenth Century. By L. von Ranke. Translated under the superintendence of G. W. Kitchen, D.D., and C. W. Boase, M.A. 6 vols. 8vo. 63*s.*

Revised Index separately, paper covers, 1*s.*

Rashdall. *The Universities of Europe in the Middle Ages.* By Hastings Rashdall, M.A. 2 vols. 8vo, with Maps and Illustrations. 45*s. net.*

Rhŷs. *Celtic Folklore, Welsh and Manx.* By John Rhŷs, M.A., D.Litt. 2 vols. 8vo. 21*s.*

—— *Studies in the Arthurian Legend.* 8vo. 12*s.* 6*d.*

Rogers. *History of Agriculture and Prices in England,* A.D. 1259–1793. By James E. Thorold Rogers, M.A. 8vo.
- Vols. I and II (1259–1400). 42*s.*
- Vols. III and IV (1401–1582). 50*s.*
- Vols. V and VI (1583–1702). 50*s.*
- Vol. VII (1703–1793). Edited by A. G. L. Rogers. In two parts. 50*s.*

Thomson. *A Handbook of Anatomy for Art Students.* With many Illustrations. By Prof. Arthur Thomson, M.A. *Second Edition.* 8vo, buckram. 16*s. net.*

OXFORD
AT THE CLARENDON PRESS
LONDON: HENRY FROWDE
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

BR 65 E7 1903 t.1
Eusebius Pamphili, Bp. of Caeasrea
Eysebioy toy pamphiloy eyaggelikes proparaskeyes

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY